V. KETLINSKAIA

Zilele vieții noastre

CARTEA RUSĂ

V. KETLINSKAIA

Zilele vieții noastre

ROMAN

1955
EDITURA CARTEA RUSĂ

Traducere de
MIRCEA ALEXANDRESCU şi IRINA ANDREESCU

★

Coperta de SANDU LIEBERMAN

ВЕРА КЕТЛИНСКАЯ
ДНИ НАШЕЙ ЖИЗНИ
Советский Писатель
Ленинград
1953

PARTEA INTÎIA

1

Se pornise încă de dimineaţă o ninsoare cu fulgi uşori, pufoşi. In răstimpuri, copacii ce străjuiau aleile care duceau spre Smolnîi, feeric împodobiţi cu nea, îşi scuturau peste trecători coama lor dalbă şi mătăsoasă.

Cu greu ai fi putut desluşi printre fulgii jucăuşi clădirea aceea lungă, gălbuie, cu coloane albe. Sus, deasupra intrării principale, un steag purpuriu, jilav, îşi unduia alene faldurile, străduindu-se parcă să scape de roiul de fulgi din jur. Iar jos, în lungul zidului, prin nămeţii care începuseră să scadă se vedeau şenţuleţele scobite de picăturile căzute din streşini. Adia un vînticel cald, primăvăratic.

La Smolnîi consfătuirea directorilor era pe sfîrşite; pe locul de parcare a maşinilor aşteptau şiruri drepte de automobile — unele de dinainte de război, impunătoare, care îşi pierduseră doar luciul vopselei; altele noi-nouţe: „Pobede", „Zis"-uri elegante, de ultimul tip, şi două micuţe „Moskvici"-uri, care stăteau ca nişte copilandri rătăciţi printre oameni în toată firea.

Şoferii stăteau grupuri, grupuri, discutînd şi fumînd. Deodată aceste „cluburi" ambulante se risipiră: şoferii se împrăştiară pe la maşinile lor ca să şteargă parbrizurile şi capotele sau să încălzească motoarele...

Pe treptele largi ale intrării principale, directorii coborau în grupuri zgomotoase.

Schimbînd impresii de la consfătuire sau dezbătînd probleme importante, ei umplură pentru o clipă întreaga scară; în clipa aceea chipul energic al lui Lenin, de pe soclul troienit, părea că păşeşte în fruntea lor. Sculptorul izbutise să imprime statuii o mişcare atît de avîntată, încît zăpada aluneca de pe umerii largi ai lui Ilici, iar chipul părea că e viu şi ia parte la freamătul vieţii din jur.

Din noianul de glasuri răzbeau frînturi de fraze:

— ... am început să fabricăm trei tipuri de aparate noi...

— ... de cînd am introdus hozrasciotul în secţiile noastre...

— ... uscarea cu curenţi de înaltă frecvenţă...

In mijlocul celui mai însufleţit şi mai numeros dintre grupuri se afla Nemirov, directorul unei mari uzine de construcţii de maşini: zîmbea şi asculta bombănelile lui Saganski, directorul unei uzine metalurgice, un omuleţ peste măsură de gras, care, cu mersul său legănat, păşea alături de el.

Nemirov era cu paltonul descheiat, cu căciula de lutru lăsată pe o ureche, şi cobora treptele agale, vrînd parcă să arate prin întreaga lui ţinută degajată că e un om tînăr, calm şi sănătos şi că, în ciuda prestanţei lui de director, ar fi putut să coboare scările în goană, dar se stăpînea din respect pentru bătrînelul acela dolofan, căruia nu-i mai rămăsese decît să bombăne şi să sufere de astmă. Fuseseră amîndoi criticaţi la şedinţa din ziua aceea şi de bunăseamă fiecare îşi primise porţia lui, dar pe el, Nemirov, critica nu-l supărase şi nu-i răpise buna dispoziţie; îşi cunoştea puterile şi era sigur că va izbuti să-şi lichideze lipsurile. Nu acelaşi lucru s-ai fi putut spune însă despre vecinul său, care fusese criticat mult mai aspru şi despre care cu greu ţi-ai fi putut închipui că va folosi critica la fel de repede şi de deplin.

— N-ai procedat tovărăşeşte, n-ai procedat tovărăşeşte, — bombănea Saganski, căutînd cu privirea înţelegerea celor din jur. — Ei, să zicem că, în ceea ce priveşte nomenclatura, am cam întins coarda... Dar parcă sînt singurul? Tu n-ai ieşit niciodată din încurcătură pe seama unor piese mai uşoare, nu? Sînt şase luni de cînd organizezi fabricarea noii turbine, nu-i aşa? Ei bine, am întîrziat să-ţi livrez unele piese turnate... dar nu pe toate! Cilindrii ţi i-am livrat la termen? La termen. Am depăşit planul de fabricaţie

al carcaselor? L-am depășit. Cît despre diafragmele astea ale tale, îți dai tu oare seama cîtă bătaie de cap am cu ele? Ei bine, am întîrziat, da, am întîrziat, nu zic nu. Puteai să mă dojenești, să-mi atragi atenția... dar de ce să mă critici în fața tuturor și încă cu atîta răutate?

— Ascultă, Boris Ivanovici, nu mai întîrzia livrarea pieselor turnate, respectă nomenclatura și n-o să te mai critic, — îi răspunse Nemirov și se opri. Fața lui tînără căpătase o expresie aspră, ba chiar necruțătoare. — Să știi că astăzi m-am purtat cu tine cu mănuși. Data viitoare însă n-o să mă mai port astfel. Și ce legătură e între purtarea tovărășească și treaba asta?

Saganski se opri și el și-i aruncă o privire încruntată, măsurîndu-l din cap pînă în picioare. Așadar, nu e dintre cei blînzi: numai să-i stingherești puțin treburile și e în stare să-ți taie capul. Nu te cruță de loc; trebuie să te porți cu el cu mare băgare de seamă...

Nemirov îi înțelese privirea și drept răspuns îi zîmbi rece. A cam întins coarda grăsanul ăsta. N-are decît să se descurce cum o știi. E ambițios: o să lucreze cît patru, numai să nu se facă de rîs.

— De ce nu vrei să-ți dai seama cît mă zbat, — începu Saganski tînguitor. — Sau poate crezi că mie îmi vine mai ușor decît ție? Crezi că la mine merge totul pe roate?

— N-ai decît să fii și tu cu ai tăi la fel de exigent cum sînt eu cu tine, — îi răspunse Nemirov făcînd un gest scurt cu mîna. — E-eh, Boris Ivanovici, nu-i momentul acum să vorbim despre aceasta.

Apucă din zbor cu buzele cîțiva fulgi reci care se topiră pe dată, își îndreptă puțin umerii și zîmbi, deși ochii lui tineri și cutezători păstrau aceeași expresie gravă.

Îl tulburase consfătuirea din ziua aceea; îl tulburase și-i stîrnise și mai mult rîvna de muncă, setea de izbîndă.

Ori de cîte ori directorii de mari întreprinderi erau convocați, el se bucura. La aceste consfătuiri veneau tineri și vîrstnici, oameni cu caractere diferite și cu experiență diferită, dar fiecare dintre ei era obișnuit să se simtă un conducător, un șef important. Fuseseră convocați în calitatea lor de conducători de întreprinderi, dar acolo se simțiseră nu conducători, ci mai întîi comuniști, membri ai partidului lor, al cărui cuvînt era pentru ei lege. Nemirov se gîndea

adesea cu plăcere că în toată ţara mii de directori se adună la fel, ca să asculte laolaltă cuvîntul partidului lor — să afle ce e de făcut şi cum trebuie făcute toate, unde e secretul izbînzii în momentul de faţă şi care e veriga principală... Ţi se pare că ştii o seamă de lucruri, că le-ai adîncit pe toate şi că-i poţi învăţa şi pe alţii, dar din clipa în care ai intrat acolo te simţi din nou ca un elev şi îţi însuşeşti totul într-un fel nou. Afli care sînt roadele muncii tale şi activitatea ta de fiecare zi e trecută printr-un filtru des. Nu-i cruţi nici pe alţii, dar nu te cruţi nici pe tine. Dealtfel acolo nici nu poate fi vorba de aşa ceva. De eşti în plină glorie se pune problema dacă nu cumva te-ai îngîmfat, dacă n-ai pierdut perspectiva. Dacă ai avut de luptat cu greutăţi, se pune altă problemă: nu cumva ţi-ai pierdut cumpătul în faţa lor sau poate că te-ai obişnuit cu ele aşa cum te obişnuieşti cu o boală cronică?

Eşti tot numai urechi, priveşti în jur, cauţi să vezi părţile bune ale altora, lipsurile lor, înţelegi ce greşeli trebuie evitate şi ce învăţătură trebuie să tragi. Cîte insuccese n-au avut cei de la uzina „Stankostroitel"[1]) şi totuşi iată că sînt aproape trei luni de cînd depăşesc planul, iar rezultatele sînt demne de laudă: o sută trei, o sută cinci, o sută şapte la sută; graficul lor suie, suie vertiginos. Credea că ajunsese să-l cunoască pe Saganski pînă-n adîncul sufletului şi cînd colo ia te uită ce legătură strînsă stabilise el cu savanţii specialişti în metalurgie! Într-adevăr, de la fiecare poţi învăţa cîte ceva. Unul vorbeşte despre construcţia de vapoare, de parcă ăsta ar fi singurul lucru esenţial, altul e îndrăgostit de porţelanul său, iar ţie ţi se pare uneori că toată lumea trebuie să se dea la o parte din faţa turbinelor tale! Toate astea n-au însă prea mare importanţă. Altfel se pune problema: ce faci tu ca director, pentru ca produsele tale să fie cele mai bune din lume, iar metodele de fabricaţie — cele mai înaintate, mai rapide şi mai ieftine?

Îi răsunau şi acum în minte cele spuse la concluzii:

— Tovarăşi, să nu uităm nici o clipă că tocmai vouă vă revine sarcina de cinste şi de răspundere de a deveni pivotul progresului tehnic. Tovarăşul Stalin ne-a încredinţat...

---

[1]) Uzina *Stankostroitel* — Uzina „Constructorul de maşini-unelte". (N. trad.)

Tovarășul Stalin ne-a încredințat. Nouă. Și îndeosebi mie...

Cuvintele acelea simple, ce se spun adesea „pentru a îndreptăți încrederea", aveau pentru Nemirov un conținut precis, concret.

Și care e pentru el lucrul principal? Bineînțeles — noua turbină. Apoi va trebui să intensifice legătura cu oamenii de știință, să controleze chiar astăzi dacă s-au încheiat contractele cu cele trei institute... să afle cum merg lucrurile. Panourile pentru metrou sînt de o construcție nouă și foarte ingenios concepute... Experiențele cu curenți de înaltă frecvență în secția turnătorie de piese profilate... graficul, desfășurarea ritmică a muncii... toate acestea îi străbătură ca un fulger conștiința, însoțite de un gînd tulburător: va putea oare să facă față?

— Hai mai repede acasă, Boris Ivanovici! Treburile nu ne așteaptă.

Saganski coti spre mașină, și, cu un gest larg, îl invită și pe Nemirov:

— Grigori Petrovici, dacă vrei, hai chiar acum la mine. Vom controla pe loc graficul să vedem care e situația comenzii tale de piese turnate. Eu n-am de ascuns nici un secret.

— Ei, lasă acum, Boris Ivanovici, fă-o singur... — porni Nemirov să-i răspundă dar își înghiți vorba văzînd că Saganski deschide ușa unui „Zis" extrem de elegant, nou-nouț, dat cu lac negru și lucios și cu „ghetre" albe.

— Oho! De cînd îl ai?

— Premiu, — răspunse Saganski cu glas tare, aruncînd o privire trufașă celorlalți directori. — Din partea ministerului, Grigori Petrovici. Pentru o muncă de bună calitate... Uite așa!...

Și cu glasul lui domol de tenor întrebă:

— Tu n-ai nici o perspectivă de premiere, Grigori Petrovici? Să știi că mașina asta nu-i rea. Dacă ai să primești una la fel să nu care cumva să faci pe modestul și s-o refuzi.

Rîseră cu toții.

— Ce-l interesează pe el piesele dumitale, Grigori Petrovici? Pe el îl premiază oricum, — spuse cineva din grup.

Nemirov răspunse glumind:

— Păi asta a cîştigat-o pentru carcasele mele. Nu degeaba mi-a împînzit uzina cu ele pentru cel puţin un an de acum înainte. Eu nu mă prea descurc cu nomenclatura, altfel demult aş fi avut un „Zim".

Ca să curme discuţia aceasta neplăcută, Saganski se informă pe un ton prietenos:

— Ei, dar soţiei tale cum îi mai merge? E mai bine? Tare mi-e greu fără ea, parcă-s fără mîini.

— Ce să-i faci, după aşa o boală are nevoie de odihnă mai îndelungată, — îi răspunse Nemirov cu glasul lui măsurat, din totdeauna, dar pe neaşteptate chipul i se înseninâ, devenind mai tînăr şi mai blajin. — Se simte foarte bine, şi ultima radiografie a fost bună. Un lucru însă, Boris Ivanovici, să n-o zoreşti.

— Să n-o zoreşti, auzi vorbă... — bolborosi Saganski suindu-se în maşină şi gîfîind ca după cine ştie ce efort. — De ce s-o zoresc? Oamenii mei n-au decît să se plimbe, munca să se oprească şi să vină apoi unul care să ne critice...

Arboră un zîmbet nevinovat şi strigă la despărţire:

— Bine, Grigori Petrovici, n-am s-o chem pe Klavdia Vasilievna! Transmite-i salutări din partea mea!

Maşina demară lin şi o porni în goană, lăsînd în urmă un vîrtej de zăpadă.

Grigori Petrovici se apropie de „Pobeda" lui, şe scotoci prin buzunare, oftă şi se sui alături de şoferul său Kostea, care-i zîmbi înţelegător.

Era semn că directorul îi făgăduise din nou soţiei sale că se lasă de fumat. Se mai lăsase el de cîteva ori, dar de fiecare dată termina prin a „cerşi" ţigări de pe la toţi cei din jur, apoi, ruşinat, îl ruga pe şofer să oprească la vreun debit de unde îşi cumpăra mai multe pachete de „Kazbek" dintr-odată, îndesîndu-le prin toate buzunarele.

— Trecem pe acasă? — îl întrebă Kostea uitîndu-se la ceas. — Era unu şi jumătate, iar pentru ora două directorul convocase o şedinţă.

Grigori Petrovici se uită şi el cu coada ochiului la ceas: tare ar fi vrut să treacă pe acasă să vadă ce face Klava. Dimineaţa, cînd plecase de acasă, ea dormea dusă.

— Haide, dă-i viteză!

Lăsă geamul maşinii, ca să-l bată vîntul cald şi proaspăt. O şi vedea pe Klava deschizîndu-i larg uşa şi spunîndu-i: „Ce bine că ai trecut pe acasă".

Uşa i-o deschise însă Elizaveta Petrovna, care se dădu tăcută la o parte, lăsîndu-şi ginerele să treacă înainte. După tăcerea ei, Grigori Petrovici înţelese îndată că Elizaveta Petrovna este nemulţumită de ceva: cînd erau nemulţumite, şi mama şi fiica deveneau la fel de tăcute. Nemirov nu izbutea întotdeauna să ghicească îndată pricina acestei stări de spirit, dar ceea ce îi plăcea era că semănau una cu alta, lucru care-l ajuta să trăiască în bună înţelegere şi cu soacră-sa.

— Klava e în pat?...

— Klava nu-i acasă, — îi răspunse iritată Elizaveta Petrovna, uitîndu-se la figura nedumerită a lui Nemirov. Apoi, cu un ton mai stăpînit, dar totuşi iritat, îl lămuri: — A chemat-o Saganski! A telefonat direct de la Smolnîi, să vină imediat la uzină! N-a lăsat-o nici măcar să mănînce; a plecat în goana mare, ca la foc...

Nemirov trecu în odaia Klavei. Pe divanul pe care se odihnea de obicei, cu picioarele strînse sub ea şi cu cartea pe pernă, zăcea acum azvîrlit în grabă capotul ei lung tivit cu blănuţă stufoasă — capotul acela care-i şedea atît de bine şi-i dădea un aer de caldă intimitate. Papucii ei de casă, mici şi cu tocurile puţin tocite, tiviţi cu aceeaşi blană, stăteau pe covor aliniaţi parcă soldăţeşte.

— Ce temperatură a avut azi dimineaţă? — întrebă Nemirov. Fără a întoarce capul, simţea că Elizaveta Petrovna se afla undeva în spatele lui.

— Normală, — răspunse ea pe acelaşi ton nervos. — Dar parcă e vorba de temperatură? Vezi dumneata, nici prin gînd nu-i trece să se ducă la comisia medicală sau să-şi completeze buletinul... Odată intrată în uzină — s-a terminat.

Drăcuind în gînd, Grigori Petrovici se repezi la telefon. Secretara lui Saganski îi răspunse într-o doară că acesta nu s-a întors încă.

Şi chiar dacă s-ar fi întors — ce putea să mai facă acum? În orice caz, nu strică să-i spună ce părere are despre asta... „Transmite-i salutările mele!..." Eh, ce mai vulpoi!

Nemirov se şi îndreptase spre ieşire, cînd soacră-sa îşi aminti:

— Nu stai să mănînci ceva? Aşteaptă puţin, am să încălzesc cafeaua.

Nemirov se mulţumi să dea din mînă a lehamite; tot farmecul dejunului dispăruse de cînd aflase că soţia sa nu era acasă.

— La uzină, şi cît mai repede! — îi spuse el scurt şoferului şi, nemaiputîndu-se stăpîni, i se adresă:

— Ia dă-mi o ţigară, Kostea!

Tăcut, Kostea scoase de sub apărătoarea de soare un pachet de „Rachete". „Ce i s-o fi întîmplat directorului?" se întrebă el, aruncîndu-i o privire piezişă. Nemirov îşi aprinse posomorît ţigara, îşi întoarse faţa spre geam, dar de data asta nu şi-o mai lăsă în bătaia vîntului.

— Klavdia Vasilievna a noastră a şters-o, — rupse el tăcerea. — A chemat-o Saganski.

Kostea fluieră a pagubă, apoi spuse:

— De, ce să-i faci, trebuia să te aştepţi la asta... Acolo, la uzina metalurgică, ea se bucură de mare respect. Mi-a spus-o un şofer de-al lor: cînd trebuie să se ducă undeva, Saganski îi pune imediat la dispoziţie maşina. Cînd i-o cer alţii, nu le-o dă, dar ei i-o oferă: poftiţi, vă rog, luaţi. „Zis"-ul meu.

Nemirov zîmbi căutînd să-şi închipuie cum Klava lui, înaltă şi subţirică, cu bereta albastră care îi dădea o înfăţişare de comsomolistă, se aşează în elegantul „Zis" negru, cu „ghetre" albe. Cuvintele lui Kostea îl bucuraseră cu toate că el tăinuia un vis pe care nu-l împărtăşea nimănui: s-o, convingă pe Klava să plece de la serviciu. In timpul cît fusese bolnavă, cunoscuse şi preţuise pentru prima oară fericirea de a o vedea ori de cîte ori venea acasă, de a-i auzi glasul ori de cîte ori telefona... dar Klava nu făcea decît să zîmbească, iar la încercările lui de a-i vorbi serios, răspundea ironic: „Eu te-am prevenit că n-o să pot deveni niciodată o adevărată soţie de director!" Elizaveta Petrovna nu se amesteca în această problemă; de cînd se îmbolnăvise Klava, dorea din adîncul sufletului acelaşi lucru, dar totodată era mîndră că fiica ei obţinuse succese în muncă la uzina metalurgică, şi apoi ea muncise o viaţă întreagă şi nu înţelegea cum poţi trăi altfel.

Gîndindu-se cu amărăciune la cele întîmplate, Nemirov înţelese că visul acesta al lui nu se va realiza niciodată şi că,

dealtfel, nici nu putea să se aştepte la altceva: aşa era Klava... Dar cel puţin să se mai odihnească două săptămîni, să mai prindă puteri! Cît despre Saganski, e un făţarnic şi un egoist, un egoist lipsit de suflet; nu ştia deloc cum trebuie să se poarte, dar îi învăţa pe alţii ce înseamnă să te porţi tovărăşeşte.

Fără să micşoreze viteza, maşina intră pe porţile larg deschise ale uzinei şi se opri în faţa clădirii în care se aflau birourile conducerii. Indreptîndu-se din spate şi luînd fără să vrea aerul sever şi rece cu care erau obişnuiţi toţi cei din uzină, Grigori Petrovici urcă scara agale, cu paşi măsuraţi, şi străbătu sala de aşteptare în care cei convocaţi pentru şedinţă se şi adunaseră.

— Peste două minute începem, — îi comunică el din mers secretarei şi trase puternic după el uşa masivă a cabinetului; ridică receptorul telefonului direct cu oraşul şi formă numărul la care trebuia să-i răspundă vocea dragă: „Vă ascult". Era uimitor cît de suav suna cuvîntul acesta obişnuit cînd era rostit de Klava.

Auzi însă o voce străină şi gravă:

— Klavdia Vasilievna e într-o şedinţă la director.

Trîntind înciudat receptorul în furcă, Grigori Petrovici încercă să nu se mai gîndească la soţia sa şi rămase o clipă nemişcat, pregătindu-se pentru discuţia pe care avea s-o poarte cu colectivul de conducere al uzinei. Îşi repetă în gînd punctele mai importante ale criticii ce i se adusese în ziua aceea: la „Krasnîi turbostroitel"[1]) organizarea producţiei noului tip de turbină merge foarte încet, nu se depun eforturi pentru educarea tinerilor, directorul uită uneori de secţiile de semifabricate, denumirea de grafic există, dar numai muncă după grafic nu e...

Bineînţeles, nu i-ar fi fost greu să se justifice! Dar la ce bun? Totul era să găsească o ieşire din greutăţile care-l asaltau.

Îşi scoase însemnările pe care şi le făcuse în ajun în vederea şedinţei şi pentru o clipă se înveseli: erau aceleaşi probleme — graficul noii turbine, secţiile de semifabricate, aprovizionarea, sculăria... Parcă nu ştia şi singur care erau părţile slabe! Despre cadre însă, nici o vorbă. De ce o fi uitat oare

[1]) *Krasnîi turbostroitel* — Constructorul roşu de turbine. (N. trad.)

ieri de această problemă? O simplă întîmplare? Sau poate că într-adevăr încetase să se mai gîndească la creşterea de noi cadre?...

Îşi reciti însemnările — problemele erau bine gîndite, rezolvările notate. Ai fi zis că totul e în ordine. Şi totuşi aceste însemnări vădeau un fel de a privi lucrurile lipsit de perspectivă: păreau incomplete de parcă autorul lor nu se gîndise decît la ziua de azi, uitînd că mîine i se va cere mai mult.

Dar iată că nici acum nu izbutea să găsească alte rezolvări mai îndrăzneţe decît cele pe care şi le însemnase ieri, dar îşi dădea bine seama cîtă nevoie avea de ele.

Apăsă pe butonul soneriei.

Îi urmărea nerăbdător pe cei ce intrau şi-şi luau locurile. Şeful secţiei de planificare, Kaşirin, un om mai în vîrstă şi încet în mişcări, îmbrăcat într-un costum prea larg, se aşeză la o măsuţă separată şi-şi aranjă dosarele şi buletinele. Gîndul lui Nemirov zbură din nou la Klava şi la Saganski. De bună seamă că Saganski şi-a adunat şi el tot personalul şi Klava stă şi ea în cabinetul lui, înarmată cu buletine. Cînd uzina se află într-un impas, şeful planificării trebuie să fie la post. Oare nu l-ar fi scos şi el din casă pe Kaşirin, viu sau mort, dacă ar fi fost nevoie?

Deodată pe Nemirov îl cuprinse ciuda că tocmai astăzi o să lipsească Liubimov — omul de care avea acum nevoie mai mult decît de toţi ceilalţi laolaltă. De ce l-o fi lăsat să plece la Moscova cu un plan pentru un viitor îndepărtat, cînd situaţia prezentă la secţia turbine era atît de alarmantă şi şeful secţiei, mai mult ca oricare altul, trebuia să fie la locul său? Desigur, numai Alexeev, cu bunătatea lui fără de margini, era de vină; lui îi datora Liubimov această călătorie: dacă cineva a elaborat un plan, spunea el, e firesc să-i dai posibilitatea să şi-l susţină şi să lupte pentru aprobarea lui, şi apoi, de ce să nu se plimbe şi el puţin prin Moscova, să împărtăşească celor de acolo ce-a învăţat şi să-i mai asculte şi pe alţii...

Chiar în clipa aceea, Alexeev, inginerul şef al uzinei, apăru în uşă, îşi roti privirea asupra celor prezenţi şi, pe un ton prietenos, începu să vorbească ceva cu şeful secţiei de tratamente termice. Pe Nemirov îl cuprinse din nou ciuda — de ce i-o fi vorbind atît de binevoitor şi chiar cu căldură acestui om? Doar e ştiut că cei de la tratamente termice rămîn mereu în urmă! Parcă celor dela turbine nu le trimiseseră cu

întîrziere opt piese!... Ce săpuneală ar merita, să-l pomenească...

Dar inginerul şef se îndepărtase de şeful secţiei de tratamente termice şi, lăsîndu-se greoi în fotoliul de lîngă Nemirov, îl întrebă din ochi: „Ei, cum a fost?"

Grigori Petrovici îi răspunse şi el tot din ochi: „Nu-i nimic, am încasat-o, dar nu prea grozav, ai să înţelegi îndată totul".

Intre timp dădu buzna în cabinet, cu un aer exagerat de vesel, tînărul inginer Polozov. Din uşă, îl salută pe director, zîmbindu-i cu un aer vinovat şi făcîndu-l să înţeleagă prin gesturi că a fost ocupat pînă peste cap şi că numai de aceea a întîrziat (toţi cei de la uzină ştiau că directorul nu permite nici un fel de întîrzieri). Dar pe neaşteptate, ca şi cînd ar fi uitat că nu venise la timp, Polozov se opri în mijlocul încăperii, tot lîngă şeful secţiei de tratamente termice. De data aceasta se vede că nu-i mersese prea bine, pentru că expresia de mulţumire de pe chipul său dispăru cu desăvîrşire. Grigori Petrovici mai băgă de seamă încă ceva care nu-i făcu plăcere: locţiitorul şefului secţiei de turbine, invitat aici numai pentru că Liubimov era plecat la Moscova, avea o atitudine mult prea degajată, de parcă s-ar fi aflat la el în secţie şi nu în cabinetul directorului. Dar ceea ce îl enerva îndeosebi pe Grigori Petrovici era faptul că trebuia să stea de vorbă nu cu Liubimov, ci cu locţiitorul său.

— Nu s-a întors încă Liubimov? — întrebă el dinadins cu glas tare.

Alexeev, care tocmai se lăsa cu nădejde pe spătarul fotoliului, ca unul ce-şi îngăduia o scurtă dar plăcută clipă de răgaz, îşi îndreptă în silă spatele şi răspunse încet:

— Nu, dar Polozov e la curent cu toate problemele.

Nemirov ştia că inginerul şef îl protejează pe Polozov şi drept răspuns mormăi cu subînţeles. Polozov era prea tînăr şi, după cum spunea Liubimov, peste măsură de înflăcărat, iar Grigori Petrovici, care adesea avea de suferit el însuşi din pricina tinereţii şi a firii lui aprinse, prefera să aibă de-a face cu oameni maturi, chibzuiţi, pe a căror experienţă te poţi bizui. Dealtfel, cum ar fi putut Polozov să fie „la curent cu toate problemele", cînd însuşi şefului de secţie îi scăpau atîtea din vedere?

Își aminti din nou de consfătuirea de dimineață, de la Smolnîi, și mai ales de fraza aceea din ultima cuvîntare care parcă de-abia acum își făcea loc în conștiința lui: „Se vede că tovarășul Nemirov speră că va fi sprijinit tot ca anul trecut, dar poate că ar fi cazul să se întrebe: oare anul acesta nu-i vor cere alții ajutorul, oare nu va fi nevoie să dea noile turbine nu numai la termen, dar chiar înainte de termen?"

Ce însemnau aceste cuvinte? Oare înafară de sensul lor mobilizator nu ascundeau ele și un alt sens, mai direct și mai precis? „Nu numai la termen, dar chiar și mai înainte"...

— Dacă o să telefonezi Liubimov, să-i spuneți că e timpul să se întoarcă, — zise sever Grigori Petrovici.

Polozov înțelese că aceste cuvinte se refereau indirect la el și că directorul ar fi preferat să-l vadă pe Liubimov în locul său. Se ridică din fotoliu și, cu un aer degajat, se îndreptă spre canapeaua unde se așezaseră șefii de secții; își făcu loc între doi prieteni și începu să vorbească vesel cu ei.

— Înainte de a începe munca, o să-mi permit să vă amintesc tuturor un anumit lucru, — începu Nemirov pe neașteptate, observînd cu satisfacție că toți cei de față tac, surprinși, în timp ce tînărul inginer parcă încremenise. — Vă rog să nu uitați o premiză esențială: anul acesta, va trebui nu numai să trecem la fabricarea noului tip de turbine și să livrăm patru turbine de acest tip, dar să și organizăm în așa fel întregul nostru proces de producție, încît să fim pregătiți ca anul viitor să producem mult mai mult și poate chiar în serie. Se proiectează și se construiesc multe centrale hidroelectrice puternice, cum e de pildă cea de la Krasnoznamenska.

Prin cabinet trecu un freamăt: însuși Alexeev începu să se miște ușor în fotoliu, cu ochii la director: încerca probabil să facă legătura între această premiză și cele auzite de Nemirov la Smolnîi.

— Pentru voi desigur că lucrul acesta nu este ceva nou, — continuă Nemirov, — dar eu am impresia că, preocupați de problemele de fiecare zi, îl uitați adesea. Și din cauza asta hotărîrile pe care le luați sînt lipsite de perspectivă și dovedesc un practicism îngust. Hotărîri cu adevărat rodnice sînt acelea care urmăresc și deschid perspectiva dezvoltării.

Își roti scurt privirea asupra celor de față care îl ascultau cu atenție și interes, apoi urmă:

— Vreţi un exemplu? Iată-l. De la o vreme încoace şefii de secţii încearcă să rezolve problemele fără a se gîndi la creşterea muncitorilor nou veniţi. Dacă am analiza de ce se întîmplă astfel, am ajunge neapărat la un adevăr cît se poate de simplu: ei nu văd decît ceea ce se întîmplă în jurul lor, fără să ia în seamă problemele care se vor ivi mîine, fără să le întrevadă din vreme, aşa cum se cuvine unui şef sîrguincios.

Dădu la o parte însemnările pe care şi le pregătise în vederea şedinţei: îi era totul atît de clar şi se simţea atît de stăpîn pe el, încît era sigur că n-avea să-i scape nimic şi că n-avea să uite nimic.

— Aşa, prieteni, să nu pierdeţi din vedere această premiză. Să începem cu graficul primei turbine. Ce s-a făcut în ultimele douăzeci şi patru de ore? La secţia de tratamente termice sîntem în urmă cu opt piese, la secţia de piese turnate cu patru piese, la secţia turbine cu şase piese, la rotoare rămînem în urmă cu trei zile, iar la diafragme cu cinci zile. Ce măsuri au luat şefii de secţii? Vă rog să vorbiţi scurt şi concret, ţinînd seama că orice rămînere în urmă este inadmisibilă. Tovarăşe Polozov, ai cuvîntul.

2

Ania Karţeva era a şasea la rînd. Se aşezase într-un colţ al sălii de aşteptare şi, obosită, închisese ochii. Avea senzaţia că se oprise brusc dintr-un zbor vertiginos şi îndelungat fără să se fi pus frîna care anihilează forţa de inerţie a zborului. Se împotmolise la un pas de ţelul ei: i se părea că acolo n-o aşteaptă nimeni şi că n-avea pentru ce să se grăbească.

Discutase şi argumentase îndelung: da, trebuie să se întoarcă la Leningrad; o aşteaptă acolo casa ei, uzina ei dragă, profesiunea ei de bază. Acolo, la zece mii de kilometri de casă, în locuri noi şi aproape nelocuite, unde totul se construia şi se crea, n-avusese nici un fel de îndoieli. Cît de aprig dorise să plece! Făcuse drumul călare, apoi în camion, în autobuz, pe vapor şi, în sfîrşit, mai mult de zece zile şi zece nopţi cu trenul. Şi tot timpul i se părea că după atîtea suferinţe şi nenorociri, după anii lungi de peregrinări şi singură-

tate, se întoarce acasă la căldură şi fericire... De ce încerca oare această senzaţie ciudată?

Abia lîngă Leningrad, cînd trenul începu să-şi încetinească mersul şi zări pe fereastră liniile nodului feroviar, ce se încrucişau şi apoi porneau în diferite direcţii, pe Ania o cuprinse dintr-odată un fel de spaimă: la urma urmei, poate că n-o aşteaptă nimeni; îi trecu prin minte că se întoarce printre ruine, că nu avea de ce să fie fericită şi deodată se căi: de ce se încăpăţînase să-şi schimbe neapărat felul de viaţă? Poate că fusese o uşurinţă din partea ei că pornise aşa, la voia întîmplării...

Apăru dunga cenuşie a peronului; de peste tot alergau hamalii şi cei veniţi să-şi întîmpine prietenii şi rudele care soseau cu trenul, şi deodată i se trezi amintirea unei zile de demult, ziua aceea cînd, îmbrăcată într-o rochie albă, stătea, aşteptîndu-l pe Pavluşa după prima şi scurta lor despărţire. Cît de tînără, cît de neasemuit de fericită fusese pe atunci!... Şi dintr-odată îi apăru în minte noaptea aceea de aprilie 1942, îmbarcarea batalionului undeva tot prin locurile acestea, pe una din linii, mănunchiurile de lumină ale reflectoarelor ce păreau tulburi din pricina fumului, bubuitul artileriei antiaeriene, văpaia unui incendiu din apropiere, comenzile răzleţe, înjurăturile printre dinţi ale ostaşilor înghesuiţi în bezna vagoanelor... Bombele explodau, comandanţii şi personalul de la căile ferate erau cu toţii cuprinşi de nervozitate şi zoreau îmbarcarea în vagoane. Numai Aniei nu-i era teamă; în clipele acelea totul i se părea ireal şi străin, pentru că lucrul cel mai cumplit ei i se şi întîmplase...

Privind cu atenţie feţele străine ce se perindau prin faţa ferestrelor vagonului, Ania înţelese că pe ea nu o aşteaptă nimeni şi dealtfel nici nu avea cine să o aştepte — dintre rudele ei nu mai rămăsese nici una în viaţă, cei mai mulţi dintre foştii ei prieteni de la institut plecaseră care încotro, şi dacă din întîmplare mai rămăsese vreunul la Leningrad, cine ştie dacă vechile lor adrese mai erau bune.

Deodată zări o figură, parcă cunoscută, care-i zîmbea. Dar ce schimbare ciudată!

— Tatiana! Tatianka!

Ania striga prin geamul vagonului şi bătea cu degetele în el. Dintre toate cunoştinţele ei, Tatiana era ultima pe care ar fi dorit s-o vadă şi ultima căreia îi trimisese, aşa, într-o

doară, o telegramă — totuşi acum i se părea că nimeni pe lume nu îi e mai apropiat decît această femeie pe care o cunoştea foarte puţin şi care se schimbase atît de uimitor.

Tatiana îşi şi făcea loc pe coridorul vagonului, luptînd cu torentul de pasageri care coborau. Ania băgă de seamă că toţi bărbaţii întorceau capul după Tatiana, care zîmbea de departe, simţind aceste priviri.

— Anicika, scumpa mea, ai rămas neschimbată, pe cinstea mea, parcă ieri ne-am fi despărţit...

Se îmbrăţişară şi apoi se priviră una pe cealaltă cu ochi curioşi. Aniei nu-i scăpă că Tatiana avea pleoapele uşor date cu rimel, buzele prea tare fardate şi un anume fel de a se îmbrăca, de a se mişca, de a zîmbi...

— Ce elegantă te-ai făcut, — îi spuse Ania cu blîndeţe.

— A mai venit cineva?

— Păi, dintre ai noştri n-a rămas nimeni! — exclamă Tatiana. — Pe Borisov îl ţii minte? E aici, dar nu ne vedem. Liuba e la Harkov. Jenka s-a înfundat în Ural... N-a mai rămas nimeni!

Acum Ania încerca să nu mai ia în seamă toate lucrurile care o impresionaseră la început atît de neplăcut. Tatiana o fi ea cum o fi, dar totuşi a venit s-o aştepte, n-a uitat, o să fie prima care să-i dea o mînă de ajutor în camera aceea pustie...

Dealtfel începuse de pe acum s-o ajute: hamal, ia bagajul! Ai numai o singură valiză? Ei, nu-i nimic... un taxi... Ania, tot mai arăţi a studentă... Dar pe mine cum mă găseşti? N-am îmbătrînit?

Prin faţa ferestrelor taxiului, începuseră să se perinde străzile oraşului.

— Taniuşa, dar s-a făcut şi mai frumos!... Ia stai puţin. Cum de s-au făcut toate astea aşa de repede?

Ultima oară cînd fusese aici, oraşul era pustiu, şi în stare de alarmă, iar etajele de jos ale clădirilor pe jumătate distruse serveau drept metereze; ici şi colo, mai fumegau ruinele unor clădiri mistuite de incendiu, geamurile care nu se spărseseră purtau pe ele nişte naive cruci din benzi de hîrtie, iar burlanele ieşeau direct prin ferestre. Pe sub ele, pe pereţii acoperiţi cu brumă, se prelingeau dîre de funingine... Oraşul-front... Şi iată că oraşul acesta se aşternea din nou în faţa ochilor ei lacomi de noutăţi: curat, reconstruit, cu multe clă-

diri noi, proaspăt zugrăvite, cu grădini multe şi copaci tineri... Iar pe zidurile strălucitoare, rîndurile lungi de geamuri scînteiau neştirbite. Străbătuseră atîtea străzi, dar nu văzuseră nici o casă dărîmată.

— Da, oraşul e ca'şi mai înainte, — spuse Tatiana cu o expresie ciudată şi îşi întoarse privirea spre geam.

Ania îşi aminti că înainte de război Tatiana era mereu văzută în tovărăşia lui Mihail Strukov, iar mai tîrziu Liuba îi spusese că Mihail s-a prăpădit la Sevastopol; se întrebase atunci cum o să îndure Tatiana încercarea aceasta...

— Cum o duci, Taniuşa?

— Bine. De ce mă întrebi?

Se aşeză mai comod şi, zîmbind nepăsătoare, începu să-i povestească cum şi-a găsit o slujbă la biblioteca unui institut, că are de-a face cu oameni „interesanţi" — profesori, aspiranţi...

— Dar dă-mi voie... după cîte ştiu, eşti inginer!

— Acolo îmi place mai mult, — îi răspunse Tatiana ostentativ.

Atît purtarea cît şi ţinuta ei păreau că spun: în ce mă priveşte, fac ce-mi place şi nu primesc lecţii de la nimeni.

— Te-ai măritat?

Tatiana o fulgeră cu privirea şi rîse.

— E obligator să te măriţi?

Şi, la rîndu-i, o întrebă cu un aer curios:

— Dar tu? Dacă nu mă-nşel, Liuba mi-a scris că te-ai măritat, sau că eşti pe punctul să te măriţi... acolo, în Extremul Orient.

Îmbujorîndu-se uşor, Ania îi răspunse supărată:

— Nu-i adevărat.

— Era însurat? — o întrebă Tatiana cu înţeles.

— Nu, — îi răspunse Ania şi mai supărată.

Discuţia se curmă de la sine: se apropiau de locuinţele salariaţilor uzinei, şi după o clipă maşina străbătu curtea atît de cunoscută, oprindu-se la intrarea în faţa căreia se jucau nişte copii.

— E cu o valiză, — auzi Ania un glas de copil. — La cine o fi venit?

— Chiar la mine, — răspunse Ania, străduindu-se să pară veselă în timp ce urca scara cu valiza în mînă.

Tatiana se oferi s-o ajute, şi toată forfota asta o fură pe Ania de la gîndurile ei. Pe vechea uşă cu vopseaua scorojită atîrna o cutie de scrisori nou-nouţă, de culoare albastră, iar deasupra ei o tăbliţă: „Pentru familia Liubimov sunaţi de două ori".

Ania scoase din geantă cheile pe care le păstrase cu grijă şi sfinţenie în toţi aceşti ani. Cu inima strînsă, introduse o cheie lungă în broască. Vestibulul i se părea cu desăvîrşire schimbat, de parcă ar fi intrat într-o casă străină. Un garderob mare, două cufere aşezate unul peste altul, iar deasupra lor o trotinetă de copil căreia îi lipsea o roată... aşa dar locatarii aveau copii!

Căutînd să-şi păstreze calmul, Ania introduse o a doua cheie, plată, în broasca uşii camerei sale, dar broasca nu voia să cedeze: se vede că ruginise. Ania răsuci de cîteva ori cheia, apăsînd-o uşor; o asculta cu recunoştinţă pe Tatiana, care tot înşira vrute şi nevrute, dar gîndul îi zbura mereu la cele ce aveau să-i apară peste o clipă înaintea ochilor. Şi ştia prea bine ce-o să găsească. Ziua aceea de demult îi rămăsese adînc întipărită în minte; şi dacă vor trece tot atîţia ani, tot n-o va putea uita.

Deodată broasca ţăcăni şi uşa se deschise. În faţa Aniei apărură nişte ferestre împîclite, nespălate de multă vreme, cu două bucăţi de placaj în locul geamului din dreapta. Toate arătau aşa cum le lăsase atunci cînd fusese nevoită să părăsească în grabă această casă — patul făcut, dar în care nu se mai culcase în noaptea aceea, scaunul pe care veghease pînă dimineaţa, plicul de pe masă, cioburile ceştii sparte, pe duşumea. Voise să bea apă şi ceaşca îi scăpase din mînă. Plicul era îngălbenit, apa se evaporase şi peste toate se aşternuse un strat gros de praf.

— Ei, mai întîi trebuie să facem curat, — spuse Ania, trăgîndu-se înapoi din faţa oglinzii în care, deodată, îşi văzuse chipul obosit şi îndurerat.

— Mai am o oră liberă şi am să te ajut. — Tatiana îşi scoase haina ei cochetă de blană, îşi suflecă mînecile rochiei simple şi o întrebă: — Unde găsesc pe aici o cîrpă?

— O să găsim îndată totul, — îi răspunse Ania cu severitate, şi cu ochii întredeschişi îşi agăţă paltonul de cuiul de lîngă uşă, cuiul de care şi-l agăţa întotdeauna şi Pavluşa pe al său. O săgetă dintr-odată gîndul că ea îl certa

pe Pavlușa pentru asta: „De ce-ți aduci paltonul în casă cînd există un cuier în vestibul?"... Cum nu știm să prețuim fericirea cînd o avem!

Nici bucătăria nu mai arăta la fel: era de nerecunoscut. La geamuri nu mai erau perdelele de muselină dăruite de mama ei, iar masa la care se așezau la ceai, într-o atmosferă de prietenie, toți locatarii casei, nu mai era nici ea. La una din măsuțe, pe care se aflau îngrămădite vase de bucătărie, o femeie în vîrstă, într-o salopetă albastră, curăța cartofi. Văzînd-o pe Ania, femeia se ridică de pe scaun, mirată.

— Bună ziua, — spuse Ania. — N-aveți cumva o căldare?

Își dădu însă seama pe loc că acesta nu era un fel de a te prezenta și își spuse degrabă numele.

— Doamne! — exclamă femeia. — Nu mi-aș fi închipuit niciodată c-o să vă întoarceți. In odaia dumneavoastră nu stă nimeni. Cîți n-au vrut s-o ia! Cîte încercări n-au făcut! Trebuie că odaia a fost oprită special pentru dumneata.

Ania află că pe femeie o cheamă Evdokia Pavlovna Stepanova. Locuia alături de Ania, în odaia din colț. Se mutase acolo în 1943, dintr-o casă distrusă de bombe. Avea trei copii... Aniei îi venea greu să-și închipuie că această femeie gospodărește acum în odaia în care trăiseră odinioară părinții ei. Aici, în odaia asta, se prăpădise tatăl ei. Își amintea cum în ziua aceea, doi prieteni de-ai lui, de la uzină, o ajutaseră să-i ducă trupul slăbit și vlăguit pe o săniuță, la cimitir...

Luînd căldarea și cîrpa, se întoarse în grabă în odaie. Cu un gest hotărît, rupse o față de pernă veche și începu să șteargă geamurile... Fredonînd o melodie, Tatiana scutura de-a dreptul în stradă plapuma, bătea pernele și ștergea praful.

Aerul rece îi înțepa Aniei mîinile, rumenindu-i obrajii. Isprăvi repede cu ștersul geamurilor, închise ferestrele și se opri, alungîndu-și de pe frunte, cu dosul palmei, cîteva șuvițe rebele. Odaia se luminase și arăta acum mai veselă. Tatiana strînse de pe jos cioburile ceștii sparte. Doar plicul se mai afla încă pe masă.

Cu dinții încleștați, Ania luă pe neașteptate plicul și îl vîrî în fundul sertarului. Își amintea limpede fiecare amă-

nunt: cum găsise plicul acela pe jos, sub uşă, cum se aplecase, veselă, să-l ridice, şi apoi văzînd scris de o mînă străină numărul cunoscut al unităţii militare... nu avu putere să-l deschidă dintr-o dată şi nici să citească cele cîteva rînduri... „căzut pe cîmpul de onoare"... „în amintirea tovarăşului nostru Pavel Karţev"...

— Ce-i cu tine, Anicika? — întrebă Tatiana, apucînd-o de umeri. — Nu trebuie, lacrimile nu ajută la nimic.

Oare plîngea? Ştergîndu-şi lacrimile, Ania se apucă din nou să gospodărească. După un timp, spuse:

— Mi-a răscolit sufletul. Cred că mă înţelegi: m-am întors acasă şi mi se pare că totul s-a întîmplat ieri. Poate că n-ar fi trebuit să mă întorc.

Tatiana îi răspunse şovăitor, cu un glas ciudat:

— Vezi, Anicika, eu trăiesc, nu tînjesc; doar o singură dată pe an mă aşez în pat şi-mi descarc inima, plîngînd. Şi plîng, plîng ca o babă, dar apoi încep să cînt din nou şi să petrec — doar n-am îmbătrînit încă. De ce să-mi brăzdez în zadar faţa cu riduri? Cine o să mai aibă nevoie de noi cînd o să fim bătrîne?

Apoi întrebă deodată:

— Ia spune-mi ce s-a întîmplat cu al tău... cel din Extremul Orient?

Ania îi răspunse fără nici un chef:

— N-am putut să-l iubesc, mă înţelegi? Totul s-a înfiripat din prietenie, el s-a îndrăgostit de mine, m-a rugat... Între noi n-au fost nici certuri, nici neînţelegeri, dar eu simţeam un lucru: că nu pot! Era ceva fals... şi am plecat.

— Ai înnebunit? — exclamă Tatiana. — Dacă e un om bun... doar nu mai ai optsprezece ani; aştepţi o dragoste statornică pînă la mormînt şi sentimente puternice?

Ania îşi îndreptă spatele şi îi spuse poruncitor:

— Încetează! Înţelegi, încetează odată! Dacă-i vorba de dragoste, atunci trebuie să fie o dragoste adevărată, dacă nu, mai bine lipsă. Nici nu vreau să mă gîndesc la aşa ceva. Nu vreau! Nu pentru asta m-am întors aici... Şi te rog să nu mă tulburi, să nu-mi răscoleşti sufletul... La ce bun?

Suflecîndu-şi fusta, începu să spele duşumeaua.

— Şi cum adică, ai să te duci la uzină şi ai să iei totul de la capăt?

— Da, — spuse Ania storcînd cîrpa cu mîinile ei puternice.

— În producţie ?

— Da.

— Nu te gîndeşti că o să trebuiască să înveţi din nou aproape tot ?

— Ei şi ?

Tatiana tăcu o vreme, apoi începu să se pregătească de plecare ; îi spuse că-i pare rău şi că s-a învoit de la birou doar pentru o oră.

— Nu-i nimic, Taniuşka. Iţi sînt recunoscătoare şi aşa că ai venit să mă întîmpini.

— Am să-ţi notez numărul meu de telefon. Să treci odată pe la mine. Dar să-mi dai întîi un telefon, pentru că s-ar putea să nu mă găseşti acasă.

— Am să trec într-o zi. Ai grijă să tragi uşa, Taniuşa. Mă ierţi că nu te conduc, dar am mîinile ude.

Amîndouă îşi dădeau seama că o nouă întîlnire nu va mai avea loc. Se îmbrăţişară şi Tatiana plecă, în timp ce Ania continuă să spele, să deretice, să rostuiască lucrurile. Apoi se spălă cu grijă în camera de baie neîncălzită. Schimbîndu-şi rufele, îşi scoase zîmbind din dulap rochia ei preferată dinainte de război, o scutură, o privi neîncrezătoare şi şi-o îmbrăcă. Rochia îi era puţin largă. Strînse cordonul de mătase şi se opri în faţa oglinzii. Era mult de cînd nu se mai privise în oglindă aşa, din cap pînă în picioare. Din pricină că în toţi aceşti ani umblase mult şi muncise în aer liber, picioarele îi deveniseră muşchiuloase, trupul puternic, elastic şi rezistent. Faţa ei bătută de vînt era acum oacheşă... Se apropie mult de tot de oglindă, cercetîndu-se cu un ochi critic şi sever. Faţa îi era slăbită, sprîncenele întunecate i se împreunau într-o cută energică, ochii căprui îi erau strălucitori şi în totul i se părea că e uscată şi aproape bătrînă. Avea creţuri în jurul ochilor şi în jurul gurii, obrajii îi erau arşi de soare, iar pe fruntea prea înaltă, sub părul lins care se închisese parcă şi el la culoare, avea cute îndărătnice. Ca toate femeile cu faţa vioaie şi mobilă, Ania părea mai urîtă cînd se studia în oglindă, pentru că faţa ei căpăta atunci o expresie pe care n-o avea de obicei. O năpădi tristeţea şi groaza. Treizeci şi doi de ani... Oare într-adevăr ti-

nereţea rămăsese în urmă ? Oare viaţa ei atît de nefericită se curmase ?...

Îndepărtîndu-se cu un oftat din faţa oglinzii, Ania îşi dădu seama deodată că-i este grozav de foame şi scoase din valiză resturile de provizii pe care şi le luase pentru drum. Cîteva prăjituri şi nişte bomboane, iată tot ce-i mai rămăsese din pachetul acela mare pe care Elţov i-l dăduse aproape cu sila la plecare. Elţov... Şi pentru o clipă simţi nevoia să se întoarcă la el, la duioşia lui plină de grijă, ca să nu mai fie atît de stingheră... Aproape că-i venea să plîngă.

— Vecinico, nu vrei să bei un ceai ?

Fără să bată la uşă, Evdokia Pavlovna intră, îşi roti ochii curioasă prin odaie şi o apucă de mînă :

— Vino, eşti obosită, nu-i aşa ?

Căutînd să nu-şi mai amintească de nimic, Ania intră în odaia cunoscută, dar şi aici se schimbase totul. Nu mai domnea nici atmosfera aceea plăcută de odinioară, nu mai era nici mobila, nici tapetul pe care-l cunoştea din copilărie... Dealtfel era mai bine aşa ! Dar se vedea că cei care trăiau aici aveau de făcut faţă la multe greutăţi...

— Am trei copii, — îngînă Evdokia Pavlovna, tălmăcind gîndul mut al Aniei. Doi sînt la şcoală, unul într-a-ntîia, altul într-a treia. Pe cel mai mare l-am dat la şcoala profesională, dar n-a fost chip să-l faci să înveţe : n-a ajutat nici bătaia, nici lacrimile. S-au chinuit ăia de la şcoală cît s-au chinuit şi pînă la urmă l-au dat afară. Un an a tăiat frunză la cîini, iar acum de curînd, l-am rugat pe director şi l-au primit la uzină... Bărbatul meu a lucrat şi el la uzină. Acolo s-a prăpădit în 1943. A căzut un obuz peste secţie. N-am avut parte să-l văd nici măcar mort... Nu i-am mai găsit nici mîinile, nici picioarele... N-am avut ce să mai înmormîntăm... Iar copiii erau unul mai mic decît altul. Şi acum mă chinuiesc singură cu ei. Dacă cel mare o să înceapă să cîştige, o să-mi fie şi mie mai uşor. Cei de la uzină or să izbutească să facă om din el, nu-i aşa ? Parcă pot eu singură să-i ţin în frîu fără tatăl lor ?

— Lucrezi ?

— Am intrat în locul bărbatului meu, la secţia de piese fasonate.

— La piese fasonate ?

— De ce ţi se pare curios? In timpul războiului toate femeile au lucrat şi multe mai lucrează şi acum. Eu m-am şi obişnuit. Dar la drept vorbind, acum nu mai e munca din timpul războiului. Aproape totul a fost mecanizat. Iar oamenii din secţie sînt buni, uniţi. Aţi fost pe-acolo?

— Nu. N-am avut prilejul. Cred însă că atunci cînd te obişnuieşti, orice secţie îţi devine dragă.

— Poate, — răspunse cu îndoială Evdokia Pavlovna. — Atîta ştiu, că cei din secţie sînt oameni de treabă.

Ania sorbea cu plăcere ceaiul şi o tot îmbia pe Evdokia Pavlovna cu prăjituri şi bomboane, dar femeia se mulţumi să ia o prăjiturică, pe care o înmuie în ceai, şi cînd îi oferi cîteva bomboane pentru băieţii ei, refuză.

— Cînd iau salariul, le cumpăr, — spuse ea cu demnitate. — Dar deocamdată nu-mi dă mîna să-i răsfăţ.

Ania era curioasă să afle cine mai locuieşte în casă. Evdokia Pavlovna rosti un nume: Ivan Ivanovici Gusakov, un burlac bătrîn. Parcă mai auzise cîndva de numele acesta. „Îi cam place să tragă la măsea", adăugase Evdokia Pavlovna. Mare bucurie să ai astfel de vecini! Totuşi, bătrîna vorbea despre el cu simpatie. In schimb, despre Liubimovi nu-i povesti nimic şi îi spuse doar printre dinţi: „Oameni ca toţi oamenii, ei îşi văd de ale lor, eu de ale mele".

Băieţii ei, cei mai mici se întoarseră acasă val-vîrtej. Amîndoi erau murdari şi uzi pînă la piele. Ocărîndu-i, Evdokia Pavlovna se pregătea să-i schimbe şi să-i spele. In sinea ei, Aniei îi era ruşine că mai adineaori se întristase. Se întoarse în odaia pustie, şi ca să-şi dea curaj, se gîndi că a doua zi în zori se va duce de-a dreptul la comitetul raional, iar apoi la uzină, şi totul va reintra în normal...

Se dezbrăcă în grabă şi se strecură cu plăcere în aşternutul curat; se simţea obosită şi dorea să adoarmă cît mai repede. Stinse lumina.

Pe plafonul întunecat tremurau reflexele jucăuşe ale felinarelor din stradă. Freamătul vieţii se furişă în odaie. Tîrşîindu-şi papucii, Gusakov trecu pe coridor. Ania apucase să-l vadă: era un bătrîn înalt şi uscăţiv, îmbrăcat cu o flanelă; se uitase la Ania pe sub sprîncenele încruntate, mormăise ceva nedesluşit drept salut şi trecuse mai departe... Cu rîsul ei sonor, Alla Glebovna Liubimova, o femeie trupeşă, pe a cărei faţă îngrijită stăruiau urme de frumuseţe, pălăvrăgea

la telefon... Se auzi o uşă trîntită şi cineva intră scuturîndu-şi pîslarii. Evdokia Pavlovna bombănea: „Iar hoinăreşti pînă noaptea tîrziu, ia te uită, pîslarii îţi sînt uzi leoarcă..." Aşa dar se întorsese şi băiatul cel mare.

Apoi, peste toate se aşternu liniştea. Pe Ania o cuprinsese somnul, cînd deodată i se păru că aude un scîrţîit prelung — poate că trosnea mobila prea uscată, poate că se deschisese uşa. Ştia însă că uşa era încuiată şi de altfel nici n-avea cine să intre. I se părea că-l aude pe Pavluşa: păşeşte în vîrful picioarelor — aşa umbla întotdeauna cînd se întorcea acasă tîrziu — apoi, ca de obicei, se împiedică de un scaun, oftează, se apropie încet de ea şi o întreabă în şoaptă: „Dormi?" Şi cu un gest duios îşi apropie buzele de tîmpla ei...

Ania încercă să-şi alunge amintirile. Zadarnic se străduia să retrăiască senzaţia aceea minunată a zborului spre ţintă, senzaţia pe care o avusese tot drumul; din beznă îi apăreau imagini abia conturate, dar chinuitoare, din trecut.

Istovită de frămîntările de peste noapte, obosită şi descurajată, Ania se duse la secretarul comitetului raional.

Secretarul tehnic îi dăduse cu indiferenţă o informaţie:

— La „Krasnîi turbostroitel"? Acolo e director Nemirov, iar organizator de partid Didenko.

Toţi erau noi. Secretarul comitetului raional era şi el nou. Nici n-ar fi putut să fie altfel după atîţia ani! Numai ea trebuia să ia totul de la capăt.

La drept vorbind, despre ce profesiune de bază pomenise ea acolo, la şantierul de construcţii din Extremul Orient? Ce putea să le ceară acestor oameni care n-o cunoşteau sau nici nu-şi mai aduceau aminte de ea şi care progresaseră atît de mult? La ce-i folosea diploma de constructor de turbine, de vreme ce nu avea practică? „Şi tatăl şi soţul meu au crescut şi au muncit în uzină". Lucruri din astea le puteai spune prietenilor, dar să te lauzi cu ele în faţa necunoscuţilor... „Vreau..." Ce fel de argument era acesta?

Vorbea cu sine însăşi, sever şi obiectiv: „Ce fel de constructor de turbine eşti dumneata, tovarăşă Karţeva? Cît a ţinut războiul, ai fost inginer militar şi apoi constructor. O să te trimitem la construcţia de clădiri sau poate la biroul de reparaţii şi reconstrucţii. Nu mai eşti la curent cu construcţia de turbine. Ai umblat prin locuri îndepărtate, prin ţinu-

turi noi; dumneata îţi dai seama doară cît am progresat în anii de după război?"

Da, ea ştia asta. Ştia pentru că şi acolo, departe, departe, era un colţ de Ţară Sovietică unde ajungeau şi tehnica nouă şi metodele noi. Mai ştia asta şi pentru că în lunga ei călătorie nu-i scăpase nimic şi pentru că Leningradul îi era atît de drag, nespus de drag; în oraşul acesta totul îi era cunoscut încă din copilărie, dar totul se schimbase atît de uimitor!

— Tovarăşă, tovarăşă, e rîndul dumitale, ce-i cu dumneata?

Sări în picioare şi intră repede în cabinetul secretarului comitetului raional — Raskatov. Era tulburată: o aştepta o discuţie şi nu se simţea pregătită pentru ea.

Raskatov se ridică politicos în întîmpinarea ei. Era un om tînăr, cu faţa proaspăt rasă. Ochii lui strălucitori trădau o minte ageră şi un spirit ironic. Iată aşadar omul sever şi obiectiv care îi va spune acum cuvintele necruţător de juste pe care le aştepta.

— Ia loc. Cu ce-ţi pot fi de folos?

— Am venit din Extremul Orient, — începu Ania nu fără efort, şi convinsă că explicaţiile nu vor ajuta la nimic, spuse pe nerăsuflate: — Vreau să lucrez la „Krasnîi turbostroitel", în secţia mea. Secţia turbine.

— O dorinţă îndreptăţită, — şi Raskatov întinse mîna, luă carnetul ei de partid şi îşi aruncă în fugă ochii peste el. — Eşti specialistă?

— Da, dar situaţia mea e încurcată, — zise Ania repede, roşind. — Am terminat institutul cu puţin timp înainte de război, şi după aceea am început să fac practică la turbine: numerisem în uzină chiar în ajunul războiului. Toamna şi iarna am lucrat la repararea tancurilor, la apărarea antiaeriană a uzinei. Apoi în armată. Apoi...

Raskatov îi cerceta actele şi zise, clătinînd din cap:

— Totuşi după demobilizare nu te-ai prea grăbit să te întorci acasă.

— Aşa a fost situaţia, — răspunse Ania.

Într-o clipă i se perindară prin faţa ochilor zilele acelea din ajunul demobilizării, nerăbdarea ce-o cuprinsese şi pregătirile febrile pentru lunga ei călătorie... Discuţia de la comitetul regional unde i se spusese cu o sinceritate prie-

nească: „Noi le înţelegem pe toate, tovarăşă Karţeva, totuşi te rugăm să ne dai o mînă de ajutor. Mai rămîi măcar şase luni. Îţi dai şi dumneata seama că e nevoie". Îşi dădea seama: era într-adevăr nevoie. Se minţea singură: şase luni vor zbura repede, îşi spunea ea, deşi în sinea ei ştia încă de pe atunci că lunile acestea se vor transforma în ani şi că nu va putea să plece în toiul construcţiei, fără să fi terminat ceea ce avea de făcut...

— N-am putut altfel.

Raskatov o privi drept în ochi şi o întrebă mulţumit:

— Care va să zică toată complicaţia e că ai uitat cum arată o paletă de turbină? Nici o nenorocire. O să-ţi reaminteşti. Spaţiu ai?

Ania nu înţelese dintr-odată întrebarea.

— A-a, spaţiu de locuit? Da, odaia pe care o aveam într-una din clădirile uzinei mi-a fost păstrată.

— Familie ai?

— Nu. Sînt singură.

— Absolut singură?

Era mult prea tînăr ca să înţeleagă cît e de dureros să fii absolut singură. Încleştîndu-şi buzele, Ania nu răspunse...

— Aşa... — reluă el gînditor, scrutîndu-i chipul ce căpătase dintr-odată o expresie aspră. — Care va să zică toată complicaţia e că ai cam uitat turbinele...

Ridică receptorul şi începu să vorbească rar, ca unul care ştia că e ascultat cu atenţie:

— Grigori Petrovici? La telefon Raskatov. Cum mai merge astăzi cu turbina? Bine, bine! La viitoarea şedinţă a biroului de partid o să ne dai raportul. Cu date precise, amănunţit, pe ansamble. Acum însă iată despre ce e vorba. O să treacă pe la dumneata inginera... Karţeva Anna Mihailovna. A mai lucrat la voi. E specialistă în turbine, dar se teme că a uitat totul... Se-nţelege de la sine, aşa i-am spus şi eu. Iată însă ce este: tovarăşa trebuie să lucreze intens, înţelegi? Dă-i de lucru din plin, mai ales că abia aşteaptă... Ne-am înţeles aşa dar...

— Tovarăşă Karţeva, treci pe la directorul uzinei şi apoi apucă-te de lucru. Dacă nu-ţi aduci aminte unele lucruri, nu te sfii şi întreabă. Şi ajută-ne să imprimăm un ritm mai viu lucrărilor din secţie. În momentul de faţă am început fabricarea unui nou tip de turbină de înaltă presiune. Şi lu-

crurile merg destul de anevoios. Ştii desigur că secţia a fost distrusă aproape în întregime. De-abia am reconstruit-o, i-am dat cadre, am restabilit producţia de dinainte de război şi am păşit acum pe o treaptă superioară a tehnicii...

Era vădit că activitatea lui complexă de tehnician îl interesează, îl bucură şi-i trezeşte mîndria. Fără să-l întrebe, Ania îşi dădu seama că se află în faţa unui inginer promovat în muncă de către partid şi că se simţea în uzină „ca la el acasă". Apoi, adresîndu-i-se ca între tehnicieni, îl întrebă despre particularităţile noii turbine. Raskatov i le trecu repede în revistă: presiunea, temperatura, puterea, scrutînd-o în acelaşi timp cu privirea să vadă dacă aceste date nemaiauzite îi trezesc elanul.

— Pînă acum nu s-au mai fabricat la noi astfel de maşini ! — spuse ea cu oarecare stîngăcie, dar entuziasmată în acelaşi timp. — Astfel de parametri sînt ceva nemaiîntîlnit !...

Raskatov o privea cu un zîmbet plin de mulţumire.

— Avem mare nevoie de ingineri, iar de comunişti cu experienţa dumitale, şi mai mare. Au apărut sarcini noi, metode noi... Dealtfel în toată industria de după război lucrurile stau la fel. Tehnica a progresat mult. Iar ritmul este şi mai accelerat decît cel de dinainte de război. L-ai urmărit ? — După atenţia încordată a lui Raskatov, Ania înţelese că voia s-o pună la o nouă încercare.

— Da, atît cît am putut.

— Ştii care este sarcina de bază a industriei din Leningrad ?

— Progresul tehnic, nu ? — răspunse Ania repede. — Desigur, am citit. Lucrul acesta mi s-a părut firesc, judecînd după cadrele pe care le avem şi după nivelul la care a ajuns tehnica noastră...

Raskatov se încruntă.

— Numai să nu-ţi închipui cumva că ai venit la de-a gata, — o preveni el. — Aici va trebui să munceşti, să munceşti mult.

Îşi desfăcu mîinile şi apoi şi le încleştă cu putere.

— Ştiinţa şi producţia trebuie contopite uite-aşa, într-un tot. Altfel nu vom ajunge la nimic. Iar cadrele vechi din producţie trebuie să transmită în cel mai scurt timp experienţa şi pregătirea lor celor noi. Învăţămîntul se face din mers, pentru că noi nu numai că trebuie să stăpînim la per-

fecție metoda de fabricare a produselor tehnice moderne, dar și să fabricăm mult și repede, foarte mult și foarte repede — economia națională nu ne păsuiește, ea ne cere. Iată de pildă turbinele... Desigur că și în Extremul Orient ai întîlnit nenumărate construcții de noi centrale electrice!

— Înțeleg, — spuse Ania veselă și se ridică. — Două sarcini uriașe dintr-odată. Știi, abia aștept să mă văd în uzină.

Raskatov se ridică și el și-i strînse mîna prietenește:

— Și acum, du-te și apucă-te de lucru cu tot elanul. În secția turbine treaba nu prea merge deocamdată pe roate. Noua turbină trebuia să fie terminată pînă acum, în cursul iunii acesteia urma să fie încercată, dar... De fapt ai nimerit chiar în toiul lucrului. Ai să ai multe de dus pe umerii dumitale... Dar să nu te dai înlături, ci să intri în muncă pînă peste cap. Dacă ai să înveți, ai să-ți redobîndești cunoștințele și eu cred că ai să faci acest lucru.

Ieșind din clădirea comitetului raional, Ania începu să rîdă.

„Fricoaso, își spuse ea. Cîte ai mai născocit... Numai că în viață lucrurile sînt întotdeauna mai simple și mai firești".

Tot ceea ce o copleșea cu o clipă în urmă se mistui ca prin farmec.

Vîntul acela de primăvară părea că o poartă pe străzi. Dar nu, nu vîntul era cel ce-o purta, ci senzația aceea de zbor avîntat spre țintă. Fără să știe nimic, știa totuși, știa cu certitudine încă din tren că reîntoarcerea la vechea ei profesie îi va fi de două ori mai grea nu numai pentru că uitase multe, ci și pentru că avea să se izbească de unele lucruri noi pe care nu le învățase înainte. Nu-i pomenise nimeni nimic despre asta, dar în jurul ei totul, toate acele gînduri ce-i năvăliseră în suflet în cele zece zile de drum păreau că i-o amintesc neîncetat.

Cît de minunate fuseseră zilele și nopțile acelea! Aproape că nici nu mai dormea. Ședea sprijinită pe coate și privea, privea în întunericul de dincolo de fereastră. Din cînd în cînd, lumini strălucitoare sfredeleau bezna. Vreun nod de cale ferată? Sau vreun mare oraș industrial? Și însoțitorul de tren anunța numele unui orășel pe care nimeni nu-l cunoștea și care nu era trecut nici măcar pe harta

din vagon. Sute şi sute de lumini învăluiau în razele lor strălucitoare clădiri înconjurate de schele, braţe de macarale îmbrăcate în promoroacă, turnul masiv al vreunei uzine de beton sau vreun şir de vagonete încărcate... Altădată îi apărea dunga curbă a vreunui baraj care brăzda faţa albă şi netedă a unui rîu larg. Apoi se iveau uriaşele ferestre strălucind de lumină ale vreunei centrale electrice. Şi cînd te gîndeşti că în urmă cu cîţiva ani toate acestea nu existau!... In răstimpuri se profilau în zare bătrînele păduri siberiene pe care se sprijinea cerul necuprins, împodobit cu stele sclipitoare. Deodată, Ania zări o stea mai roşietică, mai vie, care se mişca pe orbita ei, dincoace de celelalte stele, acoperind din cînd în cînd cu aripile ei întinse strălucirea celor îndepărtate. Incotro o fi zburînd steluţa asta dragă? Poate că duce matriţele „Pravdei" la Habarovsk? Sau fructe în Kamciatka? Sau poate că-i poartă pe veşnic grăbiţii constructori, mineri, petrolişti, geologi; într-adevăr, încetineala trenului nu se potriveşte nici cu ei şi nici cu ritmul muncilor!

De altfel tovarăşii de drum ai Aniei se grăbeau şi ei; se plîngeau că-şi pierd cu drumul un timp preţios şi în atmosfera calmă din tren grijile şi emoţiile lor aduceau pulsul cald al vieţii. Sorbind cu lăcomie spusele acestor oameni, Ania împărtăşise în timpul călătoriei zeci de destine şi de pasiuni străine. Directorul unei întreprinderi de exploatare a zăcămintelor aurifere îi vorbise ca un îndrăgostit despre „industria auriferă". Un ihtiolog îi dezvăluise Aniei tainele vieţii din apă şi se pornise cu înflăcărare să-i dovedească cum că economia piscicolă este şi ea o industrie şi că omul a învăţat să înlocuiască unele specii de peşti cu altele şi să îndrume dezvoltarea regimului subacvatic după dorinţa lui. Un constructor de la o cale ferată de curînd terminată, o constructoare care se ducea să-şi susţină proiectul unui nou pod, doi ingineri trimişi în Ural să studieze experienţa automatizării liniilor de producţie în flux continuu — toţi aceşti oameni se perindaseră prin faţa Aniei ca nişte părticele ale nemărginitei sale patrii, care, cu o putere nemaiîntîlnită, cu energia şi pasiunea unei admirabile maturităţi de organizare statală, aduce în toată diversitatea înfăptuirilor sale, un avînt înţelept şi cutezător.

Şi cît de grăitoare fuseseră garniturile acelea de tren pe care le întîlnise în drum! Cu patru ani în urmă Ania

mai trecuse pe aici şi i se întipăriseră în minte şirurile acelea lungi de platforme încărcate cu tunuri grele, tancuri şi „katiuşe" acoperite cu prelate, trenuri sanitare cu perdele albe la ferestre... Acum numărul garniturilor era mult mai mare, ele transportau camioane şi tractoare, maşini-unelte şi macarale, cărbune, petrol, metal, lemn. Cîteodată Ania izbutise să descifreze destinaţia şi se simţea tulburată: „Stalingrad", „Dneprostroi" [1]), „Zaporojstal" [2]). Odată zărise nişte lăzi înalte şi roşii, care-i amintise pentru o clipă ceva îndepărtat şi drag. Platformele alunecau încet prin faţa ei, spre răsărit, iar pe lăzile roşii scria cu litere mari, albe: TEŢ [3]), TEŢ, TEŢ. Ania recunoscuse şi lăzile şi scrisul. Inima începuse să-i zvîcnească de parcă ar fi întîlnit un prieten drag.

— Asta-i turbina noastră, vedeţi, a noastră, a noastră! — strigase ea tovarăşilor de drum, petrecînd cu privirea lăzile roşii care-şi continuau drumul spre răsărit.

Cu cîtă nerăbdare aşteptase să ajungă şi să poată spune cu tot dreptul: „a noastră!" Şi iat-o ajunsă la ţintă.

Zări de departe clădirile uzinei care le dominau pe toate celelalte din raion. Erau de un roşu închis, cu coşurile afumate. Se opri o clipă, atît de scumpă îi era inimii ei uzina aceasta.

De cîte ori nu-şi amintise de uzină şi de fiecare dată o văzuse pînă în cele mai mici amănunte: secţia de montaj unde îşi începuse viaţa de muncă, oamenii pe care îi îndrăgise, cu care lucrase şi alături de care apărase uzina în timpul alarmelor aeriene şi al bombardamentelor; cantina secţiei, cu pereţii ei albaştri, unde se ţineau de obicei adunările. Demult, într-o zi, pe la începutul războiului, privise de acolo cum cel care-i fusese atît de drag înainta în şirul acela de oameni ce se perindau cu repeziciune prin faţa mesei pe care se afla lista celor înscrişi în miliţia populară; se aplecase şi scrisese cu fermitate: P. Karţev... Apoi îi veni în minte nopţile întunecate ale asediului, cînd muncitorii reparau tancurile avariate sau incendiate în timpul luptelor; veghea din timpul nopţilor pe acoperiş, cînd avioanele străine huruiau în văzduh, chiar deasupra uzinelor; ici şi

[1]) *Dneprostroi* — Şantierul centralei hidroelectrice de pe Nipru (N. trad.)

[2]) *Zaporojstal* — Uzină metalurgică din Zaporojie (N. trad.)

[3]) *Teploelektroţentral* — Centrala termoelectrică. (N. trad.)

colo țîșneau limbile de foc ale exploziilor și incendiilor, iar în lumina lor sinistră oamenii se agitau potolind flăcările... Secții întregi își curmau pentru multă vreme activitatea, prefăcîndu-se în niște cutii arse, în adevărate mormane de pietre și ferme metalice încîrligate. Unul după altul, eșaloanele porneau spre răsărit, dincolo de Ural, ducînd oameni și mașini. Uneori ți se părea că s-a sfîrșit cu uzina. Și doar dîrzenia omului sovietic te încredința, în ciuda celor ce se petreceau, că sfîrșitul nu venise, că nu putea să vină! Nu, sfîrșitul nu va veni, nu-l vom lăsa noi să vină!

Și iat-o acum! Uriașă, intactă, de parcă nici n-ar fi îndurat o bătălie de trei ani de zile.

Recunoștea fiecare secție, fiecare trecere dintre clădiri, fiecare macara ce se profila pe cerul brăzdat de norii de fum. Cu greu ai fi putut descoperi tot ce se întîmplase. Nu mai existau nici ruine, nici schelete pîrjolite de case, ci doar urmele acelei uriașe munci care le readusese la viață: clădiri noi în locul celor distruse, pete roșietice de cărămizi așternute de curînd pe zidurile vechi, întunecate, coloane de beton de un cenușiu deschis alături de altele mai întunecate pe care se așternuse patina anilor...

Tot grăbindu-se, Ania se împiedică de marginea trotuarului, dar nu-și luă ochii de la uzină.

„Sînt de-aici, de-aici!“ ar fi vrut ea să strige celor de la biroul de informații unde i se eliberase cu indiferență, ca oricărei străine, un bilet de intrare valabil o singură dată. Ieși din ghereta portarului și se opri pe potecile de zăpadă bătătorită, care se încrucișau, brăzdînd curtea aceea atît de cunoscută. Dacă ar lua-o la stînga ar ajunge la secția ei. Dacă ar lua-o după colț, ar ajunge la comitetul de partid; dacă s-ar îndrepta spre intrarea a doua ar da de președintele comitetului și de redacția ziarului uzinei. Drept înainte, pe lîngă grădinița în care vara țîșnește o fîntînă arteziană, ar nimeri la conducerea uzinei... Totul o atrăgea, și ar fi vrut să-și arunce ochii pretutindeni. Ar fi vrut să descopere figuri cunoscute sau cel puțin birouri cunoscute, să regăsească obișnuita atmosferă clocotitoare din timpul lucrului, discuțiile și zbîrnîitul telefonului... Dacă însă nu va putea face totul într-o zi, atunci mîine va vizita negreșit toate aceste locuri și va face din nou cunoștință cu ele. Doar aici avea să trăiască.

Intră la director.

Trebuia să aştepte. Încruntîndu-şi furioasă sprîncenele-i subţiri şi blonde, secretara chemă pe cineva la telefon şi repeta monoton în receptor:

— Tovarăşul Evstigneev? Vă rog să aduceţi urgent lui Grigori Petrovici graficul pentru asigurarea funcţionării turbinei. La opt fix. Tovarăşul Mitrohin? Aduceţi de urgenţă lui Grigori Petrovici graficul turbinei. La opt fix.

Cîteodată prin monotonia cuvintelor şi a intonaţiei răzbătea indignarea:

— Cum vine asta: „mîine dimineaţă"? Ce spui, tovarăşe Pakulin? Grigori Petrovici cere ca graficul să-i fie adus la ora şase fix. Cu greu am izbutit o păsuire de încă două ore.

Ania Karţeva căuta să ghicească cu ce sector vorbeşte secretara şi care sînt semifabricatele sau piesele pe care sectorul respectiv le produce. Uzina se pregătea cu înfrigurare pentru noua turbină, şi această încordare o cuprindea şi pe ea.

Intră la director, hotărîtă să primească orice muncă — cu cît va fi mai grea, cu atît va fi mai bine. Tocmai de aceea îi venise uşor să-i vorbească, deşi directorul nu se arătase prea încîntat — îi vorbise ursuz, răspunzînd mereu la telefon autoritar şi cîteodată chiar aspru.

— De unde vii? — o întrebă el într-o doară, răsfoindu-i distrat actele.

Ania răspunse scurt şi precis, fără să intre în amănunte.

Surprinzînd o oarecare disciplină ostăşească în răspunsul ei, Nemirov o privi cu interes pe noua sa colaboratoare şi o întrebă pe un ton mai prietenos:

— Mi se pare că nu te-ai odihnit demult, nu?

— Demult. Am lucrat tot prin locuri noi. Munca a fost din plin. Dar de obosit n-am obosit.

— Şi vrei să începi imediat?

— Da.

O expresie de blîndeţe lumină timp de o clipă chipul lui Nemirov, şi Ania adăugă:

— Ştiţi, atunci cînd începi o etapă nouă în viaţă, aşteptarea este mai istovitoare decît orice muncă.

— Da, da, — încuviinţă Nemirov. Ai fi zis că vrea să mai adauge ceva, dar se stăpîni şi spuse pe un ton mai sever: — Aşadar, du-te la secţia de turbine. N-am să-ţi

trasez sarcini, cei de acolo văd lucrurile mai bine; pot doar să te asigur că muncă o să ai destulă. Spune-i locţiitorului şefului de secţie, Polozov, că eşti trimisă de mine.

— Polozov?! — strigă Ania.

Cîteva luni înainte de plecarea ei în Ural lucraseră împreună şi, auzindu-i numele, o cuprinsese o bucurie ca pentru cineva apropiat şi drag.

— Vă cunoaşteţi demult? — întrebă gînditor Nemirov. — Asta-i bine. Numai, dragă tovarăşă, vezi să nu te laşi influenţată de el şi să te înflăcărezi. Ai grijă să nu umbli cu capul în nori, că dai în hîrtoape.

— Nu-mi stă în fire să umblu cu capul în nori, — răspunse Ania. — Cît despre Polozov, eu îl cunosc ca pe un bun comunist şi organizator. Dacă bineînţeles a rămas acelaşi Polozov.

Nemirov o privea cu interes, de parcă încerca să ghicească la ce se putea aştepta din partea ei; îi va fi oare de vreun ajutor sau îi va încurca treburile?

— Cînd mi-a vorbit de dumneata, tovarăşul Raskatov mi-a spus: „Abia aşteaptă să se apuce de lucru". Ei bine, munceşte! Dar pe şeful de secţie Liubimov îl cunoşti?

Ania făcu un efort să şi-l reamintească. Liubimov... Liubimov... Ah, da, erau noii ei vecini de locuinţă. Pe uşă era o tăbliţă pe care scria: „Pentru familia Liubimov sunaţi de două ori". Aşa dar vecinul ei era şef de secţie?

— Pe Liubimov nu-l cunosc.

— O să-l cunoşti. Acum e la Moscova, îl aşteptăm să sosească dintr-o zi într-alta.

Cu rezoluţia pusă de director, Ania plecă grăbită la secţia de cadre. Mai trebui să treacă încă o oră pînă ce toate formalităţile de rigoare să fie îndeplinite. După ce isprăvi, cineva o sfătui:

— O să trebuiască să mai zăboveşti o oră pentru că acum e pauza de prînz.

— Să mai zăbovesc? — exclamă Ania. — Asta nu, vă mulţumesc!

Secţia părea aceeaşi de altădată, şi totuşi parcă se schimbase cu desăvîrşire: devenise mai luminoasă, mai spaţioasă. Era linişte desăvîrşită şi nici ţepenie de om; doar în fund, lîngă raboteza gigantică, ce fusese poreclită „Porţile Narvei", muncitorii se adunaseră în grup, mîncînd şi discu-

tînd. Ania ar fi dorit să-l salute pe acest gigant ca pe o veche cunoştinţă, atît de dragi îi erau coloanele lui solide. Se îndreptă spre el dar, deodată atenţia îi fu atrasă de nişte maşini-unelte uriaşe, care înainte nu existaseră în secţie. Maşina de alezat, cu axul ei strălucitor mai lung decît axul puternicei turbine, străpungea o piesă turnată, mare, parcă cunoscută dar uitată. „Tubul de evacuaţie? îşi aminti vag Ania. Probabil că despre asta e vorba, dar e mult mai mare decît acela pe care l-am văzut odată, de mult!"

Două strunguri carusel unicale îşi întinseseră platourile lor mari, metalice, acoperind jumătate din spaţiul de deservire. Aceste platouri rotunde erau atît de mari, că faţă de ele un carusel obişnuit de la bîlci, de la care îşi trăgeau dealtfel numele aceste maşini ingenioase, ar fi apărut ca o jucărie. În centrul unui platou universal fixat puternic cu nişte dispozitive şi buloane, încremenise o piesă turnată, uriaşă şi de formă conică. „Un cilindru? Da, un cilindru neobişnuit de mare". Pe un alt platou se afla întins un inel masiv de fontă, la fel de mare cît platoul însuşi, iar două suporturi uriaşe ţineau gata pregătite două cuţite ca să poată fi prelucrată simultan atît suprafaţa lui interioară cît şi cea exterioară. Faţă de mărimea strungului, cuţitele acestea păreau ceva minuscul. Ce forţă!

Ania se simţea ca într-o pădure deasă din care nu poţi ieşi dacă nu te călăuzeşte cineva. Un singur lucru constatase şi anume: maşini-unelte erau mai puţine decît înainte de război, puterea lor însă crescuse considerabil, iar noua turbină era cu mult mai mare decît cele ce se fabricau înainte. Iată şi podurile rulante care tocmai poposiseră deasupra uriaşului cilindru de joasă presiune. Cilindrul era strîns legat într-un ochi de cablu şi gata să fie dus la banc. Aşa dar o singură macara nu putea să-l ridice?...

Ania roti peste toate o privire dezorientată, spunîndu-şi în sinea ei: „Mi-e teamă. Dacă o să mi se dea o muncă de răspundere, o să mă fac de rîs..."

Ca să-şi termine prima şi fugara ei vizită, se îndreptă spre banc — o construcţie metalică, cu scărite şi balustrade, ce-i amintea întotdeauna de puntea unei nave. Pe această navă din interiorul secţiei se asamblau mii de piese mari, mici şi mărunte, care erau transformate astfel în elementele complicate ce alcătuiesc turbina — o maşină mare şi armonioasă

care păstra în mecanismele ei încă imobile o uriaşă energie utilă.

Acum însă maşina nu era aici. Pe banc era numai partea ei inferioară şi Ania căută să-şi imagineze tot restul maşinii, cu ţevile ei întortochiate şi cu carcasa complicată. Imaginaţia ei reconstitui o turbină de o putere excepţională, admirabil proporţionată din punctul de vedere al utilităţii formelor ei.

Pe zidul care împrejmuia bancul se aflau, ca şi în trecut, afişe şi anunţuri multicolore. Se apropie de panoul de onoare unde o întîmpinară de sub sprîncenele lor încruntate nişte ochi vioi, zîmbitori, nişte buze strînse, aproape acoperite de o mustaţă stufoasă, ce parcă-i spuneau: „A-a, te-ai întors! Ai dat ocol pămîntului, dar pare-se că tot acasă e mai bine!" Meştere Klementiev, Efim Kuzmici, răutatea răutăţilor, cît de bine îmi pare că te găsesc aci!

Dar iată o altă figură care parcă-i era cunoscută; totuşi Ania nu-şi putea aminti de numele acestei femei care nu mai era tînără, şi a cărei privire era fixă şi puţin cam speriată... Ce mai fotografie! Scoase un ţipăt şi izbucni în rîs citind că cea de pe fotografie nu era alta decît Ekaterina Smolkina, fruntaşa în întrecere care lucrează la mai multe maşini deodată. Katia Smolkina era o femeie cu glas răsunător şi tare îndrăzneaţă, o femeie şi jumătate, cum i se spunea în secţie. Cum ai putut tu, Katia, să te pierzi cu firea în halul ăsta în faţa aparatului fotografic, că nici nu mai semeni cu tine însăţi!

Iată-l şi pe Korşunov, care şi înainte de război fusese considerat cel mai bun specialist în lucrări de precizie şi de răspundere executate la strung. Bătrîne comunist Korşunov, părul ţi-e sur, iar cutele de pe faţă ţi s-au mai adîncit, dar tot puternic ai rămas...

Ania căută în zadar să mai găsească şi alţi cunoscuţi. Dintre zecile de figuri de tineri şi bătrîni, una o atrăgea însă cu deosebire: Iakov Andreevici Vorobiov, cel mai bun strungar al uzinei, după cum scria sub fotografia lui. Îi cercetă chipul cu luare aminte: nasul drept, gura încleştată parcă într-o hotărîre severă, buzele bine conturate; părul blond, pieptănat pe spate. Doar o şuviţă încerca neastîmpărată să i se lase pe frunte. Iar ochii lui luminoşi şi inteligenţi priveau înainte, preocupaţi, gînditori şi blînzi. Ce fel de om

era oare acest Iakov Vorobiov? Expresia feţii lui era doar ceva întîmplător sau de data aceasta aparatul fotografic ştiuse să-i surprindă caracterul?

Plimbîndu-şi privirea peste fotografii şi grafice, Ania află că în întrecerea brigăzilor comsomoliste şi de tineret, brigada lui Nikolai Pakulin e în frunte, că sectorul patru n-a întîrziat niciodată montajul, că sectorul întîi şi-a luat angajamentul să predea înainte de termen toate piesele turbinei. Cît de uriaşe trebuie să fie cerinţele şi cît de pline de răspundere sarcinile dacă despre un astfel de colectiv s-a putut spune: „Deocamdată lucrurile nu merg tocmai bine!"

Un băieţandru care tot mîna cu piciorul un ghemotoc de şpan metalic, lucru ce părea să-i facă mare plăcere, venea spre Ania.

— Tovarăşul Polozov e în secţie? — îl întrebă ea.

— S-a dus la cantină, aşteptaţi-l, — îi răspunse sfătos băieţandrul, luîndu-şi un aer de gazdă, şi porni mai departe, lovind ca din greşeală şpanul ca pe o minge de fotbal.

In clipa în care Ania se apropia de uşa cu geam a biroului, o ajunse din urmă un bărbat voinic şi spătos, îmbrăcat într-o haină albastră şi mînjit cu ulei de maşină pe faţa-i veselă, cu pometii proeminenţi.

— Anicika! — strigă el cît îl ţinu gura, strîngîndu-i mîinile în palmele lui mari, — e un vis minunat sau e realitate? Ania Karţeva!

— Vitea Garşin? Tu aici? — spuse Ania mai mult şoptit, fără să-şi tragă mîinile, dar şi fără să-l privească. Era singurul om pe care nu se aştepta şi nici nu dorea să-l mai întîlnească în viaţa ei.

3

Ieşind din cantină în curtea spaţioasă a uzinei, Alexei Polozov se opri şi clipi des. Zăpada ce căzuse în ajun, bătătorită de roţi şi amestecată cu zgură, strălucea triumfătoare în bătaia soarelui şi pe faţa ei scînteietoare firimiturile negre de cocs aveau şi ele o strălucire tot atît de vie.

„Vine primăvara", îşi spuse în sinea lui Polozov, trăgînd în piept aerul rece şi umed de primăvară.

Prin curte trecea cu paşi grăbiţi, mergînd spre cantină, un om; era numai în haină, cu şapca îndesată pe frunte, cu un fular călduros, petrecut de două ori în jurul gîtului. Polozov îl recunoscu: era secretarul comitetului de partid, Didenko. Zîmbi la gîndul că omul acesta era atît de iute şi de neastîmpărat încît nu simţea nevoia nici de palton. Nu se schimbase de loc în cei zece ani de cînd Alexei intrase în uzină — pe atunci era şeful echipei de montori, agitator, iniţiatorul tuturor acţiunilor sociale, un om cu o energie clocotitoare şi cu un suflet larg. Se schimbase mult în toţi aceşti ani, dar schimbarea era doar lăuntrică, pentru că înfăţişarea şi deprinderile îi rămăseseră aceleaşi. Se vede că niciodată nu-l preocupase ce impresie produce, dacă are o înfăţişare suficient de prezentabilă. Ori de cîte ori însă era nevoie să alerge undeva — alerga, dacă era veselie — se înveselea, şi cu cîtă pasiune, cu cît entuziasm şi cîteodată chiar cu cîtă ardoare muncea el; uneori ţi se pare că nu observă nimic din jur, dar dacă te uiţi mai cu luare aminte, vezi că a reţinut totul şi a tras concluzii, îndemnînd pe fiecare acolo unde trebuie, iar în sinea lui îşi zîmbeşte şiret: „Ei, ai văzut că nu te poţi ascunde de mine? Asta-i băiete".

— A-a, Polozov! — strigă Didenko şi se apropie întinzînd inginerului o mînă învineţită de frig. — Pe tine te căutam! Ai aflat ultimele noutăţi? Sînt de-a dreptul ameţitoare!

Şi apoi calm, parcă răsturnîndu-şi propria sa afirmaţie, începu să povestească pe îndelete, cu luare aminte:

— S-a telefonat de la Moscova. Construcţiile de la Krasnoznamenka înaintează într-un ritm accelerat. Se trimite acolo cel mai puternic utilaj. În general se urmăreşte prin toate mijloacele punerea în funcţiune cît mai grabnică a noilor uzine. Mai întîi va intra în funcţiune uzina metalurgică, în iulie; cea de construcţii de maşini-unelte va începe să funcţioneze în preajma zilei de 7 noiembrie. De asemenea uzina de aluminiu va trebui să înceapă să funcţioneze în octombrie şi nu în ianuarie viitor cum fusese prevăzut, iar uzina de tractoare şi combine în august în loc de noiembrie: pînă în primăvară ele vor trebui să acopere toate cerinţele ţinutului în ceea ce priveşte maşinile agricole. Grozav, nu? Lucrurile sînt astfel orînduite încît Krasnoznamenka să înceapă să furnizeze curent cu mult înainte de termenul

prevăzut. Se spune că constructorii centralei hidroelectrice şi-au luat angajamentul socialist să termine înainte de termen construcţia centralei în vederea montării turbinelor — prima parte în iulie, iar cea de-a doua în octombrie. În octombrie! Pricepi tu a ce miroase asta? Îţi dai tu seama ce fel de muncă începe acum? Desigur că Nemirov a explicat situaţia noastră. Ni se spune: mai calculaţi odată. Şi ni se dă a înţelege că din zi în zi trebuie să ne aşteptăm să fim chemaţi la întrecere. Deci, tovarăşi constructori de turbine, de voi depinde să nu ne faceţi de rîs. Şi noi şi voi trebuie să ne îndeplinim planul înainte de termen, ce zici?

— Noi, înainte de termen?

Didenko se aprinse:

— Dar cum crezi că s-ar putea fără noi? Ce crezi că o să facă ei, o să monteze machete în loc de turbine? — şi apoi îngîndurat: — Aşa e şi firesc, ca într-un mecanism de precizie; o rotiţă se angrenează cu alta şi pun în mişcare întreaga maşină. Şi trebuie să se ţină unul de altul... De ce taci? — îl întrebă el pe neaşteptate.

Polozov ridică din umeri, lăsîndu-şi privirea să hoinărească pe undeva departe, peste acoperişurile scînteietoare ale secţiilor.

— Vezi, Nikolai Gavrilovici, — spuse el rar, — totul e posibil... Totul! — exclamă el cu putere dar se stăpîni pe dată şi-şi reluă vorba lui calmă: — Numai că atunci va trebui să facem anumite schimbări... Şi încă schimbări mari.

— Ei şi ce-i, — răspunse la fel de calm Didenko, dar fără ocol şi categoric. — Ce anume trebuie să schimbăm?

— Multe. Începînd cu organizarea şi cu felul de conducere.

Didenko dădu uşor din cap, tăcu şi căzu pe gînduri, apoi se interesă dacă n-a venit Liubimov.

— Încă nu, — mormăi nemulţumit Polozov.

Didenko zîmbi uşor, îl apucă de mînecă şi-i spuse prietenește:

— Nu te zburli, asta nu e o chestiune în care să hotărască un om şi nici doi. Dacă vrei să priveşti problema din punct de vedere administrativ, răspunsul nu poate fi decît unul singur: nu. Cunoşti doar rezultatul socotelilor şi calculelor: atîtea maşini-unelte, atîtea zile-om, atîtea mate-

riale, atîtea de un fel, atîtea de altul... Iar dincoace e creierul, sufletul şi inima. Şi atunci calculele cele mai precise devin dintr-odată neprecise... Şi totuşi, dragul meu, este nevoie, foarte multă nevoie de calcule. Mai ales acum... Pentru ca mai tîrziu să nu avem surprize... Ei, şi acum te las, — spuse el şi o coti brusc spre cantină. — Iar tu, Polozov, gîndeşte-te, gîndeşte-te bine înainte de a mobiliza oamenii, pînă în cele din urmă va trebui tu însuţi să te...

Şi plecă fără să isprăvească ce avea de spus. Poate că voise să spună : să te ridici, să te verifici, să te pregăteşti ?...

Tulburat de vestea aceasta care urma să determine întreaga muncă a uzinei pe lunile viitoare, Alexei porni grăbit spre secţie, spre oamenii lui. Simţea nevoia să fie între ei, să le audă părerile, să le afle gîndurile, pentru ca în mijlocul lor să-şi poată redobîndi siguranţa şi calmul de care va avea nevoie mai tîrziu, cînd va trebui să se gîndească singur la toate, cum şi ce trebuie să facă în vederea acestei noi şi uriaşe sarcini. E drept că peste o zi-două va veni Liubimov şi va prelua el răspunderea conducerii... Dar nu, tocmai de aceea trebuie să se gîndească bine la toate şi să hotărască totul el însuşi.

Parcă dinadins, primul om pe care-l întîlni în secţie fu strungarul Torjuev, cel care lucra la carusel. Deşi începuse să se îngraşe şi să chelească, mai era şi acum un om destul de arătos, cu o sănătate fără pereche, voinic de-ţi era mai mare dragul să-l priveşti. Stătea acum în intervalul dintre maşini şi trăgea dintr-o lulea scurtă şi înzorzonată, scoţînd cu măiestrie rotocoale de fum pe care le urmărea preocupat cum plutesc un timp şi apoi se destramă.

Alexei Polozov vru să treacă mai departe, dar Torjuev îi bară drumul şi, scoţîndu-şi din buzunarul salopetei foaia albastră de lucru, îi spuse :

— Uite, Alexei Alexeevici. Pentru că ţii locul şefului de secţie, mă adresez dumitale. Unde s-a mai pomenit să faci o astfel de lucrare în patru zile ? E nevoie de cinci zile, Alexei Alexeevici. Ştii şi dumneata că, înafară de mine şi de Beliankin, n-o să v-o facă nimeni nici în cinci zile.

Polozov luă foaia albastră de hîrtie şi-şi aruncă ochii pe ea, pentru ca între timp să-şi adune gîndurile şi să-şi înăbuşe pornirea de furie ce nu-şi avea locul.

— Eu mai știu însă un lucru, Semion Matveevici, că o poți face și în trei zile, dacă vrei, — îi spuse el înapoindu-i foaia de lucru. — Și trebuie s-o faceți, pentru că termenul este limitat.

— Ceea ce vreau eu nu scrie pe foaia de lucru, — răspunse la rîndu-i Torjuev și-și vîrî foaia albastră în buzunar. — Să ne ceri atît cît prevede norma, Alexei Alexeevici. Ce e peste... înțelegi și dumneata...

— Adică ce să înțeleg din asta, Semion Matveevici? Se lucrează cu bucata, tot ce cîștigați e al vostru.

Pricepea el prea bine unde bate Torjuev: de multe ori șeful secției mai „rotunjea" puțin suma la lucrările deosebit de urgente și de complicate ce trebuiau executate la strungurile carusel individuale. Și era lucru știut că dintre toți strungarii, doar doi — Torjuev și socrul lui, Beliankin — se pricepeau să execute lucrări de acest fel. Dar plata globală era interzisă și lui Polozov nici nu-i trecea prin cap să caute căi ilegale și ocolite.

Torjuev zîmbi cam obraznic.

— Dacă avem un stimulent, ne străduim și noi.

Și împingîndu-și puțin șapca pe ceafă, porni cu pași legănați.

„Ce hrăpăreț! Poftim de mobilizează un astfel de om să-și execute lucrările înainte de termen!" se gîndi mînios Polozov, îndreptîndu-se spre un grup mare de muncitori, adunat lîngă „Porțile Narvei".

În liniștea secției, întretăiată de ecouri înăbușite, răsunau limpede glasuri însuflețite. „Să știi că acolo se discută ceva", își spuse Polozov și, înainte de a vedea cine conduce discuția, și-l și închipui în mijlocul grupului pe Iakov Vorobiov, noul organizator de grupă al sectorului patru.

Nici cînd se apropie mai mult, nu-l zări îndată pe Vorobiov — muncitorii se așezaseră care pe unde nimerise, iar unii stăteau în grupuri; discuția se desfășura liber, nestingherit, și nu-ți puteai da seama cine o conduce. Se prea poate că citiseră pur și simplu ziarele și apoi începuseră să discute despre problemele internaționale. Unii nu luau parte la discuție: mîncau sau stăteau de vorbă despre ale lor. Iat-o pe Valia Zimina, conducătoare de macara, activistă de Comsomol, fată inteligentă, artistă la studioul de artă dramatică al uzinei. Se înțelege că lîngă ea îi găsești și pe prietenii ei, Ko-

lea Pakulin şi Jenea Nikitin, ei trei fiind nedespărţiţi. Moţul blond şi cîrlionţat al lui Nikolai Pakulin îi scotea şi mai mult în evidenţă obrajii rumeni de băieţandru sănătos, de pe care nu dispăruseră încă gropiţele copilăreşti. Pe lîngă el, Jenea Nikitin arăta ca un om matur şi foarte bolnăvicios. Jenea era secretarul organizaţiei comsomoliste din secţie şi lăcătuş la montaj. Luptase doi ani ca tanchist şi se întorsese din armată cu şase decoraţii şi trei insigne de grav rănit. Cei trei şuşoteau ceva între ei; se vede că vorbeau despre treburile lor. Şi totuşi se vedea că discută despre unul şi acelaşi lucru. Deodată Valia începu să vorbească cu glas răsunător, puţin tremurat, dar plin de însufleţire. Vorbea despre Wall-Street şi pronunţa acest cuvînt cu scîrbă, scuturînd uşor din umeri, de parcă s-ar fi atins de un monstru. O ascultau toţi cu plăcere. Valia era foarte iubită şi toţi o socoteau fiica secţiei.

Venind mai aproape, Polozov dădu peste un om cu faţa posomorîtă. Stătea cu braţele încrucişate şi se uita fix şi disperat la Valia. Arkadi Stupin? Da, era Arkadi Stupin, uşuraticul şi frumosul Arkaşa, poznaş şi cuceritor de inimi, ale cărui isprăvi au trebuit de multe ori să fie descurcate fie de maiştri, fie chiar de Polozov. Ehei, Arkaşa, nu ţi-e dat să distrugi mereu inimile fetelor, ţi-o fi venit şi ţie rîndul?

— Ei, dar de ce s-o fi întîmplînd aşa, cum vedeţi voi lucrurile? — se auzi un glas adînc şi molcom şi Polozov descoperi în sfîrşit omul pe care se aştepta să-l vadă. Iakov Vorobiov se aşezase pe o ladă răsturnată; ţinea în mînă o cană cu ceai şi privea în jurul său atent şi prietenos, aşteptînd răspunsul.

Vorobiov se arătase de la început un om de nădejde. Cu doi ani în urmă, cînd păşise pentru prima dată pragul secţiei, i se înfăţişase lui Alexei Polozov cu actele sale — era sublocotenent şi fusese demobilizat. Îi vorbise ca între tovarăşi: „Am venit la dumneata să lucrez...“

Şi acum conducea discuţia ca unul din cei mulţi — nu-l interesa să iasă el în evidenţă. Avea însă grijă s-o călăuzească dibaci pe drumul trasat. Lui Polozov îi plăcu felul de a fi al lui Vorobiov şi îi mai plăcu şi faptul că se adunaseră atît de mulţi oameni pe lîngă el.

Ceva mai la o parte îşi lua gustarea bătrînul maistru Ivan Ivanovici Gusakov, un om arţăgos şi ursuz, despre care

se spunea în secţie că dacă e vorba de caracter urît, apoi, de treizeci de ani încoace, el deţine primul loc. Bombănea şi acum ceva, dar asculta totuşi cu interes. Nimeni nu se aşeza lîngă el, pentru că fiecare căuta o vecinătate mai plăcută. Numai Grunia Klementieva, obişnuită, ca orice femeie frumoasă, să se poarte toată lumea curtenitor cu ea, se aşezase fără să-i pese lîngă Gusakov, ţinînd o bomboană în gură şi lăsîndu-şi pe spate capul împodobit cu o cunună de cozi bogate, stufoase. Asculta cele ce se vorbeau şi nu-şi lua ochii de la Iakov Vorobiov.

Privind în jur, Alexei îl văzu şi pe bătrînul Klementiev, socrul Gruniei. Efim Kuzmici Klementiev era unul dintre cei mai vechi din secţie; fusese maistrul şef al sectorului, iar în anii reconstrucţiei de după război, secretarul organizaţiei de partid.

Bătrînul se chircise lîngă lăcătuşii care demontau o maşină defectă şi îi sfătuia în şoaptă, însoţindu-şi cuvintele cu gesturi din degetele sale noduroase. Mustaţa lui cărunţă tremura, iar sprîncenele bogate şi uşor cărunte i se împreunaseră la rădăcina nasului. Din cînd în cînd trăgea cu urechea la cele ce se discutau şi Alexei înţelese că Efim Kuzmici venise să verifice cum duce discuţia noul organizator de grupă de partid. Văzînd însă strungul defect, nu se putuse stăpîni şi se amestecase şi el să vadă despre ce e vorba.

Glasul ursuz al lui Gusakov îi făcu atenţi şi pe Efim Kuzmici şi pe Polozov şi pe tinerii care stăteau mai la o parte.

— Nu fac nici două parale muncitorii ăştia! Noi cum nu ne-am lăsat prostiţi? I-am scuturat zdravăn pe miniştrii noştri capitalişti în nouă sute şaptesprezece, i-am scuturat de şi-au dat duhul.

Discuţia continua, dar Vorobiov stătea posomorît şi mişca din buze de parcă ar fi vorbit cu el însuşi. Alexei îşi dădu seama că Vorobiov n-are de gînd să treacă sub tăcere spusele lui Gusakov, ci că e în căutarea unui răspuns precis şi convingător. Şi într-adevăr, după cîteva clipe, Vorobiov reluă discuţia referindu-se la cuvintele lui Gusakov:

— Ivan Ivanovici a vorbit cu dispreţ despre muncitorii din ţările capitaliste, care se lasă prostiţi. Ia să lămurim problema, tovarăşi.

Alexei îi răspunse şi el în gînd lui Gusakov şi acum îl asculta cu satisfacţie pe Vorobiov: „Iată un nou propagandist, se gîndea el, care ştie să aprofundeze problema multilateral, vorbeşte simplu dar nu simplifică nimic. Iată-l, a început să vorbească despre trădarea socialiştilor de dreapta. Cîtă ură e în glasul lui! Şi e încredinţat că adevărul revoluţionar este mai puternic!"

— Şi cum ar putea fi altfel, tovarăşi? — vorbea Vorobiov. — E de ajuns ca proletariatul din orice ţară capitalistă să-şi compare situaţia cu aceea a proletariatului din Uniunea Sovietică şi va vedea că...

Dar aici Gusakov, supărat că vorbele lui dăduseră loc la nemulţumiri, îl întrerupse iritat:

— Cum ai spus? Repetă, repetă. Cum ai spus, Iakov?

Surprins, Vorobiov şovăi puţin, Polozov şi Jenea Nikitin se apropiară în acelaşi timp de el, pregătindu-se să-i vină în ajutor. Efim Kuzmici se ridică de lîngă strungul demontat, urmărindu-l cu un aer de dezaprobare pe vechiul său prieten Gusakov. Grunia încetă să-şi mai sugă bomboana.

Ceilalţi continuau însă să zîmbească: îl puseseră pe jăratic pe Gusakov, să vezi ce mai reprezentaţie o să fie.

Gusakov se ridică cît era el de lung, mulţumit că găsise în sfîrşit de ce să se agaţe.

— Auzi cîteodată o vorbă fără rost: proletariatul sovietic! Desigur, tinerii n-au simţit pe spinarea lor ce este proletariatul. Doar despre asta a scris Karl Marx în „Manifestul Comunist": „Proletarii n-au de pierdut în această revoluţie, decît lanţurile. Ei au o lume de cîştigat". Iată ce sînt proletarii: cei care n-au de pierdut decît lanţurile. Ce fel de proletari sîntem noi? Noi înşine ne sîntem stăpîni, clasa muncitoare conducătoare. Aşa cum se cîntă în „Internaţionala": n-am fost nimic dar am devenit totul.

— Ai dreptate, Ivan Ivanovici, am greşit, — spuse blajin Vorobiov şi-şi aruncă ochii pe ceas. Mai erau doar zece minute pînă la sfîrşitul pauzei şi ţinea ca ultimul cuvînt să-l spună el.

Gusakov ar fi vorbit încă cine ştie cît, căci îi plăcea să fie ascultat, dar Grunia îl trase cu hotărîre de haină:

— Ivan Ivanovici, ia stai jos, că n-o să mai ai cînd să-ţi termini mîncarea...

Vorobiov făcu cu ochiul celor din jur şi întrebă cu un aer naiv :

— Care va să zică, Ivan Ivanovici, în toată lumea proletarii sînt la fel de săraci ca şi înainte ?

— Adică cei din străinătate ? — întrebă Gusakov, fără să priceapă unde bate Iakov ; pentru orice eventualitate îşi reluă însă locul ca să nu stea în ochii tuturor. — Păi e limpede, adică acolo unde nu e socialism... Dar cum altfel ?

— Va să zică e limpede, — reluă vesel Vorobiov. — Şi dacă am cerceta am vedea că în întreaga lume forţa proletariatului a crescut mult faţă de cum era în trecut. Pretutindeni demonstraţii la care iau parte milioane de oameni, mitinguri, greve, războaie de eliberare, lupta pentru pace. Noi îi sprijinim cu atîta nădejde încît capitaliştilor le e greu să-i ţină în ghiarele lor. Şi cîte popoare au pornit pe drumul nostru ! Chiar eu am fost în Bulgaria, în Romînia, în Ungaria. Am văzut lucrurile cu ochii mei.

Îşi aminti de ceva şi zîmbi.

— Ştiţi, tovarăşi, am văzut cu ochii mei un capitalist în carne şi oase, pe cinstea mea. De fapt îl ştiam dinainte, din desene, doar că de astă dată era în carne şi oase, cu o burtă mare, aidoma ca în poză. Asta se întîmpla la Budapesta, îndată după sfîrşitul luptelor. L-am invitat să iasă la lumină dintr-un adăpost, din adăpostul lui personal, cu baie, cu pereţi de faianţă, cu instalaţie de apă... Oamenii piereau sub bombe şi el se răcorea cu toată familia şi cu slugile în palatul subteran. Şi iată că a ieşit de acolo. Noi ne holbam la el, el se holba la noi — nostim, nu-i aşa ? Şi ce credeţi că exprimau ochii lui ? Nici răutate şi nici măcar mirare, ci o tristeţă cumplită, de moarte.

De pe locul său, Gusakov îi strigă, potolit de astă dată :

— Prin urmare ai ajuns să dai mîna cu un burjui viu ?

Rîseră cu toţii, dar Vorobiov nu se lăsă furat de gîndurile lui şi după o clipă continuă :

— Am făcut doi ani serviciu acolo, la paza căilor de comunicaţii. Limba n-o cunoşteam, dar îmi dădeam seama de atmosferă : o cotiseră brusc, cu nădejde, deveniseră state ale poporului pentru popor. Dealtfel şi în celelalte ţări, acolo unde, după cum spune Ivan Ivanovici, nu există socialism, credeţi că lucrurile sînt tot ca mai înainte ? Poporul şi-a dat seama de puterea lui şi a învăţat să lupte. Nu-l poţi

porni împotriva noastră şi nici să-l mai ţii în jugul sclaviei! Popoarele Greciei, Spaniei, sîngerează dar nu şi-au plecat grumazul. Dar Vietnamul? Dar Indonezia? Dar muncitorii şi ţăranii italieni? Dar minerii francezi? Dar femeile?... China e în drum spre o mare victorie! Nu, Ivan Ivanovici, astăzi popoarele nu mai sînt atît de sărace cum erau mai înainte; au descoperit o comoară: ideile măreţe ale lui Lenin şi Stalin, experienţa revoluţiei noastre, solidaritatea internaţională şi apoi, au un mare prieten — Uniunea Sovietică... Ţi-am înţeles bine cuvintele, Ivan Ivanovici?

Gusakov tuşi şi răspunse fără să se grăbească:

— In cazul de faţă le-ai înţeles.

Muncitorii începură să se împrăştie pentru că pauza de amiază se sfîrşise.

Bătrînul Klementiev îi lăsă pe lăcătuşii montori şi amestecîndu-se printre oameni folosi prilejul să stea de vorbă cu cei pe care nu-i putea întîlni nici la biroul de partid şi nici nu-i putea întrerupe din muncă fără un motiv deosebit.

Cei tineri făcură roată în jurul lui Polozov.

— Alexei Alexeevici, e adevărat... cu noul termen? Babinkov spunea...

Vestea începuse, pare-se, să se răspîndească.

— Nu ştiu să existe o astfel de dispoziţie şi mie Babinkov nu mi-a spus nimic, — încercă Polozov, zîmbind, să ocolească subiectul. — Dar ce e, băieţi, v-aţi speriat?

— De ce să ne speriem? Noi ne vedem înainte de treaba noastră! — exclamă Valia.

— Ce avem de făcut o să facem, nici o grijă, — spuse convingător Nikolai Pakulin. — Numai de-am avea semifabricate şi scule.

Ivan Ivanovici Gusakov, care se pregătea să plece în sectorul său, se opri să asculte discuţia dintre comsomoliştii şi locţiitorul şefului de secţie.

— Parcă de voi depinde totul, nu? — mormăi el supărat. — O să vă spună: zece turbine, şi voi o să vă apucaţi de zece, ce vă pasă. — Şi adresîndu-se lui Polozov: — Ce-i, Alexei Alexeici, aţi nimerit din lac în puţ?

Iakov Vorobiov îi apucă pe după umeri pe Pakulin şi pe Nikitin, înghiontindu-i uşor, de parcă ar fi vrut să sublinieze că el n-o să îngăduie să fie daţi de o parte. Apoi spuse răspicat:

— Dacă o să avem mai multă ordine, o să îndeplinim planul!

— Ordinea se înțelege de la sine, — răspunse nemulțumit Gusakov. — Cu ordinea însă nu poți să economisești decît o lună. Și celelalte două, ce faci cu ele? Celelalte două trebuie cîștigate cu căpățîna.

Fără să se fîstîcească sau să bată în retragere, Vorobiov îi răspunse:

— Acolo unde ordinea e mai bună, și ideile sînt mari.

Efim Kuzmici Klementiev îi aruncă o privire mulțumită lui Polozov și spuse sever:

— Bine, băieți, dați-i drumul la lucru. N-o să hotărîm nici noi și nici Babinkov. De o treabă ca asta trebuie să se apuce toată uzina. De ce să ne zbuciumăm înainte de vreme?

Sirena anunță sfîrșitul pauzei. De îndată, uriașa clădire a secției răspunse chemării ei cu o întreagă simfonie: huruit de motoare, zgomote de metale ce se ciocnesc, zornet de metale străpunse, tăiate și strunjite.

Se avîntară la atac și „Porțile Narvei" cu scrîșnetul de bas al cuțitelor ei puternice și cu țăcănitul ritmic al întrerupătoarelor. Platourile uriașe ale strungurilor carusel porniră să se învîrtească cu zbîrnîit domol, împingînd ușor și repede sub cuțit suprafețele mate ale pieselor turnate. Iar ciocanul pneumatic începu să țăcănească întocmai ca o rafală de mitralieră, tăind metalul. Ferăstrăul mecanic porni să țiuie, spintecînd în două inelul gros de oțel... Sute de mîini reglau mișcările mecanismelor, sute de ochi urmăreau cu atenție cum alunecau cuțitele, frezele, burghiile, urmăreau așchiile galbene, albastre, argintii, vișinii și strălucirea purpurie a metalului încins prin frecare.

Klementiev și Polozov rămaseră singuri în mijlocul spațiului de circulație.

— Cîtă bătaie de cap, zău așa! — spuse cu căldură Efim Kuzmici. — Dacă, de pildă, n-o să ne ajungă sculele și o să trebuiască să forțăm nota, ce facem? In chestia asta Babinkov nu găsește nimic de spus, dar cînd o să-și golească sacul cu noutăți, să-l vezi cum mai prinde glas! — Apoi, întrebă încet: — Ce zici, o să ne dea multă bătaie de cap treaba asta, ai?

— D-da... e o sarcină...

Porţile secţiei se deschiseră, lăsînd să pătrundă în cuprinsul ei o locomotivă ce trăgea două platforme încărcate cu nişte piese turnate, de dimensiuni mari. Cu toată vîrsta lui înaintată, Ivan Ivanovici Gusakov alergă sprinten spre locomotivă; glasul lui tăios acoperi şi pufăitul locomotivei şi toate celelalte zgomote:

— Opreşte! Unde te avînţi aşa? Opreşte puţin!

Klementiev şi Polozov ridicară capul, voind să-şi dea seama dacă macaralele de care era nevoie pentru descărcare se vor elibera repede. De pe locul pe care se aflau, puteau s-o vadă bine pe Valia Zimina care, cu un aer foarte preocupat, comanda controlerele. Două macarale ridicară încet uriaşul cilindru care se legăna prins în odgoanele de oţel ce-l înfăşuraseră şi-l purtau încet spre banc. Sunînd dintr-un clopoţel, Valia Zimina striga neîncetat: „Atenţie, atenţie, în aer se află o greutate de mai multe tone!"

Klementiev şi Polozov se feriră înlături de pe intervalul deasupra căruia era purtat cilindrul şi-l urmăriră cu privirea. Efim Kuzmici oftă şi spuse pe un ton liniştitor:

— Nu-i nimic, Alexei Alexeevici. Nu e pentru prima oară, ce zici?

Polozov dădu din cap tăcut.

Ar fi vrut şi el să spună că secţia nu mai avusese desigur pînă acum o sarcină atît de grea, dar n-avea nici un rost să-i vorbească lui Efim Kuzmici despre asta: bătrînul pricepea el şi singur.

Stătea în mijlocul secţiei, furat de gînduri, cînd deodată îl trezi glasul puternic şi emoţionat al tehnologului şef, Garşin:

— Dragul meu Alexei Alexeevici, vino mai repede!

Alături de figura impunătoare a lui Garşin, Polozov zări silueta unei femei nu prea înalte. O privi cu atenţie: sub căciuliţa de blană lăsată pe o parte, zări doi ochi căprui, strălucitori, şi un zîmbet atît de bun, atît de deschis, atît de fericit, că nu puteai să-i răspunzi decît tot printr-un zîmbet.

— A, iată-l şi pe tovarăşul Polozov! — exclamă ea.

Glasul îi era sonor şi expresiv, cu intonaţii diferite pentru fiecare cuvînt. Faţa îi era la fel de expresivă: zîmbetul îi dispăru, buzele i se strînseră puternic, iar ochii priveau ironic şi miraţi de parcă ar fi vrut să spună: nu mă recunoşti? Haide, încearcă, caută să mă recunoşti.

Şi o recunoscu. Deodată îi veni în minte o noapte cu alarmă, mai demult. Secţia era cufundată în întuneric, ici şi colo ardeau lămpi camuflate cu hîrtie albastră, razele reflectoarelor alergau deasupra acoperişului de sticlă, se auzea bubuitul tunurilor şi al exploziilor, duşumelele se clătinau sub picioare şi la cîţiva paşi de el şedea o femeie tînără, cu ochii larg deschişi de spaimă, cu care nimerise în acelaşi adăpost. Fraze întrerupte: „Ţi-e teamă?" „Ei, asta-i, a fost şi mai rău". „Nu, mi se pare că n-a mai fost..." şi rîsul ei stăpînit: „Ia uite, îţi tremură degetele", şi efortul lui de a-şi stăpîni tremurul degetelor cînd voia să scoată cîte o ţigară, şi sentimentul de mulţumire cînd izbutea. În zilele acelea, cînd secţia se pregătea pentru un drum lung şi greu, Karţeva, inginera aceasta tînără şi energică, lucra repede şi cu spor, ajutînd la împachetarea maşinilor-unelte. Lui Alexei îi era şi ruşine şi îi părea şi rău că el trebuie să plece, iar ea să rămînă, de aceea o întrebase: „Şi totuşi, Ania, de ce să nu pleci şi dumneata?" iar ea îi răspunsese simplu: „Bărbatul meu e pe front, aici, lîngă Combinatul de carne".

— Ania Karţeva, — îşi aminti el cu bucurie. — Cît de mult te-ai schimbat!

— M-am schimbat într-adevăr atît de mult? — întrebă ea cu o supărare neprefăcută şi expresia feţii ei se schimbă iarăşi, nemaisemănînd nici cu cea de odinioară şi nici cu cea de acum cîteva clipe, cînd intrase în secţie.

— Anicika, dar te-ai făcut de o sută de ori mai frumoasă! — se amestecă gălăgios Garşin.

— Te schimbi mereu, — îi spuse Alexei, — şi eşti îmbrăcată cu totul altfel... Ai venit în vizită sau rămîi pe aici?

— A venit să lucreze la noi, — îi explică Garşin cu glas puternic, ca întotdeauna cînd era vesel. — Înţelegi, a venit şi m-a întrebat de tine şi eu am sărit deodată în sus. Sîntem prieteni vechi. Am învăţat împreună, am luat parte împreună la asaltul Königsbergului.

— De fapt, eu n-am luat parte la asalt, — preciză ironic Ania; apoi i se adresă lui Polozov cu seriozitate: — Directorul m-a îndreptat la dumneata ca să hotărăşti. Eu m-am rupt mult de specialitatea mea, Alioş... Alexei Alexeevici. Multă practică nu prea aveam eu nici atunci, iar cunoştinţele de la institut s-au cam evaporat. Mi-e teamă că la început n-am să ştiu mare lucru.

— Fleacuri, Anicika. O să te învățăm, o să te ajutăm, de asta să n-ai grijă, — spusè Garșin zgomotos. — Repartizeaz-o la mine, Alioșa. O să-și reamintească totul imediat ce va începe să lucreze.

Dar lui Polozov nici nu-i trecea prin gînd să colaboreze cu Garșin într-o problemă în care avea dreptul să hotărască singur.

— Astfel de lucruri nu se hotărăsc în grabă și din mers, — îl întrerupse el sever și-și aruncă ochii pe ceas : — Dealtfel mi se pare că pauza s-a sfîrșit !

— Înțeleg și plec pînă nu mă iei la goană, — începu Garșin să rîdă, strîngînd cu amîndouă mîinile mîna Aniei : — Ei, Anicika, să știi că sînt foarte, foarte bucuros ! Acum n-ai să mai fugi de mine.

Ana ridică ușor din umeri și își strînse cu îndărătnicie buzele. Apoi porni pe urma lui Alexei Polozov, spre birou.

După ce intră în biroul șefului de secție, Alexei o pofti să ia loc pe un fotoliu și se așeză și el alături. Era foarte bucuros că Ania se întorsese în secție.

— Ei, acum hai să vedem ce facem cu dumneata. Treabă avem pînă peste cap, și cînd ne vine un om nou, și încă unul atît de energic — că te știu eu cum ești, Ania — ai vrea să-l pui deodată la zeci de munci. Numai că trebuie să te plasez așa ca să te alegi și dumneata cu un folos... — se opri, tăcu puțin și apoi continuă : — Să vorbim pe șleau : vrei să lucrezi cu Garșin sau poate că ai vreun motiv care te face să nu dorești asta ?

— Cu Garșin ? De ce nu ? — răspunse Ania veselă și din această întrebare pusă „pe șleau", Polozov înțelese că n-a primit nici un răspuns, iar Ania continuă : — Înțelegi, Alioșa, în toți anii aceștia am dorit nespus de mult să mă întorc în secție. Și neapărat în sector, direct în producție. Orice ai deveni mai tîrziu, trebuie să începi prin a lucra direct în producție, nu-i așa ? Dar să începi prin a sta într-un birou tehnologic... — și fără să-și termine gîndul întrebă : — Garșin lucrează bine ? Planul lui de reconstrucție a secției e interesant ?

— A și apucat să se laude ! — zîmbi Alexei. — Planul l-a conceput împreună cu Liubimov. E interesant, iar pentru noi e și foarte important. Foarte. Astăzi e și mai important decît ieri. Cît despre Garșin... Ei, probabil că dumneata îl cunoști ! E foarte energic, foarte sîrguincios. Aș putea spune că a știut să se facă de neînlocuit în secție.

Tăcu și adăugă :

— Cu metodele noastre de astăzi.

Ania își ridică ochii și așteptă explicația, dar deodată Polozov începu să asculte cu atenție: prin peretele de sticlă al biroului, care dădea în atelier, răzbăteau, odată cu zgomotul muncii, plînsete și țipete.

Ania alergă prima în secție.

In sectorul de strungărie muncitorii stăteau îngrămădiți. In mijlocul lor se afla frumosul Arkadi Stupin: roșu de mînie, ținea de guler un băiețandru cu fața murdară și scăldată în șiroaie de lacrimi.

— Poftim ce ajutor mi s-a dat! — țipa Arkadi, fără să-i dea drumul băiatului și avîntînd în aer cu cealaltă mînă o piesă lungă. — Vrei să-l înveți, iar el, diavolul, se ține de boroboațe. Și pe deasupra mai și minte ticălosul, zice că așa era.

— S-a în-tîm-plat! — țipa băiatul sughițînd.

Viktor Garșin coborî în fugă de pe banc și dădu cu hotărîre mulțimea la o parte.

— Ce-i gălăgia asta?

— A stricat o tijă, — explica indignat Arkadi, arătîndu-i o piesă lungă cu o dîră șerpuitoare de cuțit, care părea că sfîșiase suprafața netedă a piesei. — Am crezut că mă pot bizui pe el și l-am pus să curețe strungul. Și cînd colo i-a dat drumul, a stricat piesa și nu numai că a stricat-o, dar a mai și scos-o din strung și a ascuns-o în așchii.

— S-a rostogolit... ea singură, — spuse băiatul printre sughițuri, uitîndu-se la Garșin pe sub sprîncene.

— După ce că ai făcut-o, nu te mai apuca să și minți, — îi spuse cu blîndețe Garșin. — Cîți ani ai?

— Șaisprezece.

— Atunci ce miorlăi ca un țînc? Cînd te ții de boroboațe nu miorlăi, așa e sau nu?

Băiatul sughiță din nou și începu să-și șteargă lacrimile cu mîna lui murdară, dar Garșin îl apucă de mînă:

— Nu te șterge, că n-ai să te faci mai curat. Du-te la spălător și te spală. Și vino înapoi.

După ce băiatul porni cu pași nehotărîți spre spălător, Garșin spuse împăciuitor:

— Trebuie să-l înveți și nu să faci atîta tărăboi. Ai dat o întreagă reprezentație, Arkașa!

— Să nu credeți în lacrimile lui, — spuse posomorît Arkadi. — Se preface, ca să trezească mila; e cel mai mare poznaș

din tot atelierul şi trebuie mereu să ai grijă să nu facă vreo boroboaţă. Faceţi ce vreţi, dar eu nu mai am nevoie de el. Nu-l mai las nici să se apropie de mine.

— Chiar n-ai să-l laşi? — întrebă Garşin şi-i zîmbi Aniei. — Un om atît de cuminte şi un elev atît de obraznic, într-adevăr, cum să faci faţă?

Şi porni în întîmpinarea băiatului, care se întorcea cu faţa spălată, înroşită de lacrimi.

— Cum te cheamă, meştere strică-toate?

— Keşka...

— Doar Keşka? Poate că mai ai şi un alt nume mai ca lumea!

— Stepanov Innokenti.

— Ei, uite Innokenti-Keşka, dascălul tău s-a lepădat de tine, se vede treaba că eşti soi bun. Din clipa asta eşti al meu şi fără mine n-ai voie nici să răsufli. Ai înţeles?

Keşka tăcea, trăgîndu-şi mereu nasul.

— Du-te la banc şi aşteaptă-mă lîngă scări, ai înţeles?

Dîndu-i un bobîrnac în ceafă, Garşin se apropie de Ania şi o apucă de mînă:

— Ce zici, Anicika?

Ea îi zîmbi cu recunoştinţă:

— Nu ştiam că eşti bun.

Garşin îi răspunse foarte mulţumit:

— Nici eu singur nu ştiu dacă sînt bun sau nu. Poate că am procedat aşa pentru că erai dumneata de faţă.

Şi porni cu paşi mari spre banc.

Petrecîndu-l cu privirea, Ania se întoarse şi-l zări pe Polozov. Se gîndea cu ciudă că el, locţiitorul şefului de secţie, şi nu Garşin, ar fi trebuit să intervină şi să ia o hotărîre. Alergaseră amîndoi în atelier cînd auziseră scandalul, dar glasul lui nu ajunsese pînă la ea.

Polozov o privea cu atenţie de parcă ar fi studiat-o. Părea că nici nu observase scena; era copleşit de cu totul altceva, de ceva personal. „Dacă umbli cu capul în nori, dai în hîrtoape", îşi aminti ea de cuvintele directorului şi-l întrebă cu răceală:

— Ce-ai hotărît în legătură cu mine, Alexei Alexeevici?

— Da, da, poftim, — îşi reveni Polozov.

— La loc, — spuse el cu un aer distrat cînd ajunseră în cabinet şi căzu pe gînduri de parcă ar fi uitat de prezenţa ei.

Ania se pregătea să-i spună ceva răutăcios, pentru a-l readuce „pe pămînt", cînd deodată o întrebă :

— Spune-mi, Ania, pot să-ţi încredinţez... prejudiciind chiar preocupările dumitale de inginer... o treabă foarte grea, foarte necesară şi de mare răspundere ?

Ania îi răspunse îndată :

— Da.

— Atunci uite, avem aici un loc de responsabil al cabinetului tehnic.

— Cabinetul tehnic ?

Înţelese imediat dezamăgirea Aniei şi pentru o clipă i se făcu milă de ea. Şi începu să vorbească cît putu mai blînd :

— Ania, te rog să nu priveşti postul acesta prin prizma numelui pe care-l are, ci să te gîndeşti ce înseamnă el. Dacă ai să vrei, acolo ai să poţi cunoaşte producţia mai profund şi mai multilateral decît în sector. Pentru a introduce tot ce este nou, înaintat, acolo se poate face foarte mult dacă te ocupi cu adevărat... Şi mai e o problemă : educarea cadrelor tinere. L-ai văzut pe băieţandrul acela ? Dar pe aşa-numitul lui dascăl, Arkadi Stupin, l-ai văzut ? Nenorocirea este că la noi nu se ocupă nimeni în mod permanent nici de elevi ca Keşka, nici de dascăli ca Stupin. Nu, de bunăseamă, învăţămîntul tehnic merge, ridicarea calificării merge, nimic de zis ! Dar lucrurile ar trebui să meargă mult mai repede. Aici nu-i vorba doar de învăţătură, nu ajunge numai atît : pe Keşka ăsta trebuie să-l faci om, un om înaintat, cult.

— Dar organizaţia comsomolistă ce face ? — exclamă Ania. Totul din ea se revolta împotriva acestei numiri neaşteptate.

— Ai dreptate, Ania, dar împreună cu ea trebuie să munceşti şi dumneata. Ai să faci cunoştinţă cu comsomoliştii noştri — Jenea Nikitin, Pakulin şi alţii — şi ai să vezi dumneata singură. Ei fac şi vor face multe. Dar asta e o sarcină a întregii secţii, o sarcină mult mai largă... Te-ai gîndit vreodată, Ania, ce înseamnă mecanizarea lucrărilor grele, mecanizarea lucrărilor auxiliare, pentru clasa muncitoare ?

Ania se gîndi o clipă şi spuse cu un ton pe jumătate interogativ :

— E vorba de nivelul de cunoştinţe tehnice ?

— Exact. Înaintăm spre asta cu paşi repezi, zi de zi tot mai repede. Să înveţe ei şi să înveţe pe alţii, toţi trebuie să

facă acest lucru. Toţi! Aici nu trebuie să ne precupeţim forţele şi nici mijloacele materiale. Orice strădanie şi orice rublă se răsplăteşte însutit...

— O clipă te rog, — îl întrerupse Ania, ridicîndu-se; îşi aduse aminte de vorbele: „Dacă umbli cu capul în nori". — Toate acestea sună minunat, chiar atrăgător. Dar dacă privim lucrurile concret, aflăm desigur că anul acesta, pentru învăţămînt şi cabinetul tehnic, au fost alocate sume destul de mici. Şi în tot ceea ce aş vrea să fac, am să mă lovesc mereu de deviz şi dumneata sau Liubimov al dumitale o să-mi spuneţi că există anumite limite şi că nu poţi să te întinzi decît atît cît ţi-e plapuma.

— Ania! — exclamă bucuros Polozov şi-i prinse mîinile pe care ea şi le trăgea. — De vreme ce eşti nemulţumită şi-ţi dai seama că vor fi limite şi greutăţi, înseamnă că primeşti. Dar ascultă Ania, s-ar putea întîmpla ca în vreuna din treburile importante să nu primeşti sprijin. Să nu te dai bătută! Să ceri şi să cauţi să dovedeşti că e nevoie.

Ania îl privi şi zîmbi fără să vrea:

— Poate... şi totuşi n-o să mă apuc de munca asta, sînt inginer şi vreau să lucrez în producţie, în sector şi nu...

— Totuşi eu am să hotărăsc, — o întrerupse cu asprime Polozov. — În interesul secţiei, nu-i aşa, tovarăşă inginer?

Polozov îi prinse mîinile şi i le scuturâ.

— Ei, să ne apucăm de lucru. Ania, să ştii că ai să izbuteşti să faci multe.

4

Ania se înapoie acasă pe jos, prin parcul Victoriei.

După dezgheţul din timpul zilei, spre seară se lăsă un geruleţ, ramurile ude ale copacilor tineri se acoperiseră de gheaţă, strălucind în lumina felinarelor legănate de vînt, cărările erau alunecoase, iar pojghiţa de gheaţă ce se ţesuse peste băltoace se spărgea cu zgomot sub picioare.

„Sînt acasă. Acasă". Ania simţea asta cu întreaga ei fiinţă.

Noianul de impresii o obosise. Vuietul surd din secţie îi răsuna şi acum în urechi. Simţea şi acum mirosul acrişor şi

uscat de metal. Unul după altul i se perindau prin faţa ochilor chipurile oamenilor care de azi înainte îi vor fi tovarăşi, iar povestirile şi explicaţiile lor i se învălmăşeau în minte, deşi se străduise să le înţeleagă şi să le memoreze. Se gîndea la unele aspecte din secţie ce nu-i erau prea lămurite — frînturi de discuţii, întîmplarea cu Keşka, o ceartă cumplită între Viktor Garşin şi nişte tovarăşi din altă secţie, cînd acesta răcnea în receptorul telefonului şi în acelaşi timp făcea cu ochiul celor din jur:

— Ce-o să faceţi, asta nu mă priveşte, chiar dacă ajungeţi în cuptor. Pînă mîine dimineaţă însă totul trebuie să fie descărcat.

Cum de ajunsese Viktor Garşin în uzină? Ca şi atunci, lîngă Königsberg, viaţa îi pusese din nou faţă în faţă... de ce? E fericită totuşi că el e aici, cu toate că-i vine greu să înţeleagă de ce. Dealtfel nici nu caută să înţeleagă...

La ieşirea din parc zări o fîşie de gheaţă de-a lungul cărării pe care se vedea că patinaseră copiii. Tare ar fi avut chef să se dea şi ea pe gheaţă. Îşi făcu vînt şi, depărtîndu-şi picioarele băieţeşte, se repezi cu atîta putere că era cît p-aci să cadă. Izbucni în rîs şi porni cu paşi uşori spre casă.

— Tovarăşă Karţeva! Tovarăşă Karţeva!...

La intrarea din faţă îi răsări înainte un omuleţ. Cercetîndu-l cu luare aminte, îl recunoscu pe Keşka.

— Tovarăşă Karţeva... să nu-i spuneţi mamei... Vă dau cuvîntul meu de cinste... Numai să nu-i spuneţi mamei nimic... Eu, pe cinstea mea...

— Dar cine eşti: fiul Evdokiei Pavlovna?

Keşka îi aţinea drumul stăruitor.

— N-o să-i spuneţi? — întreba el într-una.

— Astăzi n-am să-i spun dar data viitoare am să-i spun neapărat. Pesemne că m-ai aşteptat aici anume pentru asta?

Keşka dădu din cap şi urcînd două trepte o zbughi înaintea Aniei.

După aceea, ducîndu-se în baie, Ania o auzi pe Evdokia Pavlovna cum îl ceartă pe Keşka pentru că a întîrziat, apoi îşi chemă băieţii la masă şi îi certă pe toţi trei că nu s-au spălat bine pe mîini, că au unghiile murdare, că ghetele le sînt iarăşi ude, o adevărată nenorocire cu ei! Poţi să ai un depozit de ghete, la ce bun dacă le bălăceşti cît e ziulica de lungă prin toate băltoacele?...

— Ei, ce mai încoace şi încolo, pe copii nu-i poţi ţine în frîu dacă nu ţipi la ei, — îi spunea Evdokia Pavlovna. — Să nu te superi dacă ai să auzi cîteodată gălăgie. Şi te rog, caută şi dumneata să-i înveţi pe băieţi să nu fie obraznici. Mai degrabă ascultă de un străin.

Cel mai obraznic dintre toţi trei era Keşka.

Iar dintre cei patruzeci şi şapte de băieţi cel mai obraznic era tot Keşka Stepanov, elevul-strungar despre care Arkadi Stupin spusese: „Cel mai obraznic din secţie". Patruzeci şi şapte de elevi între şaisprezece şi optsprezece ani.

— Lucrurile stau astfel: jumătate dintre ei s-au deprins în secţie şi în general învaţă şi muncesc cum trebuie, — îi explicase Aniei secretarul organizaţiei de Comsomol, Jenea Nikitin. — Un sfert sînt aşa şi aşa, nu s-au deprins încă dar sînt pe drumul cel bun. Iar celălalt sfert sînt în felul lui Keşka, dealtfel el e căpetenia lor. Înţelegi şi dumneata, e vîrsta !... Nu-i poţi stăpîni dintr-odată.

Cuvîntul acesta rămase întipărit în sufletul Aniei. Să-i stăpîneşti. Ei, dar eu, cum o să izbutesc eu să fac asta ?

In pragul odăii, Ania se opri încruntîndu-şi puţin sprîncenele. Trebuia să se apuce neîntîrziat de ceva, pentru ca să nu-şi piardă dispoziţia minunată şi voioasă. Odaia asta era plină de amintiri. O aşteptau parcă, dîndu-i tîrcoale şi i se părea că dacă ar privi în jur le-ar şi vedea. I-ar apărea deodată din întuneric silueta aceea deşirată, puţin adusă din umeri, care radia în jurul ei atîta fericire... Ar privi-o nişte ochi puţin miopi, întotdeauna serioşi, o privire de la inimă la inimă... Şi ai auzi glasul acela atît de duios însoţit de un uşor rîs prietenesc: „In sfîrşit, ai venit".

Scuturîndu-şi capul şi strîngînd din buze, Ania aprinse, cu un gest hotărît, lampa de pe masă şi trase sertarul de jos al biroului unde se aflau aşezate în teancuri, rupte şi îngălbenite, manualele de la institut şi lucrările ei de dinaintea examenelor, cu adnotări pe margine şi sublinieri.

Le scoase pe toate şi începu să le răsfoiască, constatînd cu amărăciune că uitase unele lucruri de parcă nici nu le-ar fi învăţat vreodată. Trebuia să aleagă ce e mai important şi să repete capitol cu capitol, ca în preajma unui examen. Da, era într-adevăr un examen. Şi trebuia să-l treacă.

Deschise caietul de conspecte la tehnologie cu care se hotărîse să înceapă, dar nu putu să citească: atît de clar îşi

reamintea de zilele studenției, de prietenele ei Svetlana și Liuba, cu care petrecuse nopți de-a rîndul, tocind cu înverșunare, de întrebările puse de-a valma, și de pauzele scurte în care rîdeau și trebăluiau seara tîrziu, pregătindu-și cina.... Pe atunci Pavluța era ocupat cu montarea unei turbine, și la plecare le spunea întotdeauna zîmbindu-le ironic: „Ascultați, fetelor, nu tociți ci căutați să pătrundeți esențialul. Cînd o să-l înțelegeți, o să-l rețineți cu ușurință...“ Apoi, sărutînd-o pe Ania îi șoptea: „Principalul e să nu te pierzi cu firea, pentru că materia o stăpînești de minune...“

Pavluța...

Se lăsă pe spătarul scaunului și închise ochii. Zadarnic însă, oricît ai căuta să te amăgești, un lucru e de neînlăturat. Ești singură. Cînd te întorci acasă n-ai cui să-i împărtășești: „Știi, astăzi...“ De cînd Pavluța nu mai era, avea senzația că toată ființa ei era ca un arc încordat care cu nici un chip nu se poate destinde în voie. Așa îi spusese Pavluța prima dată. „Ești atît de neastîmpărată de parcă ai avea în tine un arc — pac! și arcul a sărit!“ Pe atunci era așa pentru că viața îi era atît de plină, atît de desăvîrșită, încît totul îi părea interesant și drag...

Ania deschise ochii — privirea îi era aspră și adumbrită. N-ar fi trebuit nici măcar să se gîndească la toate acestea. Ar fi trebuit să uite de existența lor. Poate trăi omul și fără asta! Era absolut necesar să se ocupe de ceva! Și mai ales să nu se apuce deodată de toate ci mai întîi să se gîndească bine ce trebuie să facă mîine și poimîine.

In geanta ei se afla tot modestul avut al cabinetului tehnic, care îi fusese încredințat ca să-l cerceteze: planuri, instructaje, liste. Ania și le așternu în față. Încrețindu-și fruntea își făuri în închipuire o cameră mare, puțin cam întunecoasă, într-o clădire anexă a secției: bănci, planșe vechi atîrnate pe pereți. Aici oamenii veneau numai să învețe — se așezau în bănci, ascultau și plecau fără să rămînă cu ceva. De fapt exista doar încăperea și nicidecum un cabinet tehnic. Și el trebuia să ia ființă neîntîrziat. Pentru ca oamenii îndată ce au pășit în el să spună: „In cabinet a apărut un gospodar.“

Ania citea: „Răspîndirea tehnicii înaintate și a metodelor de muncă... schimb de experiență... ajutorul acordat raționalizatorilor și inventatorilor...“ — Nu-i glumă! Pentru ca să

explici altora, să-i antrenezi, trebuie mai întîi să înțelegi bine lucrurile tu însuți.

Jenea Nikitin îi dă ajutor lăcătușului secției de sculărie, Volovik, la o invenție — ceva în legătură cu deformările paletelor. De unde or fi provenind deformările acestea? Jenea spunea că ei își bătuseră capul multă vreme cu această chestiune, dar fără folos. Într-o bună zi însă, lui Volovik îi venise o idee foarte interesantă... Dacă vor izbuti, vor scăpa de una din operațiile manuale cele mai lungi și care dau multă bătaie de cap... Jenea Nikitin e un băiat extraordinar, asta se vede de îndată. Și cît suflet pune el cînd vorbește despre invenția aceasta!... Iată într-adevăr prima problemă în care avea nevoie de un ajutor real.

Lucrările cele mai fine și de cea mai mare precizie, ce se executau la strungurile carusel unicale, nu puteau fi efectuate decît de doi strungari din secție: Torjuev și Beliankin. Dar pe seama lor nu se vorbeau lucruri prea bune. Cum începeau lucrurile să meargă mai greu, Torjuev și Beliankin începeau și ei să facă nazuri pentru ca „să ajungă omul să li se ploconească", iar șeful secției să le acorde o plată nelegală... În sfîrșit, o întreagă poveste! Acești doi meșteri bătrîni — „așii" secției — se purtau ca niște meșteșugari primitivi.

Ania îi cunoscuse pe amîndoi: Beliankin era un bătrînel scund, cu o privire vicleană, cu vorba domoală și blîndă; Torjuev era un om cam la patruzeci de ani, plin de el, gata să-i ia pe toți în zeflemea.

Pe Ania o cuprinsese mîhnirea văzînd cum caută Efim Kuzmici să-i convingă și să-i rușineze și cum ei se încăpățînează în ale lor: să li se plătească în plus și o să facă tot, altminteri de prisos să se mai discute...

Ania îl întrebase după aceea:

— Cum vine treaba asta, Efim Kuzmici? Un întreg sector să fie la cheremul a doi oameni?

— Asta e! — spuse Efim Kuzmici supărat. — Și de cîte ori nu l-am rugat pe șeful secției: „Mai luați încă doi-trei strungari de carusel, să desființăm odată monopolul ăsta! Prea i-am răsfățat și acum dăm din colț în colț!"

La strungurile carusel unicale se execută lucrări de mare precizie și foarte scumpe. N-o fi oare posibil să se mai formeze alți strungari cu o înaltă calificare care să lucreze la aceste strunguri? Iată încă o problemă pe care o prinsese din zbor...

Cîte se vor mai ivi oare mîine?

Cineva ciocăni în uşă.

— Intră.

Evdokia Pavlovna îi întinse o scrisoare.

— E pentru dumneata, Anna Mihailova, era la intrare, n-ai văzut-o?

— Mulţumesc.

Ania privi neîncrezătoare, cît de ciudat de cunoscută îi era adresa aceasta: Căsuţa poştală Nr. 1405/2... 1405/2... şi deodată înţelese: „Doar e adresa mea, adresa mea scumpă din Extremul Orient... Şi scrisoarea e desigur de la Elţov. Cît de ciudate i se păreau toate acestea, toate cele rămase undeva departe—departe, numai Elţov nu le uitase şi-i scria... Şi scrisoarea era scrisă chiar a doua zi după plecarea mea, pentru că sînt aci doar de două zile".

Foile erau acoperite de un scris mărunt. Erau cuvinte aşternute dintr-un sentiment de adîncă prietenie, dar printre rînduri se simţea o duioşie tăinuită. Îl şi vedea pe Elţov scriindu-i această scrisoare. Chipul lui sever aplecat asupra hîrtiei, buzele uscate, privirea tristă şi rugătoare, care parc-o întreabă: „Ei, Ania, cu toate rugăminţile mele ai plecat totuşi, n-ai vrut să rămîi cu mine, nu-ţi pare rău? Eşti sigură că ai să găseşti pe altcineva mai bun, mai apropiat decît mine şi de care să ai mai multă nevoie?"

— Nu ştiu. Nu sînt sigură de nimic. Dar cred că am făcut bine şi nu-mi pare rău.

Nici nu ştia cum să-i răspundă ca să nu-l jignească. Trebuia să-i spună simplu că e un om bun şi că orice femeie care o să-l îndrăgească o să fie fericită cu el, ea însă nu-l iubeşte şi-i pare rău; dar poţi oare să poruncească inimii? Trăise atîţia ani alături de el şi se simţise liniştită, se simţise bine, dar n-avusese simţămîntul acela de uimitoare împlinire sufletească, cînd şi soarele şi ploaia şi florile de gheaţă încremenite pe ferestre sînt pentru tine, pentru tine... Şi cînd a condus-o, i-a spus: „Poate că totuşi ai să te răzgîndeşti?" Dar într-o chestiune ca aceasta nu poţi să te mai răzgîndeşti; cel mult poţi să-ţi pierzi credinţa că te mai aşteaptă ceva în viaţă. Ajungi să-ţi fie lehamite să mai trăieşti singură şi simţi nevoia unor mîini duioase, a unui om de care să te poţi apropia, şi să-i spui: „Ştii, astăzi..." Dar asta nu o poţi spune oricui, ci numai unui singur om pe lume!

Ania oftă, luă o foaie de hîrtie şi începu: „Dragă prietene", dar nu-i venea în minte nimic din ceea ce ar fi vrut şi ar fi trebuit să-i scrie. Rămase un timp aplecată asupra hîrtiei, apoi oftă şi o vîrî, împreună cu scrisoarea lui, într-un sertar — mai tîrziu, altă dată...

Cineva sună prelung şi apăsat, aşa cum sună doar cei ce sînt siguri că vor fi primiţi cu bucurie.

În vestibul se auziră paşi, clinchetul zăvorului şi ţăcănitul cheii. Alla Glebovna Liubimova exclamă:

— O-o! Ce oaspete neaşteptat!

— Dar nu al dumitale, Allocika Glebovna — îi răspunse un glas sonor şi vesel.

Ania sări repede, se cercetă în oglindă, îşi trecu pieptenele prin păr, dădu să ia puful de pudră — dar nu, ce-s prostiile astea! Îşi impuse să se aşeze, să se liniştească, şi începu să citească planul de muncă al cabinetului tehnic.

Se auzi o bătaie în uşă, puternică şi hotărîtă, dealtfel ca tot ceea ce face el.

— De unde ai apărut, Viktor?

Garşin îi strînse mîna cu putere, de parcă nu se mai văzuseră astăzi, luă cu un gest hotărît un fotoliu din colţ şi, trăgîndu-l aproape de masă, se aşeză şi zîmbi triumfător:

— Credeai că n-am să te găsesc? Sau că am să mă mulţumesc numai cu cele cîteva clipe cît te-am zărit în secţie?

— Viktor, te rog să mă crezi că nu m-am gîndit de loc la dumneata.

Aşa şi era. Nu se gîndise la el. Şi totuşi cîtă plăcere îi făcea venirea lui, cît de bine se simţea că stă lîngă ea, pe un fotoliu. Rămăsese locului privind cum lumina lămpii de pe birou cădea pe buzele lui vesele şi neastîmpărate, în timp ce partea de sus a feţei era în penumbră. Nu i se vedea decît privirea scînteietoare.

— Aş putea să ştiu la ce te gîndeai?

— De ce nu? Cum şi cu ce anume să-mi încep munca.

Oaspetele scoase un fluierat de mirare.

— Acolo cu orice ai începe, tot plictisitor e. Şi cum de i-ai dat voie lui Polozov să te trimită într-un loc atît de păcătos? Dracu mai ştie ce-i cu asta. De ce ai primit? Ţi-am spus doar: vino la mine la biroul tehnologic sau la montaj; eu am trecut aproape complet la montajul acestei nefericite

turbine noi. Am fi lucrat împreună, ar fi fost plăcut, ce zici, ai?

Ania dădu cu îndărătnicie din cap.

— Ei, atunci ai putea lucra în oricare alt sector. Ce satisfacţii crezi că o să-ţi poată da acest cabinet tehnic şi toată bătaia asta de cap cu învăţămîntul?

— Tocmai mă gîndeam ce-am să le pot da eu.

— A! Care va să zică unu la zero pentru dumneata. Aşadar ce poţi să le dai dumneata?

Ania se încruntă.

— Pe un astfel de ton nu pot să continui discuţia cu dumneata, Viktor. Dacă nu poţi să fii serios, atunci du-te şi nu mă stingheri. Iar dacă vrei să mă ajuţi...

— Dar ce-i cu ultimatumul ăsta? Care eu nu te-am ajutat niciodată?

— Dumneata pe mine?

Şi deodată pufni în rîs aducîndu-şi aminte cum odată, demult, năvălise în camera Liubei şi le deranjase pe amîndouă o seară întreagă cu veselia lui.

In ziua aceea îndepărtată Ania se întorcea din împrejurimile oraşului, acolo unde se construiseră vile şi unde-şi petrecuse şi ea duminica. Vagonul era arhiplin, prin geamurile deschise vîntul pătrundea năvalnic învîrtejind deasupra capului nori de praf, care păreau aurii în bătaia soarelui. Aplecîndu-se să-şi încheie pantoful, Ania zări pe jos un cordon albastru de mătase. Îl ridică şi strigă cu glas tare:

— Tovarăşi, cine a pierdut un cordon albastru?

— Eu, — se auzi un glas grav de bărbat şi Ania văzu o faţă veselă, arsă de soare şi strălucind de transpiraţie, un păr deschis şi ondulat, şi nişte umeri extrem de laţi — trupul puternic şi sănătos al acestui bărbat îi domina pe toţi din jur. Alături de el, lîngă geam, şedea o fată drăguţă, într-o rochie albastră. El luă cordonul şi şi-l înnodă în chip de cravată, în timp ce fata rîdea, cerîndu-i-l. Dar tînărul acesta plin de haz refuză să i-l dea şi-i zîmbi conspirativ Aniei, apoi coborînd din tren îi făcu semn cu mîna ca între prieteni... In tramvai îl zări din nou, ţinîndu-se cu mîinile de bară şi lăsîndu-se pe spate, stătea agăţat pe scări şi se lăsa dezmierdat de vîntul care îi răvăşea cîrlionţii blonzi. Ania era pe platformă şi fără să vrea îl admira. Privirile li se întîlniră şi el îi strigă prietenește:

— Ce bine e!

În drum spre căminul institutului, o ajunse din urmă și mergînd vesel alături de ea, o întrebă:

— Mi se pare că te duci să înveți, nu?

— Doar nu toată lumea o să trîndăvească! — îi răspunse Ania grăbind pasul.

El însă o întrecu și, privind-o peste umăr, îi spuse îngăduitor:

— Vezi ce greșeli grave poate săvîrși un om chiar la o vîrstă atît de respectabilă ca a dumitale? Eu sînt cel mai sîrguincios student din întregul institut.

Se bucură aflînd că urmează și el la institut, dar îi răspunse acru:

— Nu se vede.

Atunci o conduse spre un afiș al Asociației tehnico-științifice a institutului, care anunța referatul aspirantului Garșin V. P.

— Asta sînt eu — V. P. Ce zici, ai să vii? O să mi se pară mai vesel. Dacă mă poticnesc, dumneata să-mi zîmbești și să mă încurajezi: nu-i nimic, dă-i drumul, nu te pierde! și-atunci o să mă descurc.

— Pune-ți cordonul albastru, ca să-ți poarte noroc, — îl sfătui Ania și fugi în vestibul.

Nu trecuse nici o oră de la întîmplarea aceasta și în camera Liubei își făcu apariția Garșin, cu o înfățișare atît de nevinovată de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat.

— Care va să zică te-am găsit, — îi spuse el Aniei, și o salută prietenește pe Liuba. — Hotărît lucru, soarta face să ne întîlnim mereu.

Le întrebă la ce materie învață și le propuse să le ajute. Nu se aleseseră ele cu mare lucru din acest ajutor, dar Ania se simțea atît de bine cu el, că nu-i venea să-l certe. Se dusese să-i asculte referatul. Îi părea bine că nu se încurcase și că referatul fusese strălucit, dovedind inteligență și simț al umorului. La toate întrebările răspunsese spontan, iar studentele care ticsiseră sala îl aplaudaseră. Alături de Ania cineva povestea în șoaptă despre o întîmplare a lui Garșin, care stîrnise mare vîlvă. Era vorba de un profesor de-al lui care se ridicase să-l critice, dar care de fapt îi cam căuta nod în papură. Ania auzi astfel că Garșin îi făcea curte tinerei soții a profesorului, căreia îi trimitea bilețele pe care le strecura în ga-

loşii acestuia. Intr-o bună zi, profesorul dăduse peste un astfel de bileţel. Ceea ce a urmat se ştie: la examenul de candidatură Garşin a căzut cu succes. Amănuntele erau picante şi studentele se prăpădeau de rîs. Ania se tot întreba în sinea ei cum de nu-l zărise ea pînă atunci pe omul acesta atît de popular; de bunăseamă Garşin nu prea răsfăţa institutul cu prezenţa lui. Cînd, după referat, se apropie de ea şi-i mulţumi pentru „sprijinul moral", Ania se simţi măgulită.

Şi iată-l din nou lîngă ea, acelaşi de odinioară. In tovărăşia lui se simte veselă şi puţin tulburată, ca şi în zilele acelea cînd se întîlniseră lîngă Kőnigsberg şi cînd străbătuseră neobosiţi împrejurimile oraşului pîrjolit de război.

Acum se uita în tăcere la Garşin, uitînd cu desăvîrşire că era datoare să-i explice într-un fel tăcerea ei. Oare Garşin era din nou aici, alături de ea?...

— Anicika, te uiţi la mine cum se uită un iepure de casă la un boa.

Ea îi zîmbi mirată.

— Pur şi simplu nu pot să înţeleg cum de-ai nimerit dumneata în uzină?

— Nici eu nu prea înţeleg, Anicika. M-a mînat un vînt prielnic.

— Totuşi?

— M-a adus Liubimov, care mi-e prieten vechi. Explicaţia asta te mulţumeşte?

— Nu.

— Ei, atunci uite. Mă întorsesem din Germania, simţeam cum clocoteşte puterea în mine, iar în jur, pretutindeni, reconstrucţii, muncă plină de elan, înflăcărare. Şi mi-am zis: dar ce, eu nu sînt om? Şi uite aşa, am nimerit în secţia turbine.

— Şi mai departe?...

Garşin tuşi sec şi-i făcu cu ochiul.

— Ţii cu tot dinadinsul să dai de rădăcini? Fie, n-am nimic să-ţi ascund. Poftim, o să-ţi spun totul aşa cum este. Ambiţia m-a împins, Anicika. Iţi aduci aminte de îndrumătorul meu la aspirantură, profesorul Karelin?

— Acela cu galoşii?

El dădu din mînă:

— Nu, Anicika, altul. De la acela am fugit şi am trecut la Mihail Petrovici. Nu ţineam de loc să fiu ucis prin metodă cea mai chinuitoare: tăierea şalelor cu joagărul. Cunoşti

această metodă de exterminare? E folosită numai de soţiile haine sau de profesori. Dar ia spune, Anicika, nu poţi să mai şi rîzi niţel, că eu unul mă dau peste cap să te înveselesc!

Ei însă nu-i venea de loc să rîdă. Dorea nespus de mult să audă ceva care să-i risipească amintirea acelei întîlniri de lîngă Königsberg şi întîmplările ce se petrecuseră într-o seară caldă de primăvară... Dar iată-l, e aici şi n-a uitat-o. De cum a văzut-o, a dat fuga la ea şi acum o priveşte cu atîta duioşie şi bucurie; de ce s-ar fi grăbit să vină la ea şi de ce ar privi-o aşa, dacă în toţi aceşti ani nu s-ar mai fi gîndit la ea... dacă nu s-ar fi bucurat de venirea ei, dacă n-ar fi ţinut la ea?

Garşin îi povestea acum de profesorul Karelin, care îi spusese chiar în prima zi: „Te previn: nu port galoşi, nevastă-mea e de-o vîrstă cu mine. Cît despre învăţătură o să fiu cu dumneata un tiran necruţător. Dealtfel trebuie să-ţi mărturisesc, frumosul meu, că nu-mi fac nici un fel de iluzii cu dumneata. Ştiinţa cere să i te consacri cu totul, în timp ce pe dumneata cred că te interesează doar aşa, printre altele". Îi mai povesti cum profesorul „îl ameninţase" cerîndu-i lucrări peste lucrări! Atunci îşi ţinuse Garşin şi referatul său la Asociaţia ştiinţifică; a urmat războiul, armata...

— Şi de ce mi-o fi fost dat mie să-l întîlnesc în Prusia Orientală, lîngă rîuşorul acela nenorocit, Şeşupa, pe fiul profesorului? Vai, bietul băiat! Un băiat de treabă de douăzeci de ani, abia fusese avansat locotenent şi venise la noi chiar în toiul luptelor! Trecuse prin bătălii îngrozitoare, dar într-o zi a călcat pe o mină... Da... I-am scris atunci lui Mihail Petrovici, i-am scris din toată inima. Mă podideau lacrimile cînd mă gîndeam la Vasea şi la bătrînul lui...

Căzu pe gînduri întristat, şi faţa lui căpătă o expresie de nesfîrşită bunătate, ca şi în ziua aceea, în secţie, cînd se petrecuse întîmplarea cu Keşka şi cînd Ania îşi dăduse seama cît de bun şi de inimos era. De bunăseamă, asta îi e firea, restul e doar o semeţie impusă, un joc...

Garşin îşi reluase povestirea lui presărată cu glume, descriindu-i cum se întorsese din Germania, cum se dusese la Karelin şi cum Mihail Petrovici ocolise mult timp discuţia despre aspirantură pentru ca pînă la urmă să-i spună: „Acum cred că eşti şi mai puţin dispus să slujeşti cu abnegaţie ştiinţa!" Iar Garşin îi răspunsese: „Dimpotrivă, năzuiesc să

mă consacru ei cu toate decorațiile și insignele mele". Karelin clătinase din cap și-i spusese trist: „Nu mergi pe drumul cel bun, prietene. Cine ți-o fi băgat dumitale în cap ideea asta cu aspirantura? Dumneata ești un practician, un luptător, dumneata trebuie să faci zarvă, să te agiți, nici decum s-o apuci pe calea științei".

— Ei, dar eu mă încăpățînasem. Mi-am luat un aer grav și am început chiar să discut despre subiectul disertației. El însă mi-a retezat-o: „Pînă la disertație, dragul meu, o să te mai treacă încă șapte rînduri de nădușeli. Pentru început pot să-ți propun un seminar la anul întîi și consultații pentru cursurile prin corespondență". Ei, și deodată mi-am dat seama ce plictiseală m-așteaptă! Trebuie să-ți spun însă că înainte de asta petrecusem trei zile în șir cu Liubimovii și cu mai multă lume și că Liubimov mă chema mereu să vin la el ca tehnolog șef. Așa că m-am hotărît: fie ce-o fi, ce să mă ocup eu de cursurile prin corespondență, mai bine mă duc în producție, poate că într-adevăr felului meu de a fi i se potrivesc mai mult treburile înflăcărate, o muncă atît de captivantă încît să-ți taie răsuflarea! Mulțumesc, Mihail Petrovici, i-am spus eu! Seminarul și consultațiile pot să mai aștepte. Vreau să mă duc pentru vreo doi-trei ani în uzină ca să sorb cu nesaț din practică. Și tema pentru disertație o să mi-o indice viața. Ha-ha! Și să vezi cum m-a îndrăgit profesorul pentru această hotărîre! Acum, ori de cîte ori mă duc la el, îmi iese în întîmpinare, îmi spune pe nume, Vitea, și cînd face el asta e ca și cînd ți-ar da o diplomă. Înainte de război nu-mi spunea decît „tovarășe aspirant" sau „tovarășe candidat la candidatură", iar acum — Vitenka.

— Cu alte cuvinte, profesorul nu te-a primit ca aspirant? — întrebă Ania gînditoare, privindu-l atent, ca și cînd n-ar fi auzit restul celor povestite de el.

— Adică cum vine asta „nu m-a primit"? — exclamă supărat Garșin. — Aș fi vrut să văd una ca asta, să nu mă primească! Eu îs cel care n-am vrut, Anicika, eu, și deocamdată nu-mi pare rău. Iar dacă am să vreau, am să mă întorc la institut, am să mă întorc cu disertația gata, călare pe cal și cu scutul în mînă, sau cum s-o fi spunînd...

— Dar tema pentru disertație, ai găsit-o?

— O-o-o! Și încă ce temă! Ceva de mare actualitate! Mecanizarea, noua tehnologie, raționalizarea, nu-i așa? Ajunge

cu teme savante ca de pildă: „Despre problema referitoare la unele particularităţi" şi aşa mai departe. Ţi-am spus doar că împreună cu Liubimov am elaborat un proiect pentru reconstrucţia secţiei sau, mai bine zis, am elaborat bazele proiectului, principiile lui. Liubimov e acum la Moscova ca să-l susţină. Dacă va fi aprobat şi se vor acorda fonduri, va începe proiectarea — şi eu voi lua parte la ea, mi s-a făgăduit asta. Aşadar, iată tema. O temă luată din viaţă, din practică, nu? Chiar aşa şi e. Într-adevăr ea se referă la catedra de tehnologie şi în general învăţaţilor li se poate părea că e prea simplu şi prea practic... Dar mie nu-mi pasă. Să încerce ei să mi-l respingă. Acum sînt alte vremuri. Acum există colaborarea, privirile sînt întoarse spre viaţă, şi mie mi se potriveşte tocmai ceva viu.

— Mi se pare că te cam întreci cu gluma, Vitea. Colaborarea nu înlătură ştiinţa, ci întăreşte rolul ei. Teoria...

— Da, da, ştiu toate astea, Anicika. Dar lasă-mă să fac pe grozavul măcar aici, în faţa dumitale. Aşa sînt eu, fără asta m-aş plictisi.

Şi din nou îi păru încrezător, simplu, bun — un copil mare şi gălăgios. Îşi aminti de părerea lui Polozov despre el: „Aproape de neînlocuit... cu metodele noastre de astăzi". La ce se referise oare Alexei?

— Vitea, oare am înţeles eu bine că în secţie multe se fac prin metode de asalt, prin muncă de şoc?

— Şi încă cum! — exclamă Garşin. — Parcă altfel poţi să faci faţă? Ştii ce sarcini avem! Dealtfel, la drept vorbind, Anicika, mie îmi place asta. Cunoşti metoda de şoc: „tot echipajul pe punte"?

— Asta ţi se potriveşte, Vitea, — spuse Ania rîzînd. — Dar cred că-ţi dai şi dumneata seama că asta e o adevărată aiureală, şi nu o metodă de muncă, nu, şi cu cît mai repede...

Garşin o întrerupse cu înflăcărare:

— Dar planul nostru de reconstrucţie? Anicika, nu numai că am înţeles, dar am făcut şi tot ce trebuie pentru lichidarea acestor metode.

Şi începu să-i povestească despre punctele fundamentale ale planului de reconstrucţie. Planul prevedea o sporire însemnată a producţiei de turbine — în serii de acelaşi tip — şi tipizarea ansamblelor turbinei, astfel ca noua serie să necesite cît mai puţine modificări posibile. Producţia urma să

fie împărţită pe sectoare, care să execute anumite ansamble folosind metoda benzii rulante, acolo unde e posibil, cu un serviciu de dispeceri bine pus la punct, cu dispozitive de semnalizare lîngă maşini-unelte, cu ajutorul cărora să fie aduse noile semifabricate sau scule. Pe Ania o încînta planul, dar o atrăgea şi patima sinceră cu care vorbea Garşin. Acesta era adevăratul Garşin, un om al acţiunilor legate de viaţă, al activităţii practice clocotitoare.

— Nu înţeleg, Anicika, de ce discutăm despre lucruri atît de complicate, — exclamă deodată Garşin. — De un ceas întreg vorbim numai despre producţie, de parcă am fi la o consfătuire de producţie.

Ania zîmbi înciudată: şi aici îl regăsea pe Garşin întreg. Închipuieşte-ţi numai ce încălcare a tuturor rînduielilor — să discute el serios cu o femeie!

— Cum de nu ţi-e ruşine, Viktor! Sînt doar inginer şi e mult mai interesant să discutăm despre astfel de lucruri decît despre oricare altele.

— Asta înseamnă că stau prost.

Începuse din nou s-o ia razna, dar ochii nu-i mai erau blînzi, ci îndîrjiţi, tulburaţi.

— Anicika, ne învîrtim toată ziua printre atîţia oameni serioşi, că ţi se face lehamite. Şi o să te înconjoare şi pe dumneata din toate părţile, aşa că o să uiţi pînă şi să rîzi. Începînd cu Alioşa Polozov: cu el ai să vorbeşti în voie despre producţie — înafară de turbine nu vede nimic. Kotelnikov, constructorul şef al turbinei e al doilea. E un bărbat inteligent, sever, şi atît de obsedat de munca lui, că nu vede în jurul lui decît discuri cu palete. Uite, o să vezi.

— Stai puţin, Viktor. După cîte am înţeles, planul dumitale prevede modificări nu numai în tehnologie, dar şi în construcţie. Unificarea ansamblelor, aşa e? Probabil că şi Kotelnikov a contribuit la asta?

— Cum de nu! Tipizarea şi toate celelalte au fost ideea lui. Ştii, ăsta e un constructor cu mult spirit creator! Un mare talent!

Garşin îşi schimba dispoziţia de la o clipă la alta.

— Şi dumneata spui despre el că are discuri în ochi, — îl dojeni zîmbind Ania. — Să ştii că cel de-al doilea m-a şi interesat chiar. Mai departe.

— Mai departe — Liubimov, — continuă Garşin, fără să se intimideze. — E un om mai blînd, are ghiare de catifea, în schimb este întruchiparea raţiunii. Ai avut noroc de vecini: dacă nu poţi să dormi stai de vorbă cu el, efectul e mai puternic decît al unui somnifer.

— Aud vorbindu-se despre el toată ziua — şi în diferite feluri. Ce fel de om e?

— Un om minunat! Crezi că altfel îl luam eu părtaş la planuri? — răspunse Garşin fără să stea mult pe gînduri. — Un inginer inteligent şi cu experienţă, un conducător lucid, pe care nimic nu-l poate abate de la ale lui. Fiecare sarcină practică ştie s-o privească ca pe o ma... a... re problemă.

Era însă greu de deslușit dacă Garşin îl lăuda sau îşi bătea joc de el.

— Atunci, dacă-i atît de inteligent, de ce e atît de plictisitor?

— Iţi place să-l citeşti pe Hegel? — o întrebă Garşin în loc de răspuns şi-şi trase fotoliul mai aproape de ea. — Ia ascultă, Anicika, mai ai multe întrebări să-mi pui în legătură cu problemele secţiei?

— Cît mai rămîi aici, am să te tot întreb, — îi spuse Ania şi se sculă în grabă ca să introducă în priză firul ceainicului electric. — Acum o să bem ceai, Viktor, şi pe urmă ai să pleci acasă, iar eu am să mă pregătesc pentru ziua de mîine.

— Vai, cît de severă eşti!

— Da...

Ania se aplecă spre ceainic, îndreptînd cordonul electric anume pentru ca să nu-şi întoarcă privirea spre el. Camera îi devenise dintr-odată înăbuşitoare şi strîmtă, iar Garşin şedea atît de aproape încît i se părea că dacă şi-ar întoarce capul s-ar trezi faţă în faţă cu el. Nici el n-a prea crezut-o, şi ceea ce e mai rău e că nici ea însăşi nu prea credea în ceea ce spusese. S-ar putea oare ca acea fericire mare şi adevărată să nu vină niciodată? Iar anii trec. Şi ea are treizeci şi doi de ani. Treizeci şi doi... Ce să mai aştepte? Cît să mai aştepte? Adică cum — ce să mai aştepte? Tot — sau mai bine să nu mai trăiască.

Se agăţă de discuţia întreruptă ca de un colac de salvare.

— Şi spui că pe Liubimov nu-l pasionează nimic?

Deodată glasul îi devenise liniştit, sigur. Totul era din nou ca mai înainte. Odaia era iarăşi odaia ei, iar Garşin şedea în fotoliu ca şi pînă atunci.

— Desigur că pentru el orice hîrtop devine o problemă, nu-i aşa?

Ania se întoarse de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic şi se aşeză aşteptînd răspunsul.

— Hîrtop? — exclamă cu răutate Garşin. — Dacă te referi la lipsuri, atunci da, desigur!

— Dar Polozov?

Garşin se mulţumi să ridice din umeri.

— El se pasionează după ceva? Sau umblă cu capul în nori şi nu vede nici un fel de hîrtoape în faţa lui?

— Ei aşi! — exclamă iritat Garşin. — Ce ţi-a mai trecut prin cap! După el ar însemna ca oamenii să se apuce de toate lucrurile deodată, să astupe toate hîrtoapele, înţelegi, totul deodată! E în stare să stea zile întregi în secţie şi toată viaţa lui personală e formată doar din turbine.

Zîmbea, dar Ania îşi dădea seama că e supărat.

— Nu mă crezi? — continuă iritat Garşin. — Bine, poţi să nu mă crezi. Cînd o să se îndrăgostească de dumneata, şi asta e sigur, pentru că diavolul ăsta visează la o tovarăşă de viaţă cu care să poată vorbi zi şi noapte de turbine, o să te chinuiască numai şi numai cu tematica producţiei, de asta să n-ai nici o grijă. Cînd o să-ţi facă o declaraţie de dragoste, o să fie neapărat pe un fond de turbină. — Garşin îşi dădu ochii peste cap şi şopti: — „Draga mea, cît eşti de frumoasă cînd obrajii tăi catifelaţi îţi sînt mînjiţi cu păcură...“

Ania rîdea şi nu-l contrazicea; căuta să priceapă de ce s-o fi înfuriat Garşin aşa, dintr-odată.

— Dar să fiu drept, — continuă Garşin, — Alioşa mi-e prieten şi, dacă vrei, în felul lui e un poet. Numai că dacă ar scrie versuri, ele ar suna cam aşa: „Ah, cît iubesc de adînc paletele turbinei!“

— Dar de ce te-ai supărat, Viktor?

— De ce? — Sări în picioare şi o apucă cu furie de umeri. — De ce? — repetă el. — Pentru că m-am bucurat ca un nebun cînd te-am văzut, am alergat spre dumneata ca un băieţandru, lăsîndu-mi baltă toate treburile... Şi dumneata

îmi vorbeşti despre secţie, despre reconstrucţie, despre dracu' şi lacu' !

Ania rămase o clipă tăcută în strînsoarea braţelor lui, apoi se desprinse dintr-o smucitură.

— Cum poţi să... te năpusteşti aşa ?...

— Pot. Nu înţeleg... Eşti singură, Ania... Eşti liberă...

— Taci din gură !

Ania se îndreptă spre fereastră.

— Nu vreau să vorbeşti cu mine în felul acesta, — îi spuse ea fără să se întoarcă. — Nu vreau, din pricina asta am plecat şi atunci de lîngă dumneata. Atunci, lîngă Königsberg. Nici nu ştiu măcar dacă îmi placi. Uneori — da. Uneori, ca acum..

Il vedea fără să-l privească : stătea în mijlocul camerei, nedumerit.

—În orice caz, mie nu-mi plac jumătăţile de măsură. Asta poţi s-o pricepi ?

— Dar eu... Anicika, pe cuvîntul meu, eu...

Se întoarse spre el — era aşa cum şi-l închipuise. Rămăsese în mijlocul camerei nedumerit, căutînd să priceapă dar nepricepînd.

— Hai te rog la ceai, Vitenka, — spuse ea oftînd şi deschise dulăpiorul. — Uite, pune pe masă zaharniţa, prăjiturile. Şi acum ceştile, numai să nu spargi vreuna. Eu o să pregătesc ceaiul.

— Există cîini dresaţi care stau pe labele dinapoi cu o bucată de zahăr pe nas — spuse Garşin supunîndu-i-se şi urmărind supărat pe sub sprîncene cum Ania trebăluia cu ceainicul. — Eu sînt însă de altă rasă.

— Incă nu m-am dumerit, Vitea, din ce rasă faci parte, — îi răspunse Ania serioasă, atingîndu-i cu gingăşie pumnul încleştat. — Dă-mi răgaz să mă analizez şi pe mine şi să te pot cunoaşte şi pe dumneata. E bine ?

— Fie şi aşa. Incearcă de analizează... — Şi într-o clipă trecu la obişnuitul lui ton de glumă : — Numai că te rog să te grăbeşti, pentru că în astfel de împrejurări omul adoptă, fără să vrea, o anumită ţinută, caută să pară mai frumos, aşa ca la fotograf, şi ştii şi dumneata că asta nu poate să dureze prea mult.

5

In cantina administrației uzinei se afla o cameră mică, cu mobilă tapisată. I se dăduse numele de „camera directorială". La orice oră din zi și din noapte, conducătorii uzinei puteau să se abată pe aici ca să ia în grabă o gustare sau să soarbă o ceașcă de ceai tare sau de cafea, uneori chiar să se odihnească vreo jumătate de oră într-un fotoliu comod, să asculte radio și să răsfoiască ziarele.

In dimineața aceasta Nemirov îl întîlni aici pe secretarul comitetului de partid, Didenko, căruia îi plăcea să meargă de acasă și pînă la uzină pe jos. După această plimbare, venea la cantină să-și ia gustarea de dimineață. Grigori Petrovici ceru o cafea neagră și aprinse cu plăcere o țigară. Niciodată nu obișnuia să fumeze în cabinetul său de lucru.

— Așa, așa, — repetă Didenko mîncînd smîntînă cu zahăr și foșnind paginile ziarului. — „Oktiabr" a trecut complet la producția în bandă... Așa, așa... Iar la „Stankostroitel" trei secții au ajuns fruntașe în întrecerea socialistă... Bravo lor! Ce zici, Grigori Petrovici, o să fim nevoiți să acceptăm fabricarea înainte de termen? — întrebă el direct și, lăsînd ziarul de o parte, își aprinse și el o țigară, așteptînd emoționat răspunsul.

Nemirov sorbi tacticos din cafea și răspunse:

— Se pare că da.

Atitudinea întotdeauna calmă și stăpînită a directorului îl mira, ba chiar îl entuziasma de fiecare dată pe Didenko, deși uneori îl împiedica să-i citească gîndurile. Același lucru se întîmplase și acum. Spusese: „se pare că da!" și rămăsese la fel de calm, sorbindu-și cafeaua. Care era însă părerea lui despre treaba asta? O fi el, oare, sigur că se poate fabrica înainte de termen? Ce avea de gînd să facă?

— La 1 octombrie? — ținu să precizeze Didenko, anume ca să-l provoace pe Nemirov la discuție.

— Nu cred că e cazul să fixăm termene și să ne luăm angajamente solemne, — spuse nemulțumit Nemirov. — Mai bine să facem fără să promitem, decît să promitem și să nu facem.

— Există şi o a treia posibilitate: să promitem şi să facem! — răspunse prompt Didenko.

Nemirov îşi ridică ochii scrutîndu-l cu privirea pe organizatorul de partid. De un an şi jumătate lucrau împreună, umăr la umăr, fără neînţelegeri, afară de ciocnirea aceea serioasă pe care o avuseseră în legătură cu concedierea lui Gorelov, fostul şef al secţiei turbine. Dar întîmplarea cu Gorelov, care era mai-mai să-i facă potrivnici, se petrecuse de multă vreme şi îi învăţase pe amîndoi să se ferească de certuri. Atunci Didenko fusese nevoit să cedeze, dar lui Nemirov îi rămăsese întipărită în minte pentru totdeauna insistenţa lui pătimaşă. Acum erau prieteni şi Nemirov ştia că Didenko spusese odată despre el: „La un director talentat pînă şi lipsurile sînt interesante..." Ce caracterizare! Pe Nemirov îl măguliseră vorbele acelea, dar încercase întotdeauna să afle la care anume lipsuri se referea organizatorul de partid. „Caracter autoritar şi îndărătnic? Bine, or fi astea lipsuri, dar aşa sînt eu şi tocmai de aceea sînt menţinut ca director al uzinei. Şi Didenko ştie asta. A învăţat să ţină seama de asta... Oare o să încerce şi acum să stăruie?..."

— Să promiţi şi să faci, — bombăni Nemirov şi-l întrebă aspru, direct: — Dar tu, Nikolai Gavrilovici, poţi să făgăduieşti?

— Deocamdată, nu, nu pot, — spuse simplu Didenko şi fără să-şi stingă mucul de ţigară, aprinse de la el o alta, trase cu putere fumul în piept şi după un oftat, recunoscu: — Fac mereu la calcule şi socoteli şi totuşi n-am încredere nici în mine şi nici în ceilalţi. Calculele spun: orice-ai face, nu-ţi ajung nici forţele şi nici timpul. Să luăm, de pildă, prelucrarea cilindrilor... Sau a rotoarelor... Sau posibilităţile secţiei de palete... Dealtfel ce să ţi le mai înşir eu, Grigori Petrovici? Desigur că te-ai gîndit şi te gîndeşti de sute de ori pe zi la toate acestea. Deci calculele spun: nu se poate, iar experienţa muncii de partid şi de producţie ne spune: se poate. Cum să le împaci şi cui să-i dai crezare?

Nemirov se făcu că nu aude întrebarea.

— Dar piesele turnate? Doar nu depindem numai de noi. Numai Saganski, cîţi nervi o să ne facă cu asta!

După ce tăcu puţin, întrebă ca într-o doară:

— Dar pe la uzina de generatoare ce se mai vorbeşte, n-ai aflat nimic?

Aşa după cum puternicul ax al turbinei se cuplează cu arborele generatorului şi numai în această cuplare funcţionarea celor două maşini complicate şi de sine stătătoare capătă un sens şi o valoare, energia mecanică a uneia transformîndu-se în cealaltă maşină în energie electrică, tot astfel şi cele două uzine, de turbine şi de generatoare, erau puternic cuplate între ele şi prin comenzi corespunzătoare şi prin planuri comune şi prin termene. Fiecare turbină nou fabricată de o uzină necesita în acelaşi timp fabricarea unui generator de către cealaltă uzină. Şi amîndouă uzinele trebuiau să îndeplinească planul înainte de termen.

— Le-am telefonat, — spuse Didenko. — Mi-au răspuns: „Noi tot vrăjim şi calculăm" şi apoi m-au întrebat: „Dar voi?"

— Şi tu ce le-ai spus?

Didenko zîmbi şiret.

— Şi noi vrăjim, le-ám spus. Şi poate că împreună o să vrăjim o centrală electrică înainte de termen. Iar ei mi-au răspuns: „Totul este posibil". Şi cu asta ne-am luat rămas bun.

Nemirov oftă uşurat, şi de astă dată observă înţelegător că uzinei de generatoare îi va veni probabil mai greu decît lor.

— Şi uneia şi alteia le va fi mai greu, — glumi posomorît Didenko.

Tăcură un timp. Apoi Didenko îl privi pe director cu ochii strălucind de bucurie.

— Ştii ceva, Grigori Petrovici, eu am observat ceva interesant. Atunci cînd unei uzine i se trasează o sarcină nouă — aşa era în timpul războiului, aşa e şi acum — sarcina aceasta depăşeşte întotdeauna într-o măsură oarecare posibilităţile uzinei, cere mai mult decît crezi că poţi da, şi ţi se pare că, gata, s-a terminat cu tine, n-o mai poţi scoate la capăt. Iar cînd te apuci aşa cum trebuie de muncă, constaţi că noua sarcină scoate la iveală forţe nebănuite pînă atunci, le organizează, le pune în funcţiune şi uzina întreagă se ridică la un nivel mai înalt. Ai băgat de seamă asta?

— Aşta înseamnă că ni se trasează numai sarcini inteligente, — spuse Nemirov. — Acum însă nu-i vorba despre o dispoziţie a guvernului, nu-i aşa?

Într-adevăr, nu exista încă nici o dispoziţie. Didenko se încruntă gînditor. De ce-ar ascunde-o? Nu voia să-şi asume o sarcină atît de complicată şi care părea aproape de neîndeplinit. Dar amîndoi vedeau limpede importanţa pe care o avea noul raion industrial Krasnoznamenka şi cum acolo totul era în funcţie de termenul punerii în funcţiune a puternicei centrale electrice. Iar Nemirov însuşi îşi dădea prea bine seama că la treaba aceasta nu se putea spunea: „Nu!"... Acum desigur că şi la C.C. şi la minister se cîntăresc lucrurile, se calculează... şi pe cîntar sînt puse nu numai capacităţile de producţie ale uzinei „Krasnîi turbostroitel" ci şi cele creatoare ale colectivului său de muncă.

Nemirov se uită la ceas şi se ridică.

— Totuşi am să mai vorbesc cu ministrul, — spuse el. — Şi o să încerc să scap.

— Încearcă, încuviinţă Didenko.

Îşi zîmbiră cu înţelegere unul altuia — erau amîndoi oameni cu o răspundere mai mare decît a tuturor celorlalţi şi care aveau să ducă greul mai mult decît toţi ceilalţi.

Valiza zăcea lîngă uşă, nedesfăcută încă.

Liubimov îşi scoase haina, îşi aruncă pe umeri halatul şi începu să se bărbierească. Alla Glebovna îi pregătise un prosop pluşat pe care aştepta să i-l dea după ce va termina să se bărbierească şi între timp îl tot întreba grijulie, căutînd să afle ce anume îi nemulţumise şi tulburase soţul. Pentru că era limpede că se întorsese acasă amărît şi supărat, deşi — după spusele lui — deplasarea lui în delegaţie fusese încununată de succes: problema reconstruirii secţiei fusese rezolvată, ministrul fusese extraordinar de atent cu el şi în două rînduri îi dăduse să înţeleagă că le va acorda tot sprijinul.

— Ai avut şi alte sarcini? Ai putut să faci totul? — îl întrebă ea, ca în treacăt.

— Nu pot să mă şi bărbieresc şi să şi vorbesc.

Dar felul cum pronunţă aceste cuvinte — nemulţumit şi iritat — îi întări Allei Glebovna presupunerea: i se întîmplase ceva neplăcut la Moscova şi nu voia să-i spună.

Liubimov observă privirea atentă a soţiei lui.

— Ei, dar pe aici ce noutăți mai sînt? — întrebă el într-o doară și această voită nepăsare îi întări Allei Glebovna bănuiala.

Oftînd, ea începu să-i povestească:

— Avem o nouă locatară. A sosit stăpîna camerei aceleia misterioase și, închipuiește-ți, a început să lucreze în secția ta. Pare să aibă vreo treizeci de ani... E șatenă, slăbuță, mai scundă ca mine...

— Ce funcție i s-a dat, nu știi?

— Vai, dragul meu, doar n-am putut s-o copleșesc cu întrebările, am căutat să fiu cît mai drăguță cu ea, dar mi se pare cam ursuză. Dă bună ziua și imediat intră în camera ei. Cred că ar trebui s-o invităm la noi la o ceașcă de ceai. Ce zici?

Umflîndu-și cînd un obraz, cînd celălalt și trecîndu-și ușor briciul peste el, Liubimov se mulțumi să mormăie ceva în loc de răspuns.

— A telefonat Tata, — continuă Alla Glebovna. — Piotr Evghenievici își susține marți disertația. Ne-a invitat și pe noi la disertație și apoi la masă.

Mîna cu briciul rămase parcă suspendată în aer, Alla Glebovna văzu în oglindă că soțul ei s-a întunecat dintr-o dată la față și înțelese că vestea aceasta îi atîtase ciuda împotriva prietenului său care, pe lîngă activitatea la trust, izbutise să pregătească și o lucrare științifică. Îi mai era ciudă și pe propria sa inerție, care îl împiedicase să ajungă și el să țină o disertație.

— Parcă poți să compari condițiile de muncă de la trust cu veșnica voastră zarvă din secție? — îi spuse Alla Glebovna ca să-l consoleze.

Briciul începu din nou să alunece pe obraz, netezindu-i pielea.

— Ieri seara am întîlnit-o pe soția lui Alexeev, inginerul vostru șef. Spune că soțul ei e foarte îngrijorat. Cică pe la voi s-ar vorbi despre fabricarea de turbine înainte de termen. Ce crezi, se poate?

— De putut, nu se poate, dar de vorbit se poate vorbi orice! — îi răspunse Liubimov supărat.

— Și la Moscova se vorbește despre asta? — întrebă Alla Glebovna.

Fără să-i răspundă, Liubimov întinse mîna după prosop. Dar Alla Glebovna se împotrivi: „Lasă-mă pe mine!" Muie

prosopul în apă clocotită, îl stoarse şi-l aplică cu dibăcie pe obrazul iritat al soţului ei.

— Ce spune ministrul? — îl întrebă ea cu luare aminte.

— Ministrul nu hotărăşte nici el singur, — îi răspunse posomorît Liubimov, prinzîndu-şi la cămaşă un guler curat.

— Poate că totuşi n-o să fie nevoie? — îi spuse Alla ca unui copil şi-i vîrî în buzunarul hainei o batistă. — Ei, du-te dragul meu, dacă nu poţi nici măcar să te odihneşti după un astfel de drum. Şi mai ales încearcă să-ţi ţii firea.

Ieşind pe uşă, Liubimov împinse batista cu degetul în fundul buzunarului, ca să nu i se vadă colţul cochet, şi o porni spre uzină, simţind că-l aşteptau acolo multe greutăţi şi neplăceri, dar bucurîndu-se totuşi că s-a întors la viaţa neliniştită, obositoare, dar atît de dragă inimii lui — viaţa în secţie.

Biroul maistrului şef era în mijlocul secţiei — o ghereţă din scînduri şi geamuri în împărăţia metalului. Cînd soarele se înalţa pe cer, razele lui pătrundeau în secţie şi, revărsîndu-se de pe feţele şi muchiile strălucitoare ale pieselor şlefuite, presărau în baracă pete vesele. Cînd se începea sudarea, scînteierile albăstrii ajungeau pînă în birou, iar podurile rulante, care alunecau în înaltul secţiei, proiectau pe geamurile ei umbre mişcătoare, cu forme ciudate.

In ghereta aceasta era întotdeauna aprinsă o lampă de birou cu abajur verde, iar tocul cel vechi cu ochelarii lui Efim Kuzmici se odihnea pe piciorul lămpii. Efim Kuzmici era prezbit şi nu-i scăpa nimic din ce se întîmpla în secţie, sau cum spunea el: „Nu-mi scapă nici chiar ceea ce alţii vor cu tot dinadinsul să nu văd". Cînd era vorba de vreo „scriptologie", el îşi punea ochelarii pe nas ceea ce îi dădea un aer foarte sever.

Acum ochelarii erau în tocul lor, iar Efim Kuzmici şedea la masă cu obrajii sprijiniţi în pumni şi vorbea cu Nikolai Gavrilovici Didenko.

— Producţia rămîne producţie, Nikolai Gavrilovici, — spunea el încet, pronunţînd cu grijă numele organizatorului de partid, parcă anume ca să şteargă prin acest ton respectuos tot acel trecut îndepărtat, cînd Nikolai Gavrilovici nu era pentru el decît Kolka, Kolka acela pe care el îl învăţase, îl certase, îi arătase drumul cel drept. Şi tot aici, în acest birou, îi mai făcuse odată morală. Mai tîrziu, comsomolistul

Kolea Didenko plecase la învățătură tot de aici și apoi, om în toată firea dar tot atît de neastîmpărat, se întorsese în secție la practică, și venea în acest birou ca să-i pună primului său dascăl zeci și zeci de întrebări neașteptate...

Anii treceau. Nikolai Didenko cutreierase țara de la un capăt la altul, cu montarea de turbine, devenise comunist, apoi membru în birou și secretarul organizației de partid din secție... Și acum iată-l conducător pe linie de partid al întregii uzine! Rolurile se schimbaseră: acum Efim Kuzmici se sfătuiește cu el și primește de la Didenko indicații și uneori cîte o „săpuneală" pentru vreo lipsă... Dar pentru Didenko, Efim Kuzmici rămînea tot primul lui dascăl. De aceea chiar și observațiile i le face plin de respect și parcă în treacăt: „Nu crezi, dumneata, Efim Kuzmici, că ar trebui altfel..." „În locul dumitale, Efim Kuzmici, eu n-aș fi făcut asta..." Și lui Efim Kuzmici îi făcea plăcere că trecutul nu fusese dat uitării și cu atît mai mult căuta să scoată în evidență respectul său față de Nikolai Gavrilovici.

— Ciclul producției turbinei este un lucru cunoscut, Nikolai Gavrilovici, — spunea el acum, uitîndu-se atent la figura serioasă și preocupată a fostului său elev. — De mobilizat o să-i mobilizăm noi pe oameni, pentru că oamenii noștri sînt combativi... Dar... trei luni? Să reducem termenul cu trei luni la patru turbine!...

Nu-l contrazicea, ci pur și simplu își exprima gîndurile și temerile, pentru că numai secretarului organizației de partid a uzinei îi putea spune Efim Kuzmici tot ce gîndește, fără să-și cîntărească și să-și aleagă cuvintele. Aici, în secție, el e conducătorul și nu trebuie să șovăie sau să stea la îndoială...

Didenko oftă, schițînd un zîmbet, clipi des și îi spuse:

— Ca să nu ți se mai pară atît de înspăimîntător, Efim Kuzmici, hai să nu mai facem socoteala pe luni! Ce sînt trei luni? Șaptezeci și două de zile lucrătoare. Împarte șaptezeci și două la patru și vezi cîte zile ies? Optsprezece. Uite, la asta trebuie să ne gîndim: cum să reducem ciclul de fabricație a unei turbine cu optsprezece zile.

— Aici trebuie să ne ghidăm numai după operații, — spuse Efim Kuzmici și pe foaia de hîrtie care îi acoperea masa de lucru scrise cu cifre mari — 18.

— Şi ca totul să fie exact, Efim Kuzmici, să transformăm şi în ore. Să calculăm pe două schimburi, da? Şaisprezece ore pe zi, aşa e? Să înmulţim cu optsprezece... şase ori opt — patruzeci şi opt... două sute optzeci şi opt, aşa e? Pentru mai multă claritate, să rotunjim cifra: ies trei sute de ore la fiecare turbină! S-ar putea oare obţine aceste trei sute de ore economisindu-se cîte puţin de la sutele de operaţiuni şi de la zecile de strunguri?

Efim Kuzmici scrise apăsat pe o coală de hîrtie cifra 300, îşi trase puţin capul înapoi ca s-o poată vedea mai bine şi începu s-o privească atît de atent de parcă ar fi putut să întrevadă chiar în ea toate zecile şi sutele de treburi ce nu sufereau amînare şi de care trebuia să se apuce neîntîrziat.

— E clar, Nikolai Gavrilovici, — îi spuse el şi sublinie cu o linie groasă cele două cifre. — Va fi greu, foarte greu, dar lucrul e posibil şi trebuie înfăptuit.

— E posibil dacă vom mobiliza toate forţele, — continuă Didenko, — şi în primul rînd, pe raţionalizatori, inventatori şi tehnologi... Aşa trebuie privită întreaga noastră problemă, Efim Kuzmici! Dar cine se ocupă la voi cu propaganda tehnică — tovarăşa Karţeva?

— Karţeva.

— Luaţi-o la rost şi pe ea, şi pe Garşin, şi pe Şikin, şi vedeţi dacă nu e şi pe la noi vreo poveste cu tărăgănarea introducerii noii tehnologii! Parcă dumneata nu ştii că Liubimov e din cale afară de fricos şi de precaut, şi că propunerile de raţionalizare se mai şi rătăcesc uneori... Dar cînd se întoarce Liubimov?

— Azi îl aşteptam să sosească. Am auzit că ar fi telefonat că porneşte înapoi.

— Dar ia spune-mi, Efim Kuzmici, şedinţa biroului organizaţiei de partid, cînd are loc?

— Mîine, aşa cum s-a stabilit. Iar ordinea de zi o să fie următoarea: raportul secţiei de control tehnic şi primirea de noi membri în partid.

Didenko rămase puţin pe gînduri şi îi spuse apoi pe un ton prietenos:

— Ce-ar fi să mai amînăm raportul secţiei de control tehnic, n-o fi doar atît de urgent? Ce zici de asta? Să convocăm o şedinţă lărgită a biroului cu întregul activ şi să introducem şi raportul lui Liubimov asupra îndeplinirii planu-

lui. Ca să-l mai poată discuta oamenii şi să-i aducă critici! Eu cred că e cam devreme să pornim o discuţie despre necesitatea îndeplinirii lucrărilor înainte de termen. Dar nu-i aşa că s-a şi dus vorba despre asta? Se frămîntă oamenii şi tot discută. Iată un prilej să spună fiecare pe şleau ce are de spus.

Efim Kuzmici îşi scoase ochelarii din toc şi îi puse pe nas. Apoi îşi însemnă schimbarea ordinei de zi pentru şedinţa de birou din ziua următoare.

După aceea îl întrebă pe Didenko fără să-l privească:

— Ce părere ai, Nikolai Gavrilovici... e ceva sigur?

— Se pare că da, Efim Kuzmici. Acum directorul trebuie să vorbească cu ministrul, dar... — şi deodată sări în picioare, izbucnind în rîs: era un lucru atît de simplu, şi abia acum îi venise în minte. — Dar bine, dragă Efim Kuzmici, dacă realizăm această economie de optsprezece zile la fiecare turbină, înseamnă că o putem înfăptui indiferent dacă acceptăm sau nu chemarea Krasnoznamenkăi.

Grigori Petrovici Nemirov era singur în cabinetul său şi discuta pe un ton hotărît dar respectuos la telefon.

— Da, Mihail Zaharovici, dar asta nu corespunde realităţii. Ştiţi bine că noi lucrăm la limită. Şi parcă totul depinde numai de noi? Saganski, de pildă, întîrzie mereu să ne livreze piesele turnate. Nimic nu se poate scoate de la el înainte de termen. Cît despre uzina de generatoare, credeţi că ea o să facă faţă? Aci problema e să mobilizăm un întreg grup de uzine, să schimbăm şi planurile şi termenele.

Îl bucură răspunsul ministrului, dar fără să-şi arate în vreun fel mulţumirea, spuse:

— Să zicem că o să izbutească. Dar să nu pierdeţi din vedere nici baza noastră de scule. Credeţi că o să ne puteţi asigura o cantitate suplimentară de la alte uzine? Ştiţi bine că de multe ori cuţitele şi frezele pentru cei care lucrează după metodele rapide sînt ridicate din secţie înainte chiar de a se fi răcit. Maiştrii se bat pentru ele. Cred că cunoaşteţi situaţia parcului de maşini. Liubimov v-a raportat. Aţi putut să-i satisfaceţi cerinţele? Ei, vedeţi!

In biroul de alături, secretara îi explica în şoaptă lui Liubimov:

— Aşteptaţi, Gheorghi Semionovici, acum vorbeşte cu ministrul.

Nemirov continua să discute cu convingere şi cu perseverenţă.

— Dar dacă toate cele trei ministere cointeresate ar arăta acest lucru? La urma urmelor, Mihail Zaharovici, o centrală înseamnă turbine şi generatoare şi nu ziduri şi acoperiş. Şi apoi, dacă la toamnă noile uzine vor fi aprovizionate cu energie doar de către două turbine, atunci pentru primul timp...

Glasul din receptor deveni tunător şi stăruitor.

Pe chipul lui Nemirov o sprînceană tresări şăgalnic şi el făcu cu ochiul receptorului.

— Mihail Zaharovici, doar n-am spus că n-o să facem. Niciodată constructorii de maşini n-au rămas în urma celorlalţi şi nici nu cred că au să ajungă vreodată într-o astfel de situaţie. Tocmai de aceea am fi vrut să evităm o chemare oficială... Vom face tot ce ne va sta în putinţă şi fără chemare. Dar pentru aceasta ne trebuie un ajutor real, Mihail Zaharovici, şi în primul rînd maşini-unelte. Fără ele nici nu putem sta de vorbă.

Glasul grav din receptor răsună din nou — sever şi hotărît.

Secretara îşi vîrî capul pe uşa cabinetului şi văzînd că discuţia e în toi, se retrase. Văzuse doar cum directorul, acoperind receptorul cu palma, oftase, reluînd apoi convorbirea:

— Bine. E de la sine înţeles. Dar eu vă rog foarte mult, Mihail Zaharovici... La revedere.

După ce aşteptă cîteva minute ca să vadă dacă nu cumva o cheamă directorul, secretara dădu din cap şi şopti:

— Intraţi.

Grigori Petrovici şedea pe unul din braţele fotoliului său masiv şi arăta ca un băieţandru care s-a furişat strengăreşte într-un birou străin. Ţinea între degete o ţigară din care ieşea un firicel de fum. Deodată, ca un şcolar prins asupra faptului, îşi strivi ţigara şi o aruncă în scrumieră.

— Ai venit? — îl întrebă el pe un ton prietenos, ridicîndu-se. — Imi pare bine. Era şi timpul.

Şi-l scrută pe Liubimov, încercînd să-şi dea seama cam în ce dispoziţie se întorsese de la Moscova. De la prima impresie îşi dădu seama că şeful secţiei era gata să-i dea ri-

posta. Nemirov îi strînse mîna, se lăsă comod în fotoliu şi-i spuse:

— Te ascult.

Nu mai era omul glumeţ de adineauri, ci tovarăşul director Nemirov, cu aerul lui sever şi autoritar, care i se citea pe faţă în cele două cute din jurul gurii.

Liubimov îi raportă pe scurt, pentru că directorul nu putea să sufere vorbăria. De cum începu să vorbească, se învioră. Scopul principal al deplasării lui la Moscova fusese discutarea la minister a bazelor reorganizării producţiei de turbine. Planul acestei reorganizări, elaborat de el împreună cu tehnologul Garşin şi prezentat ministrului, fusese discutat şi aprobat. Pînă la urmă, problema reorganizării secţiei şi-a găsit, în principiu, rezolvarea. Ministrul îi făgăduise chiar fondurile necesare pentru anul viitor. Era un succes şi Liubimov ar fi vrut ca succesul acesta să fie preţuit aşa cum se cuvine, chiar dacă astăzi îl copleşiseră noi griji.

Nemirov îl asculta şi dădea aprobator din cap, dar după ce îşi încheie expunerea, îl întrebă brusc:

— Dar maşinile-unelte?

In ce priveşte maşinile-unelte, situaţia era mai proastă. Aveau nevoie de maşini-unelte noi şi nimeni de la minister nu negase lucrul acesta. Liubimov nu izbutise totuşi să le obţină. Şi deşi nu avea nici o vină în chestiunea aceasta, îi venea totuşi greu să-i aducă la cunoştinţă că nu izbutise.

— Mai ai ceva de spus? — îl întrebă Grigori Petrovici fără să arate dacă e mulţumit sau nu.

— In ceea ce mă priveşte, asta-i tot.

Liubimov ştia foarte bine la ce se referă directorul. Aflase şi el zvonul acela chiar în ziua plecării. Discutase cu mulţi dintre funcţionarii ministerului. E drept că la ministru nu mai ceruse să fie primit a doua oară, pentru că nu voia să-şi asume o responsabilitate în plus. Acum nu dorea altceva decît să audă vestea aceea chiar din gura directorului, să vadă în ce lumină o prezintă el. Dorea lucrul acesta mai întîi pentru ca să nu-şi irosească nici forţele şi nici timpul în cazul cînd vederile lor ar fi fost aceleaşi sau, în caz contrar, să-şi poată pregăti o replică — căci nici prin cap nu-i trecea să cedeze.

Numai că Grigori Petrovici nu se prea grăbea să aducă vorba despre ceea ce îl interesa pe el atît de mult. Liubimov era un om cu care îi venea foarte uşor să lucreze — şi Gri-

gori Petrovici se obișnuise cu el atît de mult, încît îl tîrîse după sine tocmai din Ural. Și se luptase pentru el vreme îndelungată cu Didenko și cu comitetul raional din pricina fostului șef al secției de turbine — Gorelov, pe care, dealtfel, îl și scosese din muncă, cu toată împotrivirea lor. Liubimov era un om de vază, un om care își cunoștea meseria. Nu-i plăcea nici flecăreala și nici planurile irealizabile. Cînd spunea el despre ceva că „se poate", apoi într-adevăr se putea. Dacă însă spunea că „nu se poate" și îi se dădea ordin să treacă peste acest „nu se poate" atunci trebuia să iei bine seama la ce spune și să-l ajuți, pentru că Liubimov nu arunca niciodată vorbe în vînt.

În zilele din urmă, Grigori Petrovici îl așteptase cu nerăbdare să se întoarcă; în atmosfera de agitație generală ținea să afle și părerile lui Liubimov și împreună cu el să cîntărească toate greutățile și piedicile și să se folosească de experiența lui. Dar Nemirov nu ținea de fel să discute despre toate acestea, așa că îi prezentă tulburătoarea noutate sec și fără comentarii.

— Anul acesta și încă înainte de termen? — îl întrebă ironic Liubimov, cu un aer prin care-l îmbia și pe director să rîdă de naivitatea unei astfel de propuneri. — Nu, Grigori Petrovici, asta e ceva neserios. Trebuie să arătăm că nu ni se pot cere lucruri imposibile.

— Spui asta ca și cum ai ști exact ce anume e posibil și ce nu. Eu unul cred că amîndoi ar trebui să ne mai gîndim la toate astea.

— Eu îmi cunosc secția.

— Cu atît mai mult poți să găsești noi posibilități, — îi răspunse cu satisfacție Nemirov; îi plăcea întotdeauna să aibă el dreptate în discuțiile cu ajutoarele sale cele mai destoinice.

— Grigori Petrovici! — exclamă Liubimov, pierzîndu-și calmul. — Poate că dumneata ești nevoit să prezinți lucrurile în acest fel... dar dacă e să vorbim sincer, cu mîna pe inimă.... știi și dumneata prea bine... că asta înseamnă să-ți pui singur ștreangul de gît.

— Dacă aș fi privit și eu așa sarcinile grele, n-aș mai fi astăzi directorul acestei uzine, Gheorghi Semionovici.

Liubimov își lasă capul în piept. Nemirov știa că acesta nu era un semn de aprobare, ci numai dorința de a-și ascunde enervarea.

— Gheorghi Semionovici, să nu ne lăsăm cuprinși de panică. Parcă puține au fost problemele pe care le-am rezolvat noi și care la prima vedere ni se păruseră imposibile? Și apoi, dacă într-adevăr este nevoie urgentă de turbinele noastre... putem noi să spunem „nu"?

Își aminti în treacăt de discuția pe care o avusese cu Didenko la cantină. Și el își dăduse seama tot atît de bine ca și Liubimov că e foarte greu să-ți iei un astfel de angajament și nu se sfiise să-i răspundă: „Deocamdată nu pot". Dar Didenko nu făcea decît să se frămînte, ca într-o bună zi să poată spune: „Pot". Pe cînd Liubimov? Era limpede că Liubimov caută argumente împotrivă și nu pentru. De la bun început se situase pe o poziție de apărare.

Liubimov înțelese în felul său nemulțumirea vădită a directorului.

— Ați fost nevoit să... consimțiți?

— Nu.

Privirea lui Liubimov deveni plină de speranțe:

— Nu?

— Nu, — repetă Grigori Petrovici. — De ce să-mi dau consimțămîntul așa, la întîmplare? Dar îmi dau seama că ni se cere acum un nou efort, și timp pentru pregătiri și pentru trecerea la producție nu avem. Ce să-i faci! Așa-i cu meseria noastră: doar energia electrică e baza bazelor și forța forțelor.

Liubimov se aplecă peste masă spre director și-i spuse aproape în șoaptă:

— Dar cred că pricepi... dumneata nu poți să crezi în îndeplinirea...

Nemirov se încruntă:

— Asta e o discuție ca între fetișcane, Gheorghi Semionovici — crezi, nu crezi.

Tonul i se schimbase brusc. Nu mai discuta, ci pur și simplu dădea ordin.

— Așadar, trebuie să cîntărești imediat și serios toate rezervele interne ale secției, atît pe cele cunoscute, cît și pe cele încă nedescoperite. Controlează cu mare atenție fiecare operație și vezi unde se pot reduce fie două zile, fie douăzeci

și patru de ore, fie chiar cîteva ore. Fă un calcul pe luni, pe decade, pe zile, chiar pe minute.

Liubimov se aplecă din nou, încrezător, peste birou:

— Grigori Petrovici, ministrul e de părere că planul nostru pentru acest an este și așa foarte greu și că fabricarea a patru turbine de tip nou, în acest an, va fi o glorie pentru uzina noastră.

— Da, — încuviință Nemirov oftînd. — Chiar acum trei zile spunea acest lucru.

— Grigori Petrovici! — strigă Liubimov, uitînd că la începutul discuției se făcuse că nu cunoaște problema. — Abia ieri seara am vorbit cu locțiitorul lui și cu mai mulți funcționari din minister... Sînt cu toții de părere că numai și numai calculul... posibilitățile reale... Dacă ai să fii ferm pe poziție... Ministrul... are o atitudine foarte binevoitoare față de noi, Grigori Petrovici. Își dă seama foarte bine de toate greutățile noastre și e gata să ne ajute și să ne acorde anumite înlesniri, de două ori mi-a făcut aluzie la acest lucru.

— Ei bine, dacă sînt dispuși să ne acorde înlesniri, să ne dea aceste mașini-unelte, — spuse Nemirov.

— Noi n-am fost planificați cu mașini-unelte, Grigori Petrovici, cred că știi asta. Abia acum au început să fie fabricate în serie. Și le cere și Uralul, și Moscova, și Sudul. Totuși „Sovetski stankostroitel" ne-a dat oarecare speranțe. Cei de acolo și-au luat angajamentul să depășească cu mult planul și m-au încredințat că din producția peste plan ne vor...

— Aha! — exclamă Nemirov strengărește. — Care va să zică accepți și saluți depășirea planului la alte uzine? Ba încă te mai și bizui pe asta?

Liubimov zîmbi forțat:

— Dar noi nu ne putem întinde decît atît cît ne e plapuma. Pînă la reorganizarea generală a secției...

— Nu, Gheorghi Semionovici, — îl întrerupse tăios Nemirov. — Nu pot și n-am dreptul să fac uzina de rîs... Pentru uzină nu e de ajuns să aibă proiecte de reconstrucție minunate. Ea trebuie să fie fruntașă chiar astăzi, independent de orice alte proiecte, pentru că numai astfel îi putem asigura dezvoltarea.

— Înțeleg totul foarte bine. Numai că... știi, există inițiative bune, dar mai există și calcule matematice. Eu mă menținîntotdeauna în cadrul realității.

Şi pentru că Nemirov tăcea, Liubimov adăugă, strîngîndu-şi supărat buzele:

— Am impresia că mă preţuieşti tocmai pentru asta.

Nemirov bombăni ceva şi începu să cerceteze carnetul din faţa lui, răsfoindu-l.

— Polozov e de părere că în secţie există rezerve nefolosite. Cîţi fruntaşi aveţi? De ce la alte uzine secţii întregi sînt fruntaşe? Trebuie să duceţi muncă serioasă cu oamenii. Aveţi în secţie cîteva zeci de muncitori tineri care nu prea fac mare lucru. Căutaţi să-i faceţi fruntaşi. Iată încă o rezervă. Dar mecanizarea? Polozov e de părere că am putea porni imediat, cu propriile noastre forţe, să traducem în fapt o parte din planul de reconstrucţie elaborat de dumneata...

— S-a făcut vreo propunere concretă?

— Asta-i treaba dumitale. Dumneata ai să-ţi dai seama ce e şi ce nu e concret, mult mai bine decît unul cu o minte tînără şi înflăcărată.

— Bine.

— Va să zică, o să trebuiască să cîntăreşti, să calculezi şi să te gîndeşti bine la toate. Şi să ţii seama de toate propunerile, inclusiv de cele ale lui Polozov.

— Grigori Petrovici, eu sînt un om obiectiv, iar Polozov este locţiitorul meu şi n-am de gînd...

— Înţeleg. Trei zile vă ajung?

— De vreme ce mi se dă ordin, fac.

Nemirov îşi dădu seama că şeful secţiei era supărat şi nemulţumit, dar trecu peste asta: „Cu cît va fi mai furios, cu atît se va apuca mai furtunos de treabă".

— Lucraţi. Ţineţi legătura cu organizaţia de partid, — îi spuse la sfîrşit.

Liubimov deveni atent:

— S-a întîmplat ceva în aceste trei zile?

— Nu s-a întîmplat nimic, — spuse supărat Nemirov, — of, că tare mai eşti prăpăstios!...

Liubimov se întoarse spre birou şi spuse calm:

— Nu, Grigori Petrovici, eu nu mă tem de nimic, cred însă că dacă e cazul şi trebuie să ne luăm angajamentul, să facem acest lucru cu cît mai puţină vîlvă. Fără zarvă. Să nu fixăm termene precise. În felul acesta, s-ar putea ca angajamentul să fie pînă la urmă în folosul nostru. Ştii, mă refer la

opinia publică, la ajutor... S-ar putea să primim şi maşini-unelte fără să mai aşteptăm să ne vină rîndul.

Directorul îi aruncă o privire printre gene, gîndindu-se: şiret mai e!... Cred şi eu că ai fi mai liniştit dacă n-am fixa termene precise... Dar mie nici cînd sînt singur nu trebuie să-mi treacă prin minte aşa ceva...

— Gheorghi Semionovici, eu te rog să cauţi să te obişnuieşti cu ideea că termenele vor fi precise şi indiscutabile, — spuse el cît putu mai sever. — Cu sau fără zarvă, trebuie s-o scoatem la capăt.

După ce uşa se închise în urma lui, Liubimov îşi lăsă capul în pumni şi rămase aşa cîteva minute, legănîndu-se:

— Acuma ştiu c-am dat de greu, şi încă ce greu!

Nu trecu o oră şi Liubimov îl chemă la telefon:

— Grigori Petrovici, mîine are loc o şedinţă a biroului organizaţiei de partid a secţiei cu întreg activul. Eşti invitat şi dumneata şi ţi-aş rămîne foarte îndatorat dacă ai veni.

— Minunat! Cine ţine raportul?

— Eu. Raportul se va referi la situaţia şi la perspectivele secţiei.

— Minunat! — repetă Nemirov. — Fă în aşa fel încît oamenii să întrevadă perspectivele... fără să piardă însă din vedere realitatea. — Sprînceana îi tresări ironic, dar cum Liubimov nu putuse să vadă acest lucru, nu simţise nici ironia. — Pregăteşte-te temeinic şi nu uita nici indicaţiile pe care ţi le-am dat.

Punînd receptorul în furcă, Nemirov rîse în sinea lui. Prevedea că şedinţa de mîine nu va decurge „lin şi calm". Şi în orice caz, Liubimov va avea de înfruntat multe păreri tăioase.

Lui Nemirov nu-i prea plăcea să fie criticat, dar pentru subalternii lui socotea critica drept ceva foarte folositor: îi freci bine pe oameni cu nisip şi după aceea arată ca nişte nou-născuţi.

6

La şedinţa biroului de partid cu întregul activ, directorul uzinei veni împreună cu Kotelnikov, constructorul şef de turbine.

Slab, deșirat, cu o claie de păr des, negru și încîlcit, străbătută pe alocuri de fire argintii, îmbrăcat cu veșnica lui salopetă de saten negru, sub care se zărea gulerul bine scrobit al cămășii și nodul elegant al unei cravate în culori vii, Kotelnikov nu-l urmă pe directorul său spre masa unde li se rezervaseră scaunele ci se opri lîngă ușă, își scoase ochelarii, își roti privirea sa ageră peste cei prezenți și spuse cu blîndețe :

— Noroc bun celor pe care nu i-am văzut încă astăzi.

I se zîmbea de pretutindeni și oamenii ridicau mîinile ca să-l salute. Fiecare ar fi vrut să se așeze alături de el. Kotelnikov însă, dînd glumeț din mîini și neștiind pe cine să prefere, alese în sfîrșit :

— Bine, o să mă așez lîngă șefi.

Și se așeză pe banca de lîngă perete pe care stăteau șefii de sectoare și maiștrii.

Printre ei se simțea ca acasă : înainte ca în biroul de construcții să fi luat ființă o organizație de partid, el fusese ani de-a rîndul membru în biroul organizației de partid a secției turbine. Dar și acum ținea în fiecare zi legătura cu secția, deși pentru cei de aici, el era totuși un străin, un oaspete, și prezența lui, ca și aceea a directorului, dădea ședinței o importanță deosebită.

Biroul de partid luase în discuție primul punct de pe ordinea de zi — primirea de noi membri în partid — și între timp oamenii veneau, veneau mereu, toate locurile fuseseră demult ocupate, și noii veniți trebuiau să rămînă lîngă ușă.

Urma să se discute primirea lui Nikolai Pakulin, în rîndurile candidaților de partid. Pakulin era șeful brigăzii fruntașe de comsomoliști și tineret, care, luna trecută, cîștigase întrecerea pe întreaga uzină.

Privindu-l cu luare aminte, Nemîrov îl întrebă pe băiat :

— Studiezi ?

— Bineînțeles ! — răspunse stăpîn pe sine Nikolai care, mulțumită bunăvoinței tuturor celor de față, izbutise să-și curme emoția primelor clipe. — Urmez cursul seral al unei școli medii tehnice. Și am numai note bune : patru și cinci.

— În privința asta e băiat bun ! — se auziră glasuri în sală. — Poate fi o pildă pentru alții.

Nemirov își aduse aminte de ceva care-l înduioșă : nu era atît de departe vremea cînd fusese și el un băiețandru tot atît de sîrguincios și de îndărătnic ..

— Nu cumva ești rudă cu Piotr Petrovici Pakulin ? — îl întrebă el, vrînd să-și întărească părerea că fiii muncitorilor de nădejde ai uzinei încep s-o îndrăgească încă din copilărie.

Un freamăt trecu printre cei prezenți.

— Da, sînt, — îngînă aproape în șoaptă Nikolai.

Efim Kuzmici Klementiev care conducea ședința trase în grabă concluzia celor discutate.

— Care va să zică toată lumea e de acord : va fi un bun comunist ! Va ști să fie fruntaș și în producție și la învățătură. E un comsomolist activ... — dar tocmai cînd voia să pună chestiunea la vot, își aminti de ceva și dădu din cap. — Uite însă ce este Kolea, ai în brigada ta un flăcău, unul Arkadi Stupin, care nu e membru de partid. Asta știi, vorba cîntecului „Cu căciula pe-o ureche și cu ochii după fete". Așa-i ?

— Așa-i, — răspunse încurcat Nikolai.

— E fruntaș ?

— Fruntaș...

— Dar de ce nu învață nimic ? De ce se ține numai de prostii ? De ce se vorbește în cămin atît de rău despre el ? In Comsomol nu intră, iar la bodegute, e nelipsit !... Uite ce e, Nikolai, noi te primim în partid și-ți trasăm sarcina ca de acum înainte, pentru fiecare Arkadi din brigada ta să fii de două ori răspunzător : și pentru indicii de producție dar și pentru purtarea lor, ai înțeles ?

Pentru primirea în partid a lui Nikolai Pakulin, se cuvenea să voteze membrii oganizației. Făcu plăcere însă întregului activ să voteze pentru el și ridicară toți mîna. Klementiev nu avu nici el nimic împotrivă.

— In unanimitate, — spuse el mulțumit. — Te felicit Kolea, poți să rămîi la ședință. Problema este importantă și te privește și pe tine. Dar tovarăși, de ce stați în picioare ? Mai aduceți niște scaune de prin camerele vecine...

O rază de soare care se furișase printre nori căzu pe fața lui Nikolai Pakulin care se așezase pe calorifer. Nikolai se lăsă dezmierdat de mîngîierea ei, dar deodată își aminti unde se află, se rușină și-și luă un aer grav, pregătindu-se să asculte raportul.

Didenko care întîrziase intră tiptil şi se aşeză modest pe pervazul ferestrei, în spatele lui Liubimov.

Liubimov era nervos şi-şi tot răsfoia însemnările. Lucra de mulţi ani la turbine şi iubea munca aceasta. Şi dacă acum era nervos şi se gîndea uneori că i-ar fi plăcut să treacă în învăţămînt, nu producţia era de vină ci oamenii cu caracterele lor atît de nepotolite, care veneau mereu cu alte cereri şi năzuiau mereu spre ceva nou. Se înţelegea bine cu muncitorii, ştia ce se poate cere de la un om calificat şi ştia să le ceară, cu autoritate dar fără constrîngere. In timpul războiului, pe cînd lucra în Ural, Liubimov intrase în partid şi îşi dădea bine seama de necesitatea unei colaborări strînse cu organizaţia de partid. Cînd venise aici, se bucurase văzînd că secretarul biroului de partid al secţiei era Efim Kuzmici, un vechi muncitor, şi mai ales un om mărinimos şi bun. Un om cu care te puteai înţelege uşor. Mai greu au mers lucrurile cu locţiitorul său, inginerul Polozov. Pentru Polozov nimic nu era fix şi definitiv; privea orice problemă în mod critic, întrebîndu-se dacă n-ar putea s-o rezolve într-un fel nou. Şi totul ar fi mers de minune dacă Polozov, cu înflăcărarea şi perseverenţa lui, n-ar fi avut obiceiul să facă din orice problemă de importanţă locală o problemă generală. Inafară de asta în secţie mai apăruseră şi foarte mulţi tineri cărora Liubimov nu se hotăra să le acorde încrederea sa. De asemenea mai veniseră şi oameni trecuţi prin „ciur şi prin sită" în timpul războiului, oameni cu pretenţii şi care se simţeau stăpînî pe tot şi pe toate, ca de pildă Iakov Vorobiov. Liubimov recunoştea că Vorobiov este un om capabil şi îi încredinţa bucuros orice muncă de mare răspundere, dar se cam temea de el, pentru că la şedinţe, cuvîntările lui scurte şi inteligente erau întotdeauna un „ferment" pentru desfăşurarea autocriticii.

Uite-l de pildă şi acum pe Vorobiov. E grav şi are, ca întotdeauna, o înfăţişare îngrijită. Ţine în mînă un carnet de notiţe şi e mai atent decît toţi ceilalţi. Din cînd în cînd îşi însemnă cîte ceva în carneţel. Cît despre Liubimov, continua să-şi depene firul gîndurilor, sicîit doar de atenţia încordată a lui Vorobiov.

De fapt tot raportul se reducea la principiul că producţia este un proces planic alcătuit din laturi legate între ele şi care se condiţionează reciproc şi că prima sarcină a secţiei este cum să organizeze sub toate aspectele acest proces, pentru ca toate

fazele lui să fi „sudate" şi să funcţioneze ca un mecanism de mare precizie. In vederea acestui scop (şi aici Liubimov scoase în evidenţă rolul lui Viktor Pavlovici Garşin, trecînd cu modestie peste contribuţia lui) a fost elaborat un plan general de dezvoltare a secţiei, un plan de perspective uriaşe şi cu adevărat luminoase.

— Il rog pe tovarăşul Nemirov să mă ierte dacă am să mă întind la vorbă, dar aş vrea să fac o bucurie activului de partid printr-o scurtă comunicare care deocamdată nu poate fi popularizată, — spuse Liubimov şi cu glas scăzut aduse la cunoştinţă cît de bine fusese primit planul lor la minister şi cum ministrul, într-o discuţie pe care o avusese cu el timp de o oră, aprobase planul şi făgăduise şi fondurile necesare.

Această comunicare îi înviora pe toţi. Iar Liubimov continua să vorbească cu entuziasm despre fondul planului, dînd şi unele amănunte pe care le socotea mai grăitoare.

— Ei, dar asta-i minunat! — exclamă Katia Smolkina.

Katia Smolkina era o femeie între două vîrste, uscăţivă, cu privirea tînără şi cu o faţă prelungă, brăzdată de riduri care trădau energie. Dintre toţi muncitorii secţiei de turbine, ea era una din figurile cele mai populare. Organizatoarea şi sufletul brigăzilor de reparaţie care deserveau frontul în zilele blocadei, astăzi fruntaşă, lucrînd la mai multe maşini, preşedintă a comitetului de secţie, Smolkina era vestită şi ca muncitoare şi ca activistă pe tărîm obştesc. Se făcuse cunoscută şi prin felul ei de a fi, vesel, cinstit şi înflăcărat. Era mai înflăcărată decît ceilalţi sau cel puţin tot atît cît şi Nikolai Pakulin care, auzind cele spuse, parcă şi vedea înaintea ochilor o secţie cu totul nouă.

— Pentru ce ni se promit aceste fonduri? — întrebă calm Vorobiov, care şedea alături de el.

Liubimov nu auzise întrebarea sau poate că nu voia să-şi întrerupă firul gîndurilor şi să-i răspundă. Alexei Polozov însă îi spuse răspicat:

— Iaşa, astăzi ne interesează altceva.

Liubimov îi aruncă o privire rece şi zîmbind cu satisfacţie îşi desfăcu mîinile într-un gest de nedumerire.

— Înţeleg nerăbdarea unor tovarăşi, dar vreau să vă reamintesc că în orice chestiune este important să vedem şi să simţim perspectiva... Fie chiar pentru ca să putem preţui mai bine situaţia prezentă.

— Just! — strigă Katia Smolkina.

— De just, e just, — vorbi Kîrşunov, membru în biroul organizaţiei de partid, cel mai de seamă fruntaş al secţiei şi om de vază în uzină, — numai că, Gheorghi Semionovici, cu perspectiva dumitale să nu scăpăm din vedere sarcinile de astăzi.

— Aşa e, aşa e! — încuviinţă Didenko. Asta îi era obiceiul — lua cuvîntul rar dar de obicei vorbea tare, de pe locul său sau punea probleme la care nu era uşor să răspunzi. — Sau mai ştii, poate că astăzi nu avem sarcini?

— Tocmai despre asta voiam să vorbesc, — îl linişti Liubimov, analizînd amănunţit situaţia secţiei şi, în ciuda obiceiului său, indică cu precizie chiar şi problema ce trebuia rezolvată... Poate oare secţia pînă la reconstrucţia generală să accelereze simţitor producţia de turbine?

La asta vă răspund cu toată sinceritatea: da, *poate,* — spuse el, trezind aprobarea tuturor.

Şi cu un aer preocupat, începu să enumere ce trebuie făcut pentru aceasta, ce lipsuri există, precizînd în acelaşi timp: conducerea secţiei şi biroul de partid trebuie să prezinte următoarele cereri direcţiei... sectorului de sculărie... secţiilor de semifabricate... sectorului de aprovizionare... şi uzinelor furnizoare...

Expunînd în mod convingător şi închegat toate nevoile şi cerinţele secţiei, Liubimov simţea cu cîtă atenţie era ascultat. Katia Smolkina susţinea cu energie fiecare cerere formulată de vorbitor. Directorul îşi nota cîte ceva în carneţel, iar Didenko, care se aşezase în spatele lui Liubimov, îşi însemna mereu cu creionul pe hîrtie cîte ceva şi tot bombănea.

Liubimov surprinse interesul cu care-l asculta Karţeva şi observă în treacăt că avea un chip plăcut, ochi inteligenţi — deci încă un om de nădejde pentru secţie. În sinea lui îi păru rău că Polozov se grăbise cu numirea ei, ar fi fost bine s-o fi trimis în sector.

Cu toate că nu ţinea să se uite nici la Polozov şi nici la Vorobiov, îi vedea totuşi — amîndoi aveau o atitudine degajată şi chiar ironică; îţi făcea impresia că se stăpînesc, dar că ar putea să-i dea peste cap toate afirmaţiile.

Liubimov, care abia îşi păstra calmul, îşi termină enumerarea şi spuse cu modestie:

— Asta-i tot ce-am găsit cu cale că trebuie spus.

Tăcerea ce se aşternu fu întreruptă de o exclamaţie a Katiei Smolkina:

— Asta-i tot ?

— Acum e rîndul vostru, — zîmbi Liubimov, vîrîndu-şi însemnările în buzunar.

Dar Korşunov, ridicînd din umeri, spuse destul de tare ca să fie auzit :

— Se vede că darea asta de seamă era pentru direcţie şi nu pentru noi !

Didenko era şi el de aceeaşi părere şi-i făcu cu ochiul.

— E mai simplu să-i ceri directorului !

— Trebuie să profiţi de prezenţa directorului, asta e de la sine înţeles,— glumi Liubimov. — Dealtfel, tovarăşi, dacă am scăpat ceva din vedere, întrebaţi-mă şi am să vă răspund.

Polozov fu primul care puse o întrebare destul de neplăcută şi de directă.

— Am înţeles oare bine că fără satisfacerea tuturor acestor cereri noi n-am fi în stare să îmbunătăţim şi să accelerăm munca secţiei ?

— O întrebare inteligentă ! — spuse răspicat Didenko, din spatele lui Liubimov.

Liubimov socoti că această atitudine a locţiitorului său e lipsită de tact, dar îi răspunse calm :

— Concluziile cred că o să le tragem împreună. Am expus amănunţit situaţia şi posibilităţile, rămîne acum să iei cuvîntul dumneata şi ceilalţi tovarăşi.

— Care e părerea dumitale, Gheorghi Semionovici ? — îl întrebă Iakov Vorobiov. — Care de care depinde : stilul muncii din secţie de ritm sau ritmul de stil ?

Gîndindu-se ce să-i răspundă lui Vorobiov, Liubimov îşi însemna cu grijă toate întrebările care începuseră să cadă asupra lui de pretutindeni. Ceru să i se îngăduie să răspundă la concluzii, dar adunarea se împotrivi. Karţeva, inginera nou venită, luă pentru prima oară cuvîntul şi spuse pe un ton destul de hotărît :

— Eu cred că însuşi caracterul discuţiilor este în funcţie de răspunsurile dumitale.

Liubimov începu deci să răspundă, dar se legă doar de unele probleme mărunte, care priveau direct producţia, amînînd cît mai mult răspunsul la întrebarea lui Vorobiov pentru a-şi putea găsi între timp forma cea mai convingătoare şi cea mai blîndă. In sfîrşit o găsi :

— Cît privește întrebarea cu caracter teoretic pusă de tovarășul Vorobiov, aș vrea să vă răspund printr-o problemă practică. Ia să ne gîndim împreună ce trebuie să facem pentru ca și ritmul și stilul să corespundă sarcinilor noastre. Stilul și ritmul sînt indisolubil legate între ele și depind atît de priceperea administrației, cît și de inițiativa și energia frunta șilor în întrecerea socialistă, ca de pildă tovarășii Korșunov, Vorobiov, Smolkina și Pakulin.

Nikolai se înroși. Lauda pe care i-o adusese șeful său într-o adunare atît de importantă îl măgulise.

Vorobiov ridică din umeri și bombăni :

— De aceea am și întrebat.

Nimeni nu voia să înceapă discuțiile. Klementiev dădu din cap dojenitor :

— Hai, începeți odată, că pe urmă n-o să vă mai poată opri nimeni.

Deodată se ridică Nikolai Pakulin.

— Pot să încep eu ?

Încercă, încurcat, să-și netezească haina pătată și prea scurtă și apoi începu :

— Eu am să vă vorbesc despre brigada mea. Nu cred că e just ce s-a spus aici, că ritmul și stilul de muncă sînt unul și același lucru... depind unul de celălalt adică... — Se fîstîci, își pierdu firul gîndurilor, dar printr-un efort de voință își stăpîni sfiala și continuă : — De fapt aș vrea să reamintesc felul în care a fost pusă întrebarea lui Vorobiov. Pentru noi e foarte important ! Noi, tineretul, vrem să grăbim ritmul de muncă și adesea izbutim. Dar toate strădaniile noastre se izbesc ca de un zid de diferitele deficiențe și de lipsa de organizare. Acesta este de fapt stilul nostru de muncă. De el depindem și el ne înăbușe.

— Dar ce anume vă împiedică ? — îl întrebă Nemirov.

— Apoi, tovarășe director, cum vine asta ! — exclamă Nikolai. — La noi se ține oare seama cu adevărat de grafic ? Într-o zi ți se aduc prea multe semifabricate, că nu mai știi ce să faci cu ele, iar într-alta nu izbutești să pui mîna pe unul singur și începi să alergi de la secția de piese turnate, la cea de tratamente termice. Și alergi, alergi și tu, aleargă și maiștrii și tovarășul Polozov. Băieților noștri le-au dat multe prin cap pentru ca treaba să meargă mai bine. Dar

pînă să ajungă ei să le înfăptuiască nu numai că o să ne treacă cheful, dar mă tem că o să şi încărunţim!

— Dar ia spune-ne, cu dornurile cum e? Şi astea te-au încărunţit? — glumi dojenitor Garşin.

— V-am făcut lăzile în trei zile, — ţinu să-i amintească Efim Kuzmici, de astă dată nu ca secretar al biroului de partid ci ca maistru.

Nikolai îşi dădu seama că de astă dată cam sărise peste cal, dar ştia foarte bine şi altceva: în secţie nu se desfăşura o întrecere care să stimuleze spiritul creator şi inventiv, cît despre propuneri, mai serioase sau mai puţin serioase, „răzbeau" cu greu la lumină.

Nu izbuti să spună toate acestea dintr-o dată, dar nu-şi pierdu firea şi răspunse:

— Ce să mai vorbim despre ce s-a făcut, e mai important să vedem ce nu s-a făcut.

Katia Smolkina se ridică brusc şi ca de obicei, fără să ceară cuvîntul, îşi depănă pe nerăsuflate tot ce gîndea:

— Degeaba i-aţi închis gura băiatului, degeaba! Aţi făcut lăzile? Mare lucru! Efim Kuzmici avea forţele necesare la el în secţie şi de aceea le-a făcut. Iar tu, Viktor Palîci, — i se adresă ea lui Garşin, — nu te mai lăuda cu dornurile acelea. Noi te respectăm foarte mult, oamenii spun că ai venit direct de la învăţătură la noi în producţie şi noi preţuim asta, dar ia să-mi spui mie un lucru: propunerea aceea a mea de ce ai pus-o la saramură? — Apoi se opri singură: — Nu ăsta e lucrul principal. Te-am ascultat cu gura căscată, Gheorghi Semionovici, aşa de bine vorbeai, — continuă ea. — Apoi, cînd am văzut despre ce vorbeşti, n-am mai priceput nimic. Să mă tai şi n-am putut pricepe. Vii numai cu pretenţii: şi la director, şi la celelalte secţii şi uzine, pe cei de la aprovizionare îi scuturi de le merg fulgii, şi bine le faci... Dar dumitale şi nouă nu ne pretinzi nimic? Cu alte cuvinte nouă trebuie să ni se dea totul mură-n gură pentru ca să facem faţă? Ai venit aici cu o jalbă lungă şi lată de pretenţii, pe care le-ai înşirat în amănunt, şi noi te-am ascultat... Numai că n-am auzit pentru ce anume trebuie să mobilizăm mîine oamenii în sector! Oare aşa trebuie să arate o dare de seamă ţinută în faţa unui activ de partid? Gheorghi Semionovici, iartă-mă, te rog, dacă-ţi spun lucruri prea tari, dar am impresia că ne-ai citit tot pomelnicul ăsta doar ca să

se poată spune: „Uitați-vă la noi cît de săraci sîntem, nu ne mai împovărați cu atîta muncă, fie-vă milă de noi!" Dar despre bogăția noastră, despre forța noastră, despre activul acesta adunat aici, n-ai spus nimic. Ai uitat, nu-i așa, sau poate că ți-ai spus în sinea dumitale: „Te pomenești că o să înceapă să se văicărească în așa fel ca să nu aibă nici ei atîta bătaie de cap!"

Smolkina se așeză pe un scaun, chiar în bătaia soarelui, ale cărui raze ajungeau pînă-n mijlocul sălii făcînd să strălucească fețele înfierbîntate. Clipi șăgalnic și spuse cu glas tare, zîmbind voios:

— Și soarele e cu mine, înseamnă deci că tot ce am spus e adevărat.

Toți izbucniră în rîs așa cum se întîmplă uneori la adunările serioase, de mare importanță. Dar rîsul se curmă dintr-o dată cînd luă cuvîntul Vorobiov. Ca de obicei, vorbea scurt și precis. Nemirov, care aștepta cu interes să vadă ce o să spună, își notă în carnețel: „Fruntașii în întreceri sînt lăudați și cinstiți dar nu li se creează condiții. Performanțele izolate nu mai sînt de actualitate. Astăzi întrecerea socialistă este o mișcare de masă, și asta cere nu numai ordine și precizie în secție, dar și un nou stil de conducere". Ultimele două cuvinte, Nemirov le sublinie și puse un mare semn de întrebare.

— Și nu numai în secție, ci și în conducerea uzinei, — încheie Vorobiov uitîndu-se spre director. — În felul acesta nu s-ar mai petrece lucruri atît de triste ca întîmplarea aceea cu propunerea lui Saşa Volovik.

Nemirov vru să întrebe ce fel de întîmplare, dar Garșin interveni de la locul său, pentru a aduce o precizare.

— Nu e vorba de o propunere, tovarășe Vorobiov, ci deocamdată doar de o dorință, și simpla dorință de a inventa ceva nu este de ajuns.

Se iscă rumoare și cei de față se întrebau: „Despre cine-o fi vorba? Cum a spus că-l cheamă? Volovik?"

Mulți ridicau din umeri — cu alte cuvinte: n-am auzit nimic despre el!

După Vorobiov luă cuvîntul Polozov. Era vădit emoționat, deși vorbea închegat și fără să se grăbească. Polozov exprimă tocmai ceea ce Nikolai Pakulin nu izbutise să formuleze și se năpusti deodată, pătimaș, asupra lui Liubimov

şi asupra direcţiei, amintind din nou numele lui Volovik, de care mulţi nici măcar nu auziseră.

— Ideea lui Volovik e atît de preţioasă şi de importantă încît orice conducător înţelept trebuie s-o îmbrăţişeze, pentru că dacă ar fi realizată ne-ar aduce o economie de aproximativ opt sute de ore de muncă! Volovik se zbate să vină la noi, luptă din răsputeri şi nu-şi mai găseşte liniştea, atît de mult îl pasionează această idee!... Ar fi trebuit să se ocupe cineva de el, să i se creeze condiţiile necesare! La noi însă s-a împlinit o lună de zile de cînd se tot tărăgănează mutarea lui.

— Tovarăşe Polozov, — îl întrerupse brusc Nemirov, — aş vrea să-ţi reamintesc că eşti locţiitorul şefului secţiei, adică un om important în secţie.

— Tocmai de aceea Grigori Petrovici! — reluă vesel Alexei. — E cu atît mai neplăcut ca un om cu o muncă de răspundere cum sînt eu să nu fi putut obţine de la conducerea uzinei mutarea lăcătuşului Volovik în secţia de care este legată invenţia lui! Ce să mai vorbim atunci de oameni obişnuiţi, cum e de pildă acest Volovik!

— Volovik munceşte seara fără să i se plătească, trecînd chiar peste dispoziţiile date de conducerea uzinei! — spuse cu glas sonor Ania Karţeva.

Toţi îşi întoarseră capul spre ea: Karţeva era nouă în secţie şi mulţi o vedeau azi pentru prima dată. Pe toţi îi miră însă şi le trezi interes faptul că, deşi nou venită, această ingineră îl cunoştea pe Volovik şi toată întîmplarea cu el.

— Dar la urma urmei despre ce e vorba? — întrebă ameninţător Nemirov. — De ce aud pentru prima dată de numele ăsta şi de ce se fac aluzii la nu ştiu ce poveste de lungă durată, despre care mie nu mi-a spus nimeni nimic?

Polozov îl puse la curent cu toate:

— Volovik este un inventator. Lucrează la maşina de scos aderenţe şi vrea să treacă în secţia noastră, dar Evstigneev nu-l lasă. Acum o săptămînă, cînd am preluat conducerea secţiei, v-am prezentat un raport, dar n-am primit nici un răspuns pînă astăzi.

— L-ai prezentat degeaba! — strigă Liubimov, pierzîndu-şi obişnuita lui stăpînire de sine. — Secţia sculărie se opune, şi pe bună dreptate! Nu ştim încă în ce măsură o să izbutească Volovik să facă ceva cu planurile lui, în timp

ce acolo, la ei, e socotit un muncitor foarte bun, cel mai de seamă dintre fruntaşi. Nici eu unul n-aş da drumul cuiva să plece doar aşa, de „florile mărului".

— Aşa, aşa, — şopti furios Efim Kuzmici şi ridicîndu-se brusc de pe scaunul lui de preşedinte începu să-l amenințe pe Liubimov cu mîna lui bătătorită şi zbîrcită de bătrîn. — Aşa i-ai spus şi lui Volovik! Chiar aşa: „Nu se ştie încă în ce măsură o să izbuteşti... N-are rost să mă cert cu celelalte secţii pentru orice trăznaie, şi te rog să mă laşi în pace!" N-ai procedat bine, Gheorghi Semionovici, n-ai procedat bine, nu!

Se lăsă o tăcere apăsătoare.

Şi în tăcerea ce cuprinsese întreaga sală nu se auzea decît clipocitul primăvăratic al picăturilor ce cădeau de pe streaşină.

Urmărind jocul razelor de lumină în picăturile ce cădeau dincolo de fereastră, Garşin se gîndea: să iau sau să nu iau cuvîntul? Ar fi trebuit, fără doar şi poate, să-i iau apărarea lui Liubimov. Ia te uită la el cum s-a schimonosit! Şi ce le-o fi venit ăstora să-l ia deodată în braţe pe Volovik? Cum scoate capul cîte un inventator trebuie să înceapă şi gîlceava... Pe de altă parte, n-are nici un rost să mă bag în cearta lor. Uite că l-au atras de partea lor şi pe Kuzmici, iar Didenko e numai urechi...

De aceea spuse pe un ton împăciuitor:

— Lucrurile nu-s chiar atît de simple, Efim Kuzmici, trebuie să mai cercetăm.

— Cercetaţi, dar mai repede! — exclamă Smolkina.

Şi se simţiră cu toţii uşuraţi că tăcerea apăsătoare luase sfîrşit.

— Acum cred că va fi rezolvat cazul Volovik, — continuă liniştit Polozov. — Dar eu am dat acest exemplu numai ca să demonstrez un lucru principal, şi anume, că vorbim mult despre rîtmul de muncă, ne luăm angajamente, şi cînd e vorba de fapte, cum e de pildă mecanizarea, nu arătăm nici înţelegere, nici sîrguinţă, nici măcar raţiune. Gheorghi Semionovici, toate sînt juste, şi cerinţele şi pretenţiile, dar nu cred că era locul să ne folosim de ele ca să acoperim propriile noastre lipsuri. Dacă încerci să te ascunzi după un astfel de paravan, cum să te mai ocupi de îndepli-

nirea planului înainte de termen, cum să mai ai grijă de angajamentele luate în întreceri!

— Demagogie! — pronunţă răspicat Liubimov şi se făcu roşu ca focul. — Problema întrecerilor socialiste, ţi-a fost încredinţată dumitale, dojeneşte-te singur şi nu fii demagog.

Efim Kuzmici bătea cu pumnul în masă, căutînd să potolească gălăgia ce se iscase.

Polozov ridică mîinile cerînd să fie ascultat.

— Vreau să-i amintesc lui Gheorghi Semionovici că întrecerea socialistă nu este un sector de muncă ci pulsul întregii noastre vieţi. Şi acum, cînd uzina se află în pragul acceptării unui angajament nou şi foarte serios, trebuie s-o spunem pe faţă: sau ne facem de rîs, sau subordonăm acestui angajament întreaga viaţă a secţiei şi a uzinei. Şi a uzinei! — repetă el întorcîndu-se spre director.

— Aşa-i, — confirmă cu glas tare Kotelnikov şi, fără să ceară cuvîntul, adăugă: — Să nu ne precupeţim eforturile, să mobilizăm toate forţele de care dispunem, să supunem totul scopului principal şi să învingem! Altfel, ne facem de rîs, tovarăşi de la turbine!

Odată alunecată pe panta aceasta, şedinţa continuă la fel de furtunos. Chiar Babinkov, şeful biroului de planificare şi dispeceri, un om care vorbea întotdeauna frumos şi pe care toţi îl ştiau că e om imparţial şi căuta întotdeauna să potolească lucrurile, începu de astă dată să vorbească neobişnuit de tăios:

— Producţia de cilindri este punctul nostru cel mai slab. Şi de cele mai multe ori depindem în treaba asta de nişte „aşi" ca Torjuev şi Beliankin. Aş vrea să-l întreb pe şeful secţiei: cît timp o să mai fim la cheremul acestor torjuevi?

Intre timp Didenko îi trimise un bileţel lui Nemirov, în care-i scrisese: „Ce zici, Grigori Petrovici, crezi că L. o să facă faţă noilor sarcini? Tare mă tem că n-o să-l ţină balamalele!" Nemirov făcu o figură mirată şi dădu din cap vrînd parcă să spună: degeaba te îngrijorezi de Liubimov, eu nu mă îndoiesc de el! Bileţelul acesta îl supărase profund, şi-şi spunea în sinea lui: Didenko tot se mai gîndeşte la Gorelov, iar Liubimov, parcă înadins face pe şiretul şi caută să-şi ia toate măsurile de siguranţă. Noi trebuie să mobilizăm oamenii, iar el caută întruna să se ascundă fără

nici o sfială după jalba lui plină de pretenţii. A îngăduit să se întîmple o istorie neplăcută cu un inventator, le-a dat voie celor doi „aşi" să facă cu el ce vor...

— Ce-s prostiile astea! — îl întrerupse Nemirov supărat pe Babinkov. — Torjuev vă ţine la cheremul lui? E caraghios, tovarăşi! Asta e o scădere, tovarăşi!

— Situaţia s-a înrăutăţit abia în ultimul timp, — încercă Liubimov să se justifice. — Înainte oamenii ăştia se achitau de îndatoririle lor. Şi-apoi ştiţi şi dumneavoastră că strungurile carusel unicale nu pot fi încredinţate... oricui.

— Nici nu trebuie să le încredinţezi oricui, ci numai unor oameni pricepuţi. Parcă nu mai există pe lume decît „aşii" voştri!

Apoi îi porunci:

— Să mă chemi la telefon mîine dimineaţă. Trebuie să luăm din altă secţie doi-trei strungari caruselişti. Secţia de turbine e acum cea mai importantă pentru noi.

Şi adăugă în aprobarea generală:

— În ce priveşte celelalte nevoi ale secţiei, am să mă străduiesc să le îndeplinesc. Dar au avut dreptate tovarăşii care au spus că în secţie există rezerve mari şi sarcina voastră principală e să le folosiţi pe deplin.

Începu să enumere tot ce trebuia făcut, problemele la care trebuiau să se gîndească toţi comuniştii din secţie. Ar fi vrut să-l dojenească şi pe Liubimov, dar se stăpîni: atît ar mai fi lipsit: să-i dea lui Didenko o astfel de satisfacţie! Cînd o să rămînă între patru ochi cu Liubimov, o să-l scuture el cum se cuvine, aici însă n-avea rost să-i stîrbească prestigiul... În schimb merita să-i dea o lecţie de felul cum trebuiesc puse problemele — las să înveţe aici lucrul ăsta dacă altminteri nu-l taie capul!

— Acum e clar! — exclamă Katia Smolkina, după ce îl ascultă pe director. — Dacă am fi început de-a dreptul cu asta am fi fost mai cîştigaţi!

Proiectul de hotărîre dinainte pregătit se dovedi prea vag şi Vorobiov se ridică şi, cu un gest hotărît, de parcă l-ar fi dat de o parte, se adresă adunării:

— Asta nu se potriveşte, — spuse el răspicat. — Vă propun altceva: să elaborăm cît mai urgent un plan pe întreaga secţie, care să cuprindă toate măsurile ce pot să asigure fabricarea înainte de termen a turbinelor. Trebuie să

elaborăm planul împreună cu fruntaşii în întrecere şi cu raţionalizatorii. Trebuie să-l discutăm întîi cu brigăzile, apoi cu sectorul şi cu grupele de partid. În felul ăsta planul va fi programul nostru de acţiune.

— O propunere bu-nă! — observă cu glas tare Ania Karţeva şi din nou îşi întoarseră cu toţii privirile spre ea. De data aceasta nu se mai uitau la ea cu aerul mirat de mai înainte, ci cu o simpatie prietenoasă, ca la o veche cunoştinţă.

Didenko sări sprinten de pe pervazul ferestrei şi se opri lîngă masă, punînd mîna pe umărul lui Vorobiov:

— Într-adevăr propunerea va fi foarte bună dacă va fi aplicată cu toată energia şi cu înflăcărare bolşevică, — spuse el. — N-avem nevoie de scriptologie, ci de participarea creatoare a tuturor oamenilor din secţie. Subliniez — *creatoare*. Şi mai subliniez — *a tuturor*. Şi atunci toate problemele tehnice, toate lipsurile în organizare, toate rezervele ascunse vor ieşi la iveală şi-şi vor găsi o rezolvare rapidă, operativă, combativă. Bravo, Vorobiov!

Vorobiov zîmbi şi răspunse ostăşeşte:

— Slujesc Uniunea Sovietică!

După şedinţă, Garşin se apropie de Ania Karţeva.

— Anicika, te felicit pentru botezul focului. Cum ţi-a plăcut toată gălăgia asta?

— Acum mă simt într-adevăr la mine acasă! — spuse înviorată Ania.

— Vai, vai, vai! Să mă ferească dumnezeu de o soţie care are astfel de păreri despre viaţa de familie, — spuse Garşin apucînd-o de braţ. — Hai să te conduc acasă!

După şedinţă, Nemirov şi Liubimov plecară împreună în secţie. Lucra schimbul doi şi era necomplet. Se făcuse aproape zece; în secţie domnea o încetineală şi o tărăgăneală specifice schimburilor de noapte prost organizate, cînd sînt şefi puţini, nu lucrează toate maşinile, iar sarcinile sînt prost gîndite şi prost trasate.

— Poftim, iată încă o ilustrare a celor spuse, — zise Nemirov printre dinţi.

Liubimov îşi ştergea cu batista faţa îmbrobonită de sudoare şi care parcă îi îmbătrînise pe neaşteptate. Ca să se apere, ar fi putut spune că ceruse de mai multe ori comple-

tarea schimbului doi cu muncitori și maiștri, dar nu mai avea putere să discute și să demonstreze.

— Te-ai cam întristat, — observă Nemirov căruia îi trecuse pofta să-l mai certe pe șeful secției. — E posibil oare ca critica să-l supere atît de mult pe un om care are o muncă de răspundere?

— Aici nu-i vorba de critică, ci de noua sarcină ce mi-a fost trasată, — zise Liubimov, cu nervozitate.

— Păi astăzi n-ai făcut decît să lași tot greul pe umerii mei: cu alte cuvinte, descurcă-te cum știi, — zise tăios Nemirov aruncîndu-i o privire încruntată. — Uite ce e, Gheorghi Semionovici. Raportul pe care l-ai prezentat dumneata a creat confuzie în sînul biroului de partid. Un astfel de raport mai înțeleg să-l fi prezentat directorului, dar nu într-o ședință ca asta. Rău ai făcut! In schimb ai făcut bine cînd te-ai gîndit la toate nevoile secției. Dar acum ajunge! Directorul uzinei sînt eu și am să mă îngrijesc de toate. Dumneata chibzuiește și organizează-ți secția în așa fel încît să poată face față; asta e treaba dumitale și n-o să răspundă nimeni în locul dumitale pentru ea. Asta e! Da, și grăbește-te pentru că timpul nu stă pe loc.

Didenko ieși din secție împreună cu constructorul șef. După o ședință atît de lungă, care îi obosise pe amîndoi, aerul proaspăt al serii le făcea o nespusă plăcere.

— Se lasă ger, — spuse Kotelnikov. — Ia te uită, băltoacele au și înghețat.

— Păcat că mi-am lăsat patinele acasă, că aș fi dat o raită pe la stadion...

— Ai mai patinat în iarna asta?

— Cum să nu! Cu munca pe care o am eu, dacă nu te ocupi de sport, într-un an de zile ajungi cît Liubimov, fir-ar el să fie!

Kotelnikov zîmbi și dădu din cap.

— Știi, Nikolai Gavrilovici, există oameni cu care e plăcut să lucrezi, și alții cu care e plictisitor. Îți mai amintești de Gorelov? Cît de ursuz părea... și totuși cît de plăcut era să lucrezi cu el. Mai rar așa om deștept și-și iubea tovarășii — se apropia de fiecare, și lua de la fiecare atît cît putea să-i dea. Pe cîtă vreme Liubimov e un om plin de tact, cult,

priceput în meseria lui, dar tare mai e plictisitor să lucrezi cu el!

Didenko se codi să-i răspundă. Nu-şi amintea cu plăcere de Gorelov — din pricina concedierii lui avusese o discuţie aprinsă şi pînă la urmă trebuise să cedeze. Pe atunci era un tînăr organizator de partid, de curînd ridicat în muncă, dintre secretarii de secţie. Era plin de admiraţie pentru noul director, ba chiar era copleşit oarecum de personalitatea lui. Energic, neşovăielnic cînd era vorba să ia vreo hotărîre îndrăzneaţă sau vreo măsură impusă de împrejurări, Nemirov scotea pe atunci fără milă din muncă pe unii, iar pe alţii îi trimitea în posturi mai mici. Pe muncitorii care nu prea făceau faţă sau nu ştiau să se adapteze noilor sarcini ale producţiei, îi mustra cu asprime. Pe Gorelov îl înlocuise cît ai bate din palme, trecînd peste împotrivirea comitetului de partid. Didenko se împotrivise cu dîrzenie, bucurîndu-se de sprijinul multor comunişti, şi apoi chiar al comitetului raional. Pe Nemirov lucrul acesta îl îndîrjise şi mai mult; îşi impusese părerea ba îl mai şi învinuise pe organizatorul de partid că n-a ştiut să se situeze pe o poziţie obiectivă cînd a fost vorba de şeful secţiei, cu care a muncit atîta vreme „cot la cot"... Şi Didenko se alesese chiar cu un avertisment... „Nikolai Gavrilovici, de ce te iei la harţă cu directorul, în loc să-l ajuţi să facă ordine"...

— Gorelov a făcut multe greşeli, — spuse el într-o doară căutînd ca de astă dată să fie pe deplin obiectiv. — Cu Liubimov lucrurile au mers mai bine, nu-i aşa?

— Aşa e, — conveni Kotelnikov. — Dar acum Nikolai Gavrilovici începe o nouă etapă... Şi eu nu prea am încredere în el... Ei, mergem acasă?

— Da, e timpul.

In staţia de tramvai îşi luară rămas bun. Didenko plecă primul. Se urcă pe platforma din spate şi privea cum şinele ieşeau de sub vagon şi goneau la vale de parcă ar fi fost vii. Urmărea de asemenea luminiţele colorate ale tramvaiului următor, care se apropia tot mai mult, şi troleibuzul albastru care cînd fugea alături de tramvai, cînd rămînea în urmă... Da, începe o nouă etapă, poate mai grea decît cele de pînă acum. E o încercare a tuturor forţelor. Să vedem cine o să treacă proba aceasta şi cine o să se poticnească?

Era obosit şi-l apăsau grijile, şi de aceea cînd ajunse

în pragul locuinței sale și auzi glasuri de copii ce discutau, i se făcu ciudă. Katia își poftise iarăși elevii, pe cei dintr-a VII-a B.

De cum îl zări, Katia sări în întîmpinarea soțului ei, cu o față voioasă dar pe care se întipărise și o ușoară umbră de vinovăție, ca întotdeauna cînd își chema elevii la ea acasă. Își sărută soțul, avînd grijă să nu-l atingă cu mîinile ei pline de cerneală și clei.

— Pînă una alta du-te de te spală și odihnește-te puțin, noi terminăm îndată, — îi spuse ea. — Încă un sfert de oră.

Masa din sufragerie era plină de foi de hîrtie, de albume și de fotografii. Patru băieți desenau, scriau și lipeau într-una ceva. În mijlocul mesei tronau cîteva volume din enciclopedie, cu cotoarele lor verzi și roșii.

— Bună seara, Nikolai Gavrilovici! — strigară băieții în cor, ridicîndu-se în picioare și ținînd în mîini care cîte o pensulă, care cîte un creion.

— Bună seara, troglodiților, — le răspunse Didenko și arătînd dojenitor spre volumele verzi îi întrebă: — Iar ați tăiat fotografii?

— Ne-am abonat doar la noua ediție, — spuse Katia. — Iar vineri avem o adunare pionierească cu probleme de geografie — sîntem în întrecere cu a VII-a A și C.

— Ei, dacă e vorba de A și C, atunci nu mai spun o vorbă!

Didenko se duse în baie, își scoase haina, se spălă tacticos și cu plăcere, înviorîndu-și fața cu apă rece, își îmbrăcă o pijama și trecu încet în dormitor.

Gavriuška dormea în pătuțul lui îngrădit cu plasă. Doi pumnișori trandafirii, puternic încleștați, erau ridicați în dreptul capului de parcă s-ar fi pregătit să lupte cu cineva, iar buzele lui umede și bine arcuite erau strînse cu severitate. Cît de caraghios arăta așa bosumflat! Ce vise i-or fi trecînd oare acum prin căpșor?

Didenko îi desfăcu cu grijă pumnișorii și-i așeză mînuțele pe plapumă. Gavriuška suspină în somn, apoi întorcîndu-se pe partea cealaltă, strigă răspicat:

— Cînd ți-oi atinge una!...

Cu cine se luptă oare pînă și în somn, cocoșelul ăsta?

Nikolai Gavrilovici se lăsă lîngă pătuţ, privindu-şi atent feciorul. Cît de rar avea el prilejul să-l vadă treaz! Cît de puţin se putuse ocupa de felul cum se dezvolta băieţaşul; de bunăseamă că acum îşi are o lume a lui, care-l tulbură şi-i ocupă toate gîndurile, lumea aceea pitică a grădiniţei de copii şi a curţii în care se joacă, simpatiile şi antipatiile lui, prieteni şi duşmani... Dacă Gavriuşka n-are decît patru ani, asta nu înseamnă că simte mai puţin intens decît noi; dimpotrivă, sentimentele lui sînt mai vii, mai năvalnice. Oare simţămintele lui se formează aşa cum trebuie? I se arată oare în mod just cu cine merită să se bată şi cu cine nu, cînd trebuie să se plîngă educatoarei de cîte un tovarăş şi cînd lucrul acesta e urît şi josnic?

Îşi aminti cu melancolie de zilele senine de demult; pe vremea aceea era montor şi cînd se întorcea din deplasări, venea acasă mai devreme. Uneori se odihnea cîteva zile şi-i ajuta Katiei — pe atunci studentă în ultimul an — să-şi însuşească bazele marxismului. Gavriuşka era pe atunci atît de mic, încît n-aveai ce să faci cu el — nici să vorbeşti, nici să-i spui poveşti, nici să-l înveţi ceva, ci doar să-i schimbi scutecele! Dar tocmai treaba asta, Didenko nu ştia s-o facă... Apoi începuse munca de partid, care-i lua din ce în ce mai mult timp. În ultimul an n-a izbutit să vorbească cu Gavriuşka decît duminica şi dimineţile, în scurtul drum spre grădiniţa de copii. Iar acum cu această „nouă etapă" se pare că treburile o să-l copleşească cu totul...

— Tolea, ia te rog volumul cu litera „V" de la vulcan, — se auzi de după perete glasul Katiei. — Şi haideţi copii mai repede, că s-a făcut tîrziu.

— Ekaterina Ignatievna, ia uitaţi-vă ce denumiri sînt aici — Popocatepetl... în Mexic...

— Lasă Tolea, notează acum numai înălţimea şi ajunge pentru astăzi! — spuse Katia cu glasul acela deosebit, stăpînit şi hotărît, cu care vorbea numai cu elevii şi pe care nu-l folosea niciodată acasă. — Acum strîngeţi-vă mai repede lucrurile şi plecaţi acasă.

În sinea lui, Didenko îi era recunoscător Katiei: îi zorea pe copii cînd se întorcea el acasă, nu se supăra niciodată pe el că nu-şi face timp pentru ea, pentru familie.

— Te plictiseşti sau moţăi? — îl întrebă Katia încet, întrînd în vîrful picioarelor şi îi mîngîie obrazul cu mîna ei caldă. — Indată o să-i trimit acasă şi o să mîncăm.

O auzi pe Katia cum îi petrece pe copii, dîndu-le ultimele explicaţii pentru ziua următoare. O auzi apoi cum trece în grabă în bucătărie şi începe să pregătească masa. Mă întrebi dacă mă plictisesc sau dacă moţăi? Nu Katiuşa, nici una, nici alta. Pur şi simplu sînt dus pe gînduri şi-ţi mărturisesc că sînt neliniştit. După şedinţa de astăzi din secţia turbine nu prea sînt în apele mele. Să fie din pricina lui Liubimov? Iată că acum nici Kotelnikov n-are încredere în el. Iar Nemirov a ocolit întrebarea din bileţelul pe care i l-am trimis. Nu vrea omul să vadă, sau pur şi simplu nu-şi dă seama că în noua etapă Liubimov n-o s-o mai poată scoate la capăt. Poate că el ştie despre Liubimov lucruri pe care eu nu le ştiu sau poate că se bizuie pe unele calităţi pe care eu încă nu i le cunosc. Mai ştii?

Cît a ţinut războiul, au lucrat cot la cot, aşa că Nemirov a avut tot timpul să-şi dea seama ce e de capul lui... Şi totuşi nu ştiu de ce, dar tare mi se pare că de astă dată Nemirov închide ochii şi nu vrea să vadă adevărul... şi că nu vrea să treacă peste simpatia pe care o are pentru omul acesta pe care el l-a ridicat... Fie şi aşa. In chestiunea asta aş mai putea să cedez dacă... dacă Nemirov ar vedea lucrurile în mod just şi ar sprijini pe oamenii cu mai multă iniţiativă, pe oamenii înaintaţi din secţia turbine. Ca Polozov de pildă. „N-o să putem ocoli unele schimbări. Şi încă mari", spunea Polozov la şedinţă. Şi ăsta e lucrul la care se gîndesc cei mai buni din secţie. De fapt propunerea lui Vorobiov nu este decît începutul schimbărilor organizatorice pe care le aşteaptă toţi. Oare directorul o fi sezisat această tendinţă?

— Kolea, la masă!

Zîmbetul cu care îl întîmpinase Katia, mîinile ei care trebăluiau harnice, totul răspîndea o căldură plăcută.

Katia îşi dădea seama că era îngrijorat, dar nu-l întrebă nimic şi ca de obicei începu să vorbească despre lucruri plăcute amîndurora ajutîndu-i astfel să-şi risipească gîndurile.

— Cei de la grădiniţă m-au chemat la telefon să-mi spună de cocoşelul ăsta al nostru că s-a bătut astăzi cu unul Pavka Omelkin. Eu îl cert, şi el ce crezi că-mi răspunde:

„Eu, în general, nu mă bat, dar trebuia să-i dau o lecție lui Pavka, fiindcă prea făcea pe grozavu'..." Acum a început să folosească mereu cuvinte noi: „în general", „neapărat", „mi se pare"... Și să vezi ce țanțoș le pronunță!

— Dar poate că Pavka Omelnik și-a meritat bătaia?

— M-am gîndit și eu la asta. Nu, să știi că Gavriuška e foarte drept.

— E chiar foarte drept!

Grijile rămăseseră departe în urmă și acum, cînd vorbea despre băiețașul lui, se simțea mîndru că omulețul acesta de patru ani, e o persoană conștientă. Tare ar fi vrut și el să știe cum și de ce l-a bătut pe Omelkin...

— Da, și să-ți mai spun ceva... Eu îl cert și îl învăț că nu trebuie să se bată și așa mai departe, și deodată el își lasă capul în jos, se încruntă — exact ca tine! — și mă'ntreabă cu un glăscior nevinovat: „Da' parcă tata nu s-a bătut niciodată?"

Didenko zîmbi. Într-adevăr, băiatul îl cunoștea bine! De bunăseamă Gavriuška n-avea să cunoască bătăliile acelea zdravene ce se încingeau odinioară între băieții din mahalale, cînd copiii de pe o stradă porneau la luptă împotriva celor de pe altă stradă... La asta se gîndea Didenko, dar undeva în minte îi încolți un gînd neliniștitor... Numai de n-ar fi nevoit să înceapă și acum o bătălie, de astă dată mai serioasă și mai grea...

7

Pe la mijlocul săptămînii se cam lăsase ger; deși ziua era moină, către seară gheața se făcea tocmai bună. Sportivii din secție se înțeleseseră să se întîlnească seara la patinoar să-și ia rămas bun de la iarnă.

Cînd ieși de la uzină, Ania dădu cu ochii de un grup de tineri cu patinele la subțioară. Valia Zimina trecu în goană pe lîngă ea ținînd în mînă o pereche de patine; purta un tricou, iar pe cap își pusese o căciuliță nostimă, care-i venea de minune. După aceea îl zărise pe Arkadi Stupin — fără patine, posomorît, cu un muc de țigară în colțul gurii.

Cînd ajunse acasă, Ania tocmai se gîndea să învețe, cînd deodată îi trecu prin minte: la urma urmei, de ce nu m-aș duce

și eu cu ceilalți : doar n-am uitat să patinez și nici n-am îmbătrînit ?

Nu-i trebuiau decît cîteva minute ca să se îmbrace. N-avea costum de sport dar asta nu putea fi o piedică. O rochie de stofă și un fular îl vor înlocui foarte bine, cît despre patine se pot închiria.

Cînd ajunse în apropierea stadionului, începu să simtă atmosfera specifică oricărei manifestări sportive. Bineînțeles că tineretul predomina, dar ici și colo se zăreau și oameni mai în vîrstă ; îndeosebi unul dintre ei, un om cărunt, îmbrăcat într-un costum de sport foarte elegant și cu o căciuliță de sport, impunea foarte mult respect iar tinerii îi făceau loc politicos.

— Bună ziua, Nikolai Anisimovici !

— Te salutăm, unchiule Kolea !

Și zvonul trecea repede de la un grup la altul.

— A venit și unchiul Kolea ! Ia uitați-vă, a venit Nikolai Anisimovici !

Lăsîndu-și paltonul la garderobă, Ania se simți dintr-odată cuprinsă de frigul care năvălea de afară prin ușa deschisă. Lucrul n-o neliniști însă de fel : va începe să alerge și se va încălzi într-o clipă. Se simțea bine cu șosetele ei călduroase, gheata îi ținea piciorul strîns, iar restul n-avea nici o importanță !

Indesîndu-și pe frunte căciuliță de blană, Ania își aruncă capetele fularului pe spate ca să n-o stingherească. Tropăind stîngaci pe podeaua udă a vestiarului, Ania apucă pe o cărăruie de gheață care ducea spre terenul de patinaj, se avîntă curajoasă dar se împiedică pe dată : pesemne că vîrful patinei îi intrase în vreo crăpătură, sau poate că se dezobișnuise după atîția ani.

Plină de ciudă, Ania porni din nou, de astă dată cu pași măsurați și fără grabă, trecînd treptat de la mersul obișnuit la alunecare, și pe neașteptate picioarele-i deveniră mai sigure și se familiarizară cu mișcarea ritmică. Mai repede, și mai repede ! Ania intră în goană pe patinoar, se alinie din fugă într-un cerc pestriț de sportivi, făcu de două ori înconjurul terenului și se opri la margine, ca să-și mai tragă sufletul. Gîfîia și acesta era semn că nu respira cum trebuie. „Ia să mai fac vreo două tururi", se gîndi ea...

Respirînd ritmic, Ania nu se mai sătura să privească învălmășeala de pe teren, care-i era atît de dragă încă din copilărie.

Intr-o astfel de învălmăşeală ţi se pare întotdeauna că oamenii trebuie să se ciocnească neapărat unii de alţii, pentru că unii abia se ţin pe patine, alunecînd pe gheaţă cu mare luare aminte, în timp ce alţii alunecă nebuneşte pe sub nasul începătorilor, năpustindu-se în grupurile de fete sperioase care se ţin de mînă. Ba cîte unui băiețandru mai neastîmpărat i se năzărea să facă figuri atît de îndrăzneţe de parcă n-ar fi fost decît el pe patinoar. Dar pînă la urmă nu se ciocnea nimeni, şi cu toată aparenta învălmăşeală, exista totuşi o ordine desăvîrşită : nu cuteza nimeni să pătrundă în centrul terenului, acolo unde doi-trei patinatori îşi executau nestingheriţi complicatele lor figuri şi nu intra nimeni pe pista specială pentru alergările de viteză, care înconjura ca un tiv stadionul ; pe această pistă alergătorii goneau unul după altul cu un aer preocupat, cu mîinile la spate şi cu trupul mult aplecat înainte.

Incetul cu încetul, între zecile de oameni care forfoteau pe gheaţă, Ania începu să-şi descopere cunoştinţe. Iată-l pe Jenea Nikitin care, grijuliu, cuprinde cu ambele mîini o tînără fată, cam grăsuţă şi pe a cărei faţă era întipărit un plăcut fior de spaimă. Arkadi şi Valia aleargă de la un capăt la altul al terenului, el stîngaci dar hotărît, ea cu mişcări unduioase de parcă s-ar juca. Pe neaşteptate megafoanele începură să transmită muzică şi odată cu primele acorduri ale unui vals, Valia îşi părăsi însoţitorul şi printr-o întoarcere bruscă se avîntă spre mijlocul patinoarului unde porni să valseze cu unul din aşii patinajului, de parcă s-ar fi aflat pe parchet. Ania nu se mai sătura să privească picioarele acelea în ghete înalte, care alunecau cu atîta uşurinţă pe gheaţă. Apoi îl căută cu privirea pe Arkadi care rămăsese ca înlemnit, în timp ce patinatorii, rotindu-se în jurul lui, îi strecurau în treacăt fel şi fel de vorbe, una mai puţin măgulitoare decît alta. Dar Arkadi rămăsese mai departe cu gura căscată, urmărind cu atenţie picioruşele acelea în ghete înalte.

Un băieţaş încălţat în pîslari de care îşi fixase, cu ajutorul unor scîndurele, nişte patine, aşa cum fac copiii, se avîntă dînd din coate spre mijlocul patinoarului mergînd de-a-ndaratelea. Gonea cît îl ţineau picioarele stîrnind panică printre cei ce abia se ţineau pe patine şi făcea piruete după care trecea mai departe mergînd tot de-a-ndaratelea. Şi de cîte şi mai cîte năzdrăvănii nu era în stare piciul ăsta ! Ania îl recunoscu : era Keşka Stepanov. Şi de bunăseamă că toate caraghioslîcurile lui nu erau

pe placul celorlalţi. Numai că urmărindu-l îţi dădeai seama că în el sălăşluieşte unul din talentele acelea de clovn, care face tot felul de giumbuşlucuri parcă la întîmplare, imitîndu-i pe acrobaţii cei mai îndrăzneţi.

Ania o porni din nou pe gheaţă. Începu să respire adînc şi egal, şi să facă paşi ritmici şi lungi — drept, stîng, drept, stîng... Acum lucrurile mergeau mai bine, numai că se ţinea prea băţoasă, şi nu aşa cum scrie la carte. Ţinuta ei avea totuşi ceva elegant, ceva dobîndit încă de pe băncile şcolii : mersul îi era suplu şi elastic, trupul zvelt, capul puţin lăsat pe spate şi privirea avîntată — ceva ce părea că spune : — ia uitaţi-vă cum arăt !

— Anicika ! — strigă Garşin şi vocea lui răsună în tot stadionul. Apoi se apropie de ea şi o apucă de mîini ca să nu cadă.

— Hai să alergăm puţin, vrei ?

— Dacă nu mă trînteşti, hai.

Se luară de mîini încrucişîndu-şi braţele şi porniră.

— Ce bine îmi pare că ai venit !

— Ai fi putut să mă inviţi !

— Dar de unde era să ştiu că patinezi ?

— Mi se pare că mă pricep chiar mai bine decît dumneata !

— Lăudăroaso ! Vrei să spui că eu patinez prost ?

Dar în aceeaşi clipă, Garşin se împiedică întinzîndu-se pe gheaţă cît era de lung. Cineva care venea din urmă căzu peste el, după care un lanţ întreg de fete, fie dinadins, fie pentru că nu se mai putuseră opri, se prăbuşiră şi ele însoţite de un torent de ţipete şi hohote de rîs. Era o larmă de nedescris, dar mai tare decît toţi striga şi rîdea Garşin.

Ania izbutise să-şi ţină echilibrul şi deodată se simţi apucată de o mînă puternică. Cuminte şi ascultătoare se lăsă în paza acestui ajutor neaşteptat, simţind că avea de-a face cu un bun patinator. Din mers încercă să vadă cine era binefăcătorul, şi-l recunoscu pe Didenko.

— Haide, măreşte viteza ! — îi strigă Didenko, antrenînd-o într-o cursă atît de ameţitoare, încît uită pe dată de ţinuta ei elegantă şi-şi aplecă trupul înainte, în voia vîntului care-i biciuia faţa, vîntul acela plin de voioşie al vitezei.

— Ei, dar ştii că eşti grozavă, nu-ţi pierzi de fel cumpătul! — îi spuse plin de admiraţie Didenko, după ce ocolise cu ea pa-

tinoarul de cîteva ori şi după ce, întorcînd-o din plină viteză, o aşezase pe bancă.

— Doar mă aflu sub conducerea de nădejde a partidului, — îi răspunse Ania, respirînd sacadat.

Didenko încerca să ascundă că e obosit, dar Ania observă că şi el respiră din greu şi că fruntea îi e brobonită de sudoare.

— Ar trebui să-ţi pui patine de viteză, — îl sfătui Ania uitîndu-se la patinele lui de hochei. — Ai putea să iei premiu.

— Aş putea, dar n-am cînd ! — spuse el satisfăcut de această laudă. — De la începutul iernii n-am patinat decît de zece ori şi asta pentru că m-au scos comsomoliştii cu de-a sila. Socotelile lor sînt simple...

Îşi şterse faţa cu batista şi zîmbi.

— Eu aş fi cerut conducătorilor, ca pe linia disciplinei de partid, să se ocupe de sport. Vezi cîteodată o uzină uriaşă, bogată, dar fără stadion, fără patinoar — într-un cuvînt, nici o preocupare de sport... Şi de ce ? Pe mine, de pildă, de cum dă îngheţul, comsomoliştii mă şi trag pe patinoar, să merg să văd cu ochii mei cum stau lucrurile : patine sînt puţine, nu-i muzică, vestiarul e neîncăpător. Incerc gheaţa cu propriile mele picioare să văd dacă e bună sau nu, dacă se mătură zăpada... care va să zică mă îngrijesc ca totul să fie în ordine.

— Atunci desigur că ar trebui să te încadrăm în toate formele de sport !

— Chiar aşa, — răspunse Didenko. — Eu, tovarăşă Karţeva, sînt montor de meserie, şi meseria asta ştii cum e : azi în sud, mîine în nord. Costumul de schi şi chiloţii de baie sînt întotdeauna pregătiţi. Dumneata trebuie să ştii ce înseamnă să montezi turbine. Munceşti de nu-ţi vezi capul, iar cînd ai o oră liberă, dai fuga la aer, la soare : dacă-i vară, te arunci în mare sau în rîu, n-are importanţă, iar dacă-i iarnă, îţi iei schiurile sau patinele — ce-ţi vine mai la îndemînă. Eu cer băieţilor mei să facă gimnastică dimineaţa ca să se învioreze, şi de vreme ce le ceri altora, trebuie să serveşti tu mai întîi drept pildă.

Deodată o apucă pe Ania de mînecă :

— Ia te uită la unchiul Kolea, nu se lasă nici el mai prejos !

Dar iată că sportivul cu părul cărunt, căruia tinerii îi făceau loc politicoşi pe patinoar, luă startul pe pista de alergare. Lîngă el mai alergau încă trei, iar pe ceilalţi parcă-i

suflase vîntul de nu mai rămăsese în cursă nici unul. În schimb, de-a lungul întregii piste se înşiraseră spectatori.

Urmărind această întrecere, Ania căuta să-şi dea seama prin ce se deosebeşte unchiul Kolea de ceilalţi alergători; doar avea aceeaşi ţinută ca şi ceilalţi, iar pasul lui, pe patinele înguste şi lungi, era întins şi ritmic. Nimic deosebit de ceilalţi, decît vîrsta mult mai înaintată. Totuşi, la un moment dat, el se desprinse cu uşurinţă de grup, le-o luă înainte mai întîi cu un pas, apoi cu doi, şi astfel se încheie primul tur de pistă, după care urmă al doilea. Unchiul Kolea privi o clipă înapoi şi apoi mai cîştigă un avantaj de un pas...

— Hai, unchiule Kolea, hai, — strigau zeci de glasuri.

— Hai, dă-i drumul, mai repede! — începu să strige şi Didenko, sculîndu-se de pe bancă.

La turul al treilea, unchiul Kolea începu să piardă din avantaj. Între el şi alergătorul din urma lui distanţa se micşora încet dar sigur. Acum se vedea că unchiul Kolea se încordează, face sforţări ca să se poată menţine în frunte.

— Haide, haide! — strigă şi Ania, dorind din tot sufletul ca el să cucerească victoria. Şi în aceeaşi clipă, aruncînd o privire puţin binevoitoare spre celălalt concurent, recunoscu pe omul pe care se aştepta cel mai puţin să-l întîlnească aici.

Alexei Polozov alerga cu un aer preocupat şi încordat. Părea că e la lucru şi că nu-l vede pe cel care alerga în faţa sa, că nu se gîndeşte la nimic altceva decît la alergarea lui precisă, uşoară, aproape automată. Şi distanţa dintre el şi unchiul Kolea se micşora mereu, apoi Polozov schimbă puţin direcţia, ca să-şi poată ocoli rivalul; acum alergau aproape alături: două perechi de patine scînteiau în acelaşi timp ca două tăişuri...

— Bra-vo unchiul Ko-lea! Bra-vo unchiul Ko-lea!

Kolea termină primul cursa.

— Are cincizeci de ani, dar alergător ca el, mai rar întîlneşti! — i se adresă Didenko, Aniei. — Şi ca oţelar e bun... Aici nu sînt decît amatori, dar pînă nu demult unchiul Kolea îşi măsura forţele cu aşii.

Ania îl asculta distrată; începuse să-i pară rău de Polozov; lăsîndu-l pe învingător în mijlocul spectatorilor care aplaudau, Alexei porni mai departe în cursă, alergînd tot atît de precis, de repede şi de uşor. Iată-l trecînd în goană pe lîngă ei. Ocoli grupul de oameni care-l asaltaseră pe Kolea şi începu

al cincilea tur. Doi alergători porniră după el strigîndu-i ceva din urmă, dar Alexei nu-şi încetini viteza şi nici nu întoarse capul. Cînd trecu din nou în goană pe lîngă ei, Ania observă o licărire veselă în ochii care-i ieşeau la iveală de sub căciuliţa de sport. Nu obosise oare de atîta alergat? Părea că aleargă doar pentru sine, nesinchisindu-se de cei ce veneau în urmă.

— Lioşa! Lioşa! Dă-i drumul! — tună Garşin cu vocea lui de bas.

Deodată Polozov îşi încetini viteza, îi lăsă calm pe cei doi să treacă pe lîngă el, îşi scoase căciuliţa şi ieşi de pe pistă.

— Ce-i cu tine, Polozov? — îl întrebă cu glas tare Garşin.

— Ei, asta-i bună, ce, m-aţi tocmit cu ziua să alerg pentru voi! — îi răspunse Polozov trăgînd aer în piept.

Zărindu-i pe Ania şi pe Didenko, rămase mirat, le făcu un semn prietenos cu mîna, dar nu veni să-i întîmpine. Ania îl urmărea cu privirea cum alerga spre ieşire, umflîndu-şi pieptul şi mişcîndu-şi mîinile cadenţat. Un grup de băieţi începu să alerge după el.

— E foarte rezistent, — observă Didenko şi privind-o pe Ania, o întrebă: — El te-a convins să lucrezi la cabinetul tehnic?

— El.

— Ei, şi cum e? Ia hai să mai alergăm şi noi puţin, că văd că eşti doar în rochie!

O conduse încet spre patinoar şi, potrivindu-şi mişcările după ale ei, o întrebă din nou:

— Ei, cum merge?

Ania îi răspunse în frînturi de cuvinte — îi venea greu să vorbească într-o astfel de viteză. Îi spuse totuşi că munca aceasta ar putea fi interesantă, deşi, bineînţeles, ea visase să lucreze la turbine, în specialitatea ei...

— Şi totuşi Polozov ăsta se pricepe la oameni, — spuse Didenko, după care rămase un timp tăcut. Apoi o opri din nou pe Ania în dreptul unei bănci şi o ajută să se aşeze.

— Un inginer rămîne întotdeauna inginer dacă are capul bine pus pe umeri, — îi spuse el. — Astfel că dumneata trebuie să priveşti problema atît ca inginer cît şi ca membru de partid, trebuie să vezi ce orizont ţi se deschide şi să-ţi dai seama de perspectivele muncii dumitale.

Ania, căreia spusele lui Didenko îi treziseră interesul, se întoarse spre el: ar mai fi vrut unele lămuriri.

— Dintre muncitorii din secția dumitale, aproape trei sferturi învață, nu-i așa? Și asta nu e chiar atît de puțin. Înainte de război ne-am fi lăudat cu asta, dar acum spunem: „E rău, e puțin, trebuie să învețe mai mulți!" Și de ce? Pentru că așa sînt timpurile! Acum tehnica gonește cu toată viteza și trebuie să ții pasul cu ea dacă nu chiar s-o și întreci. În felul acesta poți să-ți dai seama și de perspectivele propriei dumitale munci.

O invită să se ridice de pe bancă.

— Hai să mergem să pui ceva pe dumneata; cum poți să stai doar în rochie? Te pomenești că mai și răcești din cauza mea și atunci cine să se mai ocupe de perspectivele muncii?

În vestiar o opri din nou, deși nu-i era tocmai ușor să stea în picioare pe patine.

— Îți dau un sfat: niciodată să nu te sfiești să apelezi la oamenii cu munci de răspundere! Să vină, să vorbească, să povestească despre marile realizări. Să cauți să stabilești legătura cu Casa Tehnicii, cei de acolo trebuie să-ți dea cei dintîi ajutor și sprijin. De asemenea și cu biblioteca tehnică... și mai ales să ai mereu în vedere tineretul. Tehnica e ca și sportul, trebuie să te pasionezi din copilărie. Uite, băieții aștia sînt materialul pe care va trebui să-l prelucrezi dumneata. — Și arătă cu capul spre un grup de tineri care alergau pe lîngă ei bocănind din patine. — Eu la vîrsta lor mă învîrteam pe gheață ca o veveriță, și meșteream cîte și mai cîte.

Ania nu-l zări printre ei pe Keșka; se vede că băiatul își continua giumbușlucurile lui pe patinoar, dar amintindu-și de el și-l imagină deodată cît se poate de limpede pe un alt flăcău la fel de neastîmpărat și desigur tot atît de „dificil" — Nikolka, sau Kolka Didenko... Și acum era neastîmpărat, dar la șaisprezece ani trebuie să fi fost iute ca focul.

— Toate astea le înțeleg eu, Nikolai Gavrilovici, — spuse Ania. — Un singur lucru însă mă împiedică, și anume faptul că sînt femeie.

Didenko îi zîmbi înțelegător.

— Da, băieților nu le place să fie conduși de femei. Eu însă cred că dumneata o să iaci față. Și cred că ai și ceva în plus — acea înțelegere maternă, feminină, ceea ce-i bine,

pentru că pe ei nu trebuie numai să-i înveți, trebuie să-i și iubești.

Apoi îi spuse brusc :

— Dar de ce stăm noi aici ca niște echilibriști ?

Cînd Ania dădea în primire patinele, Garșin apăru și el în vestiar. Didenko se trăsese de o parte, pe o bancă, își scosese o gheată și, uitînd să și-o scoată și pe cealaltă și să-și încalțe pantofii, stătea de vorbă cu comsomoliștii care se îngrămădiseră lîngă el. Ania nu prindea decît frînturi din discuția lor :

— Trebuie să ne gîndim, chiar de pe acum la ștrand, chiar de pe acum.

— Adică cum vine asta că nu este ? Duceți-vă la consiliul sindical regional și cereți !

Și Ania înțelese că nici discuția pe care o avusese cu ea nu fusese întîmplătoare, că pînă și aici, pe patinoar, în această seară fermecătoare, continua să-și ducă munca așa cum face întotdeauna și pretutindeni unde se află chiar numai un singur om de la uzină... probabil că aceasta înseamnă să fii activist de partid.

Fără să stea la rînd, Garșin își scoase paltonul de la garderobă și apucînd-o pe Ania de braț o întrebă :

— Ei, astăzi ești mai bine dispusă ?

Ieșiră amîndoi pe bulevard. În jurul lor tinerii porneau și ei spre casă, în grupuri sau perechi, iar unii singuri. Țineau patinele sclipitoare fie la subțioară fie atîrnate cu o curelușă. Tot timpul se auzeau glasuri de fete care strigau .

— La revedere, Nikolai Anisimovici !

Totul era minunat : și gerul care înțepa ușor fețele înfierbîntate, și strălucirea patinelor, și unchiul Kolea, care pășea grav pe undeva prin apropiere; și cele două șiruri de lumini care arătau cît era de lung bulevardul — atît de lung că nu-l puteai cuprinde cu privirea — și sfaturile lui Didenko, și tinerii care se rostogoliseră pe gheață din pricina lui Garșin care se împiedicase, și giumbușlucurile lui Keșka, și tururile pe care Polozov le făcuse unul după altul, și fulgii care îi atingeau obrazul ca aripa unui fluture. Garșin mergea alături de ea, ținînd-o strîns de braț, ceea ce dealtfel se împletea în mod firesc cu toată atmosfera acestei seri.

— Vitea, hai să mergem fără să vorbim, vrei ? Mă simt nespus de bine !

Ar fi vrut să meargă astfel la nesfîrşit, simţind alături umărul prietenului ei şi oboseala plăcută, care parcă îi împrospătase şi îi întărise trupul!

— Să mai tac, Ania?

— Măcar încă două colţuri. Vrei?

Garşin se arăta atît de supus şi de nedumerit, că Ania nu se mai putu stăpîni şi izbucni în rîs. Nemaiştiind pesemne cum să se poarte cu ea, Garşin nu îndrăzni nici atunci să înceapă vorba. Abia cînd ajunse în dreptul intrării, o întrebă nehotărît:

— Pot să intru la dumneata?

— E tîrziu, Vitea. Noapte bună, dragul meu.

Ultimele cuvinte abia le şoptise — nu i le adresase lui, ci mai degrabă ei înseşi.

8

Pe constructorul şef Kotelnikov, Ania Karţeva îl văzuse o singură dată, la şedinţa biroului de partid. Îi plăcuse însă mult, chiar de la prima vedere. Ania îl chemă la telefon amintindu-i cine este.

— A-a, noua ingineră! — zise el. — Dacă nu mă-nşel, la şedinţă te-ai uitat la cei din jur, ai ascultat cu atenţie şi după aceea ai vorbit cu mult entuziasm.

— Pot să vin pînă la dumneata? E vorba de ceva foarte, foarte important.

— De vreme ce e foarte, foarte — vino.

Cuprinsă de sfială Ania trecu pragul biroului constructorului şef, dar îndată o cuprinse dorinţa să treacă neobservată. Nu ştia încotro s-o ia ca să ajungă la Kotelnikov, dar îi părea de-a dreptul o crimă să intre în vorbă cu vreunul din oamenii care lucrau în această sală. Aici totul părea să contribuie la concentrarea minţii: culoarea caldă a pereţilor, lumina blîndă a plafoanelor mate, abajururile verzi ale lămpilor de birou, care puteau fi potrivite după nevoie, astfel ca lumina să cadă numai pe foaia albă de desen. Dacă cineva de aici şi-ar fi ridicat distrat privirea de la lucrul său, nimic nu i-ar fi putut fura atenţia: prin ferestrele acelea înalte nu se vedea decît cerul şi pereţii netezi care reflectau lumina fără strălucire. În sală

zăreai două portrete nu prea mari, portretele celor doi conducători dragi. Ei priveau munca concentrată din jur, muncă inspirată şi îndrumată de ei. Două pancarte aminteau clipă de clipă cuvintele lor: „Comunismul este Puterea Sovietică plus electrificarea întregii ţări" şi „O mare energie se naşte doar pentru un mare scop". Cuvintele acestea făceau ca gîndul pornit hoinar să se întoarcă îndată la munca întreruptă, căreia îi dădeau un suflu nou.

Păşind pe covorul îngust, Ania străbătu sfioasă întreaga sală, trecînd pe lîngă oamenii aceştia aplecaţi peste mesele lor de lucru. Aici se năşteau noile maşini...

Ania îşi amintea: studiase şi ea diferite tipuri de turbine cu aburi, iar în timpul practicii pe la centralele electrice le văzuse cum arătau în realitate. Venise apoi în secţie şi înmărmurise de admiraţie în faţa noii maşini ce fusese creată atunci: cît de puternică, de frumoasă şi de economică era! Acum însă Ania, ca dealfel toţi ceilalţi muncitori de la turbine, vorbeau cu îngăduinţă despre maşina aceea, numind-o „bătrîna noastră". Ţinea de domeniul trecutului, care trebuia să se dea la o parte în faţa perfecţiunii noii maşini, creată aici de Kotelnikov şi de colaboratorii săi. Dar următoarea... va fi de bunăseamă şi mai minunată!

Gîndul acesta neaşteptat o făcu pe Ania să zăbovească în faţa uşii de la cabinetul constructorului şef; nu e oare ruşinos să viu la el cu astfel de nimicuri?

Se gîndi puţin şi apoi îşi spuse: nu, nu sînt fleacuri şi n-are de ce să-mi fie ruşine!

Intră cu curaj.

— Te ştiu încă de dinainte de război, — îi spuse Kotelnikov netezindu-şi cu palma părul care îi cădea pe frunte. — O fetiţă grozav de speriată, care umbla prin secţia de montaj şi se străduia să arate că nu se teme de nimic. Îşi holba ochii la toate cele, dar nu prea înţelegea rostul lucrurilor.

Apoi o întrebă direct:

— Ei, cu ce-ţi pot fi de folos?

Ania zîmbi mirată: să fi arătat într-adevăr chiar atît de speriată şi de dezorientată atunci cînd păşise pentru prima oară în această secţie? Şi deodată îi înţelese mai clar ca oricînd pe băieţii ce-i fuseseră daţi în grijă — ei nu învăţaseră pe la institute, nu studiaseră, şi mulţi dintre ei nici nu ştiau măcar cum arată o turbină.

— Știi, tovarășe Kotelnikov, — îi mărturisi ea, — cînd am ajuns în fața ușii dumitale m-am cam fîstîcit, dar dumneata mi-ai dat curaj. Nu poți lucra bine dacă nu înțelegi ce rost are fiecare lucru. Producția noastră e atît de complicată, atît de împărțită pe ansamble și operații... Cu alte cuvinte trebuie neapărat să le vorbești tinerilor noștri despre turbine, despre complexitatea și importanța producției, despre necesitatea calității exemplare a oricărei piese, fie ea cît de neînsemnată. Ai înțeles? Pentru ca băieții să poată vedea limpede cu ochiul minții ce sarcină copleșitoare are de suportat fiecare piesă și întreaga mașină... Dealtfel, dumneata știi toate acestea mai bine ca mine.

— Bună idee, — o aprobă Kotelnikov. — Problema e clară și este neapărată nevoie de o astfel de prelegere. Dar dece s-o țin neapărat eu? Tinerilor poate să le vorbească foarte bine și Liubimov, și Polozov, și oricare inginer și chiar maistru.

— Ba nu, dumneata să le vorbești! — exclamă cu îndărătnicie Ania. — Chiar dumneata! Au să te audă pentru prima oară. Aici e vorba și de prestigiul constructorului șef! Impunîndu-le respect, înseamnă să-i înveți să se respecte, să respecte rolul lor în producție. Și dealtfel, — adăugă ea, — eu cred că dumneata ai să izbutești de minune.

— Îți mulțumesc pentru încredere, — spuse Kotelnikov și se înclină în glumă. — Dar ai putea să-mi spui de ce-ai hotărît așa?

— Pentru că oamenii din secție țin la dumneata. Și probabil că dumneata vorbești interesant, simplu, fără să-ți dai importanță. Eu am observat că, cu cît omul cunoaște mai multe, cu atît vorbește mai simplu și mai pe înțeles. Rapoartele cele mai complicate sînt întotdeauna opera unor ignoranți.

Rîzînd, Kotelnikov luă de pe masă calendarul, plin de însemnări.

— Și acum ultima greutate, — spuse el. — Duminică plec la Moscova pentru vreo cinci zile, așa că va fi nevoie...

— Va fi nevoie să ții prelegerea chiar săptămîna asta!

— Mai sînt doar trei zile.

— Trei zile întregi. — Ania îl privi rugător. — Vineri e bine? Cred că am să izbutesc să pregătesc totul. Înțelegi, trebuie să-i adun pe toți elevii, să organizez învățămîntul lor practic și teoretic. Dar țin neapărat ca, înainte de toate

acestea, să audă o astfel de prelegere. Fără asta îmi strici toată treaba.

— Ei, dar stăruitoare mai eşti!

— Aşa sînt eu şi n-ai ce-mi face! Aşadar pe vineri!

Ieşind, se opri în faţa unei hărţi care era cît peretele de mare. In timpul discuţiei, o privise mereu. Harta era presărată cu zeci de becuri colorate.

— Asta-i jucăria mea! — glumi Kotelnikov, răsucind cu plăcere comutatorul. Se aprinseră numeroase becuri albe, vreo cincisprezece verzi, şi patru roşii, în formă de floare.

— Iată repartiţia turbinelor noastre în ţară, — o lămuri cu mîndrie Kotelnikov. — Cele albe sînt cele de dinainte de război, cele verzi sînt de după război, iar pe cele roşii le fabricăm noi acum.

Ania se întoarse spre el cu un gest avîntat:

— Tovarăşe Kotelnikov, nu ştiu ce-ai să gîndeşti, dar trebuie neapărat să aduci şi harta la şedinţă!

— Îţi dai seama ce bătaie de cap înseamnă asta?

— Da, dar eu cred că dacă ai început ceva, trebuie să fii darnic pînă la capăt!

Kotelnikov o privi vesel şi-şi lăsă capul într-o parte.

— Ai dreptate.

Vineri, harta era instalată în cabinetul tehnic. Ania căutase să orînduiască totul cît mai bine în camera aceasta neprimitoare şi neîngrijită: pe lîngă importanţa ei instructivă această prelegere ţinută de Kotelnikov trebuia să ridice şi autoritatea cabinetului tehnic.

Toată ziua Ania nu făcuse decît să se gîndească cu teamă că o să fie lume puţină, dar abia trecuseră cîteva minute de la fluieratul sirenei şi încăperea se umplu de ascultători — fusese invitat tineretul, dar muncitorii vîrstnici, inginerii de secţii şi maiştrii voiau şi ei să-l asculte pe Kotelnikov.

— Trebuie să ne mutăm la cantină, şi să ascultăm prelegerea acolo, — hotărî Jenea Nikitin.

— Dar harta?

— După părerea mea, dacă ai început ceva, trebuie să fii darnic pînă la capăt, — spuse Kotelnikov şi-i făcu cu ochiul Aniei. — Ia, haideţi, voluntarilor, să ducem harta la cantină! Se va găsi oare cine s-o monteze?

Se găsiră şi montori. In timp ce se lucra la instalarea hărţii şi se legau firele, oamenii se adunară în faţa ei. „Nu e loc în

țară unde să nu găsești mașini fabricate de noi!" se gîndeau ei. Muncitorii mai bătrîni își aduceau aminte cînd fuseseră fabricate unele dintre aceste mașini și cîtă grijă și bătaie de cap avuseseră cu ele, iar unii dintre montori fuseseră chiar la fața locului, prin Extremul Orient, Ural sau prin Sud ca să le pună în funcțiune.

Ania se pregătea să rostească un scurt cuvînt introductiv, dar tocmai atunci unul din montori spuse:

— Ia aprinde!

Răsucind comutatorul o singură dată, Kotelnikov aprinse beculețele albe și începu să explice:

— Tovarăși, aceasta este producția noastră de dinainte de război! Ia priviți ce aport am adus noi la electrificarea leninistă a țării! — Iar apoi, chemînd la hartă pe unul dintre băieți, îi spuse: — Ia citește, măi cărturarule, denumirea localităților pe unde ne laudă oamenii!

In cîteva minute băiatul acesta împreună cu alții citiră în cor, sau unul cîte unul, denumirile orașelor, raioanelor, ținuturilor și regiunilor.

Kotelnikov își aminti cum din pricina războiului luaseră drumul lung al Uralului, unde trecuseră la producția de război... Le povesti apoi cum în toiul războiului constructorii primiseră chiar din partea lui Stalin sarcina să proiecteze noi turbine, mult mai puternice și mult mai perfecționate.

— Și în timp ce voi, dragi prieteni, refăceați producția și fabricați aceste turbine de tip antebelic, — Kotelnikov aprinse beculețele verzi, — constructorii uzinei au creat o turbină nouă și puternică, necunoscută încă uzinelor de construcții de mașini, nici din Europa, și nici din America...

Apoi aprinse beculețele roșii, care indicau localitățile unde aveau să funcționeze noile turbine și, în același timp, parcă pe neobservate, fără să atragă atenția, vorbi despre caracteristicile și calitățile noilor mașini.

Ania asculta cu atenția încordată, ca toată lumea dealtfel, și pe neașteptate își dădu seama că de fapt Kotelnikov intrase în miezul expunerii și că nu avusese nevoie de nici un cuvînt introductiv, că totul ieșise mult mai bine decît își închipuise ea.

— Ei, învățaților, ia să vedem acum, care dintre voi îmi poate spune unde o să funcționeze uriașele noastre turbine?

Băieții se îmbulziră lîngă hartă, ridicînd din umeri. Se au-

zeau diferite păreri: „în Siberia", „dincolo de Ural", în timp ce un altul spuse cu glas nesigur: „undeva prin Altai"...

— Pe hartă, în locurile acelea nu sînt trecute nici oraşe, nici căi ferate, — spuse Kotelnikov. — Ia uitaţi-vă pe unde am ajuns, prieteni! În bătrîna taiga, în taigaua cea de nestrăbătut... Numai că ceea cè ştim noi s-a învechit, s-a învechit şi harta. Eu am fost acolo toamna trecută, tovarăşi, am fost acolo şi m-am întors cu un avion de pasageri.

Ridicînd degetul, îi făcu atenţi pe ascultători.

— Cu un avion de pasageri! Pentru că spre Krasnoznamenka zboară zilnic avioane de pasageri. Şi s-a construit de mult şi calea ferată: la început o linie simplă, iar acum dublă. Cînd te apropii cu avionul de Krasnoznamenka şi priveşti de sus, atunci de departe ţi se pare că te apropii de un oraş mare, industrial, care se întinde pe kilometri întregi. Iar cînd avionul începe să se rotească deasupra lui, vezi că aici aproape totul se află în construcţie, dar nu aşa ca înainte de război, ci aşa cum se obişnuieşte în ţara noastră puternică, în ţara care construieşte comunismul: oameni sînt puţini dar maşini sînt multe!

Privi zîmbind pe cei ce se îngrămădiseră în jurul lui.

— Luaţi loc, tovarăşi, de ce să staţi în picioare, cînd puteţi sta comod, pe scaune. Doar sînteţi după muncă şi încă după o muncă grea!

Îl apucă de după umeri pe Keşka Stepanov care se nimerise lîngă el şi îi spuse cu glas tare:

— Desigur că şi tu ai lucrat cu toată înflăcărarea, ai? Pentru o treabă atît de minunată cum e electrificarea ţării, e mai mare ruşinea să lucrezi cu nepăsare, nu-i aşa?

Keşka se smuci şi plecă grăbit. Viktor Pakulin care era în mijlocul vestitei lui brigăzi, fluieră uşor.

— Da, că multe mai înţelege el!

— Cum să nu înţeleagă? — urmă Kotelnikov, şi-i aruncă Aniei pe furiş o privire în care se citea mulţumirea. — Doar problema e simplă şi clară. Ţara noastră zăcea în beznă, şi acum e inundată de lumină. Aţi fost vreodată prin sătele din Ural? Regiuni întregi din ţara noastră sînt acum complet electrificate. Complet! Acum cînd în fiecare sătuleţ îndepărtat luminează lampa lui Ilici! Cînd electricitatea a înlocuit munca oamenilor la treierat, secerat, cînd duce apa la ferme, cînd mulge vacile, taie pădurea şi ajută la creşterea zarzavaturilor în timpul iernii! Ia uitaţi-vă cu atenţie cum se desfăşoară munca în uzina

noastră: cîte lucrări care înainte se efectuau manual nu sînt executate astăzi cu ajutorul electricității! Cu ajutorul electricității oamenii au învățat să conducă automat cele mai complicate mașini, centrale electrice și uzine...

Pasiunea povestitorului se transmise și celor de față care l-ar fi ascultat la nesfîrșit. Deodată Kotelnikov zîmbi și-și întrerupse expunerea:

— Da, într-adevăr, despre toate acestea se poate vorbi ceasuri întregi, și se pot spune lucruri dintre cele mai interesante. Cine e tînăr și dornic să afle, poate să citească! Despre electricitate s-au scris multe cărți și articole interesante. Adresați-vă tovarășei Karțeva la cabinetul tehnic și ea o să vă sfătuiască ce să citiți. Inscrieți-vă la biblioteca tehnică... și, pentru că veni vorba, dragii mei tovarăși tineri, cunoașteți oare drumul care duce acolo? Trebuie să-l cunoașteți neapărat, căci altfel lucrurile cele mai interesante pot trece pe lîngă voi fără să le vedeți, și mai tîrziu n-o să le puteți ajunge din urmă. Și viața și știința înaintează cu pași repezi, și trebuie să izbutești să ții pasul cu ele.

Arătă cu degetul pe hartă, spre un loc unde luminau patru beculețe roșii.

— Ne-am obișnuit cu toții să muncim după plan, — spuse el. — Dar oare ne-am gîndit noi ce înseamnă planul socialist unic al economiei naționale? Iată, de pildă, Krasnoznamenka noastră. Am fost acolo pentru prima dată în timpul războiului, cînd în acest ținut îndepărtat din taiga luau naștere primele mine și primele două uzine și, bineînțeles, alături de ele, și prima centrală electrică. Pe atunci pădurea se tăia manual, constructorii locuiau în barăci și în bordeie de pămînt; o duceau greu oamenii dar înțelegeau cu toții că munca lor e o muncă de front și trebuie luată așa cum e! Și iată că a apărut un nou raion industrial și îndată după război a început dezvoltarea lui planificată și multilaterală. O sarcină atrăgea pe alta. Și acum priviți! In scurt timp a fost construită o uzină metalurgică și una de construcții de mașini. In jurul lor s-au ridicat orașe, au apărut uzine de materiale de construcție. In acele locuri, agricultura în plină dezvoltare avea nevoie de o uzină de tractoare și combine. Apropierea pădurilor cerea o producție de tractoare de corhănit și de mașini pentru prelucrarea lemnului. Ca să nu mai pomenim de construcțiile de clădiri culturale și de locuințe! In toamnă, pe cînd eram eu acolo, în noul raion se

şi născuseră o mie de copii. Au vrut chiar ca în cinstea noastră să dea unei fetiţe numele de Elektra, dar eu i-am sfătuit : daţi-i numele de Maşa sau Katia, sînt nume minunate, cît despre electricitate, îşi face ea reclamă şi singură.

Cînd rîsul se mai potoli, Kotelnikov începu să enumere :

— Două case de naştere, şase creşe şi grădiniţe de copii, patru şcoli elementare, două şcoli medii tehnice şi trei cluburi, toate acestea erau aievea. Se construia Palatul Culturii, alte două şcoli, un institut, şi în fiecare raion funcţionau cinci biblioteci. Am numărat acolo vreo cincisprezece cursuri diferite şi şcoli tehnice serale. Se inaugura un stadion cu douăzeci de mii de locuri, funcţiona un club sportiv şi un aeroclub... Dar ce, parcă le poţi înşira pe toate !

Îşi desfăcu mîinile de parcă ar fi vrut să-i cuprindă pe toţi cei prezenţi :

— Prieteni, avem cea mai minunată muncă pe care o poate visa un om ! De noi toţi, începînd cu constructorul şi terminînd cu ucenicul care execută cel mai mititel şurub pentru turbină, numai de noi depinde să dăm lumină şi putere acestei uriaşe construcţii, acestui ţinut minunat şi nou. Uzinele noi sînt cu totul şi cu totul legate de funcţionarea Krasnoznamenkăi noastre, iar Krasnoznamenka depinde cu totul şi cu totul de timpul în care îi vom fabrica turbine model, de calitate excepţională.

Ania şedea de o parte, foarte mulţumită de primul ei succes în muncă. Uneori schimba priviri pline de înţeles cu Jenea Nikitin şi cu responsabilul cultural al organizaţiei de Comsomol — Valia Zimina. Trecuse o oră şi jumătate şi nimeni nu plecase.

Se uita cu atenţie la băieţii pe care izbutise să-i cunoască şi-i considerase ca „dificili". Unii ascultau cu încordare, ţinîndu-şi răsuflarea, alţii şedeau liniştiţi, antrenaţi de atmosfera generală, dar după feţele lor nu puteai să-ţi dai seama dacă erau pătrunşi de cuvintele lui Kotelnikov. Alţii se ocupau în mod vădit de fleacuri, din cînd în cînd ascultau, apoi se întorceau la ale lor. La început Keşka Stepanov se aşezase chiar în rîndul întîi, în faţa hărţii, apoi însă se strecurase în fundul sălii împreună cu un prieten şi se porniseră amîndoi pe o discuţie ştrengărească, cu şuşoteli, rîsete şi ghionturi...

Ania ar fi vrut să le strige : „De ce nu sînteţi atenţi ? Doar vouă vă vorbeşte !"

Nu supraapreciase succesul de astăzi : ca să-i învețe pe băieții ăștia un singur raport, — oricît de strălucit ar fi el — nu-i deajuns. Luni avea să aibă loc o adunare a elevilor și pînă atunci ea trebuie să stea de vorbă cu fiecare în parte, să coboare în sufletul lor, să le înțeleagă dorințele și firea... Bine-înțeles nu era ușor, dar acum nu-i mai părea rău că i se încredințase o sarcină care-i cerea atîta minuțiozitate.

9

Razele soarelui o treziră. Ania se întinse, întredeschise ochii dar îi închise degrabă, orbită de lumină.

Prelungindu-și șederea în pat, se gîndea cum să-și petreacă mai bine prima ei zi liberă. N-avea nici o treabă, nici o întîlnire, nu întrezărea nimic plăcut. Așa înțelegea ea să trăiască — să nu depindă de nimeni și de nimic. S-o apuce pe stradă la voia întîmplării, unde or duce-o ochii și bunul ei plac. Bunăoară să se urce în primul tramvai ce-i ieșea în cale și să meargă cu el pînă la capăt : pe țărmul mării sau pe insulele Kirov unde cu siguranță că sălciile începuseră să-și împodobească ramurile cu muguri pufoși ; sau să se plimbe cît e ziulica de lungă pe malurile Nevei, în bătaia vîntului și a soarelui... Era atît de bucuroasă că vede Leningradul ei drag, că nu-i mai păsa unde o poartă pașii !

S-or fi supărat oare Liubimovii că nu voise să rămînă la ei la masă ? „Plec pentru toată ziua la o prietenă..." le spusese ea și desigur că Alla Glebovna se supărase. Dar cum era să-și irosească o zi de odihnă pentru o masă simandicoasă ? — „O să fie un cerc restrîns, doar cîțiva prieteni !" Nu, pentru nimic în lume !

Și Garșin se supărase aseară cînd, ieșind împreună de la teatru, îi spusese și lui aceeași poveste cu prietena ei la care avea treabă. Și ce se mai căznea bietul de el să-i facă curte după toate regulile artei — teatrul, nelipsita cutie cu bomboane, taxiul...

În tovărășia lui era întotdeauna veselă și agitată. O tulburau și o bucurau strîngerile lui de mînă și privirile lui pline de înțeles. Dar de cum se despărțea de el, nu mai credea nici în strîngerile de mînă și nici în privirile lui, și-i era ciudă pe

ea că, fără voia ei, se simţea atrasă de omul acesta. Îi era ciudă că nu-şi putea aduna toată voinţa, ca să pună odată capăt acestor întîlniri din ce în ce mai dese... Şi doar puseseră lucrurile la punct acolo, lîngă Kőnigsberg... De ce s-o ia de la început ? Dar la urma urmei, de ce nu l-ar lăsa să-i facă curte ? Numai că nu trebuie să se gîndească la el. Din fericire era de ajuns de înţeleaptă să nu aştepte nimic de la el. „N-am nevoie nici de el, nici de nimeni, şi cu asta basta. N-am să mă mai gîndesc la el. Nu, nu mai vreau !"

Sări din pat, deschise ferestruica şi rămase cîteva clipe în faţa ei, moleşită de atîta somn. Apoi începu să facă gimnastică cu braţele : un, doi, trei, patru ! Un, doi,trei, patru ! Mişcările ritmice izgoneau încetul cu încetul moleşeala dimineţii şi fiecare mişcare îi spunea parcă : eşti tînără, eşti sănătoasă, eşti puternică şi eşti mulţumită.

Făcu un duş, se învioră şi apoi se aşeză în faţa ferestrei să-şi ia gustarea de dimineaţă. Pe terenul viran din faţa casei, un grup de fete începuseră să joace volei. Era prima zi caldă, aşa că îşi scoseseră paltoanele şi le azvîrliseră grămadă — o grămadă pestriţă — pe ruina unei case. Apoi începură să zburde voioase trimiţîndu-şi cu dibăcie, pe deasupra capetelor, mingea viu colorată. „Primăvară, primăvară, primăvară !" — repeta parcă soarele aprinzînd văpăi de aur pe faţa roşie a mingii.

Da, e primăvară şi ca şi odinioară pe vremea copilăriei sau a adolescenţei eşti înclinat să crezi că totul pe lumea asta e bun...

Ania îşi puse un palton subţire, neţinînd seama că prima zi caldă a primăverii e amăgitoare. Coborînd cîte două trepte deodată, ajunse cît ai clipi în curte.

In faţa intrării principale, îl zări pe Keşka : purta o scurtă cu nenumărate fermoare, iar ghetele lui vechi erau proaspăt lustruite ; se postase la marginea unei băltoace mari şi privind-o pe Ania cu coada ochiului, o salută în silă.

— Noroc, Keşka ! Ce zi minunată ! Ai ieşit să te plimbi ?

In loc de răspuns, el bombăni ceva nedesluşit.

— Mîine, după lucru are loc adunarea elevilor. Ai fost anunţat ? Să vii neapărat !

Keşka dădu grav din cap.

— Acum unde te-a trimis Garşin să lucrezi ?

— Cine? — întrebă Keşka şi amintindu-şi de neplăcuta întîmplare cu tija pe care o stricase şi de intervenţia inginerului acela înalt, îi răspunse posomorît: — Nicăieri... La început m-a pus să curăţ... nişte piuliţe... Iar acum tai frunză la cîini. Ieri le-am dat ajutor lăcătuşilor la nişte reparaţii.

— Adică acum înveţi meseria de lăcătuş?

— Nu... Aşa...

Deodată călcă scîrbit cu piciorul în băltoacă şi plecă cu paşi hotărîţi.

Ania se gîndi că trebuie să facă tot posibilul ca să-l readucă pe Keşka la strung. Dar cine o să mai vrea acum să se ocupe de el? După ce-şi făcuse o astfel de faimă, greu ai mai fi putut găsi pe cineva care să vrea să-l înveţe. Ca el mai erau şi Petea Kozlov şi Vanea Abramov, cîteşi trei prieteni la cataramă, iar Keşka era căpetenia lor. Oare aveau să vină mîine la adunare? Şi cum să le vorbeşti ca să te înţeleagă şi în acelaşi timp să-i şi ţii în frîu? Adunarea de mîine va hotărî multe. Nu-i uşor să ai de-a face cu patruzeci şi şapte de băieţi arţăgoşi şi obraznici. Cu fiecare în parte te mai puteai înţelege, dar cînd se strîng la un loc... Didenko îi spusese: „Cred că ai să izbuteşti...“ Ce păcat că omul acesta n-avea nici un fel de experienţă pedagogică!

Zîmbi cînd îşi aduse aminte cum Petea Kozlov, care se încăpăţînase să-i răspundă la întrebări, o întrebase el apoi, pe neaşteptate:

— E adevărat că aţi fost comandant în armată?

— E adevărat.

— Pe front... sau în spatele frontului?

Ea îi povestise:

— Pe front am construit cazemate, am montat poduri, am făcut drumuri pentru maşini prin mlaştini... — Apoi adăugase: — Cu atît mai mult cred că o s-o scot la capăt cu voi!

Petea Kozlov nu răspunsese nimic, dar mai tîrziu Ania îl văzuse discutînd însufleţit cînd cu un prieten cînd cu altul şi toţi o priveau curioşi. Să le vorbeşti cu mai multă siguranţă, cu mai multă hotărîre, şi să-ţi prinzi la rochie baretele decoraţiilor — iată ce le trebuia.

Hotărîndu-se să procedeze astfel, Ania îşi alungă cu uşurinţă din minte toate celelalte probleme — le va rezolva ea şi pe acelea mîine sau poate chiar în seara asta... Iar acum — iată Leningradul! Salut, Leningrad! De cînd nu ne-am văzut!

Ieşi în piaţa care se deschidea larg în jurul statuii lui Kirov. Statuia înălţată pe un soclu de granit îl înfăţişa pe Kirov într-o atitudine degajată şi energică, cu paltonul descheiat, privind vesel, cu ochii uşor întredeschişi. Părea că se uită la tot ce e în jur, că vrea să revadă oraşul iubit, cu oamenii lui, cu viaţa lui clocotitoare, viaţa aceea intensă, frumoasă şi plină, pe care o întruchipa atît de viu.

— Vezi ce minunat e oraşul nostru? — părea că-i spune el femeii care se oprise în faţa lui. — Ce lucruri minunate se realizează în jur! Să tot trăieşti!

— Da, Serghei Mironovici, — îi răspunse ea în gînd. — Ştiu şi văd. Şi vreau să trăiesc aşa cum ai ştiut tu să trăieşti. Atunci n-o să-mi mai doresc nimic altceva, nimic!

— Da, da, — părea că-i spune el, clipind vesel din ochi şi îndemnînd-o. — Să-ţi trăieşti viaţa aşa cum ai hotărît, numai bagă de seamă să-ţi ţii făgăduiala. Ai înaintea ta toată viaţa şi ea îţi aparţine în întregime.

Ania porni de-a lungul bulevardului, cu senzaţia că vedea totul pentru prima oară.

Cîte clădiri noi apăruseră pe locul ruinelor din anii războiului şi cîte erau în curs de construire! Dar asta ce stradă o mai fi? De o parte şi de alta a ei se înşirau case cu mai multe etaje. Şi cînd te gîndeşti că pe aici nu era înainte nici urmă de stradă! Din troienele ce se topeau, ieşeau la iveală ramurile subţiri ale unor copaci tineri — şi scuarul acesta, nici el nu exista înainte. Spre ea venea un troleibuz albastru — nici troleibuzul nu trecea pe aici înainte...

Se urcă în el şi ajunse în centru. Făcînd primii paşi pe Nevski Prospekt, Ania se opri, tulburată, şi-şi plimbă privirea peste toate aceste locuri dragi pe care le cunoştea dar pe care i se părea totuşi că le vede pentru prima oară. Iată şi săgeata sclipitoare a Palatului Amiralităţii, pe care nu e om să n-o cunoască; o găseşti gravată pe medalii, e cîntată de poeţi şi zugrăvită de artişti. Ania contempla palatul de parcă atunci l-ar fi văzut prima oară; cît de mult o impresionau liniile lui pure, ce se înălţau semeţe spre cer, pornind de pe temelia lor masivă şi totuşi zveltă.

Dar Nevski Prospekt? Prin ce este el atît de deosebit, de rămîne întipărit în mintea oricui a păşit o singură dată pe asfaltul lui neted? De ce le este el atît de drag locuitorilor săi, că oricît de departe s-ar afla, se simt înduioşaţi cînd aud doar

cuvîntul „Nevski"? Iată-l acum în faţa ei: semeţ, simplu şi armonios. O eleganţă discretă şi nici o podoabă de prisos... Numai în depărtare, în pîcla nordică, se ghicesc liniile avîntate ale cailor sculptaţi la intrarea podului Anicikov: calul şi călăreţul — un element al forţei dezlănţuite şi voinţa omului care îl îmblînzeşte.

Ieşise lume multă pe Nevski Prospekt. Era zi de odihnă şi vremea caldă îmbia pe oricine. De cum ieşi în stradă, îi şi recunoşti pe noii locuitori ai oraşului, oameni care lucrează la construcţii, sau învaţă la şcolile profesionale; unii privesc în jur, uimiţi şi se lovesc de cei din jur. Alţii, intimidaţi, se ţin prea băţoşi, vorbesc prea tare, umblă aliniaţi în grupuri de cinci şi de şase, încurcînd circulaţia. Dar nu-i nimic, peste un an, doi, se vor obişnui şi ei cu oraşul, îşi vor găsi un rost în viaţa lui şi n-ai să-i mai poţi deosebi de localnici. Aşa se va întîmpla şi cu băieţii aceia. Intr-un an, doi, vor creşte, vor mai căpăta minte, vor învăţa să muncească bine, să trăiască din plin. Aşa că ce rost aveau îndoielile ei? Totul va ieşi bine, numai că va trebui să muncească fără să-şi precupeţească puterile şi timpul... Dealtfel, la ce i-ar folosi forţa şi timpul dacă nu le-ar cheltui pe de-a-ntregul pentru o cauză mare.

Îi veni în minte o discuţie pe care o avusese cu Elţov, una din ultimele discuţii dealtfel, şi care hotărîse totul înainte de a se despărţi. „Dumneata vrei neapărat sau totul sau nimic — îi spusese el trist. — Dar poate că n-ai să întîlneşti niciodată un om pe care să-l poţi iubi aşa cum vrei dumneata, din adîncul sufletului, aşa cum iubeşti prima oară... Şi să trăieşti singură, e greu, Anicika, foarte greu..." „Ei, şi! Altfel nu pot..." Aşa îi răspunsese ea atunci. Elţov rămăsese tăcut, iar după un răstimp îi spusese: „E pentru prima oară că sînt furios pe caracterul omului rus..."

Cu atît mai bine dacă omul rus are un asemenea caracter. O, în timpul războiului caracterul acesta al omului rus a arătat ce poate! Cînd omul nostru se apucă de o treabă, i se dăruieşte cu trup şi suflet... Cred că tocmai de aceea a ajuns poporul nostru să fie în avangarda omenirii!... Cum spunea Vasea Mironov cînd vorbea despre nemţi? „Doar noi răspundem pentru ei, de vreme ce am învins... Cine altul i-ar putea scoate acum la lumină?" Lucrurile acestea se petrecuseră în Germania, înaintea căderii Königsbergului. Vasea Mironov nu pierduse pe nimeni dintre ai lui, dar întîlnise în calea lui atîta

durere omenească, atîtea sate şi oraşe arse şi ruinate, că i se frîngea sufletul de durere, de ură, iar buzele i se albeau de mînie. Şi de cîte ori nu-i spusese el: „Aşteaptă, că ajungem noi şi în Germania!" Şi am ajuns. Şi iată că într-una din zile Ania îl zărise pe Vasea Mironov într-o casă străină, nemţească stînd de vorbă cu trei ţărani: un bătrîn, o femeie şi un băieţandru de vreo şaisprezece ani. Bătrînul, care fusese prizonier în Rusia, o rupea puţin pe ruseşte. Vasea Mironov le vorbea adesea şi le explica pe îndelete concepţiile lui şi despre viaţa omului sovietic.

Apoi, mult timp după aceea, Ania îi reamintise ameninţările lui mînioase, la care el îi repeta de fiecare dată: „Doar noi răspundem pentru ei... Cine altul i-ar putea scoate la lumină?"

Ori de cîte ori îşi aducea aminte, ca şi acum, de tovarăşii din timpul războiului, Ania se simţea deosebit de bine. Grei şi chinuitori fuseseră anii aceia, dar multe lucruri luminoase se petrecuseră. Învăţase atunci să desluşească tot ce este curat, nobil şi frumos, tot ce sălăşluieşte în sufletul omului sovietic. Îşi aminti de Vasea Mironov şi de mulţi alţii ca el, oameni ruşi, sovietici, cu care făcuse războiul şi uitîndu-se la necunoscuţii din jurul ei, vedea aceleaşi trăsături: deprinderea de a munci cu voioşie, mai cu o glumă, mai cu o vorbă usturătoare, toate acestea ascunzînd însă o abnegaţie firească şi plină de avînt. Doar oameni ca Vasea Mironov au ridicat casele din ruine, au reconstruit uzinele pe care astăzi nici nu le mai recunoşti, au sădit şi copacii aceştia tineri şi teii bătrîni...

Ania se opri în colţ în dreptul străzii Gostinaia, împrejmuită toată cu schele. Da, încă un an, doi, poate chiar trei, şi n-o să mai rămînă nici urmă de asediu. Noii locuitori ai oraşului îl vor privi cu uimire: acesta să fie oraşul care a stat sub foc şi bombe nouă sute de zile şi nopţi?... Dealtfel, poate pentru că la noi pretutindeni în întreaga ţară, domneşte aceiaşi însufleţire... tocmai acesta este caracterul rus, sovietic.

Privind în josul străzii largi, Ania zări Piaţa Artelor. Nu mai era la fel ca înainte, dar nu-şi dădu îndată seama ce anume se schimbase. Se grăbi într-acolo, privind în jur şi minunîndu-se cît de frumos devenise totul! Linia de tramvai fusese scoasă, grilajul înalt care îngrădea scuarul fusese şi el scos şi întreaga piaţă căpătase perspectivă, scoţînd la iveală frumuseţea clădirilor care o înconjurau: Muzeul Rus, Teatrul

de Operă şi clădirea Filarmonicii. Clădirea anexă cu linii lipsite de armonie şi care strica aspectul sobru al Filarmonicii fusese dărîmată. Uşa largă, atît de cunoscută, o îmbia să intre. O fi poate vreun concert de dimineaţă? Da, într-adevăr, se cînta simfonia a patra de Ceaikovski. Ania se uită la ceas. Concertul începuse de mult. Sunetele muzicii nu răzbeau pînă aici, dar Aniei i se păru că aude melodia aceea cunoscută care vine de undeva de departe, nu dinăuntrul clădirii, ci din adîncul memoriei.

Se duse la casă şi ceru bilete pentru cîteva din concertele ce erau anunţate.

— Cîte unul? — o întrebă casieriţa.

— Cîte unul, — îi răspunse Ania, gîndindu-se: „N-am nevoie de nimeni, mă simt bine şi singură, da, n-am nevoie de nimeni...“ Îşi aminti în treacăt de Viktor Garşin. Nu, în nici un caz... Cînd mergea cu el la teatru, nu putea să fie atentă: îi tot şoptea mereu ba una, ba alta, şi-i întindea bomboane. La concerte o să trebuiască să meargă singură, sau numai cu cineva cu care să se poată înţelege din ochi, care să nu simtă altfel decît ea.

Pe aleea largă, în jurul unui scuar rotund, cîţiva copii se jucau cu mingea. Era o minge la fel cu aceea pe care Ania o văzuse dimineaţa prin geamul camerei sale şi strălucea tot atît de scînteietor în soare. Aruncată cu prea multă putere, mingea zbură peste capetele jucătorilor. Ania o prinse din zbor şi rîse văzînd spaima de pe feţele copiilor. Apoi, cu o lovitură de pumn, o trimise pe sus. Mingea zbură deasupra copiilor, făcînd o curbă mare.

— Asta lovitură! — încuviinţă pe un ton de cunoscător un băieţaş de vreo nouă ani şi o privi pe Ania cu respect.

— Păi sînt campioană de box, — îi spuse Ania şi, foarte mulţumită, traversă scuarul şi intră la Muzeul Rus.

Îl cunoştea bine încă de pe băncile şcolii şi acum se îndrepta cu paşi siguri spre sălile unde se aflau tablourile ei preferate. În drum spre sălile Surikov se opri să privească peisajele lui Levitan.

Un cer cenuşiu, un rîu, cenuşiu şi el, pe ale cărui maluri acoperite de stuf ruginiu zăreai ici şi colo pete strălucitoare de zăpadă, tot ce mai rămăsese din ultima ninsoare — un tablou de primăvară timpurie.

Apoi un altul: un iaz pitit în umbra deasă a unor copaci stufoşi. Un cer de toamnă, posomorît şi acoperît cu nori, un rîu a cărui dungă întunecată se pierde în zare, iar în primul plan, în colţ, o trestie singuratică, în bătaia vîntului.

O altă pînză înfăţişa uliţa unui sat pe o noapte cu lună — totul pare adormit, liniştit, albastru, iar pe fundalul acesta albastru se zăresc cîteva umbre întunecate. Iată şi „Liniştea": un tablou care înfăţişează frumuseţea sobră şi puţin posomorîtă a meleagurilor ruseşti — un mesteacăn singuratic înfipt într-un povîrniş nisipos. Şi nişte nori nemişcaţi şi cenuşii, ce se oglindesc în apa liniştită... Nimic pompos, nici o îngrămădire de culori şi în totul o minunăţie ce nu poate fi descrisă în cuvinte. Nimic nu te neliniştește în acest tablou, nici urmă de găteală sărbătorească. E un peisaj care te învaţă să priveşti mai atent, să te gîndeşti mai profund şi să-i preţuieşti coloritul estompat şi delicat, un peisaj din care vezi că omul nu dobîndeşte nimic fără trudă, fără să gîndească — totul cere muncă, isteţime, perseverenţă. Oare natura îşi lasă amprenta asupra caracterului oamenilor? Da, fără doar şi poate...

Pe cînd se gîndea la toate acestea, Ania ajunse în faţa schiţelor lui Surikov. Îşi aducea bine aminte de tablourile pentru care pictorul pregătise aceste schiţe — erau acolo, în sala principală: Ermak, Stepan Razin, trecerea Alpilor de către Suvorov. Acolo, pe pînze, totul e subordonat concepţiei artistului. Aici însă, în aceste schiţe pregătitoare, pictorul a căutat, a schiţat tipuri de oameni ruşi, pentru ca apoi, încadrîndu-le în compoziţiile sale, să le găseşti, fie avîntîndu-se în luptă sub comanda lui Ermak, fie pe luntrea lui Razin, fie trecînd pe deasupra prăpăstiilor înzăpezite ale Alpilor. Iată chipul lui Stepan Razin: o expresie voluntară, inteligentă, de om a cărui forţă nestăvilită o ghiceşti şi în sclipirea sfredelitoare a ochilor, şi în linia buzelor şi în jocul muşchilor feţei. Iată-i pe cazaci în barcă. Odată transpuşi de pictor în lupta sîngeroasă, expresia chipului lor se schimbă — devine înfierbîntată, mişcările le sînt acum avîntate şi năvalnice. Pe schiţe, aduc mai degrabă a vînători decît a ostaşi. Artistul i-a zugrăvit aşa cum îi vezi în viaţa de toate zilele, cu felul lor de a privi lucrurile pînă-n adîncul lor şi cu trăsăturile lor specific ruseşti: găseşti deopotrivă şi as-

primea şi blîndeţea, şi vitejia, şi spiritul de gospodar al ţăranului simplu şi harnic. Iar soldatul acela mustăcios, din dreapta, aduce puţin cu Vasea Mironov — nu atît prin chipul său cît mai ales prin caracterul pe care îl vădeşte.

Privind apoi cu atenţie o altă schiţă, nu prea mare, „Soldatul", Ania scoase o exclamaţie de uimire: da, iată-l, el e, Vasea Mironov, aproape aşa cum îi rămăsese întipărit în minte pentru toată viaţa. O figură calmă şi senină care exprima perseverenţă şi isteţime.

Ania trecea de la o schiţă la alta şi rămînea mai mult timp în faţa tablourilor, aşezîndu-se pe cîte o canapeluţă, ca să poată avea perspectiva pînzei la care se uita: „Soldatul" transpus de pe schiţă pe pînza înfăţişînd trecerea Alpilor nu mai semăna atît de mult cu Vasea Mironov. In schimb, Ania îl descoperi pe Vasea sub o înfăţişare nouă în chipurile încordate ale celor doi soldaţi care sprijineau un tun pe marginea unei prăpăstii. Inseamnă deci că există oameni care întruchipează caracterul întregului popor?

— Dar tînărul rîde, — se auzi în spatele Aniei un glas încet de femeie.

Ania îl admira şi ea pe tînărul soldat care rîdea trecînd pe Puntea Diavolului la o înălţime ameţitoare şi care răspundea cu plăcere şi din tot sufletul la gluma comandantului atît de iubit.

— Şi cît adevăr e în el! — observă încet acelaşi glas de femeie. — Aşa rîdeam şi noi în timpul războiului, la orice glumă!

Ania se întoarse. Femeia care vorbea era slăbuţă şi destul de bătrîioară. Alături de ea se afla un tinerel. Femeia avea un cap mic şi părul blond, încărunţit şi adunat pe ceafă într-un coc. Ochelarii prinşi de nas dădeau feţei ei palide şi cu mici zbîrcituri o expresie plăcută şi severă, de învăţătoare bătrînă. Tînărul o ţinea de braţ. Din haina nouă şi albastră i se zărea gulerul bleu al cămăşii şi nodul bine legat al cravatei de un albastru viu, ceea ce făcea ca ochii săi luminoşi să pară mai albaştri, iar bujorii din obraji mai aprinşi. Părul, la fel de deschis ca al femeii, se ridica deasupra frunţii netede, formînd un moţ cîrlionţat.

„Mama şi fiul", hotărî Ania surprinzînd o asemănare nu prea mare, totuşi incontestabilă.

Tînărul o recunoscu pe Ania şi o salută prietenos:

— Bună ziua, tovarăşă Karţeva.

Se uită mai atent şi-l recunoscu pe Nikolai Pakulin, şeful brigăzii de comsomolişti şi tinèret, care fusese primit în rîndurile partidului la şedinţa biroului de partid. Cînd, după o scurtă pauză, directorul se interesase dacă e rudă cu Pakulin, şeful secţiei palete, cineva îi povesti Aniei istòria fraţilor Pakulin, şi despre mama lor care părăsise de curînd uzina — ieşise la pensie.

— Mă bucur că te întîlnesc aici, — spuse Ania salutîndu-l. — Eşti cu mama dumitale, nu-i aşa?

Femeia o salută cu respect.

— Dar băiatul cel mai mic unde e? — întrebă Ania şi adăugă: — Aveţi copii tare buni!

— Nu-mi place să-i laud, dar nici nu mă plîng de ei, — răspunse mama. Ochii ei miopi se luminară şi faţa îi deveni dintr-o dată mai tînără. — Vitea a început să meşterească un aparat de radio şi acum pîn-ce nu-l dă gata nu-i chip să-l urneşti de lîngă el.

— Dacă ar fi toţi băieţii noştri aşa! — spuse Ania amintindu-şi de Keşka şi de alţi băieţi „nereuşiţi". — Spune, Nikolai, vii deseori la muzeu?

— Nu, n-am timp.

Totuşi din discuţie reeşi că venise pentru a treia oară ca să-i arate mamei lui muzeul.

— Dacă te mulţumeşti să vii o singură dată, nu poţi vedea totul, — zise Nikolai. — Ţi se pare că n-ai scăpat nimic din vedere, dacă însă vii din nou descoperi un tablou pe care nici măcar nu l-ai observat, sau la un altul, pe care ai impresia că-l cunoşti, ţi se dezvăluie cîte un amănunt care-ţi ajută să-l înţelegi mai bine.

„Cîţi ani o fi avînd? se gîndea Ania. Nouăsprezece? Douăzeci? Şi băieţii aceia au aproape aceeaşi vîrstă şi totuşi nimic nu-i atrage din tot sufletul".

Pe cînd Pakulin şi maică-sa se îndepărtau, Ania înţelese că nu ea trebuia să-i convingă pe băieţi ci că ar fi mult mai bine, mai simplu şi mai convingător, să le vorbească Nikolai.

Ania îi ajunse din urmă.

— Nikolai, am o sarcină pentru dumneata. Mîine este adunarea tineretului, a elevilor, cred că ai auzit de ea, nu? Iată despre ce e vorba: te-aş ruga să le povesteşti cîte ceva despre dumneata şi despre fratele dumitale. Cum aţi crescut, cum aţi învăţat, cum aţi venit la uzină şi v-aţi calificat, cum vă petreceţi timpul, ce vă interesează şi ce citiţi. Înţelegi? Dar trebuie să le povesteşti amănunţit, cu suflet.

Mama îşi privi fiul cu coada ochiului: oare ce avea să răspundă?

Nikolai răspunse pe un ton stăpînit şi în clipa aceea aducea foarte mult cu maică-sa.

— Bine. Am să mă străduiesc.

„Ei, dar iată cum m-am luat cu vorba!" zîmbi Ania luîndu-şi pentru a doua oară rămas bun de la Pakulin şi gîndindu-se dacă să se ducă acasă sau să mai hoinărească prin muzeu.

Deodată scoase un strigăt de uimire: în faţa ei se afla Alexei Polozov.

— Ce bine că te-am întîlnit! Tocmai voiam să plec şi iată că dau de dumneata. Asta-i minunat! — îi zise el, luînd-o de braţ şi conducînd-o înapoi spre sălile muzeului.

— Vorbeşti ca şi cînd ai fi ţinut să mă întîlneşti.

— Inchipuieşte-ţi că nu. Dar cînd te-am văzut m-am bucurat.

— De ce?

Fără să-i răspundă la întrebare, Polozov spuse:

— In copilărie aveam o vecină, o fetiţă care la fiecare întrebare de-a mea, răspundea: «De ce, pentru că se termină cu „e"» şi tare mă înfuria lucrul acesta.

— Eu mă gîndesc astăzi, — îi povesti Ania, — la caracterul rus şi la trăsăturile lui naţionale. Mi-am amintit de Vasea Mironov, comandantul meu de pluton, şi oricît de ciudat ar părea, am găsit în sala Surikov un portret de-al său.

— Arată-mi-l.

Polozov privi cu atenţie cîteva minute schiţa care înfăţişa un cap de soldat, apoi spuse hotărît:

— Nu. Nu seamănă.

Uimită, Ania izbucni în rîs:

— Ei, ştii că asta-i bună...

— Nu, nu. Nu seamănă şi nu căuta să mă contrazici!

O duse mai departe. Ania îl privea cu interes, iar Polozov, privind portretele de femei pe lîngă care treceau, schiță cu mîna un gest de indignare.

— Nu cumva crezi că semeni cu una din femeile astea, pentru că din întîmplare ai aceeași bărbie, nas sau ochi?

— Nu despre asemănarea exterioară e vorba, ci despre tip...

— Oare în decurs de o sută cincizeci de ani tipul omului rus nu s-a schimbat de fel?... Ce spun eu o sută cincizeci de ani! S-a schimbat el în ultimii treizeci de ani și dealtfel astea nu-s fotografii, ci portrete!

Fără să se fi înțeles dinainte, se așezară împreună pe o canapea roșie de lîngă perete și Alexei începu dintr-odată să vorbească cu pasiunea omului bucuros că și-a găsit în sfîrșit un interlocutor.

— Cînd eram mai tînăr și mai naiv, căutam întotdeauna în tablouri frumosul. Și nici măcar adevărata frumusețe, ci doar o frumusețe de suprafață. Dacă pînza reprezenta o femeie, trebuia neapărat să fie foarte frumoasă, dacă era un apus de soare, trebuia neapărat să fie aureolat, dar adevărata frumusețe constă în adevărul vieții. Și acest Vasea Mironov al dumitale nu este un simplu soldat rus, el este unul dintre oamenii simpli despre care a vorbit Stalin la Kremlin. Omul simplu, sovietic, un om excepțional și minunat, fără seamăn pe lume! Omul acesta sovietic de rînd e acela care a salvat omenirea și a construit socialismul... Dacă ai vrea să-l pictezi pe Vasea al dumitale, portretul lui ar trebui să-ți înfățișeze toate aceste trăsături. Dacă te-ar picta cineva pe dumneata, cu felul dumitale de a fi atît de feminin, crezi că nu s-ar simți că ești inginer, că ai făcut războiul?... Au trecut atîția ani din noaptea aceea petrecută în adăpost — îți mai aduci aminte de ea? — crezi că de atunci nu ne-am schimbat de loc? Nu zic că am îmbătrînit, dar după părerea mea am devenit pur și simplu alți oameni!...

— Pare-se că ai devenit și mai încăpățînat, nu-i așa? — glumi Ania.

— Da, — răspunse el serios.

Ania îl privi cu simpatie. Era ciudat dar și ei i se părea că îl vedea atunci pentru prima oară. Avea o înfățișare ștearsă, și de aceea în mulțime nu-ți atrăgea luarea aminte. Trebuia să-l cunoști îndeaproape ca să-l prețuiești. Avea o față obișnuită, nici frumoasă, nici urîtă, cu trăsături cam aspre și neregulate,

cu ochi destul de mici şi de o culoare nedeterminată, cînd cenuşie, cînd albastru-verzuie. Gura lui părea că nu cunoaşte zîmbetul iar în jurul ei străjuiau cute adînci. Părul îi era rar, drept şi tuns scurt. Avea un trup subţire ca de adolescent şi i se ghicea forţa, umerii însă îi erau puţin aduşi. Nu vorbea mult, dar cum începea să vorbească se înviora. Faţa îi trăda toate simţămintele şi gîndurile şi odată cu ele întreaga lui personalitate, structura lui sufletească — chipul îi căpăta cu totul altă expresie, pe care n-o mai puteai uita, devenea frumoasă.

— Te duci la Filarmonică? Îţi place muzica?

Fără să ştie de ce, Ania ar fi vrut ca el să-i răspundă: da, mă duc, şi-mi place. Pentru ca apoi să adauge pe un ton firesc: ştii ce, hai să mergem odată împreună.

— Nu mă duc şi nici nu ştiu dacă îmi place. In orice caz nu înţeleg nimic.

Tăcu puţin, apoi spuse cu amărăciune în glas:

— Şi desigur că asta nu-i bine. Ştiu că trebuie, dar nu mă pot decide să merg. Dar de ce mă întrebi?

Ania rîse în sinea ei.

— De ce să fie nevoie? — îl întrebă ea, ironic. — Odată ce nu te poţi duce, înseamnă că nu simţi nevoia. Să mergem, aici e frig!

Intr-una din sălile Repin, Alexei se opri în faţa unei pînze uriaşe — „Consiliul de stat". Aniei nu-i plăcea acest tablou — îi găsea prea oficial, prea pompos.

— Priveşte te rog, cu atenţie ce tipuri sînt aici! — îi spuse Alexei. — Birocraţi, netoţi, îngîmfaţi, indivizi plini de ei şi meschini, nulităţi — îi găseşti pe toţi aici! Dar ţarul? Aproape că nici nu-l observi, atît e de şters!... Dacă aş şti să pictez aş picta un tablou cu tema: „Consfătuirea de producţie a constructorilor de turbine". Înţelegi? Cu cîtă vigoare aş reda tot ce este minunat în oamenii noştri! Ai văzut tabloul de la comitetul de partid? E intitulat „Miting într-o uzină". Cînd mă uit la el, mă apucă furia. Mai mult şepci decît oameni, şi doar despre fiecare dintre oamenii aceştia se pot scrie versuri!

— Dumneata scrii versuri, Alexei Alexeici?

Ania îşi întoarse uşor capul ca să-şi ascundă un zîmbet; îi veniseră în minte cuvintele lui Garşin: „Vai, cît de mult iubesc paletele turbinei..."

Alexei se înroşi şi spuse supărat:

— Nu, nu-i vorba de versuri. Dar să pictezi doar niște șepci și spatele oamenilor, asta e ceva jignitor! Asta înseamnă lene, înseamnă să nu-ți dai seama că un colectiv de oameni e format din personalități și fiecare personalitate este mult mai bogată și mai interesantă decît niște senatori. Vorobiov, Kolea Pakulin, Saşa Volovik și mulți alții — iată ce înseamnă colectivul. De ce nu ne înfățișează arta astfel de oameni? Nu o pată pe un tablou, nu un perosnaj negativ din producție, ci o personalitate în toată bogăția și complexitatea ei!... Iar dacă există tipuri negative atunci ele trebuie înfățișate în așa fel, da, în așa fel, încît să le fie și lor scîrbă cînd se recunosc!

Plimbarea aceasta prin săli îl împiedica să vorbească. O luă pe Ania de mînă și se opriră în mijlocul sălii.

— Iată, vorbim despre frumos. Nu de mult am stat o zi întreagă la Ermitage în fața unui tablou de Rembrandt. Cînd zugrăvește pe vreun cămătar oarecare, pictorul îl arată hîd, scîrbos, dar tabloul e minunat pentru că privindu-l poți să povestești despre omul acesta totul: cine e, cum trăiește și ce gîndește. Mîinile lui nu sînt mîini obișnuite, iar degetele sînt ca niște ghiare hrăpărețe... Dar de ce-ți spun oare toate acestea?... Ah, da! Pentru că atunci cînd l-am văzut pe Torjuev al nostru, mi-a trecut prin minte să-i fac portretul! Ai ajuns să-l cunoști îndeaproape? Cînd te uiți la el, are o înfățișare destul de plăcută și desigur că pe fotografiile de familie, apare ca un bărbat chipeș. Dacă-l fotografiezi lîngă strungul carusel — arată ca un adevărat muncitor! Un muncitor calificat! Dacă i-ai face însă portretul, așa cum e el în realitate, vai ce mic burghez de rînd ar mai ieși!

— Dumneata vorbești pur și simplu cu ură despre el.

— Dar cum crezi dumneata că trebuie să mă port? Ca un bun creștin și să-i iubesc pe toți? Da, vorbesc cu ură! Pentru că este un om de-al nostru din uzină și un muncitor de prima clasă și de aceea mi-e și mai ciudă.

— Mie însă mi se pare că oamenii pur și simplu nu știu cum să-l ia. La urma urmei nu e chiabur, ci muncitor!

— Un hrăpăreț, asta.e! Un egoist! Pe unul ca ăsta nu-l poți lua cu tine în comunism. Pentru mine comunismul înseamnă în primul rînd o vreme în care orice om cu care te-ai întîlni în viața de toate zilele sau la locul de muncă, să meargă umăr la umăr cu tine. Știi cum spune Maiakovski: „La primul strigăt: Tovarășe! — întreg pămîntul privirea să-și întoarcă..."

Şi fără să-şi dea seama o prinse din nou de mînă, pentru că aşa îi era mai comod să-i vorbească despre tot ceea ce-l preocupa.

— Comunismul va însemna o epocă plină de însufleţire, plină de avînt, şi nu un rai plictisitor, fără emoţii, fără pasiunea înfăptuirilor!... Pînă acum orînduirea socială înăbuşea şi gîtuia întotdeauna personalitatea omului, nu-i aşa? Comunismul însă îi deschide posibilitatea unei dezvoltări depline şi liberă. Uită-te la oamenii noştri: cît de repede li se dezvoltă forţele, talentul, imaginaţia! Şi an de an se vor dezvolta tot mai repede, mai cuprinzător. Noi rezolvăm probleme pe care nimeni şi niciodată nu le-a rezolvat... Şi crezi că nepoţii noştri or să ne invidieze? Nu, pentru că tocmai în comunism se vor rezolva cele mai grandioase probleme.

— Da, da! — spuse Ania. — Nu ştiu de ce, dar toată lumea e obsedată acum de zborurile interplanetare. Pesemne că se va înfăptui şi asta într-o bună zi. Dar pe mine nu mă atrage cîtuşi de puţin planeta Marte. Avem noi destule treburi şi pe pămînt! — Şi oftă glumind: — E doar atît de bun pămîntul nostru, dacă îl cureţi de stîrvuri şi faci ordine!

— Bine ai spus „ordine" — începînd cu orînduirea socială şi sfîrşind cu clima.

— Să domini natura, nu-i aşa? Ploaie artificială, reglarea temperaturii...

— Ania, spune-mi te-ai gîndit vreodată ce interesant o să fie atunci pentru ingineri? Să ne gîndim numai la automatizarea uzinelor, în procesul metalurgic de pildă... Îţi dai seama? Inginerul stă la tabloul de comandă şi deţine în mîinile lui întreg procesul turnării, laminării, prelucrării! Dar mecanizarea şi automatizarea construcţiilor? Cîteodată stau şi visez ce maşini minunate, nemaivăzute, se vor mai crea! Muncă liberă, mijloace cîte vrei, utilajul cel mai perfect — atunci o să te poţi avînta! Sînt sigur că uneori o să uiţi şi de somn şi de mîncare şi ai să stai toată noaptea în laborator să faci experienţe...

— O, cît aş vrea să apuc ziua aceea!

— Ce spui, Ania! — exclamă el. — Sînt sigur că o să rezolvăm toate acestea!

Rămăseseră în mijlocul sălii uitînd cu totul că se aflau într-un muzeu. Vizitatorii îi ocoleau, unii îi priveau zîmbind ironic şi păreau că-şi spun în sinea lor: ăştia n-au venit aici să privească tablourile ci pur şi simplu şi-au dat o întîlnire.

Ania, care observase înaintea lui privirile piezişe, izbucni în rîs şi îl trase pe Polozov spre ieşire.

— Să mergem Alioşa, că se uită lumea la noi ca la nişte îndrăgostiţi.

Alexei făcu un gest dezaprobator cu mîna şi deodată se posomorî. Ania se uita la el cu coada ochiului, gîndind fericită: „O să fim prieteni. Da, da, o să fim prieteni".

Deodată Alexei se opri în faţa Aniei şi începu să-i vorbească ursuz şi răutăcios:

— Mi-ai spus mai adineauri: „De vreme ce nu asculţi muzică, înseamnă că nu-i simţi nevoia..." Vorbele astea mi-au zgîriat pînă-ntr-atît sufletul, că mă doare şi acum. Dar uite ce vreau să-ţi spun: dumneata desigur că ai folosit mai bine şi mai inteligent timpul decît mine. Uneori mă apucă disperarea cînd văd cît sînt de ignorant! Cred că e caraghios să mergi la un concert nu pentru că te atrage muzica, ci doar ca să constaţi dacă eşti necioplit ori ba. Dar e pur şi simplu ruşinos să nu înţelegi muzica, arhitectura sau pictura... E tot atît de ruşinos ca şi cînd ai trăi fără să citeşti o carte. De citit citesc eu, dar îmi scapă multe şi, în general, îmi lipsesc destule cunoştinţe. Cînd îmi amintesc de anii de studenţie şi de şcoală, mă apucă furia: cît timp am irosit! Lacune şi iar lacune, şi naiba ştie dacă am să izbutesc să le împlinesc vreodată, să ajung totul din urmă!

Era ora de închidere şi personalul muzeului grăbea publicul. Alexei porni spre ieşire cu paşi mari. Ania mergea ceva mai în urmă privindu-i cu un zîmbet umerii laţi şi puţin aduşi, ceafa puternică şi capul pe care şi-l ţinea înclinat cu îndărătnicie.

— Unde eşti? — strigă el pe neaşteptate din vestiar. — Dă-mi numărul să-ţi iau lucrurile.

Ieşiră împreună şi o conduse pînă la staţia de autobuz.

— Incotro? — întrebă ea.

— Eu vreau să mă mai plimb puţin.

Ania n-ar fi avut nimic împotrivă să se plimbe împreună, dar se sfii să i-o spună, iar Alexei nu numai că nu-i propuse să facă o plimbare ba chiar se arătă nerăbdător.

— De ce-o fi întîrziind autobuzul?

— Te grăbeşti să scapi de mine? Poţi să pleci, că mă descurc eu şi singură.

El dădu cu indulgenţă din cap şi rămase alături de ea gîndindu-se la ale lui. „Ah, ce mult iubesc paletele turbinei!..." Această caracterizare ironică pe care i-o făcuse Garşin i se părea Aniei cu totul nedreaptă.

— Ştii, cineva mi-a spus că dumneata îţi cauţi o soţie cu care să poţi vorbi despre turbine.

— Chiar aşa! — răspunse cu vioiciune Polozov. — Dacă îţi împarţi viaţa cu cineva, atunci desigur că trebuie să împarţi şi ceea ce formează baza vieţii! Dealtfel eu nu ţin morţiş să mă însor, cît despre glumele lui Garşin al dumitale, le ştiu pe dinafară.

— Al meu? De ce al meu?

Alexei o privi drept în ochi şi-i spuse:

— Mă rog, nu al dumitale personal, dar în orice caz se complace grozav în societatea femeilor.

— După cîte văd, nu-ţi place să rămîi dator.

— Datoria trebuie onorată.

— Halal prieteni!

— Ţi-a spus Garşin că sîntem prieteni?

— Văd că nu ţii de loc la el.

— Dar dumneata? — o întrebă pe neaşteptate Alexei.

— Mie îmi place, — îi spuse ea cu cochetărie. — E tipul de bărbat care place femeilor.

Ar fi vrut să-i audă răspunsul, dar parcă într-adins sosi tocmai atunci autobuzul. Alexei o ajută să se urce ţinînd-o politicos de braţ, şi după o clipă Ania îl văzu cum porneşte pe stradă, legănîndu-şi braţele pe lîngă trup.

10

Casele de pe cealaltă parte a străzii erau încă scăldate în soare, dar în camera Aniei începuse să se întunece. Să meargă undeva să mănînce, n-avea chef. Îşi cercetă proviziile, ei sărăcăcioase — unt, pîine, cartofi, resturi de şuncă... Ei, asta-i minunat; ce-i mai gustos decît cartofi cu unt?

Să trăieşti cartof de aur-aur-aur-aur,
Noi pe tine te-ndrăgim-gim-gim!
Nu ne temem de-orice drumuri-umuri-umuri
Cînd cu tine ne hrănim-im-im!

Malul nisipos al rîului Luga, căsuţele mici ascunse printre brazi, vîlvătăile înalte ale focului şi norii de fum purtaţi de vînt cînd ici, cînd colo, care speriau pionerele... În jurul focului are loc o discuţie condusă de cel mai mare, de cel mai isteţ dintre băieţi — Pavluşa Karţev. În tabără el trece drept un învăţat, a citit toate cărţile şi cunoaşte tot ce există pe lume. Pavluşa le vorbeşte despre tinerii constructori ai Magnitogorskului, despre uzina de tractoare din Stalingrad, despre Komsomolsk pe Amur... Şi îi aruncă Aniei priviri stăruitoare... dar severe. În dimineaţa aceea, ca să-i facă în necaz lui Pavluşa Karţev, care era de serviciu, Ania încălcă dispoziţia şi trecu înot rîul plin de primejdii. Karţev o ajunse din urmă lîngă bancurile de nisip de pe celălalt mal şi începu s-o mustre pentru indisciplină. Ania îi răspunse: „Am vrut doar să văd dacă ai să porneşti înot după mine sau nu!" Karţev se înroşi şi-i spuse supărat: „Cum să nu pornesc, de vreme ce astăzi sînt de serviciu? Şi acum hai înapoi, hai, hai!" Ania stărui: „Dar dacă n-ai fi fost de serviciu, ai fi pornit înot după mine?" Dar Karţev îi strigă: „Ei, acum înoată, că de nu..." Ania înota în mai multe stiluri: se cufunda sub apă, făcea pluta pe spate şi glumea pe socoteala lui Pavluşa, spunîndu-i că vrînd nevrînd o să trebuiască să-i vină în ajutor dacă ea va fi în pericol. Pavluşa însă avea un aer bosumflat, părăsit. Cînd ieşiră pe malul nisipos, Pavluşa, uscăţiv, cu picioarele lui lungi, o porni de unul singur, emoţionat, fără să se mai uite în urmă.

Şi astăzi el nu mai e! Trupul lui, ochii lui inteligenţi şi buni, expresia feţei lui, mereu mirată şi gînditoare, glasul lui... nu mai există? Nu mai există pentru totdeauna?... A fost cîndva şi acuma nu mai este. N-a mai rămas nici urmă. Nu i-a rămas nici mormîntul. Nimic...

Cartofii începuseră să fiarbă şi aburul ce răbufnea de sub capac, ţiuia prelung. Reşoul electric dogorea şi de sub cratiţă i se zărea rezistenţa încinsă pînă la roşu. Afară, pe stradă, ziua de primăvară se stingea molcom.

Eşti singură, Ania, singură cu amintirile tale. Toţi au pe cîte cineva, un soţ, copii sau rude. Numai tu eşti singură. Singură de tot. A existat Elţov, dar ai plecat de la el. „Ai înnebunit!" exclamase Tatiana. Poate că într-adevăr am înnebunit? Poate că e absurd să-mi închipui că cineva o să-l înlocuiască vreodată pe Pavluşa, că o să mă îndrăgostesc vreodată din nou!...

Se auziră paşi pe coridor şi o bătaie discretă în uşă.

— Dumneata ?...

Garşin îi zîmbi ducîndu-şi conspirativ degetul la buze.

— Mai încet, Anicika, am tulit-o pe furiş... De ce n-ai vrut să rămîi la masă la Liubimov ? Mi-am pierdut răbdarea aşteptîndu-te... De supărare am jucat două ore la rînd preferans, pînă m-au apucat durerile de spate !

Ania ar fi vrut să-şi ascundă bucuria, dar nu ştia să se prefacă şi recunoscu cu glas tremurător :

— M-au năpădit şi pe mine gînduri triste...

Fie că înţelesese, fie că nu voise să întrebe care erau aceste gînduri triste, Garşin nu mai stărui şi se porni pe glume, izbutind pînă la urmă s-o înveselească. Dealtfel, nici nu ştia cînd îşi pusese paltonul, ajutată de Garşin, care-i propusese să meargă împreună să mănînce ceva „într-o cîrciumioară caucaziană, cel mai drăguţ loc din oraş, ai să te convingi".

Coborînd scara, el începu să fredoneze fals, dar vesel :

Oamenii trăiesc perechi :
Petea e cu Maşa,
Olea e cu Saşa,
Numai noi sîntem, fetică,
Pui răzleţi de rîndunică —
Căci uitarăm amîndoi :
Unu şi cu una-s — doi !

Paltonaşul ei subţire nu-i prea ţinea cald, şi vîntul rece o pătrundea pînă la oase, aşa că simţi o adevărată plăcere cînd se trezi în restaurantul caucazian, cald şi îmbietor. Din sala scundă, învăluită în fumul albastru de tutun, îi întîmpinară strigăte şi sunete stridente de instrumente muzicale. Era multă lume, ca de obicei în zi de duminică, şi toate mesele erau ocupate. Dar Garşin se învîrtea prin sală ca un obişnuit al localului, salutîndu-se cu ospătarii : îi făcu unuia cu ochiul, îl zori pe un altul — şi iată-i aşezaţi la o masă, în fundul sălii, separaţi de vecini printr-o despărţitură. Garşin comandă frigărui ca la Kars şi vin de „Mukuzani", dînd instrucţiuni ospătarului cum să fie pregătit şaşlîkul [1]), ce salată să aducă şi cum s-o prepare.

---

[1]) *Şaşlîk* — frigăruie din carne de berbec (N. trad.).

In timp ce căutau o masă, femeile îi aruncau lui Garşin priviri galeşe şi întorceau capul după el, lucru ce-i făcea plăcere Aniei, pentru că îi dădea şi ei prilejul să-l privească cu alţi ochi: nimic de zis, era un bărbat atrăgător!

Ospătarul aduse vinul, pîinea şi salata, iar Garşin umplu paharele.

— Închin paharul urîndu-ţi să nu mai fii tristă, Anicika, şi în concluzie să nu mai fugi de mine!

Ania sorbi dintr-o înghiţitură vinul acrişor, rece şi plăcut la gust, şi rupse cu poftă dintr-o bucată de pîine. Îi era tare foame iar vinul începu să se facă simţit printr-o uşoară ameţeală.

— Dumneata nu te-ai schimbat de loc, ai rămas acelaşi dinainte de război — şi asta-i uimitor, — începu Ania.

— Toţi s-au mai schimbat, dar dumneata ba.

— Eu nu sînt un om complicat, — spuse Garşin, umplînd din nou paharele cu vin.

— Nu eşti un om complicat? Ei şi? Cu atît mai bine! — Mie însă mi-ar fi plăcut să nu am un suflet complicat, — urmă Ania. — Ar fi fost mai bine dacă aveam altă fire; să fie atît de puţin complicată ca să nu-mi mai aduc aminte de nimic, să nu mai gîndesc, să nu mă tulbure nimic, uite aşa ca dumneata...

Garşin se arătă cam supărat de vorbele ei.

— Cum adică? Dumneata crezi că sînt un om neserios, un fluşturatic?

Ania dădu din cap, zîmbind.

Garşin ar fi vrut să mai adauge ceva, dar se răzgîndi, dădu din mînă şi ridică paharul:

— Să bem în cinstea fluşturaticului!

În sfîrşit sosi şaşlîkul. Chiar în clipa aceea muzicanţii trecură pe estradă şi se apucară să-şi acordeze instrumentele. Începu să răsune tînguitor şi puţin prea tare pentru o sală atît de scundă, cunoscutul cîntec despre Suliko.

— Îmi merge faima că sînt uşuratic, — zise Garşin, apropiindu-se de Ania, pentru ca muzica să nu-i acopere vorbele. — Dar să nu crezi ce se spune. Sînt pur şi simplu un om vesel, îmi place să beau, să mănînc, îmi plac femeile drăguţe. Oricărui bărbat îi place o femeie drăguţă, numai că ceilalţi fac pe indiferenţii, iar eu sînt sincer. Dacă vrei să ştii, mie îmi sînt nesuferiţi oameni de felul scumpului

dumitale Polozov, oameni care știu una și bună: muncă și iar muncă.

— Dar de unde știi dumneata că-i așa?!

Garșin făcu o mutră plictisită.

— Să-l lăsăm în plata domnului! Știe să și patineze, nu-i așa? In orice caz mai bine ca mine, dar asta n-are nici o importanță! Fapt e că nici aici nu se dezminte — dacă patinează, apoi trebuie neapărat s-o facă mai bine decît toată lumea. Dealtfel, și-a pus în cap să ajungă la nu știu ce, și asta o să-l preocupe pînă la adînci bătrîneți, cînd o să se uite înapoi și o să-l apuce mirarea că i-a albit barba!

— Și dumneata preferi să ajungi să ai barba căruntă fără să fi realizat nimic, în nici un domeniu?

Ania îi aruncă o privire ironică și sfredelitoare; era de-a dreptul indignată.

— De ce fără să fi realizat nimic? — se supără la rîndul său Garșin. — Dacă mi-am propus un lucru, e de ajuns să vreau, ca să-l realizez!

Ania nu putea să-și dea seama dacă era beat sau nu — probabil că băuse destul la Liubimovi, iar aici mai adăugase — sau pur și simplu făcea pe grozavul.

— Uite, Vitea, eu încerc să înțeleg ce anume te preocupă și ce dorești într-adevăr?

Garșin făcu semn să se mai aducă o sticlă cu vin, umplu paharele și întinse mîna să ciocnească cu Ania.

— Mă analizezi? Atunci să bem pentru treaba asta; iată-mă, stau în fața dumitale, așa cum sînt!

După ce mîncă, Aniei îi mai trecu puțin amețeala. Acum era doar mai veselă ca de obicei, datorită vinului, cîntecului sentimental și întregii atmosfere din restaurant, dar și datorită discuției cu omul acesta care ori se prefăcea, ori apărea în fața ei — după cum îi declarase singur — așa cum era el.

— Și cam ce-ai dori dumneata — care ești așa cum ești?

— Ce-aș dori? Nimic deosebit, Anicika! Puțină glorie, puțin noroc, dacă pot să le capăt fără prea multă sudoare și insomnii, puțină veselie și bineînțeles dragoste! Iar atunci cînd se vor ivi greutăți, să sar peste ele fără să-mi frîng picioarele, pentru că mai am nevoie de ele!

— Așadar din toate cîte puțin, nu?

— Dar ce, dumitale îți trebuie din toate mult? O mare glorie, un mare succes și o dragoste nesfîrșită?

— Da ! — exclamă Ania. — De ce nu ?

— Vai, Anicika, tare eşti naivă ! — Îi luă mîna şi i-o sărută. — Nici nu ştii cît îmi placi, pe cinstea mea ! Eşti atît de pretenţioasă, vai cît de pretenţioasă ! Erai şi înainte aşa, dar ceva mai puţin.

— M-am maturizat, Vitea. Am avut atîta de suferit, am văzut atîtea nenorociri, că nu mă mai pot mulţumi cu jumătăţi de măsură în ceea ce priveşte fericirea sau succesul. Cînd o să trăiesc din plin, dacă nu acum ?

Garşin se posomori, tăcu şi cu degete nervoase scoase din buzunarul dinăuntru al hainei două barete de decoraţii.

— Iată, Anicika, pretenţioaso, iată participarea mea la război. Şi în plus două găuri în trup. Uite, asta este o operaţie de debarcare. Kőnigsbergul. Asta — contra-atacul de lîngă Şeşupa... Orice ai spune, dar Victor Garşin a fost unul dintre primii care au pătruns pe pămîntul prusac, peste acest blestemat de rîu. Unul din primii !... In trei ani — trei grade ! Dacă aş fi vrut, aş fi putut rămîne în armată, m-ar fi primit cu plăcere, m-au rugat chiar !... Cînd m-am întors, cei de la institut m-au poftit îndată şi m-au primit cu braţele deschise — vino, te rog, să predai... — Deodată se opri şi o privi încurcat, amintindu-şi pesemne că-i mai povestise despre toate acestea ceva mai altfel, dar îndată zîmbi şi continuă cu aceiaşi încredere în sine : — Ştii, ca să mă sperie, mi-au încredinţat cursurile prin corespondenţă. Să fi vrut eu să dau puţin din coate... Glorie, bani, aş fi avut de toate !... Iar la uzină ? — umplu paharele, mai vărsă vin şi pe de lături, pe masă, şi o sili pe Ania să bea : — Bea pînă la fund, Anicika şi ascultă, dacă vrei să ştii tot... Eu nu cer mult de la viaţă. Mă mulţumesc cu tehnologia mea, în clipele cînd e multă muncă, ajut la montaj şi mă ocup şi de plan. Planul — este o politică ce ţinteşte departe. Aici în uzină poţi să dobîndeşti totul dintr-odată : şi succes, şi bani, şi înaintarea în funcţie ; aici miza e mare, banco !... Iar dacă aş dori puterea, sau o situaţie bună, crezi că n-aş izbuti să le capăt ? Chiar şi pe Liubimov l-aş doborî în doi timpi şi trei mişcări, iar dacă mi s-ar încredinţa secţia, te asigur că aş face faţă ! Dar la ce-mi trebuiesc mie toate astea, Anicika ? La ce, poţi să-mi spui ?

Ania îl privea cu ochi miraţi.

— Mi se pare curios că vorbeşti aşa, Viktor !

— De ce? Doar n-am făcut decît să le spun lucrurilor pe nume...

— Nu gîndeşti cum trebuie, şi asta e şi mai rău!

— Nu înţeleg.

— Nici eu nu te înţeleg pe dumneata. Ce vrea să zică: „Eu şi în armată, eu şi la uzină, al meu, pentru mine, mie!

Garşin se bosumflă, apoi luă totul în răspăr.

— M-am cam cherchelit, Ania, şi la urma urmei nu-s decît un simplu muritor. „Eu" este un subiect foarte drăguţ, care-mi place... Cè zici de o cafea neagră, Anicika?

— Comandă. Numai că te iubeşti prea puţin, dacă vrei din toate cîte puţin. A dori din toate cîte puţin înseamnă a nu dori nimic cu adevărat.

— Am şi trecut prin etapa asta, draga mea.

— Te referi la amorul propriu? Eu mă gîndeam la atitudinea faţă de viaţă.

— Adică?

— O fericire mică, o cauză mică, cine are nevoie de astea? E pur şi simplu plictisitor!

Garşin îşi acoperi o clipă faţa cu mîna, apoi spuse cu glas înăbuşit:

— Fie şi aşa... Dar dumneata cum îţi închipui această mare fericire... nu privită aşa, în general, ci în ceea ce te priveşte pe dumneata?

— Nu ştiu, — spuse Ania după ce tăcu o clipă, — poate că n-are rost să vorbesc despre asta. Dar în orice năzuinţă, în orice sentiment un lucru este important, şi anume să nu îngădui compromisul!

— De nici un fel?

Garşin strînse buzele neîncrezător şi deodată zîmbi larg.

— Ce să-i faci, Ania, ai dreptate, nici vorbă că ai dreptate! Dar să nu uităm că viaţa e minunată, e minunată pentru noi doi, astăzi, şi nu în secolul douăzeci şi doi!

— Fie, — conveni Ania şi-i ceru o ţigară. — Păi eu tocmai asta doresc — ca viaţa să fie într-adevăr minunată!

Garşin o privea cu bunăvoinţă şi duioşie.

— Uite, dumneata fumezi, dar nu tragi fumul în piept, şi asta e un compromis! Şi vrei ca totul să fie adevărat.

Ania rîse şi strivi ţigara în scrumieră.

— Dă-o încolo. Mi-am făcut şi eu un gust şi gata.

Garşin se apropie şi mai mult de ea şi-i acoperi degetele cu mîna lui mare.

— A-ni-cika, A-nia! Planuri mari, năzuinţe mari... Totul e aşa! Dar viaţa merge mereu înainte, tot înainte... Din păcate însă, anii care ne sînt hărăziţi nu-s chiar atît de mulţi... Numai în cîntec se spune că „Feţişoara rumeioară şi sprînceana de codană nu se trec nicicînd..."

Ania îşi lăsă capul în jos. O izbea mereu ca un ciocan în tîmple — treizeci şi doi — treizeci şi doi. „Cine o să mai aibă nevoie de noi cînd o să fim bătrîne?" spusese Tatiana. Oare fericirea adevărată pe care o visează ea uneori, va veni vreodată? Poate că se va repeta?... Şi iată că alături de ea, aproape de tot, se află un om cu totul străin, şi care ar putea să însemne singurul ei compromis...

— Hai să ne plimbăm, aici e cald, — spuse ea ridicîndu-se brusc.

Ajutîndu-i să-şi pună paltonul, Garşin o strînse cu putere de umeri. Ania se feri încetişor şi ieşi repede în stradă. Felinarele menite să destrame întunericul, mai mult îl adînceau — deasupra lor cerul părea cu desăvîrşire negru, iar vîntul legăna sîrmele de telegraf care scoteau un zumzet prelung şi subţire. Vîntul acesta aducea cu el mireasma mării şi a primăverii.

— Ce aer plăcut! — spuse Ania cu jumătate glas. — Vrei să mergem pînă la Neva?

— Bine, în cadenţă, înainte marş! — spuse Garşin luînd-o de mînă.

Aşa umblaseră ei şi acolo, lîngă Königsberg — mînă în mînă, cu paşi repezi şi cadenţaţi. Oraşul era încă o ruină fumegîndă, în schimb cartierele de vile din jurul lui rămăseseră neatinse. Pe şoseaua netedă înaintau prizonierii în coloane triste, în jurul bucătăriilor de campanie se îmbulzeau copii nemţi, din sala cazinoului unde în fiecare seară aveau loc reprezentaţiile unei brigăzi de front a artiştilor din Moscova, răzbăteau melodii dragi care-ţi dădeau acolo, departe de casă, un fior plăcut în inimă. Se aflau pe meleaguri străine, străbăteau drumuri anevoioase, îmbătaţi de victoria cîştigată de curînd şi cu atîtea sacrificii, de întîlnirea lor neaşteptată şi de sentimentul că în curînd avea să înceapă o viaţă paşnică şi luminoasă. Cît de uşoară se simţea atunci Ania, după anii grei de război, după durerea tai-

nică şi singurătatea ei de femeie! I se părea că fericirea e alături, la un pas de ea... Hoinăreau printre oameni, căutau şi nu găseau singurătatea, pînă ce într-o zi Garşin găsi o cameră mare, mobilată fără gust, cu covoraşe pe care se puteau citi urări de bunăstare şi cu numeroase bibelouri groteşti. Un singur lucru era frumos acolo: geamurile care dădeau spre mare şi copacii care se aflau în faţa lor, copacii aceia care îşi întindeau în odaie ramurile pline de frunze tinere şi strălucitoare. Şi acum îşi mai amintea de clipa cînd se oprise în faţa ferestrei: i se păruse atunci că asta e fericirea, că va auzi deîndată un cuvînt simplu şi duios, că fiecare frunzuliţă va foşni doar pentru ea şi că lumina lunii de pe suprafaţa încremenită a apei i se va aşterne la picioare, croind o potecă anume pentru ea... Şi acel sentiment de jignire şi amărăciune cînd simţise că s-a înşelat, că o întîmpinase fără să-i spună o singură vorbă prietenoasă, fără să-i arate căldura de care simţea atîta nevoie. Se purtase grosolan cu ea — se grăbea doar să-şi ajungă scopul, fără să se gîndească măcar să facă în aşa fel ca întîlnirea lor să fie frumoasă... Ce anume o trezise pe Ania la realitate? Purtarea lui sau poate aluziile pe care le făceau tovarăşii la adresa unei infirmiere din batalionul sanitar? Sau poate amintirea unui alt om, cu care lucrurile se întîmplaseră aşa cum îi cerea ei inima, amintirea omului pe care nu-l va putea uita vreodată?... Repede şi fără să se gîndească, aşa cum proceda întotdeauna cînd lua hotărîri importante, Ania îşi întrerupse concediul ce i se cuvenea, ceru la comandament o nouă misiune şi plecă deîndată lăsîndu-i lui Garşin un bilet scurt şi confuz.

Sprijinindu-se de braţul său vînjos, Ania încerca să înnoade firul gîndurilor necruţătoare care atunci, lîngă Königsberg, o făcuseră să se îndepărteze de Viktor, dar din noianul de gînduri unul singur îi stăruia în minte: trecuseră de atunci ani mulţi şi ea avea acum treizeci şi doi de ani, şi încă nu cunoscuse fericirea. Oare pînă cînd o să-şi înăbuşe orice sentiment?

Pe Neva era mai multă lumină, iar cerul părea transparent şi cenuşiu, dar nu negru, aşa cum se vedea de pe Nevski Prospekt, puternic luminat. Nopţile albe încă nu începuseră, dar apropierea lor plutea în văzduh. Neva se întindea parcă într-o carcasă de granit, albă cenuşie, cu o-

chiuri de apă ce licăreau deasupra gheţii ce se topea. Vîntul ce hoinărea în voie, încreţea faţa apei şi prinzînd-o pe Ania într-un vîrtej îi smulse de sub căciuliţă o şuviţă de păr.

— Gheaţa o s-o pornească în curînd la vale... De cînd n-am mai văzut gheaţa curgînd pe Neva?

— O să venim neapărat să privim. O să am grijă să observ cînd o să pornească gheţurile.

Garşin stătea alături de ea — înalt, bine legat, într-un palton care-l prindea de minune şi cu o cubancă albă pusă pe-o ureche. Să-l ia aşa cum este?... Şi de ce nu? Ce rost are să-i ceară mai mult decît poate să dea?

— Ce mai vînt!

— Ai să îngheţi, Ania, hai să te încălzesc!

Îşi deschise larg paltonul şi acoperind-o cu poalele, o strînse tare spre el. Fără să se împotrivească, Ania îl privi cu coada ochiului, uimită de expresia duioasă şi tulburată ce i se întipărise pe faţă. El îi zîmbi şi în zîmbetul lui se deslușea o licărire de mulţumire de sine.

— Ar trebui să treci printr-o mare încercare. Atunci ai deveni cu siguranţă un om foarte bun.

— Şi ce, aşa sînt rău? — întrebă el, prefăcîndu-se că e supărat şi strîngînd-o şi mai puternic la pieptul lui. — Tot mereu mă critici, Anicika, mă critici şi iar mă critici, în timp ce vîntul ne vorbeşte despre cu totul altceva şi te asigur că are dreptate.

Îi lăsă capul pe spate şi o sărută îndelung. Aniei îi era greu să se desprindă din mreaja acestei mîngîieri pe care n-o mai cunoscuse de mult.

— Stai, Vitea... Stai, vreau să merg acolo jos.

Strecurîndu-se de sub paltonul cald al lui Viktor, Ania coborî în grabă treptele de granit. Gheaţa moale şi poroasă din preajma treptelor crăpase pe alocuri. De aici de sus, apele fluviului, care se vărsau ceva mai departe în mare, păreau întunecate şi reci.

— Vreau să încerc cum e apa.

Într-un elan de nestăpînită veselie, Ania puse piciorul pe gheaţă.

— Ania, ce ţi-a venit? — strigă speriat Garşin în urma ei.

— Aşa vreau, — răspunse ea şi porni cu paşi hotărîţi şi uşori pe gheaţa care se clătina şi crăpa, apoi îşi vîrî mîna în

apa rece și, mîndră de curajul său, strigă pe un ton glumeț: — E grozav de rece! Nu te sfătuiesc să faci baie!

În aceeași clipă gheața trosni cu zgomot și Ania se simți prinsă de două brațe puternice care o ridicară... Se auzi un sunet înăbușit și amenințător...

Ținînd-o strîns pe Ania, Garșin ajunse dintr-un singur salt pe scară și o așeză lîngă zidul rece și boltit, apoi îi luă capul în mîini și-i sărută fața și buzele palide.

— Zănatico... mă întărîți?... O faci înadins... Te iubesc și o să mergem imediat la mine, auzi?

Smucindu-se din brațele lui, Ania urcă în grabă treptele și, așezîndu-se pe banca de granit, își adună sub căciuliță părul răvășit. Malul era pustiu, pustiu și rece și ea se simți dintr-odată singură și părăsită; aproape că-i venea să plîngă.

— Era cît pe aci să mă înec, — bombăni Garșin, urcînd treptele în urma ei și storcîndu-și pantalonii; cu un picior intrase în apă pînă la genunchi.

— Aș fi ieșit eu și singură, — răspunse vinovată Ania.

Îl urmărea plină de curiozitate expresia feței. Omul acesta nu șovăise o clipă cînd fusese vorba să-i salveze viața, deci îi era dragă. Apoi o sărutase cu patimă și-i spusese „te iubesc". Cît e de absurd să-i spui cuiva „te iubesc" și să-l tutuiești așa, dintr-o dată! Ea însă îl ținuse la distanță, ceea ce îl înfuriase, iar acum simțea cum o pătrunde frigul și, ca oricărui om sănătos, îi era teamă să nu răcească.

— Ei, hai să mergem, că nu-i mare lucru să capeți un reumatism! — o îndemnă el căutînd să-și stăpînească enervarea.

Părăsiră malul și se îndreptară, aproape alergînd, spre străzile lăturalnice, mai ferite de vînt. Ania își grăbea pasul pentru că n-ar fi vrut să-l vadă bolnav din pricina ieșirii ei necugetate. După un timp, Garșin se încălzi și în același timp se calmă, dar privirea ironică a Aniei îl atîță din nou.

— Să-l așteptăm pe 2, — zise el, oprind-o cu un gest autoritar în stația de autobuz. — Ne lasă chiar acasă. Și după o baie ca asta, ai să mă îngrijești dumneata. De acord, Ania?

— N-ai vreo bunică pe acasă? Bătrînele au de obicei tot soiul de leacuri împotriva răcelii.

— Nu mă întărîta, — şopti Garşin strîngîndu-i cu putere mîna. — Ştii foarte bine ce-mi trebuie mie.

Aniei îi stătea pe limbă să-i spună : „Ai nevoie de foarte puţin". Dar desigur că n-ar fi înţeles-o...

După un răstimp de tăcere, privi mirată în jur. Azi dimineaţă aştepta în aceeaşi staţie în tovărăşia lui Alexei Polozov. Se simţea atît de fericită, iar viaţa i se părea înţeleaptă, limpede şi de preţ... Atunci, de ce s-o fi aflînd iar aici, cu acest vălmăşag de sentimente amare în suflet, iar alături de ea se află un om care chiar atunci o sărutase şi totuşi n-o iubeşte deloc, ci aşa, pur şi simplu, pentru că îi plăcuse ca femeie, îi stîrnise amorul propriu şi căuta cu insistenţă să ajungă la ceea ce el socoteşte că este o „victorie"... Iar dacă ar încerca să-i spună tot ce gîndise în timpul zilei, cu siguranţă că nu le-ar socoti decît nişte capricii şi aiureli de femeie...

Două luminiţe vii apărură de după colţ.

Garşin o ajută pe Ania să se urce în autobuz, sări în urma ei, îşi descheie bekeşa [1]), scoţîndu-şi portmoneul.

— M-am răzgîndit, la revedere! —, strigă dintr-odată Ania, hotărîndu-se brusc şi, împingînd uşa care se închidea, sări pe trotuar.

Prin geamurile autobuzului care se îndepărta, îl mai putu zări pe Garşin cum se agita să deschidă uşa.

Mergînd singură în miez de noapte pe strada pustie, Ania se simţi deodată cuprinsă de frig. Peste creştetul caselor demult cufundate în beznă, străjuia cerul de cleştar al nordului. Se zgribuli în paltonul ei prea subţire şi zîmbi obosită.

11

Vizitarea Muzeului Rus fusese doar începutul sărbătorii proiectată de Pakulin pentru ziua lui de odihnă. Cu trei zile în urmă Nikolai fusese primit în rîndurile candidaţilor de partid şi în ziua aceea pentru prima oară după mulţi ani, Antonina Sergheevna, în urma stăruinţei băieţilor ei care-i cereau să iasă

---

[1]) *Bekeşă* — palton lung, de modă veche, încreţit pe talie. (N. trad.)

la pensie, nu se mai duse la lucru. La masa sărbătorească fuseseră invitaţi vechiul prieten al familiei, Ivan Ivanovici Gusakov şi două vecine.

In prima dimineaţă, după ce băieţii plecară la muncă, Antonina Sergheevna îşi cercetă gospodăria şi băgă de seamă că erau multe de făcut — fel şi fel de treburi casnice, pe care nu prididea să le facă. Deşi îi făgăduise lui Nikolai că va merge la doctor, amîna totuşi această vizită, spunîndu-şi că va avea destul timp pentru aceasta şi începu să spele, să deretice, să calce, să cîrpească şi să coasă nasturi. Se luă cu treaba şi pe zi ce trecea era tot mai ocupată încît pînă la venirea băieţilor n-avea nici o clipă de răgaz. Ei tot întrebau :

— Te-ai odihnit, mămico?

— M-am odihnit, — le răspundea ea şi se aşeza în fotoliu întinzîndu-şi picioarele amorţite de oboseală.

In ajunul zilei de odihnă, Antonina Sergheevna gătise pînă seara tîrziu, pentru ca a doua zi dimineaţa să poată fi liberă şi să meargă la muzeu.

Muzeul o uimise şi o obosise. Picioarele începură s-o doară din cauza mersului îndelungat prin săli, ochii îi obosiră din cauza variaţiei de culori şi începuse s-o doară şi capul de atîtea impresii noi.

Intorcîndu-se acasă, Antonina Sergheevna făcu focul, ca să pună mîncarea la încălzit, şi se lăsă în fotoliul de lîngă geam, locul ei preferat. Luîndu-şi ochelarii de pe nas şi lăsîndu-şi mîinile pe genunchi, se odihnea şi se gîndea. Nu se gîndea în mod special la ceva ce o frapase la muzeu, ci retrăia emoţia zilei, contactul cu lumea aceea nouă şi minunată. De oboseală şi din pricina impresiilor care o copleşiseră, i se părea că inima i se opreşte în răstimpuri, că i se lasă mereu în jos. Aceste întreruperi ale bătăilor inimii, care de obicei o speriau, de data aceasta nu-i treziră nici o teamă : era încredinţată că acum se va însănătoşi repede.

— Mamă, supa a dat în clocot ! — îi strigă Viktor din bucătărie.

— Trage-o mai la margine, — îi spuse ea zîmbind, fără să se ridice ; îl auzea pe Vitea care, gemînd şi oftînd, se trudea să tragă cratiţa la o parte — desigur că-şi fripsese degetele. După aceea se duse din nou în colţul său şi în mîinile lui pila îşi reluă cîntecul ei subţire şi strident.

Aşa îl ştia pe Vitiuşka al ei încă din copilărie... Era de-o

şchioapă — nici nu ajungea bine cu mîinile pe masă — că şi începuse să bocănească cu ciocanul şi să mînuiască cu dibăcie cleştele şi pila. Se temea că micuţul o să-şi taie degetele, că o să se înţepe, o să se rănească, dar taică-său îi spunea...

Işi curmă însă firul gîndurilor : nu voia să-şi reamintească de lucruri cu care o rupsese definitiv. Uşa spre trecut era ferecată pentru totdeauna.

Astăzi era mai important pentru ea să-şi amintească de altceva — cum se trezise cu cei doi copii, într-un orăşel necunoscut, singură şi, pentru prima oară în viaţă, nevoită să-şi poarte singură de grijă. Grija pentru băieţii ei slăbiţi şi obosiţi, munca cu care nu era obişnuită într-un atelier de producţie meşteşugărească transformat apoi într-o uzină de muniţii, durerea care îi sfredelea spatele şi mîinile după munca din grădina de zarzavat, atunci cînd săpa pămîntul tare în care lopata intra cu greu...

Multe, foarte multe îi reveniră în minte : cele dintîi paltonaşe cumpărate băieţilor cu banii cîştigaţi din munca ei, nopţile petrecute în barăcile căminului cînd gonindu-şi somnul care o dobora, cîrpea pantalonii, cămăşile şi mai ales ciorapii pe care parcă îi mistuia focul în picioarele neastîmpărate ale băieţilor. Şi din nou simţi o durere în inimă — i-a îngrijit, i-a păzit, i-a adus acasă sănătoşi, îmbrăcaţi şi încălţaţi — şi n-a avut în faţa cui să se mîndrească cu ei, cine s-o laude, cine să se bucure!

Dar de ce să se mai gîndească la toate acestea ? Astăzi era ziua bucuriei ei luminoase. Băieţii ei care crescuseră pe neobservate erau acum pe picioarele lor proprii şi începînd de astăzi se vor îngriji de ea, o vor lua cu ei la teatru şi la cinematograf, îi vor aduce cărţi care îi pasionează şi pe ei... „In întreţinerea fiilor dumitale ?“ o întrebase şeful secţiei cînd îi făcuse socoteala şi ea, cuprinsă de un sentiment de sfiiciune şi ruşine, murmurase : „Deocamdată... Intîi să-mi văd puţin de sănătate“. Acum sentimentul acela de sfiiciune şi ruşine nu mai stăruia în sufletul ei şi mama se gîndea cu mîndrie : „Ce băieţi buni am !“ şi-şi spunea : „Există o dreptate în viaţă. Mie, fericirea mi-au dat-o băieţii mei“.

— Salut oamenii din casa asta ! — răsună din bucătărie glasul lui Gusakov.

Antonina Sergheevna se ridică uşor în întîmpinarea oaspetelui. Ivan Ivanovici, tîrşîndu-şi zelos pe preşul curat tălpile

ghetelor ce sclipeau de curate ce erau, îi întinse din prag o sticlă învelită într-un ziar.

— Cer iertare gazdei, — zise el cu glas de bas, netezindu-şi mustăţile lăsate în jos. — Ştiam eu că la voi în casă nu se găseşte votcă. Dumneata nu cumperi, fiindcă eşti femeie, iar băieţii pentru că-s prea tineri, dar unui bătrîn păcătos cum sînt eu, cîte un păhărel îi face bine şi-i mai dă un pic de viaţă.

— De astă dată n-ai nimerit-o, Ivan Ivanovici, — răspunse vesel Viktor, ajutîndu-i să-şi scoată paltonul. — Am cumpărat şi noi votcă, e drept o sticluţă mică, dar am cumpărat.

— Ia te uită! Care va să zică v-aţi gîndit şi la asta? Nu-i nimic, unde merge o sticluţă, merge şi o sticlă mai mare!

Antonina Sergheevna îl invită în cameră, dar Gusakov se aşează pe un taburet în colţul bucătăriei care fusese poreclit „împărăţia lui Vitka" pentru că aici lucra Vitka şi tot aici îşi ţinea toate sculele, cuiele, şaibele, aparatul de radio pe care îl construise singur, dar care rămăsese neterminat, precum şi o bicicletă veche desfăcută în piese.

— Ia să vedem ce tot strici tu acolo? — întrebă el.

— Nu stric, ci fac treabă! — răspunse Viktor categoric. — Uită-te dumneata la bobina asta. E bine făcută?

— Nu te grăbi să te lauzi. Ce-i asta care iese de aici? Ai?

Antonina Sergheevna începu să trebăluiască, trecînd cu paşi uşori din bucătărie în cameră, apoi din nou în bucătărie şi iar în cameră. Se lăsase furată de gînduri, iar oaspeţii începuseră să sosească şi masa nu era pusă!

— Aici miroase de-ţi lasă gura apă! — zise Gusakov şi trecînd în odaie începu să cerceteze fără sfială mîncărurile. — Oho, ce scrumbie frumoasă, parcă îţi cere ea singură s-o mănînci! Dar sosu-i cu muştar?

— Cu muştar, Ivan Ivanovici. Totul e aşa cum se cuvine.

— În astfel de clipe, Antonina Sergheevna, regret amarnic că am rămas burlac. De-aş fi cu vreo zece ani mai tînăr, aş cădea în genunchi în faţa băieţilor dumitale şi le-aş spune: daţi-mi-o pe măicuţa voastră să-mi fie stăpîna casei şi a inimii!

Îmbujorîndu-se la faţă, Antonina Sergheevna începu să facă gesturi repezi şi apoi zise:

— Ei, şi dumneata, Ivan Ivanovici, ce-ţi trece prin cap? — Şi se grăbi să meargă în întîmpinarea prietenelor ei care sunaseră la uşă.

Nikolai, şedea la o masă în cealaltă cameră, o cameră micuţă care înainte fusese a tatălui său, iar acum era doar a lui. Cînd auzi că oaspeţii au sosit, îşi lăsă în părăsire tocul şi foaia curată de hîrtie, pe care nu ajunsese să scrie nimic, şi se duse să-i întîmpine. Îşi scoase haina care îl stingherea şi rămăsese numai în cămaşă, o cămaşă albastră, cu o cravată de un albastru viu. Şi cămaşa şi cravata erau noi şi-l prindeau de minune. Avusese timp să se convingă de aceasta, privindu-se în oglindă. Se grăbi să întîmpine pe Gusakov şi pe prietenele mamei sale nu din dorinţa de a le arăta cît e el de chipeş, ci pentru că ar fi dorit ca prînzul să se termine mai repede, să se facă mai repede seară — cînd puteau să vină altfel de oaspeţi. Vor veni oare?

Şi totuşi masa îi făcea mare plăcere. Îi erau dragi şi certăreţul şi gălăgiosul Gusakov, şi prietenele mamei lui, sau mai bine zis îi plăcea atmosfera aceea de intimitate familiară pe care o creau ele, cînd se aşezau seara şi coseau sau împleteau şi cînd puteau să tacă, gîndindu-se la ale lor şi să vorbească pe-ndelete, domol şi fără să bîrfească pe cineva: maică-sa nu putea să sufere bîrfelile, dar îi plăceau foarte mult discuţiile prieteneşti şi destăinuirile; durerea altuia găsea întotdeauna înţelegere la ea, şi se pricepea să dea un sfat înţelept sau să rîdă din tot sufletul de vreo întîmplare caraghioasă.

Astăzi, în cinstea acestei mese solemne, cele două prietene ale Antoninei Sergheevna îşi puseseră rochiile lor cele mai bune şi-şi lăsaseră pe cuier şalurile călduroase. Doar mama nu-şi făcuse pînă acum o rochie de sărbătoare şi totuşi Nikolai o găsea frumoasă: toată făptura ei respira un aer sărbătoresc şi cît de dragi îi erau mişcările ei măsurate, privirea blîndă a ochilor, care erau astăzi atît de luminoşi.

— Pentru mămica noastră! — închină Nikolai turnînd votcă în pahare, ciocnind cu fratele său şi apoi întinzînd paharul, ca să ciocnească cu maică-sa.

— Şi eu beau în sănătatea ei! — spuse Ivan Ivanovici.

Antonina Sergheevna ciocni cu oaspeţii şi cu băieţii, dar celui mic îi şopti arătîndu-i cu privirea paharul plin:

— Vitiuşka, nu-ţi face rău?

— În sănătatea ta, mamă! — răspunse Viktor zîmbind şi bău curajos paharul pînă la fund. Se îmbujoră la faţă, ochii i se umplură de lacrimi şi îmbucă degrabă o bucăţică de scrumbie.

— Trebuie să te obişnuieşti cu cîte un păhărel, meştere, fără asta n-o poţi duce în viaţă, — îi spuse Gusakov. — Acum stai pe propriile tale picioare. Uite, la vîrsta ta ai şi ajuns în categoria a cincea de salarizare; pe vremea mea nici nu puteam visa la aşa ceva!

Antonina Sergheevna duse paharul la buze, dar nu-l bău — fericirea îi umplea inima.

— Pentru copiii noştri! — spuse ea şi de data aceasta sorbi o înghiţitură fără să se strîmbe.

— Pînă la fund, pînă la fund! — strigă Gusakov, umplîndu-şi al doilea pahar.

— Lasă, Ivan Ivanovici, n-o sili, — zise hotărît Nikolai şi-i luă paharul din faţă. — Mamei îi face rău.

Ivan Ivanovici vru să-l contrazică, pentru că el socotea că votca vine de hac oricărei boli, dar tînărul îi aruncă o privire atît de aspră, încît făcu un gest de neputinţă şi mai dădu pe gît un păhărel.

— Uite stă-pî-nul casei! — zise el bombănind dar totodată cu o vădită încuviinţare.

La sfîrşitul mesei, Nikolai îşi ceru iertare şi se retrase în odaia lui. Sarcina pe care i-o dăduse inginera Karţeva îl neliniştea şi îl intimida. Nu era în felul lui să se laude şi să vorbească despre sine, şi niciodată nu vorbise decît despre brigadă. La conferinţa raională de Comsomol, avusese prilejul să vorbească dar acolo lucrurile erau clare şi propria lui persoană se încadra în cuvintele „brigada noastră"! Şi iată că mîine trebuia să vorbească despre el. E uşor de spus „Povesteşte cum aţi crescut, cum aţi învăţat, care v-au fost năzuinţele, ce v-a interesat..." dar ia încearcă s-o faci!

Face pe grozavul, o să spună băieţii despre el! Pînă şi Viktor se bosumflase şi bombănise ceva cam în felul acesta: „De ce trebuie oare să-şi întoarcă omul sufletul pe dos, de faţă cu toţi?"

Maiştrii şi muncitorii vîrstnici se feresc să se destăinuie elevilor, se cam tem şi de absolvenţii şcolilor profesionale, şi nu înţeleg că trebuie să te obişnuieşti cu uzina. În şcoală există reguli bine stabilite: se lasă în seama altora, alţii gîndesc şi iau hotărîri pentru el, pe cînd în uzină eşti un muncitor la fel cu toţi ceilalţi, nu-ţi pune nimeni note la purtare, şi pentru ca să te obişnuieşti cu uzina, să-ţi însuşeşti disciplina muncii şi să intri în ritmul producţiei trebuie să treacă un timp, trebuie să

ai voinţă şi conştiinţă... Oare în primele mele săptămîni de uzină, am fost un băieţandru fluşturatic? Nu, nicidecum. Şi de ce? Uite, despre asta trebuie să povestesc...

Trăgîndu-şi în faţă o foaie de hîrtie albă, Nikolai muie tocul în cerneală, ca să-şi facă o ciornă.

„Cum am intrat în uzină".

Cu asta trebuia să înceapă. Doi băieţaşi se întorc din dispersare şi din pricina situaţiei de acasă nu mai pot să-şi continuie studiile şi se angajează ca ucenici la uzină, în secţia turbine. Cam în felul acesta îşi poate începe biografia oricare ucenic. Dar oare toate acestea spun ceva despre adevărata viaţă care a determinat şi purtarea şi caracterul celor doi fraţi?

Lucrurile s-au întîmplat aşa: fiii unuia din vechii muncitori ai uzinei s-au înfăţişat într-o bună zi la serviciul de cadre:

— Sînteţi băieţii lui Piotr Petrovici? Unde vreţi să lucraţi? În secţia palete, cu tatăl vostru? — au fost ei întrebaţi.

— Nu, — a răspuns fără şovăială Nikolai. — La secţia turbine. Nu vrem să mergem la cea de palete.

În secţia de turbine cei doi băieţandri au nimerit la început la bătrînul Klementiev, şi chiar din prima zi Efim Kuzmici a intrat în vorbă cu ei:

— Tatăl vostru e Piotr Petrovici de la secţia palete?

Vitka a tăcut, iar Nikolai s-a îmbujorat la faţă şi a întrebat:

— Ce importanţă are?

Lui Klementiev nu-i plăceau obrăzniciile, dar îşi dădu seama că tînărul acesta inimos nu-i răspunsese obraznic pentru că aşa i se năzărise lui şi de atunci nu mai aduse vorba despre aceasta.

Într-una din zile, maistrul şef al secţiei palete — Pakulin — inspectînd sectorul împreună cu Klementiev, trecu şi prin secţia turbine. Nikolai şi Viktor păreau că se făcuseră una cu strungurile la care lucrau, numai să nu fie observaţi. Lui Nikolai îi zvîcnea inima atît de puternic încît o auzea cum bate.

— Eşti o fire închisă, — îi spuse mai tîrziu Efim Kuzmici lui Nikolai.

Nikolai îşi privi dascălul cu coada ochiului şi zîmbi.

— Nu, Efim Kuzmici, ţi se pare.

Pe obrazul bătrînului supărarea se reflectă atît de limpede, încît lui Nikolai i se făcu ruşine şi adăugă:

— Cît despre tata, nu locuim împreună cu el şi nici nu sîntem în relaţii bune.

De atunci Klementiev se purta cu Nikolai ca şi cu un om mare şi era atît de blînd cu cei doi băieţi cum nu era decît cu nora sa văduvă, Grunia, şi cu nepoţica lui, Galocika.

Era oare acesta un subiect despre care să se poată vorbi?

Nikolai îşi iubise tatăl de cînd se ţinea minte. Cînd era mic şi tatăl venea de la muncă, băiatul nu se mai dezlipea de el; îi plăcea să simtă mirosul salopetei lui — un miros anume, de uzină — şi mîngîierea mîinilor lui mari şi îndemînatice. Uneori tatăl său discuta cîte ceva cu prieteni de-ai lui şi discuţiile lor erau pline de cuvinte neînţelese şi atrăgătoare. Cînd Nikolai trecu în clasa a II-a a „Şcolii medii tehnice" tatăl său intră să înveţe în aceeaşi şcoală, numai că urma cursurile serale. Era plăcut şi ciudat totodată să vezi cum tatăl, ţinîndu-şi vîrful limbii între dinţi, sta la aceeaşi masă cu fiul, cu caietele şi manualele deschise şi cum rezolvă aceleaşi probleme şi-şi fac temele scrise. Pe deasupra, tatăl mai făcea şi nişte desene tehnice — un fel de figuri ciudate — pe coli de hîrtie groasă şi aspră. Pentru desen, tatăl avea creioane speciale cu vîrful foarte ascuţit, un compas şi o riglă gradată. Băieţilor le era strict interzis să pună mîna pe aceste instrumente, dar aveau voie să stea şi să privească cu cîtă iscusinţă le mînuieşte tatăl lor. Cu privirea încruntată, el făcea tot felul de socoteli şi măsurători şi din cînd în cînd se îmbufna, fluiera sau ofta. Cîteodată îşi arunca ochii la Nikolai şi îi zîmbea atît de luminos că se înveseleau pe dată.

— Uite, asta este o secţiune longitudinală, — îl lămurea tatăl. — Înţelegi? Nu înţelegi nimic! Grăbeşte-te şi tu să te faci mare şi te iau la mine la uzină să te învăţ toate tainele.

— Şi la ce ai să mă pui să lucrez? — avea obiceiul să întrebe Nikolai şi tatăl îi răspundea bucuros, înşirîndu-i diferitele meserii care laolaltă alcătuiau „prelucrarea la rece a metalelor", o muncă atît de iubită şi respectată de tatăl lui. Discuţiile acestea se repetau adesea şi în visele lui Nikolai îi apăreau aevea uzina şi complicata maşină-unealtă la care lucra el — se şi vedea om matur, respectat de toţi pentru priceperea lui.

Şi iată că visul i se înfăptuise, dar ce întorsătură neaşteptată şi amară luaseră lucrurile! Oare trebuia să povestească şi despre asta?

Nikolai îşi alungă această amintire şi adăugă cu un scris energic: „Primele zile de învăţătură, interesul faţă de maşini, simţul răspunderii".

De multe ori el se întreba : îşi dau ei seama ce meserie însemnată au ? Dacă înţeleg acest lucru, atunci au să muncească cu sîrguinţă. Prindea tot ce i se spunea, îi urmărea cu atenţie pe muncitorii cu experienţă, căuta să descifreze desenele, nu se sfia să întrebe şi să se intereseze... Şi cu Vitka a fost la fel. Dacă lîngă el se lucra la sudarea unei cusături sau la împachetarea unei turbine, Vitka rămînea să privească, nemaigîndindu-se la altceva. Uneori, după lucru, stătea ore întregi pe lîngă maşini — strunguri carusel, maşini de rabotat, freze, maşini de tăiat, roţi dinţate — şi căuta să-şi dea seama exact cum se lucrează la fiecare.

De ce erau atît de sîrguincioşi ? Pentru că fuseseră învăţaţi să respecte munca din uzină ? Toată viaţa lor se desfăşurase în jurul uzinei. Primele noţiuni de geografie le căpătaseră citind adresele scrise cu pensula, cu litere de-o şchioapă pe lăzile uriaşe în care se expediau maşinile fabricate : Rostov pe Don, Magnitogorsk, munţii Hibin, Mariupol, Komsomolsk pe Amur... Apoi a venit războiul.

„Războiul ne-a maturizat", scrise Nikolai şi căzu pe gînduri.

Tata stătea zi şi noapte în uzină. Nemţii se apropiau tot mai mult de oraş. Peste noapte, mama îşi trezea băieţii şi se duceau cu toţii în adăpost. Nikolai deprinsese să imite şuieratul obuzelor şi se ţinea de pozne ca să sperie femeile ; pînă ce într-o zi, o vecină fusese omorîtă de un obuz nu departe de ei. Femeile se gîndeau cu grijă la soţii lor şi-şi spuneau : „Trag în uzină". După ce încetau bombardamentele de aviaţie şi de artilerie, se repezeau cu toţii la ghereta portarului să afle veşti. Uneori ieşea şi tata pentru o clipă-două, obosit, murdar, posomorît, îşi săruta în grabă băieţii şi de fiecare dată îşi ruga soţia :

— Nu-i mai tîrî pînă aici, Tonia !... Mai ştii, ceasul rău...

Nikolai nu înţelegea ce înseamnă „ceasul rău", dar îi plăcea să dea o fugă pînă la uzină.

Iarna nu mai aveau putere să meargă pînă acolo. Se lipeau cu spatele de soba caldă, pe-al cărei cuptor şi dormeau, vîrîndu-se sub o grămadă de pături. Uşile celorlalte odăi erau toate bine închise, dar venea totuşi frig şi curent ca dintr-o pivniţă. Uneori tata venea să doarmă acasă. Era de nerecunoscut — cu faţa neagră, cu gura lăsată, ca la bătrîni. Mama avea grijă

să-i fie cald şi să-i dea de mîncare. In nopţile acelea totul se prăpădea fără socoteală, mobila era pusă pe foc, se consumau toate raţiile de pîine deodată. Cîteodată tatăl încerca să-i mustre, dar mama îi răspundea întinzîndu-i şi lui cîte o bucată de pîine:

— Fără tine, Petea, viaţa nu mai are nici un rost pentru noi...

In februarie tatăl izbuti să-i trimită în regiunea Iaroslavl. Despărţirea îl zguduise pe Nikolai. Gîrbovit, cu capul înfofolit de nu i se vedeau decît ochii, tatăl stătea pe peronul înghеţat al Gării Finlandeze şi spunea mereu, cu glas stins:

— Ai grijă de copii, Tonia... de copii...

Cînd trenul pornise spre malul lacului Ladoga, mama şi-a strîns băieţii la piept şi a început să plîngă tăcută. Cineva a aprins o lumînare; flacăra ei tremurătoare destrămă bezna, scoţînd la iveală chipuri posomorîte, înfofolite în şaluri şi plăpumi. Lipindu-se strîns de mama lui, Nikolai o privea sfios. Nu putea să-i vadă decît faţa acoperită de un şal gros. Din ochi i se prelingeau lacrimi care sclipeau la lumina sărăcăcioasă a lumînării. Nikolai îşi amintea de cuvintele tatei: „Ai grijă de copii, Tonia..." Înţelesese atunci că tatăl său nu spera să scape cu viaţă şi se întrebase dacă avea să-l mai vadă vreodată.

In regiunea Iaroslavl începură o altă viaţă: puteau să mănînce pe săturate încît ajunseseră să se îngraşe şi băieţii îşi reluară învăţătura. Abia mai tîrziu a înţeles Nikolai cît de greu o ducea mama lui: se scula pe întuneric, dădea o fugă pînă în piaţă, apoi gătea ceva în grabă, le dădea de mîncare tot în grabă şi apoi pleca la atelier, unde rămînea pînă seara. In zilele ei libere se ducea la gară să aştepte trenurile care aduceau evacuaţii din regiunea lacului Ladoga. Căuta cunoscuţi şi-i întreba pe toţi: „Cum e pe acolo? Ce mai e nou? Uzina e intactă?..." Scrisori de la tatăl lor tot nu veneau.

Pe la sfîrşitul verii sosi o scrisoare duioasă, încurajatoare, plină de încredere în victorie. Erau şi cîteva rînduri pentru băieţi: „Dragii mei, aveţi grijă de mama, acum sînteţi mari, aşa că trebuie s-o ajutaţi aşa cum aş fi ajutat-o eu". Nikolai căzuse pe gînduri, ca un om mare, şi se hotărîse să ia asupra lui toate grijile casei. Se răstea la Vitka: „Spală vasele, ce stai? Scoate-ţi cizmele, nu le prăpădi degeaba, că poţi

să alergi şi desculţ!" Avea grijă ca mama să nu mănînce mai puţin decît ei şi o urmărea tot timpul cu neliniştе: mama respira de parcă nu-i ajungea aerul, iar cînd se odihnea o clipă, privirea i se fixa undeva în necunoscut, lipsită de orice expresie...

Odată, observînd această privire, el îşi lipi faţa de părul ei deschis, presărat cu multe, multe fire albe, şi-i spuse cu lacrimi în ochi:

— Mamă!

Ea îl mîngîie pe obraji.

— Nu-i nimic, Kolenka. Numai să scape tata, că de rest n-am grijă. Acum nu mai avem mult de aşteptat.

Cît de mult doreau ei să se întoarcă acasă, la Leningrad, la tata!

Mama îi trimitea deseori tatei scrisori lungi, la care el răspundea rar şi doar cîteva rînduri. Ea însă nu se supăra şi de fiecare dată obişnuia să spună: parcă numai de scrisori îi arde lui acum! Bine că trăieşte. Apoi Leningradul fu eliberat şi familiile evacuaţilor porniră spre casă, dar tatăl tot nu-i chema şi le scria: „Mai aşteptaţi, eu locuiesc la cămin, casa noastră e distrusă", la care mama răspundea: „O să refacem totul singuri, n-o să ne pierdem noi, scrie-ne să venim şi venim!"

Şi iată că într-una din zile, se abătu prin partea locului un delegat al uzinei, însărcinat să recruteze braţe de muncă; Antonina Sergheevna se angajă şi ea; după ce-i trimise soţului ei o telegramă, se porniră din nou la drum.

Nikolai se aştepta să-l vadă pe tatăl lui gîrbov, neîngrijit, bătrîn, aşa cum îl văzuse ultima oară, dar îl găsiră aproape la fel ca înainte de război, numai că era mai obosit, mai distrat şi parcă străin.

Locuinţa lor suferise mari stricăciuni, totuşi mai putea fi locuită. Geamurile erau sparte, tapetul atîrna în fîşii pe pereţi, lăsînd să se vadă zidul igrasios; în bucătărie peretele era crăpat, uşa de la intrare dispăruse, iar din toată mobila nu mai rămăseseră decît paturile de fier. Tatăl le aduse nişte saltele şi o masă oloagă, bătu scînduri la geamuri, le spuse că a comandat şi uşa şi că în curînd va fi gata. Fără să se odihnească după drum, mama se apucă de îndată să deretice prin casă. Tatăl se grăbi să plece la uzină. Nu se întoarse să

doarmă acasă, iar a doua zi trecu doar pentru scurt timp pe la ai lui. Spunea că lucrează la o comandă urgentă şi pomenea mereu că e tare ocupat, lucru ce părea neiresc.

— Petea, de ce vorbeşti de parcă ai fi vinovat? — îl întrebă mama. — Dacă ai treabă, de ce încerci să te dezvinovăţeşti? Parcă eu nu înţeleg?...

Peste o oră veni în fugă la ei o femeie. Uşă nu aveau, aşa că femeia intră de-a dreptul de pe scară în bucătărie, privi în jur şi, sufiînd anevoie, întrebă:

— Sînteţi familia lui Pakulin?

Ceea ce s-a întîmplat după aceea, Nikolai n-a putut înţelege decît mai tîrziu. Işi aducea însă bine aminte că femeia era tulburată şi mînioasă. Mama îşi îndreptase spatele şi cu un glas aspru, un glas pe care nu i-l cunoştea, le poruncise să iasă afară. Băieţii părăsiseră în silă odaia, dar rămăseseră după uşă. După aceea, mama spusese cîteva cuvinte în şoaptă, femeia însă vorbea pe un ton ridicat, gîfîind, vrînd parcă să spună tot ce avea pe suflet. Mama o asculta în tăcere şi numai din cînd în cînd o întreba cu vocea scăzută:

— Ei şi? Ce-i cu asta?

Nikolai mai mult simţise decît înţelesese că în bucătărie se întîmpla ceva cumplit şi chinuitor pentru mama lui, şi îşi încleştă pumnii, gata să-i ia apărarea. Intre timp femeia începu să strige:

— Taci? Eşti mîndră? Dar eu ce să fac cu copilul? Ce să fac cu sufletul meu?

Dintr-o smucitură, Nikolai deschise uşa. Mama era foarte palidă dar parcă se liniştise. Ridică mîna, îndepărtîndu-şi băiatul şi zise răspicat:

— Spune-i să rămînă cu dumneata. Să nu mai vină la noi. Să nu mai calce pe aici. Niciodată. Ai înţeles?

Femeia izbucni în plîns; ar mai fi vrut să spună ceva, dar mama o opri autoritar:

— Şi acum, pleacă. Pleacă! Şi spune-i aşa cum ţi-am poruncit. Dacă o să vină, n-am să-l primesc.

Paşii femeii mai răsunau încă pe scară, cînd mama se prăbuşi. Nikolai o ridică şi strigă:

— Vitka!

Au dus-o amîndoi în pat. Era uimitor de uşoară şi mîinile îi atîrnau lipsite de viaţă.

Apoi Viktor s-a dus să aducă apă. Mama a sorbit o înghiţitură şi apoi a început să tremure cuprinsă parcă de friguri. Nikolai a învelit-o şi s-a aşezat lîngă ea mîngîindu-i mîinile. In aceste clipe, alături de ea, Nikolai îşi dădu seama de întreaga situaţie şi-i spuse în şoaptă, aşa ca să nu-l audă fratele:

— Nu-i nimic, mamă, nu trebuie să te gîndeşti la asta. Eu am să intru la uzină. Impreună cu tine, mamă, mă auzi?

— Te-ai făcut mare, Nikolenka, — îi spusese mama, închizînd ochii înecaţi în lacrimi.

In zilele acelea, lui Nikolai i se părea că este capul familiei, că el răspunde pentru toate. Îşi alungă din minte pînă şi gîndul că ar putea să mai schimbe o vorbă cu taică-său — nu, n-o să vorbească niciodată cu el. Cînd o să-l întîlnească, o să-i întoarcă spatele.

Intr-o zi, mama lipea tapetul zdrenţuit din odaie. Nikolai se repezise pînă la brutărie, iar Viktor încălzea clei în bucătărie. Deodată îl văzu pe tatăl său urcînd scara — ducea în spate o uşă nouă. Viktor închise în grabă uşa care dădea spre odaia lor şi se postă în faţa ei ca o sentinelă.

— Sînteţi cu toţii acasă? — întrebă tatăl, încercînd să zîmbească şi lăsă jos de pe umeri povara. Gîlîia de oboseală şi îi curgeau şiroaie de sudoare de pe faţă.

— Nu-i nimeni, — spuse în grabă Viktor, fără să se uite în ochii lui. — Tu du-te, că o s-o montăm noi şi singuri.

— Ei, ce vorbeşti, — zise tatăl, — ia cheam-o pe mama, vreau să-i vorbesc.

— Nu-i acasă, — repetă cu încăpăţînare Viktor.

— Eh, tu... — începu tatăl cu glas ameninţător, dar nu-şi sfîrşi vorba, scutură din cap de parcă l-ar fi sfredelit o durere sfîşietoare şi, după un timp, se apropie în vîrful picioarelor de fereastră lăsînd pe pervaz un teanc de bani: — Uite, dă-i mamei. Asta e doar pînă la leafă. — Şi plecă, cu capul lăsat în piept.

In curte Nikolai se trezi faţă în faţă cu tatăl său.

— Kolea! — îl strigă tatăl, întinzînd mîna ca să-l oprească.

Nikolai se dădu la o parte, îşi înălţă capul, îl privi cu asprime drept în ochi şi trecu fără să scoată o vorbă pe lîngă el.

Auzi în urma lui un sunet ciudat. Un geamăt, un plînset, dar nu se opri, ci urcă scara în fugă.

— Unde-i mama?... ce s-a întîmplat?

Viktor îi povesti în şoaptă tot ce se petrecuse şi, încredinţîndu-i banii, îl întrebă cu un aer vinovat:

— Poate că nu trebuia să-i iau?

— Dar din ce să trăim? Nu sîntem singuri, o avem pe mama, — răspunse Nikolai cu un aer grijuliu. — Ia caută ciocanul, să montăm uşa.

Auzind ciocănitul, mama ieşi din odaie; înţelesese totul, dar nu-i întrebă nimic. Cînd Nikolai vru să-i dea banii, ea nu se atinse de ei şi-i spuse:

— Ţine-i tu. Doar tu faci cumpărăturile. Şi altă dată să nu mai primeşti bani. O să cîştigăm noi cît ne trebuie.

Cît de greu o duseseră la început! Acasă n-aveau de nici unele, — nici cratiţe, nici scaune — iar la uzină toţi trei erau ucenici. Mama nu voise ca băieţii ei să intre la uzină fără să-şi fi terminat şcoala, dar Nikolai izbutise să-şi impună voinţa. Şi Vitka de asemenea. Nikolai încercase să-l împiedice, răstindu-se la el, dar Vitka îi răspunsese şi el răstit:

— Vrei să faci din mine un trîntor? N-ai să izbuteşti! Dacă nu vrei să mergem împreună, găsesc eu şi singur drumul, nu mai sînt copil.

Cînd se angajă, Nikolai avu pentru prima oară prilejul s-o vadă pe mama lui la lucru în uzină. Cu capul înfăşurat într-o basma de culoare închisă, care o îmbătrînea, atentă şi iute în mişcări, umbla de la o maşină de tăiat roţi dinţate la alta, fără să stea o clipă. Mîinile ei uşoare mutau cu repeziciune pîrghiile, aşezau semifabricatele de metal, reglau viteza şi circuitul uleiului. Dacă se stropea cu ulei pe mîini, se ştergea cu grijă cu o cîrpă adusă de acasă. Antonina Sergheevna strîngea aşchiile, curăţa toate piesele maşinii, mătura pe jos mai des decît alţi lucrători, şi cu gesturi mlădioase şi feminine orînduia în grămezi roţile dinţate care erau gata.

Ivan Ivanovici Gusakov nu se mai sătura lăudînd-o, iar Nikolai suferea, pentru că vedea ce obosită se întorcea ea de la muncă şi cum braţele îi cădeau neputincioase în faţa atîtor treburi ale casei. Acum avea din ce în ce mai des crize de inimă. Lui Nikolai îi era tare frică pentru dînsa, şi de fiecare dată i se părea că se prăpădeşte. Nu îndrăznea însă niciodată s-o întrebe de ce suferă — se supăra întotdeauna cînd băieţii ei o vedeau bolnavă.

Văzînd aceasta, Nikolai luă hotărîrea să repare mai întîi

locuința — o va face singur, economisind cheltuielile de prisos, ca să poată cumpăra lucrurile necesare gospodăriei. Apoi se va strădui să capete cît mai curînd o calificare și deci să-și mărească salariul, iar în al treilea rînd se va înscrie la cursurile serale pentru a căpăta o pregătire tehnică specială. In al patrulea rînd, deîndată ce-i va sta în putință, o va scoate pe maică-sa de la uzină ca să-și îngrijească sănătatea.

Nikolai își notă în planul cuvîntării lui, aceste patru hotărîri. Chiar de nu i-o veni prea ușor să vorbească despre toate acestea, o să le povestească totuși băieților, mîine, tot ce trebuie ei să afle.

La ultimele cuvinte, sări ca fript și scăpă tocul din mînă: sunase cineva. Cu un zîmbet strengăresc, trecu în goană pe lîngă oaspeți și pe lîngă maică-sa și se duse în bucătărie.

Antonina Sergheevna se ridică de pe scaun și păși neliniștită și curioasă în întîmpinarea noilor veniți. Cine să fie oare cei pe care îi aștepta cu atîta nerăbdare băiatul ei?

Erau trei. Valia Zimina, macaragiu la uzină, o veche prietenă de-a lui Nikolai — se cunoșteau încă de pe timpul cînd începuseră amîndoi să activeze în organizația de Comsomol. Nikolai și Antonina Sergheevna aflaseră taina fetei: Valia era îndrăgostită fără speranță de tehnologul Garșin, în timp ce ușuraticul Arkadi Stupin, unul din membrii brigăzii lui Pakulin, se ținea scai de ea. Mama știa că Nikolai se înțelesese cu Valia, mai în glumă, mai în serios, să folosească dragostea puternică pe care Arkadi o avea pentru ea și împreună să facă din el un om de treabă. Al doilea oaspete era lăcătușul Jenea Nikitin; învăța împreună cu Nikolai la școala medie tehnică serală și uneori venea la ei acasă, să învețe împreună.

Pe al treilea oaspete — cel mai de seamă — mama nu-l cunoștea.

Era o fată care la prima vedere nu atrăgea atenția prin nimic — n-ai fi putut spune despre ea nici că e frumoasă, nici că e urîtă. Avea o față obișnuită, senină și drăgălașă prin prospețimea ei tinerească, era înaltă și zveltă, îmbrăcată simplu, chiar sobru. Purta o rochie de culoare închisă, fără nici un fel de garnitură, iar pe cap, peste cele două cozi groase, obișnuia să-și pună un șal tricotat. Mersul ei, felul ei demn și rezervat de a saluta o făcu pe Antonina Sergheevna să spună despre ea că are „ținută". Dealtfel, lucrul acesta se mai vădea și din felul

cum îl îndepărtase pe Nikolai cînd acesta se repezise să-i scoată șoșonii.

— Xana Belkovskaia, — se recomandă ea, cu o simplitate și ușurință care dovedeau obișnuința de a avea afaceri cu oameni mulți și diferiți.

Lui Ivan Ivanovici i se adresă ca unei vechi cunoștințe, în timp ce pe prietenii Antoninei Sergheevna îi salută înclinînd din cap și refuză tot ce i se oferi de la masă.

— Mulțumesc, nu stăm decît puțin, avem treabă. Mi se pare însă că n-am nimerit tocmai bine!

— Un oaspete plăcut e întotdeauna binevenit, — spuse Antonina Sergheevna. Fata îi plăcea dar avea ceva care o intimida.

— E secretara organizației de Comsomol din secția sculărie, — spuse Ivan Ivanovici cînd tinerii trecură în odaia lui Nikolai. — E o fată foarte energică. Deputată în sovietul orășenesc. Anul trecut a cîștigat steagul pe întregul oraș ca brigadieră a brigăzii de comsomoliști și tineret. Ziarele i-au publicat fotografia.

Antonina Sergheevna privea îngîndurată, ascultînd glasurile grave ce răzbăteau din camera cealaltă. Îi era teamă pentru băiat ceea ce îi dădea un fior în inimă. Cum se grăbise el s-o întîmpine! Cum o ajutase să-și scoată paltonul și șoșonii — da, pînă și șoșonii... Și ce fericit părea, fața i se îmbujorase și nu se mai uita decît la ea de parcă numai ea ar fi venit la ei și n-ar fi existat decît ea pe lumea asta! Da, cu o fată ca asta nu poți să glumești, să te distrezi ca să-ți omori timpul; trebuie să fii serios și să cauți să prinzi din zbor tot ce spune, pînă și cel mai neînsemnat gest.

— Ce s-a întîmplat, Kolea? — întrebă Xana după ce se așezaseră toți trei în odăița lui. — Valia și Jenea au stăruit atît de mult să vină aici, încît mi-am spus că trebuie să fie la mijloc ceva serios.

Din felul în care i se adresase, era limpede că nu venise acolo să cocheteze și probabil că nici prin gînd nu-i trecea că Nikolai o chemase pentru că ținea s-o vadă.

Nikoai se îmbujoră ușor, dar îi răspunse pe același ton:

— Desigur că există ceva și încă foarte important. Trebuie să ne dai o mînă de ajutor.

Viktor, care se așezase pe pervazul ferestrei, zări un tînăr cu o figură posomorîtă care dădea tîrcoale casei.

— Ia uitați-vă, băieți, — făcu el, răutăcios, — Arkașa păzește burlanul.

Se repeziră cu toții la fereastră. Cu șapca lăsată pe ceafă și părul fluturînd în bătaia vîntului și udat de picăturile ce curgeau din țurțurii de la streșini, Arkadi Stupin sprijinea cu umărul lui puternic burlanul, iar cu vîrful pantofului săpa în zăpadă un șănțuleț de scurgere.

— Nu-i nimic, ia și el aer, — spuse indiferentă Valia și se întoarse.

— Să-l chem, ce zici? — propuse în silă Nikolai, dojenind-o pe Valia: — L-ai adus și l-ai lăsat afară.

— Las' să stea. Doar nu l-am chemat eu.

— Frumos băiat, — observă Xana și, uitînd pe loc de el, se întoarse spre Nikolai: — Ei, ce problemă ai?

— Îl cunoști pe Saşa Volovik?

— Desigur.

— Știi cum arată paletele de turbină? Ai văzut vreodată discurile cu palete ale rotorului?

— Mi se pare că le-am văzut, — spuse nesigură Xana, încruntîndu-și sprîncenele. — Niște piese mici și încovoiate?

— Mici! Chiar așa, mici! — bombăni Jenea Nikitin.

Toți izbucniră în rîs.

— Eu sînt sculier, — se apără Xana. — De cînd mă tot gîndesc să vin la voi ca să înțeleg în mod limpede procesul de fabricare al turbinelor!

— Vino! — spuse cu înflăcărare Nikolai. — O să-ți arătăm și o să-ți explicăm totul! Vino neapărat!

Incercînd să-și înfrîneze înflăcărarea, Nikolai continuă cu un aer preocupat:

— Volovik a lucrat la noi trei săptămîni, știi, la îndepărtarea surplusului de material de pe palete. Fusese chemat și el, și Jenea Nikitin, și alți lăcătuși de-ai noștri — dar ce spun eu de-ai noștri? Veniseră lăcătuși de prin toate secțiile, de parcă se întîmplase cine știe ce accident. Ai zice că nu-i mare lucru să pilești surplusul de material, îngroșarea metalului, care se formează atunci cînd se lipesc paletele. Ei bine, treizeci de lăcătuși au lucrat la asta aproape două săptămîni. Și-au julit mîinile pînă la sînge, bieții de ei!

Jenea îşi întinse mîinile pline de cicatrice şi zgîrieturi.

— Vezi? Trebuie să lucrezi într-un spaţiu foarte îngust. Oricît de atent ai fi, tot te zgîrii. Şi de fapt dacă nu ai la îndemînă o trusă medicală nici nu trebuie să începi.

— Oamenii spun că asta e o muncă tare păcătoasă, — interveni Valia.

— Dar ce anume trebuie să faci? Să-ţi vîri mîna printre palete — întrebă Xana şi porni să-şi mişte mîna îngustă şi puternică, încercînd parcă să-şi dea seama cum se lucrează la această operaţie. Obişnuită cu munca din uzină, înţelegea uşor procesul respectiv, chiar dacă i se vorbea pentru prima oară despre el.

— Chiar aşa, — reluă Nikolai, urmărind mulţumit mişcările Xanei. — Sus e o paletă, jos alta, şi au muchiile atît de ascuţite că te taie... Şi iată că Volovik împreună cu el — şi arătă cu capul spre Jenea Nikitin — s-a gîndit să mecanizeze această muncă. Toate gîndurile lui Volovik sînt îndreptate spre secţia turbine, spre paletele acestea. Trebuie să creeze, să controleze, să încerce, dar şefii voştri nu-l lasă să treacă la secţia turbine. Discuţiile durează de o lună întreagă. Zilele trecute, la şedinţa biroului de partid a luat parte şi directorul; nu l-aîm lăsat pînă nu ne-a făgăduit sprijinul. Însă şeful vostru de secţie a mirosit ceva şi — haţ! — l-a ridicat în muncă pe Volovik — l-a făcut maistru. Şi asta într-adins, numai ca să nu-l dea.

— Volovik e în fruntea fruntaşilor noştri, — spuse Xana. — Din punct de vedere profesional el se menţine pe primul loc de o jumătate de an.

— Şi un fruntaş în întrecere este un creator! — exclamă Nikolai. — Cum poţi să stai în calea creaţiei de dragul unor interese înguste ale secţiei?

Xana zîmbi cu şiretenie.

— Ai şi găsit o fundamentare teoretică a lucrului?

— Vezi bine! Partidul ne învaţă doar să interpretăm problemele politic!

— Şi tu faci asta fără să uiţi însă de interesele secţiei tale, — îi răspunse repede Xana.

Îşi zîmbeau amîndoi, aşteptînd parcă ceva.

— Nu, nu-i aşa, — spuse Nikolai după ce se gîndi puţin. — Îţi dau cuvîntul meu de cinste că n-o fac gîndindu-mă la interesele secţiei. Spune-mi, te rog, crezi că invenţia lui Volovik

e importantă pentru uzină? Are uzina nevoie de ea sau nu? Atunci cum e posibil să i se pună bețe în roate? Omul cere, stăruie, se roagă... și lucrează mai departe... lucrează zi și noapte... Întreabă-l pe Jenka și o să-ți spună că după cele opt ore, pe Volovik îl găsești întotdeauna în secția turbine, unde lucrează fără plată. Și Jenea rămîne cu el și din cauza asta lipsesc amîndoi de la școală. E bună treaba asta?

Ocolind un răspuns precis — era limpede că nici ea nu voia să-l lase pe cel mai de seamă fruntaș din secția ei — Xana se interesă de invenție.

— Va fi o mașină-unealtă sau ce anume? — îl întrebă ea pe Jenea. — Ce ați inventat voi amîndoi?

— Cum adică „voi"? — protestă Jenea. — Volovik a inventat, eu n-am făcut decît să-l ajut. Volovik e un om talentat! Se gîndește, aplică și dacă nu-i place... îi vine imediat o altă idee! Face totul în alt fel și iar încearcă. Dacă nu izbutește, se înfurie și mormăie: „Așteaptă tu, că-ți vin eu de hac..." Zău așa, Xana, e un om foarte talentat. Și ambițios...

— Fără ambiție, talentul nu te poate ajuta! — observă Xana.

— Tu să nu știi asta? — îi răspunse cu respect și voioșie Nikolai.

Ar fi vrut să-i vorbească Xanei fără ocol, să-i spună cît era de fericit că venise la el sau să-i mărturisească sincer că toată povestea cu Volovik nu era decît un pretext ca s-o poată întîlni, dar uite că Jenea Nikitin se agățase îndată de vorbele ei despre talent: Așa să fie oare? Un altul se străduiește ani întregi, gîfîie, dar nu poate inventa nimic, în timp ce un om talentat cum se apucă de o treabă a și scos-o la lumină.

Xana îi răspunsese cu înflăcărare: nu, nu-i așa! E deajuns să citești despre orice descoperire, despre orice invenție, ca să vezi că pretutindeni s-a depus muncă și sîrguință, că s-au făcut cercetări, experiențe... Dar nu asta am vrut să spun, ci că atunci cînd e nevoie de ceva, trebuie să stai și să aștepți pînă ce un geniu oarecare va avea o „sclipire"?

Aici Nikolai se amestecă și el în discuție:

— Jenea, dacă vrei să știi, punctul tău de vedere nu poate duce decît la lene!

— Vorbiți de parcă e obligatoriu ca toți să inventați cîte ceva! — observă zîmbind Valia Zimina, dar Nikitin nici n-o

lăsă bine să-şi termine vorba şi-i spuse pe un ton hotărît:

— Atunci care e rostul vieţii?

Pe neaşteptate, discuţia luă caracterul unei dispute aprinse referitoare la „ceea ce este esenţial" şi fiecare îşi dădu pe faţă gîndurile cele mai scumpe, combătîndu-le pe ale celorlalţi, deşi, în esenţă, părerile lor nu se prea deosebeau.

— Viaţa nu-şi are rost fără o muncă de creaţie, — spuse scurt Nikolai şi, ca o confirmare a vorbelor lui, spintecă aerul cu palma.

— Pentru ce să mai învăţi atunci? Pentru ce să te califici? — strigă şi Viktor, care suferea întotdeauna că nu era luat în seamă, că toţi îl considerau încă „mic" şi de aceea ori de cîte ori lua parte la vreo discuţie era grozav de înflăcărat şi chiar mînios. — Sau poate pentru cîştig? Sigur că e nevoie şi de cîştig, dar oare asta e totul? Mi-aţi dat învăţătură, vă mulţumesc, dar lăsaţi-mă să-mi croiesc singur drumul!

— Dar nu e posibil ca toţi să fie creatori! — repetă Valia, fără să-i asculte pe ceilalţi. — Ca să creezi, ca să inventezi ceva, e totuşi nevoie de talent. Şi dacă eu, de pildă, nu-l am? Există doar munca în colectiv şi dacă muncesc cinstit...

— Dar în ceea ce faci, pui tot sufletul, toate gîndurile tale? — întrebă Nikolai.

— După mine, în viaţă lucrurile se petrec în fel şi chip, — spuse Xana, neadresîndu-se nimănui, vorbind parcă pentru sine. — Şi se întîmplă uneori să renunţi cu bună ştiinţă la tine, la calea pe care ţi-ai ales-o, pentru cauza comună.

Şi începură să vorbească toţi deodată: Cum? De ce? Cine cere această renunţare de sine?

— Multe se pot întîmpla, — răspunse Xana şi-şi trase din păr acele care-i ţineau cozile rotite în jurul capului. Apoi le împleti mai strîns şi le roti din nou pe cap. Faţa-i devenise gînditoare şi hotărîtă.

— La ce te gîndeşti, Xana? — o întrebă Nikolai încet, ca să n-o tulbure, şi-i întinse unul cîte unul acele de cap.

Infigîndu-şi acele în păr, Xana îi povesti pe scurt:

— Am fost şef de brigadă. M-au înaintat şi m-au făcut maistru şef de schimb. Am intrat să învăţ la şcoala serală de construcţii de maşini. Toţi credeau că am să fiu numită şefă de sector. Mă pregăteam pentru asta... Era drumul meu, visul meu. Dar mi s-a spus: e nevoie să lucrezi ca activistă de Comsomol.

Şi uite că a trebuit să renunţ la visul meu. — Şi întrerupîndu-şi povestirea se adresă Valiei :

— Să mergem, Valia. S-a făcut tîrziu — nici nu mi-am dat seama cînd a trecut ziua.

— Aţi şi plecat ? — izbucni Nikolai.

În glasul lui era atîta spaimă, încît Xana îşi plecă ochii, sfioasă... Apoi, cu un glas blînd şi feciorelnic, îi confirmă :

— Da, plec, e timpul ! — şi ieşi din odaie, sigură că şi ceilalţi o vor urma.

— De ce plecaţi atît de repede ? — întrebă nedumerită Antonina Sergheevna. — Am pus de ceai. Să bem cîte un pahar de ceai, să jucăm ceva...

— Mulţumesc, — zise Xana. — Imi fac întotdeauna fel şi fel de planuri pentru duminică şi nu izbutesc să realizez mai nimic din ele !

Fetele se pregăteau să plece, dar Jenea Nikitin voia să mai rămînă. Fără să-şi pună paltonul, Nikolai ieşi să le conducă.

— Vai ! Am uitat că umbra mea se plimbă după colţ ! — exclamă Valia.

Şi plecă în fugă, fără să-şi mai ia rămas bun şi, clipind şiret din ochi, se opri la colţ privind pe turiş în urma ei : Xana cobora încet scările, iar Nikolai o ţinea de braţ. Deşi era în capul gol şi fără palton — plecase de acasă doar în cămaşă, cămaşa aceea albastră care accentua albastrul ochilor săi — părea că nici nu simte frigul.

— Sînt atît de fericit, Xana, că ai trecut pe la noi, — îi mărturisi el. — La uzină e greu să ajungă omul pînă la tine, întotdeauna roieşte lumea în jurul tău.

— Ai să răceşti, Kolea, — răspunse Xana, oprindu-se. — Şi totuşi să treci pe la noi... — zîmbi ea şăgalnic : — Şi nu numai pentru ca să ne răpeşti pe cel mai de seamă fruntaş !

— Cînd vin pe la tine, toţi băieţii de acolo mă privesc pieziş : „Ce-o mai fi căutînd şi ăsta pe aici ?"

— Ei, n-o fi chiar aşa !... Du-te, Kolea, e frig.

— Şi dacă mie îmi face plăcere să te conduc ?

Fata se prefăcu a nu auzi aceste cuvinte şi porni mai departe cu pas grăbit.

— Te duci acasă, Xana ?

— Nu, trebuie să trec pe la o alegătoare.

— Duminică ?

— Dar cînd ? In timpul săptămînii e atît de greu !

— Credeam că te duci la teatru sau la cinematograf... Credeam că te aşteaptă cineva.

— După cum vezi, mă aşteaptă alegătoarea ! — Şi Xana scoase un oftat, apoi izbucni în rîs şi, cu un gest hotărît, îl întoarse cu faţa spre casă. — Du-te, du-te, Kolea, că altfel voi fi nevoită să te vizitez la spital.

— Adevărat, chiar m-ai vizita ? Atunci mă îmbolnăvesc neapărat.

Xana se mulţumi să zîmbească, apoi îl împinse uşurel de spate :

— Fugi imediat, atîta îţi spun. Dacă nu, să ştii că nici n-am să te vizitez.

Nikolai alergă spre casă, cu paşi uşori şi ritmici, de sportiv. Un vînticel cald îi mîngîia faţa — vîntul de primăvară care goneşte frigul. Zăpada căzută nu de mult, bătătorită şi murdară acum, scîrţîia sub picioare, iar prin locurile bătute de soare în timpul zilei ieşeau la iveală băltoace albastre, cu faţa încreţită de unde mărunte... Iar Xana păşeşte agale în şoşonii ei micuţi şi se gîndeşte... La ce s-o fi gîndind oare ? „Şi dacă îmi face plăcere să te conduc ?“ — aşa îi răspunsese. Să nu-l fi auzit ?... Ba nu, cu siguranţă că l-a auzit... „Ai să răceşti, Kolea“... Draga mea, cît eşti de frumoasă !

12

Se întunecase. Ivan Ivanovici Gusakov, moleşit de plăcuta atmosferă de intimitate cu care nu era obişnuit şi în bună parte şi de votcă, ieşi în stradă îngîndurat : încotro să se îndrepte ? Strada vuia de larmă, ca în zilele de sărbătoare. Tineretul se îmbulzea în faţa cinematografului şi a Căminului cultural al uzinei şi prin curţi chiuiau copiii, bătîndu-se cu bulgări moi de zăpadă şi răscolind băltoacele cu mingile lor de fotbal. Pe străzile liniştite de la periferie se plimbau fără ţintă perechi-perechi de îndrăgostiţi care-şi vorbeau în şoaptă şi se opreau la jumătatea cuvîntului atunci cînd trecea pe lîngă ei bătrînul acesta cu mustăţile răsucite, ce umbla cu paltonul descheiat şi cu că-

ciula pe o ureche, aruncîndu-le priviri morocănoase. Din casele puternic luminate răzbăteau crîmpeie din diferite melodii. „Cît de mîndră ar fi Bulgaria, ca Rusia nu găseşti" se auzea un glas de bariton, „Salut fierbinte, dulce primăvară!" răsuna un glas de tenor, căruia îi răspundea un cor care cînta refrenul: „Şi cine să-l ştie cu ochiul mă-nbie..." Patefoanele cîntau de parcă turbaseră.

Bătrînul acesta singuratic mergea moleşit deşi în jurul lui era atîta veselie. Părea că nu are nici o ţintă. Se opri o clipă în faţa unui bufet. Tot muzică şi aici, dar în toiul cîntecului se desluşi un glas bărbătesc care cînta cu foc: „Ce-i viaţa noastră?... E un joc!" Glasul acesta pasionat îl enerva pe Ivan Ivanovici pentru că ştia ce va urma: „Hei munca, cinstea — fleacuri muiereşti" — refrenul acesta îl scotea întotdeauna din fire pe bătrînul maistru. Era o melodie veche — aşa se spunea — o melodie a unui compozitor clasic. Fie, dar de ce s-o fi cîntînd aşa ceva aici, la bufet, unde omul n-are alt gînd decît să dea pe gît un păhărel şi să stea de vorbă cu cine s-o nimeri în faţa unei sticle de bere?

Gusakov se trezi în mijlocul unui puhoi de oameni care ieşea dintr-un cinematograf şi zări chipul plăcut al Valiei Zimina. Îi era dragă fata asta, mai ales că ea îi asculta respectuoasă părerile, fără să spună despre el, aşa cum spuneau ceilalţi, că nimeni „nu-l întrece" în răutate pe bătrînul Ivan Ivanovici. In schimb, ori de cîte ori comsomoliştii aveau de făcut ceva şi nu se prea pricepeau, ea se apropia de el şi-l ruga cu căldură: „Ivan Ivanovici, ajută-i cu experienţa dumitale". Şi bătrînul o asculta cu plăcere. Care om nu răspunde la o astfel de rugăminte!

Bătrînul ar fi vrut să intre în vorbă cu Valia, dar îl zări alături de ea pe uşuraticul Arkaşa Stupin, cunoscutul cuceritor de inimi, căruia, spre marea indignare a lui Ivan Ivanovici, lucrătoarele de la magazia de scule îi dădeau, peste rînd şi în orice cantităţi, cuţite de cea mai bună calitate. Ah, ticălosul, îşi spuse el, şi aici s-a vîrît pe fir!...

Ce n-ar fi dat Ivan Ivanovici să-l poată lua de guler şi să-l zvîrle cît colo de lîngă Valia, dar tinerii se şi pierduseră în mulţime.

Îi căută din ochi, dar nu-i găsi. Eh, Valicika, prostuţo!... Tare îl întristase această întîlnire. Ce ştie ea ce e viaţa, ce

sînt oamenii ? Nu ştie nimic. Pe o fată ca ea nu-i greu s-o faci să sufere. Dar cum să-i deschid ochii ? La urma urmei, ce era dînsul pentru ea ? Nimic. Şi totuşi o iubea pe fetişcana asta, de parcă ar fi fost copilul lui...

Şi deodată îi trecu prin gînd că s-ar putea să aibă şi el o fiică, la drept vorbind avea într-adevăr, dar cine îi putea spune cum o cheamă, pe unde e şi ce face ?... Oare ce vîrstă să aibă ? O fi mai mare sau mai mică decît Valia ? Trebuie să fie mai mare... Cînd s-a întîmplat asta ? Totul e învăluit în ceaţă... O scrisoare udată de lacrimi, cu rînduri strîmbe, ce se încălecau, trimisă de o femeie care-l implora : „Dragul meu Vaniuşenka, ia-mă de la acest om urîcios şi ursuz care o să mă ducă în mormînt... E doar fetiţa ta şi seamănă leit cu tine..." Pe unde o fi acum femeia aceea ? Ce s-o fi întîmplat cu ea ? O mai fi trăind ? Cine ştie ? E atît de mult de cînd s-au întîmplat toate acestea ! Atît de mult !

Înghiontind un grup de trecători şi răstindu-se la ei, Ivan Ivanovici porni cu paşi hotărîţi spre marginea cartierului, către căsuţa aceea mică de lemn care numai printr-o minune nu fusese prefăcută în lemne de foc în timpul asediului ; în timpul războiului, în apropierea ei fusese amplasată o baterie antiaeriană care apăra uzina şi Efim Kuzmici Klementiev îşi împărţise locuinţa cu cei din baterie. Acum în casă ardeau toate lămpile şi prin cele cinci ferestre se revărsau, pe locul viran dimprejur, şuvoaie de lumină. Prin perdeaua de dantelă de la geam, puteai să-l vezi pe bătrînul Efim — stătea pe scaun, lîngă masă, iar lîngă obrazul lui flutura o buclă blondă, legată cu o fundă albă — desigur că bunicul se joacă cu nepoata ; parcă ce altă treabă are acum ! Îmbătrîneşte Efim al nostru...

Ivan Ivanovici deschise uşa căsuţei, care rămînea neîncuiată pînă noaptea tîrziu, se scutură de zăpadă şi începu să-şi tîrşească picioarele prin antreţel.

— Vino să-ţi primeşti oaspeţii, bătrîne, a venit moşul-curajosul !

Şi fără să aştepte invitaţia, intră în cameră.

— Ssst, — făcu Efim Kuzmici dînd alarmat din mîini.

Incremenit de uimire, Ivan Ivanovici rămase în prag, apoi privirea îi alunecă spre uşa întredeschisă a odăii vecine. Grunia adormise lîngă măsuţă, cu capul ei frumos lăsat pe braţele goale pînă la coate. Somnul o surprinsese cu lucrul în mînă,

croşetînd. Umbra genelor se prelungea pe obrazul îmbujorat.

Ivan Ivanovici îşi drese glasul şi zise în şoaptă dar totuşi destul de tare ca să fie auzit:

— Dacă aş fi femeie, mi-ar place să-ţi fiu noră. Aşa viaţă mai zic şi eu! Sau ar fi şi mai bine să-ţi fiu nepoată! Aş sta şi aş asculta poveştile bunicului.

— Noră ca tine nu-i doresc nici diavolului! — îi răspunse Efim Kuzmici şi trăgînd spre masă un fotoliu împletit, îl invită: — Stai jos, voinicule! Să facem o partidă.

Şi începu să scoată tacticos din cutie piesele de şah. Turnul îi scăpă din mînă şi căzu cu zgomot. Oftînd, Efim Kuzmici o dădu jos pe Galocika de pe genunchi ca să caute piesa şi explică cu un aer vinovat:

— Grunia a obosit, sărăcuţa. Ieri seara a spălat, astăzi a dereticat prin toată casa, a gătit, am stat apoi la masă... şi-acum, vezi, a doborît-o oboseala...

— Bine, lasă, nu-ţi mai căuta scuze. Alege! — Şi Ivan Ivanovici întinse pumnii săi uriaşi, cu vinele foarte vizibile, în care ţinea pionii.

Klementiev trase un pion negru, iar Gusakov izbucni voios.

— Ei, acum ţine-te!

Şi după ce aranjă piesele, se şi grăbi să mute cu un gest avîntat pionul din faţa regelui. Efim Kuzmici se gîndi puţin şi răspunse cu aceeaşi mişcare, pentru ca Ivan Ivanovici să mişte imediat nebunul.

— Am tras o spaimă de moarte, — făcu ironic Efim Kuzmici şi împinse calm un al doilea pion.

Galocika oftă deznădăjduită, înţelegînd că-şi stricase seara. Îşi luă cuburile, le răsturnă pe masă lîngă bunic şi, fără să se joace cu ele, începu să se uite la bătrîni. Aveau amîndoi mustăţile sure, dar ale bunicului erau moi şi stufoase, pe cîtă vreme ale lui nenea Vanea păreau ca un firicel lăsat în jos şi lipit de obraz de parcă ar fi fost muiat în supă. Efim Kuzmici avea capul ras, cu pielea moale şi atît de strălucitoare, încît, dacă n-ar fi stat chiar aşa de ţeapăn, ar fi putut reflecta lumina becului din tavan. În schimb nenea Vanea avea o coamă pletoasă, căruntă şi încîlcită, ce se lăsa pe după urechi şi pe ceafă, peste gulerul moale. Cravata îi era strîmbă, haina pătată şi toată înfăţişarea lui era neîngrijită. Mama spunea despre el: „Un bătrîn fără căpătîi". Dar bunicul ei era cu-

răţel şi îngrijit. „Om cu căpătîi". Ce-o fi însemnînd asta? Şi de ce o fi ţinînd atîta bunicul la nenea Vanea? Vine pe la ei, bombăne, ocărăşte pe unul şi pe altul, spune cîte şi mai cîte şi joacă şah seri întregi... Iar pe ea vrea mereu s-o ciupească de obraz sau s-o tragă de fundă. Nu ştie să stea de vorbă cu ea şi o întreabă într-una acelaşi lucru: „Cum merg treburile, căpriţo?" Ce să-i răspundă la asta? Parcă mult îi pasă lui de treburile ei! Şi totuşi, bunicul ţine foarte mult la nenea Vanea Gusakov, asta se vede de la o poştă. Cînd nu-i de faţă, îl numeşte „gîscanul" [1]), iar mama — nici asta nu prea înţelegea dînsa — îl iubeşte şi ea pe „gîscanul" ăsta. Ce plictiseală!... Ar da o fugă pe stradă, dar bunicul n-are s-o lase, o să-i spună că e frig, că s-a făcut întuneric... Ce plicticos e să stai cu oamenii mari!

Oftînd cu amărăciune, în speranţa că bunicul o va înţelege şi i se va face milă de ea, Galocika începu să construiască un viaduct, folosindu-se şi de piesele de şah „mîncate".

— Mută, mută cît mai ai ce, — îşi grăbea Ivan Ivanovici partenerul.

— Degeaba te grăbeşti, că tot ai să mănînci bătaie, — îl dojenea Efim Kuzmici, chibzuind fiecare mişcare şi privind cu dragoste printre genele întredeschise, la vechiul său prieten.

De peste patruzeci de ani se tutuiau. Odinioară, era mult de atunci, prindeau porumbei pe acoperişul aceleiaşi secţii unde lucrau şi astăzi, numai că pe atunci nu se fabricau încă turbine, iar băieţii îi slujeau ani de-a rîndul pe maiştrii lor pînă ce răzbeau să facă şi ei o muncă adevărată. Fimka şi Vanka învăţaseră meseria împreună, crescuseră împreună, munciseră împreună şi tot împreună îmbătrîniseră.

Apoi, odată cu trecerea anilor, supunîndu-se obiceiului, începuseră şi ei să-şi spună pe numele patronimic şi doar cînd stăteau de vorbă numai ei singuri, îşi ziceau ca mai înainte: Efim şi Vanea. Discuţii de felul acesta aveau însă loc foarte rar, pentru că în decursul celor patruzeci de ani îşi spuseseră aproape totul.

Ca de obicei cînd jucau şah, mai mult tăceau. Apoi Gusakov începea să se plictisească de liniştea din jur şi de vorbitul în şoaptă şi se pornea deodată să fredoneze, să poves-

---

[1]) **Joc de cuvinte** — în limba rusă *gusak* înseamnă gîscan. (N. trad.)

tească vreo anecdotă, sau să-şi schimonosească faţa, spre hazul Galocikăi, care se prăpădea de rîs. De astă dată începu să trîntească piesele de şah pe jos.

— Linişte, hipopotamule, — încercă să-l stăpînească Efim Kuzmici.

— Eh, dragul meu, în tinereţe somnu-i adînc. Poţi să tai lemne pe ăl de doarme! — Şi privind cu coada ochiului spre uşa întredeschisă, întrebă glumeţ: — N-are de gînd să se mărite?

Efim Kuzmici ridică mînios din sprîncene, îşi sărută nepoata şi-i spuse:

— Vrei să te duci puţin în curte să te joci înainte de culcare?

Galocika o zbughi în antreu în grabă, de teamă ca bunicul să nu se răzgîndească.

— Galocika, pune-ţi fularul şi şoşonii, — îi zise în şoaptă bunicul.

Din pricina vorbăriei şi a zgomotului uşii de la intrare, Grunia se trezi, căscă, se întinse. Deodată dîndu-şi seama că adormise la o oră nepotrivită, în timp ce lucra, şi că avea un oaspeţe, sări speriată.

— Vai, ce-o fi cu mine? De ce nu m-ai trezit, tată?

Veni şi ea în odaia bătrînului; era o femeie voinică, frumoasă, sănătoasă şi rumenă la faţă, cu ochii strălucitori şi puţin somnoroşi. Strînse prietenoasă mîna lui Ivan Ivanovici, îi îndreptă în treacăt cravata şi apoi căscă din nou cu poftă pe furiş.

— Ei, jucătorilor, vă dau îndată un ceai, — le spuse ea şi, uitîndu-se la ceas, exclamă: — Ceasul e aproape zece şi Galocika tot se mai plimbă. Şi-a pus cel puţin şoşonii?

— Şi i-a pus... Pune mai întîi masa, şi pe urmă ai s-o chemi, las-o să mai respire puţin aer curat înainte de culcare, — porunci Efim Kuzmici cu o aparentă severitate.

Bătrînii continuau să joace, urmărind mulţumiţi mişcările iuţi şi agere ale tinerei femei, care gospodărea cu atîta îndemînare încît în mîinile ei nici ceştile nu zăngăneau, nici zahărul nu se împrăştia pe jos, iar pîinea era tăiată în felii subţiri şi egale, fără să facă multe firimituri.

Privind-o, Ivan Ivanovici se gîndea că nu mai întîlnise în toată tinereţea lui o femeie atît de frumoasă şi de atrăgătoare. Cunoscuse destule femei, dar nici una nu se price-

puse să-l scoată din viaţa lui dezordonată de burlac. Şi cît e de bine cînd acasă, în locul păianjenilor de prin colţuri şi ai sticlelor de sub masă, e ordine şi plăcut ca la Antonina Sergheevna sau ca aici... Dacă te îmbolnăveşti, cînd eşti singur, n-are cine să-ţi dea nici măcar un pahar cu apă. Eh, de s-ar putea întoarce vremurile cînd femei frumoase ca Grunia îl priveau cu admiraţie, sufereau din cauza lui şi voiau să-l ia de bărbat... De ce-o fi avînd el o astfel de fire? Nu se putea înţelege cu nimeni şi nu-i rămăsese inima la nimeni.

Dar chiar dacă l-ar fi îndrăgit cineva, cine l-ar fi putut răbda atîţia ani? Păcat... Dealtfel poate că nici nu trebuie să regrete — cine ştie peste ce femeie ar fi dat! Cînd te însori ţi se pare că-i înger şi pe urmă ajunge o hîrcă bătrînă, care te dăscăleşte de dimineaţă pînă seara: asta să nu faci, acolo să nu te duci, să-i arăţi carnetul de salariu şi o auzi că-ţi spune „iar te-ai îmbătat, zevzecule". De dus nu te duci nicăieri, îţi pierzi vremea, buzunarele ţi le întorci pe dos şi chiar cînd bei o faci fără plăcere...

La rîndul său, Efim Kuzmici se gîndea cît de bine începuse viaţa lui — dacă totul ar fi continuat aşa, nu i-ar mai fi trebuit nimic pe lume. Însă în viaţă nu se întîmplă întotdeauna cum vrei tu! Cînd s-a însurat Kirill — asta se întîmplase înainte de război — i s-a părut că a intrat fericirea în casa lor de curînd văduvită prin moartea bătrînei. Apoi venise războiul... Vestea morţii lui... Trei luni în şir s-a zbuciumat Grunia; plîngea noapte de noapte încît lui Efim Kuzmici propria lui durere de tată i se părea mai mică în faţa disperării acestui suflet tînăr. Trebuia să aibă grijă de Galocika şi de gospodărie — o adevărată povară — dar nu cîrtise, nu se pierduse cu firea, ci făcuse totul ca o bună gospodină, ca o doică de meserie. Îşi revărsase toată duioşia de tată asupra Gruniei şi a Galocikăi. După un timp, Grunia se mai linişti puţin şi, închizîndu-şi durerea în suflet, intră la uzină în locul lui Kirill. În secţie era iubită şi respectată. Erau puţini aceia care îşi mai aduceau aminte de Kirill Klementiev, dar muncitorii noi veniţi în secţie după război aflau repede povestea Gruniei. Şi cu toate că Grunia era frumoasă şi tînără, nimeni nu se încumeta să-i facă curte, şi numele ei nu era niciodată întinat de glume uşuratice sau de bîrfeli. Însăşi prezenţa Gruniei în secţie întreţinea amintirea lui Ki-

rill. Şi de aceea bătrînul Klementiev îşi iubea şi mai mult nora.

Ce nu făcuse el ca să-i aline durerea şi s-o mai învioreze puţin! Căuta s-o convingă că va mai iubi, că va mai fi fericită în viaţă — doar era atît de tînără!

— Taci, tată! — striga ea, făcîndu-se albă ca varul la faţă. — N-am să mai iubesc pe nimeni, pe nimeni şi niciodată. — Şi arătînd spre fetiţă, adăuga: — Atîta mi-a mai rămas, asta-i tot ce am mai scump pe lume, numai pentru ea o să trăiesc.

Dealtfel vremea aceea trecuse de mult şi Efim Kuzmici nu mai adusese niciodată vorba despre posibilitatea unei noi fericiri. Dimpotrivă, acum privea cu teamă ciudata ei însufleţire. Il rodea îndoiala şi bănuielile. Intr-o seară o culcase în grabă pe Galocika, iar lui îi spusese că se repede pînă la o prietenă din brigadă ca să înveţe... Bănuia el ceva şi după felul cum se gătise, plină de nerăbdare, scăpînd lucrurile din mînă sau privindu-se în oglindă pe furiş. Apoi îşi mîngîiase fetiţa cu un aer vinovat, iar lui îi spusese din uşă, fără să aibă curajul să-l privească în faţă: „Dumneata culcă-te şi nu mă aştepta, tată, am să iau cheia cu mine...“ Dar el se încăpăţînase s-o aştepte. Se întorsese aproape de ora trei noaptea, veselă, palidă de oboseală şi trecuse pe dinaintea lui cu un aer vinovat. Era limpede că nu fusese la nici o prietenă — experienţa lui de om bătrîn nu-l putea înşela.

Mutînd la întîmplare figurile, Efim Kuzmici îşi punea pentru a suta oară întrebarea: oare nu se înşelase în seara aceea? Ce trebuia să facă acum, şi cine era ticălosul care îi furase iubirea ca un hoţ, temîndu-se să se arate în casa lui?

— Şah şi mat, şah şi mat, — cîntă Ivan Ivanovici, împingînd cu un gest solemn calul pe cîmpul rămas fără apărare. — Ai mutat anapoda, Efim Kuzmici! Şi acum gata cu regele tău!

Efim Kuzmici, înciudat, amestecă piesele:

— Am făcut o prostie.

Supărat, se uită cu coada ochiului la noră-sa şi adăugă semnificativ:

— Şi odată ce-ai făcut o prostie, e greu s-o mai repari.

— Aşa se întîmplă în toate, — îi zise Grunia zîmbind liniştită. — Haideţi la ceai, iar eu dau fuga după Galocika.

— Paltonul, pune-ţi paltonul! — îi strigă Efim Kuzmici.

Dar Grunia ieşise aşa cum era, în rochia ei cu mîneci scurte şi capul descoperit.

Se întoarse într-un tîrziu, însoţită de cineva. Efim Kuzmici auzi glasuri de bărbaţi sub fereastră şi, mirat, ieşi în întîmpinarea acestor oaspeţi neaşteptaţi. Grunia, cu faţa şi mai îmbujorată, tăcu un gest de nemulţumire arătînd cu mîna spre cei doi bărbaţi care intraseră în urma ei.

— Au venit la dumneata, tată.

Şi fără să le dea nici cea mai mică atenţie, începu să se ocupe de mănuşile ude ale Galocikăi.

— Iartă-ne, Efim Kuzmici, că am venit într-o zi de sărbătoare, — începu Iakov Vorobiov, împingîndu-l din spate pe cel cu care venise: — Mi se pare că vă cunoaşteţi — Alexandr Vasilievici Volovik, prietenul meu.

Se cunoşteau din secţie, dar numai din vedere, pentru că în atmosfera de forfotă înfrigurată care domneşte acolo n-ai timp nici să te uiţi bine la om, nici să-ţi dai seama ce fire are. Efim Kuzmici se uită plin de curiozitate şi fără pic de sfială la Saşa Volovik, omul din pricina căruia se iscaseră în ultimele zile atîtea discuţii şi certuri. Faţa aceasta rotundă, presărată cu pistrui şi cu nasul cîrn, îi păru peste măsură de blîndă şi chiar lipsită de energie. Numai ochii tiviţi de gene lungi priveau atent şi sfredelitor, şi privirea aceasta nu se potrivea nici cu trăsăturile moi, nici cu trupul greoi, nici cu mişcările încete ale tînărului inventator. „Sînt un om cam leneş!" părea că spune întreaga înfăţişare a lui Saşa Volovik, dar ochii răspundeau: „Nu sînt leneş de fel, ci dimpotrivă, cît se poate de sîrguincios şi de energic!" şi aveau dreptate ochii.

— Îmi pare bine, — se bucură cu sinceritate Klementiev. — Dezbrăcaţi-vă şi intraţi să bem cîte un ceai.

— De fapt am venit cu treburi, — zise Vorobiov, uitîndu-se la Grunia cu coada ochiului.

Grunia era vădit nemulţumită şi asta se vedea după felul cum punea masa, zăngănind ceştile.

— Tu îl cunoşti, Grunia? — i se adresă Efim Kuzmici, observînd purtarea ei neprietenoasă.

— Ne-am mai întîlnit, —răspunse Grunia rece şi îşi chemă fetiţa cu un glas neobişnuit de sever: — Galia, spală-ţi mîinuţele şi hai la masă! — Şi-şi luă copilul în bucătărie.

În timpul ceaiului, Gusakov le povesti despre sărbătoarea familiei Pakulin, iar Efim Kuzmici, cu o mîndrie de adevărat

dascăl îi lăudă din toată inima pe cei doi fraţi. Vorobiov, care participase îndeaproape la treburile brigăzii lui Pakulin, îl lăudă şi el pe Nikolai pentru că învăţase bine filetarea în vîrtej şi pentru că, în general, îl interesa orice muncă nouă.

— Păi aşa şi trebuie să fie muncitorul de tip nou, — zise Volovik, intervenind pentru prima oară în discuţie.

— Adică atotştiutor? — întrebă răutăcios Gusakov.

— Un meşter priceput la toate. In orice caz, în domeniul prelucrării metalelor, — preciză calm Volovik. Vorbea scurt, cu un uşor accent ucrainian, şi părea că-şi cîntăreşte bine vorba.

— Cumul de meserii, — zise ironic Gusakov. — Aşa-i acum la modă! Să faci cîte puţin din toate şi nimic ca lumea.

— Şi ce? Parcă un om nu poate să aibă mai multe meserii şi să le facă pe toate cum trebuie? — răspunse Volovik, fără să se dea bătut.

— Ehei, dragul meu! Ştii, era o vreme cînd oamenii se îmbulzeau dis-de-dimineaţă în jurul gheretei portarului. Stăteau şi aşteptau să vadă dacă nu cumva e nevoie de muncitori. Şi după un timp maistrul ieşea şi întreba: „Tu eşti strungar?" „Strungar". „Dar lăcătuşerie cunoşti?" „Cunosc". „Asta-i bine. Numai că eu am nevoie acum de un tîmplar. Nu cumva te pricepi şi la tîmplărie?" „Ba da, mă pricep şi la tîmplărie". „Atunci vezi-ţi de drum. Odată ce cunoşti multe, înseamnă că nu cunoşti nimic cum trebuie!" Uite aşa judecau oamenii înainte!

— Şi dumneata eşti de acord cu asta? — îl întrebă Vorobiov pe bătrîn, zîmbind şi privindu-l drept în ochi cu şiretenie. Îl mai întrebase aceasta cu o zi mai înainte pe cînd se aflau tot în secţie.

— Ia te uită ce mai procuror mi-am găsit! — zise supărat Ivan Ivanovici.

Ameţeala care îi mai trecuse după ce bău ceaiul, parcă îl cuprinsese din nou, şi, ca de obicei, deveni certăreţ.

— Să nu mă contrazici. Să vii alături de mine la orice maşină-unealtă şi atunci o să stăm de vorbă, să vedem cine are dreptate. Eu unul ştiu că n-am propovăduit niciodată cumulul de meserii şi nici n-am cerut să fiu pus pe afişe, dar la orice maşină m-ai pune m-aş descurca la fel de bine ca şi voi.

— Tocmai despre asta şi vorbim, — încuviinţă cu blîndeţe Volovik. — Dumneata ai învăţat meseria în timpurile vechi, şi nici atunci nu-ţi plăceau meşterii conservatori. Iar acum, cu atît mai mult, e ruşinos să fii specialist numai într-o singură ramură — dealtfel nici nu e interesant! Şi pe deasupra, muncitorul nostru, muncitorul de tip nou învaţă. Iar atunci cînd îţi însuşeşti teoria, de pildă aceea a prelucrării metalelor, de-abia te simţi atras să-ţi însuşeşti întreg procesul de muncă, toate operaţiile.

— Muncitorul de tip nou! O ţine una şi bună, de parcă muncitorul ăsta al vostru de tip nou ar fi venit în zbor de pe altă planetă! — Gusakov nu voia să se dea bătut. — Mă rog, meşterii bătrîni sînt conservatori, iar voi reprezentaţi o nouă epocă. Oameni de importanţă istorică mondială!

— Am cunoscut în tinereţe un om, — începu Klementiev, fără să se adreseze cuiva în mod special, dar abia ţinîndu-şi rîsul. — Ei bine, omul ăsta a păşit în era cea nouă scoţînd afară cu roaba pe un meşter de modă veche.

Ivan Ivanovici îşi desfăcu braţele într-un gest larg.

— Păi nu vezi, Kuzmici, acum ne-au trecut şi pe noi doi pe lista maiştrilor vechi! Chiar dacă nu pe lista celor de modă veche, totuşi pe lista celor din secolul al nouăsprezecelea! Aştia-s teoreticieni! Profesori! În curînd o să înceapă să pălăvrăgească pe franţuzeşte!

— Şi de ce nu? — zise Vorobiov zîmbindu-i lui Klementiev. — Uite, eu învăţ englezeşte.

— Cît despre limbile străine, nu mai pot spune nimic, e prea tîrziu, — observă Efim Kuzmici. — Dar teoria prelucrării metalelor am studiat-o la şcoala de maiştri şi acum o studiez din nou. E drept că-mi vine mai greu la bătrîneţe, dar e nevoie. Pe cîtă vreme tinerii ăştia n-au altceva de făcut decît să înveţe. Las' să ajungă profesori, e bine şi asta. Parcă n-avem nevoie şi de profesori?

— Dar dacă s-or face toţi profesori, cine o să mai lucreze la strung?

— Nenorocirea dumitale, Ivan Ivanovici, — explică cu un aer îngăduitor Vorobiov, — este că nu-ţi dai seama cît de mult s-a schimbat situaţia muncitorului în producţie. Nu mai sîntem simpli executanţi, ci creatori!

— Şi ce, eu nu-s creator? — exclamă Gusakov fierbînd de mînie.

— Ba da, — conveni cu plăcere Vorobiov şi adăugă zîmbind: — Numai că dumneata îţi mecanizezi cam încet sectorul. Şi propunerile de raţionalizare ale muncitorilor le realizezi de asemeni cam încet.

Ivan Ivanovici sări de pe scaun; se făcuse vînăt la faţă.

— Foarte bine, învăţaţi mai repede şi luaţi-mi locul! N am mai fost criticat de mult — poate că de aceea mă plictiseam atît de tare! — Şi păşind cu paşi grei în antretel, îşi smulse paltonul din cuier şi-şi înfundă căciula pe cap. — Mulţumesc gazdelor de aici şi mă duc să-mi caut altele!

— Da' ce-i asta? — strigă Grunia, care se ivise pe neaşteptate lîngă el, luîndu-i căciula de pe cap şi trăgîndu-i paltonul. — Mare scandalagiu mai eşti, Ivan Ivanovici! Ia loc, am să-ţi torn încă un ceai şi-ţi dau voie să şi fumezi.

— Da, că multă nevoie am eu de ceaiul şi de permisiunea ta! — bombăni Ivan Ivanovici îmblînzit, lăsînd-o pe Grunia să-i scoată paltonul. — Ai şi tu într-o săptămînă o zi de odihnă şi tocmai atunci se nimereşte unul care să-ţi întoarcă sufletul pe dos!

— Uite ceaiul şi gata cu cearta, — îi zise Grunia aşezîndu-l în fotoliul împletit. Apoi se aşeză şi ea alături şi faţa ei înviorată şi îmbujorată părea că zîmbeşte. Îşi turnă o ceaşcă de ceai şi muşcînd dintr-o brînzoaică cu dinţii ei albi şi regulaţi, o puse pe masă, uitînd şi de ea şi de ceai. Se lăsase adînc în fotoliu şi frumuseţea ei atrăgea toate privirile. Ea însă părea că pluteşte cu gîndurile undeva departe sau că ascultă vorbe pe care viaţa i le şoptea numai ei.

S-ar fi cuvenit ca tinerii aceştia să stea de vorbă cu ea, să-i facă puţină curte, dar ei tăceau de parcă ar fi avut gura plină cu apă. Rîzînd pe sub mustăţi, Efim Kuzmici începu el vorba, bineînţeles despre treburile uzinei. Ivan Ivanovici dădu însă dispreţuitor din mînă.

— Eh, Grunia, dacă aş fi cu douăzeci de ani mai tînăr, fii sigură că m-aş pricepe cum să vorbesc cu tine.

Grunia ridică mîndră din umeri şi-i propuse:

— Hai să jucăm şah, Ivan Ivanovici.

— Da' parcă tu ştii să joci?

— Cum să nu! Aici o să se discute despre treburi serioase, aşa că hai să trecem în odaia cealaltă.

Vorobiov făcuse feţe feţe, enervat de indiferenţa Gruniei. Cît despre Volovik, părea că doar atît aşteptase — îşi trase

scaunul mai aproape de Klementiev şi pe faţa lui în aparenţă leneşă şi blîndă apăru o expresie de energie, de hotărîre.

— Aseară am fost la cabinetul de partid, la Didenko, — începu el, intrînd în miezul chestiunii — şi i-am lăsat o declaraţie scrisă. Să-şi bată capul cu ea. Ieri mi-au servit o noutate — m-au făcut maistru numai ca să nu plec la secţia turbine! Dar ce fel de maistru pot ajunge eu? Toate gîndurile mele sînt îndreptate spre secţia turbine, aşa că nu prea văd la ce le-ar folosi să mă facă maistru...

— Vezi... au ştiut să pună problema cu dibăcie!

— Dar n-o să se întîmple asta, — zise calm Volovik. — De aceea am trecut noi pe aici, ca să-ţi atragem atenţia să nu dai înapoi dacă o să te întrebe ceva Didenko. Vreau să trec în secţia turbine. Dacă au nevoie de mine, înseamnă că trebuie să mă duc...

Cuvîntul „trebuie" răsună în gura lui cu toată puterea. Flăcăul acesta nu făcea parte din cei care se dau bătuţi!

— Dar pînă una alta, cît timp se discută şi se răsdiscută, eu am nevoie de ajutorul dumitale, — continuă el, socotind că prima chestiune era limpede. — Am început să lucrez, dar am nevoie de ajutor. E nevoie de aprobarea şefului de secţie ca să mi se pună la dispoziţie fără nici un fel de întîrziere materialul şi maşinile-unelte. Nu înţeleg să mi se dea din milă ceea ce cer, şi nici să bat toată ziua drumurile ca să pot executa un fleac de piesă! Şi apoi îmi trebuie un ajutor: pe Jenea Nikitin. E un om capabil, care face progrese mari şi ne înţelegem de minune: el mă ajută şi totodată învaţă de pe urma mea.

— Un întreg program, — conchise Klementiev oftînd. Nu-i plăceau deloc treburile pentru care era nevoie să discute şi să obţină aprobarea diferiţilor şefi, iar ceea ce îi cerea Volovik era tocmai o astfel de treabă. Cazul cu inventatorul Volovik era un caz dificil în care ar fi trebuit să intre în conflict cu altă secţie, să meargă la cadre, să se certe cu tehnologii, cu şeful secţiei şi aşa mai departe... In ajun, Liubimov îi spusese lui Efim Kuzmici: «N-am nimic împotrivă să primesc un fruntaş ca Volovik, numai că toată zarva ce s-a făcut în jurul „invenţiei" lui, mi se pare exagerată. Unde-i la urma urmei invenţia? In visurile lui? Şi apoi, băiatul ăsta a apucat-o pe un drum greşit. „Indepărtarea surplusului de material!" Problema nu se pune să îndepărtăm acest surplus, ci să-l evi-

tăm de la bun început — iată încotro trebuie să se îndrepte eforturile raționalizatorilor noștri!» Efim Kuzmici îi răspunsese printr-o întrebare: „Și dacă nu-l vom putea evita? Doar munca aceasta sîcîitoare ne întîrzie toate termenele". Liubimov zîmbise: „Dar parcă cine îți poate garanta că Volovik va avea succes? Au fost și alții mai deștepți ca el: s-au gîndit, s-au răzgîndit și tot n-au inventat nimic..."

Amintindu-și aceste cuvinte, Efim Kuzmici începu să se îndoiască în sufletul său de succesul lui Volovik; la urma urmei, nimeni nu văzuse pînă acum proiectul său — dealtfel acest proiect nici nu exista — în schimb, pretențiile băiatului erau nesfîrșite! Ai fi spus că e cine știe ce mare constructor...

— Ascultă Alexandr... Vasilievici... așa? Așadar, Alexandr Vasilievici, de vreme ce crezi că ai dreptate, trebuie să stărui, dar spune-mi te rog cinstit: ești sigur că ai să faci ceva? Că ai să izbutești? Sau poate că toate astea sînt numai visuri?

— Trebuie să izbutesc, — răspunse Volovik fără să se codească și cuvîntul „trebuie" răsună din nou în gura lui cu toată puterea. — Mă-ntrebi dacă-s visuri? Nu știu, Efim Kuzmici, poate să fie și așa, dar sînt visuri adevărate. Orice lucru gata mie mi se pare că e simplu, numai că drumul care duce la el e complicat și de fapt totul s-a născut dintr-o fantezie. Ia uite, privește aici!

Își luase mîinile de pe masă și cu gesturi plastice izbutise să redea aidoma mișcările meșteșugului său, încît lui Efim Kuzmici i se părea că-l și vede cu pila în mîna dreaptă, încercînd să lucreze în spațiul strîmt dintre paletele ascuțite. Vedea aidoma și încordarea mîinii stîngi care caută un reazim pentru trupul aplecat asupra rîndurilor de palete, în timp ce mîna dreaptă, care se strecoară încet printre rînduri, încercînd să se ferească de muchiile tăioase și înțepătoare, pilește surplusurile de metal abia vizibile.

Mîna dreaptă continua să se miște uniform, repetînd la nesfîrșit aceeași mișcare devenită reflexă a degetelor mîinii și a cotului, și deodată Klementiev înțelese limpede ritmul și mecanica acestei mișcări repetate și desluși ideea inventatorului. Nu, nu era încă ceva cristalizat, era însă un început inspirat de munca unei pricepute mîini omenești, așa cum odinioară zborul păsării inspirase ideea avionului.

Volovik observă că punctul inițial al ideei lui fusese înțeles. Lăsă mîinile în jos, își scotoci buzunarele, în căutarea creionului și a carnețelului și schiță repede cîteva scheme.

— Uite așa, — făcu el, — sau așa... sau altfel... Înțelegi? Totul e ca suportul să se rotească ușor sub unghi, schimbîndu-și încet direcția... — Închise carnețelul și-l vîrî în buzunar. — Acum facem încercări, lucrăm. Jenea mă ajută, mă ajută și el, — și Volovik arătă spre Vorobiov. — Ne ajută și Alexei Alexeevici Polozov, dar muncim neorganizat și asta nu poate să meargă la infinit! Să lucrezi pe apucate, în pauză să te rogi și să insiști mereu, să faci rost de semifabricate... Și trebuie să mai lucrezi și seara.

— Că lucrezi seara, asta nu-i cine știe ce nenorocire, dacă o faci din toată inima, — zise sever Efim Kuzmici.

Deodată buzele lui Volovik tresăriră.

— Nu mai pot... să lucrez seara... — spuse el de-abia auzit.

— Ei, asta-i bună! — se miră Efim Kuzmici. — Ce vra să zică „nu pot"? Doar ești tînăr! Ce, ai obosit? Uneori oamenii nu dorm nopți întregi, frămîntați de cîte o idee.

Pe chipul lui Volovik apăru o grimasă; ar fi vrut să spună ceva, dar se răzgîndi.

— Într-un cuvînt, te rog să-mi dai o mînă de ajutor, — încheie el discuția, — la nevoie, am să mai rabd un timp, n-am să-mi părăsesc treaba, dar grăbiți lucrurile.

— Fii pe pace, am încredere în izbînda ideii tale, și vom lupta pentru ea.

Vorobiov se ridică primul și, cu toate stăruințele lui Efim Kuzmici, își zori prietenul: „E timpul să plecăm!"

Nici nu se atinsese de paharul cu ceai pe care i-l oferise gazda. Văzînd că paharul cu ceai se răcea pe masă, Efim Kuzmici își dădu seama într-un tîrziu că Iakov de fapt nu luase parte la discuție, ci își lăsase capul în piept, cufundat în gînduri.

— Ce-i cu tine, Iașa? Ești trist? — întrebă Efim Kuzmici îngrijorat.

— Nu, vai de mine, — răspunse Vorobiov, zîmbind în silă. — De ce-aș fi trist?

Auzind că oaspeții pleacă, Grunia se ridică atît de brusc de pe scaun, încît răsturnă piesele de șah. Îi ajunse din urmă în antreț.

— Plecaţi ?

Nu mai rămăsese nici urmă din toată răceala şi atitudinea neprietenoasă pe care o avusese toată seara.

— Tata o să te ajute, nu-i aşa ? — îl întrebă ea cu blîndeţe pe Volovik. — Nu credeam că o să plecaţi atît de repede, — i se adresă apoi lui Vorobiov. — Noi, Ivan Ivanovici şi cu mine, ne-am luat cu jocul şi nici n-am simţit cum a trecut timpul.

— Şi cine cîştigă ? — se interesă Vorobiov, întorcîndu-se în cameră şi prefăcîndu-se că vrea să vadă care-i situaţia jocului. Văzînd că bătrînul continua discuţia cu Volovik, o întrebă repede, cu glas scăzut : — Atunci pe cînd ?

Grunia răspunse tare :

— Cred că am partida în mînă.

Şi apoi, în şoaptă :

— Mîine la nouă.

— Ivan Ivanovici e un adversar serios... — zise Vorobiov, apoi adăugă tot în şoaptă : — Nu cumva mă minţi din nou ?

Grunia îi explică emoţionată :

— Era acasă bătrînul... Şi n-am putut... am să-ţi povestesc mai tîrziu...

— Azi m-ai primit aşa...

— Doar ţi-am spus să nu vii aici !

— Grunia... mult ai să mă mai chinuieşti ?...

— Eu, pe tine ? — strigă Grunia şi şopti speriată : — Taci ! — Apoi începu să vorbească tare, cu o însufleţire nefirească, despre şah, dar se întrerupse şi trecu cu Vorobiov în antreţel, urmărită de privirea neliniştită a lui Efim Kuzmici.

Închizînd uşa după oaspeţi, Grunia izbucni nemulţumită :

— Şi duminica vin cu treburi. Oare la uzină nu vă mai ajunge timpul ? Cum au venit, au şi început să se certe...

Tinerii ieşiseră în strada pustie, întunecoasă şi învăluită în gerul nopţii.

— Ne mai plimbăm puţin ?

— Hai.

Şi se îndreptară amîndoi nu spre centru, ci undeva afară din oraş, spre locurile virane acoperite de zăpada neîntinată.

— E timpul să mergem acasă, — mormăi Volovik, umflîndu-şi pieptul şi inspirînd adînc de cîteva ori, de parcă ar

fi vrut să păstreze mai mult timp în piept aerul proaspăt şi rece. Apoi zise :

— Ce crezi, o să facă ceva bătrînul ?

— Cred că da, dacă-l grăbim, — răspunse Vorobiov în silă ; tot se mai afla sub influenţa emoţiei prin care trecuse şi n-avea chef de vorbă.

Dar Saşa Volovik continuă :

— E cam bătrîn pentru o treabă care cere atîta alergătură.

— În schimb e un om de valoare, un om drept.

— Asta nu-i de ajuns, aici e nevoie de dîrzenie.

— Dar noi ce păzim ? O să-l ajutăm !

Atins în punctul său vulnerabil, Vorobiov se desprinse de gîndurile sale şi resimţi acel sentiment nou şi puternic care îl frămîntase necontenit în zilele din urmă. Era vorba de nemulţumirea lui de felul cum mergeau lucrurile în secţie, de avîntul sufletesc pe care i-l trezise faptul că biroul de partid îi acceptase propunerea referitoare la planul muncii de raţionalizare. Mai era vorba însă şi de enervarea care îl cuprinsese din pricină că mulţi nu vedeau aspectele măreţe şi însemnate ale acestui plan, importanţa pe care i-o atribuia, şi mai ales nu-şi dădeau seama ce sete de muncă, ce dorinţă de a birui avea el.

Îşi descheie paltonul şi îşi scoase şapca, lăsîndu-şi capul în bătaia vîntului călduţ ce sufla dinspre mare şi a frigului care încă mai avea putere şi în care se simţeau ultimele strengării ale iernii ce era pe sfîrşite. Era plin de însufleţire şi trăia intens bucuria pe care o încerci atunci cînd îţi dai seama că eşti un om puternic.

— Şi totuşi mă scoate din fire toată tărăgăneala asta, — începu Volovik, care nu-şi putea lua gîndul de la ale lui. — De ce trebuie să se întîmple aşa ? Mi-am pus în gînd să fac un lucru bun, de care au nevoie toţi. Şi mă împiedic de fleacuri... Rămăşiţe din trecut ? Pînă cînd oare o să ne mai umbrească lumina ?

— Noul trebuie planificat, — zise Vorobiov cu înflăcărare, fără să-i răspundă direct şi dînd glas unor gînduri ale lui. — Gîndeşte-te, Saşa, întreaga noastră viaţă se desfăşoară după un plan, dar tot ce e nou în producţie ia naştere spontan. Uite, tu ai inventat un lucru, Katia Smolkina, altul, fiecare luptă pentru ideea lui. Şi nu trebuie să fie aşa. Trebuie să

se ţină seama de lucrurile de primă necesitate. Şi anume, e important să se schimbe, să se mecanizeze, să se lichideze orice fel de „gîtuiri" şi altele... Trebuie să ne apucăm toţi deodată, întregul colectiv, de treaba asta. Unul vine cu invenţia, altul o dezvoltă, al treilea o desăvîrşeşte, iar alţi zece o vor prelucra şi o vor duce mai departe.

— Adică, mai precis? — întrebă Volovik cu interes dar şi cu neîncredere.

— Mai precis: planul măsurilor de raţionalizare, mecanizare şi folosire a tuturor rezervelor interne. Biroul organizaţiei de partid a numit asta planul măsurilor tehnico-organizatorice. Dar oricum l-ai numi, e o adevărată revoluţie.

— Ei, chiar o revoluţie?

— Asta-i comunismul, dacă vrei să ştii, — întări Vorobiov. Apoi rămase puţin pe gînduri şi repetă: — Da, ăsta-i comunismul. Adică munca de creaţie devine o acţiune de masă. Se planifică de către întreg colectivul.

Făcu un gest larg cu braţele, ridicîndu-şi privirea spre cerul luminos. În clipa aceea se simţea parcă pe un pisc de munte.

— Eh, eh! — strigă el în nemărginirea de cleştar. — Ce mi-aş mai da drumul cu schiurile pe un povîrniş de munte...

Miile de lumini revărsau deasupra oraşului o văpaie aurie, şi li se părea că bolta cerului s-a lăsat jos iar întunericul ei e de nepătruns. Pe fundalul acestei zări luminoase, zecile de coşuri ale fabricilor şi uzinelor se profilau ca nişte santinele. Străfulgerări roşietice izbucniră deodată deasupra masei întunecate a clădirilor uzinei — de bunăseamă era ultima şarjă în secţia turnătorie.

— Ce orizont larg, — şopti Volovik.

Şi se simţea bine acolo, alături de un prieten care-i împărtăşea năzuinţele şi planurile lui, dar se simţea şi ruşinat că deşi era duminică nu rămăsese acasă. Nu uitase de nevastă-sa şi îl durea în suflet pentru ea, aşa cum te doare numai pentru un om care ţi-e mai scump decît propria ta viaţă. Şi totuşi pleca de acasă tot mai des, cu tot mai puţine remuşcări deşi îi era necaz că după o asemenea durere mai era în stare să se pasioneze pentru o idee şi să-şi pună într-însa atîtea speranţe. Ori de cîte ori se întorcea acasă, se întreba cu grijă dacă nevestei nu i se întîmplase ceva în timpul acesta şi în dragostea lui îşi făcea loc şi un sentiment de nemulţumire pentru că

ştia că ea se lasă pradă durerii. I se părea uneori că alături de dînsa îşi va pierde şi el vioiciunea pe care şi-o redobîndise cu atîta trudă, şi asta îl făcea să-şi piardă nădejdea.

— Hai să ne întoarcem, Iaşa, — zise el şi porni hotărît, cu paşi mari, spre oraş.

13

Cînd Saşa Volovik ajunse acasă, la radio se auzeau clopotele ceasului din turnul Kremlinului. Îşi ridică ochii spre ferestrele locuinţei. Toate erau cufundate în beznă, dar la una din ele se putea vedea o dîră subţire de lumină, care probabil că pătrundea din vestibul prin crăpătura uşii.

Trecu agale strada şi începu să urce scara parcă îmbătrînit înainte de vreme şi cu umerii mai aduşi ca deobicei. Nu se gîndea decît la Asia, care se afla într-una din odăile acelea întunecate ale locuinţei pe care o căpătase de la uzină cu doi ani în urmă, cînd aşteptau ca în scurt timp să aibă un copil — pe Liusia. Locuinţa o aranjaseră amîndoi cu toată dragostea aşa cum fac doar cei fericiţi.

Descuie uşa cu cheia şi intră în vîrful picioarelor. Asia şedea pe divănaşul copilului, lîngă geam, cu capul sprijinit de pervaz. La început crezu că plînge şi se apropie de ea cu băgare de seamă. Umerii ascuţiţi ai Asiei se ridicau uşor, abia perceptibili, iar mişcarea lor era ritmică şi calmă — dormea.

Volovik se aşeză pe primul scaun ce-i căzu la îndemîna, nevrînd să treacă în odaia de alături ca nu cumva scîrţîitul paşilor sau al uşii s-o trezească pe soţia sa. După ce se despărţise de Vorobiov, hoinărise de unul singur pe străzile oraşului, peste care începuse să se aştearnă tăcerea nopţii. Se simţea încă plin de energie şi speranţă şi ar fi vrut să mai zăbovească vreo oră-două la proiectul său. Era convins că ideea lui e bună dar nu găsise încă principala rezolvare, nu inventase încă acel dispozitiv simplu şi rezistent care, condus de mecanismul de bază, trebuia să înlocuiască mîna omului de la pilă şi trebuia să pileacă mai precis decît omul toate surplusurile de metal de pe intervalele înguste dintre palete. Ori de cîte ori se cufunda în munca la proiectul lui, avea o senzaţie nedesluşită de clarificare, de apropiere de ţel. Soluţia problemei „îi

stătea pe limbă" cum se spune. I se părea că dintr-o clipă în alta totul se va limpezi, va căpăta formă, se va concretiza. Nu-i mai rămînea decît să gîndească temeinic şi pe îndelete, să se consacre cu totul gîndurilor sale, să nu se lase stingherit de privirile altora şi, din cînd în cînd, să-şi însoţească ideile de mişcări din mîini, ca să vadă cum se execută operaţia respectivă... Ziua, lucra în secţia sculărie şi, deşi executa lucrări de lăcătuşerie dintre cele mai precise, nu se putea stăpîni să nu se gîndească la ideea sa. După terminarea lucrului se ducea în secţia turbine unde, ajutat de Jenea Nikitin, încerca să creeze mecanismul de bază al maşinii, dar nu izbutea să se concentreze asupra rezolvării definitive. Nu-i dădea pace gîndul la Asia, care-l aştepta acasă şi care în fiecare dimineaţă, cînd pleca, îl întreba cu duioşie: „Astăzi vii tîrziu?" In iarna aceasta, în care i se întîmplase nenorocirea, nu mai frecventase nici cursurile şcolii medii tehnice şi nu făcuse progrese nici la invenţia lui.

Acum, ar fi putut să treacă în odaia cealaltă, la masa lui de lucru, ticsită de hîrtii cu schiţe făcute în grabă şi pe care numai el le înţelegea. Rămase totuşi locului, cu paltonul pe el şi cu căciula în mînă, gîndindu-se la Asia: ce să facă pentru ea? Ce lucru nedrept şi revoltător i se întîmplase în iarna aceasta! Îl durea înspăimîntătoarea şi absurda pierdere a copilului său minunat, pe care şi-l dorise atît... Şi, în acelaş timp, îl revolta gîndul că moartea se dovedise mai tare decît ştiinţa medicală, mai tare decît toată lupta lor plină de abnegaţie. Şi el şi Asia făcuseră tot ce le stătuse în putinţă, fără să precupeţească nimic. Meningită tuberculoasă... De unde? De ce? Micuţa lui, sănătoasă şi plină de viaţă, începuse să facă primii paşi de la genunchii mamei spre mîinile întinse ale tatălui... Şi deodată... temperatură, delir, privirea aceea tulbure care nu mai recunoaştea pe nimeni şi care parcă nu mai era privire de copil... De ce-a trebuit să se întîmple asta? Cînd vor ajunge oare oamenii să poată birui toate bolile, să le stîrpească din rădăcini, aşa ca însuşi cuvîntul „boală" să fie dat uitării?

Saşa Volovik era un om sănătos şi voinic şi nu se împăca de fel cu ideea morţii. Nu se împăca nici cu gîndul că-ţi poţi pierde însăşi dorinţa de a trăi. Starea sufletească a Asiei îl îngrijora. O compătimea pînă la lacrimi, dar n-o înţelegea cîtuşi de puţin, deşi tocmai lipsa ei de tărie sufletească îl îndurerase şi-l atrăsese cîndva spre Asia.

In familia lui Volovik toți se înțelegeau bine, munceau și duceau o viață senină. Părinții lui lucraseră la Dneprostroi, unde maică-sa își cucerise o mare glorie. Prietenele ei, muncitoare betoniste — femei active și energice — veneau adesea în casa lor, aducînd cu ele frămîntările, bucuriile și grijile marii construcții. Barajul creștea zi de zi sub ochii lui Saşa, transformîndu-se dintr-o masă informă și neatrăgătoare, cum era la început, într-o adevărată minune pe care puteai s-o privești ore întregi fără să-ți iei ochii de la ea. Își aducea bine aminte cînd trecuse prin ecluze primul vapor și cînd centrala electrică dăduse pentru prima dată drumul la curent; pe locurile unde zburdase odinioară cu băieții și se plimbase în autoçamicenul tatii, se revărsau acum apele unui lac întins — lacul care purta numele lui Lenin, în timp ce lîngă ecluza principală se aprindea, noaptea, un far adevărat... Odată, Saşa fusese trimis în Crimeea, în tabăra de pionieri de la „Artek". Intîlnise acolo o sumedenie de copii care veneau din ținuturi îndepărtate, pe care uneori nici nu le găsești însemnate pe hărți. Și cîte nu povesteau ei! Pînă atunci, Saşa fusese încredințat că Dneprostroi-ul este cea mai importantă construcție și că cincinalul urmărea, în primul rînd, desăvîrșirea acestei construcții. In tabăra de pionieri simțise pentru prima oară cît de uriașă este țara lui și tot atunci înțelesese că planul cincinal aduce pretutindeni lucruri noi, nemaiîntîlnite. Și cît de mult dorea să se vadă mai repede om mare, ca să poată lua și el parte la toate construcțiile acestea neasemuite! Uneori, cînd se gîndea că totul se va construi și se va inventa fără el, îl cuprindea deznădejdea.

Cînd, în sfîrșit, se făcu mai mare reuși să intre la uzina din Leningrad, unde obținu calificarea de lăcătuș de precizie în cel mai scurt timp de care era nevoie pentru a dobîndi și cunoștințele și deprinderea necesară. Indată ce ajunse meșter, începu să aplice în muncă și idei de-ale lui. „Metoda după care s-a lucrat și se lucrează aici nu-i rea, își spunea el, dar oare nu se poate găsi o altă metodă, pentru ca munca să se desfășoare mai repede și mai bine?" Și astfel, Saşa aduse în secția de sculărie zeci de perfecționări, urmărind cu atenție orice metodă nouă de lucru care avea drept scop să simplifice munca așa fel ca să dea cele mai bune rezultate într-un timp cît mai scurt. La școala medie tehnică serală învăța în general foarte bine, dar la tezele de matematică i se mai întîmpla să ia cîte

un trei, din pricină că lui nu i se părea interesant să rezolve problema printr-o metodă cunoscută, ci căuta o alta, nouă, ca pînă la urmă să nu mai aibă timp să termine...

Fetele îl respectau, se sfătuiau cu el, dar se cam temeau de dînsul. Saşa Volovik era un tînăr din cale-afară de serios! Citea mult, făcea în fiecare dimineaţă exerciţii de gimnastică, urmate de un duş rece, într-un cuvînt, trăia după un program alcătuit în aşa fel, încît nici o clipă să nu se irosească în van. Nu-şi îngăduia odihnă decît în timpul verii şi atunci de dragul înotului şi al canotajului. I se întîmpla şi lui să-i placă vreo fată, dar cînd o cunoştea mai îndeaproape era dezamăgit: şi-şi zicea că e cochetă şi superficială, aşa că n-ai despre ce să stai de vorbă cu ea. „Sînt sigur că vedeam lucrurile aşa, pentru că pe undeva, prin apropiere, locuia Asia şi eram sigur că, într-o bună zi, am s-o întîlnesc", îşi spunea el adeseori, mai tîrziu.

Figura Asiei îi reţinuse atenţia cu mult înainte de a o cunoaşte. O întîlnea aproape în fiecare dimineaţă cînd pleca de acasă. Era veşnic grăbită — se vede că pornea la lucru în ultima clipă. Uneori zîmbea la amintirea vreunui gînd şi atunci sărea uşor în mers, ca o şcolăriţă. De cele mai multe ori era serioasă şi preocupată, cu buzele strînse. Iarna purta un capişon, ca o fetiţă, dar vara nu punea pălărie şi părul ei pufos şi blond era răvăşit de vînt, aurit de soare, sau stropit de ploaie. In zilele ploioase purta o pelerină neagră, cu glugă, care o făcea să arate ca un pui într-un cuib. Saşa îi cunoştea şi mersul, şi starea sufletească, şi rochiile — dealtfel nu prea multe la număr. Atîta doar că nu ştia cine e şi unde locuieşte.

Era primăvară tîrzie. Bubuiturile îndepărtate ale tunetului şi zăpuşeala serilor prevesteau furtună. Saşa era în toiul examenelor. Odată, către miezul nopţii, cînd rîndurile începuseră să-i joace înaintea ochilor, împinse de o parte manualul, se aplecă pe fereastră, scoţîndu-şi capul afară, în nădejdea că va simţi o cît de slabă adiere în văzduhul ce părea încremenit. Cerul era învăluit în pîclă ca într-o perdea cenuşie, iar în bezna străzii abia de puteai desluşi ghereta albă din colţ şi rotiţele antenelor ce spînzurau în aer.

Şi deodată, în liniştea nopţii, răsună desluşit un glas reţinut, dar plin de tristeţe:

— Hai acasă! Te rog, hai acasă!

Deslușì cu greu două siluete ce de-abia se conturau. Una din ele era a Asiei — presimțise aceasta încă înainte de a-i zări părul blond.

Un glas nesigur, glasul unui bărbat, îi răspunse cu încăpățînare:

— Nu merg! Ți-am spus odată că nu merg! Lasă-mă-n pace!

O îmbrînci și porni mai departe, călcînd apăsat și sigur, așa cum calcă un om beat cînd vrea să arate că știe ce vrea. Și, după o clipă, Saşa auzi deslușit tocurile fetii bocănind pe caldarîm.

Il ajunse pe bărbat din urmă și îl rugă cu lacrimi în ochi:

— Tată! Hai acasă! Știi bine că nu pot să te las aici!

Se vede că bătrînul o îmbrîncise, pentru că fata scoase un strigăt.

Saşa sări de la locul lui și, cuprins de o mînie oarbă, dădu fuga jos. Beţivul nu mai încerca să plece; se clătina, gata-gata să cadă, iar fata se străduia din răsputeri să-l sprijine.

— Lasă-l! — strigă Saşa și-l trase cu putere spre el. — Unde să-l duc?

La început, beţivul încerca să se împotrivească, dar cînd Saşa se răsti la el furios, se supuse pe dată; se sprijini de umărul tînărului și o porni spre casă bombănind, în timp ce fata mergea înaintea lor, arătîndu-le drumul.

— Aici! — zise ea, intrînd într-o curte. Era primul cuvînt pe care-l rostea.

Cu ajutorul lui Saşa, fata îl tîrî pe beţiv pînă la etajul al doilea și descuie uşa; bătrînul se prăvăli pe divan, adormind înainte ca fata să-i scoată cizmele din picioare și să-i pună o pernă sub cap. Saşa căuta să-i fie de folos, dar nu îndrăznea s-o privească drept în ochi.

— Se întîmplă des?

— Destul de des.

Se învîrtea pe loc, neștiind cum s-o ajute și ce să-i spună. Fata tăcea și ea, respira repede și zgomotos și-și ținea capul plecat, astfel că Saşa nu putea să-i vadă decît părul blond, răvășit.

— Eu plec, — zise el.

— Iți mulțumesc, îți mulțumesc din suflet, — răspunse fata cu glas stins și, strecurîndu-se speriată pe lîngă el, porni

să-i deschidă uşa. Punînd mîna pe clanţă, se lipi cu tot trupul de uşă şi izbucni într-un plîns deznădăjduit.

Fîstîcindu-se de-a binelea, Saşa încercă s-o liniştească. Asia, însă, era atît de deznădăjduită că nu făcea decît să clatine din cap, bîiguind printre suspine:

— Ce ruşine, dumnezeule, ce ruşine!...

Saşa o luă pe după umeri, trăgînd-o de lîngă uşă. Ea îşi lăsă capul ei blond şi zburlit pe pieptul lui şi izbucni într-un plîns şi mai amarnic.

Saşa nu-şi amintea cît timp au stat aşa. După o vreme, însă, fata înţelese că alături de ea se află un străin. Se dădu în lături şi îl privi cu teamă. Era prima oară cînd îi vedea de aproape chipul drăgălaş, cu ochii umflaţi de plîns.

— Pleacă, te rog, pleacă! — îi zise ea, deschizînd uşa.

Saşa ieşi supus, împiedicîndu-se de prag. Coborî scara ca în vis şi se trezi în stradă. Întunericul, strada şi cerul luminat în răstimpuri de fulgerele furtunii ce se apropia cu paşi repezi — totul i se părea altfel decît de obicei. De undeva de departe, parcă dintr-o altă lume, îl străfulgeră gîndul că a doua zi avea examen.

Poate că ar fi izbutit să se stăpînească şi să-şi reia lectura, dacă nu şi-ar fi dat seama pe dată că plecase de acasă numai în tricou, iar cheia de la intrare rămăsese în haină. Dădu nepăsător din mînă şi trecu hotărît înainte, pe lîngă casă, zicîndu-şi: „Nu-i nimic! O să mă plimb pînă la ziuă şi gata!"

Şi ce noapte era!

O răbufnire de vînt îi azvîrli un val de praf drept în faţă, în momentul cînd ieşi din nou din casă.

Un fulger albastru străpunse întunericul, scoţînd la iveală contururile greoaie ale norilor, iar în urma lui se rostogoli bubuitul unui tunet, care răscoli, pentru o clipă, atmosfera încremenită. Mirosea a ploaie.

Saşa hoinărea pe străzi şi prin ulicioare şi se uita plin de admiraţie la fulgerele care parcă sfîşiau norii ce pluteau deasupra oraşului. Se gîndea la natura acestui fenomen fizic, la uriaşa cantitate de electricitate acumulată în atmosferă şi la faptul că descărcările acestei energii dau naştere unui spectacol uimitor prin măreţia şi frumuseţea lui. Nu se putea împăca însă cu gîndul că se pierde o atît de mare cantitate de energie şi-şi frămînta mintea să născocească ceva ca s-o capteze...

După un timp, se trezi iarăşi în dreptul acelei case de unde ieşise nu de mult şi se uită la numărul scris pe zid ca la ceva foarte important şi demn de reţinut.

Se pornise o ploaie caldă şi repede. Închizînd ochii, aşa cum făcea cînd se afla sub duş, Saşa prinse cu buzele un mănunchi de stropi răcoritori, intră în curte, urcă în salturi scara pînă la etajul al doilea şi, încordîndu-şi privirea, desluşi numărul locuinţei. Coborînd scările, repeta: „Casa cu numărul 7, apartamentul 8; numărul 7, apartamentul 8".

„O iubesc!" îşi mărturisi el şi înţelese deodată că tot timpul nu făcuse decît să se gîndească la ea, că nu putea face altceva decît să se gîndească la ea.

Ud pînă la piele şi tulburat, hoinări prin ploaie pînă la revărsatul zorilor, prin umezeala şi răcoarea dimineţii. Îi venea mereu în minte părul ei blond, răvăşit de vînt, care strălucea chiar şi în întuneric, şi vedea aevea chipul ei feciorelnic, umflat de plîns. Nu putea să uite cum, plîngînd, îşi lăsase capul, încrezătoare, pe pieptul lui, nu putea să uite nici umerii ei slăbuţi, calzi şi lipsiţi de apărare.

A doua zi izbuti totuşi să treacă examenul cu nota patru şi de acolo, cuprins de febră — avea amigdalită, dar era convins că febra se datoreşte emoţiei pe care o încerca — se îndreptă spre casa cu numărul 7, sună la uşa cunoscută şi, după o clipă, Asia ieşi în prag. Dacă i-ar fi deschis altcineva, nici n-ar fi ştiut cum să întrebe de ea. Nu-l recunoscu îndată. Îmbrăcată într-o rochiţă uşoară, cu sandale în picioare, părea o fetiţă. Părul ei blond era împletit într-o coadă scurtă şi groasă.

Recunoscîndu-l, Asia se îmbujoră la faţă şi-i întinse mîna cu un gest care părea că vrea să-l azvîrle înapoi în noaptea aceea îngrozitoare, pe care ar fi vrut s-o uite.

— Nu-ţi fie teamă de mine! — începu Saşa, intrînd înăuntru şi lăsîndu-i mîna cu o mişcare domoală. — Vreau să te ajut. Singură, n-ai s-o scoţi la capăt...

— Pe mine nu mă poate ajuta nimeni cu nimic, — răspunse ea ca un om matur şi deznădăjduit. Îl conduse totuşi în odaia în care îl culcaseră în ajun pe tatăl ei. Bătrînul nu era acasă. Odaia purta urmele unei vieţi gospodărite, dar şi ale unei distrugeri fără rost.

Se aşezară fiecare la cîte un capăt al divanului.

— Cum te cheamă? — o întrebă el, după un timp.

— Asia, — îi răspunse ea, încruntîndu-şi sprîncenele cu severitate şi, deodată, lăsîndu-şi capul pe genunchi, izbucni în plîns.

— Nu ştiu dacă-ţi dai seama cît e de înjositor şi de ruşinos! — strigă ea, drept răspuns la încercările lui de a o linişti.

Deşi reuşea cu greu să smulgă o mărturisire, Saşa înţelese cît de tristă şi de anevoioasă era viaţa ei. Asia mergea acum pe nouăsprezece ani. Cu trei ani în urmă se retrăsese de la şcoală, pentru că mama ei se îmbolnăvise greu. „Dealtfel, adăugă ea cu indiferenţă, nu mă prea împăcam cu algebra". Tatăl Asiei era parchetar şi cîştiga bine, dar îi plăcea să bea. Maică-sa mai izbutea uneori să-l ţină în frîu, dar după moartea ei omul se apucase şi mai vîrtos de beţie. Cînd era treaz, se purta duios cu ea, se jura că n-o să mai bea şi o ruga să-l ierte. Cînd era însă beat, avea obiceiul s-o bată şi fura banii şi lucrurile din casă. Asia începuse să lucreze în acelaşi artel de parchetari unde lucra şi tatăl ei. Ea ţinea evidenţa iar faptul că erau împreună îi dădea posibilitatea să-l mai stăpînească. In ultima vreme însă, tatăl ei nu mai ţinea seama de nimic — „o luase razna" cum spunea Asia...

In timp ce asculta povestea asta tristă, Saşa simţea cum creşte într-însul o durere ascuţită şi o mînie care îi usca buzele. Il impresiona peste măsură povestea acestei fete lipsită de apărare şi atît de deznădăjduită şi nici nu-i venea să creadă că fiinţa aceasta tînără, care de-abia îşi croia drumul în viaţă, ducea o existenţă atît de nenorocită, care o zdrobea fără cruţare. Oare încercase cineva să stea de vorbă cu bătrînul sau să-i dea Asiei o mînă de ajutor? Deşi Asia nu se plîngea nici de tovarăşii ei de muncă din artel, cărora le lua apărarea spunînd că se poartă cu ea cît se poate de frumos, şi nici de vecini, despre care povestea că o compătimesc din suflet, Saşa înţelegea limpede că nimeni nu-i venise în ajutor în mod serios. Ce-o fi însemnînd oare asta? Nepăsare? Lipsă de înţelegere pentru o astfel de nenorocire? Nu. Pur şi simplu, nu voiau să se amestece într-o poveste neplăcută, nu voiau să-şi bată capul cu necazurile altora.

Fără să fi luat o hotărîre despre felul cum trebuie să procedeze în acest caz, Saşa se despărţi de Asia adînc mişcat. Fruntea îi ardea ca jăraticul. Abia acasă, noaptea, îşi dădu seama că era într-adevăr bolnav. Rămase ţintuit în pat o săp-

tămînă încheiată. Cum îi mai scăzu febra, se dădu jos din pat şi, învingîndu-şi ameţeala, se duse de-a dreptul la Asia. Cînd îl văzu, ea scoase o exclamaţie şi se bucură atît de sincer, că tără să vrea Saşa îşi desfăcu braţele, primind-o la pieptul său.

— Credeam că n-ai să mai treci pe aici... — îi şopti Asia, oftînd.

După cîteva zile avu prilejul să-l cunoască şi pe tatăl ei. In ziua aceea se nimerise să fie treaz şi lui Saşa i se păru că e un om simpatic şi inimos. In afară de aceasta, semăna mult cu Asia, — aceiaşi ochi, acelaşi zîmbet timid şi încrezător cu care îl fermecase ea... Dar Saşa nu se lăsă înduioşat şi îi spuse cu asprime că are de vorbit cu el ceva foarte serios. Asia se făcu albă ca varul şi ieşi din odaie. Discuţia care a urmat a fost grea şi necruţătoare. Dealtfel, tatăl Asiei nu scosese nici o vorbă, ci doar faţa i se înroşise ca focul şi îşi ţinea pumnii încleştaţi. Apoi îşi plecă privirea, în timp ce vorbele tăioase şi pline de învinuiri ale lui Saşa cădeau pe capul lui ca grindina, copleşindu-l.

— Oameni ca dumneata trebuie să fie duşi la doctor cu de-a sila sau zvîrliţi în închisoare! — îşi curmă el firul spuselor; apoi, apucă mîna aspră şi îngălbenită de ceară a bătrînului şi-i spuse cu blîndeţe: — La nevoie, am să folosesc una din metodele astea. Dar, pentru început, te rog, ca pe un tată — dacă ai un pic de suflet — stăpîneşte-te şi încearcă să fii om între oameni! Şi-ţi mai cer consimţămîntul... — dar gîndindu-se că Asia asculta la uşă şi nu-i vorbise despre aceasta, zise, aproape în şoaptă: Vreau s-o rog pe Asia să-mi fie soţie.

Bătrînul îşi înălţă capul şi îl privi pe Saşa cu ochi miraţi, de parcă nu l-ar fi observat pînă atunci pe tînărul acesta care se năpustise în casa lui să-i facă morală şi, pînă la urmă, să-i spună că vrea să-i ia şi fiica. Pe faţa lui zbîrcită şi buhăită trecu un tremur nervos.

— Ei, ce să spun... sînt un om sfîrşit şi un tată rău, — zise el, — dar, în afară de ea, nu am pe nimeni...

In cuvintele acestea se simţea atîta deznădejde, încît Saşa era cît pe-aci să-i spună: „O să locuim împreună", dar se stăpîni. Îi era milă de un om atît de decăzut, totuşi n-avea încredere în el.

Pînă la nunta lor, bătrînul se ţinu „tare", ba chiar îi dărui Asiei o mică sumă de bani drept „zestre". Pe Saşa îl respecta,

dar, în acelaşi timp, se temea de el. Cînd era beat, nu se arăta niciodată în faţa ginerelui lui.

Asia nu se putuse hotărî să plece dintr-odată de la tatăl ei şi cele cîteva zile cîte mai rămăseseră pînă la căsătorie şi le consacră gospodăriei părinteşti, atît de neglijată în ultima vreme. Deretica, spăla, cîrpea, freca, de parcă ar fi vrut să se asigure că tatăl ei nu va mai avea grijă de ale casei pînă la sfîrşitul zilelor lui. De cum păşi însă pragul odăii lui Saşa, Asia uită totul, ca prin farmec; uită pînă şi de tatăl ei. Îşi dăruise întreaga fiinţă soţului ei, înainte chiar ca el să-şi fi dat seama de aceasta. Iar Saşa simţi că-i cel mai fericit şi mai iubit om din lume. Dragostea ei, plină de devotament, îl făcea să se simtă mîndru, iar totala ei dăruire de sine îl înduioşa. Asia îşi adora soţul şi, în acelaşi timp, era atît de puţin pretenţioasă, încît îl uimea. Nu-i trebuia nimic altceva decît să-l vadă pe Saşa acasă. Se aşeza într-un colţişor în timp ce el învăţa şi nu se mai mişca de acolo, de teamă să nu facă vreun zgomot şi să nu-l deranjeze. Ghemuindu-se în pat, citea ore întregi, ridicîndu-şi din cînd în cînd ochii de pe carte ca să-şi vadă soţul şi privirea îi era radioasă, recunoscătoare şi plină de admiraţie.

Tot ce făcea Saşa era sfînt pentru ea.

Cînd se născu Liusia, ea o înconjură cu aceeaşi dragoste nemărginită şi i se consacră cu trup şi suflet. Cîteodată, lui Saşa i se părea că Asia trecuse acum asupra copilului toată dragostea ce o avusese pentru el, dar aşa era ea: nu ştia să facă nimic pe jumătate. Cînd se apuca să gătească ceva mai gustos, casa rămînea nemăturată şi în dezordine, iar cînd Saşa se întorcea de la lucru o găsea ciufulită şi cu faţa plină de făină Iar cînd îi cădea în mînă o carte interesantă, nu se culca pînă nu o citea pînă la capăt.

Boala copilului se abătuse asupra lor ca un trăznet. O săptămînă întreagă au luptat fără preget, au luptat şi au sperat, dar totul a fost zadarnic — pînă la urmă, copilul s-a prăpădit.

Din ziua cînd micul sicriu fusese coborît în mormînt şi Saşa o adusese pe Asia acasă aproape în braţe, trecuseră mai bine de patru luni dar în starea ei nu se vedea nici o schimbare. Saşa suferea nespus de pe urma pierderii Liusiei, dar i se părea nefiresc ca un om să se lase cu totul pradă deznădejdii. Disperarea cumplită a Asiei îl tulbura, dar îl şi enerva în acelaşi timp. Prin purtarea ei, Asia îl împiedica să-şi încordeze

voința de care avea nevoie ca să-și vindece sau cel puțin să-și înăbușe durerea. Era cu neputință să stea de vorbă cu ea despre moartea fetiței: pentru Asia, gîndul că mai putea trăi fără Liusia era o adevărată profanare.

Acum dormea ghemuită pe canapeluța copilului, cu capul sprijinit de pervazul ferestrei. Părea că de-abia aținise, iar somnul ei agitat aducea mai degrabă a uitare de sine. Saşa şedea lîngă dînsa, neîndrăznind să se mişte. spunîndu-şi cu amărăciune că el, soțul, singurul ei sprijin și prieten, nu știa ce să facă și cum s-o salveze. Ce ar putea s-o intereseze și s-o atragă? S-o convingă să-și ia un serviciu? Dar el însuși căutase odinioară s-o convingă să părăsească artelul, unde nimic n-o interesa și nu-i făcea plăcere. Pe atunci așteptau nașterea Liusiei, viitorul le apărea senin și fericit, iar Saşa se simțea nespus de mîndru că-și poate întreține singur mica lui familie. De astă dată însă, își dădea seama că durerea nu poate fi biruită fără o activitate care să-i ocupe timpul și să-i abată gîndurile, o activitate dusă în mijlocul tovarășilor. Ce s-ar fi întîmplat oare cu el însuși, dacă după moartea Liusiei, ar fi rămas singur, zi de zi, între cei patru pereți ai locuinței, unde totul îi amintea de dureroasa întîmplare, dacă ar fi stat fără să muncească, fără să urmărească un țel în viață?

Deodată, Asia sări, de parcă ar fi înghiontit-o cineva și se uită la silueta întunecată a lui Saşa, abia conturată de lumina blîndă a felinarelor de pe stradă. In ochii larg deschiși se citea spaima.

— Ai venit? — întrebă ea încet.

Saşa se ridică de pe scaun și o îmbrățișă, iar ea se strînse la pieptul lui, dezmierdîndu-i obrazul cu mîna ei caldă. In cele patru luni de durere era prima oară cînd nu-l îndepărta.

— Ai lipsit atît de mult, — îi zise ea oftînd, — și mi-era teamă că n-ai să mai vii, că n-ai să mai vii de loc. Că n-ai să mai vii... Înțelegi?

Fiind prea emoționat ca să-i răspundă ceva, o strînse și mai tare la pieptul său.

— Am stat și m-am gîndit, m-am gîndit mult... pînă ce m-a furat somnul... Seara era atît de minunată și tare aș fi vrut să ies din casă. M-am și plimbat puțin prin fața casei, sperînd că doar-doar o să vii. Știi ce? Hai să ne plimbăm din cînd în cînd seara!

Bucuros de această dorință, pe care și-o exprima pentru

prima oară de la moartea Liusiei, Saşa îi propuse să iasă chiar atunci.

— Nu, mîine. Vino mai devreme şi o să ne plimbăm! Bine? — îi zise ea, aţintindu-şi privirea asupra lui.

— Bine! — încuviinţă el, deşi ştia că a doua zi avea să fie ocupat pînă seara tîrziu în secţia turbine.

— Ţi-e foame? — îl întrebă ea.

Îi era tare foame, dar îi era ruşine să recunoască, pentru că ea nu mînca mai nimic, iar pofta lui de mîncare, de om sănătos, i se părea o jignire adusă durerii ei. Îşi dădea seama însă că, în seara aceasta, Asia era schimbată şi, de aceea, îi zise cu jumătate glas:

— Aş mînca ceva. Ştii, am umblat prin ger... Dacă ai ceva să-mi dai...

Asia trecu în bucătărie şi aprinse lumina. Slăbise mult, era foarte palidă, dar era mai vioaie şi avea un aer preocupat. Saşa observă cu uimire că masa era pusă.

Sub plita sobei din bucătărie zări mucuri de ţigări. Va să zică tatăl ei fusese pe aici! Se vede că prezenţa lui o mai înviorase puţin.

Bătrînul trecea foarte rar pe la ei şi numai în orele cînd Saşa nu era acasă. Se apucase iarăşi de băutură şi îşi amintea de fiică-sa doar cînd voia să mănînce sau să mai ceară ceva bani. Pe Saşa îl revolta inconsecvenţa Asiei: după ce-l certa pe bătrîn, la plecare, îi vîra totuşi în buzunar cîţiva bani pentru „un păhărel". Saşa avusese cu ea discuţii aprinse de multe ori şi-i spusese că îi poate da de mîncare în fiecare zi, că îi poate cumpăra orice are nevoie, numai bani de băutură să nu-i dea. Pe Asia o podideau lacrimile, făgăduia că nu se va mai lăsa înduioşată de rugăminţile tatălui ei, dar, la cea dintîi ocazie, se purta ca şi mai înainte. Dealtfel, în lunile acestea de durere, Saşa renunţase s-o mai dojenească şi se prefăcea că nu vede nimic. Uneori însă se gîndea că între caracterul slab al fiicei şi cel al tatălui e o mare asemănare.

— Ce ţi-a spus Klementiev? Ţi-a făgăduit să te ajute? — îl întrebă Asia în timpul cinei, privindu-l cu aceeaşi atenţie ciudată.

Saşa începu să-i povestească cu plăcere despre discuţia pe care o avusese cu Klementiev şi despre progresele pe care le făcea invenţia lui. Asia îl asculfă, apoi, amintindu-şi parcă de ceva, îi zise:

— A trecut pe aici inginerul Polozov, Alexei Alexeevici Polozov. A vrut să vadă calculele pe care le-ai făcut, — așa mi-a spus.

Iată așadar de ce era Asia atît de schimbată! Polozov stătuse de vorbă cu ea, făcînd-o să înțeleagă că soțul ei lucrează la ceva important și folositor și poate că, în discuția cu el, Asia se rușinase că ea nu-l ajută cu nimic, în timp ce alții, oameni străini, erau gata să-i vină în ajutor. N-ar fi de mirare ca Polozov să-i fi spus lucrul acesta de-a dreptul, fără ocol. Omul acesta are obiceiul să spună pe șleau tot ceea ce gîndește.

Într-un tîrziu, Asia adormi alături de soțul ei, cu obrazul lipit de umărul lui. Părul ei îl gîdila pe gît. Zîmbi și rămase nemișcat, temîndu-se să n-o trezească. Îi era recunoscător Asiei că-și găsise forțe noi pentru viață, dar și lui Polozov, care, de bunăseamă, jucase un rol însemnat în însănătoșirea ei sufletească. Și nici nu-și putea închipui Saşa pe ce cîmp prielnic nimeriseră vorbele pe care Polozov le spusese soției lui.

În aceeași seară trecuse pe la ei și tatăl Asiei. Se abătuse pe la ea, venind direct de la lucru, beat și lihnit de foame. Asia nu pregătise nimic de mîncare, iar bătrînul, înfuriat, începuse să-și dea pe față bănuielile care se cuibăriseră de multă vreme în mintea lui întunecată: că scuza cu întîrziatul la fabrică era doar un pretext de-al lui Saşa ca s-o poată duce de nas pe o proastă ca ea; că nici un bărbat nu-și pierde vremea cu o soție cum e ea și că, mai mult ca sigur, își găsise vreo drăguță pe undeva — pretindea el — altminteri n-ar fi întîrziat seară de seară, ba chiar într-o zi de odihnă, și cîte și mai cîte... Lovitura fusese puternică și bine țintită. După plecarea tatălui ei, Asia începu să se agite prin casă, chinuită de tot felul de îndoieli. Se apucă să scotocească hîrtiile de pe masa de lucru a soțului ei, dar nu descoperi nimic în afară de schițele și însemnările lui. Tocmai atunci bătuse la ușă inginerul Polozov. Asia îl poftise înăuntru și îl întrebase în mod amănunțit despre invenția soțului ei, pretextînd că Saşa, din modestie, nu vorbește nimic despre asta. După plecarea lui Polozov, dădu fuga să cumpere ceva de-ale mîncării, se plimbă puțin prin fața casei, sperînd că Saşa va veni; apoi, făcîndu-i-se frig, se întoarse în casă, postîndu-se la fereastră să-l aștepte. Își dorea din tot sufletul ca presupunerile atît

de groaznice ale bătrînului să se dovedească neîntemeiate şi să se convingă că Saşa e tot al ei, iar dacă nu, să-i recîştige dragostea.

Saşa Volovik n-avea de unde să ştie toate acestea, dar îl bucura nespus însănătoşirea ei şi se gîndea cum s-o ajute să-şi găsească o nouă preocupare în viaţă. Apoi se întoarse din nou cu gîndul la lucrările sale: în faţa ochilor îi apăru mecanismul simplu şi original pe care-l inventase, ca şi acel „ceva" ce constituia, de fapt, tot secretul izbîndei şi trebuia să-i desăvîrşească ideea, dar care, deocamdată nu era decît o pată nedesluşită, cu o mişcare ritmică înăuntrul ei.

De cîte ori nu avusese el viziunea acestei imagini, încă neclare, a mişcărilor ei şi a dispozitivelor ce-i erau atît de cunoscute! De cîte ori nu răsfoise el literatura tehnică şi cu cîtă aviditate nu se apropiase de diferite maşini-unelte, cercetîndu-le pentru a nu ştiu cîta oară şi descoperind de fiecare dată în construcţia lor ceva nou, fără să dea însă de lucrul acela unic, de care avea atîta nevoie!

Acum îşi depăna din nou în minte planurile pe care nu izbutise încă să le desăvîrşească, problemele la care se gîndise, pentru ca apoi să le înlăture; îi stărui un timp în faţa ochilor pata aceea nedesluşită în mişcare şi, pentru o clipă, îşi dădu seama de ritmul în care lucrează mecanismele acelea, de sensul şi specificul mişcării; ceea ce nu putea însă desluşi cu precizie era forma dispozitivului. Se făcuse tîrziu şi înţelese că acum n-avea rost să-şi mai frămînte mintea: peste cîteva ore trebuia să se scoale şi să înceapă obişnuita zi de muncă, care-l ţinea departe de cercetările lui.

„Şi totuşi am să-l descopăr într-o zi! îşi spuse el, înfundîndu-şi capul în pernă. Mintea omenească a creat şi a inventat lucruri mai complicate. Şi nu se poate să nu găsesc şi eu ceea ce urmăresc".

14

Zi de odihnă. De dimineaţă, Grigori Petrovici Nemirov şi Klava porniră împreună spre istmul Kareliei, ca „să prindă iarna din urmă". Ideea fusese a lui Kostea, şoferul, şi a soţiei acestuia, Tatiana, care schia foarte bine.

Se urcară toți patru în mașină și se îndreptară spre marginea orașului. Mașina trecea în goană peste întinderile albe ce se pierdeau spre pădure, pe lîngă vilele nelocuite în sezonul acesta, pe lîngă haltele pustii. Le ieșeau în cale poduri aruncate peste pîrîiașe aburinde și trebuiau să se strecoare pe sub barierele vărgate, ce se înălțau spre cer; lăsau în urma lor trenurile locale înțesate de schiori și puneau pe goană cetele de copii ce se jucau în mijlocul șoselei.

Se opriră lîngă ghereta paznicului taberei de pionieri a uzinei. Tabăra era situată în inima unei pădurici de brazi. În jurul ei se aflau zeci de vile elegante, ale căror ferestre aveau acum storurile lăsate, iar pe balcoane se troienise zăpada. Luară în grabă o gustare la paznicul taberei și porniră fără zăbavă mai departe, în aer liber.

Lui Nemirov i se rupsese o legătură la unul din schiuri și Kostea, care era un om prevăzător, îi dădu o curea pe care și-o luase de rezervă. Îl sfătui cum să și-o prindă mai bine și începu să se ocupe de schiurile lui. Auzindu-l cum bombăne, Kostea i se adresă pe un ton vesel:

— Ce să-i faci, Grigori Petrovici? Asta nu-i tot una cu a conduce o uzină!

Dar nu-i veni în ajutor.

Tatiana își pusese cea dintîi schiurile și porni cu mare viteză. Kostea și Klava îi luară urma. Costumul roșu de schi al Tatianei, se zări mult timp apărînd și dispărînd printre tulpinele roșietice ale pinilor.

Nemirov porni ultimul. Călca agale prin zăpada neatinsă încă de nimeni, afundîndu-se în pădure și urmărind cu atenție strigătele tot mai îndepărtate ale schiorilor. Îl vrăjea liniștea aceea care nu numai că nu era tulburată de glasuri, ci o făcea să fie mai profundă. Vîntul, ce se abătea în răstimpuri, alerga peste vîrfurile copacilor, scuturîndu-le povara de omăt, pe care o împrăștia ca pe o pulbere. Jos, însă, totul rămînea încremenit, ca și mai înainte. Nu se clintea nici o ramură, iar brazii pitici, prîpășiți printre pini, abia de mai răzbeau să străpungă cu vîrfulețele lor șuba de zăpadă ce-i acoperea.

De undeva de prin apropiere se auzi un chițcăit de veveriță, apoi un ghemotoc roșcat-cenușiu, însoțit de un trosnet de ramuri uscate, sări prin zăpadă și se cățără pe tulpina unui pin, numai la cîțiva pași în fața lui Nemirov. Ur-

mărind-o, o zări, cît ai clipi din ochi, aproape de vîrf, adulmecînd cu botişorul aplecat peste ramura pe care şedea şi scrutînd împrejurimile cu privirea ei curioasă.

— U-u! Grişa! — se auzi de departe strigătul Klavei.

Se grăbi s-o ajungă. Schiurile alunecau ascultătoare peste pojghiţa subţire a zăpezii ce se afunda din loc în loc sub paşii lui. Vîrfurile beţelor se înfigeau adînc în zăpadă, ajutîndu-l să-şi ia avînt. Trunchiurile trandafirii ale copacilor începură să gonească din ce în ce mai repede pe lîngă el şi, deodată, dispărură cu totul, scoţînd la iveală un povîrniş abrupt, acoperit cu brazi şi tufişuri scunde.

Nemirov nici nu avu timp să arunce o privire în juru-i sau să încerce să frîneze, că schiurile o şi luară la vale. În minte îi răsunau stăruitor cuvintele: „Nu-ţi pierde cumpătul!" care-i dădeau tărie şi prezenţă de spirit ca să poată ocoli la momentul potrivit cioturile ce se iveau vrăjmaşe din zăpadă, brăduţii sau tufele ruginii şi desfrunzite care îi barau drumul ca nişte capcane. Nu auzea nimic altceva decît şuieratul vîntului şi, în afară de panta ameţitoare, presărată pe alocuri cu tot felul de obstacole, nu mai vedea nimic. Fîşia albă şi scînteietoare i se desfăşura înainte cu o iuţeală neînchipuită. Din pricina vîntului, ochii începură să-i lăcrimeze, încît nu mai putea să vadă decît la cel mult doi paşi înainte. Deodată se trezi în faţa unei dungi întunecate, mărginită de troiene. Era un pîrăiaş. Încercă disperat să coteaască, lăsîndu-se cu toată greutatea pe băţ, dar se rostogoli în zăpadă.

Scuturîndu-se şi îndepărtîndu-şi de pe faţă zăpada care-i pătrunsese în ochi şi în gură, Nemirov rămase locului şi începu să asculte cu atenţie. Pîrăiaşul susura blînd. De pe ramurile bradului, pe care le lovise în cădere, zăpada continua să cadă cu foşnet.

Din vale, povîrnişul i se părea încă şi mai abrupt decît atunci cînd îl coborîse. Pîrtia însingurată ce şerpuia prin zăpadă era mărturia drumului ameţitor parcurs de Nemirov.

În creştetul dealului se ivi, pe neaşteptate, o siluetă zveltă într-un costum roşu. Înainte ca Nemirov să-i poată striga ceva, să-i spună că drumul era primejdios, ea se avîntă, fără frică, la vale. Mai apărură încă doi schiori, dar Grigori Petrovici nu urmări decît pe unul din ei: pe Klava. Iat-o cotind pe lîngă un brad, apoi pe lîngă un ciot, descrie

un semicerc şi ocoleşte capcana tufişurilor... Cît e de nebună, o să nimerească drept în apă!... Tocmai după congestia pulmonară!... Incotro ai luat-o, Klava?

— Kla-a-va!...

Dar Klava se şi rostogoleşte în zăpadă, lîngă el, rîzînd şi strigîndu-i ceva. Iat-o şi pe Tatiana; luîndu-şi viteză, sare cu uşurinţă peste pîrăiaş şi apoi, făcînd un viraj ca un avion, se întoarce spre Nemirov şi Klava. Ceva mai departe, Kostea nimerise cu capul în zăpadă.

— Noi căutam o pantă mai bună pentru coborîre, — îi explica însufleţită Klava, în timp ce soţul ei o scutura grijuliu de zăpadă. — Şi, cînd colo, cine crezi că apare, coborînd în slalom? Chiar tu.

Klava ar fi vrut să mai coboare odată — îi era ciudă că prima oară căzuse — dar Nemirov se împotrivi: „O să te pătrundă umezeala şi iar te îmbolnăveşti!" Porniră amîndoi în căutarea unei pante mai line, lăsîndu-i acolo pe Tatiana şi pe Kostea.

— Cum te simţi, Klava?

O privea cu duioşie şi, în acelaşi timp, îşi dădea seama cît e de tînăr şi sănătos.

Klava îi zîmbi cu blîndeţe şi-i spuse:

— Ai văzut ce săritură a făcut Tatiana peste apă? E de invidiat!

Obrajii ei, de obicei palizi, se rumeniseră, ceea ce o făcea să pară şi mai drăguţă. Trupul ei înalt şi subţire arăta foarte zvelt în costumul de schi şi, de departe, o puteai lua drept o copilandră. Ciudat, dar Klava nu avea nimic din ceea ce îl atrăgea înainte pe Nemirov la o femeie: nici acea veselie molipsitoare, nici temperament pătimaş şi nici cochetărie. Klava rîdea rar şi întotdeauna reţinut, ba chiar rece. Era drăguţă, dar prea palidă şi fără acea expresie vie care face atrăgătoare chiar o faţă cu trăsături foarte neregulate. Reţinută în manifestarea sentimentelor, modestă în viaţa de toate zilele, sîrguincioasă în muncă, Klava se aprindea doar cînd era contrazisă şi, pînă la urmă, izbutea să-şi impună părerea. In rarele clipe de însufleţire, de voioşie, era alt om, aproape de nerecunoscut — aşa cum, de fapt, ar fi putut să fie... Ar fi putut dacă... Grigori nu se încumeta să-şi răspundă la această întrebare. Autoritar şi exigent faţă de toţi, în faţa Klavei devenea timid. Nu preţuia nimic mai mult pe lume de-

cît pe ea; i se părea mereu că o pierde — că într-o bună zi, o să dispară. Deşi modestă, Klava era însă foarte independentă şi, cînd se supăra pe soţul ei, părea că nu i-ar fi de loc greu să plece de acasă, fără să spună o vorbă, şi să nu se mai întoarcă niciodată.

Acum mergea alături de el, fără să i-o ia înainte sau să rămînă mai în urmă, şi se ferea de ramurile încărcate de zăpadă. Îi apăruseră bujori în obraji, buzele întredeschise îi erau roşii, iar ochii, care păstrau strălucirea soarelui şi a zăpezii, priveau undeva, în depărtare, de parcă ar fi aşteptat ceva. Dar cine oare putea să ştie ce priveau ei atît de pătrunzător?

— La ce te gîndeşti, Klava?

Se scutură şi îi răspunse cu sfială:

— La nimic deosebit. La fleacuri... Tu ce crezi, o să nimerim drumul?

Şi începu să-i strige pe Tatiana şi pe Kostea.

Se înapoiară în oraş pe la amiază, înfierbîntaţi şi flămînzi. In timpul mesei, Grigori Petrovici se bucură de buna dispoziţie a Klavei şi de pofta ei excelentă de mîncare.

— Putem să facem o plimbare ca asta în fiecare duminică! — hotărî el.

— Neapărat! — îl susţinu cu vioiciune Klava.

In căminul din birou pîlpîia un foc îmbietor şi Grigori Petrovici ar fi vrut să se aşeze la gura sobei cu Klava alături de el. Dar Klava se apropie de el, pe la spate, îi puse mîinile pe umeri şi-i spuse:

— Grişenka, îţi mulţumesc pentru această zi minunată! Te superi însă dacă trebuie să lucrez puţin? Ştii, darea de seamă...

— Trebuie neapărat să lucrezi şi azi? — se necăji el.

— Da! — răspunse Klava, în timp ce, pe frunte, îi apăru o cută îndărătnică — aşa se întîmpla întotdeana cînd cineva încerca s-o distragă de la treburile ei. — Doar şi tu eşti ocupat aproape în fiecare duminică!

— Ei, eu! — exclamă Nemirov.

— Ce, vrei să spui că nu mă pot compara cu tine? Ingîmfătule! — Dădu în glumă din cap şi plecă în camera ei, trăgînd uşa după ea.

Era duioasă cu el şi desigur că, dacă i-ar fi ghicit gîndurile, s-ar fi mirat. El se gîndea: „Iată, iar s-a îndepărtat

de mine!" Aşezînd rapoartele pe masă, Klava se cufundă în cifrele nesfîrşite şi neînţelese... Nemirov n-avea niciodată răbdare să se ocupe de cifre; el se simţea bine în mijlocul muncii, în producţie; pentru el, cifrele căpătau viaţă numai cînd se afla prin ateliere sau cînd stătea de vorbă cu oamenii, pe cînd, pentru Klava, ele conţineau însuşi rostul vieţii, toată poezia ei; îi vorbeau, îi demonstrau sau combăteau ceva, îi aminteau de un lucru sau dădeau alarma. Şi le ţinea din scurt, ca o adevărată stăpînă.

Cît de calmă, de puţin vorbăreaţă şi de retrasă e Klava şi cît de mult o preţuieşte Săganski! O înaintase în postul de şefă a serviciului de planificare al uzinei — lucru nemaiîntîlnit pentru o femeie atît de tînără! Ea însă nu se intimidase deloc, ci zîmbise doar văzînd mirarea soţului ei şi-i explicase simplu: „E firesc. Doar pentru asta am învăţat!" Nemirov ştia lucrul acesta. La optsprezece ani, Klava intrase ca planificator de secţie la uzina metalurgică şi absolvise institutul, fără să-şi întrerupă munca în producţie. Grigori Petrovici căuta să-şi închipuie şi nu-i venea de loc greu să-şi dea seama cum, an de an, Klava cu sîrguinţa ei calmă, îşi împărţise timpul între muncă şi învăţătură. Se distrase oare vreodată? Fusese oare îndrăgostită? Odată, Klava îi pomenise în treacăt despre o dragoste nefericită, dar Grigori Petrovici se sfiise s-o descoasă — îi era teamă să nu-i mărturisească ceva care l-ar fi putut întrista. Îl iubea cu o dragoste potolită, plină de încredere prietenească, dar lui i se părea că femeia dintr-însa nu se trezise încă şi dorinţa de a o trezi exercita, probabil, o mare atracţie asupra lui. Oare aşa vor trăi întotdeauna, fără ca ea să-şi piardă vreodată echilibrul?

O singură dată se petrecuse un lucru pe care Grigori Petrovici nu-l înţelesese niciodată. Stăruise mult ca s-o convingă să-şi comande o rochie de seară, dar ea îl refuza mereu: „Pentru ce? Unde s-o îmbrac?" Pînă la urmă cedă insistentelor lui şi-şi comandă o rochie simplă, neagră, cu un guler de dantelă.

— Ce bine îţi vine! Parc-ai fi o călugăriţă! — îi spuse Grigori Petrovici, îmbrăţişînd-o.

Klava se smulse din braţele lui, la început palidă, apoi făcîndu-se roşie. Buzele începură să-i tremure, gata-gata să izbucnească în plîns.

— Ce-i cu tine, Klava?

Ea însă se stăpîni şi, după un timp, îi răspunse liniştită:

— De ce ca o călugăriţă? Eu credeam că o să-ţi plac.

Grigori' o rugă stăruitor să rămînă în rochia cea nouă şi, în seara aceea, îşi pregătiră o masă sărbătorească numai pentru ei doi. Klava era nespus de veselă şi rîdea de orice fleac. O stîngăcie de-a lui stricase însă totul — vărsase paharul cu vin pe rochia cea nouă. Klava sări în picioare şi începu să şteargă în grabă petele de pe rochie. Grigori înţelese însă că nu grija de rochie o făcuse să sară în picioare, ci dorinţa de a-şi restabili obişnuitul ei echilibru sufletesc.

— Mă iubeşti, Klava? — o întrebă el emoţionat.

— Desigur! — îi răspunse ea cu sinceritate şi blîndeţe.

Îndrăgostindu-se de ea — asta se întîmplase îndată după războiu, cînd Nemirov, înainte de concediu, venise într-una din zile la Leningrad, unde rămăsese dealtfel să-şi petreacă tot concediul lîngă Klava — fusese încredinţat că funcţia pe care Klava o primise la uzină îi va apropia şi mai mult. Dealtfel, aşa se şi întîmplase. Klava îl asculta cu interes, îi dădea adesea sfaturi folositoare şi, uneori, îl ajuta să pătrundă mai serios şi mai adînc problemele economice. Grigori ar fi fost curios să afle de la Klava cum se desfăşoară viaţa unei alte uzine, cu atît mai mult cu cît lui Saganski îi plăcea „să-şi spele rufele murdare în familie" şi nu împărtăşea nimănui greutăţile şi grijile lui. Odată, însă, cînd Grigori Petrovici încercase să afle de la ea cum stau lucrurile cu piesele turnate, Klava ocolise cu dibăcie un răspuns direct: „Du-te, mai bine, la Saganski! La faţa locului ai să afli mai precis". Şi adăugase cu şiretenie: „Doar şi eu sînt unul din reprezentanţii uzinei furnizoare".

Klava îi vorbea cu plăcere soţului ei despre orice alt subiect, dar nu despre uzina la care lucra. Dar, cu fiecare zi care trecea, lui Nemirov îi venea tot mai greu să-şi dezvăluie sincer în faţa Klavei gîndurile sale. Primii lui paşi în noua funcţie pe care o primise se bucuraseră de aprobarea Klavei, pe care planurile soţului ei o entuziasmau; Klava însă avea o memorie prea bună. Uneori, reamintindu-şi cele ce-i spusese el cu cîteva luni în urmă, îl întreba: „Ei, cum a ieşit?" Ştia prea bine cît de mult îi folosea faptul că ea îi aminteşte de lucrări pe care el le spusese cîndva, dar nu voia să re-

cunoască că uitase sau că nu știuse să-și înfăptuiască intențiile lui îndrăznețe. Iar cu fiecare lună, planurile lui nerealizate deveneau tot mai multe. Cunoscînd uzina, era încredințat că o va pune repede pe picioare. Se bizuia și pe experiența și pe faima dobîndite în Ural, în anii războiului. Sigur pe forțele sale, critica aspru și chiar disprețuitor pe predecesorul său pentru lipsă de orizont și de energie.

— Totuși, în perioada cea mai grea, a știut să facă față producției de război! — observa cu nemulțumire Klava.

Intr-adevăr, meritele predecesorului său nu erau mici, dar omul nu se arătase îndeajuns de priceput și de energic ca să reorganizeze întreprinderea pentru noile sarcini de după război. Căuta să ajungă din nou la nivelul și metodele de dinainte de război, neînțelegînd că, în anii războiului, industria progresase atît din punct de vedere tehnic cît și organizatoric, că tehnica cucerise noi domenii și că producția nu trebuie numai restabilită, ci pusă pe baze noi.

Grigori Petrovici se apucase de lucru cu mult avînt, dar refacerea și reorganizarea muncii uriașei uzine cu o producție atît de variată se arătase a fi mult mai grea decît își închipuise el privind lucrurile de la distanță. Montarea și punerea în funcțiune a noului utilaj se tărăgăna, deși el îi zorea zi și noapte pe montori, nu-i slăbea de loc pe șefii de secție și pe maiștri, nu făcea economii cînd era vorba de desăvîrșirea calificării muncitorilor și de creșterea cadrelor tinere. Mașina greoaie a conducerii scîrțîia, deși Nemirov introducea schimbări curajoase — pe unii îi ridica în muncă, pe alții îi înlocuia sau le dădea sarcini de mai mică răspundere. Izbutise să aducă din Ural ingineri pe care-i cunoștea foarte bine, nu se sfia să-i îmboldească pe oameni cu ordine și mustrări, îi învăța și-i controla fără să desconsidere amănuntele.

Privind în urmă la cele înfăptuite, putea spune că se făcuseră multe. Uzina ieșise din perioada de refacere, producția ajunsese considerabilă și se trecuse cu încredere la accelerarea ritmului de muncă. Se părea că nu-i mai rămăsese acum decît să cizeleze, să pună la punct întregul sistem de conducere și planificare, să ridice sectoarele rămase în urmă și să realizeze producția ritmică... Intre timp, însă, ministerul reexaminase programul uzinei și scosese cu totul din producție fabricarea în serie a armamentului, lucru care asigurase cu

ușurință îndeplinirea și depășirea planului. Uzinei i se ceruse în schimb să treacă la producția unor mașini de tip nou și complicate din punct de vedere tehnic. Ceea ce-l derutase complet pe Nemirov de la început era faptul că ministerul refuzase tipul de turbine ce se fabricau înainte de război și propusese să se treacă la fabricarea de turbine mult mai mari și mai complicate care, în domeniul construcției de turbine constituiau noutatea zilei.

Aceasta complicase mult situația directorului. Prea puțini erau aceia care să-și dea seama de munca grea și minuțioasă de organizare și pregătire, iar despre realizări serioase nu se putea vorbi deocamdată. Cîte greutăți nu se ivesc zi de zi și toate se opresc la director: el trebuie să hotărască, să ajute, să asigure, să găsească o ieșire, că doar de aceea e director! Conducătorii de secții sînt nervoși și nu fac decît să prezinte lista de cereri, cum a făcut, de pildă, Liubimov, iar muncitorii murmură din pricina deficiențelor și sînt gata să învinuiască conducerea de lipsă de operativitate. Dar conștiința ta nu-ți permite să refuzi o sarcină grea și nici să ceri amînări — cum ai putea să te gîndești la amînări, cînd totul în jur clocotește și freamătă, cînd pe fiecare pagină de ziar vezi îndemnurile la biruință ale celorlalți tovarăși: „Nu rămîneți în urmă! Vor fi respectați și slăviți de popor acei ce vor ști să meargă înainte, înfrîngînd toate piedicile!"

Și parcă poți să te plîngi cuiva? Nici chiar soției nu îndrăznești să-i spui că povara îți întrece, uneori, forțele. Va ridica din sprîncene și va exclama neîncrezătoare: „Cum? Forțele tale?"

Stînd singur în fața focului din cămin ce abia mai pîlpîia, Nemirov suspină și spuse ironic: „Eh, victoria e departe! Și gloria, la fel! Dintr-o zi într-alta trebuie să sosească chemarea celor de la Krasnoznamenka și atunci totul va fi de o sută de ori mai complicat". I se părea că și vede această chemare, tipărită cu litere groase de ziar: „Vă chemăm pe voi, glorioșii constructori de turbine din Leningrad..." Da, cam așa ceva! Cum poți să nu primești? Iar dacă primești, cum să faci să îndeplinești...

Grigori Petrovici urmărea tăciunii care se stingeau molcom unul după altul și deodată îl fulgeră prin minte gîndul pe care-l avusese în timpul convorbirii telefonice cu ministrul. Îi rămăsese pesemne ascuns pe undeva, în creier. Ministrul

îi spusese atunci, liniştindu-l şi încurajîndu-l: „In orice caz, prima serie de maşini a Krasnoznamenkăi trebuie livrată spre toamnă..." Inseamnă că livrarea celei de-a doua serii mai poate fi amînată puţin?... E-eh, n-avea nici un motiv să se liniştească. Doar îl cunoştea bine pe ministru. Peste două luni, îi va spune: „Ei, eroule, dacă ai făcut faţă cu prima, cu a doua îţi va fi mai uşor. Doar n-ai să-ţi strici faima, nu-i aşa?" Işi alungă însă din minte gîndul liniştitor care îl cuprinsese pentru o clipă, dar iată că gîndul apăru din nou şi începu să-i şoptească: „Pentru că toţi vor avea o dispoziţie sărbătorească cu ocazia livrării primei serii, vei fi iertat pentru întîrzierea celei de-a doua... dar nu pentru mult timp: cu două-trei luni... Şi la marile construcţii sînt greutăţi şi întreruperi în muncă şi acolo pot să întîrzie..."

Grigori Petrovici se ridică brusc, închise hornul căminului şi începu să se plimbe voios prin cabinet, încercînd să se desmorţească şi să-şi alunge gîndurile negre. Asta-i bună! Să ajungă el să se folosească de asemenea portiţe de scăpare! Şi parcă o să am vreo mulţumire, dacă mi se va îngădui să mă folosesc de ele? Nu, asta face să-mi fie silă de mine însumi, să tînjesc şi să mă ofilesc, ca şi cînd aş fi fost numit pe neaşteptate conducătorul artelului „Obiecte de uz casnic din metal"... Aşadar, la naiba cu slăbiciunea!

Nădăjduia că Klava isprăvise treburile, dar o găsi stînd la masă, cufundată în lucru. Grigori Petrovici îşi aruncă ochii prin bibliotecă, în căutarea unei cărţi. Nu avea însă nici un chef de citit.

Şi, deodată, înţelese ce dorea.

Inveselit, îşi puse paltonul şi căciula şi tiptil, tiptil, ca un şcolar care se furişează din casă, ieşi, căutînd să nu trîntească uşa.

La poarta uzinei, o tînără din serviciul de pază îi luă neîncrezătoare legitimaţia, o citi cu atenţie, se înroşi şi-i spuse:

— Mă iertaţi! Vă rog să intraţi!

Nemirov o auzi apoi rîzînd pe înfundate, pentru ca apoi să-i şoptească prietenei sale cu un glas destul de tare:

— Îl vezi pe director? Zău că n-ai spune despre el că e director!

Curtea uzinei era liniştită şi pustie. In clădirea conducerii se zărea lumină doar la cîteva ferestre din faţă. Nemirov

intră în vestibulul semiîntunecat şi păşi pe coridorul fără lumină, îndreptîndu-se spre încăperile dinspre care venea lumina.

Din cabinetul şefului aprovizionării răzbeau nişte sunete ciudate. Un glas, despre care nu-ţi puteai da seama dacă e de bărbat sau de femeie, îngîna o melodie:

Noi roşi ca-va-le-rişti sîntem şi despre noi ades
Legende multe... rim-ta-ram, ta-tim-ta-tam... se ţes.

Nemirov deschise uşa. Şeful aprovizionării şedea singur în cabinetul său, îmbrăcat cu o haină de casă din stofă moale, cu ţigara între dinţi. Văzîndu-l pe director, îşi scoase ţigara din gură, dar rotocoalele de fum, care se încurcaseră în părul lui răvăşit, pluteau deasupra capului.

— Eşti bun de operă, nu să conduci aprovizionarea!— îi zise Nemirov şi se uită cu duioşie la omul acesta pe masa căruia se aflau teancuri de rapoarte, dări de seamă şi telegrame. — De ce lucrezi astăzi?

— Aduc totul la acelaşi numitor! — îi explică vesel şeful aprovizionării, care era conştient de simpatia tăinuită a directorului faţă de oamenii pe care uzina îi atrage ca un magnet pînă şi în zilele de odihnă.

— Ei, ai făcut rost de babbit pentru secţia turbine?

— Asta-i bună! — zîmbi prefăcut şeful aprovizionării. — S-a plîns Liubimov? Oare din pricina babbit-ului meu întîrzie el turbina?

La secţia de planificare, două dactilografe copiau darea de seamă. Bineînţeles, Kaşirin nu venise şi asta îl supără pe Nemirov: a pus fetele să bată la maşină toată duminica, iar el se plimbă, fără să-i treacă măcar prin minte că ar putea să dea o mînă de ajutor sau să ia de lucru acasă — deşi, de cînd era director, el nu încurajase aşa ceva. Nemirov făcu o comparaţie între planificatorul său şi Klava şi îl invidie pe Saganski: mare noroc să ai un planificator care pune atîta suflet în muncă! Klava, cînd o cauţi, şade aplecată pe lucrul ei, pe cînd bătrînul acesta gras n-ar lucra peste normă pentru nimic în lume... Dealtfel, oare e just? Cu toate că e neîndemînatic, are experienţă, e ordonat şi execută totul aşa cum trebuie. Şi, în aceeaşi clipă, Nemirov i se adresă în gînd lui Saganski: „Da, stimabile, Kaşirin al meu a şi

dat darea de seamă să se bată la maşină, pe cînd Klavdia Vasilievna a dumitale de-abia o elaborează..."

Porni prin uzină. O linişte neobişnuită stăruia pretutindeni, dar Nemirov ştia că în clădirile în aparenţă pustii îşi urmează cursul o viaţă deosebită, tot atît de încordată şi plină de preocupări. În secţia mecanică, muncitorii de la reparaţii trebăluiesc în jurul unei maşini demontate — nici nu-i poţi zări dintr-odată — dar, fără munca lor de duminică, munca de a doua zi n-ar fi cu putinţă. În secţia utilaj de mine se toarnă betonul şi se pune fundamentul: are loc pregătirea maşinilor pentru noua brigadă de tăiere rapidă. Cît despre secţia sculărie — a încăput pe mîna zugravilor. Pînă la urmă, Evstigneev a izbutit să-şi impună voinţa, să văruiască din nou pereţii şi să vopsească maşinile într-o culoare deschisă — producţia se va desfăşura în condiţii civilizate, spunea el mereu, în condiţiile astea se va putea lucra şi în halate albe — ce frumos va fi!

Lui Nemirov îi făcea plăcere să-l vadă pe Evstigneev aşa cum îţi place întotdeauna să te întîlneşti cu un om pe care l-ai ajutat să-şi îndeplinească dorinţa lui cea mai mare. Evstigneev stătea pe o scară de frînghie, ţinînd între dinţi nişte şuruburi şi îndreptînd ceva la tabloul de distribuţie.

— Tovarăşe şef de secţie, nu-ţi mai lipseşte acum decît să iei în mînă bidineaua! — îi strigă Nemirov, care se pricepea la multe lucruri şi, de aceea, avea respect faţă de oamenii îndemînatici.

— Doar n-am să chem montorul pentru un fleac! — îi explică stingherit Evstigneev şi se dădu jos de pe scară. — Ia uitaţi-vă! — făcu el entuziasmat. — Secţia e de nerecunoscut, nu-i aşa? O frumuseţe!

Îi oferi directorului o „steluţă" şi Nemirov trase cu nesaţ în piept fumul înecăcios — nu fumase de ieri.

— Ai să pui şi flori?

— Desigur! — exclamă Evstigneev. — Neapărat o să pun. Am şi găsit grădinari.

Şi deodată, fără să facă vreo pauză şi fără să treacă la o altă idee, îi zise supărat:

— Dar să ştii, Grigori Petrovici, că, orice s-ar întîmpla, pe Volovik nu-l dau! Cum vine asta? Cel mai de seamă fruntaş în muncă, raţionalizator... Păi, mi-a făcut o economie de optzeci şi cinci de mii ruble datorită invenţiilor sale! Am

crescut un fruntaş, l-am ridicat, l-am promovat maistru şi, nici una, nici două, să i-l dau lui Liubimov. N-am să-l dau! N-are decît să şi-i crească pe ai lui!

Nemirov făcu o grimasă. Volovik acesta a întors uzina cu susu-n jos! Cîte nu s-au mai spus şi la biroul de partid al secţiei turbine! Chiar ieri seara, Didenko s-a năpustit asupra lui ca o vijelie: „Dar asta-i nemaiauzit! Cine are dreptul să înnăbuşe iniţiativa creatoare? Cînd e vorba de inventatori, tărăgănim lucrurile la nesfîrşit! Să ştii că povestea asta va fi pusă în discuţia comitetului de partid!

— Şi, totuşi, o să trebuiască să-l dai pe Volovik! — zise rece Nemirov. — Iar în ce priveşte faptul că l-ai făcut maistru să nu minţi! Doar el nu era maistru la tine în secţie. Asta ai născocit-o tu ieri ca să nu-i dai drumul. Din pricina unui singur lăcătuş, s-a făcut zarvă în toată uzina. Aşa că nu mai discuta, că tot ai să-l dai.

Evstigneev nu era dintre cei care se supun uşor şi Nemirov plecă enervat.

In secţia de laminare se repara un laminor pentru profile mijlocii; cilindrii fuseseră scoşi şi batiul dezgolit al maşinii avea o înfăţişare ciudată şi tristă. Maistrul sectorului se bucură văzîndu-l pe director şi, după ce-i dădu bună ziua, îndată începu să-i vorbească aprins despre proiectul său de mică mecanizare.

— Două transportoare cu role! — începu el şi, pentru ca să fie mai convingător, agită în faţa lui Nemirov două degete. — Vom face singuri aproape totul, trebuie să ni se dea însă motoare şi să se strunjească axele mici. Eu m-am şi înţeles cu secţiile; aşteaptă doar să primească dispoziţia dumneavoastră. Două transportoare cu role! Şi mai e nevoie de nişte stelaje înclinate, dar asta o facem noi singuri. Două transportoare cu role, numai două!

— Două, două! — repetă Nemirov. — Dumneata înţelegi sau nu că aceste lucrări pe care le ceri pot fi trecute asupra secţiilor numai în dauna programului de producţie? Doar ţi-am mai spus: în trimestrul viitor, poftim, fă-o!

— Vom recupera cheltuielile, Grigori Petrovici, le vom recupera! Pe cuvînt de onoare că vor recupera! — repeta rugător maistrul, continuînd să-şi agite degetele.

Nemirov îl întrebă în treacăt cine şi cu ce îi făgăduise să-l ajute. Înţelegerea aceasta cu secţiile la care se referea

maistrul putea să aibă un singur sens: la rîndul lui, le făgăduise şi el ceva în schimb. Şi Nemirov cunoştea foarte bine toate aceste amabilităţi între secţii, pentru că el însuşi fusese şi maistru şi şef de secţie.

— Bine! — zise el cu un zîmbet ironic. — Mîine, la ora zece dimineaţa, vom vorbi cu toţii prin selector, căci dacă ei se vor apuca de treaba asta fără să-mi ceară mie prea mult pentru ea, atunci am să îngădui.

— Da, Grigori Petrovici! — exclamă maistrul. — Vă dau cuvîntul de onoare că se vor apuca, doar să-i zoriţi puţin!

— Aha, trebuie să-i şi zoresc? Se vede că le-ai promis prea puţin, nu-i aşa?

Secţia de piese turnate lucra astăzi ca de obicei şi, după liniştea şi pustietata ce domnea în celelalte secţii care nu lucrau, încercai un sentiment de uimire şi de bucurie cînd vedeai limbile de flăcări ce se înălţau din cuptoarele electrice, mişcările ordonate ale oamenilor cu feţele luminate de văpăi, glasul strident al dalţelor pneumatice şi lumina aparatelor de sudură autogenă din mîinile muncitorilor-dăltuitori, arderea zgomotoasă şi încinsă a păcurii care înfierbînta oalele înainte de turnarea metalului. Acest tablou de muncă încordată, armonioasă, aspră şi minunată, Nemirov îl văzuse de nenumărate ori, dar nici pînă acum nu se obişnuise cu el. Încă de pe vremea cînd era băieţandru, îi plăcea să asiste la procesul de producţie. Spectacolul acesta îl însufleţea şi-l înălţa sufleteşte, făcîndu-l să devină mai energic, mai bun, mai entuziast. Îi asculta cu plăcere pe oameni şi le făgăduia cu generozitate lucruri pe care, în cabinetul său, le-ar fi respins ca pe ceva ce nu se poate îndeplini... În astfel de clipe, se credea în stare să îndeplinească totul.

Stătu de vorbă cu oţelarii, fumă o ţigară cu unul, glumi cu un altul, unui al treilea îi ceru ochelarii de protecţie, şi-i puse pe nas şi, prin sticlele lor fumurii, privi în gura cuptorului în care fierbea oţelul.

Apoi trecu la maşina de pregătit pămîntul de turnătorie şi urcă pe o scăricică în vîrful instalaţiei cu două etaje, unde pămîntul era curăţat, dat prin ciur, amestecat cu nisip uscat şi cu răşină, prelucrat ca aluatul cu ajutorul unor roţi masive ce se învîrteau în permanenţă, numite cilindrii concasorului, şi trimis de acolo, pe banda transportorului, ca o

masă neagră, cleioasă şi groasă, spre formare. Pe scăriţa care amintea de scările unei corăbii şi pe platforma de lîngă cilindrii concasorului, totul era acoperit de un praf negru, care îmbîcsea aerul, dar trecînd prin secţia de turnătorie Nemirov voia neapărat să admire maşina de pregătit pămîntul. Această instalaţie complicată, care fusese concepută şi înfăptuită de cînd preluase el conducerea uzinei, înlocuia munca manuală, moştenită din bătrîni.

Pe una din scăriţe, pe Nemirov îl ajunse din urmă Popov, tehnologul secţiei, care, ca întotdeauna, era plin de speranţe şi de planuri măreţe. Popov lucra, împreună cu un grup de colaboratori ştiinţifici, la elaborarea unei metode noi de turnare a oţelului, care, dacă avea să reuşească, era menită să înlocuiască definitiv formarea direct în pămînt. Experienţele de laborator ce se făcuseră la institut se bucuraseră de un succes deplin, iar acum, Popov se străduia să realizeze o instalaţie cu curenţi de înaltă frecvenţă pentru a face experienţele în secţie.

— De instalaţii, vă fac eu rost! — îi făgădui Nemirov şi zîmbi drept răspuns la mulţumirile entuziaste ale tehnologului. — Mă crezi zgîrcit sau conservator? De vreme ce e nevoie, o să căutăm să facem rost, — adăugă el.

Nemirov sprijinea cu multă căldură cercetările lui Popov şi ale oamenilor de ştiinţă, deşi în suflet i se furişase o nemulţumire pe care nici el singur nu şi-o putea explica: îi părea rău că nu se va mai lucra cu maşina de preparat pămîntul, îi părea rău de toată munca, de frămîntările şi satisfacţiile dobîndite prin mecanizarea procesului de preparare a pămîntului pentru forme. Toate îl grăbeau, toate îl goneau din urmă, nu-i dădeau răgaz să se odihnească, nu lăsau viaţa să încezească. Abia ajungi pe o culme, că în faţa ta apare o alta...

Cînd Nemirov se întoarse la cuptoare, unul dintre ele se înclinase ascultător, revărsînd în oală oţelul scînteietor. Cîrligul gigantic prinse cu uşurinţă oala şi o purtă spre rîndurile de cutii de turnătorie, gata pregătite. Oala se lăsă deasupra cutiei din margine şi, răspîndind scîntei de aur, dădu drumul, prin pîlnie, unui şuvoi orbitor de metal. Pămîntul gudronat se aprinse, printre crăpăturile cutiei de formare răzbătură limbile albăstrui ale flăcării. Femeia care lucra la formare împinse repede vagonetul pe care se afla

cutia de turnătorie din care țîșneau flăcările, apoi un mecanism ridică vagonetul și-l așeză pe transportor. Prinsă de valțurile care se roteau, cutia de formare începu să alerge, de parcă ar fi fost vie, spre celălalt capăt al secției.

— Bună ziua, Grigori Petrovici! — zise femeia, rostogolind vagonetul înapoi și ștergîndu-și cu dosul palmei fața îmbrobonită de sudoare.

Nemirov o cunoștea pe muncitoarea aceasta și o ajutase în nenumărate rînduri, atît cît îi stătuse în putință. Evdokia Pavlovna Stepanova, văduva unui oțelar căzut în zilele blocadei, își creștea acum singură cei trei băieți. Pe cel mai mare dintre ei, Grigori Petrovici îl trecuse de curînd la secția turbine.

— Cum merge băiatul? Lucrează? — o întrebă el, oprindu-se.

— Da' de unde! — răspunse oftînd Evdokia Pavlovna. — Mai bine l-ar fi pus la strung! Cum să se califice la muncile auxiliare?

— Adică cum vine asta, la munci auxiliare? Doar eu am dat dispoziții să fie pus la strung!

— Nu știu, Grigori Petrovici! Poate că nu sînt strunguri libere...

Nemirov își scoase carnetul și își însemnă ca să nu uite: „Fiul Stepanovei", apoi îi făgădui să se ocupe de lucrul ăsta chiar a doua zi. Evdokia Pavlovna dădu bucuroasă din cap și-l mai rugă odată:

— Vă rog foarte mult nu uitați!

Plecînd din secție, o văzu stînd de vorbă, într-un colț, cu alte două tovarășe de-ale ei.

— Mi-a promis! Zău, mi-a promis! — le spunea Evdokia Pavlovna, neobservîndu-l pe director.

— Da, da, — zise una dintre femei. — Vezi că de aceea i se spune „Promițilă". Întîi să faci și apoi să te lauzi!

„Promițilă"?!

Nemirov nu pricepu dintr-odată că această poreclă jignitoare se referea la el.

Sîngele îi năvăli în obraz. Ieși grăbit pe poarta secției și porni aproape în fugă prin aleile și curțile pustii, printre clădiri, bombănind de unul singur tot felul de amenințări: „Las' c-o să vedeți voi... Așteptați numai!" Porecla aceasta i se părea monstruos de nedreaptă. El, „Promițilă"? El, care

lucrează zile şi nopţi întregi ca să asigure succesul, ca să le îndeplinească pe toate? El, care făcuse să renască uzina şi se străduise pentru ea ca nimeni altul?... Te zbaţi, îţi frămîntţi creierii, nu mai ştii ce să faci de atîtea griji, trebuie să iei hotărîri pentru toţi, să răspunzi pentru toate şi... iată mulţumirea!

Era peste măsură de furios, dar mînia şi jignirea ce o suferise îi aduseră în minte plocon toate lucrurile pe care le făgăduise şi nu le împlinise, pe care le făcuse de mîntuială, numai să facă tot, s-o scoată la capăt. Cîte nu făgăduise acestor turnători, sculeri şi muncitori de la turbine... In momentul acela era încredinţat că se va ţine de cuvînt, dar după aceea uita curînd, se lua cu alte treburi mai importante sau, pur şi simplu, îşi dădea seama că nu-i stă în putinţă... Care va să zică era adevărat ce se spunea?

Işi aduse aminte de zeci de lucruri pe care le făgăduise şi le făcuse. De bunăseamă că lucruri dintr-acestea îndeplinite erau mult mai multe; atît pentru secţia turnătorie, cît şi pentru cea de laminare sau pentru cea de turbine... Dar cine-şi mai aminteşte de ce-ai înfăptuit? Toate sînt considerate ca obligaţii! Parcă-i auzi spunînd: „Păi, altfel, de ce am avea nevoie de director?" Iar dacă îţi scapă cumva vreun amănunt, atunci nimeni nu uită să-ţi arunce o vorbă usturătoare.

Oamenii din uzină pe care îi întîlnea îl recunoşteau şi-l salutau cu o deosebită simpatie. Lucrul era uşor de înţeles: prezenţa directorului la uzină, într-o zi de odihnă, le făcea plăcere, — vezi, directorul nu se plimbă, nu se odihneşte, ci e mereu alături de noi... Cum ar putea atunci ca, în lipsa lui, să-i dea o poreclă atît de stupidă?

Incepu să se cerceteze cu asprime, ca şi cînd n-ar fi fost vorba despre el. Pus la punct, cam rece, autoritar şi, poate, puţin prea aspru — aşa se vedea el de obicei. Dealtfel, aşa îi plăcea să fie; nu voia să pară bun, nu ţinea să măgulească pe nimeni, ci se străduia să muncească, să rezolve toate problemele repede şi energic... Şi, totuşi, poate nu acesta era portretul lui! Poate că oamenii îi descoperiseră lipsuri pe care el nu şi le cunoştea?

Amintindu-şi de cele trei lucrătoare de la forme, i se făcu ciudă: de ce fugise de acolo, îmbufnat ca un copil? Ar fi trebuit să stea de vorbă cu ele, să le întrebe ce anume

le-a promis şi nu făcuse. Ele s-ar fi ruşinat atunci şi nu el! Se hotărî să smulgă singur, din rădăcini, această poreclă. La ce bun să mă necăjesc pentru nişte fleacuri!

Alungîndu-şi supărarea şi înveselindu-se, intră, atras de o lumină, în secţia palete, unde fu cît p-aci să nimerească în braţele maistrului şef, Piotr Petrovici Pakulin, care se năpusti mînios asupra lui pe coridorul întunecos, strigîndu-i supărat foc:

— Mai bine nu mai veneai! Am scos-o la capăt şi fără tine!

Recunoscîndu-l pe director, se ruşină:

— Iertaţi-mă! Am greşit! Credeam că e Epişkin... Încercăm noile maşini şi, ieri, Epişkin ne tot asigura: „Viu mîine dimineaţă, viu neapărat!" şi acum, ia-l de unde nu-i! Bine că nu l-am crezut şi am venit singur! Haide, Grigori Petrovici, vino să ne admiri şi dumneata!

Nemirov nu voia să-şi dea sentimentele în vileag, dar muncitorii din secţia palete ştiau că directorul — fost frezor şi el — are o deosebită dragoste pentru secţia unde domnesc maşinile de frezat şi se fac lucrări de cea mai înaltă precizie. Acum însă aveai ce admira aici! In locul micilor maşini de frezat vechi, pe care Nemirov le cunoştea foarte bine, se orînduiau de-a lungul întregii secţii, puternice maşini de frezare rapidă — ultimul tip în construcţia sovietică de maşini-unelte. Cu cîteva luni în urmă, Grigori Petrovici discutase îndelung şi ce mai nervi îşi făcuse pînă să obţină aceste maşini; tot aşa ca şi acum, cînd căuta să obţină maşini-unelte noi pentru secţia turbine. In urma stăruinţelor sale, uzina „Sovetski stankostroitel" fabricase aceste maşini cu o lună înainte de termen. Grigoi Petrovici se apropie de ele ca de un trofeu al său.

— Ia să vedem! Dă-i drumul! — îi zise el reglorului.

Acesta potrivi freza, fixă lingoul, porni motorul şi se dădu de o parte, făcînd loc directorului.

Cu mişcările prevăzătoare ale omului care n-a mai lucrat demult la o maşină de frezat şi care se teme să nu se facă de rîs în faţa celor obişnuiţi cu această muncă, Grigori Petrovici încercă freza, fără să se grăbească; o mişcă, o ridică, o lăsă în jos, împinse masa dintr-o parte într-alta şi controlă regulatoarele de viteză şi avans. Maşina era ascultătoare, pîrghiile puteau fi manevrate cu uşurinţă. Grigori Petrovici apropie freza de lingou. Freza muşcă uşor şi pu-

ternic metalul, lăsînd în urmă o scobitură strălucitoare. Din mişcările ei uşoare, se ghicea forţa maşinii şi calitatea excepţională a mecanismului ei.

— Bună! — zise el, oprind-o. — Uite ce e, Piotr Petrovici, de acum înainte să nu mai existe nici un fel de întîrziere la palete! Şi, mai puţin de o sută douăzeci la sută faţă de plan, să nu capăt de la voi. Dacă nu realizaţi asta, vă iau maşinile.

— De ce să nu realizăm? Numai...

Şi Pakulin, iar după el mecanicul, începură să expună diferitele nevoi ale secţiei.

— Aşa, aşa, altceva nu vreţi să-mi mai cereţi? — le spuse ironic Nemirov, memorîndu-şi problemele cu adevărat importante şi care nu sufereau amînare. — Credeţi cumva că, dacă astăzi e zi de odihnă, m-am făcut mai bun şi am să vă promit tot ce-mi cereţi, pentru ca, după aceea, să mă porecliţi „Promiţilă"?

Pakulin şi mecanicul se înroşiră, iar unul dintre ajustori oftă vesel.

— Credeţi că nu ştiu? Ia să fiţi în locul meu şi să trebuiască să îndepliniţi tot ceea ce vi se cere, atunci să vă văd ce-aţi face!

Şi mulţumit de sine, Nemirov porni spre ieşire. Piotr Petrovici îl petrecu pînă la uşă şi, pe drum, izbuti totuşi să obţină ceva de la el.

— Fie! — zise Nemirov, notîndu-şi ceva în carnet şi, ca să schimbe vorba, îl întrebă: — Zilele trecute a fost primit în partid Nikolai Pakulin de la secţia turbine. E băiatul dumitale?

Piotr Petrovici dădu din cap şi se întunecă la faţă.

— Cum? Sau... — întrebă Nemirov.

Piotr Petrovici făcu un gest deznădăjduit cu mîna şi zise încet:

— Şi ce băiat e!

Şi, făcîndu-i o plecăciune astfel ca să-şi ascundă faţa, porni cu paşi repezi înapoi, spre maşini.

În curte, Nemirov se întîlni cu Alexei Polozov. Cu mîinile înfundate în buzunarele paltonului, inginerul se îndrepta cu paşi hotărîţi spre secţia turbine.

— Dar dumneata de ce nu te odihneşti? — îl întrebă Nemirov, oprindu-l din drum.

— Dar dumneata? — răspunse Polozov tot printr-o întrebare.

Grigori Petrovici, era din principiu, împotriva atitudinilor linguşitoare şi a ploconelilor, dar spiritul de totală independenţă faţă de dînsul îl supăra totuşi întrucîtva. Tonul de conducător autoritar, pe care-l adoptase în uzină, crea o distanţă între el şi subalternii săi. Se vede însă că, pentru Polozov, această distanţă nu exista.

— Dispun de timpul meu aşa cum cred, — îi spuse el blajin, dar cu tîlc. — Iar dumitale, prietene, am voie să-ţi cer socoteală.

— Nu mi-am dat seama de sensul întrebării, — răspunse Alexei. — Aşadar, să vă raportez: în secţie se face astăzi mutarea unor maşini pentru a scurta şi simplifica trecerea pieselor. Munca aceasta o conduce mecanicul. Am trecut să controlez cum merg treburile.

— Atunci să mergem să controlăm împreună!

Il luă pe tînărul inginer de braţ. De ce i-o fi plăcînd oare atît de mult lui Alexeev tînărul acesta înţepat? Liubimov i se plînsese de el: spunea că-i stîngaci şi are un caracter arţăgos. Dealtfel, se şi vede că nu-i uşor să lucrezi cu el — prea e înfumurat!

— A cui a fost ideea mutării maşinilor? — întrebă Nemirov în secţie, după ce controlă totul cu atenţie şi se încredinţă că mutarea era necesară şi îndeplinită cu iscusinţă.

— A mea! — răspunse scurt Polozov. — Am aprobarea inginerului şef. — Şi se îndepărtă de director ca să dea indicaţii montorilor.

Observînd că directorul era singur, mecanicul se apropie respectuos de el şi începu să-şi spună păsul. „Ce naiba o mai fi vrînd şi ăsta! îşi spuse Nemirov în sinea sa. Cum calci într-o secţie, te şi asaltează cîte unul de-ţi împuiază capul cu nevoile şi cerinţele lui. Parcă directorul ar avea într-o casetă vrăjită şi maşini noi, şi scule de toţ felul, şi bani fără socoteală!"

Polozov se întoarse şi ascultă, fără să intervină în discuţie.

— Şi, fiindcă veni vorba, — îi zise în treacăt Nemirov, bucurîndu-se că poate să-i anunţe îndeplinirea unei promisiuni, — i-am spus lui Evstigneev să-i dea drumul lui Volovik.

— Foarte bine! — exclamă Polozov şi în ochi i se ivi o licărire triumfătoare.

— Aşadar, Grigori Petrovici, în ceea ce priveşte maşina electrică de copiat... — continuă mecanicul politicos, revenind la spusele lui de la care fusese întrerupt.

— Nu trebuie să cereţi la nesfîrşit, ci să căutaţi cu mai multă îndrăzneală rezervele interne! — zise brusc Nemirov. — V-aţi obişnuit să vi se dea totul de-a gata!

Ieşind pe porţile uzinei, Grigori Petrovici se gîndi cu părere de rău că nu avea maşina. Îşi petrecuse toată ziua în aer liber şi în mişcare şi se simţea obosit.

Klava tot mai lucra. Grigori Petrovici trecu în biroul său, îşi cercetă însemnările din carneţel şi copie pe foi separate de hîrtie toate sarcinile care trebuiau transmise serviciilor din conducerea uzinei.

După ce reciti tot ce scrisese, îşi vîri foile în buzunar, se întinse pe divan cu mîinile sub cap şi căzu pe gînduri.

Buna dispoziţie pe care o avusese în prima jumătate a zilei se risipise. Se risipise şi enervarea provocată de porecla jignitoare şi acum, cînd îşi amintea, îi venea să zîmbească. Mintea îi era limpede, capabilă de o analiză calmă şi de concluzii severe.

„Sînt nemulţumit de starea uzinei şi de mine," îşi spuse el, dar se întrebă îndată: de ce? Pentru că ştia demult cît de rodnică este această nemulţumire de sine, dacă îi înţelegi bine cauzele.

Îşi trecu în revistă — din nou numai în minte — însemnările pe care şi le făcuse. Se aflau acolo probleme mari şi importante, de care, întotdeauna, un director are destule. Erau însă şi lucruri mai mărunte, întîmplătoare, care se puteau rezolva şi fără el, dar care nu erau rezolvate din cauza lipsurilor existente în organizarea sistemului de conducere a uzinei. Nemirov cunoştea un principiu înţelept: „Acolo unde este un director capabil, nu e forfotă. Dacă sute de oameni îl caută pe director la telefon şi se zbat să pătrundă la el, înseamnă că directorul nu-i capabil. „La uzina din Ural, izbutise să realizeze o adevărată ordine; aici, însă, nu era chip să se descurce din păienjenişul treburilor mărunte. E drept că în uzina din Ural se fabrica un singur fel de produse — bine stabilit — pe cînd aici erau cîteva tipuri de produse noi, metode de fabricaţie de asemenea noi, mai era problema reutilării tehnice a secţiilor şi toate acestea după un sistem nou. Şi totuşi... de ce trebuia să traseze zeci de sarcini serviciului de aprovizionare? Serviciul

trebuia şi era în stare să îndeplinească singur trei sferturi din aceste sarcini, fără să aştepte dispoziţia lui. De ce era nevoie să-şi noteze o serie de probleme cu menţiunea „de urmărit"? Şi de ce veneau mecanicii din secţii la director cu nevoile lor curente, cînd aceste nevoi ar fi trebuit să fie prevăzute, la timpul lor, de mecanicul şef?

Sectoarele aveau experienţă suficientă, muncitorii erau, în general, bine aleşi, devotaţi şi priceputi şi totuşi nu făceau faţă. De ce? Poate că nici el singur nu face faţă; altfel, de ce i s-ar fi dat această poreclă absurdă şi jignitoare? Iată, de pildă, chestiunea fabricării şi livrării noii turbine... Liubimov îşi are desigur lipsurile lui, dar, ca şef, este un om serios şi cu experienţă, nimeni nu-i poate contesta aceasta; colectivul secţiei este conştient şi combativ... şi, totuşi, nu-şi îndeplineşte planul!

Ar fi putut să găsească zeci de motive pentru care lucrurile nu mergeau aşa cum trebuie, dar îndărătul lor se afla unul serios, unul singur.

Cercetîndu-şi fără cruţare activitatea şi trecînd în revistă greutăţile pe care le întîmpina producţia, Nemirov îşi răspunse: adevăratul motiv este că avîntul şi complexitatea tehnică a lucrărilor depăşesc pregătirea, organizarea şi posibilităţile tehnice ale uzinei. Iată motivul! Iar conducătorul uzinei trebuie sau să „forţeze" sau să recunoască, în mod cinstit, că nu poate şi nu se pricepe să „forţeze" şi atunci... Da, una din două: sau să demonstrezi ministerului, guvernului şi partidului că sarcinile uzinei sînt peste puterile ei sau să recunoşti că sarcinile sînt corespunzătoare posibilităţilor ei, dar că tu însuţi eşti slab.

Întreaga lui fiinţă se împotrivea acestor concluzii.

Există oare, în uzină, capacităţi interne nefolosite? Bineînţeles că există. Propria lui experienţă îi şoptea: greutăţile vremelnice sînt învinse. Faptul că problemele sînt complicate constituie un imbold pentru ca nivelul oamenilor şi al organizării să crească, să se îmbunătăţească necontenit. Pe ei îi întăreşte forţa întregii ţări, cu înaltul ei nivel tehnic de astăzi, cu ştiinţa ei, care se împleteşte tot mai strîns cu producţia. Inseamnă deci că trebuie să ştii să le împleteşti mai strîns, trebuie să ştii să utilezi producţia cu tot ce e necesar şi s-o organizezi... Am să izbutesc oare sau nu?

Telefonul îi curmă firul gîndurilor.

— Grigori Petrovici, a sosit! — strigă în receptor glasul emoţionat al lui Didenko. — Chiar acum mi s-a telefonat de la comitetul de partid; a venit în zbor la uzină, recomandată!

— Bună seara, Nikolai Gavrilovici! — zise Nemirov cît putu mai calm. — Nu prea înţeleg cine a venit cu avionul şi ce-a sosit.

— Bună seara, — spuse cu ciudă Didenko şi adăugă cu mai multă stăpînire de sine: — A sosit chemarea aceea.

Şi începu să citească, fără să-i mai aştepte încuviinţarea:

— „Directorului uzinei, Nemirov, şi organizatorului de partid al C.C., Didenko..."

— Hai, zi-i! — îl grăbi Nemirov.

— „Dragi tovarăşi! Ştiţi şi voi că zeci de întreprinderi de prim rang ale înfloritoarei noastre industrii socialiste aşteaptă cu nerăbdare energia electrică a centralei în construcţie Krasnoznamenka..."

— Aşa, — făcu Nemirov. — Ce ne roagă?

— Nu ne roagă, Grigori Petrovici, ci oarecum ne impun, căci aşa sună această rugăminte a lor. Două turbine în iulie, iar două cel mai tîrziu la 1 octombrie.

Un timp tăcură amîndoi — fiecare din ei se gîndea la acelaşi lucru.

— Ce părere ai? Cu ce să începem? — întrebă Nemirov cu un ton preocupat, de parcă această cerere, la care se aşteptase şi care totuşi îl uluia, n-ar fi complicat de zeci de ori situaţia şi aşa destul de complicată.

Didenko, cu totul stăpîn pe sine acum cînd discuţia pornise pe făgaşul neted al problemelor practice, îi răspunse:

— Uite ce-i! Hai să convocăm mîine o şedinţă extraordinară a comitetului de partid cu întregul activ! O să ne gîndim, o să ne sfătuim, o să calculăm, o să repartizăm forţele. Acum trebuie să mobilizăm toată uzina... Aşa e?

— Da! — conveni Nemirov. — Eh, Nikolai Gavrilovici, avem înaintea noastră o noapte. O să ne gîndim, pînă o să ne apuce durerea de cap.

— Acum trebuie să avem capul limpede, — zise Didenko liniştit.

— Nikolai Gavrilovici, hai să ne întîlnim mîine dimineaţă, înainte de şedinţa comitetului de partid! Să ne sfătuim noi trei: dumneata, Alexeev şi cu mine.

— Bine, Grigori Petrovici! Şi acum, rămîi cu bine!

Nemirov lăsă receptorul în furcă, fără să-şi ia mîna de pe el: era nedumerit şi preocupat, ceea ce nu se potrivea de loc cu siguranţa pe care o arătase cu puţin înainte.

— Grişa, eşti ocupat? — îl strigă Klava.

Glasul ei suna atît de mîngîietor, încît Nemirov se grăbi s-o întîmpine. În clipa aceea se simţea cuprins de dorinţa copilărească de a-şi lăsa capul pe genunchii ei, aşa cum şi-l lăsa odinioară pe genunchii mamei... Să nu se mai gîndească la nimic, să nu fie răspunzător de nimic, să nu se grăbească nicăieri...

Klava tot mai şedea la masă, cu raportul şi situaţia de centralizări în faţa ei.

— Ascultă, Grişa! Ştii? — îi zise ea, întorcîndu-şi spre el faţa însufleţită. — Imi dau tot mai bine seama că planurile noastre nu sînt decît nişte simple ciorne. Mai bune sau mai proaste, dar totuşi ciorne.

— Care va să zică, Klavuşka, nu prea te pricepi să planifici! — o necăji Grigori Petrovici, apropiindu-se de ea şi sărutîndu-i părul blond, revărsat pe ceafă. — Mai ai mult?

— Am terminat! — răspunse Klava, trăgîndu-se din îmbrăţişarea lui. — Nu mă refeream la asta, Grişa. Noi nu planificăm prost. Chiar foarte bine! Dar ceea ce facem noi sînt simple ciorne. Toţi ceilalţi însă scriu pe curat. Mă înţelegi? Intreaga uzină. Iar ceea ce e scris pe curat e cu mult mai bun, mai interesant, mai mare.

— Inseamnă că nu ştiţi să faceţi calculul rezervelor interne.

— Nu ştim? Bine, dar nu orice se poate planifica. Aici e vorba de oameni, de gîndurile şi de voinţa lor... Şi cu cît calculezi şi planifici toate celelalte, cu atît mai mare şi mai neaşteptat va fi aportul oamenilor.

— Da, da! — mormăi Nemirov. — Uite, o să ne luăm angajamentul să livrăm turbinele Krasnoznamenkăi înainte de termen, o să vă chemăm pe voi la întrecere pentru piesele turnate; atunci o să treceţi totul pe ciornă... Tare sînt curios să ştiu cum o să vă descurcaţi, cu grăsunul vostru în frunte!

— Ce? A venit? — exclamă Klava şi-şi ridică îngrijorată ochii spre soţul ei, dar faţa lui Nemirov avea expresia obişnuită — calmă şi oarecum ironică. Apoi începu să se gîndească la uzina ei, la comanda celor de la uzina de turbine pe care nu va fi uşor s-o îndeplinească înainte de ter-

men, la Saganski care desigur că-şi va ieşi din fire. Îi răspunse pe un ton vesel :

— Fii pe pace că o s-o scoatem noi la capăt ! Şi te asigur cu atît mai mult cu cît grăsunul nostru a ştiut s-o scoată la capăt de atîtea ori.

Nemirov se uită cu o curiozitate plină de invidie la cifrele finale ale dării ei de seamă :

— O sută nouă la sută ! O-ho !... — Şi adăugă cu ciudă : — Iată, spuneai adineauri : gînduri, voinţă — transcrise pe curat ! Dar eu cunosc politica lui Saganski ! Se plînge, face pe nenorocitul, prezintă un plan mai redus şi, pînă la urmă, îl depăşeşte ! Şi primeşte, ca premiu, un „Zis".

— Nu-i adevărat ! — strigă Klava indignată. — Anul acesta, am prezentat noi singuri date care depăşesc cu mult... Dacă ai şti ce oameni avem, n-ai mai îndrăzni să vorbeşti aşa !

Şi începu să-şi strîngă şi să-şi vîre hîrtiile în geantă.

Telefonul zbîrnîi din nou cu insistenţă.

— Te salut, Grigori Petrovici ! Ce, te odihneai ? — întrebă Raskatov, secretarul comitetului raional.

— Da, Serghei Alexandrovici ! — îi răspunse Nemirov cu o enervare reţinută, bănuind că-l aşteaptă o neplăcere. Desigur, Raskatov nu-l sună pentru un fleac, într-o seară de duminică.

— Ai citit „Lenpravda" [1]) de astăzi ?

— Încă nu.

— O ai la îndemînă ? Uită-te, te rog, la pagina a treia !

Lui Nemirov îi zvîcni inima. Continuînd să ţină receptorul într-o mînă, deschise ziarul cu cealaltă şi străbătu cu privirea încordată şi cercetătoare titlurile de pe pagina a treia. „Neglijarea muncii partinice şi politice..." Nu, asta nu ne priveşte pe noi — e vorba despre o unitate alimentară. „Oameni noi — norme vechi"... Nici asta nu-i despre noi. „O secţie fruntaşă"... Nu, nu-i despre noi... deşi, ia stai puţin ! Uite un nume cunoscut... da, da... la „Sovetski stankostroitel..." Gorelov ? ... Iată şi fotografia ! Acum înţeleg !...

Gorelov era şeful secţiei turbine, cel pe care Grigori Petrovici, în ciuda părerii lui Didenko şi a lui Raskatov, îl scosese din muncă, înlocuindu-l cu Liubimov. Gorelov se sim-

---

[1]) *Leningradskaia pravda* — Pravda din Leningrad. (N. trad.).

ţise jignit şi îşi dăduse demisia din uzina în care lucrase atîţia ani de-a rîndul. Enervat de discuţiile care se iscaseră în jurul său, Nemirov îl lăsase să plece, fără părere de rău. Şi acum, poftim! La „Sovetski stankostroitel" a arătat el ce poate şi a făcut din secţia lui o secţie fruntaşă... Şi, poftim, maşinile astea de frezat, pe care le-am primit astăzi, sînt predate de ei înainte de termen... N-or fi oare maşini montate în secţia aceea? Oare atunci cînd le predase, Gorelov s-o fi gîndit că aveau să ajungă la cei de la turbine şi că îşi vor aminti de el?... Da, Gorelov...

— L-ai recunoscut? — se informă scurt Raskatov.

— L-am recunoscut, Serghei Alexandrovici. Dacă te referi la Gorelov.

— Chiar la el mă refer. La Gorelov, — confirmă Raskatov. — Un inginer inovator, capabil, care s-a ridicat în uzină. Şi noi l-am pierdut! Nu numai dumneata, ci noi toţi... De ce? Pentru că dumneata nu i-ai iertat greşelile, nu l-ai ajutat să se îndrepte, n-ai ştiut cum să te apropii de el!

— Să-l fi lăsat la turbine? — îl întrebă Nemirov aproape strigînd. — Dar asta ar fi însemnat să încurajez neglijenţa, să încurajez concepţiile vechi şi obiceiurile proaste şi perimate! Dacă n-aş fi căutat să întăresc disciplina...

— Dar cine spune că nu trebuia să întăreşti disciplina? Pentru bunul mers al muncii, oamenii pot fi scoşi dintr-un post sau trecuţi în altul de mai mică răspundere. Dar oare asta este metoda de bază a educării partinice a oamenilor? Oare astfel se pot trezi în oameni forţele lor lăuntrice?

— Dar poate că lucrul acesta i-a fost de folos lui Gorelov! — îl întrerupse Nemirov. — A primit o lecţie şi acum s-a pus pe treabă.

— I-o fi folosit, nu zic ba, — îi răspunse Raskatov, — dar l-ai pierdut pentru uzină. Dacă te-ai fi apropiat de el cu mai multă grijă, ca un gospodar, şi i-ai fi găsit o muncă potrivită cu aptitudinile lui, ar fi apărut acum un articol consacrat uzinei dumitale şi nu alteia. Despre dumneata, însă, nu s-a scris cam de multă vreme nimic...

Nemirov tăcu.

După un timp, Raskatov întrebă pe un ton mai blînd:

— Ei, aţi primit chemarea?

Şi începură să discute despre chemarea la întrecere lansată de constructori şi despre şedinţa de a doua zi a comite-

tului de partid. Raskatov făgădui să vină la şedinţă şi să facă tot ce-i va sta în puteri.

— Dar ia spune-mi, te rog, crezi că Liubimov... o s-o scoată la capăt? — întrebă îngrijorat Raskatov.

— De ce nu? — răspunse Nemirov. — Dacă o să-l ajutăm, o să-şi ducă treaba la bun sfîrşit. Orice om trebuie ajutat!

Îşi luară rămas bun prieteneşte.

— Iţi doresc succes, Grigori Petrovici!

— Iţi mulţumesc, Serghei Alexandrovici! Pe mîine!

Şi Nemirov începu să se plimbe în sus şi în jos prin biroul său, de parcă ar fi vrut să-l măsoare.

Încă un ghimpe în suflet: despre noi, nu s-a scris demult... despre mine, nu s-a scris de mult... Da, aşa-i! Nu mai citise de mult o informaţie sau un articol în care să fie vorba despre uzina lor. Nimeni nu vrea să critice, în presă, o uzină atît de renumită şi toţi vor să creadă că lucrurile se vor îndrepta. Dar nici de lăudat n-au de ce s-o laude, aşa că mai bine tac. Iar oamenii din uzină răsfoiesc ziarele şi spun cu amărăciune: „Parcă noi nici n-am exista pe lume!" Cît despre cei din Ural, desigur că se miră: „Ce-o fi cu Nemirov, că nu se mai aude nimic despre el? Cînd era la noi, numele lui era vestit în toată ţara. Ori poate că acolo nu face faţă?..." Şi aşa vor merge lucrurile pînă cînd nu va izbuti să fie din nou în frunte, măcar cu prima turbină...

Căuta să se stăpînească: «Mai mult calm, tovarăşe Nemirov! De ce te pierzi cu firea? Prea te laşi dus de ambiţie. Ambiţia, împletită cu mînia, este un sfetnic rău. Ce s-a întîmplat de fapt? Ai acţionat brusc, pentru că, altfel, n-ai fi putut să transformi uzina ca să facă faţă noilor sarcini. În ce priveşte pe Gorelov, se pare că „ai cam sărit peste cal". Dar numai cine nu face nimic, nu greşeşte. Recunosc că am greşit şi, totuşi, nu despre asta e vorba acum, ci despre prima turbină — ea e pe primul plan. Dacă ai să reuşeşti, nimeni n-o să-ţi mai amintească de vechea ta greşeală. Trebuie să reuşeşti! Nu tu, ci uzina. Gloria ta e gloria uzinei. Oare pentru tine te străduieşti? Trebuie să învingi...»

Se aşeză la masă şi începu să scrie energic şi apăsat, rupînd vîrfurile creioanelor. Aşternu pe hîrtie, în linii generale, o dispoziţie severă şi bine motivată cu privire la grăbirea primei turbine.

Klava apăru în uşă :

— Grişa, hai la ceai !

Dar el dădu din mînă, spunîndu-i :

— Aşteaptă, aşteaptă, Klavuşka !

N-avea nevoie să consulte nici un fel de hîrtii ca să-şi amintească de fiecare semifabricat, de fiecare piesă care venea din celelalte secţii în secţia turbine. Ştia totul pe de rost şi chiar dacă l-ar fi sculat cineva noaptea din somn, ar fi putut să înşire totul, fără să se încurce. Îşi închipui cum aveau să se agite şefii secţiilor cînd vor primi dispoziţia care va reduce serios termenele şi aşa destul de scurte. Zîmbind, termină în grabă ultimele puncte, adună la un loc creioanele cu vîrfurile rupte şi-l chemă la telefon pe Liubimov.

— Alo ! — răspunse Alla Glebovna cu un glas cîntat.

În receptorul telefonului se auzi muzică. O voce plăcută de bas cînta tînguitor :

Sînt mîhnit... şi mă-ntreb — înţelege-vei tu
Biata-mi inimă prea-ncrezătoare ?...

— Cu Gheorghi Semionovici ! — ceru Nemirov pe un ton autoritar, fără să dea bună ziua.

Printre sunetele muzicii, răzbătu pînă la el şi întrebarea lui Liubimov : „Cine-i ?“ şi răspunsul nepăsător al Allei Glebovna : „N-am înţeles. Cineva necunoscut“.

— Vă ascult ! — se auzi vocea gravă de bas a lui Liubimov, însoţită de un alt bas, care cînta :

...Tristă soartă avu,
Doruri multe, iubiri arzătoare...

— Aici Nemirov ! Opreşte muzica şi ascultă-mă atent !

Grigori Petrovici parcă-i vedea înaintea ochilor pe Liubimov şi pe Alla Glebovna : el îi face semne disperate, iar ea se repede, speriată, la patefon.

Fără somn nopţi întregi, nopţi de-a rîndul tînjesc...

Glasul tînguitor se întrerupse la mijloc.

— Ei, de acum înainte n-o să dormi prea mult ! — îi zise Nemirov. — Mîine dimineaţă ai să primeşti dispoziţia. Am hotărît să grăbesc foarte mult livrarea primei turbine. Dispoziţia e definitivă şi irevocabilă.

PARTEA A DOUA

1

Ania se îndrepta ca o vijelie spre biroul şefului secţiei. Era în acea stare de spirit în care nu numai că nu poţi, dar nici nu vrei să-ţi stăpîneşti indignarea.

Aşa dar, pe ea o dăduseră uitării? Oricui i se adresează, primeşte acelaşi răspuns: să fie lăsat în pace!... Ei bine! O să-i facă ea să se îngrijească şi de nevoile ei! O să-i spună lui Liubimov tot, tot ce are pe suflet şi, după aceea, n-are decît să hotărască ce o vrea. Cît despre ea, simte că i-a ajuns cuţitul la os!

In secţie se introdusese metoda de „asalt — tot echipajul pe punte!" despre care vorbise Garşin. Toată lumea avea de lucru pînă peste cap, doar ea, Ania, ca şi cînd n-ar fi făcut parte din lumea aceea în care se muncea cu atîta rîvnă, se trezise în situaţia de a umbla de colo pînă colo prin secţie, străduindu-se să realizeze ceva, de una singură. Stagnaseră chiar şi acele treburi care păreau pe cale de înfăptuire. Din partea ei, nici nu se aştepta şi nici nu se cerea nimic. Nu i se dădea nici o dispoziţie şi nici nu i se dădea posibilitatea materială de a lucra. Fusese pur şi simplu dată uitării, iar cînd încerca să le amintească de existenţa ei, i se răspundea invariabil:

— Nu acum, Anna Mihailovna! După ce o să predăm turbina, o să ne ocupăm şi de treburile acestea. Acum, vezi şi dumneata...

Ania îşi însemnă lucrurile de care avea nevoie şi toate problemele care o preocupau şi ceru să fie primită de şeful secţiei. Dar Liubimov refuză s-o primească şi-i comunică prin secretară că „roagă să-l ierte, fiind ocupat. Are s-o primească. de cum s-o mai potoli puţin graba."

Aşadar şi el era de părere că, în toiul lucrului, ea n-avea ce să facă în secţie!

Pînă şi Alexei Polozov, care o asculta din mers, dădu din cap şi bombăni:

— Vai, Ania, mai aşteaptă puţin! Parcă de asta ne arde nouă acum?

Şi cînd te gîndeşti că tocmai Alexei Polozov, omul care-i răspundea aşa, era cel care o trimisese în funcţia aceasta! Avea deci de ajuns de multe motive să fie necăjită.

Singurul lucru de care se putea ocupa era instruirea tineretului. Dar nici în sectorul acesta nu-i prea surîdea soarta. Îşi pusese mari speranţe în adunarea elevilor, însă o parte dintre băieţi nu veniseră, iar cei prezenţi nu făcuseră altceva decît să vorbească şi să se îmbrîncească. O urmăreau plini de curiozitate vrînd să-i pună răbdarea la încercare.

Dacă ar fi izbutit să stabilească din timp cu conducătorii secţiei planul ei de lucru, ar fi putut să le spună elevilor simplu şi precis cum va fi organizată învăţătura lor. Fusese însă nevoită să se mărginească la discuţii generale.

Nikolai Pakulin condusese discuţia mai bine decît s-ar fi putut aştepta şi Ania rămăsese cu impresia că felul cum înfăţişase el povestea propriei lui vieţi fusese convingător şi îi mişcase pe băieţi. Numai că, după ce sala se golise, descoperi pe tablă un desen care înfăţişa pe unul care dă cu tifla şi alături, abundînd în greşeli gramaticale, era scris: „Mieluşei n-ai să faci din noi..."

Mai-mai să izbucnească în plîns.

— Cred că aici nu se poate realiza nimic numai prin discuţii! — îi spusese Jenea Nikitin. — Eu unul sînt de părere că cei care se ţin numai de răutăţi, ar trebui daţi ca elevi pe lîngă muncitorii noştri fruntaşi; în felul acesta îi vom putea ţine strîns în mînă. Atunci se vor ridica şi cei care rămîn în urmă.

Muncitorii de nădejde lucrau însă de zor la cea dintîi turbină, iar de maiştri nici nu te puteai apropia.

Un singur om se interesa de Ania — Viktor Garşin. Numai că nu se interesa de munca ei. Între două treburi, Garşin îşi făcea timp să dea o fugă pînă la ea, să mai facă o glumă şi s-o întrebe mereu acelaşi lucru: „Cum o duci? Ce mai faci?" Bineînţeles, îi cerea de fiecare dată să-i făgăduiască solemn că imediat după livrarea primei turbine „o să tragă împreună un chef, un chef în lege, să-i meargă vestea!" Cîteodată, Garşin se trîntea într-un fotoliu în biroul ei pustiu şi exclama căscînd:

— Aici, la dumneata, e ca în rai: linişte, pace şi fîlfîit de aripi!

Cît despre Ania, ar fi fost gata să renunţe oricînd la acest „rai", dar niciodată nu i-ar fi trecut prin minte să i se plîngă lui Garşin. Atît i-ar mai fi trebuit! Să recunoască faţă de el că făcuse o prostie şi să audă, drept răspuns: „Ţi-am spus eu să nu te laşi prinsă în undiţa acestui Polozov, care nu-i decît un fantezist! Vezi, acum te-a aruncat în văgăuna asta şi nici nu-i mai pasă de dumneata!"

Cînd Ania află însă, din întîmplare, de convocarea unei şedinţe operative în legătură cu noile dispoziţii ale directorului privind termenele, răbdarea ei ajunse la limită. La această şedinţă fuseseră invitaţi toţi şefii de sectoare şi maiştrii, toţi inginerii, în afară de... Karţeva.

Cum să se împace ea cu una ca asta? Ei, nu! Era hotărîtă să pătrundă la şeful secţiei cu orice preţ şi alergă în aceeaşi clipă să-l găsească. De astă dată, s-ar fi spus că are noroc: secretara nu era în biroul ei şi Ania pusese mîna pe clanţa uşii, cînd, din biroul de dincolo, răzbătu pînă la ea vocea enervată a lui Liubimov:

— Eu atît îţi spun: vezi-ţi de treburile dumitale! Dacă am să găsesc de cuviinţă să-ţi cer sfatul, o s-o fac.

O altă voce, şi mai enervată, îi răspunse:

— Poţi să-ţi vezi de treabă în diferite feluri. Eu, unul, nu înţeleg să cîrpesc ceea ce rup alţii, ci vreau să muncesc cu cap!

Ania nu ştia al cui era glasul acesta, dar ar fi vrut să strige: şi eu!

Liubimov răspunse şi mai enervat:

— Te rog să te duci şi să faci aşa cum ţi-am spus eu!

Uşa se deschise, iar dinăuntru ieşi, trecînd pe lîngă ea şi atingînd-o cu umărul fără s-o vadă, Alexei Polozov. Pe faţa lui galbenă ca ceara se întipărise o expresie de mînie.

Ania îşi dădea seama că şeful secţiei nu va avea răbdare s-o asculte, totuşi păşi în biroul lui. Fie ce-o fi, dar era hotărîtă să nu se lase jignită şi să-şi spună păsul pînă la capăt. Nici ea nu era dintre cei care să cîrpească ceea ce rup alţii.

Liubimov îi aruncă o privire piezişă şi nemulţumită, dar faţa i se lumină pe neaşteptate de un zîmbet larg şi-i sări în întîmpinare :

— A-a, iată-te, în sfîrşit ! Poftim ! Te rog !

Îi oferi un fotoliu, iar el se aşeză în celălalt fotoliu, în faţa ei, vrînd parcă să sublinieze prin aceasta că discuţia lor va fi ca între prieteni, neoficială :

— Ei, cum o duci ? Ce mai faci ?

Auzind această întrebare atît de cunoscută, Ania îi răspunse supărată :

— Foarte rău !

— O-o ! De ce ?

Enervîndu-se, Ania începu să-i înşire în grabă toate cerinţele şi planurile ei, de care nimeni nu se interesa, toate supărările şi îndoielile ei. Dealtfel, poate că nici n-aveau prea mare nevoie de ea :

— Dacă, într-o zi, aş lipsi de la lucru, sînt sigură că nimeni n-ar băga de seamă, în afară de pontatoare !

Liubimov n-o întrerupea, n-o contrazicea şi nici nu-i răspundea la întrebări, ci o asculta atent şi înţelegător, cu capul lăsat uşor într-o parte. Ai fi spus că, în curînd, avea să-i spună ceva foarte important.

— Da, ai picat cam prost, Anna Mihailovna ! Foarte prost !

Şi începu să-i vorbească, spunîndu-i că a remarcat-o încă de la şedinţa biroului de partid, că i-a fost simpatică din primul moment şi că, fiind vecini, ar fi trebuit să se cunoască mai demult ; Alla Glebovna plănuise în mai multe rînduri s-o invite la ei la masă, dar tocmai acum a început munca aceasta încordată...

După ce tăcu puţin, în răstimpul dintre două fumuri de ţigară, îi spuse :

— Anna Mihailovna, îmi pare foarte rău că Polozov s-a grăbit să te numească fără să mă-ntrebe şi pe mine. Dealtfel şi dumneata te-ai cam pripit să primeşti.

— Dar dumneata unde m-ai fi numit? — întrebă Ania repede.

Liubimov continuă să vorbească, fără să-i răspundă la întrebare:

— Nu văd de ce a trebuit să te trimită pe dumneata într-o muncă atît de ingrată. Atît cît mă pricep eu la oameni, am impresia că dumneata eşti un om energic şi cu posibilităţi creatoare. Ai nevoie de o activitate cu orizont, care să-ţi dea prilejul să creşti... Pe cîtă vreme în acest cabinet tehnic, o să uiţi şi ce ştiai!

— Şi aşa am uitat multe! — recunoscu Ania.

Liubimov continuă să gîndească cu glas tare:

— Iată, de pildă, la montaj... Acolo unde însuşi specificul muncii ţi-ar fi dat posibilitatea să-ţi redobîndeşti şi să-ţi lărgeşti cercul cunoştinţelor! Sau în sectorul patru! Şeful sectorului nu-i grozav de capabil — dealtfel, nici nu-i inginer. Te-aş fi pus cu plăcere în locul lui. Acolo, maistru este Efim Kuzmici; cînd eu mi-am început munca, tot pe lîngă un maistru bătrîn şi cu experienţă am stat şi-mi amintesc şi astăzi cu recunoştinţă de el... Cu ajutorul lui Efim Kuzmici, te-ai fi obişnuit repede în sector şi ai fi învăţat multe.

De emoţie Aniei i se oprise respiraţia. Cine ştie! Poate că, peste o zi-două, viaţa ei va intra pe un alt făgaş!

— Oamenii noştri nu prea înţeleg cît e de important să-l pui pe fiecare la munca ce i se potriveşte, — reluă gînditor Liubimov. — Şi cred că asta este una din sarcinile principale ale unui director. Să-l pui pe om în primul post liber ce-ţi iese în cale — asta nu-i cine ştie ce merit.

Ania îşi aminti de prima ei discuţie cu Alexei Polozov.

— Alexei Alexeevici se gîndea la unele probleme de foarte mare importanţă, — zise ea căutînd să spună tot adevărul şi oftă. — Transmiterea experienţei înaintate, studierea celor mai bune metode de muncă... Educarea tineretului... Dacă problemele acestea ar fi legate de necesităţile reale ale secţiei, desigur că s-ar putea realiza multe lucruri... Nu-i aşa?

Liubimov ridică din umeri:

— Asa-i, desigur că-i aşa. Numai că fiecare sarcină e importantă, oricare ar fi ea. Şi nu trebuie să uităm să sarcina de bază rămîne totuşi producţia... Turbinele... Tocmai de aceea mă gîndesc: e bine oare ca dumneata să fii ţinută într-o

muncă auxiliară, cînd, de fapt, ne-ai putea fi de folos, crescînd... ca inginer, într-o muncă de bază ?

Era de necrezut ! Doar la asta visa şi ea !

— Nu-i nimic, Anna Mihailovna, nu te descuraja ! In cîteva zile, o să cercetez şi chestiunea numirii dumitale. Probabil că vei trece în sectorul patru... E bine ?

— Mai încape vorbă !

Liubimov zîmbi mulţumit. Pentru o clipă, Ania se întrebă gînditoare : nu cumva voia să-i facă în ciudă lui Polozov ? Ei şi, fie şi aşa ! Totuşi, numai el era de vină ! Ii spusese tot felul de vorbe frumoase ca s-o convingă să primească şi după aceea : „Vai, Ania ,iartă-mă, dar nu am timp de dumneata !"

La plecare, Liubimov o rugă :

— Deocamdată, te rog să pui ordine în toată această... să-i zicem scriptologie : listele acelea de elevi, instrucţiunile şi toate celelalte. E acolo un haos întreg şi, pînă la urmă, tot mie o să mi se ceară socoteală.

— Bine ! — îi zise Ania, care se gîndea cu ironie că, în ceea ce priveşte cabinetul tehnic, pe Liubimov nu-l interesa decît evidenţa. Oare era drept ? Ei, dar ce să mai vorbim acum ! Toate astea ţin de domeniul trecutului.

Karţeva trecu direct în secţie, în sectorul patru. Acolo, totul i se părea nou, apropiat şi nespus de interesant. Se opri în faţa strungurilor carusel şi se gîndi : „Iată-mi şi strungurile carusel ! Am să le dau o mînă de ajutor strungarilor tineri să-i pună la punct pe Beliankin şi pe Torjuev !" Macaraua purta spre „Porţile Narvei" jumătatea unei diafragme greoaie. Ania o urmări cum coboară. „E piesa mea. Eu trebuie să am grijă de ea. Eu trebuie să grăbesc terminarea ei."

In drumurile de circulaţie dintre strunguri dădu peste un grup de băieţi şi îşi spuse cu un sentiment de uşurare că nu mai avea să se ocupe multă vreme de ei. Care dintre ei desenase oare pe tablă tifla aceea sub care scria : „Mieluşei n-ai să faci din noi... " ? Keşka Stepanov era şi el aici. Nu cumva era el ? Doar lucrează în sectorul patru, ceea ce înseamnă că rămîne „al meu", constată ea oftînd : la Keşka ar fi renunţat cu multă plăcere ! De ce o fi stînd aşa, fără să facă nimic ? Şi de ce s-or fi adunat oare băieţii aceştia ? Stau cu toţii tăcuţi : desigur că iar pun la cale vreo ştrengărie.

Apropiindu-se, văzu că-l urmăreau cu toţii pe Iakov Vorobiov, fără să-şi ia ochii de la el ; deasupra strungului lui Voro-

biov atîrna un steguleţ, pe care stătea scris: „Cel mai bun strungar al uzinei".

Vorobiov nu părea să lucreze altfel decît ceilalţi strungari, totuşi îţi atrăgea atenţia. Intr-o cămaşă albastră, rusească, cu gulerul răsfrînt şi cu mînecile suflecate pînă deasupra coatelor, cu o şuviţă scurtă de păr castaniu care i se lăsa pe frunte, Vorobiov lucra repede şi vesel. Braţele lui vînjoase ridicau şi fixau cu uşurinţă platoul greu şi rotund, învîrteau repede şi cu îndemînare manivela, strîngînd piesa între bacurile platoului.

Zărind-o pe Ania, îi făcu semn să se apropie:

— De cînd tot vreau să trec pe la dumneata, Anna Mihailovna!

Ania îşi aruncă ochii pe schiţă: litera „A" şi trei triunghiuri mici îi puneau în vedere strungarului că piesa aceea lungă, fasonată cu o gaură adîncă, cerea o prelucrare fină şi de mare precizie.

— E un sertar, — îi explică respectuos Vorobiov, aplecîndu-se deasupra piesei şi controlînd-o mai întîi din ochi, apoi cu indicatorul, ca să-şi dea seama dacă e bine fixată.

— E o piesă complicată.

— Da! Complicată, — conveni Vorobiov. — Iţi iese sufletul pînă o măsori, cît despre prelucrarea ei în interior şi, mai ales, filetarea, acolo lucrezi mai mult cu simţurile.

Vorobiov îi vorbea Aniei despre greutăţile pe care le are în legătură cu prelucrarea piesei dar tot ceea ce făcea el, toate gesturile lui, nu făceau decît să-ţi afirme contrariul — nu, nu era deloc greu, ci numai interesant şi plăcut, pentru că aveai prilejul să-ţi verifici priceperea.

Fixînd în păpuşa mobilă un burghiu gros, Vorobiov înşurubă la ţeava pentru lichidul de ungere şi răcire o altă ţeavă mai subţire şi întoarse un robinet mic — din ţeavă ţîşni pe dată o vînă subţire dar puternică. Platoul începu să se rotească învîrtind piesa, burghiul atinse oţelul aliat şi începu să-l găurească vuind din greu, iar vîna albă de lichid de ungere şi răcire se infiltră în gaură prin toate spirele burghiului, răcind metalul încins prin frecare. Apoi, cînd scotea burghiul, se vedea cum laptele emulsiei lichidului de răcire şi ungere, care se scurgea din gaură, rotea şi scotea afară tărîme minuscule de aşchii.

— Uită-te şi la ceilalţi şi vezi cum lucrează fiecare şi ce diferenţă e! — zise Vorobiov, fixînd în suport cuţitul de alezare. — Doar, în uzina noastră, dumneata te ocupi cu propaganda tehnică şi cu schimbul de experienţă, aşa-i? De aceea, m-am şi gîndit că ai să ne dai o mînă de ajutor. Doi strungari lucrează cot la cot. Unul prelucrează o piesă după o metodă rapidă, altul, după o metodă veche. Unul are nevoie pentru fixarea piesei de un minut şi jumătate, iar altul de cinci. Şi cine se interesează de asta? Nimeni. Toate astea ar trebui studiate şi arătate: Uitaţi-vă! Aici se poate realiza o economie de timp!

Ania se simţi ruşinată: se gîndea de mult la lucrul acesta, pe care putea să-l socotească drept una din problemele principale ale activităţii ei, dar, cînd stătuse de vorbă cu Liubimov, uitase totul, de bucurie. Uitase hîrtiuţa cu însemnări în buzunar şi nu pomenise o singură vorbă nici despre mijloace, nici despre studierea celor mai bune metode, nici despre expoziţii! Se linişti însă imediat: „Oare n-o să mă pot ocupa de toate acestea şi în sector... în sectorul meu?"

Stînd lîngă Vorobiov şi urmărindu-i mişcările iuţi şi îndemînatice, îi veni în minte, ca prin vis, un gînd ce-i fusese cîndva foarte scump şi care era legat direct de această muncă... I se părea că vedea aevea căsuţa inginerilor, aşezată pe povîrnişul dealului, odaia în care locuise, şi chiar carneţelul pe care îşi nota tot ceea ce o impresiona mai mult. Oare ce-şi notase atunci? În sfîrşit, acum n-are importanţă! Cum să-ţi mai aduci aminte de toate gîndurile cîte ţi se învîrtesc prin cap!

Vorobiov trecu cuţitul prin gaură, măsurînd-o cînd cu un instrument, cînd cu altul; schimbă cuţitul cu un alezor pentru finisare, mai controlă încă o dată diametrele şi introduse cu grijă alezorul în gaură. Faţa lui căpătase o expresie severă şi încordată: în momentul acela muncea nu numai cu braţele, ci şi cu mintea.

Ania observă lucrul acesta şi deodată îşi aminti: pe masa ei se afla deschisă o carte groasă: are obiceiul să recitească cuvintele care îi atrag atenţia şi apoi le notează cu satisfacţie în carneţelul ei: „Marx despre faptul că orînduirea capitalistă răpeşte muncitorilor bucuria muncii, ca joc al forţelor fizice şi intelectuale."

— Gata! — zise Vorobiov, desfăcînd piesa din bacurile în care era strînsă. Apucînd-o cu dragoste, privi pe gaură şi scoase un fluierat uşor: fusese alezată perfect. Nu te puteai agăţa de nimic!

— Spune-mi, te rog, Iakov Andreici! Munca pe care o faci îţi dă vreo satisfacţie?

El îşi ridică ochii uimit şi zîmbi:

— Mai e vorbă! Dacă totul iese bine...

Ania îi repetă cuvintele lui Marx, care îi rămăseseră adînc întipărite în minte.

Vorobiov rămase o clipă pe gînduri, cu sertarul în mîini, apoi îl întoarse şi începu să-l fixeze în platou cu celălalt capăt, pentru prelucrarea exterioară.

— E interesant! — zise el, alegînd un cuţit potrivit şi deodată îşi întrerupse lucrul şi se întoarse spre Ania: — Da, e interesant că el a înţeles asta, pe vremea aceea. Au trecut de atunci aproape o sută de ani, nu-i aşa? Pe vremea aceea, muncitorul era asuprit şi necăjit, iar condiţiile în care muncea erau ca de ocnă...

După un timp, dădu drumul la strung şi o rugă:

— Să-mi arăţi şi mie unde scrie asta! Vreau să le-o citesc oamenilor noştri...

Fără să-şi ia ochii de la dunga strălucitoare ce apărea pe oţelul strunjit, Vorobiov continua să vorbească şi nu se întrerupea decît atunci cînd trebuia să ridice cuţitul sau să scoată cu cîrligul aşchiile care se arcuiau în jurul piesei:

— Cît despre planul de creaţie colectivă... Cred că-ţi aminteşti de propunerea aceea pe care am făcut-o la şedinţa biroului de partid! L-a aprobat şi Didenko. Ei bine, pînă la urmă, nu s-a făcut nimic. L-au aprobat şi, pe urmă, au uitat de el. Ciudate lucruri se mai întîmplă! Cînd e vorba de o lucrare urgentă, se lasă deoparte tocmai ceea ce ar putea s-o grăbească! Dumitale ţi se pare asta logic? Sau poate că n-au încredere în posibilităţile noastre? Anna Mihailovna, dă-te, te rog, la o parte, ca nu cumva vreo aşchie să-ţi rupă ciorapul!

Spirale lungi şi strălucitoare se răsuceau, căzînd la picioarele ei. Ania ar fi fost bucuroasă să plece, pentru că nu ştia ce să-i răspundă lui Vorobiov. Oare într-adevăr conducerea secţiei n-avea încredere că s-ar putea face ceva de folos? Dar atunci... Da, poate că aceasta era cauza pentru care nimeni nu lua în seamă munca ei şi n-o lega de problemele producţiei!

— Iakov Andreici... Ar fi trebuit să faci gălăgie, să reamintești de propunerea pe care ai făcut-o!

— Ai dreptate! Am s-o fac neapărat! — zise vesel Vorobiov.

Fără să mai stea pe gînduri și fără să se întrebe dacă fusese chemată sau nu, Ania se duse la ședința operativă. Ar fi vrut să-i spună fiecăruia dintre cei de față «Mă găsesc aici de drept și, peste cîteva zile, nimeni n-o să se mai uite la mine pieziș, întrebîndu-se: „Ce se tot plimbă femeia asta de colo pînă colo prin secție, fără să facă ceva ca lumea?"»

Dar nici acum nu se uita nimeni la ea pieziș. Mai mult decît atît: maiștrii și șefii de sectoare o întrebară în mai multe rînduri: «Tovarășă Karțeva, sînt prea puține școli pentru fruntașii în producție! Cum se face că experiența brigăzii lui Pakulin este atît de slab împărtășită altor brigăzi? Știe oare tovarășa Karțeva că, la uzina „Stalin" a fost introdusă o nouă metodă de trasaj?»

Ania își nota cu conștiinciozitate toate observațiile lor. Așadar, munca ei era totuși necesară? Ei și, cu atît mai bine. Numai că, de acum înainte, se va ocupa de toate acestea altcineva, iar ea va trece la munca de bază la turbine.

Totul se reducea la livrarea turbinei în cadrul noului termen fixat prin dispoziția directorului.

— Deocamdată, trebuie să lăsăm la o parte toate celelalte probleme, — zise Liubimov. — Din clipa aceasta, rog pe toată lumea să depună toate forțele în vederea executării primei turbine. Ea să vă fie aerul pe care îl respirați și pînă și în somn să vă gîndiți la ea.

Și toți cei de față începură să „răsucească" turbina pe toate fețele, lăsînd de o parte toate celelalte probleme.

Pe neașteptate răsună însă vocea hotărîtă a lui Polozov:

— Dar cu graficul secției și cu planul lucrărilor de raționalizare cum rămîne? Îl face B.P.D.-ul [1]) sau și ăsta se dă la o parte?

Alexei ședea în colț, în umbra storului, bosumflat și posomorît.

— Așteaptă, Lioșa! Acum nu ne arde de asta! — îi răspunse pașnic Babinkov, șeful B. P. D-ului, deși tocmai lui și lui Polo-

[1]) Biroul de planificare și dispeceri(N. trad.).

zov li se încredinţase elaborarea propunerii lui Vorobiov în legătură cu planul lucrărilor de raţionalizare.

Liubimov consideră că răspunsul lui Babinkov nu mai avea nevoie de alte completări şi continuă şedinţa.

Pe Ania o bucură şi o intimidă totodată întrebarea lui Alexei. Tocmai despre aceasta vorbise Vorobiov — au votat şi au uitat! Dar poate că, într-adevăr, astăzi nu au capul la asta.

— Daţi-mi voie să iau cuvîntul! — zise cu glas tare Polozov, ridicîndu-şi mîna.

— Ce-i? — bombăni supărat Liubimov.

Alexei se ridică. Văzîndu-l atît de palid, Ania se sperie: ce rost avea să ceară cuvîntul, cînd era atît de nervos! Ania înţelese că acum va reîncepe de faţă cu toţi cearta al cărei trist sfîrşit îl auzise, fără să vrea, azi dimineaţă.

— Mi se pare că interpretăm nejust şi îngust dispoziţia directorului... — începu Polozov şi, spre uimirea Aniei, era cu desăvîrşire calm. — Gheorghi Semionovici spunea că ciclul de producţie al turbinei este un lucru precis, care nu poate fi scurtat fără o supraîncordare a forţelor şi fără muncă de asalt. Dar ce este, în fond, ciclul de producţie al turbinei, cu care speriem noi oamenii şi cu care ne speriem pe noi înşine? Să luăm, de pildă, termenul de prelucrare a celei mai grele piese — de acest termen depinde termenul minimal al întregului ciclu. Restul depinde de noi, de priceperea noastră de a planifica şi de a organiza lucrările.

Cei prezenţi se întoarseră cu interes spre Polozov, aşteptînd să vadă ce concluzii va trage el din această idee justă, dar Polozov vorbea mai departe, adresîndu-se direct lui Liubimov:

— Se spune că un bun comandant de oşti poate să piardă o bătălie, dar să cîştige o întreagă campanie. Sarcina noastră principală şi hotărîtoare este să dăm Krasnoznamenkăi nu o singură turbină, ci pe toate patru. Şi ce urmează de aici? Că prelucrarea pieselor grele ale turbinei a doua, a treia şi a patra nu poate fi lăsată pentru „mai tîrziu", sub motiv că ne aglomerăm! Trebuiesc puse în lucru imediat, ele avînd un grafic precis pînă în octombrie. Se impune să ne apucăm de urgenţă de mecanizarea operaţiilor care ne dau cea mai mare bătaie de cap. Să cîştigăm timp pentru toate cele patru maşini! Aceasta va fi adevărata noastră victorie! Noi însă am lăsat de o parte viitorul apropiat şi am început să ne grăbim cu prima turbină —

cît despre celelalte, fie ce-o fi! Aţi uitat de şedinţa biroului de partid care s-a ţinut de curînd? S-a vorbit acolo despre o propunere a lui Vorobiov şi despre o hotărîre a biroului de partid. Vă întreb şi vă rog să-mi răspundeţi: s-a anulat sau nu?

— Nu, desigur că nu! — răspunse înciudat Liubimov. — Numai că acum vorbim despre cu totul altceva, Alexei Alexeevici, aşa că te frămînţi zadarnic. Există o dispoziţie a directorului referitoare la noul termen al primei turbine. Despre aceasta e vorba.

Zîmbi cu îngăduinţă, apoi readuse discuţia la problemele curente al producţiei, căutînd să nu-l ia în seamă pe locţiitorul său, care rămăsese mai departe în picioare, strîngînd cu putere speteaza scaunului. Aniei i se păru că Alexei ar fi fost în stare să apuce scaunul şi să-l azvîrle în Liubimov, dacă scaunul n-ar fi fost ocupat.

— Alioşa, ce-i cu tine? — îi şopti Garşin.

Polozov se întoarse supărat şi, deodată, fără să mai ceară cuvîntul, zise cu glas tare şi răspicat că, după părerea lui, noul termen de livrare a primei turbine era un termen ireal, că a-l respecta înseamnă, pur şi simplu, să arunci praf în ochi şi că nu poate înţelege cum de le trecea prin minte să amîne din cauza lui atîtea treburi importante. Asta dovedea lipsa lor de răspundere care nu va întîrzia să ducă la prăbuşirea secţiei.

— Faţă de cine ne jucăm de-a baba oarba? — striga el. — Dumneata însuţi, Gheorghi Semionovici, ştii că termenul este ireal şi sînt sigur că nici dumneata singur nu crezi în el!

Fără să ţină seamă de murmurile care se ridicaseră în jur, Alexei începu să demonstreze, bazîndu-se pe termenele de prelucrare a diferitelor piese, că noul grafic nu putea fi îndeplinit.

Ania îşi lăsă capul în jos. Îi era ruşine pentru Alexei, îi era ruşine şi teamă. Oare îşi dădea seama ce vorbeşte şi ce încearcă să obţină?

Ania îşi spunea că Liubimov avusese dreptate atunci cînd, încruntîndu-se înciudat, îl mustrase pe Polozov învinuindu-l de încercarea de a dezorganiza şedinţa şi de a insufla neîncredere faţă de dispoziţia directorului. După vorbele peste măsură de tăioase ale lui Polozov, calmul înţelept al lui Liubimov se dovedea mai convingător şi mai apt să creeze o atmosferă de încredere decît orice cuvinte. Cît despre Efim Kuzmici, nici nu încape vorbă că avea dreptate.

— Noi ne trudim să mobilizăm toate forţele de care dispunem, — zise el supărat şi cu amărăciune — iar tovarăşul Polozov caută să ne dezarmeze. Ce-i cu tine, Alexei Alexeevici? Nu înţelegi sau ce?

— Înţeleg un singur lucru, — răspunse Polozov cu glas stins. — Că, lucrînd în felul acesta nu vom putea respecta angajamentul pe care l-am luat faţă de cei de la Krasnoznamenka, în timp ce altfel l-am putea respecta.

Deşi nu scosese nici o vorbă, Ania plecă de la şedinţă neliniştită, cu o vagă senzaţie de vinovăţie.

2

Aşteptînd nerăbdător ca şuieratul sirenei să vestească terminarea lucrului, Alexei Polozov se spălă cu grijă, se schimbă şi apoi se îndreptă spre ieşire cu capul sus şi cu un aer independent. Nimeni nu observă această atitudine vădit impusă, dar Alexei îşi ascundea satisfacţia plină de amărăciune.

Ieşind pe poarta secţiei, îl întîmpină vîntul dinspre mare, care venea parcă tocmai la timp: îşi răcori faţa în undele lui puternice şi umede, care-i alungară oboseala. Un lucru însă îi rămase: proasta dispoziţie.

Alexei se opri, şovăind, în faţa clădirii conducerii uzinei: să intre la Didenko, să nu intre? De multă vreme ar fi trebuit să vorbească cu el făţiş. Ştia însă că, dacă se va duce la el astăzi, aşa cum era de amărît, fiecare cuvînt al lui va suna ca o tînguire — suferise o înfrîngere şi acum se grăbea să scornească „divergenţe principiale". Va fi oare capabil să expună lucrurile aşa cum erau în realitate? Astăzi de pildă... dar ce să mai vorbim? Liubimov n-o să fie niciodată de acord. Dealtfel fiecare vorbă a lui fusese îndreptată împotriva lui Liubimov. Iar ceilalţi?... Poate că, pur şi simplu, n-a ştiut să-şi demonstreze ideea?... Şi totuşi avusese dreptate. Cum de nu înţelegeau ei asta?

„Polozov caută să ne dezarmeze" spusese Efim Kuzmici şi pînă şi Garşin îi vorbise pe un ton povăţuitor: „Cînd există o dispoziţie, ea trebuie să fie îndeplinită. Aşa am învăţat în armată!" De parcă Alexei ar fi fost împotriva dispoziţiei şi ar fi refuzat

s-o îndeplinească !... Doar nu făcuse altceva decît să le atragă atenţia că secţia păşeşte pe un drum greşit, iar ei fuseseră cît p-aci să-l considere intrigant ! Babinkov îl mustrase prietenește : „De fapt, ce aveţi voi, tu cu Liubimov, de nu vă înţelegeţi ?“

Pînă şi Karţeva îl privise speriată şi mirată ; ba cînd luase cuvîntul pentru a doua oară, îşi lăsase capul în jos, aproape în piept — îl condamna oare sau îi părea rău de el ?

Ei, ce să-i faci ! Poate că fusese enervat şi-şi alesese prost cuvintele, dar socotea şi acum ceea ce vorbise la şedinţă drept o victorie a lui, din păcate nerecunoscută de nimeni. Fusese cît p-aci să se sperie, cît p-aci să tacă... Clipa în care îşi ridicase mîna şi se hotărîse să spună tot ce gîndeşte, fusese fericit inspirată. Era mai simplu să se încredinţeze că, odată ce suferise un insucces în discuţia pe care o avusese cu Liubimov, de dimineaţă, nu mai avea nici un rost să mai vorbească. Dar la urma urmei, nu el răspunde pentru secţie. Liubimov o să tragă consecinţele, aşa că de ce să-şi bată el capul degeaba...

Dealtfel, asta era şi părerea lui Garşin. Ieşiseră împreună de la şedinţă ; îmbrăţişîndu-l şi trăgîndu-i un pumn în spate, Garşin îi spusese :

— Repezitule ! De ce te amesteci în lucruri care ştii că n-au sorţi de izbîndă ?

— De vreme ce am crezut că este just, de ce nu ?

— Of, doamne, ce să mă fac cu oamenii ăştia principiali ! Ştii doar că şi Nemirov şi toată lumea e la curent cu faptul că termenul acesta e fictiv ! Dar directorul a fost presat mai de sus, el ne presează pe noi şi, la rîndul nostru, noi vom presa pe alţii... De ce tu, unul singur, trebuie să te cerţi mai mult decît toţi ceilalţi la un loc ? E sigur că pînă la zece ale lunii, n-o să terminăm turbina. Atîta lucru înţelege şi un prost. Totuşi, oamenii vor da zor. Ce să-i faci, frate ? Asta-i politica !

— Aici nu-i vorba de politică ! — se revoltă Alexei. — Nu poţi mobiliza oamenii pentru o minciună.

— Măi, da tare te mai crezi deştept ! Şi ce-ai realizat cu asta ? Parcă ai fi un băieţandru care a mîncat bătaie !

Alexei dădu la o parte mîna lui Garşin de pe umărul său.

— Mă rog, treaba ta, dar nu pot să gîndesc ca tine.

Şi plecă şi mai enervat, şi mai supărat ca înainte. Că nu înţelege Garşin, omul acesta cinic şi vesel, că nu înţelege Ba-

binkov, care nu ştie altceva decît să turuie ca o moară stricată, mai treacă-meargă... dar Efim Kuzmici? Şikin? Şefii de sectoare — prietenii şi tovarăşii lui...?

Ferestrele comitetului de partid se întindeau de-a lungul întregului etaj al clădirii. Privindu-le, Alexei stătu la îndoială: să se ducă sau nu la Didenko? Şi cu ce să înceapă?

Deodată două geamuri se luminară. Alexei o văzu pe Sonia, secretarul tehnic al comitetului de partid, care aprinse lumina în camera de aşteptare şi intră în cabinet. Apoi se aprinseră şi lămpile din cabinet, scoţînd la iveală capul rotund şi mustăţile stufoase ale lui Efim Kuzmici. Bătrînul stătea aproape întors cu spatele spre fereastră şi vorbea ceva cu înflăcărare: pesemne că-i povestea revoltat organizatorului de partid despre şedinţa operativă de astăzi la care inginerul Polozov vorbise pe un ton atît de nepotrivit...

Alexei se întoarse înciudat şi porni spre ieşire.

N-avea răbdare să aştepte autobuzul — dealtfel nu era grăbit şi n-avea nici o treabă. Porni încet de-a lungul nesfîrşitului gard al uzinei, călcînd în toate băltoacele şi afundîndu-şi picioarele în zăpada afînată şi plină de funingine. Totul îi mergea pe dos, era prost dispus şi nu găsea nimic care să-i descreţească fruntea: lucrurile bune erau puţine.

Plimbarea îi mai risipi grijile şi îi puse ordine în gînduri. Da, la drept vorbind, are un caracter greu de suportat, e un om impulsiv şi se vede că nu ştie să-şi expună ideile: ar fi trebuit să vorbească mai liniştit şi mai convingător. Nu fusese mai norocos nici în viaţa lui personală. Despre asta, nici nu mai încape vorbă. Toţi intră în rîndul oamenilor: iubesc, se însoară, sînt fericiţi, ştiu să aranjeze lucrurile într-un fel sau altul, se ajută unii pe alţii — iar lui nu-i reuşeşte nimic şi de bunăseamă că nici nu are pentru ce să fie... Iar acum îşi simţea inima rănită, de parcă i-ar fi zgîriat-o ghiarele unei pisici. N-avea la cine să se ducă, ce să facă... Pentru el, uzina însemna întreaga lui viaţă. Se gîndea întotdeauna cu mîndrie că acolo găseşti totul — şi bucurie, şi amărăciune şi în general — întreaga viaţă. Oare lucrez numai pentru salariu? Lucrez pentru că îmi place, pentru că munca aceasta mi-e dragă, pentru că tocmai aici pot să mă manifest mai bine ca oriunde... Astea toate sînt adevărate. Dar iată că tocmai aici m-au bătut astăzi ca pe un copil

şi n-am la cine să caut alinare — ce să-i faci dacă am prieteni numai la uzină.

La o încrucişare era cît p-aci să nimerească sub roţile unui camion, pentru că nu fusese atent la claxonările lui prelungi. In învălmăşeala de lîngă un magazin universal, era cît p-aci să doboare un trecător şi, ferindu-se înlături, călcă pe picioare pe un altul. Ruşinat, se opri în locul cel mai puţin potrivit — în faţa intrării, unde îl înghiontea toată lumea, dar chiar în clipa aceea auzi o exclamaţie bucuroasă :

— Alioşa ! Alioşa ! Vino încoace ! De unde ai apărut ?

Era un glas melodios, blînd, cunoscut... şi Alexei se repezi în întîmpinarea lui.

Prin parbrizul unui automobil de culoare cenuşie deschisă se zărea o faţă drăgălaşă, pe care o cunoştea foarte bine. Se îngrăşase puţin şi avea o expresie vioaie, dar altfel era ca înainte — asta din pricină că prospeţimea ei naturală era completată cu folosirea abilă a fardului care-i contura şi genele dese, şi linia frumoasă a buzelor pline, şi linia sprîncenelor. Odinioară sprîncenele îi erau arcuite naiv, copilăreşte ; arătau ca două bolte aurii pe faţa arsă de soare a fetişcanei de optsprezece ani. Acum însă erau înnegrite şi arcuite şi mai mult cu ajutorul creionului de sprîncene.

— Liolia ! — o strigă mirat şi vesel Alexei. — Ce bine arăţi !

Ea începu să rîdă şi rîsul acesta scurt, atît de cunoscut, îl tulbură ca şi odinioară.

— Cum arăt ? — îl întrebă ea cochetă, deschizînd uşa maşinii. — Ia loc ! Te duc unde vrei. Ia loc, Alioşa ! M-am gîndit de multe ori la tine.

— Şi pentru atît îţi mulţumesc, — îi zise Alexei, aşezîndu-se alături de ea şi privind-o pieziş, cu ochi cercetători. Se făcuse şi mai drăguţă ca mai înainte. Pălăriuţa albastră de catifea îi venea de minune, iar mîinile ei îngrijte şi plinuţe se odihneau atît de drăgălaş pe volan. Avea acum şi o altă pieptănătură — cu bucle, iar fularul de la gît avea aceeaşi culoare aurie ca şi buclele ei. Liolia se pricepea întotdeauna să scoată în evidenţă tot ceea ce trebuia să fie observat. Numai că sprîncenele şi le vopseşte în zadar. Arcurile acelea blonde erau atît de drăguţe... Dar la urma urmei, ce mă priveşte asta pe mine ! Totuşi l-ar fi interesat să ştie de unde a căpătat maşina.

Probabil că era a bărbatului ei. Desigur că s-a măritat... Oare cine să fie nefericitul acesta atît de fericit?

— Ce-i cu tine, te-ai făcut şofer?

— Dă-mi un grad mai mare: sînt generăleasă, — zise ea provocator şi dădu drumul motorului. — Unde să te duc?

— Unde vezi cu ochii. Dar ştii că ţi se potriveşte să fii generăleasă. Şi maşina ţi se potriveşte ca şi fularul ăsta...

Liolia îl privi cu viclenie pe sub genele lăsate care erau atît de lungi ca la nici o altă femeie pe lume. Şi ştia să se folosească de ele. Nimic de zis, nu se prăpădesc degeaba. Cum de izbutise să se mărite cu un general? Dealtfel nici nu-i de mirare. Fata asta n-ar fi putut ajunge niciodată filolog. Ştia el asta şi înainte. O fată de măritat, cu studii superioare — acesta era scopul pentru care urmase universitatea şi o terminase cu chiu cu vai, luptînd din greu cu examenele, nu lua niciodată mai mult de doi sau trei.

— Ai terminat facultatea?

— La drept vorbind, da, — răspunse nepăsătoare Liolia şi demară pe lîngă maşinile parcate în faţa magazinului universal. Conducea cu multă siguranţă, dar era prudentă; nu lua viteză şi nici nu căuta să întreacă alte maşini. Felul în care conducea îi oglindea perfect caracterul.

— Ce-nseamnă — la drept vorbind?

— Diploma încă nu mi-am luat-o... O pregătesc pe îndelete.

— Lucrezi undeva?

Ea zîmbi şi oftă:

— Vai, Alioşenka, tot mai speri să găseşti în mine un om muncitor şi un gînditor?

Polozov zîmbi şi el:

— Nu, Liolicika, nu sper. Şi dealtfel, nu la asta mi-e gîndul acum. Iar ca şofer eşti un şofer raţional. Nu goneşti şi nici nu provoci accidente. Tu îl conduci pe generalul tău?

— Cînd am chef, da, — zise Liolia cu importanţă. — De obicei însă îl duce şoferul nostru.

Tăcu un timp, apoi îi spuse încet:

— Nu ne-am văzut de mult... Oare nu mai avem despre ce să vorbim?

— Glasul şi zîmbetul Lioliei îl tulburau ca şi odinioară mai mult decît cuvintele pe care le rostea. Simţea totuşi între ei o răceală ca între doi străini.

— Eram sigură că o să ne întîlnim într-o zi, — continuă ea, cu zîmbetul ei fermecător fără să-l privească însă în ochi ci urmărind parcă şoseaua ce se depăna sub roţile maşinii. — N-a fost frumos din partea ta să dispari aşa cum ai dispărut. M-am necăjit mult, Alioşa.

— Ei, dar văd că te-ai consolat destul de repede, — zise Alexei cu un uşor zîmbet de ironie, încercînd să nu cadă în mreaja cuvintelor ei duioase. — Să zicem că ai fost tristă cu adevărat, dar spune-mi te rog: cîţi ani are bărbatul tău?

Liolia îl fulgeră cu o privire plină de răutate şi îi răspunse provocator:

— Exact atîţia cîţi îi trebuie unui bărbat ca să mă preţuiască şi să-mi îndeplinească toate dorinţele.

— O-o! Toate?

— Da. Toate!

— Nu ştiu ce părere are generalul tău şi, ca să fiu sincer, nici nu mă interesează... Dar felul acesta al tău de a fi nu e deloc bun. Umbli cu nasul prea pe sus.

Alexei o privi şi el cu coada ochiului. Liolia se supăra întotdeauna cînd se făceau glume pe socoteala ei, de astă dată însă părea că nu le ia în seamă. Coti brusc, de pe Nevski şi intră pe o stradă laterală şi liniştită, apoi micşoră viteza atît de mult încît maşina părea că stă pe gînduri şi că dintr-o clipă în alta va încremeni.

— Nu prea eşti vesel astăzi, Alioşa!

— Recunosc că nu.

— Te-ai însurat?

— Nu.

— Ai avut vreo dezamăgire în dragoste?

— Nu.

Liolia îl privi pieziş prin şuviţa aurie de păr ce-i juca prin faţa ochilor şi, scoţîndu-şi înafară buza de jos, suflă ca să-şi înlăture bucla ce o stingherea. Gestul acesta cunoscut şi drag trezi pe neaşteptate în sufletul lui Alexei sentimentele vechi şi de mult uitate.

— Ai rămas aceeaşi, — îi zise el.

— Tu te-ai schimbat însă. Nu-mi dau seama în ce fel, dar te-ai schimbat.

— Eu cred că nu.

— Adevărat? — exclamă ea bucuroasă, uitînd pentru o clipă că se află la volanul maşinii şi întorcîndu-se spre el cu

o expresie de fericire pe față. Mașina își pierdu direcția. Liolia se dezmetici și rîzînd apucă volanul cu nădejde.

Ce-o fi înțeles femeia asta? Și de ce s-o fi bucurat atît?

— Așadar, povestește-mi ce ți s-a mai întîmplat, Alioșenka! Povestește-mi. Nu sînt eu oare, ca și înainte, buna ta prietenă... Sper că nu te îndoiești de asta, nu-i așa?

— Prieteni?... — Niciodată nu-i fusese prietenă, totuși nu-l supăra că se socotea astfel. Și ce bine se nimerise întîlnirea asta tocmai acum cînd își simțea sufletul atît de greu. Liolia îl privea acum blîndă, îngrijorată și își închidea cu atîta înțelegere genele ei frumoase... Cine știe, poate că s-o fi schimbat în bine? Desigur că generalul, om serios și combativ, are o bună influență asupra ei. Și, la urma urmei, pe atunci ea nu era decît o fetișcană ușuratică, egoistă, și peste măsură de răsfățată de o mamă iubitoare și prea îngăduitoare din fire. La asta se mai adăugase și faptul că fusese răsfățată și de adoratorii ei, nenumărații studenți care roiau în juru-i la Biblioteca Publică, făcînd-o să nu mai aibă deloc capul la învățătură...

Alexei îi povesti pe scurt despre necazul său din ziua aceea și își simți deodată sufletul ușurat, pentru că, povestindu-i, se convinse că are dreptate. Va înțelege oare Liolia cît de curajos și de cinstit fusese el cînd spusese tot adevărul? Îi va spune ea oare un cuvînt de încurajare? Odinioară se certaseră desigur prostește și se luaseră la harță pentru niște fleacuri...

— Nu-i nimic, Lioșenka, o să treacă toate, — zise ea cu duioșie, mîngîindu-i o clipă mîna. — Dar de ce ai procedat așa? Mai bine ai fi tăcut. Doar nu te-a tras nimeni de limbă.

— Îți mulțumesc pentru așa sfat, — răspunse el cu amărăciune.

— Și totuși așa e, — continuă ea cu glas blajin și sfătos. — Așa erai tu și înainte — un idealist naiv și necumpătat... Și nu era discuție mai aprinsă în care să nu te bagi și tu, de parcă tu ai fi putut să schimbi lumea întreagă... Dar acum ești un om în toată firea! E timpul să te cuminți Lioșenka, în viață oamenii de felul tău sînt întotdeauna învinși, iar eu aș dori foarte mult ca tu să nu fii învins...

Îi zîmbi atît de fermecător, că în loc să-i răspundă pe loc la toate aceste sfaturi, Alexei o întrebă fîstîcit:

— De ce?

— Nu știu! — zise Liolia cu glas cîntat tărăgănînd cuvintele și amintindu-și de ceva, își zîmbi șireată. Apoi tăcură amîndoi, iar Liolia acceleră motorul, pornind mai departe. Șuvița aurie continua să-i joace pe dinaintea ochilor.

Revoltat, Alexei își chinuia mintea cu toate cîte le auzise de la ea, bineînțeles nu și cu ultimele ei cuvinte, care nu erau altceva decît obișnuita ei cochetărie ce nu trebuia luată în seamă. Cît despre părerile ei, semănau leit cu ale lui Garșin.

— Pe cît îmi amintesc, n-ai fost niciodată o filozoafă, — observă el ironic. — Cine ți-a inspirat o astfel de filozofie a vieții? Și despre care viață vorbești? Ce fel de viață trăiești tu?

— O viață cît se poate de obișnuită, — îi răspunse Liolia în silă. — Nu una născocită, nu una ideală, ci viața cea mai obișnuită!

— Știi, mi se pare uneori că viața pe care o duci tu, așa cum o înțelegi tu, e o viață de mult depășită, neinteresantă și plictisitoare.

— Nu știu a căruia dintre noi doi e mai interesantă, — observă Liolia, plină de îngîmfare, mărind viteza. Acum gonea pe bulevard, întrecînd alte mașini și strecurîndu-se cu curaj printre tramvaie și autobuze. In orice caz știa să conducă bine, altminteri de mult ar fi suferit vreun accident... Oare întotdeauna gonea așa cînd era supărată? Ar fi fost interesant de știut.

— După părerea mea, o să distrugi mașina și odată cu ea pe noi amîndoi, — zise el. — E un preț prea scump pentru divergențele noastre de vederi. Și apoi, de ce să-și piardă generalul întreaga lui comoară într-o singură zi?

— Te urăsc. Intocmai ca atunci, — îi strecură Liolia printre dinți. Totuși reduse viteza.

Tăcură un timp, apoi el o întrebă calm încotro are de gînd să-l ducă.

— Unde s-o nimeri, — zise ea zîmbind.

Și deodată, micșorînd cu totul viteza, Liolia începu să vorbească repede și cu mînie:

— Iată, tu mă condamni și rîzi de mine pentru că, după părerea ta, nu trăiesc așa cum trebuie și nu privesc viața ca tine... Mă rog, să zicem că ai dreptate! Dar parcă eu te si-

lesc să trăiești așa cum trăiesc eu? Oare îți impun concepțiile mele? Tu n-ai vrut să mă accepți așa cum sînt... Mă rog! Mă rog! Dar după cîte știu, nici nu te-am rugat, nici nu te-am chemat, atunci cînd tu... cînd tu...

În glas i se simțea un tremurat de plîns, dar ea și-l înăbuși repede și continuă tot atît de mîndroasă:

— Vezi, toată lumea îmi face morală... Și judecînd lucrurile mai larg, poate că aveți dreptate... Îmi dau și eu seama că tocmai ăsta-i lucrul care-mi lipsește. Și totuși nu izbutiți să faceți nimic din mine, și nici n-o să izbutiți. Mi-ai reproșat că n-am stat să tocesc de dimineață pînă seară ca ceilalți, că nu m-am silit să realizez de dragul tău nu știu ce fleacuri, să capăt măcar un patru, dar ce să fac, nu pot, chiar de m-ai omorî. Nu vreau. Dac-aș fi vrut, probabil că aș fi reușit! Parcă e cine știe ce greutate! Nu vreau și n-am nevoie de asta și nici nu mă atrage. Cît despre muncă.... poți să spui ce vrei, dar mie tocmai viața asta mi se potrivește — automobilul, vacanțele petrecute la Soci, călătoriile cu trenul internațional, și tot soiul de cîrpe frumoase... Ți-ar plăcea să umblu cu basma? Ei bine, asta nu-i pentru mine, înțelegi — nu-i pentru mine!

— Dar cînd am încercat eu să te conving să umbli cu basma? — strigă jignit Alexei, care își dădea bine seama unde bate ea.

— Cu sau fără basma, tot una e, tu ai fi dorit ca eu să nu fiu eu, ci o altă femeie, o femeie ideală, modelată după înaltele tale concepții! Dar eu n-am să fiu niciodată așa! Iar toate astea nu sînt altceva decît simple născociri; tu nu m-ai iubit cu adevărat, așa ca să fii gata să renunți la tot... să iei totul așa cum e... Dar s-a găsit un om care mă iubește, care are grijă de mine și mă ține în puf... Un om care îmi iartă totul și mă ia așa cum sînt... Ce drept ai tu să rîzi de mine și să mă dojenești? Spui că duc o viață plictisitoare? Fiecare trăiește cum îi place, asta-i tot.

Pe Alexei nu-l mai impresiona fondul acestei conversații, știa toate astea de multă vreme — la timpul său discutase cu ea de ajuns de mult și de cîte ori nu plecase furios de la ea!... Acum însă îl impresionase emoția ei, suspinul ce-i tremurase în glas... Așadar nu-l uitase și nu-i era indiferent cum se poartă și ce gîndește despre ea?

— Liolicika, îţi doresc să fii fericită în felul tău, dacă lucrurile s-au întîmplat aşa, — îi spuse el, împăciuitor. — Opreşte, te rog, la vreo staţie de tramvai, e timpul...

Ea dădu din cap şi mări viteza. Staţiile de tramvai se perindau în goană una după alta.

— Nu vreau să ne certăm, — vorbi Liolia cu duioşie, privind înainte. — M-am bucurat atît de mult cînd te-am văzut, Alioşenka... zău aşa...

Treceau acum pe strada Ligovka şi Alexei aproape că n-o mai recunoştea. Oare nu mai trecuse de mult pe aici, sau ce s-a întîmplat?

Vechea stradă Ligovka de lîngă gară devenise mai frumoasă şi mai curată, fîşii de gazon despărţeau partea drumului pe care circulau tramvaiele de cea a maşinilor, boschetele se înşiruiau printre copacii tineri ce străjuiau strada de o parte şi de alta, pînă la capătul ei. Peste o lună, două, totul va înverzi, totul va înflori, scăldat în soare...

— Primăvara bate la uşă! — zise vesel Alexei. — Ia te uită, mi se pare mie sau într-adevăr înmuguresc copacii?

— Mi-se-pa-re-şi-mi-e, — cîntă Liolia şi pentru o clipă îşi lipi obrazul de umărul lui. Alexei nici nu apucă să schiţeze vreun gest, că Liolia se şi îndreptă din spate, aţintindu-şi privirea asupra ochiului roşu al semaforului care se apropia. Frînînd la o răscruce, mîna ei alunecă pe a lui, strîngînd-o cu putere. Alexei rămase nemişcat, fără să poată înţelege ce se petrece cu el.

— Sînt atît de fericită acum, Lioşenka, — şopti ea repede, fără să-şi desprindă ochii de la semnalul roşu. — Am să te duc la mine, înţelegi? Nu e nimeni acasă şi nici n-o să fie pînă poimîine. E atît de minunat că ne-am întîlnit tocmai astăzi. Şi nu ne putem despărţi aşa. Nu vreau. Am aşteptat atît de mult să ne mai întîlnim, tu nu?...

Mîna ei caldă îl împiedica să-şi concentreze gîndurile. Dar iată că luminiţa roşie se mistui şi în locul ei apăru una galbenă, apoi una verde, iar mîna ei se desprinse cu greu din mîna lui şi se lăsă pe volan. Maşina înainta atît de încet, încît vehiculele din urmă începură să claxoneze, grăbind-o.

Lăsîndu-se pe spate, Alexei încerca să se stăpînească şi să gonească tentaţia. Erau lucruri ce se petrecuseră de mult şi se sfîrşiseră tot atunci. Nu voise să-i fie tovarăşă de viaţă, să trăiască aşa cum înţelegea el. Poate că în zilele acelea nu fusese conştientă de năzuinţele ei, dar desigur că îşi dorise din totdea-

una să întîlnească un general, un academician, sau naiba ştie pe cine — pe cineva care „s-o ţină ca în puf"... Oare pe el îl iubise cu adevărat? Cine poate să ştie! Dar orice ar fi, nu-l iubise destul ca să renunţe la toate năzuinţele ei. Alexei îşi aducea aminte de ziua aceea cînd se răstise la ea. Fusese de-a dreptul grosolan şi plecase trîntind uşa cu atîta putere, încît căzuse tencuiala. Şi coborîse scara în goană, ca un nebun... Nu-i fusese uşor să se hotărască, dar hotărîrea lui fusese îndreptăţită şi singura posibilă. La ce bun atunci să răscolească acum trecutul?...

O privi cu coada ochiului. Da, se afla aici, alături de el; îşi ţinea buzele uşor întredeschise, iar profilul ei gingaş, foarte aproape de al lui se desprindea pe fundalul peisajului din jur — maşini, case, copaci desfrunziţi, tramvaie care treceau în goană pe lîngă ei. Cît de ciudat i se părea că o întîlnise tocmai astăzi, cînd avusese parte de atîtea amărăciuni!

— Unde locuieşti? — o întrebă el ca să rupă tăcerea.

— Pe Staro-Nevski, dragul meu, — şopti ea zîmbind conspirativ, — o locuinţă separată în care acum nu-i nimeni! Nimeni! Ştii, Alioşenka, o să facem un chef în doi! Şi ce chef! Şi să ştii că nu te mai las să pleci nicăieri. Sînt nespus de fericită că te-am întîlnit, nici nu ştii ce fericită sînt!

Şi chipul ei trăda o dorinţă ascunsă. Polozov văzu dintr-odată şi cu o înspăimîntătoare limpezime tot ceea ce avea să urmeze. Femeia asta, care îşi orînduise viaţa fără să ţină seama de năzuinţele şi de principiile „naivului Alioşa", fără să renunţe la ceva de dragul lui, era gata acum, cu aceeaşi nepăsare, să şi-l facă amant... Era vorba aici oare despre o dorinţă a ei mai veche? Sau poate că voia să triumfe asupra lui?...

— Stai puţin, te rog, — îi zise el, după ce traversaseră piaţa gării şi intraseră pe Staro-Nevski.

Trebuia să scornească îndată ceva — că trebuia să se ducă la uzină sau că are o şedinţă de lucru care nu suferă amînare... Orice, numai să se smulgă imediat, să plece, să fie singur, să caute să înţeleagă... Şi trebuia s-o facă neîntîrziat, pînă n-a ajuns la ea, pentru că acolo va fi prea tîrziu, cu neputinţă... Dar poate că nu trebuie să plece? Poate că trebuie să-şi impună voinţa, să-i înfrîngă pornirea atît de egoistă şi să-i azvîrle în faţă tot ce gîndeşte despre ea?...

— Opreşte!

Tocmai treceau prin faţa unui mare magazin de coloniale şi băuturi. Dînd din cap, ea îi spuse cu blîndeţe:

— Nu-i nevoie, dragul meu, nu-i nevoie de nimic. Am acasă gustări şi destule alte bunătăţi şi chiar şampanie!

Era ultima trăsătură de penel, menită să desăvîrşească întregul tablou: părea cît se poate de calmă şi atunci cum să înţelegi felul ei de a se purta? Gustări, lucruri bune, şampanie... Mai ştii? Poate că nu era el primul amant pe care-l invita la o astfel de petrecere!...

— Opreşte! — strigă el şi smuci uşa maşinii.

Speriată, Liolia frînă, intrînd cu roata din faţă a maşinii în bordura trotuarului.

— Iartă-mă, te rog, dar nu beau şampanie, — îi zise el dibuind trotuarul cu piciorul şi aruncîndu-i o privire plină de ură. Faţa ei deveni şi mai palidă, iar buzele începură să-i tremure. — Şi în general, ştii, eu nu sînt amator de aşa ceva...

Sări din maşină, trînti portiera şi porni înapoi cu paşi mari şi repezi, pierzîndu-se în mulţimea din faţa gării.

„Nu sînt amator de aşa ceva..." E stupid. Grosolan. Şi apoi, răstit, către sine însuşi: trebuia să i-o fi spus de-a dreptul. Sau, şi mai bine, să nu-i fi spus nimic: sînt ocupat, mă grăbesc şi atît... Dealtfel nu e nici o deosebire! Dacă e în stare să priceapă — va pricepe.

Îşi urmă drumul, fără să-şi întoarcă măcar o singură dată capul spre automobilul cenuşiu deschis, care rămăsese parcă înfipt în bordura trotuarului. Simţea însă că automobilul tot mai era acolo. Ce-o fi făcînd acum? O fi furioasă? Sau poate că plînge? Nu-i nimic. Un singur lucru ştia sigur: că nu trebuie să se uite înapoi, că nu trebuie să se întoarcă nici chiar dacă ar auzi-o plîngînd...

Privind în jur, constată că era în mijlocul trotuarului, unde se întretăia Nevski Prospekt cu Vladimirovski Prospekt. Îşi simţea capul pustiu şi parcă îi vuiau urechile — fiecare zgomot părea că-i zdruncină creierul, obosise, şi-i era tare foame: de supărare uitase pînă şi să mănînce.

Intră într-un mic bufet, sorbi pe nerăsuflate un pahar de votcă, luă cîteva sandvişuri şi apoi ceru încă un pahar. Nu simţea gustul mîncării, dar votca începea să-şi facă efectul. Ieşi în stradă şi o porni agale pe Vladimirovski Prospekt, frînt de oboseală şi cu gîndul aiurea. Apoi începu să vadă casele şi oamenii clătinîndu-se uşor, cînd într-o parte, cînd în alta.

Se opri o clipă, aşteptînd ca oamenii şi clădirile să nu i

se mai legene în faţa ochilor, apoi intră în prima curte ce-i ieşi în cale şi văzu o căsuţă ca de oraş de provincie, cu o grădiniţă rotundă în mijlocul curţii ; o ceată de copii se dădeau cu săniuţa pe un derdeluş de zăpadă înnegrită, pe jumătate topită şi înconjurată de băltoace. Nu-l luară în seamă pe unchiul ăsta străin care intrase în grădiniţă şi aproape căzuse pe banca umedă.

Deodată, totul din jur — şi curtea necunoscută, şi copiii cu joaca lor gălăgioasă — totul păru că se cufundă în neant. Cînd se trezi, deschise ochii uimit şi văzu în faţa lui un băieţaş cu o căciulă cît toate zilele de mare. Urechile căciulii erau dezlegate şi roase, iar şireturile răsucite ca nişte spirale atîrnau pe hăinuţa vătuită, cenuşie şi plină de pete. Sub ochii de un albastru ca adîncul cerului, ce-l priveau cu toată seriozitatea, se vedea năsucul cîrn şi roşu, iar mai jos buzele umede şi întredeschise de uimire.

— Dormi, nene ? — îl întrebă băieţaşul în şoaptă.

— După cum vezi ! — răspunse Alexei. — E interzis să se doarmă aici ?

Cu o exclamaţie de uimire, copilul îl întrebă cu un aer hotărît :

— Da' cine doarme în stradă ? — Rămase apoi tăcut şi gînditor, iar după un timp i se adresă din nou : — Ia ascultă, nene, nu cumva eşti beat ?

— Nu.

— Locuieşti aici ?

— Nu.

Băieţaşul se apropie de el :

— Te doare ceva ?

— Poate.

— Inima ?

— Exact. Inima !

— Am ştiut eu ! — exclamă băieţaşul cu un aer de cunoscător. — Şi pe mama o doare cîteodată inima. Dar dumneata ai picături ?

— N-am.

— Picăturile ajută, — zise băiatul şi privi şovăielnic spre una din ferestrele casei. Se gîndea poate să dea o fugă pînă în casă, dar nu ştia dacă măicuţa nu se va supăra că îi cere picăturile pentru un străin. O vrabie trecu ca o săgeată prin faţa

lui, se așează pe cărare și începu să-și scuture penele ude. Timp de cîteva clipe, băiețașul privi pasărea cu ochi lacomi de vînător, apoi își scoase cu mișcări line și încete căciula din cap, se repezi și o prinse sub căciula pe care o înfundă cu apărătoarele pentru urechi cu tot în zăpada topită.

— Co-pii ! — strigă el din răsputeri, chircindu-se și ținînd căciula cu amîndouă mîinile. — Copii ! Am prins o vrabi-e !

Alexei se ridică și porni spre stația de tramvai.

„Ce s-a întîmplat de fapt ? se întreba el, plecîndu-se peste grilajul de fier de pe platforma tramvaiului, pentru ca vîntul să-i bată mai cu putere fața. Cine m-a jignit ? Nimeni ! Oare sînt mic și slab ? Am procedat așa cum am crezut că e bine, dar oamenii n-au fost de aceeași părere cu mine și m-au învins. În cazul acesta nu poți să faci nimic dacă nu adopți filozofia Liliei... Sînt oare convins că am dreptate ? Da, sînt. Deci trebuie să lupt și nu să bocesc".

N-avea chef să se ducă acasă și intră într-un cinematograf. Mai văzuse odată filmul, așa că nu-l interesa. Eroina era foarte frumoasă, dar părea prostuță. Iar genele îi erau la fel ca ale Liliei. Și zîmbetul era același, un zîmbet plin de făgăduieli !...

Nu rămase pînă la sfîrșitul filmului și ieși în timp ce spectatorii îl sîsîiau să nu facă zgomot. Cumpără o cutie de conserve și ajuns acasă, o mîncă fără prea multă poftă ; apoi se culcă, dar înainte de a adormi își făcu în minte un plan de luptă, pornind de la acea „consecvență de fier" la care ținea atît de mult și pe care căuta s-o dezvolte prin toate mijloacele.

Dar planul de luptă bine gîndit se năruí de la bun început. Dimineața, cînd intră la comitetul de partid, Sonia se năpusti asupra lui :

— Unde ai dispărut ieri seară, tovarășe Polozov ? Nikolai Gavrilovici te-a chemat de urgență și i-am năucit pe toți cu telefoanele. Era tare furios.

— Uite că am și sosit Sonicika ! — zise Alexei și, mascîndu-și tulburarea sub un zîmbet, se uită cu coada ochiului spre ușa cabinetului unde îl aștepta de bunăseamă o săpuneală zdravănă.

— Ai venit tîrziu ! — bombăni Sonia. — Nikolai Gavrilovici a plecat aseară.

— Cum a plecat? — mormăi nedumerit Alexei.

— Cu trenul, — rîse Sonia. — A plecat la Moscova pentru vreo cinci zile.

Primul care-i ieşi în cale lui Alexei cînd intră în secţie fu Efim Kuzmici. Bătrînul îl privi atent, clătină din cap în semn de dojană şi începu să vorbească despre problema care în clipa aceea îl preocupa mai mult ca orice: sosiseră de la uzina metalurgică piesele turnate ale diafragmelor, şi trebuiau să asigure o cît mai urgentă prelucrare a lor.

Apăru şi Liubimov.

— Bună ziua, Gheorghi Semionovici, — zise Alexei.

— Bună ziua, Alexei Alexeevici! — îi răspunse Liubimov şi începu să-i vorbească despre diafragme. Apoi îi dădu cîteva însărcinări, ba mai şi glumi cu el, ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic. Alexei simţea parcă un nod în gît şi răspundea cu greu, dar lui Liubimov pesemne că nici prin cap nu-i trecea să se gîndească la cele petrecute în ajun...

— Dealtfel, Alexei Alexeevici, s-a ivit o problemă care ţine de specialitatea dumitale, — zise Liubimov cu un zîmbet reţinut de superioritate. — Volovik al dumitale a inventat ceva nou; e acum la Şikin, aşa că du-te şi vezi, poate că într-adevăr e ceva folositor.

Şi luîndu-l pe Efim Kuzmici de braţ, porni prin secţie, lăsîndu-l pe Alexei singur în spaţiul de circulaţie dintre maşini. Se întîmplase tocmai lucrul la care Alexei s-ar fi aşteptat cel mai puţin — nu avea cu cine să dea lupta, pentru că nimănui nu-i trecea prin cap să-l dojenească sau să se certe cu el: argumentele lui au fost ascultate şi respinse ca fiind fără temei şi apoi toată lumea şi-a reluat preocupările de fiecare zi.

3

Totul a început de la faptul că Asia s-a apucat să gospodărească în lege şi să mute mobila de colo pînă colo. Se legase la cap cu o basma, îşi pusese un sarafan vechi şi decolorat, şi se pornise încă din zori să şteargă cu măturica praful de pe tavan şi pereţi. Cînd îşi condusese soţul la uzină, îl rugase să-i promită că se va întoarce acasă îndată după lucru, ca să-i ajute

să mute mobila şi să nu mai zăbovească în secţie pînă seara tîrziu, aşa cum îi e obiceiul.

— Bine, Asia, am să vin neapărat, — îi făgădui ascultător Volovik, deşi astăzi ar fi însemnat să-şi întrerupă munca, ceea ce i se părea cu totul nelalocul său.

Era a treia zi de cînd începuse să lucreze din nou la secţia turbine, la înlăturarea adaosului de prelucrare, o muncă „sîcîitoare" de care se fereau toţi lăcătuşii şi la care el lucra cu îndîrjire de peste o lună de zile. Mergea spre secţia turbine stăpînit de senzaţia fericită că e pe punctul de a găsi în sfîrşit soluţia, dar după ce trecu şi a doua zi de muncă, îl cuprinse îndoiala, mai ales că de astă dată nu existau nici un fel de piedici exterioare: avea în faţă discurile paletelor rotorului şi-şi trecea mereu mîna plină de răni prin spaţiile înguste dintre palete, pilind cu grijă adaosul de prelucrare. Făcea mereu aceleaşi mişcări, căutînd să descopere metoda de a înlocui mîna omului printr-un mecanism precis şi ingenios. Munca aceasta care cerea atîta bătaie de cap, îl preocupa mai presus de orice. Şi se gîndea în sinea lui: „Poate că n-ar trebui să urmăresc procesul manual ci, dimpotrivă, să mă rup de el? Poate că îmi lipseşte tocmai orizontul de gîndire şi curajul fără de care nu s-a născut nici o invenţie?"

— Tare mi se pare că am să dau dracului tot ce am făcut, — îi zise el lui Jenea Nikitin. — Sînt sigur că trebuie să caut altă soluţie.

Jenea scoase o exclamaţie de uimire şi într-o clipă de neatenţie făcu un gest neglijent cu mîna. Muchia ascuţită a paletei îl atinse făcîndu-i o tăietură.

— La naiba, — strigă Volovik. — Du-te şi te spală şi pune puţin iod.

I se părea că e ghinionist şi nepriceput, că e vinovat faţă de tovarăşii săi pentru că făgăduise să le uşureze munca şi nu izbutise.

Întorcîndu-se acasă trist şi abătut, Volovik nimeri într-o băltoacă din mijlocul vestibulului. Asia, năduşită şi murdară, îi strigă veselă din bucătărie:

— Şterge-te pe picioare, să nu laşi urme prin odaie. Eu sînt gata imediat.

Într-adevăr cele două camere sclipeau de curăţenie, iar mobila era aranjată altfel: Asia mutase dormitorul în sufragerie, iar sufrageria în dormitor. Masa de lucru a lui Volovik

fusese şi ea aşezată în dreptul unui alt geam, iar lampa lui de birou stătea stingheră în mijlocul unui vraf de cărţi, cu şnurul răsucit în jurul abajurului pentru că nu exista priză în apropiere. Lui Volovik nu-i plăcu această schimbare fără sens, dar era mulţumit că Asia se mai înviorase puţin şi-şi redobîndise energia, aşa că nu se arătă supărat. Îşi dădu seama că soţia lui simţea nevoia să schimbe cu totul înfăţişarea locuinţei.

— Asia, cum ai putut să muţi toată mobila singură? — o întrebă el dojenitor, trecînd spre bucătărie în vîrful picioarelor.

Bucătăria strălucea şi ea de curăţenie, începînd cu tavanul şi terminînd cu locşorul de sub maşină, unde de obicei se aduna praf şi gunoi pentru că Asia nu avusese putere şi nici tragere de inimă să deretice zi de zi.

Asia îşi şterse faţa cu dosul palmei, mînjindu-se şi mai tare, şi zîmbi cu seninătate.

— Încet, încet, am făcut tot, — îi spuse ea, — am vrut ca pînă vii tu să fie totul gata. Dar să ştii că în faţa mesei de lucru nu e priză, — adăugă ea cu un aer vinovat. — Pînă ce termin eu treaba ocupă-te tu de asta: am cumpărat şnur, e pe fereastră.

Cumpărase şnur dar uitase izolatoarele şi priza. Cînd îşi dădu seama, lăsă baltă treaba şi izbucnind în rîs se aşeză pe un scăunel, în mijlocul bucătăriei, înconjurată de un adevărat lac de apă. Cînd rîdea, îţi făcea plăcere s-o priveşti şi ea ştia acest lucru.

Volovik se apropie de ea, o sărută o dată, încă o dată, şi încă o dată, pînă ce Asia observă că s-a mînjit şi el pe obraz.

— Doi hornari! — exclamă ea şi puse mîna pe cîrpă. — Du-te şi apucă-te de treabă! Sau mai bine du-te şi cumpără izolatoare şi ia şi ceva de mîncare, că eu n-am mai ajuns să gătesc.

Cînd era pe sfîrşite cu spălatul pe jos în vestibul, sosi şi Jenea Nikitin. De cînd începuse să-l ajute pe Volovik în cercetările lui pentru perfecţionarea invenţiei lui, Jenea se legase din tot sufletul de tovarăşul său mai vîrstnic şi de soţia lui. Ori de cîte ori venea pe la ei, Asia simţea în prezenţa lui ceva liniştitor şi înviorător. Voioşia lui Jenea o cucerea poate tocmai pentru că ea îşi dădea seama cît de mult îl şubrezise rănile căpătate. De aceea simţea că uneori voioşia soţului ei puternic şi sănătos o enerva.

— N-am gătit nimic! — exclamă Asia necăjită. — Sărmanii de voi, sînteţi flămînzi şi eu nu m-am îngrijit de nimic! Saşa, ia dă tu o fugă de cumpără ceva. Iar tu, Jenea, ai să-l ajuţi pe urmă pe Saşa să-şi pună în ordine cărţile, da? Ştii, eu am întors totul pe dos.

Jenea se declară de acord cu mutarea mobilelor, dar cînd văzu divănaşul şi măsuţa copilului, pe care Asia nu se hotărîse să le scoată din cameră, îşi încruntă sever sprînceneie.

— N-aveţi o debara? — întrebă el.

— Avem. Acolo în vestibul, — îi răspunse Asia aproape în şoaptă.

— Ia dă-mi o scară sau un taburet, — porunci Jenea şi cu un aer hotărît scoase în vestibul măsuţa şi divănaşul.

Văzîndu-l cum le aranjează Asia se lipi de perete şi izbucni în plîns.

— Ei, linişteşte-te, Asia! — îi zise Jenea bătînd-o pe umăr. — O să mai aveţi copii şi atunci tot eu o să le aduc înapoi.

Asia se întoarse repede spre el cu ochii larg deschişi. O lacrimă îi mai strălucea încă pe obraz.

— Jenea! — şopti ea printre suspine. — Crezi ce spui?

— Desigur, Asia! — îi răspunse Jenea hotărît şi o împinse uşor spre bucătărie. — Du-te de te spală şi te schimbă, nu te vezi cum arăţi?

Asia se uită în oglindă, rîse, apoi oftă şi după cîteva clipe se auzi cum se spală la robinet.

Veni şi Volovik. De cum intră în odaie şi văzu că mobila copilului a fost luată de acolo, îl luă cu recunoştinţă pe prietenul său de după umeri şi, fără să-i spună o vorbă, îl chemă să-l ajute la aranjatul cărţilor.

De cîţiva ani încoace Volovik îşi întocmea cu grijă şi cu pasiune o bibliotecă. De fiecare dată cînd lua salariul, colinda librăriile în căutare de cărţi tehnice şi de literatură. Nu-i ajungeau banii pentru cîte cărţi ar fi vrut să cumpere şi din cînd în cînd îşi mai vindea din cele citite ca să-şi cumpere altele noi. Dorea să-şi cumpere operele complete ale clasicilor marxism-leninismului, ale tuturor clasicilor ruşi şi străini. S-ar fi mulţumit şi cu unele culegeri. În afară de asta, mai colecţiona şi cărţi de călătorii.

De cînd păşise pentru prima oară în locuinţa lui Volovik, Jenea Nikitin se molipsise şi el de pasiunea de a cumpăra cărţi. Imitîndu-l cu dragoste pe prietenul său mai mare şi mai talentat,

tînărul se străduia să-l ajungă în toate ; urmărea cu atenţie cărţile pe care le cumpăra Volovik şi căuta să înţeleagă cum îşi împarte el bugetul ca să poată pune la o parte din fiecare salariu bani pentru cărţi. Colindau împreună librăriile, cotrobăiau prin anticariate şi cumpărau ultimele noutăţi literare. Jenea, care era pătimaş din fire, nu se dădea niciodată în lături cînd era vorba să-şi cumpere vreo ediţie rară, dar Volovik, mai cumpătat, îl oprea.

— De ce s-o cumperi ? N-ai nevoie de ea !

Şi Jenea aşeza cartea la loc, cu părere de rău.

Inainte de a muta dulapul de cărţi în cealaltă cameră, Asia scosese cărţile şi le împrăştiase pe mese şi pe pervazul ferestrelor, la voia întîmplării, aşa că acum trebuiau să le aleagă şi să le aşeze din nou.

— Luaţi cîrpele astea şi ştergeţi praful, — îi rugă Asia, aruncîndu-le din prag două bucăţi de pînză.

Ce senzaţie plăcută să simţi cotoarele şi copertele cărţilor, să deschizi la întîmplare, cînd o carte, cînd alta, şi să vezi sublinierile pe care le-ai făcut cîndva cu creionul sau cu unghia. E interesant să-ţi aduci aminte ce anume ţi-a atras atenţia atunci cînd ai citit-o prima oară.

Tot discutînd, cei doi uitau adesea de aşezatul cărţilor pînă ce glasul Asiei îi trezea la realitate :

— N-aţi mai terminat ? Mîncarea e gata îndată şi n-am unde să pun masa !

In bucătărie, cele patru ochiuri ale maşinii cu gaze ardeau cu flacără mare, aburul împingea în sus capacele de deasupra cratiţelor, ceainicul clocotea vijelios iar untdelemnul din tigaie sfîrîia.

— Mai repede, mai repede, că mi se arde mîncarea, — îi grăbea Asia.

Eliberînd un colţ de masă, se aşezară să mănînce. Asia, vorbea mulţumită despre noul aranjament din casă şi despre faptul că izbutise să-l convingă pe soţul ei să vină mai devreme acasă.

Erau tocmai la ceai cînd de sub geam se auzi un glas tărăgănat :

— Cuţi-te, foar-feci, as-cu-ţim cu-ţi-te !

— Vai ce bine s-a nimerit, nu mai avem un cuţit care să taie ca lumea ! — exclamă Asia. — Saşenka, vrei să cobori tu ?

Asia nu cunoştea niciodată măsura. Cînd se ocupa de gospodărie voia să facă totul într-o singură zi. A doua sau a treia zi, strigătul tocilarului ar fi lăsat-o indiferentă, iar cuţitele ar fi continuat să rămînă neascuţite încă un an de zile.

Volovik, ascultător, luă cuţitele şi se duse jos.

— Saşa, — îi strigă Asia din urmă, plecîndu-se peste balustradă, — ai bani? Cumpără nişte vin, ca să serbăm noul aranjament al casei, da?

— Ce fel de vin să iau, Asia?

— Care vrei tu, numai dulce să fie! Ia şi nişte turte dulci. Şi mai vezi şi tu ce o să-ţi placă.

In jurul tocilarului se şi adunaseră cîteva gospodine. Rugînd pe cineva să-i ţină rîndul, Volovik intră într-un magazin şi cumpără o sticlă de vin dulce şi nişte turte; nu ştia ce să mai cumpere. Cînd să iasă, zări nişte pachetele de ciocolată cu un iepuraş pe învelitoare şi cumpără un pachet pentru Asia. Se simţea ruşinat că-şi luase o seară liberă şi plecase din secţie, părăsindu-şi invenţia într-un moment în care ar fi trebuit să se înfrîngă şi să-şi concentreze iarăşi toate gîndurile, să cîntărească, să cerceteze totul din nou. Zeci de oameni îşi puneau speranţa într-însul şi cînd colo el se ducea să bea vin, de parcă ar avea ce sărbători!

Ţinînd strîns în mînă pachetele, sticla, precum şi cuţitele învelite în hîrtie, se întoarse la tocilar — un invalid fără un ochi şi cu sprînceana deformată de o cicatrice. Glumind cu gospodinele din jur, omul apropia cu gesturi line oţelul cuţitului de tocilă. Muchia ascuţită a cuţitului strălucea ca o dungă subţire. Invalidul încerca apoi tăişul cu degetul, punea cuţitul de o parte şi lua altul.

Aşteptîndu-şi rîndul, Volovik urmărea nepăsător cum se învîrteşte roata cenuşie, cum apar pe lamele cuţitelor dungi sclipitoare, cum la atingerea oţelului de roata ce se învîrtea, ţîşneau scîntei pe care abia le vedeai la lumina zilei. Il asculta şi pe tocilar, care glumea cu gospodinele din jurul lui, auzea şi scrîşnetul uşor al roţii care ascuţea metalul, şi nu se gîndea la nimic. Dar, ca prin farmec, şi tocilarul, şi femeile, şi strada se traseră parcă în lături, dispărînd din cîmpul său vizual; Volovik vedea numai discul ce se învîrtea mereu, ascuţind metalul — dar nu, nu discul acestei tocile ci unul mai subţire şi mai solid, făcut dintr-un aliaj încă necunoscut, şi care purtat de un suport uşor de manevrat să pătrundă în crăpăturile înguste dintre rîn-

durile de palete şi, atingîndu-le gingaş muchiile, să le netezească repede şi cu precizie, îndepărtînd adaosul de prelucrare.

Această viziune era atît de neaşteptată şi atît de minunată, încît Volovik fu cît p-aci să scape tot ce avea în braţe. Iar discul continua să se rotească repede, mişcîndu-se lin printre rîndurile de palete, schimbînd ascultător direcţia, înclinarea şi puterea presiunii şi dînd sutelor de muchii ascuţite acea uniformitate ideală pe care nu o poate realiza niciodată nici chiar cea mai iscusită mînă omenească.

— Jenea, discul, înţelegi, discul! — repeta Volovik gîfîind; rămăsese în pragul casei şi strîngea la piept sticla, turtele şi cuţitele pe care nici nu le mai lăsase tocilarului.

Asia ieşi în fugă în vestibul şi încremeni, uitîndu-se la el.

— Asia, am găsit, — şopti Volovik şi, aşezînd pachetele pe masă o luă în braţe şi începu s-o sărute pe buze, pe obraji, pe frunte, pe nas. Apoi izbucni în rîs. — Discul, înţelegi, Jenea, discul!

Îi trase pe amîndoi în jurul mesii, zvîrli cărţile jos, luă în grabă o bucată de hîrtie şi un creion, încercă să deseneze, străpunse hîrtia cu vîrful creionului, izbucni din nou în rîs şi începu să se legene, trăgîndu-se de păr.

— Ah, ce prost sînt! Ce prost! Dragii mei, e atît de simplu, atît de simplu, că nici prin minte nu ţi-ar fi trecut să te gîndeşti la aşa ceva.

Luă din nou hîrtia şi desenă stîngaci schema maşinii-unelte.

— Înţelegi, Jenea? Şi principalul e că m-am gîndit la disc! De fapt, m-am gîndit chiar de la-nceput la disc, dar pe urmă am părăsit ideea asta. Cum de am putut să fac aşa ceva, ai?

Căuta să-şi amintească motivul pentru care renunţase la disc. Nu izbuti dar înţelese că de la bun început urmărise prea mult procesul manual de pilire a adaosului de prelucrare şi că îşi îndreptase toate gîndurile spre căutarea unui mecanism care să execute operaţia luînd ca model pe cea manuală. Dar trebuia să părăsească acest proces cunoscut şi să găsească nu copia mecanică a procesului manual, ci o soluţie nouă şi de sine stătătoare. Primul avion a fost şi el inventat numai după ce gîndirea omului s-a desprins de copierea mişcărilor pe care le face pasărea în zbor.

— Aşa o să arate, Jenea, chiar aşa, — zise el peste o clipă, desenînd calm schema maşinii-unelte. — O să mai măsurăm, o

să mai calculăm, o să mai experimentăm... dar sînt sigur, sînt sigur! Jenea, să mergem imediat la uzină, trebuie să discut neîntîrziat cu Polozov, cu Iaşa... Haidem!

In uşă îşi aduse aminte de Asia.

— Asenka, iartă-mă. Vezi şi tu... o să ne întoarcem.

Se ferea să-i privească faţa micuţă, crispată, dar zîmbitoare totuşi.

— Uite, era să uit că ţi-am cumpărat ciocolată! Ne întoarcem repede, Asenka! Şi atunci o să bem vinul pentru că o să avem motive să ne bucurăm!

Asia închise uşa în urma lor şi se întoarse în odaie, la vasele nestrînse, la cărţile împrăştiate şi la hîrtiile cu schiţe lăsate pe masă. O răzbise oboseala şi nu mai voia să strîngă nimic. Se aşeză pe primul scaun ce-i veni la îndemînă, rupse învelişul de hîrtie cu un iepuraş pe el şi muşcă o bucăţică de ciocolată, abia stăpînindu-şi lacrimile.

4

Didenko plecase la Moscova pentru vreo cinci zile, dar după două zile se şi grăbea să se întoarcă acasă. Neizbutind să prindă ultimul tren, se hotărî să ia avionul.

Didenko privea din cînd în cînd nerăbdător pe fereastra maşinii care gonea spre aeroportul situat înafara oraşului, apoi aţipea, dar şi cînd era treaz, înafară de cîmpiile învăluite în negură, de rarele luminiţe ale cătunelor adormite şi de punctele roşii ale semnalizatoarelor altor maşini, nu vedea nimic altceva. De aceea intrînd în aeroport, forfota şi zgomotul i se părură mai neobişnuite.

In răstimpuri, glasul puternic de la megafon anunţa:

— Călători! Incepe îmbarcarea în cursa Stalingrad-Baku-Aşhabad.

— Incepe îmbarcarea în avionul Odesa-Bucureşti-Sofia!

— ...Sverdlovsk-Novosibirsk-Irkuţk-Habarovsk-Vladivostok!

— ...Uralsk-Aktiubinsk-Taşkent-Termez-Kabul!

Cu sociabilitatea firească unui fost monitor care cutreierase întreaga ţară, simţindu-se peste tot ca acasă, Didenko intră în vorbă cu mult interes cu cei din gară şi află repede că grupul

acela numeros de femei care se afla într-una din sălile anexe, era o delegaţie care pleca în vizită la femeile democrate din Italia, că grupul gălăgios de studenţi pleacă la Praga şi că grupul de bărbaţi mai în vîrstă pe care Didenko îi luase drept economişti erau de fapt tăietori de lemne din Arhanghelsk veniţi la o consfătuire la minister, unde aveau de prezentat un raport asupra noilor metode de exploatare forestieră.

Îi atrase atenţia figura unui bărbat frumos şi mai în vîrstă; alături de el stătea o femeie drăguţă, vădit emoţionată, şi un băieţaş de vreo zece ani care privea în jurul lui cu ochi somnoroşi. Cînd începu îmbarcarea pentru Berlin, femeia îl îmbrăţişă strîns pe băiat, apoi pe bărbat şi Didenko o auzi spunînd:

— Voi să nu fiţi îngrijoraţi, o lună trece repede.

Şi porniră toţi trei spre pista de decolare, iar după cîteva minute, Didenko văzu cum tatăl şi fiul se întoarseră cu feţele crispate — doi bărbaţi care caută să-şi ascundă sentimentele. Cine să fie oare femeia asta drăguţă care se desprinde cu durere de lîngă cei dragi pentru vreo treabă importantă la Berlin? Ia te uită. La Berlin... Oricine ai fi, îţi doresc drum bun, întoarcere grabnică şi să ajungi cu bine acasă!

— Călători! Începe îmbarcarea în cursa Leningrad-Petrozavodsk-Arhanghelsk!

Didenko ieşi pe aerodromul întunecat şi se îndreptă spre avionul mare care trepida din cauza motoarelor puternice.

— Oare fac bine că plec atît de repede? — se întrebă într-un tîrziu Didenko, cînd avioanele începură să huruie, înaintînd cu viteza maximă.

Goana agitată pe pămînt, a avionului se schimbă într-un zbor lin. Se făcu mai linişte. Didenko îşi lipi faţa de fereastră şi zări clădirea puternic luminată a aeroportului, şirurile de avioane, iar departe, în zare pămîntul cufundat în beznă, presărat ici colo de luminiţe. Avionul luă înălţime, se angajă în zbor şi deodată pe sub aripa lui, departe, jos se ivi panorama uriaşului oraş, strălucind cu mii de lumini, învăluit în pîcla dinaintea zorilor. In zarea scăldată în aceste lumini se zăriră pentru o clipă turnurile Kremlinului, panglica întunecată şi şerpuitoare a rîului Moscova, siluetele clădirilor înalte în construcţie, cu luminile multicolore de pe săgeţile macaralelor... Avionul făcu un viraj şi totul rămase în urmă, în timp ce în faţă se desfăşura cerul înalt cu zorile ce se găteau în purpură.

Didenko se întinse în fotoliu şi închise ochii. Il aştepta o zi de muncă încordată şi trebuia să se odihnească puţin. Dar de-abia îşi spuse acest lucru, că în locul impresiilor răzleţe ale dimineţii îi reveniră gîndurile care îl făcuseră să plece cu primul avion.

Se dusese la Moscova cu gîndul să obţină ajutor pentru îndeplinirea comenzii făcute de Krasnoznamenka şi totodată, aşa cum convenise cu Nemirov, să încerce să grăbească construcţia de locuinţe pentru muncitorii şi inginerii uzinei. Dar bineînţeles, scopul principal era să-i preseze pe furnizori, „să smulgă" înainte de termen noile maşini-unelte şi să capete aprobarea pentru ore suplimentare... Didenko era ferm încredinţat că pentru o problemă atît de importantă pentru stat nimeni nu va precupeţi nimic, că va fi deajuns doar să atragă atenţia asupra acestui lucru...

Şi într-adevăr, nimeni nu precupeţise nimic şi nu contestase importanţa acestei chestiuni. Toţi se arătaseră gata să-l ajute şi îl ajutaseră într-adevăr cu cîte ceva. Dar nimerind într-o muncă intensă, dominată de o ordine strictă, unde griji ca ale lui erau nenumărate şi văzînd că existau şi treburi mai importante şi mai grele, renunţă la ideea că problema cu care venise el era excepţional de importantă. Turbinele pentru Krasnoznamenka erau mai mult de cît necesare, dar oare ele nu trebuiau să se dea în lături în faţa puternicelor excavatoare pentru canalul Volga-Don? Raionul industrial al Krasnoznamenkăi este foarte necesar şi are o mare importanţă pentru stat, dar mai veniseră acolo şi oameni din alte raioane industriale, tot atît de noi şi de importante, raioane care îşi au nevoile lor, sarcinile lor şi graba lor...

Despre aceasta vorbise cu Nikolai Sergheevici Ivanov la secţia construcţii de maşini a Comitetului Central.

Discuţia durase mult timp. Glasul molcom al lui Ivanov, atenţia şi înţelegerea cu care îşi asculta interlocutorii, şi însuşi stilul de muncă ce domnea la Comitetul Central — o muncă plină de grijă, concentrată şi pe îndelete, o muncă în care nimeni nu ia nici o hotărîre pripită şi totul se face gîndit şi cîntărit — toate acestea îi produseră o impresie puternică, temperîndu-i unele porniri.

Ascultîndu-l pe Didenko, Ivanov îi punea din cînd în cînd întrebări.

— Capacităţile interne le folosiţi în întregime? Aveţi multe operaţiuni complicate care nu sînt mecanizate?

Didenko nici nu mai pomeni de orele suplimentare.

Insemnîndu-şi ceva în blocnotes, Ivanov îi spuse:

— Domeniul în care trebuie neapărat să primiţi ajutor este acela al construirii de locuinţe pentru muncitori. O să cerem ministerului să grăbească acest lucru. Şi cred că va trebui să mai facem unele presiuni asupra uzinelor cu care lucraţi. Dar voi aţi folosit toate posibilităţile proprii? Aţi fost la aceste uzine? Aţi vorbit cu directorii, cu organizatorii de partid, cu muncitorii? Metoda intervenţiilor de sus şi a aprovizionării suplimentare este cea mai uşoară, însă nu şi cea mai justă.

Fără să-i aducă lui Didenko vreo învinuire, Ivanov părea că discută pur şi simplu.

— La uzina „Stalin" din economiile de metal realizate s-au făcut palete pentru o turbină. Sau la „Uralmaş" [1])... Dealtfel exemplele sînt numeroase şi probabil că le cunoşti. Nici unei uzine nu i se trasează sarcini ce nu pot fi îndeplinite. Noi n-am fi sprijinit niciodată astfel de sarcini. In ceea ce priveşte cererile care ajută întreprinderilor să se ridice, să-şi repartizeze şi să-şi cheltuiască forţele cu grijă, fără risipă, aceste cereri noi le susţinem întotdeauna şi chiar le promovăm. Intr-adevăr ele nu sînt întotdeauna uşoare, dar oare noi căutăm întotdeauna numai ceea ce e uşor?

Didenko înţelese că la Comitetul Central nimeni nu se îndoia că uzina „Krasnîi turbostroitel" va livra la termen turbinele pentru Krasnoznamenka.

— După turbinele pentru Krasnoznamenka, e posibil ca pînă la sfîrşitul anului să vi se ceară încă două turbine — pentru Kazahstan şi Turkmenia, — îl înştiinţă Ivanov. — Iar anul viitor trebuie să vă aşteptaţi la mărirea planului probabil pînă la zece-douăsprezece maşini. Astfel că sarcina dumneavoastră este să pregătiţi producţia pentru fabricarea în serie de turbine puternice. Dar n-o să puteţi realiza asta fără o schimbare radicală nu numai a producţiei şi a întregului proces tehnologic, dar şi o schimbare psihică. Ce este uzina dumneavoastră? Ca tip este o uzină de maşini unicale. Şi v-aţi obişnuit să lucraţi aşa. Măiestria individuală alături de teh-

[1]) *Uralmaş* — Uzină constructoare de maşini din Ural. (N. trad.)

nica cea mai nouă — aveţi multe lucrări de precizie care se execută manual şi semimanual, aşa e? Din punctul de vedere al creării tehnicii comunismului, toate acestea aparţin trecutului. Ele nu se mai potrivesc proporţiilor muncii de astăzi. Pe acest tărîm trebuie să-ţi duci dumneata munca partinică, cea organizatorică, şi cea educativă. Sub acest unghi trebuie să vă cercetaţi cadrele şi să vă cîntăriţi întreaga muncă.

Adîncit într-un fotoliu şi ţinîndu-şi ochii închişi, Didenko trecea cu gîndul dintr-o secţie în alta, cercetînd munca din ultimele săptămîni. Hotărît lucru, greşeli prea mari nu făcuse. Numai că trebuia să se apuce chiar de astăzi de ceea ce era mai important. Planul de organizare tehnică — iată care avea să fie factorul determinant! Iată pîrghia care va scoate la suprafaţă toate rezervele ascunse... Planul creaţiei colective, aşa cum îl numise Vorobiov... Eu am susţinut planul ăsta, dar după aceea l-am uitat... Şi Liubimov l-a uitat imediat după ce a venit dispoziţia directorului... Cît despre Polozov, a stîrnit un tărăboi întreg la şedinţa aceea, dar oare avusese dreptate? Trebuia să cerceteze. Nemirov ţine foarte mult la Liubimov. Spune mereu că are experienţă, cunoştinţe, că e un om calm. Dar şi calmul poate fi de mai multe feluri... Da, va avea mult de furcă; acolo e nevoie de un ochi ager şi partinic...

Gîndurile lui alergau neobosite spre viitoarele alegeri pentru biroul organizaţiei de partid din secţia turbine. Şi deodată Didenko îşi dori ca alegerile să se ţină cît mai repede, nu peste două săptămîni, ci chiar mîine dacă s-ar putea! Pe Efim Kuzmici trebuia să-l elibereze de sarcini, se descurca anevoie! Dar pe cine să pună în locul lui? Îi aşteaptă o schimbare radicală — chiar „şi psihică". Ivanov avea dreptate. Ar fi bine să aducă un om nou, dintr-o secţie unde s-a adoptat o altă tradiţie, tradiţia producţiei ritmice şi în serie!... Din secţia sculărie? Desigur. E acolo un om foarte potrivit — Fetisov. Un om inteligent şi cu experienţă serioasă în munca de partid... Ah, de-ar avea loc cît mai curînd alegerile! Dă s-ar putea să-l aducă pe Fetisov la secţia turbine, totul ar merge altfel!

Deschise ochii pentru că avionul se înclinase mult pe o aripă, iar zgomotul motoarelor devenise mai puternic şi parcă mai neliniştit. Geamul i se păru de un albastru puternic. Dar nu numai geamul, ci şi cerul de dincolo de geam, cerul necuprins,

invadat de lumina soarelui. Părea că pămîntul nici nu mai există, nu vedea decît aripa argintie ce ieşea de sub avion. Dar iată că avionul se îndreaptă, jos străluceşte albastrul mai întunecat al golfului prins între malurile joase, şi deodată, la un viraj apare în veşnica pîclă a nenumăratelor coşuri de uzine — Leningradul. Cît de clar se vedea de sus: străzile erau drepte, de parcă ar fi fost trase cu linia, iar încrucişările de străzi erau pătrate, ca într-o machetă de proiect arhitectural. Uite şi bulevardul nostru, şi cutiile acelea masive şi întunecate — uzina, uzina noastră dragă.

Pe aerodrom îl aştepta Sonia. Mînată de curiozitate venise să-l întîmpine, întrebîndu-se de ce Nikolai Gavrilovici se întoarce înainte de vreme şi încă cu avionul.

Dar Didenko nici nu se gîndi să-i satisfacă această curiozitate ci, dimpotrivă, o descusu el tot drumul despre ce se mai întîmplase pe la uzină, de parcă nu lipsise două zile ci două săptămîni. Dealtfel noutăţi erau.

— Kolea Pakulin şi Jenea Nikitin au propus să se înfiinţeze posturi comsomoliste de control în toate secţiile unde se lucrează comenzile pentru Krasnoznamenka, — îi povesti Sonia. — E bine, nu-i aşa? Ieri au şi început... Şi tot ieri s-a încercat în secţia turbine maşina lui Volovik, ştii, băiatul acela din pricina căruia s-a iscat atîta zarvă, îţi mai aduci aminte? Şi închipuie-ţi, n-a dat rezultate. Liubimov spunea: „Trebuia să ne aşteptăm la asta".

— Tu nu mai repeta ce spun alţii, — o întrerupse pe un ton tăios Didenko. — Mai bine notează-ţi: mîine la ora opt dimineaţă convoacă pe toţi secretarii de organizaţie din secţii, iar după sfîrşitul lucrului pe toţi organizatorii de grupă.

— Tot mîine? — exclamă Sonia. — E mare bătaie de cap pînă îi aduni pe toţi!...

— Neapărat mîine, Sonia, nici o zi mai tîrziu.

Fără să treacă pe la comitetul de partid, Didenko se duse de-a dreptul la secţia turbine să-l caute pe Volovik. Aplecat deasupra discului cu palete, Volovik pilea încet şi cu deosebită grijă adaosul provenit din prelucrare. Didenko se încruntă: ce înseamnă bătaia asta de joc? Cui i-o fi trecut prin cap să pună pe un inventator, chiar a doua zi după un insucces, la

aceeași muncă pe care și-o dorise, dar pe care deocamdată nu izbutise s-o mecanizeze?

Volovik îl zări pe organizatorul de partid, își trase mîna din spațiul dintre palete, îl salută calm și-i spuse fără să mai aștepte întrebarea lui.

— Totul e în regulă, Nikolai Gavrilovici, nu te alarma. Mecanismul o să meargă.

— Dacă mă liniștești tu pe mine și nu eu pe tine, înseamnă că într-adevăr totul e în regulă, — zise Didenko, zîmbind. — Și acum ce ai de gînd să faci?

— Ieri m-a înșelat masa de comandă, știi, n-am putut să obțin o înclinare a discului, — explică Volovik arătînd cu mîinile cît de înclinat trebuie să fie discul. — O să transformăm suportul, mi-a venit o idee. Deși mă cam îndoiesc de disc: oare aliajul o fi corespunzător? Trebuie să mă mai sfătuiesc cu cineva... poate că ar fi bine să-l experimentez în laborator? După terminarea lucrului, o să ne ocupăm și de asta.

— Deocamdată însă continui să lucrezi cu pila?

— Da, deocamdată.

Didenko trecu în biroul șefului secției. Liubimov se tîrguia cu cineva la telefon în legătură cu trimiterea de lăcătuși pentru îndepărtarea adaosurilor de prelucrare. Mirîndu-se de neașteptata întoarcere a organizatorului de partid, șeful secției își curmă degrabă discuția la telefon și începu să-i explice cum stau lucrurile cu turbina: rotorul... diafragmele... cilindrul... regulatorul... au început montarea... Au început să îndepărteze adaosurile de prelucrare.

— Mai ai de gînd să te ocupi mult timp cu lucrul de mînă? — îl întrerupse Didenko.

Liubimov își desfăcu brațele.

— Aș fi bucuros să nu mai lucrez manual, dar ce pot să fac? Chiar ieri s-a încercat mașina lui Volovik. Și ce-a ieșit? Un eșec! Desigur că n-o putem lăsa baltă, e o idee bună. Vom continua experiențele, dar...

— Știi ceva, Gheorghi Semionovici? Dumneata vrei să lichidezi metodele meșteșugărești de muncă tot prin metode meșteșugărești. Poate că ar trebui să-l chemi pe Volovik și pe cei care îl ajută, să antrenăm laboratorul, pe reprezentanții secției tehnice, pe unii din mecanicii cu experiență... și să-i punem să rezolve, repede și organizat, toate problemele legate

de mașina lui Volovik! Și cred că asta ar fi mult mai bine decît să cerșim lăcătuși de pe la alte secții.

Îi telefonă lui Efim Kuzmici și cînd acesta veni închise ușa cu cheia.

— Și acum hai să vorbim deschis.

Vestea întoarcerii lui Didenko ajunse la director chiar în dimineața aceea și Nemirov zîmbi aflînd că organizatorul de partid se dusese de-a dreptul în secția turbine. Ce om fără astîmpăr și Didenko ăsta! A lipsit două zile și se și teme ca nu cumva în lipsa lui să se fi întîmplat ceva în secție.

Nu trecu mult și îi telefonă chiar Didenko.

— Te salut, Grigori Petrovici! Am de vorbit cu oamenii cam o jumătate de oră, și după aceea vin la dumneata. E bine?

— Una din două, — răspunse Nemirov, — sau ai izbutit să faci totul într-o singură zi, sau ai înțeles că într-o singură zi n-ai să poți face nimic!

— La Moscova și să nu izbutesc? Sigur că am izbutit și m-au ajutat! Și încă cum! — răspunse însuflețit Didenko. — Peste o jumătate de oră am să-ți povestesc totul.

Dar cînd Nemirov telefonă peste o jumătate de oră la secția turbine, Liubimov îi răspunse printre dinți:

— A fost și a plecat adineauri, Grigori Petrovici. Unde, nu știu.

Peste o altă jumătate de oră, Nemirov, supărat, îi dădu dispoziții secretarei să-l caute imediat pe organizatorul de partid și să-l cheme de oriunde ar fi.

Secretara îi telefonă lui Efim Kuzmici, care îi spuse că Didenko se află pe undeva prin secție, pentru ca după o clipă să-i comunice că plecase și de acolo. Probabil că se afla la secția de piese turnate și fasonate.

La rîndul său, șeful secției de piese turnate îi răspunse că organizatorul de partid nici nu călcase pe acolo, dar se corectă imediat spunînd că de fapt trecuse pe acolo și discutase cu comsomoliștii de la postul de control.

Nemirov stătea alături de secretară, cerîndu-i să-l găsească pe Didenko oriunde ar fi. Telefonista chemă pe rînd toate secțiile, transmițînd comunicarea secretarei directorului; de pretutindeni i se dădea același răspuns: a trecut mai de mult, dar a plecat în secția de tratamente termice... Nu se află

la şeful secţiei, la sediul Comsomolului a fost... A plecat chiar acum... La secţia sculărie l-a chemat pe Fetisov şi se plimbă în sus şi-n jos cu el pe aleea din faţa secţiei...

Nemirov se pregătea tocmai să trimită pe cineva după el, cînd apăru Didenko, bine dispus, cu un aer de om mulţumit din care răzbătea totuşi conştiinţa unei uşoare vinovăţii.

— Iartă-mă, te rog, Grigori Petrovici, a trebuit să întîrzii puţin, n-am ştiut că mă aştepţi! — începu el, trecînd împreună cu directorul în cabinetul acestuia. — I-am luat puţin la rost pe Kuzmici, şi pe Liubimov... Apoi m-am lămurit şi în problema lui Volovik... Dar ce zici de iniţiativa lăudabilă a comsomoliştilor? Am stat de vorbă cu cîţiva din cei de la posturile de control — sînt nişte băieţi de aur: cînd îşi pun ei ceva în cap — apoi ţine-te, că nu-i tocmai uşor să rezişti ritmului lor!

Nemirov nu aflase nimic despre această iniţiativă a comsomoliştilor şi lui Didenko i se păru că nici nu-i acordă importanţa cuvenită.

— Ia spune-mi mai bine ce mai e nou la Moscova şi de ce te-ai întors aşa de repede şi încă cu avionul?

— Ştiu şi eu ce să-ţi spun... Mi-am dat seama că munca principală e aici în uzină şi că nu trebuie să pierd nici măcar o oră. Mi-am dat seama că e mai important să tratăm aici, la faţa locului, cu uzinele furnizoare, să mobilizăm oamenii, de acolo, să obţinem din partea lor promisiunea că ne vor ajuta... Grigori Petrovici, dragul meu, ce-ar fi să mergem chiar acum la Saganski şi la Volghin!

— Da, aveam şi eu de gînd să mă duc, dar te aşteptam, — zise nemulţumit Nemirov. — Şi acum, să trecem direct la chestiune: n-ai putut realiza nimic, nu-i aşa?

— Cum vine asta, nimic? Mie mi se pare că dimpotrivă, am realizat foarte mult!

Şi începu să povestească grăbit şi nerăbdător. Pentru el, cel mai însemnat rezultat al călătoriei la Moscova era încrederea şi vioiciunea sănătoasă cu care se întorsese în urma discuţiei de la Comitetul Central... Dar cum să transmită această dispoziţie directorului, care îl asculta sceptic, încercînd să afle ceva concret, material?

— Inseamnă aşadar că au făgăduit să grăbească trimiterea maşinilor-unelte... Dar cînd? Ce anume ţi-au spus?

In toiul discuției Didenko se uită la ceas, își ceru iertare și puse mîna pe telefon. Cînd auzi în receptor glasuri stridente și gălăgioase de copii, zîmbi înduioșat. Rugă să fie chemată Ekaterina Ignatievna.

— Katiușa, eu sînt! — strigă el auzind vocea soției lui. De cîte ori telefona la școală, vorbea tare, aproape striga, pentru că i se părea că altfel n-o să-l audă.

— Kolea, tu ești? De unde vorbești? — se miră ea; era vădit că se bucura, deși nu vorbea cu glasul ei obișnuit de acasă, ci pe un ton stăpînit și sever, așa cum vorbea întotdeauna la școală.

— Ce face Gavriuška? E sănătos?

— Desigur. Ieri a făcut o ispravă nouă: a spart geamul de la ceas.

Parcă o vedeai cum zîmbește, aducîndu-și aminte de amănuntele hazlii ale acestei întîmplări.

— Ei, cum e la Moscova? — îl întrebă ea după cîteva clipe și Didenko înțelese după liniștea care se lăsa că elevii ei din clasa a VII-a erau lîngă ea și ascultau atenți convorbirea. — Sînt întrebată aici dacă ai văzut clădirea Universității din Moscova?

— Am văzut-o, Katiușa, mi-am făcut timp și m-am dus s-o văd, dar n-am avut noroc pentru că era ascunsă în ceață. Am reușit să număr doar pînă la etajul al cincisprezecelea, mai departe n-am mai putut vedea fiindcă intrase în nori.

— În nori? — se minună Katia și repetă pe loc cele auzite curioșilor din jurul ei dar chiar în clipa aceea răsună în receptor sunetul tremurat al clopoțelului, așa că își luară degrabă rămas bun. Katia trebuia să intre în clasă.

Nemirov primi explicația cu un zîmbet de înțelegere prietenească — îi erau atît de cunoscute toate acestea! Katia se bucurase auzindu-și soțul și se grăbise la treburile ei...

— Și acum hai să mergem să-i facem o vizită nevesti-ti! — zise Didenko. — O să-ți povestesc totul pe drum. Hotărîrea rămîne hotărîre, dar mai întîi trebuie să urmărim înțelegerea reciprocă, așa ca oamenii să se apuce de treabă din tot sufletul.

— Dar hotărîrea ți-au promis-o totuși? — îl întrebă Nemirov pe cînd se urcau în mașină.

— Mi-au promis-o, — răspunse Didenko și după ce tăcu puțin, adăugă: — Trebuie să ne reorganizăm temeinic, Gri-

gori Petrovici, şi să avem încredere pînă la capăt în propriile noastre forţe, nu să ne tot bizuim pe tata-moşul!

Aşa era obiceiul lui Didenko: de cîte ori îl dojenea pe director pentru cîte ceva, spunea întotdeauna „noi".

Saganski îi primi cu toate onorurile. Totul în jurul lui era foarte arătos: şi cabinetul uriaş cu mobilă masivă sculptată, şi covoarele, şi secretara severă, şi cutia de pe masă, plină cu ţigări scumpe, pe care le păstra însă pentru oaspeţi, pentru că el fuma numai „Steluţa" — motiva că toate celelalte ţigări îl fac să tuşească.

Poftindu-i pe oaspeţi să ia loc, cu amabilitatea unei gazde primitoare, el sporovăi la început despre tot felul de lucruri, dar cînd discuţia ajunse la chestiunea principală, începu să se vaite:

— Îţi închipui poate că eşti singurul? Crezi că cei de la generatoare nu mă presează? Una, două, îmi vorbesc de Krasnoznamenka! Dar metroul crezi că nu mă grăbeşte! Iar „Stankostroitel" crezi că tace?

După ce îşi spuse păsul se linişti ca prin farmec şi-i asigură că cei de la uzina metalurgică n-au făcut încă pe nimeni să întîrzie din cauza lor. Apoi îi spuse secretarei să cheme o serie de lucrători printre care şi pe Klava. Pe secretarul comitetului de partid uitase să-l cheme; Didenko îi aminti de asta şi Saganski se grăbi să adauge:

— Ah, da! Cheamă-l şi pe Brianţev.

Klava intră cu o mapă, îi salută cu amabilitate, ca pe nişte străini, iar cînd Saganski îi spuse: „Mi se pare că vă cunoaşteţi!" — Klavei i se furişă pe faţă un zîmbet.

Klava nu se amestecă prea mult în discuţii. Numai cînd era nevoie de unele date, ea le dădea exact şi pe scurt, fără să-şi consulte mapa. Lui Nemirov, atitudinea ei i se părea cam ciudată: nu cumva era prea modestă? Şeful serviciului de planificare ar trebui să vorbească cu mai multă autoritate!

Lucrătorii se perindau prin cabinet, fiecare la rîndul său iar Saganski îi prezenta „clienţilor noştri". Nemirov îi cunoştea pe toţi din povestirile Klavei care vorbea despre tovarăşii ei de muncă cu atîta dragoste, încît, la început, Nemirov fusese gelos, cînd pe unul, cînd pe altul. Acum îi privea cu atenţie pe aceşti oameni cunoscuţi din auzite. Ei, iată-l pe omul ăsta mă-

runțel, cu înfățișarea obișnuită, care e Egorov, minunatul inginer șef, despre care Klava vorbea entuziasmată. Iar posomorîtul șef al cuptoarelor Martin, cu capul ușor încărunțit, nu e cumva Zlobin, acela despre care Klava spune că e un „flăcău încîntător"?

Dealtfel, în timpul discuției, Grigori Petrovici începu să fie de acord cu Klava: Zlobin era într-adevăr un om minunat, pentru care nimic nu părea imposibil — numai să știi să „mobilizezi oamenii", obișnuia el să spună. Despre oțelarii lui vorbea ca un îndrăgostit. Egorov avea o atitudine prudentă, era zgîrcit în angajamente, făcea tot felul de obiecțiuni, pentru ca, pînă la urmă, tot el să sugereze soluția. Nemirov își dădu repede seama că Egorov era omul cel mai important din uzină.

Dar Saganski ce face? Care e rolul lui? Cînd se afla printre directorii de uzine, declara: „Eu am depășit planul", „eu dau șarje rapide". Nemirov rîdea adesea de el: tare ar fi vrut să-l vadă pe rotofeiul ăsta lîngă cuptor, cum „ar da o șarjă". Acum însă, Nemirov își dădea seama că, în ciuda unor obiceiuri caraghioase, Saganski era un bun organizator care știa să-și aleagă subalternii, să se bizuie pe ei și să se sfătuiască cu ei.

— Cum ți-a plăcut secretarul lor de partid? — întrebă Didenko, după ce se urcară în mașină.

Nemirov nu-i putea spune nimic pentru că nici nu-l observase.

— Se poate? E omul pe care și l-ar dori orice director ambițios! — zise Didenko rîzînd. — Ai să vezi, Grigori Petrovici, că, la alegeri, o să cadă cu succes, dacă, bineînțeles, n-o să fie scos din muncă mai înainte! Și-ți spun, pe cinstea mea, că Saganski, folosindu-se de votul secret, va șterge încetișor numele lui. Va ofta, dar îl va șterge.

„Nu, zău, un om, cum și-ar dori orice director ambițios...? se gîndi Nemirov. Nu cumva face aluzie la mine? Dar, la urma urmei, de ce-aș ascunde-o — cîteodată doresc într-adevăr ca organizatorul de partid să fie mai îngăduitor și să nu-mi mai dea atîta zor. Didenko, de pildă: omul ăsta mi-e drag și-l respect... și totuși, uneori, mă enervează. Of, cum mă enervează!"

— Cît despre soția ta, e o femeie grozavă! — zise Di-

denko. — Ştie să-şi impună părerea... Nu seamănă cu Kaşirin al nostru.

Grigori Petrovici zîmbi mulţumit — de astă dată n-avea de gînd să-l apere pe excelentul său funcţionar, cu toate că nu-şi dădea prea bine seama de ce se certase Klava cu Saganski. Ascultase doar începutul discuţiei, în timp ce vorbea cu Egorov, şi nu auzise decît cînd Saganski o întrerupsese nemulţumit:

— Zău, Klavdia Vasilievna, lasă-le, astea sînt inovaţii!

Nemirov o văzuse pe Klava schimbînd feţe-feţe, sprîncenele i se împreunaseră sever, formînd o cută adîncă pe frunte — cunoştea bine cuta aceasta îndărătnică. Pesemne că se simţise stingherită că Saganski o întrerupsese de faţă cu toţi şi că soţul ei auzise aceasta.

— După părerea mea însă, — răspunsese Klava cu glas hotărît, — în planificare pot să fie şi vor fi neapărat inovaţii.

Didenko, cu spontaneitatea-i caracteristică, o susţinuse imediat:

— Să ştii că ai dreptate! Parcă un economist nu poate fi şi inovator? Dă dumneata o pildă, Klavdia Vasilievna!

Klava îi zîmbise şi-i răspunsese cu bunăvoinţă:

— Nu zău, planificarea trebuie să corespundă...

Apoi căzuse pe gînduri şi nu mai luase parte la discuţii.

Cînd toţi se ridicaseră şi începură să-şi ia rămas bun de la „clienţi", Didenko îi spusese Klavei în glumă:

— Aşadar, Klavdia Vasilievna, aşteptăm să ne daţi un exemplu!

Klava îi răspunsese tot cu o glumă:

— De ce să aşteptaţi de la noi? Aveţi doar şi dumneavoastră un planificator!

Îi conduse pînă în capătul scării, rămase acolo în timp ce ei coborau şi le făcu semn cu mîna cu simplitatea firească ce-i era caracteristică.

Pe măsură ce se apropiau de uzina de construcţii de maşini-unelte buna dispoziţie a lui Nemirov se topea. Despre uzina aceasta se scrisese mult în ultima vreme, iar despre a lor nu se vorbise nimic — şi lucrul acesta i-l subliniase Raskatov. De curînd apăruse un articol scris chiar de Volghin, directorul uzinei. Nimic de spus, un articol inteligent, dar nu cumva cam prea sigur de sine? După cele constatate la Sa-

ganski, era interesant de văzut acum felul cum se comporta acest director la locul de muncă. Numai de nu i-ar trece prin gînd să-l cheme pe Gorelov sau să-i ducă din secţie în secţie să se minuneze de Gorelov — şi încă în prezenţa lui Didenko.

Volghin îi plăcu lui Nemirov, chiar din momentul cînd le ieşi în întîmpinare în cabinetul său spaţios, mobilat sobru, cu mobilă de culoare deschisă. Era un om tînăr, cam de aceeaşi vîrstă cu Nemirov, poate chiar mai tînăr. Nemirov îl mai întîlnise pe la consfătuiri, dar de astă dată Volghin i se păruse cu totul altfel — un adevărat gospodar!

— Poftiţi, vă rog! — îi invită scurt Vologhin, arătîndu-le fotoliile de lîngă masă; apoi se aşeză şi el şi se pregăti să-i asculte, negăsind, se vede, cu cale, să împrăştie atmosfera rece a primelor clipe cu discuţii ce nu aveau legătură cu problemele lor.

Grigori Petrovici îşi dăduse seama că discuţia nu va fi uşoară, dar cînd expuse miezul chestiunii, Volghin zîmbi şi-i răspunse:

— Am înţeles. Noi ajutăm Krasnoznamenka şi indirect, pentru că majoritatea maşinilor-unelte pentru uzina de construcţii de maşini vin de la noi. Le-am livrat de multe ori înainte de termen şi o să le mai livrăm. Dar am impresia că va trebui să vă venim şi dumneavoastră în ajutor. Trebuie deci să precizăm ce vom putea face.

Apăsă pe butonul soneriei şi, după o clipă, intră în birou secretara, o femeie tînără, cu o ţinută foarte serioasă; îşi notă pe cine să cheme şi ieşi.

Secretarul comitetului de partid fusese invitat cel dintîi, lucru pe care Nemirov nu putu să nu-l observe. Era curios să-l cunoască. Secretarul comitetului de partid era mult mai în vîrstă decît directorul, dar foarte energic şi ager; în privinţa asta, semăna mult cu Didenko. Era limpede că Volghin îl respectă, iar în timpul discuţiei îl consultă în nenumărate rînduri. Dealtfel, ar fi fost greu să numeşti aceasta o discuţie. Volghin expuse pe scurt cererea uzinei „Krasnîi turbostroitel", după care îşi spuse părerea: trebuia să se dea ajutor. Apoi ascultă, pe rînd, propunerile şi ideile lucrătorilor săi. Uneori, după ce asculta pe cîte cineva, Volghin dicta pe loc secretarei cîte o dispoziţie — şi odată problema rezolvată, nu se mai discuta despre ea.

Nemirov observă că faptul acesta era pe placul tuturor lucră-

torilor uzinei — dealtfel şi lui îi plăcea această metodă — şi că ei se uitau la directorul lor cu un fel de mîndrie.

— Tovarăşe Gorelov! — strigă directorul, aruncîndu-i lui Nemirov o căutătură.

De-abia acum îl recunoscu Nemirov pe inginerul de pe urma căruia avusese atîtea neplăceri cu doi ani în urmă. Era un om mai în vîrstă, ursuz, şi cu o înfăţişare posomorîtă, un om ca mulţi alţii, dar cu care Nemirov nu suferea să aibă de-a face. Gorelov se ridică de pe locul său şi răspunse rece că primeşte sarcina. Apoi începu să-şi expună ideile. Nemirov înţelese din cuvintele lui că secţia lucrează după un grafic orar şi că noua sarcină va cere conducerii replanificarea şi o nouă normare a întregii munci. La sfîrşit, Gorelov ţinu să repete că întregul colectiv al secţiei va sprijini bucuros pe cei de la turbine, apoi zise încet:

— Şi eu, cu atît mai mult. E doar uzina de care sînt atît de legat, în care am început şcoala de pe lîngă uzine.

Cînd, la invitaţia directorului, porniră să viziteze uzina, lui Nemirov îi ardeau obrajii. In secţia mecanică de montaj, condusă de Gorelov, zăboviră mai mult şi Grigori Petrovici, cu ochiul lui ager, îşi dădu seama imediat că secţia este într-adevăr organizată cu multă precizie şi chibzuială, că se aplicaseră multe inovaţii, mulţumită cărora ciclul de montare a strungurilor fusese redus de două ori. Ce s-o fi întîmplat cu Gorelov? Poate că îi era mai uşor să lucreze aici sau poate că, între timp, şi-a ridicat nivelul profesional şi a învăţat din greşeala pe care a săvîrşit-o cîndva?

Ghicindu-i parcă gîndurile, Volghin îi spuse:

— La noi, şefii de secţii se bucură de foarte multă independenţă. Secţiile lucrează numai pe bază de hozrasciot. Eu nu mă amestec în lucrurile mărunte. Riscul inteligent îl încurajăm, cît despre greşeli... dacă cineva greşeşte, îl ajutăm să-şi îndrepte greşeala, — şi din nou îi aruncă lui Nemirov o privire grăbită.

In maşină, Didenko începu să vorbească cu însufleţire:

— Ce interesant e să priveşti şi să asculţi stînd de o parte, nu-i aşa? Ştii, eu tot timpul n-am făcut decît să compar. Nu-i rea uzina noastră şi, în unele privinţe, ei sînt chiar în urma noastră, dar avem şi multe de învăţat de la ei.

Nemirov îi era recunoscător pentru cuvintele acestea şi-i zise, dîndu-i curaj :

— Da, într-adevăr, am reţinut unele lucruri.

Dar, simţind că n-o să poată evita o anumită discuţie, adăugă :

— Cît despre Gorelov, cred că acum e la locul potrivit. Secţia aceea e mai mică şi mai simplă, maşinile-unelte vin în serii mari, aşa încît poate folosi toate avantajele producţiei în bandă, iar, pe deasupra, uzina fabrică produse de un singur tip.

— Dar cine spune că n-ai dreptate, Grigori Petrovici ? — răspunse Didenko. — Nu înţeleg de ce încerci să-mi demonstrezi lucrul ăsta cu atîta înflăcărare ?

5

In biroul Aniei era semiîntuneric. Lampa de pe birou nu lumina decît în jurul ei şi-şi arunca razele pe chipul Aniei Karţeva, care stătea aplecată deasupra unei coli de hîrtie wattman liniind-o şi socotind ceva în şoaptă. Deodată îşi ridică privirea de pe hîrtie şi-i zîmbi lui Polozov :

— Te grăbeşti ? Aşteaptă numai puţin ! Altminteri, dacă mă zoreşti, greşesc.

Alexei se lăsă în fotoliul din colţul camerii — un fotoliu vechi, dar nespus de comod. Resimţi toată oboseala din ultimele trei zile. De la o vreme, nu mai găsea în muncă nici o bucurie. Il enervau mai toţi din jur : unii, deşi nu-l ocoleau, se fereau totuşi să-l privească în ochi şi-i spuneau în cîteva cuvinte şi pe un ton rece ceea ce aveau de spus. Alţii îi arătau o milă de-a dreptul jignitoare. Liubimov se purta cu el exagerat de politicos şi, de fiecare dată cînd îi dădea vreo dispoziţie, nu uita să adauge : „Te rog, Alexei Alexeevici !“ De sfătuit, nu se mai sfătuia însă cu el şi, de fapt, îl înlăturase de la conducerea secţiei. Rugîndu-l să se ocupe de Volovik, îl întrebase în mai multe rînduri dacă a obţinut vreun rezultat, iar cînd, în sfîrşit, se făcu proba maşinii fără să se obţină ceva pozitiv, i se adresase lui Polozov cu un aer sfătos :

— Vezi, Alexei Alexeevici ? Bine ne-ar mai fi stat dacă ne bizuiam pe el.

Alexei aştepta întoarcerea lui Didenko. I se întîmplă însă ceva cu totul neplăcut. Aflînd că organizatorul de partid se află la Liubimov, Alexei se grăbise să-l întîlnească, repetîndu-şi în minte toate argumentele pe care intenţiona să i le înfăţişeze. Uşa cabinetului era însă încuiată pe dinăuntru.

— Tovarăşul Didenko e ocupat acum cu Etim Kuzmici, — îi spuse secretara. — Mi s-a dat dispoziţia să nu las pe nimeni să intre.

Tot plimbîndu-se de colo pînă colo, pînă la sfîrşitul zilei de lucru, Alexei se abătu într-o doară şi pe la cabinetul tehnic. Lumina odihnitoare din birou şi faptul că nu mai era nimeni acolo înafară de Ania, care era ocupată şi nu-i punea nici o întrebare, îl ademeniră să rămînă. Urmărea cu privirea părul Aniei, pieptănat strîns, care strălucea în lumina lămpii de pe birou şi se minuna de siguranţa cu care mîinile ei mici şi puternice foloseau linia şi peniţa. Nu văzuse niciodată o faţă ca a ei: gingaşă şi totodată severă, şi o privire atît de duioasă, încît îi veneau aproape lacrimi în ochi.

— Ce-i cu dumneata? — întrebă Ania, simţindu-i privirea aţintită asupra ei.

— Nimic, Ania. Te deranjez? Imi face plăcere să stau aici, pe întuneric.

Ania îşi aruncă ochii spre ungherul întunecos în care se afla Alexei, căutînd să-i desluşească expresia feţei:

— Alioşa... mai eşti convins că ai avut dreptate?

— Da.

— Şi eu. Zilele acestea.. — începu Ania gînditoare, întorcîndu-se spre Polozov, — m-am tot frămîntat... şi nu mi-a fost uşor să înţeleg totul, pentru că nu cunosc încă bine secţia... Dar ia spune-mi, te rog, Alioşa, ce părere ai despre Skvorţov?

Skvorţov era şeful sectorului patru şi omul pe care Liubimov voise să-l înlocuiască cu Ania. Il cunoscuse şi ea, stătuse mult de vorbă cu el şi, de atunci, în capul ei totul era un vălmăşag.

Alexei, căruia ideea unei discuţii despre lucruri care n-aveau nici o legătură cu dînsul nu-i surîdea de loc, îi răspunse scurt:

— E un muncitor bun, dar nu învaţă.

— Asta mi s-a părut şi mie.

— Dar parcă numai el e aşa! — exclamă deodată Alexei

cu înflăcărare. — Lumea spune că Liubimov şi cu mine nu ne înţelegem. Ba unii spun că ne-am duşmăni pe chestiuni personale, parcă am avea cine ştie ce de împărţit. Dar, de fapt, lucrurile sînt mult mai serioase... E vorba de o anumită linie... Nu ştiu dacă dumneata ţi-ai dat seama de asta, dar felul în care conduce Liubimov te înăbuşe, îţi seacă energia şi iniţiativa... Nu-ţi dai seama că mereu trebuie să spargi zidul acestei rutine cu iz de înţelepciune şi de politeţe?

Ania se înroşi pînă în creştetul capului şi, tulburată, scăpă linia din mînă; vîrful peniţei se înfipse în hîrtie.

— Am ştiut eu că aşa se va întîmpla, — murmură ea şi se aplecă cu totul deasupra hîrtiei, prefăcîndu-se că vrea să radă cu lama pata de tuş de pe hîrtie.

Alexei nu-şi lua ochii de la ea, întrebîndu-se de ce s-o fi înroşit atît de tare. Tocmai se pregătea s-o întrebe, cînd sună telefonul; telefonista de la centrala uzinei îl căuta pe inginerul Polozov, care trebuia să se prezinte de urgenţă la comitetul de partid.

— Ei, acum e acum! — făcu Alexei, presimţind ce-l aşteaptă.

Ania se sculă, îi luă mîna şi i-o strînse cu putere.

— Caută să-ţi păstrezi calmul, — îi şopti ea. — Şi, după aceea... treci şi pe aici! Te aştept.

Cuvintele acestea avură darul să-i mai uşureze puţin sufletul şi cu toate că ştia precis că la Didenko nu-l aştepta nimic vesel, porni spre comitetul de partid înviorat, făgăduind să ducă lucrurile pînă la capăt, iar dacă va fi nevoie să se lupte cu toţi, chiar şi cu Didenko. „Ce-ai făcut?" o să-l întrebe Didenko. Iar el o să-i povestească...

Ieşindu-i în întîmpinare, Didenko îl întrebă, fără să-i dea măcar bună ziua:

— Cum merge planul de dezvoltare a secţiei?

— Care plan? — răspunse Polozov, prefăcîndu-se că nu înţelege. — Planul lui Garşin şi a lui Liubimov?

— Nu! Planul de măsuri tehnice pe care l-a propus Vorobiov.

Uimit de această introducere, Alexei mormăi drept răspuns că planul se afla abia în faza elaborării; cît despre dispoziţia directorului referitoare la noul termen...

— Cum adică : dispoziţia şi planul se bat cap în cap ? — se grăbi să ceară explicaţii Didenko.

— Nu, dar...

— Nu spui tot, Alexei Alexeevici, nu spui tot ! — îl dojeni Didenko şi, cu un gest hotărît, îl luă de umeri, întorcîndu-l spre el, aşa că se treziră faţă în faţă. — Ia să vedem ! După cîte ştiu, cu elaborarea acestui plan ai fost însărcinat dumneata, împreună cu Babinkov. Şi ce-aţi făcut ? La început aţi lucrat slab. Cum se poate una ca asta ? Doar un astfel de plan nu-i o treabă oarecare de birou, ci un plan de creaţie colectivă ! Şi aşa şi trebuie elaborat ! Fiecare muncitor trebuie să-şi aducă aportul şi asta într-o zi, două, cel mult o săptămînă, nu mai tîrziu. Pentru că nu ne putem îngădui să tărăgănăm lucrurile. Insemnaţi-vă fiecare propunere, fiecare sugestie, iar pe cele serioase, puneţi-le imediat în practică ! Numai dumneata şi cu Babinkov n-o s-o scoateţi la capăt; şi-apoi, Babinkov e cam molatic, nu-i aşa ? Aici e nevoie de o echipă de şoc, de un comandament ! Antrenează-l şi pe Vorobiov ! El a fost cu ideea şi, pînă la urmă, l-aţi lăsat deoparte. Ia-l şi pe Garşin, tehnologul vostru... De ce te strîmbi aşa ? Nu vrei ? Nici nu trebuie. Ia-o pe Karţeva ! O cunoşti ? N-are a face că-i nouă, în schimb e energică.

— Nikolai Gavrilovici ! — exclamă Alexei, care continua să creadă că e vreo neînţelegere la mijloc şi ţinea să pună lucrurile la punct. — Totul e minunat, dar... dumneata ai citit dispoziţia directorului ? Ştii ce conţine ?

Didenko izbucni în rîs şi-l bătu pe umăr.

— Trebuie să ştii să înţelegi şi dispoziţiile, — îi răspunse el. — Planul pe care-l elaboraţi voi trebuie să trezească o astfel de activitate, încît dispoziţia să poată fi îndeplinită mai uşor. Tovarăşii dumitale cum au înţeles-o ? O muncă de asalt, nu-i aşa ? Să gîfîi şi să te treacă şapte rînduri de năduşeli ? Treaba asta, dragul meu, ţine de domeniul trecutului. La asta v-a inspirat noua dispoziţie ? Să vă fi îndemnat într-adevăr la aşa ceva ? Intr-adevăr, e metoda cea mai cunoscută, dar păşind pe acest drum n-o să dobîndiţi nici un succes, sau poate un succes ieftin, de scurtă durată, după care ar urma lacrimile... Voi trebuie să aplicaţi în aşa fel dispoziţia directorului, încît să treziţi întreaga energie a secţiei, să aplicaţi cu cea mai mare

operativitate tot ce e nou, iar lipsurile să le corectaţi din mers, nu în salturi, ci organizat. Nu muncă de asalt, ci muncă ritmică.

— Dar acelaşi lucru l-am spus şi eu!

— Dacă ai spus aşa, atunci ai avut dreptate. Şi acum, uite de ce te-am chemat: joia viitoare va trebui să prezinţi la şedinţa comitetului de partid darea de seamă asupra planului şi iniţiativei voastre. Aţi început un lucru bun şi noi o să-l susţinem şi o să-l popularizăm în întreaga uzină. În darea de seamă, va trebui să stărui asupra iniţiativei de masă a muncitorilor, şefilor de brigadă şi a maiştrilor, precum şi asupra planificării cercetărilor creatoare. Pînă joi, veţi acumula o oarecare experienţă. Şi o să vorbeşti despre toate acestea scurt şi pe înţelesul tuturor.

— Dar de ce să ţin eu darea de seamă?

— Pentru că dumneata vei fi responsabilul acestei munci. Aşa am hotărît astăzi.

— Cu Liubimov? — întrebă Alexei fără voia lui.

— Crezi oare că astfel de hotărîri se pot lua fără şeful secţiei? — zîmbi Didenko. — Aci, cuvîntul lui e hotărîtor.

Şi, începînd să se plimbe din nou în sus şi în jos prin cabinet, îi spuse:

— Am impresia că nu prea eşti în apele dumitale, Polozov.

Alexei ridică din umeri, fără să scoată o vorbă.

— Faci pe misteriosul? — rîse Didenko şi dădu iar ocol cabinetului, bombănind ceva doar pentru el. — Şi totuşi n-ai dreptate! — continuă el, după un răstimp. — Desigur că nu e uşor să respecţi termenul, dar trebuie să priveşti problema sub un alt unghi. Colectivul are mare nevoie să obţină victorii. Trebuie, trebuie neapărat să trecem cu bine peste hopul care este livrarea primei maşini noi. Toată această tărăgăneală demoralizează oamenii, îi enervează, le atinge buzunarul şi mai ales mîndria lor de muncitori, şi nu numai directorul sau Liubimov, ci toată secţia are nevoie de victorii, pentru ca, pînă la urmă, să-şi întărească încrederea în forţele proprii şi să-şi ia avîntul necesar. Mă înţelegi?

— Da, încep să înţeleg, — zise Alexei, simţind că i se ia o piatră de pe inimă. — Dar...

— Nici un fel de dar! — îl întrerupse Didenko. — Eşti un om cinstit şi ai spus cinstit şi pe faţă ceea ce alţii gîndesc, dar nu spun. Şi, pentru asta, îţi mulţumesc! Nu pentru că n-ai a-

vut încredere în termen, ci pentru că ţi-ai dat pe faţă gîndurile dumitale tainice. Printre noi se găsesc destui amatori de zarvă, de paradă, de angajamente solemne şi răsunătoare. Iar alţii sînt amatori de dispoziţii severe. Fac gălăgie, apoi speră că totul va fi dat uitării, va fi trecut cu vederea. Se prea poate ca şi la noi să se întîmple aşa ceva. De ce să nu spunem lucrurilor pe nume ?

Stătu o clipă la îndoială, de parcă ar fi chibzuit dacă e cazul să-i destăinuie tînărului inginer gîndul său.

— Să spunem lucrurilor pe nume ! — repetă el. — In momentul de faţă, secţia nu-i pregătită să poată livra pînă la 1 octombrie patru turbine, dar noi trebuie să facem în aşa fel, încît, în cel mai scurt timp, să le poată livra. Pentru că altfel n-o să ne putem lua avînt ! Şi de lucrul acesta e nevoie ca să putem livra turbine Krasnoznamenkăi, raion industrial mare şi foarte important pentru stat. Dar e nevoie şi pentru uzină, pentru ziua de mîine a uzinei. La discutarea proiectului acestei dispoziţii am luat parte şi eu, prietene, şi am ţinut seama de toate : nu numai de posibilităţile, ascunse încă, ale secţiei, dar şi de influenţa partidului, şi de munca de agitaţie în masă, şi de capacitatea unor oameni ca Polozov, Volovik, Smolkina şi alţii... Şi de planul vostru de creaţie colectivă am ţinut seama. Ai înţeles ?

Apoi Didenko îl apucă de umeri şi îl împinse uşurel spre uşă : Du-te şi apucă-te de lucru ! Şi nu uita că darea de seamă pe care o vei prezenta, va trebui să fie nu numai concretă, ci să aibă şi darul de a-i înflăcăra pe oameni ! La comitetul de partid, vor veni oameni din toate secţiile.

In timp ce Polozov se pregătea să iasă, Didenko îl prinse fără veste de braţ şi-l întrebă :

— Ce părere ai despre noile alegeri pentru biroul de partid ?

Alexei tăcu, pentru că întrebarea îl găsise nepregătit.

— Păcat că nu te-ai gîndit la asta, comunistule ! Doar alegerile bat la uşă, — îl chemă înapoi în cabinet şi închise uşa. — Ce părere ai despre Efim Kuzmici ?

— Pe Efim Kuzmici îl respectă toată secţia, — zise Alexei.

— Totuşi, am impresia că, în stadiul la care am ajuns, se descurcă destul de greu.

— Aşa-i ! — încuviinţă energic Didenko. — E un bun mem-

bru al biroului de partid şi chiar al comitetului de partid, dar în postul de secretar, mai devreme sau mai tîrziu, va da greş. Şi trebuie să-l ferim de asta, pentru că e un bătrîn minunat!

Didenko tăcu, zîmbind cu duioşie:

— Şi ştii care-i calitatea lui cea mai de seamă? Neînfricarea! — exclamă el. — Omul acesta poartă pe umerii săi toată experienţa revoluţiei, însăşi istoria partidului! Ea e în inima lui, pentru că a luat parte la făurirea ei! Nu se teme de nimic şi înţelege tot. Chiar şi acum, de pildă... El a înţeles situaţia şi cu spiritul lui partinic a simţit că tu ai vorbit cinstit; totuşi, n-a putut pătrunde în miezul adevărului şi a dedus ceva care i se păruse că e pe aproape de oportunism! Şi a venit cel dintîi la mine. N-a ascuns nimic, aşa cum ai făcut dumneata, ci a spus totul deschis — că are îndoieli, că e necăjit, că n-a putut înţelege totul...

Il apăsă cu degetul pe Polozov în piept:

— Poate că tu ai fi putut înţelege, cu toate că, deocamdată, ai dovedit contrariul. Dar el n-a putut şi a venit imediat şi a spus tot, ca la spovedanie. In timp ce dumneata te frămînţi, taci şi cauţi să foloseşti efecte ieftine. Ai trîntit uşa şi ai plecat să-ţi cauţi, „în lumea asta largă, un colţişor mai fericit... să poţi trăi". [1]) Poate că ai şi strigat: „Cupeul!"

— Am strigat, — spuse Alexei zîmbind intimidat. — Numai că nu aveam de gînd să tac, ci m-am întors hotărît să lupt şi să dovedesc ceea ce susţin!

— Ehei, dragul meu! Dumneata ai să dovedeşti, el o să dovedească, ei o să dovedească... dar turbinele, cine o să le livreze?

— Am mai vorbit despre asta! — răspunse Alexei cu fermitate. — Treaba se poate face, numai că este nevoie de o schimbare radicală.

— O s-o facem şi pe asta! Calm, gîndit, însă repede şi operativ. O să aducem schimbări, dragul meu, o să facem schimbări, cu ajutorul dumitale. Dar, te rog... te previn şi te rog... schimbă-ţi şi felul de a fi! Eşti arţăgos. Nu căuta să sari peste cal! Nu te certa tot timpul cu Liubimov, nu te aprinde, pentru că, dintr-o bătaie, nu iese nimic bun pentru niciunul, iar voi amîndoi trebuie să faceţi treabă împreună.

---

[1]) Din comedia „Prea multă minte strică" de A. S. Griboedov. (N. red. rom.)

Alexei zîmbi şi tăcu. Acum, cînd găsea la Didenko sprijin în ce privea principala lui idee, merita oare să se mai întoarcă la lucruri de amănunt?

Cînd fu pe punctul să iasă pe poarta uzinei, îşi aminti deodată că Ania Karţeva îl aşteaptă în secţie şi se întoarse.

— Ania! — exclamă el din prag. — Victorie!

Incepu să-i povestească grăbit, fără şir, despre discuţia cu Didenko, apoi făcu un gest din mînă:

— Ajunge! Mi se împleticeşte limba! Hai să mergem pe la casele noastre!

Ieşind, îi zise:

— Ştii ce? Dacă aş fi eu şeful secţiei, aş interzice celor din uzină să rămînă la birou peste cele opt ore. Pe cinstea mea!

Ania dădu cu neîncredere din cap:

— Care şef de secţie sau maistru poate să plece atunci cînd sectorul lui lucrează? Dealtfel şi dumneata, Alioşa, îţi petreci toată seara la birou...

— Foarte rău! — zise Polozov. — Stau în secţie pentru că nu e de competenţa mea să schimb ordinea. Avem nevoie de şefi de schimb cu răspundere, de maiştri de serviciu, de un serviciu precis de dispeceri... Să se predea şi să se ia în primire schimburile ca la armată. La început, o să-ţi fie teamă să pleci cînd oamenii tăi muncesc, dar mai tîrziu o să te miri singur şi o să te întrebi de ce umblau înainte prin secţie ca lunaticii. In schimb, oamenii au să înveţe, au să se plimbe, au să cînte şi asta o să-i facă să muncească şi mai bine!

Alexei era fericit şi bine dispus şi tot drumul se gîndea cum „se vor desfăşura" mîine lucrurile, cum vor transforma cabinetul tehnic al Aniei într-un punct central, într-un cartier general...

— Da, da! — exclamă el. — Vom plasa neapărat comandamentul în cabinetul tehnic! O să vezi dumneata de cît ajutor o să-ţi fie!

Ania se înroşi din nou, dar cum Alexei era prins de gîndurile lui, nu observă. Să-i spună oare?

Dar nu izbuti să-i spună nimic, pentru că Alexei n-o însoţi pînă acasă, ci se despărţi de ea în colţul străzii, îndreptîndu-se spre bulevard şi mergînd cu paşi mari de om liber, pe deplin fericit. Unde s-o fi ducînd şi cui avea să-i împărtăşească bucuria?

Bulevardul era inundat de lumină, iar străduța lăturalnică se pierdea într-o pîclă cenușie, presărată cu reflexele portocalii, albastre și verzi ale luminilor ce răzbeau prin ferestre. Nenumărate lumini și fiecare din ele însemna o viață ; numai viața ei nu participă la nici una din ele ! La nici una !... Și tocmai acum, cînd își simțea sufletul atît de greu, cînd era nemulțumită de ea, tocmai acum n-avea cu cine să schimbe o vorbă, n-avea cui să-i spună : „Știi ? Mi se pare că astăzi am făcut o greșeală..."

Începu să se plimbe în sus și în jos prin odaia ei pustie, încercînd să judece totul calm și cu rațiune. La urma urmei, de ce să ceară sfaturi și să lase pe socoteala altuia, oricine ar fi el, dreptul de a hotărî ?

Bătu cu putere la ușa Liubimovilor. Poate că nu era bine să dea buzna în casa unui om tocmai în orele lui de odihnă, dar cine știe dacă la uzină va avea curînd prilejul să vorbească cu el, iar pînă cînd nu-i va spune ce are pe suflet, nu-și va găsi liniștea.

Intră înăuntru, dar se retrase pe dată, stingherită ; își dădu seama cît de nepotrivită era vizita ei. In jurul mesii, pe care se aflau de-ale mîncării și vin, înafară de gazde, era și Garșin, care părea puțin cam amețit ; cînd o văzu, începu să-și agite mîinile în semn de entuziasm și să-i strige :

— Anicika ! Ce bine că ai venit ! Am bătut la ușa dumitale din zece în zece minute !

Cu toată străduința Aniei de a-i convinge că nu venise decît pentru o clipă, o siliră să ia loc la masă, îi turnară vin și se grăbiră, care mai de care, s-o trateze cu cîte ceva. Ania nu putea să înțeleagă sensul acestei petreceri într-o zi obișnuită de lucru și încă într-o zi care, pentru Liubimov, nu fusese chiar atît de fericită. Și, totuși, Liubimov părea pe deplin mulțumit : atitudinea lui nu trăda prin nimic că în ziua aceea căpătase o săpuneală zdravănă de la organizatorul de partid. Pe Ania o rodea curiozitatea : oare Liubimov se preface sau te pomenești că Alexei exagerează neînțelegerea dintre ei ! Aduse vorba despre neașteptata reîntoarcere a lui Didenko ; voia să afle dacă se întorsese cu vești bune și dacă reușise să obțină vreun ajutor.

— Nu știu dacă a obținut sau nu ajutorul cerut ; fapt e că pe noi o să ne ajute, — răspunse liniștit Liubimov. — Astăzi, am pus cu el la cale multe lucruri importante. Și, fiindcă veni

vorba, Anna Mihailovna, să știi că te numim într-o comisie pentru prelucrarea propunerii lui Vorobiov. Iți mai aduci aminte de ea, nu-i așa?

Toate încercările Aniei de a surprinde pe chipul lui Liubimov vreo urmă de ciudă sau de stinghereală rămaseră fără rezultat: fața lui Liubimov avea expresia obișnuită, de superioritate și de calm. Poate că în cugetul lui nu este nici o luptă de principii?

Ghicindu-i parcă gîndul, Liubimov îi explică:

— Ce-am fi reușit noi să facem în secția noastră? Aproape nimic. Și Didenko a hotărît acum să se elaboreze un plan de organizare tehnică pe întreaga uzină, așa încît problemele noastre vor fi hotărîte de către întreaga uzină. E bine, nu-i așa?

Cu un zîmbet ironic Ania și răspunse:

— Imi închipui că Polozov trebuie să se fi bucurat mult, nu?

— Cred și eu? — exclamă Liubimov cu un zîmbet binevoitor. — Sociabil cum e, i se potrivește de minune să se ocupe cu astfel de lucruri. La așa ceva se pricepe.

Își turnă vin și ciocni prietenos cu Ania:

— In sănătatea dumitale, Anna Mihailovna!

Și începu să glumească pe socoteala lui Garșin, spunînd că de mult caută să-și aducă la el, la montaj, un ajutor cu atîta farmec...

— Dar noi avem alte planuri, nu-i așa Anna Mihailovna?

— Da, altele, — încuviință Ania și deodată se hotărî și vorbi pe nerăsuflate: — Uite ce-i, Gheorghi Semionovici! Iți sînt foarte recunoscătoare pentru atenție, dar nu pot. Te rog să nu mă transferi!

După figura lungă pe care o făcu Liubimov, Ania înțelese că el își făcuse anumite calcule personale în legătură cu mutarea ei, calcule care n-aveau nici o legătură cu problema în sine. Dar ce anume? Urmărea poate să-l mai jignească odată pe Polozov? Sau să-și facă din ea „un om de-al lui"? Sau poate că voia să-l înlocuiască pe Skvorțov, care nu-i era deloc pe plac?

— Peste cîteva luni, am să cer eu însămi să fiu mutată în sector, bineînțeles dacă n-ai să te răzgîndești pînă atunci, — continuă Ania să-i explice: — Acum însă... începe un lucru atît de viu! Eu văd de pe acum cum trebuie să leg acest plan al muncilor de raționalizare de tot ceea ce e nou, de tot ce apare în tehnică... Imi dau seama, de pe acum, cît de multe lucruri se

pot înfăptui... chiar cu băieţandrii ăştia ai dumitale... A da înapoi înseamnă laşitate. Şi eu una vreau să fac ceva din ei.

Garşin începu să protesteze zgomotos:

— Mă rog, dar despre care lucruri atît de importante e vorba? Dumneata exagerezi totul! Şi de ce e nevoie de o jertfă atît de mare? Se găsesc destui care să facă munca asta.

— Unde? De ce nu s-au găsit pînă acum? Poate că lucrurile nu sînt chiar atît de importante, dar sînt neglijate într-un mod ruşinos! De-a dreptul ruşinos! Şi apoi... Gheorghi Semionovici, după mine, asta nu-i o muncă auxiliară! Nu este şi nu trebuie să fie!

Liubimov o asculta cu răceală, privindu-şi unghiile.

— Ce zici, Vitenka, n-ar fi bine să punem patefonul? — îi propuse în grabă Alla Glebovna, aruncîndu-i Aniei o privire neprietenoasă. — Despre chestiunile astea puteţi vorbi doar şi în secţie, nu-i aşa?

— Desigur! Alla Glebovna, te rog să mă ierţi!

Şi Ania sări în picioare. Acum, că spusese ceea ce era mai important pentru ea, voia să plece... Iar cît priveşte faptul că şeful se supărase, ce putea să facă?

Liubimov îşi schimbă însă pe loc dispoziţia: era vesel, binevoitor şi chiar prietenos.

— Te admir, Anna Mihailovna! — exclamă el. — De-abia acum văd ce fel de om am cîştigat noi prin venirea dumitale! Iţi mulţumesc!

O aşeză din nou pe scaun, îi turnă vin şi îşi trase scaunul mai aproape de ea:

— Dumneata mă ajuţi într-un sector de muncă foarte complicat. Dacă ai şti cît de greu îmi vine acum să mobilizez secţia!

Şi începu să-i expună cu un glas gros părerea lui despre situaţia din secţie: sarcinile sînt peste măsură de mari şi toată zarva asta cu Krasnoznamenka ne suceşte şi ne învîrteşte şi ne împiedică să organizăm întregul proces de fabricaţie...

— Ştii dumneata cum fabrică turbine firmele străine? Nici una nu s-ar apuca să execute o comandă într-un astfel de termen. Nici una din uzinele lor nu cunoaşte un astfel de volum de producţie şi un astfel de ritm... Inseamnă că le sîntem superiori? Desigur. Dar tare mai sîntem nerăbdători! Noi vrem să executăm totul mai repede...

— Bine, Gheorghi Semionovici, dar acolo nu se construieşte comunismul!

— Utilajul rămîne utilaj, Anna Mihailovna. In capitalism, ca şi în socialism, anumite capacităţi de producţie admit un anumit volum de producţie. Daţi-mi încă douăzeci-treizeci de maşini-unelte şi vreo sută cincizeci de muncitori calificaţi şi...

— Dar cu productivitatea muncii cum rămîne? — îl întrerupse Garşin, răsfoind albumul cu plăci de patefon şi căscînd alene. — Dragul meu Gheorghi Semionovici, să ştii că te afli pe o poziţie nesănătoasă din punct de vedere ideologic.

— Şi apoi, — reluă Ania, aprinzîndu-se tot mai mult din pricina discuţiei, — ce înseamnă: „Daţi-mi maşini-unelte şi muncitori"? Doar noi luăm şi creăm tot ceea ce avem nevoie. Cred că de aceea ne avîntăm atît de mult, fiindcă exigenţele noastre cresc mereu. Cine crezi că o să vă dea totul de-a gata? — Şi adăugă zîmbind: — Dealtfel, mă străduiesc să vă dau cît de curînd muncitori calificaţi.

— Am să mă bucur foarte mult de asta! — spuse Liubimov.

Garşin puse patefonul. „Cu ce masă m-am desfătat acolo — începu să cînte un glas de femeie. — Cu ce vin am fost trataţi acolo! Şi am băut, şi am băut..."

Cîntăreaţa cînta şăgalnic, atrăgător.

— Cîte fete am îmbătat eu! — glumi Garşin, rîzînd împreună cu cîntăreaţa. — Şi asta numai pentru că voiam să văd dacă măcar vreuna din ele îşi va mai păstra farmecul dinainte... Dar vai!

— Şase luni de linişte, iată ce-mi trebuie mie! — continuă Liubimov, aplecîndu-se spre Ania. — E imposibil să rezolvi atîtea probleme dintr-odată, mai ales că se ivesc mereu altele noi... Toţi cer, dar de ajutat nu te ajută nimeni.

«Da, trebuie să-i fie destul de greu, se gîndi Ania. Dar ce înseamnă: „Toţi cer, dar de ajutat nu te ajută nimeni"? Doar la şedinţa biroului de partid s-au străduit să-l ajute, dar el s-a bosumflat şi a făcut pe supăratul. De ce se ceartă cu Polozov? De ce nu vrea nici măcar să audă de Volovik? De ce nu ţine socoteală de munca mea, considerînd-o „auxiliară"? După mine, ar trebui să ceară cu insistenţă: „Ia uitaţi-vă: şi aici şi colo, sînt puncte principale, mobilizaţi-vă forţele şi căutaţi să dobîndiţi rezultate optime".»

— Ştii cum vorbeşti dumneata, Gheorghi Semionovici?

Uite așa : astea sînt sarcinile, astea sînt cerințele și ăsta sînt eu. De parcă dumneata n-ai fi o parte dintr-un întreg ! Apoi, una din două : sau privești sarcinile ca fiind ale tale personale și atunci nici nu-ți poate trece prin cap să ceri șase luni de liniște, sau le privești stînd de o parte și atunci... atunci sigur că e rău !

Liubimov se încruntă și-i răspunse cu bunăvoință, ca unui copil :

— E foarte bine că gîndești așa, dar dumneata încă n-ai înțeles bine greutățile și nevoile noastre. Cît despre vorbe frumoase... ce să-ți spun ? La nevoie, știu și eu să le spun.

Garșin schimbă placa și în odaie se revărsară acordurile vesele ale unei melodii de dans. O trase pe Ania de mînă :

— Hai mai bine să dansăm, pînă nu iese o ceartă.

Ania se ridică de pe scaun, dar nu se grăbi să danseze, ci i se adresă din nou lui Liubimov :

— Cred că totul depinde de punctul de vedere pe care te situezi... Dacă ești de părere că secția e ceva ce nu se poate schimba decît prea puțin, atunci e clar : munca mea e auxiliară și neînsemnată. Dacă însă ești de părere că tehnica crează mereu lucruri noi, că secția trebuie să crească, să se schimbe...

Liubimova răspunse cu aceeași vădită indulgență :

— Numai cînd o să ni se dea bani pentru reconstrucție, vom putea trece la o reorganizare tehnică radicală. Că așa cum e acum, toate sînt mărunțișuri !

— Toate ? — exclamă Ania. — Și cei ce lucrează cu metode rapide ? Și sutele de propuneri de raționalizare ? Și metodele înaintate ?

— Ei, dumneata încerci să mă strîngi cu ușa ! — o întrerupse Liubimov cu blîndețe. — Dumneata vrei să pui toate problemele chiar așa, deodată.

Garșin o trase cu putere pe Ania la dans și o dojeni în șoaptă :

— De ce te năpustești așa asupra lui ? E un om atît de cumsecade !

Ania îi răspunse și ea în șoaptă :

— Trebuie să plec imediat, pentru că altfel dumnezeu știe ce-am să mai spun !

Dansînd, ajunse pînă la ușă, o deschise larg cu un gest strengăresc și, oprindu-se în prag, se întoarse și strigă :

— Pierd trenul ! Vă rog să mă iertați !

Și fugi, fără să-și mai ia rămas bun.

Ajunsă în camera ei, Ania încuie repede uşa cu cheia, stinse lumina şi se lăsă încetişor într-un fotoliu, lîngă fereastră. După cum bănuise, nu trecură decît cîteva clipe şi pe coridor se auziră paşi grei. Era Garşin. Se apropie, bătu la uşă, ascultă cu atenţie, bătu din nou, încercă uşa şi rămase nedumerit, înjurînd de ciudă. Apoi se întoarse la Liubimovi, păşind greoi.

Rîzînd în sinea ei, Ania stătea în întuneric şi privea cum sclipeau în noapte miile de lumini — portocalii, albastre, verzi. Cîte clădiri, cîte locuinţe, cîte odăi... şi fiecare din ele adăpostea o viaţă necunoscută. In fiecare dintre ele, oamenii se frămîntă, gîndesc, discută, muncesc, învaţă, iau hotărîri, iubesc sau, poate, duc dorul cuiva, aşteaptă pe cineva... Şi nu toţi oamenii aceştia au cu cine să se sfătuiască, cui să-i spună: „Ştii, m-am hotărît..." Ei şi? Viaţa îşi urmează totuşi cursul ei şi nu-ţi rămîne decît să gîndeşti şi să iei singură hotărîri.

Şi iată că ea a luat o hotărîre. A ales din nou drumul cel mai greu din toate cîte i se deschideau în faţă... Dar poate că tocmai de aceea îşi simte sufletul uşurat şi totul o înveseleşte — şi luminiţele multicolore, care parcă îi fac cu ochiul din depărtare, şi vorbele pe care i le-a spus lui Liubimov, şi gîndurile ei, şi faptul că a ştiut să fugă de acolo, deşi nu fusese prea politicos; da, o înveselea pînă şi faptul că Garşin tropăise nedumerit în faţa uşii ei.

6

După ce făcu un duş, Nikolai Pakulin se îmbrăcă, îşi puse cravata, îi făcu un nod bine strîns ca să nu se mai desfacă şi se postă în faţa oglinzii zîmbindu-şi. Ai fi putut crede că se admiră, dar Nikolai nici nu se gîndea la el. Toate gîndurile lui erau la Xana care se pregătea acum să se ducă la întîlnirea cu alegătorii ei. In sinea lui, se întreba mereu dacă Xana aflase vestea că brigada lui cucerise steagul roşu de producţie al comitetului raional al Cosomolului? Se bucurase ea oare? Şi ce-i va spune astăzi, lîngă biroul locuinţelor muncitoreşti ale uzinei, după întîlnirea cu alegătorii ei?

Era uimitor cum tot ce făcea el era strîns legat de Xana.

Intr-una din zilele trecute, la şedinţa comitetului de Comsomol, Xana spusese :

— Brigada lui Pakulin a avut iarăşi o nouă şi bună iniţiativă. De ce oare n-a fost popularizată ?

După aceea, îl întrebase :

— Kolea, ia arată-mi şi mie, te rog, planurile voastre!

Şi pentru că pe Xana o interesa o iniţiativă căreia, pînă atunci, Nikolai nu-i acordase o prea mare însemnătate, aceasta deveni deodată cît se poate de importantă. Era vorba de invenţia lui Fedea Sliusarev, un om căruia îi plăcea să caute mereu alte inovaţii. De astă dată era însă vorba de un lucru pe care-l făcuse doar pentru el. De bunăseamă că nici prin cap nu-i trecuse că realizarea lui ar merita să fie „popularizată". După părerea lui, era un simplu „plan tehnic personal", în care îşi înscrisese tot ce hotărîse să facă în cursul anului, şi pe care îl atîrnase deasupra patului ca să-i fie un imbold. Nikolai îi văzuse planul — prevedea, între altele, şi trecerea examenelor cu „foarte bine" la cursurile de la şcoala medie tehnică, şi lectura literaturii de specialitate referitoare la metodele de tăiere rapidă şi multe altele. Ultimul punct suna aşa : „In semn de prietenie, să urmăresc activitatea postului de control din secţia de tratamente termice".

Nikolai rîse în sinea lui : mare şmecher ! Şi-a găsit pînă la urmă o portiţă de scăpare ca să îmbine utilul cu plăcutul ! Ştia el bine că postul de control din secţia tratamente termice înseamnă, de fapt, Katia Mironova — observase de mult pasiunea lui Fedea pentru această secţie.

Nikolai ar fi vrut ca şi ceilalţi membri ai brigăzii să-şi întocmească planuri asemănătoare şi, în special, Arkadi Stupin, pe care nu izbutise să-l atragă la cursurile serale. Arkadi era gata să facă orice treabă, numai la învăţătură nu-l puteai prinde ! Băieţii din brigadă îl cicăleau mereu :

— Ştii tu că peste cîţiva ani n-ai să mai poţi lucra dacă n-ai să ai cunoştinţe de fizică şi chimie ? Tehnica nu stă pe loc !

Incercînd să-l facă pe Arkadi să înţeleagă încotro se îndreaptă tehnica, se iscă o mică gîlceavă, pentru că fiecare din băieţi îşi avea propria lui părere în această privinţă. Problema energiei atomice — dacă va înlocui sau nu electricitatea — îl pasiona şi pe Nikolai, care uită cu desăvîrşire că el era cel ce conducea adunarea. Cînd, într-un tîrziu, îşi aduse aminte, întreaga asistenţă obosise şi era timpul să plece acasă. Şi, de-

odată, Vitka, frăţiorul lui, pe care Nikolai nici nu-l prea lua în serios, se gîndi să-şi ia un angajament: «Îmi voi însemna în fiecare zi bilanţul creşterii mele; trebuie să-mi impun o linie de conduită mai severă, că altfel nu poţi fi comsomolist, ci doar o parodie!»

Băieţii rîdeau de el:

— Şi de unde ai să ştii cu cît „ai crescut" în fiecare zi?

— Trebuie să-ţi faci rost de un centimetru!

— Te pomeneşti că nici n-ai să te mai poţi plimba! Cînd o să te invite vreo fată la cinema, tu ai să spui: „Lasă-mă-n pace! Acum cresc."

— Puteţi creşte şi împreună: azi, îi ţii tu o lecţie, mîine, îţi ţine ea!

Pînă la urmă, acest punct de o severitate necruţătoare nu rămase decît în planul lui Vitea.

Băieţii nici nu apucaseră să-şi termine planurile, nici măcar nu le transcriseseră pe curat şi Xana şi aflase despre ele. De unde oare?

Nikolai îşi închipuia cum se vor desfăşura lucrurile cînd o să-i arate planurile. Xana îl va întîmpina prietenește, apoi îşi va da părerea, iar el îi va repeta cuvintele numai şi numai pentru că le-a rostit ea. După aceea, Xana îi va convoca în grabă pe comsomoliştii ei şi va începe o discuţie... După care îşi va lua rămas bun de la el, însoţindu-l, ca o gazdă prietenoasă, pînă la ieşirea din secţie şi-i va spune: îţi mulţumesc, Kolea.

Ştia şi ce avea să se întîmple astăzi: o să umble în sus şi-n jos pe sub ferestrele biroului, pentru că discuţiile Xanei sînt de obicei lungi, apoi va ieşi, în timp ce el se va nimeri pe acolo ca din întîmplare şi poate că o va conduce pînă acasă. Numai că Xana locuieşte prea aproape: de-abia ai reuşit să schimbi cîteva cuvinte cu ea şi a ajuns acasă. S-o invite să se plimbe? Nu se putea hotărî.

Şi, totuşi, această dragoste tăinuită era frumoasă şi Kolea nu se simţea cîtuşi de puţin împovărat. Era fericit cînd o vedea, pentru că Xana îi arunca de fiecare dată cîte o privire fermecătoare sau îi spunea cîte ceva. Dragostea aceasta îi lumina fiecare gînd, fiecare faptă — nu făcea nimic fără să se gîndească la ea şi fiecare succes al ei parcă îl apropia şi mai mult de dînsa.

Astăzi, simţea că va avea o bucurie; era sigur că ea a-

flase de primirea steagului şi îi va zîmbi cea dintîi, îl va felicita...

Dar era încă prea devreme să meargă în întîmpinarea ei. Îşi udă părul şi se pieptănă, apoi se duse la cabinetul tehnic.

De cîtăva vreme, această încăpere mare devenise centrul însufleţit al noii mişcări ce cuprinsese secţia. Stăpîna ei, Ania Karţeva, nu ajunsese încă să se obişnuiască cu cabinetul ei, după schimbarea bruscă provocată de întocmirea planului lucrărilor de raţionalizare. Uneori, privea uimită cum camera aceasta, care pînă mai ieri fusese pustie, devenea pe zi ce trece tot mai neîncăpătoare.

Valia Zimina îndeplinea acolo obligaţiile de secretar voluntar al „comandamentului" şi chiar din prima zi a noii sale activităţi îl denumise „comandamentul entuziaştilor".

În această încăpere nu se ţineau şedinţe şi nimeni nu impunea zecilor de oameni de tot felul să vină acolo şi să stea timp îndelungat. Totul se petrecea în mod firesc, pentru că acolo puteai să primeşti mai repede o rezolvare de care aveai nevoie, să dezbaţi o idee ce te frămîntă, să te sfătuieşti... Tehnologii, şefii de sectoare şi maiştrii treceau în grabă să vadă noile propuneri de raţionalizare; a nu le cunoaşte, ar fi însemnat pentru ei să rămînă în urmă şi să se afle într-o situaţie neplăcută şi faţă de muncitori şi faţă de şefii lor! În afară de aceasta, comandamentul se dovedise peste măsură de interesant. Aici se iscau, pe neaşteptate, tot felul de discuţii înflăcărate asupra noilor propuneri, iar cînd cei ce luau parte la ele ajungeau la o hotărîre, porneau împreună prin secţii să le „aplice la iuţeală".

„Dacă ţi-a venit vreo idee, pune-o în practică!" era deviza comandamentului.

În locul cel mai vizibil, chiar la intrarea cabinetului tehnic, se aflau două tabele. Pe unul din ele se înregistra îndeplinirea graficului primei turbine. Curbele, care uneori suiau, alteori coborau, oglindeau încordarea înfrigurată în care se desăvîrşea construirea primei turbine.

— Adevărate friguri, nu altceva! — spunea Polozov oftînd.

Cel de-al doilea tabel era intitulat: „Gîndeşte-te şi propune!" Pe el erau înscrise temele principale în legătură cu problemele de raţionalizare a muncii.

Aproape toţi vizitatorii se opreau în faţa acestor tabele. Unii cercetau temele cu o curiozitate obişnuită, alţii o între-

bau pe Karţeva cu cine trebuie să se sfătuiască şi dacă s-au mai prezentat tovarăşi care vor să lucreze la vreo temă oarecare, iar alţii îşi notau ceva, încruntîndu-se, şi plecau grăbiţi. Ania ştia un lucru: aveau să vină din ce în ce mai mulţi şi erau sumedenie aceia care se gîndeau, încercau şi făceau tot felul de calcule. Şi cum să prevezi care din ei va găsi rezolvarea cea mai precisă? Dar toţi laolaltă — vor rezolva.

Ania însă era atît de mulţumită de tot ce se întîmpla, încît întîmpina pe fiecare nou venit ca pe un oaspete mult aşteptat şi tuturor le făcea plăcere s-o viziteze la cabinetul tehnic.

Nikolai Pakulin n-avea în ziua aceea nici un fel de treburi la comandament, dar nădăjduia că celor de acolo le ajunsese la urechi victoria pe care o dobîndise.

Pe coridorul întunecos din faţa cabinetului tehnic se plimba în sus şi în jos Arkadi Stupin. Cînd îl zări pe Nikolai, încercă să-şi ia un aer nepăsător şi degajat.

— Ce-i cu tine, Arkaşa, eşti de gardă?

— Aştept pe un băiat.

— Hai să trecem pe la comandament, — îi propuse Nikolai.

Arkadi porni în urma lui, dar se opri brusc. Pe faţa lui, pe care de obicei citeai cît e de încrezut, apăruse de astă dată o expresie de sfiiciune.

Nikolai nu se osteni să-l convingă, ci porni singur mai departe. Oprindu-şi privirile asupra unei coli mari de carton pe care pictorul secţiei scria cu litere roşii, după şablon „Salutăm brigada lui Pakulin!" Nikolai nu-şi trădă emoţia. In afară de pictor, în cabinetul tehnic se mai aflau Karţeva, Garşin şi Valia. Karţeva şi Garşin şedeau pe o bancă, în fund. Ania era enervată şi nemulţumită, iar Garşin glumea şi-i tot repeta:

— Nu totul deodată, Ania! Pe rînd!

Gătită ca de obicei, cu cîrlionţii lăsaţi pe frunte, Valia trăgea cu urechea la discuţia lor şi în acelaşi timp, transcria ceva de pe o bucăţică de hîrtie într-un caiet.

— A-a, sărbătoritul! — îl întîmpină Garşin. — Te felicit, eroule!... Uite, Ania, dacă toate brigăzile ar fi ca brigada lui Pakulin, eu unul aş garanta fără şovăială nu numai pentru patru turbine, ci chiar pentru cinci!

— Dar ştii un lucru? Ce-ar fi dacă ai crea tuturor brigăzilor condiţii ca acesteia? — răspunse Ania ironică; nu-i

scăpase din vedere că cei de la conducerea secției, mîndri de succesele brigăzii lui Pakulin, îi asigurau aprovizionarea cu precădere.

Nikolai simți ironia, dar spuse liniștit:

— Nu-i nimic, Ania Mihailovna, o să remediem noi și asta. Am creat posturi comsomoliste de control în toate secțiile, așa că, fii liniștită, o să realizăm ceea ce ne-am propus. Cred că a venit timpul să isprăvim odată pentru totdeauna cu sistemul acesta de muncă pe nerăsuflate.

Și, așezîndu-se lîngă Valia, glumi:

— Ia ascultă, Valia, nu știi cumva cine e zăpăcitul care umblă de colo pînă colo pe coridor? Oare pe cine o fi așteptînd?

— Poate că-i un raționalizator mai timid! — zise Garșin cu un aer satisfăcut.

Valia nu-i răspunse decît lui Garșin:

— Întreabă-l pe el! Cine altul, dacă nu dumneata, Viktor Pavlovici, trebuie să-i sprijini pe inovatori?

— Dar ce? E ceva atît de neobișnuit să se îndrăgostească cineva de tine, Valia?

Înroșindu-se pînă în vîrful urechilor, Valia îi aruncă lui Garșin o privire înflăcărată și nu numai că nu căută să-i dea un răspuns isteț sau aspru, dar uită pînă și de faptul că mai asista cineva la discuție și că ar fi trebuit totuși să-i răspundă. Ania observă această scenă și se supără pe Garșin. De ce o face pe biata fată să se intimideze?

— Pe admiratori trebuie să-i ții în frîu, Viktor Pavlovici! — i se adresă ea ironică. — Lasă-i să se plimbe pe coridor, în sus și-n jos, ca niște santinele. Din cînd în cînd, îi putem folosi pentru diferite sarcini, nu-i așa, Valia?

— Chiar așa. Trebuie să trimitem după procesul verbal, — își aminti Valia și, trecînd repede pe lîngă Garșin, își scoase capul pe ușă. — Ai vreo treabă, Arkașa? Du-te, te rog, în sectorul cinci și cere șefului de sector sau celui ce-i ține locul să-ți dea procesul verbal al ședinței de astăzi. Știu ei despre ce e vorba. Spune-le că Valia a rugat să-i fie trimis de urgență.

Și se întoarse rîzînd la locul ei.

Pe Garșin însă îl preocupa acum altceva. Venise constructorul șef Kotelnikov, însoțit de Liubimov și de Polozov. În seara aceea urmau să înceapă încercarea preliminară a „automaticei" aparat pentru reglarea automată a turbinei.

Kotelnikov îi salută pe toți distrat, se așeză în fotoliu, își aprinse o țigară și, fără să se adreseze cuiva în mod special, zise:

— Și acum, hai să vedem.

Căuta să pară calm, dar toți știau că, în zilele cînd se făcea încercarea, nu era deloc în apele lui.

Veni și Efim Kuzmici, însoțit de Vorobiov și de alți organizatori de partid din sectoare.

— Ei, gospodino, ia să te vedem cu ce te lauzi, — începu Efim Kuzmici și își scoase din buzunar un carnet, de notițe uzat.

— Ehei, cu multe mă laud eu! — răspunse Valia și-și deschise caietele.

Polozov, Karțeva, Vorobiov și cei care îi ajutau în mod voluntar organizau în fiecare zi ședințe referitoare la plan, care se țineau fie în sectoare, fie pe brigăzi sau pe grupe de muncitori de aceeași specialitate. După terminarea ședințelor, procesele verbale mototolite, scrise în grabă și conținînd numai propuneri, treceau prin mîinile Valiei.

Efim Kuzmici se interesa de propuneri, dar și mai mult de oamenii de la care veneau ele.

— Ia te uită, Petunin a prins glas! — exclamă el, răsfoind procesele verbale și notîndu-și grăbit în carnețelul său încă un nume. — Și ce bine a vorbit! Bravo lui! Grișa! — îl strigă el pe organizatorul de partid al sectorului în care lucra Petunin. — Ai grijă de el. Dar Afoniceva asta cine o mai fi? N-o cunosc. T. A. Afoniceva... Ei, drăcie! Păi, asta-i tușa Tania de la mașina de găurit. Știi? Una grăsuță! Eh, da știi că s-a gîndit bine!

În fața atîtor nume și propuneri, Efim Kuzmici se cam pierdea. Credea că el cunoaște și secția, și oamenii, că știe de la cine să aștepte la un lucru folositor, cui să-i încredințeze o sarcină, cui i se poate încredința o muncă obștească și cui nu. Și, deodată, parcă năvălise un torent și secția deveni mai bogată în oameni decît își închipuia el, oameni pe care nu se bizuise pînă atunci. Și cînd te gîndești că făcuseră față doar cu nume cunoscute, lucrînd timid și neîncrezător.

Arkadi Stupin intră în cameră fără să privească în jur și-i întinse Valiei două hîrtii prinse cu o clamă.

— De la sectorul cinci! — zise el și rămase locului, lăsîndu-se cînd pe un picior, cînd pe celălalt.

— Iţi mulţumesc, Arkaşa, — îi zise Valia într-o doară şi se cufundă în citirea procesului verbal.

Arkadi mai rămase cîteva clipe, apoi ieşi pe coridor, trăgînd cu grijă uşa în urma lui.

— Băiatul ăsta brav o să ne arate el ce poate, — observă Efim Kuzmici. — Tu, Valiuşa, nu-l dispreţui şi nu te uita că are o faimă proastă. Am să-ţi spun un secret: şi eu, cînd eram tînăr, făceam multe pozne. Tu trebuie să vezi ce fel de fire are omul şi cum se dezvoltă el.

— Dar de ce trebuie ca eu să văd? — îi răspunse Valia cu o grimasă. — De ce nu vorbeşti cu Pakulin? Doar Stupin e în brigada lui. Eu n-am nevoie de el.

Garşin oftă în glumă, se întoarse brusc spre Valia şi zise:

— Poftim de te mai îndrăgosteşte! Ce zici, Efim Kuzmici? Omul se perpeleşte ca pe jăratic şi ei nici nu-i pasă. Nu, trebuie să plec, că altfel o păţesc şi eu.

Şi porni spre uşă, mulţumit de sine şi de ceilalţi, şi nepăsător ca întotdeauna. Valia nu se stăpîni şi nu-şi dădu seama imediat că trebuie să-şi ia privirea de la uşa după care dispăruse el.

Cînd intră în secţie, Garşin se lovi de un băieţaş nu prea arătos, cu părul vîlvoi. Băieţaşul se dădu în grabă de o parte, se lipi de uşă şi zise cu un aer vinovat:

— Vai, Viktor Palîci, iertaţi-mă!

— Noroc că ai dat peste mine, că dacă dădeai peste un perete, îl mutai din loc! — îl certă Garşin, apoi îi dădu un uşor bobîrnac şi trecu mai departe.

Keşka Stepanov privi nedumerit în urma lui. Inginerul acesta, bun la sullet, dar uituc, trezea în el şi admiraţie şi supărare. Keşka nu putea să înţeleagă de ce îi luase Garşin apărarea în ziua aceea nenorocită cînd stricase piesa şi de ce, după ce îi spusese: „Din clipa asta eşti al meu şi fără mine n-ai voie nici să răsufli," uitase cu desăvîrşire de dînsul. Din ziua aceea, Keşka încercase în nenumărate rînduri să-l întîlnească pe Garşin, dar acesta părea că nici nu-l mai recunoaşte. În schimb, nu se putea să nu te entuziasmeze înjurăturile ingenioase şi hazlii ale lui Garşin, nu se putea să nu-l asculţi cu atenţie cînd începea să toarne glume şi să rîdă de nu-i puteai rezista — şi avea un rîs care se auzea pînă în colţurile cele mai îndepărtate ale secţiei. Dacă l-ar fi întrebat cineva pe Keşka cu cine vrea să semene, ar fi spus fără să stea pe

gînduri: cu Viktor Palîci. E un om grozav! Keşka se străduia să umble cu paşi mari şi legănaţi, aşa cum umbla Garşin, încerca să înjure la fel de ingenios şi îşi punea căciuliţa lui ponosită tot pe o parte, dar îşi dădea foarte bine seama că la el, toate acestea erau lipsite de gust; cît despre înjurături, o încasa regulat de la cîte cineva.

„Noroc că ai dat peste mine, că dacă dădeai peste un perete, îl mutai din loc!" repetă Keşka în sinea lui şi recunoscu cu un oftat că niciodată nu va şti să glumească atît de grozav.

Prin faţa uşii cabinetului tehnic trecea în sus şi-n jos un om înalt, care pe Keşka îl făcea să se înspăimînte. Se opri, neştiind cum să treacă mai neobservat pe lîngă Arkadi Stupin: după întîmplarea cu piesa, se ferea de el cît putea. Dar trebuia să ajungă de grabă la Ania Karţeva şi motivul pentru care se ducea la ea nu suferea amînare.

Luîndu-şi inima-n dinţi, Keşka îşi vîrî mîinile în buzunar şi, imitîndu-l pe Garşin, porni cu paşi mari şi legănaţi drept spre duşmanul său. Arkadi îl privi nedumerit şi se întoarse, iar Keşka deschise uşa cabinetului şi dădu buzna înăuntru. Ei, dac-ar fi putut să-şi închipuie cît de trist era duşmanul său şi cum îl învidia! Keşka — chiar Keşka — intră cînd vrea în camera dorită, iar lui, Arkadi, picioarele parcă i s-au prins de podea!...

Cabinetul tehnic era plin de lume, aşa cum se întîmpla întotdeauna la ora aceea, după schimbul de dimineaţă.

Şezînd pe o bancă, Polozov cerceta o schiţă, în timp ce autorul propunerii, aplecat deasupra băncii, îşi purta pe schiţă degetul înnegrit de praful metalic şi demonstra cu convingere:

— Asta ne va permite să mecanizăm şlefuirea pieselor demontabile de cele mai mari dimensiuni! Pînă acum mai lucrăm încă cu mîna, răzuim! Gîndeşte-te numai cîţi muncitori vor fi eliberaţi în felul acesta! Asta, în primul rînd. Şi apoi, vom cîştiga timp, nu glumă!

Pe o altă bancă şedea călare Babinkov, iar în faţa lui, unul din cei doi strungari transferaţi de curînd din altă secţie — Mihail Erohin.

— Odată ce ne-aţi adus aci, arătaţi-ne toate metodele de prelucrare a pieselor turbinei, — repeta Erohin supărat. — Cum vine asta? Ni s-au dat muncile cele mai simple, iar de cele mai complicate nici nu sîntem lăsaţi să ne apropiem!

Oricum, dar atît eu cît şi Lukicev am lucrat ca muncitori de categoria a şasea.

Pe Keşka, noii strungari de carusel îl interesau nespus de mult, mai mult chiar decît propriile lui succese la strung. Senea Lukicev era foarte tînăr şi lui Keşka i se părea că este un flăcău ca toţi ceilalţi; totuşi, era încadrat în categoria a şasea şi plănuia să-şi măsoare puterile cu meşteri ca Beliankin şi Torjuev. Lucrul acesta îi captiva pe toţi băieţii din sector. Erohin însă era un om uimitor în genere şi Keşka se intimida atît de tare cînd îl vedea, încît nici nu înjura, nici nu făcea obrăznicii şi nu ştia cum să se poarte mai bine. Erohin era nespus de politicos cu toată lumea şi pînă şi lui Keşka îi spunea „dumneata". Venind în secţie, el nu se codise să-şi ia ca ajutor pe unul din cei trei băieţi cărora li se dusese faima de „neastîmpăraţi" — pe Vanea Abramov, un flăcău uriaş, pe care toată lumea îl socotea un nătîng fără de pereche. Keşka se ţinuse de tot felul de ştrengării în tovărăşia lui Vanea Abramov şi ştia foarte bine că Vanea nu-i deloc nătîng, ci doar leneş şi că face pe prostul ca să fie lăsat în pace. Singura şi adevărata slăbiciune a lui Vanea era circul. Fiind un atlet fără pereche, Vanea năzuia în taină să devină acrobat sau luptător.

Nimeni n-ar fi putut să spună ce anume făcuse Erohin ca să-l schimbe pe elevul său. Fapt e că, pe neaşteptate Vanea se legase din tot sufletul de dascălul său; îi sorbea cuvintele cînd îi explica cîte ceva şi nu lipsea niciodată de la cursurile de minimum tehnic. In secţie se aflase de vizita lui Erohin acasă la Abramov şi de faptul că, într-o duminică, se duseseră împreună la circ. Keşka îşi bătea joc de prietenul său, însă în taină îl învidia, împreună cu Petka Kozlov, care nimerise ca ajutor la Torjuev.

Lui Torjuev şi Beliankin li se spunea în secţie „aşii". Erau oameni cu prestanţă, cîştigau mult, se tocmeau cu meşterii pentru fiecare muncă, îşi impuneau condiţiile şi trezeau în toţi băieţii o curiozitate plină de respect. Era foarte interesant şi rentabil să lucrezi pe lîngă ei; ajutoarele cîştigau în acord din cîştigul strungarului de carusel.

Acestea fuseseră şi intenţiile lui Petka, atunci cînd se hotărîse să lucreze ca ajutor şi să rabde în tăcere nemulţumirea viitorului său dascăl, — pe fostul ajutor, ca pe unul mai cu experienţă, îl numiră la Senea Lukicev. Părea că aci era locul

cel mai potrivit ca Petka să-şi cîştige măiestria. Dar ieşi cu totul altfel. Torjuev se purta arţăgos cu Petka şi-l punea la munci pe care nu era obligat să le facă: să îndepărteze aşchiile de pe platou, să ungă maşina-unealtă, să-i fixeze piesele, să-i aranjeze suporţii, învîrtind roţile de comandă, iar de adevărata prelucrare a pieselor nici nu-l lăsa să se apropie. Vanea Abramov, care învăţase să descifreze schiţele şi înţelegea cînd şi cu ce cuţite e mai bine să lucreze, executa şi măsurătorile sub conducerea dascălului său. Erohin forma din el un viitor strungar de carusel. Pe Torjuev îl sîcîiau întrebările elevului său şi nici nu catadicsea să-i răspundă:

— Tu să faci ce ţi se spune. Eu am lucrat la Beliankin cinci ani ca începător şi eram mai în vîrstă ca tine. Tu nici măcar nu poţi înţelege ce înseamnă un strung carusel unical şi te bagi!

Dar Petka era un băiat şi jumătate şi-i răspundea:

— Tocmai de aceea mă amestec. Cred că am să înţeleg toate acestea în mai puţin de cinci ani.

Pe Keşka îl interesa mult să vadă care din ei va învinge pînă la urmă.

In ziua aceea, Torjuev şi prin urmare şi Petka trebuiau să lucreze în schimbul de noapte. Pe caruselul „aşilor" se afla pentru finisare piesa cea mai mare şi cea mai importantă a turbinei — cilindrul, care era aşteptat cu nerăbdare pe banc. Keşka aflase de la Petka că „aşii" se tocmiseră multă vreme cu maistrul şi cu şeful secţiei ca să li se plătească ceva în plus, fără să ajungă însă la nici un rezultat, pentru că secţia lucra pe bază de hozrasciot şi orice adaosuri de plată erau nelegale. „Aşii" se supăraseră şi Torjuev nici nu venise la lucru — chiar înainte de sfîrşitul schimbului, Beliankin comunicase maistrului că coechipierul, cu care se înrudea, se îmbolnăvise. Beliankin refuzase să facă ore suplimentare.

— Aş fi tare bucuros să ajut secţia, dar... la vîrsta mea!...

Pe maistru, treaba asta l-a supărat nespus de mult şi nici nu i-a mai spus lui Kozlov ce trebuie să facă şi unde să lucreze. Petka l-a trimis în grabă pe un prieten de-al său, întîlnit pe drum, să-i comunice Karţevei cele întîmplate.

Ania tocmai stătea de vorbă cu Nikolai Pakulin. Keşka se apropie de ei şi aşteptă ca cei doi să-şi întrerupă discuţia, pentru ca să spună şi el ce avea de spus.

— Ce om ciudat: şi-a agăţat planul deasupra patului şi tace, — povestea Nikolai însufleţit. — Ce exemplu poate fi el pentru alţii?

— Anna Mihailovna! — i se adresă Keşka şovăind.

— Noroc, Keşka! — îi răspunse Karţeva; apoi, adresîndu-i-se lui Nikolai: — Aşadar, ai să mi-l aduci, Kolea?

Strîngînd mîna Karţevei, Nikolai îl ocoli pe Keşka şi se îndreptă spre uşă. Keşka se simţi jignit. Ştia el şi singur că nu e prea curat şi ordonat, că-şi tăvăleşte bluza de lucru prin toate colţurile secţiei şi că murdăria, praful şi unsoarea se lipeau de el ca scaiul. Totuşi, purtarea lui Nikolai — faptul că-l ocolise cu grijă ca să nu se murdărească — fusese de-a dreptul jignitor. Keşka îşi vîrî mîinile în buzunarele pantalonilor vechi şi comunică cu un aer de independenţă ostentativă:

— Kozlov iar n-are de lucru, Anna Mihailovna. Torjuev n-a venit la lucru.

— Cum n-a venit?

Vestea îi alarmă pe toţi cei de faţă, chiar şi pe Kotelnikov şi pe şeful secţiei, astfel că, pînă la urmă, Keşka nu mai ţinu minte ce trebuie să-i spună lui Petka Kozlov — dealtfel, uită pe dată de Petka. Dîndu-se puţin de o parte, începu să citească anunţul „In atenţia strungarilor" unde erau indicate noile cărţi apărute în domeniul strungăriei. Acolo, se simţea la largul său şi nimeni nu putea să-i spună: „Ia ascultă ţîncule, ce tragi cu urechea la discuţii care nu te privesc?" Ce pot să-i facă? Strungarul Innokenti Stepanov îşi alege cartea de care are nevoie. O alege şi, dacă o să aibă chef, o s-o citească. Iar dacă trage sau nu cu urechea în acest timp la discuţia dintre şefi, asta nu priveşte pe nimeni. Dacă nu le place — n-au decît să se ducă în cabinetele lor!

Discuţia se arăta însă extrem de interesantă şi Keşka află că Torjuev şi Beliankin erau nişte personaje mult mai importante decît îşi închipuia el. Erohin stăruia să i se dea voie să lucreze el în locul lui Torjuev, dar şeful secţiei se împotrivea. Efim Kuzmici era vădit intimidat şi toţi susţineau că cilindrul costă aproape o sută cincizeci de mii de ruble şi nu se pot asuma nici un fel de riscuri pe seama lui. Şi dacă Erohin îl strică? Polozov dădea asigurări că, dacă va rezulta o oarecare neprecizie de execuţie, cilindrul nu va fi rebutat, ci va trebui să se ajusteze racordarea pieselor. Keşka nu ştia însă ce înseamnă racordarea pieselor, dar, apoi, Efim Kuzmici spuse că prelu-

crarea palierelor a fost terminată, deci, pentru a fi ajustate, vor mai trebui prelucrate şi Keşka înţelese că aceasta trebuie să fie de bunăseamă una din piesele racordate. Kotelnikov era de părere că se încalcă principiul intersanjabilităţii pieselor. Keşka nu auzise niciodată despre un astfel de principiu, cînd deodată Erohin, palid la faţă, spuse încet:

— De ce atîta neîncredere în mine, tovarăşi? Doar nu-s analfabet, şi după cîte ştiu, n-am dat pînă acum nici un rebut. Schiţele există, indicaţiile tehnologice de asemenea. Atunci, de ce nu m-aş deşcurca?

Toţi se simţeau ruşinaţi, chiar şi Keşka. Erohin se întoarse şi ieşi.

— Proastă treabă! — zise Kotelnikov.

Şi părăsi încăperea. Se ducea, poate, să-l consoleze pe Erohin?

Keşka ar fi vrut să alerge să-l prindă din urmă, dar mai erau încă multe alte lucruri interesante de aflat. Efim Kuzmici ajunsese şi el la concluzia că trebuiau să rişte şi căuta să-l supravegheze neîncetat şi să-l ajute pe Erohin, dar Liubimov rămînea la părerea lui:

— N-a lucrat nici la degroşare. E posibil să nu fi lucrat de loc la cilindru şi să se apuce dintr-odată de finisare?

Karţeva îi spuse scurt:

— Dar şi Torjuev a fost odată începător, Gheorghi Semionovici, iar Erohin este un om serios, cu carte.

„Bravo ei, deşi e femeie, totuşi bravo ei!" se gîndi Keşka, aşteptînd cu interes să audă ce va spune Liubimov. Acesta îl chemă însă pe Efim Kuzmici şi plecară amîndoi în secţie cu un aer îngrijorat.

Keşka o zbughi în urma lor.

Caruselul „aşilor" nu funcţiona. Pe platou se vedea silueta greoaie a cilindrului. Keşka o privi cu respect — ia gîndeşte-te numai: o sută cincizeci de mii de ruble! La cel de-al doilea strung carusel lucra Lukicev, alături de el stăteau Erohin şi Kotelnikov; spre mirarea lui Keşka, rîdeau cu toţii.

Liubimov şi Efim Kuzmici se apropiară de ei şi îndată veni în fugă şi maistrul de schimb, iar după o clipă numai sosi şi Polozov, împreună cu Vorobiov — organizatorul de partid al sectorului. Keşka înţelese că acum se va hotărî totul şi se apropie de ei, iar Petka Kozlov, care era şi el curios să vadă despre ce vorbesc şefii, veni şi el, lucru care-i atrase atenţia şefului secţiei.

— Ia ascultaţi, măi băieţi, de ce nu vă vedeţi de lucrul vostru ? — le spuse Liubimov.

Dar băieţii n-aveau de lucru : Keşka îşi terminase schimbul, iar strungul carusel al lui Petka nu lucra. Pînă la urmă însă, se văzură nevoiţi să plece.

Părăsind sectorul strungurilor carusel, Liubimov se opri lîngă Vorobiov şi Erohin şi Keşka îl auzi spunîndu-le :

— Duceţi-vă să vedeţi, să aflaţi precis ce boală are şi cînd vine la lucru. Dacă izbutiţi să-l faceţi de rîs, cu atît mai bine. Ce o să fie mai departe, om vedea !

— Dacă ştii cum să-l iei, crezi că n-ai să izbuteşti cu el ? — spuse convins Erohin. — E doar un om al muncii.

— Da, da ! — bombăni Efim Kuzmici. — Încearcă să-l convingi să se însănătoşească, fără să ceară „acord".

Erohin şi Vorobiov se îmbrăcară şi plecară, iar Keşka şi Petka porniră în goană să vadă cum se desfăşoară experienţa cu regulatorul : dacă izbuteşti să te furişezi pe scăriţa pe care se urcă macaragii la cabine, vezi totul de minune.

Polozov îl conduse pe şeful secţiei pînă la banc.

— Gheorghi Semionovici, riscul e fără îndoială mare. Dar odată şi odată trebuie să ne luăm inima-n dinţi şi să spargem monopolul ăsta.

Liubimov schiţa grimase de suferinţă şi-şi bosumfla buzele. Înţelegea şi el că nu poţi să ţii toată secţia la cheremul celor doi „aşi" răsfăţaţi şi îngîmfaţi, că toate acestea nu erau altceva decît nişte rămăşiţe absurde ale trecutului şi că tocmai de aceea îi transferase directorul aici pe cei doi strungari de carusel calificaţi. Totuşi, prin dispoziţia lui bruscă, referitoare la noul termen, directorul îl pusese într-o situaţie nespus de grea. Cum să iasă din încurcătură ? Să aştepte să se însănătoşească Torjuev ? In felul ăsta cilindrul va întîrzia cu trei zile ; Beliankin singur n-o să facă faţă într-un timp mai scurt. Să-l lase pe Erohin ? Da, atunci cilindrul va fi gata la timp, cu o condiţie însă... Erohin să nu dea greş. Dar dacă dă greş ?... Cel mai simplu ar fi să cadă la învoială cu „aşii", ceea ce era firesc un lucru nelegal, dar foarte practic — şi să le dea în plus, ca acord, o sumă rotunjoară... Dar nici asta nu era cu putinţă, pentru că s-ar stîrni îndată un tărăboi întreg...

— Uite ce-i Alexei Alexeevici, — i se adresă el lui Polozov, ocolindu-i privirea : — După părerea mea, asta-i o problemă de răspundere, o problemă de partid. Erohin e comunist şi dealtfel aici e vorba de îndeplinirea unui angajament

socialist, deci iarăşi o problemă obştească, partinică... Nu pot să iau singur o hotărîre! Efim Kuzmici este maistru şef şi, afară de asta, e secretarul biroului de partid. Dacă vom afla că Torjuev nu vine nici mîine, atunci să hotărască Efim Kuzmici. Dacă-l ia pe răspunderea lui, atunci Erohin poate să înceapă să lucreze chiar de mîine. Eu n-am să dau nici o dispoziţie în acest sens, dar nici n-am să mă împotrivesc.

— Am înţeles, — zise Polozov, stăpînindu-şi un zîmbet ironic.

Şi se grăbi să se ducă la Efim Kuzmici, în timp ce Liubimov porni încet spre banc. Fusese cea mai comodă rezolvare şi, totuşi, îi lăsase un gust neplăcut — lui Liubimov începuse să-i fie frică.

7

După ce ieşiră pe porţile uzinei, Vorobiov o porni agale, pentru că nu-l trăgea inima să meargă acolo unde fusese trimis, în schimb îl interesa să stea de vorbă cu Erohin şi găsea că prilejul era prielnic.

Erohin îi plăcea, iar felul său de a fi îl uimea întrucîtva. Era un om tînăr, însă trecut prin multe; făcuse războiul în unităţile de avangardă sovietice şi ajunsese pînă la Berlin. Cu toate întîmplările pe care le trăise, Erohin îşi păstrase un suflet naiv şi curat; se părea că mintea lui nu poate să conceapă că există pe lume şi oameni răi, meschini şi făţarnici. De asemenea, nici nu-i trecea prin minte că sinceritatea lui plină de încredere ar putea să trezească nu numai compătimire, ci şi lipsă de înţelegere şi dorinţa de a-l zeflemisi.

— Iată cum s-a întîmplat, — povestise el noilor săi tovarăşi, chiar din prima zi cînd venise în secţie. — Tocmai mă pregăteam să plec în sud şi voiam să cer un concediu neplătit de vreo trei luni. Nevastă-mea trebuia să nască şi cum bătrînii mei locuiesc lîngă Herson m-am gîndit că cel mai bun lucru ar fi s-o trimit la ei... Şi, deodată, mă trezesc mutat la voi. Acum, cred că nu mai e cazul să cer concediul... nu?

Povestea adesea şi cu plăcere despre bătrînii lui, care, după cum spunea el, erau nişte oameni nespus de buni. Aveau şi o căsuţă minunată şi o vie, care fusese devastată de nemţi,

dar se refăcuse în anii din urmă, şi struguri cum au ei, greu să mai afli în altă parte.

— Vara trecută, mi-am petrecut concediul acolo, — spunea el cu un surîs care-i lumina toată faţa, iar celor ce-l ascultau le făcea plăcere să audă cum îşi petrecuse el concediul pe meleagurile părinteşti. — Am dus-o pe nevastă-mea la ai mei. Nu ştia ce să facă mai întîi; erau atîţia vişini, piersici, struguri şi puteai să mănînci cît voiai! Şi mama o tot îmbia mereu: noră dragă, mai ia şi din astea, că-s bune. Iar tata venea încărcat de ciorchini şi-i oferea, spunîndu-i: ia gustă şi vezi care e mai dulce!... Tare au îndrăgit-o bătrînii! Dealtfel, pe un om ca ea ar fi şi greu să nu-l îndrăgeşti.

Unii însă rîdeau de el. Da' lăudăros mai e omul ăsta! Cînd îl cauţi vorbeşte de bătrînii lui, de via lui şi de nevastă-sa! Dar Erohin nu vedea zîmbetele lor zeflemitoare şi continua să povestească, de astă dată despre nevastă-sa, iar faţa lui vioaie, cu ochii mari şi senini, căpăta o expresie care parcă îi întregea vorba. Vorobiov se simţi jenat pentru el. De ce şi-o fi deschizînd omul ăsta sufletul aşa, dintr-odată, în faţa unor necunoscuţi? Observă însă că, încetul cu încetul, toţi cei ce-l ascultau erau parcă vrăjiţi de sinceritatea lui Erohin şi începeau să-l privească cu blîndeţe — ce băiat bun şi simpatic a venit printre noi!

— Am cunoscut-o în apropierea Berlinului. Aveam o rană uşoară, şi dînsa era infirmieră. Şi azi aşa, mîine aşa, ne-am cunoscut mai bine. Am încercat să-i fac curte, dar m-a pus la punct de mi-au mers fulgii! Era o fetişcană — să tot fi avut vreo nouăsprezece ani... După aceea, am rămas mereu împreună, şi în lupte, şi în popasuri. Ne-am împrietenit. Ce-am mai tremurat pentru ea... Era doar război! Ea, însă, nu ştia ce-i frica... Ştiţi, aşa e cu cei care n-au experienţă: nu înţeleg şi nu văd unde-i primejdia. Dînsa gîndea că, dacă e infirmieră, treaba ei e să-i salveze pe alţii şi că, pe ea, glonţul n-o atinge... Eu, bineînţeles, n-am încercat să-i schimb convingerile — era mai simplu aşa, nu?

Toţi cei care fuseseră pe front recunoşteau că metoda lui era cea mai bună. Începură să-şi depene care mai de care întîmplări de-ale lor, dar deodată Katia Smolkina le strigă:

— Ia mai terminaţi cu poveştile astea înfiorătoare! Începusem să vorbim de dragoste, dar voi nu ştiţi decît una şi bună... Care va să zică, flăcăule, v-aţi cununat pe front?

— Nu, — zise sever Erohin. — N-a vrut. Nu pentru asta

am venit noi aici, pe front! — spunea ea. Şi apoi, Mişa, dacă ne va fi sortit să trăim şi să fim împreună cînd va fi pace, fericirea noastră va fi adevărată, pe toată viaţa... Lîngă Berlin a fost rănită.

Pe chipul lui apăru o durere atît de adîncă, încît ascultătorilor li se făcu milă de fata aceea necunoscută. Cei ce mîncau îşi lăsară sandvişurile şi puseră jos ceştile.

— Au dus-o cu trenul sanitar, dar unde?... Războiul se terminase şi totuşi nu puteam să-i dau de urmă. Pe cine n-am întrebat, cîte scrisori şi cereri n-am trimis! Credeam că mă apucă nebunia, nu altceva! Nici n-am putut s-o văd la despărţire... Fusese rănită în piept — un glonte îi găurise plămînul şi rămăsese şi cu un semn pe faţă. Ei, închipuiţi-vă că era grozav de speriată de cicatricea asta: era doar fată şi de... cu cicatrice... Şi unde credeţi că am găsit-o? In Siberia! Se ascunsese de mine la părinţii ei... M-am zbătut mult pînă am găsit-o.

— Dar pînă la urmă, ai reuşit? — se bucură Katia Smolkina, deşi lucrul acesta era de la sine înţeles, de vreme ce erau căsătoriţi. Erohin povestea însă cu atîta însufleţire!

— Vezi bine că am reuşit, dar atunci nu puteam să plec la ea — de-abia intrasem la uzină, aşa că nici nu mă puteam gîndi la concediu. I-am scris să vină ea încoace şi ştiţi ce mi-a răspuns? „Nu, Mişa, vino tu, să ne vedem, să ne analizăm sentimentele şi dacă n-ai să fii dezamăgit, am să plec cu tine unde ai să vrei...“ Iar eu am început să mă zbat; pînă la urmă, am căpătat concediu şi am plecat în goană. Şi am adus-o...

Celor de faţă le veni inima la loc auzind că o găsise, că nu se speriase de semnul pe care fata îl avea pe faţă şi că acum erau, în sfîrşit, fericiţi. Chiar şi Torjuev care, la început, se arătase foarte neprietenos cu noul strungar, se înduioşă fără voia lui şi-i spuse:

— Desigur, semnul de pe faţă e un fleac, dacă iei o femeie atît de cumsecade.

— Tare cumsecade! — exclamă Erohin, zîmbindu-i mulţumit lui Torjuev.

Lui Erohin i se comunicase motivul pentru care fusese adus în secţia turbine şi, primindu-l în grupa sa de partid, Vorobiov îi povesti ce fel de oameni erau Torjuev şi Beliankin. Totuşi, Erohin se ducea întotdeauna cu sufletul deschis la „aşi“. Cînd cunoştea un om, căuta întotdeauna să-i descopere calităţile —

parcă poţi şti dacă toate cîte se spun sînt adevărate? Poate că oamenii nu se pricepuseră să se apropie de ei şi atîta tot.

Dar Vorobiov îşi dădea seama că „aşii" îl privesc cu răutate pe noul strungar care nu lucrase niciodată la piese de turbină: cînd îi întreba cîte ceva, îi răspundeau în doi peri, aşa că nici gînd să-l ajute, ci numai să-şi bată joc de el.

Acum că se afla singur cu Erohin, Vorobiov aduse vorba, cu grijă, despre ei. Erohin făcu însă un gest de nepăsare cu mîna, spunînd:

— Dă-i încolo, că mă descurc eu şi singur! Pe mine mă interesează să-i cunosc şi într-adins le pun întrebări şi mă sfătuiesc cu ei: vreau să văd dacă or să facă pe grozavii! Doar ştii şi tu ce se spune: a face pe grozavul nu este o dovadă de inteligenţă, ci dimpotrivă. Cu atît mai rău pentru ei...

Tăcu puţin, apoi îi mărturisi:

— M-au jignit chiar din prima zi, mi-au rănit sufletul. Nu-mi place cînd oamenii se poartă ca pisicile. Acum, pînă nu-i întrec, nu mă las. Şi nu plec din secţie, chiar dacă ar fi să mă alunge!

— Dar ce, ai de gînd să pleci?

— Acum, nu. Insă mai tîrziu, da...

Şi Erohin zîmbi visător.

— Unde?

— Vreau să lucrez la îmbunătăţiri funciare, — adăugă el şi, după o clipă de tăcere, începu să-i povestească încet şi emoţionat:

— Mi-i dragă natura. Am crescut în sud. In jurul casei noastre sînt grădini şi vii, şi stepa largă şi fără sfîrşit... Tare-i frumoasă stepa! Cînd o străbaţi, ţi se pare că pluteşti, iar văzduhul e limpede, neînchipuit de limpede şi de înmiresmat: miroase a iarbă încinsă de soare şi a flori de cîmp, de nu-ţi mai vine să pleci. Dar nici natura nu e fără cusur... In verile secetoase, îţi vine să plîngi de ciudă, nu alta. Se usucă totul. Pămîntul e numai crăpături şi, dacă pleci urechea spre el, ţi se pare că geme, că te roagă să-i dai un strop de apă... Tare mi-ar place să lucrez acolo...

— Ia ascultă, prietene, ce vînt te-a adus atunci la noi, la uzină?

— Incă din copilărie îmi plăceau maşinile, — explică Erohin. — Dealtfel, nici nu se poate fără ele! Fără maşini, nu poţi

face nimic. Şi înainte de război am lucrat în uzină, iar în timpul războiului am început să respect şi mai mult maşinile, tehnica. Apoi...

Oftă şi zîmbi cu un aer vinovat.

— Ştii, îmi pusesem în cap, ca, după armată, să intru la institut, dar n-am izbutit. O vară întreagă m-am pregătit pentru asta dar se vede că nu mi-am calculat bine puterile. Şcoala medie din sat nu-i ca cea de la oraş. Am venit aici şi am căzut la examen. N-am intrat la institut. Au încercat să-mi facă o favoare, ca unui om întors de pe front. Dar, pînă la urmă, mi-am dat singur seama că nu am destule cunoştinţe. Am intrat la uzină şi m-am înscris în acelaşi timp şi la şcoala serală. Am încercat să intru dintr-odată în clasa a X-a, dar mi-a fost greu. Şi m-am înscris într-a IX-a. Tot atunci m-am şi însurat. Şi, odată devenit familist, cum aş fi putut să trăiesc doar din bursă? Am terminat clasa a X-a, şi m-am înscris la institut prin corespondenţă. Acum am trecut în anul doi. Sesiunea asta am trecut-o cu bine.

— Aşadar, ai să pleci de la noi! — zise Vorobiov cu părere de rău.

— Peste cîţiva ani am să plec. Dealtfel, poţi să faci toată viaţa un singur lucru?

Vorobiov îl privi gînditor, fără să-i răspundă. El nu-şi pusese niciodată această problemă aşa cum şi-o punea Erohin. Toată viaţa lui era legată de acea a uzinei şi nici nu-şi închipuia o altfel de viaţă.

— Dar dumneata crezi poate că eu mă socot în uzină un fel de oaspete? Nicidecum, Iakov Andreici! Mie mi-e dragă munca mea. Şi ştii de ce mi-e dragă? Îmi place să simt puterea pe care o am asupra maşinii şi asupra metalului... Iei o bucată de metal — aspră, fără formă, grosolană... şi, după ce o prelucrezi, cît de zveltă iese! Ce precizie! E atît de interesant!

— Ştii, Mişa, Karţeva noastră mi-a pus odată o întrebare. Tocmai strunjeam la un sertar; ea se uita la mine cum lucrez şi deodată m-a întrebat: „Ia spune, munca asta îţi aduce vreo mulţumire?" A fost o întrebare neaşteptată. Despre asta însă a vorbit odată Karl Marx. Mai tîrziu, am căutat în „Capitalul" şi acolo spune că munca este o mulţumire.

— Dar cum s-ar putea altfel? — încuviinţă simplu Erohin. — Dacă n-ar fi aşa, ar însemna să-ţi cauţi o altă muncă...

Se apropiau de orăşelul uzinei, unde Beliankin şi Torjuev ocupau o locuinţă separată, cînd Erohin zise pe neaşteptate:

— Vezi, în curînd o să am un copil. Şi o să crească, o să se facă mare... Şi ce-o să vadă el în viaţă? Tu te-ai gîndit vreodată ce-o să vadă copiii noştri? Ai copii?...

— Încă nu m-am însurat, — zise încet Vorobiov şi intră pe uşa principală. Cuvintele lui Erohin parcă îi arseseră sufletul. Îşi aduse aminte de Grunia, de ochii ei plînşi, care exprimau îndărătnicie, şi i se părea că aude glasul ei întretăiat de suspine: „Nu, nu, Iaşenka, dragul meu, tu nu poţi să înţelegi!..."

Urcă scara mai departe, dar tare ar fi vrut să se întoarcă (la naiba cu toţi „aşii" ăştia!) şi s-o ia de-a dreptul peste locul viran, să alerge la ea, să se năpustească în casa ce-i era interzisă şi să-i apuce mîna care se împotrivea mereu...

„Am să mă duc! hotărî el, căutînd să desluşească numărul apartamentului. Chiar acum am să mă duc; vreau să am o explicaţie cu Efim Kuzmici — la urma urmei, am să-i spun adevărul şi gata!" Nu găsi numărul pe care îl căuta şi chiar în aceeaşi clipă înţelese că nu se va duce nicăieri, că nu poate să-i explice nimic lui Kuzmici fără voinţa şi consimţămîntul ei, că nu are nici un fel de drept să facă aceasta...

Posomorît, se opri în dreptul uşii prin care răzbeau sunetele înăbuşite ale unui pian: cineva cînta repede, dar neregulat, nişte game.

— E fiică-sa, — îi zise el lui Erohin. — Ar fi bine să ne deschidă ea, că dacă ne deschide nevastă-sa, s-ar putea să nu ne lase înăuntru. Şi, cu sila, nu poţi să intri.

— Dar noi trebuie s-o luăm cu binişorul, pe de departe, — spuse Erohin. — Doar sîntem tovarăşii lui de secţie. Cum să nu ne lase să intrăm?

Şi, apăsînd pe clanţa uşii care nu era încuiată, adăugă cu blîndeţe:

— Vezi? Oamenii buni nu încuie niciodată.

Primul pe care-l văzură cînd intrară fu chiar Semion Matveevici Torjuev. Într-o haină călduroasă de casă şi în papuci îmblăniţi, legat cu un şorţ mare, şedea pe un scăunel scund lîngă geamul bucătăriei spaţioase, în faţa unei mese lucrată

cam grosolan şi plină de scule, piese de aparate electrice demontate, ceainice şi crătiţi cu fundul ars. În mîini ţinea însă nişte sandale de damă dintr-o piele colorată.

În faţa lui stăteau două fete şi se auzeau două glasuri care îl rugau:

— Mai lăsaţi ceva, Semion Matveevici! Avem şi banii, o sută douăzeci de ruble! Dar mai lăsaţi ceva, zău aşa!

— Pantofii nu sînt ai mei, duduiţelor, aşa că nu pot să las din preţ, — răspunse Torjuev, privind cu indiferenţă la cei ce intraseră. Deodată, obrajii i se înroşiră, zvîrli pantofii pe pervazul ferestrei şi bombăni grăbit:

— Treceţi mîine, duduiţelor, să vorbiţi cu meşterul!

Şi se ridică în întîmpinarea vizitatorilor neaşteptaţi, scoţîndu-şi şorţul cu o mişcare grăbită.

Vorobiov rămăsese în mijlocul bucătăriei, privind încruntat; observase şi graba, şi faţa congestionată a lui Torjuev, şi cratiţele care-i fuseseră aduse spre a fi reparate, şi sandalele de diferite culori ce zăceau pe pervaz. În schimb, Erohin, făcînd loc fetelor care păreau foarte stingherite, zîmbi plin de bunăvoie şi se apropie de masă ca să vadă lucrurile împrăştiate pe ea. Luă o cratiţă găurită, o privi în lumină şi clătină din cap.

— Ce faci cu ea — o cositoreşti, o lipeşti? — întrebă el de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. — Desigur că îţi dă destulă bătaie de cap! O să trebuiască să-i pui un fund nou, nu-i aşa?

— Cred şi eu! De veche ce e, s-a găurit ca o sită, — zise uşurat Torjuev şi explică, oftînd: — Ce să fac? Vecinii vin toată ziulica la mine cu tinichelele lor ca să le dreg. Nu-mi iese nimic, în schimb am bătaie de cap cît nu merită...

— Ascultă gazdă, întîmpină-ţi oaspeţii cum se cuvine de vreme ce au venit, — zise Vorobiov, aruncînd o privire tăioasă omului pe care-l ştia cumpănit şi încrezut, dar care se fîstîcise atît de tare, încît îţi venea să-i plîngi de milă.

— Vasili Stepanovici ne-a spus că eşti bolnav, — explică Erohin, — şi iată, ne-am gîndit să trecem să te vedem...

— Vă mulţumesc pentru atenţie, — zise Torjuev şi întorcîndu-se strigă: — Nevastă-ă-ă! Au venit tovarăşii de la uzină să mă vadă. Vezi de ne pregăteşte ceva!

Lăsîndu-se greoi pe un picior, îşi conduse musafirii în odaia ce slujea de sufragerie. O fetiţă de vreo cincisprezece ani

exersa la pian. Cînd intrară oaspeţii îşi întrerupse gamele şi se răsuci pe taburet, cu faţa la ei.

— Fiica-mea, Irina, — o recomandă Torjuev. — Învaţă la şcoala medie de muzică.

Fetiţa le dădu bună ziua, trînti bucuroasă capacul pianului şi ieşi glonţ din odaie.

— Am trei copii, — începu Torjuev, poftindu-i să ia loc şi străduindu-se să-şi ascundă stînjeneala. — Băiatul mai mare e la institutul de mine, în anul trei, celălalt băiat e la institutul tehnologic, în anul întîi! Intelectuali!

Veni şi soţia lui — o femeie chipeşă şi care părea să fi fost foarte frumoasă în tinereţe; aducea uimitor la înfăţişare cu soţul ei, deşi faţa acestuia era cît un pumn, uscăţivă şi brăzdată de riduri. Avea un mers legănat, dar la treabă era iute, şi tot timpul era preocupată să vadă ce ar mai putea face pentru soţul ei, ce să-i mai aducă. Cu toată împotrivirea oaspeţilor, pe masă apărură castraveţi, scrumbii, ciuperci şi o sticluţă cu votcă.

— Apoi, nu stăm prea mult, — începu Vorobiov. — În secţie munca e în toi şi cred că îţi dai şi dumneata seama, Semion Matveevici, cît de mult ne stînjeneşte boala dumitale. Ce ţi s-a întîmplat?

— Eu zic să ne mai dezmorţim limbile cu un păhăruţ, — răspunse Torjuev şi şchiopătînd şi mai tare scoase cîteva pahărele din bufet. — Mă chinuie reumatismul... Cînd sînt acasă mai merge, dar cum ajung la uzină şi dau de curent, parcă nu mă mai ţin picioarele... Moştenire de pe front!

— Dar pe unde ai luptat? — întrebă Erohin şi, după o clipă, amîndoi începură să-şi depene amintirile, luîndu-şi unul altuia vorba din gură şi povestind fiecare unde şi la ce lupte luase parte.

Vorobiov îi asculta, plimbîndu-se prin odaie, fără să intervină în discuţia lor, deşi ar fi avut şi el multe de spus. Se uita cu atenţie cînd la Torjuev, cînd la nevasta lui, cînd la mobila de prin casă — au şi pian şi lustră şi aparat de televiziune.

— E un trofeu? — îl întrebă el peste umăr pe Torjuev, oprindu-se în faţa unei lămpi de bronz destul de lipsită de gust, ce reprezenta un nud de femeie care ţinea două suporturi de lampă.

— E un dar pe care l-am făcut nevesti-mi, — răspunse în silă Torjuev.

Pe pereţi atîrnau fotografii, reprezentînd atît pe gazde cît şi pe copiii lor la diferite vîrste. Intr-unele copiii purtau cravate de pioner şi în altele aveau pe piept insigne de comsomolişti; îi vedeai în tabere de pionieri, plimbîndu-se cu barca, cu schiurile... Torjuev cu soţia, Torjuev pe plajă la Soci... Vorobiov privi îndelung o fotografie care-l înfăţişa pe sergentul Torjuev: îşi purta boneta cu semeţie iar pe piept avea patru decoraţii.

— Ia te uită cum arăta! — zise Vorobiov întorcîndu-se şi privindu-l cu luare aminte pe Torjuev. — De obicei eu îmi dau seama îndată dacă cineva a fost pe front. Dar despre dumneata, Semion Matveevici, n-aş fi spus că ai fost.

Lui Torjuev îi năvăli tot sîngele în obraz.

— Asta nu-ţi stă scris pe frunte, — răspunse el cu glas răguşit şi întorcîndu-se către nevastă-sa îi spuse răstit: — Nu te mai tot foi atîta şi stai jos!

Dar deodată se auzi soneria şi sunetul ei prelung şi stăruitor risipi atmosfera încordată.

Era Beliankin, care se întorcea de la baie, rumen şi bine dispus. Ii salută pe oaspeţi cu multă voioşie privindu-i în acelaşi timp bănuitor, cu coada ochiului. In prezenţa lui, chiar şi Torjuev se mai domoli, iar nevastă-sa începu să se agite mai mult şi mai servil. Duse în grabă, în odaia de alături, legătura cu rufe a tatălui ei, îi dădu un fotoliu, îi umplu o farfurie cu gustări şi-i unse cîteva felii de pîine cu unt. Era limpede că bătrînul îşi ţinea familia din scurt.

— Ei, hai să începem, — zise Beliankin, ridicînd paharul. — Pentru că lucrăm cu toţii la turbine, să închinăm primul pahar în cinstea celei dintîi turbine!

— Pentru livrarea ei înainte de termen şi cu ajutorul vostru! — adăugă Erohin.

— De bunăseamă, — aprobă bătrînul cu mîndrie. — Fără mine şi fără Semion n-a ieşit încă din secţie nici o turbină.

După primul păhărel urmă al doilea, apoi al treilea, şi discuţia se învîrtea tot în jurul treburilor secţiei. Ori de cîte ori se luau cu vorba despre altele, Vorobiov avea grijă să readucă discuţia pe făgaşul dorit: doar pentru asta veniseră acolo, să vorbească deschis, pe faţă. Erohin îl asculta pe bătrîn cu

o curiozitate sinceră — poate că nu izbutise încă să-şi dea seama ce fel de om e. Dealtfel, cînd îl auzi vorbind, ai impresia că în toată secţia nu mai găseşti alţii ca ei — ei ştiu totul, sînt bucuroşi să-ţi dea o mînă de ajutor şi nu-şi precupeţesc niciodată forţele...

— Eşti meşter la vorbă, Vasili Stepanovici, — zise fără veste Vorobiov, cu asprime. — Numai că la dumneata vorba şi fapta nu-s totuna!

I se adresase numai lui Beliankin; cît despre Torjuev, părea că nici nu-l ia în seamă; văzuse doar din prima clipă că bătrînul ţine frînele în casă. Torjuev începu să dea semne de nelinişte, dar bătrînul nici nu clipi măcar din ochi, ci se mulţumi să dea dojenitor din cap.

— Degeaba mă jigneşti, Iakov Andreici. Noi nu facem nimic împotriva orînduirii sovietice. Iar cît despre faptul că ne preţuim munca pe care o depunem, apoi cred că o facem pe merit! Aşa cum scrie în programul dumneavoastră, al partidului: de la fiecare după capacităţile lui şi fiecăruia după munca sa, asta-i!...

— Dacă-i vorba despre capacitate, apoi dumneata poţi să dai mai mult, — zise încet Erohin.

Beliankin se întoarse spre el şi-i zîmbi linguşitor.

— N-are nici un rost să te înflăcărezi, măi băiete. Eşti tînăr, ştii să munceşti şi ar trebui să înţelegi ce înseamnă măiestria şi experienţa. Ce-mi mai pasă mie? Viaţa mi se apropie de sfîrşit, şi acum e rîndul vostru, al celor tineri... Să ştii însă întotdeauna să preţuieşti ceea ce faci. Să ceri să fii respectat. Asta-i totul.

— Şi ce, vrei să spui că respectul se măsoară în bani, Vasili Stepanovici? — îi răspunse Erohin tot atît de încet. — De cîştigat, dumneata oricum cîştigi mai mult decît ceilalţi, cît despre respect... drept să-ţi spun, nu prea eşti respectat în secţia noastră! Tovarăşii nu vorbesc prea bine despre dumneata. Sau vrei să spui că puţin îţi pasă de respectul lor?

— Se spune despre voi că sînteţi hrăpăreţi, egoişti, — preciză Vorobiov, fără să se sfiască, urmărindu-l pe Torjuev care se făcuse roşu ca racul şi se agita pe scaun, arătînd prin asta că ar vrea să spună ceva dar nu se putea hotărî. Dealtfel Iaşa venise acolo mai mult pentru Torjuev.

Pînă la urmă însă, Torjuev tot nu scoase nici o vorbă, iar Beliankin îi răspunse şi mai linguşitor lui Erohin:

— Prostii! Eşti tînăr, măi băiete, şi de aceea vorbeşti aşa! Nu-i decît o săptămînă de cînd ai venit la noi în secţie — ce poţi tu să ştii? Pe mine pînă şi şeful secţiei mă salută el mai întîi, iar directorul nici nu-mi spune altfel decît Vasili Stepanovici. Invidioşi se găsesc însă destui, nici nu s-ar putea altfel! Pe tine, deocamdată, nu te invidiază nimeni, pentru că n-are pentru ce. Trebuie însă să cauţi să ajungi aşa fel ca să te caute ei pe tine şi nu tu pe ei şi să-ţi spună: „Ajută-ne, pune umărul!" Eşti însurat?

— Insurat!

— Atunci cu atît mai mult trebuie să ştii să te ţii. Şi banilor care ţi se vor da în plus să nu le dai cu piciorul, dacă nu vrei să-ţi meargă vestea că eşti prost.

— De ce să-i refuz? Doar am mare nevoie de bani, — recunoscu încrezător Erohin. — Numai că eu îi cîştig pentru că dau un randament mai mare, Vasili Stepanovici, dar să mă tocmesc şi să-i cerşesc, asta n-am s-o fac niciodată.

— Pînă una alta, nici nu cred că ai să primeşti ceva în felul ăsta, — îi zise cu răutate Beliankin. — Ce eşti tu? Un strungar de carusel, obişnuit, încadrat în clasa a şasea de salarizare. Ca tine sînt zeci şi sute, ca mine însă — ici şi colo cîte unul. Intîi să ajungi ca mine, şi pe urmă să stăm de vorbă.

Şi socotind discuţia încheiată, le turnă la toţi cîte un ultim pahar de votcă.

— In sănătatea voastră, oaspeţi dragi! — închină el. — Şi în sănătatea ta, Iakov Andreevici, că te-ai abătut şi pe la casa noastră şi n-ai refuzat cu ce te-am ospătat.

— De ce să nu fi venit, Vasili Stepanovici? — i se adresă Vorobiov, încruntîndu-şi sprîncenele şi privindu-l ţintă pe bătrîn. — Noi doi, Vasili Stepanovici, sîntem egali. Un strungar centrar nu-i mai prejos decît un strungar de carusel, cum eşti dumneata. Cît despre bani, cîştig mai mult decît dumneata, nu-i aşa?

— Asta-i drept, Iakov Andreevici, — recunoscu Beliankin. — Nici nu încape vorbă.

— Iar în privinţa plăţii, nu mă tocmesc şi mă gîndesc cam aşa: omul nu se evidenţiază prin faptul că e singur în meseria lui, ci pentru că e priceput în muncă.

— Aşa-i, aşa-i! — încuviinţă din nou Beliankin şi luînd cu furculiţa cîteva ciuperci, începu să le mestece încet şi cu poftă.

Era vădit că n-avea de gînd să continue discuţia, iar pe buze îi rătăcea un zîmbet răutăcios, care parcă spunea: orice aţi spune, oricît v-aţi zbate — asta e treaba voastră şi pentru asta aţi venit! In ce mă priveşte eu am de ce să fiu mîndru, şi nu degeaba ţin eu la preţ: vezi bine că a dat fuga după noi acasă chiar organizatorul de partid, şi încă se mai şi ploconeşte: scăpaţi-ne, maiştrilor, fără voi nu putem face faţă!

— Necazul ăl mare e că îmbătrînesc, — oftă mîhnit Beliankin. — Aş pune cu dragă inimă umărul să scot secţia din impas, de ce nu! Nici la bani nu m-aş uita... Dar vezi că au început să mă lase puterile! Aş lucra bucuros în plus, de vreme ce ginerele meu boleşte. Dar nu pot...

Se ridică, îşi strînse mîinile la piept şi făcu o plecăciune:

— Nu vă supăraţi, eu unul trebuie să mă duc să mă culc. Mădularele bătrîne au nevoie de odihnă...

— Desigur, du-te de te odihneşte, — îi zise Vorobiov. — Şi încă ceva: să nu-ţi faci griji cu privire la secţie. Dacă pînă mîine Semion Matveevici n-o să se însănătoşească, o să găsim noi un alt strungar de schimb. De ce să munciţi peste puteri?

Beliankin se pierdu o clipă cu firea, schimbă o privire alarmată cu ginerele său şi apoi zîmbi dulceag.

— Ei, slavă domnului... Nădăjduiesc că nu vă supăraţi pe un om bătrîn...

Şi plecă

Torjuev îşi ridică privirea spre Erohin şi-l întrebă tăios:

— Şi zi, te gîndeşti să-mi iei locul, ai?

— Tot ce se poate, — răspunse liniştit Erohin.

— Aşa-a-a, — lungi vorba Torjuev. — Ei, n-ai decît... Incearcă.

Se ridică şi se duse să caute în dulap, găsi încă o sticluţă de votcă şi turnă în pahare. Mîna îi tremura şi vărsă pe delături.

— Lasă-mă pe mine, — zise Vorobiov. — Torni pe alături, Semion Matveevici, ceea ce înseamnă că eşti într-adevăr bolnav. Ce zici, o să mai ţină mult boala asta a dumitale? Cînd ai de gînd să ieşi din casă?

— De unde vrei să ştiu? O să mă duc la doctor şi o să-mi spună el.

— Ei, sigur, doctorul ştie mai bine. Dar... ia spune, Semion Matveevici, cu chiulul cînd ai de gînd să termini?

Torjuev goli paharul dintr-o înghiţitură, se strîmbă şi începu să mestece o coajă de pîine. Avea o expresie de om năucit: fie din pricina discuţiei, fie că se îmbătase.

— Nu-i bine, Semion Matveevici... — dădu să înceapă Erohin, dar pe neaşteptate Vorobiov trînti cu zgomot paharul pe masă şi strigă: — Fir-ar a naibii de treabă, ce mai ostaş ai fost şi tu! Unde ţi-ai pierdut conştiinţa? La Soci te duci în fiecare an, ceri să fii trimis la sanatoriu, copiii tăi sînt studenţi, comsomolişti! Statul îi ţine la şcoli de muzică şi la institute! Dar ştiu ei oare că toată secţia vorbeşte despre tatăl lor că e un hrăpăreţ? Asta desigur că n-o ştiu! Poate că trebuie să le-o spun eu? Să le fac o bucurie?...

Torjuev se uită lung la Vorobiov, cu privirea pierdută şi înrăită, frămîntîndu-se să găsească un răspuns tăios, dar nu-l găsi.

— N-ai dreptul... — bombăni el într-un tîrziu, cu limba împleticită. — Cît priveşte frontul, să nu te legi de chestiunea asta... Şi ce amesteci copiii în treaba asta? Ce, vrei să spui că sînt un element nesovietic?... După cîte ştiu, îmi îndeplinesc toate sarcinile.

Vorobiov se ridică hotărît.

— Să mergem, Mişa. Am vizitat bolnavul, i-am băut votca şi nu uita că mîine ai să lucrezi tu în schimbul doi în locul lui. Să mergem!

Torjuev sări în picioare; clătinîndu-se, se lăsă greoi pe speteaza scaunului care începu să trosnească.

— In locul meu? — strigă el furios. — Nu se găseşte încă omul care să lucreze pentru mine! Erohin face el pe săritorul, dar n-are decît să-i dea lecţii lui Vanka, lui să-i şteargă nasul şi lui să-i facă educaţia cu astfel de ameninţări. Eu, dacă vreau, fac într-o zi munca pe o săptămînă întreagă!

— Atunci să vrei! — strigă Vorobiov. — Să vrei, şi nu să te tot lauzi la beţie!

— Am să vreau, dacă-i vorba pe-aşa! — ţipă Torjuev zvîrlind scaunul înlături. — Ce, ai venit cumva să mă dădăceşti? Scuip pe dădăceala ta, iar pe mieluşelul ăsta, — şi arătă dispreţuitor spre Erohin, — n-am să-l las eu să mă întreacă, nu, n-am să-l las! Dacă vreau, apoi chiar tu, organizatorul de partid, o să-mi faci placarde roşii şi o să-mi agăţi portretul pe perete!

— Dacă nu te lauzi şi ai să faci, am să-ţi scriu şi placarde şi am să-ţi atîrn şi portretul, — răspunse liniştit Vorobiov. — Şi decît să faci pe grozavul în zadar, mai bine gîndeşte-te... dacă nu cumva o fi venit vremea să te conduci în viaţă după propriul tău cap. Să mergem, Mişa.

Vorobiov se necăji şi se întristă văzînd că Erohin se cam ameţise şi ieşise din casă poticnindu-se şi uitînd să-şi ia rămas bun de la gazdă. Ajuns în stradă, Erohin îşi deslăcu nervos gulerul cămăşii şi zise cu tristeţe:

— Ce oameni meschini, nu-i aşa? Simt că mă înăbuş la ei în casă!

Cîtva timp umblă în tăcere, apoi spuse printre dinţi:

— Iar în privinţa „mieluşelului"... om trăi şi-om vedea! E un muncitor bun, nimic de zis. Şi poţi să-i faci şi placardă dacă o să merite... Eu sînt mai puţin calificat, Senea nici atît. Dar capul şi conştiinţa atîrnă şi ele în cumpănă!

Şi cu glas scăzut continuă:

— Iaşa, dacă există dreptate pe lume, apoi n-o să fie el în fruntea noastră, nu, n-o să fie...

8

Înfăşurîndu-şi capul într-un şal, în aşa fel încît să nu i se vadă decît ochii ce păreau speriaţi, Grunia Klementieva străbătu în mare grabă holul căminului uzinei şi urcă în fugă pînă la etajul doi. Inima îi zvîcnea de parcă era gata să-i iasă din piept. Se opri o clipă pe palier, trăgînd cu urechea să audă dacă vine cineva, apoi se strecură repede, în vîrful picioarelor, pe un coridor lung şi slab luminat şi pipăind după pervazul unei uşi, descoperi cheia în ascunzişul ştiut.

De după uşă se auzi mîrîitul căţeluşei.

Tocmai atunci se auziră paşii cuiva care urca scara, tîrşindu-şi tălpile.

Cuprinsă de panică, Grunia descuie la repezeală, smulse cheia înţepenită în broască şi împinse uşa cu mare băgare de seamă în urma ei, încuind-o. Numai după aceea se mai linişti. Se aplecă spre căţeluşa care-i tot dădea tîrcoale şi-i puse dinainte chifla pe care i-o adusese. Apoi îşi scoase basmaua,

se duse în faţa oglinzii şi îşi aranjă cozile, petrecute în jurul capului. Cuprinzîndu-şi obrajii în palmele îngheţate îşi zîmbi fericită.

Îi plăcea să vină aici în taină — deşi o înspăimînta fiecare om pe care îl întîlnea — şi apoi să-l aştepte pe Iaşa în această odăiţă curată, odăiţa lui, în care totul îi vorbea despre el : patul tare, aşternut ca la militărie, aparatul de radio cu mai multe lămpi, pe care-l puneau să cînte ca să le înăbuşe şoaptele, arma de vînătoare atîrnată în perete, acordeonul care se odihnea în cutia lui, în colţişorul dintre perete şi capul patului, etajera cu cărţi între filele cărora stăteau semne de hîrtie, puse tot de el. O iubea şi pe nedespărţita lui prietenă de pe front — căţeluşa Raţia, răutăcioasa asta care nu-l recunoştea decît pe stăpînul ei şi pe ea, Grunia... Nu aprinse lumina, pentru ca ferestruica de deasupra uşii să n-o trădeze. Stînd pe unicul scaun de lîngă masă şi sfătuindu-se în şoaptă cu cîinele, Grunia era atentă la orice pas care se auzea pe coridor şi întotdeauna îi recunoştea mersul *lui* grăbit şi alerga să-i răsucească cheia în broască, rămînînd lîngă uşă.

Astăzi însă el întîrzia. Oare cît să fie ceasul ? Îi spusese : la opt. E drept că întîrziase şi ea, dar ei i se putea ierta : îi fusese cu neputinţă să plece de acasă pînă la venirea lui Efim Kuzmici care mai zăbovise pe la uzină, iar Galocika nu voia pentru nimic în lume să rămînă singură. Pînă la urmă trebuise să se răstească la fetiţă şi s-o lase plîngînd. Ce ruşine !... Şi dacă Galocika n-a adormit pînă la venirea bunicului şi o să înceapă să-i spună vrute şi nevrute ! Şi dacă s-a-ntîmplat aşa, să-l vezi atunci pe bunic plimbîndu-se prin cameră ca un leu în cuşcă, molfăindu-şi ţigara. El ştie doar atît că Grunia nu are nici un fel de şedinţă !

Se simţea vinovată şi de aceea şedea ca pe jeratic. Un singur lucru pe lumea asta ar fi putut s-o bucure : să-l vadă venind pe Iaşa al ei, acum, pe dată, să-l îmbrăţişeze şi să se încredinţeze cît de mult o iubeşte. Atunci i-ar putea spune că ea a neglijat totul pentru el, şi gospodăria, şi pe fetiţă şi pe Efim Kuzmici, că şi-a călcat pînă şi jurămîntul pe care-l făcuse de a rămîne credincioasă amintirii lui Kirill. Îi va mărturisi pentru a suta oară că-l iubeşte şi totuşi va răspunde printr-un refuz la stăruinţele lui, şoptindu-i printre lacrimi : „Nu Iaşenka, nu dragostea mea, te iubesc şi te voi iubi mereu, dar nu putem

şi nu trebuie să schimbăm nimic, nu-mi cere asta..." Apoi îl va îmbrăţişa cu putere, pentru ultima oară, se va furişa pe coridorul cufundat în bezna şi tăcerea nopţii şi va alerga ca o năucă prin gerul de afară care-i va îmbujora obrajii înfierbîntaţi, cuprinsă de spaimă la gîndul că acasă avea s-o întîmpine Efim Kuzmici cu o privire bănuitoare.

— Ia spune, Raţinka, ce-o fi cu stăpînul tău că întîrzie? — se adresă ea tristă, căţeluşei, mîngîindu-i urechile ciulite şi lipindu-şi obrazul de blana ei pufoasă.

Raţia lătră scurt şi-şi aţinti privirea spre uşă.

Înţelege tot, numai că nu vorbeşte. Nu-i lînsese ea mîna cînd călcase pentru prima oară pragul acestei case? Iaşa rămăsese atunci foarte mirat şi-i spusese: „Uite cum a simţit că tu eşti dragostea mea! N-am nici un fel de secrete faţă de ea".

În lumina palidă a serii tîrzii de primăvară, ochii cîinelui străluceau ca două făclii.

— Asta nu-i bine, draga mea, — i se plîngea Grunia. — Doar ştie foarte bine ce greu scap eu de acasă. Dar poate că nu mă mai iubeşte!

Lovind cu coada în duşumea, Raţia începu din nou să latre, parcă suspinînd. Grunia era mai-mai să izbucnească în plîns de ciudă şi de milă pentru ea însăşi.

Ce să fac, doamne, ce să fac? Aşa nu-i bine şi altfel nu se poate... O înspăimîntă pînă şi gîndul că într-o bună zi ar putea veni în secţie şi să spună: „Mă mărit"... Cum să rostească aşa ceva tocmai ea, văduva lui Kirill Klementiev, ea care venise în uzină să lucreze pe locul soţului ei, a cărui amintire o păstra cu atîta sfinţenie, că nimănui nu i-ar fi trecut prin cap să-i facă curte sau să-i spună vreo vorbă în doi peri... Dar bătrînului? Cum să-i spună una ca asta bătrînului, ea care îl încredinţase de zeci şi sute de ori, printre suspine, că nu are nevoie de nimeni şi că nimeni nu va lua locul lui Kirill! Dar fetiţa? Galocika? Cum să-i aducă în casă un om străin şi să-i spună: uite-l pe noul tău tată!... Galocika, căreia i se povestiseră atîtea şi atîtea despre tatăl ei, în faţa căreia jurase de atîtea ori că nu-l va uita toată viaţa... Nu, nu se poate, nu se poate. E ceva la care nici nu se cade să se gîndească măcar...

Dar de cîte ori nu se frămîntase în ultima vreme, gîndindu-se la toate acestea, repetîndu-şi în minte toate argumentele lui Iaşa! Şi acum n-ar mai fi vrut nimic altceva decît să se con-

vingă că totul e doar o prostie — dar îi era cu neputință. Avea mereu în fața ochilor zîmbetul ironic al cunoscuților ei și-i răsunau în urechi bîrfelile lor: „Ia uită-te la ea, și cum mai făcea pe mironosița!" Un gînd o urmărea fără încetare: i se părea că o vede pe Galocika jucîndu-se prin casă, făcînd gălăgie, obrăznicii și Iașa strigînd deodată enervat: nu mai face atîta gălăgie, n-are omul liniște din pricina ta! Iar Galocika se furișează bosumflată într-un colț, în timp ce bunicul umblă nervos de colo pînă colo fără ca măcar să se uite la Grunia, dar întreaga lui înfățișare pare că spune: ei, acum ai văzut ce înseamnă tată vitreg!

Își făcea mustrări — de ce se îndrăgostise oare de el, de ce își dăduse frîu liber sentimentelor? N-ar fi trebuit... Dar mustrările acestea treceau parcă pe lîngă inima ei... Cît de greu îi fusese să se hotărască! Cîtă vreme a căutat să se ferească de el și cît de chinuitor a fost pentru ea să se împotrivească acestei dragoste; îl chinuise și pe el și pe sine, de cîte ori nu fugise și nu-l respinsese, deși ar fi vrut să cadă la pieptul lui, să plîngă și să-i spună: sînt a ta, fă ce vrei, nu mai am putere... Apoi i se făcuse milă și de el și de ea: toate chinurile astea erau peste puterile ei; chiar numai pentru un scurt timp, pe furiș, dar dorea și ea să soarbă un pic din fericirea amară a femeii.

De undeva de după perete se auziră bătăile unui ceas. Grunia numără loviturile sonore și cu fiecare lovitură mînia și jignirea ei creșteau tot mai mult. Ora nouă! Ei bine! Nu te grăbești? Îți vezi liniștit de treburile tale în timp ce eu stau singură aici și mă chinuiesc? Bine. Fie! Am să plec, numai că am să azvîrl uite-așa perna în alt loc, am să răvășesc cărțile, am să răstorn scaunul, ca să știi că am fost și am plecat. Am plecat și n-am să mai vin niciodată, oricît m-ai ruga.

Dădu la o parte cîinele și se apropie de ușă. Deodată însă i se făcu frică. Să plece atît de supărată pe Iașa, înseamnă să se chinuiască toată noaptea, să întețească focul supărării pentru ca apoi să-i fie cu neputință să se împace cu el. Înseamnă să-l supere și pe el. Cîte nu se pot întîmpla în secție! Astăzi, după orele de lucru, trebuia să aibă loc ședința grupelor de partid, și el este organizator de grupă...

Ridică scaunul, puse perna la loc, așeză cărțile în raft și se lipi cu spatele de ușă, ascultînd. La ora asta locatarii căminu-

lui se întorceau în camerele lor şi de pretutindeni se auzeau glasuri, paşi şi muzică la radio. Acum nici nu mai era momentul potrivit ca să iasă : mai mult ca sigur că s-ar putea întîlni cu cineva.

Se auziră din nou bătăile ceasului. Cît o mai fi trecut : un sfert sau o jumătate de ceas ?

Se întinse pe pat şi scoţîndu-şi acele din păr, îşi desfăcu cozile din jurul capului, apoi îşi şterse lacrimile şi încercă să-l scuze pe Iaşa, luînd o mină veselă şi calmă pentru ca să-l întîmpine cu duioşie atunci cînd în sfîrşit va veni. Se gîndea că poate şi el se chinuieşte acolo, uitîndu-se mereu la ceas, şi pesemne că-şi închipuie că s-a supărat pe el ... Iar cînd o să vină, nici n-o să-i arate că e obosit şi enervat. O s-o îmbrăţişeze strîns, atît de strîns că o să li se pară că sînt un singur trup, o singură inimă, un singur suflet...

Din nou se auziră bătăile ceasului — trei ... cinci ... nouă ... zece ... ora zece !

Dacă-l mai aşteaptă înseamnă să-şi calce în picioare orice ambiţie, orice mîndrie, înseamnă să-i îngăduie să n-o respecte !

Sări în picioare, îndreptă patul, împingînd mînioasă cu genunchiul ciinele care se gudura pe lîngă ea, îşi răsuci zorită în jurul capului cozile răvăşite, fixîndu-le în ace, şi îşi trecu şalul peste umeri. Nu voia decît un singur lucru — să plece cît mai degrabă ! N-avea decît să-şi bată el capul să vadă dacă a fost sau nu la el ! Să alerge pe locul viran de lîngă casă, iscodind pe la ferestre.

— Rămas bun, Raţinka, n-am să mă mai întorc, — şopti ea la plecare şi sărută ciinele între urechi, pe blana mătăsoasă.

Pe coridor fu cît p-aci să se ciocnească cu o femeie pe care cu greu o recunoscu — era soţia unui muncitor de la turbine, vecină cu Iaşa ...

Cu un ceas mai înainte Grunia s-ar fi îngrozit de o astfel de întîlnire, dar acum o salută mîndră şi stăpînă pe sine : n-avea decît să bîrfească, îi era totuna acum !...

Pe cînd străbătea curtea îl văzu pe Iaşa alergînd spre casă. O nespusă bucurie o făcu să se oprească. Dar în aceeaşi clipă îşi aminti de tot ce gîndise în aceste două ore, de tot ce o despărţea de el ... Oare s-a schimbat ceva ? A făcut-o să aştepte în beznă două ore şi acum aleargă !

Își urmă drumul, ținîndu-și capul sus și umerii drepți. Și era cît p-aci să scoată un țipăt cînd Iașa, fără s-o vadă, trecu în goană pe lîngă ea, gîfîind.

Grunia ieși pe poartă și porni încet pe ulicioară. De astă dată însă nu mai privea semeț, iar umerii îi erau căzuți. Zărindu-și căsuța cu cele două ferestre luminate, se opri ca să-și adune puterile și să poată intra liniștită și mîndră, să nu-și trădeze durerea...

Era atît de istovită de tot ce i se întîmplase că nu mai simți nici o bucurie cînd auzi în urma ei pași grăbiți și un strigăt înăbușit:

— Grunia!

Tot zbuciumul și frămîntarea prin care trecuse părea că-i frînsese voința: nu mai era în stare nici să plece, nici să-l întîmpine și nici să răspundă chemării lui.

În ziua aceea comuniștii din secție se adunaseră pe grupe. Vorobiov socotea ședința grupei sale de o importanță deosebită. Cu cîteva zile mai înainte, Didenko îi convocase pe toți organizatorii grupelor de partid din întreaga uzină ca să analizeze munca din sectorul fiecăruia, în spirit partinic și sub toate aspectele, să sublinieze principalele probleme și, fără pierdere de timp, să caute rezolvarea lor, mobilizînd pentru aceasta forțele întregii grupe.

Vorobiov își intitulase expunerea: „Comanda Krasnoznamenkăi și munca în mijlocul oamenilor". Cei mai buni muncitori, cele mai bune brigăzi erau cunoscute de toți, dar oare forțele erau bine folosite și just repartizate? Se mirase singur cînd văzuse că alături de grupa principală a oamenilor care lucrează după metodele cele mai înaintate, există optsprezece oameni, în majoritate muncitori puțin calificați și ucenici care nici n-au de lucru îndeajuns și adesea nici nu-și îndeplinesc planul. De ce oare s-or fi petrecînd lucrurile astfel? De vină sînt maiștri: în loc să-și bată capul cu noii veniți, preferă s-o scoată la capăt cu ajutorul cadrelor bine verificate. Sînt vinovați și comuniștii că n-au sesizat lucrul ăsta. Sau, să luăm de pildă, creșterea productivității muncii. La unii ea crește în fiecare lună, desigur oamenii aceștia gîndesc, se frămîntă, caută căi noi, iar la alții productivitatea muncii a încremenit la același nivel. Și aici tot

comuniştii sînt de vină : n-au ştiut să îndrepte oamenii spre ceea ce e nou.

Despre toate aceste lucruri vorbise Vorobiov şi îi făcuse plăcere văzînd că toţi membrii de partid l-au ascultat cu mare atenţie şi apoi au început deodată să vorbească cu însufleţire.

Erohin şi-a spus păsul : conducerea se teme să-i încredinţeze lucrări grele ! Ce s-au mai codit pînă să-i îngăduie să lucreze în locul lui Torjuev ! Şi uite că el, Erohin, lucrează de două zile şi face faţă, ceea ce nu-i o taină pentru nimeni ; în munca asta e vorba de precizie, care cere deprindere, atenţie şi calcul. De ce atunci să se exagereze faima unora şi să li se taie oamenilor elanul ?

— Vă dau cuvîntul, tovarăşi — şi cred că pot vorbi şi în numele lui Lukicev — că o să-i întrecem pe Torjuev şi pe Beliankin !

— Numai că trebuie să-i supraveghem cu atenţie pe Torjuev şi Beliankin, — conchise Vorobiov. — Dacă a apărut aici între noi o astfel de lăcomie, sîntem răspunzători pentru asta. Oare putem noi duce în comunism astfel de oameni care sînt adevăraţi paraziţi ai poporului ? Nu merge aşa !

Comuniştii au vorbit şi despre muncitorii tineri : iată cum s-a îndreptat Arkadi Stupin din brigada lui Pakulin. Pe zi ce trece devine mai priceput. Dar Vanea Abramov ? Era considerat drept prost, nimeni nu voia să se ocupe de el, şi priviţi ce ajutor de ispravă a devenit de cînd Erohin a început să-l îndrume serios ! Elevii aceştia au nevoie să fie îndrumaţi, fiecare comunist trebuie să ia măcar un elev pe răspunderea sa.

Ideea aceasta îi însufleţi pe toţi. Într-adevăr, dacă aceşti optsprezece oameni ar fi mobilizaţi, tot sectorul ar deveni fruntaş.

Începură să discute şi despre elevi: oare li se va putea încredinţa o muncă de sine stătătoare la turbine ? În timpul discuţiei se făcură propuneri : să se împartă operaţiile în operaţii de degroşare şi de finisare, pentru ca muncitorii calificaţi să facă numai munci de răspundere, lucrări de finisare, iar lucrările de degroşare să fie efectuate de elevi. O idee simplă, dar de cît folos ar fi pentru secţie !

Unii se împotriviră zicînd : care va să zică fiecare piesă trebuie mutată de pe o maşină pe alta? O să ne mai gîndim dacă această propunere dă rezultate !

Se auzi şi un alt glas neîncrezător :

— De împărţit, le împarţi, dar oare elevul poate să ţină pasul cu tine ?

Începură să socotească, să calculeze.

In acest timp Vorobiov îşi aruncă ochii la ceasul de pe mînă şi constată că se făcuse opt şi jumătate. Parcă o şi vedea pe Grunia cum stă lîngă uşă, atentă la paşii ce se apropie pe coridor... I se făcu milă şi de ea şi de el...

Şedinţa continua.

Ceea ce se dezbătea era atît de important pentru întreg sectorul, încît Vorobiov nu numai că nu putu să scurteze discuţiile, dar trebui să le stimuleze să devină cît mai cuprinzătoare. Şi făcu acest lucru. Atunci cînd din nou se uită pe furiş la ceas, era nouă fără cinci.

— E timpul să terminăm, tovarăşi, — se auziră voci. — Doar n-o să stăm aici pînă la miezul nopţii ! E cazul să luăm o hotărîre.

Hotărîrea mai prelungi cu încă cinci minute şedinţa, apoi se ridicară cu toţii şi începură să se pregătească de plecare. Tocmai atunci intrară în biroul maistrului, unde se ţinea adunarea, Liubimov şi Garşin.

— Ei, aţi venit la timp ! — exclamă Efim Kuzmici. — Şeful secţiei şi tehnologul şef. Putem deci să discutăm despre tot ce ne interesează, şi asta-i bine.

— Tovarăşi, cine nu se grăbeşte să rămînă, — propuse Vorobiov, iar undeva în adîncul inimii socotea minutele, dar îşi dădea seama că venirea lui Liubimov şi a lui Garşin este cum nu se poate mai nimerită

Vorobiov repetă punctele principale ale propunerii grupei. Membrii grupei completară cele spuse de el, iar Liubimov şi Garşin începură să pună diferite întrebări, cercetînd din cînd în cînd fişele tehnologice... Dacă ar putea să se ridice şi să dea fuga pînă acasă ! Dar de întîrziat tot a întîrziat o oră şi jumătate. Ce-o fi făcînd acolo Grunia ? Şi dacă n-o să-l mai aştepte şi o să plece ?

Efim propuse celor de faţă să dea o raită prin sector : acolo, la faţa locului, lîngă maşinile-unelte, cu piesele în mînă, totul va fi mai uşor de urmărit.

„Nouă şi jumătate !“ îi reaminti ceasul suspendat în intervalul mare dintre maşini.

Tot grupul se apropie de mașinile-unelte la care se lucra una din piesele cele mai complicate. Liubimov ceru fișa tehnologică. Vorobiov care lucrase această piesă, le expuse tot procesul tehnologic.

„Zece fără un sfert!" părea că-i strigă ceasul pe care deabia îl zărea în fața ochilor săi.

— Dar dintre toți elevii, cui le-ai încredința tu? — auzi întrebîndu-se.

Începură să rostească, unul după altul, numele elevilor.

Cînd discuția luă sfîrșit, se făcuse zece fără cinci. Zece fără cinci!

Vorobiov goni într-un suflet pînă acasă fără să mai vadă ceva înaintea lui. Urcă scara sărind cîte două trepte deodată. Dar ușa nu se mai deschise ca altădată. Pipăind pe după pervazul ușii, degetele dădură de răceala cheii. Abia atunci îi străfulgeră prin minte că în curte trecuse pe lîngă el o siluetă întunecată. Desigur că fusese Grunia. Grunia care îl recunoscuse dar nu voise să-l oprească!

Se întoarse brusc și începu să alerge, străduindu-se s-o ajungă din urmă. Începuse să-l răzbească și oboseala zilei și goana asta nebună pe străzi. Il stăpînea deopotrivă dorința de a o ajunge pe Grunia și de a o liniști, dar și un sentiment de revoltă: la urma urmei, de ce trebuiau ei să ducă această viață anormală, ascunsă, să se întîlnească pe furiș, ca niște răufăcători care se tem de lumină? De ce oare să nu simtă și el căldura tihnită și firească a vieții de familie? De ce trebuia să alerge acum după ea, cu ochii umbriți de vinovăție, deși întîrziase pentru că așa-i cerea datoria? Ar fi fost doar atît de firesc ca după o ședință interesantă, dar istovitoare, să se ducă la ea, nu pe furiș, ci ca la el acasă, să-i povestească despre cele întîmplate, să se odihnească apoi lîngă ea și s-o știe că îi este și prieten, și sprijin, și soție — da, soție!...

Cînd o ajunse din urmă la marginea locului viran din fața casei și o strigă, Grunia se opri și rămase nemișcată la chemarea lui. In semiîntunericul nopții de primăvară, desluși pe fața ei o expresie împietrită, pe care nu i-o cunoscuse pînă atunci.

— Grunicika! — exclamă el și o apucă de mînă.

Căldura mîinilor lui drăgăstoase făcu să-i năvălească tot sîngele în inimă și totodată să-i revină și supărarea. In același timp era și înspăimîntată la gîndul că s-ar putea

să-i vadă cineva, poate chiar Efim Kuzmici să treacă pe lîngă ei, sau să-i zărească prin fereastră.

Își smuci cu putere mîinile din ale lui și o luă aproape la fugă pe cărarea ce cotea pe marginea locului viran.

Mergînd cu pași mari alături de ea, el îi explica grăbit și tulburat ce-l făcuse să întîrzie, că nu putuse să refuze oamenilor dreptul de a-și exprima gîndurile, și cît era de important lucrul acesta, cît se zbuciumase știind că ea îl așteaptă...

— Dar ce legătură are una cu alta? — se răsti Grunia, proptindu-se în fața lui. — Ce mă interesează pe mine toate astea? Ar fi trebuit să le prevezi și, în tot cazul, puteai să mă anunți, să-mi trimiți un bilețel.

— Dar tu însuți mi-ai interzis să fac așa ceva!

— Ai fi putut găsi un mijloc oarecare, asta te privește! Dacă aș fi fost eu în locul tău, aș fi găsit o mie de căi să te previn! — continuă Grunia grăbită, în șoaptă, uitînd că de atîtea ori el o așteptase ceasuri întregi, pentru că ea nu putuse să scape de acasă. — Dacă m-ai fi iubit și m-ai fi respectat... Dacă ai fi știut că pentru tine m-am certat cu fetița... Cu Efim Kuzmici... Că îmi risc cinstea pentru tine...

Pierzînd răbdarea Vorobiov o prinse de mîini, o strînse cu putere și strigă autoritar:

— Încetează!

Gruniei îi pieri tot sîngele din obraz; privindu-l cutezătoare drept în ochi, aștepta să audă ce-o să-i mai spună.

— Mi se pare că-ți place să te joci cu mine ca pisica cu șoarecele! — zise el cu amărăciune, fără să-și ia privirea de la ea.

De indignare, Gruniei i se tăie respirația, dar observă totuși pe figura lui o expresie nefericită. Și se înăbuși parcă tocmai din pricina sentimentului de încredere renăscut și a fericirii care pusese din nou stăpînire pe ea — o iubește!

— Tot tu mă învinuiești pe mine?— bîigui ea.

— Ei, Grunia, nu asta e principalul, — oftă el luîndu-i mîinile, care nu se mai împotriveau, într-ale lui. — Să mergem la mine să vorbim pe îndelete...

— Nu pot să vin la tine, — șopti Grunia. — Și așa m-au văzut astăzi oamenii. Or să înceapă să trăncănească și o să se ducă vorba în secție, o să audă și bătrînul... Nu pot!

— Să fim noi primii care să le spunem tuturor!

Şi pentru că ea nu-i răspunse, o luă de braţ să o conducă, dar Grunia se întoarse cu îndărătnicie în direcţia opusă, spre casă. El se supuse şi-i strînse braţul.

— Nici la mine nu vrei?

— Am fost! — răspunse ea mîndră. — Două ore am stat în cameră la tine.

— Nu sînt vinovat, Grunia. Aşa s-a întîmplat. Şi tu mă pedepseşti pentru asta. Chiar nu vrei să vii cu mine?

— Doar sînt cu tine.

După un răstimp de tăcere, Vorobiov începu să vorbească cu un glas stăpînit şi tăios:

— Ei bine, atunci ascultă-mă, aici, în stradă. Trebuie să terminăm odată cu situaţia asta, Grunia. Mă gîndesc atît de mult la tine că simt uneori că-mi plesneşte capul. Mi-ai răvăşit toată viaţa şi uneori mi-e şi ruşine să mă mai uit în ochii oamenilor pe care-i respect. Cum face cineva o glumă, mi se suie tot sîngele în cap! Mi se tot pare că s-a aflat de noi! Uite, chiar şi astăzi, în loc să-mi fie capul la treburi, mă tot uitam ca un băieţandru la ceas şi stăteam ca pe ghimpi. Nu mai înţeleg să continui aşa. De ce pedeapsa asta, de ce să-mi ascund dragostea de parcă ar fi un păcat? De cîte ori vii la mine arăţi atît de emoţionată de parcă nu mai eşti tu, iar eu sînt ca un nebun. Nu mai pot trăi aşa şi nimeni nu are nevoie ca lucrurile să fie astfel, nici tu, nici eu, nimeni... E timpul să punem capăt acestei stări de lucruri, Grunia!

Ea îi răspunse cu glasul stins:

— Ei, atunci... rămîi cu bine.

— Nu, Grunia, nu aşa. Sau poate că nu ne iubim? Poate că în dragostea noastră e ceva ruşinos, ceva urît? Eu mă pot înfăţişa cu tine întregii lumi. Priviţi-o, e iubita mea, soţia mea! Dar ţie... ţi-e ruşine cu mine?

Grunia izbucni în plîns. Se lipi cu tot trupul de el şi începu să plîngă în hohote — aşa se întîmpla întotdeauna cînd, după asemenea discuţii, trebuia să-i dea dreptate. Grunia ştia că e puternic şi încăpăţînat dar că în faţa lacrimilor se moaie. Printre suspine, ea îi repeta toate jurămintele, toate mărturisirile şi îl implora din nou:

— Nu mă chinui, dragostea mea! N-o să fie altfel, nu poate fi altfel! Iaşenka, dragul meu, iubitul meu! Nu insista! Nu se poate... Să mergem la tine, dacă vrei. Să mergem unde vrei. Numai nu insista.

Il sărută ea mai întîi şi rămaseră mult timp tăcuţi, în întuneric, strîns îmbrăţişaţi, fericiţi şi în acelaşi timp nefericiţi. N-aveau unde să se ducă. Era tîrziu. Luminile de pe la ferestre începeau să se stingă unele după altele. Numai la fereastra lui Efim Kuzmici licărea o lumină parcă tristă şi dojenitoare.

— Am să vin mîine la tine, dragul meu.

— La opt?

— Mai bine la nouă. Mi-e greu la opt. Pe mîine, dragul meu.

— Pe mîine, Grunia.

— Numai dacă mă iubeşti.

— Te-ndoieşti de asta, Grunia?

— Dar eu? Tu nici nu-ţi dai seama cît de greu îmi este. Am impresia că umblu pe sîrmă. Dragule, scumpul meu, toate astea le fac pentru tine.

— Totuşi, Grunia, ce-ar fi să ieşim din situaţia asta?

— Dragul meu, te implor, taci. M-am gîndit eu în fel şi chip. M-am frămîntat nopţi de-a rîndul. E cu neputinţă.

— Pleci, Grunia?

— Dragul meu, aş rămîne lîngă tine o veşnicie! Dar înţelege că trebuie!

— Pe mîine, draga mea.

— Mai sărută-mă încă o dată, Iaşenka... Strînge-mă bine în braţe, să nu-mi mai fie atît de frică să mă întorc acasă. Uite, Iaşenka, vezi, bătrînul nu s-a culcat încă, mă aşteaptă!

Vorobiov o urmări cu privirea cum se îndrepta spre casă traversînd locul viran, plin de băltoace şi pierdut în beznă. Din cînd în cînd, Grunia se împiedica de cîte un bolovan, şi atunci îşi încetinea pasul, de parcă i-ar fi fost frică să nu cadă.

9

Nu trecuse prea multă vreme de cînd Ania umbla prin secţie cu pas şovăitor, temîndu-se că pentru ea totul e necunoscut —şi oamenii şi piesele nemaivăzut de mari ale viitoarelor maşini; dacă ar urmări-o însă cineva astăzi, ar putea s-o vadă într-un sector sau în altul, umblînd pretutindeni fără pic de sfială, ca la ea acasă, cercetînd sau discutînd cu oamenii, ştiind

ce anume nu merge la unii, de ce un maistru e vesel iar altul bombăne. Toată lumea din uzină, muncitorii, maiștrii, șefii de sectoare, începuseră să-i ceară tot mai des sfatul.

— Știi, Anna Mihailovna, ne-a venit o idee...

— Anna Mihailovna, ce-ar fi dacă am proceda în felul următor...

Oamenii nu i se adresau niciodată din obligație, ci veneau la ea plini de încredere, ca la un om energic și înțelegător din „comandamentul entuziaștilor". Dar Ania era ingineră și voia ca ajutorul ei să fie ingineresc.

În cabinetul tehnic, Ania își fixase chiar în fața biroului diagrama îndeplinirii graficului. Cum primea raportul de activitate pe ultimele douăzeci și patru de ore, înfigea un ac cu gămălie într-un pătrățel nou și ori de cîte ori firul negru al curbei suia, bucuria ei nu cunoștea margini. Erau însă și curbe cu suișuri și coborîșuri, ca o diagramă a temperaturii unui bolnav de friguri. Alte fire rămîneau cu încăpățînare în josul graficului și doar din cînd în cînd și pentru scurt timp se ridicau puțin pentru ca apoi să coboare din nou. În locul șnururilor negre, Ania așeză altele, roșii, ca oamenii să le poată desluși de departe.

Una din aceste dungi părea că strigă din toate puterile, dînd alarma, că ceva nu e în ordine la prelucrarea diafragmei.

Alături, pe tabla intitulată „Gîndește-te și propune!" puteai citi: „Raționalizarea și mecanizarea prelucrării îmbinărilor diafragmei".

Dar pînă acum nimeni nu începuse încă să se ocupe de această problemă. Toți se gîndeau, oftau și spuneau:

— Ei da... e și asta o problemă!

Și plecau renunțînd.

Iar dunga roșie de pe grafic își urma drumul ei sinuos. Oftînd, Ania își lua pentru un timp ochii de la ea, se cufunda în muncă, dar cum își ridica privirea distrată, literele mari din față păreau că-i poruncesc: *gîndește-te și propune!*

Ania dădea fuga în secție și rămînea vreme îndelungată lîngă „Porțile Narvei" sau lîngă lăcătușii care prelucrau diafragmele ultimului etaj — piesele care întîrziau tot procesul de producție.

Piesele acestea aminteau de un inel masiv cu niște palete de oțel sudate pe el.

Ania ştia un lucru: atunci cînd puternicele vine de abur sub mare presiune pătrund în interiorul maşinii şi se lovesc de paletele rotoruluî, pe care-l pun în mişcare, în calea aburului apar paletele fixe ale diafragmelor care, datorită suprafeţelor lor profilate, îl dirijează spre paletele treptei următoare... — Şi în felul acesta, dirijînd aburul şi îndreptîndu-l de la un etaj la altul pe o cale sinuoasă, pe tot acest parcurs se vor afla dirijori ai mişcării, inteligenţi şi de neclintit — mişcări cu o forţă şi o viteză atît de mare cum mintea omului nici nu şi-o poate închipui dintr-odată: dacă o astfel de vînă de abur ar ţîşni înafară nestînjenită şi nedirijată, ea ar putea să taie ca un ferăstrău o scîndură de doi ţoli.

Calitatea diafragmei trebuia să fie fără cusur — piesa turnată de patru tone trebuie prelucrată cu o precizie pînă la a zecea şi chiar a suta parte dintr-un milimetru.

Cînd locomotiva împingea spre secţie platforma pe care se aflau uriaşele piese turnate din fontă, muncitorii oftau:

— Iar începe chinul.

Chinul consta în faptul că diafragmele nu erau turnate într-o piesă întreagă, ci în două jumătăţi. Îmbinările lor nu se făceau după o linie dreaptă, ci oblică, fiecare jumătate fiind teşită în sens opus, lucru care dădea naştere la greutăţi: trebuia apoi prelucrată fiecare îmbinare în parte.

Ania vedea cum, cu ajutorul podului rulant, jumătatea diafragmei era lăsată pe masa cu o suprafaţă de şase metri a „Porţilor Narvei". Nu era uşor să manevrezi această piesă voluminoasă şi trecea mult timp pînă să fie fixată şi cuţitul să poată trece la executarea primei îmbinări. Apoi podul rulant ridica din nou pe cabluri de oţel greaua piesă turnată, care era apoi întoarsă pe toate feţele şi i se măsura de nenumărate ori poziţia. Şi totuşi nu se putea obţine precizia ideală. Iar alături aştepta cea de-a doua jumătate care şi ea dădea aceeaşi bătaie de cap... fapt care lua foarte mult timp iar gigantica maşină-unealtă unicală era cu totul neproductivă.

— E ca şi cum ai trage cu tunul în vrăbii, — bombăneau rabotorii.

Şi cu cîtă uşurare şi bucurie conduceau ei afară din secţie aceste blestemate de piese ridicate de cablurile de oţel, iar cînd se apropiau de secţia de montaj, lăcătuşii începeau la rîndul lor să ofteze înainte ca ele să fi fost coborîte pe podul rulant.

— Ce zici de asta, iar vin diafragmele pe capul nostru!

Lăcătuşii aveau de efectuat o muncă şi mai chinuitoare de cît cea a rabotorilor.

Îmbinările erau „ajustate" manual pînă ce deveneau perfect egale. Ele trebuiau racordate în aşa fel, încît să nu poată trece prin ele nici măcar un fir de păr. După ce vopseau una din îmbinări, lăcătuşii începeau să mişte cele două jumătăţi cu un efort ce îi făcea să se învinetească la faţă, apoi le despărţeau şi după petele de culoare de pe cealaltă îmbinare observau locurile ce mai trebuiau prelucrate şi unde mai erau abateri. Şi aşa, de nenumărate ori...

— Ia te uită, încă o „muncă sîcîitoare", mai rea chiar decît îndepărtarea adaosurilor de prelucrare, — se mira Saşa Volovik, urmărind cu atenţie chinul lăcătuşilor. — Oare nu s-o putea inventa nimic?

Auzindu-l, Ania îi spuse îndată:

— Chiar aşa, Alexandr Vasilievici, ia apucă-te dumneata de treaba asta! Chibzuieşte-o!

Saşa nu-i răspunse nimic, dar rămase o vreme alături de dînsa, urmărind munca tovarăşilor.

— Nu se poate să nu existe o soluţie! — îi spuse el în cele din urmă, gînditor.

Ania îşi dădea seama că Volovik e ocupat cu invenţia lui şi că nu trebuie să fie distras de la ea. Dar ideea încolţise în mintea lui.

Îşi notă în carneţel: „Îmbinările — Volovik?"

Apoi alături apăru un al doilea nume: „Şikin?" de asemenea cu semn de întrebare în dreptul lui.

Cînd Ania începu să discute despre îmbinare, cu tehnologul Şikin, căruia i se spunea „Potolitul", acesta îi mărturisi în şoaptă că „suferă" de aproape doi ani din pricina acestei probleme. Probabil însă că nu are talent sau poate că într-adevăr nu există o altă metodă.

În secţie se făceau tot felul de glume pe socoteala lui Şikin, care era din cale afară de sfios. Ania însă îşi putuse da seama că avea multe cunoştinţe. Era foarte posibil că Garşin, gălăgiosul lui şef, îl împiedica să arate tot ce poate. Conştiincios şi modest, Şikin, ducea pe umerii lui aproape toată munca lui Garşin, mulţumindu-se să rămînă aproape întotdeauna în umbră. Ania aflase că nu odată se discutase cu el despre în-

trarea lui în partid. Şikin răspundea însă: „Vai de mine, se poate, eu n-am făcut nimic deosebit... Ce merite am eu ca să intru în partid?" Mulţi îl socoteau doar un funcţionar conştiincios... şi cînd colo omul acesta se străduia de doi ani de zile să inventeze ceva! Ce-ar fi să-l pună în legătură cu Saşa Volovik şi alături de ei să-l mai aducă... poate pe Polozov?

Îl chemă şi pe Polozov să fie de faţă şi îl rugă pe Şikin să vorbească despre cercetările sale. Polozov rămase uimit: Şikin făcuse încercarea?...

— Ce-ai spune despre o brigadă — Şikin, Polozov, Volovik? — propuse Ania.

— Şi Karţeva, — adăugă Polozov, care îşi dădea seama că vor fi nevoiţi să-şi frămînte creierii nopţi întregi pînă să ajungă la un rezultat. Şi Ania va lucra alături de el... de astă dată, şi din fericire fără Garşin, care îi dădea mereu tîrcoale. Ania se îmbujoră la faţă.

— Da'ce eu sînt inventator? — glumi ea.

— Nu-i nimic, în schimb ai să ne inspiri, — zise Polozov.

După ce plecaseră Ania rămăsese singură cu obrajii împurpuraţi. Să-i inspire? Aşadar, nici acum nu luau în serios munca ei de inginer? Aleargă prin secţie, se frămîntă, organizează învăţămîntul şi schimbul de experienţă tehnică, e o femeie energică — foarte bine, tot respectul pentru ea — dar ce legătură are ea cu ingineria?

Sigur, ar putea intra în brigadă şi acolo să demonstreze... Dar o să se poată oare descurca cu aceste blestemate de îmbinări? Se sfătui cu consultanţii Casei de Propagandă Tehnică, vizită şi alte uzine care fabricau turbine, dar nu izbuti să afle nimic nou.

După toate aceste peregrinări şi cercetări, Ania îşi dădu seama că mai sînt şi alţii care stau neputincioşi în faţa acestei probleme — nici chiar tehnologii cu experienţă nu izbutiseră să găsească o soluţie. Cînd se apropia însă de rabotori sau de lăcătuşi nici nu-i venea să se uite în ochii lor, de teamă că ar putea să citească în ei o întrebare: „De ce tot oftezi? Ai stat cinci ani pe băncile universităţii ca să ne poţi fi de ajutor. Dacă nu te pricepi, atunci nu mai veni pe la noi, pentru că toată compătimirea ta nu ne ajută cu nimic!"

Cînd îi împărtăşi lui Garşin frămîntările ei, acesta izbucni în rîs.

— Asta-i un motiv ca să fii deprimată? Atunci ce să mai zic eu — tehnologul şef — să mă spînzur? Uite ce-i, Anicika, în producţie se întîmplă foarte des să te loveşti de tot felul de greutăţi şi să nu poţi face nimic, oricît te-ai suci şi te-ai învîrti. Şi totuşi turbinele ies una după alta din uzină; cei care îşi bat capul cu aceste îmbinări după ce le vor fi terminat, se vor odihni şi le vor uita, pămîntul va continua să se învîrtească şi nimeni nu ne socoteşte pe noi ăştia de aici, nici ignoranţi şi nici paraziţi pentru atîta lucru.

Apoi refuzînd să intre şi el în brigadă, îi zise:

— Ascultă, Anicika, crezi că de asta îmi arde mie acum? Şi aşa stau ca pe jăratic!

In schimb Volovik primi propunerea ca pe un lucru foarte firesc.

— Sigur că intru, numai să terminăm treaba cu maşina asta. Dealtfel, de la bun început va trebui să lucrez în brigadă, şi nu aşa, de unul singur, cum am început eu. Acum, cînd ducem treaba la capăt împreună, stau şi mă întreb ca un caraghios: de ce oare am pornit să rezolv toate lucrurile de unul singur? Munca dă rezultate mai bune în colectiv, cît despre invenţie — ce importanţă are care din noi e autorul ei? La urma urmei, ce vrem noi? Să predăm la timp şi turbinele pentru Krasnoznamenka.

Ania tăie cu o liniuţă semnele de întrebare din carneţel şi scrise: „Brigadă complexă". Ar fi dorit nespus de mult ca în josul listei să adauge „Karţeva", dar nu se putea hotărî.

Totuşi pe lista brigăzii, aprobată de şeful secţiei, apăru şi numele ei. Şeful brigăzii era Polozov. O trecuse şi pe ea între brigadieri — oare numai „pentru inspiraţie"? Desigur că el n-are nici o încredere, dar absolut nici una, în capacitatea ei de inginer!

In seara aceea, plecînd din secţie, Ania se întîlni la ieşire cu Alexei.

— De ce eşti aşa de supărată pe mine? — o întrebă el vesel, luînd-o de braţ. — Hai să ne plimbăm puţin — simt că-mi vîjîie capul.

— Nu-s supărată, dar... să ştii că m-aţi pus într-un loc unde am să uit repede că sînt inginer şi nu-mi va rămîne decît să-i inspir pe alţii!

Alexei zîmbi, se dădu puţin de o parte şi se uită atent la faţa ei posomorîtă.

— Te-ai supărat?

— Sînt furioasă.

O strînse mai tare de braţ şi o conduse liniştit mai departe. Mai mult ca sigur că în sinea lui îşi spune: femeia asta aiurează! — gîndi Ania.

— Faptul că te-ai înfuriat e un semn bun, — rupse tăcerea Alexei, — cît despre locul unde ai fost pusă — astea-s prostii! Dacă eşti într-adevăr inginer, şi nu o domnişoară cu diplomă, ai să poţi arăta şi acolo ce poţi, şi încă cum!

— Să ştii că nici n-am de gînd să rămîn inactivă.

— Atunci despre ce-i vorba?

După ce tăcu puţin, Polozov îi zise:

— Şi totuşi e neapărată nevoie să ne inspiri. Dumneata poţi să faci acest lucru de minune.

— Care, de ce?

— Ei, asta nu ştiu, dar se vede că e un dar de la natură.

Ania zîmbea în tăcere. Îi trecuse orice supărare.

— Şikin e pur şi simplu îndrăgostit de dumneata, — continuă Alexei. — Te rog să nu rîzi. Te divinizează şi să ştii că aşa cum vorbeşte cu dumneata n-a vorbit încă cu nimeni. Un lucru te rog însă: nu care cumva să-ţi închipui că farmecele dumitale feminine pot avea vreo înrîurire în ce se face aici. Se vede că i-ai arătat încredere, sau poate că ai dumneata o înfăţişare care-l face pe fiecare să-şi închipuie că ai încredere în el, îl faci să creadă că poate să inventeze lucruri la care nu s-a gîndit încă nimeni. E adevărat că ai această calitate.

Părea că vorbeşte serios, dar în glas îi răsuna ca de obicei o uşoară ironie.

— Ei, să ştii că am să fiu fericită dacă sub influenţa mea ai să descoperi ceva nemaivăzut.

— Da, numai că şi influenţa trebuie să fie la înălţime, — zise Polozov.

Fără să se fi înţeles pe unde s-o apuce, porniră pe aleea centrală a uzinei, o alee lungă şi întunecoasă. În curtea uriaşă a uzinei se aprindeau, unul după altul, felinarele, iar în lumina lor gălbuie şi tremurătoare, aleea părea că se clatină, în timp ce umbrele copacilor desfrunziţi şi încovoiaţi de vînt se legănau sub paşii lor.

— Poate că ce-am să-ţi spun o să ţi se pară o prostie, — spuse fără veste Polozov, — dar de vreme ce am început, trebuie să continui. Înţelegi, cînd o femeie lucrează undeva... fie chiar şi în producţie... ea e totuşi în primul rînd femeie şi are altfel de mijloace de influenţă... Nu te uita la mine atît de mirată — asta e o simplă introducere. Aşadar, trebuie ca ea să inspire. Neapărat! Doar fiecare om îşi are ambiţia lui şi cînd o femeie te priveşte şi aşteaptă de la tine ceva deosebit, ambiţia ţi se înflăcărează. Şi atunci poţi face orice pe lume... Ce, zici, spun prostii?

— Nu ştiu, dar îţi promit că am să ţin seama de asta.

— Nu vorbesc numai despre dumneata.

— Nici eu nu vreau să-mi iau asupra mea o răspundere atît de mare! Ce zici, nu crezi c-ar fi cazul să ridicăm în şedinţă problema felului cum îşi îndeplinesc femeile acest rol? Iar darea de seamă s-o prezinte Katia Smolkina. Ce părere ai? Ea n-o să cruţe pe nimeni.

— Sigur, rîzi! Poate că într-adevăr e caraghios ce am spus, dar să ştii că fiecare femeie, bineînţeles dacă e femeie adevărată, înţelege singură lucrul acesta în adîncul sufletului ei. Şi se va folosi de el, nu-i aşa?

Ania îl privi plină de curiozitate.

— Dar ambiţia dumitale s-a înflăcărat... cel puţin în privinţa îmbinărilor astea?

Deodată el o trase cu un gest hotărît înainte, spre o băltoacă mare şi săriră amîndoi deodată peste ea.

— Ca să vezi! Şi eu care credeam că n-o să poţi sări şi o să calci în băltoacă, — zise el. — Asta ţi-ar şi trebui, ca să nu mai cochetezi şi să nu fii aşa de curioasă!... Iar în brigada pentru îmbinări, trebuie neapărat să lucrezi, Ania.

Ieşiseră pe bulevard, cînd Ania îi mărturisi cu un oftat:

— Nu ştiu, Alioşa, mă simt ispitită dar în acelaşi timp mi-e şi teamă. Doar am şi eu ambiţie. Nu am de loc încredere în mine şi din pricina asta îmi vine tare greu.

— Eu cred că numai flecarii au deplină încredere în ei. Alde Babinkov, de pildă, — răspunse Alexei şi-i strînse mîna prietenos. — Lasă, Ania, nu-i nimic. Principalul e să nu te intimidezi! Poate că dacă o să lucrăm laolaltă, o să izbutim să găsim o soluţie.

Intr-un tîrziu, stînd singură în odaia ei, Ania îşi zîmbea amintindu-şi de plimbarea cu Alexei. „Cît e de drăguţ! Dar oare am cochetat cu el"?

Dimineaţa, în drum spre uzină, Ania încercă să-şi imagineze aceste îmbinări oblice care le-au dat atîta bătaie de cap şi să priceapă care ar putea fi drumul de urmat pentru a se descoperi o metodă nouă, mai simplă, de prelucrare a lor. Oare drumul pe care s-a angajat Şikin să fie cel just?

Tot timpul ei liber de peste zi, Ania şi-l petrecu dînd ocol „Porţilor Narvei" sau plimbîndu-se prin sectorul de lăcătuşerie, unde „erau ajustate" manual îmbinările.

Dar activitatea clocotitoare din jur năvăli peste planurile ei, sustrăgînd-o pentru mult timp de la gîndurile ce-o frămîntau.

După lucru, Vorobiov trecu în grabă pe la ea.

— Anna Mihailovna, hai să mergem la strungurile carusel. S-a întors Torjuev şi Erohin a fost trimis înapoi la degroşare! E atît de necăjit săracul... că pur şi simplu s-a schimbat la faţă!

Cînd se apropiară de strungurile carusel, Torjuev se plimba pe lîngă strungul său ţinînd între dinţi o pipă fistichie. Lîngă un alt strung şedea Erohin, dus pe gînduri. Pe platoul strungului carusel al lui Torjuev se învîrtea provocător trupul mătăhălos al cilindrului, iar pe cel al lui Erohin se roteau triste jumătăţile palierului, în timp ce cuţitul se înfigea cu un scrîşnet în metal, tăind din el aşchii groase. Între cele două strunguri carusel, ca o întruchipare a luptei care începea, se mai afla încă o piesă turnată a cilindrului, destinată celei de-a doua turbine. Piesa fusese adusă aici pentru degroşare. Era masivă şi greoaie, mată cu pete cafenii şi aducea cu o oală obişnuită de gătit, dar atît de mare că numai uriaşii din poveste şi-ar fi putut fierbe ciorba în ea.

Dîndu-şi seama că munca lui este urmărită, Torjuev sări cu multă sprinteneală pe platoul care se învîrtea repede; cu paşi mărunţi el ajunse pînă la cilindru, se prinse de el, uitîndu-se înăuntru şi făcînd împreună cu cilindrul cîteva ture. Apoi se desprinse cu aceeaşi uşurinţă şi sări de pe platou. După ce se produse cu acest număr primejdios, interzis de regulile tehnicii securităţii, Torjuev căscă, îşi ridică privirea spre Vorobiov şi Ania Karţeva şi le zise cu o uşoară ironie:

— Ca la circ. Numai fotoliile ne lipsesc.

— Nu-i un spectacol prea atrăgător, Semion Matveici, — răspunse Vorobiov, — dar în ceea ce priveşte însănătoşirea dumitale, te felicit!

Zărindu-i pe Karţeva şi pe Vorobiov, Erohin sări în picioare şi le ieşi în întîmpinare, adresîndu-se nepăsător ajutorului său, Vanea Abramov:

— Să fii cu luare aminte.

După două zile de lucru la finisarea cilindrului, munca brută de la degroşare i se părea lui Erohin de-a dreptul umilitoare. Era o muncă uşoară şi comodă, dar Erohin nu umbla după o astfel de activitate. Avea o expresie care te făcea să ghiceşti pe dată că „nu e în apele lui".

— Ei, cum mai merge? — întrebă Vorobiov.

— Ieri a dat o sută optzeci la sută!

— Vorbeşte de Torjuev, — îi explică Vorobiov Aniei.

— Desigur că eu n-am nimic împotriva lui, — adăugă Erohin. — Pentru asta am şi discutat cu el... E chiar foarte bine...

Dar Ania înţelese că tocmai acesta era motivul pentru care Erohin „nu era în apele lui".

In ajun, Erohin lucrase în schimbul de noapte — îl înlocuise pe bătrînul Beljankin care se învoise să-l lase la strungul carusel — dar în ultima clipă apăruse Torjuev; cu aere de stăpîn, oprise strungul, îl cercetase ca să constate dacă nu i se întîmplase nimic în lipsa lui şi spusese apoi printre dinţi:

— Slavă domnului că n-aţi stricat nimic. — Apoi întorcîndu-se numai pe jumătate către Erohin, i se adresase îngăduitor: — Ei, prietene, acum poţi să te întorci la munca ta.

Şi trebuise să se întoarcă... Vanea Abramov îl întrebase cu uimire:

— Nici cilindrul următor n-o să ţi-l dea dumitale? Inseamnă deci că şi de acum înainte tot „aşii" vor fi preferaţi?

Erohin se dusese apoi la Efim Kuzmici.

— Daţi-ne nouă, mie şi lui Lukicev, cilindrul următor.

— Dar o să faceţi faţă?

— O să facem.

Efim Kuzmici se uita cînd la Erohin, cînd la Torjuev, cînd la piesa turnată care se afla între strungurile carusel.

— In cîte zile?

Erohin îşi făcu socoteala în gînd şi zise:

— In trei zile, trei nopți, și încă o jumătate de zi.

Efim Kuzmici se apropie de Torjuev și-i puse aceeași întrebare. Din an în an, Torjuev și Beliankin executau această muncă în patru zile și patru nopți. De astă dată însă Torjuev se gîndi un timp, se uită la Erohin și încuviință:

— Trei zile, trei nopți și încă o jumătate de zi.

Efim Kuzmici se întoarse apoi spre Erohin.

— Își iau angajamentul să lucreze și ei în același răstimp. Trebuie însă să-i întreceți deși ei se ocupă cu asta de atîția ani!

După ce tăcu puțin, îl sfătui prietenește:

— Nu te necăji, flăcăule. O să terminați palierele și am să vă dau cilindrul pentru degroșare. Gîndiți-vă bine și urmăriți cu luare aminte ce trebuie făcut. Pentru că odată ce vă apucați, trebuie să fiți siguri de voi, să nu cumva să iasă vreo încurcătură.

Torjuev înțelesese însă din întîmplarea aceasta că trecuse vremea cînd se ploconeau toți în fața lui: „Semion Matveevici, lucrează te rog!" Erohin făcuse față muncii tot atît de bine ca și el. Dar cine-l putea împiedica pe Torjuev să muncească mult mai bine decît pînă acum? Păi dacă așa stau lucrurile, o să le arate el!

Și Torjuev „le-a arătat".

Munca la strungul carusel pare liniștită și fără zor. In timp ce strungul lucrează în mod automat, strungarul stă multă vreme fără să facă nimic. Rotirea imensei suprafețe rotunde a platoului — chiar cînd se face cu o viteză sporită — nu dă impresia că s-ar învîrti repede. Numai ochiul experimentat al strungarului poate observa ceea ce unui ochi străin de această muncă îi scapă. Și Erohin observă îndată că vecinul său lucrează într-un alt ritm decît cel obișnuit, și mai află că în ajun Torjuev, pentru prima oară de cînd lucra în secție, depășise norma de schimb cu optzeci la sută.

Îi vorbi Karțevei despre toate acestea.

— Păi asta-i foarte bine! — zise Ania. — Să învingi pe un leneș e o nimica toată, iar de lucru o să fie pentru toți, nu-i așa? Efim Kuzmici are dreptate: dumneata trebuie să-i întreci prin pricepere, prin cunoștințe și prin inventivitate. Ești pregătit pentru așa ceva?

— M-am și gîndit la asta, — îi răspunse Erohin, bucuros că găsise pe cineva căruia să-i împărtășească gîndurile. — Am să vă spun sincer: cred că am să prelucrez cilindrul tot

atît de bine. Am hotărît să-l fac în două zile şi cred că o să mă pot ţine de cuvînt. Lukicev n-o să mă facă nici el de rîs. Şi să ştiţi că ăştia doi n-au nici un fel de taină în meşteşugul lor, doar îngîmfarea şi faima care li s-a creat.

— Faima e un lucru care se cîştigă, — zise Vorobiov.

— Da, se cîştigă, — recunoscu Erohin. — N-o să rămînem nici noi mai prejos. De întrecut însă... să vă spun cinstit, în condiţii egale n-o să-i putem întrece. El pune accentul pe viteză ca nu cumva partea lui de cîştig să scadă. A început să mărească viteza. Asta o putem face şi noi. Ieri şi astăzi m-am uitat atent cum lucrează: el scoate tot ceea ce se poate scoate în condiţiile acestea. Inseamnă aşadar că trebuiesc schimbate condiţiile. Dar cum?

Lui Vorobiov îi făceau plăcere şi frămîntările lui Erohin şi sinceritatea lui: dacă omul îşi dă seama de greutăţi înseamnă că poţi nădăjdui că o să izbîndească. În schimb Ania, ori de cîte ori vedea că pe un muncitor îl frămîntă ceva şi nu izbuteşte să obţină ceea ce urmărea, simţea parcă ceva greu pe suflet.

— Ce să-i faci, Iakov Andreici, din mers nu poţi să hotărăşti nimic. Eu rămîn aici să mă mai uit, — zise Ania.

Petrecu aproape o oră lîngă Erohin, urmărindu-l pe Torjuev cum lucrează, fără ca el să-şi dea seama, apoi se apropie de strungul carusel al lui Torjuev, oprindu-se de data asta lîngă el.

Cilindrul era fixat pe dispozitivele de susţinere care îl sprijineau în partea lui îngustă. Ania ştia că mai tîrziu Torjuev o să-l întoarcă pentru ca să-i strunjească gaura inferioară, dar acum această oală uriaşă stătea aşa cum trebuie să stea o oală de cuptor, şi undeva în interiorul ei cuţitul tăia curat şi exact aşchiile care se degajau în formă de spirale albastre dintre dispozitivele de susţinere. Se lucra cu un singur cuţit, în timp ce suportul al doilea fusese dat la o parte şi trăsese după el coloana care regla adîncimea de tăiere şi părea că spune: n-aveţi nevoie de mine, nici nu trebuie, m-aşez turceşte şi mă odihnesc!

— Vă interesează, domnişoară? — întrebă Torjuev cu un ton cît se poate de respectuos.

— De ce „domnişoară", tovarăşe Torjuev? Mă numesc Karţeva Anna Mihailovna, — îl corectă Ania cu severitate, apoi îl întrebă încruntîndu-şi sprîncenele: — De ce lucrezi cu un singur cuţit?

Torjuev făcu un gest larg cu brațele și zîmbi.

— Dar cînd s-a mai prelucrat cilindrul cu două cuțite? Întreg cilindrul începe să vibreze dacă se procedează așa. Au încercat odată, demult, dar erau cît pe-aci să-l strice.

In cursul dimineții, Ania trecuse și pe la alte secții unde existau strunguri carusel, dar nu descoperise nimic care să semene cu un cilindru. Din discuția avută cu strungarii de carusel stabilise însă un lucru: viteza poate fi mărită numai în cazul cînd piesa este așezată bine pe platou, fixată rigid și n-are vibrații. Cu două cuțite se lucrează numai atunci cînd e vorba de o piesă lată și plană; o piesă înaltă și care înafară de asta are o bază îngustă, ar vibra.

Ania îi povesti lui Erohin despre concluzia la care ajunsese.

— După prescripțiile tehnologice tot așa reiese, — zise Erohin. — Dar parcă sînt puține cazuri astăzi cînd prescripțiile tehnologice prevăd un lucru și a doua zi, inventîndu-se ceva, se modifică și ele.

— Uite ce e, — zise Ania, cu hotărîre. — Cum veți primi cilindrul, hai să-l fixăm mai bine și să încercăm cu două cuțite.

In mijlocul schimbului, Erohin termină prelucrarea palierului. Macaraua îl ridică și lăsă cu grijă pe platou cilindrul turnat. Ania era de față și-l urmărea pe Erohin, care, împreună cu ajutorul său, fixa piesa turnată, în suporturi cu buloane. Suporturile puse apropiat unul lîngă altul, înconjurau cilindrul mult mai des ca la Torjuev, iar buloanele erau fixate pînă la refuz, strîngînd între ele părțile laterale ale piesei turnate.

— Care va să zică, vom încerca cu două cuțite, — zise Erohin, așteptînd răspunsul ei.

— Neapărat! — exclamă Ania, încurajîndu-l.

Vanea Abramov așeză amîndouă suporturile la mijlocul traversei. Nu aflase nimic despre ideea lui Erohin și a Karțevei, dar însuflețirea lor i se transmisese și lui și acum învîrtea cu un aer triumfător roțile de comandă.

Efim Kuzmici se apropie de ei, dădu mirat din cap și rămase lîngă strungul carusel.

Platoul începu să se miște încet, iar metalul porni să cînte sub cuțite, pe două voci de bas.

Erohin, Efim Kuzmici și Ania nu-și luau ochii de la cilindrul care se învîrtea: cum o să se comporte oare?

Torjuev îi urmărea de departe, stăpînindu-şi cu greu un zîmbet ironic.

Ania observă că atît Erohin cît şi Efim Kuzmici ascultau cu luare aminte cele două sunete grave, ca de bas, ce vuiau din cilindru. Şi ea asculta, dar sunetele acestea nu-i spuneau nimic. Efim Kuzmici, cu urechile ciulite, îşi făcu palma pîlnie la ureche ca să audă mai bine. Rămase cu gura întredeschisă şi părea gata-gata să dea alarma...

Deodată Erohin opri strungul. Era palid la faţă.

La ordinul lui, Vanea Abramov care stătea tăcut pe podeţ începu să întoarcă roata de comandă şi unul dintre suporturi începu să înghită coloana, o înghiţi pînă la capăt şi se dădu încet la o parte.

Apoi strungul carusel începu să se învîrtească din nou, şi metalul începu iarăşi să cînte, de data aceasta însă pe o singură voce. Suportul dat la o parte se odihnea cu piciorul strîns sub el şi părea că spunea celor din jur: eu n-am de lucru, eu n-am de lucru!

— N-ai ce-i face, — zise oftînd Efim Kuzmici şi, după ce stătu puţin lîngă strung, plecă amărît.

Torjuev era peste măsură de bucuros şi fredona ceva pe nas.

— Concluzia e că trebuie să inventăm un nou dispozitiv de fixare, — căuta Ania să-l îmbărbăteze. — Pînă la finisare mai e timp. Cred că e nevoie doar să te apuci de lucrul ăsta şi ajungi sigur la un rezultat.

Erohin o rugă stăruitor:

— Dar vă rog, nu părăsiţi chestiunea aceasta.

— Nici o grijă, — răspunse Ania.

Şi din acea clipă, orice treabă ar fi avut, gîndurile se întorceau mereu la strungurile carusel. Oprindu-se lîngă maşinile-unelte, începu să urmărească stăruitor fixarea pieselor mari şi mici, încît de la o vreme buloanele, scoabele de fixare şi echerele, îi jucau prin faţa ochilor pînă şi în somn.

Erohin terminase degroşarea.

Pereţii cilindrului care pînă nu demult mai erau aspri, cu feţele mate şi cu grăunţe de nisip de la turnare lipite de ei, căpătaseră o rotunjire armonioasă şi o strălucire albăstruie. Şi totuşi nu era încă interiorul cilindrului pe care-l văd montorii pe banc, ci numai prima formă a viitorului cilindru, căruia îi era hărăzit un drum lung — cînd prin aer, cînd purtat pe platformă — de la o operaţie la alta, făcînd un

drum lung şi greu în timpul căruia piesa turnată, de douăzeci de tone, avea să piardă aproape a treia parte din greutate şi anume partea ce urma să fie dată jos, încetul cu încetul, sub forma unor aşchii spirale multicolore.

Cilindrul va ajunge de mai multe ori pe suprafaţa mesei de trasaj, acoperindu-se de cercuri şi linii trase cu creta, şi se va transforma într-un desen tehnic materializat. Rabotorii, strungarii, găuritorii, lăcătuşii, vor desăvîrşi această materializare a desenului: fiecare cerculeţ va deveni o gaură, fiecare linie va deveni o suprafaţă lucioasă, o adîncitură sau un cerc.

Zeci de mîini vor măsura de nenumărate ori fiecare margine, fiecare gaură, la început cu aparatele cele mai simple, apoi cu instrumente şi aparate complicate şi precise. Piesa va deveni din ce în ce mai deschisă la culoare şi mai frumoasă, toate formele ei vor căpăta contur şi nu va mai fi o piesă turnată, grosolană, ci una prelucrată cu multă precizie şi măiestrie. Iar înainte de a ajunge la capătul drumului, cilindrul aproape terminat va pluti din nou deasupra secţiei şi va fi lăsat pe unul dintre cele două strunguri carusel pentru finisare, operaţia cea mai importantă şi de cea mai mare răspundere.

Dar pe care din cele două strunguri se va întoarce?

Aniei i se părea că tocmai de ea depinde acest lucru.

Macaraua se apropie de strungul lui Erohin şi îşi coborî cîrligul greu, asemănător cu al unei ancore. Muncitorii prinseră cilindrul cu cabluri de oţel. Ania stătea de o parte, fără să-şi ia ochii de la contururile lui.

De ce anume ar putea fi prins suportul suplimentar? gîndea ea.

Oala aceasta uriaşă se opunea oricărei soluţii — gîndurile ei păreau că alunecă pe feţele rotunjite. Numai pe o singură latură se afla o deschizătură mare, în formă de acoladă, la care Ania se uita într-una. Să fie oare flanşa de legătură?

Şi iată că la un moment dat muncitorii trecură cablul de oţel prin deschizătura în acoladă.

Dar pe platoul care se rotea, deschizătura aceasta nu putea fi prinsă de nimic. Poate că de platou chiar... dar cum?

Şi deodată Ania îşi închipui limpede cum trebuie folosit un echer mare şi greu, atît de mare, încît unul din ca-

petele lui să fie lipit de deschizătură şi prins cu buloane, iar celălalt să fie pus pe platou pînă la marginea acestuia, de asemenea fixat şi el bine...

Cîtă rigiditate va căpăta în felul ăsta această piesă enormă şi grea!

Ania alergă cu sufletul la gură, ca o fetiţă, spre Polozov.

— Alioşa!... Alexei Alexeevici!

Şi-i povesti:

— Dacă găsim un echer de asemenea dimensiuni, garantez...

Polozov luă receptorul, formă un număr şi-i spuse Aniei cu o voce de prefăcută seriozitate:

— Cum poţi să te încrezi în garanţia unui inginer care prezintă atît de puţină seriozitate? Sînt sigur că ai coborît cîte trei trepte deodată, aşa-i?

Şi vorbi la telefon:

— Ajută-mă prietene. Avem nevoie urgentă de un echer mare cam de doi pe doi metri. O să treacă la voi inginerul nostru, Karţeva. Cotrobăieşte acolo la tine, poate găseşti ceva, bine?

Apoi lăsă receptorul în furcă şi i se adresă Aniei cu glasul său obişnuit:

— Cunoşti secţia de construcţii metalice? Du-te la şeful secţiei, caută la ei şi dacă în cel mai rău caz nu găseşti, o să le comandăm.

Şi la plecare, luînd-o pe Ania de mînă, îi şopti:

— Numai vezi de-ţi recapătă răsuflarea. Gîndeşte-te că te duci acolo ca reprezentantă a unei secţii fruntaşe!

10

Cînd auzi că e chemat la telefon în biroul maistrului, Nikolai porni în fugă, nădăjduind în taină că la aparat e Xana Belkovskaia. În receptor răsună însă o voce gravă de bărbat.

— Te felicit Nikolenka. Sînt foarte mîndru de tine.

Înfierbîntat de fugă, încă sub impresia mitingului care abia se terminase şi a cuvintelor de răspuns la felicitări pe care le rostise — i se înmînase steagul roşu de producţie — Nikolai se aşeză pe un taburet, uitîndu-se pieziş la receptorul

pe care îl ținea strîns în mînă. Nu recunoscu dintr-odată vocea din receptor, dar bănui a cui era.

— Bravo băiete, văd că ai ajuns un om întreg.

— Mă străduiesc să fiu, — răspunse Nikolai cu atît mai rece cu cît inima i se strîngea mai dureros, de dragoste și de amărăciune.

— Ei, îți doresc succes.

Nikolai simțea că tatăl lui ar fi vrut să-i mai spună ceva, dar că nu se hotăra.

— Dar cu învățătura cum merge, Kolea? — întrebă el în sfîrșit cu greutate.

— Bine, — răspunse Nikolai tulburat. Din pricina emoției nu-l ajuta cu nimic pe tatăl său ca să continuie discuția.

Trecură astfel cîteva clipe lungi de tăcere, o tăcere plină de așteptare, cînd deodată se auzi țăcănitul de întrerupere.

«Ce-o mai fi vrut să spună? se gîndea Nikolai ieșind din secție împreună cu un grup de tovarăși din brigadă. Nu ne-am întîlnit atîta amar de vreme și deodată acest „Băiete!" Cum e cu putință ca în toți anii aceștia să nu-și fi amintit niciodată că are copii...»

Un grup de băiețandri, care făceau tot felul de șotii fluierau și-și smulgeau șepcile unul altuia, trecură înaintea celor din brigada lui Pakulin.

Keșka Stepanov, care avea pe cap o șapcă cu cozorocul dat la spate, fugea înaintea celorlalți ținînd două șepci în mîini. Făcu o plecăciune adîncă fluturînd șepcile pe care le ținea în mînă, așa cum își fluturau cavalerii pălăriile lor largi și strigă cît îl ținu gura:

— Mii de plecăciuni aristocraților!

— Măi prostule, — zise Nikolai fără răutate. — Lucrează bine și ai să fii și tu ca noi.

— De ce să ne băgăm nasul unde nu ne fierbe oala? — răspunse Keșka maimuțărindu-se, apoi călcă cu piciorul într-o băltoacă ca să-i împroaște cu noroi pe „aristocrați" și o rupse la goană cît îl țineau picioarele, ca să scape de păruială.

— Mare neghiob, — repetă Nikolai, încrețindu-și fruntea și deodată își pierdu orice urmă de voioșie. Xana nu fusese la miting și nici nu-i telefonase. Asta-l necăjea mai mult decît discuția pe care o avusese cu tatăl său și decît izbuc-

nirea prostească a lui Keşka. La urma urmei, ce-ar fi costat-o să pună şi ea mîna pe telefon să-i spună cîteva cuvinte prietenoase ?

— Voi duceţi-vă, băieţi, că eu trebuie să trec pe la comitet, — zise el, sperînd s-o găsească pe Xana la comitetul de Comsomol. Dar n-o găsi nici la comitet. Zăbovi pe acolo fără rost vreo jumătate de ceas, apoi se hotărî să plece, dar cînd ajunse la ghereta portarului, se opri, uimit.

Xana şedea în faţa porţii, pe o bancă ale cărei picioare erau cufundate într-o băltoacă uriaşă ; citea o carte şi părea că puţin îi pasă dacă şoşonii îi stau în apă. Purta o pălăriuţă care o prindea de minune şi un palton larg cu buzunare mari, care lui Nikolai îi plăcea foarte mult ; după părerea lui, numai Xana ştia să se îmbrace atît de simplu şi totuşi atît de elegant. Dar ce treabă o fi avînd aici şi pe cine o fi aşteptînd ?

— Ai să te îneci Xana, — glumi Nikolai şi porni de-a dreptul spre ea, trecînd prin băltoacă.

Poate că Xana aştepta într-adevăr pe cineva, poate că nu aştepta pe nimeni, fapt e că se bucură cînd îl văzu pe Nikolai şi primi cu plăcere să se plimbe puţin împreună cu el.

Nikolai o luă de braţ ca s-o poată feri mai bine de băltoacele şi pîrăiaşele de zăpadă topită care le tăiau drumul pe alocuri. Xanei nu-i plăcea să privească în jos şi de aceea mergea nepăsătoare, zîmbind soarelui care se tot ascundea după nori. Şi cît de drăgălaşă era cînd îşi mijea ochii în bătaia soarelui ! Părea atunci mai simplă, mai naturală.

Nikolai îi povesti despre miting, despre steagul roşu de producţie pe care îl primise şi pe care îl purtase în secţie, în sectorul brigăzii lui, şi în timp ce-i vorbea, retrăia întreaga solemnitate, de astă dată mult mai puternic, pentru că Xana era alături de el. La rîndul ei, fata îi povesti că şi ea fusese fericită cînd i se înmînase steagul, dar după un timp îl cucerise o altă brigadă, lucru ce-o necăjea mult.

— Eu n-am să îngădui să mi-l ia, — zise Nikolai.

— Să vedem ! Fiecare spune aşa !

Apoi îl privi cu coada ochiului şi-i spuse :

— Parcă eşti altul acum.

— Cum aşa ?

— Nu-mi dau bine seama. Mai serios, mai... Oare succesele să fie cauza ?

— De ce nu? De atîta timp doresc lucrul ăsta... şi iată că am izbutit!

Xana tăcu un timp, apoi îl întrebă:

— Va să zică aşa simţi cînd ai izbutit să dobîndeşti tot ce ai dorit?

— Xana, nu căuta să-mi răstălmăceşti vorbele... Eu n-am spus că am dobîndit tot... Dar astăzi sînt nespus de mulţumit.

Ii strînse uşor mîna, iar Xana îi zîmbi cu duioşie, mărturisindu-i că şi ea era mulţumită. In timp ce-i vorbea, se îndepărtă puţin de el.

— Ştii ce mi-am dorit astăzi cel mai mult? — o întrebă el strîngîndu-i din nou mîna.

— De unde vrei să ştiu?

— Mi-am dorit să fiu felicitat de tine.

— O-o! — zise Xana şi se depărtă din nou de el, fără să lase să se observe lucrul acesta, apoi îi explică simplu: — Aş fi telefonat, dar m-am gîndit că n-o să ţi se comunice — doar erai la miting.

De, Xana se pricepea de minune să transforme discuţia cea mai tulburătoare într-o discuţie obişnuită, tovărăşească.

— Şi vrei să spui că te-ai gîndit să mă feliciţi?

— Desigur... Cum să nu-i felicţi pe învingători!

— A-a! Atunci nu-i tîrziu nici acum. Poţi să trimiţi o telegramă de salut pe adresa brigăzii şi să semnezi: „Belkovskaia, deputat în sovietul orăşenesc". Şi să ştii că o vom anexa la dosar. O lipim în album.

Se plimbau prin parcul mult mărit în ultimii ani, în cinstea victoriei. Din loc în loc, arborii tineri ieşeau din zăpadă sau din băltoace, răsfirîndu-şi ramurile tunse, negre şi umflate de umezeală.

— Doar tu ştii, Kolea, că eu sînt foarte mîndră de succesu tău. De aceea te-am şi aşteptat...

Speriindu-se parcă de propriile ei cuvinte, Xana se refugie în grabă într-un crîng de mesteceni tineri.

— Vezi mestecenii aceştia? I-a sădit secţia noastră, — continuă ea. — Am insistat mult ca să-i sădim. Lumea spunea că n-or să se prindă, şi uite că totuşi s-au prins! Ia priveşte-i numai cît sînt de mîndri!

In clipa aceea, Xana era nespus de frumoasă, păşea zvelă printre trunchiurile subţiri şi albe ale mestecenilor, la fel

de tînără ca şi copacii aceştia, iar chipul ei luminos părea preocupat de tot ce o înconjoară.

— De-ai şti cum arăţi în clipa asta! — exclamă Nikolai şi se apropie de ea. In suflet îi răsunau cuvinte tulburătoare, pline de farmec, dar îi venea atît de greu să le rostească! „Am să-i spun chiar acum... am să-i spun..." se gîndea el, uitîndu-se ca vrăjit la faţa ei care căpătase o expresie de sfiiciune, ceea ce o făcea şi mai drăgălaşă.

Nu izbuti însă să scoată o vorbă.

Deodată la capătul aleii apăru o fetiţă cu căpşorul înfundat într-un capişon roşu de sub care îi ieşeau la iveală cîrlionţii blonzi, fluturînd în bătaia vîntului. Rîdea cu poftă şi îşi mişca peste măsură de repede picioruşele-i grăsuţe înfofolite în pantalonaşi albi — se vede că fugea de cineva.

— Ce drăguţă e!... — observă Xana, dar deodată se făcu palidă: în urma fetiţei alerga Liza Baskakova, care striga veselă:

— Te prind! Acum te prind!

Zîmbea, plină de mîndrie, aşa cum zîmbeşte o mamă care ştie că are un copil drăguţ; recunoscînd-o pe Xana, o salută veselă, fără ca măcar să-şi arunce ochii la Nikolai. Părea că nu-l recunoaşte — dealtfel ar fi fost greu să-i reţină figura în seara aceea cînd se năpustise în bucătăria lor strigînd şi înecîndu-se de furie: „Dar cu copilul meu ce să fac? Cu sufletul meu ce să fac?"

— E o ştrengăriţă fără pereche, — spuse ea cu un zîmbet plin de mîndrie, invitînd-o parcă şi pe Xana să-i admire fetiţa. — O cam răsfăţăm noi... dar e singurul nostru copil...

Nikolai se întoarse cu spatele.

— Aveţi grijă să nu iasă în stradă, — o sfătui Xana.

Luîndu-şi în grabă rămas bun, Baskakova alergă să-şi ajungă fetiţa.

Nikolai privea în urma lor.

— Să mergem Kolea, — şopti Xana şi de astă dată îl luă ea de braţ.

Printre trunchiurile tinere ale mestecenilor se mai zărea şi acum capişonul roşu al fetiţei, iar rîsul ei cristalin tot mai răsuna. „Sora mea... Asta-i sora mea", se gîndea Nikola. lăsîndu-se condus de Xana.

— E prima dată că o vezi, Kolea?

Auzind glasul Xanei, Nikolai se gîndi la ea cu duioşie şi cu

recunoştinţă — fata asta care-i era atît de dragă păşea alături de el şi încerca să-l îmbărbăteze acum cînd forţele păreau că-l părăsesc.

— Da, — zise el, strîngîndu-i mîna. — E nespus de greu. Astăzi mi-a telefonat tata. M-a felicitat. Şi eu... Înţelegi, am vrut să-i răspund, dar parcă îmi îngheţaseră cuvintele în gîtlej.

Xana nu se mai îndepărtă de el.

— E greu. Înţeleg... Numai că eu m-aş fi purtat altfel, de la bun început. Dar poate că n-am dreptate. Cred că lucrurile ţi se par întotdeauna mai simple cînd nu eşti tu în joc.

— Nikolai nu ştia cum să-i explice ceea ce-l chinuia şi de aceea tăcu.

— Eu nici nu-l ţin minte pe tata. A murit cînd eram mică. De la şapte ani am crescut într-o casă de copii. De mama tot îmi mai amintesc puţin, dar de tata de loc. Cred că dacă cineva mi-ar spune acum: „Tatăl tău trăieşte" aş fugi spre el chiar dacă ar sta la o mie de kilometri!

Nikolai îi strînse mîna mai tare, cu mai multă duioşie. Nu se întrebase niciodată dacă Xana are sau nu părinţi şi unde a crescut. I se păruse întotdeauna că face parte din lumea lui şi totodată parcă din lumea cea mai luminoasă, mai bună. Acum însă îi apărea simplă şi uşor de înţeles...

Intr-un răstimp, Xana îi zise, gînditoare:

— Şi totuşi tatăl tău nu-i om rău.

Nikolai făcu un gest de parcă l-ar fi lovit cineva.

Tocmai asta îl chinuia pe el cel mai mult. La uzină toţi îl cunoşteau şi îl respectau pe tatăl lui, după cum o cunoşteau bine şi o respectau şi pe Liza Baskakova, una dintre cele mai bune muncitoare. Se obişnuiseră toţi cu ideea că sînt soţ şi soţie, un menaj fericit, şi n-aveau de unde să ştie cît de necăjit şi de jignit se simţea Nikolai; îl durea sufletul pentru mama lui, pentru el, pentru fratele său, pentru că în inima şi în mintea lui exista acea familie Pakulin, pe care o distrusese Liza. Cînd băieţii intraseră în uzină, împreună cu mama lor, toată lumea îi compătimise, condamnîndu-i pe Liza şi pe Pakulin. Încetul cu încetul totul fusese însă dat uitării, iar cei doi fraţi Pakulin crescuseră şi intraseră „în rîndul oamenilor"... Da, e drept că acum n-o mai duceau atît de greu, dar parcă asta era totul?

Nikolai nu cunoscuse niciodată dragostea aceea atît de duioasă cu care un părinte îşi înconjoară copiii, nu crescuse sub oblăduirea unui tată şi asta îl durea mai mult decît faptul că tatăl său îi lăsase pe umeri întreaga povară a grijilor băneşti şi a gospodăriei.

Cît despre Xana, gîndea şi ea aşa cum gîndesc cei mai mulţi: în ochii ei Liza era o femeie înaintată şi o bună tovarăşă pentru Piotr Pakulin. Era înclinată să creadă că prima lui soţie fusese o femeie înapoiată şi de aceea îşi spunea că oricît ar fi de trist pentru fraţii Pakulin, ruptura dintre părinţii lor era firească. De unde să ştie ea că mama lor era o femeie superioară, că în faţa ei pînă şi Gusakov devenea timid, că pînă şi lucrurile din jurul ei arătau altfel, mai frumoase parcă?... Toate astea, tatăl lor nu le văzuse, nu le înţelesese... Şi probabil că nici Xana nu le văzuse şi nu le înţelesese în duminica aceea cînd trecuse pe la ei şi o cunoscuse pe mama lui...

Chinuit de sentimentul de înstrăinare ce i se furişase în suflet, Nikolai pretextă că e timpul să se ducă acasă să se pregătească pentru darea de seamă pe care trebuia s-o ţină la căminul tineretului. Ar fi dorit ca Xana să-l reţină cu vreun cuvînt spus din inimă, dar ea îşi reluă cu plăcere tonul simplu şi tovărăşesc; începură să vorbească despre munca de Comsomol în cămine, comparînd plini de mîndrie realizările celor două organizaţii de Comsomol din secţie. Apoi Xana dispăru pe uşa unei case, iar Nikolai rămase singur, cu sufletul răvăşit şi tulburat. Nici nu-i venea să creadă că înainte cu două ceasuri fusese atît de fericit.

In timpul mesei, Nikolai îi povesti amănunţit mamei sale despre solemnitatea înmînării steagului roşu de producţie, ceea ce o bucură nespus. Nikolai o îmbrăţişă şi o sărută, iar ea îl privi cu duioşie dar şi cu teamă în acelaşi timp: ce i s-o fi întîmplat oare băiatului ei? Ştia din experienţă că unei mame îi împărtăşeşti mai degrabă necazurile decît bucuriile.

— Eşti necăjit, Kolea?

— Cum aş putea să fiu necăjit într-o zi ca asta, mamă?

Pentru nimic în lume nu i-ar fi vorbit despre tatăl lui şi despre noua lui familie. Nu se simţea în stare să vorbească cu nimeni despre lucrul acesta, dar nici să-l uite nu putea oricît s-ar fi străduit; parcă o vedea şi acum înaintea ochilor pe fetiţa aceea mică, cu capişon roşu, de sub care fluturau, jucăuşi,

cîrlionții blonzi ca cei ai Pakulinilor ; aleargă repede, repede pe cărare și rîde gălăgioasă. Surioara lui...

In seara aceea nu se mai pregăti pentru darea de seamă ; după ce luă masa, își aținti privirea spre cerul posomorît, povestindu-i Xanei în gînd tot ce simte și gîndește ; de astă dată găsea cuvintele cele mai potrivite, mai grăitoare, mai înduioșătoare... Răspundea tot el în locul Xanei, apoi începea să-i povestească din nou, încercînd să și-o închipuie așa cum va arăta cînd va veni din nou la el acasă. O s-o cunoască mai îndeaproape pe mama lui și mai tîrziu o să-i spună : „Știi, Kolea, mama ta mi-e atît de apropiată de parcă ar fi mama mea adevărată... eu aproape că n-o mai țin minte..." Pe neașteptate își aminti însă de cele întîmplate — cum se plimbase cu ea prin crîngul de mesteceni, cum se sfiise să aducă vorba despre dragoste și cum ea îi povestise cu tristețe despre copilăria ei... Se străduise zadarnic să găsească cuvintele potrivite și în cele din urmă începuse discuția aceea absurdă despre activitatea căminului... Dumnezeule, ce prostănac trebuie să-i fi părut ! Nici o vorbă duioasă, nici o vorbă cu miez, nici o vorbă caldă ! „Am organizat unsprezece convorbiri și două excursii..." Uf ! că tîmpit mai sînt !

11

Secția era pîndită de o primejdie față de care cele de pînă atunci fuseseră doar mici nereguli. Incercările făcute cu dispozitivul de reglare arătaseră că acest aparat atît de important, nervul și creierul turbinei, stăpînul ei sensibil și plin de grijă, lucrează nesigur și răspunde neprecis la comenzi.

De unde pornea oare acest neajuns ? Era vorba de o greșeală de calcul a biroului de construcții sau poate că se strecurase vreo greșeală în desenele de execuție ? S-ar fi putut tot atît de bine ca greșeala să vină chiar din secție, din pricina vreunei lipse de supraveghere — toate acestea urmau să fie cercetate. Umăr la umăr, constructorii și cei din producție începură să analizeze în amănunt și cu migală aparatul desfăcut. Toate schițele și calculele au fost verificate din nou și în această uriașă muncă nimeni nu se gîndea să afle cine-i vinovat ci doar care este pricina neajunsurilor.

În zilele acelea întreaga secție fu cuprinsă de înfrigurare. Numărul celor direct legați de operațiile executate de regulator nu era mare. Se obișnuia ca fiecare sector să-și rezolve singur problemele, chiar dacă acest lucru impunea încordarea tuturor forțelor respectivului sector. Se înpămîntenise concepția că de fapt sectoarele uzinei își duc viața răzlețite. Iată însă că se ivise o primejdie și umbra ei se așternea asupra fiecăruia din mulțimea aceasta de oameni, fie el muncitorul bătrîn — care de ani și ani de zile se obișnuise ca secția să-i fie un al doilea cămin — sau tînărul elev, care pînă mai ieri se ținea de pozne cu prietenii lui din secție de parcă nimic din acel loc nu l-ar fi interesat.

— E o adevărată nenorocire cu regulatorul ăsta!

— Fabricarea primei turbine este amenințată!

Iar termenul de predare a primei turbine se apropia și scurgerea neînduplecată a timpului nu li se păruse niciodată atît de înspăimîntătoare — ceasurile zburau, trecea încă o zi și încă una și răul tot nu fusese descoperit.

Liubimov ținea să conducă el însuși verificarea întregului aparat, așa că nu încredința nimănui această operație. Cunoștea la perfecție mecanismul turbinei și toate particularitățile procesului de producție, avea multă experiență, iar verificarea aparatului însemna pentru el un nou prilej de a-și pune în valoare aceste calități. Aparatul fusese însă montat cu toată conștiinciozitatea și Liubimov se simți foarte mîndru că poate să raporteze cu toată siguranța:

— Vina nu este a noastră!

Cercul cercetărilor se strîngea tot mai mult, pentru ca pînă la urmă să cuprindă numai biroul constructorului șef. Poate că greșeala se ascundea în însăși construcția organului de reglare, în premizele tehnice sau în calculele tehnice, în schema de principiu sau într-una din numeroasele piese. Nimeni nu se îndoia că era vorba despre o greșeală, mai mult sau mai puțin importantă, dar totuși o greșeală.

In timp ce Kotelnikov cu constructorii săi se străduiau s-o descopere, Liubimov grăbea stăruitor executarea pieselor și ansamblelor rămase în urmă, simțind fără voie o ușurare din cauza amînării — firești și nu din vina secției — a probei de livrare a turbinei.

Sosi în sfîrşit şi ziua cînd, după cum spun muncitorii din producţie, „mecanicii sînt azvîrliţi de pe maşini" şi pe primul plan apar montorii şi experimentatorii.

Ca şi pînă atunci, cînd veneau la lucru, muncitorii se uitau pieziş la regulatorul demontat şi întrebau: „Ei, cum e, tot n-aţi găsit nimic?" Iar viaţa secţiei îşi urma cursul obişnuit, cu grijile şi cu bucuriile ei de fiecare zi.

Totuşi se putea vorbi şi despre un eveniment, un eveniment cu adevărat uimitor: de cînd se întorsese din concediul medical, Torjuev era de nerecunoscut: depăşa mereu norma — uneori cu optzeci la sută, alteori cu o sută la sută, iar cu Beliankin se certase la cuţite şi toţi îşi dădeau seama acum că cel care pusese la cale fosta politică negustorească a „aşilor", era bătrînul.

„Beliankin face de rîs vechea gardă", spusese într-o zi Vorobiov, dar toţi veteranii secţiei se năpustiră asupra lui.

— Dar ce, noi l-am socotit vreodată ca pe unul de-al nostru? — strigă Gusakov. — Dacă vrei să ştii ce fel de om e, apoi chiar în „Cursul scurt" se spune ceva în legătură cu asta la pagina 172; eu, frate, am subliniat cuvintele cu creion roşu şi am scris pe margine: „Beliankin". Pe timpul primului război imperialist a fost mai întîi cizmar şi făcea numai pantofi de damă, apoi a venit în uzină ca să scape de front! Şi care a fost atitudinea lui în 1916? Cînd se declara cîte-o grevă, dădea din colţ în colţ, căuta să se pună bine cu şefii, dar nici împotriva muncitorilor nu se ridica, pentru că îi era frică. Asta aşa a venit pe lume — fără conştiinţă!

— Dar după revoluţie? — reluă Katia Smolkina. — S-a furişat la ţară şi a stat pitit acolo pînă la începutul n.e.p.-ului, apoi cînd n.e.p.-ul era în toi s-a întors şi şi-a deschis în căsuţa lui un atelier de cizmărie, pe locul acela care astăzi e viran. Chiar eu m-am dus la el să-mi prefacă nişte pantofi simpli în pantofi de lac... După aceea, cînd a simţit că se schimbă macazul şi-a spus că n-ar fi rău să intre din nou la uzină ca să-şi dreagă starea socială.

— Aşa-i, — întăriră ceilalţi. — La început Torjuev a lucrat la el ca ucenic — l-a adus de la ţară.

— Şi cînd a izbucnit războiul, ce-a făcut? A şters din nou putina la ţară şi şi-a văzut de meseria lui acolo, pînă în Ziua Victoriei. Vîndea sandale în piaţă, în timp ce alţii făureau arme!

Bătrînelul ăsta blajin nu-şi punea pielea în joc aşa, cu una cu două!

Beliankin îşi îndeplinea norma în mod regulat, controlîndu-şi cu grijă însemnările din carnetul de salariu şi ofta mai des ca înainte.

— Aş fi fericit să dau o mînă de ajutor... dar nu mai am puterea aceea...

— Nu puterea, sufletul, — îi răspundea supărat Efim Kuzmici.

Iar Torjuev „scotea" norma şi se lăuda dîndu-şi aere de superioritate.

— Ei, acum să-l văd pe mieluşelul acela dacă poate să ţină pasul cu mine! Nu-l ţin balamalele, asta-i!

Cuvintele lui Torjuev ajungeau la urechile lui Erohin, dar acesta nu făcea decît să zîmbească.

„Nu din ambiţie munceşte el aşa, ci pentru că-i e ciudă pe mine, se gîndea el, dar nu-i nimic, las'să lucreze ca un fruntaş — doar de asta avem noi nevoie acum".

Acum însă nu se mai necăjea din pricina succeselor lui Torjuev, ci se pregătea cu încordare pentru întrecerea care avea să fie hotărîtoare. Prezentase şefului secţiei şi maistrului o declaraţie: ne luăm angajamentul să prelucrăm cilindrul celei de-a doua turbine, în trei zile şi trei nopţi.

— Bagă de seamă, măi băiete, — îi atrase atenţia Torjuev lui Erohin cînd află despre acest angajament, — să nu strici piesa că pe urmă nu te mai speli de ruşinea asta un veac întreg.

— De stricat n-am s-o stric, Semion Matveevici, dar îţi spun un singur lucru: şi dumneata ai s-o poţi face în trei zile şi trei nopţi dacă n-o să dispreţuieşti experienţa altora.

— Eu n-am nevoie să învăţ de la alţii. Experienţa mea îmi ajunge.

Echerul masiv fusese adus din secţia de construcţii metalice. Tehnologii calculară rigiditatea suplimentară pe care avea s-o dea cilindrului noua fixare propusă de Karţeva şi hotărîră ca strungarii de carusel să prelucreze noul cilindru, cu două cuţite.

Intre timp cilindrul călătorea prin secţie şi Erohin cu Lukicev îl urmăreau cu priviri nerăbdătoare: iată-l acum se odihneşte pe masa lăcătuşilor, despărţit în două jumătăţi, şi lăcătuşii îi instalează cutiile de aburi... Uite şi scînteierile sudurii electrice — înseamnă că se sudează cutiile de cilindru...

Apoi zăriră cilindrul sus, pe platformă — înseamnă că ia drumul secției de tratamente termice, unde avea să rămînă mai multă vreme. Cei de acolo îl vor vîri într-un cuptor uriaș, îl vor încălzi pînă la 600—650°, după care îl vor răci treptat.

Erohin și Lukicev nu-și pierdeau vremea degeaba. Karțeva le pusese la dispoziție o mulțime de broșuri în care se vorbea despre experiența înaintată a celor mai buni strungari din oraș, și ei le citeau cu nesaț în fiecare seară, căutînd să afle tot ce le-ar putea folosi. Fuseseră și la Casa Propagandei Tehnice, unde Karțeva organizase o consultație, și apoi la o consfătuire cu cîțiva strungari de carusel din alte uzine.

Karțeva luase și ea parte la consfătuire, unde îi ascultase cu luare aminte pe acești necunoscuți, care în cîteva minute deveniseră cei mai buni prieteni ; își puneau tot felul de întrebări, discutau problemele în amănunt și își cereau sfatul unul altuia. Veniseră acolo și tineri și bătrîni. Unul dintre ei părea să aibă vîrsta lui Beliankin, dar anii nu-i răpiseră entuziasmul față de tot ce e nou. Cînd aflase despre cuțitele cele noi, o pornise pe dată, fără să stea la gînduri, spre o uzină care se află tocmai în celălalt capăt al orașului și, așezîndu-se la mașina-unealtă a tovarășului său, o cercetase în amănunt, pentru ca a doua zi să ceară cu insistență să i se procure și lui cuțite din acestea. Un altul, un tinerel ca și Lukicev, despre care se scrisese însă și o broșură, ținuse o conferință despre metoda lui la o consfătuire pe oraș, și acum căuta să se înțeleagă cu Erohin și cu Lukicev : voia să viziteze secția lor, ca să vadă la fața locului semifabricatul — în felul acesta, ar putea să le dea un sfat mai folositor ...

După consfătuire, Erohin și Lukicev începură să se ocupe de cuțite, căutînd să-și dea seama care sînt mai potrivite și mai rezistente pentru viteze maxime, și după ce le comandară pe cele două de care aveau nevoie, le încercară și le opriră ca să lucreze cu ele.

Între timp cilindrul trecu din nou în secția turbine și se apropie în zig-zag de strungurile carusel — iată-l tronînd pe masa de trasaj plin de dungi și de semne, iată-l pe masa „Porților Narvei" trece plutind deasupra capetelor lucrătorilor de la mașina de găurit, pentru ca apoi să se întoarcă la lăcătușii care-i unesc cele două jumătăți cu zeci de „agrafe" masive — fiecare cîntărind cîte un pud și jumătate...

Erohin şi Lukicev îl urmăreau cu tot mai multă nerăbdare, în timp ce Torjuev se uita tot mai neliniştit cînd la ei doi, cînd la ceilalţi tovarăşi din jur. Toţi — şi Karţeva şi Polozov şi Efim Kuzmici, şi Vorobiov, aşteptau cu nerăbdare ziua hotărîtoare : toţi erau curioşi să vadă cine va izbîndi. Meritul „aşilor" era recunoscut de toţi dar asta nu însemna că aveau dreptul să facă pe grozavii în faţa celor tineri.

In zilele acelea tineretul era deosebit de activ, iar bătrînii şi şefii vorbeau despre tineri cu respect, deşi uneori mai şi oftau : prea îşi vîrau nasul peste tot şi prea băteau capul !

Liubimov telefona mereu la secţia de forje de teamă să nu se întîrzie cu semifabricatele.

— N-aveţi nici o grijă, Gheorghi Semionovici, — răspundeau cei de acolo, — postul de control nu ne lasă nici să respirăm ! Chiar acum descărcăm o partidă.

Liubimov telefona apoi la secţia sculărie, voia să afle dacă noile cuţite şi burghiuri vor fi gata a doua zi dimineaţa.

— Of, doamne, ce secţie sîcîitoare ! — striga Evstigneev. — Aţi pus tineretul pe jăratic şi acum parcă se cutremură secţia, aşa-s de zoriţi ! — Apoi începu să rîdă şi adăugă, prietenos : — Închipuieşte-ţi, Gheorghi Semionovici, pînă şi la serviciul de transport se simte avîntul comsomolist, sau poate că or fi întinerit bătrînii, mai ştii ? Vin la noi şi ne roagă să-i lăsăm să descarce şi să transporte... Ei, dar cu Volovik al meu ce se mai aude ? — întrebă el deodată, mohorît. — Nici n-ar trebui să stau de vorbă cu dumneata, cum m-ai supărat !

Cu o săptămînă în urmă, Liubimov i-ar fi spus că i-l va trimite bucuros înapoi pe Volovik, dar acum îi răspunse sfătos :

— Dragă tovarăşe, trebuie să-i sprijinim pe muncitorii inventatori, să-i sprijinim şi nu să le punem bețe-n roate ! Ai să vezi în curînd ce poate să facă un inventator cînd nimereşte pe mîini bune.

Brigada înfiinţată în urma sfăruinţelor lui Didenko, tocmai îşi termina lucrul la maşina-unealtă şi Liubimov îi chemă pe cei din brigadă şi cercetă desenul maşinii-unelte. Ce clar şi pe înţeles e totul în acest desen !

— Şi acum, Alexandr Vasilievici, nu-ţi rămîne decît să duci treaba la bun sfîrşit, — îi spuse el lui Volovik, strîngîndu-i mîna. — Dacă o scoţi la capăt cu bine, îţi garantez un premiu mare.

— Îţi mulţumesc. — bombăni Volovik salutîndu-l stingherit. Se gîndea că Asia o să fie atît de bucuroasă, dar după o clipă grijile îl năpădiră din nou şi îşi dădu seama că aceste griji îl preocupau mult mai mult decît orice premiu.

— Aş avea nevoie de Jenea Nikitin să mă ajute o zi, două! — ceru el. — Cred că poimîine o să terminăm!

— Ia-l. Poate că mai ai nevoie şi de altcineva?

Liubimov ar fi fost în stare să i-l dea nu numai pe Nikitin, ci o întreagă brigadă! În secţie se aflau din nou „în vizită" lăcătuşii de prin alte secţii, trimişi să îndepărteze manual adausurile de prelucrare. Trebuiau să lucreze opt sute de ore înainte ca rotorul să poată fi trimis la montajul central...

Pe neaşteptate, Liubimov fu chemat în sector:

— Începem.

Didenko se şi înfiinţase în secţie. Înafară de Karţeva şi de Garşin, se aflau acolo o mulţime de muncitori dintre cei cărora le ajunsese la ureche vestea cea mare.

Agăţînd maşina-unealtă, uşoară, care la înfăţişare părea foarte simplă, de cîrligul unei macarale nu prea mari, Volovik o transportă pe masa pe care se aflau instalate discurile cu palete.

— Cronometraţi timpul, — anunţă el.

Începu să învîrtească manivela şi maşina-unealtă se puse în mişcare. Discul de şlefuit începu să se rotească, la început lin, apoi din ce în ce mai repede. Fixat sub unghiul necesar, el intră ascultător în intervalul dintre palete şi uşor, parcă pe neobservate, ca şi cînd n-ar fi atins muchiile ascuţite ale paletelor, începu să lunece deasupra lor, şlefuindu-le cu precizie.

— Eh, ce le mai scarmănă! — şopti unul din lăcătuşi.

— S-a terminat cu munca sîcîitoare, — observă tot în şoaptă un altul.

În timpul acesta discul aluneca mereu, îndepărtînd adausurile de prisos, şi pe unde trecea, locul rămînea neted ca oglinda.

Cînd discul se opri, Efim Kuzmici măsură cîteva palete şi vesti plin de entuziasm:

— Minunat. Fără cusur!

Volovik îndrepta în tăcere discul ce se rotea printre rîndurile de palete; în ochi îi apăru pentru o clipă o licărire de bucurie, dar buzele îi erau la fel de încleştate şi toţi muşchii

lui păreau încordați. După ultimul tur, opri mașina și spuse simplu :

— Asta-i tot. Cît e ceasul, tovarășe ?

Toată munca pentru îndepărtarea adausurilor de prelucrare fusese terminată în patruzeci de minute.

In timp ce Volovik, oarecum ameţit de felicitările pe care le primea, duse mașina la locul ei cu ajutorul macaralei, Didenko se adresă lui Liubimov :

— Care va să zică, Gheorghi Semionovici, o grijă mai puțin și opt sute de ore de muncă economisite. Cred că acum putem să dăm drumul lăcătușilor, nu-i așa ?

Dar Liubimov încă nu se putea obișnui cu gîndul că una din operațiile care cerea din partea lor cea mai mare osteneală fusese desființată și că de aci înainte n-o să mai fie nevoie să ceară lăcătuși de la alte secții și să se plîngă că din cauza imposibilității de a înlătura adausul de prelucrare nu pot termina la timp ceea ce au de făcut.

Se duse la telefon să comunice direcției că trimite lăcătușii înapoi dar în ultima clipă se răzgîndi — de ce să se pripească devreme ce tot au venit !

— Ia vedeți unde avem gîtuiri de producție, — strigă el maistrului de la sectorul de montaj, — că uite, vă dau zece voinici să vă ajute !

In ziarul uzinei apăru portretul lui Volovik, hotărîrea directorului referitoare la premierea inventatorului și articolul de fond, cu titlul : „Muncitorii de la turbine își vor îndeplini angajamentul față de Krasnoznamenka !"

De bucurie, tuturor li se părea că victoria se află la un pas de ei. Acum nu le mai rămînea decît să rezolve problema regulatorului, dar această problemă care-i necăjea atîta se tărăgăna în mod vădit.

In zilele acelea, puțini avură prilejul să-l vadă pe Kotelnikov, care aproape că numai ieșea din biroul său. Se încuiase într-o cameră împreună cu constructorii care proiectaseră organul regulatorului și cu privirea încruntată se străduia să găsească greșeala. Uitase pînă și să se bărbierească, iar gulerul cămășii îi era din cale afară de boțit.

Prin fața acestui birou, toți umblau în vîrful picioarelor. Treceau pe lîngă el cu fața încruntată și cu sentimentul pe

care îl încerci cînd treci prin faţa unei odăi în care se află un bolnav în stare gravă.

In această încăpere domnea însă o linişte în care se simţea atenţie şi încordare, o linişte care nu semăna de fel cu aceea care domneşte de obicei în odaia unui bolnav. In aceste zile, constructorul şef care îi speria pe străini cu înfăţişarea sa istovită era pentru colaboratorii săi un model de stăpînire de sine. Kotelnikov pleca de la premiza că oricare dintre piesele construcţiei ar putea fi greşită şi de aceea o controla sau repeta fiecare calcul în parte, oprindu-se asupra utilităţii şi justeţii măsurilor de ordin tehnic, care la prima vedere păreau neîndoielnice.

Uneori îi încuraja pe constructorii săi printr-o glumă.

— Cine caută — găseşte! Nu-i nimic, cel puţin o să învăţaţi să număraţi! Cît despre odihnă, numai să găsim unde-i buba şi o să dormim pe săturate!

Constructorii îl urmăreau însă pe furiş pe şeful lor şi se gîndeau: „Nu, se pare că pînă la odihnă mai e mult". Erau obişnuiţi cu indiferenţa lui şi cu obiceiul de a clipi din ochi, cu privirea pierdută în gol. Dacă Kotelnikov cădea pe gînduri şi începea să mormăie însemna că îi venise o idee nouă şi era nemulţumit de tot ce se făcuse pînă atunci.

Deocamdată el nu spuse însă nimic colaboratorilor săi ca să nu-i distragă de la lucru, dar la întîlnirea cu directorul şi cu inginerul şef anunţă pe neaşteptate cu o vădită satisfacţie, deşi discuţia nu fusese tocmai veselă:

— O greşeală am găsit-o. Insă nu aceea de care am vorbit. Una mai mare.

Şi drept răspuns la întrebările mute ale interlocutorilor săi, le explică pe scurt:

— Nu-mi place toată această schemă de reglare. Nu-i realizată aşa cum trebuie. La naiba! Dacă s-ar putea, aş transforma totul.

Şi oftă.

— Eh, dacă nu ne-ar sîcîi atîta cu termenele!...

— Ce, cum? — sări ca fript inginerul şef, iar Grigori Petrovici se înfurie dintr-odată şi întrerupse brusc discuţia:

— Asta ne mai lipsea! Cînd o să începeţi proiectarea noii turbine, atunci n-aveţi decît să transformaţi tot ce-i pe lume,

dar deocamdată nu schimbaţi nimic ! Ne-aţi fiert destul fără apă !

Pe cînd se îndrepta spre secţia turbine, Grigori Petrovici bombănea : „Sînt gata să răstoarne totul cu fundul în sus, dar greşeala lor nu-s în stare s-o găsească !"

La picioarele bancului zăceau cu un aer stingher piesele regulatorului demontat — cu luciul şters, cu urme unsuroase de degete. Cînd trecu pe lîngă ele, Nemirov întoarse capul.

Plăcile de fier ale bancului răsunau sub picioarele oamenilor. Directorul păşi cu grijă printre buloanele aruncate la nimereală şi dădu la o parte cu piciorul o scîndură strivită.

— Ce-i dezordinea asta ? E o adevărată porcărie ! — i se adresă el lui Garşin care alerga în întîmpinarea lui.

— Am început instalarea diafragmelor, — îl înştiinţă Garşin calm, împingînd şi el scîndurica. Ştia că această comunicare va avea darul să risipească pe loc nemulţumirea directorului.

— S-au primit toate ? — întrebă fericit Grigori Petrovici.

— Toate pînă la una !

Inveselit, directorul se opri şi îşi aruncă privirea asupra tabloului atît de cunoscut şi drag lui al lucrărilor în faza cînd maşinile încă nu se prezintă ca un tot întreg, cînd formele de-abia încep să se contureze, cînd caracteristicile ies la iveală, iar ideile abstracte care determină dimensiunile şi puterea lor apar deodată vizibile şi palpabile. Oricît ai studia cifrele, oricît ai cerceta desenele, tot ţi-ar fi greu să-ţi închipui privelişte măreaţă pe care ţi-o oferă ele atunci cînd se întruchipează în metal !

Se apropie de partea cilindrului de joasă presiune care era piesa cea mai voluminoasă a turbinei. Cilindrul fusese „acoperit", chiar în ziua aceea ; cămaşa lui semănînd cu patru cupole unite atîrna încă deasupra, prinsă în cîrligele macaralei care era gata în orice clipă s-o ridice în sus ! Cît de impunător apărea cilindrul ! Impunător şi totuşi graţios, poate datorită faptului că fusese vopsit într-o culoare deschisă, sau pentru că i se găsise forma cea mai potrivită.

In interiorul cilindrului răsunau glasuri şi se auzeau lovituri de ciocan. Grigori Petrovici privi printr-o deschizătură. Lumina tremurătoare a lămpii portative smulse din întuneric o parte a rotorului greoi, cu paletele strălucitoare, şi chipurile îngrijorate ale montorilor.

— Pînă mîine vom centra, Grigori Petrovici, — răsună din adîncul cilindrului o voce înăbuşită şi în deschizătură apăru un cap cu o barbă căruntă şi ascuţită — maistrul montor Perfiliev.

Săltîndu-se cu uşurinţă, Perfiliev se strecură prin deschizătura îngustă şi ieşi afară, sprijinindu-se de cablu şi de capetele buloanelor. Peste o clipă îl salută pe director — după obiceiul din uzină îşi strînse în palmă degetele unsuroase şi-i întinse pumnul strîns.

Văzîndu-i pe Garşin şi pe Liubimov care se apropiau împreună cu Polozov — „telegraful" secţiei nu întîrziase să le comunice că directorul a sosit la banc — bătrînul maistru îşi expuse pe dată toate grijile şi îndoielile. Directorul ştia că pentru Perfiliev montarea turbinei era ca un cîntec — după părerea lui o piesă trebuie s-o urmeze pe alta în ritmul şi ordinea stabilită din timp şi orice încălcare a ordinei obişnuite îl supăra ca o notă falsă.

— Rotorul, rotorul să nu ne facă figura! — repeta el, bucurîndu-se că şefii secţiei îl ascultă în prezenţa directorului.

— Păi Korşunov mai are puţin şi termină ultimul inel, — îl linişti Liubimov. — Chiar acum venim de la el. L-am băgat în viteză.

— Nu era nevoie să-l mai grăbiţi, — răsună deodată vocea lui Didenko şi organizatorul de partid îşi scoase capul prin deschizătura cilindrului. — Ce, crezi că nu înţelege şi singur? O să-l scoateţi din sărite cu graba voastră!

Nemirov zîmbi şi dădu din mîini în semn de neputinţă. Ce să-i faci! Atunci cînd începe montarea unei turbine, cum are o clipă liberă, Didenko se grăbeşte să vină la banc, se foieşte printre montori, iar uneori îi şi ajută.

Mişcîndu-se cu priceperea unui montor cu experienţă, Didenko ieşi afară din cilindru şi se alătură grupului.

— Nu te-a răbdat inima, suflet neastîmpărat ce eşti, aşa-i? — îl dojeni Nemirov.

— Nu-i vorba de asta, am avut de discutat cu oamenii, — răspunse Didenko, zîmbind fîstîcit. — Ei, ce zici de maşină?

Se îndepărtară de turbină ca s-o cuprindă cu privirea. Văzută dintr-o parte, avea o înfăţişare deosebit de impunătoare — niciodată încă pînă acum nu se aflase pe banc o maşină atît de uriaşă. Lăcătuşii care trebăluiau în vîrful ei se urcau acolo cu ajutorul unor scări mobile! Ce înălţime! Dar maşina

nu-l mai bucura acum pe Nemirov. Din locul acesta, i se părea despuiată: deasupra cilindrului de înaltă presiune care se odihnea singuratic pe locul său nu se înălța suprastructura complicată și elegantă a aparatului de reglare, și nici nu străluceau coloanele șlefuite ale clapelor de sus, poreclite nu se știe de ce „minarete"și care îi dădeau mașinii o înfățișare atît de grațioasă.

Nervos, Nemirov schiță o grimasă și se întoarse.

— E timpul să terminăm cu asta, — zise Didenko hotărît, înțelegînd necazul directorului. — Care e cauza ? Avem zeci de consultanți savanți. Colaborăm cu savanții în sute de probleme. Atunci de ce, cînd ne aflăm într-un astfel de impas, constructorii se sfiesc să cheme în ajutor știința ?

— Da, ar fi de dorit să procedăm în felul ăsta, — interveni prudent Liubimov... — bineînțeles dacă asta nu-l va supăra pe Kotelnikov...

— Nu mă interesează cîtuși de puțin cine pe cine se va supăra, eu am nevoie de regulàtor, — îl întrerupse brutal Nemirov.

— Kotelnikov n-o să se supere! — exclamă Polozov. — Inorice caz n-o să se supere prea tare. Dar n-are rost să mai așteptăm. Doar avem savanți de seamă care lucrează numai în domeniul reglării, cum e de pildă profesorul Karelin...

— Într-adevăr ! — exclamă Garșin. — Cum de nu m-am gîndit la asta prostul de mine ! Doar sîntem prieteni ! Ar fi trebuit să ne sfătuim cu el, să-l rugăm !... Sînt sigur că ne-ar fi trimis pe cineva !...

Grigori Petrovici îi aruncă lui Garșin o privire nimicitoare.

— Pe cineva spui ? Nu crezi că pentru turbina asta e cazul să-l chemăm pe cel mai bun specialist ? Află că-l vom chema pe profesor în persoană și încă mîine de dimineață. Ești prieten cu el ? Cu atît mai bine. Du-te imediat și telefonează-i în numele meu. Să mi-l scoți din pămînt, din iarbă verde !

Și la plecare preciză :

— Mîine la ora nouă dimineață să-mi aduci la cunoștință că ai îndeplinit această sarcină.

Instalat în cabinetul tehnic, lîngă telefon, Garșin încerca zadarnic să obțină legătura cu profesorul, dar se vede că aparatul era scos din priză. Uneori Aniei i se făcea milă de el și se așeza în locul lui la telefon ; în receptor răsunau însă ace-

leaşi sunete prelungi care vesteau că telefonul este ocupat.

— Ştii ceva Vitea, să mergem noi la el, — îi propuse ea în cele din urmă. — Cred că e mai bine decît să vorbim la telefon.

Se uitară la ceas — trecuse de zece.

— E tîrziu, — zise Garşin dezamăgit. — O să se supere, nu poate suferi să vină cineva la el fără să-l anunţe.

— Nu-i nimic, — hotărî Ania, — doar nu ne ducem la el pentru fleacuri! Hai, îmbracă-te!

La ieşire se întîlniră cu Polozov care era gata îmbrăcat, cu paltonul şi cu şapca pe cap. Ania îi propuse să meargă şi el la profesor şi chiar stărui.

— De ce să dăm buzna cu toţii la Karelin şi să-l speriem, — răspunse el pe un ton glumeţ, privindu-i cu ironie. — Nu e el omul care se lasă impresionat de numărul celor prezenţi, aşa că nu vă rămîne decît să-l cîştigaţi cu argumentele voastre...

Ii făcu Aniei o plecăciune, îşi ridică gulerul paltonului, îşi puse mănuşile de piele şi ieşi primul în curte înaintea lor, mistuindu-se în bezna nopţii.

Nu era nici iarnă, nici primăvară. Cînd ploua, cînd ningea; pe străzi apa şiroia plescăind sub picioarele trecătorilor. Nu era frig, dar cînd sufla vîntul, te pătrundea pînă în măduva oaselor.

— Au pornit sloiurile, Anicika. Au pornit sloiurile de pe Ladoga. Ce-ar fi ca la întoarcere să coborîm de pe pod? Ce zici?

Strînse cu putere mîna Aniei şi senzaţia de frig îl părăsi pentru o clipă.

— O să coborîm chiar de-o fi să sufle vîntul, să plouă sau să se cutremure pămîntul. Da, Anicika?

— Da.

— M-ai băgat în sperieţi, Ania, şi uite că m-am făcut ca un mieluşel. Cel puţin ştii să preţuieşti asta?

— Desigur.

— Vezi, asta am vrut să ştiu.

In tramvai încercă s-o distreze povestindu-i tot felul de întîmplări în legătură cu profesorul şi bineînţeles îi istorisi toate snoavele care circulau pe seama lui. Ania nu şi-l amintea de

fel pe profesor, pentru că ea nu urmase cursurile lui, totuşi era sigură că-l cunoaşte.

— Dar ia spune-mi, Vitea, cum se face că un om atît de serios şi de sever ca profesorul o scotea la capăt cu dumneata ?

— Asta mă-ntreb şi eu, — răspunse nepăsător Garşin.

Dealtfel pe măsură ce se apropiau de locuinţa profesorului, încrederea lui Garşin se topea ca prin farmec. Pe scară se uită la ceas şi bombăni.

— Unsprezece şi un sfert. E neplăcut să-l deranjăm, ce zici ?

— E neplăcut dar trebuie, — zise Ania, făcîndu-şi singură curaj. — Zău dacă te-nţeleg, Vitea ! Cum adică, după ce-am umblat atîta, să ne-ntoarcem ? Dacă ne dă afară, o să vedem atunci ce-i de făcut. Dar dacă e cu adevărat un savant şi nu un om de gheaţă, o să ne primească.

Garşin sună scurt şi timid, lucru care nu semăna nici pe departe cu felul său obişnuit de a se purta. Oare tot ce povestise despre prietenia lui cu profesorul să nu fi fost altceva decît obişnuita lui lăudăroşenie ?

De după uşă răsună un glas care părea să vină de undeva din fundul locuinţei : „Dacă mă caută cineva, spune că dorm !"

Garşin o apucă pe Ania de mînă, dar ea se strecură cu curaj prin uşa întredeschisă, salutînd-o pe femeia care-i deschisese — o femeie mărunţică, cu părul cărunt, care se dădu la o parte, cu o expresie de mirare pe faţă.

— Vă rog să ne iertaţi, dar venim într-o chestiune cît se poate de importantă şi de urgentă.

Ania era hotărîtă să acţioneze singură, dar văzîndu-l pe Garşin, femeia cu părul cărunt se lumină la faţă. „Vitenka !" exclamă ea. Garşin îi sărută amîndouă mîinile şi o rugă pe un ton duios :

— Dragă Polina Stepanovna, toată speranţa ne e în dumneata. Am avea nevoie pentru o clipă de Mihail Petrovici...

— Dar ce s-a întîmplat, Vitea ? A izbucnit undeva un incendiu ? — se auzi deodată un glas nemulţumit, glasul unui om care nu părea să fie bătrîn.

— Am venit împreună cu reprezentantul uzinei, Mihail Petrovici. Am fost trimişi să vă cerem ajutor. Într-adevăr, chestiunea cu care venim poate să se compare cu un incendiu.

— Atunci scoateţi-vă paltoanele şi intraţi, de ce staţi acolo ? Vin şi eu îndată.

Şi profesorul îşi făcu apariţia după cîteva clipe înfofolit într-o haină călduroasă de casă, închisă cu un fermoar, şi cu papuci de pîslă în picioare. Ania îl recunoscu imediat — îl văzuse de multe ori în institut. Era mic de stat, uscăţiv, cu faţa tînără şi proaspăt bărbierită, cu părul cărunt, tuns ca o perie. Se miră văzînd o femeie; îşi controlă pe dată ţinuta — nu cumva uitase să-şi pună cravata? — şi constatînd că într-adevăr nu şi-o pusese, se grăbi să-şi închidă fermoarul pînă sus şi se apropie să facă cunoştinţă.

— De ce-ai spus „reprezentantul" Garşin? Noi, ruşii, spunem în asemenea cazuri „reprezentanta". Îmi pare foarte bine. Poftiţi înăuntru.

Profesorul o luă pe Ania de mînă şi o conduse prin coridorul întunecos într-o cameră lungă şi îngustă, unde la prima vedere îţi săreau în ochi numai cărţile — stăteau înghesuite pe rafturi care ocupau pereţii de sus pînă jos, se odihneau în teancuri pe pervazul ferestrelor, pe spătarul divanului sau jos pe podea, lîngă birou. Numai pe birou nu se aflau cărţi şi nici vreun alt obiect inutil, ci numai o planşetă de desen rabatabilă, cu toate instrumentele puse la îndemînă. Pe masă mai era încă o foaie de hîrtie scrisă pe jumătate, iar lîngă călimară un toc cu peniţă pe care încă nu se uscase cerneala.

— V-am deranjat, — începu timidă Ania.

— Nu pot să mă pronunţ pînă nu ştiu despre ce-i vorba, — îi răspunse în glumă profesorul, aşezînd-o pe divan şi trecîndu-i o pernă pe după spate.

— Ce eşti dumneata? Inginer? Ce facultate ai urmat?

Şi începu să-i pună tot felul de întrebări amănunţite — cînd şi cu ce profesori a învăţat, ce-a făcut după aceea şi ce face acum. Aflînd că nu lucrează chiar în producţie, i se adresă sever lui Garşin:

— De ce asta? Sau poate că nu-i un inginer de valoare? Cum se face că i-aţi încredinţat unui om atît de energic o muncă de birou?

Garşin o urmărea vesel pe Ania cu privirea. Cînd îi răspundea profesorului arăta ca o adevărată studentă. Dar lui nici prin gînd nu-i trecea s-o scoată din încurcătură. Dacă i-ar fi ascultat sfatul, acum n-ar fi avut de ce să roşească!

Ania însă nu roşi, ci-i explică profesorului pe un ton aproape tăios:

— Vă înşelaţi, Mihail Petrovici. Eu singură am acceptat această muncă. Dacă aş fi fost o funcţionară oarecare, n-aş fi venit astăzi să vă deranjez la miezul nopţii.

Profesorul ascultă atent cuvintele ei, fără s-o aprobe şi fără s-o contrazică de parcă ar fi vrut să spună: „Bine, o să mai vedem noi", apoi i se adresă lui Garşin:

— Polina Stepanovna mi-a transmis rugămintea dumitale, Vitenka. Dar, ca să fiu sincer, n-am prea înţeles despre ce-i vorba.

Garşin încercă să întrerupă discuţia — pare-se că nu voia să discute în prezenţa Aniei — dar profesorul continuă:

— Dacă nu mă înşel, dumneavoastră doriţi să vă fac legătura cu profesorul Savin, nu-i aşa? In general, n-am nimic împotrivă; ne întîlnim foarte des, aşa că asta n-ar fi mare lucru. Dar ce anume să-i spun? Vreţi să-l consultaţi în privinţa planului vostru de reconstruire a secţiei?

Garşin se uită la Ania cu coada ochiului şi răspunse cu un glas nesigur:

— Aşa am fi dorit, Mihail Petrovici. Mai ales că dumneavoastră aţi aprobat planul în linii generale...

— Bine, dar eu nu-s tehnolog! — exclamă profesorul. — Problemele astea nu-s de competenţa mea. Şi în general cred că în chestiunea asta ar fi mai logic să vă adresaţi unor specialişti în proiectarea uzinelor, decît mie sau profesorului Savin. Dar după cîte văd, în planul vostru există avînt şi îndrăzneală... Sau mai curînd acest plan este o încercare îndrăzneaţă de a reorganiza din mers, în mod radical, producţia turbinelor, o încercare de a o transforma dintr-o producţie individuală într-una în serie. Ideea nu-i nouă, dar este justă şi utilă, ba după cît mi se pare, chiar interesantă.

Garşin se îndreptă din spate şi îi aruncă Aniei o privire triumfătoare. Îşi redobîndise înfăţişarea obişnuită şi nu mai avea nici urmă de sfiiciune.

— Trebuie să recunosc, Mihail Petrovici, că mă gîndeam la această lucrare ca la o disertaţie!

— O disertaţie?...

Garşin nu se lăsă intimidat de vădita uimire a profesorului.

— Şi de ce nu? — zise el pe un ton degajat. — Eu nu sînt un adept al subiectelor abstracte, Mihail Petrovici. După părerea mea, o temă ştiinţifică trebuie să fie actuală şi practică

— altfel cum ai putea s-o aplici direct în producție? Oare nu sîntem îndemnați zilnic la aceasta? Nu ne rămîne decît să tragem concluziile practice!

— Da, da, — făcu profesorul și deodată începu să rîdă: — In orice caz, dumneata văd că ai și tras concluziile practice, Vitenka.

Și profesorul o privea acum pe Ania cu coada ochiului — se vede că nu-i era la îndemînă să spună față de ea tot ce avea de spus.

— Ei bine, discutați cu Savin, — urmă el, calm. — Poate că o să vă dea ideea unui subiect științific din acest domeniu care are nevoie să fie studiat, pentru că deocamdată, Viktor Pavlovici, eu nu văd nici un material de disertații în domeniul acesta. Ceva nou deocamdată nu există. S-ar putea să apară, mai știi? Atunci de ce nu, de ce nu... — termină bătrînul vorbind repede și se așeză pe divan mai aproape de Ania: — Ei, și acum povestiți-mi de ce aveți nevoie de mine!

Ania începu să-i explice, însă profesorul o întrerupse.

— Dar Kotelnikov ce zice?

— Kotelnikov? Te apucă frica numai privindu-l!

— El știe că ați venit la mine? Nu? Foarte rău!... N-aș fi vrut să-l jignesc pe Kotelnikov. E un constructor talentat și serios! Un om cu concepții largi și cu spirit creator. Sînt convins că ar ști să se descurce și singur dacă i s-ar da timp. Sau e vorba despre ceva foarte urgent?

Ania trebui să-i explice de ce chestiunea era atît de urgentă și deci să-i povestească despre chemarea la întrecere a celor de la Krasnoznamenka și despre mișcarea cea nouă din secție. Cînd observă gestul dojenitor al lui Garșin care ciocănea cu degetele pe ceas, înțelese însă că nu despre asta ar fi trebuit să-i vorbească profesorului și că își pierduse aproape un ceas cu tot felul de amănunte privitoare la secția lor.

— Din cauza mea, vă pierdeți timpul! — bîigui ea vinovată, uitîndu-se cu ciudă la ceasul de pe mînă, ca și cum ar fi vrut să dea înapoi acele trădătoare.

Profesorul îi strînse mîna.

— Dacă trebuie, trebuie, Anna Mihailovna! Am să încerc să mă descurc. Numai să-l preveniți pe Kotelnikov. La urma urmei, ce s-a petrecut acolo? Experiențele făcute ce-au dovedit?

Ania începu să-i povestească din nou, dar felul ei de a se exprima era confuz încît profesorul o întrerupse, clătinînd din cap.

— Am impresia că problemele astea nu prea vă sînt familiare tovarăşi ingineri, aşa-i?

Apoi o întrebă pe Ania dacă citise ultimul său articol.

— Nu! — recunoscu Ania, roşind.

Garşin tăcea.

— Dar revista o răsfoiţi? O urmăriţi măcar? Articolul lui Voronov l-aţi citit?

La răspunsul lor negativ, profesorul se necăji.

— Nu m-aş fi aşteptat niciodată la una ca asta din partea unor ingineri! Atunci pentru cine scriem noi? Trebuie neapărat să le citiţi! Ce fel de ingineri o să ajungeţi dacă nu urmăriţi dezvoltarea gîndirii tehnice?

Făcu cîţiva paşi prin birou, apoi zise fără veste:

— Să-mi faceţi cunoştinţă cu lăcătuşul acela care a inventat maşina. Dacă nu mă-nşel îl cheamă Volovik. Parcă aşa mi-aţi spus, nu? Cîţi ani are? Aproape douăzeci şi opt? E ciudat că un om ca el nu s-a străduit să urmeze o facultate.

In timp ce îşi luau rămas bun, profesorul repetă:

— Sînt foarte, foarte fericit că aţi venit la mine!

— Garşin se străduia să mă convingă că o să vă supăraţi dacă o să năvălim la dumneavoastră în miezul nopţii, — îi mărturisi Ania.

— E-e. Ce înţelege Garşin! Un om ca el desigur că s-ar supăra dacă ar veni cineva să-l trezească la miezul nopţii cu cine ştie ce treburi. E un uşuratic! Ştii Anna Mihailovna, literatura a creat o figură de pomină: figura profesorului bătrîn şi morocănos. Cu cît învăţatul e mai vestit cu atît are mai multe ciudăţenii şi ţipă mai tare.

Îi făcu Aniei cu ochiul.

— Nu-i aşa? Dar ceea ce e mai interesnat e că această figură te influenţează la rîndul ei. Tipul acesta de profesor arţăgos a devenit atît de comun, încît dacă te ştii savant şi încă pe deasupra, doamne fereşte, cu renume, atunci într-adevăr ai tendinţa să ţipi şi să bodogăneşti într-una. S-ar spune că ţi-e ruşine să nu corespunzi acestui tip! Dacă aş fi fost scriitor aş fi creat un tip de savant sportiv, un om care iubeşte viaţa, un om înzestrat cu o memorie minunată şi cu un caracter vesel...

— Adică un om ca mine, — zise Garşin.

Profesorul îl privi uimit de această comparaţie.

— La naiba! — bombăni el. — La naiba!... Într-adevăr! Se vede că munca îşi lasă totuşi amprenta asupra caracterului... Hm, interesant! Nu te supăra, Vitenka, eşti un băiat minunat, dar...

Şi împingîndu-l uşurel pe Garşin spre uşă, zise:

— Am să vin chiar mîine. Mîine la trei şi jumătate

Pe Neva se lăsase frig. Dinspre nord sufla un vînt tăios, care mîna din urmă sloiurile de gheaţă aproape topită, de pe lac, alungîndu-le spre fluviu. Blocuri imense cenuşii, întovărăşite de altele mai mici, pluteau agale pe faţa neagră a apei ca nişte cuirasate escortate de vedete. Izbindu-se de spargeval încercau să le încalece, lunecau şi se despicau şi atunci sloiurile mici se despărţeau parcă fără să vrea unul de altul, se roteau pe apă şi deodată, prinse de curent, dispăreau sub pod. Sloiurile mici se roteau, se prăbuşeau în bulboane, apăreau din nou pe faţa întunecată a rîului şi goneau nebuneşte înainte. La şuierăturile vîntului se adăuga sunetul surd al loviturilor sloiurilor de spargeval şi scrîşnetul sloiurilor ce se ciocneau.

Această mişcare posomorîtă era monotonă şi cu neputinţă de stăvilit. Dacă o priveai fără să-ţi iei ochii te ameţea şi ţi se părea că spargevalurile plutesc împotriva curentului, străpungînd sloiurile, şi că şuvoaiele negre te atrag sub pod.

— Mă ameţeşte, mă ameţeşte, mi-e teamă să nu cad, — spuse Ania ţinîndu-se de balustrada rece şi căutînd să ţină piept răbufnelilor vîntului.

Garşin se aplecă spre ea şi o apucă strîns de cot.

— La fel cum mă ameţeşti dumneata, Ania... Oare nu simţi?

Ania zîmbi şi nu-i răspunse.

— Poate că... e altcineva la mijloc?

Ania clătină din cap.

— Dar acolo în Extremul Orient... a fost?...

— Da, — răspunse ea după o clipă.

— Şi dumneata... de ce te-ai despărţit de el?

— De ce mă întrebi?

— Ştii de ce! — strigă Garşin.

Ea nu știa ce să-i răspundă. Să-i spună că înțelesese greșeala pe care o făcuse primind prea repede curtea pe care i-o făcea Elțov, că o înăbușise dragostea aceea pe care n-o putuse împărtăși?... Că simte nevoia unei iubiri adevărate, cînd nu ești, nu cîntărești, cînd nu iubești pentru ceva anume, ci pur și simplu așa. În ceea ce-l privește pe Elțov, ea ar fi putut să enumere zeci de calități pentru care merita să fie iubit... Totuși nu-l iubise! Dar oare Garșin poate să înțeleagă?

Se uită la el cu coada ochiului — părea supărat și nedumerit. Iar mîna lui strîngea tot mai puternic și mai insistent mîna ei.

Surprinzîndu-i privirea, Garșin zîmbi cu obișnuita-i încredere în sine, se apropie de urechea ei și începu să-i vorbească repede, spunîndu-i că o iubește, că nu mai poate trăi fără ea, că suferă din pricina ei...

Oare într-adevăr o iubea?

Ania își întoarse spre el fața rumenită de vînt.

— Vitea, vreau să te întreb ceva! Dar te rog să-mi răspunzi cinstit, da? Sau să nu răspunzi de loc! Ai iubit vreodată cu adevărat?

Ania nu s-ar fi mirat cîtuși de puțin dacă Garșin ar fi început să-i declare că numai pe ea o iubește cu adevărat, dar el se dădu puțin de o parte, în timp ce în ochi îi licări o expresie de durere și de dor. Se vede că ar fi vrut să-i spună ceva, să-i răspundă printr-o glumă, dar surîsul de pe buze era atît de ciudat...

Cu un sentiment de sfială, de parcă ar fi pătruns taina unui străin, Ania se întoarse în grabă.

Un sloi uriaș de ghiață, care-și croia drum prin puzderia de sloiuri mai mărunte, înainta încet spre pod. Ania îl urmărea mersul semeț și legănat și se întreba în gînd: se va izbi oare de spargeval sau nu? Deodată mîinile puternice ale lui Garșin o cuprinseră atît de strîns că nu putea face nici o mișcare și văzu aproape de tot fața lui pe care era întipărită o expresie de răutate și totdeodată de veselie.

— Ei, Ania! Ce-a fost a trecut! Cîte nu ni s-au întîmplat și dumitale și mie! De ce să răscolim trecutul? Trăim astăzi, sîntem împreună, eu am nevoie de dumneata și asta-i tot! Ce rost are să începem să analizăm — dacă e dragoste adevărată, sau neadevărată... Eu știu că acum te țin în brațe și restul poate

să se ducă la naiba, mă-nțelegi? Înțeleg, dacă ai fi avut pe un altul... dar ești singură! Atunci, ce te împiedică?...

Ania îl împinse cu toată puterea și își îndreptă spatele. Nu știa de ce începuseră s-o usture ochii. O podidiră lacrimile. E singură! Iată deci ce calcul simplu își făcuse el. Așa-i, are dreptate — e singură. Și e foarte trist să fii singură, cînd știi că de această nostalgie femeia nu se poate ascunde, oricîte preocupări ar avea...

— Da, e drept, sînt singură! — strigă ea. — Dar așa nu pot! M-aș disprețui eu însămi.

Vîntul îi zvîrlea în față fulgi umezi și mari uneori, alteori ca o pulbere. Ania se plecă deasupra grilajului — pe apa neagră pluteau, mereu, fără întrerupere, sloiurile cenușii ce se îngrămădeau lîngă spargevaluri, lunecau de pe ele și prinse de curent goneau sub bolta podului. Singură... Oricît de mulți oameni ar fi în jurul ei, era totuși atît de singură; după muncă oamenii aceștia plecau liniștiți de lîngă ea ridicîndu-și gulerul paltonului, salutînd-o respectuos dar indiferent, plecau undeva într-o viață a lor, pe care ea n-o cunoștea... Dintre toți, numai Garșin avea nevoie de ea... Și totuși, nu, nu — asta ar însemna să renunțe la demnitatea ei de om...

— Așa poți să aștepți pînă la bătrînețe, — spuse deodată răutăcios Garșin.

Se apucă cu mîinile de grilaj și începu să tragă de el de parcă ar fi vrut să-l rupă.

— S-ar putea să nu aștept chiar pînă la bătrînețe, — spuse Ania, dînd din cap și atingînd cu duioșie mîna lui Garșin. — Lasă, Vitenka, nu te supăra! Și hai să ne grăbim, poate că mai prindem vreun tramvai.

12

Organizația de partid din secția turbine era în toiul pregătirilor pentru ședința de alegeri și pentru darea de seamă. Pentru Nikolai, aceasta avea să fie cea dintîi ședință de partid la care avea să ia parte și o aștepta cu interes și cu emoție.

Lui Nikolai îi ajungeau la urechi discuții ce îi pricinuiau o mare neliniște: se vorbea despre noua alcătuire a biroului de partid și despre cine va fi propus să fie ales ca secretar, mai

ales că de la începutul lunii secția primise dreptul de a avea un secretar de organizație scos din producție. Nikolai era încredințat că nu putea să existe secretar mai bun decît Klementiev, dar comuniștii vorbeau între ei că de bunăseamă Efim Kuzmici n-o să primească pentru nimic în lume să iasă din producție și că va cere oamenilor să-i dovedească respectul pe care i-l poartă și să țină seama de dorința lui. Dealtfel prin respectul și înțelegerea oamenilor care vorbeau despre el răzbătea și o oarecare nemulțumire.

— Ar mai trebui să mai și stăruie din cînd în cînd, să fie mai exigent, dar vezi că bătrînul încearcă să rezolve totul prin metoda convingerii.

— Kuzmici e obișnuit să trăiască în bună înțelegere cu șefii. Dar cîteodată nu strică să te și cerți cu ei!

Aceste păreri i se păreau lui Nikolai nedrepte. Kuzmici luase doar apărarea lui Volovik în fața biroului de partid, și încă cum! Pe șeful secției îl făcuse de rușine în fața tuturor. Dar fără pricină, așa, pe degeaba, de ce să te cerți? Desigur, lui Efim Kuzmici nu-i venise prea ușor să facă față și sarcinilor din producție și celor de partid, dar puțin făcuse el pentru secție? Oriunde se ivise vreo greutate, vreo întîrziere sau insucces, Efim Kuzmici fusese întotdeauna prezent.

Nikolai nu putea să uite cît de îndatorat îi era lui Efim Kuzmici. Nu, chiar dacă îi venea destul de greu să se ridice și să-și spună părerea — deocamdată nu era decît candidat de partid — o va face totuși și va spune tot ce are pe suflet.

Cu puțin timp înainte de ședință, apăru în secție Didenko, însoțit de un om de statură mijlocie, îmbrăcat într-o haină de piele. Nikolai se bucură la gîndul că Didenko va lua parte la ședință; știa că organizatorul de partid îl respectă foarte mult pe Efim Kuzmici și de bună seamă îl va sprijini. Lui Nikolai nu i-ar fi trecut prin minte să afle cine era omul care venise împreună cu Didenko, dar Katia Smolkina, răsărită ca din pămînt, îl întrebă plină de curiozitate:

— Cine-i ăsta, nu-l cunoști?

Nikolai ridică din umeri, iar Katia Smolkina alergă mai departe iscodind toată lumea care-i ieșea în cale.

Efim Kuzmici sări de la locul lui și porni să-i întîmpine cu o grabă neobișnuită. După o clipă apăru și Liubimov, care avea o atitudine și mai curtenitoare ca de obicei. Și toți trei — Efim

Kuzmici, Didenko şi Liubimov — îl conduseră pe oaspete prin secţie, vorbindu-i despre producţie şi făcîndu-i cunoştinţă cu oamenii. Cine să fie omul acela?

Nikolai se grăbi să fixeze piesa turnată, pentru filetare în vîrtej. Îi plăcea foarte mult această operaţie frumoasă, care se efectua într-o clipă, şi grozav ar fi dorit ca Didenko şi însoţitorul lui să vadă cu cîtă dexteritate o face.

— Asta-i cea mai bună brigadă de tineret, — se adresă Liubimov străinului, oprindu-i pe toţi lîngă Nikolai. — Şi ăsta-i şeful brigăzii, Nikolai Pakulin, membru în biroul organizaţiei de Comsomol şi iniţiatorul posturilor comsomoliste de control. Desigur că aţi auzit de el.

— Dar cine de la noi n-a auzit de brigada lui Pakulin!

Abia se îndepărtară cîţiva paşi, că se apropie în grabă Katia Smolkina.

— E Fetisov, din secţia sculărie! L-a înlocuit mult timp pe secretarul organizaţiei de partid de acolo. Înţelegi? Se vede că s-au gîndit să-l propună la noi!

Cînd, după terminarea programului, Nikolai intră la duşuri, dădu peste un grup de membri de partid care discutau ceva. Aflaseră cu toţii despre Fetisov.

— Volovik spune că e băiat de treabă

— E bine că-i de treabă, dar oare la noi nu s-a putut găsi un om?

— Ce-nsemnează „la noi"? Principalul e să fie un bun activist.

Efim Kuzmici îşi vîrî capul pe uşa camerii de duş.

— Grăbiţi-vă, tovarăşi, mai repede! Începem!

Îmbrăcîndu-şi în grabă haina, Nikolai îl ajunse din urmă pe dascălul său.

— Efim Kuzmici... te-ai hotărît definitiv să pleci din funcţia de secretar?

Bătrînul zîmbi, îl luă pe Nikolai pe după umeri şi îl conduse spre cantină, unde se ţineau de obicei şedinţele.

— Definitiv, Kolenka! O să fie mai bine şi pentru mine şi pentru ceilalţi.

— Dar pe ăsta... Fetisov... îl cunoşti personal?

— Eşti îngrijorat? E bine că te interesează! Dar ştii ceva, Kolea, cineva, un om, cum spui tu, poate să greşească. Dar toţi

laolaltă... laolaltă, fiule, asta e puterea, partidul! Şi tu ca tînăr comunist...

Se opri la jumătatea cuvîntului: la ieşirea din secţie stăteau Grunia şi Iacov Vorobiov care în mod vădit puneau ceva la cale. Grunia şopti ceva repede, zîmbi şi păşi peste pragul înalt, iar Vorobiov o urmări cu privirea şi se întoarse grăbit în secţie.

— Da, da, aşadar... — bombăni Efim Kuzmici şi, fără să-l mai bage în seamă pe Nikolai, intră în sala cantinei.

Sala era înţesată de lume, şi aproape toţi stăteau în picioare. In mijlocul unui grup care discuta cu însufleţire, Nikolai îl zări pe secretarul comitetului raional şi croindu-şi drum spre el, îi auzi cuvintele:

— Uite ce e, trebuie să criticaţi, să vă gîndiţi cu toţi cum să iasă mai bine. Voi veţi hotărî!

Raskatov îl recunoscu pe Nikolai, căruia cu trei zile în urmă îi înmînase carnetul de candidat.

— A-a, Pakulin! Ei, ia s-auzim cum te-ai pregătit pentru şedinţă?

Nikolai făcu un gest de vinovăţie desfăcîndu-şi braţele: el nu ştia cum trebuie să te pregăteşti.

— Foarte simplu, — îi explică Raskatov. — Tu eşti fruntaş, şef de brigadă, activist de Comsomol. Trebuie să te gîndeşti ce lipsuri ai, ce-ar fi putut şi ar fi trebuit să facă biroul de partid şi cui ai vrea să încredinţezi tu rezolvarea sarcinilor de partid în secţie.

— Lui Efim Kuzmici Klementiev, — răspunse pe nerăsuflate Nikolai.

Raskatov îl privi atent.

— Cîţi ani ai, tovarăşe Pakulin?

— Douăzeci!

— Şi el are şaizeci şi cinci! Şi în afară de asta în producţie e maistru şef. L-am împovărat cu tot felul de sarcini. Dar partidul ne învaţă să avem grijă de oameni.

Efim Kuzmici ciocăni cu creionul în cana de apă, invitîndu-i pe toţi să se aşeze.

Nikolai nimeri lîngă Ania Karţeva; era tulburat de discuţia avută cu secretarul comitetului raional. Înseamnă că n-are nici un rost să ia cuvîntul de vreme ce Klementiev pleacă... Dar atunci cine o să vină în locul lui? Fetisov?

Fetisov se așează pe o bancă lîngă perete, aproape de tribună, între Didenko și Babinkov, planificatorul secției. Babinkov îi tot explica ceva, iar Fetisov punea din cînd în cînd cîte o întrebare și privea cu interes pe cei din sală. Lui Nikolai îi plăcu : n-avea nimic îngîmfat și nici o seriozitate impusă, se afla între oameni ce-i erau puțin cunoscuți, un om simplu, inteligent și muncitor și cum atenția tuturor era îndreptată spre el, se vedea că e puțin stingherit și cam forțat în mișcări.

Ședința începu într-o atmosferă solemnă și gravă.

Efim Kuzmici își pregăti însemnările, apoi își puse ochelarii și începu să citească darea de seamă, încet și cu o meticulozitate bătrînească.

Nikolai căuta să-l asculte foarte atent : dorea să înțeleagă cum se conduce din interior această forță uriașă și atotcuprinzătoare care se numește organizație de partid. Dar foarte curînd gîndurile începură să i se împrăștie. Poate că darea de seamă, deși amănunțită, ocolea problemele cele mai acute, sau poate că aceste probleme, în felul cum erau expuse de Efim Kuzmici, își pierdeau din ascuțime — fapt e că Nikolai nu găsea răspuns la ceea ce-l frămînta.

— Am ascultat de două ori raportul biroului de raționalizări și invenții și ne-am ocupat de două ori de biroul tehnologic, — spunea Efim Kuzmici, scoțîndu-și ochelarii și privindu-i pe cei de față cu ochii lui ageri. — După cum știți, odată cu realizarea propunerilor de raționalizare, s-a observat în ultima vreme o cotitură spre bine. De ce ? Pentru că la elaborarea planului de măsuri tehnico-organizatorice inițiat de comuniști, au luat parte peste două treimi din muncitorii secției. Trebuie să relevăm mai ales un fapt : comandamentul format din Polozov, Karțeva, Babinkov și alții a lucrat bine și energic. Meritul noii noastre tovarășe, inginera Karțeva, constă în faptul că a antrenat cu foarte multă însuflețire tineretul în muncă.

Nikolai își ciuli urechile : aha, încă puțin și Efim Kuzmici o să vorbească despre lucrul cel mai principal... dar Efim Kuzmici trecu la problema următoare — activitatea comitetului de secție.

Cei din sală începură să șușotească între ei. Vorobiov își nota ceva într-un carnețel. Se vede că se pregătea să ia cuvîntul. Raskatov, care ședea alături de Liubimov, la masa prezidiului, cerceta situațiile asupra muncii din secție.

Nikolai se posomorî. Pînă atunci, ori de cîte ori îl ascultase pe Efim Kuzmici vorbind, fie în fața comsomoliștilor, fie la adunările de la cămin, întotdeauna îl urmărise cu atîta interes, să nu cumva să piardă o vorbă! Și acum vorbea despre toate deodată și dădea mereu cifre și iar cifre... sau poate că așa se obișnuiește?

Dar iată că darea de seamă se termină și începură întrebările.

Raskatov împinse de o parte situațiile asupra muncii din secție. Didenko se înviorase și urmărea cu atenție ca președintele să nu scape din vedere vreo mînă ridicată, mai ales dacă această mînă se ridica nesigură, pentru că scăpînd-o din vedere, omul ar putea să se intimideze, s-o lase jos. În ziua aceea se cerea ca toți să fie activi: și cei noi și cei care de obicei nu iau cuvîntul la ședință.

Efim Kuzmici începu cu problemele mărunte, răspunzînd cu multă conștiinciozitate; aruncă prin sală o privire obosită pe deasupra ochelarilor, pe care și-i scoase apoi și spuse cu o voce neașteptat de puternică:

— Cît privește turbinele pentru Krasnoznamenka, mai încape vreo îndoială? Cînd s-a întîmplat să ne apucăm noi de o treabă și să n-o ducem la capăt? Desigur că o să le facem! Numai că trebuie să punem ordine în secție, așa cum ne dictează o astfel de sarcină. Planul trasat este foarte bun și trebuie să-l îndeplinim. Pentru asta însă trebuie să alegeți un birou de partid mai energic și pe care să-l ajutați mai mult. Și dacă se fac toate acestea, atunci de ce nu l-am îndeplini?

Oftă adînc și își plesni palmele una de alta.

— Cum ar putea să fie altfel? Am construit socialismul, i-am bătut pe fasciști, în timpul blocadei am dat produse pentru front, fără întrerupere, și acum să nu facem față?

Toți îl aplaudară cînd coborî de la tribună, dar după ce se așeză la locul său, oamenii porniră la discuții fără să mai aștepte obișnuita pauză, iar tonul cuvîntului lor era sever.

Lui Nikolai îi plăcea foarte mult tot ce spuneau ei și în gîndul său le dădea dreptate. Totuși i se părea că multe ar fi trebuit să fie spuse mai blînd, nu atît de supărător. Iată-l pe Jenea Nikitin, un băiat serios și foarte bun, dar cît de tăios vorbește!

— Biroul de partid a ascultat de două ori raportul biroului

de raționalizări și invenții. Și ce s-a schimbat? De ce la comandamentul lui Polozov și Karțeva oamenii se duc și acolo nu? Pentru că acolo se află oameni nepăsători. Iar biroul de partid s-a mulțumit doar să dea rezoluții!

E adevărat că celor din secția lor nu prea le era drag biroul de raționalizări și invenții și că ar fi trebuit să se ocupe mai serios de el, dar putea oare Efim Kuzmici să facă față la toate?

— Oare se poate îndeplini comanda Krasnoznamenkăi înainte de termen? Da, se poate, dar numai cu ajutorul mecanizării și a unei bune organizări a muncii. Toți au aprobat divizarea operațiilor, dar tehnologii n-au elaborat nici pînă azi noile prescripții tehnologice, deși au trecut de atunci aproape două săptămîni! De ce? Lipsă de orizont și superficialitate! Operativitatea — iată ce a lipsit vechiului birou de partid.

Și asta era adevărat. Dar, Jenea, de ce ai spus-o cu atîta severitate? Efim Kuzmici s-a străduit doar, nu și-a cruțat puterile...

Ia cuvîntul și Erohin. Vorbește sfios, cu un umor blajin, dar concluzia pe care o trage e aspră.

— Biroului de partid și șefului secției le-a lipsit capacitatea de a vedea lucrurile în viitor. Doi „așși" au avut monopolul celor mai complicate lucrări. Cît timp au făcut față, nimeni nu s-a gîndit ce-o să se întîmple mai tîrziu. Sarcinile noastre cresc însă mereu. Acum ne-am trezit, dar oamenii sînt răstățați! Efim Kuzmici, iartă-mă te rog pentru acest cuvînt, dar te-ai căciulit în fața lor în loc să crești noi strungari de carusel! Ai avut multe lipsuri, Efim Kuzmici, și ca maistru și ca secretar de partid! Uneori nu prea îți dai bine seama cînd ești maistru și cînd secretar.

Nikolai îl privea alarmat pe dascălul său: toți îl criticau, și iar îl criticau!

Erohin vorbește despre învățămîntul de partid.

— Am fost numit propagandist. Sînt fericit. Îmi place munca asta. Dar s-a simțit oare o adevărată grijă a oamenilor pentru învățămîntul de partid? Nu, tovarăși! Odată pe săptămînă, lunea, își mai aminteau de el, de bine de rău!... Dacă în producție se lucra în asalt, apoi o parte din oameni erau luați cu siguranță de la cursuri! Și aici aduc o critică directă lui Efim Kuzmici și întregului birou de partid: ocupîndu-se doar

de producție, au uitat de educația politică. Și doar una e legată de cealaltă, una nu se dezvoltă fără cealaltă.

Rînd pe rînd, comuniștii se urcau la tribună și fiecare găsea mereu alte greșeli! Nikolai ba era de acord, ba îi contrazicea în gînd, luînd partea lui Efim Kuzmici, și se tot uita la el: oare Kuzmici nu s-o fi supărat prea tare?

Efim Kuzmici asculta însă atent, încuviința din cap și se gîndea cît de mult crescuseră oamenii — înseamnă totuși că nu s-a lucrat prea puțin cu ei! Oricăruia dintre ei i-ai încredința o sarcină, poți fi sigur că o va duce la bun sfîrșit. Și eu le dădeam prea puține sarcini și de aceea nu făceam față. Fetisov se gîndește desigur la același lucru, totuși trebuie să îi dau o indicație cui și ce anume să încredințeze... Raskatov și Didenko s-au preocupat în mod permanent ca autocritica să se desfășoare cu adevărat. Și iată cît de bine s-a destășurat!... În secția noastră nu sînt oameni care să facă pe delicații și să-și înghită vorba.

Părea că o critică mai ascuțită nici nu ar fi fost cu putință. Dar deodată, fără să-și aștepte rîndul, Didenko luă cuvîntul și Nikolai înțelese cu uimire că Didenko este încă nemulțumit, că după părerea lui nu fuseseră încă dezvăluite pînă la rădăcină toate problemele care frînează livrarea înainte de termen a turbinei, sarcină care în momentul de față este cea mai importantă. Pentru îndeplinirea ei trebuie să se determine cu precizie linia organizației de partid: ce anume și cum trebuie să se procedeze.

— Unitatea de scop există, dar există oare unitate în căile care duc spre acest scop și în metodele de muncă? — spuse Didenko. — Mi se pare că aici lucrurile nu merg cum trebuie. Și despre asta trebuie să vorbim pe față, trebuie să lămurim totul pînă la capăt.

Polozov, Vorobiov și Katia Smolkina strigară de la locurile lor.

— Just, just.

Liubimov se înroși și își vîrî nasul în hîrtii. Nikolai își dădea seama că șefului secției nu-i prea surîde această propunere a lui Didenko dar nu înțelegea de ce. Era sigur că acum avea să ia cuvîntul unul din cei ce strigaseră „just", dar la tribună se urcă un muncitor a cărui apariție stîrni rumoare în sală. „Cine o fi? Cum îl cheamă? În ce sector lucrează?" Se

vede că acest comunist lua pentru prima oară cuvîntul la o şedinţă de partid. Umbla cu paşi nehotărîţi şi îşi tot punea în ordine însemnările pe care şi le pregătise.

Tocmai atunci se ivi în uşă şi directorul care întîrziase.

Strîngînd din mers mîinile cunoscuţilor, Nemirov străbătu sala, îndreptîndu-se spre masa prezidiului, şi numai după ce se aşeză la masă, îşi dădu seama că de fapt nu fusese ales în prezidiu şi că n-ar fi trebuit să se aşeze acolo. Să se ridice şi să se aşeze undeva în sală, nu-i venea la socoteală. Se aplecă cu un aer preocupat spre Liubimov, dar imediat se îndreptă din spate şi începu să asculte atent, pentru că vorbitorul de la tribună îşi învinsese timiditatea primelor clipe şi începuse să vorbească despre el.

— Directorul a venit la momentul potrivit. Şi e foarte bine că toţi şefii sînt adunaţi aici. Poate că toţi laolaltă, după ce vor asculta, vor pune capăt harababurii ce domneşte la noi. Şi întorcîndu-se cu tot trupul spre prezidiu : — Tovarăşi din conducere, e momentul să cădeţi odată la înţelegere şi să puneţi ordine. Ajunge cît am tot ghicit în cafea : vom îndeplini planul sau nu-l vom îndeplini ? Dacă aţi hotărît să terminăm înainte de termen turbinele pentru Krasnoznamenka — atunci planificaţi totul pînă în octombrie, calculaţi pînă la ultimul şurub, puneţi-vă la punct cu aprovizionarea, aşa cum se procedează în armată înainte de ofensivă. Pentru că de atîtea discuţii şi păreri, unele mai grozave de cît altele, te apucă durerea de cap !

Grigori Petrovici ripostă :

— Hotărîrea a fost luată. Despre ce fel de păreri contradictorii poate fi vorba ?

— Dumneata, tovarăşe director, ar fi bine să cercetezi planurile care ne-au fost date pe sectoare — ai găsi acolo destule păreri contradictorii ! — răspunse muncitorul tără să se intimideze şi adunarea îl aprobă :

— Just ! Demult e timpul !

Şi Nikolai se pomeni strigînd „just" împreună cu toţi ceilalţi ! Întotdeauna îl revolta haosul ce domnea în planificare şi nu înţelegea de ce direcţia nu pune odată la punct planurile sectoarelor. Nu înţelegea nici nemulţumirea lui Liubimov care bombănea de pe locul său :

— Planul e plan !

Pare-se că Didenko avea dreptate cînd spunea că în secţie nu există o linie unică ! O să vorbească oare despre treaba asta cineva şi încă în aşa fel încît totul să devină limpede ca lumina zilei ?

Nikolai se bucură cînd îl văzu la tribună pe Polozov. Urmărind cele însemnate într-un carneţel, Polozov citi cu glas tare şi răspicat :

— „Mecanizarea proceselor de muncă reprezintă pentru noi acea forţă nouă şi hotărîtoare fără de care este imposibil să facem faţă ritmului nostru, noului volum al producţiei".

Şi transmise această însemnare lui Liubimov, la masa prezidiului.

— Aceste cuvinte ale tovarăşului Stalin trebuiesc scrise cu litere mari în faţa ochilor şefului secţiei şi secretarului biroului de partid. Pentru ritmul nostru de astăzi, pentru volumul producţiei noastre, mecanizarea este soluţia principală. Nu mă îndoiesc că dumneata, Gheorghi Semionovici, cunoşti aceste cuvinte. Vreau numai să-ţi aduc aminte de ele atunci cînd iei hotărîri, sau cînd discuţi cu subalternii !

Şeful secţiei ridică din umeri şi faţa-i avea o expresie de parcă s-ar fi întîmplat vreo poznă copilărească care te uimeşte dar la care te uiţi fără să-ţi faci vreo grijă. Şi deodată adunarea încuviinţă cuvintele lui Polozov prin aplauze. Liubimov se făcu palid şi numai cu greu îşi putu menţine obişnuita lui expresie de calm imperturbabil.

— Ne bucurăm cu toţii, — continuă Polozov, — că prima turbină va fi predată zilele acestea. Dar să privim adevărul în faţă ! In cea mai mare parte, turbina aceasta se lucrează după metode vechi, se munceşte în asalt, iar biroul de partid a încurajat vechile metode. N-am văzut să aibă cineva tragere de inimă pentru asumarea unor riscuri în tehnică, nu există un adevărat spirit de inovaţie. Cine-i de vină ? In primul rînd dumneata, Gheorghi Semionovici, pentru că dumneata aduci în muncă spiritul de prudenţă exagerată şi de teamă : „Numai de nu s-ar întîmpla ceva !"

Apoi se întoarse vesel spre adunare.

— Da, tovarăşi ! Iată ce s-a întîmplat ! Din iniţiativa fruntaşului în muncă Vorobiov, am început să elaborăm planul de măsuri tehnico-organizatorice. Ne-am adresat muncitorilor şi maiştrilor. Nici nu ne-am fi aşteptat la un asemenea avînt crea-

tor, la un torent atît de nestăvilit de idei, observaţii, propuneri, cereri! Asta înseamnă că pînă acum ne-am adresat într-o prea mică măsură oamenilor şi nu i-am preţuit aşa cum se cuvine. Vina o port şi eu. Spiritul creator al colectivului este cea mai puternică rezervă a noastră, iar elaborarea planului a arătat că această rezervă ne poate fi de mare folos. Dar cum merge îndeplinirea planului tehnico-organizatoric? Merge prost! Formal. Să vă dau un exemplu: propunerile cele mai radicale şi mai complicate sînt amînate pînă ce „se vor mai linişti lucrurile", nu se repartizează forţe pentru îndeplinirea lor, şi cu cea de-a doua turbină se va începe din nou „hai băieţi puneţi umărul". Ştiu că vorbesc cam tăios şi că unora dintre voi nu le place asta, dar ne ajunge, „puneţi umărul" tovarăşi! Ne ajunge!

Şi adunarea răspunse din nou cu ropote de aplauze.

— Se spune că am un caracter greu de suportat. Tot ce se poate! Dar n-am de gînd să mă împac cu ceea ce mi se pare nejust din punct de vedere principial şi dăunător pentru munca noastră.

Alexei se întoarse cu un gest provocător spre Didenko. Era un răspuns la observaţia acestuia făcută nu demult, cînd îi spusese că seamănă cu un cocoş bătăios. Acum era însă ferm convins că tăcerea lui n-ar fi făcut decît să prelungească boala de care sufereau cei din secţie.

— Eu susţin, — urmă el, — că în secţie există două linii: una veche şi una inovatoare! Desigur că printre voi nu se găsesc oameni care sînt vădit împotriva inovaţiilor. Se pare că toată lumea este pentru inovaţii, dar cît valorează oare curajul în vorbe atunci cînd nu este întărit de fapte?

Bătînd cu putere din palme, Nikolai Pakulin îşi spunea în sinea lui: iată ce înseamnă partidul: privirea aţintită înainte, criticarea curajoasă a tuturor lipsurilor şi greşelilor şi o apreciere justă a faptelor... Lui Nikolai i se părea că de-abia acum începe să înţeleagă cu adevărat ce înseamnă să fii comunist şi îşi făcu legămînt ca întotdeauna şi în toate, oricît i-ar fi de greu, să fie comunist.

Toţi cei de faţă îşi dădeau seama că discuţia ajunsese la punctul culminant. Şi de aceea un murmur înăbuşit trecu printre rînduri, cînd de pe tribună răsună glasul catifelat al lui Babinkov.

Om de obicei blînd, mare amator de schimbat o vorbă şi foarte blajin în relaţiile de fiecare zi, odată ajuns la tribună, Babinkov parcă era un altul: în glasul lui se desluşeau intonaţii noi, solemne, gîndurile i se întrupau în cuvinte meşteşugit alese, mîinile îi însoţeau vorba în gesturi teatrale. Dacă Babinkov nu avea idei proprii care ar fi meritat să fie expuse, ştia în schimb să repete cuvintele altora, rostite înaintea lui, înflorindu-le cu toate culorile unui limbaj bogat. De obicei oamenii îl ascultau răbdători: ce să-i faci dacă omul are stofă de orator! Îl şi aplaudau întotdeauna fiindcă îşi termina cuvîntările cu urări. Dar astăzi oamenii erau nerăbdători, astfel că nu trecu nici o clipă, şi din sală începură strigăte:

— Mai concret, Babinkov! Vino la subiect!

Babinkov aruncă o privire jignită şi, încurcîndu-şi firul vorbei, anunţă cu un ton mai natural că îndeplinirea înainte de termen a planului se izbeşte de problema schimbului doi şi trei şi că aceste schimburi trebuie imediat completate cu muncitori şi maiştri calificaţi.

— Dar de unde să-i iei, şi încă atît de repede? — se auziră din sală strigăte. — Nu ne arunca praf în ochi!

Babinkov se pierdu cu firea. „Halal şedinţă! Nu te lasă să scoţi o vorbă! La urma urmei, de ce-s atît de nemulţumiţi? Oare n-am fost destul de autocritic?" Şi se agăţă de subiectul cunoscut care-i frămînta pe toţi — progresul tehnic. Aminti celor prezenţi de planul de reconstrucţie generală a secţiei, elaborat de Liubimov şi Garşin, plan admirabil dar care nu poate fi înfăptuit! Şi ceru ca acest plan să fie pus în aplicare chiar în acest an... că trebuie să se dovedească... să se ceară de la organele conducătoare...

Deodată în adunare se produse rumoare.

— Treci la subiect!

— Prea te îndepărtezi!

— Te ascunzi după plan şi nu vezi ce-i sub nasul dumitale!

Unii îi spuseră de-a dreptul:

— Ordinea de zi! Ordinea de zi!

Katia Smolkina se ridică şi începu să vorbească cu glas aspru şi puternic, acoperind larma din sală.

— Babinkov, spune-ne mai bine de ce te-ai transformat din şeful biroului de planificare şi dispeceri în telefonistă-şefă?

Didenko rîdea mulţumit şi se lovea cu palmele peste genunchi: oamenii ăştia nu-i rabdă pe pălăvrăgii!

— Mă rog, dacă aşa trebuie, am să arăt numai lipsurile biroului de planificare şi dispeceri, dar cred că nu mai am timp...

Toată lumea rîdea acum cu poftă.

— Cu asta ar fi trebuit să începi!

— Mare şmecher mai eşti, Babinkov!

— Mai daţi-i puţin răgaz, lăsaţi-l să vorbească!

Dar Babinkov preferă să coboare de la tribună, supărat şi bosumflat.

Gălăgioasa adunare se linişti pentru o clipă, cînd preşedintele pronunţă numele lui Korşunov.

Din colţul cel mai îndepărtat şi întunecat al sălii se îndrepta agale spre tribună un om în vîrstă, cu umerii aduşi, cu faţa cenuşie.

Katia Smolkina scoase un strigăt de uimire, iar cînd Korşunov trecu pe lîngă ea, îi şopti:

— Nu-i nimic, Semionovici, nu-i nimic...

— Ba e, — răspunse tare Korşunov şi urcîndu-se la tribună repetă şi mai tare: — Ba e, şi nu-i nevoie să fiu consolat că n-o să-mi găsesc liniştea pîn-ce n-am să şterg această pată. Pentru că un comunist nu trebuie să se ascundă. De aceea am şi venit aici. Deşi nu-mi vine uşor, mie, fost membru în biroul organizaţiei de partid, să apar astăzi în faţa adunării!

Chiar aşa spusese — fost membru. Cu toate că noul birou nu fusese încă ales şi nimeni nu-l îndepărtase din funcţie, el se judecase singur şi se scosese din birou.

—Ştiţi cu toţii, de bunăseamă, — începu el încet, — că ieri am stricat o roată...

Stătea la tribună, adus de umeri, şi parcă mai îmbătrînit în ultimele douăzeci şi patru de ore, şi tuturor le venea greu să privească spre el, fruntaşul cu care se mîndrea toată secţia, omul bun şi respectat de toţi şi asupra căruia se abătuse acum o nenorocire.

— Vina este a mea, — urmă el. — Am greşit dimensiunea. În loc de strîngere la 0,5 mm am făcut strîngerea la 0,1 mm... Nu caut să mă dezvinovăţesc. Unui muncitor i se mai poate ierta o greşeală, dar unui membru al biroului de partid, niciodată. Tovarăşi, cei care sînteţi demult în secţie!

Aţi auzit voi oare vreodată ca să dea Korşunov un rebut? Nu, n-aţi auzit! Şi dacă acum i s-a întîmplat una ca asta, strungarului Korşunov nu-i e ruşine s-o spună: s-a întîmplat pentru prima oară aşa ceva în decurs de douăzeci de ani; ce să-i faci, am ajuns şi eu la capătul puterilor. Iată la ce duce munca în asalt! Lucrezi, iar Garşin se ţine de capul tău, şi glumeşte şi te mai ocărăşte, apoi se agaţă de tine şi Polozov cu rugăminţi călduroase: „Grăbeşte-te prietene!" Apare şi Gheorghi Semionovici, cu o mutră nenorocită: „Mai ai mult?" Fiecare din voi ştie ce zor am dat eu în aceste două săptămîni. Imi vuia capul, nu alta! Nu mai eram în stare nici să gîndesc, nici să mă uit la calcule, nici să descifrez schiţe... Iată de ce s-a făcut de rîs strungarul Korşunov. Şi iată de ce este şi mai vinovat Korşunov, ca membru al biroului organizaţiei de partid. Am îngăduit să se lucreze cu metode învechite, ne-am agăţat de munca în asalt ca de un leac pentru orice boală. E timpul să se isprăvească odată cu aceste metode!

Coborî de la tribună, apoi se opri puţin.

— Iar pata am s-o şterg, tovarăşi!

Porni prin sală, fără să se uite la nimeni şi se aşeză în colţul său.

— Korşunov are dreptate, e timpul să terminăm cu asta! — strigă Katia Smolkina şi din doi paşi ajunse la tribună. — E ruşine, tovarăşi! E ruşine! Maşinile pe care le fabricăm sînt o minune a tehnicii. Uzina noastră e fruntaşă! Ne-am luat angajamentul faţă de Iosif Vissarionovici să luptăm din toate puterile pentru progresul tehnic! Şi iată că alături de metodele rapide, de tehnica înaintată, au apărut metodele de muncă în asalt, aşa cum se întîmpla în zorii construcţiei socialiste. E ruşine!

Rostise toate acestea cu glas puternic, dintr-o suflare, apoi continuă cu glasul complet schimbat:

— Şedeam acum şi mă gîndeam: ce-o fi asta? Cum de am ajuns aici? Şi deodată am înţeles. Secţia noastră e o secţie bună, o secţie puternică, iar cadrele noastre sînt alcătuite din oameni unul şi unul — poţi face orice cu astfel de cadre. Să spună fiecare cu inima deschisă: a mai fost cîndva secţia noastră atît de puternică aşa ca acum? Iar reconstrucţia generală pe care o începem acum se face nu pentru că ar fi sărăcie ci pentru că e belşug, pentru că acum ne propunem ţeluri pe care înainte nici nu le puteam visa măcar.

Dar ce înseamnă, la drept vorbind, aceste metode ale noastre de muncă în asalt? Metodele astea sînt niște rămășițe ale trecutului, tovarăși! Boală de creștere. Ne-am avîntat, ne-am avîntat puternic, dar nu toți pot să țină pasul cu noi, nu toți pot să meargă în rînd cu noi. Nu izbutesc? Poate că eu nu înțeleg bine lucrurile, dar am să spun ce-am observat. Mecanizarea rămîne în urmă. Organizarea muncii rămîne în urmă. Planificarea șchioapătă de ambele picioare!

Îl caută cu privirea pe Babinkov și îl arătă cu degetul.

— Să-l luăm de pildă pe Babinkov! Cînta aici ca o privighetoare, dar mie mi-era și silă să-l ascult! Altul ar fi putut să cînte, dar el e șeful B.P.D.! B.P.D.! Tovarăși, șeful biroului de planificare și dispeceri! Și cine-i vinovat dacă-i mai vedem pe maiștri și pe muncitori că aleargă și își smulg din mîini piesele turnate și sculele? Vezi bine că Babinkov! B.P.D.-ul rămîne în urmă, e inadmisibil cum rămîne în urmă. Litera „D" se mai îndeplinește oarecum, căci am spus adineauri că Babinkov e telefonista șefă de la noi! Însă despre bază și litera „P", au uitat! Nu există la noi o ordine în planificare, și de aceea nu avem și un ritm în muncă. Și ce nu este ritm înseamnă: „Hei rup!" Ajunge tovarăși, ajunge Gheorghi Semionovici! E timpul să faceți ordine!

— Bravo Katia! — exclamă Didenko și-i șopti directorului: — Cît de just a vorbit, nu?

La rîndul său, Grigori Petrovici se aplecă spre Liubimov:

— Drept la țintă, Gheorghi Semionovici! Rămășițele și boala creșterii! Grozavă ședință!

Liubimov îl privi cu coada ochiului, fără să răspundă. Încerca să se stăpînească și să se convingă că autocritica este necesară și în același timp folositoare și că nu se poate fără ea! Dar nu se prea simțea în apele lui și se gîndea numai la un singur lucru: să ia cuvîntul, să-și facă o autocritică serioasă și totodată să răspundă la criticile ce i se aduseseră și să-și apere linia. Linia?... Înseamnă deci că are o linie specială?... Fleacuri. De fapt nu era decît o înțelegere limpede și rațională a adevăratei stări a lucrurilor.

Nikolai Pakulin își dădea seama că șeful secției era mîhnit și își încorda mintea să afle care sînt cele două linii, dacă există într-adevăr, și cum e posibil ca un om atît de inteligent și de pregătit ca Liubimov să greșească? Ședința îl cap-

tivase şi-i trezise interesul. Unul după altul luau cuvîntul oameni pe care îi cunoştea bine şi din viaţa de toate zilele. Cu unul din ei învăţase la şcoală tehnică, cu altul discutase despre meciurile de fotbal şi despre articolele din revista „Tehnika Molodioji“ [1]) pe care le urmăreau amîndoi cu atîta plăcere, iar cu un al treilea se certase din cauza cuţitelor atunci cînd se-ntîmpla să nu aibă destule... Acum îi asculta pe toţi cu un respect deosebit. Oamenii aceştia nu-şi schimbaseră înfăţişarea: aveau acelaşi glas ca şi pînă acum, aceleaşi gesturi, aceeaşi expresie a feţei — şi totuşi parcă erau cu totul alţii. Păreau mai maturi. Discutau despre cele ce-i învăţa propria lor muncă, dar o preţuiau dintr-un punct de vedere nou, comun.

— Dumneata te-ai înscris la discuţii? — o întrebă Nikolai pe Karţeva, care şedea alături de el; era curios să audă ce-i va răspunde.

Ania dădu din cap că nu. Ar fi vrut foarte mult să ia cuvîntul, dar o intimida faptul că voiau s-o propună ca propagandist cultural şi că va fi aleasă membră în birou. Efim Kuzmici o sfătuise: „Pregăteşte-te şi ia cuvîntul în aşa fel ca să vadă toată lumea ce fel de om eşti.“ Seara trecută, întîlnind-o pe coridor acasă, Liubimov îi spusese şi el binevoitor: „Ei, iubite propagandist cultural, să ţii mîine o cuvîntare înflăcărată.“ Ania s-ar fi bucurat mult să fie aleasă, dar îi era teamă ca numele ei să nu fie şters de pe listă, pentru că lucra de prea puţin timp în secţie. Mulţi se gîndeau şi la Volovik; venit tot de curînd în secţie, el avea la activul lui o mare invenţie şi numele lui era pe buzele tuturor. Ea însă cu ce se evidenţiase?

Deodată sala fu cuprinsă de freamăt — oamenii se aşezau mai comod, pregătindu-se să asculte cu luare aminte: ridicîndu-se de la masa prezidiului, şeful secţiei se urcă la tribună.

— Biroul de partid a lucrat mult, — rosti el cu greu, — dar astăzi în noua etapă în care ne aflăm, munca aceasta nu mai mulţumeşte pe nici unul din noi. Cum se spune, vremuri noi — cîntece noi.

Acest început trezi deîndată interesul tuturor. Se prea poate ca Liubimov să se fi convins că nu există două linii şi că nici nu trebuie să existe... Comuniştii priveau cu respect

---

[1]) Tehnica tineretului. (N. trad.).

fața emoționată și parcă slăbită a lui Liubimov care cu degetele lui late apuca nervos marginea mesii. Și mulți gîndeau în sinea lor: iată, au în fața lor un inginer în vîrstă, un specialist cu o îndelungată experiență și cunoștințe serioase, care poartă pe umerii săi o uriașă răspundere; toți îl critică, toți îl zoresc, și tot el e primul care răspunde pentru orice greșeală în producție. Totuși nu cîrtește, nu se supără că e criticat și e întotdeauna stăpîn pe el și chibzuit.

Valul de simpatie ajunge pînă la Liubimov, care continuă și mai hotărît:

— S-a încercat să se prezinte aici situația într-un fel și anume: s-a spus că în secție ar exista două linii — linia veche, conservatoare, și linia nouă, inovatoare, iar din cele spuse reiese că eu, păcătosul, aș fi adeptul liniei vechi și chiar principalul ei sprijin. Astea sînt fleacuri, tovarăși, fleacuri și naivități, care nu ajută ci dimpotrivă îngreunează munca organizației de partid!

Adunarea începu să asculte cu atenție.

— Dovedește-o! — strigă Katia Smolkina de la locul ei.

Liubimov se uită spre locul unde ședea ea și dădu din cap.

— Nici o grijă, am să dovedesc! Pentru asta m-am și urcat la această tribună la care toți cei care vorbesc au o răspundere. Dacă aș fi fost un activist sindical ca dumneata, tovarășă Smolkina, sau locțiitorul șefului secției, ca Alexei Alexeevici m-aș fi lăsat și eu purtat pe aripile visului și aș fi cerut de la un oarecare șef de secție perfid ca totul să se facă perfect și cît ai bate din palme. Dealtfel, tovarăși, cine cunoaște planul reconstrucției generale a secției, elaborat de către tovarășul Garșin și de mine, acela cred că este de acord că și noi știm să visăm. Vezi însă că pînă la reconstrucție trebuie să livrăm într-un ritm nemaipomenit mașini destul de complicate, așa că eu, în calitate de conducător, sînt *obligat* să rămîn în limitele realului. Nu pot să dau „vrabia din mînă pe cioara de pe gard"!

Și Liubimov începu să analizeze amănunțit posibilitățile secției, demonstrînd că pentru livrarea înainte de termen a turbinelor pentru Krasnoznamenka nu se pot evita metodele de muncă în asalt: „Desigur, spuse el, într-o măsură din ce în ce mai mică, dar nu pot fi înlăturate cu totul". Recunoscu importanța planului de măsuri tehnico-organiza-

torice, dar atrase atenţia că aceste măsuri nu trebuie să fie supraevaluate.

Bineînţeles, Polozov are dreptate, trebuie să mecanizăm o serie de operaţii grele şi mai ales cele de lăcătuşerie. Tovarăşii noştri fac adevărate cercetări, lucrează la invenţii. Dar cum pot eu să-mi fac calculele, bazîndu-mă pe nişte mecanisme care n-au fost încă inventate? Dumneavoastră aţi fi primii care aţi rîde de mine dacă aş face-o!

Vorbele lui Liubimov păreau convingătoare. Nikolai ca şi mulţi dintre cei din sală gîndiră la un moment dat că Polozov „a cam întrecut măsura". In acelaşi timp însă îl chinuia un simţămînt nedesluşit şi anume că justificarea lui Liubimov e totuşi şubredă.

Cît despre Liubimov, recunoscu foarte uşor justeţea majorităţii criticilor ce i se aduseseră şi îşi luă angajamentul să ia măsuri ca să realizeze o cotitură radicală...

— Intr-un cuvînt să coordonezi lucrurile şi să-i scoţi din amorţeală pe toţi! — spuse încet Vorobiov.

Il asculta pe şeful secţiei cu o uimire veselă şi îşi zicea: e un om cu totul lipsit de asperităţi! Intr-adevăr e un tip aerodinamic!

— Tovarăşul Vorobiov are cuvîntul!

Vorobiov sări de-a dreptul pe tribună fără să mai urce treptele. Chipul îi era senin şi calm, ca al unui om sigur că dreptatea e de partea lui.

— Avem sau nu avem două linii în secţie? — întrebă el şi după ce tăcu puţin, spuse cu glas apăsat: — Avem!

Cîţiva începură să aplaude, dar sîsîielile celorlalţi le tăie elanul: după cuvintele convingătoare ale lui Liubimov toţi voiau să judece serios şi pe îndelete cine anume are dreptate.

— In povestea cu Volovik, s-a văzut limpede că existau două linii. Cei care se află pe linia creaţiei au luptat pentru Volovik şi alături de el ajutîndu-l în calcule şi în executarea pieselor pentru maşina lui — vorbesc despre Polozov, Efim Kuzmici, Nikolai Pakulin şi alţi zeci de muncitori.

— Just! — strigă Jenea Nikitin.

— Dar dumneata pe ce linie ai mers, Gheorghi Semionovici? „Nu mă bag, nu m-amestec" — cu alte cuvinte, dacă o să izbutească să facă maşina, am să-i mulţumesc şi am să pun o vorbă ca să i se dea un premiu mare, dar deocamdată lasă-mă în pace, n-am timp să-mi petrec serile cu el, să se

descurce cum o şti! După cum aţi văzut, invenţia lui Volovik a eliberat zeci de braţe de lucru şi a economisit sute de ore de muncă, a mecanizat una din muncile cele mai grele! Am văzut cu ochii mei cum te-ai bucurat, Gheorghi Semionovici, cînd maşina asta a înlăturat în patruzeci de minute, de parcă ar fi şters cu buretele, adaosurile de prelucrare! Dar pînă atunci unde mi-ai fost?

Liubimov se ridică în picioare şi, sprijinindu-se greoi cu mîinile de masă, spuse:

— Tovarăşe Vorobiov, în cazul Volovik mi-am recunoscut greşeala chiar în faţa lui. Aşa-i, Alexandr Vasilievici?

— Da, da! — confirmă blînd Volovik. — Acum însă trebuie să ne ajuţi mai serios, pentru că începem să lucrăm la diafragme!...

Mulţi izbucniră în rîs, dar Vorobiov le făcu semn să fie atenţi.

— L-am luat drept exemplu pe Volovik pentru că întîmplarea cu el ţine acum de domeniul trecutului şi este un exemplu grăitor. Dar oare puţine lucruri de felul ăsta se mai tărăgănează încă la noi? După cîte ştiu, o invenţie neterminată nu înseamnă că ai vrabia în mînă, mai ales din acel punct de vedere al „realului" despre care atîta îi place să vorbească tovarăşului Liubimov. Dar de ce să ne gîndim numai la invenţiile noastre locale? Cîtă tehnică nouă sovietică există acum, cîte lucruri cunoscute, inventate şi verificate la alte uzine! Oare ne străduim noi să le introducem cu toată hotărîrea şi rapiditatea trebuitoare? Nicidecum! Metodele rapide le aplicăm, dar timid! Divizarea operaţiunilor se face tot cu timiditate: pe ici, pe colo, prin cîte-un sector a fost aplicată, în altele nu. Înlocuirea răzuirii cu şlefuirea se face tot foarte timid! Sau poate că nici aici nu e vorba despre povestea cu vrabia? Planul reconstrucţiei generale a secţiei se părea că este ca şi cocorul care se arată în zbor pe seninul cerului. Dar eu am cercetat acest plan. Şi iată ce am să vă spun, tovarăşi autori! Se cam învecheşte planul dumneavoastră, se învecheşte înainte de a fi confirmat. A fost alcătuit din birou. Fără muncitori, fără maiştri, fără inventatori şi raţionalizatori. O parte din propunerile lor, făcute luna aceasta, sînt mai îndrăzneţe şi mai noi decît unele aspecte din planul dumneavoastră!

Aici Garşin sări de la locul lui de lîngă fereastră, unde şezuse tot timpul şedinţei, liniştit, şi putuse să fumeze în voie, dînd drumul fumului pe ferestruică. Faţa i se făcuse stacojie.

— Dar cum se face că dumneata, un comunist, n-ai venit să ne ajuţi? De ce aţi ajuns la această concluzie senzaţională de-abia aici, la şedinţă?

— Dar voi ne-aţi chemat pe noi comuniştii? — răspunse liniştit Vorobiov. — Dealtfel Viktor Pavlovici, acum nici nu pot să mai ajung pînă la dumneata!

Şi întorcîndu-se spre Liubimov şi Nemirov continuă:

— Şi fiindcă vorbim de toate astea vreau să-ntreb, tovarăşi, cine a fost cu ideea de a-l muta pe Garşin? De fapt secţia este fără tehnolog. L-aţi luat pe tovarăşul Garşin din biroul tehnologic şi l-aţi trimis să zorească lucrările la prima turbină, ca fiind cea mai urgentă. şi a şi început să se vorbească c-o să fie lăsat şi la a doua. Desigur, Viktor Pavlovici are un gîtlej zdravăn şi un limbaj pitoresc... — Hohote de rîs se auziră prin sală şi se opriră dintr-odată. — Dar oare asta e o metodă de muncă organizată? Sau e tot pe linia „realului". Noua tehnologie este încă un fel de castel în Spania, iar aici problema se mai pune încă aşa: munceşte, dă-i zor!

Liubimov îl susţinea:

— Da, da, s-a făcut fără să se fi aprofundat!

S-ar fi spus că-şi admiră singur obiectivitatea şi că e în totul de acord cu criticile ce i se aduceau.

— S-ar putea crede că unii comunişti îl atacă cu furie pe tovarăşul Liubimov, — continuă Vorobiov. — Iată ce am să vă spun pentru ca totul să fie limpede: da, te atacăm Gheorghi Semionovici, dar n-o facem pentru a te înfunda, ci pentru a te îndrepta. Te respectăm ca inginer, dar linia dumitale este defectuoasă şi asta dumneata trebuie s-o înţelegi dacă nu vrei să-ţi pierzi respectul şi încrederea noastră. — Raskatov şi Didenko dădeau din cap, iar directorul îşi aşeza mîna pe pumnul strîns de emoţie al lui Liubimov şi începu să-i şoptească ceva în grabă. Liubimov ridică zăpăcit umerii.

— Iar principalul, Gheorghi Semionovici, este să-ţi revizuieşti punctul de vedere în ceea ce priveşte limitele realităţii, atît de îndrăgite de dumneata! Ridicarea oamenilor şi dezvoltarea tehnicii — iată realitatea noastră! Desigur unii ar putea lua situaţia de astăzi ca pe un lucru care nu poate fi

schimbat şi să zică : aşa este şi cu asta o să murim ! Dar pentru viaţa sovietică asta este nereal şi nedrept ! Şi de-a dreptul revoltător ! Aşa că mai bine să renunţăm la discuţiile despre „limitele realităţii" şi să înlăturăm cea de-a doua linie ca o linie veche şi nefolositoare.

— O să ne arate viaţa cine are dreptate, — exclamă grav Liubimov, stăpînindu-şi tulburarea.

— Sînt sigur de asta, — conveni Vorobiov. — Nici vorbă că viaţa o să ne arate, numai că noi n-avem timp de aşteptat ! De aceea sîntem o organizaţie de partid, pentru ca să prevedem şi să îndrumăm acolo unde este nevoie şi cum e nevoie. Aşa ne învaţă partidul. Aşa ne învaţă tovarăşul Stalin.

Fetisov se apleacă spre Didenko şi Klementiev şi spuse destul de tare :

— Uite cine trebuie ales în biroul de partid !

— Neapărat ! — întări Didenko.

Efim Kuzmici tăcea, de parcă nici n-ar fi auzit cuvintele lor.

Nikolai şovăia — ba ridica, ba îşi lăsa mîna. Observînd aceasta, Didenko îi atrase atenţia preşedintelui ca să i se dea cuvîntul lui Pakulin.

Trebuia să se urce la tribună dar nu îi era la îndemînă să iasă în faţa oamenilor cu cele cîteva idei pe care voia să le facă cunoscute şi se opri lîngă masa prezidiului.

— O să dăm turbinele ! — vorbi el repede. — Aici însă s-a spus just : e timpul să luaţi o hotărîre, tovarăşi conducători, e timpul să ne daţi termene precise ! Să ştie fiecare muncitor : turbina a doua se va livra la 1 iulie, a treia la 15 august şi aşa mai departe... Altminteri cum să lucrezi dacă nu cunoşti precis nici termenele, nici graficul !

Şi se întoarse revoltat spre Babinkov.

— Uite, biroul vostru de planificare şi dispeceri ne-a ratat planul. Planul este vechi şi din calcule reiese că turbina a patra se poate livra la sfîrşitul lui decembrie. Iar eu singur trebuie să-mi bat capul şi să revizuiesc sarcinile pentru a da patru turbine pînă în octombrie. Treabă-i asta ?

— Inseamnă deci că trebuie să replanificăm toată munca secţiei ţinînd seama de angajamente ? — întrebă Raskatov.

— Sigur că da ! — răspunse Nikolai. — Şi nu numai pe secţie, dar şi pe uzină. Noi căutăm acum să-i dăm bătaie prin posturile comsomoliste de control, dar cu asta n-am făcut încă totul ! Fiecare brigadă şi fiecare secţie trebuie să-şi cunoască

precis angajamentele şi să le îndeplinească fără întîrziere. Pentru că altfel cum pot să-mi îndeplinesc eu programul dacă semifabricatele mi se dau la limită, după planul vechi? Sau să luăm de pildă sculele, cuţitele. Naiba ştie ce se face cu ele!

Tăcu o clipă, codindu-se să spună tot ce-i venea pe limbă, dar se mustră pentru laşitate şi continuă hotărît.

— Ştim că printre noi se află un tovarăş din secţia scularie. Se spune că această secţie lucrează foarte bine, că organizaţia lor de partid este fruntaşă. Dar eu unul cred că dacă ei ar fi lucrat chiar atît de bine, lucrul n-ar fi întîrziat să se facă simţit şi am fi avut sculele la timp.

Şi Nikolai se înapoie la locul lui, stingherit de faptul că vorbise puţin şi confuz şi că fusese aplaudat de toată lumea.

Fetisov spuse cu glas tare:

— Ne-a atins bine tovarăşul Pakulin! Ne-a atins bine! Chiar astăzi am să le transmit sculerilor că lucrul acesta trebuie îndreptat!

Didenko se încruntă: observaţia lui Pakulin era justă dar nu venise la timpul potrivit. Sala vuia şi oamenii îl priveau pe Fetisov cu o uşoară ironie: cu alte cuvinte — despre tine nu ştim prea mare lucru, însă despre munca secţiei tale, după cum vezi nu se poate spune deocamdată nimic bun.

Grigori Petrovici mişcă nemulţumit din buze, cercetînd vraful de însemnări. Din clipa cînd apăruse la şedinţă, spre masa prezidiului începuseră să zboare unul după altul biletele adresate directorului. In ele se repetau cu îndărătnicie problemele legate de livrarea înainte de termen a turbinelor. Problema care revenea cel mai des era aceea a introducerii unei planificări unice bazate pe angajamente. Era şi următoarea cerere: „Grigori Petrovici, aşteptăm cuvîntul dumitale cu privire la cele spuse de Polozov şi Vorobiov. Trebuie să-ţi spui părerea".

Grigori Petrovici privi gînditor şi atent rîndurile de chipuri cunoscute. Se afla acolo floarea secţiei turbine; oamenii cei mai pricepuţi din sectorul cel mai hotărîtor în producţie şedeau în faţa lui, tulburaţi, exigenţi, atenţi la fiecare idee nouă rostită de la tribună sau de cineva din sală sub forma unei replici tăioase. Despre cîte nu se vorbise aici: despre munca organizaţiei comsomoliste şi despre funcţiile maiştrilor, despre felul cum îndrumă comitetul raional munca oamenilor şi despre colaborarea cu savanţii, despre reparaţia maşinilor-unelte şi calitatea muncii propagandiştilor, şi toate

acestea erau importante, necesare, despre tot se vorbea şi se gîndea critic, sever şi cu grijă. In cercul acesta larg de preocupări îşi avea locul şi Liubimov, şeful de a cărui capacitate şi calităţi depindeau desigur foarte multe. „Comuniştii au dreptate în multe dar dragi prieteni daţi-mi un şef de secţie ideal şi am să-l iau! Cine nu face greşeli! Liubimov este unul dintre inginerii cei mai buni şi mai cu experienţă. Nu se poate să-i necăjim, nu se poate, altminteri e în dauna muncii noastre! Iar în prezenţa lui Raskatov şi Didenko, cu atît mai mult: te pomeneşti că o să-şi amintească de neînţelegerea de de mult şi de nefericitul acela de Gorelov!"

Se opri singur: gînduri mărunte, tovarăşe Nemirov! Şi deodată înţelese ce trebuia să spună comuniştilor din secţia turbine şi ceru îndată cuvîntul.

— Cum se verifică în momentul de faţă combativitatea organizaţiei de partid din secţie? — întrebă el şi răspunse pe loc: — Urmărind îndeplinirea comenzii Krasnoznamenkăi! Inseamnă deci că toată munca organizaţiei de partid din secţie trebuie să fie subordonată acestei sarcini. Toată, în ansamblul ei!

Nikolai Pakulin îl auzea pentru prima oară pe director vorbind şi pentru prima oară se afla cu el într-o şedinţă unde amîndoi erau egali, ca doi membri ai unei organizaţii uriaşe. Nikolai simţi această egalitate din clipa în care directorul intrase în sală, simplu, natural, accesibil, cu totul alt om decît cum i se părea lui Nikolai atunci cînd vizita secţia. Acolo era un şef a cărui dispoziţie era lege. Aici puteau să-l critice în libertate, să-l corecteze, trebuia să răspundă pentru faptele şi intenţiile sale. Dar tocmai datorită faptului că nu existau nici un fel de limite oficiale, Nikolai înţelese cu o deosebită ascuţime cu cît Grigori Petrovici Nemirov este superior şi mai puternic decît el, nu atît prin autoritatea sa, cît prin concepţiile sale, prin experienţa sa politică şi prin capacitatea de a înţelege lucrurile, cum şi în ce fel trebuiesc ele făcute. După atenţia încordată a celor prezenţi, Nikolai înţelese că toţi comuniştii îl priveau în felul acesta pe Nemirov.

Grigori Petrovici nu se opri la probleme particulare, ci se străduí să arate că eforturile izolate, clipele şi orele economisite, kilogramele de metal şi kilowaţii-ore de energie electrică se adună în totalitatea secţiei şi a uzinei în luni de muncă, în sute de tone de metal, în mii de kilowaţi-ore şi milioane de ruble economie. Era şi el de părerea Katiei

Smolkina : da, greutăţile de astăzi ale secţiei nu se datorau sărăciei, ci belşugului, aceste greutăţi sînt rămăşiţele etapei trecute, greutăţilor de creştere... Şi deîndată dezvălui esenţa acestei noi etape de dezvoltare.

— Uzinele noi care se construiesc în ţara noastră — de exemplu acelea care sînt pe cale de a fi terminate în raionul Krasnoznamensk — sînt uzine cu o producţie în serie mare. Aceasta este amploarea producţiei noastre şi acestea sînt cerinţele ţării. Uzina noastră a produs întotdeauna maşini unicale. Iar acum este nevoie de zeci de turbine — turbine neasemuit de puternice — care să funcţioneze cu presiune înaltă şi foarte înaltă. Noi trebuie să trecem din mers la fabricarea lor în serie, iar producţia în serie necesită un ritm foarte sever, un grafic de fier şi mecanizarea tuturor operaţiunilor. Spre asta tindem, la asta lucrăm acum. E greu? Fără îndoială că e greu. Boala creşterii, ca orice boală, provoacă febră, dar noi trebuie s-o învingem şi sînt sigur că o vom învinge!

Sala întreagă îl aplaudă îndelung pe director.

Nemirov coborîse de pe tribună, cînd răsună glasul Katiei Smolkina.

— Minunat ai vorbit, Grigori Petrovici! Mai vorbeşte-ne însă şi de Liubimov şi de planificare, — îl rugă ea.

Nemirov dădu din umeri zîmbind, ca şi cum ar fi vrut să răspundă că e tîrziu şi că nu poate cuprinde totul dintr-o dată. Dar secretarul comitetului raional o susţinu pe Smolkina :

— Vorbeşte, vorbeşte, Grigori Petrovici, dacă oamenii te roagă — strigă el.

Nemirov se întoarse în silă spre tribună — nu se urcă pe ea, ci numai se sprijini de ea cu mîna — şi începu să vorbească pe un alt ton, un ton obişnuit ba chiar uşor nemulţumit.

— Cu planificarea o să ne înţelegem noi, cum să facem ca să vă convină mai bine. Dar greutatea nu constă în revizuirea planurilor, ci ca întrecerea socialistă să cuprindă pe toţi pînă la ultimul om! Iată la ce trebuie să ne gîndim, tovarăşă Smolkina! Douăzeci şi şapte la sută de muncitori nefruntaşi, iată partea noastră slabă, tovarăşi. Faceţi ca această pătrime din colectivul de muncitori să devină fruntaşă şi o să căpătaţi reducerea termenelor cu douăzeci şi cinci la sută, iată rezervele reale de forţe!

Ideea era justă şi fu acceptată de toată lumea, totuşi Grigori Petrovici îşi dădu seama că mulţi sînt nemulţumiţi: dar nu se gîndi să facă nici un fel de promisiuni şi nici nu socoti că e posibil acest lucru.

— Astăzi i-aţi criticat foarte aspru pe conducătorii secţiei, — continuă el. — Eu înţeleg de ce a fost lumea agitată la şedinţă şi socot lucrul acesta folositor. Sînt sigur că tovarăşul Liubimov o să ţină seama de criticile care i-au fost aduse, dar după părerea mea, nu merită să fie căutate cu tot dinadinsul diferite linii, şi din greşeli şi lipsuri izolate să se tragă în mod artificial concluzii că ar exista divergenţe principiale. Noi toţi sîntem bolşevici şi pe toţi ne uneşte un singur scop, fie că e vorba de Liubimov, de Polozov, de Vorobiov sau de ceilalţi. Spre scopul acesta, tovarăşi, vom merge cu toţii umăr la umăr.

Răsunară cîteva aplauze slabe.

Intorcîndu-se la locul său, Grigori Petrovici simţi cu întreaga-i fiinţă neînţelegerea cu colectivul care numai cu puţin timp înainte ascultase cu înflăcărare cuvintele lui. Cîţiva dintre cei de faţă ridicară mîna, cerînd cuvîntul, dar Grigori Petrovici ţinea ca ultimul cuvînt să fie al lui. Uitîndu-se la ceas în mod demonstrativ, explică preşedintelui că-l aşteaptă treburi urgente, îşi luă rămas bun de la Raskatov şi porni spre uşă. Respectuoşi, dar cu oarecare răceală, oamenii îi făceau loc să treacă. «Nu trebuia să-i iau apărarea lui Liubimov, nu trebuia, se gîndea el coborînd în secţie şi trecînd încet pe lîngă muncitorii din schimbul de seară, fiindcă, de fapt, nu avea nici un fel de treburi urgente. Aşa-i: Liubimov e cam greoi cînd se iveşte vreo problemă nouă. Bine i-a mai ghicit firea Polozov atunci cînd a spus că e omul cu veşnicul „Numai de nu s-ar întîmpla ceva" pe buze. Desigur, Liubimov n-are nici o linie de conduită deosebită, însă îi lipseşte elasticitatea. Cum de-am putut să vorbesc atît de greşit!»

Trecu prin secţie observînd cu atenţie toate neregulile şi alegînd în minte cuvintele jignitoare pe care le va spune chiar mîine şefului secţiei.

In timpul acesta şedinţa se apropia de sfîrşit.

Nikolai Pakulin se aştepta ca după o critică atît de aspră, aprecierea care se va da activităţii biroului de partid va fi nesatisfăcătoare şi se necăjea dinainte pentru Efim Kuzmici. Dar un cor întreg de glasuri ţipa:

— Satisfăcătoare!

Nimeni nu voia să ocărască în zadar pe cei din biroul de partid: au avut destule realizări, s-au străduit, nu și-au precupețit forțele și pentru tot ce au făcut le mulțumim, însă acum e nevoie de alt birou.

Cînd se trecu la propunerea de candidaturi pentru noul birou, în sală se lăsă o liniște deplină. În mijlocul acestei tăceri, Efim Kuzmici se ridică primul de la locul său și propuse candidatura lui Fetisov.

Unul după altul comuniștii se ridicau și făceau propuneri de candidați.

— Efim Kuzmici Klementiev.

— Ania Karțeva.

— Alexandr Volovik.

— Vorobiov.

— Gheorghi Semionovici Liubimov.

— Polozov.

— Evgheni Nikitin din partea Comsomolului.

— Viktor Pavlovici Garșin.

— Katia Smolkina.

Și, deoarece în biroul organizației trebuiau să se aleagă doar șapte oameni, se auziră glasuri:

— De ajuns! Să se închidă lista.

Apoi se trecu la discutarea candidaturilor.

I se ceru lui Fetisov să-și facă autobiografia. Era biografia unui om destoinic: crescuse în uzină și acumulase o bogată experiență în munca de partid.

— Lucrez pentru prima oară în secția turbine, — zise Fetisov la sfîrșit. — Și am ajuns la concluzia că în această secție colectivul este puternic, dar situația e grea. Dacă o să-mi acordați încrederea voastră, tovarăși, am să mă străduiesc din răsputeri s-o îndreptățesc.

Fetisov făcu în general o impresie bună celor de față; dar unii, își exprimau totuși în șoaptă îndoielile:

— E pentru prima oară în secție și vrea să conducă...

— Pînă să cunoască și să înțeleagă toate problemele care ne frămîntă, mai trece vreme!

Efim Kuzmici vorbi despre părțile pozitive ale lui Fetisov. Apoi luă cuvîntul Didenko:

— Să vorbim deschis, tovarăși. Situația în secție este complicată. Conducerea nu este prea unită, iar sarcinile care stau în fața secției sînt uriașe. Vă recomand să vă gîndiți la

candidatura tovarăşului Fetisov. Comitetul de partid este de părere că Fetisov o să poată îmbunătăţi munca de partid din secţia voastră, că o să asigure controlul partinic asupra producţiei şi o să aducă mai multă prospeţime în organizaţia voastră.

In liniştea care se aşternu hotărîră prin vot ca numele lui să rămînă pe lista de candidaţi în vederea votului secret.

— Candidaturile lui Klementiev, Aniei Karţeva şi Volovik, fură primite cu aplauze. Nu au fost nici un fel de împotriviri, iar cei din sală strigau într-un glas:

— Ştim, ştim!

La fel fu primită şi candidatura lui Vorobiov, doar Ania Karţeva se ridică şi ceru cuvîntul.

— Nu eşti cumva de acord? — se miră preşedintele.

Ania se urcă la tribună fără să răspundă. Era roşie ca focul.

— In tot timpul şedinţei m-am frămîntat dacă să iau sau să nu iau cuvîntul, — începu ea cu glas sonor — şi am ajuns la concluzia că nu este cinstit să tac. Am să vă spun ceea ce cred şi voi o să hotărîţi. Şi eu sprijin candidatura lui Iakov Vorobiov, dar mă gîndesc la el nu numai ca la un bun membru al biroului, ci şi ca la un bun secretar al organizaţiei de partid!

In sală se produse mişcare, dar nu se auzi nici o exclamaţie şi de aceea tăcerea era şi mai impunătoare, mai încordată.

— Il cunoaştem acum pe tovarăşul Fetisov şi cred că l-am îndrăgit cu toţii. Dar cred că va trebui să treacă destul timp pînă ce va reuşi să cunoască specificul secţiei; iar noi trebuie să începem chiar de mîine să lucrăm cu toate forţele dacă vrem să livrăm în termen cele patru turbine comandate de Krasnoznamenka. S-a spus aici că un om nou va aduce o atmosferă înnoitoare. După părerea mea, asta dovedeşte neîncredere în propria noastră organizaţie. E nevoie de împrospătare numai acolo unde se află o apă stătută sau o mlaştină.

Prin sală trecu un freamăt; de data aceasta însă se putea ghici că erau de acord cu cele spuse de ea.

— Eu nu cred ca un om nou să-i fie de mai mare folos secţiei decît un tovarăş care cunoaşte foarte bine şi situaţia, şi oamenii, şi problemele fiecărui sector, ale fiecărei brigăzi, ale fiecărei grupe de partid în parte. Gîndiţi-vă numai ce

avînt creator s-a născut la noi în secţie în urma iniţiativei lui Vorobiov! Avîntul acesta este un adevărat izvor, un izvor nesecat! Şi cine o să poată îndrepta mai bine cursul acestui şuvoi decît omul care i-a dat naştere?

Un vuiet de glasuri aprobă ultimile ei cuvinte.

— Tovarăşi, propun să-l alegem în biroul de partid şi apoi ca secretar al acestui birou, pe Iakov Vorobiov, comunist, fost luptător pe front; e cel mai bun organizator de grupă de la noi, e fruntaş, muncitor-intelectual de tip nou, care înţelege just şi în mod partinic totul, e tocmai omul de care avem nevoie în secţie. Şi aceasta ne va împrospăta, va fi unda proaspătă şi puternică a propriului nostru rîu, despre care eu cred că este îmbelşugat şi valoros!

Ania se înapoie la locul ei, însoţită de aplauze puternice.

Efim Kuzmici mormăi supărat:

— Ia te uită ce l-a mai lăudat! Cînd o asculţi, aî impresia că nu mai găseşti altul mai bun în toată organizaţia.

Totuşi nu luă cuvîntul.

Didenko, care tot timpul cît vorbise Karţeva făcuse feţe-feţe de emoţie, sări ca ars. Trebui să arate că nu se gîndise de loc că secţia ar putea fi comparată cu o apă stătută sau cu o mlaştină şi că vorbind despre prospeţime voise să...

— Ce să mai discutăm, Nikolai Gavrilovici? — îl întrerupse Raskatov. — Comuniştii o să înţeleagă! Doar sînt oameni conştienţi. Adunarea asta a arătat că organizaţia noastră e combativă şi cît se poate de puternică. Important este ca cel ales să aibă experienţă în munca de partid, iar Fetisov are această experienţă şi încă experienţa unei organizaţii de partid fruntaşă, dintr-o secţie fruntaşă, care s-a străduit să livreze sculele la timp.

— Dar de ce i-au înăbuşit atîta vreme iniţiativa lui Volovik? — strigă Jenea Nikiţin şi în sală se produse din nou rumoare, rîsete şi exclamaţii vesele. Intreaga adunare era cuprinsă de însufleţire.

— Hotărîţi, tovarăşi, — continuă Raskatov, observînd tulburarea ce-i cuprinsese pe toţi. — Vorobiov a vorbit just: nu putem aştepta ca viaţa să ne arate cum să procedăm. N-avem timp să greşim. Aşa că vă rog să vă gîndiţi şi să hotărîţi singuri. Nici comitetul raional, nici comitetul de partid, nu vă impun nimic.

Se trecu apoi la discutarea candidaturii lui Liubimov. Adunarea striga: „Știm, știm!" În liniște se votă pentru trecerea lui pe lista de candidați; doar cîteva glasuri reamintiră:

— Să ții seama de critică, Gheorghi Semionovici!

Numele lui Polozov stîrni o caldă însufleţire. Efim Kuzmici își exprimă însă îndoiala dacă e nimerit ca în biroul organizației de partid să fie introdus și șeful secției și locțiitorul său, dar în vuietul de glasuri se auzi răspicat glasul Katiei Smolkina:

— Noi nu-l alegem pe locțiitor, ci pe comunist!

Mai tîrziu, cînd se luă în discuție candidatura lui Garșin, cîteva glasuri protestară:

— Încă un șef? Păi ăsta n-are să mai fie un birou de partid, ci o ședință operativă!

Garșin ceru să i se retragă candidatura, dar aceleași glasuri îi răspunseră:

— Ia te uită, în timpul ședinței n-a scos o vorbă și acum se repede!

— De ce să-i fie retrasă candidatura? O să se decidă prin vot!

Cînd Efim Kuzmici, cu fața întunecată, aspră și parcă îmbătrînită se ridică, discuțiile se încheiaseră.

— N-am renunțat la timp la candidatură, — zise el încet. — Dar vă rog, tovarăși, să țineți seama de cererea mea și să-mi ștergeți candidatura de pe listă. Vă rog foarte mult. Am obosit. N-am să pot lucra în noul birou. Și n-am să lucrez.

— Poftim! — exclamă Didenko, pierzîndu-și cu totul buna dispoziție. — Doar ne-am înțeles, Efim Kuzmici.

— Nu, nu pot. Vă rog să nu mă alegeți, — rosti, încăpățînat, Efim Kuzmici, și se așeză la locul său.

Toată lumea tăcea. Nu voiau ca bătrînul să plece din birou, dar în același timp le era greu să nu țină seama de o rugăminte atît de stăruitoare. Sigur, e bătrîn... Dar ce l-o fi făcut să renunțe abia spre sfîrșitul discuțiilor, după ce Ania Karțeva luase cuvîntul? Nu cumva s-o fi supărat? S-o fi supărat așa cum se supără uneori bătrînii?

Se împotriviră mulți dar, pînă la urmă, cu o mică majoritate de voturi, adunarea hotărî să țină seama de cererea bătrînului lor tovarăș.

Sosi şi momentul votării. Cu carnetul de partid deschis, în mînă, oamenii se îndreptară spre masa unde se afla comisia pentru numărătoarea voturilor. Primind buletinele de vot, se îndepărtau de masă, cercetau încăodată cu atenţie întreaga listă, ştergeau numele candidaţilor pe care nu voiau să-i aleagă, apoi introduceau buletinul prin crăpătura îngustă a urnei.

Necăjit că nu are şi el dreptul să voteze, Nikolai încerca să desluşească după feţele celor ce votau, pe cine au şters şi pe cine au lăsat.

După ce depuseră buletinele de vot în urnă Liubimov şi Polozov plecară împreună în secţie să controleze munca schimbului de noapte. Vorobiov se duse şi el în secţie ca să-i treacă timpul mai uşor şi să-şi risipească tulburarea. Pe mesele de lîngă pereţi apăruseră jocuri de şah şi de dame. Unii moţăiau lipiţi de perete. Lîngă fereastră, în mijlocul unui grup vesel, Garşin, învăluit de norii fumului de ţigară, povestea ceva şi se auzeau mereu rîsete.

Raskatov se plimba prin sală oprindu-se bucuros cînd lîngă un grup cînd lîngă altul; glumea şi discuta cu plăcere despre tot felul de lucruri, spre deosebire de Didenko care era vădit indispus şi chiar furios.

Nikolai Pakulin stătea în capul scării aşteptînd să apară comisia care va anunţa rezultatul. In gîndul lui el votase de mult şi fără şovăială şi acum tremura de nerăbdare: oare şi adunarea va hotărî la fel?

Auzind pe scară glasul lui Babinkov — care de obicei era ales preşedinte al acestei comisii, la toate alegerile din secţii — Nikolai se repezi spre cantină, strigînd:

— Vin! Vin!

Toţi comuniştii îşi reluară locul, aproape fără zgomot. Cineva oftă din adîncul sufletului cînd Babinkov începu cu un ton deosebit, „parlamentar" cum se spunea în secţie, să citească introducerea procesului verbal.

— Preambulul, — glumi Garşin căutînd să pară indiferent, dar felul în care îşi frămînta căciula cu mîinile îi trăda emoţia.

— Voi anunţa rezultatul scrutinului.

Babinkov se opri, se uită spre Fetisov şi spre Didenko şi începu să citească cu un glas solemn:

— Fetisov — 25 de voturi; Karţeva — 105; Volovik — 110; Vorobiov — 105; Liubimov — 78; Polozov — 103; Nikitin — 110; Garşin — 25; Smolkina — 110.

Roşu la faţă, Liubimov îşi aprinse o ţigară — degetele îi tremurau nervos. Didenko se ridică în picioare dar se aşeză la loc şi începu să vorbească repede, aplecîndu-se spre Fetisov. Cu toţii evitau privirile lui Fetisov care se străduia din răsputeri să nu-şi trădeze supărarea; le părea rău de el, fiindcă omul nu era vinovat cu nimic; Babinkov continuă solemn:

— Au fost aleşi prin majoritate de voturi în biroul organizaţiei de partid, următorii: Volovik — 110; Nikitin — 110; Smolkina — 110; Vorobiov — 105; Karţeva — 105; Polozov — 103; Liubimov — 78.

Efim Kuzmici se ridică — înalt, drept, posomorît, îşi puse căciula, îşi încheie toţi nasturii paltonului şi trecu încet prin sală spre uşă.

Vorobiov îl urmări nedumerit. Simţea că Efim Kuzmici se supărase deodată pe el, dar nu putea înţelege de ce. Era nemulţumit oare pentru că-l aleseseră pe el în locul lui Fetisov? Doar el, Vorobiov, nu era vinovat cu nimic, nu dorise să fie ales. Iar cele spuse de Karţeva îl uluiseră şi pe el.

Raskatov îi spunea lui Didenko care era tare necăjit:

— Ei, Nikolai Gavrilovici, ce să-i faci, un veac să trăieşti şi tot ai ce să înveţi. Aţi luat hotărîrea fără să vă sfătuiţi cu oamenii şi ia te uită ce-a ieşit: conducătorii s-au înţeles între ei, iar cînd au venit în faţa oamenilor s-au cam făcut de rîs. Ţie asta îţi serveşte drept învăţătură de minte şi nu-i nici o supărare. Dar de ce să păţească Fetisov una ca asta?

Croindu-şi drum printre oamenii care se înghesuiau în jurul ei, Ania Karţeva se apropie de cei doi şi îi întrebă cu şiretenie:

— Nu cumva sînteţi supăraţi pe mine?

Ania triumfa şi nu căuta să-şi ascundă mulţumirea.

Didenko bombăni:

— Ar fi trebuit să ne-ntrebi înainte.

Iar Raskatov, luînd-o uşor pe după umeri o duse spre Vorobiov.

— Ei, dragii mei, acum ţineţi-vă bine.

Ania zîmbi nepăsătoare, Vorobiov însă răspunse gînditor:

— Asta o ştim noi. Numai că voi trebuie să ne ajutaţi, pentru că o să ne vină foarte greu.

Era spre amurg. Se apropiau nopțile albe și zi de zi se înserа tot mai tîrziu, iar felinarele de pe străzi atîrnau fără rost în lumina înceţoşată.

Forfota din jurul uzinei se potoli — doar din cînd în cînd mai ieşea din ghereta portarului cîte un muncitor întîrziat. Schimbul doi plecase, iar cel de noapte lucra de mult. Nu se mai auzeau nici paşi grăbiţi, nici exclamaţii prieteneşti lîngă combinatul de învăţămînt: dincolo de ferestrele luminate ale clădirii se zăreau din stradă şiruri de capete aplecate asupra caietelor, sau vreun tînăr care scria ceva cu creta pe tablă... Era ora la care toată activitatea se muta în Casa Culturii — de pretutindeni grupuri, perechi sau chiar tineri stingheri grăbeau spre intrarea clădirii scăldată în lumină.

Pe una din ulicioarele lăturalnice şi liniştite, două fete, prietene bune, se îndreptau şi ele braţ la braţ tot spre Casa Culturii. La început păşiseră grăbite — mai era puţin pînă la ora şapte! — apoi încetiniseră mersul pe nesimţite pentru că se iscase o discuţie pe care nu se îndurau s-o curme.

— Şi el cum se poartă?

— Înţelegi, zîmbeşte, se uită... cînd mă întîlneşte îmi spune: „Salut, Valicika!“ sau: „Te salut, frumoaso!“ — şi atîta tot...

— Uite ce-i, Valia! Se vorbeşte că e o fire... cum să-ţi spun, foarte uşuratică! Ştiai asta?

— Nu-i adevărat! E pur şi simplu un om frumos şi vesel şi pe seama unor astfel de oameni se scornesc întotdeauna tot felul de vorbe. Şi apoi, Xana, pe un altul eu tot n-am să pot... înţelegi, indiferent ce s-ar spune despre el!

Xana răspunse în şoaptă:

— Şi eu care credeam că lucruri de astea se întîmplă numai în romane...

Spusele bunei ei prietene nu făceau decît să accentueze suferinţa Valiei care o întrebă la rîndu-i pe un ton, fără voia ei, ocrotitor:

— Dar tu, Xana... nimic?

Xana dădu tăcută din cap, oftă, şi deodată spuse cu hotărîre:

— Uite ce cred eu, Valia: dacă m-aş îndrăgosti aşa ca tine, i-aş spune-o... Uite aşa, m-aş duce şi i-aş spune-o singură.

— Ce-i cu tine, Xana, nu cumva ai înnebunit?

— Da, i-aş spune-o.

Izbucniră în rîs.

— Vai, pesemne că e mai bine ca eu să nu mă îndrăgostesc! — spuse Xana. — Aş face prostii cu grămada.. Totuşi... eu una nu m-aş zbuciuma ca tine.

Şi-i făcu un semn Valei, arătîndu-i o siluetă înaltă ce se plimba prin faţa Casei Culturii.

— Uite-l, se ţine după tine ca umbra.

Valia răspunse nepăsătoare la salutul lui Arkadi, dar la garderobă îi îngădui să predea el paltonul şi şoşonii ei.

— Xanocika, cu bine! — strigă ea. — Cînd o să-şi facă apariţia artista, o să fugim şi noi de la repetiţii ca s-o auzim!

Pe perete era lipit un afiş mare: „Seară de muzică instrumentală pentru tineret! Între altele îşi vor da concursul oameni cu renume, foşti muncitori ai secţiei".

Nikolai Pakulin se oprise lîngă afiş.

— Bună seara, Xana.

— Bună seara, Kolea.

— Tare aş vrea să merg la seara organizată de voi,

— Foarte bine, vino cu mine.

La intrarea în sală, Xana se văzu imediat înconjurată de comsomoliştii ei. Nikolai stătea de o parte şi asculta: unuia îi lipsea un bilet, un altul spunea că se trimisese maşina după savantul de două ori laureat, dar în grabă nu-i dăduseră şoferului adresa ca s-o aducă şi pe artistă... Orchestra era de acord să cînte muzică de dans, dar numai pînă la 12, nicidecum pînă la 1...

La intrare începuse îmbulzeala: tinerii din alte secţii încercau să se strecoare în sală dar nu erau lăsaţi pentru că şi aşa se împărţiseră mult mai multe bilete decît ar fi trebuit!

— Dar bine, fraţilor, pe oamenii de seamă pe care i-aţi poftit îi ţineţi doar pentru voi? — strigă o fată comsomolistului de la controlul biletelor.

Comsomolistul bară uşa cu braţele şi răspunse dojenitor:

— E absurd să pui problema în felul ăsta. Cît se poate de absurd.

Nikolai aştepta ca dintr-o clipă în alta Xana să fie liberă şi să se apropie de el măcar pentru o clipă. Dar Xana trecu mai departe, preocupată de altceva...

Nikolai o văzu apărînd la masa prezidiului, dînd în şoaptă ultimele dispoziţii ajutoarelor sale... Dealtfel, cum ar putea să

aştepte să vină la el, să-şi amintească de el! Ce însemna el pentru Xana? E drept, fusese drăguţă cu el în seara aceea, după miting... Şi atunci în crîngul de mesteceni... Dar singur ajunsese la concluzia că e un prost care nu ştie să lege două cuvinte!...

Grupuri de tineri mai urcau încă pe scară; în faţa garderobei se formau şiruri lungi, iar fetele se îmbulzeau în faţa oglinzilor să-şi aşeze părul.

În forfota plină de veselie, Alexandr Volovik, cu umerii şi mai aduşi ca de obicei şi încercînd să nu se uite la nimeni, stătea încărcat cu două paltoane — al lui şi al soţiei — şi cu două perechi de galoşi. Alături de el stătea Asia, ţinînd în mînă căciula lui, pălăria ei, şi două fulare. Foarte zveltă în rochia ei neagră, oarecum tulburată, pentru că era prima oară că ieşea din casă după nenorocirea care o lovise, se uita timidă în jur şi nu se depărta nici cu un pas de soţul ei.

Asupra lor se năpusti unul dintre organizatorii cu o banderolă roşie pe mînecă.

— De ce staţi la rînd, Alexandr Vasilievici? — se revoltă el şi, luîndu-le paltoanele din mînă, îşi făcu loc spre garderobă. — Băieţi, ia daţi-i voie să treacă unui oaspete de seamă al secţiei noastre.

— Ce ţi-a venit Pavka! — bîigui Volovik, înroşindu-se. — Ce tot trăncăneşti, zău aşa...

Dar Pavka era de neînduplecat:

— Asenka, dă-mi te rog pălăriile. Da' galoşii unde-ţi sînt? Adică ce, vrei să spui că nu eşti un oaspete de seamă fiindcă eşti din secţia noastră? Păi aici sînt toţi de-ai noştri. Să mergem, Alexandr Vasilievici direct în prezidiu, iar dumneata, Asenka, o să stai în primul rînd.

Pavka o apucă înainte pe scara ce ducea spre sala de unde suna clopoţelul, iar în urma lui, îmbujoraţi de bucurie, păşeau Asia şi Volovik; se simţeau peste măsură de intimidaţi. Asia îşi prinse soţul de braţ, arătîndu-i un afiş. Zărise printre laureaţi şi eroi numele lui: „Inventatorul A. V. Volovik". Citi şi el din mers şi se înroşi şi mai mult. Desigur e o exagerare. Trebuie să fie isprava băieţilor, dar toate cele întîmplate în zilele din urmă păreau un vis. Fotografia apărută în ziare, premiul, mulţumirile, pretutindeni ales în prezidiu, ca şi astăzi...

Clopoţelul suna tot mai stăruitor. Cei care întîrziaseră urcau scara în grabă; la garderobă nu mai rămăsese nimeni.

Un singur om își scoase paltonul pe îndelete, vîrî distrat șapca în mîneca paltonului — dar șapca căzu imediat de unde o pusese în timp ce el, dus pe gînduri, începu să-și scoată galoșii, luptîndu-se cu unul care nu voia să iasă cu nici un chip.

— Nikolai Gavrilovici, uite, v-a căzut șapca, — zise garderobierul și plecîndu-se peste masă încercă să i-o ridice de pe podeaua murdară.

Didenko apucă șapca, o dădu garderobierului și plecă uitîndu-și galoșii pe locul unde îi scosese.

Garderobierul ieși de după masă, luă galoșii și privi uimit în urma lui Didenko, gîndindu-se: ce-o fi cu el?

Didenko rămase un timp nehotărît și nu se duse de-a dreptul în sală, ci o porni agale pe coridoare, ascultînd freamătul vieții de club ce răzbătea prin fiecare ușă. Intr-una din săli se acordau instrumentele, în alta un cor repeta stăruitor aceeași frază muzicală, undeva răsunau rîsete, iar din altă parte se auzea o frîntură dintr-o idee dezvoltată pe îndelete. „...și iată vedem că părticelele cele mai mici ale materiei..."

Nu știe nici el de ce umblă pe acolo. Xana Belkovskaia îl invitase stăruitor la serata organizată pentru tineret și trebuise să-i promită că va veni; dealtfel ținea să-l vadă pe Petrov, de două ori laureat și doctor în științe tehnice. Absolviseră împreună cu mulți ani în urmă școala de pe lîngă uzină; ținea de asemenea s-o vadă pe fosta pontatoare Zina Voronțova, acum artistă emerită. Toate acestea însă le dorise cu o zi înainte, acum nu mai avea aceeași dorință. Cînd se apropiase ora șapte, plecase bucuros de la uzină pentru că nu-i plăcea să lucreze atunci cînd se simțea indispus.

Iar astăzi orice încercase fusese parcă în zadar; de dimineață începuse să-i meargă toate pe dos și parcă într-adins îi veneau în minte lucrurile pe care ar fi dorit să le uite. Începuse cu telefonul Raskatov: ar fi bine să se ducă la ședința biroului de partid din secția turbine să dea o mînă de ajutor noului secretar. Apoi se dusese la Nemirov cu care trebuia să stea de vorbă în legătură cu cele petrecute în ajun — doar nu vorbise bine, mușamalizase greșelile lui Liubimov și de fapt îl susținuse împotriva unei critici cu totul întemeiate... Directorul însă fu acela care începu ofensiva:

— Da, da, am avut un eșec aseară în secția turbine... Cum de n-am pregătit oamenii, cum de nu i-am asigurat sprijinul lui Fetisov? — spusese Nemirov.

Spusese „noi", așa cum vorbea de obicei Didenko cînd îl critica pe director pentru ceva, și o spusese cu o ironie tainică dar totuși vădită. Și mai adăugase:

— Ce să-i faci, Nikolai Gavrilovici, acum o să fim nevoiți să ne ocupăm în mod intens de secția turbine... dacă nu, se duce de rîpă munca!

Didenko îl chemă îndată pe Vorobiov, dar în același timp sosi și instructorul de la comitetul orășenesc și începu să se intereseze de alegerile din secția turbine astfel că trebui să-i relateze totul în mod amănunțit și „să tragă concluzii"...

Eh, ce ți-e și cu concluziile astea! Ce ușor e să tragi concluzii cînd e vorba de alții, dar cînd e vorba despre tine... Ieri noapte, cînd venise acasă, Katia îl întîmpinase ca pe unul din elevii ei: „Ce-i cu tine, doar nu ți s-a întîmplat nimic rău? Ați ales un om de ispravă?" Și cînd el începuse să se supere pe ea, a pufnit-o rîsul și l-a îmbrățișat. „Ei, ce să-i faci, hai să ne văicărim amîndoi..."

Iar astăzi el îi spusese lui Raskatov:

— Eh, ce să-i faci? Doar nu s-a întîmplat nimic rău. Democrația internă de partid. Au ales pe cine au vrut. E un băiat de ispravă.

Raskatov îi răspunsese:

— Sînt foarte mulțumit de aceste alegeri. Dumneata însă trebuie să tragi anumite concluzii.

— Bine, bine, știu, sînt de acord! — repeta nervos Didenko plimbîndu-se în sus și-n jos, fără țintă, pe coridorul clubului. — Dar i se poate da răgaz omului să se gîndească? Și să nu-l grăbești din urmă?

Neavînd altă treabă își vîrî capul pe ușa micii săli de conferințe — să fi tot fost vreo șaizeci de oameni, tot șefi de sectoare și maiștri. Se ținea o lecție despre economia producției. Se auzea scîrțîit de penițe. Numai Gusakov, supărat că fusese pus la bătrînețe să mai învețe, stătea încăpățînat, lăsîndu-se nepăsător pe speteaza scaunului și fără să-și noteze ceva. Iată-l și pe Efim Kuzmici... „Vai, Kuzmici, cum de ni s-a întîmplat la amîndoi așa ceva?"

A doua sală de conferințe era în semiîntuneric; numai deasupra scenei ardea un bec și acolo într-un fotoliu de piele ședea strungarul Arkadi Stupin din secția turbine, iar Valia Zimina se așezase pe un braț al fotoliului și răvășea cu duioșie părul lui Arkadi.

Puțin mai la o parte ședea regizorul, călare pe un scaun și cu coatele sprijinite de spetează lui. Cîțiva tineri și tinere — probabil elevi ai studioului de artă dramatică — urmăreau repetiția din sală.

Didenko intră tiptil în sala semiîntunecată dar nu se depărtă de ușă.

—... e o mare fericire pentru mine, — spuse Arkadi cu o voce ciudată și încordată, — că în sfîrșit tu nu mai ești nevoită să stenografiezi, să tot bați la mașină, că poți să te obișnuiești să fii pur și simplu gospodina acestei case. Gospodină și atîta tot.

— Stupin! — îl întrerupse necăjit regizorul. — Cum spui toate astea? Doar ai alături de tine femeia pe care o iubești, soția ta! Gîndește-te că s-ar putea ca foarte curînd fericirea dumitale să se năruie și știi asta, dar acum te simți încă bine, pentru că ea e stăpîna casei dumitale. Fiți atenți, reluăm totul.

Didenko îl urmărea pe Arkadi care se înfiora sub mîna duioasă a Valiei; asculta cît de nefiresc și sîrguincios spune replicile... Eh, tinerețe!... Acum i se pare că nu există nimic mai important decît felul cum va pronunța el, bine sau rău, aceste cuvinte. Sau ce gîndește Valia despre el...

«Ce bine ar fi să fiu și eu așa, fără această povară a responsabilității, fără greșeli și fără „concluzii"... Dar dealtfel toate astea sînt fleacuri. Parcă tinerețea nu cunoaște acest sentiment al răspunderii? Noi am simțit doar că sîntem răspunzători pentru o lume întreagă, că purtăm răspunderea pentru revoluția mondială! Și desigur că Arkadi și în orice caz Valia simt că acest spectacol al lor despre America este o lovitură dată imperialismului și ațîțătorilor la război. La noi aceste lucruri s-au întîmplat altfel, însă fondul e același!... Ziare vii. Bluzele albastre. Pe atunci, într-unul din numere, Zinka juca și pe Chamberlain și pe Poincaré—războiul și încă pe cineva. Grozav de bine mai juca! Își punea monoclul la ochi, țigara în colțul gurii, își lăsa buza în jos, bosumflată, își ridica un umăr și uite-l pe Chamberlain! Apoi se pleca slugarnică, își întindea buzele într-un zîmbet dulceag, — social-trădătorul! Ce o mai aplaudau, ce o mai chemau la scenă! Și ea ieșea pe scenă, tot în frac, cu pantaloni înguști, zîmbea cu zîmbetul ei firesc și dintr-o dată redevenea Zinka, ștrengărița din mahalaua noastră.

«... Astăzi nu reușise să aibe o discuție cum trebuie cu Vorobiov, nu fusese însuflețit și nu știuse să-i vorbească nou-

lui activist de partid despre fondul muncii partinice așa cum știa să vorbească de obicei, ca să ajungă pînă la suflet... Ce gîndește oare Vorobiov despre mine? Desigur că întîmplarea de ieri n-a făcut să-mi crească prestigiul... Și la ce mi-o fi trebuit, prostul de mine, să mă supăr, să mă bosumflu în fața întregii organizații și să plec fără măcar să-mi iau rămas bun. Of, că prost a mai ieșit!»

Deodată se auzi un glas cald de femeie:

— Tu nu-nțelegi nimic...

Didenko tresări surprins dar îndată zîmbi: regizorul terminase să-l mai chinuie pe Arkadi Stupin și o luase în primire pe Valia cu replica ei. Ia te uită, are o voce atît de plăcută și în general totul la ea merge atît de bine și de firesc, nu ca la Arkadi! Dar poate că el nu izbutește tocmai pentru că Valia e acolo și îi răvășește părul? E interesant să observi cum se leagă și se dezleagă toate romanele acestea, certurile, nunțile — cîte dintre acestea nu văzuse și el în viață!

„Iar pe Vorobiov nici nu l-am întrebat dacă are familie... Nu l-am întrebat nimic serios, l-am pisat cu lucruri elementare... N-am putut să-mi birui ciuda. Nu, n-au ieșit cum trebuie lucrurile! El m-a uimit. Unde mi-au fost pînă acum ochii, că n-am observat? Și Efim Kuzmici spunea despre el ceva nedeslușit, cum că băiatul ar fi bun, și nu prea bun... Cum de n-a putut el să se lămurească?..."

Și Didenko își amintea neîncetat de discuția de dimineață. Vorobiov intrase cu un aer timid, ținînd în mînă un blocnotes — aveai impresia că va încerca să prindă fiecare cuvînt și să-l noteze ca un școlar. La început, așa s-a și întîmplat: a deschis carnețelul scris pe jumătate și i-a mărturisit că ieri seara, după adunare, alergase să se sfătuiască cu prietenii lui, secretari de partid din alte secții...

Oricît de furios a fost Didenko totuși a încuviințat această acțiune a flăcăului... N-a știut cum să facă față, dar nu i-a fost rușine să întrebe...

— Cu cine te-ai sfătuit?

— Cu băieții din secția a doua mecanică și din secția de construcții metalice.

— Sînt secretari buni, — spusese Didenko, gîndindu-se în sinea lui că „băieții" aceștia fac muncă de partid de mulți ani, așa că lui Vorobiov îi va fi greu să se țină în pas cu ei. — Nu-

mai să ţii seama, prietene, că secţiile lor merg bine, acolo totul este pus la punct pe cînd la voi — situaţia...

Aici Vorobiov lăsă la o parte carneţelul, ridică spre Didenko ochii lui limpezi şi inteligenţi şi spuse cu simplitate:

— Păi situaţia trebuie schimbată. Şi cred că tocmai cu asta trebuie să începem, nu-i aşa?

Carnetul rămase pe masă, şi Vorobiov vorbi liber şi îşi expuse gîndurile precis, fără ocoluri. N-avea nimic împotrivă să asculte sfaturile lui Didenko, iar acesta îşi dădu seama că tînărul îşi avea în toate problemele părerea lui proprie şi uneori chiar foarte neaşteptată.

— Şi ce situaţie s-a creat la noi? Avem în secţie trei conducători, — spuse Vorobiov surîzînd ironic. — Liubimov e un fel de ministru al afacerilor externe. Polozov pentru relaţiile interne. Iar unde e nevoie de o echipă de pompieri acolo-i Garşin: salvaţi-ne fraţilor că ardem! Se face zarvă pe toată uzina. Şi iese ceva cam în felul fabulei lui Krîlov: lebăda, racul şi ştiuca.

— Racul e Liubimov, nu?

— Nu, în viaţă e mai complicat de fapt, — răspunse Vorobiov. — Uite, să luăm de pildă turbinele. Dacă ai încerca să vezi ce se petrece în mintea lui Liubimov ai constata că îşi are părerea lui bine definită: trei turbine pînă-n octombrie, mai mult nu se poate îndeplini. Cînd l-au strîns niţel cu uşa, a fost îndată de acord că e nevoie de patru — că nu poate fi împotriva oamenilor. Insă să facă faţă la o astfel de treabă nu-i stă în putere. Pentru asta îl are pe Polozov. Dacă-ai sta să te uiţi la ei, nu se împacă. Dar fiecare fruntaş o să vă spună: Liubimov e mulţumit că are ca locţiitor pe Polozov şi fără el n-ar rămîne în secţie.

Didenko sări în sus de uimire:

— De ce?

— Pentru că-i convine. Polozov presează, e un om înflăcărat, nu se teme de răspundere, numai să nu-i stai în cale. Dacă o să reuşească să dea cele patru turbine înainte de termen — tot lui Liubimov o să i se dea toată cinstea, pentru că el e şeful! Dacă n-o s-o scoată la capăt Liubimov o să zică: „— Nu vă spuneam eu!" Şi pe deasupra Polozov mai poate să fie învinuit că a bătut mereu toba cu dezvoltarea creaţiei colective, cu inovaţiile şi cînd colo a dat peste cap toată munca!

Didenko aşteptă cu interes să vadă ce plan de acţiune îşi trasase băiatul acesta ager. De criticat e mai simplu...

Dar şi în această privinţă planul lui Vorobiov era precis — planul tehnico-organizatoric, repartizarea forţelor comuniştilor în punctele principale şi planificarea simultană a tuturor celor patru turbine...

Didenko îl asculta şi se gîndea: „Nimic de zis, un om merituos, un activist de partid gata pregătit!" Dar cînd trecură de la problemele principale ale biroului de partid la lucrurile mai simple, Vorobiov îşi pierdu dintr-odată toată siguranţa. Se temea de procese verbale şi în general de treburile de secretariat ale organizaţiei de partid, iar strîngerea cotizaţiilor îl înspăimînta de-a dreptul şi întreba cu timiditate cum să întocmească situaţiile, unde să predea procesele verbale şi însemna minuţios fiecare indicaţie...

O explozie de rîs în sală îl trezi pe Didenko din îngîndurarea în care căzuse. Nu pricepu dintr-odată ce se întîmplase pe scenă. Arkadi, era roşu la faţă, iar Valia se îndreptă revoltată din spate.

— Dar cum? — întrebă ea jignită.

— Vai, Valiçika, eu trebuie să învăţ o fată cum să-l sărute pe omul pe care-l iubeşte? — spuse regizorul. — Aşa cum îl săruţi dumneata se poate săruta numai o mătuşă.

Tinerii din sală izbucniră din nou în rîs; rîse şi Didenko. Arkadi îşi încleştă pumnii. Era gata-gata să sară la bătaie.

In clipa aceea, cineva îşi vîrî capul pe uşă:

— Băieţi, acuma vine Voronţova!

Şi tinerii, toţi cîţi erau în sală, se năpustiră spre ieşire.

Cînd Didenko intră în sala principală, ticsită de lume, lîngă masa acoperită cu un postav roşu stătea o femeie cu o ţinută foarte impunătoare, îmbrăcată într-o rochie neagră de mătase, iar la gît avea un şir de mărgele de o culoare foarte aprinsă. Faţa îi era frumoasă — mai frumoasă decît în tinereţe, dar cu totul străină, de parcă n-ar fi fost faţa Zinkăi. Chiar şi vocea nu mai era aceeaşi de odinioară, ci mult mai serioasă şi cu modulaţii grave la fiecare intonaţie. Voronţova nu vorbea tare, dar atît de limpede şi cu atîta pricepere, încît fiecare cuvînt al ei ajungea pînă la cei ce o ascultau.

— Pentru un actor e greu, atunci cînd un singur episod se împarte în cinci-şase scene, care se filmează separat. Între tur-

narea acestor scene trec, uneori, săptămîni întregi. Şi, de fiecare dată, trebuie să se reia turnarea în aceeaşi situaţie şi cu aceeaşi tonalitate. Iată, nu de mult am fost filmată într-un astfel de episod: alerg pe cîmp, spre un sat, ca să anunţ o veste foarte gravă. Prima scenă s-a filmat vara, pe cîmp. Alerg, alerg... — Şi, deodată, începu să arate cum alergase cu sufletul la gură, grăbindu-se, dorind să ajungă înaintea tuturor, pentru ca nimeni să nu o întreacă; faţa ei se transformase într-o clipă. Era din nou Zinka de altădată, ştrengăriţa din mahala, o fetiţă simplă şi încăpăţînată.

După reprezentaţie, Didenko se urcă pe scenă; văzîndu-l, Zinka Voronţova scoase o scurtă exclamaţie, îşi desfăcu mîinile într-un gest larg şi, urmărită de toţi spectatorii din sală, se apropie de el.

— Kolea Didenko! El în persoană! Kolea Didenko în carne şi oase!

Îl îmbrăţişă, îl sărută, se trase cîţiva paşi îndărăt ca să-l poată vedea mai bine, îl sărută din nou pe amîndoi obrajii, apoi scoase batista şi-i şterse de pe faţă urmele rujului de buze.

— Didionok! — repetă ea, privindu-i cu entuziasm pe cei din jur, pentru ca toţi să poată preţui farmecul acestei întîlniri între doi vechi prieteni. — Hai să mergem să ne plimbăm puţin şi să mai schimbăm o vorbă, nu te-am văzut de o mie de ani!

Porniră prin sălile pustii, unde doar prin unghere dacă se mai aciuiase cîte o pereche. Zinka îi făcu semn cu cotul:

— Nu se sinchisesc de nimeni, nici măcar de celebrităţi; iar despre mine, or fi spunînd: „Ei şi ce dacă-i artistă, n-are decît! Ce ne pasă nouă?" Şi noi am fost odată ca ei... Cum mă găseşti? — îl întrebă ea deodată, cu un aer pretenţios.

Voia să vadă totul. Îl trăgea dintr-o încăpere într-alta şi se minuna de tot ce vedea:

— Ce frumos s-a făcut aici!... Îţi aminteşti cum s-a construit palatul ăsta al nostru? Ţi-aduci aminte de munca voluntară... cum am cărat cărămizi... Ce zici?

— Dar îţi mai aminteşti cum am dansat la inaugurare?

— Dar de sceneta aceea pe care am montat-o îţi aduci aminte? Eroul trebuia să fie ucis, iar eu plîngeam în hohote deasupra trupului său şi apoi mă ridicam, ţinînd în mînă un steag roşu şi rosteam un discurs înflăcărat. Tu aveai grijă de reflec-

toare şi produceai astfel de efecte de lumină că tot timpul eram cînd roşie, cînd verde, cînd liliachie...

— Şi tu te înfuriai îngrozitor, pentru că spuneai că nu te prinde culoarea liliachie!...

Probabil că reprezentaţiile se terminaseră, pentru că din sala cea mare tineretul năvăli în celelalte saloane. Se simţi o adiere rece. În sală se deschiseseră ferestrele.

— E curent, — spuse Zinka, zgribulindu-se. — Hai să ne găsim un colţişor mai cald, mi-e teamă să nu răcesc la gît...

— Ei, acum povesteşte, — o rugă Didenko, conducînd-o într-un loc ferit de curent. — Cum o duci? Cum munceşti?

— Cînd mai bine, cînd mai rău, — răspunse Zinka însufleţită şi începu să-i povestească, urmărind cu privirea tineretul care trecea dinadins prin faţa lor ca s-o vadă mai de aproape pe artistă.

Didenko asculta şi răspundea mereu la saluturi. Iată-l pe Nikolai Pakulin: cum de a nimerit el la sculieri şi de ce e singur şi atît de trist? Puţin mai departe o zări pe Xana Belkovskaia cu savantul Petrov, de două ori laureat — îşi dădea toată osteneala să-l întreţină pe acest oaspete de vază. Apoi trecu pe lîngă ei Evstigneev împreună cu secretarul biroului de partid... Dar Fetisov unde-i Fetisov!... Didenko scoase un oftat, era furios pe sine însuşi! L-a încurcat pe bietul om, iar astăzi nici nu şi-a amintit măcar de el, nu l-a chemat, n-a stat de vorbă cu el... Nici la serbare n-a venit, săracul — parcă lui îi mai arde de serbare! Mare încurcătură!...

— Eşti cam posomorît, Didionok, sau mi se pare mie?

— Nu, Zinka, nu ţi se pare. Aşa şi este. Iartă-mă!

— Dar ce s-a întîmplat?

— Nimic deosebit... Cum să-ţi explic? Ştii, în munca noastră...

— De ce spui „cum să-ţi explic"! — îl imită ea. — Crezi că eu nu cunosc munca de partid? Cu mine nu-i de glumit! Am fost de trei ori membră în biroul organizaţiei de partid, am fost şi secretară; de-abia am reuşit să-i înduplec să mă elibereze din această muncă. Şi dealtfel, la teatru, e mult mai complicat decît în uzină. Un colectiv de creaţie, ambiţii şi aşa mai departe. Aşa că poţi să-mi vorbeşti fără tălmaci.

Didenko izbucni în rîs şi, pe neaşteptate, se simţi mai uşurat.

— Aşadar ştii şi tu că principala noastră sarcină este să observăm şi să îndreptăm greşelile altora... Ei, dar poţi să-mi spui ce faci atunci cînd greşeşti chiar tu?

Zinka zîmbi:

— Păi, doar nu sîntem zei! De sus sau de jos, din masa muncitorilor, tot o să ni le îndrepte.

— Intocmai! De sus şi de jos, — bombăni Didenko. — Nu ştiu, poate că voi, în colectivul vostru artistic, atît de deosebit şi de complicat, priviţi prea uşor atît critica de sus cît şi pe cea de jos...

14

Intîmplarea cu regulatorul automat luă proporţii şi se prefăcu, pe neaşteptate, într-o problemă care puse stăpînire pe toate gîndurile directorului.

Nemirov îşi dădea seama că Didenko se întreabă în sinea lui: „Oare asta să fie treaba directorului? De ce mai există atunci constructorii şi inginerul şef, oamenii de ştiinţă... Dar cu greşeala cum rămîne? Oare e pe cale să fie reparată?"

Greşeala fusese descoperită. Venind la uzină, profesorul Karelin se dusese direct la Kotelnikov, se încuiase cu el în birou şi risipise foarte repede supărarea inginerului constructor; apoi îl pusese să povestească despre mersul cercetărilor şi se duseseră împreună în secţie. Savantul acesta atît de meticulos plăcu mult muncitorilor de la bancul de încercare, care făceau proba regulatorului. Le puse tot felul de întrebări, ascultă părerea fiecăruia, apoi, ghemuindu-se lîngă regulatorul demontat, începu să cerceteze cu atenţie diferite piese. După ce termină, îl rugă pe bătrînul maistru Perfiliev de la montaj să povestească despre greutăţile ivite în funcţionarea regulatorului. Perfiliev începu să povestească amănunţit tot ce i se întîmplase în viaţă, referindu-se la lucruri petrecute cu atîta vreme în urmă, încît profesorul rîse:

— Ehei, pe vremea aceea... dumneata şi cu mine eram pe lume, dar reglarea asta modernă nu era încă! Să lăsăm astal

Intorcîndu-se în biroul constructorului şef, profesorul se spălă tacticos pe mîini, ceea ce îl făcu pe Kotelnikov să se gîndească la un chirurg înaintea operaţiei, şi spuse gînditor:

— Mi se pare că toată problema e la sertare. Dar te rog ca, deocamdată, să nu te opreşti la ceea ce spun! Dacă vrei, ia asta ca o simplă intuiţie sau o primă ipoteză. Ştii ceva? Dacă am compara toate întîmplările de care şi-a amintit bătrînul acela... Dealtfel, nu trebuie să mergem pe ghicite.

A doua zi, profesorul veni la uzină cu doi dintre aspiranţii săi şi supuse întreaga construcţie, cît şi toate calculele, unei analize care părea că nu are nici o legătură cu prima lui premiză. Constructorii se străduiau să-l ajute şi se pierdeau în complicate calcule teoretice. După o săptămînă de muncă încordată, greşeala fu găsită. Ea consta în construcţia defectuoasă a luminilor sertarului.

Grigori Petrovici mulţumi cu căldură profesorului şi aşa cum era, fără palton, îl conduse pînă la maşină. Dar, nu mică îi fu mirarea cînd, peste două zile, îl văzu din nou pe Karelin păşind voios prin curte, în direcţia biroului constructorului şef!

Şi peste alte două zile, cînd Grigori Petrovici avu nevoie de Kotelnikov, află că acesta plecase la institut, la profesorul Karelin, să facă o comunicare la catedra lui.

Intre timp, desenele corectate fuseseră predate secţiei, sertarele pregătite, regulatorul montat şi încercat. La probă, Grigori Petrovici îl întîlni din nou pe profesor. Acesta era îmbrăcat într-o salopetă veche cu genunchii ieşiţi şi vorbea plin de însufleţire cu Kotelnikov şi cu bătrînul Perfiliev.

Grigori Petrovici se apropie să-i salute. Profesorul, ca un metalurgist încercat ce era, îşi strînse degetele unsuroase în palmă şi întinse pumnul.

— Ei, acum funcţionează perfect, nu-i aşa? — se interesă Grigori Petrovici, privind cu duioşie regulatorul care îi provocase atîta suferinţă.

— Cine? — întrebă profesorul, dar cînd înţelese întrebarea, zîmbi. — Da, nimic de zis, bine, — bombăni el.

Şi plecă, împreună cu Kotelnikov, fără să mai aştepte sfîrşitul experienţei.

După un timp, regulatorul era instalat pe locul ce-i era destinat. Vîrful, ingenios construit, se ridica deasupra cilindrului de înaltă presiune şi acum cilindrul nu mai apărea singuratic. Patru „minarete" strunjite, ale căror coloane şlefuite scînteiau, completau înfăţişarea maşinii, dîndu-i un aer de eleganţă şi desăvîrşire.

Grigori Petrovici nu-şi mai găsea locul de fericire, montorii lucrau fără întrerupere şi feţele lor exprimau o bucurie triumfătoare. Dealtfel, toţi muncitorii din secţie care treceau pe lîngă banc îşi opreau privirea asupra complicatei construcţii şi a coloanelor scînteietoare ale „minaretelor". „Ia te uită, ce frumos se înalţă !" îşi spuneau ei.

Seara, inginerul şef intră obosit în cabinetul directorului şi îi spuse, de parcă ar fi continuat o discuţie veche :

— Ce păcat că nu ne-am gîndit mai devreme la asta ! O maşină de cea mai bună calitate şi să plece cu un regulator care nu este pus la punct !

— Ce tot spui, Dmitri Ivanovici ?

Cabinetul era cufundat în întuneric. Grigori Petrovici aprinse lumina ca să poată vedea mai bine faţa lui Alexeev. Acesta îşi strînse ochii şi repetă cu îndărătnicie :

— Da, reglarea acestei maşini minunate este învechită, defectuoasă. Mare păcat !

— Dar dă-mi voie, toată lumea e de părere că nu există maşini mai desăvîrşite nici la noi, nici în străinătate... Proiectul maşinilor noastre nu numai că a fost aprobat, dar a stîrnit chiar admiraţie... A fost o greşeală cu luminile acelea, dar acum s-a corectat. Profesorul Karelin e cel mai mare specialist în aceste probleme...

— Da ! — confirmă Alexeev. — Colaborînd cu el, Kotelnikov a elaborat un plan pentru o reglare cu totul nouă. Mai simplu şi mai frumos, mai nou şi mai perfecţionat.

Aştepta să fie întrebat, dar cum întrebarea nu venea, continuă hotărît :

— La următoarele trei turbine, va fi nevoie să punem un regulator nou, Grigori Petrovici.

— Şi totuşi, încercarea preliminară a fost strălucită, — exclamă Nemirov, apărîndu-se de această nouă complicaţie. — Ce li s-a năzărit acum ? Sau le arde să glumească cu mine ?

Alexeev oftă şi nu răspunse nimic.

— Cunoşti această... născocire a lor ? — întrebă Nemirov.

— Da ! — se învioră dintr-odată Alexeev. — Da, Grigori Petrovici ! Ce să-i faci, dacă gîndirea tehnică nu stă pe loc ? Noua schemă e simplă şi originală, ca tot ce e genial.

— Chiar genial! — bombăni Nemirov şi, aruncîndu-i lui Alexeev o privire ciudată, îi spuse distrat: — Ei bine, o să mai vorbim noi despre asta.

Începu să strîngă de pe birou şi să vîre în sertare hîrtiile care se adunaseră în timpul zilei, căutînd să-şi ascundă enervarea prin această îndeletnicire obişnuită.

Alexeev şedea în fotoliu nemişcat, greoi, molatic, lăsîndu-şi ca întotdeauna cînd prindea o clipă de răgaz, trupul său mare să se odihnească în voie. Nu-şi mai strîngea pleoapele, ci se uita drept înainte, cu o privire puţin ironică şi obosită. N-avea nevoie nici să discute, nici să-şi plece urechea la îndoieli sau obiecţiuni. Cunoştea şi rigiditatea termenelor şi riscul transformării „din mers" al unuia dintre cele mai importante organe ale maşinii, precum şi greutăţile materiale. Înainte de a veni aici, prevăzuse tot ceea ce i-ar fi putut obiecta directorul.

— La naiba! Nu sîntem nici laborator de experienţe şi nici institut de cercetări ştiinţifice, ci o uzină — şi atîta tot, — zise Nemirov şi, sărind de pe scaun cu o agerime tinerească, trînti enervat sertarele. — Şi-apoi, despre problema asta putem să mai vorbim şi mîine. Dimineaţa, ai întotdeauna mintea mai limpede.

Şi ieşi din curte. Seara se lăsa molcomă; era linişte şi neobişnuit de cald pentru o zi de primăvară. Zări ferestrele luminate ale biroului constructorului şef şi se îndreptă spre aceste luminiţe prietenoase.

Casa nu prea mare, înconjurată de copaci tineri, se afla la capătul aleii principale din curtea uzinei, alee ce se întindea pe aproape un kilometru. Îţi săreau în ochi, încă de departe, plafoanele albe, mate, şi abajururile verzi ale lămpilor de birou. In căsuţa aceasta domnea o linişte adîncă, pe care o accentua activitatea clocotitoare din clădirile învecinate, unde se desfăşura producţia. Căsuţa aceasta liniştită se deosebea mult de celelalte, dar se armoniza totuşi bine cu restul peisajului şi nu ţi-ai fi putut închipui uzina fără ea.

„Nici nu le poţi despărţi una de alta", îşi zise Nemirov şi, deodată, îşi închipui uzina nu aşa cum o vedea el de obicei — cu o producţie bine studiată şi pe care o înţelegea în totul — nu, ci ca pe un lucru în veşnică mişcare şi schimbare, cu o uriaşă muncă interioară de înnoire şi creştere.

Un gînd neașteptat, un gînd pe care îl avusese încă în timpul discuției cu Alexeev, i se strecură din nou în minte, făcîndu-l să-și încetinească pașii. Viața își spune cuvîntul neîncetat, te zorește, întoarce totul după cursul ei și nu poți continua să trăiești după o veche concepție de economist — nici gînd de așa ceva! Producția bine pusă la punct a unui tip definitivat — este o concepție pe care o aveau înainte numai directorii cu orizont îngust. Acum, însă, nici nu îndrăznești să aduci vorba despre așa ceva, că riști să te faci de rîs! Produci mașini minunate și încă în ce termene — și tot mereu ți se spune: ridică-te mai sus, desăvîrșește-ți metodele de muncă... Iar pe umerii tăi apasă planul, prețul de cost... și trebuie să te descurci, să știi să faci în așa fel, încît să le împaci pe toate! Naiba să-l ia de regulator nefast! Ne-a pus o sumedenie de probleme. Undeva, toate aceste probleme deveneau acute, erau frămîntate și ieșeau deodată la suprafață. Formula e simplă: progresul tehnic. Și fondul e simplu: au contribuit trei factori — știința, constructorii și producția. Toate acestea s-au unit, s-au încleștat și s-au influențat puternic. Se naște o nouă tradiție. Și denumirea care i-a fost găsită e valabilă și fericită — colaborare. Iar tu, director, cu planul tău industrial și financiar, cu limitele, obligațiile și termenele tale, n-ai unde să te ascunzi de toate acestea!

Se opri singur pe aleea cufundată în beznă și își urmă gîndul pînă la capăt: tot sensul colaborării constă în a reduce intervalul de timp dintre zămislirea noii idei și întruchiparea ei în metal. „Inseamnă deci că sarcina mea este să tac în așa fel, încît acest timp să se reducă la maximum, ca întreg procesul progresului tehnic — de la cabinetul savantului și pînă la mașina-unealtă a muncitorului — să fie simplificat și ușurat".

— Așa, așa, — bombăni el și deodată oftă. — Toate astea-s bune, dar ia încearcă să nu predai turbinele la termen!

După cum se așteptase, toți muncitorii care se ocupau de regulator erau la locurile lor. Pe pervazul ferestrei, alături de ceainicul electric, se aflau pachetele cu pîine și diferite gustări, semn că oamenii se pregătiseră pentru veghea de noapte. Iar în cabinet, alături de Kotelnikov, se afla Karelin. Profesorul, cu părul cărunt, tuns perie, și constructorul șef, cu părul des și încîlcit, ședeau aplecați deasupra desenului.

Amîndoi își ridicară dintr-odată capul și două perechi de ochi se ațintiră întrebători asupra noului venit.

— Ei, ia să vedem, ce-aţi mai născocit aici? Pînă una-alta, totul e alandala! — zise Nemirov, strîngînd în treacăt mîna profesorului întinsă pe masă şi aşezîndu-se în aşa fel ca să fie mai aproape de desen. — Numai să nu mă năuciţi cu terminologia voastră, că nu sînt specialist în regulatoare.

Nu-i venea uşor să recunoască lucrul acesta, pentru că nu-i plăcea să arate că există şi lucruri pe care le cunoaşte mai puţin decît ceilalţi. De astă dată însă avea neapărată nevoie de o explicaţie amănunţită şi limpede a fondului noului proiect, pentru că, altfel, cum ar fi putut să ia o hotărîre? Desigur, ar fi putut convoca un consiliu tehnic sau o şedinţă pe care s-o conducă cu toată autoritatea şi, după ce-ar fi ascultat cu atenţie părerile specialiştilor, ar fi dibuit în această diversitate de păreri punctul de vedere cel mai raţional... Dar asta ar putea, oare, să înlocuiască propria sa convingere sau formula lui Alexeev „simplu şi original, ca tot ce e genial"?

Kotelnikov ceru vechea schemă şi o prinse cu un ac de cea nouă. Explica sever şi pe îndelete, de parcă ar fi ţinut o lecţie şi numai uneori o intonaţie caldă, nefirească pentru rigiditatea concepţiilor tehnice, trăda cît de îndrăgostit era de noul proiect.

Nemirov asculta şi se uita cu atenţie la schemele din faţa lui, căutînd să surprindă superioritatea noului regulator. Se pricepea însă prea puţin în tehnica reglajului ca să poată înţelege totul. In schimb, cu ochiul lui experimentat de inginer, observă pe neaşteptate schimbarea exterioară a multor piese.

— Interesant, — aprobă el cu zgîrcenie, ascultînd pînă la capăt explicaţiile şi căutînd să afle dacă schimbările pieselor erau mari şi dacă puteau fi folosite piese şi prefabricate turnate.

— Unele, da, — răspunse prudent Kotelnikov.

— Ei, pregătiţi-vă să raportaţi consiliului tehnic şi atunci o să putem lua şi o hotărîre.

Maşina îl aştepta pe Nemirov în faţa intrării. Se sui în ea şi, distrat, îşi aprinse o ţigară, deşi făgăduise Klavei să nu mai fumeze niciodată în aer liber.

— La Casa Culturii — îi spuse el lui Kostea, care părea foarte mirat.

Biblioteca tehnică tocmai se închisese, dar Nemirov o ajunse din urmă pe bibliotecară chiar la ieşire. Era o femeie mărunţică, uscăţivă, cu părul cărunt, pieptănat lins. Fără să spună

o vorbă, ea luă cheia de la portarul de schimb, deschise biblioteca şi scoase, tot în tăcere, cataloagele.

— Daţi-mi tot ce aveţi în legătură cu reglajul turbinelor — spuse Grigori Petrovici.

— A-a! — exclamă femeia, aruncîndu-i directorului o privire curioasă şi, lăsînd cataloagele, începu să cerceteze fişele cititorilor. Scoţînd o fişă, străbătu cu privirea adnotările făcute de curînd şi se duse să adune revistele şi cărţile. Grigori Petrovici era nevoit să citească „de-a-ndoaselea", dar totuşi izbuti pînă la urmă să desluşească numele cititorului — Polozov.

— Văd că drumul e bătătorit, — glumi el, necăjit oarecum că i-o luase altul înainte.

— Da, — îi răspunse bibliotecara de pe treapta de sus a scării mobile. — Nu ştiu de ce, dar de o lună încoace ni se cer mereu cărţi referitoare la reglajul turbinelor. Şi, ştiţi, se interesează de ele şi oameni la care nici nu te-ai aştepta. Maistrul Perfiliev din secţia turbine nu cerea înainte decît cărţi de literatură şi acum a venit la mine să-mi ceară, pentru prima oară, lucrări referitoare la reglare.

— Vrei, te rog, să-mi arăţi cine anume se interesează de ele?

Bibliotecara răsfoi cu plăcere formularele, scoţînd pe cele de care avea nevoie:

— Vorobiov Iakov Andreevici împrumută foarte multe cărţi tehnice. Pakulin Kolea, care înainte citea mai mult despre prelucrarea metalului, s-a pasionat deodată de reglarea turbinelor. Korşunov Ivan Semionovici, Karţeva Anna Mihailovna... A luat pentru cabinetul tehnic o întreagă bibliotecă cu privire la reglare şi a expus cărţile pe un panou. Da, şi tehnologul Şikin a cercetat aproape la fel de multe cărţi referitoare la reglaj ca Polozov. Şi, bineînţeles, Volovik şi Nikitin.

— De ce spui „bineînţeles"?

— O, ei sînt oaspeţii mei permanenţi! Işi alcătuiesc şi biblioteci proprii. Vin să se sfătuiască cu mine şi apoi se laudă cu ce şi-au cumpărat.

— Biblioteci proprii?

— Da. Cît despre Volovik, îndrăgeşte de mult cărţile tehnice. Sîntem prieteni. Jenea Nikitin le-a îndrăgit mai de curînd, dar de la început s-a simţit sincer ataşat de ele. Lucrurile aces-

tea le observi şi fără să vorbeşti, chiar numai după felul cum ţine omul o carte în mînă...

Era prima oară cînd Grigori Petrovici se uita cu atenţie şi interes la bibliotecară. „Iată încă o luminiţă!" se gîndi el, luîndu-şi un pachet mare de cărţi şi reviste.

Klava scoase o exclamaţie de uimire, văzîndu-şi soţul cu un teanc atît de mare de cărţi:

— Trebuie să le citeşti pe toate?

— Ei, asta-i bună! O să le răsfoiesc ca să mă pot orienta în problema care mă interesează.

Uşor de spus! Dar cînd deschise revista cu articolul profesorului Karelin, care îl interesa în mod deosebit, îşi dădu seama că nu înţelegea o sumedenie de lucruri — era un articol scris pentru cititori bine pregătiţi. Îşi aruncă ochii pe un alt articol, cu un caracter mai general, dar lipsit de plasticitatea şi vioiciunea atît de caracteristice stilului lui Karelin şi avea darul să te adoarmă cu nenumăratele lui formule. Nemirov puse revistele de o parte. Trebuia, mai întîi, să-şi împrospăteze cunoştinţele dobîndite odinioară la institut şi care se cam risipiseră cu timpul, pentru ca apoi, cu ajutorul lor, să urmărească pas cu pas cum s-a dezvoltat ideea tehnică, cum în locul unor metode de reglare au apărut altele, mai perfecţionate, cum acestea au fost depăşite şi în locul lor s-au ivit altele noi...

La un moment dat, îl cuprinse dorinţa să închidă cartea şi să se bizuie doar pe părerea specialiştilor cu autoritate; la urma urmelor, nu era treaba lui să se amestece în subtilităţile unor probleme tehnice izolate.

Îl chemă pe Liubimov şi, în timp ce acesta îi vorbea, îl întrerupse.

— Cunoşti noua schemă a regulatoarelor?

— Da, o cunosc! — răspunse Liubimov, ca de obicei calm, dar pe faţa lui apăru o expresie de interes sincer, ce nu-i era caracteristic.

— E bună?

— Foarte.

— Mult mai bună decît cea veche?

Liubimov nu răspunse pe dată, cîntărind se vede rolul pe care l-ar putea juca aprecierea lui, dar entuziasmul faţă de noua idee tehnică învinse obişnuita lui prudenţă şi, cu o vioi-

ciune puțin obișnuită pentru el, începu să vorbească despre simplitatea originală și ingenioasă a noii scheme. Amănuntele tehnice care îl bucurau atîta pe șeful secției erau de neînțeles pentru Nemirov, dar el știa un lucru: dacă Liubimov e entuziasmat, înseamnă că are motiv să fie.

— Care va să zică, Gheorghi Semionovici, și dumneata ești de părere că trebuie să schimbăm regulatorul?

Liubimov se opri la jumătatea cuvîntului. Fața i se întunecă dintr-odată:

— La următoarea serie? Desigur! — zise el judicios. — Poate chiar la ultimele două turbine pentru Kransnoznamenka, dacă vor fi gata desenele. În ceea ce privește cea de-a doua turbină, majoritatea pieselor regulatorului sînt în fabricație. Dealtfel, nici nu se poate schimba așa din mers, cu una cu două...

— Cum adică? Să lăsăm vechiul regulator, atunci cînd există unul nou, mai bun?

— Gri-go-ri Pe-tro-vici! — făcu Liubimov dojenitor și glumeț. — Totul se poate perfecționa la nesfîrșit! Despre regulatorul ăsta n-a aflat încă nimeni! S-ar fi putut ca el nici să nu existe! Și turbinele ar fi fost considerate excelente, nu-i așa?

În zîmbetul lui se vădea o oarecare indulgență față de directorul acesta prea tînăr și prea aprins. Ca să-l potolească Liubimov adăugă vesel:

— Ce, puține turbine o să livrăm noi de aci înainte, Grigori Petrovici? O să avem destul timp să ne lăudăm!

Învingîndu-și pornirea comodă de a lăsa lucrurile pe seama altora, Nemirov se așeză din nou, chiar în aceeași zi, în fața manualelor. Ușor sau greu, se va descurca el și singur!

Acum se grăbea, în fiecare seară, să ajungă cît mai repede acasă, la cărțile lui și observa cu satisfacție că, în timpul zilei, izbutea să-și rezolve treburile și să fie totuși cu mintea limpede. Cît despre manualul de la institut îl lăsase în părăsire — acum înțelegea perfect articolul lui Karelin. Și cu cît se simțea mai în largul lui în cercul problemelor de specialitate, cu atît lectura îl pasiona mai mult și se bucura că a dat dovadă de perseverență și a izbutit să aprofundeze singur acest interesant domeniu al tehnicii. Și cu cît înțelegea mai mult, cu atît explicațiile lui Kotelnikov i se păreau mai limpezi; își

reconstituia în memorie desenele, şi acum totul îi apărea lesne de înţeles, uimitor de simplu, de ingenios şi de original...

Intr-o zi, cînd trecea prin curtea uzinei, Grigori Petrovici auzi un zgomot puternic, care părea că vine de undeva, de aproape, şi care semăna cu vuietul unei cascade sau cu ropotul unei ploi torenţiale pe un acoperiş de tablă.

— Rotorul! — se bucură el şi se grăbi spre secţia turbine.

Intr-un compartiment special al halei, împrejmuit cu o plasă de sîrmă, se executa pe o maşină specială, cu aparate sensibile, operaţia de echilibrare a rotorului — un ax lung cu roţi îmbrăcate peste el şi cu rînduri de palete zburlite, ca acele unui arici. Era corpul puternic al turbinei, uriaşa ei forţă musculară.

Acum, axul era pus în mişcare. Paletele parcă dispăruseră; învirtirea rapidă a roţilor le contopea într-o singură roată. Vuietul aerului prins şi apoi asvîrlit de palete dădea naştere unui zgomot puternic, care acoperea toate celelalte sunete.

Grigori Petrovici se opri nu departe de sala de protecţie, alături de Korşunov şi de cei doi maiştri — Klementiev şi Gusakov. Pentru prima oară după ce stricase o roată, umerii lui Korşunov se îndreptaseră şi faţa parcă i se netezise în bătaia curentului provocat de învîrtirea roţilor la care muncise atîta. Mustăţile stufoase ale lui Efim Kuzmici tremurau, în timp ce mustăţile rare ale lui Gusakov se legănau ritmic.

Maşina fusese oprită, dar rotorul nu se linişti încă multă vreme, încetinindu-şi treptat şi parcă fără voie rotaţia.

Lucrătorul care făcuse încercarea se sui pe rotor şi agăţă o mică greutate de una din paletele roţii din faţă. Se făcea echilibrarea rotorului — verificarea repartizării uniforme a greutăţii lui pe toată circonferinţa roţilor.

— Ce forţă, — rosti plin de respect Efim Kuzmici.

Vedeau pentru prima oară un rotor atît de puternic.

In faţa acestei forţe, Nemirov se simţea înălţat sufleteşte.

—Ia ascultaţi, înţelepţilor! — începu el, aprinzîndu-şi o ţigară şi oferind foc şi celor trei lucrători din jurul lui. — Aţi auzit că regulatorul de faţă îi nemulţumeşte pe constructori? Că ei au elaborat o schemă cu totul nouă, mult mai perfecţionată, mai precisă şi mai comodă pentru a fi condusă?

— Da, am auzit. Mai bine zis, am tras cu urechea! — răspunse Efim Kuzmici.

Nu cumva s-au apucat iar de transformări — exclamă Gusakov. — Mare bătaie de cap şi cu constructorii ăştia!

— Păi, nu-i obligator să fii de acord cu ei, — zise Grigori Petrovici cît putu mai nepăsător. — Prima turbină o s-o livrăm cu regulatorul cel vechi, iar celorlalte o să le punem regulatoare noi. Doar nu ne obligă nimeni.

Bătrînii îşi întoarseră amîndoi deodată capul spre director, căutînd să citească ceva pe faţa lui. Korşunov însă rămase calm, de parcă n-ar fi auzit nimic.

Văzduhul, spintecat de roţile rotorului, se umplu din nou de vuiet. Şi, din nou, un curent puternic de aer îi izbi pe toţi în faţă.

Spectacolul acesta te cucerea şi totuşi toţi patru aşteptau să se potolească zgomotul care acoperea totul din jur.

— Dar schema cea nouă e într-adevăr mult mai bună? — întrebă Gusakov, îndată ce zgomotul se potoli.

Aici era toată problema. Şi pentru a o explica, Grigori Petrovici stătuse aplecat deasupra cărţilor şi revistelor, fără să-şi dezdoaie spatele, străduindu-se să-şi alunge somnul cu ceaiuri tari.

— Ei bine, să zicem că e mult mai bună! — răspunse el, întorcîndu-şi privirea ca să nu-i grăbească pe bătrîni cu răspunsul.

— După cum înţeleg eu, dumneata vrei să vezi care e părerea noastră, părerea unor bătrîni muncitori din producţie, — începu timid Efim Kuzmici. — Ce să ne acundem după degete? Sigur că în secţie o să fie multe discuţii. Insă părerea mea e asta: dacă drăcovenia cea nouă este mult mai bună decît cea veche, atunci cum o să ne mai putem uita în ochii clientului fără să ne fie ruşine? O să trimetem la Krasnoznamenka primele două turbine. Pe amîndouă va fi marca aceleaşi uzine. Cum aşa? se vor întreba ei. Uzina asta e o uzină vestită. La maşinile astea au lucrat muncitori din Leningrad şi iată că ne-au livrat două maşini, dintre care una are un regulator de ţi-e mai mare dragul să-l priveşti, pe cînd cealaltă... Aşadar, pentru cel de-al doilea, nu le-au mai ajuns puterile?

Şi toţi trei îi văzură în închipuirea lor pe oamenii aceia necunoscuţi, dar care erau totuşi atît de înţelegători — pe cei care, cu încredere şi respect vor primi în mîinile lor grijulii noile turbine, pe carcasa cărora va fi înscrisă marca uzinei — trei litere,

în mijlocul unei turbine în miniatură. „LKT" — „Krasnîi turbostroitel" din Leningrad.

Se vede că şi Korşunov se gîndea la asta, pentru că rosti răspicat, fără să se întoarcă:

— Oricît de greu ne-ar veni, dar să facem uzina de rîs e şi mai rău.

După cîteva clipe, Grigori Petrovici urca în fugă scara căsuţei liniştite, înconjurată de copaci tineri, pe ramurile cărora începuseră să mijească mugurii.

— Bună ziua, tovarăşi! — strigă el cu glas puternic, din prag.

Constructorii şi desenatorii nici nu apucară să-i răspundă, că el şi trecu în goană pe lîngă ei, cu o veselie neobişnuită. Răceala şi severitatea lui dintotdeauna dispăruseră ca prin farmec. Intră din fugă la Kotelnikov.

— Hai, eroule, explică-mi încă odată de la început totul! Acum, însă, nu te mai sfii cu terminologia, pentru că m-am pus la punct.

Era o senzaţie plăcută şi chiar uimitoare — ochii lui începeau să deosebească mai uşor liniile complicate ale desenului, desprinzînd din ele esenţialul şi noul, iar mintea parcă i se limpezise; acum înţelegea fără nici o greutate şi prindea din zbor fiecare idee a constructorului. Schema se trezise la viaţă şi frumuseţea ei simplă devenise vizibilă.

Fără să spună vreun cuvînt, Nemirov ridică receptorul telefonului:

— Dmitri Ivanovici, vino urgent la Kotelnikov!

Apoi îl cuprinse pe Kotelnikov de după umeri şi-l strînse cu putere:

— Ai un cap bun pe umeri, dar n-ar fi rău dacă, pe lîngă talent, ai avea ceva mai multă îndrăzneală!

Apoi dădu drumul constructorului care rămăsese uimit şi se duse să telefoneze secretarei:

— Să vină imediat la mine, în biroul constructorului şef, tehnologul şef, şeful producţiei şi şefii secţiilor piese profilate!... Da, şi să vină şi Polozov de la secţia turbine!

Uitîndu-se la Kotelnikov, începu să rîdă:

— De ce te holbezi aşa la mine? Nu înţelegi de ce am stîrnit toată zarva asta? O să schimbăm regulatorul şi la prima turbină. La prima, Kotelnikov, da, la prima! O turbină ca asta

nu poate pleca din uzină fără un regulator demn de ea! Şi tu eroule, de ce n-ai cerut, de ce n-ai insistat? Odată ce ţi-ai dat seama că ai găsit ceva mai bun, trebuia să discuţi, să insişti, pînă reuşeşti.

Kotelnikov zîmbea stingherit. In privirea lui era atîta dragoste şi atîta admiraţie, încît Grigori Petrovici se fîstîci dintr-odată:

— Ei, şi-acuma pregătiţi-vă de treabă; trebuie să chibzuim bine lucrurile, ca să facem totul la timp. N-am de gînd să vă îngădui nici o singură zi peste termenul prevăzut. Vreau ca primul regulator să fie gata la începutul montării, iar prima turbină s-o predăm fără întîrziere. Să nu crezi că-mi trece prin gînd să mă omor din pricina regulatorului dumitale!

15

Sosi şi ceasul mult aşteptat.

După strădanii, emoţii şi discuţii care duraseră zile întregi, după nenumărate izbînzi, pentru care oamenii luptaseră îndelung, puteau să se bucure o clipă şi să spună: „În sfîrşit!" iar apoi, răsuflînd uşuraţi, să vadă de alte treburi grabnice. In toiul forfotei şi al grijilor sosi şi ceasul mult aşteptat, cînd maşina puternică şi frumoasă, construită din mii de piese complicate, era terminată pînă la ultimul bulon, pînă la ultimul şurub, la ultima piuliţă.

Inainte ca maşina să se fi întruchipat în metal, zeci de constructori prelucraseră toată experienţa în domeniul construcţiei de turbine, ca s-o poată folosi în noul aparat mult mai ingenios, mult mai economic şi mai inteligent, ridicînd randamentul, care include în el poeme de creaţie omenească, de căutări îndrăzneţe, de insuccese şi succese, descoperiri şi realizări.

Limbajul tehnic este un limbaj sec, un limbaj de calcule şi formule, dar creaţia este întotdeauna poetică şi în fiecare formulă dobîndită prin creaţie este inclus sufletul pasionat şi perseverent al omului-creator. Nopţi întregi de gîndire şi ceasuri nesfîrşite de experienţe repetate şi felurite, de modificări care-l determină pe cercetător să înlăture fără milă premiza pe care o îndrăgise atîta la început şi să caute iar soluţii, să controleze, să

şteargă cu guma iarăşi şi iarăşi, pînă ce găseşte în sfîrşit soluţia justă — iată ceea ce se ascunde într-o formulă cît de mică, în calculul rece, pe baza căruia se creează cele mai măreţe maşini.

Ca să creeze această turbină nouă, mai perfecţionată şi mai economică decît toate cîte au existat pînă acum, şi să ridice randamentul cu un singur procent — numai cu unul! — sute de oameni şi-au dăruit gîndul lor, voinţa şi talentul lor. Invenţiile şi descoperirile savanţilor şi constructorilor s-au unit cu munca migăloasă a atîtor sute de oameni sîrguincioşi şi plini de abnegaţie — laboranţi şi desenatori tehnici. Lîngă leagănul ei s-a desfăşurat munca la o mie cinci sute de desene, — pe mesele tehnologilor, pe birourile maiştrilor, pe maşinile-unelte ale muncitorilor.

Inainte ca noua maşină să devină ceea ce este acum, mii de oameni şi sute de mecanisme au lucrat pentru ea; au extras minereu şi cărbune, au fabricat metalul în furnale şi în cuptoare Martin producînd un oţel rezistent la căldură şi de cea mai bună calitate, au laminat lingouri incandescente între cilindrii laminoarelor, au întins, au schimbat profilul, au turnat metalul în forme şi au călit piesele turnate care urmau să se transforme în miile ei de piese.

Sute de maşini-unelte au degroşat, au strujit, au tăiat, au găurit şi au şlefuit bucăţile informe de metal, transformîndu-le în piesele scînteietoare ale unui mecanism de cea mai înaltă precizie. Şi iată că piesa turnată, greoaie şi butucănoasă, s-a prefăcut într-un ax neted şi strălucitor, gata să se rotească incontinuu cu o viteză de 3000 de ture pe minut, transmiţînd energia zămislită înăuntrul turbinei unei alte creaţii complicate a geniului omenesc — generatorul, producătorul curentului electric. Axul acesta sclipitor se va învîrti zi de zi, lună de lună, an de an, cu o viteză atît de vertiginoasă, încît, privindu-l, omul nici nu va fi în stare să-i urmărească rotaţia turbată şi nu-şi va da seama de forţa lui uriaşă decît după undele puternice de aer care-l vor izbi în faţă. O altă piesă turnată cu o formă ciudată şi cîntărind multe tone, o piesă care acum era îngropată într-un morman de pămînt asemenea unui monstru preistoric, se transforma încetul cu încetul într-un corp solid şi voluminos, menit să ţină ermetic închisă în pîntecele său forţa uriaşă a aburului ce-şi caută ieşire. Bucăţelele mici de oţel inoxidabil, de o formă foarte bizară, se transformau în palete pen-

tru roţile turbinei şi miile acestea de „muncitori neobosiţi" se pregăteau să preia, să dirijeze şi să folosească forţa nestăvilită a aburului, pentru a crea energia, scopul pentru care fusese construită această maşină uriaşă.

Turbina care se odihnea liniştită pe bancul din secţie reprezenta cea mai modernă maşină, în care se îmbinau o greutate comparativ nu prea mare cu o forţă maximă de un randament neîntrecut. Se apropia multaşteptatul ceas — ceasul încercării ei în uzină, cînd se va vedea că eforturile n-au fost zadarnice. Acum se va verifica fiecare piesă în parte în ceea ce priveşte calitatea şi legătura ei cu celelalte piese şi, după o cercetare îndelungată şi minuţioasă, se va putea spune în sfîrşit: „Iată, noua maşină trăieşte!"

Şi totuşi, ceasul acesta mult aşteptat şi solemn sosi într-o zi obişnuită, într-o zi ca toate zilele, cu forfotă şi cu zarvă — erau cu toţii în frigurile ultimelor pregătiri.

Se lăsase întunericul cînd bătrînul Perfiliev, care, în cursul vieţii lui, încercase zeci şi zeci de turbine, se aşeză lîngă ultima lui odraslă şi, îndreptîndu-şi umerii, îşi şterse faţa cu palma murdară de ulei. Alături de el răsuna vocea disperată a lui Garşin, care striga în receptorul telefonului:

Daţi drumul la aburi!...

Cineva vorbi cu glas scăzut:

— Kostea, Kostea, dă la o parte cana cu ulei! Ce stai?

Apoi, în liniştea care se aşternuse putea deslusi cu uşurinţă susurul aburului ce gonea pe ţevi.

Ania Karţeva tocmai lucra la un afiş al unei conferinţe tehnice despre muncitorii care aplică metode rapide, conferinţă programată pentru săptămîna următoare, cînd îi ajunse la urechi vestea:

— Incălzesc!

Ar fi vrut să-şi continue lucrul început, dar îşi dădu seama că nu mai e în stare să gîndească şi chiar cuvintele, cuvintele cele mai obişnuite, se mistuiseră ca prin farmec şi nu-şi putea aminti nici măcar în ce lună a anului se află. Sări de pe scaun şi începu să alerge spre secţie.

Aci, totul arăta ca de obicei: schimbul de noapte îşi lua în primire lucrul, iar cei din schimbul de zi se îndreptau spre duş, spre sălile organizaţiilor obşteşti sau spre ieşire. De astă

dată însă, la ieşirea din secţie nu mai domnea însufleţirea obişnuită — sub diferite pretexte, muncitorii rămîneau în secţii ca să asiste la acest prim şi hotărîtor ceas al încercării.

Pînă şi Torjuev, care îşi terminase munca, se oprise în spaţiul de circulaţie şi aştepta cu o înfăţişare voit nepăsătoare ca sîsîitul aburului să crească şi să se unească cu vuietul uniform şi molcom al maşinii care începuse să funcţioneze. Cu auzul lui încercat, el surprinse clipa cînd ritmul tot mai viu al rotaţiei deveni egal şi uniform — turbina se rotea liniştită, cu turaţii mici. După toate aparenţele, lucrurile erau în perfectă ordine. Torjuev mai zăbovi cîteva clipe ca să asculte zgomotul egal şi neîntrerupt al maşinii în funcţiune; răsuflă adînc, îşi aprinse pipa şi păşind agale, ca unul care întîrziase numai întîmplător în secţie — un om care nu se grăbeşte niciodată şi pe care nu-l interesează nimic — se îndreptă spre ieşire.

Intîlnindu-se cu el în spaţiul de circulaţie dintre maşini, Ania îl văzu aşa cum voia el să pară şi îşi zise mirată: „Pe unul ca ăsta, nimic nu-l scoate din ale lui."

Apoi porni şovăitoare spre bancul de probă, neştiind dacă va fi lăsată să treacă mai departe. I se îngădui însă. Erau cu toţii acolo — şi Polozov, care îşi ţinea urechea aplecată spre maşină, şi bătrînul Perfiliev, care asculta zgomotul maşinii cu o ţeavă ce semăna cu un stetoscop medical, şi Liubimov, pe faţa căruia se întipărise o expresie neaşteptată de bunătate şi sinceritate, şi Garşin, palid şi neobişnuit de serios, şi Kotelnikov, care încremenise ceva mai la o parte.

Profesorul era şi el de faţă. Făcu Aniei semn să se apropie, îi strînse cu putere mîna şi-i spuse:

— In astfel de clipe, oamenii devin mai frumoşi. Ia priveşte-l pe Alexeev!

Inginerul şef care în viaţa lui avusese prilejul să livreze aproape tot atîtea turbine cît Perfiliev, se mişca acum pe lîngă maşină cu agilitatea unui om de meserie, ascultînd-o şi determinînd după zgomot calitatea ireproşabilă a pieselor care o puneau în mişcare. Era obosit. Pungile de sub ochi i se umflaseră, ridurile de pe fruntea lui transpirată şi de pe obraji i se adînciseră şi păreau mai vizibile. Dar cînd îşi ridică ochii ca să comunice directorului că „totul e în ordine!" în privirea lui strălucea o bucurie atît de mare, încît pungile de sub ochi şi ridurile păreau că dispar. Aceşti doi oameni, strîns legaţi prin

grijile şi răspunderea comună, discutau între ei, dar, de astă dată, nu cu vorba, ci cu gîndul. Era o discuţie care privea nu numai calitatea unuia sau altuia dintre mecanismele acestei maşini, fabricată sub îndrumarea lor, ci şi întreaga lor viaţă, bogată şi complexă. „Ce fericire!" îşi spuneau ei. „Vezi asta-i fericirea şi noi doi avem astăzi toate motivele să fim fericiţi."

Aşa gîndea Alexeev, dar rosti cu glas tare:

— Pare-se că totul e în ordine!

Iar Nemirov, drept răspuns, îi strigă:

— Acum, trebuie să ne apucăm de cea de-a doua!

Zadarnic se străduia Nemirov să-şi păstreze expresia calmă şi stăpînită, expresia lui dintotdeauna, cu care cei din uzină erau atît de obişnuiţi. De astă dată, nu izbutea: însufleţirea i se citea pe faţă. Livrarea noii turbine, evenimentul acesta atît de aşteptat, pentru înfăptuirea căruia se depuseseră atîtea eforturi, însemna o mare victorie. Şi mai era ceva: pe Nemirov îl mişca şi îl atrăgea dintotdeauna clipa în care o maşină nouă prinde viaţă, clipa în care se pune în mişcare şi începe să funcţioneze. Îşi dădea seama cît de mare este forţa care clocoteşte în labirintul maşinii şi care întoarce, ca pe o jucărie, roţile grele ale rotorului, şi totul îi era drag şi apropiat: şi atmosfera în care se făceau încercările, şi feţele îngrijorate, dar care se înseninau treptat, şi discuţiile laconice dintre ingineri şi muncitori, şi figura aceasta de bătrîn gîrbov a lui Perfiliev, care continua să se agite în jurul turbinei cu neîncredere şi încordare; o ascultase pare-se din toate părţile şi încetul cu încetul teama îl părăsi, dar continua să-şi facă de lucru pe lîngă ea, ascultînd-o şi controlînd-o necontenit... „Nu există oameni mai buni decît veteranii uzinelor!" repeta Grigori Petrovici privindu-l. „Da, se gîndea el, caracterele acestor oameni se formează an de an şi, cu timpul, ajung atît de devotaţi producţiei, încît nici nu mai pot să trăiască departe de ea... Oare şi eu sînt la fel?" se întrebă Nemirov şi îşi dădu seama cu mîndrie că şi el era „o părticică din uzină", că nici el nu mai putea trăi fără necazurile şi bucuriile pe care le întîmpini în producţie.

Ania Karţeva, care asista pentru prima oară la încercarea unei turbine, ajunsese şi ea la aceleaşi concluzii şi se gîndea că şi-a ales bine meseria, că niciodată nu-şi va dori o alta şi că acum trebuie să treacă neapărat în sector ca să vadă şi să simtă aportul ei în muncă, aşa cum îl simţeau cei din producţie pe

al lor. Dar poate că ei nici nu se gîndesc la asta. Poate că cei ce fac acum încercarea şi răspund pentru ea nici măcar n-au timp să simtă poezia acestor clipe! Şi totuşi, clipele acestea sînt atît de măreţe şi de frumoase tocmai pentru că toţi aceşti oameni — şi cei de aici, de lîngă bancul de probă şi cei de prin colţurile cele mai îndepărtate ale secţiei — toţi trăiesc acum într-o aşteptare încordată, cu sufletul plin de teamă, dar şi de încredere nemărturisită, că totul „va trece cu bine" şi că maşina e perfectă.

Ania văzu cum lăcătuşii-montori se înghesuie lîngă banc. Se aflau acolo şi Gusakov şi Efim Kuzmici — amîndoi încremeniţi şi cu ţigările stinse între dinţi — şi Grunia Klementieva şi Katia Smolkina, strîns îmbrăţişate şi grozav de vesele; Valia Zimina, care părea înmărmurită, se urcase sus în cabina macaralei; băieţii din brigada lui Pakulin se întorseseră în secţie în haine noi şi cu cravate la gît, iar ucenicii se căţăraseră pe batiurile maşinilor, pe scăriţe şi pe uriaşele piese turnate, ca să poată vedea totul cît mai bine şi să nu le scape nimic. Printre ei, dar mai sus decît ceilalţi, se afla Keşka Stepanov şi Ania băgă de seamă că faţa lui nu mai avea acum expresia aceea de nepăsare şi de lene ; îşi ţinea buzele întredeschise, iar ochii sorbeau cu nesaţ noile impresii.

„Vezi, băiatul ăsta ar putea fi îndrumat acum spre o muncă adevărată, îşi spuse Ania după o clipă de gîndire. Cu o singură condiţie însă : să i se dea să facă ceva interesant şi pe înţelesul lui. Dacă şeful lui — dar cine-i şeful lui ? — ar putea să-şi dea seama ce înseamnă pentru Keşka ceasul acesta !"

Apoi se gîndi la toţi oamenii aceia care nu voiau să plece acasă şi la ceilalţi care lucrau în schimbul de noapte şi urmăreau de departe tot ce se petrece pe banc ; era sigură că doreau să audă un cuvînt bun despre maşina făurită de ei. Da, bucuria acestor clipe, bucuria pe care o trăia întregul colectiv al secţiei, trebuie sărbătorită printr-o manifestare colectivă. Se vede însă că nu numai ei îi treceau prin minte astfel de gînduri, pentru că pe banc apărură Vorobiov, Didenko şi Nemirov, care dădu ordin să se întrerupă munca pentru un sfert de oră. Oamenii se îngrămădiră lîngă banc, mitingul se înfiripă de la sine...

Cuvîntările au fost scurte, iar aplauzele lungi şi unanime. Viktor Garşin, care toată ziua nu făcuse altceva decît să strige la toată lumea şi să-i sîcîie pe montori, se învîrtea acum printre oameni, vesel şi gălăgios. Teama şi emoţia, deosebit de puter-

nice la omul acesta care se aprindea uşor, făcuseră loc de astă dată unei voioşii nestăpînite. Îi bătea pe umeri pe montori, rîdea cel dintîi de propriile lui glume şi căuta mereu să sărute pe muncitoarele tinere stîrnind o veselie gălăgioasă.

Vorobiov rostea urări de bine în cinstea conducătorilor de lucrări, a celor mai buni brigadieri, a celor mai de seamă fruntaşi şi fiecare era aplaudat, fiecare era împins în faţă şi ridicat pe braţe. Ania se simţi stingherită cînd îşi auzi numele printre cei evidenţiaţi, dar toţi o aplaudară cu sinceritate şi ea observă cu bucurie deosebita însufleţire cu care o primi tineretul.

Un singur om fusese uitat — Alexei Polozov.

Alexei nu venise împreună cu cei din conducerea secţiei la miting, ci rămăsese cu cîţiva muncitori lîngă turbina care fusese oprită, ca să controleze rulmenţii şi transmisiile. Faţa lui, slăbită în ultimile zile, era acum senină şi calmă. Aplauzele şi strigătele ajungeau pînă la el şi, în răstimpuri, se uita spre locul unde se ţinea mitingul; tare ar fi dorit să se ducă şi el acolo, dar nu putea să părăsească lucrul şi dealtfel voia să vadă singur cum „se comportă" rulmenţii.

Ania observă lipsa lui Alexei şi se necăji că-l uitaseră tocmai pe el. Căută cu privirea capul lui zburlit, aplecat, deasupra mecanismului deschis şi pentru o clipă, îşi simţi sufletul cuprins de o duioşie neaşteptată — da, aşa e Alexei: în zilele obişnuite e întotdeauna în frunte, dar cînd e cîte o sărbătoare, trece în umbră! Cei de felul lui sînt întotdeauna trecuţi cu vederea... îşi spunea ea.

Dar deodată se auziră cîteva glasuri care strigau:

— Polozov! Polozov!

Ania se aştepta ca el să refuze să vină, îi era teamă să nu se simtă stingherit, dar Polozov spuse pe dată:

— Ia te uită, diavolii, şi-au adus totuşi aminte de mine!

Veni cu plăcere în mijlocul oamenilor, se lăsă purtat pe braţe, ridică şi el pe alţii, apoi îşi netezi părul răvăşit şi se înapoie la banc. Ania îl urmărea zîmbind: de ce şi l-o fi închipuit oare ca pe un om care se ţine veşnic în umbră? Omul ăsta se simte în secţie ca la el acasă; chiar aşa, ca la el acasă.

După miting, secţia se goli repede.

Ania se întoarse în biroul ei şi se aşeză la masă, dar n-avea chef de lucru... Abia acum resimţea oboseala de pe urma încordării nervoase a acestor ore.

In uşă apăru Keşka.

Fără să vrea, Ania se uită la el cu ciudă.

— Vreau să plec din secţie! — zise el, lăsîndu-şi capul în piept. Nu i se vedeau decît sprîncenele încruntate peste care cădeau şuviţe de păr.

— Unde? — întrebă Ania mirată şi îşi spuse cu necaz că ea nu înţelege nimic din psihologia acestor băieţi: chiar astăzi fusese încredinţată că munca plină de avînt a secţiei îl pasionase pe Keşka.

— La secţia de căi ferate! La locomotive... Acolo se caută ucenici.

Ania oftă.

— Păi bine, Keşka, — zise ea, încercînd să-şi păstreze calmul, — te-au învăţat doar strungăria. Te pregăteşti să dai examenul şi să intri în categoria a patra. Ai să-l dai în luna mai şi ai să devii un muncitor cu răspundere proprie. Oare e posibil să-ţi schimbi aşa deodată, gîndurile?

Keşka tăcea, tîrşindu-şi pe podea talpa ruptă a cizmei.

— Ai fost de faţă cînd s-a pus în funcţiune turbina?

După ce tăcu un timp, Keşka bombăni morocănos:

— Ei şi ce-i cu asta?

— Păi ţie nu-ţi face plăcere să ştii că în această maşină uriaşă şi ingenioasă există şi partea ta de muncă?

— Dar unde-i partea mea? — se oţărî Keşka ridicîndu-şi capul.

Aici era toată nenorocirea: părea că băiatul acesta lucrează cu ochii închişi, fără să-şi dea seama de ce face ceea ce făcea. I se părea mai interesant să lucreze pe o locomotivă care aleargă prin secţii nu numai pentru că în el mai dăinuia dorinţa copilărească de a se plimba, ci pentru că munca de acolo era, în ochii lui, o muncă mai concretă.

— Evdokia Pavlovna o să fie tare amărîtă, Keşka, — zise Ania şi, căutînd să găsească drumul spre sufletul lui, adăugă, la întîmplare: — Şi eu, de asemenea. Credeam că eşti un băiat curajos şi, cînd colo, nu eşti decît un laş.

Keşka îşi ridică revoltat capul:

— De ce?

— Pentru că ţi-e frică de strung, ţi-e frică de o muncă mai complicată, ţi-e frică să înveţi şi să întrebi!

Keşka tăcea. In odaie se auzi din nou tîrşîitul cizmei pe podea — îndărătnic şi deznădăjduit.

— Oare nu te-ai săturat să-i vezi pe ceilalţi cîştigînd în timp ce tu nu cîştigi nimic? E ruşinos! Ia te uită la cizmele tale, ce rupte sînt! Cînd ai să începi să cîştigi şi tu ca orice muncitor, ai să te îmbraci şi ai să-ţi cumperi haine. Ai văzut ce bine îmbrăcaţi sînt băieţii din brigada lui Pakulin?

— Cine nu i-a văzut? — răspunse Keşka posomorît. In glasul lui se simţea invidia.

Tonul acesta duşmănos o duru pe Ania. De unde a răsărit oare în sufletul băiatului simţămîntul acesta? Şi de ce a răsărit?

— Care va să zică, nu vreţi să mă treceţi în altă secţie?

— Nu! — făcu Ania tăios.

Keşka îşi mai tîrşîi odată cizma pe podea, apoi bătu din picior pentru ca să se prindă talpa care se desprinsese de tot şi o zbughi din birou, fără să mai spună bună ziua.

Chiar în clipa aceea intră în biroul Aniei, Alexei Polozov, care se lăsă obosit într-un fotoliu. Privirea îi sclipea de însufleţire.

— Ei, cum merge? — îl întrebă Ania.

— Deocamdată, totul e bine.

— Stai pînă la sfîrşit?

— Sigur. Eu nu pot să plec.

Şi, după un timp, adăugă:

— Dar dumneata?

— Nici mie nu-mi vine să plec.

Din pricina oboselii, Alexei îşi ţinea ochii uşor întredeschişi. Totuşi, privirea lui era la fel de strălucitoare. Privindu-l, Ania îşi aminti că în timpul mitingului, el rămăsese la banc să lucreze, fără să-i treacă măcar prin minte să-şi facă din asta un merit. După şedinţa de alegeri şi după darea de seamă, Ania se apropiase triumfătoare de el şi îl întrebase: „Ei, ţi-a plăcut cum am vorbit?“ Era sigură că-i plăcuse, dar voia s-o audă din gura lui, tocmai fiindcă-l ştia zgîrcit cu vorbele de laudă. „La drept vorbind, nu mi-a plăcut, îi răspunsese el, strîngîndu-şi ochii. Ideea principală era justă, propunerea lui Vorobiov era şi ea justă... dar vezi... dumneata ai scontat pe efecte, atunci cînd ai folosit imaginea aceea cu rîul şi cu şuvoaiele. Şi asta n-avea nici un rost.“ Ea se supărase, dar după aceea îi dăduse dreptate: într-adevăr, n-avea nici un rost să alergi după

efecte ieftine. Oamenii sînt doar deştepţi şi înţeleg singuri totul.

Polozov îi plăcea din ce în ce mai mult. Dorea să-i cîştige prietenia, dar, în acelaşi timp, îşi dădea seama că lucrul nu-i va fi prea uşor.

Viktor Garşin intră şi el în cabinet şi se trînti în alt fotoliu :

— Ce să fac ? Să dorm sau să mă plimb ? Cine merge cu mine ?

Se uită la Polozov, apoi la Ania şi adăugă căscînd :

— Dealtfel, pe Alexei Alexeevici nu-l poţi urni din secţie pînă noaptea tîrziu ; despre asta, nici nu mai încape vorbă. Dar dumneata, Ania, ce ai de gînd ? Te pomeneşti că nici dumneata nu vrei să dormi, din solidaritate cu entuziaştii ?

— Da ! — răspunse Ania. — Mi-ar părea rău să plec acum.

Garşin începu să fredoneze fals o melodie şi îi făcu Aniei cu ochiul :

— Vai, iubesc atît de mult...

Şi se pregăti să se ridice, dar tocmai atunci intră ca o furtună Valia, care probabil că izbutise să se ducă acasă, după miting, pentru că acum era îmbrăcată într-o rochie de culoare deschisă, cu o jachetă de blană pe deasupra. Purta pantofi cu tocul înalt, iar pe cap avea o pălăriuţă, de sub care i se revărsau pe umeri buclele ondulate cu grijă.

Ştiindu-se elegantă şi drăguţă, Valia era veselă, dar şi puţin intimidată ; luă de pe birou mapa cu ultimele propuneri, oftă şi, fără s-o dezlege, ci numai jucîndu-se cu şnurul ei, zîmbi cu un aer vinovat.

Garşin îşi scoase carneţelul de notiţe, îşi însemnă ceva, rupse foaia şi o aruncă deasupra mapei :

Încă o propunere de raţionalizare, Valicika, poţi s-o adaugi la celelalte.

Şi, schiţînd cîteva mişcări de gimnastică cu braţele, zise :

— Mă duc să fac un duş. După aceea, am să mă simt ca un nou născut.

Valia se întoarse şi, citind biletul, roşi pînă în vîrful urechilor.

Polozov întrebă zîmbind :

— Ania, ştii ce cînta Garşin ? „Vai, iubesc atît de mult...

— ...paletele turbinei !“ — termină Ania rîzînd.

— Cred că dumitale ţi-a cîntat asta! — zise Alexei şi schiţă un gest de lehamite cu mîna. — Ştii ceva? Hai să nu mai vorbim despre palete! Mi-au scos sufletul. Cîteodată, însă, îmi pare sincer rău că nu mă pricep să fac versuri. Ania, ai observat că atunci cînd se face proba şi se dă drumul la aburi... se aude un sunet? Seamănă cu un susur sau mai degrabă cu o şoaptă... Parcă cineva te întreabă: „Ai controlat totul? Uite, acum încep să mă rotesc şi să presez." Şi tu stai locului ca încremenit şi controlezi minuţios pentru a suta oară... Dar oamenii? Ai observat expresia lor? Feţele exprimă aşteptare, nerăbdare... dorinţa de a se elibera, mîndrie, neliniştea care îi macină: „Dar dacă?" Nu, aici se întîmplă totul dintr-odată! Vezi, despre asta s-ar putea scrie versuri! Dacă aş fi pictor, aş picta un tablou cu această temă. Bineînţeles că aş picta şi maşina pe care au construit-o oamenii, dar, în primul plan i-aş înfăţişa pe oameni — creatorii ei. Şi aş intitula tabloul: „Creatorii"... Rîzi?

— Nu, mă bucur că eşti aşa.

Ascunzînd în buzunar bileţelul lui Garşin, Valia închidea şi deschidea mereu mapa. Ania îşi dădea seama că fata nu are nici un chef de lucru, dar nu ştia dacă trebuie s-o lase să plece sau, dimpotrivă, s-o reţină spre binele ei. S-o reţină... dar cum? Ce-o fi cu Garşin? De ce se poartă aşa? Vrea să se distreze sau poate că doreşte, pur şi simplu, să se răzbune pe ea? Ania era aproape sigură de conţinutul bileţelului.

— Ai vorbit foarte frumos, Alexei Alexeevici! — oftă Valia. — Astăzi eşti fericit, nu-i aşa?

— Nu m-am gîndit la asta, dar cred că sînt foarte fericit, — zise Polozov. — Cred că nu există pe lume fericire mai deplină şi mai trainică decît asta!

Garşin se întoarse bine dispus şi îmbujorat. Nimeni n-ar fi putut să spună acum că omul acesta voinic şi chipeş nu părăsise uzina timp de douăzeci şi patru de ore.

Valia începu să frămînte şi mai tare şnurul mapei şi se întoarse spre Polozov cu o expresie de aşteptare şi de neliniştе:

— Spuneai... că asta este fericirea cea mai deplină, cea mai... Cu alte cuvinte, dumneata nu mai ai nevoie de nimic altceva?

— Nu trebuie să exagerăm, Valia! — răspunse Polozov

rîzînd. — Ţie îţi trebuie neapărat un logodnic bun. Dar numai unul foarte bun. Nu cumva să te îndrăgosteşti de unul mediocru.

Valia roşi. Era atît de emoţionată, încît îi dădură lacrimi.

— Eu te-am întrebat serios! — spuse ea pe jumătate supărată. — Asta îţi umple cu adevărat viaţa?

Pare-se că în clipa aceea Valia se gîndea să ia o hotărîre foarte importantă pentru ea.

Polozov nu înţelese însă lucrul acesta şi îi răspunse la fel de glumeţ:

— Eu, unul, nu sînt un dascăl bun ca să te pot învăţa ce e viaţa şi nici nu mă pricep să tălmăcesc dorinţele fetelor.

Şi, observînd expresia posomorîtă de pe chipul Valiei, adăugă:

— Dacă îţi place foarte mult munca pe care o faci şi i te dăruieşti, îţi umpli viaţa. Aşa, cel puţin, mi se pare mie.

— Să nu-l crezi, Valicika! — glumi Garşin, atingîndu-i degetele care frămîntau şnurul. — Hai să mergem! Te conduc pînă la autobuz. Dacă mai rămîi aici, e în stare să te ţină pînă mîine dimineaţă.

Valia sări în picioare se uită la Ania şi anunţă cu hotărîre:

— Am plecat, Ania Mihailovna. Mîine am să fac tot, tot ce trebuie!

Dacă alături de ea n-ar fi fost Garşin, ci altcineva, Ania ar fi oprit-o cu orice preţ. Dar Garşin zîmbea ironic şi provocator. Dealtfel, cu ce drept s-ar fi amestecat ea în fericirea Valiei, dacă fericirea ei era Garşin?

— Du-te, du-te! — spuse ea şi, luîndu-şi rămas bun, îi strînse mîna lui Garşin privindu-l drept în ochi, de parcă l-ar fi prevenit: bagă de seamă! Ştiu tot. Să n-o necăjeşti!

— Perfect! — zise vesel Garşin şi deschise larg uşa, lăsînd-o pe Valia să treacă înainte.

Intrînd în secţie, Valia îşi roti privirea să vadă dacă Arkadi Stupin nu se află cumva pe acolo — ar fi fost foarte penibil să se întîlnească tocmai cu el! Dar Arkadi nu era.

Garşin păşea alături de Valia, de parcă nici n-ar fi fost conştient de prezenţa ei, iar la rîndul ei, Valia căuta şi ea să arate aceeaşi indiferenţă. Din cînd în cînd, mîinile lor se întîlneau ca din întîmplare şi această atingere fugară îi trezea Valiei un sentiment de fericire, dar şi de spaimă în acelaşi timp. În bileţelul lui cu „propunerea de raţionalizare" scria: „Hai să fu-

gim împreună de aici!" Valia nu știa ce o să se întîmple cînd aveau să rămînă singuri, ce-i va spune el și ce va răspunde ea; știa un singur lucru: că alături de ea se află Garșin, că ea îi plăcea și că o invitase să se plimbe cu el.

In sfîrșit, iată-i în afara uzinei!

— Nu-mi vine să cred că te văd aici, pe pămînt, și nu în ceruri! — zise el, luînd-o de braț. — Zău dacă înțeleg ceva! Plutești deasupra secției ca o pasăre și nimeni nu poate să te cheme sau să ajungă la dumneata! Te apropii în zbor, întărîți omul și p-aci ți-e drumul!... De astă dată însă s-a terminat... Mergi cu mine pe „acoperiș" să tragem un chef. Dă-mi mîna, Valicika!

Valia se fîstîci. Ea nu fusese în viața ei la un restaurant, iar într-un astfel de restaurant îi era de-a dreptul frică să intre. Rochia ei elegantă i se păru dintr-odată prea modestă, iar buclele, pe care și le făcuse singură, i se păreau neizbutite. Garșin îi înțelese gîndurile și o măsură din cap pînă în picioare:

— Ești foarte bine, Valicika! O să bem șampanie și o să dansăm pînă la ziuă.

— De băut, n-am să beau! — zise Valia hotărîtă și îl privi rugătoare; îi era teamă că se va răzgîndi și nu va mai merge.

— Bine! — încuviință el. — Ai să iei un sirop. Cred că n-ai nimic împotrivă, nu-i așa? Eu însă am să înghit un păhărel ca să mai prind puțin curaj. Ei și acum, hai să mergem!

Valia își grăbi pasul spre stația de tramvai, dar Garșin se opri în mijlocul străzii și, ridicîndu-și mîinile, făcu semn unui taxi care se apropia. Șoferul, frînă gata-gata să dea peste el.

— Te rog din suflet: cît mai repede spre centru, e în joc viața unui om! — strigă Garșin. Zmuci ușa, o vîrî pe Valia în mașină, sări și el și cu un alt glas, de data aceasta poznaș, îi strigă șoferului:

— La „Evropeiskaia", cu maximum de viteză! N-o să regreți!

Și, cuprinzînd în palmele sale uriașe mîna micuță a Valiei, îi șopti:

— Dacă-i bal, bal să fie!

Intre timp, cabinetul tehnic se golise. Ania ședea la biroul ei, cu capul sprijinit în mîini; încerca să deslușească zgomo-

tele care răzbăteau din secție și se uita la Alexei Polozov. Stînd aproape culcat în fotoliu, cu picioarele lui lungi în pantaloni albaștri de lucru întinse spre mijlocul camerei, acesta adormise ca un tînăr după o zi de muncă încordată.

Ania îl privea și se gîndea că Garșin s-a consolat destul de repede; își dădea seama că ei nu-i părea însă rău, — înseamnă deci că nici n-a ținut la el; Valia însă părea foarte îndrăgostită de Garșin și poate că ar fi trebuit s-o oprească. Dar oare poți opri așa ceva?... Garșin n-are să se îndrăgostească de ea. Nu-i el omul care să iubească pe altcineva decît pe sine! „Ce-a fost, a trecut", spusese el atunci. Inseamnă deci că a fost totuși ceva?... Dar ce importanță mai poate avea asta pentru ea?

Gonindu-și gîndurile acestea fără rost, Ania începu să se gîndească din nou la evenimentele din seara aceea: așteptarea aceea chinuitoare, clipa emoționantă cînd aburul pornise să pătrundă în turbină, mitingul la care fusese salutată și ea împreună cu alții, mulțumirile calde ale tovarășilor pentru stăruința ei. Cît de neașteptat și de frumos fusese totul!... Iar oamenii parcă erau alții... Sau poate că acesta era adevăratul lor fel de a fi? Directorul e încă foarte tînăr și ei nu i s-a părut chiar atît de rece ca înainte și Liubimov parcă nu mai avea aerul acela funcționăresc dintotdeauna. Dar Polozov? Ce drăguț a fost Polozov! „Ia te uită diavolii, și-au amintit totuși de mine!" Așa a spus și s-a întors în mijlocul oamenilor, așa cum te întorci la tine acasă, unde n-ai nevoie nici să te prefaci, nici să ascunzi ceva...

— Am dormit mult? — întrebă Alexei tresărind și își frecă ochii, somnoros; dar pleoapele parcă nu voiau să-l asculte. — N-a fost nimeni pe aici? — urmă el, arătînd cu capul spre secție. Pe fața lui somnoroasă apărea treptat o expresie de îngrijorare.

— Dormi mai departe! Totul merge bine! — zise ea, mirîndu-se că simte față de el atîta duioșie.

— Mă duc să mai controlez.

Își trecu palmele peste față, prin păr, îi zîmbi Aniei și ieși grăbit. Ania înțelese că zîmbetul acesta nu înseamnă nimic și că deocamdată, ea nu ocupă nici un loc în gîndurile lui.

PARTEA A TREIA

1

Zorile începuseră să se reverse. Se anunța o zi minunată, una din acele zile de vrajă cum sînt multe la Leningrad, primăvara ; orașul mai era încă învăluit în ceață, dar soarele căuta s-o străpungă, trimițînd o lumină plăpîndă ; pojghițele subțiri de gheață trosneau încă ușor sub picioare, dar ziua făgăduia să fie frumoasă ; atmosfera era aproape neclintită, proaspătă și doar din cînd în cînd trecea cîte o mașină acoperită, care lăsa în urma ei un miros puternic de pîine caldă.

Iakov Vorobiov umbla grăbit pe străzile frumos pavoazate și întîlnea la tot pasul oameni elegant îmbrăcați care mergeau agale, așa cum e obiceiul într-o zi de sărbătoare. Aerul lui preocupat nu se prea potrivea cu atmosfera generală și oamenii se uitau la el, de parcă ar fi vrut să-l întrebe : „Ce-i cu dumneata, tovarășe ? Nu cumva ți s-a întîmplat vreo nenorocire ?"

În afară de el, alți singuratici nu se mai zăreau pe stradă. Oamenii mergeau în grupuri, cu familiile lor, în jurul celor mari se înghesuiau copiii și aproape fiecare copil strîngea în mînă un steguleț roșu. Pe la răscruci apăruseră vînzători de baloane pe care le vindeau cît ai bate din palme. Balonașul cumpărat era prins de un nasture de la palton și, după cîteva clipe, îl vedeai legănîndu-se deasupra capetelor copiilor și oamenilor mari.

1 Mai ! De cîte ori nu întîmpinase și Vorobiov, cu aceeași voie bună, această dimineață ! Acum însă, îl copleșeau grijile:

o să izbutească tîmplarul să pregătească beţele pentru pancarte? Se va aduna oare la timp întreaga secţie? Macheta turbinei va avea o înfăţişare destul de impunătoare, atunci cînd vor trece prin piaţa inundată de oameni?

De-a lungul gardului nesfîrşit al uzinei se zăreau indicatoarele albe, care marcau locul de adunare al fiecărei secţii. Lîngă fiecare indicator nu se aflau deocamdată mai mult de doi-trei oameni, iar din secţia turbine nu-şi făcuse încă nimeni apariţia.

Văzîndu-l pe Didenko, Vorobiov îi zise tulburat:

— Da' greu se mai adună oamenii!

Didenko cunoştea bine aceste clipe de nesiguranţă şi de grijă, deosebit de grele pentru un conducător tînăr.

— N-ai decît să-ţi faci griji dacă n-ai altceva mai bun de făcut? — îi răspunse el zîmbind. — Încă nu s-a pomenit în istorie ca cei de la turbine să nu se ţină de cuvînt!

Incetul cu încetul, oamenii începură să se adune, dar nu se opreau la locul indicat pentru adunare, ci se plimbau de colo pînă colo, căutîndu-şi cunoscuţii. In faţa porţii principale, deasupra căreia era instalat un megafon, începuse dansul. Vorobiov o zări pe Valia Zimina. Purta o pălăriuţă albastră, împodobită cu două pene care fluturau în bătaia vîntului şi care îi dădeau un aer grozav de uşuratic. Vorbea nepăsătoare cu Garşin. Vorobiov se apropie de ea şi o întrebă sever despre beţele pentru insigne.

— S-a dus Anna Mihailovna cu băieţii să le ia! — răspunse Valia şi, odată cu primele sunete ale muzicii, îşi puse mîna pe umărul lui Garşin, uitînd, se vede, că în această zi avea şi unele sarcini de îndeplinit.

Jenea Nikitin se plimba cu o fată grăsuţă, încălţată cu nişte pantofi cu tocuri peste măsură de înalte. „E cochetă, dar, pînă la urmă, o să obosească grozav", îşi spuse Vorobiov în treacăt. Se gîndi să-l strige pe Jenea, dar acesta îl salută şi se întoarse grăbit spre fată, arătîndu-i prin aceasta că nu doreşte să întrerupă o discuţie atît de interesantă. Ce-o fi cu Jenea? Oare a uitat că este secretarul organizaţiei de Comsomol şi că răspunde pentru tineret?...

Zărindu-l pe Nazarov, care îi luase locul ca organizator al grupei de partid în sectorul patru, Vorobiov porni în întîmpinarea lui şi îl întrebă, oarecum iritat, unde se află grupa lui de partid şi unde sînt insignele. In ajun, Karţeva împreună cu

pictorii şi comsomoliştii din secţie lucraseră toată seara la insignele de fruntaşi pentru sectorul patru. Din pricina grabei, uitaseră însă că insignele trebuie prinse de ceva şi Vorobiov izbuti de-abia seara tîrziu, pe la zece, să se înţeleagă cu un tîmplar, care-i făgădui să meşterească pînă a doua zi dimineaţa nişte beţe subţiri şi uşoare.

— Anna Mihailovna e la tîmplar, împreună cu băieţii, şi prind insignele pe beţe, — răspunse liniştit Nazarov. Apoi, făcu prezentările: — Iakov Andreici, soţia mea şi urmaşii mei!

Patru copii, de vîrste diferite, alergau care încotro şi mama lor îi striga într-una, de frică să nu se rătăcească prin mulţime. Îi zîmbi prietenește lui Vorobiov, care se simţi dintr-odată ruşinat; era sărbătoare, şi el plictisea oamenii cu întrebările lui!

Uitîndu-se în jur, observă că se adunaseră mulţi oameni şi că dinspre bulevard se revărsa acum un şuvoi nesfîrşit. Ca să se joace şi să alerge mai în voie, copiii încredinţaseră părinţilor steguleţele lor roşii. Aceştia se postaseră în piaţă, de parcă ar fi făcut parte din „serviciul de ordine" şi, cu steguleţele în mînă, strigau din cînd în cînd copiilor să se mai astîmpere.

Sosi şi Evdokia Pavlovna Stepanova împreună cu cei trei băieţi ai ei. Îl salută pe Vorobiov şi porni să-şi caute secţia, luîndu-i cu ea pe cei mai mici, în timp ce Keşka rămase pe loc să-i aştepte. Era ca scos din cutie — cu ghetele lună şi purta o scurtă cu fermoare. Şi dintr-odată în jurul lui se adună un grup de băieţandri, tot atît de curat îmbrăcaţi şi neobişnuit de serioşi. Văzîndu-l pe Vorobiov, băieţii îşi luară un aer grav şi, după ce îl salutară, îi strigară în cor:

— Bună ziua Iakov Andreici!

Chiar în clipa aceea ieşi pe porţile uzinei un autocamion, pe care era montată macheta turbinei. Suprafeţele ei argintii sclipeau în bătaia soarelui, ţevile groase şi îndoite aveau o înfăţişare deosebit de impunătoare iar liniile armonioase ale regulatorului îţi atrăgeau atenţia; era limpede că fiecare piesă a acestui mecanism fusese lucrată cu multă dragoste.

Din cabina şoferului sări Polozov şi se trase cîţiva paşi îndărăt, împreună cu Vorobiov, ca să poată admira mai bine macheta.

— E frumoasă, nu-i aşa?

Camionul trecu în fruntea secției turbine și pe dată muncitorii de la turbine făcură roată în jurul lui, înghesuindu-se de-a curmezișul străzii. De astă dată, lui Vorobiov i se păru caraghioasă neliniștea pe care o încercase cu puțin înainte.

Se apropie și Torjuev, într-un palton nou cu umerii largi, cu o pălărie de fetru pe cap și cu o rozetă roșie la butonieră. Dîndu-și aere de om cu vază, se opri puțin mai departe, ca să poată fi văzut de toți și își aprinse pipa lui fistichie. Părea încredințat că va fi poftit să treacă în primul rînd, printre fruntașii secției... Nu, prietene, prea multe vrei! Ca să defilezi la o astfel de sărbătoare printre fruntași, nu ajunge să lucrezi peste normă — trebuie să lucrezi și cu suflet!

Iată-l și pe Erohin! Aproape că aleargă, de frică să nu întîrzie. E singur. Înainte, venea la manifestații împreună cu soția lui, o femeie tînără și drăguță, cu o cicatrice adîncă pe față. Acum, soția lui trebuie să nască — Erohin e îngrijorat, dar și mîndru în același timp — așa că nu-i îngăduie să meargă nicăieri. Mai știi? Te pomenești că o love̦ște cineva din greșeală sau face un pas greșit și cade...

Vine și Grunia. E singură. Efim Kuzmici a plecat împreună cu Galocika să asiste la parada militară; bătrînul primise un bilet la tribună. Deasemenea și Kolea Pakulin — era doar învingător! Nefiind de față socrul ei, Grunia nu se mai temu de nimic; se apropie de Vorobiov, îi prinse la butoniera paltonului o fundă de mătase roșie și, înainte de a se așeza în rînd, lîngă prietenele ei, îi aruncă o privire care îi pătrunse în suflet. „Ehei, Grunicika, bine-ar fi să te pot lua de braț în fața tuturor și să merg alături de tine, fără să mă sfiesc! Priviți-o! Ea e soția mea, dragostea mea..."

— Ne întîlnim la director, — șopti Grunia. — M-a invitat...

Și se grăbi să se îndepărteze. Liubimov și bătrînul Gusakov căutau să-l ajungă din urmă pe Vorobiov, iar după ei venea Volovik cu soția lui.

Asia se refugia sfioasă lîngă bărbatul ei — era sărbătoare, oamenii erau veseli, copiii nu mai conteneau cu strigătele, și numai ea se simțea tristă. Îi era rușine de tristețea ei, dar ce putea să facă? Poate că ar fi vrut și ea să uite totul și să se veselească împreună cu ceilalți.

— Mă bizui pe dumneata, Asia, — i se adresă Vorobiov. — Dumneata cînți frumos, nu-i așa? Du-te la comsomoliste să cînți cu ele!

— Știu eu? Să vedem... Am cam uitat cîntecele... — șopti Asia, uitîndu-se la soțul ei, de parcă l-ar fi rugat s-o ajute, în timp ce obrajii i se îmbujorară și ochii începură să-i strălucească.

— O sarcină obștească nu poate fi refuzată! — zise Vorobiov și o trase către comsomoliști. — Băieți, faceți cunoștință cu Asia Volovik! V-o încredințez ca să vă dea tonul la cîntece. Să-i audă toată lumea pe cei de la turbine.

Iat-o în sfîrșit și pe Karțeva: comsomoliștii o ajută să aducă pancartele. E elegantă și plină de însuflețire, iar comsomoliștii glumesc și rîd tot timpul — doar e sărbătoare! Vorobiov se apropie și ridică pancartele; vrea să vadă dacă nu-s prea grele. Timp de o clipă îl invidiază pe Nazarov — ce bine e să defilezi în fruntea unui sector în care toți sînt fruntași!

Organizatorii grupelor de partid se apropiară grăbiți de Vorobiov, rînd pe rînd, ca să-i dea de știre că toate sectoarele sînt prezente... Dintr-o sută patru oameni au venit o sută unu — doi sînt bolnavi... Dintr-o sută cincizeci — o sută patruzeci și șapte...

— Incolonarea!

Sosește și Alexeev. Sare din mașină și se așează în fruntea coloanei, alături de Didenko și de președintele comitetului de întreprindere.

— Oho, cei de la turbine, sînt astăzi în frunte! — exclamă el și se îndreaptă spre turbiniști, să-i salute. El știa dinainte că dreptul de a merge în fruntea uzinei îl va avea, anul acesta, secția turbine, dar faptul că vorbește despre asta le face plăcere tuturor.

Fanfara intonează un marș.

— Inainte-e-e! Marș!

Cînd cei din fruntea coloanei ieșiră pe bulevard, Vorobiov se întoarse spre ei și exclamă: „E o forță, nu glumă!" Coloana uzinei se întinde pe o distanță de un kilometru; sutele de rînduri pășesc într-un singur pas, iar sutele de lozinci repetă cuvintele — *pace, muncă, Stalin!*

Fetele dau, primele, tonul:

Acest cîntec tineretul va cînta!

Şi corul reia :

Va cînta, va cînta !
Acest cîntec glorios va triumfa,
Triumfa, triumfa !

Cîntecul acesta parcă se cerea singur cîntat de către toţi şi toţi îl cîntau. Vorobiov păşea uşor şi solemn în fruntea secţiei sale. Şi el cînta, dar, într-una întorcea capul s-o vadă pe Grunia care se afla în rîndul doi, la margine ; nu-i prea uşor să te stăpîneşti cînd o ştii la un pas de tine şi cînd ajunge să întorci capul ca să-i vezi buzele dragi care cîntă şi să-i întîlneşti privirea arzătoare.

Pe străzile care dau în bulevard se află coloanele altor uzine şi oamenii fac semne prietenoase cu mîna ; pe neaşteptate, fanfarele acoperă cîntecul, dar el răzbate din nou, pătrunde prin ferestrele deschise ale caselor, se avîntă spre balcoanele ticsite de femei cu copii mici în braţe, bătrîni şi copii care n-au avut cu cine să se ducă la manifestaţie — s-au adunat cu toţii acolo şi cîntă şi ei. E cîntecul tuturor...

În fruntea raionului trece coloana uzinei „Krasnîi turbostroitel", care se întinde pe un kilometru ; îndărătul ei se încolonează una după alta — uzina metalurgică, şantierul naval, uzina de optică şi mecanică de precizie, uzina de construcţii, de aparate... Trece Leningradul muncitor, Leningradul în sărbătoare, fanfarele răsună puternic, acoperindu-se una pe alta, cîntecele se înalţă spre cer, melodiile se împletesc, steagurile fîlfîie deasupra coloanelor, asemenea unor pete vii, iar pe lozincile roşii de pînză se zăresc slovele care exprimă voinţa poporului — *pace, muncă, Stalin !*

Despre acelaşi lucru vorbesc avioanele care spintecă văzduhul, dispărînd în azurul însorit. Nu se mai văd — aripile lor s-au zărit numai o singură clipă, dar zgomotul lor puternic se aude de-abia acum.

La tribuna de onoare se află bătrînul maistru, vechiul comunist, Efim Kuzmici Klementiev ; îşi ţine pe după umeri nepoata care s-a aşezat chiar pe balustradă. Cu capul dat pe spate, ea încearcă să urmărească cu privirea zborul avioanelor, a căror viteză întrece sunetul. Avioane cu reacţie... Grozav ! Ia uite ce forţe avem acum — avioane, tancuri, mortiere... Cînd te gîndeşti că, odinioară, am luptat desculţi, numai cu

puşca rusească în mîini şi, totuşi, nici un fel de Churchill şi de Clemenceau n-au fost în stare să ne învingă... Iar înainte de asta, odată, de mult, am stat culcaţi acolo, în grădina Alexandrovskaia. Era o ploaie rece ca gheaţa, o ploaie mohorîtă, şi umezeala îţi pătrundea în oase, acolo, pe pămîntul umed! Iar aici unde e tribuna şi puţin mai la dreapta se aflau baricadele iuncherilor. In curtea aceea instalaserăm o mitralieră. Gusak era vesel şi rău ca un drac şi cerea mereu ca putiloviştii să tragă cu tunul — ce să se tărăgăneze atîta, dă-l încolo de palat... Şi totuşi, pe atunci, nu ne gîndeam că vom realiza atîtea! Deşi cred că ne gîndeam noi şi atunci! Credeam cu tărie: „Toată puterea Sovietelor!" Şi iată că lucrul ăsta s-a realizat...

— Bunicule, uzina noastră o să treacă mai întîi?

— O să treacă îndată, Galocika, îndată!

In tribună se afla şi Nikolai Pakulin — e prima oară cînd i se face o astfel de cinste. El primeşte defilarea armatelor sovietice din partea muncitorilor. Piaţa frumoasă, cu pătratele egale ale trupelor aliniate pentru paradă, defilarea lor solemnă prin faţa tribunei, micii elevi ai şcolii Nahimov, pe care toţi îi aplaudă, unităţile de gardă din Leningrad, în căşti şi cu armele automate în bandulieră, unităţile de artilerie antiaeriană pe maşinile pe care se văd tunurile cu ţevi lungi ridicate spre cer, unităţile de proiectoare, cu reflectoarele lor uriaşe, pe ale căror oglinzi de cristal se reflectă palatul cu portretele lui Lenin şi Stalin, tribunele pline de oameni şi cerul albastru, fără scamă de nor...

Nikolai nu-şi putea lua ochii de la această privelişte măreaţă, dar, în acelaşi timp, se bucura că alături de el se află Xana; fata se sprijinea, prietenoasă, de braţul lui şi îşi apăra faţa de soare cu un ziar împăturit. Cînd se întîlniseră acolo, la tribună, Nikolai încercase timp de o clipă un sentiment de mîndrie — era prima oară cînd se simţea egal cu ea — dar acum uitase de asta şi nu se mai gîndea decît la Xana: mîna ei se odihnea pe braţul lui... Ce fericire! Ieri, nici n-ar fi îndrăznit să viseze la aşa ceva...

— Ia te uită, Kolea! Acolo, raioanele s-au şi încolonat!

Piaţa rămase pustie şi „oamenii de ordine" începură să alerge, unul după altul, cu steguleţele în mîini pentru a-şi lua locurile în primire; între timp, la intrările în piaţă apărură dinspre Nevski Prospekt şi dinspre malul fluviului, coloanele dese ale manifestanţilor, în fruntea cărora fîlfîiau sute de dra-

pele, în toate nuanţele de roşu — adevărate buchete vii, pe care lumina soarelui de mai le scotea şi mai mult în relief.

— Uite raionul nostru. Îl vezi, Xana? — Nikolai îi strînge uşor mîna ca să-i atragă atenţia. — Uite şi uzina noastră: e în frunte!

— Au pornit! Uite, Kolea, au pornit!

Fanfarele răsună toate în acelaşi timp, sutele de drapele fîlfîie, coloanele pătrund în piaţă şi miile de oameni se întorc spre tribună, cu mîinile ridicate pentru salut. Baloane verzi, roşii, albastre se înalţă peste coloane, luîndu-şi zborul deasupra pieţii.

— Ei, Xana, ce zici de turbina noastră?

— E minunată, nu?

— Iată-l pe Didenko! Îl vezi? Didenko şi Alexeev! Şi Vorobiov! Uite-i şi pe băieţii mei! Îi vezi, Xana? Cei cu drapele... Îi vezi?

Grigori Petrovici Nemirov e şi el la tribună. Obrajii i-s-au rumenit uşor din pricina soarelui. Zîmbeşte mîndru — ce frumos defilează uzina! Şi cît de frumoasă şi impunătoare e turbina! De pretutindeni ajung la urechile lui exclamaţii: „Ia uitaţi-vă ce frumos defilează cei de la turbine!... Asta e turbina lor cea nouă, ştiţi, aceea puternică!... Grozav!"

Grigori Petrovici ar vrea să spună celor din jurul său: „Asta-i uzina mea, turbina mea!" E fericit. Acum două zile, în primele pagini ale ziarelor apăruse salutul adresat uzinei cu prilejul livrării puternicei turbine de tip nou. „Directorului uzinei, tovarăşul Nemirov..." Au citit cei din Leningrad, au citit cei din Ural! Ehei, tovarăşi, ăsta e chiar Nemirov al nostru!

Grigori Petrovici îşi flutură pălăria. Ce mult ar dori să-l vadă oamenii lui de la uzină! Dar ei nu pot să-l zărească! Uite-l şi pe Didenko... şi pe Alexeev... Ce om ciudat! De ce n-a venit în tribună? Şi desigur că-i e destul de greu să defileze, cu inima lui bolnavă... Oare mie de ce nu mi-o fi trecut prin minte că trebuie să merg cu ai mei?... Nu-i nimic; în schimb, mîine, ne vom aduna cu toţii pentru a sărbători simplu şi prietenește succesul. Asta mă va apropia mai mult de ei, decît dacă m-aş afla acolo, în frunte... Cît de mişcat a fost Perfiliev că directorul l-a invitat la el, ba încă împreună cu soţia! Şi Efim Kuzmici... Iar tinerii s-au fîstîcit de-a binelea — fata aceea s-a înroşit toată, iar lui Pakulin i s-au oprit cuvintele pe buze. Foarte, foarte bine s-a gîndit Klava!

Şi uzina continuă să-şi desfăşoare coloanele prin faţa tribunei. Alături de Nemirov, cineva caută să-i asigure pe cei din jur că „Turbostroitel" a şi trecut. Grigori Petrovici se amestecă în vorbă, revoltat:

— Nu-i adevărat! N-a trecut nici jumătate din coloană! Uite, acum trece secţia sculărie, iar după ea mai sînt încă patru.

A trecut şi ultima secţie. Un mic interval şi începe coloana metalurgiştilor. Ia te uită, grăsunul păşeşte în faţă şi încă cu ce aer.

— Ia uitaţi-vă la Saganski! — spuse cineva în spatele lui Nemirov.

„Eh, poate că ar fi trebuit şi eu... Interesant, oare Volghin se află în tribună sau defilează şi el împreună cu uzina?"

Cînd se apropie uzina de construcţii de maşini-unelte, Nemirov observă pe neaşteptate silueta înaltă şi zveltă a lui Volghin. Păşeşte ca un comandant în faţa regimentului său, cu pas milităresc, cadenţat... „Oare ai mei au observat că ceilalţi directori iau parte la manifestaţie? Nu cred. Intr-un ocean de oameni ca ăsta, nu poţi observa mare lucru".

Şi şuvoiul sărbătoresc se revarsă în faţa tribunei, însoţit de sunetul fanfarelor, iar din mijlocul rîndurilor nesfîrşite izbucnesc mereu strigăte de „Ur-ra-ra!" Deasupra coloanelor se înalţă machetele diferitelor produse: un microscop mărit de foarte multe ori, o corabie micuţă, o macara, o maşină tipografică — linotipul, diferite maşini-unelte, un galoş de mărimea unui om, un vagon mic din metal, un bec gigantic, o piramidă durată din ţesături multicolore...

— Tot ce vrei găseşti la Leningrad! — exclamă Nikolai. — Nu-i aşa Xana?

Ea îşi întoarse capul spre el şi-i zîmbi. In ochi i se oglindeau drapelele roşii care alunecau prin faţa lor şi baloanele colorate care se avîntau spre cer — toate se oglindeau ca nişte pete mici şi pestriţe.

2

Scoţîndu-şi haina şi suflecîndu-şi mînecile cămăşii, Grigori Petrovici se apucă să frece maioneza într-o farfurie, în timp ce Elizaveta Petrovna curăţa scrumbiile şi le aşeza pe farfurioare.

— Grișa, ia vino încoace! — îl strigă Klava din sufragerie. — Poți să spui ce vrei, dar să știi că avem vin cam puțin!

Pe trei mese, așezate una lîngă alta, se aflau diferite gustări și plăcinte de casă, acoperite cu șervete, iar în mijlocul unei alte mese se vedea un platou lung cu răcituri, garnisit cu steluțe roșii de morcovi; printre platouri, farfurii și pahare, se înălțau sticlele cu vin și carafele cu votcă aromată.

Klava stătea în ușă și se uita cu un ochi critic la masa pe care o aranjase.

— Nu vin, ci votcă e cam puțină; mai ales, dacă ținem seama că vine Gusakov, — fu de părere Grigori Petrovici. — Îl trimit chiar acum pe Kostea să mai cumpere.

— Dar masa cum ți se pare? Merge?

Grigori Petrovici se apropie de Klava și o sărută. Îi plăcea tot ce făcea ea. Dar de ce era oare atît de palidă?

— Nu te simți bine, Klava?

— Ba da! Sînt numai puțin cam obosită, așa că am să mă odihnesc vreo jumătate de oră.

Grigori Petrovici știa că ea nu s-ar fi plîns chiar dacă într-adevăr nu s-ar fi simțit bine și asta pentru că nu voia să-i strice dispoziția tocmai în această zi de sărbătoare. În ultimile săptămîni, Klava avusese foarte mult de lucru la uzină, dar acum nu părea numai preocupată de lucrările ei de la serviciu, ci neobișnuit de tulburată. La întrebările stăruitoare ale soțului ei, răspundea pe ocolite: „Nimic deosebit. Mi-am pus în gînd să realizez ceva și acum lupt pentru asta. Dacă izbutesc, am să-ți povestesc". Cînd avea de rezolvat o treabă mai anevoioasă, nu cerea niciodată ajutor soțului ei. Iar lui Saganski îi plăcea să glumească pe seama independenței de care dădea ea dovadă: „De ce s-ar sfătui Klava Vasilievna cu mine, cînd are acasă un sfătuitor atît de competent!" Și această glumă o supăra pe Klava de fiecare dată. Nu-i plăcea să se sfătuiască cu soțul ei, deși discuta adesea cu el despre probleme comune ale economiei producției. Nemirov își dădea seama că, ori de cîte ori se ivește prilejul, Klava îi îndreaptă în mod delicat gîndurile spre aceste probleme, pe care, după părerea ei, nu le prețuia la justa lor valoare. Față de Kașirin, șeful serviciului de planificare de la „Krasnîi turbostroitel", Klava avea o atitudine ironică și dezaprobatoare și-l numea birocrat și formalist.

— Dealtfel, mi se pare că ţie nu-ţi displac astfel de oameni! — îl necăjea Klava.

Grigori Petrovici socotea că planificarea şi financiarul sînt scheletul sigur care asigură ordinea în procesul producţiei, în veşnică mişcare şi înnoire. Klava îi obiecta că aceste servicii sînt sufletul mişcării şi al înnoirii. Gîndul că şi un economist poate fi inovator părea s-o intereseze. La ce s-o fi gîndind oare şi cu cine se luptă?... Oricum, Klava arăta foarte slăbită; era mai palidă ca oricînd şi faptul că o vedea mereu iritată îl neliniştea pe Nemirov. Poate că are neplăceri pe care i le ascunde? Cum să priceapă el ce simte şi ce gîndeşte ea?

Aşa era Klava. Nu arăta nimic, nici măcar atunci cînd se simţea neliniştită din pricina soţului ei. Ştiuse că, la turbine, lucrurile nu merg aşa cum trebuie, observase că în ziare nu mai apăruse de atîta vreme nimic despre „Krasnîi turbostroitel" — şi nici măcar un cuvînt nu-i spusese. Numai după ce încercarea trecuse cu bine şi în ziare au apărut saluturi adresate uzinei — numai atunci a înţeles Nemirov cît de îngrijorată a fost Klava. Alergase în întîmpinarea lui, îl îmbrăţişase şi îşi lipise faţa de el...

Iar Elizaveta Petrovna pregătise o masă grozavă şi cumpărase chiar şi şampanie. Era uimitoare asemănarea dintre mamă şi fiică. Cînd se simţea neliniştită sau tulburată, Elizaveta Petrovna se închidea şi ea în sine şi nu-şi trăda îngrijorarea. Dimpotrivă, cînd avea prilej de bucurie o împărtăşea şi altora.

In seara aceea sărbătoriseră în trei victoria şi Grigori Petrovici le povestise cu multă însufleţire cum au lucrat muncitorii de la turbine; era atît de fericit încît le descoperea calităţi la care nici nu s-ar fi gîndit pînă atunci.

— Invită-i la noi! — îi propusese Klava. — Vreau să-i cunosc şi eu, iar ţie, sînt sigură că asta o să-ţi facă plăcere şi cred că şi lor.

— La noi acasă? — se miră Grigori Petrovici.

— Desigur că acasă!

Elizaveta Petrovna îşi spusese şi ea părerea:

— Eu cred că, odată ce munciţi împreună, e firesc să fiţi împreună şi atunci cînd sărbătoriţi ceva.

Văduvă a unui maistru care îşi petrecuse toată viaţa în uzina metalurgică, Elizaveta Petrovna trăise zi de zi printre oamenii de la uzină şi se vede că acum se plictisea în locuinţa directorului, mai întotdeauna pustie.

— Păi, dacă-i vorba aşa, atunci trebuie să chemăm cel puţin douăzeci-douăzeci şi cinci de persoane — observase Grigori Petrovici.

— Ei şi ? Ne descurcăm noi cu pregătirile. Numai cu banii nu ştiu cum va fi...

— Dă-i încolo de bani ! — exclamă Grigori Petrovici, într-o pornire de entuziasm. — Dacă-i vorba să-i invităm, atunci să facem o masă de pomină !

Elizaveta Petrovna şi Klava începură îndată să facă tot felul de planuri — ce să gătească şi ce să cumpere — iar Grigori Petrovici rămase pe gînduri. În ultima vreme simţise de nenumărate ori că relaţiile lui cu lucrătorii din uzină nu erau ca acelea pe care le avusese cu oamenii din Ural. Acolo îl socotiseră ca pe unul „de-al lor", îl cunoşteau de cînd era băieţandru şi fusese prieten cu zeci şi zeci de oameni din uzină. Cînd fusese numit director, vechii prieteni îi rămăseseră prieteni ; ştiau să facă deosebirea dintre serviciu şi prietenie cu un tact uimitor şi de bunăseamă că una nu o împiedica pe cealaltă ! Aici însă adoptase de la bun început un ton autoritar de şef sever şi exigent, pentru că, în adîncul sufletului, îi era cam frică : nu ştia ce atitudine vor avea ei faţă de dînsul. Vor avea oare respect faţă de un director atît de tînăr şi, pe deasupra, venit „din altă parte ?" Relaţiile dintre el şi oameni erau pline de respect reciproc, dar reci. Abia în zilele din urmă, după ce Grigori Petrovici luase hotărîrea îndrăzneaţă de a înlocui regulatorul, se ivise ceva nou în relaţiile dintre ei, ceva de care nu-ţi puteai da prea bine seama. Venea în secţie şi totul părea că mai înainte, dar oamenii îl priveau mai prietenos, căutau să intre în vorbă cu el, şi glasul lor avea parcă o intonaţie mai caldă. Cînd intra în biroul constructorilor, se ridicau cu toţii în picioare să-l salute ; erau la fel de respectuoşi ca şi pînă atunci, dar acum îi zîmbeau, şi, cînd îi spuneau obişnuitul „Bună ziua, Grigori Petrovici !" — se simţea în glasul lor o căldură omenească... Fără să-şi dea bine seama de aceasta, Grigori Petrovici se simţea atras din ce în ce mai mult spre aceste manifestări de dragoste.

— Au să fie treizeci de persoane ! — anunţase el, notînd numele celor pe care hotărîse să-i invite şi reciti lista ca să vadă dacă nu cumva îi scăpase vreun nume.

Elizaveta Petrovna păruse cam speriată, dar nu era ea femeia care să se dea bătută cu una, cu două.

— Hai, economistule, aşează-te la masă şi planifică ! —

poruncise ea fiicei sale. — Ce spui Grigori Petrovici, crezi că o jumătate de litru de vin de fiecare invitat e de ajuns?

Aşa a fost pusă la cale petrecerea familiară despre care s-a vorbit atît de mult în uzină. Toţi priveau cu simpatie faptul că directorul a invitat la el acasă un grup de muncitori de la turbine. Nu făcuse acest lucru cu un aer oficial, ci se dusese la fiecare în parte, invitîndu-l în numele său şi al soţiei. Fuseseră cu toţii plăcut impresionaţi că pe cei căsătoriţi îi invitase cu soţiile, iar pe bătrînul Klementiev, împreună cu nora sa, Grunia, şi că directorul organizase această primire pe socoteala lui şi nu a uzinei, şi treaba aceasta o aflaseră cu toţii de la bun început.

— Nu-i un om chiar atît de rece cum credeam noi! — zise Efim Kuzmici, înduioşat. — N-a uitat nici de Grunia. Ştie el!

Vorobiov, care la început privise cu ironie această invitaţie, nu mai ştia acum ce să creadă: Nemirov le spusese că petrecerea va avea un caracter prietenesc şi familiar şi-l rugase să-şi aducă acordeonul.

— Se spune că ştii să cînţi bine, aşa că vino cu acordeonul. Ne-am înţeles?

Aniei Karţeva şi Valiei Zimina, Nemirov le spusese:

— Pregătiţi-vă să dansaţi pînă la ziuă! Eu, unul, sînt mare amator de dans.

Cu Garşin şi Polozov glumi:

— Vă invit fără doamne, pentru că sînteţi neînsuraţi. N-aveţi decît să faceţi curte soţiilor noastre!

Polozov îi mulţumi voios, dar Garşin se arătă neobişnuit de emoţionat şi răspunse mormăind încurcat că tocmai în seara aceea se nimerise să fie ocupat... Dar nimeni nu se îndoia că o să vină totuşi.

Lista invitaţilor ajunsese la treizeci şi şase de persoane. Grigori Petrovici i-o arătase lui Didenko — nu cumva uitase pe cineva?

— O să fie vesel! — zise Didenko, citind lista.

— N-am uitat pe nimeni?

— Păi, atunci cînd inviţi, chemi pe cine vrei, — răspunse Didenko rîzînd. — Doar nu e vorba de o şedinţă solemnă! Aşa cum ai procedat a ieşit o alegere pe baza unei largi democraţii... Numai că, lîngă Gusakov, o să trebuiască să aşezăm pe cineva mai sever — poate pe Katia Smolkina, ce zici? Pentru că el numai în urechi nu-şi toarnă votcă.

Petrecerea fusese fixată pentru una din zilele sărbătorii de 1 Mai. Grigori Petrovici, lua parte activă la pregătiri, încă dedimineaţă ; îl trimise pe Kostea să cumpere vin şi de-ale mîncării, împrumută de la vecini scaune şi vesela care-i mai lipsea, desfundă sticlele de vin, apoi căută să dea o mînă de ajutor soacră-si, la bucătărie.

Klementiev şi Grunia sosiră primii, la ora opt fix. Klâva nu apucase încă să se schimbe şi, de aceea, fugi în dormitor, aşa că Grigori Petrovici îşi primi singur oaspeţii. Efim Kuzmici era într-o haină bine călcată, cu cămaşa scrobită şi cu o cravată de culoare vie ; era proaspăt bărbierit, aşa că obrajii lui, brăzdaţi de cute, erau îmbujoraţi. Grunia radia o frumuseţe atît de strălucitoare, că nu-ţi puteai da seama dacă rochia ei e elegantă sau nu, pînă într-atît înfrumuseţa ea orice rochie.

Lui Nemirov i-ar fi plăcut să stea de vorbă cu bătrînul maistru despre treburile uzinei, dar de astă dată se stăpîni şi făcu un compliment foarte complicat nurorii lui, lucru care lui Efim Kuzmici îi făcu mare plăcere.

— Grişa, — se auzi de după uşa întredeschisă şoapta veselă a Klavei, — vino să-mi închei nasturii de la rochie !

— Lăsaţi că-i închei eu ! — se oferi Grunia, încîntată că soţia directorului, pe care nu o cunoştea încă, e atît de simplă şi, fără să mai aştepte răspunsul, intră în dormitor. Nu trecu decît o clipă şi, de după uşă, se auziră şoapte înfundate.

Străduindu-se să-şi aducă aminte care din rochiile Klavei se încheia la spate, Grigori Petrovici îl privea zîmbind pe Efim Kuzmici şi se gîndea ce să discute cu el ; oare ce l-ar putea interesa pe bătrînul acesta ? Bineînţeles, ar fi putut să discute cu el despre problema care-i interesa pe amîndoi, dar Klava i-o interzisese formal, pentru ca petrecerea să nu se transforme într-o şedinţă de producţie. Efim Kuzmici rupse primul tăcerea : era fericit că ajunsese să trăiască această zi şi spera că la cea de-a doua turbină lucrurile vor merge mai uşor... In felul acesta, discuţia ar fi pornit-o pe făgaşul obişnuit, dacă nu s-ar fi auzit soneria. Nemirov se duse să deschidă.

N-o recunoscu dintr-odată pe Katia Smolkina — era grozav de elegantă şi de impunătoare în rochia ei de mătase şi cu cercei în urechi. Îşi scoase paltonul, i-l dădu gazdei, apoi îşi scoase cu grijă pălăria, pentru că venea direct de la coafor. Cînd începu însă să vorbească, redeveni din nou femeia bravă din totdeauna — Katia Smolkina.

— Grigori Petrovici, ia mai aruncă o privire pe scară! Poate că mai sînt oaspeţi care se sfiesc să intre, de teamă că directorul ar putea să-i muşte!

Căutînd să aibă o atitudine cît mai firească, îşi făcură apariţia tinerii — Nikolai Pakulin, Jenea Nikitin şi Valia. Toţi trei erau îmbrăcaţi ca de sărbătoare, iar haina lui Jenea Nikitin era împodobită cu o baretă de decoraţii. Grigori Petrovici o văzuse de multe ori pe Valia, dar astăzi o găsi deosebit de drăguţă şi se gîndi chiar: „Ia te uită cîte fete frumoase sînt numai în secţia turbine!"

— Te-ai făcut atît de drăguţă, fata mea, că nici nu te mai recunosc! — zise Efim Kuzmici, privind-o atent. — Te pomeneşti că ai vreun motiv special pentru asta?

Valia izbucni în rîs, se înroşi şi îşi ascunse faţa în mîini, ca să nu i se citească în ochi cît era de fericită.

Glumind cu tinerii, Grigori Petrovici se duse din nou în vestibul să primească alţi oaspeţi.

O văzu pe Elizaveta Petrovna, care intră în casă cu o faţă ciudată şi speriată şi pe Garşin, care venea în urma lui Polozov.

— Ce întîlnire! — bombăni zăpăcit Garşin, roşind pînă în vîrful urechilor şi strîngînd mîinile Elizavetei Petrovna. — De cîţi ani nu v-am văzut!

— Vă cunoaşteţi? — se miră Grigori Petrovici.

— Ne-am cunoscut cîndva, — răspunse rece Elizaveta Petrovna, strîngînd din buze.

— În tinereţe, pe vremea cînd eram student, — explică Garşin, aruncînd în jur priviri întrebătoare. — Arăţi foarte bine, Elizaveta Petrovna! Ai întinerit chiar. Zău că ai întinerit!

— În schimb, dumneata ai rămas acelaşi! — observă Elizaveta Petrovna şi se scuză ceremonios: — Te rog să mă ierţi! Am treabă cu gospodăria.

Garşin şi Polozov tocmai îşi lăsau paltoanele la cuier cînd sosi şi Liubimov, împreună cu Ania Karţeva şi cu bătrînul Gusakov. Acum, uşa se deschidea şi se închidea fără încetare... Fiecare nou venit era primit cu saluturi zgomotoase, casa răsuna de larmă şi toţi erau sau păreau cei mai buni prieteni. Un singur amănunt îl tulbură pe Grigori Petrovici: citea pe feţele oaspeţilor o întrebare: „Dar Saşa Volovik unde-i? De ce n-a venit?" Toţi îşi spuneau că directorul ar fi trebuit să-l invite şi pe el, deşi era nou în secţie. Sfătuindu-se în şoaptă

cu Efim Kuzmici, Grigori Petrovici îl rugă pe Jenea Nikitin să ia maşina şi să se ducă după Volovik şi soţia lui. Apoi se duse în grabă la bucătărie s-o anunţe pe Elizaveta Petrovna că vor fi doi oaspeţi în plus.

— Oaspeţi buni să fie, că loc le găsim noi! — răspunse conspirativ Elizaveta Petrovna şi începu să numere cuţitele şi furculiţele.

Sosi şi Didenko cu Katia. În afară de Nemirov, Katia nu cunoştea pe nimeni din cei de faţă, dar, după cîteva clipe, ai fi spus că e de-ai casei, atît de bine se pricepea să însufleţească atmosfera.

— Ţin să vă previn, — glumi ea, — că dacă începeţi să discutaţi despre muncă vă amendez imediat! Dacă-i petrecere, apoi petrecere să fie!

Odată cu sosirea lor, glasurile începură să răsune mai puternic şi hohotele de rîs se auzeau tot mai des.

Ultimul sosi Iakov Vorobiov. Îşi scoase acordeonul de pe umăr, salută pe toţi cei de faţă şi aruncă în jur o privire dezamăgită. Crezînd că-i înţelege gîndurile, Nemirov se grăbi să-i comunice că a trimis după Volovik, dar Vorobiov continua să se arate la fel de dezamăgit şi atunci directorul îşi aminti de frumoasa Grunia Klementieva; intrase la Klava în dormitor. Ce-o fi cu ele, că nu se mai arată?

— Fetelor de ce vă ascundeţi? — strigă el.

Chiar în clipa aceea o zări pe Klava: stătea nehotărîtă în mijlocul dormitorului, într-o rochie neagră de seară cu guler crem, de dantelă, care îi scotea şi mai mult în evidenţă paloarea feţei.

— Nu eşti cumva prea elegantă? — o întrebă Grigori Petrovici, interpretînd în felul lui această nehotărîre a Klavei. — Nu ştiu dacă această toaletă se potriveşte cu o petrecere atît de intimă.

— După părerea mea, — spuse Klava, ridicîndu-şi mîndră capul, — după părerea mea, nu trebuie să te îmbraci pentru cineva anume. Nu-i aşa Grunia?

— Aşa-i! — confirmă Grunia.

— Să mergem! — hotărî Klava şi, luînd-o pe Grunia de mînă, ieşi pe uşă.

Nemirov venea în urma lor, curios să vadă ce impresie va face Klava asupra oaspeţilor. În uşa dinspre vestibul apăru, pentru o clipă, Elizaveta Petrovna, cu aceeaşi înfăţişare ciudat de speriată. Fără să vrea, Nemirov se uită la Garşin. Inginerul

stătea în spatele tuturor cu un aer vinovat şi zîmbea timid, fără să-şi ia ochii de la Klava, care venea spre el.

Ca şi cînd nici nu l-ar fi observat, Klava îşi salută oaspeţii pe rînd, schimbînd cu fiecare dintre ei cîteva cuvinte amabile; avea un aer atît de degajat şi de fermecător, atît de vădită era dorinţa ei de a se împrieteni cît mai repede cu oamenii aceştia, noi pentru ea, încît temerile lui Grigori Petrovici se risipiră pe loc. Acum găsea că rochia de seară e cît se poate de potrivită cu petrecerea — un omagiu adus oaspeţilor.

Cu puţin înainte de a ajunge în dreptul lui Garşin, care încremenise în aşteptare, Klava îl salută pe Kotelnikov, cu care stătu de vorbă mai îndelung, în timp ce ochii ei strălucitori, priveau peste capetele celorlalţi. Apoi se întoarse repede spre Garşin şi-i dădu mîna:

— Bună seara, Viktor!

Şi se îndepărtă îndată.

Grigori Petrovici îşi întreţinea oaspeţii, căutînd să pară vesel, dar nu-şi putea lua gîndul de la întîmplarea ciudată care se petrecuse cu cîteva clipe înainte.

Faţa speriată a Elizavetei Petrovna, paloarea şi nehotărîrea Klavei, care zăbovise atît timp în dormitor — şi oare de ce apăruse atît de tîrziu în salonul unde se aflau oaspeţii? Ştia cumva că el e acolo? Zîmbetul timid al lui Garşin care de obicei era atît de plin de sine — toate acestea îi stăruiau în minte lui Grigori Petrovici. Să fi fost oare ceva între ei? Şi cînd?... „În tinereţe, cînd eram student", spusese Garşin. Totuşi, Klava nu-i spusese niciodată că-l cunoaşte, deşi avusese de multe ori prilejul să audă vorbindu-se despre el... Grigori Petrovici îşi aduse aminte că atunci cînd intra în secţie sau aveau cîte o şedinţă, Garşin îl privea mai întotdeauna atent şi cercetător — voia să vadă ce fel de om e soţul Klavei?... Poate că ăsta era motivul pentru care se arătase atît de tulburat atunci cînd îl invitase: ştia că se va întîlni cu Klava!... Dar Klava? Ea ştiuse oare că o să vină şi el? Nici vorbă de vreme ce citise lista invitaţilor... Nu izbutea să-şi amintească dacă l-a întrebat ceva atunci cînd a citit numele acesta cunoscut. Oare aceasta să fi fost cauza pentru care Klava fusese atît de tulburată în ultimele zile? Şi rochia aceasta de seară... Nu cumva şi-a pus-o tocmai pentru că ştia cît de bine îi vine şi ţinuse ca el s-o vadă îmbrăcată cu ea?

Toate gîndurile acestea erau atît de greu de suportat, încît Grigori Petrovici nu ştia cum să şi le alunge mai repede din

minte. Şi, din cînd în cînd, izbutea să şi le împrăştie pentru o clipă — era doar răspunzător de succesul petrecerii. N-ar fi putut spune că oaspeţii nu-l interesau, dar, fără să vrea, ochii lui o urmăreau mereu pe Klava. Cît de drăguţă e astăzi... şi ce vioaie !...

Valia încremenise tristă în colţul ei — nu mai înţelegea nimic. Garşin îi făgăduise că îi va face curte toată seara, însă în aşa fel încît să nu dea cuiva de bănuit că între ei doi e ceva. Gîndul acesta o tulbura, iar ideea că va juca în faţa tuturor un rol atît de antrenant îi făcea plăcere... Dar Garşin era de nerecunoscut : din clipa în care intrase pe uşă nu-i aruncase nici o singură privire şi stătea tot timpul retras...

În sfîrşit sosi şi Volovik cu soţia lui şi cu Jenea Nikitin. Toţi îl primiră pe Saşa Volovik cu multă căldură. După cîteva clipe apăru Elizaveta Petrovna, într-o rochie nouă, invitîndu-i solemn pe oaspeţi să poftească la masă.

— Perechi, perechi ! — ceru Grigori Petrovici, luînd-o de braţ pe bătrîna Perfilieva.

Glumind şi luîndu-şi unul altuia doamnele, care erau mai puţine la număr, trecură cu toţii în sufragerie. Le trebui timp ca să se aşeze cu toţii la masă. Asia şi Volovik se aşezară în rînd cu cei tineri, Ania Karţeva rezervă scaunul de lîngă ea pentru Alexei Polozov, iar Vorobiov izbuti cu greu să-i îndepărteze pe cei ce doreau să-i facă curte Gruniei. O aduse lîngă el şi-l aşeză lîngă ea pe bătrînul Gusakov, căruia Grunia îi aranjă cravata cu un gest prietenesc.

Nemirov observă că Garşin venise ultimul în sufragerie. Odată intrat, păru însă că se dezmeticeşte, deveni nespus de vesel şi de gălăgios şi glasul lui puternic acoperea vocile celorlalţi. Klava se aşeză între doi bătrîni : Efim Kuzmici şi Perfiliev, în timp ce Garşin se ocupa de ceilalţi oaspeţi, căutînd să se apropie cît mai mult de ea.

— Asta nu-i drept, Grigori Petrovici ! — îi strigă el directorului, care se afla la celălalt capăt al mesei. — Ne-aţi poruncit să facem curte doamnelor, dar generaţia mai în vîrstă ne-a cam luat-o înainte ! Doar n-o să m-apuc să-i fac curte lui Efim Kuzmici !

Stăpînindu-şi enervarea, Nemirov îi răspunse în glumă :

— Ce-ar fi să încerci ? Eu zic că merită !

Privindu-şi pe deasupra mesei soţul, Klava îi zîmbi atît de prietenos, încît Nemirov simţi că i se ia o piatră de pe inimă : la urma urmei, ce importanţă are că şi-a întîlnit un

fost adorator ? Foştii adoratori n-au decît să ofteze şi să-l invidieze — el, Nemirov, nu se sinchiseşte de asta.

Valia părea că nici nu participă la cele ce se petreceau în jurul ei ; era palidă şi înghiţea în sec. Cei din jur erau însă din ce în ce mai voioşi, însufleţirea creştea, toasturile urmau unul după altul şi ea se ostenea să ia parte la veselia celorlalţi numai ca să-şi ascundă disperarea.

— Pentru tînăra noastră gazdă ! — strigă Liubimov, ridicîndu-se în picioare. — Cred că sînt în asentimentul tuturor atunci cînd regret că un planificator atît de fermecător nu lucrează pentru noi ci pentru o altă uzină.

Klava se ridică în picioare şi îşi înclină capul, îmbujorîndu-se de plăcere.

— Mulţumesc ! — spuse ea. — Numai că v-aş ruga să nu vorbiţi aici nici despre meseria mea, nici despre uzina mea, pentru că Grigori Petrovici o să înceapă îndată să vorbească despre piese turnate şi o să ne strice tot cheful !

Toţi izbucniră în rîs şi Nemirov surprinse şoapta lui Garşin :

— Ce drăguţă te-ai făcut, Klava !

— Găseşti ? — răspunse Klava cu un aer degajat, ridicîndu-şi sprîncenele. Apoi ridică paharul : — Să bem în sănătatea celor adunaţi aici, prieteni ! Vreau să sper că această întîlnire nu va fi ultima, ci, dimpotrivă, ne va da prilejul să ne întîlnim mai des !

Toastul era potrivit şi bine spus, dar lui Grigori Petrovici i se păru că desluşeşte într-însul ceva deosebit, un sens neînţeles pentru ceilalţi. Iată ! Garşin s-a înveselit deodată şi acum ciocneşte paharul cu Klava. Şi ce privire vioaie şi şăgalnică îi aruncă ea !

Observînd că soţul ei o priveşte, Klava i se adresă, duioasă :

— În sănătatea ta, Grişa !

Şi dădu paharul pe gît, lucru pe care nu-l făcea niciodată.

„Sînt gelos, pur şi simplu, gîndi deodată Nemirov, sînt gelos ca un băieţandru !... E un lucru prostesc şi înjositor !“ Se străduí să-i zîmbească Klavei, o ameninţă prietenește cu degetul, apoi îşi stăpîni enervarea şi se consacră cu totul obligaţiunilor lui de gazdă.

Nu-i scăpă însă din vedere că Liubimov se înţelege foarte bine cu Polozov, că Vorobiov şi Grunia sînt atît de preocupaţi de ei încît au uitat de toţi cei din jur şi că lui Efim Kuzmici

îi displace lucrul acesta... Grigori Petrovici ar fi dorit să-i apropie pe toţi şi de aceea îl strigă pe Vorobiov, pentru ca să-l mai rupă de lîngă Grunia şi să-l liniştească pe Efim Kuzmici. Apoi profită de un moment cînd Klava nu putea să-l audă şi aduse vorba despre cea de-a doua turbină şi despre alte probleme ale secţiei, observînd satisfăcut că nu existau divergenţe de păreri şi că vechile neînţelegeri au fost uitate.

După ce s-au ridicat de la masă, oaspeţii au ajutat gazdelor să ducă vasele în bucătărie şi să dea mesele la o parte. Vorobiov îşi tot trecea degetele peste clapele acordeonului, aşteptînd să i se ceară să cînte, şi privea în jur atent şi calm.

Gusakov, ameţit de băutură, umbla de colo-colo prin cameră, împiedicîndu-se de mobilă şi se adresa arţăgos cîte unui interlocutor imaginar :

— Ei şi ce ? Şi ce ?

Îşi desfăcea mîinile şi rostea dispreţuitor printre dinţi :

— Mă rog, m-ă r-o-g ! Mare lucru ! Mă r-og ! Politică in-ter-na-ţio-nală !

Grigori Petrovici îşi aminti de bătrînii de la uzină din Ural care, cînd se înveseleau, dansau voinicește, şi începu primul să poftească lumea la dans. Efim Kuzmici ridică din umeri — n-a dansat în viaţa lui, aşa că de ce ar face-o acum la bătrîneţe ? Cît despre Perfiliev, se scuză, spunînd că-l dor picioarele şi că dealtfel a şi uitat să danseze. Katia Smolkina însă făcu un gest dispreţuitor cu mîna în direcţia lor şi-i strigă lui Gusakov :

— Hai, Vaniuşa, să le arătăm noi cum se dansează !

Şi ieşind în mijlocul camerei, îşi propti mîinile în şolduri, îşi lovi tocurile unul de altul şi, clipind din ochi cu înţeles, îl chemă pe Gusakov. Acesta începu să facă nazuri, chipurile ca să fie rugat, apoi se ridică de pe scaun şi înconjură încăperea cu un aer indiferent. Deodată însă făcu o săritură, se răsuci ca o sfîrlează, îşi zvîrli mîinile cu un gest poznaş în lături şi începu să se apropie de Katia Smolkina. Katia se întoarse mîndră spre el şi-l îmbie la joc chipurile, spunîndu-i : „Slab, slab, haide, că ştii şi mai bine !“ In ochii ei strălucitori şi în toată ţinuta ei era atîta însufleţire, încît părea că întinerise. Gusakov răsuflă adînc, se îndreptă din spate şi porni din nou spre ea, zvîrlindu-şi picioarele şi pocnindu-şi genunchii cu palmele. Acum nu mai era Gusakov cel arţăgos şi ameţit de băutură, un om care caută prilej de ceartă, ci un dansator cu umeri drepţi, întinerit parcă şi plin de voioşie. Simţind lucrul

acesta, Katia începu să se rotească, făcîndu-i semn lui Vorobiov să cînte mai repede. Bătrînul nu se dădu bătut, şi doar respiraţia grea şi fruntea îmbrobonită de sudoare îi trădau oboseala.

— Vai, daţi-mi voie, că nu mai pot! — strigă Garşin, care îşi scoase haina, îşi suflecă mînecile cămăşii de mătase şi se năpusti în mijlocul camerei, bătînd repede din călcîie. Gusakov se dădu la o parte gîfîind şi arătîndu-se nepăsător faţă de apariţia unui nou dansator. Katia îi făcu din nou semn lui Vorobiov şi se strecură departe de Garşin, care porni îndată în urma ei, cu salturi acrobatice. Pe buze îi flutura un zîmbet nepăsător, de parcă ar fi vrut să spună spectatorilor că pentru el dansul e floare la ureche şi că se simte în stare de lucruri mult mai complicate.

Klava îşi ţinea mîna subţire pe umărul soţului ei şi nu-şi lua ochii de la Garşin. Nemirov se uita cu invidie la tînărul acesta bine făcut, care ştia să facă de toate. „Desigur, Klava l-a plăcut cîndva şi probabil că îl mai place şi acum...“ gîndi el. Se uită la Klava pe furiş, dar privirea ei era lipsită de căldură, iar buzele încleştate.

— Eşti obosită? — o întrebă el în şoaptă.

— Nu! — răspunse mirată Klava. — Totul e minunat, nu-i aşa?

Vorobiov se întrerupse brusc din cîntat şi se ridică în picioare ca să-şi mai dezmorţească umerii. Garşin o salută şăgalnic pe Katia Smolkina cu o plecăciune pînă la pămînt, apoi se opri nu departe de Klava. O şuviţă de păr cîrlionţat îi cădea pe frunte, ceea ce dădea feţei lui înfierbîntate o înfăţişare strengărească şi plăcută.

Întorcîndu-se spre oaspeţi, Klava întrebă dacă nu ştie cineva să cînte la pian.

Se oferi Liubimov, care începu să cînte un vals. Se mai încurca din cînd în cînd, îi mai scăpa cîte o notă falsă, dar nimeni nu se supăra. Nemirov o invită la dans pe Ania Karţeva şi începu cel dintîi să valseze. Pe faţa lui apăru un zîmbet ironic: Alexeev o invitase şi el pe Klava, dar se mişca greoi şi ea încerca să-l ajute, răbdătoare. Toţi se bucurară cînd Didenko o invită la dans pe bătrîna Perfilieva; la început, Perfilieva se ruşină, dar numai pentru o clipă, căci apoi porni să valseze cu atîta uşurinţă, încît spectatorii o răsplătiră cu aplauze.

În sufragerie nu mai era loc şi Elizaveta Petrovna des-

chise ușa dinspre birou. Nemirov își conduse partenera acolo și cîteva perechi îi urmară. Intre timp, inginerul șef se dăduse bătut — nu mai putea să reziste — și directorul rămase surprins cînd o văzu pe Klava cu Garșin. Plecîndu-și capul spre ea, Garșin îi vorbea repede și aprins. Impiedicîndu-se de ceilalți dansatori, Nemirov valsă pînă în sufragerie, încercînd să ajungă lîngă ei. Cînd, în sfîrșit, izbuti să se apropie, rămase uimit de expresia ciudată pe care o luase fața Klavei — era prima oară cînd o vedea atît de entuziasmată.

— Nu mai ești o călugăriță, o nu! — ajunse pînă la el glasul lui Garșin.

— Nici n-am fost vreodată. Numai că...

Nemirov nu izbuti să audă ultimele cuvinte ale Klavei, dar îi văzu zîmbetul răzbunător, un zîmbet triumfător care, de asemenea, îi era necunoscut.

— Grigori Petrovici, mă calci pe pantofi! — exclamă Ania Karțeva și-l scoase din cercul dansatorilor, conducîndu-l spre locul unde se odihnea Polozov. Se așeză și ea, dar Polozov o trase de mînă:

— Hai, nu mai fii așa de leneșă! Mi-ai promis că dansezi cu mine și ai fugit cu directorul!

Nemirov rămase singur, lîngă perete, și își aprinse o țigară, fără s-o piardă din ochi pe Klava. Ce-o fi cu ea? Nu cumva a uitat că e gazdă și că cei din jur pot să observe foarte repede această discuție interminabilă? Doar fiecare știe ce om ușuratic și îngîmfat e Garșin. Și, la urma urmei, e femeie măritată! Cum nu se gîndește că soțul ei e la un pas de ea și vede tot?

Klava însă nu se gîndea la nimic din toate acestea și îl asculta atentă pe Garșin, pe care îl iubise cîndva cu toată intensitatea celei dintîi iubiri și căruia îi făgăduise să-i fie soție; pe vremea aceea era naivă și se bucura cînd îl vedea pe Garșin atît de supus; avea față de ea o purtare plină de duioșie și o asigura că reprezintă pentru el un ideal și că o adoră... Și, într-o bună zi, pe neașteptate, aflase adevărul — adevărul crud, care-i dezvăluise viața lui dublă, o viață despre care ea nu știuse nimic — era vorba de niște legături de-ale lui, de o pasiune, o istorie scandaloasă cu soția unui profesor de la institut... Jignită pînă în adîncul sufletului, Klava rupsese totul dintr-o singură lovitură. Rupsese toate scrisorile lui și se ferise să-l mai întîlnească, ba, mai mult decît atît, o rugase pe mama ei să

nu-l mai primească în casă. Garşin trimisese la ea un prieten comun ca să-i dea explicaţii. „El te iubeşte şi te-a iubit, celelalte nu sînt decît fleacuri de-ale bărbaţilor, care n-au nimic de-a face cu dragostea...“ Aşa îi vorbise prietenul, încercînd s-o convingă. Dar ea îl dăduse afară şi pe el. Anii treceau, viaţa îşi urma făgaşul, dar jignirea nu putea fi uitată. Şi acum iată-l aici, în faţa ei, vinovat şi din nou îndrăgostit, dar, de data aceasta, nu de un ideal, ci de o femeie care iubeşte pe un altul. Aşa dar, n-a uitat-o! Cu atît mai bine! Inseamnă că de atunci n-a mai iubit pe nimeni! Klava se îmbăta nestingherită de această victorie a ei.

Dar deodată îşi zări soţul. Privirea lui grea o urmărea neîncetat.

— Am obosit, — rosti ea repede, părăsindu-l pe Garşin şi îndreptîndu-se spre soţul ei se aşează lîngă el, dreaptă, subţirică cu faţa palidă. — Am obosit, Grişa — repetă ea şi-i strînse mîna pe furiş — refugiul ei cald şi drag. Ar fi dorit mult ca el să-i răspundă tot printr-o strîngere de mînă duioasă, dar pentru Grigori Petrovici gestul ei avea un alt tîlc — se simte vinovată, gîndi el, şi vrea să mă liniştească.

— Du-te în camera mamei şi culcă-te; n-o să observe nimeni, — îi spuse el cu glas încordat, trăgîndu-şi mîna.

Klava care înţelegea de ce vrea s-o îndepărteze, îl fulgeră cu privirea şi-i răspunse supărată:

— Ei, asta-i acum!

Dar chiar în clipa aceea se apropie de ea Didenko şi-i spuse plin de voioşie: „De ce stai cînd toată lumea dansează? Hai la dans!“ Şi Klava se ridică sprintenă de pe scaun, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. In timp ce dansa vorbea cu Didenko despre tot felul de nimicuri şi era foarte bine dispusă. Nemirov însă n-o scăpa din ochi: îi era teamă că atît ea, cît şi fericirea lui, sînt primejduite, mai primejduite ca oricînd.

„Nu mai eşti o călugăriţă, o nu!“ îi suna în urechi.

Îşi amintea de ziua în care Klava îmbrăcase pentru prima oară rochia de seară pe care o purta acum; îi spusese atunci că arată ca o călugăriţă, şi ea se îmbujorase la faţă şi toată seara nu mai fusese chip să schimbe o vorbă cu ea... Iată deci care era cauza!

Pe masa din bucătărie, în faţa robinetului cu apă caldă, zăceau teancuri de farfurii. Elizaveta Petrovna începuse să le

şteargă, cînd deodată intră ca o furtună Grigori Petrovici. Apucînd-o de braţ, o întrebă sever :

— Ce-a fost între ea şi Garşin ?

Elizaveta Petrovna scăpă din mînă farfuria, care se sparse cu zgomot. Se plecă repede să strîngă cioburile, dar Grigori Petrovici o trase cu putere spre el şi îi repetă întrebarea. Bătrîna nu-l văzuse niciodată atît de mînios.

— Spune-mi te rog : ce-a fost între ea şi Garşin ?

Elizaveta Petrovna se îndreptă din umeri. Era de-a dreptul indignată : vezi, nu degeaba spun cei de la uzină că e un om aspru ! gîndi ea. Ştiam eu că întîlnirea asta n-o să aducă nimic bun.

— De ce n-o întrebi dumneata, — îi răspunse ea cu răceală, eliberîndu-şi repede braţul. — Fii sigur că n-o să-ţi ascundă nimic, iar eu...

Se întrerupse însă : pe chipul lui Nemirov apăruse o suferinţă atît de puternică, încît toată supărarea ei se risipi.

— N-a fost nimic deosebit, — zise ea încet şi începu să şteargă farfuriile. — I-a făcut curte înainte de război. Doar vezi şi dumneata ce fel de om e. Cred că i-a plăcut. A cerut-o chiar în căsătorie... Numai că e un om uşuratic, şi Klava şi-a dat repede seama de asta...

— L-a iubit, — spuse cu glas răguşit Nemirov.

— S-a întîmplat tare de mult, Grişa.

Elizaveta Petrovna nu-i spunea pe nume decît arareori şi tocmai datorită acestei duioase chemări simţi că-l paşte o nenorocire.

Dar Elizaveta Petrovna continua să vorbească, ştergînd farfuriile ; mişcările ei line şi glasul ei domol aveau o influenţă liniştitoare asupra lui Nemirov.

— In viaţa fiecărei femei există întîmplări pe care nu trebuie să le judeci. Ea te iubeşte, Grişa. Iar ceea ce a fost, a trecut de mult. Nu i-a fost uşor să-l întîlnească astăzi aici. Dar vezi, n-a vrut să-ţi strice petrecerea, s-a gîndit la dumneata...

— Dar dumneata ! Dumneata ! — strigă mînios Grigori Petrovici. — Dumneata ai fi putut să mă previi ! De ce naiba l-am chemat ! Nu l-aş fi lăsat să treacă nici pragul...

Elizaveta Petrovna îşi ridică mîndră capul, gest caracteristic mamei şi fiicei.

— Asta înseamnă să dăm importanţă unui lucru de nimic.

Nemirov se întoarse în casă ceva mai liniştit ; într-adevăr, ce rost avea să dea importanţă unui asemenea fleac ! De ce să-i

acorde lui Garşin atîta atenţie? Mai bine s-ar distra pe socoteala lui împreună cu Klava... Dar Garşin îi apărea mereu în minte aşa cum arăta după dans, cu moţul acela strengăresc care-i cădea pe fruntea înfierbîntată... Iată omul pe care Klava l-a iubit cu adevărat!

Gusakov se aşezase pe un cufăr din vestibul, cu spatele sprijinit de un morman de paltoane. Adormise şi acum sforăia. Tinerii se îmbrăcau, pregătindu-se de plecare. Grigori Petrovici încercă să-i reţină, dar Pakulin îi spuse că trebuie s-o conducă acasă pe Valia, care nu se simte bine. Valia, care la începutul petrecerii fusese atît de veselă, părea într-adevăr bolnavă.

Un grup de vreo zece persoane jucau în birou un joc pe care Nemirov nu-l cunoştea — treceau un obiect din mînă în mînă şi ghiceau ceva. Jocul era condus de Katia Smolkina, care se răstea la cei ce încercau să-şi tragă pe sfoară partenerii. Ceva mai departe, în mijlocul unui alt grup, soţia lui Didenko povestea o întîmplare. Asia rîdea mai tare decît toţi, iar Volovik moţăia cu ochii deschişi şi zîmbea somnoros. Polozov şi Karţeva se aşezaseră ceva mai la o parte, de-a dreptul pe covor, şi discutau liniştiţi. Nemirov se gîndi: „Şi aici e o dragoste la mijloc!" Dar îşi dădu seama în aceeaşi clipă de asemănarea pe care o făcuse şi se îngrozi.

In sufragerie, unde nu se mai afla nimeni, Klava încerca cu sîrg să-l înveţe pe Alexeev să danseze.

Garşin şedea lîngă ferestruica deschisă şi fuma cu nesaţ. Părea că nu vede pe nimeni, atît de adîncit era în gîndurile lui triste, dar Nemirov îl surprinse urmărind fiecare gest al Klavei şi după vioiciunea şi eleganţa mişcărilor ei, înţelese că ea ştie lucrul acesta.

„Ei şi, ce-i cu asta? N-are rost să dau importanţă unui fleac!" — îşi repeta mereu Nemirov, îndreptîndu-se spre un grup de oaspeţi mai de seamă, în mijlocul cărora se afla Didenko. Acesta vorbea cu înflăcărare.

— Cine nu ştie că epoca noastră este epoca vitezei în care sînt mărite presiunile, tensiunile şi temperaturile!

Roşu la faţă, Kotelnikov îşi flutura mîna în care ţinea ţigara şi, lăsînd să-i cadă scrumul pe genunchi, spunea visător:

— Dar metalul? La asemenea temperatură şi metalul va radia lumină.

Grigori Petrovici îi aminti în glumă:

— Dacă nu mă-nşel, cineva avea de gînd să aplice o amendă pentru discuţii în legătură cu problemele profesionale!

— Dar cine discută despre probleme profesionale? — se miră Didenko. — Discutăm despre tot felul de lucruri interesante şi atîta tot.

Uitîndu-se pe furiş la Klava, Grigori Petrovici îşi trase fotoliul mai aproape de ea. Zadarnic încerca să se convingă că gelozia este un sentiment josnic şi că nu era de demnitatea lui să-i urmărească fiecare mişcare — în felul acesta o făcea şi pe ea de rîs. Cît ţinu petrecerea, nu o pierdu din vedere un singur moment: iat-o, acum trece în odaia cealaltă, şi aproape îndată după ea se ridică şi Garşin şi o urmează. Îi aude cum rîd acolo, împreună. Apoi ea se apropie de un grup să asculte o discuţie, dar după o clipă se întoarce la Garşin, păşind încet şi foşnindu-şi rochia... Ce faţă însufleţită, necunoscută şi rea are astăzi!

Pe la ora trei noaptea oaspeţii începură să plece. Se formau grupuri-grupuri şi Kostea îi conducea acasă cu maşina. Numai două perechi — Polozov şi Karţeva şi Vorobiov cu Grunia — hotărîră să plece pe jos. Ieşiră toţi patru dar era limpede că odată ajunşi în stradă, Vorobiov şi Grunia vor găsi un motiv să rămînă singuri, cu atît mai mult cu cît Efim Kuzmici plecase acasă mai devreme, după ce o ajutase pe Katia Smolkina să-l trezească din somn pe Gusakov şi se urcaseră împreună în maşină.

Grigori Petrovici mai conduse un grup de oaspeţi şi se întoarse sus, în vestibul; soţii Liubimov şi Garşin se pregăteau şi ei de plecare. Klava stătea de o parte cu degetele încleştate şi cu un zîmbet crispat pe buze. Părea foarte obosită.

Garşin se apropie de ea să-şi ia rămas bun, îi sărută mîna şi îi vorbi grăbit şi insistent, fără să se gîndească măcar că ar putea fi auzit şi de alţii. Klava îi răspunse doar din vîrful buzelor, dar el o întrebă din nou ceva; ea clătină din cap şi plecă uitînd să-şi ia rămas bun de la Liubimov.

Întorcîndu-se către director, Garşin îi spuse cu tonul cel mai nevinovat:

— Gazda e obosită. Dealtfel şi dumneata eşti obosit, nu-i aşa? E timpul să plecăm.

— Soţia dumitale e fermecătoare, — zise Alla Glebovna. — Am fost fericită s-o cunosc.

— Iar eu pur şi simplu m-am îndrăgostit de ea, — rosti Garşin fără să clipească măcar din ochi şi îi zîmbi lui Nemirov.

„Vrei să mă legi la ochi?“ se gîndi cu răutate Grigori Petrovici şi se duse să-şi conducă oaspeţii, cu aerul cel mai binevoitor din lume. Maşina încă nu se întorsese, aşa că se opriră cu toţii la intrare, în lumina ştearsă a dimineţii care începea să mijească.

— Ce frumos am sărbătorit evenimentul! — zise Garşin, care se străduia să pară vesel. — Acum, Grigori Petrovici, poţi să fii liniştit. O să ne năpustim spre cea de-a doua turbină şi o s-o scoatem la liman şi mai repede!

— Ei asta-i, ţi-ai şi găsit momentul să vorbeşti despre turbine, — zise Nemirov zîmbind. — Eşti oaspetele meu şi datoria mea este să-ţi spun numai lucruri plăcute! Ai dansat grozav, ai îndeplinit cu mult zel ordinul pe care ţi l-am dat de a face curte soţiilor noastre... Aşa că trebuie să te laud! Dar dacă e vorba de treburi... Ce înseamnă „să ne năpustim“ şi s-o „scoatem la liman?“ Aici nu mai sîntem pe teritoriul meu şi trebuie să uităm de aceste cuvinte. Mai cu seamă dumneata, Viktor Pavlovici. La prima turbină aţi lucrat în asalt şi eu am răbdat, dar dacă o să încercaţi să faceţi asta şi la a doua, o să fie vai de capul vostru!

Şi lăsîndu-l pe Garşin, începu să vorbească binevoitor despre tot felul de fleacuri cu Alla Glebovna. Garşin îşi pierdu pe loc buna dispoziţie. „Ei şi, n-are decît“, îşi zise în sinea lui Nemirov.

Grigori Petrovici se întoarse în casă foarte mulţumit de sine. Voia să glumească puţin cu Klava, fără s-o dojenească.

Klava se întinsese pe pat, cu faţa ascunsă în pernă. Îşi azvîrlise pantofii pe covor, iar de sub fusta lungă ieşea un picioruş gingaş, încălţat cu un ciorap fin.

— Ce-i cu tine, Klava? — bolborosi Nemirov, aşezîndu-se alături de ea.

Îşi trecu mîna pe spatele ei şi simţi cum o zguduie plînsul.

— Klava, draga mea, doar nu sînt vinovat cu nimic...

— Ba eşti! — exclamă ea supărată, întorcîndu-şi spre el faţa scăldată în lacrimi. — Nu ştiu ce gîndeşti şi ce bănuieşti... Dacă m-ai fi întrebat, nu ţi-aş fi ascuns nimic... Dar să stai toată seara cu aşa o mutră... Să-i iei mamei un adevărat interogatoriu... Să tragi cu urechea şi să mă urmăreşti mereu, de parcă... Cum de nu înţelegi că nu mi-aş permite niciodată, niciodată, să fac ceva care nu ţi-ar fi pe plac!...

Nemirov o îmbrăţişă şi mîngîindu-i părul scurt şi răvăşit căută s-o asigure că n-o bănuieşte de nimic, dar chiar în aceeaşi

clipă se gîndi că vorbele ei însemnau de fapt o mărturisire — da, nu şi-ar permite niciodată să procedeze aşa cum ar dori — şi îşi pierdu liniştea.

3

Era o dimineaţă caldă de duminică. Arkadi Stupin ajunsese la podul Alarcin şi acum se plimba în sus şi în jos; trecuseră trei ore de cînd se tot uita la ferestrele de sus ale casei cu multe etaje de pe celălalt mal al canalului. Nu de mult Arkadi se mirase că Valia locuieşte într-o casă atît de posomorîtă, într-un colţ al oraşului atît de plictisitor şi de neîngrijit, lîngă podul acesta care purta un nume ciudat, un nume de care nu mai auzise parcă niciodată aici, la Leningrad. Acum însă găsea că tocmai această casă posomorîtă i se potrivea Valiei; i se părea chiar că în această curte îngustă şi întunecată Valia se refugia ca într-un ungher unde poţi să plîngi în voia inimii.

Valiei i se întîmplase ceva rău. Arkadi simţea lucrul acesta, deşi nu ştia nimic precis. De cînd era îndrăgostit, devenise de o sensibilitate neobişnuită. Îşi dădea seama că Valia avusese o dragoste nefericită. Desigur că avusese de-a face cu un ticălos, care o jignise. Ar fi fost bucuros să se poată răfui cu ticălosul acela pe care nu-l cunoştea şi să-i vină în ajutor Valiei... Dar cum? Cu ce prilej? Cum să oferi ajutorul unei fete care nu te ia în seamă, nu te vede, nu te aude şi care îţi întoarce spatele cînd te apropii de ea?

Era de ajuns s-o vadă pe Valia ca să se intimideze, ceea ce nu i se întîmpla cu nici o altă fată. Valia era o fire independentă. Arkadi înţelesese asta din prima zi cînd o întîlnise la repetiţia cercului de dramaturgie. Se uitase curios în urma ei, o curiozitate obraznică. „Drăguţă! îşi zisese cu acel fel simplist de a privi femeia şi care îi era caracteristic. Ia să-i facem curte!“ Îi surprinsese de mai multe ori privirea atentă şi izbutise să-i facă de două ori cu ochiul. Acum îşi amintea cu dezgust despre aceste gesturi triviale, dar în seara aceea se apropiase de ea şi îi spusese zîmbind triumfător:

— Hai să ne cunoaştem aşa cum trebuie. Că de privit, ne-am privit destul unul pe celălalt, nu-i aşa?

Valia îl fulgerase cu ochii ei strălucitori, şi-i răspunsese răspicat:

— Da. Eu te-am văzut imediat: ai o mutră neplăcut de încrezută.

Şi răsucindu-se brusc pe călcîie, îi întorsese spatele. Cu vremea se obişnuise cu obiceiul ei de a se întoarce brusc şi de a pleca, dar de fiecare dată se simţea peste măsură de nenorocit... Prima oară lucrul acesta îl uluise: rămăsese pe loc, cu gura căscată şi ochii holbaţi, încît la un moment dat cei din jur începuseră să rîdă, aşa că se grăbise să părăsească clubul. Era furios, Valia ajunsese departe şi păşea uşor cu picioruşele ei mici şi muşchiuloase. Totul îi plăcea la fata asta: şi umerii ei slăbiţi peste care îşi trecuse un paltonaş vechi, şi faptul că îşi ţinea capul sus, cu un aer independent, şi părul ei auriu care i se revărsa de sub bereta albastră, şi umbletul ei degajat şi energic. „Sînt un idiot", îşi zise el, vărsîndu-şi furia asupra lui.

Din ziua aceea tot ce făcea era într-un fel sau altul legat de Valia. Înţelegea foarte bine că Nikolai Pakulin îşi propusese să-l „prelucreze" zi de zi şi că grupul de comsomolişti care locuiau la cămin primiseră sarcina să-l educe. Voiau să-l convingă să se lase de băutură şi să nu se mai poarte ca un golan; îl chemau mereu la conferinţele şi serile amatorilor de artă, dar Arkadi îi refuza cu încăpăţînare, şi rîdea de „educatorii" săi, ferm convins că dacă el nu vrea, nimeni nu poate să-l schimbe. Acum însă voia şi el să se schimbe pentru că nu mai putea să îndure zîmbetul dispreţuitor al Valiei.

Faţă de ea era atît de respectuos, încît încetul cu încetul Valia se purtă mai blînd cu el, totuşi această blîndeţe era amestecată cu îngăduinţă, şi Arkadi ştia asta.

Intr-o zi o zări lîngă tabla de onoare, pe care afişaseră chiar atunci fotografiile evidenţiaţilor. Arkadi se apropie de ea şi-i arătă fotografia lui Nikolai Pakulin:

— Şeful meu de brigadă.

— Dar mi se pare că dumneata nu eşti aici, nu-i aşa? — întrebase Valia zîmbind. Se vede că ştia despre Arkadi mai multe decît şi-ar fi putut închipui el.

— Deocamdată nu, dar am să fiu, — răspunsese el apăsat, privind-o provocător. De astă dată nu se intimidase pentru că îşi cunoştea bine forţele şi ştia de ce e în stare atunci cînd îşi pune în cap să facă un lucru.

Şi de atunci începuse să muncească cu rîvnă. Avusese nenumărate succese, fusese lăudat, apoi evidenţiat! La început îşi închipuise că va dobîndi gloria printr-un „salt" puternic, dar nu izbutise decît să strice o bucşă de bronz. La şedinţa brigăzii, Nikolai aduse piesa care trecea din mînă în mînă şi timp de zece minute Arkadi se simţise atît de ruşinat cum nu mai fusese în viaţa lui.

Lucrul acesta îl duruse nespus de mult şi încetul cu încetul începu să cerceteze cu luare aminte metodele fruntaşilor din secţie, aplicîndu-le şi el. Văzînd cît se străduieşte, Pakulin îi propuse:

— De ce te zbaţi de unul singur? Hai să ne sfătuim şi lucrurile or să meargă mai bine.

Arkadi ar fi vrut să-l înjure, dar ţinea atît de mult să reuşească în ceea ce-şi propusese, încît, călcîndu-şi pe inimă, consimţi.

Cu prilejul acesta, îşi dădu seama că nu cunoaşte o seamă de adevăruri importante, pe care Nikolai le cunoştea. Trebuia să asculte explicaţiile pe care şeful de brigadă i le dădea, cu răbdare, şi să citească toate cărţile pe care i le împrumuta el. Se gîndea ore întregi — ceea ce nu i se întîmplase niciodată înainte — la succesiunea şi precizia mişcărilor sale, căuta să pătrundă în particularităţile şi posibilităţile maşinii-unelte, lucruri care pînă atunci îi fuseseră necunoscute, încerca să pătrundă taina prelucrării metalului şi se mira singur că putuse lucra vreodată fără să înţeleagă ceea ce i se deschidea acum în faţa ochilor.

La început îi fusese teamă, o teamă bolnăvicioasă, că ceilalţi îşi vor bate joc de el: „Ia te uită, Arkadi nu ştie ce să mai facă să ajungă fruntaş!" dar de astă dată nimeni nu rîdea şi nici nu se mira. Mai mult se mirau înainte cînd vedeau că un flăcău atît de voinic şi capabil e codaş.

Şi izbînda sosi pe neaşteptate, cînd nu se mai zbătea să ajungă un om vestit, ci muncea cu pasiune, străduindu-se să dea rezultate cît mai bune. Acum depăşea norma cu cincizeci-şaizeci la sută, ca şi cum nici n-ar mai fi fost în stare să lucreze altfel.

In lunile din urmă mai făcuse o descoperire — cărţile. Organizaţia de Comsomol a secţiei pregătea o discuţie literară şi Valia era unul din referenţi. Pe Arkadi îl frămînta gîndul că nu va putea sta de vorbă cu Valia în legătură cu raportul ei, şi de aceea începu să citească toate romanele care urmau să

fie luate în discuţie, căutînd să găsească în ele ceea ce ar fi putut s-o intereseze pe ea. Şi fără să-şi dea seama, prinse gustul lecturii.

Cînd citea cărţile tehnice, primite de la Pakulin, căuta în ele tot ce i-ar fi putut folosi în muncă. Dar şi atunci cînd citea un roman, o făcea cu un scop bine definit — voia să afle cum trebuie să se comporte ca s-o atragă pe Valia. Şi astfel, pe zi ce trecea, se dezbăra de o sumedenie de apucături care de fapt erau străine de caracterul şi felul lui de viaţă. Eroii prea pozitivi îl înfuriau, pentru că lui îi plăceau oamenii cu sentimente puternice, oamenii care ştiau să acţioneze cu hotărîre.

Cu Valia se întîlnea de două ori pe săptămînă la repetiţii şi în clipele de răgaz, dar o vedea şi în treacăt, prin secţie. Macaraua masivă care plutea în înaltul secţiei devenise pentru el un lucru drag. Cînd macaraua se apropia de sectorul lui şi Valia îşi scotea capul din hulubăria ei, Arkadi îi făcea semn cu mîna : era sigur că ea îl vede, deşi nu-i răspunsese niciodată la salut. Uneori i se părea că Valia îl ocoleşte pentru că nu e comsomolist. Ce să facă ? Să intre în Comsomol, acum, la douăzeci şi patru de ani ? Toţi au să-l întrebe : „Dar pînă acum unde ai fost, întîrziatule ?" Totuşi, ar fi fost gata să treacă şi peste asta, numai ca să stea la şedinţe alături de Valia şi să-i vorbească aşa cum îi vorbeşte Pakulin, aşa cum îi vorbesc ceilalţi comsomolişti. Toţi îşi spuneau pe nume, se vizitau unii pe alţii, mergeau împreună la teatru şi făceau excursii. E drept că-i invitau pe toţi tinerii să meargă cu dînşii, mîndrindu-se cu „antrenarea tinerilor neorganizaţi", dar lui Arkadi nu-i făcea plăcere să ştie că face parte dintre aceştia. Nu, dacă-i vorba pe aşa se va „organiza" el, ba, mai mult decît atît, va organiza o excursie în locuri noi, la care nu s-a mai gîndit nimeni !

Şi apoi, e de ajuns să intri în Comsomol, ca să ţi se încredinţeze pe dată tot felul de sarcini : să faci asta, să te ocupi de cealaltă, e mai mare ruşinea să nu înveţi — trebuie să te înscrii imediat la şcoala serală !

In zilele acelea, cercul de dramă începuse montarea piesei „Chestiunea rusă" şi lui Arkadi i se încredinţă rolul lui Smith. Regizorul Valeri Vladimirovici îl punea să repete la nesfîrşit primele replici ale lui Smith, în momentul cînd acesta intra în redacţie.

Chipeş băiat ! — îşi zicea Valeri Vladimirovici, ducîndu-şi, nu se ştie de ce, mîna streaşină la ochi.

— Hai să repetăm de la început. Închipuieşte-ţi că n-ai fost în redacţie tot timpul războiului. Ai văzut o sumedenie de lucruri noi, te-ai gîndit la multe şi te-ai schimbat. Eşti încredinţat că şi ceilalţi au văzut şi au înţeles multe. Eşti fericit că te-ai întors, că alături de tine se află femeia pe care o iubeşti. Hai, mai mult curaj, mai mult suflet! Eşti american, înţelege, american, şi nu un rus tînăr şi brav!

Arkadi era încîntat să joace rolul acesta: Smith era eroul principal şi apoi, în piesă juca şi Valia, în rolul lui Jessy. Studia cu atîta sîrguinţă rolul încît pînă şi în somn şi în timpul muncii îl urmăreau replicile lui Smith.

— Incăodată dragul meu, — îl ruga oftînd Valeri Vladimirovici. — O să mai încercăm şi cu Rumeanţev, dar să nu disperăm. Trebuie să înţelegi un lucru: eşti emoţionat pentru că acum se hotărăşte soarta dumitale şi speri că totul se va aranja cu bine — şi munca, şi căsătoria, şi cîştigul — fără dolari nu poţi doar obţine nimic, e limpede? Te afli în America şi dacă n-ai să te pricepi să cîştigi bani, Jessy o să te părăsească. Ei, şi acum, hai să-ncepem!

Se vede că regizorul nu fusese mulţumit de el, pentru că la următoarea repetiţie hotărî să-l încerce şi pe Rumeanţev, un băiat talentat, care mai jucase în roluri principale, dar mic de statură şi urît. Arkadi era încredinţat că lui i se potriveşte mult mai bine rolul lui Smith şi conducînd-o pe Valia acasă o întrebă ce crede despre felul cum a interpretat el acest rol.

— Vai, Arkaşa, eşti pur şi simplu caraghios, — îi răspunsese ea abia stăpînindu-şi rîsul. — Nu arăţi de loc a ziarist american. Parc-ai fi un voinic din Iaroslavl!

Văzînd însă că Arkadi se necăjeşte, adăugă prietenoasă:

— Trebuie să studiezi cum trebuie rolul, Arkaşa, şi atunci o să meargă treaba. Probabil că nu te-ai pregătit pentru el. Ce ai citit despre America?

Arkadi tăcu ruşinat.

— Atunci cum vrei să joci rolul ăsta? Nu înţelegi nimic nici din situaţii şi nu-l înţelegi nici pe omul pe care vrei să-l înfăţişezi!

A doua zi îi aduse cîteva cărţi. De cum îi fusese încredinţat rolul lui Jessy, o rugase pe bibliotecară să-i aleagă cărţi despre America. Arkadi era foarte mîndru că într-una din zile Valia se apropiase de strungul lui cu un pachet cu cărţi în mînă şi timp de cîteva minute stătuse de vorbă cu el aşa cum

stai de vorbă cu un tovarăş. Cuvintele ei nu-i făcuseră însă plăcere lui Arkadi.

— Înţelege, Arkaşa, — îi spusese ea pe un ton povăţuitor şi glasul ei căpătase pe neaşteptate un timbru care îi amintea de Valeri Vladimirovici: — Trebuie să te substitui lui Smith, cum să spun? Să-i prinzi psihologia. Să-ţi însuşeşti concepţiile lui, superstiţiile, atitudinea lui faţă de viaţă. Trebuie, cu alte cuvinte, să intri în pielea lui.

— Bine, dar eu nu sînt actor de profesie, — bombăni el ca să-şi găsească o scăpare.

— Dar noi? — îi răspunse ea, ridicînd din umeri. — Ori faci lucrul cum trebuie, ori nu te mai apuca de treaba asta.

Acum toate acestea rămăseseră în urmă. Arkadi repeta cu succes rolul lui Smith, alternînd cu Rumeanţev, iar rolul lui Jessy îl juca o altă fată, pentru că Valia părăsise studioul.

Arkadi nu fusese de faţă cînd i se întîmplase nenorocirea. La început observase doar înfăţişarea ei neobişnuit de însufleţită. Părăsea mai de vreme ca de obicei cabinetul tehnic şi într-o zi lipsi de la repetiţie. La următoarea repetiţie veni fericită şi emoţionată: încurca şi sărea replicile, îşi bătea singură joc de ea că e distrată şi era duioasă şi atentă cu toată lumea. Cu sensibilitatea specifică îndrăgostiţilor, Arkadi înţelese că duioşia ei se datoreşte bunătăţii unei inimi fericite, iar neatenţia, faptului că gîndurile ei erau departe de cei din jur. Valeri Vladimirovici, care observă cît e de distrată, glumi cu ea:

— Ei, Valicika, astăzi trebuie neapărat să joci într-un rol de îndrăgostită. Ce zici, vrei să repetăm scena fericirii familiare?

Arkadi simţi că i se face negru înaintea ochilor, îşi uită cu desăvîrşire rolul şi abia reuşi să îngîime cîteva cuvinte. Ar fi vrut s-o conducă pe Valia acasă, ca să afle de la ea ce i s-a întîmplat (în sufletul lui tot mai spera că nu era nimic în legătură cu dragostea) dar în timp ce repeta ultima parte din scenă, Valia părăsi studioul.

Apoi, se întîmplă nenorocirea.

În ziua de 2 mai, Valia fusese invitată la petrecerea de la director, iar în ziua următoare se vede că nu ieşise de loc din casă, aşa că Arkadi o aşteptase în zadar lîngă podul Alarcin. Cînd o văzu în secţie, era foarte palidă şi atît de preocupată de gîndurile ei, încît nici nu îndrăzni să se apropie de ea.

Către mijlocul zilei, turbina demontată fu scoasă de pe banc şi Garşin ceru să se aducă podul rulant. Arkadi o văzu pe Valia cu faţa ca de ceară, plutind pe deasupra secţiei. Macaraua înainta greu, de parcă s-ar fi împleticit.

— Haide, haide, la naiba! — începu Garşin să urle, dar văzînd-o pe Valia se opri brusc şi începu să-i arate prin gesturi ce trebuie să facă.

În zilele ce urmară Valia arăta ca bolnavă. Arkadi observă că fetele din secţie şuşotesc pe socoteala ei, dar cînd se apropia el tăceau şi-l priveau cu o curiozitate plină de milă. Odată izbuti să prindă o şoaptă: „Iar el nici măcar nu se mai uită la ea..." Arkadi trecu pe lîngă grupul lor şi în mod intenţionat se lovi de umărul uneia din ele.

După lucru, Valia plecă în grabă de la uzină, cu capul în piept, ferindu-se să întîlnească pe cineva. Avea umerii căzuţi şi asta îi dădea o înfăţişare şi mai nenorocită. Dacă ar izbuti să afle numele ticălosului l-ar lua de guler să-l scuture zdravăn şi după aceea l-ar trimite la Valia să-i ceară iertare...

Arkadi suferea mult din pricina Valiei şi uneori încerca să se înfurie pe ea. A preferat pe un altul? Ei, atunci las' să se chinuiască! Nici nu merită altceva. Gîndul acesta îi dădea o mulţumire de scurtă durată; chiar în aceeaşi seară începu din nou s-o urmărească de la mare distanţă şi să se uite cu tristeţe la umerii ei lăsaţi. Ca de obicei, Valia intră repede în curtea îngustă şi întunecată. Arkadi îşi şterse cu mîna ochii înceţoşaţi şi observă că plînge. Şi atunci, în ciuda tuturor celor întîmplate, îşi dădu seama că o iubeşte, că ea e totul pentru el, cu toate că avea acum o înfăţişare atît de nenorocită şi că iubea pe un altul care o jignise.

Umblînd pe stradă ca un zănatic, fără să ştie cu ce scop şi încotro se îndreaptă, îşi repeta cu furie, strîngîndu-şi pumnii cu ciudă: nu pot să trăiesc fără ea, nu pot, chiar dacă iubeşte pe un altul nu pot şi nu concep să trăiesc fără ea...

Alergă furios pe străzi toată seara pînă se trezi din nou în faţa casei ei şi îşi ridică ochii spre ferestrele de la etaj. Erau cufundate în beznă, de parcă toţi locatarii de la etaj se vorbiseră între ei să nu aprindă lumina, sau plecaseră cu toţii de acasă. După vreo oră de aşteptare observă însă că nici alte ferestre nu sînt luminate şi înţelese că e noaptea tîrziu.

„La urma urmei pe ce mă bizui eu? E o prostie şi atîta tot!", îşi spuse el şi începu să se gîndească cu sînge rece la

prietenia lui ciudată cu Valia. Trebuia să se roage de ea să-i dea voie s-o conducă acasă, iar dacă se nimerea să nu fie pe acolo cînd pleca, ea nici măcar nu întorcea capul. Dacă-i propunea să se plimbe sau să meargă împreună la cinematograf, Valia găsea întotdeauna pretexte ca să refuze...

Arkadi visa de mult să treacă măcar pentru o clipă pe la ea acasă, dar cînd îi ceru voie să-i aducă acasă cărţile, ea refuză politicoasă:

— De ce să te deranjezi, Arkaşa, adu-mi-le în secţie, tot trebuie să le predau la bibliotecă.

Să nu se deranjeze! În noaptea aceea se răsucise aproape tot timpul în pat, gîndindu-se la vorbele ei: oare ce trebuia să înţeleagă din ele? Îi era poate frică să-l lase să intre?

Ba nu, lucrurile sînt mult mai simple: Valia n-avea nevoie de el şi atîta tot. N-avea nevoie şi nici nu se gîndea la el. Chiar cînd mergeau alături, Valia se gîndea la altul şi iubea pe un altul... Dar acum, cînd era singură şi nefericită, poate că o să-şi dea seama în sfîrşit cît preţuieşte un om care ţine la ea cu adevărat şi că omul acesta merită mult mai mult să fie iubit decît ticălosul acela?

Noaptea tîrziu, în timp ce îşi tîra paşii obosit pe străzi, în drum spre cămin, luă hotărîrea fermă s-o conducă acasă după repetiţie şi să-i spună tot ce gîndeşte, să-i ofere prietenia şi ajutorul lui şi să-i propună s-o răzbune pentru jignirea pe care a suferit-o — într-un cuvînt, să facă tot ce o să-i ceară ea.

Dar Valia nu veni la repetiţie; rolul lui Jessy îl repetă altă fată şi Arkadi nu se simţi în stare să joace cu ea. Fugi de la repetiţie şi se îndreptă spre podul Alarcin. Cine ştie, poate că s-a îmbolnăvit, poate că stă în pat şi e singură, fără nici un ajutor?

Portarul şedea în faţa intrării, cu pipa între dinţi şi se uita la Arkadi cu coada ochiului. Lui Arkadi i se părea cu neputinţă să-l întrebe unde locuieşte Valia. Trecu deci mai departe şi hoinări pe malul canalului pînă cînd se cufundă în beznă şi ultima fereastră.

Dimineaţa o ajunse din urmă pe stradă şi-i spuse hotărît:

— Bună dimineaţa, Valia.

Nu primi nici un răspuns. Repetă insistent salutul şi ea îi răspunse fără să-l privească măcar:

— Bună dimineaţa.

— N-ai fost la repetiție...

— Am plecat de la studio, — îi răspunse ea, grăbind pasul.

— De ce, Valia? Doar jucai minunat.

— Așa am vrut, — i-o tăie Valia.

Și deodată se opri și-i spuse repede, pe un ton răutăcios:

— Nu mă iscodi, Arkadi, și lasă-mă în pace, înțelegi? Nu se poate schimba nimic. Nu mă conduce, nu te mai ține după mine. Nu trebuie. Nu vreau. Mă plictisești.

Arkadi rămase singur în mijlocul trotuarului.

4

„Acum sînt responsabil cu agitația și propaganda. Tu cunoști munca asta mai bine decît mine, așa că ai să înțelegi cîte griji mă copleșesc".

Ania ședea în cabinetul tehnic și scria, dar îi venea greu să ducă scrisoarea la capăt. Ar fi putut de mult să se ducă acasă; vizitatorii plecaseră, cercurile și școlile se terminaseră, și n-avea nici o treabă. Totuși, nu voia să plece. În timpul zilei, cînd oamenii munceau de zor, în secție era zarvă, dar spre seară totul se liniștea. Treci încet prin sectoare, te urci pe banc unde au și început pregătirile pentru montarea celei de-a doua turbine, îți faci de lucru pe la biroul lui Efim Kuzmici sau al lui Gusakov, ca să-i mai asculți bombăneala lui lipsită de răutate... Și întotdeauna poți să-l întîlnești sau să-l vezi de departe pe Polozov, care, cînd îl cauți, lucrează pe la montaj, prin sectoarele mecanice, sau cercetează cu vreun maistru graficul mișcării pieselor. Controlul graficului nu-i o treabă ușoară, se vede că de aceea i s-a încredințat lui!... Iar Liubimov îl presează și îl grăbește. O face oare înadins? Speră că Polozov o să dea în sfîrșit greș sau e convins că oricîte greutăți ar întîmpina Alexei, tot o va scoate la capăt? Înainte se certau într-una și Liubimov se agăța pentru orice fleac de Alexei, dar acum Liubimov se poartă politicos și respectuos cu el. Totuși n-o să iasă nimic bun din toate astea! Liubimov face pe boierul, nu vrea să știe de greutățile zilnice ale secției, discută într-una despre reconstrucția generală a secției și se pregătește să se ducă la Moscova... în timp ce Polozov muncește pentru el!

Polozov... Oare despre ce au vorbit în seara aceea la director? Se aşezaseră pe covor, pe nişte perne pe care Alexei le trăsese pe neobservate de pe divan. Alexei spusese că „în general are faţă de femei o atitudine mai curînd negativă", iar ea făcuse haz pe socoteala lui.

— Vreau să te rog ceva, — îi spusese el. — Te rog să nu cochetezi cu mine. Nu pot să sufăr cochetăria feminină.

Pe ea o pufnise rîsul:

— Te pomeneşti că ai avut de pătimit din pricina asta!

El clătinase din cap în semn de încuviinţare:

— Deocamdată mi se pare că dumneata eşti mai bună ca altele şi, cum să-ţi spun, te-aş ruga să nu-mi strici această impresie, eşti de acord?

Ei însă i-ar fi plăcut să cocheteze cu el, mai ales cînd se îndreptau spre casă; se despărţiseră de Grunia şi de Vorobiov, care mergeau în altă direcţie, şi rămăseseră în doi. Se simţeau însă ca doi tovarăşi şi se purtau uimitor de firesc şi de simplu unul faţă de altul. Ar fi interesant de ştiut cum arată femeia care l-a dezamăgit... Cînd s-o fi întîmplat asta? Cine ştie, poate că povestea asta mai durează şi acum... Oare îi plac, sau nu? Se pare că da. Dar poate că pentru el sînt un bun tovarăş şi nimic mai mult? În noaptea aceea îi spusese: „Imi place că alături de dumneata omul poate să stea şi să nu spună nimic"... Şi într-adevăr, el tăcuse aproape tot drumul şi numai din cînd în cînd mormăise o frază muzicală, aceeaşi de fiecare dată, însă cîntată felurit: „Ta-ti-ta-tim-pam-pam! Ta-ti-ta-tim-pam-pam!" În cele din urmă începuse şi ea să fredoneze, neavînd ce face, acelaşi: „Ta-ti-ta-tim-pam-pam!" Pe neaşteptate o întrebase:

— Ce tot mormăi acolo?

Şi se arătase foarte mirat aflînd că-l imita.

A treia zi după succesul lui Erohin, el o privise drept în ochi şi-i spusese:

— Pînă la urmă o să fiu nevoit să te trimit totuşi în sector.

Iar peste o oră îi telefonase la cabinetul tehnic, vorbindu-i aproape răstit:

— Dumneata faci parte din brigada complexă? Atunci pune-te pe lucru. Doar nu eşti un copil ca să mă aştepţi pe mine. Ia-l pe Şikin şi pe Volovik şi daţi-i zor! Sau poate că

aveți nevoie de o dădacă? Doar vedeți și voi că nu vă puteți pune mari speranțe în mine.

Ania se silise să-i răspundă cît mai sever.

— Uite ce-i, Alexei Alexeevici, chiar dacă aș avea nevoie de o dădacă, tot nu i-aș permite să se răstească la mine!

Iar el îi răspunsese pe loc:

— Imi place că ești așa de colțoasă!

Și închisese telefonul.

Cuvintele acestea îi făcuseră plăcere Aniei și mai ales îi făcea plăcere faptul că Polozov îi ceruse să acționeze independent. Știe așadar că se poate bizui pe ea. Inseamnă deci, Alexei Alexeevici, gîndi ea, că eu pot nu numai să „inspir"...

Ania se străduia să așternă toate acestea într-o scrisoare, dar frazele parcă nu se legau:

„Pare-se că încep să mă impun nu numai ca un om care știe să-i încurajeze pe ceilalți, dar și ca inginer. Imi dau seama că toate acestea nu sînt decît un început modest, prima încercare, dar am reușit să fac o mică inovație la strungurile carusel, și inovația asta a dat roade..."

Era sigură că Elțov o să se bucure pentru ea, dar cum ar putea el să înțeleagă ce a însemnat pentru ea ziua aceea de neuitat cînd cilindrul fusese coborît în sfîrșit deasupra platoului strungului carusel al lui Erohin? Acesta se apucase pe loc să-l prelucreze cu două cuțite, și toți stăteau și ascultau cu încordare zgomotul unit al cuțitelor. Ania asculta și ea, cu capul aplecat peste marginea platoului care se rotea cu o viteză vertiginoasă: învățase să deslușească zgomotul care se naște atunci cînd piesa vibrează sau cînd e bine fixată. Sprijinindu-se cu o parte în echerul greu, piesa stătea fixă; în interiorul ei cele două cuțite își făceau munca lor obișnuită, cîntînd pe două voci cîntecul lor monoton — un sunet cristalin, egal și molcom.

Ania nu se mai sătura privind acest spectacol și ascultînd acest cîntec, dar la un moment dat Erohin se oprise să mai răsufle puțin și atunci își aruncase ochii spre Polozov, care stătea alături de ea.

Alexei îi spusese zîmbind:

— Mi se pare că nu-i rău.

Ania ar fi putut să jure că aceste cîteva cuvinte cuprindeau în ele cele mai sincere laude și felicitări.

„A fost foarte frumoasă ziua în care experienţa noastră a reuşit. Datorită acestor metode noi se vor economisi, la o singură operaţie, cincizeci de ore, iar la trei turbine — o sută cincizeci de ore. Şi acest procedeu se poate aplica şi la alte piese".

Aşa scria Ania, simţind cu ciudă că orele acestea pe care izbutiseră să le economisească şi care pentru ea, pentru Polozov, pentru întreaga secţie, erau atît de importante, lui Elţov i se vor părea cu totul neînsemnate. Mă rog, mare lucru o sută cincizeci de ore! Dar cum să-i explici ce reprezintă aceste ore unui om care nu lucrează cot la cot cu tine?... Poţi să-i scrii că în ziua aceea ai plecat acasă fericită, nespus de fericită, şi că pentru prima oară în viaţă odaia ta nu ţi s-a mai părut părăsită? Că umblai prin secţie cu altă dispoziţie sufletească decît pînă atunci? Că şi Erohin e fericit şi că acum cîntă mereu în timpul lucrului? Cînd te întîlneşti cu el, în strîngerea mîinii lui e atîta căldură şi respect, că simţi nevoia să cînţi şi tu cînd lucrezi şi aşa, ori de cîte ori eşti singură în cabinetul tehnic, începi să fredonezi acelaşi „Ta-ti-ta-tim-pam-pam"... Şi toate acestea fac viaţa frumoasă — dar despre asta nu poţi să povesteşti...

Se pare că Elţov e oarecum gelos pe activitatea ei, pentru că în ultima scrisoare i-a scris: „De bunăseamă că uzina te interesează mai mult decît persoana mea, dar poate că o să iei obiceiul să-mi răspunzi cel puţin din cinci în cinci scrisori? Pune-le undeva mai la vedere şi cînd vezi că s-au adunat cinci, aşează-te şi scrie-mi cîteva rînduri, iar scrisorile mele aruncă-le la coş". Încearcă, draga mea, pentru că doresc tare mult să aflu măcar din cînd în cînd ce faci şi cum o duci".

Îi era ruşine... Orice ar fi, Volodea îi era un prieten adevărat şi credincios; trecuseră împreună prin atîtea primejdii, şi împărţiseră între ei bucurii şi suferinţe... Nu, nici prin cap nu-i trecea să lase să se destrame această prietenie...

Şi totuşi nu-i venea să-i scrie această scrisoare; se uita mereu spre uşă — Şikin şi Volovik îi făgăduiseră că vor trece pe la ea, iar Polozov îi spusese că va trece şi el dacă va avea o clipă liberă...

„Am fost cooptată într-o brigadă complexă care are ca sarcină să raţionalizeze una din cele mai grele munci"...

Vai ce plictiseală! Toate acestea sînt extrem de interesante numai că atunci cînd vrei să le povestești, în locul unei scrisori prietenești iese o dare de seamă tehnică!

„Brigada noastră trebuie să se adune chiar acum, așa că închei. Zilele astea am să-ți scriu din nou fără să mai aștept cea de-a cincia scrisoare a ta. Dacă ne-am întîlni, sînt sigură că aș reuși să-ți redau toate acestea mult mai viu și mai pe înțeles, fiindcă toate sînt mai interesante decît le-am descris eu. La revedere dragă prietene! Ania".

Lipi în grabă plicul, scrise adresa, dar nu-și aminti dintr-odată numărul căsuței poștale... Da, toate rămăseseră departe în urmă, ca și cum nu i-ar fi despărțit numai zece mii de kilometri, ci și mulți ani de viață! Și totuși, cînd își amintea de cei de acolo, totul i se părea ca și înainte apropiat, interesant, drag. Citea cu lăcomie scrisorile amănunțite ale lui Elțov, „reportaje" cum le numea el, și fiecare amănunt o interesa: au pus în funcțiune centrala termoelectrică, s-a însurat Karpușenko, au pavat drumul de peste trecătoare, au sosit încă două sute de familii de colonișți, s-a deschis un magazin alimentar în orășelul cel nou...

Da, toate astea mă interesează, îmi sînt dragi, dar există pe lume orașul Leningrad, și uzina, și secția asta — și tot sufletul meu e acum aici.

Vîrînd plicul în buzunarul paltonului, se grăbi spre secție, și se ciocni din mers cu Alexei Polozov.

— Am venit după dumneata, Ania. Hai să mergem la Volovik, că aici nici să gîndești nu poți. Șikin ne așteaptă la ieșire, iar Volovik a și ajuns acasă.

Trecînd pe lîngă poștă, Ania își aminti de scrisoare și o puse la cutie.

— Eu n-am cui să-i scriu, — spuse oftînd Polozov. — Am prieteni peste tot, dar nu știu să scriu scrisori.

Ania schiță un zîmbet — nici ea nu știa de ce, dar lucrul acesta n-o mira de fel; chiar acum o oră se gîndise la Polozov ca la un om căruia nu-i place și nu știe să scrie scrisori.

Toți erau încîntați de vizita la familia Volovik. La început Asia își luă rolul de gazdă mult prea în serios și își primi oaspeții cu un aer grav și reținut, dar după cîtva timp rolul acesta o plictisi și redeveni femeia prietenoasă din totdeauna. Acum stătea de vorbă cu prietenii soțului ei, răsucind în mînă

modelul confecționat din lemn al diafragmei construite de Saşa. Cit despre Volovik, el vorbea şi în acelaşi timp gesticula — era sigur că în felul acesta va reuşi să descrie mai bine piesa pe care se străduise „s-o învingă". Discutau, cumpăneau cum o să funcționeze piesa. Le făcea plăcere să-şi închipuie cum vor aşeza piesa sub cuțitele „Porților Narvei" şi sub capul de tăiere rapidă al maşinii de frezat — al unei imaginare maşini gigantice care nici nu se afla în secție.

Oricum priveau lucrurile reieşea că aceste blestemate îmbinări oblice trebuiau prelucrate pe rînd, şi nu toate dintr-odată.

Deşi în seara aceea nu izbutiră să rezolve problema, găsiră totuşi un punct de plecare pentru viitoarele discuții — capul de tăiere rapidă al maşinii de frezat. Cine o propusese primul? Nimeni nu-şi amintea. Poate că Polozov, poate că Şikin sau Karțeva. Le venise ideea aşa, dintr-odată: dacă am încerca cu capul de tăiere rapidă? Acest „cap" masiv de metal cu nenumăratele lui cuțite intrase adînc în viața secției şi încetase să mai fie o noutate, după cum nu mai era privită ca o noutate nici tăierea rapidă a metalelor.

Faptul că lăsaseră în părăsire ideea de a lucra după procedeul obişnuit — cu ajutorul cuțitelor „Porților Narvei" — era un cîştig. Capul de tăiere putea fi fixat oriunde — şi pe maşina de frezat, şi pe traversa unei alte maşini care deocamdată nici nu exista... Atunci de ce n-ar instala dintr-odată două capete din două părți diferite pentru ca îmbinările să fie prelucrate simultan?

Dar unde să le instaleze şi cum?

— Eu consider că primul pas înainte s-a făcut, — zise Polozov cînd, obosiți de discuții, se aşezară cu toții la masă, năvălind asupra gustărilor şi a cartofilor pe care Asia îi copsese în cuptorul plitei cu gaze. — Straşnică idee ai avut, Asia, în viața mea n-am mîncat ceva mai gustos ca aceşti cartofi, — şi zvîrlea dintr-o mînă într-alta un cartof fierbinte cojindu-l treptat, treptat, ca să dea de miezul sfărîmicios din care ieşea un abur îmbietor. — Dacă o să ne tratezi de fiecare dată aşa, sînt sigur că o să venim de hac acestor diafragme, fir-ar ele să fie!

— Desigur! — îl susținea Volovik. — Dacă ne-am apucat...

Se făcuse tîrziu cînd Ania, Polozov şi Şikin ieşiră în stradă.

— Au început nopţile albe!

Toţi trei se opriră. Da, începeau nopţile albe, semiîntunericul blînd, colorat de reflexele liliachii ale zorilor.

— Ce bine ar fi să ne plimbăm pînă dimineaţa, — începu Alexei privind semiîntunericul care te ademenea să hoinăreşti, să hoinăreşti mereu pe străzi, fără să te gîndeşti că vremea trece.

— În ce direcţie mergeţi? — întrebă Ania întinzîndu-i mîna lui Şikin ca să-şi ia rămas bun de la el, dar acesta protestă cu tărie.

— Te conducem, Anna Mihailovna, drept cine ne iei?

Ania îşi zise în sinea ei: „Ah! ce ţi-aş spune acum, tovarăşe Şikin, pentru că nu înţelegi nimic şi te ţii scai de noi." Îi stătea pe buze să i-o spună, dar se răzgîndi.

— Ei bine, atunci s-o pornim.

Şi o porniră toţi trei, cu Ania la mijloc.

Alexei începu să vorbească încet, de parcă s-ar fi temut să nu strice liniştea străzii învăluită în noapte. Da, soţii Volovik erau oameni plăcuţi şi Asia e tare mîndră de Saşa. Parcă şi-a mai revenit puţin din durerea ei... Aţi observat ce drăguţă fusese cînd voise să joace rolul unei gazde ceremonioase şi cît de repede s-a plictisit?

Ania povesti şi ea, tot aproape în şoaptă, cum s-a dus împreună cu Volovik la Casa Propagandei Tehnice, unde acesta urma să ţină un raport, cît de tare s-a intimidat Volovik şi cum încerca să-i convingă că n-are nici un rost să invite tot oraşul numai ca să-l audă pe el...

Mergeau şi vorbeau, cînd unul, cînd celălalt, trecînd de la un subiect la altul, iar Şikin păşea alături de ei preocupat, fără să ia parte la discuţii. După expresia lui gravă şi mohorîtă îţi dădea impresia că era obligat să îndeplinească o sarcină grea întovărăşind pe aceşti doi oameni care au uitat de el.

Pe cînd traversau un bulevard pustiu, Şikin o apucă deodată pe Ania de mîneca paltonului şi spuse cu un glas înăbuşit:

— Tovarăşi! Tovarăşi!

Şi îşi ridică în faţa lor mîinile ce-i tremurau, cu pumnii încleştaţi.

— Tovarăşi!... Dacă am pune un cap dedesubt?... Unul sus, ca de obicei, şi altul jos?...

Şi se opriră toţi trei în mijlocul bulevardului. Şikin îşi îndoi braţul, şi-l duse la loc şi apoi îl îndoi iar, vrînd să arate cum se mişcă „masa" maşinii de frezat. Făcea tot felul de gesturi, arătînd cu pumnul, cînd în sus, cînd în jos, dar neizbutind să se facă înţeles.

— Una e aşa, cealaltă astfel... Aţi priceput? Of, doamne, doar e aşa de limpede! Ia ascultă, Alexei Alexeevici, ţine mîna uite aşa. Mîna dumitale este „masa", iar pe ea se află diafragma, înţelegi?... Acum pumnii mei sînt capetele de tăiere rapidă. E limpede? Uitaţi-vă la mine!...

Îşi mişcă pumnii — unul de sus în jos şi celălalt de jos în sus — spre palma întinsă a lui Polozov şi ideea lui deveni limpede. Ania şi Polozov erau uimiţi: două capete puteau să taie concomitent de ambele părţi suprafeţele oblice îndreptate în direcţii deosebite.

Imbinările trebuiau să fie însă atît de perfecte, încît să nu poată trece prin ele nici măcar un fir de păr! Cum să realizezi această precizie ireproşabilă şi pe ce să fixezi cele două capete de tăiere rapidă?

Stăteau pe linia tramvaiului şi îşi roteau pumnii deasupra mîinii întinse a lui Polozov, iar trecătorii îi priveau ascultînd miraţi discuţia lor însufleţită, luîndu-i drept nişte cheflii ameţiţi de băutură.

5

Directorul uzinei discuta cu Saşa Volovik. Razele soarelui de primăvară îl dogoreau pe Saşa în spate şi tremurau pe sticla ceasului de mînă al directorului; la un moment dat Grigori Petrovici făcu un gest cu mîna, şi o pată de soare se oglindi pe tavan; Volovik o urmări fără voia lui cu o privire distrată.

— Eşti însurat, Alexandr Vasilievici? — îl întrebă Nemirov, îşi aminti însă îndată că o cunoştea pe soţia lui şi se corectă:

— Voiam să te-ntreb dacă ai copii — încă nu?... Dar acasă la dumneata ai condiţii bune de muncă?

— Totul e în regulă, — bolborosi Volovik.

Cu zece minute în urmă directorul îi comunicase că uzina hotărîse să propună invenţia lui pentru Premiul Stalin. Zadarnic încerca Volovik să-şi stăpînească emoţia — buzele nu-l mai ascultau şi gîndurile i se încîlceau în minte.

— Mă rog, dumneata ştii mai bine dacă merită sau nu, — zise el ridicîndu-se de pe scaun. — Numai că ar fi fost mai bine să nu-mi fi spus mie nimic... Intîi să se realizeze. Pe cînd aşa, ştii...

Grigori Petrovici se ridică să-l conducă şi-i strînse mîna.

— Eşti emoţionat? N-avea nici un rost să nu-ţi spun. Cum era să trec sub tăcere un lucru ca ăsta? Trebuie să întocmim toate formele, să pregătim documentele. Şi apoi, Alexandr Vasilievici, propunerea asta pentru premiu, indiferent dacă va fi admisă sau nu, este prin ea însăşi o recunoaştere a meritelor dumitale, o bucurie şi o cinste. Atunci de ce să nu te bucuri?

Volovik dădu din cap şi oftă.

— Eu unul, Grigori Petrovici, nu prea cred că o să fiu premiat. Maşina mea n-are nimic deosebit... Îmbinările acestea oblice sînt o problemă mult prea grea pentru brigada noastră.

— Ei, şi cum merge?

— Uite, Şikin a propus un lucru interesant.

Şi începu să vorbească gesticulînd, obicei pe care-l aveau toţi cei din uzină cînd încercau să explice ceva. Căută pe masa directorului un creion şi hîrtie dar nu găsi. Zîmbind, directorul luă o coală de hîrtie şi i-o puse în faţă împreună cu un pahar plin de creioane bine ascuţite. Începînd să deseneze şi să explice, Volovik se linişti dintr-odată, în schimb directorul se tulbură. Capul frezei! Uriaşa maşină de frezat! Tot ce se referea la lucrările de frezare îi era apropiat şi, datorită vechilor amintiri, scump.

— Păi asta-i grozav! — exclamă el, înţelegînd ideea brigăzii. — De ce tărăgănaţi atita lucrurile? Faceţi proiectul, calculaţi şi puneţi-l în practică.

Volovik se îndreptă din spate şi, distrat, vîrî creionul în buzunarul hainei, morfolindu-şi gînditor buzele.

— Uite ce-i, Grigori Petrovici, după mine, se poate găsi o variantă şi mai bună. Nu ştiu dacă o să reuşim, dar asta-i părerea mea.

La plecare Grigori Petrovici îi propuse:

— Ştii ceva, Alexandr Vasilievici, du-te acasă! Te-am zăpăcit şi capul ţi-e ca în ceaţă, nu-i aşa? Du-te, bucură-te împreună cu soţia şi odihneşte-te.

Volovik îşi ridică uimit ochii.

— De ce să mă duc acum? Pot să-i povestesc şi diseară. Pentru asta e tot timpul.

Ieşi trăgînd uşa după el. Grigori Petrovici începu să se plimbe prin cabinet şi deschise larg fereastra, lăsînd să pătrundă în odaie aerul proaspăt şi încălzit de soare. Foaia de hîrtie cu schiţa maşinii de frezat zbură de pe masă, dusă de vînt.

Un proiect mai izbutit?... Vezi, aşa iese la suprafaţă forţa talentului. Eu m-am agăţat de primul lucru ieşit în cale; e interesant, cum să nu? Căutaţi să-l puneţi în aplicare cît mai repede!... Şi poate că el o să-l mai schimbe de zeci de ori.

Volovik deschise încetişor uşa şi îşi vîrî capul înăuntru. Roşise pînă-n vîrful urechilor.

— Iartă-mă, Grigori Petrovici, dar ţi-am luat creionul.

Întinse creionul, salută şi plecă în grabă.

Grigori Petrovici stătea în mijlocul cabinetului şi zîmbea trist. Ce bine trebuie să se simtă acum băiatul ăsta! Viitorul e al lui. Acasă îl aşteaptă soţia; o să se bucure, o să-l îmbrăţişeze. Pe el nu-l apasă nici un fel de griji, nici un fel de răspunderi, situaţia lui e clară... Se vede că de aceea pare atît de liniştit. L-a trimis acasă şi a refuzat — de ce să se grăbească? Doar are tot timpul... Dacă lui Nemirov i s-ar fi întîmplat aşa ceva, n-ar fi putut să rabde pînă seara; ar fi alergat îndată acasă să-i împărtăşească şi Klavei izbînda lui, să vadă cum faţa ei atît de dragă se luminează, s-o audă cum îi spune simplu şi fermecător: „Vai Grişa!"

Simţi nevoia să telefoneze imediat Klavei; poate că se va bucura şi-i va spune ceva duios? Dar nu. De la un timp încoace, îi răspundea tot mai des, grăbită: „Vai, acum sînt îngrozitor de ocupată" şi în acest „vai", era o notă de ciudă şi de nepăsare. Ce-o fi oare cu ea? Cînd o întrebi, îţi răspunde: „Am mult de lucru şi lupt ca să dobîndesc ceea ce vreau". Oare asta să fie cauza pentru care stătea pînă noaptea tîrziu nu se ştie unde, şi apoi lua luminal pentru că altfel nu putea să adoarmă? Din noaptea aceea cînd îi văzuse faţa plînsă părea că nu s-a mai întîmplat nimic deosebit, şi totuşi între ei doi

plutea umbra lui Garşin, iar lucrul cel mai rău era că el, Nemirov, nu putea face absolut nimic. Încercase odată să aducă vorba despre asta, dar Klava îi răspunsese pe un ton grăbit: „Lasă, că mă descurc eu şi singură". La urma urmei, ce avea ea de „descurcat"? Înseamnă deci că povestea asta continuă?...

Creionul îi trosni între degete. Îl puse la loc în pahar, împături foaia cu schiţa făcută de Volovik şi, zîmbind din nou cu amărăciune, înţelese că de fapt îl invidiază pe acest băiat cumsecade, a cărui viaţă e atît de simplă şi de senină.

Volovik păşea încet prin curtea uzinei, îndreptîndu-se spre secţie. Îşi simţea mintea înceţoşată. Cît de mult ar fi dorit să se ducă acasă, la Asia! Chiar dac-ar fi să nu-i spună nimic, ci pur şi simplu să se ducă acasă, s-o sărute, s-o ia la plimbare sau la cinematograf... Nu, nu trebuie să-i spună nimic. Şi aşa îşi face tot felul de gînduri, prea multe chiar!

Din ziua în care avusese loc petrecerea de la director, viaţa lor pornise pe un făgaş nou. Cum ajunsese acasă Asia i se aruncase de gît spunîndu-i:

— De azi înainte lucrurile au să se schimbe, Saşa, ţi-o jur... Totul o să se schimbe!

Pălăriuţa îi alunecase pe spate, agăţîndu-i-se, ca prin farmec, de buclele răvăşite.

Volovik o sărutase şi-i zîmbise.

— Mi se pare că eşti cam ameţită!

— Ei şi, — şoptise Asia cu un zîmbet de uitare de sine. — În schimb am înţeles tot, tot.

După cîteva clipe, îmbrăcată în halat şi cu prosopul pe umeri, îi spusese:

— La petrecere tu ai fost cel mai prost îmbrăcat dintre toţi şi asta e îngrozitor. Dac-ai şti ce ruşine mi-a fost! Hainele astea parc-ar fi de sac, iar pantalonii au genunchii ieşiţi. De ce nu mi-ai spus niciodată că ai nevoie de un costum nou?

Saşa nu dădu nici o atenţie acestei discuţii, dar la prima chenzină Asia îi cumpără stofă de un costum şi deşi rămăseseră aproape fără nici un ban şi nu prea ştiau cum o s-o scoată la capăt pînă la viitoarea chenzină, îşi duse bărbatul la un atelier de croitorie. Fusese un haz întreg! Intrînd în atelier cu aerul unei cliente pretenţioase şi pricepute, Asia răvăşi jurnalele de modă, îl chinui pe croitor cu tot felul de întrebări şi indicaţii, se certă cu el în privinţa zilelor de probă şi încercă să-l convingă că soţului ei îi trebuie de urgenţă costumul pen-

tru receptii şi dări de seamă, pe care urmează să le ţină în faţa unor savanţi! Volovik roşi, apoi se înfurie şi în cele din urmă o şterse. Asia îl ajunse din urmă şi izbucni în hohote de rîs.

— Cum de nu ţi-e ruşine! — o dojeni el. — Despre ce fel de recepţii e vorba? Şi ce-ai tot trăncănit acolo despre nu ştiu ce inventator celebru?

— Păi tu eşti acela! — îi răspunse Asia cu severitate. — Şi te rog să nu mă contrazici.

Nu întîrzie nici premiul din partea uzinei, pentru invenţie, şi Volovik se pomeni cu alte lucruri noi cumpărate de soţia sa: o pereche de ghete maron, o pălărie de fetru, cămăşi de cea mai bună calitate şi cîteva cravate. Lui însă îi plăceau cămăşile ruseşti sau ucrainiene, iar vara umbla într-un tricou sau într-un maiou de sport, aşa că pentru el era un chin să-şi strîngă gîtul în guler şi cravată.

— Şi unde am să mă duc aşa gătit ca un cocoş? — încerca el să scape. — Ce am nevoie de toate astea? Parcă nici nu mai semăn cu mine, zău aşa!

— Foarte bine, — îi răspundea de fiecare dată Asia. — Acum eşti mereu ales în cîte un prezidiu, sau eşti poftit să vorbeşti la tribună, aşa că nici vorbă nu poate fi să umbli dezordonat.

— Dar prezidiul nu-i o expoziţie de logodnici! Şi acolo sînt tot oameni de-ai noştri!

— Aşa! — îl întrerupse Asia, autoritar. — După cîte ştiu, eu nu mă amestec niciodată în invenţiile tale, sau atunci cînd se adună brigada voastră, aşa că te rog să nu te amesteci nici tu în treburile mele!

Oricît ar fi dorit să-i împărtăşească şi Asiei vestea pe care o aflase şi care-l uluise, cînd ajunse acasă nu pomeni nimic despre asta. — Altă femeie ar fi băgat de seamă că soţul ei e schimbat — Volovik cădea mereu pe gînduri şi avea un aer ciudat şi fericit — dar Asia nu observă nimic şi abia pe la miezul nopţii îl întrebă în şoaptă:

— Ia spune, acum, cînd ai ajuns vestit, ai să mă mai iubeşti?

— Ce-ţi trece prin minte, Asenka? — bombăni el. — Şi de unde ai scos că am ajuns vestit? Mie îmi ajunge că mă bucur de celebritate în ochii tăi.

Dar într-adevăr ajunsese vestit.

Intr-una din zilele următoare, își făcură apariția în secție cîțiva oameni, încărcați cu tot felul de cabluri și aparate de filmat; voiau să-l filmeze pe Volovik și mașina lui. După ce întinseră cablurile, începură să potrivească aparatele în fel și chip, dînd tot felul de ordine Aniei Karțeva și maiștrilor. Intimidîndu-se în fața muncitorilor care urmăreau filmarea, Volovik își lăsa mereu capul în piept și își ascundea fața, dar operatorii strigau:

— Luăm totul de la început! Și capul mai sus! Zîmbește, spune ceva, fii cît mai degajat! Începem!

Volovik transpirase; era emoționat și-i era și cald, din pricina reflectoarelor. Nu înceta să se mire uitîndu-se la Jenea Nikitin, care îndeplinea indicațiile date de operatori cu aerul cel mai firesc din lume, de parcă nici n-ar fi fost vorba de o filmare.

— Mai vesel, mai vesel! — strigau operatorii. — Zîmbește mai larg, Alexandr Vasilievici, vorbește, rîzi! Atenție, începem!

— Haide, rîzi odată, Alexandr Vasilievici, nu se poate așa! — șoptea Karțeva.

E foarte severă cu el această Karțeva, dar cînd stai să te gîndești, e o femeie foarte cumsecade; ea se ocupă de tot ce-i legat de popularizarea invenției lui. Uneori i se părea că nu-și mai aparține. Karțeva îi comunica în treacăt:

— Astăzi o să vină un grup de oameni de știință, așa că să te pregătești să faci o demonstrație cu mașina.

Sau:

— Mîine trebuie să faci o dare de seamă la uzina „Stalin"...

Intr-o zi îl scoase din producție ca să se ducă cu mașina directorului la Casa Propagandei Tehnice.

Un inginer cărunt, candidat în științe tehnice, ale cărui cărți Volovik le cercetase cu respect la bibliotecă, discutase îndelung cu el despre invenție, despre noile lui planuri și despre cunoștințele pe care le are.

— Unde înveți?

— Anul ăsta nicăieri.

— De ce? — se necăji inginerul cel cărunt și se adresă Aniei Karțeva cu o mustrare în glas: — Ei, să știi că asta-i rău!

Apoi conveni cu Volovik ca să facă o dare de seamă și s-o citească la o adunare a fruntașilor și inventatorilor de la uzina

de construcţii de maşini din oraş, adunare pe care se gîndeau s-o organizeze peste cîteva săptămîni. Bineînţeles, trebuia să se pregătească deîndată pentru această conferinţă. Şi inginerul cel cărunt începu să discute cu Ania despre felul în care urma să fie prezentat „materialul demonstrativ" pentru conferinţă. Nimeni nu-l întrebase pe Volovik dacă doreşte sau nu să ţină această conferinţă, iar el se simţise din nou ca în timpul filmării— un om supus unei forţe teribile care a pus stăpînire pe viaţa lui şi-l împinge din spate, independent de voinţa lui, ca să ajungă mai repede în punctul unde dictează legile mari şi generale ale vieţii.

La întoarcere i se plînsese Aniei Karţeva :

— Ştii ceva, Anna Mihailovna, după părerea mea am fost ridicat mai sus decît merit.

— Nu-i nimic, n-ai decît să lupţi ca să ajungi acolo unde te-au ridicat oamenii, — îi răspunsese Ania cu bunăvoinţă. — Asta-i foarte bine! Altfel nici nu se poate, Alexandr Vasilievici.

Reflectoarele îl prinseseră în mreaja lor şi din pricina acestor reflectoare care nu se mai stingeau îi era mereu cald iar viaţa devenise pentru el prea complicată. Umbla mereu ca ameţit de băutură şi nu putea să mai gîndească.

Într-o zi i se trasă sarcina să ia cuvîntul în numele colectivului uzinei, la un mare miting al populaţiei din oraş, închinat luptei pentru pace. Urmau să asiste la miting şi delegaţii de muncitori din ţări străine. Asia triumfa:

— Splendid ! Tare aş fi vrut să văd cu ce te-ai fi îmbrăcat acum dacă n-aş fi avut eu grijă de tine.

Se pregătise toată seara. Scria, ştergea ce scrisese şi iar îşi însemna punctele principale ale expunerii, în timp ce Asia, îmbujorată la faţă, îi călca pantalonii cei noi, cărora el le şi scosese genunchi.

A doua zi se adunară cu toţii pe pajiştea din parcul de cultură şi odihnă şi Asia se uită cu mîndrie la Saşa al ei, care stătea la masa prezidiului, îmbrăcat cu hainele cele noi, cu pantofi maron şi cu o cravată foarte viu colorată şi îşi tot frămînta cu mîinile pălăria, nouă şi ea, izbutind pînă la urmă s-o boţească.

Aşteptînd ca să ia el cuvîntul, Asia nu mai era atentă la nici o cuvîntare. Un singur discurs o impresionă — acela al unei muncitoare din Franţa. La tribună se urcase o femeie

cu părul cărunt, cu fața severă și zbîrcită. Vorbea cu un glas expresiv și mînios și se întrerupea mereu, pentru ca tîlmaciul să-i poată reda spusele; fața ei nu-și pierdea însă nici atunci expresia însuflețită și severă. Își ținea o clipă buzele întredeschise, de parcă i-ar fi fost teamă să nu uite cuvintele pe care avea de gînd să le rostească, și apoi își continua ideea. Vorbea despre mizeria în care trăiesc muncitorii francezi, despre samavolniciile americanilor care îi năpădiseră patria, despre lupta femeilor pentru libertate, independență și pace.

— Nu e exclus ca la întoarcere să fiu arestată, dar nu mă tem; eu tot voi spune adevărul despre ceea ce am văzut în Țara Sovietică și voi lupta, voi lupta pînă vom învinge!

Și terminîndu-și cuvîntarea, coborî de la tribună în aplauzele furtunoase ale celor de față. Asia se gîndi deodată cu groază că mai există pe lume țări în care viața omului muncitor nu este altceva decît asuprire, mizerie și luptă și în care pentru o asemenea cuvîntare, care aici este aplaudată cu căldură de toată lumea, oamenii sînt arestați și azvîrliți în închisori... Și femeia aceea căruntă trăiește acolo zi de zi, an de an...

Urma să ia cuvîntul Volovik. Saşa scăpă din mînă pălăria și trăgîndu-și capul între umeri se urcă nu la tribună, ci pe marginea estradei. Cotrobăi prin buzunare căutîndu-și ciorna întocmită acasă, n-o găsi, se uită cu un aer vinovat în jurul său, apoi dădu din mînă și începu să vorbească; era vesel și își pierduse pe neașteptate timiditatea.

Spre uimirea Asiei, nu se încurcă de loc și nu se fîstîci. Vorbea despre fericirea de a trăi, de a munci și de a crea în libertate, despre patria lui, care devine pe zi ce trece mai puternică — sprijinul cel mai credincios al păcii din lumea întreagă — și despre munca lor — a lui și a tovarășilor săi — închinată înfloririi pașnice a patriei.

Izbucniră aplauze îndelungate. Saşa, care părea că se aclimatizase cu tribuna, aplauda împreună cu ceilalți, și striga:

— Sta-lin! Sta-lin! Sta-lin!

Asia, bătea și ea din palme și striga uitîndu-se la Saşa cu ochi de îndrăgostită.

Întorcîndu-se la locul său, Saşa călcă fără voia lui peste pălăria care îi căzuse din mînă, o căută cu privirea pe Asia și-i zîmbi. Asia îi făcea semne disperate, străduindu-se să-i arate pălăria, dar el nu-i înțelegea semnele și își arăta atît de sincer nedumerirea, încît toți — și cei din prezidiu și cei

din sală — se uitau la ei. Un muncitor cehoslovac, care se afla alături de Volovik înţelese primul despre ce era vorba şi spre uimirea generală ridică pălăria de jos, o curăţă cu mineca şi i-o întinse lui Volovik, făcîndu-i prietenește semn cu ochiul Asiei.

Asia era foarte mulţumită de schimbările care se petreceau în viaţa lor, în schimb Saşa devenea parcă pe zi ce trecea tot mai ginditor. Părea mereu supărat. Dacă îl întreba: „Eşti obosit?“ răspundea: „Nu, Asia, nici gînd de aşa ceva!“ Atunci Asia se gîndea că poate are vreun motiv să fie nemulţumit, dar el căuta s-o convingă că este cît se poate de mulţumit. Înfăţişarea lui posomorîtă îl trăda însă.

Văzînd-o atît de îngrijorată, Saşa se străduia să pară mai vesel. De fapt, n-avea nimic să-i ascundă. Nici el singur nu-şi dădea seama ce-l apasă.

Era frămîntat de gînduri, cînd tocmai i se comunică o veste îmbucurătoare: urma să facă o călătorie la Krasnoznamenka. Uzinele care fabricau pentru noul raion industrial, maşini, strunguri şi diferite utilaje, trimiteau la Krasnoznamenka o delegaţie care să viziteze construcţia şi să semneze un contract de întrecere socialistă. Alexandr Volovik făcea şi el parte din delegaţia uzinei „Krasnîi turbostroitel“.

După alergături, după pregătirile dinaintea plecării şi despărţirea emoţionantă de Asia, Volovik se trezi într-un vagon al rapidului în tovărăşia a şase necunoscuţi pe care îi ştia însă foarte bine din auzite. Conducătorul delegaţiei, constructorul Evgrafov, al cărui nume era indisolubil legat de cele mai mari şi mai interesante tipuri de generatoare, îi făcuse cunoştinţă cu delegaţii încă de pe peron. Toţi erau cunoscuţi în oraş — Bokov, Gorelov, Soikin... Totuşi, în învălmăşeala dinaintea plecării, Volovik nu observă şi nu-şi întipări în minte figurile lor.

Spre necazul lui, în afară de vestitul maistru al şarjelor rapide — Bokov — şi de Vitea Soikin, un şef de brigadă foarte tînăr, se mai afla în compartimentul lor şi un al patrulea pasager care însă nu făcea parte din delegaţie şi pe deasupra mai era şi femeie! Pe această femeie Volovik o observase de la început pe peron; îşi ştergea într-una ochii înroşiţi de lacrimi şi spunea unei bătrîne care o însoţise la gară:

— Ei, nu-i nimic, nu-i nimic... Să-i faci clătite, că lui îi plac, şi cafeaua să i-o faci mai tare...

Cînd trenul se puse în mişcare, femeia îşi aprinse o ţigară şi rămase mult timp liniştită în faţa ferestrei de pe culoar.

— Păcat că nu sîntem toţi de-ai noştri, — şopti Bokov, scoţînd din valiză cîteva pachete cu mîncare şi punîndu-le pe măsuţă.

— Cine vrea mere, tovarăşi? — le oferi Soikin, scoţînd merele pe care le vîrîse prin toate buzunarele.

Volovik îşi aminti de pateurile pe care i le făcuse Asia pentru drum. La drept vorbind, erau arse, dar Volovik încercase să-şi liniştească soţia, spunîndu-i că lui îi place foarte mult coaja rumenită. Dar cum putea să-i trateze pe aceşti necunoscuţi cu astfel de pateuri?

— Ei, şi acum ar fi bine să ne cunoaştem, — propuse Bokov.

Era cel mai bătrîn dintre delegaţi — un oţelar vestit. Numele lui făcuse vîlvă încă în zilele războiului, iar acum era pomenit adeseori în paginile ziarelor. Bokov dădea şarje de cea mai bună calitate, după metode rapide. Cei de la turbine cunoşteau şi preţuiau cu toţii piesele turnate — „bokoviene".

Cel mai tînăr din delegaţie era Vitea Soikin. Volovik îl privea cu interes pentru că ştia că Soikin deţine de trei luni întîietatea în întrecerea pe oraş a brigăzilor comsomoliste şi de tineret şi că Nikolai Pakulin are ca ideal să-l întreacă. Soikin părea un băiat ager, îndemînatic şi vesel, unul dintre acei muncitori care sînt parcă anume făcuţi ca să devină conducători ai celorlalţi.

— Rivalul dumitale, Kolea Pakulin, lucrează la noi, — îi zise Volovik.

Vitea Soikin deveni atent, apoi rîse nepăsător.

— N-are decît să muncească, doar de aceea există întreceri.

Şi întreaga lui înfăţişare arăta o încredere în sine ştrengărească — era convins că pe el n-o să-l întreacă nimeni.

Evgrafov veni în compartimentul lor şi îi invită pe toţi trei în compartimentul vecin, unde se aflau ceilalţi delegaţi. Pentru Volovik era deosebit de interesant să-l cunoască pe Gorelov, fostul şef al secţiei turbine. Auzise vorbindu-se despre el şi de bine şi de rău. Gorelov repurtase mari succese la

uzina de construcţii de maşini-unelte, şi de atunci cei de la turbine obişnuiau să spună de cîte ori se supărau pe Liubimov: ei, să fi fost Gorelov aici, totul ar fi mers altfel...

Gorelov i se păru un om aspru şi posomorît. Tăcea aproape tot timpul, răspundea monosilabic, dar urmărea cu atenţie tot ce se întîmpla în jurul său şi în special îl urmărea pe Volovik. Totuşi, nu-i adresă nici un cuvînt. Delegaţii îl trimiseră pe Vitea Soikin să facă rost de ceai, şi în timpul acesta îşi desfăcură pachetele cu mîncare de acasă, făcînd haz pe socoteala pateurilor lui Volovik — pare-se că gospodina lui e tînără de tot. Nu trecuse nici o jumătate de oră şi orice urmă de stinghereală se topise ca prin farmec.

Pe neobservate, dar cu insistenţă, Evgrafov îi făcea pe delegaţi să vorbească despre ei, aşa că Volovik se văzu nevoit să vorbească şi el despre invenţia sa. Se obişnuise cu asta, dar acum nu se prea simţea la largul său — ce rost avea să se laude în faţa acestor oameni?

— Păi bine, cu o invenţie ca a dumitale n-ai de ce să te sfieşti, — îi zise Bokov. — Să ştii că invenţia asta ne interesează pe toţi!

Şi după ce îl ascultă pe Volovik, îl întrebă respectuos:

— Şi acum la ce lucrezi, Alexandr Vasilievici?

Volovik înţelese că acestor oameni li se părea de la sine înţeles ca de vreme ce ai ajuns la rezultatul pe care-l urmăreşti, să te ocupi de o problemă nouă. Bokov lucra împreună cu un grup de oameni de ştiinţă la crearea unui oţel deosebit de rezistent la căldură. Gorelov se ocupa de scurtarea ciclului de producţie a maşinii-unelte. Şi aşa mai departe...

— Acum încerc să mă ocup de mecanizarea unei operaţii mărunte, — răspunse Volovik cu stîngăcie, recurgînd la cuvinte atît de neobişnuite pentru el ca „încerc" şi „operaţie măruntă", ca să mai scadă din importanţa muncii pe care o începuse. Îşi aminti cu ciudă că timp de o lună întreagă a lucrat în brigada complexă, numai atunci cînd se adunau cu toţii, adică destul de rar. Soluţia găsită de Şikin nu-i plăcea, dar nici nu izbutea să gîndească în mod serios, să se concentreze şi să cerceteze noua invenţie sub toate aspectele.

— Ce fel de operaţie? — se interesă Gorelov.

Şi Volovik începu să explice — desigur că Gorelov îşi aminteşte ce se întîmplă cu îmbinările oblice şi cîtă bătaie de

cap îţi dau ele la prelucrare! La un moment dat privirea lui se încrucişă cu aceea a lui Gorelov: nu-i venea să-şi creadă ochilor — în faţa lui stătea parcă un alt om.

— Foarte interesant! — exclamă Gorelov. — Şi cînd te gîndeşti cît ne-am bătut noi capul cu îmbinările astea şi cu îndepărtarea adaosurilor! Şi cum reuşeşti să faci asta? Te foloseşti de o maşină specială? După cîte ştiu, nu avem o astfel de maşină; poate că trebuie comandată?

Toţi erau curioşi să afle: cum a ajuns Volovik la rezultatul acesta?

Volovik îşi scoase carneţelul şi începu să deseneze, încercînd în acelaşi timp să le arate prin gesturi cum se execută operaţia. Toţi erau mulţumiţi, dar el era convins că e pe punctul de a găsi o soluţie şi mai bună, nedescoperită încă.

Cînd îi veni rîndul să vorbească, Vitea Soikin, se arătă sincer mulţumit de succesele brigăzii sale. Apoi, ca la un semn, începu să enumere organizaţiile în care fusese ales, localităţile în care a fost trimis să vorbească, cine şi unde a scris despre el — aproape că nu exista organizaţie care să nu-l fi ales membru şi să nu-l fi onorat cu invitaţii — începînd cu societăţile tehnico-ştiinţifice şi sfîrşind cu cluburile artiştilor plastici.

— Da, e mare lucru să te bucuri de faimă, — încuviinţă Evgrafov cu ochii visători.

Toţi tăceau în timp ce Vitea continua să înşire diferitele prezidiuri în care fusese ales, fără să uite de artiştii şi scriitorii cu care făcuse cunoştinţă. Acum avea însă un aer din ce în ce mai timid şi se încurca mereu în vorbă... Pînă la urmă tăcu şi el.

— Da, toate acestea sînt necesare, — zise Gorelov întrerupînd primul tăcerea, fără să se uite la Vitea, — e firesc să iei cuvîntul şi să-i vizitezi pe artişti şi pe scriitori. Cine să reprezinte clasa muncitoare — leneşii? Cei care rămîn în urmă? Trebuie să te duci: e interesant pentru tine, şi apoi, toate astea te fac să creşti! Dar se vede că şi aici există o anumită limită...

— Nici nu bagi de seamă cînd te pierzi, — observă Bokov. — Te mai duci şi colo, şi dincolo... ei, şi la un moment dat ochii încep să-ţi joace în toate părţile, şi începi să umbli cu nasul pe sus...

— Aici însă mai e o coincidenţă! — începu Evgrafov. —

La noi faima vine în urma meritelor, adică exact atunci cînd omul începe să fie mulţumit de sine.

Volovik îl asculta emoţionat. Oamenii aceştia nici nu bănuiau cît de importantă era această discuţie pentru el!

— Şi totuşi e bine să poţi fi mulţumit de tine! — zise Bokov rîzînd. — După părerea mea, principalul este să nu-ţi pierzi capul şi să nu te rupi de munca ta... Ce este un om care nu munceşte? Un fluturaş care trăieşte o zi!

Fără să scoată o vorbă, Vitea îşi rotea neobosit linguriţa în ceaşca de ceai.

Delegaţii discutau acum despre Krasnoznamenka, pe care încă n-o cunoşteau, şi despre ţelul călătoriei lor, şi toţi îşi îndreptară atenţia spre Evgrafov, nu pentru că acesta era şeful delegaţiei, ci pentru că ştia mai multe decît ceilalţi.

Evgrafov vorbea cam monoton; era reţinut şi zgîrcit la vorbă; nu încerca niciodată să-şi antreneze interlocutorii şi îşi cîntărea fiecare cuvînt străduindu-se să atingă numai esenţa problemei şi să dea date cît mai exacte. Cînd veni vorba de problema electrificării întregii ţări şi a creării unei reţele imense de înaltă tensiune, intră şi el în vorbă şi discută tema aceasta numai din punct de vedere tehnic. Tot ce se discuta era însă foarte interesant. Nu-i puţin lucru să poţi afirma că într-o ţară atît de uriaşă va exista o singură economie electrică, condusă de o singură mînă. Mii de centrale, mii de turbine cu abur şi apă, se vor ajuta una pe alta. Atunci cînd viiturile de primăvară vor permite hidrocentralelor să lucreze din plin, liniile electrice de transport vor duce surplusul de curent la mii de kilometri, acolo unde este nevoie de el, uşurînd astfel munca centralelor cu abur. La rîndul lor, centralele cu abur vor veni în ajutorul celorlalte. Toate ţinuturile din ţară vor fi legate prin cabluri puternice, care vor transporta peste cîmpii şi păduri curentul de înaltă tensiune.

Vă aduceţi aminte ce prevede legea planului cincinal cu privire la electrificare? — le reaminti Evgrafov cu glasul său înăbuşit şi începu să citeze cu exactitate aliniatele din legea despre care era vorba: „să se forţeze refacerea şi construirea centralelor electrice pentru ca creşterea capacităţii acestora să depăşească refacerea şi dezvoltarea altor ramuri"... Uite, de aici porneşte amploarea muncii noastre. Cu refacerea, după

cum știți și voi, s-a terminat, iar construcțiile se dezvoltă pe zi ce trece.

Femeia care stătea pe coridor, lîngă geam (Volovik se uita din cînd în cînd la silueta ei singuratică, încremenită parcă), păși hotărîtă spre ușa compartimentului lor și întrebă timid:

— Pot să stau și eu aici, cu dumneavoastră, tovarăși?

Toți se grăbiră să-i facă loc.

— Mi-e inima grea, și aici la dumneavoastră e o discuție atît de interesantă. Vă rog să mă iertați, dar am ascultat fiecare cuvînt.

Bokov alese mărul cel mai neted și mai rumen, îl șterse cu un șervețel și i-l întinse oaspetei.

— Ia te rog. Și dacă nu e secret, spune-ne și nouă de ce ești atît de tristă. Sau poate că ai plecat împotriva voinței dumitale?

Femeia mușcă din măr și schiță un zîmbet.

— Nu știu nici eu cum să vă explic. Călătoria asta îmi face plăcere, singură m-am zbătut să fiu trimisă, și totuși n-am prea vrut să plec. In meseria noastră există multe contradicții din astea.

Și începu să povestească: încercase să potrivească delegația la Leningrad în așa fel încît să se întîlnească cu soțul ei care urma să sosească de la Buhtarma pentru ca să petreacă acolo două-trei săptămîni. Din cauza acestei primăveri timpurii, soțul ei fusese nevoit să întîrzie și întîlnirea nu mai avusese loc. Și cînd te gîndești că el sosește acolo peste vreo cinci zile...

— Și de ce n-ai încercat să amîni plecarea? — o întrebă Bokov, întinzîndu-i o cutie cu bomboane.

— Vai de mine, doar mă așteaptă toată echipa! — zise ea oftînd și luă o bomboană. — Ați auzit și dumneavoastră despre proiectul Volgăi Mari, despre uriașele hidrocentrale care urmează să se construiască acolo, nu-i așa? Acum guvernul nostru examinează proiectul; cercetările se fac cu cea mai mare atenție, iar termenele sînt cît se poate de precise. Iosif Vissarionovici personal studiază materialele.

— Așa-a-a! După cîte văd e vorba de o problemă foarte interesantă... Și dumneata ce faci acolo?

— Eu sînt șefa unei echipe de ingineri și geologi, care se

ocupă cu proiectul carierelor de materiale de construcţii. Ştiţi, nisipurile de prin partea locului, piatra, varul, pietrişul... Numai pentru lucrările de beton de cîte avem nevoie!

Începu să vorbească mai încet.

— Vor fi nişte construcţii gigantice, tovarăşi! După cît se pare, chiar şi şantierul centralei electrice de pe Nipru va părea mic alături de ele...

— Dneprostroi-ul — mic? — exclamă Volovik. Şi dinaintea ochilor îi apăru uriaşul stăvilar care zăgăzuia Niprul de la un mal la celălalt.

Femeia zîmbi.

— Nu ştiu precis. Judecînd însă după proporţiile lucrărilor şi după sarcinile pe care le-am primit... Cantitatea de materiale planificate e atît de mare... e vorba de cifre astronomice! Şi nu numai pe Volga. Tovarăşii mei fac explorări şi pe Nipru, în josul apei, de la Zaporojie la Herson... După toate aparenţele, se proiectează construirea unei a doua centrale hidroelectrice pe Nipru care va fi unit cu sistemul de irigare. Şi acolo e vorba de cifre astronomice!...

Femeia se însufleţise şi Volovik se gîndi că trebuie să fie mult mai tînără decît i se păruse la început. Trebuie să fie cam de o vîrstă cu Asia.

— Au vrut să mă lase la direcţie — doar dumneavoastră ştiţi cum judecă bărbaţii: cînd e vorba despre ceva interesant, se gîndesc numai şi numai la ei! Eu am făcut însă un tărăboi grozav... De fapt viaţa noastră e o viaţă nomadă, de ţigani, — termină ea pe neaşteptate şi oftă. — Uneori trece o lună întreagă fără ca să-ţi scoţi cizmele de cauciuc din picioare.

— Iartă-mi te rog întrebarea, dar soţul dumitale duce şi el o viaţă asemănătoare? — se informă Bokov.

— El o duce şi mai rău! — răspunse ea cu plăcere. — El lucrează la biroul de „Perspective".

Denumirea aceasta plăcu tuturor. „Perspective"...

— Biroul de proiectări de perspectivă a hidrocentralelor,— precizează Evgrafov, — nu-i aşa?

— Da, da! Cînd îi cauţi, îşi fac de lucru pe malurile rîurilor, în Siberia, în Nord, sau în Asia Centrală. Caută locuri potrivite pentru construcţii, stabilesc condiţiile, cercetează solul şi aşa mai departe. Dacă acolo se va construi în curînd sau nu, nu-i interesează cîtuşi de puţin. Treaba lor e să indice prin re-

pere locurile propice. Pe Nipru au fost însemnate pînă acum cinci — Gornostaevski, Kahovski, Kazaţki... Şi încă două pe care le-am uitat. Şi acolo a lucrat soţul meu... Pe atunci încă nu mi-era soţ, dar asta n-are nici o importanţă... Cîte rîuri n-au cercetat! Nici nu auzisem pînă atunci de numele lor — Nepopadiha, Kuma, Kundoziorka, Hariuzovka, Kairak-kum... Cînd se adună geologii şi hidrotehnicienii din diferite echipe, mi se pare uneori că n-a rămas un singur rîuşor pe care ai noştri să nu-l fi cercetat şi pe lîngă care să nu fi făcut foraje.

In noaptea aceea, Saşa Volovik nu dormi aproape de loc — dealtfel nici nu avea chef să doarmă. Se întinsese pe bancheta de sus, iar jos, în faţa lui, dormea şefa echipei geologice; mîine femeia aceasta va coborî la o gară mare şi probabil că nu se vor mai întîlni niciodată. Se uita la faţa ei slab luminată de razele albăstrui ale becului din tavan şi încerca să-şi închipuie ce curs ar fi luat viaţa lui dacă ar fi avut şi el o astfel de soţie — un om muncitor, un adevărat tovarăş... Odată, de mult, îşi pusese în gînd să se însoare numai cu o astfel de femeie. Dar în viaţă se întîmplă oare de multe ori să realizezi ceea ce ţi-ai pus în gînd? Şi apoi, cum ar fi putut vreodată să iubească o altă femeie, decît pe Asia?

Discuţia îl tulburase. „Ceva nu-i în ordine", îşi spuse el, fără să-şi dea însă seama ce anume nu era în ordine. „Cu maşina am scos-o la capăt, dar mi-a scăpat ceva... Ce oameni s-au adunat aici! Vitea nu-i decît un băieţandru, şi eu sînt undeva între el şi ceilalţi. Cîteodată mi se pare că vreau să par altfel decît sînt în realitate: mai înţelept, mai ager... Cîtă dreptate a avut Evgrafov cînd a vorbit despre oamenii de seamă! Sînt mulţumit că am inventat maşina, nici vorbă că sînt mulţumit, dar asta s-a întîmplat cu mult în urmă. Şi de atunci îmi trăiesc viaţa de fiecare zi în virtutea inerţiei, ca dus de un curent. Şi cu îmbinările acelea m-am lăudat grozav, dar ce-am făcut la drept vorbind? Mă gîndesc mereu la ele, dar ce folos! Şi meşteresc într-una, fără să-mi ridic ochii de pe lucru".

Adormind, îşi aminti de rugămintea Asiei şi zîmbi. Il rugase să se gîndească întotdeauna la ea înainte de a adormi. „Nu ştiu ce am, dar simt că ceva nu-i în ordine", i se adresă el în gînd.

6

In fiecare dimineaţă, Valia străbătea cu pasul ei uşor secţia, trecînd pe lîngă oamenii pe care îi cunoştea, apoi urca grăbită în „hulubăria" ei şi cele opt ore de muncă încordată i se păreau mai uşoare ca înainte.

Plimbîndu-se pe deasupra secţiei în cabina ei care se legăna din cînd în cînd, Valia observă fără să vrea schimbarea ce intervenise în ritmul muncii. Şi lucrul era cît se poate de firesc : macaragiul era cel mai în măsură să-şi dea seama de această schimbare.

Pînă nu de mult i se mai întîmpla uneori să nu aibă de lucru ; se plictisea, căsca, scotea capul din cabină ca să vadă unde se duce şeful secţiei, cu cine cochetează prietena ei. La cine ţipă Gusakov... Acum însă era atît de ocupată, încît n-avea timp nici să-şi vîre sub basma şuviţele de păr care-i cădeau pe ochi. Macaraua era chemată din ce în ce mai des, cînd într-un cap al secţiei cînd într-altul — trebuia să aducă mereu cîte o piesă turnată, sau să transporte o piesă grea de pe o maşină pe alta, de pe maşină la montăj, şi de la montaj la banc. Pînă acum ştia că după ce va transporta cilindrul în sectorul muncitorilor de la carusel, unde se proceda la finisare, nu va mai fi chemată decît după cinci zile. Iată însă că pe neaşteptate aceste calcule începură s-o încurce. — Erohin a trimis cilindrul la începutul celei de-a treia zi, părţile de jos ale cilindrului se şi aflau pe banc, prevestind începerea montajului celei de-a doua turbine şi mai ales, ceea ce era de-a dreptul uimitor, prin secţie călătoreau piesele grele ale celei de-a treia şi chiar ale celei de-a patra turbine...

In toiul unei munci atît de încordate, era cu neputinţă să te mai gîndeşti la altceva, şi Valia tocmai asta dorea : să nu se gîndească la nimic, la absolut nimic.

Şi totuşi nu poţi să fugi de gînduri... Te apropii de banc şi Garşin stă acolo, în aşteptarea piesei pe care i-o aduci tu. Uneori zăreşti pentru o clipă tocmai în celălalt capăt al secţiei silueta lui spătoasă în haină albastră, dar chiar dacă nu-l vezi şi nu te gîndeşti la el, e de ajuns să-ţi roteşti privirea prin secţii şi să te uiţi la oamenii aceia cunoscuţi, ca să înţelegi deodată că nu mai ai nevoie de nimic şi că ţi s-a întîmplat o ade-

vărată nenorocire, care te-a înăsprit şi care te face să-i priveşti pe toţi cu neîncredere.

Dacă ar fi putut să împărtăşească cuiva gîndurile acestea, i-ar fi fost mai uşor, dar purtarea ciudată şi crudă a lui Garşin îi surpase încrederea în toţi oamenii în general, trezind în ea răutate şi bănuieli.

Valia nu era o fată naivă — în adolescenţă trecuse prin încercări multe şi grele: războiul, blocada, pierderea tuturor celor apropiaţi, evacuarea, cînd trebuise s-o pornească pe gheaţa lacului Ladoga, împreună cu oamenii aceia istoviţi de foame şi cuprinşi de disperare, spitalul, căminul de copiii... Îndurase multe necazuri, dar tocmai ele o învăţaseră să preţuiască bunătatea şi grija oamenilor — avusese de-a face cu oameni buni la suflet, care o îngrijiseră în spitalul din Iaroslavl — o crescuseră în căminul de copii şi o aduseseră înapoi la Leningrad; cît despre cei care au primit-o în această secţie, şi ei erau oameni buni: au ajutat-o să se califice şi au încălzit-o cu prietenia lor.

Îşi închipuise că tot greul rămăsese în urmă şi nu vedea în viitor decît fericire.

La un moment dat, ajunsese să creadă că fericirea îi surîde: Garşin îşi oprise privirea asupra ei şi chiar în prima seară, cînd se dusese cu el la restaurant — îşi aducea aminte cît de greu îi venise să se obişnuiască cu atmosfera de acolo — îi făcuse o declaraţie de dragoste, izbutind să-i smulgă şi ei una. Ce bine se simţise atunci în tovărăşia lui! Petrecuseră împreună seri minunate, iar cînd Garşin o conducea acasă, se distra de minune. Umblau prin beznă, cu zeci şi zeci de precauţii caraghioase, pentru ca nu cumva să se ciocnească de nefericitul ei admirator Arkadi Stupin, apoi urcau treptele strîngîndu-se unul în altul şi ajungînd pe scăriţa îngustă, care ducea la ultimul etaj, îşi încetineau fără voia lor paşii. Rămîneau acolo timp îndelungat şi stăteau de vorbă pînă ce-i speria zgomotul unor paşi. Valia se simţea cuprinsă de o dulce ameţeală şi cu fiecare zi ce trecea îi era tot mai greu să se despartă de el. I se părea omul cel mai bun, mai inteligent şi mai distins, iar cînd o săruta, nu se îndoia nici un moment că o iubeşte! Ei îi era frică să n-o vadă vecinii, şi atunci Garşin o invita să vină la el. Valia ar fi dorit nespus de mult să se ducă, dar se codea. În ajunul seratei de la director, petrecuseră toată

ziua afară din oraş, într-o pădure trezită la viaţă de primăvară; în văzduh plutea mireasma frunzişului fraged, mirosul scoarţei umede a copacilor şi al frunzelor putrede, din anul trecut. Nu erau decît ei doi, şi în singurătatea aceea netulburată de nimic, Valia îi făgăduise că va veni la el a doua zi, seara.

Tot ce se întîmplase mai tîrziu fusese atît de neînţeles şi de jignitor, încît Valia nu se putea gîndi la asta fără să se înfioare. O cuprindea o ruşine arzătoare ori de cîte ori îşi amintea de promisiunea pe care i-o făcuse, promisiune de care el nici nu ţinuse seama. Cum poate să fie cineva atît de grosolan.

Urmărindu-l pe furiş, Valia îşi dădu seama că Garşin e tot mai liniştit şi mai posomorît; de la o vreme încoace, exploziile lui de veselie gălăgioasă, care-i erau atît de caracteristice, se auzeau din ce în ce mai rar. Ce-l necăjea oare? O iubise cîndva pe soţia directorului, sau poate că se îndrăgostise de ea chiar în seara aceea? Nu se poate: soţia directorului i-a spus doar pe nume, ceea ce înseamnă că s-au întîlnit şi înainte. Desigur că a fost ceva între ei... Aşadar, ea, Valia, nu însemna nimic în viaţa acestui Garşin, căruia nici prin gînd nu-i trecea s-o iubească, de vreme ce o dăduse dintr-odată uitării! Cum să înţeleagă asta? Cît de mult trebuie s-o dispreţuiască el, dacă a putut să-i şoptească astfel de cuvinte fără s-o iubească, dacă a putut s-o sărute şi s-o roage să vină la el!

Valia se simţea copleşită de ruşine, jignită, dezamăgită; îşi pierduse încrederea nu numai în Garşin, dar şi în oameni, în viaţă, în fericirea care i se păruse atît de aproape. După o astfel de întîmplare cum poţi să mai crezi în cineva?

Era din ce în ce mai deznădăjduită tocmai pentru că cei din jur îşi dădeau seama de nefericirea ei.

Era de ajuns ca Garşin să se afle prin apropiere, pentru ca toţi s-o iscodească cu privirile lor curioase. Fetele din secţia sculărie chicoteau mereu în spatele ei. Oare ce gîndeau despre ea? Nimeni n-o întreba nimic, şi din această cauză nenorocirea ei i se părea şi mai mare; era sigură că cei din jur îi pun pe seamă lucruri cît se poate de grave. Avea senzaţia că bîrfelile i-au ferecat viaţa, asemenea unui lanţ pe care nu se pricepea să-l rupă.

Totuşi în secţie era şi un om care căuta s-o ajute în felul lui. Era bătrînul Gusakov. Într-o zi, întîlnind-o pe Valia în

spațiul de circulație, o luă de o parte și-i spuse cu un glas tînguitor :

— Te-ai schimbat fetițo de parcă nu mai ești tu. Nu căuta să te ascunzi de un om bătrîn. Spune-mi cine te-a jignit, și-i sucesc capul cît ai bate din palme.

Gusakov mirosea ca întotdeauna a votcă și a mahorcă, dar Valiei îi venea să-și lipească fața de pieptul lui, de haina lui slinoasă și să plîngă în voie. Stăpînindu-și această dorință copilărească, făcu o sforțare și zîmbi.

— Ce tot vorbești, Ivan Ivanovici ! Nu mă simt bine și atîta tot. Am gripă.

Și o luă la fugă, înghițindu-și lacrimile.

Valia încerca să se convingă că Garșin e un om rău și ușuratic, un om care nu merită să-l iubești și să suferi din cauza lui, dar totul era în zadar : continua să-l iubească și să sufere, încurcîndu-se în tot felul de presupuneri — poate că la urma urmei, ea era de vină și nu el ! Desigur, a socotit-o o fată ușuratică și prea ușor accesibilă și de aceea a dat-o uitării. Așa-i trebuie dacă s-a dus cu el la restaurant, dacă i-a îngăduit s-o sărute și i-a făcut o astfel de promisiune.

Indepărtîndu-se de tovarășii ei și părăsind munca la cabinetul tehnic și la studioul dramatic, Valia rămase cu totul singură. Numai Arkadi Stupin se ținea după ea ca o umbră, dar umbra aceasta o enerva și îi mărea disperarea.

Cum și-o fi explicînd el durerea ei ? Ce bănuiește oare și cum se face că nu s-a îndepărtat de ea ? Sau poate speră că acum, în situația în care se afla ea, dragostea lui o va face fericită, că acum n-o să-l mai respingă ? Cine știe, poate că se gîndea că i-a venit în sfîrșit rîndul și că acum îl va răsplăti pentru toate chinurile !

Valia nu-și găsea liniștea — e drept, destul de amară — decît acasă la ea, în camera ei, care dădea pe acoperiș. Această liniște era mai rea decît disperarea, pentru că însemna renunțarea la tot ceea ce îi umpluse înainte viața.

Lui Arkadi îi era cu neputință să asculte de dorința Valiei și continua să se țină ca o umbră după ea ; își petrecea serile pe lîngă casa ei, dar era departe de a nutri speranțele pe care ea i le punea pe seamă. Arkadi nu mai spera nimic și nu mai dorea nimic ; îl chinuia doar teama că Valia s-ar putea îmbolnăvi de durere, sau că ar putea face un gest nesăbuit. Il chi-

nuia şi mînia împotriva acelora cu care Valia lucra cot la cot şi care acum se dădeau indiferenţi de o parte. Nikitin, Pakulin şi ceilalţi comsomolişti nu văd oare că tovarăşa lor are un necaz? Cum se face că Valeri Vladimirovici, care o lăuda întotdeauna pe Valia, s-a împăcat atît de uşor cu plecarea ei din studio? Intr-o duminică dimineaţă, după ce se plimbase cîteva ore în jurul casei ei, Arkadi îşi dădu deodată seama că nici în ziua aceea nici în ajun, Valia nu ieşise măcar să-şi cumpere pîinea.

Şi hotărî pe loc să întreprindă ceva, nu ştia nici el singur ce. Nu-i venea nimic în minte şi atunci se gîndi să vorbească cu Nikolai; la urma urmei, era prieten cu Valia şi făceau parte amîndoi din biroul organizaţiei de Comsomol.

Porni în fugă spre Pakulin şi tot drumul îşi repeta în gînd mustrările pe care avea să i le facă. Nikolai îi învăţa pe toţi cum să se poarte şi ce să facă, numai de prietenii lui nu-i păsa; nici nu lua în seamă suferinţa altuia! Un egoist, un îngîmfat, care se gîndeşte numai la gloria lui!

Cînd ajunse, apăsă lung, cu toată puterea, pe butonul soneriei, de parcă ar fi vrut să anunţe că luase foc casa, şi dacă nu i s-ar fi deschis imediat, desigur că ar fi început să bată cu pumnii în uşă,

Îi deschise Viktor, care ţinea în mînă un tierăstrău de tîmplărie.

— A, Stupin! — făcu el uşor mirat, apoi îl salută nepăsător pe tovarăşul său de brigadă. — Ai venit la Nikolai?

Nikolai nu era acasă — ieşise după cumpărături. Arkadi intră într-o bucătărie micuţă, dar atît de curată şi de îngrijită, încît îşi stăpîni enervarea şi începu să-şi şteargă cu grijă picioarele de covoraşul umed din faţa uşii.

O femeie mărunţică, mai în vîrstă şi cu ochelari, intră în bucătărie şi văzînd un necunoscut îl pofti politicoasă în odaie. Acolo era şi mai curat decît în bucătărie şi domnea o ordine desăvîrşită, iar cartea din mîinile gazdei îl intimidă pe Arkadi cu totul. Se aşeză chiar lîngă uşă, se îndreptă din spate şi tuşi sec.

Aflînd că tînărul acela necunoscut era membru al brigăzii lui Pakulin, bătrînica îşi scoase ochelarii şi-l privi cu blîndeţe.

— Ai venit să înveţi?

— Nu, am venit cu o treabă foarte urgentă.

Pe masa acoperită cu o muşama se afla un ziar deasupra căruia, se înălţa un vraf de manuale ; fiecare din ele avea o etichetă pe care scria : V. Pakulin, anul I. Uşa era întredeschisă şi Arkadi zări un colţ din odăiţa vecină — un raft pentru cărţi, o măsuţă plină de caiete şi cărţi şi pervazul ferestrei, pe care se odihneau unul peste altul suluri de hîrtie de desen...

— Dumneata unde înveţi ?

— Mă pregătesc să intru la şcoală la toamnă.

Işi notă în „planul vieţii" lui să înveţe neapărat, deocamdată însă nici măcar nu începuse să se pregătească, şi la drept vorbind, nici nu era sigur că va pune în aplicare lucrul acesta. Nu avea destule cunoştinţe ca să poată intra într-o şcoală tehnică, iar ca să intre la o şcoală serală, în clasa a VII-a, i se părea ceva jignitor. Doar nu era să stea în aceeaşi bancă cu nişte puşti şi apoi trebuiau să treacă doi ani de zile pînă să-l poată ajunge în sfîrşit pe Vitka Pakulin ! Şi te pomeneşti că pînă atunci Vitka o să ajungă în cine ştie ce şcoală superioară !... Ii răspunsese bătrînei în felul acesta numai pentru că socotea că aşa are să fie mai uşor pe placul unei mame ai cărei băieţi îndrăgeau învăţătura.

— Şi de ce n-ai început mai devreme ? — se interesă mama lui Nikolai. — Cred că eşti ceva mai mare decît Kolea. Sau poate că ai terminat ?

— Nikolai are familie şi-i vine mai uşor să înveţe, — răspunse într-o doară Arkadi, ocolind privirea bătrînei — nu avea nici un chef să continue discuţia. Mama lui Nikolai îl întrebă însă din nou, cu aceeaşi bunăvoinţă, de ce nu venise pînă atunci la Nikolai. Dacă nu-i place atmosfera de la cămin, poate veni oricînd la tovarăşul lui, în familia acestuia — ea e întotdeauna bucuroasă să-i cunoască pe prietenii fiului ei.

— La noi vin mulţi băieţi, — zise ea şi după o tăcere îndelungată dar care nu era de loc apăsătoare, continuă dusă pe gînduri :

— Da, viaţa îşi urmează cursul.

Arkadi se gîndi deodată cu tristeţe că nu el sau Nikolai trebuie să stea de vorbă cu Valia, ci mai degrabă bătrînica asta...

Sosi şi Nikolai. Bătrîna îi luă pachetele din braţe şi trecu în bucătărie, trăgînd uşa după ea. Nikolai îi aruncă o privire în-

trebătoare lui Arkadi — nu înțelegea care era scopul acestei vizite.

— Pot să vorbesc deschis cu tine? — îl întrebă Arkadi, cu mihnire în glas. — Trebuie să-ți vorbesc neapărat.

— Desigur, — răspunse Nikolai, stăpînindu-și nemulțumirea. — Vrei să vorbim aici?... Sau poate că vrei să ne plimbăm?

— Hai să ieșim.

O luară pe străduțele ce șerpuiau printre clădirile orășelului uzinei și se îndreptară spre locul viran de la marginea orășelului.

Ici și colo mesteceni tineri cu scoarța netedă și albă își întindeau spre soare ramurile lor împodobite cu muguri.

Traversară locul viran, plin de surcele și de colțuri de cărămidă, pe care trebuiau să le înlăture cu piciorul și, ca la un gînd, se așezară amîndoi pe o stivă de cărămizi.

— Sînt sigur că ai să te miri, — începu Arkadi, prevenitor.

Nikolai dădu din cap și-și plimbă privirea în altă parte ca nu cumva să-și stingherească tovarășul.

— Vezi, eu nu sînt comsomolist, — urmă Arkadi. — Voi însă trebuie să aveți grijă de un om cînd vedeți că e singur. Și în general, știi... E vorba de... La drept vorbind, mi se pare curios că eu văd unele lucruri, și voi nu le vedeți. Dar să dăm cărțile pe față... Eu o iubesc. Să nu rîzi, Nikolai.

— De ce să rîd, — răspunse Nikolai, înroșindu-se. — Nu-i de rîs. Asta i se poate întîmpla oricui.

Tăcură amîndoi și la un moment dat Nikolai îi spuse:

— Ei, spune ce ai de spus...

— E vorba de Valia. Doar e membră în birou și, știi, în general...

Nikolai tresări ca trezit din amorțeală.

— Ce-ai aflat despre ea?

— Dar tu?

Pakulin privi în altă parte, gînditor, apoi îl întrebă încet:

— Care va să zică o iubești chiar atît de mult?

Și Arkadi începu să-i vorbească așa cum făcuse în noaptea aceea cînd avusese senzația că se înăbușe sub povara sentimentelor. Nu știa să le tăinuiască, să le ascundă. Atunci stătuse de vorbă cu sine însuși... Da, o iubește pînă la sacrificiu, deși ea nici nu-l bagă în seamă, și nici măcar nu-l lasă să se apro-

pie de ea ; ar vrea să-i dea o mînă de ajutor, s-o răzbune pentru tot ce-a suferit.

— Şi cum ai putea s-o răzbuni ? — îl întrebă Nikolai, căruia îi venea să zîmbească. — Nu cumva vrei să-l pălmuieşti sau să-l provoci la duel ca în secolul al XIX-lea ?

— Cel puţin să-l pălmuiesc !

— Nu, cu asta n-ai rezolva nimic. Eu cred că în această chestiune nu există decît o singură cale. Ca în romane... Levin şi Kitty... In viaţa de toate zilele, n-am auzit însă de asemenea cazuri. Dacă vrei să-i dai o mînă de ajutor, trebuie s-o faci să uite, să fii pentru ea mai bun, în aşa fel ca prezenţa ta să-i fie mai necesară decît a celuilalt... Uite, şi eu...

Se întrerupse o clipă, apoi continuă cu convingere :

— Şi eu sînt îndrăgostit de o fată care nici nu se uită la mine. Există o singură cale — trebuie să ştii să te porţi aşa ca să devii demn de ea. Dac-o plictiseşti, n-ai făcut nimic. Nu crezi că am dreptate ?

— Dar Valia e atît de nenorocită ! — izbucni Arkadi cu disperare în glas. — Sînt sigur că a jignit-o cineva, a jignit-o îngrozitor ! Şi tot timpul mi-e teamă să nu facă vreun gest necugetat !

— Dar ia spune, ea nu ţi-a vorbit niciodată... despre ceea ce s-a întîmplat între ei ?

— Cui, mie ?

Tăcură din nou.

— Spune-mi... nu se mai întîlnesc de loc ? Nu-şi mai vorbesc ? El se mai apropie din cînd în cînd de ea ?

— Cine ?

— Ei cine, Garşin.

— Garşin ?

Lui Nikolai îi păru rău că pronunţase acest nume, dar cum era să-i fi trecut prin minte că Arkadi nu ştie despre cine e vorba ?

Arkadi începu să se frămînte de parcă ar fi fost cuprins de friguri. Se înroşise pînă în vîrful unghiilor.

— Garşin ! — repetă el cu glas răguşit. — Care va să zică, el e... Garşin !

— Eu credeam că ştii.

— Şi cînd te gîndeşti că e inginer! Şi încă şef! Ei las'pe mine...

— Ascultă bine ce-ţi spun, Arkadi... Nu cumva să faci vreo nebunie, — îi atrase atenţia Nikolai, speriat de această ieşire furioasă. — Mai există şi alte căi.

— Care anume?

Voinic, lat în umeri, cu pumnii săi uriaşi, strînşi de furie, Arkadi stătea în faţa lui Nikolai, respirînd scurt şi adînc.

— Ia seama, Arkaşa, — îi spuse din nou Nikolai. — Nu mai sîntem pe timpul lui Puşkin şi nici într-un sat de pe vremuri, unde rezolvai totul cu pumnii.

Arkadi îşi lăsă capul în piept cu îndărătnicie.

— Atunci ce-i de făcut? Vorbeşte!

Nikolai nu ştia nici el ce să-i răspundă. Nici una din soluţiile care-i veneau în minte nu se potrivea cu situaţia de fapt. Să-l sfătuiască să stea de vorbă cu Garşin? Nu, n-avea nici un rost. Garşin nu-i de o seamă cu el. O să-l trimită la toţi dracii... Să ridice în faţa biroului de partid problema comportării neetice a comunistului Garşin? Dar ce să spună? Că Valia Zimina e îndrăgostită de mult de inginerul Garşin, că la început acesta nici n-o lua în seamă pentru ca, într-o bună zi, să-i arunce o privire care o făcuse fericită pentru nu ştiu cîtă vreme? După aceea a intervenit o schimbare bruscă, iar la petrecerea oferită de director în cinstea muncitorilor de la turbine, Garşin nici nu s-a apropiat de ea. Cum poate un om din afară să judece ce s-a întîmplat între ei? Ea nu s-a plîns nimănui. Nu poţi să-i smulgi o vorbă!

— De fapt noi nu ştim nimic precis, — spuse Nikolai cu ciudă. — Trebuie să ştii pentru ce vrei să baţi atunci cînd eşti hotărît să faci aşa ceva.

Arkadi simţi pentru prima oară, nespus de dureros, toată greutatea tăcerii Valiei, toată suferinţa pe care o ţinea ferecată în sufletul ei. Dar uite că nici Nikolai nu ştie nimic. Dealtfel Valia nu s-a mai întîlnit de mult nici cu Xana, prietena ei; desigur că nici ei nu-i destăinuise nimic... Poate că are pe cineva la ea acasă — o mamă, o rudă sau un prieten, căruia i se destăinuie?

— După cîte ştiu e singură, şi-a pierdut toată familia în război, — zise Nikolai care cu o clipă înainte se gîndise la acelaşi lucru.

— Nici măcar nu iese din casă, — adăugă Arkadi.

Nikolai îl privea cu ochi cercetători — „să știi că i-a ajuns cuțitul la os! gîndi el. Și-a dat pe față toate gîndurile, fără să se sfiască — se vede că-i e totuna".

— La urma urmei, chestiunea asta o privește numai pe ea, — urmă Nikolai. — Nu-i mare lucru să tragi cuiva o palmă dar te-ai întrebat vreodată cu ce-i ajuți Valiei dacă faci asta?

Arkadi se și vedea apropiindu-se de Garșin, pe care îl lovea cu sete, drept în față. Și numai la gîndul acestei lovituri, simți o bucurie puternică, dar după o clipă își dădu seama că un astfel de conflict i-ar alarma pe toți cei din secție, care vor înțelege îndată de ce s-a certat cu Garșin. În felul acesta, trista întîmplare a Valiei Zimina va lua proporții, va da loc la discuții nesfîrșite; oamenii știu doar să facă din țînțar armăsar cînd e vorba de bîrfeală.

— Într-adevăr, n-are nici un rost, — recunoscu Arkadi și bucuria răzbunării i se stinse pe dată. Plecîndu-și capul cu amărăciune, întrebă:

— Atunci ce să fac?

Nikolai ridică din umeri.

Rămaseră multă vreme pe stiva de cărămizi, fără să scoată o vorbă.

— Mare ticăloșie! — exclamă deodată cu amărăciune Nikolai. — Mare ticăloșie! Am văzut bine că i s-a întîmplat ceva, dar n-am făcut nimic. Ne-am ținut cu toții de o parte cu gîndul că n-o să se întîmple nimic și că o să-și revină de la sine. Cred că ar fi trebuit din capul locului să-i spunem un cuvînt bun...

— Dar cu studioul ce face? Interpreta doar rolul lui Jessy și nimeni n-a mișcat un deget cînd a văzut-o că pleacă.

— Dar tu ai ajutat-o cu ceva? — îl întrebă direct Nikolai.

— Eu? Doar eu...

— Tu, tu! — făcu pe un ton răutăcios Nikolai. — Toți avem același răspuns! De ce tocmai eu, ce pot să fac eu, doar n-oi fi vrînd să gîndească oamenii despre mine cine știe ce! Tu însă ar fi trebuit să discuți despre asta cu cei de la studio, să stai de vorbă cu regizorul! De ce n-ai fi făcut-o? Cînd iubești cu adevărat, nu te sfiești s-o mărturisești lumii întregi: da, o iubesc, am grijă de ea și sînt gata s-o apăr!

— Care va să zică tot eu sînt vinovat?

Arkadi se simțea jignit de această învinuire neașteptată. La urma urmei, el a fost primul care a dat alarma! Și totuși

în sufletul lui îi dădea dreptate lui Nikolai: dă, adevărul era că se sfiise să vorbească despre Valia cu regizorul şi cu cei de la studio...

La repetiţia următoare, Arkadi veni mai devreme ca de obicei şi îl luă la o parte pe regizor.

— Uite ce-i, Valeri Vladimirovici, — zise el vîrîndu-şi capul între umeri şi privind posomorît pe sub sprincene. — De lăudat, ai lăudat-o pe Valia Zimina poate chiar mai mult decît era nevoie şi acum stai de o parte şi nu spui o vorbă. A' plecat şi voi nici nu v-aţi sinchisit. Aţi înlocuit-o şi gata. Dar de ce a plecat? Ce are fiinţa asta pe suflet? Pe dumneata te interesează doar sufletul omului, diferitele stări psihologice, adevărul vieţii şi aşa mai departe... atunci de ce nu întreprinzi nimic?

Valeri Vladimirovici îşi lăsase uşor într-o parte capul lui cărunt şi asculta uimit cuvintele înflăcărate ale tînărului, pe faţa căruia se putea citi o adevărată gamă de sentimente. Ar fi vrut să-şi găsească o justificare, dar cum era un om dintr-o bucată, renunţă imediat la această dorinţă, care i se părea nedemnă de el.

— Îţi mulţumesc, prietene. Mi-ai deschis ochii şi m-ai făcut să-mi fie ruşine de purtarea mea! — rosti el. Admira dintotdeauna manifestările exterioare ale celor mai fireşti impulsuri sufleteşti, aşa că adăugă desfăcîndu-şi braţele într-un gest teatral: — Şi totuşi m-am gîndit la ea. Eram curios să aflu ce s-a întîmplat şi mă gîndeam să mă duc pe la ea, ca s-o fac să se întoarcă! Dar pînă la urmă n-am făcut nimic... Treburile m-au copleşit, m-au prins în vîrtejul lor, şi uite că am pierdut un om!

Arkadi continua să se uite la regizor pe sub sprîncene, cu o tot mai vădită ostilitate. Deodată, regizorul îşi făcu mîna streaşină la ochi.

— Stai puţin... — mormăi el. — Am făcut o descoperire, prietene! Asta este atitudinea şi expresia pe care trebuie să le ai cînd îl asculţi pe Macpherson! Ia încearcă să rosteşti cuvintele astea.... Să văd cum le spui...

Arkadi îşi schimbă brusc atitudinea.

— Eu vorbesc acum despre Valia Zimina. Fără ea nu joc.

Luîndu-l pe Arkadi de mînă, Valeri Vladimirovici îl trase

cu un gest energic pe fotoliu alături de el și dintr-odată deveni simplu și natural.

— Ai dreptate, Arkașa, — zise el, — dar după părerea dumitale ce anume ar trebui să fac, și cum aș putea s-o văd? Să mă duc la ea acasă? Să mă duc la uzină? Dar ce i s-a întîmplat? Știi ceva?

Pînă la urmă, se înțeleseră ca Valeri Vladimirovici să treacă a doua zi, la sfîrșitul zilei de muncă, pe la comitetul de Comsomol al uzinei; îi va ruga pe cei de acolo s-o cheme pe Zimina, va sta de vorbă cu ea și-i va spune că fără dînsa spectacolul nu va putea să aibă loc și că nu e frumos să zădărnicească munca întregului colectiv înainte de premieră.

Arkadi se plimba prin curte, frămîntat de gînduri. Se întreba dacă Valeri Vladimirovici va ști să stea de vorbă cu Valia fără s-o țină la distanță prin felul lui de a vorbi și prin gesturile lui, cînd deodată o zări pe Valia care se ducea la comitet. După puțină vreme ieși din clădire împreună cu regizorul; se îndreptau spre ghereta portarului. Și tînărul se grăbi să dispară în fundul curții ca să nu fie văzut.

La repetiția următoare, Valia își reluă rolul și i se adresă regizorului cu încredere și cu duioșie în glas, așa încît toate îndoielile lui Arkadi se risipiră. Dealtfel Arkașa n-avea de unde să știe că manifestarea aceea de prietenie, zgomotoasă și fățișă, precum și interesul pe care i-l arătase regizorul, o influențaseră pe Valia mai mult decît toate întrebările pline de tact pe care i le puseseră Nikolai și Xana Belkovskaia. Din mîndrie, Valia respinsese toate încercările sincere ale prietenilor ei de a o face să vorbească deschis și iată că pe neașteptate, fără să se împotrivească și fără să-și stăpînească lacrimile, mărturisise acestui actor ou părul cărunt, care la urma urmei era un străin pentru ea, că nu mai are încredere în oameni, că e dezamăgită și că nu-și mai găsește locul în viață. Iar Valeri Vladimirovici îi confirmase cu plăcere: „Da, noi bărbații sîntem niște ticăloși, cu noi trebuie să fii întotdeauna cu ochii în patru". Totuși se folosise de acest prilej ca să-i spună în treacăt că există pe lume și băieți minunați și poate că ea nu știe să vadă cine merită să fie iubit și cine nu. Valia se fîstîcise: își dădea seama că Valeri Vladimirovici înțelesese din cuvintele ei mai mult decît avusese ea intenția să spună; regizo-

rul continuă să-i vorbească despre un tînăr care venise la el să-i facă mustrări pentru indiferența pe care o arătase față de soarta ei. Așadar există și prieteni adevărați. Atunci, de ce să exagerăm? Nu-i mai bine să-i privești mai atent pe cei din jur, pentru ca să nu mai repeți greșelile vechi? Valia zîmbise printre lacrimi și încercase să vorbească din nou despre decepția ei și despre faptul că își pierduse încrederea în oameni, dar Valeri Vladimirovici o întrerupse, rîzînd, o îmbrățișă și începu să-i vorbească tot felul de întîmplări din viață — unul a avut noroc în dragoste, altul n-a avut, un al treilea a făcut o greșeală și așa mai departe. Dar nu asta-i important. Important este să întîlnești „un suflet de aur", aur curat, nu din cel care îți ia ochii cu strălucirea lui, pentru ca pînă la urmă să descoperi că e tinichea. Discutară astfel mai bine de un ceas și durerea Valiei își mai pierdu parcă din intensitate. Valeri Vladimirovici își aduse aminte că era timpul să plece la teatru și o invită pe Valia să-l însoțească la spectacol. Valia primi cu plăcere; era veselă și liniștită și-i făgădui să reia repetițiile.

Fericit de întoarcerea Valiei la studio, Arkadi încercă să intre în vorbă cu ea, dar Valia se îndepărtă grăbită și pe fața ei apăru din nou expresia aceea de tristețe și de hotărîre care crea o distanță între ea și ceilalți. În timpul repetiției, însă, cînd trebui s-o privească drept în ochi — așa cerea rolul — ea nu-i zîmbi forțat, ca o actriță, ci se arătă sfioasă și recunoscătoare.

După repetiție, Valeri Vladimirovici îl chemă pe Arkadi la dînsul.

— Am făcut tot ce am putut, — îi șopti el pe un ton conspirativ. — Și uite că a venit. A suferit o decepție grea și acum e treaba voastră... a prietenilor ei... s-o susțineți, să-i dați curaj, s-o distrați...

Și renunțînd la tonul firesc, încheie cu patos:

— Dumneata, Stupin, ești un tînăr nobil, ai un suflet frumos și Valia trebuie să descopere noblețea dumitale sufletească. Nu-ți închide sufletul tinere!

— Bine, — bombăni Arkadi.

Și porni în fugă ca s-o ajungă pe Valia din urmă.

Aceasta apucase să se suie în autobuz printre cei dintîi, și cum în urma ei venea un puhoi de oameni, Arkadi izbuti să se urce în mașină ultimul. Ajunse totuși în față

și o văzu pe Valia, care ședea lîngă fereastră; se zgribulise de tot, de parcă i-ar fi fost frig și își ținea ochii ușor întredeschiși. Arkadi nu îndrăzni să-i adreseze nici o vorbă, dar la podul Alarcin sări din autobuz și-i întinse mîna ca s-o ajute să coboare scara înaltă. Ea nu-i refuză ajutorul, dar porni grăbită spre casă. Arkadi păși alături de ea încercînd să deschidă vorba, dar Valia se întoarse pe neașteptate spre el și-i spuse cu răutate:

— Nu, Arkadi. Ți-am spus — nu trebuie! Mă enervezi și mă chinuiești, ai înțeles? M-am înșelat odată și nimeni nu mă poate ajuta. Știu că voi vă gîndiți dumnezeu știe la ce: vă închipuiți că sînt nenorocită pentru că m-a jignit sau m-a mințit cineva. Adevărul e că nu m-a jignit nimeni, ci m-am înșelat eu singură. Da, eu singură m-am înșelat, singură m-am jignit, și acum plătesc tot singură. Iar dumneata, Arkadi, uită-mă, uită-mă cu desăvîrșire. Asta-i tot ce-am vrut să-ți spun.

Vorbise pe nerăsuflate, așa cum îi era obiceiul, pentru ca apoi să plece fără să mai aștepte răspunsul.

Arkadi rămase țintuit pe pod, amărît și totuși fericit. Această explicație a ei avea de ce să-l necăjească, dar totodată să-l și bucure. Îl bucura chiar și simplul fapt că-i dăduse o explicație: dorise să dezmintă un anume lucru, să-l convingă de un altul — așadar nu-i era chiar cu totul indiferent ce gîndește și ce simte el! Și cu toate că-i vorbise atît de limpede și de tăios, cerîndu-i s-o lase în pace și s-o uite, era pentru prima oară cînd Arkadi nu credea în sinceritatea vorbelor ei. În clipa aceea nu se gîndea nici la vorbele lui Valeri Vladimirovici, care acum i se păreau caraghioase și demodate, nici la sfaturile prietenești ale lui Nikolai. Știa un singur lucru — că trebuia neapărat să întreprindă ceva, fără să se mai încreadă în nimeni și fără să se mai bizuie pe nimeni; va proceda așa cum îi dictează mintea și inima, iar mintea și inima lui se maturizaseră în săptămînile acestea grele. Uitîndu-se în urma Valiei care se îndepărta, înțelese că ea nu se despărțise numai de el, ci și de ea însăși.

Nu-i veni prea greu să afle de la portar numărul apartamentului ei, și urcă într-o clipă scările pînă la ultimul etaj, chiar sub acoperiș, unde scara se îngusta, ridicîndu-se brusc spre ușa îngustă lîngă care se vedea un clopoțel de-

modat, cojit din cauza unei îndelungate întrebuinţări. Trase de clopoţel şi cineva îi deschise, arătîndu-i cu indiferenţă o uşă — a patra pe stînga.

Smuci uşa şi se opri. Din amurgul care învăluia strada, ajunsese parcă pe neaşteptate drept în înaltul cerului poleit de aurul asfinţitului. Prin fereastra lată, care ocupa aproape tot peretele din faţă al odăii înguste, se zărea adîncul nemărginit al cerului, şi ultimele raze de soare umpleau încăperea, învăluind-o într-o lumină strălucitoare.

Din pricina acestei lumini orbitoare, Arkadi n-o zări îndată pe Valia. Fata stătea în genunchi, pe marginea patului, cu faţa ascunsă în pernă.

— Valia! — strigă el cu toată puterea, de parcă s-ar fi aflat la cine ştie ce depărtare de ea. — Valia!

Se aşeză alături de ea, desfăcîndu-i degetele cu care încerca să-şi ascundă faţa plină de lacrimi.

— Nu, nu, — repetă ea îndepărtîndu-l.

O îmbrăţişă, o ridică cu putere în picioare, o zgudui de umeri şi începu să-i vorbească repede şi hotărît:

— Nu plec de lîngă tine, Valia, ar fi ceva absurd, te iubesc şi nu pot să te las singură într-o astfel de situaţie.

— Nu cumva ţi-e milă de mine? — strigă ea şi de mînie îşi înăbuşi plînsul.

— Da. Mi-e milă, Valia, — îi răspunse el, fără să-i mai fie teamă de data asta. — Şi de tine şi de mine mi-e milă. Şi trebuie să înţelegi că n-am să plec de lîngă tine. Şi nici n-am să te mint, pentru că ştiu totul, şi mai ştiu că trebuie să uiţi această greşeală şi nu să te omori cu firea. Am să te ajut, pentru că nu am unde să plec de la tine. Nu pot să trăiesc fără tine, orice ai face — nu pot...

Liniştindu-se, Valia îl întrebă în şoaptă, pe un ton răutăcios:

— Dar tu ştii că eu îl iubesc? Îl urăsc, îl disprețuiesc, dar îl iubesc. Ştii tu asta?

— De ce-mi spui mie toate astea?

— Ca să ştii. Să ştii totul şi să înţelegi cît e de greu ceea ce vrei tu. Şi să pleci!

Pălind, Arkadi se trase cîţiva paşi îndărăt şi deschise fereastra; în odaie năvăli o undă proaspătă de aer primăvăratic, o undă străpunsă de razele soarelui, care-i mîngîie faţa; şi unda aceea îi şopti că, în ciuda cuvintelor pe care le

rostise fata, trebuie să se considere fericit că se află la ea, alături de ea, că ea nu i-ar fi vorbit niciodată cu atîta patimă dacă n-ar fi avut nevoie de el, că nu trebuie să se supere, ci s-o ajute — la urma urmei nu-i spusese doar nimic nou, iar toate acestea aparţin acum trecutului.

Se întoarse spre ea mai sigur ca oricînd.

— Ţii foarte mult să plec? Spune adevărul, dar numai adevărul. Atunci plec. Dar să-mi spui adevărul.

— Poate că nu vreau, — spuse Valia abia auzit. — Pentru că eşti bun. Dar eu, Arkadi, nu pot să-ţi răspund la asta prin nimic.

— Nici nu te rog! — strigă el. — Un an, un singur an să nu mă alungi, Valia! Să-mi dai voie să vin uneori la tine... să te conduc... să am grijă de tine... N-am să-ţi vorbesc despre dragoste! Vrei să fii prietenă cu mine? Să citim, să ne plimbăm împreună, să mergem pe insule cu barca... să schiăm. Poate că pînă într-un an, ai să mă iubeşti! Nu spune nu, Valia! Poate că totuşi ai să mă iubeşti!

— Eşti un om ciudat. Un om uimitor.

Faţa Valiei căpătase o expresie nouă. Asfinţitul se stingea, razele orbitoare ale soarelui părăsiseră de mult încăperea, dar chipul ei se înseninase şi ochii îi deveneau tot mai strălucitori.

— Nu ştiam că eşti aşa.

7

Se apropiau examenele de primăvară şi Nikolai se întoarse acasă hotărît să înveţe. Viktor tăia ceva cu fierăstrăul în bucătărie.

— Ai să capeţi la trei de o să te saturi, — îl dojeni Nikolai, — şi atunci o să-ţi treacă pofta să te mai ocupi cu jucăriile astea ale tale!

De obicei, Viktor răspundea supărat cînd era dojenit, dar de astă dată se mulţumi să dea din umeri şi să privească pe sub sprîncenele încruntate spre uşa întredeschisă şi apoi spre cuier.

Pe un braţ al cuierului era agăţată o haină de piele pe care Nikolai o cunoştea foarte bine.

Din odaia vecină nu venea nici un zgomot.

— De ce a venit? — întrebă în şoaptă Nikolai.

Viktor ridică din nou din umeri şi, întorcînd spatele fratelui său, hainei de piele şi întregii lumi, îşi reîncepu lucrul. Scrîşnetul fierăstrăului care tăia anevoie placajul era singurul zgomot ce se auzea în această casă.

Nikolai întredeschise uşa odăii vecine.

Mama şedea în fotoliul ei şi croşeta. Buzele i se mişcau abia perceptibil — număra ochiurile. Tatăl şedea la masă, cu capul în piept şi cu mîinile grele, brăzdate de vine, sprijinite pe masa acoperită cu o muşama. Se vede că se gîndea la un lucru foarte grav, pentru că nu-l zări îndată pe Nikolai.

— Îmi pare bine că ai venit, Nikolenka, — începu cu glas domol mama. — Tata voia să te vadă.

Tatăl îşi ridică privirea spre el. Pe faţa lui îmbătrînită apăru un zîmbet ciudat şi timid.

— Bună ziua, Kolea.

Nikolai răspunse abia auzit:

— Bună ziua.

Se uitau unul la altul. Mama începu din nou să numere ochiurile şi şoapta ei era acoperită mereu de scrîşnetul fierăstrăului din odaia vecină.

— Te urmăresc şi mă bucur, — i se adresă tatăl şi arătînd spre un scaun îi spuse: — Stai jos.

Nikolai se aşeză. Chiar din prima clipă, cînd zărise capul plecat şi mîinile grele ale tatălui său, Nikolai ar fi vrut să-l îmbrăţişeze, să-şi lipească faţa de mîinile acelea dragi şi dacă mama n-ar fi fost de faţă, desigur că ar fi făcut-o. Liniştea mamei era însă pentru el mai importantă ca orice, iar felul ei de a fi, stăpînit, buzele acelea care şopteau ceva şi degetele încordate care mişcau repede andrelele, îi spuneau mai limpede decît orice cît de chinuitoare era pentru ea prezenţa fostului ei soţ şi cît se temea de întîlnirea dintre tată şi fiul mai mare.

— Aţi crescut şi aţi devenit oameni, — continuă el, — dar eu n-am în treaba asta decît un merit foarte mic. Vezi, Kolea, viaţa e uneori destul de complicată şi nu se desfăşoară întotdeauna aşa cum vrei... Nu caut să mă dezvinovăţesc. Sînt foarte vinovat faţă de voi.

Îi fusese foarte greu să rostească aceste cuvinte, pentru că era un om căruia nu-i plăcea să se căiască.

Mama îi răspunse liniştită :

— Să nu mai vorbim despre asta, Piotr Petrovici. Te chinuieşti şi pe tine, ne chinuieşti şi pe noi. Ce-a fost a trecut.

— Pentru mine încă n-a trecut nimic, — răspunse tatăl. — Dacă aş fi ştiut de atunci ce întorsături au să ia lucrurile, mai degrabă m-aş fi spînzurat decît să îndur ce-am îndurat... Iată, de pildă, Vitiuşka... M-a întîmpinat ca pe un străin şi apoi şi-a văzut de fierăstrăul lui. Şi de cîte ori taie, parcă îmi toacă nervii. Despre tine, Kolea, aud vorbindu-se aproape în fiecare zi şi numai lucruri bune... Asta mă bucură, că doar eşti copilul meu, dar mă şi doare.

Mama se ridică încet şi se apropie de uşă.

— Vitea, încetează odată cu fierăstrăul acela şi vino încoace.

Viktor se opri în pragul uşii, arătînd prin întreaga lui înfăţişare că se supune numai voinţei mamei şi că dacă ar fi fost după el, n-ar fi intrat acolo pentru nimic în lume. Maică-sa încercă să-l aducă înăuntru, dar Vitea se trase înapoi, supărat. Atunci ea se apropie de tatăl băieţilor şi uitîndu-se cu tristeţe la faţa lui îmbătrînită — faţa aceea care-i fusese odată atît de dragă şi de familiară, dar care acum nu mai însemna nimic pentru ea — întrebă :

— Ce vrei, Piotr Petrovici ? De ce ai venit ?

Tatăl zîmbi trist.

— Iţi vine uşor să întrebi, ştiu ! Voi nu mi-aţi greşit cu nimic, în schimb eu sînt vinovat faţă de voi. Voi sînteţi trei — o familie, dar pe proprii mei fii, eu trebuie să-i privesc ca un hoţ, pe furiş.

— Şi voi sînteţi trei. Tot o familie.

Obrajii mamei ardeau ca focul, buzele i se făcuseră albe, iar pe una din tîmple îi apăruse o vînă subţire, care pulsa puternic.

Nikolai îşi luă mama de umeri, o îmbrăţişă cu putere — i se părea că e gata-gata să cadă jos — şi se adresă încet tatălui :

— La ce bun toată discuţia asta, tată ? Nu noi am plecat de la tine, tu ai plecat de la noi. Da, sîntem trei. O familie. Şi mama nu are nevoie să se enerveze, e bolnavă de inimă. Ai vrut să ne vezi ? Nu trebuia să pleci. Acum ai familia ta. Patru ani nu ţi-ai amintit de noi, de ce ţi-ai amintit tocmai acum ? Pentru că oamenii au început să vorbească de noi la uzină, iar ţie ţi-e ruşine să răspunzi la întrebări ?

Tatăl roşi, iar buzele începură să-i tremure. După un răstimp de tăcere, rosti cu greu:

— Cînd eşti tînăr, e uşor să fii aspru. Ai să trăieşti şi tu, băiete, şi ai să înţelegi multe lucruri.

Se uită la Nikolai şi la fiul său mai mic care încremenise în uşă.

— Ce să-i faci, dragoste cu sila nu se poate... Iartă-mă, Tonia, poate că într-adevăr n-ar fi trebuit să vin.

Trecu în bucătărie, îşi puse paltonul şi se căzni multă vreme să-şi vîre picioarele în galoşi.

Mama se duse după el şi-i spuse cu blîndeţe:

— Dumnezeu să te aibă în paza lui, Piotr Petrovici. Eu nu sînt supărată pe tine şi nu te învinuiesc de nimic. Dar copiii, înţelegi şi tu... Nu trebuie să le-o iei în nume de rău. Sînt băieţi buni, dar severi. Ţie ţi-e greu, dar lor le-a fost şi mai greu.

Tatăl îi luă mîna, o ţinu mult timp într-ale sale, apoi se plecă adînc şi i-o sărută.

Uşa se închisese în urma lui, dar mama continua să stea şi să-şi privească mîna.

Pe cuier atîrna stingher fularul lui Piotr Petrovici.

Nikolai luă fularul, coborî scările în fugă, sărind cîte trei trepte deodată, şi strigă disperat:

— Tată!

Se opri din fugă în faţa tatălui său, dar deodată se trezi în îmbrăţişarea mîinilor lui puternice şi simţi pe obraz răcoarea pielei aspre şi mirosul ei înăbuşitor.

—Tată! — repetă el cu un glas sugrumat, şi îşi ridică privirea spre dînsul; Piotr Petrovici era emoţionat, iar în ochi îi străluceau lacrimi de bucurie.

Rămaseră nemişcaţi unul lîngă altul, fără să scoată o vorbă. Tatăl se dădu primul la o parte şi strînse cu putere mîna fiului său.

— E greu, Kolea, şi nu se poate îndrepta nimic, — începu el. — N-am să mai vin. Mamei îi face rău să mă vadă, iar pe voi vă tulbur. Dealtfel nici mie nu mi-e uşor... Te faci mare, măi băiete, creşti. Ai să te îndrăgosteşti şi tu. Poate că iubeşti de pe acum pe cineva... Ai să te faci mai mare şi ai să înţelegi ce înseamnă femeia pe care o iubeşti. Un singur lucru însă vreau să-ţi spun, Nikolai: chiar dacă ţi se va întîmpla vreodată ceea ce mi s-a întîmplat mie, să nu-ţi destrami familia. Asta nu aduce fericire. Dacă ai s-o faci, fericirea ta va fi îndoită cu amărăciune.

Nikolai îl întrebă încet, cu o emoţie caldă :

— Tată, ai iubit-o foarte mult pe femeia aceea ?

— O mai iubesc şi acum, — răspunse hotărît tatăl. — Toate astea îmi sînt însă foarte amare. Şi mama voastră mi-e dragă — prin cîte n-am trecut împreună ! Şi voi amîndoi îmi sînteţi dragi, şi nimeni nu poate să-i înlocuiască unui tată pe băieţii lui.

Nu-l sărută pe Nikolai, ci îşi lipi numai pentru o clipă faţa lui aspră şi brăzdată de obrazul lui proaspăt şi neted, apoi coborî scara cu fularul în mînă, fără să privească în urma lui.

Nikolai intră încet în casă, căutînd să-şi stăpînească emoţia înainte de a da ochii cu mama. Oare ce-o fi gîndit despre el cînd l-a văzut alergînd după tatăl lui ? Lucrul acesta o supărase sau poate că l-a iertat într-adevăr pe Piotr Petrovici ?

Mama tocmai punea masa. Fără să-şi ridice ochii spre ei, le spuse cu glas liniştit :

— Hai, băieţi, spălaţi-vă pe mîini şi veniţi la masă.

Era mai palidă ca de obicei, dar părea calmă şi chiar mulţumită — cine ştie, poate că aştepta această discuţie de patru ani de zile !

Prînziră în tăcere, fiecare cu gîndul la ale lui.

— Nu vreau să vă impun nimic, — le spuse ea, ridicîndu-se şi strîngînd farfuriile. — La urma urmei e tatăl vostru şi n-aveţi de ce să-l ocoliţi. Puteţi să vă duceţi odată să-i faceţi o vizită.

Viktor se enervă şi-şi încleştă cu îndărătnicie buzele.

— Acolo ? Iartă-mă, dar asta nu pot s-o fac ! Eu unul nu calc pe acolo.

Nikolai tăcu.

— Dacă nu vrei să te duci acolo, du-te să-l vezi la el în secţie, — stărui mama. — Doar nu-i un om rău şi nici un criminal ! Nu se poate să te porţi aşa, Vitiuşa ! E vinovat faţă de noi, dar şi-a cerut iertare ! Se poate să nu-ţi fie milă de tatăl tău ?

— N-avea decît să rămînă cu noi ! — strigă Viktor. — De ce l-o fi apucat deodată pocăinţa după patru ani ?

— Taci, prostule, — strigă furios Nikolai.

Viktor se încruntă şi mai tare şi, fără să se uite la nimeni, ieşi din odaie.

„Ce-şi aminteşte băiatul ăsta despre tatăl lui ? îşi spuse Nikolai. Îl iubeşte oare ? Poate că amintirile lui de mic copil s-au spulberat de mult. Înainte de război era mic de tot şi

avea nevoie mai mult de maică-sa. Şi apoi, parcă de multe ori a avut prilejul să-şi vadă tatăl ? Seara, cînd Piotr Petrovici se întorcea de la uzină sau de la învăţătură, Vitka dormea, iar în zilele de odihnă tata avea obiceiul să-l ia la plimbare pe Nikolai ; mergeau împreună la cinematograf sau la manifestaţii, în timp ce Vitka rămînea cu mama. Era mic şi-l lăsau acasă pentru că obosea repede. După război, băiatul se înstrăinase complet de tatăl său — purtarea acestuia îl jignise şi-l supărase peste măsură. În schimb, pe maică-sa o iubea cu foarte multă duioşie şi chiar cu patimă — ciudat băiat ! Cînd mama îl mîngîia pe Nikolai, se aprindea la faţă şi se înfuria, de parcă ar fi fost gelos.

— Nikolenka, — şopti mama, — tare aş vrea să vă împăcaţi cu tata.

— De ce ?

Nikolai tot se mai simţea vinovat pentru faptul că alergase după tatăl său, manifestîndu-şi în felul acesta dragostea faţă de el.

— Pentru că lui şi-aşa îi vine tare greu.

Mama se aşează din nou în fotoliul ei, cu gîndul să continue lucrul de mînă, dar acum nu mai tricota ci se uita îngîndurată la propria-i mînă — se gîndea poate că în ziua aceea tatăl băieţilor ei îi sărutase mîna pentru prima oară.

După cîte îşi amintea Nikolai, tatăl lor nu avusese niciodată grijă de ea — dimpotrivă, ea avusese grijă mereu de el şi de copii. Nu-i cerea niciodată nimic şi-l asculta în toate. Iar atunci, cînd cu evacuarea, el nici măcar nu se sfătuise cu dînsa. Nikolai îşi aducea aminte cum venise şi-i spusese : „V-am înscris să plecaţi cu eşalonul, de ce să vă chinuiţi aici ?“ Mama încercase să se împotrivească, dar el se răstise la ea, spunîndu-i că totul era dinainte hotărît, apoi începuse să discute despre plecare — ce lucruri să ia, cum să-şi îmbrace băieţii pentru drum şi ce să facă cu locuinţa. De cîtă energie şi independenţă dăduse dovadă mama lor atunci, în evacuare, şi cît de bine îi îngrijise şi le organizase viaţa ! Oamenii veneau la ea să-i ceară sfatul şi ajutorul nu numai acolo unde se evacuaseră, dar şi aici, la Leningrad. Şi toţi o respectau şi o iubeau. Deşi era o femeie zgîrcită în manifestări de duioşie şi cam închisă, nu era om să nu se simtă bine lîngă ea.

Acum şedea în fotoliu dusă pe gînduri, iar Nikolai privea cu atenţie, într-un fel cu totul nou, chipul ei drag, şi atît de cunoscut. Şi parcă n-o făcea cu ochii lui, ci cu alţii,

străini, cu ochii tatălui său. Cum se poate că tatăl lui n-a ştiut să vadă lumina asta blîndă care radiază din toată fiinţa ei? Şi cum se face că s-a hotărît s-o schimbe, indiferent cu cine?

Deodată îşi aminti de lacrimile pe care le zărise în ochii tatălui său şi de răspunsul său hotărît: „Şi o mai iubesc încă". Îşi aminti de cuvintele lui amare: „Cînd ai să te faci mai mare ai să înţelegi ce înseamnă femeia pe care o iubeşti"... Şi emoţionat, începu să se gîndească la marea taină a dragostei.

— Kolenka, — îl strigă maică-sa. — Kolea, te rog să stai tu de vorbă cu Vitea.

Trezindu-se la realitate, Nikolai tresări.

— Bine, mamă, dacă vrei tu... Ce-o să iasă pînă la urmă între noi şi tata nu ştiu. N-am să mă feresc de el, dar să ştii că nu-i uşor să lipeşti ceea ce s-a spart odată...

Mama nu zîmbea dar în glasul ei se deslușea parcă o notă de mulţumire.

— Acum sînt fericită, Nikolenka, înţelegi? Uite aşa, pe neaşteptate, mi-a fost dat şi mie să cunosc fericirea, acum, la bătrîneţe. Şi nu mai vreau să ştiu ce-i aceea durere şi nici nu vreau să sufere cineva.

Nikolai o îmbrăţişă înduioşat, îi sărută dunga dreaptă a cărării, apoi se năpusti în odaia lui, se aşeză la masă şi îşi lăsă faţa în mîinile împreunate, ca să-şi înăbuşe plînsul care i se ridica în gît. Ce complicat e totul în viaţă! Şi cît de greu e să fii drept...

Mama ascultă atentă, dar din odăile băieţilor nu se auzea nici un zgomot, aşa că se duse în bucătărie. Viktor nu mai lucra cu ferăstrăul; îl agăţase în cuiul în care-l atîrna întotdeauna, şi acum şedea în colţişorul lui, cu o grămadă de scîndurele de placaj în faţă şi cu privirea pironită în perete. Maică-sa îi trecu mîna prin păr, i-l netezi şi-i spuse:

— Trebuie să fim buni, băiete.

Viktor îi luă mîna.

— După mine, mai întîi trebuie să fii principial, — răspunse el, sacadat. — Şi nu căuta să mă convingi, că eu nu sînt femeie ca să mă las înduioşat de vorbe tînguitoare.

Maică-sa începu să rîdă şi-l sărută. Avea un rîs catifelat plăcut, şi băieţilor le plăcea nespus de mult s-o audă rîzînd. Viktor se înveseli, îşi trase mai aproape scîndurelele şi porni să-i explice maică-si ce fel de ladă vrea să facă: o ladă

cu despărţituri pentru scule, cuie şi diferite piese mici, pentru ca ea să nu-l mai certe că-i dezordonat.

Aprobîndu-i planurile, mama se întoarse în odaia ei, îşi trase fotoliul lîngă lampa de masă, îşi puse ochelarii şi deschise cartea în locul unde pusese o andrea, ca să ştie unde a rămas.

Simţea nevoia să se liniştească şi să uite de gînduri şi, de aceea, citi un timp cu toată atenţia, fără să-şi ridice ochii de pe carte.

Îndrăgise cititul de curînd, de cînd ieşise la pensie. Era singură toată ziua şi cărţile făceau să-i încolţească în minte gînduri despre viaţă, despre relaţiile între oameni, despre ea însăşi şi despre băieţi. Treburile gospodăriei n-o împiedicau să gîndească şi, cu timpul, se obişnuise să gîndească într-un fel nou : acum punea faţă în faţă diferitele fenomene ale vieţii, îşi întărea unele concepţii, renunţînd la altele vechi şi înrădăcinate şi aprecia oamenii şi evenimentele la adevărata lor valoare. Credea fără şovăială în tot ceea ce se povestea în cărţi, iar eroii lor erau pentru ea oameni vii, oameni care existau în realitate.

Aşa cum plînsese uneori pentru durerea ei sau pentru aceea a vreunei prietene, plîngea acum împreună cu eroii cărţilor. Plîngea ce plîngea, şi după aceea zîmbea, pentru că lacrimile o uşurau. În cărţi găsea întotdeauna cîte ceva ce-i era apropiat.

Cel mai mult o atrăgeau cărţile cu subiecte din zilele noastre, pentru că o ajutau să se înţeleagă şi pe sine şi pe fiii ei. Ceea ce dăruise ea băieţilor — tot sufletul şi conştiinţa ei — se desăvîrşea acum prin lectura în care descoperea lucruri la care ea nu se gîndise şi pe care nici n-ar fi putut să le înţeleagă singură. De cele mai multe ori, încerca să-şi facă din cărţi o călăuză care să-i însufleţească pe băieţii ei şi să le arate drumul în viaţă. Uneori îşi compara fiii cu anumiţi eroi pe care îi îndrăgise şi se gîndea cu încordare cum să-i călăuzească — oare făcuse pentru ei tot ce-i stătea în putinţă ?

Cărţile în care se povestea despre femei simple devenite activiste de frunte care se bucurau de celebritate o tulburau, dar o şi întristau în acelaşi timp. Se gîndea atunci la viaţa lor şi la viaţa ei simplă şi se întreba : cum de au izbutit aceste femei să se ridice atît de sus ? Oare eu n-aş fi fost în stare de aşa ceva ? Şi ajungea uimită la concluzia că şi ea ar fi putut să-şi schimbe viaţa, dar că, de fapt, nu făcuse decît să şi-o irosească în van.

Acum era atît de obosită, încît citea fără să-şi adune gîndurile, cufundîndu-se în lumea unor suferinţe şi sentimente străine, care după puţin timp nu-i mai erau însă străine, pentru că ea, Antonina Pakulina, nu mai era ea ci o tînără pasionată, care îşi întîlneşte iubitul pe ploaie, în faţa unei capele dărîmate, lîngă o fîntînă pe jumătate surpată.

Citea :

„Pot să-ţi spun... vrei ?... de ce m-ai găsit aici... Ştii unde mă duceam ? Insarov se uită uimit la Elena. Mergeam la dumneata. — La mine ? Elena îşi acoperi faţa. Ai vrut să mă faci să-ţi spun că te iubesc, şopti ea, uite... ţi-am spus. — Elena ! strigă Insarov". [1])

Citea aceste vorbe de dragoste, ea, care nu cunoscuse o astfel de dragoste, şi ele răsunau ca un jurămînt în faţa unei bătălii. „Oriunde ai să fii tu, am să fiu şi eu... Ştiu, ştiu totul. Te iubesc". Antoninei Pakulina i se părea că tînăra aceea, gata să înfrunte lupta, să îndure lipsuri şi primejdii şi să sufere este chiar ea ; că spre ea şi-a înălţat Insarov cu duioşie capul şi a privit-o drept în ochi, spunîndu-i : „Atunci să trăieşti, soţia mea ! Soţie, în faţa oamenilor şi a lui dumnezeu".

Rîndurile acestea îi plăceau atît de mult, încît îi era teamă să citească mai departe, pentru că presimţea sfîrşitul nefericit.

Lăsînd cartea din mînă, îşi scoase ochelarii, oftă şi, privind în jur, îşi aminti cu un zîmbet pe buze de tot ce o tulburase în ziua aceea. Nu, la drept vorbind, se mai simţea nenorocită dar i se părea ciudat faptul că oamenii nu înţelegeau un lucru şi anume : că durerea şi dragostea ei s-au stins de mult şi că pe omul acela, care venise în ziua aceea la ea, îl socoteşte de multă vreme un străin. De ce şi-or fi închipuind oamenii că ea continuă să sufere din pricina lui şi că s-ar fi bucurat dacă el s-ar fi întors la dînsa ? Aşa gîndeau şi băieţii ei, şi prietenele ei ; aşa gîndea şi Gusakov.

E drept că odinioară îl iubise, dar inima ei îl uitase cu desăvîrşire. Cînd s-au petrecut oare toate acestea ? In ziua aceea, piaţa Dvorţovaia era ticsită de oameni care purtau sute de pancarte şi lozinci roşii ce se legănau în bătaia vîntului, luminate de razele reflectoarelor. Fulgi mari de zăpadă cădeau, cădeau mereu din cerul plumburiu, împovărînd lozincile ce înfierau pe patronii din străinătate. Fulgii se aşterneau pe căciuliţe, pe umerii şi pe feţele înflăcărate ale oamenilor. Se ro-

[1]) Din romanul „In ajun" de I. S .Turgheniev. (N. red. rom.)

teau fără astîmpăr în mănunchiurile de lumină şi, de departe, păreau nişte pete strălucitoare. In lumina aceasta feerică apare Petea Pakulin, cu faţa presărată de fulgi care se topeau : păşeşte în faţa şirurilor de oameni, îşi ridică mîinile ca un dirijor, bate tactul cu palmele şi sute de glasuri strigă în cor : „Noi, burjuilor în ciudă, arde-vom lumea zăludă !" Apoi, vorbind repede şi privind-o pe Tonia, o tînără care mergea în primul rînd, Petea adăugă : „Flăcările s-au întins, pe burjuî mi i-a cuprins !" Şi toţi reiau cu glasuri vesele şi răsunătoare : „Hapciu !" şi rîd în hohote. Iar Petea o ia pe fată de braţ şi-i şopteşte : „Hai să fugim împreună de aici, vrei ?" Apoi îl vede pe acelaşi Petea Pakulin, îmbrăcat în haine noi, cu părul pieptănat lins ; a venit la mama ei, ca s-o ceară pe ea în căsătorie. Vorbeşte fără şir : „...în general... să mă căsătoresc cu Tonia dumitale..." Iar Tonia ascultă de după uşă, tremurînd de spaimă...

Apoi anii şi evenimentele încep să se încîlcească în mintea ei. Şi, totuşi, perioada asta lungă a vieţii, numită „căsătorie", n-a fost chiar atît de bogată în întîmplări. Naşterea lui Nikolenka, apoi a lui Vitiuşka, anghina difterică, promovarea lui Piotr Petrovici în funcţia de maistru, apoi de maistru şef, pojarul, ziua în care s-au mutat într-una din locuinţele uzinei, momentele de spaimă prin care au trecut — copiii vecinilor erau bolnavi de scarlatină şi teama pentru băieţii ei. Piotr Petrovici a intrat apoi într-o şcoală tehnică serală, a fost primit în partid. Uite, s-ar părea că astea sînt toate întîmplările din viaţa ei de dinainte de război... „Tonicika, tu eşti soţia mea ?" „Soţioară, tu ai făcut minunea asta de prăjitură ?" „Tonia, o să vină mîine la mine nişte tovarăşi ; să pregăteşti ceva bun !" „Tonia, e gata masa ? Sînt grăbit". „Mamă, adu mîncarea !..." Masa, dereticatul prin casă, spălatul, cîrpitul, grija de copii, treburile de dimineaţă — să-şi trimită bărbatul la uzină şi copiii la şcoală, apoi să gătească şi să spele — şi cercul vieţii ei se închidea tot mai mult şi tot mai des i se spunea „mătuşico" sau „tuşă Tonia", iar vecinii îi lăudau : „O duceţi bine. Bărbatul tău nu bea, e om serios ; ţii o casă curată ca un pahar. Trăiţi aşa cum trebuie..."

Ea însă nu fusese cu adevărat mulţumită decît în zilele grele ale războiului, în vălmăşagul alarmelor şi al nenorocirilor de fiecare clipă — un om independent, un om cu voinţă şi cu un loc în viaţă.

Se întorsese atunci în casa ei cu un sentiment de mîndrie — singură făcuse faţă la toate, îşi îngrijise băieţii şi-i crescuse. Merita din partea soţului ei şi laude şi recunoştinţă. Dar nu auzise nici cuvinte de laudă, nici mulţumiri.

Cît de mult o jignise el atunci! Nu găsise de cuviinţă nici măcar să-i dea o explicaţie, să răspundă pentru tot ce se întîmplase.

Antonina Petrovna se uitase atunci cu ură la Liza Baskakova — pentru ea, această Liza nu era decît femeia care o jignise şi o despărţise de soţul ei. „Dacă în timpul foametei nu l-aş fi salvat cu pîinea mea, dumneata nu l-ai mai fi avut!" îi strigase atunci Liza. Şi adăugase: „Avem o fiică!"

Dacă i s-ar fi întîmplat aşa ceva înainte de război, durerea şi ruşinea ar fi copleşit-o. Acum însă găsise într-însa destulă forţă şi mîndrie ca să devină ea însăşi capul familiei şi, împreună cu băieţii, să-şi făurească un nou cămin, o familie. Inima ei jignită îi spusese mereu că trebuie să ia băieţii la dînsa şi, prin dispreţul lor, să-l pedepsească pe Piotr Petrovici pentru umilinţa la care o supusese.

Aşa s-a şi întîmplat. Dar lucrul acesta nu-i dăduse nici o mulţumire.

Cu cît stătea mai mult printre oameni, cu cît citea şi se gîndea mai mult, cu atît se gîndea mai puţin la răzbunare.

Treptat, fărîmă cu fărîmă, adună diferite veşti despre rivala ei şi într-o zi înţelese că, de fapt, Liza nu-i era rivală; era vorba de cu totul altceva, de un sentiment, care, între ea şi Piotr Pakulin, nu existase niciodată.

Bătrînul ei prieten, Ivan Ivanovici Gusakov, se ferise vreme îndelungată să aibă cu ea o discuţie neplăcută. Într-o zi însă, Antonina Sergheevna i se adresă direct:

— Ivan Ivanovici, spune-mi tot adevărul şi o să-mi fie mai uşor!

Şi el îi spusese adevărul. Bătrînul îl condamna atît pe Piotr cît şi pe Liza: „Trebuiau să se gîndească la copii şi să se oprească la timp; şi-au clădit fericirea lor pe nefericirea copiilor!" Dar cînd începu să vorbească despre Liza, Antonina Sergheevna simţi în cuvintele de compătimire faţă de durerea ei şi un grăunte de admiraţie pentru femeia aceea: E o femeie bună, energică şi dreaptă! Şi în timpul blocadei nu l-a salvat numai pe bărbatul pe care l-a îndrăgit, ci a salvat şi a îngrijit în „staţionarul" uzinei zeci de oameni. Şi pe el Gusakov ca pe mulţi alţii „i-a smuls din ghiarele morţii". Nu-şi

pierduse cumpătul niciodată, nici în cele mai îngrozitoare clipe; nu stătea niciodată cu braţele încrucişate, ci dimpotrivă, încuraja şi pe alţii. Primele brigăzi de front pentru repararea tancurilor au fost organizate din iniţiativa ei şi a Katei Smolkina.

— Dar cum s-au întîmplat lucrurile între ea şi Piotr nu ştiu, — urmă gînditor Gusakov. — Vedeam eu că purtarea lor nu era chiar atît de simplă şi de firească. Cînd se căutau unul pe celălalt, cînd fugeau unul de altul, cînd îl vedeai pe Piotr mai mohorît decît un nor de ploaie, făcîndu-şi veacul la el în secţie, iar Liza se ducea pe la prietenele ei de la cămin şi nu mai puteai s-o scoţi de acolo pentru nimic în lume. După aceea, parcă au fost luaţi de un vîrtej. Dar ce să mai vorbim, Antoninuşka Sergheevna! Pe atunci, moartea te pîndea la tot pasul şi pînă la viaţa paşnică era tot atît de departe cît e de la noi pînă la stele... Trebuie să înţelegi asta. Un om care trece prin atîtea suferinţe e lacom de bucurii.

Odată, Antonina Sergheevna nimeri la o şedinţă plenară a uzinei, la care se analiza noul contract colectiv. Şedea ca pe ace, fiindcă se grăbea să se ducă acasă şi asculta distrată — dealtfel nici nu înţelegea bine ce se vorbea acolo. La un moment dat, îl auzi pe cel ce prezida şedinţa:

— Are cuvîntul fruntaşa Baskakova din secţia palete!

Liza era mai în vîrstă decît i se păruse Antoninei Sergheevna la prima lor întîlnire. Frumoasă nu era, însă vioiciunea o înfrumuseţa mult. Chiar de la primele cuvinte, criticase tăios conducerea uzinei şi „pe director personal" — aşa se şi exprimase, aruncîndu-i lui Nemirov o privire şireată. Doar nu se adresase cuiva, la întîmplare, şi de aceea nu înţelegea să şi le risipească în vînt.

— Da' bine le mai zice! — îi auzise pe cei din sală.

Oricît de pornită ar fi fost împotriva ei, Antonina Sergheevna trebui totuşi să recunoască un lucru: tot ceea ce spunea Liza era just şi inteligent. Liza trecuse apoi la problemele interne ale secţiei şi se năpustise asupra celor din conducerea secţiei în care lucra ea, învinuindu-i că se tem de inovaţii:

— Ce gîndesc şeful secţiei şi maistrul şef? Cînd îi întrebi ceva, nu-ţi răspund la întrebare, ci caută numai să te liniştească: „Lasă, nu te grăbi, totul vine la timpul său, problema asta e în curs de cercetare." Dar noi sîntem de părere că nu mai are nici un rost să tăcem şi să ne ţinem de fel

de fel de teorii, pentru că, astăzi, paletele frînează fabricarea turbinei.

Mulţi zîmbiseră : ia te uită, Liza nu şi-a cruţat nici bărbatul !

Plecînd de la şedinţă, Antonina Sergheevna o văzuse din nou pe Liza lîngă Piotr Petrovici ; tovarăşii făcuseră roată în jurul lor. Discutau cu însufleţire şi păreau mulţumiţi amîndoi.

Înnăbuşindu-şi durerea, Antonina se străduia să înţeleagă ce s-a întîmplat şi de ce îşi cerceta acum, atît de necruţător, întreaga ei viaţă alături de Piotr ; o răsfoia ca pe o carte şi se gîndea cu tristeţe că e o carte plictisitoare, ale cărei pagini seamănă între ele ca două picături de apă. Şi doar viaţa lor începuse atît de frumos şi de interesant ! Munceau împreună, se duceau împreună la şedinţele Comsomolului şi luau parte la manifestaţii. Îşi aducea şi acum aminte de manifestaţia aceea furtunoasă, cînd oamenii se ridicaseră toţi, ca unul, împotriva ameninţării lui Chamberlain. Fluierau şi strigau în cor : „Peste bot lor-du-lui ! Peste bot lor-du-lui ! !“ Se duceau la demonstraţii de gimnastică, se plimbau cu barca şi îşi împleteau dragostea cu vise de viitor, convinşi că aveau să trăiască mai bine şi mai armonios decît ceilalţi, că niciodată nu se vor certa şi nu se vor despărţi. Şi, la drept vorbind, nici nu se certaseră, nici nu se despărţiseră în anii aceia, dar nu avuseseră două voinţe, ci una singură. De ce ? Poate că fusese de vină caracterul ei sau poate faptul că nu avusese nici un ţel mare în viaţă, un ţel pentru care merită să lupţi. Acum, Antonina Sergheevna înţelegea că sufletul i se ofilise înainte de vreme, că se închisese în lumea ei mică, înţelegea că nu fusese pentru soţul ei nici prietenă, nici tovarăşă şi nici măcar iubită ; pentru el, ea fusese stăpîna casei, bucătăreasa, spălătoreasa şi doica copiilor. În primii ani, el îi mai propunea uneori : „Hai, Tonia, să mergem să ne plimbăm !“ Dar ea era veşnic ocupată : cum să pleci cînd ai pus un aluat la crescut, cînd ai muiat rufele sau trebuie să freci podelele, pe care nu le-ai mai frecat de o săptămînă ? Duminica veneau la ei tovarăşi să-i cheme la cinematograf, dar ea le propunea : „Duceţi-vă ! Du-te, Petiuşa, eu vreau să fac pateuri ; să veniţi cu toţii la masă !“ Şi Piotr se obişnuise aşa. Acasă era curat şi plăcut, pateurile erau gustoase şi cămăşile bine călcate — dar oare asta era de ajuns ? Poate că Piotr se plictisea la el acasă. Da, nici vorbă că se plictisea.

Dealtfel, în ultimii ani, ieşea tot mai des din casă. Ce-i drept, nu se plimba — era ocupat cu învăţătura şi cu munca obştească — dar venea acasă ca un oaspete. Se juca puţin cu copiii şi apoi se culca. Iar ea rămăsese în urma preocupărilor lui şi el nu mai avusese nici cui să ceară sfatul, nici cu cine să schimbe o vorbă...

Poate că asta era cauza pentru care Piotr nu se putuse hotărî să se despartă de Liza, deşi era sigură că nu-i venise uşor să-şi părăsească familia... Dar dacă a vrut ca soţia să-i devină prietenă şi tovarăşă de luptă, de ce n-a încercat niciodată, în toţi anii aceia, să vorbească cu ea deschis? Doar nu era lipsită de înţelegere şi i-ar fi răspuns din tot sufletul! Mama ei o învăţase, din copilărie, că o femeie trebuie să fie o gospodină exemplară; o învăţase să gătească, să spele, să coase, să calce şi să-şi ţină casa curată ca un pahar, elegantă chiar. Ea însăşi era întotdeauna îngrijită, calmă, duioasă cu soţul şi copiii ei. Şi totuşi, viaţa cea adevărată trecuse pe alături; poate că se măritase prea tînără? Îndată după naşterea lui Nikolai şi-a părăsit serviciul şi şi-a întrerupt şi activitatea în Comsomol. S-a gîndit ea oare atunci ce înseamnă asta? Da, s-a gîndit de multe ori. Avusese de gînd să se ducă la comitetul de Comsomol, să întrebe ce trebuie să facă, dar, pînă la urmă, nu s-a mai dus. Apoi şi-a adus aminte că dacă nu plăteşti cotizaţia timp de trei luni, eşti exclus în mod automat. Şi-a răsfoit carnetul şi a văzut că n-a mai plătit de aproape cinci luni. Aşa s-a terminat cu viaţa ei de comsomolistă! Ehei, dacă s-ar fi gîndit careva dintre comsomoliştii să treacă odată pe la ea, atunci cînd era o mamă tînără, să stea de vorbă cu ea, s-o înveţe... De ce nu s-a interesat Piotr de ea, de ce n-a sfătuit-o, de ce nu i-a spus vreodată: „Du-te la comitet, că rămîn eu cu copilul...?"

„Dar de ce să dau vina pe alţii? îşi spuse Antonina Sergheevna. Trebuia să mă fi gîndit singură, să fi înţeles singură totul. Uite, Liza nu s-a rupt de viaţă şi doar are şi ea un copil! Ba încă le mai dă şi altora lecţii..."

Da, cît de deosebiţi sînt oamenii!

Antonina Sergheevna îşi dădea seama că în timpul războiului se schimbase şi era sigură că acum ar fi trăit altfel cu soţul ei. Lucrul acesta o necăjea peste măsură, dar ce putea face? Se vede că aşa-i fusese dat. Deschisese prea tîrziu ochii — acum, nu mai era nici tînără, nici sănătoasă, iar băr-

batul o părăsise. Ce folos că înţelesese la bătrîneţe cum trebuie să-ţi trăieşti viaţa ?

Deodată se îndreptă din umeri, ca fulgerată de un gînd nou şi neaşteptat : de ce la bătrîneţe ?

Nu se simţea bătrînă ; dimpotrivă, se simţea chiar mai tînără decît înainte de război. Pe băieţii ei, nu numai că-i creştea şi-i îngrijea, dar îi şi educa ; poate că băieţii nici nu-şi dădeau seama ce călăuză preţioasă era ea pentru dînşii. Cît despre cunoscuţii ei, aproape toţi găseau într-însa un prieten, un sfătuitor şi un sprijin. E cu putinţă să nu se găsească şi pentru ea o treabă cît de neînsemnată, e cu putinţă să n-aibă nimeni nevoie de mîinile ei şi de forţele ei sufleteşti, neirosite încă ?

Lăsă cartea de o parte şi, fără să aprindă lumina, îşi lăsă privirea să rătăcească pe fereastră, în amurgul de primăvară ; privea cu ochi mari şi curioşi în depărtare, aşteptînd parcă să apară dintr-o clipă într-alta ceva nou.

8

Cînd delegaţia celor din Leningrad trecu prin Krasnoznamensk, îndreptîndu-se de la gara încă neterminată spre hotel, lui Saşa Volovik i se păru că se află dintr-odată într-o maşină fantastică a timpului, care-l transportă în anii copilăriei, pe şantierul centralei electrice de pe Nipru. Bărbaţi şi femei în salopete şi cizme de brezent se strigau unul pe altul cu glasuri puternice de oameni obişnuiţi să vorbească în aer liber, în mijlocul zgomotelor muncii. Locomotivele de manevră trăgeau pe liniile ce se resfirau în toate direcţiile platforme cu piatră, bîrne şi nisip. Faţadele clădirilor în construcţie erau pline de lozinci de un roşu aprins sau decolorate de ploi şi soare : „Nu uitaţi ! Ne-am luat angajamentul ca la 1 Iulie..." „Constructori ! De voi depinde..." Pretutindeni se zăreau stive de cărămizi, mormane de pietriş, bene cu beton care pluteau în aer, stive de scînduri, iar văzduhul răsuna de zăngănitul şi bubuitul sutelor de maşini care săpau pămîntul, ridicau încărcăturile, sfărîmau piatra, întindeau smoala, pompau şi aspirau apa... Şi în vălmăşagul acela de zgomote, deslueai, în răstimpuri, huruitul familiar al camioanelor care se încărcau. Toate acestea îi erau cunoscute

încă din copilărie şi i se părea că, dintr-o clipă într-alta, îşi va vedea tatăl ieşind din cabina unui camion: „Iar te vîri pe sub roţi, Saşka? Hai, şterge-o acasă!"

Saşa Volovik era acum un om în toată firea şi totuşi aceste maşini care aveau atîta farmec pentru el cînd era copil i se păreau mai mari decît atunci. Şi nu se înşela: maşinile erau într-adevăr mult mai mari decît acelea pe care le văzuse Saşa în copilărie. Vitea Soikin le dădu pe dată informaţii precise: iată, macaralele acelea rotative cu turn — o nouă producţie a uzinei din Leningrad — sînt neobişnuit de puternice, cele de la Uralmaş sînt şi mai puternice, iar camioanele cele noi sînt din Gorki şi Minsk...

Automobilul intră pe o şosea largă şi începu să gonească. De o parte şi de alta a şoselei se întindea uriaşul şantier al uzinei cu toate anexele lui — magazii, birouri, ateliere, parcuri de maşini... Şantierele se ţineau lanţ — nu se termina unul şi începea altul, iar reprezentantul comitetului orăşenesc al partidului, care îi întovărăşea pe delegaţi, le comunica pe scurt:

— Uzina pentru construcţii de maşini... Şantierul combinatului de aluminiu... Uzina de tractoare...

Iar maşina zbura pe şoseaua asfaltată, întrecînd şirurile de camioane grele şi de autobuze galbene pentru pasageri...

— Asta-i „centura noastră de grădini"! E demnă de Moscova, nu-i aşa?

Delegaţii aveau impresia că şantierele acelea, care îşi luau locul unul altuia, nu mai aveau sfîrşit, cînd, deodată, reprezentantul comitetului orăşenesc zîmbi şi strigă şoferului:

— Gata, Jenea, pentru început, ajunge! Intoarce spre centru!

Maşina se îndreptă ascultătoare pe o stradă lăturalnică şi, după cîteva clipe, se ivirăde o parte şi de alta căsuţe proaspăt văruite, înconjurate de grădini cu meri şi vişini înfloriţi. Apoi trecură pe lîngă case mai mari, de tip orăşenesc, pe lîngă vitrinele magazinelor, pe ale căror firme puteai citi: magazin universal, sală de teatru şi cinematograf, magazin alimentar, cofetărie, „Lumea copiilor"... Şi deodată, maşina ieşi în goană pe o stradă largă şi lungă cu case cu multe etaje.

— Asta-i Nevski Prospekt al nostru!

Delegaţiei i se dădu o singură cameră în hotelul aglomerat, cum nu poate fi decît un hotel din apropierea marilor şantiere

de construcţii, unde, vrînd, nevrînd, trebuie să faci loc tuturor. Cum erau mulţi, mai căpătară încă trei paturi de campanie, care de-abia încăpeau în odaia strîmtă. Noii veniţi nici nu apucaseră să se spele şi să mănînce ceva, că se şi pomeniră cu oaspeţi — lucrătorii din Leningrad, veniţi să-i cunoască. Apoi veniră să-i viziteze o mulţime de proiectanţi şi de arhitecţi tot din Leningrad. Şi fiecare se aşeza pe unde apuca: pe scaune, pe paturile de campanie care scîrţîiau; începură să discute despre tot ce îi interesa, iar Volovik se simţea de-a dreptul copleşit de numeroasele probleme şi date noi din domeniul ingineriei, urbanismului şi organizării comunale...

La miezul nopţii, lumina se stinse.

— Aşa se întîmplă întotdeauna! „Sectorul de locuinţe" nu-i luminat în timpul nopţii. N-ai ce i face! Aşa că, tovarăşi din Leningrad, daţi-ne mai repede maşinile pentru noua centrală electrică!

Şi oaspeţii plecară acasă pe întuneric, lovindu-se de paturile de campanie.

Volovik se apropie de fereastră. Construcţia se desfăsura departe, în zare, învăluită în haina întunecată a nopţii, care o făcea să pară misterioasă şi deosebit de impunătoare. În bezna care înghiţise cartierele de locuinţe, tulgerau puncte strălucitoare de lumină — şantierele de construcţii. Braţele macaralelor se ridicau şi coborau, asemenea unor cumpene uriaşe. Drumurile ieşeau la iveală printr-un punctaj de lumină care, din loc în loc, se întrerupea, iar pe fundalul strălucitor din spate se conturau cutiile iluminate ale clădirilor mari, fără acoperiş şi cu locuri goale în dreptul ferestrelor. Departe, dincolo de aceste clădiri, se cerneau ca o ploaie de stele scînteile albăstrui de la sudura electrică, luminînd sporadic grinzile fermelor metalice, ridicate sus, deasupra pămîntului.

În dreptul ferestrei era linişte şi numai undeva, în apropiere, se auzea un bubuit înăbuşit. Să fie oare „berbecul" de sonetă care bătea în pămînt pilonii, sau poate vreun ciocan pneumatic? Iar pe drumul care trecea prin faţa hotelului răsunau aproape fără întrerupere sunetele cunoscute din copilărie — huruitul greoi al maşinilor încărcate şi hodorogitul nepăsător al celor goale.

A doua zi dimineaţă porniră să viziteze şantierele. La început, Volovik se uită curios la toate şi ascultă atent tot

ce se spunea, dar deodată îşi spuse: „Dar ce stau eu şi mă uit numai? O să fiu nevoit să povestesc despre toate şi să fac o dare de seamă." Şi începu să-şi noteze în grabă tot ce auzea, toate impresiile. Era însă greu să scrii din mers sau stînd în picioare, Volovik se grăbea, literele îi jucau pe dinaintea ochilor, iar cînd venea seara şi încerca să-şi pună ordine în notiţe, nu izbutea să înţeleagă mare lucru şi, uneori, nu pricepea nimic. Iată, de pildă, îşi notase — 220 t. Ce-o fi asta? La ce se referă? Cine ştie.

Cinci zile a stat delegaţia în raionul Krasnoznamensk şi toate aceste cinci zile au fost pline de deplasări, şedinţe, întîlniri, discuţii. Impresiile din ajun făceau loc altora mai vii şi acestea la rîndul lor erau înlocuite de altele noi... Şi despre fiecare lucru pe care-l vedea, Volovik îşi spunea: „Uite, despre asta am să povestesc neapărat tovarăşilor mei!" Se miră, observînd că Bokov nu-şi notează nimic.

— Păi, cum ai să faci darea de seamă cînd ajungem acasă?

— Am s-o fac eu! — zîmbi Bokov. — Am să stau o seară, am să mă gîndesc pe îndelete şi toate o să mi se aşeze în minte.

Carnetul de notiţe al lui Gorelov trezea în sufletul lui Volovik un sentiment de invidie, dar şi de respect — un singur rînd din acest carnet sintetiza tot, tot ceea ce nu puteai să laşi pe seama memoriei; punctele principale erau notate atît de concis şi de precis, încît chiar şi cineva din afara uzinei lui, aşa cum era Volovik, înţelegea îndată despre ce e vorba.

În ziua plecării, în timp ce îşi lua rămas bun de la numeroşii prieteni noi, veniţi să petreacă delegaţia, Volovik se gîndi cu amărăciune că aceste cinci zile nu însemnaseră decît o luare de contact fugară; ar fi trebuit să rămînă acolo mai multă vreme, să cunoască pe îndelete tot ceea ce era interesant. Dar iată că tovarăşii de pe peron, veniţi să-i petreacă, rămîn în urmă; pe dinaintea ochilor se desfăşoară în sens invers, ca pe o peliculă cinematografică, peisajele şantierelor... apoi, pelicula se întrerupe şi trenul se afundă într-o pădure deasă. Rămîi cu bine, Krasnoznamenka!

Obosiţi de zilele acelea pline de frămîntare, delegaţii vorbeau puţin şi mai mult dormeau. Volovik se întinsese pe bancheta de sus; privea pe fereastră, depănîndu-şi liniştit impresiile şi spunîndu-şi tot mai convins că numeroasele cifre şi nume, notate de el, nu-l vor ajuta prea mult — dar din noia-

nul de impresii, se contura tot mai limpede acel aspect esențial despre care avea de gînd să vorbească tovarășilor săi, odată ajuns acasă.

Ganna Poruțenko... O văzuse pentru prima oară pe treptele de sus ale unei scărițe de metal, pe cofrajul viitoarei coloane; zărindu-i, coborîse scara cît ai clipi din ochi, alergîndu-le în întîmpinare — își închipuia, se vede, că grupul lor face parte din conducerea șantierului.

— Iar s-a întrerupt curentul, fir-ar ei să fie de diavoli! — le strigase ea supărată. — Vibratoarele zac de trei ore; e mai mare ruşinea, zău așa!

Femeia aceasta semăna uimitor cu mama lui: purta aceeași salopetă din pînză groasă și niște cizme de brezent care-i ajungeau mai sus de genunchi, dar și ea, ca și mama lui Saşa, avea, în ciuda acestei îmbrăcăminți modeste, o înfățișare deosebit de elegantă. Era frumoasă, cu ochii ei căprui, scînteietori, și cu fața mînioasă. Și desigur că știa lucrul ăsta.

Văzînd blocnotesul din mîinile lui Saşa, se năpusti asupra lui:

— Scrii? Atunci, te rog să scrii într-un fel mai usturător, ca să-i pui pe jăratic! Utilajul stă locului, și eu mă omor cu betonul, ca în secolul XIX! Unde s-a mai pomenit așa ceva?

Inginerul care întovărăşea delegația îi explică zîmbind cine-i Volovik și-i prezentă:

— Vestita noastră lucrătoare betonistă, Ganna Poruțenko!

— Grozav te mai mînii, concetățeano! — îi zise Volovik.

— Aș vrea să-l văd și eu pe acela care nu s-ar supăra într-o astfel de situație! — bombăni Ganna îmbunată, dar cînd își dădu seama din partea cui vine delegatul care i se adresase izbucni: — Așadar, voi sînteți aceia de la care așteptăm noi turbinele? N-aș putea să știu și eu cît o să ne mai chinuiți așa?

Mai tîrziu, Volovik avu prilejul să audă relatări amănunțite despre lipsa acută de energie electrică și înțelese că totul depinde de punerea în funcțiune, înainte de termen, a noii centrale — totuși, această primă impresie nu i se șterse din minte...

Ostap Poruțenko, soțul Gannei, șeful unei brigăzi de muncitori de la granit, era un om molatic, cu mișcări leneșe, dar care realiza, împreună cu brigada lui, nu mai puțin de

trei norme pe zi. Volovik făcuse cunoştinţă cu el în clădirea viitoarei centrale electrice. Prima întrebare pe care le-o pusese Ostap n-avea nici o legătură cu turbina sau cu termenele de predare... Conducîndu-i pe delegaţi în fundul sălii de maşini — pare-se că sectorul acesta îi era peste măsură de drag — îi întrebase :

— Ei, ce spuneţi ? E frumos, nu ?

Da, de acolo, sala aceea extrem de înaltă, construită de brigada lui Ostap din marmoră locală, de culoare verzuie, impresiona nu numai prin dimensiunile ei, ci şi printr-o frumuseţe gingaşă, primăvăratică. Din cauză că dincolo de ferestrele largi ale centralei se întindea o pădure deasă, al cărei frunziş tînăr strălucea în lumina soarelui, marmora aceea verzuie cu vinişoare albe era de o frumuseţe neasemuită şi dădea întregii clădiri o înfăţişare vaporoasă. Ostap privea sala ca vrăjit, spunîndu-şi că cel care a construit-o este un adevărat artist, iar Volovik se gîndea cu gelozie la turbinele, pe care le şi vedea montate acolo. Amintindu-şi de formele uşoare, aerodinamice, ale cilindrilor, de curbele spaţioase ale ţevilor mari, de coloanele frumos lucrate ale „minaretelor" şi de prima turbină, vopsită în argintiu, îşi spuse, cu un sentiment de uşurare, că turbinele nu vor umbri cîtuşi de puţin frumuseţea acestei săli, ci, dimpotrivă, o vor desăvîrşi. Iată încă un subiect despre care va trebui neapărat să vorbească.

Încercînd să-şi închipuie cum va povesti tovarăşilor săi despre Krasnoznamenka, Volovik îşi dădea seama că va trebui să răspundă la o întrebare care-l preocupa pe el, ca şi pe toţi ceilalţi membri ai delegaţiei : cum a fost posibilă terminarea acestor construcţii cu atîta timp înainte de termenul prevăzut?

Ostap îi explică, zîmbind :

— Foarte simplu : fiecare era curios să vadă cît mai curînd cum o să arate construcţia.

Inginerii îi răspundeau :

— Utilarea tehnică s-a îmbunătăţit.

În cinci zile, delegaţii avuseseră prilejul să vadă numeroase maşini şi mecanisme, despre care, pînă atunci, nici măcar nu auziseră. Vitea Soikin cercetă cu luare aminte particularităţile fiecărei maşini în parte, trecea în locul muncitorului care o deservea, pipăia manivelele şi butoanele de comandă şi nu mai contenea cu întrebările — dorea să afle în amănunt la ce serveşte fiecare şi cum a fost construită.

Şi pe Volovik îl interesau toate acestea, dar el se mai gîndea şi la altceva: îşi dădea seama că metodele de construcţie s-au schimbat, că şantierele de astăzi se deosebesc mult de cele pe care le cunoscuse el în copilărie.

— Care-i baza aici, la noi? — începu să-i explice lui Saşa unul din şefii de şantier. — Baza este mecanismul motor. Toată organizarea trebuie să fie adaptată la puterea mecanismului motor. De pildă, dacă o macara poate transporta un număr X de cărămizi, trebuie să punem un anumit număr de zidari ca să facă faţă şi să poată lucra comod. Sau să luăm, de pildă, un excavator — trebuie să ţii pasul cu el; altfel, ai timpi morţi la utilaje.

Într-una din zile, delegaţii au fost conduşi să vadă o stradă nouă. De fapt, strada nu exista încă — se croise doar un drum foarte bun (Volovik se gîndea că, acolo, toate drumurile erau bune; nici nu se puteau compara cu drumurile de acces provizoriu, pe care tatăl său era nevoit să circule cu maşina; din pricina hîrtoapelor, maşina se strica într-una şi bătrînul avea capul plin de cucuie). Pe ambele părţi ale drumului erau marcate, cu ajutorul unor ţăruşi, sectoarele, iar două excavatoare săpau gropile de fundaţie, trecînd de pe un sector pe altul. La aceste munci erau folosite metode rapide, în bandă: o brigadă executa fundaţia şi trecea mai departe, iar în locul ei venea o altă brigadă; camioanele aduceau blocuri uriaşe, macaralele le ridicau şi le aşezau la locul cuvenit, constructorii se ocupau cu cimentarea... Cînd brigada trecea mai departe, în locul ei veneau, pe rînd, zidarii, lucrătorii la învelitoare, zugravii, geamgii şi vopsitorii.

Căsuţe cu cîte două apartamente răsăreau ca din pămînt, una după alta, apoi îşi făceau apariţia tractoarele şi maşinile pentru săpat şanţuri care săpau sectorul destinat grădinilor: grădini cu flori în faţa caselor şi grădini de zarzavat în spatele lor; camioanele aduceau puieţi de copaci, iar grădinarii îşi destăşurau planul pe o aripă a camionului şi însemnau locurile unde urmau să fie sădiţi pomii; după aceea, grădinarii, împreună cu viitorii locatari, începeau să sădească, să sape răzoare, să marcheze potecile... Sosea apoi compresorul şi bătătorea drumurile, iar în urma lui o altă brigadă aducea stîlpi, bucăţi de gard prefabricate şi, lucru care îi plăcu nespus de mult lui Volovik, podeţe prefabricate, cu balustradă şi băncuţă, care erau fixate pe loc din marginea drumului pînă în faţa portiţei...

„Industria de construcţii", auzi Volovik la una din discuţii, şi cuvîntul acesta — industrie — îl făcu să se gîndească din nou la copilăria lui. Da, copilăria lui a coincis cu copilăria construcţiei sovietice, dar metodele de construcţie de astăzi seamănă cu cele de atunci tot atît cît semăna el cu băieţandrul care alerga odinioară pe drumurile pline de hîrtoape de pe malurile Niprului.

Volovik îşi însemnă în carnetel: „Constructorii au luat din industrie metodele şi tehnica, iar noi trebuie să depunem toate eforturile ca să facem faţă ritmului noilor construcţii".

Seara, se întinseseră pe paturile de campanie scîrţîitoare, în întunericul prin care abia se desluşeau în depărtare pîlcuri de lumini şi începură să discute îndelung, cu multă însufleţire, despre ceea ce văzuseră în ziua aceea şi, mai ales, despre noile uzine. Delegaţii se îndrăgostiseră pur şi simplu de noua tehnică încă din clipa cînd fuseseră conduşi prin clădirile luminoase, transparente parcă, ale uzinei constructoare de maşini, unde începuse montajul utilajului.

— Aici au să lucreze doar zece oameni care vor deservi două linii automate, — le spusese şeful şantierului, oprindu-se în mijlocul unei secţii uriaşe.

O oră mai tîrziu, se aflau în cabinetul inginerului şef, unde au făcut cunoştinţă cu proiectul viitoarei uzine. Nici unul dintre ei nu mai avusese prilejul să vadă o uzină cu o mecanizare atît de completă a tuturor proceselor. Ce-i drept, Gorelov construise în secţia lui o serie de maşini-unelte pentru această uzină, dar nici el nu cunoscuse înainte locul pe care-l va ocupa fiecare maşină în procesul general; era prima oară cînd avea o viziune de ansamblu.

— Uzinele noastre formează chiar de pe acum baza tehnică a comunismului! — le explicase inginerul şef cu un aer preocupat.

Şi toţi tăcură, de parcă ar fi privit în viitorul apropiat, pe care-l şi vedeau cu ochii.

Volovik îşi aduse aminte că cei din secţie se întrebau adesea: de ce o fi fost nevoie oare de o centrală atît de puternică? Patru turbine uriaşe dintr-odată!... Acum, nu-şi mai punea această întrebare şi se bucura dinainte la gîndul că va avea să povestească atîtea tovarăşilor săi.

Uzina de tractoare îi atrăsese cel mai mult pe delegaţi. Era aşezată într-o pădurice de mesteceni şi constructorii vegheau atenţi ca arborii să nu fie tăiaţi decît acolo unde era

nevoie. Prin ferestre pătrundeau mirezmele pădurii.

La plecare, Volovik întorsese mereu capul spre acoperişurile de sticlă ce străluceau în soare printre vîrfurile mestecenilor; nu putea să uite sala înaltă din marmora verzuie cu vinişoare şi pădurea deasă care se înalţă dincolo de ferestre. Aceste imagini îl urmăresc atît de mult se întreba el, doar pentru motivul că şi una şi alta înfăţişau natura?

De-abia în vagon, cînd putu să gîndească în linişte la cele ce văzuse, Volovik înţelese că nu ăsta era motivul! Nu, nu numai din această cauză, ci pentru că oamenii au început să se îngrijească mai mult de frumuseţe, să trăiască mai uşor şi mai vesel şi să muncească cu voie bună... Şi poate pentru că apropierea comunismului se simte şi mai puternic decît în tehnica noilor uzine?

Vagonul se legăna, iar prin faţa ferestrei alergau munţi, păduri, cîmpii şi apoi iar păduri, şi iar cîmpii. Treceau în goană oraşele care marcau diferite etape din drum — se apropiau cu paşi repezi de Leningrad. Pe la mijlocul drumului, gîndurile delegaţilor se desprinseră de Krasnoznamensk, îndreptîndu-se spre casă — oare ce s-o mai fi întîmplînd pe acolo? Se adunară cu toţii într-un singur compartiment şi discutară pînă seara tîrziu, la un pahar de ceai.

Volovik şi Gorelov se împrieteniseră în ultimele douăzeci şi patru de ore de drum. Într-o seară, stăteau amîndoi în faţa unei ferestre de pe culoar.

— Încerc un sentiment ciudat, — începu Volovik. — Nu ştiu de ce, dar sînt sigur că atunci cînd am să mă întorc la uzină, am să văd lucrurile cu totul altfel; poate că ochii mei au devenit mai ageri, poate că m-am făcut mai înţelept — nu ştiu nici eu ce s-a întîmplat cu mine!

— Eu nu mă îndoiesc cîtuşi de puţin că am devenit mai înţelept, — răspunse Gorelov, fără să zîmbească. — Aşa se întîmplă totdeauna cînd trăieşti o emoţie adevărată. Uite, cînd am fost scos din secţia turbine... Îşi mai amintesc oamenii de acolo de mine sau m-au uitat? — urmă el, privindu-şi interlocutorul pe sub sprîncene. Părea nerăbdător să audă răspunsul.

— Îşi mai amintesc, — zise Volovik.

— Şi desigur că mă vorbesc de rău, nu-i aşa?

— Nu, Vladimir Petrovici! Despre dumneata se vorbeşte mai mult de bine decît de rău. Succesele dumitale sînt cunoscute la noi.

Îi venea greu să vorbească despre toate acestea cu Gorelov — omul i se destăinuise într-o clipă de slăbiciune şi poate că, mai tîrziu, o să regrete. La urma urmei, ce însemna el pentru Gorelov? Un tovarăş cu care călătorea întîmplător şi atîta tot... Aşa cum s-au întîlnit, aşa se vor despărţi...

— Am făcut atunci o serie de greşeli de neiertat, — spuse cu jumătate glas Gorelov. — Vezi, Alexandr Vasilievici, există pe lumea asta un lucru groaznic, care se numeşte inerţie. În fizică, ea îşi are locul ei bine definit, dar nu despre asta-i vorba. Vreau să spun că inerţia este pentru sufletul omului o adevărată boală. Dumneata, ca inventator, trebuie să ştii cît e de rău cînd această forţă pune stăpînire pe gînduri. Şi totuşi, „noul" e mai tare decît ea şi, pînă la urmă, iese la lumină. Pe mine însă, inerţia m-a subjugat... Mă obişnuisem cu tot ce era în secţie — doar lucram acolo de atîţia ani — şi-mi urmam drumul meu... Dacă mi s-ar fi dat însă posibilitatea să mă îndrept, sînt sigur că m-aş fi îndreptat.

— Şi cei de la noi spun tot aşa.

— Da? — exclamă bucuros Gorelov. — Ce să-i faci, acum e prea tîrziu ca să mai regret. Sînt constructor de maşini... Dar să-ţi spun ceva interesant: mi se întîmplă de multe ori să mă visez lucrînd — ştii, ca în vis: vreau să ajung undeva, mă grăbesc să termin o treabă şi întotdeauna visez că sînt în secţia turbine...

Volovik se întreba cum să-l ajute şi ce să-i răspundă... Tăcu o vreme; apoi începu să-i vorbească despre prdpriile lui preocupări:

— Uite, dumneata vorbeai despre puterea obişnuinţei, despre forţa inerţiei. Eu am înţeles ce înseamnă inerţia în timp ce lucram la maşina mea şi astăzi sînt perfect convins că trebuie să rupem, odată pentru totdeauna, cu această forţă. Uite, cînd am să încep să lucrez la îmbinările acelea oblice, sînt hotărît să mă comport altfel decît înainte... Dar cum? Înclin să cred că rezolvarea problemei depinde mai mult de prelucrarea piesei turnate decît de forma pe care o va avea. Constructorii ar trebui să se gîndească la asta şi să găsească o rezolvare nouă. Nu crezi că am dreptate?

— Poate, — făcu Gorelov, în glasul căruia se simţea oarecare mîhnire. — Dar să ştii un lucru, Alexandr Vasilievici, şi anume că va trebui să te desparţi pentru totdeauna de vechea dumitale experienţă, să uiţi cu totul de ea. Şi nu-i chiar atît de uşor să ţi-o alungi din minte. Trebuie

să-ţi spun că atunci cînd am luat în primire secţia la „Stankostroitel" m-a ajutat foarte mult faptul că nu cunoşteam munca... Aşa că şi dumneata o să trebuie să închizi ochii şi să încerci să iei totul de la început: iată, am în faţă două piese turnate şi patru îmbinări oblice, care trebuie să se îmbine perfect. Ia să cercetez încăodată toate maşinile-unelte, toate sculele de aşchiere, toate metodele!

Işi continuară discuţia a doua zi dimineaţă; erau atît de dornici să găsească o soluţie, încît umpleau cu schiţe greu de descifrat orice foaie de hîrtie pe care o găseau la îndemînă. Gorelov părea că ţine mult să dea o mînă de ajutor lui Volovik, iar acesta era fericit să-i primească ajutorul — îi mai stăruia şi acum în minte mărturisirea pe care Gorelov i-o făcuse în ajun... Dar, pînă la urmă, se despărţiră, fără să fi găsit vreo soluţie.

— La revedere, Alexandr Vasilievici! Cred că ai să găseşti rezolvarea — îi spuse Gorelov grăbit, cînd trenul ajunse în gară.

Volovik o zări pe Asia care alerga fericită spre tren, căutîndu-l cu privirea la ferestrele vagoanelor... Cînd îl văzu, se repezi spre el şi se strînse la pieptul lui oftînd:

— Ce mult mi-ai lipsit!

Seara, Volovik îi povesti despre călătoria lui şi Asia nu se mai sătura ascultîndu-l; nu-i venea să-şi creadă ochilor că Saşa al ei s-a întors, că se află lîngă dînsa, şi din cînd în cînd îi lua mîna sau îi netezea părul.

In timpul cinei, Saşa îi ceru Asiei „jucăria" — aşa poreclise Asia modelul diafragmei. Se uită la el cu grijă, îl întoarse pe toate părţile şi îl aşeză pe masă vertical.

— Vezi, în felul ăsta se naşte o nouă posibilitate, — i se adresă el Asiei. — Uite, dacă aşez jumătatea asta de diafragmă în picioare... şi dacă fixez undeva, să zicem aici, capul de tăiere rapidă... Să ştii că aşa e Asia! Ia uită-te puţin! După ce ai lucrat prima îmbinare, întorci diafragma cu o sută optzeci de grade — după care lucrezi cea de a doua îmbinare, aşezată în acelaşi fel...

Saşa vorbea cu atîta siguranţă, de parcă ajunsese de mult la această soluţie şi acum încerca să i-o explice Asiei:

— Ce obţinem în felul acesta? Obţinem o poziţie identică a îmbinărilor, a unei îmbinări în raport cu cealaltă, precum şi a ambelor îmbinări în raport cu capul de tăiere rapidă. Acum, unghiurile coincid, nu-i aşa, Asia?

Asia îl privea cu ochii larg deschişi :

— Spune-mi, Saşa, soluţia asta ai găsit-o pe drum ?

— Nu, Asia. Ideea asta mi-a venit acum. Şi am impresia că asta-i soluţia cea bună, — urmă el calm. — Dar stai puţin, să nu te bucuri prea devreme. Trebuie să mai controlez odată toate astea. Unghiurile, adîncimea tăierii... Să mă gîndesc pe ce trebuie să se rotească ! Lucrurile nu-s chiar aşa de simple ca atunci cînd iei modelul ăsta şi-l învîrţi pe masă. Mai am încă multă bătaie de cap pînă să rezolv ceva.

După cîteva minute, Saşa o întrebă :

— Ce-ar fi să trecem pe la Polozov ? Măcar pentru cîteva minute...

Se mira el însuşi cît era de calm. Starea aceea de exaltare, care pusese stăpînire pe el cu două luni în urmă, cînd găsise rezolvarea pentru maşina-unealtă, dispăruse ca prin farmec. Îşi dădea foarte bine seama că gestul acela simplu cu ajutorul căruia „proţăpise" diafragma îi deschidea orizonturi noi. Fie că se prelucrau îmbinările cu o raboteză, fie că-şi băteau capul cu ele lăcătuşii — diafragma stătea întotdeauna culcată pe o parte, ca o jumătate de volan ; gîndurile lui Volovik se roteau neputincioase în jurul acestei jumătăţi culcate, lovindu-se mereu de aceeaşi piedică — îmbinările erau tăiate în direcţii contrare şi fiecare din ele privea în altă parte. Iată însă că acum diafragma e aşezată vertical, cu colţurile în sus, ca luna în primul ei pătrar, şi e de ajuns s-o roteşti în jurul ei, aducînd pe rînd îmbinările sub cuţit sau sub freza de tăiere rapidă... Era curios să audă ce va spune Polozov !...

Asia îşi puse, ascultătoare, paltonul — avea un aer grozav de nenorocit.

— Ştii ce, Asia ? Eu zic să nu ne ducem nicăieri. Sau, mai bine, hai să ne plimbăm, vrei ?

— Vorbeşti serios ?

— Sigur că vorbesc serios.

Cînd ieşiră în stradă, Asia se lipi de soţul ei şi-i zise :

— Ce-ar fi să trecem totuşi pe la el ? Numai pentru cîteva minute !

— Pentru cîteva minute n-are rost, Asia. Am timp să-i vorbesc mîine...

Nu-i venea greu să cedeze : se simţea bine în tovărăşia Asiei şi-i făcea plăcere să se plimbe pe străzile cufundate în beznă şi să se gîndească în linişte la jumătatea de diafragmă aşezată în poziţie verticală, cu colţurile în sus, ca o lună nouă.

Oare şi cu luna se întîmplă tot aşa ? Se pare că da. Şi totuşi nu se întîmplă chiar aşa, pentru că, de obicei, luna stă atîrnată într-o parte, de un singur colţ. Dar s-o ia naiba ! Şi totuşi, ideea are un miez. Ce păcat că nu-i poate vorbi despre ea lui Gorelov. „Forţa inerţiei"... Să te rupi de toate lucrurile cu care te-ai obişnuit. Să închizi ochii şi să cauţi să-ţi închipui totul, într-un fel nou.

— Tot la asta te gîndeşti, Saşa ?

— Nu, doar aşa... puţin...

— Gîndeşte-te, gîndeşte-te ! Eu nu te stingheresc.

9

Iakov Vorobiov era foarte prost dispus. La şedinţa biroului de partid avusese loc un incident grav între Liubimov şi Vorobiov, şi Liubimov înaintase comitetului de partid o întîmpinare, în care vorbea despre imposibilitatea de a mai lucra „în asemenea condiţii". Punea problema în mod direct : ori eu ori Vorobiov.

În aşteptarea discuţiei cu Didenko, Vorobiov îşi trecu în revistă întreaga activitate din ultimele săptămîni — cele de după alegeri — gîndindu-se atît la aspectele pozitive, cît şi la cele negative.

Da, biroul organizaţiei de partid acţiona acum energic şi unit. La început, totul mersese bine. Repartizîndu-şi forţele, biroul luase sub controlul său zilnic întreaga desfăşurare a executării comenzilor pentru Krasnoznamenka.

Piesele turnate de la uzina metalurgică continuau să sosească însă cu aceeaşi întîrziere, şi atunci Vorobiov propuse să fie trimisă la uzina metalurgică o delegaţie, alcătuită din comuniştii de la secţia turbine. Ei trebuie să dea dovadă de iniţiativă, să se pregătească aşa cum trebuie ; poate fi oare vreo îndoială că vor face faţă ?

Fiecare credea că delegaţii vor merge din secţie în secţie ca să stea de vorbă cu muncitorii ; cînd colo, ei ajunseseră pînă la Saganski.

— E de necrezut, Iakov Andreici ! — îi spuseră ei la întoarcere. — Am trecut prin toate secţiile, dar nicăieri n-am zărit o singură lozincă în legătură cu Krasnoznamenka sau cu termenele de predare ! Ei, dac-am văzut aşa, am pus în fabrică

lozinci de-ale noastre — noroc că le aveam pregătite! Să fi văzut cum se mai adunau oamenii în faţa lor! Discutau cu aprindere, se frămîntau!... Vezi că nu prea le venea la socoteală să constate că organizaţiile lor au stat cu mîinile în sîn, că a fost nevoie să vină oameni din afară ca să le dea un imbold! Secretarul organizaţiei lor de bază, Brianţev, a căpătat un bobîrnac atît de zdravăn — că ne-am simţit chiar prost din pricina lui. Şi totuşi, cei de acolo sînt oameni buni şi combativi. Cînd am văzut cum stau lucrurile, am prins curaj şi ne-am dus pînă la Saganski. Grăsanu' părea bine dispus; a fost foarte politicos cu noi şi ne-a tratat cu ţigări străine, „Herzegovina Flor"; ni le oferea într-una, vrînd parcă să spună: „Vă rog să fumaţi! Pentru oaspeţi atît de dragi, nimic nu-i prea scump..." De fapt, să ştii că e un mare şmecher! Îşi închipuie poate că o să scape doar cu vorbe goale. Noi fumam şi zîmbeam, fără să uităm însă nici o clipă că venisem la el cu un anumit scop: să semnăm un angajament de întrecere socialistă. Le-am pus în vedere că, dacă ne refuză, îi chemăm la întrecere prin ziare.

Vorobiov ajunse la concluzia că activitatea comuniştilor creşte repede şi, ca întotdeauna cînd conducerea se schimbă, noul secretar era asaltat de vizitatori — unii veneau pur şi simplu ca să-l cunoască, alţii îi cereau sfatul sau ajutorul, iar alţii veneau cu speranţa că noul secretar le va rezolva cererile pe care predecesorul său le respinsese pe bună dreptate. Uneori, veneau la el membri de partid cu cîte o plîngere pentru cine ştie ce supărare sau neregulă şi-l rugau „să se ocupe", „să cerceteze".

— Bine, dar dumneata cum vezi lucrurile? Ce propui? — îi întreba Vorobiov.

— Eu, eu nu ştiu... Te rog pe dumneata să te ocupi! Să hotărască biroul!

— Biroul hotărăşte el atunci cînd e nevoie s-o facă. Dumneata însă, mai gîndeşte-te la problema asta, priveşte-o în ansamblul ei, priveşte-o şi din punct de vedere partinic, mai sfătuieşte-te cu tovarăşii care o cunosc, şi după aceea vino la mine cu propuneri concrete: iată vinovatul şi vezi ce trebuie făcut.

Cei cărora le vorbea în felul acesta, îl ascultau întotdeauna şi-şi îndeplineau sarcina într-un fel sau altul, cîteodată mai bine, cîteodată mai rău, dar întotdeauna cu sîrguinţă. Orice supărare sau interes personal erau lăsate de o parte şi fiecare se străduia să gîndească partinic şi să rezolve problema aşa

cum ar fi rezolvat-o biroul organizației de partid. Apoi, după ce-și îndeplinea sarcina, comunistul nu mai voia să rămînă pe de lături și primea cu plăcere o sarcină nouă...

Pe Vorobiov îl bucura de asemenea colaborarea prietenească care creștea pe zi ce trece între cei de la uzină și oamenii de știință.

Consiliul tehnic al uzinei venise cu o propunere: să se efectueze un control tehnologic al construcțiilor sau, vorbind mai pe înțeles, să se analizeze și să se organizeze munca constructorilor cu scopul de a se înlătura tărăgăneala în producție, lucru perfect realizabil. Colaboratori de la două catedre — de tehnologie și de turbine cu aburi — împreună cu inginerii uzinei, alcătuiră o brigadă complexă, în care intrară și cîțiva muncitori și maiștri, pentru ca lucrurile să meargă cît mai bine. În uzină veneau acum tot mai mulți oameni de știință și Ania Karțeva se folosi de acest prilej pentru a organiza la cabinetul tehnic o serie de dări de seamă și consultații pentru inventatori și raționalizatori... Cînd văzu gazeta de perete intitulată „Gîndește-te și propune!" profesorul Karelin se arătă încîntat și făgădui celor de la uzină să le trimită în ajutor un om de știință. Bombăni nemulțumit că la cabinetul tehnic e sărăcie de material, propuse să le trimită material demonstrativ și o invită pe Karțeva să treacă pe la el acasă ca să discute o serie de lucruri. Avu de asemenea un schimb de păreri cu Volovik...

Toate acestea erau foarte frumoase și Vorobiov n-avea de gînd să le minimalizeze succesele, dar în ultima vreme își dădea seama că numărul mare de probleme care-l asaltau din zori și pînă în noapte începuse să-l depășească și, pe deasupra, nu-i dădeau răgaz să se ocupe în mod organizat și sistematic de problema principală, lucru pentru care fusese criticat în adunare vechiul birou al organizației de partid.

În fiecare zi se întîmpla altceva: deunăzi se luaseră la harță doi maiștri și el fusese nevoit să cerceteze de partea cui e dreptatea, pentru ca apoi să-i împace. Manipulanta autocarului plecase pentru o clipă, spre bucuria lui Keșka Stepanov; fluierînd, băiatul își adunase prietenii și le spusese: „Hai, fraților, să vă plimb!" Și autocarul o porni în goană mare prin spațiul de circulație, izbind puternic pe o femeie care trecea tocmai atunci pe acolo. Vorobiov trebui să trimită femeia la cabinetul medical, după care îi certă aspru pe băieți. Liubimov luase hotărîrea să scape de Keșka, dar Evdokia Pavlovna se

înfăţişă cu ochii plini de lacrimi la Vorobiov şi el trebui să-i asculte tînguielile şi rugăminţile, pentru ca, pînă la urmă, să meargă cu ea la Liubimov. Pe soţia strungarului Erohin o internară la maternitate exact în ziua fixată pentru învăţămîntul de partid; Erohin îşi muşca disperat buzele şi încerca să-i explice cu glas stins:

— De bună seamă că am să mă străduiesc să duc lecţia la bun sfîrşit, dar, înţelege-mă şi dumneata, parcă mă apasă ceva pe creier... mai ales că e la primul ei copil şi, în timpul războiului a fost rănită, a fost rănită la plămîni, aşa că mi-e tare frică...

Telefonul maternităţii era mereu ocupat; Vorobiov încerca de un ceas să obţină legătura, căutînd, în acelaşi timp, să-l convingă pe Erohin că rana pe care o avusese la plămîni soţia lui nu poate avea nici o influenţă asupra naşterii, deşi, la drept vorbind, n-avea nici cea mai vagă idee despre asta.

Şi, în felul acesta, zilele zburau unele după altele. Cîteodată, Didenko încerca să-l liniştească:

— Ce să-i faci? Aşa e soarta noastră, frate, să facem o sută de treburi într-o zi. Şi cînd e vorba de lucruri importante, şi cînd e vorba de lucruri mărunte, tot noi trebuie să le rezolvăm. Tu, însă, nu trebuie să-ţi pierzi cumpătul, nu trebuie să te grăbeşti şi nici să le faci singur şi pe toate deodată. Doar ai tot biroul de partid. Trebuie să ştii să alegi ceea ce este esenţial şi să duci munca la bun sfîrşit — doar de aceea eşti conducător.

Uşor de zis — alege şi du la bun sfîrşit! Dar ce anume înţelege el prin esenţial? Livrarea turbinelor înainte de termen?

S-ar părea că da. Dar tocmai în această problemă se iscase conflictul cu Liubimov. În loc să se vadă din partea lor un efort comun, ieşise o ceartă stupidă şi dăunătoare întregii munci.

Şi iată-l chemat la Didenko! Organizatorul de partid ţinea în mînă întîmpinarea şefului secţiei, dar, ciudat: cînd îl văzu, o rupse în bucăţele. Vorobiov nu s-ar fi aşteptat niciodată la una ca asta.

— Am stat de vorbă cu Liubimov şi l-am convins să-şi retragă întîmpinarea, — spuse el. — După cum vezi, am luptat pentru tine şi am aranjat lucrurile... Totuşi, aş vrea să-ţi spun ceva Iakov Andreici: înţeleg foarte bine că ţi se întîmplă uneori să te certi cu cineva, pentru că ţi-a fost imposibil să-l convingi

că ai dreptate, dar le-ai întrebat cumva dacă ai folosit toate metodele de convingere? Poate că ar fi trebuit să-l îndrumezi, pe cînd tu ce-ai făcut? Te-ai luat la harță cu el, ca un copil — asta ai făcut!

Vorobiov răspunse enervat:

— Doar om sînt și eu, ce naiba! Dacă s-a încăpățînat ca un catîr...

— Nu-i așa! — îl întrerupse Didenko. — Tu nu ești un om oarecare; ești un om căruia i s-a încredințat o sarcină de răspundere, o sarcină foarte grea, așa că nu ți-era îngăduit să lași lucrurile să ajungă la un conflict.

— Bine, dar el n-are dreptate! — strigă Vorobiov.

— Desigur. Dar crezi că tu ai dreptate în toate?

— După părerea mea, da!

— Da? Și ce părere ai despre atitudinea pe care ai avut-o în timpul ședinței de birou? Crezi că ai avut sută-n sută dreptate?

— Uite ce-i: eu sînt sigur că nici dumneata, dacă ai fi fost în locul meu, n-ai fi putut să reziști! — răspunse Vorobiov cu un oftat. — Oricîtă răspundere ar avea un om, răbdarea are și ea o margine!

Ședința biroului de partid despre care amintise Didenko avusese drept scop să verifice realizarea sarcinilor trasate. Cu acest prilej se reaminti că Pakulin, împreună cu alții, cereau ca lucrările pentru turbinele Krasnoznamenkăi să fie incluse în planul uzinei cu termene noi și precise. Se părea că problema este atît de limpede încît nu va ridica nici o împotrivire. Secției i se cereau eforturi noi — să i se creeze atunci condițiile optime de lucru! Și, în această privință, șeful secției trebuia să-și dea toată osteneala ca să realizeze asta... Numai că Liubimov ripostă supărat:

— Dați-mi voie, dați-mi voie! Cum adică, să planificăm întreaga muncă a uzinei pe bază de angajamente? Comsomoliștii n-au decît să se înflăcăreze, că de aceea sînt comosomoliști. Noi însă trebuie să privim lucrurile și să le judecăm pe plan statal! Depășirea planului este o problemă de mase, de entuziasm... Este o trăsătură a socialismului... Cine s-ar împotrivi la asta? Dar să incluzi în planul întreprinderii angajamentele luate de bunăvoie și să le socotești ca pe ceva obligatoriu — asta găsesc că e pur și simplu absurd!

Katia Smolkina sări în picioare, desfăcîndu-și brațele într-un gest larg:

— Puteţi să mă ucideţi, dar eu nu înţeleg! Cum vine treaba asta? Cu alte cuvinte, întreprinderea noastră nu-i o întreprindere socialistă? Şi ce înţelege tovarăşul Liubimov prin „angajamente care nu sînt obligatorii"?

Dar Liubimov se îndîrjise şi răspunsese că el unul nu se duce la director cu astfel de fleacuri şi nici nu îngăduie să se ia o astfel de hotărîre... Şi continuaseră să discute în felul ăsta; glasurile deveniseră tot mai aprinse, pînă ce, la un moment dat, obosiră cu toţii; discuţia alunecă de pe panta serioasă, iar Vorobiov pierdu din mînă desfăşurarea şedinţei. Ba, la un moment dat, îşi pierdu şi stăpînirea de sine.

Karţeva aminti:

— Adunarea a luat o hotărîre în privinţa acestei controverse, Gheorghi Semionovici, şi zadarnic încerci să n-o iei în seamă!

— Adunarea n-a consemnat nicăieri o astfel de hotărîre!— răspunse iritat Liubimov.

Atunci Vorobiov îşi ieşi din fire şi bătu cu pumnul în masă:

— Ce naiba, dumneata tot n-ai înţeles că această hotărîre este cuprinsă în însuşi rezultatul votului? E înscrisă în buletinele de vot, în faptul că era cît pe aci să nu fii ales! Atîta lucru puteai să înţelegi şi dumneata!

Schimbînd feţe, feţe, Liubimov spusese printre dinţi:

— Apoi, dacă aşa stau lucrurile, n-aveţi decît să faceţi cum vă taie capul...

Nu mai scoase nici un cuvînt pînă la sfîrşitul şedinţei, iar a doua zi dimineaţa prezentă comitetului întîmpinarea cu pricina...

— Mă rog, hai să zicem că am fost repezit, — i se adresă Vorobiov organizatorului de partid, fără să-l privească în ochi. Era la fel de furios ca la şedinţa din ajun. — Dar cum vrei să lucrez cu el, cînd o ţine una şi bună şi altceva nu mai vrea să ia în seamă?

— N-ai decît să-l faci să ia în seamă şi altceva! — îi zise Didenko. — De aceea eşti conducător pe linie de partid.

— Zău dacă mai ştiu ce să cred! — bombăni Vorobiov. — Se vede că sînt un conducător prost. Cît timp am privit lucrurile de departe, mi s-a părut că totul e limpede, dar de cînd m-am apucat de treabă, îmi alunecă totul printre degete. Şi nu pot să descopăr axul în jurul căruia trebuie să se în-

vîrtească toate... Mă trudesc de dimineaţă pînă seară şi nu izbutesc să urnesc carul din loc.

— Ei, chiar nu l-ai urnit din loc, — îi zise zîmbind Didenko. — Ştii ce-ţi trebuie dumitale, Iakov Andreici? Să te odihneşti, să te calmezi, să mai ieşi seara la plimbare — da, asta îţi trebuie! Nu vezi cum ai slăbit de cînd ai ajuns şef? Hai să ieşim să ne plimbăm pînă la capătul liniei de tramvai, să mai luăm puţin aer!

Ieşiră în stradă. Era o seară liniştită de primăvară, netulburată de vînt şi amîndoi se uitau cu uimire în jurul lor, umplîndu-şi pieptul cu aerul cald, primăvăratic. Pe fundalul senin al cerului alergau doi nouraşi albi, încercînd să se ajungă unul pe celălalt. Arţarii tineri, plantaţi în urmă cu cîteva zile în faţa porţilor uzinei, îşi conturau, în lumina palidă a asfinţitului, fiecare ramură şi fiecare frunză şi puteai să vezi cum unele frunzuliţe spînzurau răsucite şi aplecate spre pămînt, în timp ce altele îşi ridicaseră vîrfurile în sus, pline de sevă.

In ciuda obiceiului său, Didenko călca agale, dus pe gînduri.

Vorobiov nu voia să deschidă vorba. Seara aceea frumoasă de primăvară îi aminti de Grunia şi deodată se întristă. De la un timp încoace, îi era tot mai greu să se întîlnească cu ea, pentru că privirile tuturor erau aţintite asupra lui, iar cînd se întîlneau, pentru cîteva clipe, în secţie, de faţă cu ceilalţi, erau atît de nervoşi, încît ajungeau să-şi facă tot felul de imputări şi chiar să se certe. De frică să n-o supere, Vorobiov nu îndrăznea niciodată să spună pînă la capăt ce gîndea. Ar fi de dorit să-i spună Gruniei, de pildă, că jurămîntul ei devenise o simplă formalitate, o minciună şi atîta tot. Grunia îşi jurase să nu trădeze amintirea soţului ei şi să trăiască numai pentru fetiţă, dar, la drept vorbind, se agăţa de acest jurămînt numai pentru că-i era frică să nu-l jignească pe Efim Kuzmici, pentru că-i era frică să nu distrugă aureola de admiraţie respectuoasă cu care era înconjurată în secţie. Cîndva, toate acestea fuseseră minunate, acum însă au devenit o minciună... Deşi nu voia să gîndească rău despre Grunia, lui Vorobiov îi treceau prin minte tot felul de gînduri jignitoare la adresa ei şi asta îl întrista... Şi, totuşi, ce frumos a fost aseară! Ce-ar fi să se ducă acum la ea, fără să se mai teamă de nimeni şi s-o strige: „Hai, Grunia, să hoinărim prin oraş! Uite, au început nopţile albe!"

— Eşti însurat? — îl întrebă pe neaşteptate Didenko.

Vorobiov dădu negativ din cap, gîndindu-se în sinea lui: „Ştie!"

— De ce nu eşti?

Vorobiov ridică tăcut din umeri.

— Eşti tînăr şi chipeş, aşa că am toate motivele să cred că ai succes la femei. Dealtfel şi ele îţi plac, nu-i aşa? Cînd eşti tînăr, asta-i bine. Dar e şi mai bine să ai o soţie, care să-ţi fie şi prieten şi ajutor. O soţie ţi-ar da un echilibru în viaţă!

Didenko tăcu o clipă şi apoi adăugă:

— La urma urmei, ai să te descurci tu şi singur!

Vorobiov nu răspunse nimic. Era tulburat la gîndul că Didenko nu pornise această discuţie aşa, într-o doară — înseamnă că i-au ajuns la urechi tot felul de zvonuri. Cei de la uzină au început oare să vorbească pe socoteala lui şi a Gruniei? Tot ce se poate. Acum cîtva timp, Vorobiov aflase că Valia Zimina a avut de suferit din cauza lui Garşin şi se gîndise să-l cheme pe acesta la el în birou ca să stea de vorbă cu dînsul. Garşin părea schimbat: avea un aer grozav de trist şi nu mai glumea de loc — dealtfel, toţi observaseră această schimbare. La întrebările lui Vorobiov, pufnise în rîs şi-i răspunsese în bătaie de joc: „Zău dacă mai înţeleg ceva! Ce-i aici, uzină sau mînăstire? Am condus de două ori fata acasă şi, gata, m-aţi şi trecut în rîndul păcătoşilor. Şi cînd te gîndeşti că pe cei care păcătuiesc cu adevărat nu-i judecă nimeni!" Clipise din ochi şi, aruncîndu-i lui Vorobiov o căutătură piezişă, îşi dăduse seama că acesta se cam fîstîcise. Aluzia era limpede. Nu, la drept vorbind, nu era de mirare dacă Didenko a aflat şi el cîte ceva. Şi poate că n-ar fi rău să-i vorbească deschis şi să-i ceară sfatul.

Dar tocmai cînd Vorobiov se gîndea să-şi spună păsul, Didenko aduse vorba despre altceva:

— Marx spune că revoluţia este necesară nu numai pentru că nu există alt mijloc de a doborî clasa dominantă, dar şi pentru că clasa care doboară, numai în revoluţie se poate curăţa de toată mîrşăvia vechii societăţi şi să devină capabilă să construiască o societate nouă. Înţelegi? Sfărîmînd ceea ce este vechi, ne scuturăm de zgura de pe noi şi construim cu ceea ce avem din ceea ce avem. Ţie, generaţiei tale, vă vine mai uşor. Aveţi în urma voastră trei decenii de orînduire sovietică. Oamenii sînt educaţi în socialism... To-

tuşi mai există încă şi mult vechi, nu-i aşa ? Noi numim asta rămăşiţe ale trecutului. Unul are mai multe, altul mai puţine. Un al treilea parcă n-ar avea nici urmă din vechiturile trecutului. Dar cum îl descoşi, de pildă, în problemele care privesc bunurile materiale sau, în ceea ce priveşte atitudinea faţă de femei, imediat ies la suprafaţă rămăşiţele !

Vorobiov se străduia să ghicească tîlcul acestei discuţii — unde voia oare să bată Didenko ? Sau poate că voia pur şi simplu să-l dojenească ?

Mergeau pe bulevard şi de multă vreme trecuseră de capătul liniei de tramvai. În amurgul care se lăsase moîcom le apăreau în faţă indicatoarele luminoase ale staţiilor de tramvai şi autobuze. Se apropiau licărind, pentru ca, după o clipă, să se îndepărteze din nou. Didenko păşea agale, fără să scoată o vorbă.

— Uite, aşa e şi cu Liubimov, — urmă el pe neaşteptate. — Vezi, dacă stai să judeci, omul ăsta are un orizont mărginit, un fel de a gîndi formal ; el vede lucrurile prin prizma matematicii şi nu prin aceea a socialismului : trei maşini-unelte produc atît în atîtea ore, iar ca să produci de două ori mai mult e nevoie de şase maşini-unelte... O simplă problemă de aritmetică de clasa a treia ! Cunoaşte foarte bine maşinile-unelte, dar pe omul care lucrează la aceste maşini nu-l înţelege. În ceea ce priveşte turbina însă, el cunoaşte admirabil, o simte chiar, aşa cum puţini sînt în stare s-o facă. Ceea ce nu simte el este cum trebuie să munceşti în perioada de trecere spre comunism. Nu, lucrul ăsta nu-l simte cîtuşi de puţin şi n-ai ce-i face. Astăzi, am încercat să-l lămuresc, să-i explic, şi a fost de acord cu tot ce i-am spus, dar mi-am dat seama că vorbele mele îi intrau pe o ureche şi-i ieşeau pe cealaltă.

— Păi, ce fel de conducător mai e şi ăsta ? — exclamă îndîrjit Vorobiov.

— Uite, vezi, d-aia are greutăţi în muncă fiindcă e aşa cum e, — răspunse calm Didenko. — Şi ne face şi nouă greutăţi. Totuşi, nu-l putem înlătura. Dar ce-i de făcut cu el ? Eu nu l-aş fi pus niciodată şef de secţie. Dar, ce să mai vorbim ? Asta e o chestiune de trecut... sau, poate, de viitor. Dacă priveşti problema partinic, el rămîne acelaşi oriunde l-ai pune, şi tu trebuie să te porţi cu el, avînd mereu în minte punctul de vedere al lui Marx. Înţelegi ? Şi trebuie să iei de la el tot ce se poate lua. Critică-l zi de zi, fără ca el să bage măcar

de seamă, educă-l! Să nu te oprească gîndul că e mai învăţat decît tine, că e mai în vîrstă şi are mai multă experienţă. În schimb, tu ai mai mult spirit partinic.

— Ştii, Nikolai Gavrilovici, — îi răspunse Vorobiov, însufleţindu-se, — pînă acum, n-am privit niciodată lucrurile din punctul ăsta de vedere... trebuie să fie foarte interesant să schimbi mentalitatea unui om! Chiar doresc...

— În general, e o treabă foarte interesantă să lucrezi cu oamenii! — îi răspunse Didenko şi, după ce tăcu un timp, îl întrebă din nou: — Aşadar, ce consideri tu că e esenţial în munca ta?

Vorobiov se gîndi o clipă, apoi răspunse:

— Să fac în aşa fel, încît, în octombrie, să putem livra patru turbine.

— Şi cum ai să procedezi? E adevărat că ni s-a trasat această sarcină, dar oare o vom putea duce la capăt? Uite, m-ai întrebat despre ax... Ia spune-mi, te rog, cum vezi tu rolul acestui ax?

— Nu prea îl văd, Nikolai Gavrilovici! — recunoscu cinstit Vorobiov.

— După părerea mea, axul este munca politică cu masele, munca politică de partid.

— Adică ăsta e axul a tot ce există?

— Exact! — confirmă Didenko, încetinindu-şi tot mai mult pasul, pentru că aşa îi venea mai uşor să vorbească. — Da, prietene, aşa este. De munca asta depinde totul. Uite de pildă, tu: ai sub conducerea ta un număr mare de oameni, atît de diferiţi unul de altul, pe care trebuie să-i conduci spre îndeplinirea planului înainte de termen, să-i conduci, cu alte cuvinte, spre comunism. Aşa-i? Şi fiecare din oamenii ăştia îşi are problemele lui, care n-au legătură nici cu uzina, nici cu producţia: unul se zbate să cîştige mai mult, altuia îi e soţia bolnavă, un al treilea s-a supărat pe un maistru şi-i face numai în ciudă, altul se pregăteşte de examene, cutare e mort după fotbal şi ar da nu ştiu ce s-o poată şterge din producţie să vadă cu ochii lui cum „Zenit" bate pe „Dinamo" sau cum, din nenorocire, „Dinamo" îl face praf pe „Zenit"... Ei bine, sarcina ta este să faci ca, sub îndrumarea partidului, toţi aceşti oameni, atît de deosebiţi unii de alţii, să lupte împreună cu tot sufletul, cu pasiune şi cît se poate mai bine pentru cauza comună.

Deodată, izbucni în rîs:

— Îl vezi pe cîte un băiat de ispravă că, într-o bună zi, e ales conducător, de se miră oamenii de ce l-au ales tocmai pe el. Şi nici n-a fost bine ales, că începe să vorbească altfel decît toată lumea, cu un glas nefiresc, de parcă ar vorbi într-o piaţă publică. Alteori, dimpotrivă, vorbeşte cu un glas înăbuşit, de „conducător", un glas grav şi plin de tîlc, de-ţi vine să crezi că cine ştie ce adevăruri nemaiîngrăite împărtăşeşte el celorlalţi; dar e de ajuns să ciuleşti urechea ca să constaţi că totul e lipsit de noimă... Ia aminte, Iakov, cuvîntul trebuie să fie limpede, simplu şi la locul lui, de la început pînă la sfîrşit. Învaţă de la Lenin şi Stalin cum se vorbeşte cu oamenii! La ei, chiar şi cugetarea cea mai adîncă este exprimată simplu. Simplu şi adevărat! Să nu uiţi asta, Iakov: oamenilor trebuie să le spui întotdeauna adevărul şi numai adevărul, chiar dacă acesta e uneori amar. Dacă le explici şi le arăţi unde e răul şi cum trebuie îndreptat, oamenii te înţeleg întotdeauna. Dar pe acela care porneşte pe panta minciunii, a muşamalizării lipsurilor, a camuflării adevărului prin cuvinte frumoase, să ştii că pe acela oamenii nu-l respectă şi nu-l iubesc. Pe astfel de oameni, nu-i urmează nimeni, niciodată...

Dar Didenko se combătu singur:

— Şi, totuşi, nu-i chiar aşa! Oamenii noştri îl mai urmează şi pe cîte un flecar din ăştia cînd le vorbeşte în numele partidului. Pricepi? Vezi, tocmai de aceea este răspunderea noastră atît de mare, pentru că poporul are în partid o încredere nețărmurită, pentru că poporul ascultă glasul unui comunist. Iar cînd, în numele partidului, se vorbeşte cu stîngăcie, vag şi fără să se spună tot adevărul, fii sigur că poporul se supără. Să nu uiţi niciodată asta, Iakov! Şi învaţă-ţi şi activul să respecte acest lucru!

— Ia spune, Nikolai Gavrilovici... nu cumva ai observat şi la mine meteahna de a vorbit cu glas „de şef"?

— Nu, Iakov Andreici! Deocamdată, te-a ferit dumnezeu de asemenea meteahnă. Acum îţi duci munca destul de bine. Biroul vostru e combativ, plin de viaţă. Se mai întîmplă cîteodată ca, din pricina copacilor, să nu vezi pădurea. Cu alte cuvinte, se întîmplă să vezi ţelul imediat, pentru că toată lumea vorbeşte de el şi să-l pierzi din vedere pe cel principal, să pierzi din vedere perspectiva. Vezi, asta e o lipsă a muncii politice. Dacă omul înţelege măreţia scopului şi a muncii sale şi bucuria ei — accentuez bucuria muncii — atunci el mun-

ceşte cu totul altfel. L-ai citit pe Mihail Ivanovici Kalinin? Ei bine, cuvintele pe care le adresează el activistului de partid sînt de nepreţuit: „Să ştii să lucrezi cu avînt sărbătoresc chiar şi în împrejurări obişnuite, de fiecare zi!" Înţelegi? Sărbătoreşte!

— Sărbătoreşte... — repetă, dus pe gînduri. Vorobiov. — Uneori mi-e teamă ca nu cumva toate sarcinile astea pe care trebuie să le duc la bun sfîrşit să nu-mi răpească tocmai bucuria de care vorbeai. Poţi să antrenezi oamenii după tine, fiindcă trebuie să faci asta. Dar se mai poate să-i antrenezi pur şi simplu din dorinţa de a-i antrena şi am observat treaba asta de multe ori. Dacă stai să judeci, în orice problemă, fie ea cît de grea, există un grăunte dătător de bucurie. Chiar şi cu Krasnoznamenka! Ai văzut şi dumneata cu cîtă atenţie îl ascultau oamenii noştri pe Volovik cînd a povestit despre călătoria lui! Şi ce atmosferă de bucurie şi de sărbătoare era!

— Da, Iakov! — confirmă Didenko. — Mai există destui oameni rigizi, care repetă fără încetare: „Noi trebuie să facem, voi trebuie să faceţi, datoria noastră este..." şi aşa mai departe. La drept vorbind, ce spun ei e just şi trebuie făcut. Luptăm pentru un scop mare, croim drum întregii omeniri. De aceea trebuie să înţelegem că avem de îndeplinit o sarcină grea, o sarcină de mare răspundere. Dar aici nu-i vorba numai de datorie, pentru că această misiune este totodată şi mîndria, şi fericirea noastră şi, dacă vrei să ştii, ea este o adevărată bucurie pentru suflet. Dacă izbuteşti să insufli fiecărui om acest adevăr, îi dai puteri să urnească şi munţii din loc.

Didenko îl strînse pe Vorobiov de braţ şi îl privi drept în ochi:

— E interesant, Iaşa! E nespus de interesant să te apropii de fiecare om în parte. Chiar şi de unul ca Torjuev al nostru... Pentru unii dintre noi, oamenii, colectivul, reprezintă o noţiune abstractă. Adunare cu aplauze — aşa văd ei colectivul. Cînd tineretul umblă haimana pe străzi şi oamenii se ceartă prin tramvai, iar la leafă se îmbată, auzi vorbindu-se: „Ia uite, se mai întîmplă şi de astea!" Dar şi ăştia sînt oameni de-ai noştri. Şi, de cele mai multe ori, sînt aceeaşi oameni.

Umblară în tăcere timp de cîteva minute, gîndind amîndoi la unul şi acelaşi lucru.

— Să nu pierzi însă din vedere un lucru! — reluă Didenko. — Colectivul nostru este mai înțelept, e superior fiecărui membru al colectivului luat în parte. La noi, colectivul merge în pas cu vremea, pe care el însuși o pune în mișcare. Cît despre oameni, unii izbutesc să se ridice la nivelul ăsta, iar alții rămîn în urmă și trebuie să se ridice în vîrful picioarelor ca să-i ajungă pe ceilalți. Mai sînt și unii care stau liniștiți de o parte, tremură pentru sănătatea lor și își văd de treburile lor mărunte. Noi însă nu putem aștepta. Noi sîntem împotriva celor care lasă omul să se dezvolte la întîmplare, pentru că noi sîntem organizatori, creatori! Trebuie deci să știi să desprinzi din mase pe omul luat în parte și să te străduiești să ajungi la el. Numai atunci ai să fii un adevărat activist de partid!

Vorobiov îl asculta cu luare aminte și, prin fața ochilor, i se perindau chipurile a sute de oameni, cunoscuți și necunoscuți, din uzină și din afara ei, de la căminul uzinei și din locuințe unde piciorul lui nu călcase niciodată, de pe stadion, de prin berării, de la teatru și din forfota magazinelor; Erohin, de pildă, așteaptă nerăbdător în fața maternității, în timp ce Stupin urmărește mîhnit, de departe, fata care-i este dragă; Saşa Volovik stă ceasuri întregi la bibliotecă sau hoinărește pe străzi, cu sufletul plin de speranțe și de planuri de viitor; în schimb, Keşka Stepanov nu are deocamdată nici un țel în viață... Lui Vorobiov i se părea că vede cum se desfășoară munca uriașă, de fiecare zi, o muncă nesfîrșit de meticuloasă și care, uneori, trece neobservată, munca pe care o duce partidul în mijlocul acestor mii și milioane de oameni — o muncă care-i unește într-un singur tot.

I se părea că senzația pe care o încerca seamănă cu o alta mai îndepărtată. Dar, la urma urmei, de ce îndepărtată? Doar nu trecuse chiar atîta timp de la discuția pe care o avusese cu Volovik. Era pe la sfîrșitul iernii. Fuseseră împreună la Efim Kuzmici. Pe drum, începuseră să discute despre planificarea invențiilor și înțelesese deodată că asta înseamnă începutul comunismului. Simțise atunci că se află parcă pe un pisc de munte, de unde vede pînă la mari depărtări.

— Da! — rosti el cu glas tare. — Așadar, asta înseamnă comunismul!

Didenko se opri o clipă locului: nu înțelegea la ce se gîndește interlocutorul său. Pe chipul serios al lui Vorobiov alunecau luminile aruncate de farurile automobilelor.

— Da, dar la lucrul ăsta e mai greu s-ajungi decît la o înţelegere cu Liubimov.! — spuse Vorobiov.

Ca şi odinioară, i se părea şi acum că se află pe un pisc de munte, numai că, de astă dată, îşi dădea seama că urcuşul este anevoios şi că el face parte dintre aceia care, în timpul urcuşului, răspund şi pentru alţii.

— Doar nu eşti singur ! — îi zise Didenko şi, pe neaşteptate, adăugă : — Ce-ar fi să mai mergem şi pe la casele noastre ? S-a înnoptat de mult !

Începu să alerge şi sări sprinten pe treapta tramvaiului care tocmai ajungea în staţie.

— Nu mergi şi tu cu ăsta ? — îi strigă el de pe scară. — Atunci, rămîi sănătos !

10

Cu cît vedea mai limpede tot ceea ce era legat de noua lui muncă, cu atît relaţiile cu Grunia i se păreau lui Vorobiov mai chinuitoare, mai complicate, din pricina ostilităţii vădite a lui Efim Kuzmici.

La început, Vorobiov crezuse că bătrînul se supărase pe el din pricina lui Fetisov, dar cînd chibzui mai bine îşi dădu seama că întîmplarea aceea nu era chiar atît de importantă. La urma urmei, nu el era vinovat de cele petrecute atunci, la şedinţă. Şi apoi, Efim Kuzmici îl considera elevul său şi-i arăta multă simpatie, aşa că nu putea să-şi explice de ce, de la o vreme încoace, bătrînul nu numai că nu-i dădea o mînă de ajutor atunci cînd avea nevoie, dar se ferea să-l întîlnească sau să schimbe cu el o vorbă.

Vorobiov observase că era de ajuns să apară în sectorul lui Klementiev, pentru ca toţi să-şi îndrepte privirile asupra lui şi îşi dădea seama că lucrul nu face cinste nici unuia, nici celuilalt.

Nemaiputînd să se stăpînească, într-o bună zi i se adresă lui Klementiev :

— Efim Kuzmici, aş vrea să stăm puţin de vorbă !

Dar Klementiev pufni ironic şi dispreţuitor, aşa că Vorobiov nu-şi repetă propunerea, ci se întoarse şi plecă.

— A doua zi, la întîlnirea scurtă şi mohorîtă pe care o avusese cu Grunia, aceasta îl întrebase speriată :

— Ce-i cu tine ? Nu cumva te-ai certat cu bătrînul ? E grozav de pornit împotriva ta.

— De ce ? — întrebă mînios Vorobiov.

Văzîndu-l atît de supărat, Grunia exclamă :

— Iaşenka, să nu vă certaţi ! Nu pot să trăiesc între două focuri ! Dragul meu, nu uita că-i bătrîn ! Caută să fii respectuos cu el şi nu-l contrazice !

Deşi o iubea nespus de mult pe Grunia şi încerca întotdeauna să fie de părerea ei, de astă dată nu izbuti să se stăpînească şi izbucni :

— Dar ce, sîntem la grădiniţă ? Ne certăm pe jucării ? La urma urmei, de ce s-a înfuriat bătrînul ? Nu cumva trebuie să părăsesc funcţia de secretar, ca să-i fiu pe plac ? Sau poate că vrea să mă aştern la picioarele lui, ca un covor ?

— Vai, Iaşenka, nu despre asta e vorba, nu despre asta...

— Dar despre ce ?

— Nu ştiu nici eu despre ce... dar e din cale afară de furios : numai că nu muşcă ! Ştii, astăzi, cînd mă pregăteam să plec, am simţit cum mă urmăreşte cu privirea şi, deşi stăteam cu spatele spre el, parcă m-ar fi ars cineva cu fierul roşu.

— Dar ce are cu mine ? Sînt ciumat ? Sau poate că vrea să te ducă cu el în mormînt ? Zău, dacă înţeleg ce vrea !

Grunia nu-i răspunse nimic şi se întristă, dar deodată chipul ei se lumină de zîmbetul acela şăgalnic care îi plăcea atît de mult lui Vorobiov, sări în braţele lui şi-l sărută cu atîta patimă, încît Vorobiov simţi şi durere. Apoi, îi şopti cu duioşie :

— Nu trebuie, nu trebuie să te gîndeşti la aşa ceva ! Eu te iubesc şi am să te iubesc mereu, numai să bagi de seamă ce vorbeşti. Să fii cu luare aminte ! Cît despre rest, să n-ai nici o grijă, că aranjez eu totul.

Vorobiov ştia însă că Grunia nu va putea să lămurească lucrurile singură. Parcă nici nu-i venea să creadă că bătrînul îl urăşte atîta numai din pricina Gruniei. La urma urmei, de ce ar fi aşa ? Efim Kuzmici e un om înaintat, un comunist — se poate să nu-şi dea seama că nu poţi merge împotriva vieţii? Nu, orice s-ar întîmpla, el va fi cel care va pune lucrurile la punct şi nu Grunia !

După ce-i predase totul lui Vorobiov. Klementiev nu mai trecuse pe la biroul de partid. In ziua plăţii salariilor, aproape

toţi membrii de partid veniră să-şi achite cotizaţiile; numai Efim Kuzmici nu se arătă, iar în registrul de evidenţă pătrăţelul alb din dreptul numelui său rămase necompletat.

Vorobiov aştepta. Era limpede că bătrînul se ferea să dea ochii cu dînsul — nu era el omul care să nu-şi cunoască îndatoririle, dar nu-şi putea birui firea. Nu-i nimic! Lasă-l să se frămînte! Pînă la urmă, tot o să vie.

Intr-una din zile — era pe înserat — Efim Kuzmici intră posomorît, dar cu paşi hotărîţi, în camera biroului de partid, îşi descheie haina vătuită şi scoase dintr-un buzunar dinăuntru tocul de piele în care îşi ţinea carnetul de partid.

— Ia loc, Efim Kuzmici! — îl invită Vorobiov, pe un ton cît se poate de binevoitor.

Tăcut, bătrînul rămase însă în picioare. Şi, după ce-l anunţă ce salariu are, puse banii pe masă, pentru cotizaţie.

Vorobiov trecu fără grabă cotizaţia în registrul de evidenţă şi în carnetul de partid, îi întinse bătrînului Klementiev tocul ca să iscălească, aplică ştampila pe carnet şi apoi, fără să i-l restituie, îl aşeză pe masă, sub o presă grea, şi începu să-i vorbească:

— Aşadar, Efim Kuzmici, nu vrei de loc să stai de vorbă cu mine? Eu, unul, nu pot şi nici nu vreau să mai îndur muţenia asta.

Klementiev se făcu roşu ca focul.

— Fie! Vorbeşte! Te ascult, — îi zise el, ocolindu-i privirea.

Vorobiov deslusi în aceste cuvinte atîta dispreţ, încît se gîndi cu ciudă că nu mai are nici un rost să discute cu bătrînul. Ar fi dorit să-i spună ceva care să-l doară, pentru ca apoi s-o rupă pentru totdeauna cu el, dar se stăpîni — de ce să împingă lucrurile atît de departe?

— Bine! — zise el, încercînd să fie calm. — In interesul problemei pe care vreau s-o discutăm, am să vorbesc eu primul.

— Hai, dă-i drumul! — bombăni Efim Kuzmici. — Acum, ai puterea.

— Puterea? — întrebă Vorobiov. — Degeaba iei lucrurile aşa, Efim Kuzmici! Partidul mi-a încredinţat conducerea şi nu puterea. Şi apoi, n-am alergat niciodată după această cinste; dar, de vreme ce mi-a fost încredinţată, o preţuiesc şi nici prin cap nu-mi trece s-o pătez prin certuri meschine.

— Haida de! — zise batjocoritor Klementiev.

— Efim Kuzmici! — exclamă Vorobiov cu glasul tremurînd de mînie. — Am fost deprins să te respect. Ţi-am fost elev. Vreau să mă sfătuiesc cu dumneata, pentru că eşti un om mai în vîrstă, dar nu înţeleg să mă cert. Şi nu ştiu de ce ai prins atîta ură pe mine. Eu nu pot, nu vreau şi, dealtfel, nici n-am dreptul... Sînt obligat să lămuresc... De ce?

Şi pentru că bătrînul tăcea, adăugă, plin de amărăciune:

— Efim Kuzmici, doar dumneata ai cerut să fii eliberat din funcţie; te rog să mă crezi că eu n-am făcut nimic ca să-ţi iau locul.

Bătrînul simţi că i se taie răsuflarea:

— Cum? Tocmai tu?... Crezi, aşadar, că-mi pare rău după funcţie? Cum îndrăzneşti să spui aşa ceva? Nici nu ştiu cum să numesc una ca asta! Asta e...

Cineva dădu să intre pe uşă, dar se retrase în grabă. Klementiev observă mişcarea, dar schiţă cu mîna un gest, care voia să spună că lui puţin îi pasă.

— Vrei să te sfătuieşti cu mine? — rosti el printre dinţi. — Ei bine, ar fi trebuit s-o faci de mult. Şi cred că ar fi fost mai bine să te sfătuieşti nu cu mine, ci cu conştiinţa ta.

Vorobiov se făcu alb ca varul — nu pentru că se simţise jignit, ci fiindcă îşi dăduse seama că bătrînul ştie totul despre el şi despre Grunia, că îl urăşte şi nici prin gînd nu-i trece să-l ierte. Încă o clipă şi vor da totul pe faţă, fără ocol...

Avea impresia că se pierde, că-i fuge pămîntul de sub picioare, că se prăbuşeşte în neant. Trăia un adevărat coşmar. „Iată, îşi spuse Vorobiov, bătrînul se va duce acasă şi, cum e din cale afară de mînios, are s-o ocărască pe Grunia, are să-i spună cine ştie ce vorbe grele, iar Grunia o să plîngă, o să plîngă la nesfîrşit şi, pînă la urmă, o să-i dea dreptate bătrînului; apoi o să se căiască şi o să jure iarăşi că nu va trăda niciodată amintirea soţului ei, că nu-şi va trăda fetiţa..."

Şi deodată, în locul disperării care-l stăpînea, simţi ridicîndu-se în el un sentiment de protest. La urma urmei, cu ce drept cere Efim Kuzmici văduvei fiului său să se sacrifice? Nu cumva şi-a pierdut minţile? Şi apoi, de ce să se termine totul, în loc ca abia să înceapă?

— Ia stai o leacă, Efim Kuzmici! — i se adresă el bătrînului pe un ton aspru. — Cred că dumneata te gîndeşti la anumite chestiuni personale, nu-i aşa?

— Personale? — strigă bătrînul. — Nu, dragul meu, nu le poţi ascunde după chestiuni personale! Orice ticăloşie din viaţa personală este o problemă obştească! O problemă partinică! Şi dacă în această chestiune n-ar fi fost amestecată şi o anumită persoană, ei bine, află că te-aş fi făcut de rîs în faţa tuturor! Te-aş fi făcut de ocară într-o şedinţă, ca pe cel din urmă ticălos şi desfrînat! Ţi-aş fi...

Înăbuşindu-şi furia şi tulburarea, bătrînul se prinse cu mîna de piept; apoi, se lăsă greoi în scaun.

— Uite ce-i, Efim Kuzmici! — rosti aproape în şoaptă Vorobiov. — Te sfătuiesc să nu vorbeşti în felul ăsta despre o anumită chestiune. N-am să permit nimănui să mă calce în picioare; cît despre Grunia, nici tatălui meu nu i-aş îngădui... Efim Kuzmici, trebuie să ştii că eu şi cu Grunia ne iubim. Nu văd în asta nici o mîrşăvie.

Klementiev îşi ridică privirea spre el; faţa i se făcuse cenuşie şi părea mai bătrînă ca oricînd.

— Zici că vă iubiţi? — făcu el ironic, încruntîndu-se şi clătinînd din cap; apoi continuă: — Uite ce-i, Vorobiov! Orice bărbat pălăvrăgeşte despre dragoste, atunci cînd dă tîrcoale unei femei. Se mai poate ca eu, om bătrîn, să nu pot da pildă tinerilor, dar, pentru mine, dragostea este un sentiment omenesc şi nu unul animalic. E un sentiment plin de răspundere. Sufletesc... Iar acela care nu aleargă decît după plăceri şi se dă în lături de la răspundere...

— Dar cine se dă în lături? — strigă Vorobiov.

În cuvintele lui era atîta uimire şi indignare, încît Efim Kuzmici îşi ridică privirea spre el, o privire în care Vorobiov desluşi pentru prima oară bunăvoinţă şi înţelegere.

— Cum nu te dai în lături? Văd că nu-ţi pasă de copil şi de cinstea ei de femeie. Crezi poate că nu ştiu asta?

Deşi această discuţie îi umplea sufletul de amărăciune, Vorobiov izbucni în rîs şi, dînd ocol mesei, se apropie de bătrîn.

— Ştii ceva, Efim Kuzmici? — începu el, sprijinindu-şi mîinile pe umerii lui gîrbovi. — Atunci, ajută-mă să mă însor cu ea! Am încercat destul s-o conving, dar, singur, nu pot să fac nimic.

— Ia stai puţin, stai puţin! — bombăni Efim Kuzmici, măsurîndu-l cu privirea. Părea nedumerit. — Stai, că eu tot nu înţeleg. Ce se întîmplă cu voi?

Vorobiov simți deodată că i se taie picioarele. Se lăsă obosit pe un scaun în fața bătrînului, îi luă mîinile într-ale sale și începu să vorbească cu glas scăzut.

Cineva își vîrî din nou capul pe ușă, dar văzînd această scenă, pe cît de neașteptată, pe atît de intimă, între fostul și actualul secretar al organizației de partid, ținîndu-se de mînă ca niște copii, se grăbi și mai repede decît cel dinaintea lui să închidă ușa.

— Da! — rosti Efim Kuzmici, înghițind pe nerăsuflate un pahar cu apă. După aceea, își lăsă capul în piept, își duse mîna la tîmplă și căzu pe gînduri, abătut și posomorît.

Vorobiov se uita la el îngrijorat și aștepta tăcut. Bătrînul era cufundat în gîndurile lui și parcă uitase de el... De cîteva luni, o urmărea pe Grunia, plin de gelozie, încercînd să afle cine e ticălosul care a încîntat-o, fără ca el să prindă măcar de veste. Efim Kuzmici era ferm convins că e de datoria lui s-o păzească pe Grunia și se frămînta la gîndul că ticălosul acela o să se distreze cu ea, ca apoi s-o părăsească. Așa se poartă oare un om, atunci cînd dorește să se însoare și are gînduri serioase? Cînd aflase că omul acela era fostul său elev Vorobiov, pe care-l iubea, prinsese ură pe el și nu mai știa ce cuvinte să folosească ca să i-l înfățișeze Gruniei în culorile cele mai întunecate. Apoi, văzînd că Grunia nu iese din casă zile întregi, căzuse pe gînduri: „O fi amărîtă? Te pomenești că ticălosul a și părăsit-o!..."

Iată însă că lucrurile luaseră o altă întorsătură: „Ajută-mă să mă însor cu ea, Efim Kuzmici..."

Acum îl are în fața lui pe Iakov Vorobiov, care stă și așteaptă răbdător. Efim Kuzmici știa dinainte care-i va fi răspunsul, dar îi venea greu să-l rostească. Se gîndea c-ar fi de ajuns să spună acestui om un singur cuvînt, pentru ca să intre în casa lui ca stăpîn; se va așeza pe același scaun pe care a stat cîndva Kirill, se va culca în patul lui și o va îmbrățișa pe femeia pe care Kirill al lui a iubit-o atît de mult... Și Galocika? Pentru Galocika, omul ăsta are să fie un tată vitreg, un străin, căruia puțin o să-i pese de copil. Un străin, care n-o cunoscut-o de copil, care n-a cunoscut-o cînd era în scutece sau, mai tîrziu, cînd se tîra pe jos, în pantalonașii aceia caraghioși de flanelă... Ce știe el de chinurile prin care au trecut cînd a fost fetița bolnavă?.... Și desigur că nici n-o să-l intereseze s-o cunoască îndeaproape, să vadă ce fetiță gingașă și poznașă e, o

fetiță cum nu e alta pe lume... Ce poate să însemne copilul ăsta pentru el? Un copil ca toți copiii, o gură în plus și o grijă în plus... Dacă o să facă zgomot, o să se răstească la ea, iar dacă n-o să-l asculte, o s-o pedepsească. Și apoi el și cu Grunia vor ieși duminica să se plimbe și atunci ce se va întîmpla cu Galocika? Desigur, o să vrea să meargă și ea, dar tatăl ei vitreg o să spună îmbufnat: „Pe Galocika, las-o acasă! Ce nevoie avem de ea?..."

— Grunia are un copil — rosti bătrînul cu greu, fără să-și ridice ochii.

Vorobiov tresări.

— Știu, Efim Kuzmici! — răspunse el după o clipă de tăcere.

Și iarăși tăcură amîndoi. Efim Kuzmici, pe care discuția asta parcă-l gîrbovise și mai mult, se lăsă din nou furat de gînduri: „Ce să-i faci? Nu poți să mergi împotriva vieții și pace... Și apoi, cîți ani mai are înainte-i? Cîțiva ani! Grunia însă are toată viața înaintea ei. Cît despre inimă, n-ai ce-i face: dacă merge împotriva rațiunii, nu-ți rămîne decît s-o domolești... Și, la urma urmei, ce să spui într-o astfel de situație? Parcă poți să-i împiedici pe doi oameni ca ei să se iubească?"

Se ridică de pe scaun, tot fără să se uite la Vorobiov, își luă de pe masă carnetul de partid, îl vîrî în buzunarul dinăuntru, îl îndesă bine și apoi prinse gura buzunarului cu un ac de siguranță.

— Știi? — zise el, zîmbind din colțul gurii. — Biata nevastă-mea avea o vorbă: oricît de deștept ar fi un bărbat, tot nu poate s-o înțeleagă pe femeie! — Și, pentru prima oară, îl privi drept în ochi pe Vorobiov. — Nu, Iakov, aici nu se cade să hotărăsc eu, ci Grunia.

Și, ridicîndu-și capul cu semeție, se îndreptă spre ușă, drept și hotărît.

11

Vestea că Vorobiov se însoară cu Grunia Klementieva se răspîndi prin secție ca fulgerul. Vorobiov avea o față radioasă și fericită și zîmbea vesel cînd îl felicita lumea sau cînd i se spunea: „Ești bun de cinste!"

Şi Grunia era asaltată de prietenele şi de tovarăşii ei, care veneau s-o felicite, acolo la strung; toţi păreau că se bucură sincer văzînd-o atît de fericită şi nimănui nu-i trecea prin cap s-o condamne pentru hotărîrea ei. Grunia aflase îndată că Vorobiov avusese o explicaţie cu socrul ei şi, deşi era seara tîrziu, alergase la Iakov într-un suflet şi se aruncase la pieptul lui, rîzînd şi plîngînd în acelaşi timp. Îşi aducea singură tot felul de învinuiri, dar, în acelaşi timp, îi cerea să-i jure că n-o s-o învinuiască şi-i repeta la nesfîrşit discuţia pe care o avusese cu bătrînul... Strîngîndu-se la pieptul lui Vorobiov, îşi depăna visurile de viitor, rîzînd şi plîngînd fără încetare, de parcă-şi ieşise din minţi. În seara aceea refuză să rămînă la el, dar îl anunţă că Efim Kuzmici l-a invitat la ei pentru sîmbătă seara, la ora opt, pentru a sărbători logodna şi a discuta despre celelalte chestiuni legate de aceasta.

Pe la şapte, Vorobiov începu să se îmbrace în grabă şi porni spre Grunia; în drum intră într-un magazin universal, unde îşi cumpără o cravată nouă, pe care şi-o legă la gît în faţa oglinzii, apoi alese un inel pentru Grunia şi cu o neobişnuită veselie se îndreptă spre raionul pentru copii al magazinului. Aici însă se pierdu cu desăvîrşire.

Jucării de tot felul erau expuse într-un lanţ nesfîrşit şi ademenitor. Se aflau acolo jucării pentru sugari, capete de pisici, papagali, clopoţei de metal, farfurii strălucitoare de aluminiu şi tot soiul de automobile — turisme, camioane, limuzine aerodinamice şi tractoare. Uite şi un motociclist aplecat asupra motocicletei lui, iar sub nişte bolte construite din cuburi multicolore se odihnesc pe picioruşele lor late două păsărele şi o broască verde cu ochii holbaţi, care pare gata-gata să sară. Atît păsărelele cît şi broasca erau înzestrate cu cîte o cheiţă cu care se învîrtea arcul.

În rafturi se odihneau cuminţi, în cutiile lor, păpuşi mari, cu ochi albaştri larg deschişi; un clovn cu fes roşu pe cap stătea călare pe un elefant, a cărui trompă se legăna ritmic; un tigru vărgat se uita fix la o maimuţă cocoţată pe un cerc portocaliu. Mingi mari şi pestriţe, aparate fotografice, lanterne magice, biciclete de copii cu două şi trei roţi, trotinete albastre cu roţi purpurii, un paraşutist agăţat de tavan sub paraşuta lui deschisă ca o umbrelă — nu ştiai la ce să te uiţi mai întîi..

Din maldărul acesta de jucării trebuia să aleagă una cît mai potrivită şi mai ispititoare pentru fetiţa aceea mititică pe care nici n-o cunoştea bine. La gîndul că, pentru fetiţa asta, el nu era decît un străin, că deocamdată n-o cunoştea şi că va trebui s-o înţeleagă şi s-o îndrăgească, Vorobiov simţi un fior.

N-o văzuse pe fetiţă decît de trei ori. Odată, se înţelesese cu Grunia să se întîlnească, duminică dimineaţa în parc. Galocika sărea coarda, împreună cu alte două fetiţe. Se jucau pe rînd: două învîrteau coarda, întîi într-o parte, pe urmă în cealaltă, iar cea de a treia sărea, strigînd de bucurie. Apoi venise Galocikăi rîndul să sară şi ea făcu tot felul de figuri: se învîrtea în jurul ei, sărea într-o parte şi într-alta şi învîrtea coarda într-un fel deosebit. Vorobiov se uită la ea cu admiraţie şi nu putu să înţeleagă cum de izbuteşte să facă toate aceste năzdrăvănii.

A doua oară o văzuse într-o seară; Grunia o scosese la plimbare pe terenul viran din faţa casei lor. Fetiţa se ţinea scai de maică-sa şi o sîcîia cu tot felul de întrebări, lucru care-l plictisea la culme pe Vorobiov. Îşi aducea aminte că, la un moment dat, Galocika îl străfulgerase cu o privire mînioasă — cine o fi „nenea" ăsta, care nu ne dă pace? Şi voise să se întoarcă acasă. Ţinea în mînă un iepure de pîslă, care se vede că nu-i prea era pe plac, pentru că îl apuca mereu de urechi şi încerca să i-l strecoare maică-si. A treia oară o zărise în treacăt. Era în seara aceea cînd intrase cu Volovik la Efim Kuzmici...

— Cît costă păpuşa aceea? — întrebă timid Vorobiov.

Era o păpuşă frumoasă, care închidea şi deschidea ochii, dar, din păcate, nu-i mai ajungeau banii ca s-o cumpere. Cu privirea ei încercată, vînzătoarea îşi dădu seama că clientul nu ştie ce să aleagă şi se grăbi să-i propună tot felul de jucării, punînd în mişcare, cît ai clipi din ochi, o motocicletă, un căluţ înhămat la o căruţă şi un elefant care tropăia de zor pe sticla tejghelei, lăsîndu-se cînd într-o parte cînd într-alta.

— Cît costă maşina asta de gătit? — întrebă Vorobiov, zărind o maşină de gătit elegantă, cu plăci de faianţă.

Jucăria era ieftină şi vînzătoarea îi propuse să cumpere şi două cartonaşe, de care erau prinse tot felul de crăticioare, tigăi şi farfurii, asigurîndu-l că fetiţei îi va face plăcere un dar atît de frumos şi de interesant.

Bucuros că izbutise în sfîrşit să aleagă o jucărie, plăti, luă pachetul legat cu grijă şi se grăbi spre Klementievi.

Se gîndea să-i treacă Gruniei inelul în deget, fără să-i spună o vorbă şi parcă o şi vedea aruncîndu-se la pieptul lui, la fel ca la ultima lor întîlnire, cu aceeaşi expresie pozmaşă pe faţa ei radioasă.

Grunia îi deschise uşa, dar nu-l îmbrăţişă, ci se mulţumi să-i strîngă mîna cu putere, arătîndu-i printr-o mişcare a buzelor că-l sărută în gînd. Ii zîmbea, dar Vorobiov îşi dădu seama că era tulburată şi necăjită, deşi încerca s-o ascundă. Cînd îi trecu pe deget inelul pe care îl ţinea strîns în mîna stîngă, chipul Gruniei se lumină însă dintr-odată şi ochii ei priviră în jur cu un aer vinovat.

In uşa odăii stătea Galocika şi se uita la Vorobiov cu severitate, fără să clipească din ochi.

— Bună seara, Galocika! — îi zise el, întinzîndu-i pachetul. — Uite ce ţi-am adus!

Fetiţa se îmbujoră la faţă, dar nu se urni din loc. Vorobiov nu găsi nimic ciudat în atitudinea ei, pe care o punea pe seama sfiiciunii. Grunia însă îşi încruntă, nerăbdătoare, sprîncenele şi o strigă cu un glas nefiresc de vesel:

— Vino-ncoace, fata mamei, să vedem ce-i aici!

Şi, pipăind jucăriile prin hîrtia cu care erau împachetate, exclamă:

— Oho! Ceva mare şi ascuţit! Ce-o fi adus nenea Iaşa?

Galocika schiţă cîţiva paşi, apoi se opri din nou. Se vede că frămîntarea din sufletul ei era mai tare decît curiozitatea.

— Am vorbit faţă de ea... aşa că ştie... — şopti Grunia şi, deschizînd uşa odăii, îi făcu semn să intre.

Vorobiov îşi scoase paltonul şi păşi după ele, urmărind-o cu privirea pe Galocika, fetiţa desprinsese o crăticioară de pe cartonaş şi o aşezase pe maşina de gătit, iar acum se îndeletnicea cu răzătoarea.

— Asta e pentru morcovi! — strigă ea, dar văzînd că Vorobiov se apropie de dînsa, căzu pe gînduri, ca şi cum şi-ar fi amintit deodată ceva şi lăsă răzătoarea din mînă.

— Mulţumeşte-i frumos lui nenea Iaşa şi sărută-l! — o îndemnă Grunia.

— Mulţumesc! — zise Galocika şi se grăbi să-i întoarcă spatele.

Aruncîndu-i lui Vorobiov o privire plină de înţeles, Grunia se duse în bucătărie; fetiţa se pregătea să pornească în urma ei, dar Vorobiov o prinse şi o trase spre el. Îi era sufletul greu, dar în acelaşi timp îl compătimea pe copil, aşa cum o compătimea şi pe Grunia.

— Hai să fim prieteni, Galocika! — propuse el, făcînd o sforţare. — Eu o iubesc pe mama ta, pe bunicul tău şi pe tine şi vreau să trăim cu toţii fericiţi şi uniţi.

Galocika îl privi o clipă drept în ochi, apoi îşi lăsă capul în jos şi începu să-şi frămînte marginea şorţuleţului cu degetele, fără să scoată o vorbă. Era limpede că nu credea nimic din tot ceea ce-i spunea omul acela străin, care pretindea că o iubeşte mult, deşi nici n-o cunoştea bine şi care-i cerea să-i întoarcă dragostea; vorbele lui o puneau în mare încurcătură. Ştia din auzite că unii copii au părinţi vitregi, dar ea nu voia cu nici un chip să aibă un tată vitreg şi era geloasă pe mama ei — geloasă şi, în acelaşi timp, nemulţumită că în casa lor plăcută, unde totul îi era drag şi familiar, va intra un om străin, un necunoscut, care îşi închipuia că prezenţa lui avea să-i facă fericiţi pe toţi trei. Cu spiritul de observaţie caracteristic copiilor, ea observase de mult că între mama şi bunicul ei existau unele neînţelegeri şi îşi aducea aminte că, într-o seară, avuseseră o discuţie atît de aprinsă, încît se trezise din somn; îi răsunau şi acum în urechi hohotele de plîns ale mamei şi rîsul ei ciudat, amestecat cu lacrimi. Acum, totul îi era limpede şi, deşi îşi dădea seama că nu stă în puterea ei să schimbe lucrurile — dacă n-a izbutit bunicul să le schimbe, cum o să izbutească ea? — îşi mărturisea că-i este cu neputinţă să-l îndrăgească pe străinul ăsta. Ce-i dacă i-a adus jucării? Din partea ei, n-avea decît să nu-i aducă nimic.

— Tu o iubeşti pe mama ta, Galocika?

Fetiţa se îmbujoră la faţă gata să izbucnească în lacrimi, dar nu răspunse nimic.

— Mama e tare amărîtă şi se plictiseşte singură, Galocika. Noi o să avem grijă de ea şi o s-o iubim, da?

— Da! — răspunse Galocika, deşi nici prin gînd nu-i trecea să creadă că maică-sa e amărîtă şi că se plictiseşte cu ea şi cu bunicul. Grea şi plictisitoare era numai prezenţa acestui om străin, dar Galocika ştia că nu trebuie să spună tot ce gîndeşte şi, dorind să pună capăt unei discuţii atît de neplăcute, hotărî să fie întru totul de acord cu el.

Vorobiov simțea rezistența fetiței și asta îl necăjea, dar la gîndul că Galocika urma să devină copilul lui, se străduia din răsputeri să-i cîștige simpatia:

— Vrei să fim prieteni, Galocika?

— Da.

— O să-ți cumpăr jucării. Și, la iarnă, o să-ți cumpăr patine. Știi să patinezi?

— Nu-mi place să patinez.

— Dar cu sania îți place să te dai?

— Am sanie.

— Cînd s-o încălzi vremea, o să mergem să ne plimbăm cu barca. O să mergem și la teatru. La teatrul de păpuși. Ai fost vreodată la teatrul de păpuși?

Galocika clătină din cap:

— Bunicul spune că acolo sînt mi-crobi... Angină difterică și pojar.

Vorobiov era atît de uimit, încît nu mai știa ce să-i răspundă, dar Galocika adăugă răutăcioasă:

— Și scarlatină.

Dar chiar în aceeași clipă, o idee nouă își făcu loc în mintea ei.

— Dacă am să mă îmbolnăvesc, mama și bunicul n-o să mă dea la spital! — zise ea, vorbind repede, în timp ce ochii îi sclipeau de bucurie. — Au să lipească ușile cu hîrtie, așa cum au făcut la Jorjîk și, în afară de mama, nimeni n-o să aibă voie să vină la mine!

Se zmulse din mîinile lui și, pitindu-se cît ai clipi din ochi în colțișorul ei, luă o jucărie oarecare și începu să se joace de zor cu ea, ca să-i arate că e peste măsură de ocupată.

Vorobiov îi înțelese gîndurile și dușmănia fățișă a copilului îl jigni adînc. „Nu-i nimic; o să se obișnuiască!" îi spusese Grunia, care nu părea să dea prea multă importanță acestui lucru, dar deocamdată mititica se uita la el cu ochi plini de ură. Oare pe un copil ca ăsta poți să-l cîștigi cu jucării?

În cele din urmă, își făcu apariția și Efim Kuzmici. Era de o veselie nefirească și vorbea tot timpul, ținînd în mînă o sticlă înfășurată într-un ziar. Zîmbindu-i lui Vorobiov, Grunia începu să pregătească masa, în timp ce fetița își făcea

de lucru în colţişorul ei, fără să se atingă măcar de jucăriile cele noi. Pe faţa radioasă a Gruniei trecu, pentru o clipă, o umbră de tristeţe. Purtarea duşmănoasă a copilului o durea, dar nu putea să-i umbrească fericirea şi gîndurile ei continuau să zboare spre viitorul care îi apărea atît de luminos. „Nu-i nimic, pînă la urmă, totul o să iasă bine; pe un om atît de bun ca Iaşa nu se poate să nu-l iubeşti!"

Fetiţa căpătă de mîncare înaintea celorlalţi. Mînca în tăcere, fără să se uite la cei din jur şi fără să răspundă la glumele bunicului, iar funda ei de zile mari, pe care şi-o legase în creştetul capului, se legăna în răstimpuri, tristă parcă şi ea. Cînd Efim Kuzmici puse pe masă vinul şi bomboanele, ea refuză cu încăpăţînare să ia din bomboane.

Grunia o duse la culcare, dar nu trecu mult şi, din odaia vecină, răzbătură hohote de plîns, întrerupte din cînd în cînd de glasul mîngîietor al Gruniei.

Vorobiov sări în picioare, se apropie de uşă, apoi se întoarse la masă. Era foarte tulburat.

— Ce-o fi gîndit Grunia? — întrebă disperat Efim Kuzmici, întorcîndu-şi faţa de la Vorobiov. — Trebuia s-o pregătească încetul cu încetul, nu să i-o spună aşa, de-a dreptul!

După un timp, plînsul conteni şi Grunia ieşi din odaia copilului; ochii ei mai erau încă umezi de lacrimi, dar îi zîmbea lui Vorobiov cu un aer vinovat, încercînd să pară veselă, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Vorobiov dădu însă la o parte mîna ei mîngîietoare şi, înainte ca ea să-i fi înţeles intenţia, intră hotărît în odaia vecină şi închise bine uşa în urma lui.

Lampa mică de masă era umbrită de o carte şi în odaia cufundată în semiîntuneric nu se zărea decît perna albă, pe care se contura capul Galiei, cu ochii strălucitori şi atenţi.

— Uite ce-i, Galia, — începu Vorobiov, aşezîndu-se pe un scaun, alături de pat. — După cum înţeleg, tu nu mă vrei; nu vrei ca mama ta să fie veselă şi fericită, aşa-i?

Galia scoase un oftat, dar nu-i răspunse nimic.

— Dacă nu vrei ca mama ta să fie fericită înseamnă că n-o iubeşti.

Galia începu să spună ceva, dar se opri, aşa că Vorobiov îşi urmă vorba:

— Tu ai avut un tată. Un tată foarte bun. L-au omorît fasciştii. Noi toţi îl respectăm şi-i cinstim amintirea şi tu

trebuie să te gîndeşti mereu la el şi să fii mîndră de el, aşa cum sîntem cu toţii. Dar el nu mai este, iar mama ta trăieşte de multă vreme singură şi-i tristă şi necăjită.

— Dar eu? — ciripi Galocika. — Doar mă are pe mine!

— Mama ta învaţă şi munceşte. Cine s-o ajute? Cu cine să se sfătuiască? Tu eşti încă prea mică, iar bunicul e bătrîn. Mama e tînără şi veselă şi vrea să aibă un prieten, un tovarăş de viaţă. Înţelegi?

Fetiţa continua să tacă.

— Nu mai eşti mică, Galia, — urmă el, — acum poţi să gîndeşti, să înţelegi şi să iei şi singură o hotărîre. Aşa-i? Ai să-i spui mamei ce-ai hotărît. Eu nu vreau să mai vin aici împotriva dorinţei tale!

Se ridică să plece, dar fetiţa îi strînse deodată mîna, ca şi cum ar fi vrut să-l oprească şi, aplecîndu-se, văzu pe feţişoara ei palidă expresia unei suferinţe mature. Avea în faţa lui un om, un om, ce-i drept, încă mititel şi naiv, dar care avea totuşi o lume a lui, o lume de simpatii şi de antipatii, de gusturi şi de cerinţe, legate nu numai de cele cîteva jucării, ci de însăşi viaţa. Şi acestui omuleţ uluit, în loc să-l cucerească treptat cu dragostea şi cu experienţa lui, el îi cerea un răspuns imediat.

Vorobiov se aplecă, mîngîie părul moale şi mătăsos al copilului, îi sărută ochii umezi şi îi şopti cu glasul schimbat de emoţie:

— Ai să vezi ce bine o să fie, prostuţă mică!

Fetiţa oftă lung, apoi îşi strînse pleoapele, ca să-şi oprească lacrimile. Simţea că-i gata să izbucnească în plîns şi că-i vine să spună: „Ei, hai, vino la noi!" Pentrucă acum căpătase mai multă încredere într-însul, o încredere care îşi avea izvorul nu atît în spusele lui cît în glasul schimbat cu care îi vorbise.

Grunia şi Efim Kuzmici ascultau la uşă. Cînd Vorobiov se ridică de pe scaun, se traseră cîţiva paşi îndărăt şi se aşezară din nou la masă, uitîndu-se unul la altul, stingheriţi, neştiind ce să spună acestui om, pe care îl aşteptau dintr-o clipă într-alta.

Vorobiov intră în odaie, clipind des din ochi din pricina luminii prea vii în comparaţie cu cea din dormitor. Se aşeză obosit la masă şi ceru cu un glas în care se simţea tristeţea:

— Dă-ne să mîncăm ceva, Grunia! Şi hai să bem pentru familie! Pentru familia noastră!

Efim Kuzmici ciocni paharul cu el şi bău pe nerăsuflate.

— Eşti un om drept, Iakov!

— Dar dumneata ce credeai? Că sînt strîmb? — îi răspunse Vorobiov.

Deşi gluma era destul de stîngace, Grunia începu să rîdă. Era mai liniştită decît ei. Fusese de ajuns ca Vorobiov să vină să se aşeze alături de ea, pentru ca să trăiască din nou senzaţia aceea de calm şi de triumf pe care ţi-o dă fericirea şi care te face să vezi totul în culori deschise. Mîinile ei harnice trebăluiau pe masă, căutînd, de fiecare dată, să le atingă pe ale lui Vorobiov, să-i atingă umerii puternici şi să-i mîngîie în treacăt părul scurt şi răvăşit.

— Îţi place asta? Nu doreşti puţin muştar? Sau poate că ai nevoie de sare sau de piper? — îi oferea ea mereu, căutînd să-şi întipărească în minte toate gusturile şi obiceiurile acestui om, pe care, la urma urmei, îl cunoştea atît de puţin.

Cît despre Vorobiov, înghiţea distrat tot ceea ce i se oferea, presărînd bucatele cu sare şi piper atunci cînd i se întindea sarea sau piperul şi ciocnind paharul cu Efim Kuzmici, care nu uita să i-l umple cu vin ori de cîte ori se golea. Gîndurile lui zburau la fericirea spre care năzuise atîta vreme fără nici un rezultat şi care venise atunci cînd se aştepta mai puţin la ea. Dar fericirea asta nu arăta de loc aşa cum şi-o închipuise el şi poate că la drept vorbind, nici nu exista, ci trebuia de-abia să fie cucerită. Deocamdată, îl aşteptau obligaţii şi răspunderi fără număr, iar singurul său sprijin era această femeie care îl iubea şi care era gata să făurească, împreună cu el, fericirea mult aşteptată, dar care, desigur, că nici nu-şi dădea seama pe ce drum lung şi anevoios vor trebui să-şi poarte paşii ca să ajungă acolo.

12

Căsuţa lui Efim Kuzmici se ridica singuratică la marginea locului viran, unde, înainte vreme, se înghesuiau unele într-altele căsuţe de lemn ce semănau între ele ca două picături de apă: fiecare cu grădiniţa ei de flori şi de zarzavat şi

cu cişmelele în jurul cărora gospodinele se adunau cu căldările, ca la ţară. Acest colţişor din vechiul cartier al oraşului fusese distrus în timpul războiului, şi dacă terenul viran „prinsese viaţă", asta se datora numai tineretului. Fuseseră ridicate porţi pentru fotbal, între copaci se legănau plase pentru voleibal şi se amenajaseră terenuri de joc.

Nemirov şi Didenko stăteau în mijlocul locului viran şi cercetau totul în jur cu o privire de gospodari încercaţi.

— O să-l mute oare şi pe Kuzmici?

— Deocamdată, nu, însă, conform planului, acolo o să fie terenurile de sport.

— Ce să-i faci? — zise Nemirov, uitîndu-se cu părere de rău la căsuţă. — Bătrînul s-a obişnuit cu ea, dar căsuţa e şubredă şi aşa, stingheră, ar arăta caraghioasă... Nu crezi c-ar fi cazul să-l lăsăm pe bătrîn să-şi aleagă singur altă locuinţă?

— Ba da! Şi te asigur că n-o să aibă nimic împotrivă să se mute, acum, cînd i s-a înmulţit familia.

— Vorobiov al tău a luat o femeie frumoasă.

— Nici el nu-i urît.

In faţa căsuţei Klementievilor, dincolo de locul viran, se înălţau „casele noi", clădirile de locuit ale uzinei, construite înainte de război. Soarele în asfinţit îşi revărsa razele în ferestrele lor, înveselind zidurile mohorîte cu lumina lui caldă şi trandafirie, dar Grigori Petrovici le privi fără plăcere.

— Ce construcţie lipsită de gust! Mă mir cum a fost aprobat un astfel de proiect! — zise el. — Eu l-aş fi luat de guler şi l-aş fi dat afară din uzină pe arhitectul acela!

Incercă să-şi amintească cine era director al uzinei pe vremea cînd fuseseră construite casele astea şi îl ocărî, în gînd, pe vinovat. «Iţi dai seama îndată că nu-i un om cu vederi largi. E limpede că nu l-a interesat decît suprafaţa şi numărul de locuinţe şi n-a făcut decît să-i grăbească pe constructori, fără să-i pese de calitate. Nu, acum lucrurile se vor petrece cu totul altfel. Arhitecţii şi-au dat seama că clientul este un om cu planuri vaste şi au prins dintr-odată gust de lucru, iar „antreprenorii" şi-au mai lăsat nasul în jos... Ciudaţi oameni! După ei, clădirile pot fi construite şi fără lift; cît despre frigider, au încercat să ne convingă că frigiderul e o invenţie inutilă şi atîta tot».

— Să ştii însă un lucru, Nikolai Gavrilovici! — i se

adresă el lui Didenko. — Trebuie să ne ţinem tari pe poziţie şi să nu admitem nici o repartizare peste plan, ca să ne ferim de orice aglomeraţie! Fiecare cu locuinţa lui separată, cu tot confortul: baie, frigider, bucătărie cu gaze, telefon... Vezi? Nici de telefon n-am uitat! Şi ştii de ce n-am uitat? — urmă el zîmbind. — Să vezi: intru ieri într-un magazin alimentar şi peste cine crezi că dau acolo? Peste Voronkov. Maistrul fierar vorbea la telefon şi invita pe cineva la teatru, pe un ton foarte duios. Mie, parcă mi s-a luminat mintea — oare noile locuinţe sînt prevăzute şi cu telefon? Ei nu, mi-am zis eu, n-am să las lucrul ăsta aşa, în voia soartei! Dacă construiesc case pentru oamenii mei, apoi înţeleg să fie case, nu glumă! De ce să fii nevoit să alergi la un telefon public ca să fixezi o întîlnire, cînd poţi foarte bine să stai la tine acasă întins pe divan, să pui receptorul la ureche şi să vorbeşti pînă te plictiseşti? !

Didenko zîmbi, gîndindu-se la vorbele lui Nemirov: „Construiesc pentru oamenii mei", dar nu spuse nimic. Era mulţumit şi de şedinţa care se terminase nu de mult şi la care fuseseră luate în discuţie proiectele noilor locuinţe, şi de comportarea pe care directorul o avusese la şedinţă.

— In aceste locuinţe, oamenii trebuie să se simtă ca în comunism! — îl întrerupsese tăios Nemirov pe „antreprenor". — Noi vrem construcţii cu care să nu ne fie ruşine!

Nimic de zis, Grigori Petrovici a dat dovadă de idei îndrăzneţe şi a arătat că se pricepe să pună problema pe plan statal! Ce ţi-e şi cu omul ăsta! Nici nu apuci bine să te superi pe el pentru vreo greşeală pe care i-ai descoperit-o şi nu poţi s-o treci cu vederea şi afli că există, în schimb, nenumărate probleme pe care le rezolvă cu măiestrie, dînd dovadă de un spirit organizatoric atît de uimitor, încît, fără să vrei, îi treci cu vederea toate lipsurile. Din ziua în care Grigori Petrovici se hotărîse să înzestreze cea dintîi turbină cu regulatorul cel nou, Didenko avea faţă de el un sentiment de admiraţie, de dragoste chiar, şi îşi dădea seama că, în urma acestei hotărîri îndrăzneţe, directorul îşi atrăsese dragostea şi respectul întregului colectiv al uzinei. Chiar şi şedinţa de astăzi fusese o dovadă grăitoare a acestui fapt. E drept că nevoia de locuinţe noi pentru muncitorii uzinei era atît de acută, încît, uneori, erai înclinat să crezi că nu are nici o importanţă cum vor arăta aceste locuinţe, ci numai dacă vor fi gata

în curînd, fie şi fără lift, frigider şi telefon! Nemirov însă nici nu putea să conceapă o asemenea perspectivă şi la şedinţă izbutise să-şi impună părerile, în ciuda planurilor dinainte stabilite.

Directorul îşi exprimase dorinţa ca, îndată după şedinţă să facă o plimbare pe terenul viran pe care urmau să se construiască, în anul următor, locuinţe înconjurate de verdeaţă şi fîntîni arteziene şi asta îi făcuse plăcere lui Didenko. Inseamnă că voia să vadă lucrurile la faţa locului, pentru ca să-şi poată închipui mai bine cum va arăta totul.

— Nu-i rău, dar ce te faci cu cutiile astea? Mi-e că ne strică toată treaba!

— Nu-i nimic, ne mai putem servi încă de ele! — răspunse Didenko. — Orăşelul constructorilor de turbine! Cînd se vor crea spaţii verzi pe toată suprafaţa asta, căsuţele cele vechi se vor integra şi ele în ansamblu.

Spunînd aceste cuvinte, Didenko se miră fără voie: era prima oară cînd, vorbind despre aceste căsuţe, le numea, în ciuda obiceiului din uzină, „căsuţele cele vechi". Nu mai încape îndoială că, în curînd, această noţiune va fi popularizată şi va prinde!

— Hai să ne plimbăm puţin! — propuse Didenko.

Nemirov dădu drumul şoferului să se întoarcă la uzină şi se îndreptară spre bulevard. După ce făcură cîţiva paşi, se opriră o clipă să privească în urmă, spre terenul viran. Terenul era departe de a fi frumos, dar ei nu vedeau asta. Ochii lor priveau spre viitor şi li se părea că văd aevea căsuţele cele noi, cu balcoane şi ferestre mari, împodobite cu perdeluţe de tul, prin care străbăteau lumini primitoare.

— La întîi ale lunii, au să înceapă să aducă materialele, — zise Nemirov, — şi să ştii că am de gînd să mă ţin de capul lor zi şi noapte, numai ca să nu se lase pe tînjeală...

— Cu alte cuvinte, n-ai să-i slăbeşti pînă n-au să fie gata locuinţele! — îl corectă Didenko.

— Intocmai! — încuviinţă vesel Nemirov. — Eu nu înghit tărăgăneala! Ştii ceva, Nikolai Gavrilovici? Hai să mergem la mine să stropim acest început cu un pahar de vin, ca nu cumva să se usuce! Te pomeneşti că o găsim şi pe Klava acasă. O chemăm şi pe Katiuşa ta şi mai stăm puţin de vorbă. Ne mai odihnim şi noi.

Klava nu era acasă şi Grigori Petrovici se apucă s-o caute

prin telefon. Ca de obicei, seara era greu s-o găseşti : cei de la secţia de planificare te sfătuiau să dai un telefon la direcţie ; la direcţie, ţi se spunea să încerci la comitetul de partid ; la comitetul de partid, ţi se răspundea că a fost pe acolo cu puţin timp înainte, dar poate că e la inginerul şef, iar acesta îţi confirma : „Da, a trecut pe aici, acum cîteva minute..."

— De cîtva timp, e tare ocupată ! — observă Nemirov pe un ton morocănos, punînd receptorul în furcă. — N-o văd aproape de loc.

— Da, cei din uzină luptă din răsputeri ! — confirmă Didenko. — Bravo lor ! Brianţev se zbate ca pe o tigaie încinsă, iar oamenii îl zoresc şi mai mult.

Nemirov se înveseli. Nu, n-avea de ce să-şi facă griji ! Klava e ocupată şi atîta tot. Ar fi vrut să-l întrebe pe Didenko cum merg lucrurile pe acolo, dar nu voia să-i arate că soţia lui nu-i spune mai nimic din cele ce se întîmplă la ei, în uzină. Tare ar fi dorit să ştie cum se mai simte grăsanul !

Didenko ridică şi el receptorul. Deşi nu ştia încă ce i se va răspunde la celălalt capăt al firului, faţa lui se lumină de un zîmbet duios şi ironic în acelaşi timp. Ce-o fi făcînd acum Katia — Katiuşa lui ?

Cu o seară înainte o găsise plîngînd. Stătea întinsă pe pat şi plîngea cu hohote, iar cînd o întrebase ce-i cu ea, începuse să plîngă şi mai tare. In cele din urmă, îi mărturisise că cei de la consiliul pedagogic îi trăseseră „o săpuneală" straşnică :

— M-au lăudat ei ce m-au lăudat şi deodată... — povestise ea printre sughiţuri, — au început să mă critice : „Pe tovarăşa o pasionează prea mult materialul demonstrativ !" „Tovarăşa Didenko încearcă să-şi cîştige o popularitate ieftină printre copii..." „Tovarăşa ştie să trezească interesul copiilor pentru geografie, dar nu caută să le dea cunoştinţe concrete..." şi aşa mai departe.

Didenko încercase în fel şi chip s-o liniştească. „De ce vezi lucrurile aşa ? îi spusese el timid. La urma urmei, poate că există şi un miez de adevăr în critica asta...

— Ei şi ce-i dacă există ? — strigase Katia, izbucnind din nou în plîns. — Crezi poate că asta mă face să mă simt mai fericită ? Auzi... să mă facă de rîs în faţa întregului colectiv !...

Didenko încercă să-i amintească că, în urmă cu cîtva timp venise acasă necăjit şi Katia, în loc să-l consoleze, îşi bătuse

joc de dînsul. „Ce-ar fi să ne văităm împreună?" îi propusese dînsa. Dar acum, ea nici nu luă în seamă gluma lui şi-i strigă printre lacrimi:

— Ce te compari tu cu mine? Tu eşti activist de partid şi dacă-i înveţi pe alţii să-şi facă autocritica, trebuie să ţi-o însuşeşti şi tu... Dar eu nu pot, înţelegi, nu pot să îndur una ca asta! Doar m-au criticat de faţă cu toţi!...

De astă dată, Katia, era mai veselă; totuşi, glasul ei răsuna altfel ca de obicei: vorbea ca la şcoală.

— Katiuşa, eu sînt la Nemirov. Vino şi tu!

— Am să vin, Kolea, dar ceva mai tîrziu, pentru că au sosit nişte tovarăşe să mă vadă.

— Ebro, Tajo, Guadalquivir?

— Exact!

Aşadar, prietenele ei, geografele, se adunaseră să discute despre şedinţa consiliului pedagogic. Didenko făcea haz de ele repetînd poreclele date de eleve: „Sena — Loara — Ronul — Garona — Ebrul — Tajo — Guadalquivir!" Bieţii inspectori şi directori de studii! Bine că nu-s de faţă să audă ce se vorbeşte pe socoteala lor! Katia se conduce după un principiu: pe copii trebuie să ştii să-i antrenezi, spune ea, şi atunci, cunoştinţele de care au nevoie se întipăresc, fără nici o greutate în mintea lor. Dealtfel, Didenko era şi el de aceeaşi părere şi se mîndrea cu popularitatea Katiei printre şcolari, fiind gata să recunoască oricînd că toţi aceşti inspectori şi directori de studii, pe care nu-i văzuse în viaţa lui, sînt nişte oameni pedanţi şi reci ca un sloi de gheaţă.

— Ce să-i faci? Trebuie să le aşteptăm pe furnicile noastre! — zise Didenko, aşezîndu-se într-un fotoliu şi închizînd ochii pentru o clipă.

Era tîrziu şi începea să se simtă obosit. Urmărindu-l cu privirea pe Nemirov care se învîrtea în jurul aparatului de radio, îşi spunea că dacă acest om inteligent şi talentat, care-i era atît de drag, n-ar fi săvîrşit în ultimul timp o greşeală atît de serioasă, ar avea poate mai multă răbdare să discute acum cu el despre tot felul de lucruri. Da, greşeala era serioasă, cu atît mai serioasă cu cît directorul se încăpăţîna să n-o ia în seamă şi Didenko se gîndi că venise momentul să stea de vorbă cu el, pe faţă, pentru ca lucrurile să nu se învechească.

Grigori Petrovici prinse la aparat un program muzical şi se aşeză şi el într-un fotoliu, în faţa lui Didenko. Îşi aprin-

seră amîndoi cîte o ţigară. Aveau toate motivele să fie bine dispuşi: izbutiseră, în sfîrşit, să accelereze ritmul construcţiilor de locuinţe! Cît despre Nemirov, mai avea şi un alt motiv care îl făcea să se simtă fericit: după cît se pare, Klava lui muncea din răsputeri şi de aceea venea acasă atît de tîrziu...

— Aşadar, îl zoresc şi pe Saganski? — întrebă Nemirov într-o doară şi rîse. — Dacă îl trec năduşelile pe un om care este „visul" directorului ambiţios, atunci trebuie să fragă şi directorul?

— Da, aşa se cuvine! — zise zîmbind Didenko. — Aşa că Grigori Petrovici, te sfătuiesc să nu-ţi doreşti un organizator de partid îngăduitor. Cînd ai de-a face cu oameni îngăduitori, nu-ţi mai vezi capul de griji!

— Eu cred că asta e în funcţie de director...

— Saganski nu-i un director rău şi, totuşi, nu mi-ar place să lucrez cu el. Ai observat ce isteţ e şi ce bine ştie să se descurce în orice împrejurare? Se sucеşte şi se învîrteşte de o sută de ori în jurul problemei, dar nu-ţi spune niciodată pe faţă da sau nu.

— Cu alte cuvinte, eu sînt mai bun?

Nemirov pusese întrebarea pe un ton glumeţ, dar era limpede că îl interesa răspunsul lui Didenko. Vechile lor neînţelegeri dispăruseră, dar, din cînd în cînd, tot li se mai întîmpla să aibă vreun conflict — dealtfel problemele pe care le aveau de rezolvat în ultimul timp erau atît de gingaşe, încît trebuia să umbli cu ele cu băgare de seamă, aşa cum umbli cu un explozibil.

— Nu ştiu! — răspunse Didenko pe un ton serios, uitîndu-se pe sub sprîncene la faţa încordată a directorului. — Zău, nu ştiu! — repetă el, după o clipă de tăcere.

Şi, pe neaşteptate, aşezîndu-se mai comod în fotoliu, începu să discute pe un ton aprins:

— Ştii ceva, Grigori Petrovici? Hai să vorbim deschis! Poţi să-mi spui şi mie de ce tărăgănezi lucrurile şi de ce te eschivezi de la problema planificării? Crezi, poate, că eu nu-mi dau seama că faci pe vicleanul, că nu spui întotdeauna ce gîndeşti şi că încerci să arunci praf în ochi? Te asigur că văd şi că înţeleg totul!

Deşi era tulburat, Grigori Petrovici se stăpîni şi răspunse calm:

— „Faci, pe vicleanul, te eschivezi...“ — Frumoase calificative, nimic de zis! — Se opri o clipă, apoi își urmă vorba pe un ton mai aspru: — Îmi ceri să rezolv problemele fără să țin seama de nimic? Ei bine, țin să-ți spun că n-am de gînd să procedez așa! La urma urmei sînt director și îmi asum întreaga răspundere a acestor probleme.

— Tu hotărăști, Grigori Petrovici, și nimeni n-o să-ți încalce autoritatea, dar, în ceea ce privește răspunderea, nu răspunzi singur. Și fabricarea turbinelor nu te interesează numai pe tine. Nimeni nu-ți cere să rezolvi problemele fără să chibzuiești, dar asta nu-i totuna cu a tărăgăna lucrurile la nesfîrșit!

Abia stăpînindu-și enervarea, Nemirov răspunse pe un ton și mai calm:

— Cum adică? După cîte știu, Kașirin a primit dispoziția să studieze mai atent problema, iar în ce mă privește, n-am refuzat sarcinile pe care mi le-a trasat comitetul de partid. Acum, nu ne mai rămîne decît să ne gîndim serios la formele pe care urmează să le facem. Asta-i tot! De ce să facem din țînțar armăsar?

Se apropie de aparatul de radio și, răsucind un buton întări emisiunea. Se transmitea o operă bine cunoscută, dar Grigori Petrovici nu-și putea aminti care anume. Ascultînd vocile cîntăreților, încerca să-și explice de ce nu era de acord cu planificarea internă a activității uzinei, pornind de la rezultatele muncii fruntașilor. În uzină, nu exista un singur om care să nu se frămînte în legătură cu această problemă și să nu ceară rezolvarea. ei și lucrul era lesne de înțeles: într-adevăr, a planifica munca la toate cele patru turbine deodată însemna, de fapt, a planifica producția întregii uzini. Era cea mai bună soluție, dar ea te obliga să scrii negru pe alb: patru turbine pînă la 1 octombrie. Cea de-a doua la 1 iulie, cea de-a treia la 15 august și așa mai departe. Ia încearcă numai să nu le livrezi la termen! Dar poți oare garanta că n-ai să întîrzii cu nici una? Și chiar dacă izbutești să predai primele două la timp, ce te faci dacă întîrzii cu celelalte? Nu, asta înseamnă pur și simplu să te pui singur la ham...

— Ce-o fi asta, Nikolai Gavrilovici? Nu-ți amintești?

— „Cneazul Igor“, — mormăi Didenko și, apropiindu-se de aparatul de radio, învîrti butonul pînă ce muzica deveni mai mult o șoaptă. — Ascultă, Grigori Petrovici! Noi nu sîn-

tem copii. Planificarea unică este un lucru necesar! La comitetul de partid s-a vorbit despre asta destul de răspicat, nu-i așa? Și, după cîte știu, s-a luat o hotărîre și anume: „Să se pună problema necesității acestei planificări în fața direcției..." Așa-i? Și tu, singurul șef care rezolvă aceste probleme, n-ai protestat de fel, ci ai votat împreună cu ceilalți și ai făcut o singură obiecție: „Trebuie să lucrăm, să ne gîndim..." Ei bine! Cine vă împiedică să lucrați și să vă gîndiți? Nu te întreb acum de ce n-ai venit să ne ceri sprijinul, deși sînt sigur că activul de partid ar fi fost gata să te ajute și să-ți dea un sfat — ești liber să rezolvi lucrurile singur sau împreună cu aparatul tău de conducere, dar aș vrea să știu: ce ai întreprins tu de cînd ești director? De la ședința comitetului de partid au trecut zece zile și carul tot nu s-a urnit din loc. Kașirin nici gînd n-are să se miște, iar tu ai aerul că nu știi nimic despre hotărîrea care s-a luat... Ce, vrei să spui că nu-i așa?

Nemirov zîmbi forțat:

— De ce te grăbești să mă judeci așa? I-am dat indicații lui Kașirin. O să ne gîndim, o să găsim formele...

— Forme și iar forme! — strigă mînios Didenko. — Forme se găsesc ele atunci cînd oamenii vor să le găsească! Ție însă, îți lipsește bună-voința! Tu cauți de fiecare dată să ocolești discuțiile despre planificare și le ocolești pentru că a introduce în plan predarea înainte de termen, înseamnă să-ți tai toate căile spre retragere. Ți-e frică să adopți această soluție, pentru că, te gîndești că, în cazul unei întîrzieri, n-or să mai fie de nici un folos cuvintele tale frumoase! Despre asta-i vorba, Grigori Petrovici! De ce să nu spunem lucrurilor pe nume?

Ședeau unul în fața celuilalt, deopotrivă de enervați și de mîhniți.

— In concluzie, sînt un om nehotărît, un adept al jumătăților de măsură? — întrebă Nemirov ironic. — E prima oară cînd mi se aduce o astfel de învinuire. Sînt obișnuit să fiu criticat, pentru că sînt prea dur și prea exigent și pentru că uneori iau măsuri prea îndrăznețe, așa că am motiv să mă mir. Am trecut prin multe în viața mea, dar așa ceva nu mi-a fost dat să aud.

— Iar eu aș fi fost mai mulțumit să nu am niciodată prilejul să spun toate astea! — îi răspunse Didenko, fără să cedeze.

— La naiba! — strigă Nemirov, schițînd un gest cu mîna.

— Dacă masa aceea ar fi fost mai aproape, aş fi trîntit cu pumnul în ea, de ar fi sărit în sus toate călimările. La naiba! Oare nu ştii că fac tot, absolut tot ce-mi stă în putinţă pentru ca turbinele să fie livrate înainte de termen? Trebuie să-ţi repet că lucrez zi şi noapte la această problemă? Că aceste turbine sînt, pentru mine, o chestiune de onoare?

Didenko îi răspunse pe un ton neobişnuit de calm:

— Eu şi iar eu! Parcă numai de tine ar fi vorba aici! De ce n-ai încredere în colectiv, Grigori Petrovici? Sau poate crezi că ai să poţi duce lucrurile la bun sfîrşit şi fără ajutorul colectivului, numai pentru că eşti energic şi te bucuri de autoritate?

— Vezi bine că sînt în stare, cu condiţia să nu mi se pună beţe-n roate! — strigă Nemirov mînios şi, întorcîndu-se cu spatele la Didenko, răsuci din nou butonul aparatului de radio. În odaie răsună pe dată un glas plin de voioşie:

Şi m-aş pricepe să trăiesc,
Nicicînd să nu mă amărăsc!

„La naiba! Nu prea îmi vine mie să cred că ai fi ştiut să trăieşti aşa cum spui, fără să te amărăşti, dacă ţi-ar fi stat cineva pe cap cum îmi stă mie... La urma urmei, ce vrea Didenko? Cînd îl auzi vorbind aşa, îţi vine să crezi că eşti un incapabil care nu ştie să se descurce fără ajutorul altora. Mă rog, poate că Brianţev nu-i tocmai omul potrivit, — ce-i drept, e cam molatic; în schimb, cu Didenko ţi-ai găsit naşul. Să aibă grăsanul de Saganski un organizator de partid ca el, sînt sigur c-ar da jos, dintr-odată, zece kilograme... Cel puţin, dacă ai putea să te certi cu el în voie! Dar cum să te cerţi cu un om cu care trebuie să colaborezi? Ar însemna ca unul din noi să plece şi asta tocmai acum, într-un moment atît de important pentru uzină!"

— Ştii ceva, Nikolai Gavrilovici? Eu zic că n-are nici un rost să ne certăm. Slavă domnului, nu sînt un laş şi nici nu mi-e frică de răspundere. Tu poate că nu eşti de părerea asta, dar atunci ia să-mi spui: cine a hotărît înlocuirea regulatorului la prima turbină? Dacă nu mă-nşel, eu, nu altul! Kotelnikov n-ar fi îndrăznit niciodată să vină cu o astfel de propunere, şi ţie nici prin cap nu ţi-a trecut aşa ceva.

— Intreaga uzină a prețuit hotărîrea ta, Grigori Petrovici. Și comitetul raional, și comitetul orășenesc... Nu-ți dai seama cît te respectă oamenii pentru această hotărîre! Cît privește însă planificarea, domnește impresia că ți-a fost frică, și oamenii n-au întîrziat s-o simtă.

— S-au poate c-o fi încercat cineva să le-o sugereze! — întrebă Nemirov printre dinți.

— Nu cumva mă bănuiești pe mine? Hai, spune pînă la sfîrșit!

Nemirov începu să se plimbe prin odaie, fără să răspundă. Aruncîndu-și ochii pe fereastră, zări afară, în strada învăluită în umbra amurgului, o femeie care mergea cu pași repezi. Să fie Klava? Nu, nu-i ea. Dar ce rost are toată cearta asta cu Didenko? Ar fi trebuit să se stăpînească, pentru ca lucrurile să nu ajungă niciodată aici. Cine știe, dacă asta n-o să aibă urmări asupra situației din uzină, mai ales că joi va avea loc adunarea de partid pe întreaga uzină. Va trebui să raporteze despre îndeplinirea planului tehnico-organizatoric și desigur că Didenko se va pregăti dinainte, în vederea luptei. O să-l atragă și pe Raskatov... Ce-ar fi să plece miercuri la Moscova și să-l roage pe Alexeev să țină raportul?

Deodată, Nemirov auzi în spatele lui șase țîrîituri, cînd lungi, cînd scurte, ale discului de la telefon. Cui i-o fi telefonînd oare?

— Katiușa? N-ai plecat încă? Foarte bine! Așteaptă-mă că vin și eu acasă.

Apoi auzi țăcănitul receptorului pe furca aparatului. Se întîlniseră ca să sărbătorească viitoarea construcție de locuințe și, în loc să stea de vorbă în tihnă, ca „în familie", se luaseră la ceartă. Urîtă treabă!

Didenko trase fotoliul la o parte și începu să se plimbe prin cameră. Ce să-i spună directorului înainte de a pleca acasă? De-abia acum își amintise de ședința care urma să aibă loc joi...

— Uite ce-i, Grigori Petrovici! Noi doi n-avem de ce să ne certăm, dar joi, la ședință, nu prea îmi vine să cred că ai să poți trece sub tăcere toate problemele astea; nu de alta, dar or să aibă grijă oamenii să-ți amintească de ele.

— De ce să exagerăm, Nikolai Gavrilovici? — răspunse Nemirov, împăciuitor. — E drept că lucrurile sînt destul de complicate și trebuie să le întorci de o sută de ori pe o față

şi pe alta, dar ăsta nu-i un motiv să te superi. Ce ţi-a venit aşa, dintr-odată, să pleci?

— Păi, e tîrziu.

Se despărţiră prieteneşte, fiecare din ei căutînd să-şi înăbuşe supărarea.

— Vii la mine odată la o sută de ani şi atunci stai ca pe jăratic. Zău dacă înţeleg ce-i cu tine!

— Ce să-i faci? Doar vezi şi tu: nici nu ne-am aşezat bine pe scaun şi ne-am şi luat la harţă! Ei, rămîi cu bine!

— Umblă sănătos!

Inchizînd uşa în urma organizatorului de partid, Grigori Petrovici deschise larg fereastra: fumaseră mult şi voia să aerisească puţin încăperea, înainte de sosirea Klavei. Afară sufla un vînt rece şi odaia se răci într-o clipă. Ce mult întîrzie Klava! Numai de ar fi avut grijă să se-mbrace mai gros azi dimineaţă!

— Nu ştii, Elizaveta Petrovna, Klava şi-a luat paltonul?

— Vai de mine! Mi se pare că nu şi l-a luat!

Şi într-adevăr, paltonul se afla în vestibul, agăţat pe cuier! Ce-ar fi să-l ia şi să pornească în întîmpinarea Klavei?

In timp ce se gîndea dacă să mai plece sau nu, spunîndu-şi că, la urma urmei, s-ar putea întîmpla să n-o întîlnească pe Klava, zări în buzunarul paltonului colţul unui plic. Se întoarse repede să vadă dacă Elizaveta Petrovna mai e acolo şi îl trase afară. Scrisoarea purta adresa uzinei şi era de ajuns să te uiţi la slovele pline de înfloriturî, ca să-ţi dai seama că expeditorul e un trîndav... Plicul nu era desfăcut. Se vede că Klava îl pusese în buzunar cu gîndul să-l desfacă acasă şi uitase de el... Sau poate că dorea să citească scrisoarea într-un moment de singurătate?

Grigori Petrovici ar fi vrut să rupă plicul şi să citească scrisoarea, dar se stăpîni. N-avea nici o îndoială asupra persoanei expeditorului. Nu de mult zărise, în secţia turbine, un bilet scris de Garşin — acelaşi scris obraznic, cu înfloriturî.

Vîrînd plicul nedesfăcut înapoi, în buzunar, Grigori Petrovici închise fereastra, pentru ca odaia să nu se răcească prea tare, apoi se aşeză pe pervaz şi rămase pe gînduri. Aşadar, Garşin continuă să se gîndească la Klava şi-i scrie scrisori... şi nu i le trimite acasă, ci la uzină! Ce-i drept, Klava nu s-a grăbit să desfacă scrisoarea, dar asta nu înseamnă nimic. Cu

siguranță că lucrul o tulbură. Dealtfel, de cîtva timp, relațiile dintre ei sînt cam încordate. Degeaba! Nu mai e ce-a fost...

Începu să se plimbe din nou prin odaie, gîndindu-se la cearta pe care o avusese cu Didenko și pe care ar fi trebuit s-o evite. Toate se adunau pe capul lui. Sau poate că își pierduse într-adevăr încrederea în sine și curajul pe care le avusese odinioară?

Întreaga lui ființă se împotrivea acestei planificări interne pe întreaga uzină, pe bază de angajamente... La urma urmelor, de ce era atît de pornit împotriva acestei idei? Voia să-și lase o „portiță de scăpare" și totuși, cînd judeca lucrurile mai adînc, își dădea seama că dorința lui e absurdă — doar planificarea este un lucru necesar pe care n-ai cum să-l ocolești. De aceea și Liubimov ar fi dorit să poată lucra fără termene precise, și fără gălăgie, dar nu stă scris nicăieri că el, Nemirov, trebuie să se conducă după ideile lui Liubimov! Atunci, cum să-și explice această încăpățînare? Doar nu avea de gînd să dea înapoi. Dar nu, aici nu era vorba de încăpățînare — nu vedea folosul acestei inovații și atîta tot. Avea și așa destule griji... Și Klava n-a venit încă! La urma urmei ce treabă are la uzină pînă la zece seara? Și scrisoarea aceea... Era curios să vadă dacă o să-și amintească de ea! Oare o s-o citească de față cu el sau o să se retragă la ea în odaie? Poate că ar fi mai bine să-i spună de-a dreptul: „Uite, Klava, ai uitat o scrisoare în buzunarul paltonului; nu vrei să vezi de la cine e? Ce scris tîmpit..." O să-i mărturisească oare de la cine a primit-o? Te pomenești că și acum e împreună cu Garșin!...

Aruncîndu-și ochii pe fereastră, o zări însă deodată pe Klava în capătul străzii. Dar ce-o fi cu ea? Pășește încet cu capul în jos și pare atît de cufundată în gînduri, încît ai crede că nici nu vede unde pune piciorul. Nici frigul nu-l simte. Și n-are pe ea decît un taior subțire!

Grigori Petrovici luă paltonul din cuier și ținîndu-l strîns pentru ca blestemata aceea de scrisoare să nu cadă din buzunar, se grăbi s-o întîmpine.

În clipa aceea, Klava se gîndea într-adevăr la scrisoarea pe care o primise. Nu uitase de ea, ci, pur și simplu, nu voise s-o citească, iar dacă atunci cînd îi fusese înmînată nu s-ar fi aflat în jurul ei atîția oameni, ar fi rupt-o în bucățele. Așadar, Garșin nu se mulțumise doar cu faptul să-i telefoneze, ci se hotărîse să-i și scrie... „A doua oară, n-am să te mai pierd! îi

spusese el la telefon. Am să merg de-a dreptul!" Ea însă îi răspunsese printr-un „Nu!" categoric şi închisese telefonul. Din ziua aceea, Garşin îi telefona mereu sau se plimba pe sub ferestrele uzinei, iar acum începuse să-i şi scrie. În seara aceea, în timp ce dansase cu ea, îi spusese că, din cauza ei, îşi ratase toată viaţa. „Dacă nu te-aş fi pierdut, îi mărturisise el, aş fi fost poate un om mai bun, mai inteligent, mai energic. De-abia acum înţeleg că am trăit ca un egoist..." Şi, deodată, această scrisoare... Aşadar, Garşin nu s-a schimbat între timp, ci a rămas acelaşi om egoist dintotdeauna. O iubea într-adevăr sau voia cu tot dinadinsul s-o cucerească? Nu, se pare că o iubea şi lucrul ăsta îi făcea plăcere... Nu putea să uite nici acum umilinţa pe care o îndurase odinioară, întîmplarea aceea îi lăsase un gust amar. Acum, totul depindea numai de ea. Era liberă să hotărască într-un fel sau altul...

Nemirov se apropie de ea în grabă, desfăcînd paltonul din mers, pentru ca să i-l pună pe umeri cu un moment mai devreme.

— Grişa!

În glasul ei răsuna bucuria. Nici nu-i venea să creadă că omul acela drag şi grijuliu apăruse aşa, deodată, în faţa ei. Îl lăsă, ascultătoare, să-i îmbrace paltonul şi s-o ia de braţ, dar nu uită de plicul pe care îl avea în buzunar. Ajungînd în dreptul unui coş de hîrtii, îl scoase afară şi, fără să spună o vorbă, îl rupse şi îl aruncă în coş.

— Ce-i cu scrisoarea asta? — întrebă Nemirov pe un ton glumeţ, căutînd să-şi stăpînească emoţia.

— N-are nici o importanţă! — răspunse ea. Şi, după o clipă de tăcere, adăugă: — Nici nu-ţi închipui, ce obosită mă simt!

— De la vreun admirator?

Ea îl privi şireată cu coada ochiului:

— Crezi c-ar fi mai bine, Grişa, ca soţia ta să nu atragă nici o privire?

Şi începu să vorbească despre altceva.

Cînd ajunseră acasă, Klava refuză să mănînce şi se mulţumi cu un pahar de ceai tare, fierbinte, pe care îl sorbi cu nesaţ. Era palidă la faţă şi părea peste măsură de obosită

— Aşadar, tot cu Brianţev vă luptaţi?

Klava îşi ridică ochii spre el şi zîmbi uşor:

— Dacă vrei, e şi asta o problemă. Adevărul e că avem

foarte mult de lucru... Dar tu, Grişa, cum stai cu planificarea turbinelor pentru Krasnoznamenka ?

Numai asta îi mai lipsea acum !

— Nu mai găseşti alt subiect de discuţie ? — întrebă el supărat. — Vii acasă aşa tîrziu şi, în general, pot să spun că te văd mai puţin decît pe curierii voştri... Şi poftim ! Altceva nu te interesează să discuţi cu mine ?

Grigori Petrovici se aştepta ca ea să-i răspundă, fie printr-o glumă, fie printr-o vorbă duioasă — cînd voia, se pricepea atît de bine să-i încălzească sufletul cu un cuvînt bun şi apoi ar trebui să se gîndească puţin la el : doar nu şi-o fi închipuind că scrisoarea aceea îl lăsase indiferent !...

Klava însă părea supărată şi, ferindu-se să-l privească în ochi, îi spuse :

— Te-am întrebat şi eu într-o doară... Sînt atît de obosită... — Şi, ridicîndu-se de pe scaun cu un căscat, se duse în dormitor. Grigori Petrovici ezită o clipă, apoi porni în urma ei. Klava se ghemuise într-un colţ al patului şi părea că doarme. Rămase un timp lîngă ea, apoi ieşi din odaie în vîrful picioarelor.

Da, totul se destrămase...

Căutînd să-şi dea curaj, începu să se gîndească la şedinţa din timpul zilei şi la foile acelea de hîrtie watman care înfăţişau faţadele viitoarelor locuinţe. „Căsuţele lui Nemirov", aşa le numea el în gînd, iar închipuirea lui construise demult pe locul acela viran, o mulţime de case şi de grădini, pentru care oamenii îl vor pomeni, ani în şir, cu cuvinte bune...

Totuşi, acum, cînd îşi amintea de aceste construcţii, nu mai trăia senzaţia aceea de bucurie, de fericire chiar, pe care o încercase în ziua aceea, cînd se plimbase pe terenul viran. I se părea că toate se întîmplaseră odată, demult.

13

Ania Karţeva se trezi din somn cu o senzaţie neplăcută. In odaie zăbovea încă negura nopţii, pe care zorile abia începeau s-o risipească şi pretutindeni domnea o linişte adîncă, liniştea care se aşterne de obicei peste străzi duminica, în primele ore ale dimineţii. Nu se auzeau nici uşi trîntite, nici paşii

grăbiți ai copiilor care se duceau la școală. In timp ce Ania se gîndea la toate acestea, un geamăt adînc și dureros străbătu tăcerea.

Ce s-o fi întîmplat oare? Își trecu în grabă capotul pe umeri, își luă papucii în picioare și se repezi spre coridor.

Ușa de la apartamentul Liubimovilor era larg deschisă, ceea ce o făcu pe Ania să-și închipuie că Gheorghi Semionovici are din nou o criză de inimă, dar după o clipă auzi glasul tulburat al lui Gusakov care telefona la spitalul de urgență.

— Mai încet, pentru numele lui dumnezeu, mai încet, — îl ruga Alla Glebovna somnoroasă. — Gheorghi Semionovici doarme.

— Evdokia trage să moară, — spuse Ivan Ivanovici cînd dădu cu ochii de Ania.

In odaia Stepanovilor era lumină. Copiii ședeau în pat și se uitau speriați la mama lor, care se zvîrcolea și gemea într-una. Lîngă pat ședea în genunchi o făptură firavă, cu cămașa de noapte vîrîtă în pantaloni.

— Mămico... ei, mămico... uite acuși vine doctorul... Ce-i cu tine? Mămico!...

Ania îl recunoscu pe Keșka.

— Ce-i cu dumneata, Evdokia Pavlovna?

— Mi-e tare rău, Anna Mihailovna, cred că mi-a sunat ceasul, draga mea! Aveți grijă de copiii mei... Rămîn singuri pe lume... Ah, nu mai pot!...

Keșka îi luă mîna umedă într-ale lui.

— Ai să te faci bine, mamă. Și o să fim fericiți, ai să vezi. Poți să crezi ce-ți spun, doar nu mai sînt copil!

Evdokia Pavlovna închise ochii obosită și șopti:

— Ei, Keșka, bine-ar fi să știu că mă pot bizui pe tine!

— Poți să ai toată încrederea în mine, — răspunse Keșka hotărît, și ochii i se umplură de lacrimi. Intre timp sosi salvarea și Evdokia Pavlovna fu transportată pe targă pînă la mașină. Keșka alergă la poartă așa cum era, desculț și numai în cămașă de noapte.

Ania îi mîngîie pe frații lui mai mici și-i culcă înapoi în pat.

După o clipă Keșka se întoarse, se vîrî sub plapumă și-i spuse Aniei:

— Poți să te duci la culcare, Ania Mihailovna. Îți mulțumim.

Apoi îşi trase plapuma peste cap.

Ania simţi că-i îngheaţă picioarele de frig şi-i trebui mult pînă să se încălzească. In cele din urmă izbuti să adoarmă şi nu se trezi decît într-un tîrziu, cînd soarele se afla sus pe cer iar în cameră pătrunse freamătul obişnuit din timpul zilei, care se strecoară pe nesimţite în locul tăcerii din preajma zorilor.

Cînd intră la Stepanovi, cei trei băieţi erau de-acum spălaţi şi îmbrăcaţi şi se aşezaseră în jurul unui castronaş cu cartofi aburinzi.

— Unde pui cojile? — se răsti Keşka la unul din fraţii săi. — N-ai farfurie în faţă? Şi tu nu-ţi mai băga degetele în sare, ia cît îţi trebuie şi presar-o peste cartofi.

Ivan Ivanovici intră în odaie fără să bată la uşă şi aruncă o privire aprobatoare castronaşului cu cartofi, dar cînd o zări pe Karţeva, îşi ieşi pe neaşteptate din fire.

— Să controlezi dacă şi-au făcut lecţiile, — îi porunci el lui Keşka, apoi, adresîndu-se Aniei: — Am ceva de vorbit cu dumneata, Anna Mihailovna. Să mergem!

— Anna Mihailovna, — începu el pe un ton arţăgos cînd ajunse la ea în odaie, — eu stimez femeile bune la suflet, mă rog... dar te rog să nu te amesteci aici. N-are nici un rost să te amesteci.

— Cum adică, Ivan Ivanovici? Doar Evdokia Pavlovna m-a rugat s-o ajut şi apoi, copiii sînt singuri. De ce să nu mă amestec?

Dîndu-şi seama că Ania îl crede beat, Ivan Ivanovici se grăbi s-o lămurească.

— Te gîndeşti poate că bătrînul beţivan nu-i în toate minţile? Te-nşeli, Anna Mihailovna: mintea mea e mai limpede ca o zi senină. Şi apoi, nici nu duhnesc a băutură. N-ai decît să te apropii de mine şi ai să te convingi. Cît despre mila dumitale, ţin să-ţi spun că nu pot să sufăr aşa-zişii oameni miloşi. Ai văzut-o pe Alla Glebovna? Ce-o mai ocăra pe biata Evdokia, ce-o mai jignea şi uite că acum a apucat-o deodată mila şi le-a adus copiilor nişte supă rămasă de ieri! „Copiii n-au nevoie de supa dumitale, i-am spus, or să-şi facă ei şi singuri de mîncare". Şi i-am dat supa înapoi. Vezi, dumneata eşti tînără şi poate că nu-ţi aduci aminte, dar eu îmi amintesc foarte bine că existau pe timpuri nişte societăţi de binefacere for-

mate din femei, numai că sufletul acestor femei atît de miloase era plin de dispreţ pentru omul sărac.

— Şi ce legătură are una cu alta? — îi răspunse Ania, supărată. — Aici nu-i vorba de societăţi de binefacere, ci de un simplu ajutor tovărăşesc. Cine nu-şi ajută tovarăşul în suferinţă? Evdokia Pavlovna e nu numai o muncitoare de-a noastră, dar ne e şi vecină, iar pe Keşka noi îl socotim băiatul nostru. Şi chiar dacă n-ar fi vorba despre toate astea — e o chestiune de omenie şi atîta tot...

— Apoi, dacă eşti într-adevăr omenoasă, lasă-i te rog în pace şi gata, — o întrerupse Ivan Ivanovici, ieşindu-şi din fire — Ia spune-mi, draga mea, cunoşti întîmplarea cu autocarul? Ţi-a ajuns cumva pe la urechi că băieţaşul ăsta „al nostru" a lovit o femeie? Liubimov tocmai dăduse dispoziţie să fie concediat, dar Evdokia s-a bocit mai bine de un ceas în faţa lui şi l-a rugat să mai facă o încercare cu el. Asta o ştiai?

— Da.

— Apoi dacă ştii treaba asta, ai să înţelegi că pentru Keşka ăsta-i un prilej ca să devină om. L-ai auzit cum îşi lua rămas bun de la maică-sa? Asta-i! Lasă-l să se descurce singur. N-o să fie nici o nenorocire dacă o să aibă grijă de fraţiorii lui, dacă o să le pregătească de mîncare şi o să înveţe să socotească banul în aşa fel ca să le ajungă. Poate că uneori n-o să poată răzbi şi o să plîngă pe înfundate, dar nu-i nimic, lasă-l în pace!

— Şi dacă n-o să aibă ce mînca?

— N-avea grijă, că nu moare el de foame. Slavă domnului, la năzbîtii s-a priceput, aşa că n-o să se piardă cu firea. La mare nevoie, o să le dăm cu toţii o mînă de ajutor. S-ar putea cere un avans pînă la leafă, dar numai pînă la leafă, Anna Mihailovna! Şi lasă-l să-şi dea seama ce înseamnă să nu munceşti cum trebuie şi să primeşti bani puţini în loc să primeşti mulţi! Eu unul am să-l mai cert din cînd în cînd şi am să-i spun de la obraz: ai văzut, măi leneşule, unde ai ajuns din cauza trîndăviei?

— Bine, — zise Ania. — Să admitem că ai dreptate, dar ce te faci dacă-i nenoroceşte şi pe cei mici?

— Las' pe mine, Anna Mihailovna, că am eu grijă de asta şi dacă o fi nevoie, o să-ţi spun şi dumitale. Dumneata, ai face mai bine să-i găseşti deocamdată un loc în secţie că tot te ocupi de elevi. Ar fi cel mai bun ajutor. Băieţii ăştia n-or

să se prăpădească dacă or s-o ducă un timp mai greu, ba dimpotrivă, asta o să le fie învăţătură de minte, şi pe viitor au să-şi preţuiască mama cum se cuvine. Lecţiile pe care ţi le dă viaţa ţi se întipăresc bine în minte, iar dacă uneori sînt dureroase te alegi însă cu un folos de pe urma lor. Nu crezi că am dreptate, Anna Mihailovna ?

In ziua aceea Ania era invitată la masă la profesor unde o aştepta mîncarea ei preferată — colţunaşi cu carne. Ieşi mai devreme din casă, cu gîndul să se plimbe puţin pe jos şi în timp ce cobora scara se întîlni cu Keşka ; băiatul ţinea în mînă o plasă plină cu cartofi şi sfeclă. Zărind-o pe Ania, faţa lui se lumină de un zîmbet trist ; îi făcu loc să treacă, apoi cînd ea ajunse cu un etaj mai jos, o strigă şi se grăbi s-o ajungă din urmă.

— Anna Mihailovna... Eu...

— Ce s-a întîmplat ? — îl întrebă ea severă.

— Vreu să spun, — rosti Keşka cu greu, plecîndu-şi capul şi frămîntînd plasa cu mîinile, — vreau să spun că poate nu mai aveţi încredere în mine, dar eu vă făgăduiesc... Puneţi-mă să lucrez la strung !

Auzindu-l, Ania se bucură, dar nu-şi trădă bucuria şi-i răspunse cu aceeaşi severitate.

— Asta nu-i o treabă uşoară, Keşka. Mai ales după întîmplarea cu autocarul...

— Roagă-i dumneata. Pe dumneata or să te creadă. Aş vrea să rămîn în sectorul patru...

— Am să încerc, — făgădui Ania. — Dar bagă de seamă că dacă se mai întîmplă vreo neregulă... Ai fost iertat pentru ultima dată, Stepanov, şi nu pentru tine, ci pentru mama ta. De aci înainte trebuie să te bizui numai pe tine.

— Păi nici n-am de gînd să mă bizui pe altcineva ! — îi răspunse Keşka mîndru.

Ania păşea pe străzile şi pe bulevardele pline de forfotă, unde la tot pasul întîlneai copii de diferite vîrste şi se gîndea cu cine să vorbească a doua zi ca să-i îndeplinească rugămintea lui Keşka. Maiştrii şi şefii de brigadă nici nu voiau să audă de el, iar Nazarov, care la un moment dat fusese hotărît să-l primească, după întîmplarea cu autocarul bătea în retragere, şi cu drept cuvînt : Keşka antrenase atunci după el şi pe doi dintre elevii lui.

— Nu-l iau ! — îi spusese el, răspicat. — O să mi-i strice şi pe ceilalţi !

Ania, însă, era încredinţată că în cele din urmă băiatul se va îndrepta şi de aceea înţelegea să se arate şi de astă dată binevoitoare faţă de el. Cît despre ceilalţi — era un semn de întrebare dacă aveau să privească lucrurile în acelaşi fel.

După un timp, ajunse în Cîmpul lui Marte. Nici un alt colţişor din oraş nu-i era atît de drag ca locul acesta şi în ziua aceea simţea acolo mai mult ca oriunde că venise primăvara. Arborii şi tufişurile, peste care razele soarelui se revărsau pînă seara tîrziu, umpleau tot spaţiul din jur cu verdele lor proaspăt de început de primăvară, iar în văzduh plutea un miros înţepător de gunoi putrezit. Grădinarii săpau răzoarele şi plantau în pămîntul reavăn răsaduri de flori care abia înmobociseră.

Ania se opri lîngă zidul de granit al mausoleului eroilor revoluţiei şi citi una după alta toate inscripţiile. Le cunoştea încă de cînd era în clasa întîia primară şi îşi aducea aminte cum silabisea cuvintele săpate în granit, căutînd să le pătrundă sensul. „In memoria eroilor fără număr, care şi-au jertfit viaţa pentru înflorirea ei..." „Aţi luptat şi aţi căzut cu cinste pentru ca bogăţia, puterea şi învăţătura să devină un bun al tuturor"... Pe atunci nu înţelegea multe, dar îşi dădea seama cît de minunate sînt aceste cuvinte şi ori de cîte ori trecea pe acolo, se oprea să recitească cele opt inscripţii şi de fiecare dată simţea că ele îi înalţă sufletul.

Rămase un timp în faţa inscripţiei care o impresiona în mod deosebit : „Aci nu zac jertfe, ci eroi. Nu durere, ci invidie va zămisli soarta voastră în inimile urmaşilor recunoscători. In zilele înspăimîntătoare ale revoluţiei v-aţi acoperit de glorie în timpul vieţii şi aţi ştiut să muriţi vitejeşte".

Odată, venise acolo cu două prietene ale ei şi, oprindu-se în faţa colosului de granit, le spusese : „Uite, aşa trebuie să trăim şi noi !" Pe vremea aceea visa fapte de vitejie, de voinţă, de destoinicie şi eroism. Şi iată că făcuse războiul fără să săvîrşească măcar o faptă eroică. E drept că îşi îndeplinise misiunea cu destul curaj şi se învăţase cu lipsurile şi cu nevoile, dar oare aceasta este totul ? „Nu cumva sînt vanitoasă?" se întrebă ea deodată. „Nu, nu-i vorba de vanitate, dar fiecare din noi trebuie să trăiască în aşa fel încît atunci cînd se opreşte aici să-şi poată spune că viaţa lui este cinstită şi nu se iroseşte în van".

Tot mergînd aşa, ajunse la podul Kirov şi urcă treptele privind mirată în jur: cunoştea fiecare cotitură a rîului, fiecare acoperiş de pe malul îndepărtat şi totuşi i se părea că peisajul arată cu totul altfel decît şi-l amintea ea.

Era o zi senină şi liniştită. Soarele se pitise după un pîlc de nori şi lumina lui difuză dar puternică se cernea uniform pe pămînt, scoţînd la iveală săgeata mată din vîrful fortăreţei Petropavlovsk, blocurile de granit verde-cenuşiu ale bastioanelor, cele două coloane rostrale, desenate parcă pe fundalul clădirii sobre a Muzeului Marinei Militare şi casele vechi de pe Vasilievski Ostrov. În lumina aceea vie care descoperea zările şi limpezea contururile, puteai deosebi cu uşurinţă braţele albastre ale podurilor arcuite de peste Neva, ce păreau neînchipuit de uşoare, valurile mici care scăldau, harnice, trupul cenuşiu al celebrei „Aurora" ancorată lîngă şcoala Nahimov, iar departe, de-a lungul cartierului Vîborg, zecile de coşuri ale uzinelor din care în ziua aceea nu ieşea fum şi care păreau întipărite pe cerul siniliu.

Trecînd pe lîngă grilaj, Ania începu să rîdă încetişor — aici se certase ea cu Garşin în noaptea aceea de neuitat, cînd gheţurile se porniseră să lunece pe faţa apei, mînate de vînt. Nu cumva avea să-l întîlnească la profesor? se gîndi ea, încrunţîndu-şi sprîncenele. Liubimov o întrebase în ajun de faţă cu Garşin dacă se duce sau nu la Mihail Petrovici şi Garşin spusese:

— Probabil că am să trec şi eu. N-am mai fost demult pe la bătrîn şi ştiu că e supărat pe mine...

Numai de nu i-ar trece prin minte să vină într-adevăr!

De frică să nu întîrzie — ceasul era aproape patru — grăbi pasul şi cotind după colţ se ciocni cu Volovik.

— De unde vii, Alexandr Vasilievici?

— Din locul spre care alergi dumneata, — glumi Volovik, care părea neobişnuit de vesel. — Şi pe mine m-au invitat să rămîn la colţunaşi cu carne, dar n-am putut să primesc pentru că m-aşteaptă Asia... Bătrînul e extraordinar! — urmă el după o clipă. — Vezi pachetul ăsta cît toate zilele? Am aici trei cărţi şi trei reviste pe care mi le-a împrumutat, fără să uite să noteze pe margine, cu creionul, pasajele cele mai importante. „Dacă eşti într-adevăr un băiat sîrguitor, aşa cum pari, mi-a spus, am să-ţi mai dau şi altele. Dar vezi, nu cumva să uiţi să le citeşti! Iţi dau termen o săptămînă!"

Şi fiindcă Ania nu avusese timp să citească noile articole pe care i le recomandase de curînd Mihail Petrovici, sună cu o oarecare timiditate la uşa masivă, capitonată. Îi deschise chiar Mihail Petrovici.

— Scoate-ţi haina şi treci la mine în birou, să vezi materialele pe care le-am ales pentru cabinetul dumitale, — i se adresă el vioi. — Şi eu mă duc să fac colţunaşi.

— Dumneata ?

— De ce nu ? Imi place să le dau singur gustul şi niciodata n-aş încredinţa această treabă numai femeilor.

— Pot să-ţi dau o mînă de ajutor ?

— In nici un caz. Du-te şi plictiseşte-te în societatea unui tînăr pe care-l cunoşti.

Pe cuier atîrna un palton pe al cărui guler ridicat se odihnea o şapcă cenuşie. Unde mai văzuse ea paltonul şi şapca aceea ? Să fi venit oare Garşin ?

Profesorul o conduse în cabinetul său şi cînd deschise uşa, Ania se îmbujoră la faţă : Alexei Polozov şedea pe marginea divanului, cu picioarele lui lungi strînse sub el şi cu capul vîrît între umeri, într-o poziţie incomodă care nu se potrivea de loc cu felul său de a fi, şi-i zîmbea intimidat.

— Ce spui, ce bine s-a nimerit ? — i se adresă profesorul Aniei. — Alexei Alexeevici mi-a spus că sînteţi amîndoi membri în biroul organizaţiei de partid, aşa că veţi găsi destule subiecte comune de discuţie.

Şi se duse în bucătărie unde soţia lui şi femeia de serviciu trebăluiau de zor la colţunaşi. La drept vorbind, profesorul nu venise să le dea o mînă de ajutor, ci să numere, plin de satisfacţie, colţunaşii care erau gata.

— Cîte cincizeci de bucăţi de cap de om, — zise el. — Dac-ar fi să te iei după siberieni, e cam puţin, dar sînt sigur că oaspeţii noştri or să se mulţumească şi cu atît, nu-i aşa, Polia ? — se adresă el soţiei pe un ton serios, dar cu o sclipire jucăuşă în ochi. — Am invitat la masă doi ingineri. Cel care a sosit primul a aflat de la mine că îndată trebuie să sosească şi celălalt şi s-a grăbit să-mi comunice că amîndoi fac parte din biroul organizaţiei de partid, dar spunînd asta s-a înroşit.

Apoi a sosit şi al doilea inginer şi cînd şi-a zărit colegul, faţa i s-a făcut roşie ca para focului. Ce-o fi însemnînd asta?

— Probabil că s-au certat la vreo şedinţă a biroului de partid, — îi răspunse zîmbind Polina Stepanovna, scuturîndu-şi făina de pe degete. — Mişa, ridică-mi te rog mîneca. Mă duc să mă spăl pe mîini şi ne aşezăm la masă!

În cabinetul profesorului era linişte. Alexei continua să stea pe marginea divanului în aceeaşi poziţie incomodă şi, fără să pară stingherit de tăcerea din jur, nu-şi lua ochii de la Ania, care rămăsese lîngă uşă. N-o văzuse niciodată atît de elegantă. Purta o rochie subţire, cu flori aurii pe un fond de culoarea bronzului, o rochie de zile mari, care cădea în falduri bogate ce unduiau uşor, lăsînd să i se vadă ciorapii fini, — seara, cînd rămase singur cu gîndurile lui, Alexei îşi aminti cu plăcere de aerul sărbătoresc pe care-l avea toată făptura ei, deşi dacă l-ai fi întrebat, n-ar fi putut să-ţi descrie cum era îmbrăcată.

Ania îşi dădea seama că obrajii îi ard ca focul şi lucrul o necăjea — ar fi vrut să se arate cît mai nepăsătoare faţă de Alexei. Acum înţelegea în sfîrşit de ce avea el un aer atît de nefiresc, înţelegea aluziile lui Mihail Petrovici şi la gîndul că Polozov se intimidase cînd auzise că trebuie să sosească şi ea, se bucură. Parcă-l auzea pe omul acesta drag explicînd profesorului, cu stîngăcie, motivul pentru care se intimidase aşa, deodată.

Tăcerea se prelungea şi Aniei îi venea din ce în ce mai greu să i se adreseze lui Alexei pe un ton obişnuit, tovărăşesc. Relaţiile de pînă atunci dintre ei nu puteau explica de ce ea nu se apropiase de el ca să-i întindă mîna, aşa cum se obişnuieşte între tovarăşi şi de ce el nu-i ieşise în întîmpinare, aşa cum cere bunacuviinţă.

În cele din urmă, Alexei se ridică în picioare şi se opri în faţa ei cu capul uşor lăsat într-o parte; ochii lui o priveau atent, iar expresia feţei lui se schimba într-una.

— Astăzi arăţi altfel ca de obicei, aşa că nici nu ştiu cum să mă port cu dumneata, — începu el cu o uşoară nuanţă de ironie obişnuită în glasul lui.

— Să te porţi ca faţă de un membru al biroului de partid, — îi răspunse repede Ania şi izbucni în rîs. — N-am ştiut că ai să fii şi dumneata aici.

— Nici eu n-am ştiut. Am venit cu Volovik, ca să discutăm ceva în legătură cu mecanizarea montajului — cunoşti problema — şi Mihail Petrovici a insistat să rămîn neapărat şi eu. Dealtfel n-a trebuit să insiste prea mult.

— De ce? — îl întrebă Ania, cu subînţeles.

Alexei îşi continuă însă firul vorbei fără să ia în seamă cochetăria ei.

— Pentru că mă simt foarte bine cu profesorul... Aşa cum te simţi cu un om foarte învăţat şi plin de viaţă! Şi apoi, are o groază de cărţi pe care încă nu le-am văzut!

Şi începură să cerceteze împreună rafturile de cărţi, fiecare de la celălalt capăt al bibliotecii, aşa încît pe nesimţite se apropiau unul de altul.

— Cum de ţi-ai dat seama că am rămas aici din cauza dumitale? — întrebă deodată Alexei, uitîndu-se atent la cotoarele cărţilor.

Neştiind ce să-i răspundă, Ania se aplecă asupra cărţii la care se uita în clipa aceea.

Distanţa dintre ei se micşora din ce în ce şi cînd se aflară numai la cîţiva paşi unul de celălalt, Alexei se apropie hotărît de ea şi-i luă mîinile într-ale lui.

— Lasă cărţile. Mai bine spune-mi ceva frumos.

— Despre ce?

— Despre mine, despre dumneata. Sau despre noi doi.

— Găsesc că eşti cel mai simpatic dintre membrii biroului organizaţiei de partid.

— Eşti zgîrcită. Să fi fost în locul dumitale n-aş fi stat la gînduri ca să-ţi răspund.

Îi ţinea mîinile într-ale lui şi-i îndoia fiecare deget în parte, ca şi cum ar fi vrut să-şi dea seama dacă degetele ei sînt destul de flexibile. După o clipă auziră însă în odaia vecină glasul grav al profesorului şi se îndepărtară brusc unul de altul.

— Nu cumva oaspeţii mei se plictisesc? Uite acuşi ne aşezăm la masă!

— Ai adunat aici un adevărat tezaur, Mihail Petrovici, — răspunse Alexei cu un glas ciudat, luînd în mînă o carte, la întîmplare. Nimerise un exemplar rar şi interesant, şi continuă pe un ton mai liniştit: — Am văzut demult cartea asta la un anticar, dar costa scump şi nu-mi ajungeau banii, şi cînd m-am reîntors s-o iau, n-am mai găsit-o: bineînţeles, se vînduse.

— Adevăraţii iubitori de cărţi cumpără exemplarele rare de ocazie şi ieftin, — îi răspunse vioi profesorul. — Trebuie să ştii unde şi ce anume să cauţi.

Şi începu să le arate cărţile cu care se mîndrea, înşirîndu-le povestea fiecăreia din ele — unde a găsit-o şi cu ce preţ a cumpărat-o. Dorind să scoată din bibliotecă ediţiile cele mai interesante, cînd se urca sprinten pe un scăunel special, pe care îl muta uşor cu piciorul de-a lungul rafturilor, cînd se chircea şi începea să le vorbească de acolo, uitînd să se mai ridice.

N-ar fi fost politicos să stai în picioare în timp ce profesorul şedea pe scaun, aşa că Ania se aşeză şi ea alături de el şi începu să se uite peste umărul lui la exemplarele pe care le ţinea în mînă. Faldurile largi ale rochiei se roteau în jurul ei ca un clopot auriu de sub care ieşeau la iveală tocurile subţiri, şi Alexei, care şedea lîngă ea, nu se mai sătura privind-o şi bineînţeles, nu izbutea să fie atent la ceea ce povestea profesorul, al cărui glas i se părea că vine de undeva, de departe.

După un timp apăru în uşă o femeie mărunţică, cu părul cărunt.

— Sigur, iar te-ai aşezat pe jos, cu cărţile tale! — i se adresă ea profesorului, cu un oftat, apoi îi întinse mîna lui Alexei. — Bună ziua. Te salut pe dumneata primul pentru că nu eşti încă în patru labe şi prin urmare poţi să-mi observi prezenţa. Sînt Polina Stepanovna, soţia acestui şoarece de bibliotecă, iar dumneata eşti inginerul Polozov, fostul elev al lui Mihail Petrovici?

Alexei era atît de cufundat în gîndurile lui, încît trebui să facă un efort ca să răspundă pe un ton firesc.

— De ce fostul elev? — exclamă Mihail Petrovici, ajutîndu-i Aniei să se ridice. — Elevii mei rămîn ai mei, atîta timp cît nu se arată dispuşi să mă înveţe ei pe mine. Şi deocamdată el nu mi-a arătat prin nimic că ar avea intenţia s-o facă. — Şi luîndu-i de braţ pe Ania şi pe Polozov, le zise: — La masă, prieteni, la masă, că se răcesc colţunaşii!

Cînd se aşezară la masă, Ania se bucură văzînd că Alexei, care la început se arătase atît de timid şi de retras începe să se simtă mai la largul său; acum lua şi el parte la discuţii şi era plin de vervă, ba îşi redobîndise chiar tonul lui puţin ironic care ei îi plăcea atît de mult. Preocupat de gîndurile sale, uitase de ea, şi lucrul acesta nu-i displăcea, ci dimpotrivă:

Alexei era acum aşa cum îl cunoştea ea, aşa cum i-ar fi plăcut să-l vadă întotdeauna.

După colţunaşi apăru pe masă un ibric electric pentru cafea şi Polina Stepanovna rîşni cafea pe care o puse la fiert. După importanţa pe care o dădea acestei operaţii, îţi dădeai seama că în casa profesorului cafeaua se pregătea după un anumit ritual, plin de solemnitate. Urmărind atent zvîrcolirea aburului sub capacul de sticlă, Mihail Petrovici scoase firul din priză fără ca Polina Stepanovna să-i fi făcut vreun semn, iar ea apropie ceştile de ibric şi aşteptînd să se potolească clocotul, i se adresă lui Alexei, curmînd astfel tăcerea care dăinuia de cîteva clipe :

— Mihail Petrovici mi-a povestit că după ce ai terminat institutul, ţi-a propus să faci aspirantură, şi dumneata ai refuzat. Nu-ţi pare rău ?

— Uneori îmi pare destul de rău, — recunoscu cinstit Polozov după ce se gîndi puţin. — Uneori munca în asalt te copleşeşte atît de mult încît eşti nevoit să munceşti nopţi întregi; ei, şi atunci oftezi şi te gîndeşti că ai fi putut să-ţi vezi liniştit de studii, că ai fi putut să citeşti şi să-ţi dezvolţi cunoştinţele. Se vede însă că am mai mult aptitudini de practician, de om al producţiei, aşa că nu regret.

Ania se uita la Alexei cu ochii larg deschişi. Profesorul venea la uzină destul de des, iar cînd venea stătea întotdeauna de vorbă cu Alexei, şi totuşi el nu-i spusese niciodată că a fost elevul lui şi că i-a propus să facă aspirantură.

— Spune-mi te rog, Mihail Petrovici, dumneata nu eşti de părere că practica în uzină este folositoare şi necesară ? — îl întrebă Ania pe profesor. — După cîte ştim, ai fost întru totul de acord cu hotărîrea lui Garşin !

Profesorul ridică din umeri.

— Un învăţat este obligat să cunoască practica, dar nu fiecare inginer este obligat să devină savant, — zise el, zîmbind. — Vitea Garşin e un băiat admirabil, eu şi cu nevastămea ţinem mult la el, totuşi nu l-aş fi primit niciodată ca aspirant, şi cînd a venit la mine, după război, ca să intre în aspirantură, i-am tăiat-o de la bun început : „De ce să-ţi pierzi vremea ? Din dumneata n-o să iasă niciodată un savant. N-ai aptitudini pentru aşa ceva şi nici nu-ţi place. Ştiinţa cere un efort continuu, şi dumneata ştii prea bine că nu eşti capabil de un astfel de efort, aşa că, după părerea mea, nu face să-ţi

pierzi timpul numai pentru titlul de om de știință și pentru salariul de candidat. Și dealtfel nici nu e ușor să le cîștigi".

Ania îi aruncă lui Polozov o privire plină de ironie, dar el continuă să soarbă liniștit din cafeaua fierbinte ca un om preocupat de gîndurile lui și pe care nu-l interesa prea mult discuția.

— Și totuși chiar dumneata i-ai lăudat talentul, Mihail Petrovici!

— Nici acum nu neg că are talent, dar uiți un lucru, Anna Mihailovna: în orice domeniu ai lucra, realizezi un lucru dacă ai, pe lîngă talent, și putere de muncă, altfel degeaba muncești. Și nu numai putere de muncă îți trebuie ci și un caracter dîrz, chiar dacă un astfel de caracter e uneori antipatic.

Se uită la soția lui, care își plecase întristată capul deasupra ceștii cu cafea, și conchise:

— Dealtfel noi îl iubim pe Vitenka. O să-l ajutăm și la nevoie n-o să ne dăm înlături să-i mai tragem cîte o săpuneală. Așa-i, Polinuška?

Polina Stepanovna clătină din cap, în semn de încuviințare. Vitea Garșin îi era foarte drag: în urmă cu ani, cînd fiul ei se prăpădise pe front, Vitea îi scrisese despre moartea lui cuvinte calde și pline de simțire. Cît de bine îi făcuseră atunci cuvintele lui! Și apoi, în afară de omul acela, nimeni nu putea să-i spună ceva despre ultimele clipe ale băiatului, nimeni nu fusese de față cînd își dăduse sufletul pe blestematul acela de rîușor de la graniță, Șeșupa, și Polina Stepanovna era mulțumită că exista cineva cu care putea vorbi din cînd în cînd despre asta. Cît despre soțul ei, știa că ține la Garșin tot pentru același motiv.

— E un om bun, — zise timidă Polina Stepanovna.

— Sigur că-i bun, — reluă profesorul și ridicîndu-se de la masă îi sărută părul cărunt. — Îți mulțumim, dragă gospodină, iar noi să mergem în cabinet să mai stăm de vorbă...

Ania ar fi dorit să-i spună gazdei la despărțire un cuvînt cald, dar nu-i venea nimic în minte, așa că se bucură cînd îl auzi pe Alexei rostind cuvintele pe care ar fi vrut să le rostească ea. In ziua aceea Alexei părea dispus să-i arate bunăvoință pînă și lui Garșin.

— E un lucru minunat să nu renunți la un om așa, pur și simplu, — zise el. — De cele mai multe ori prețuim oamenii

dar nu avem destulă răbdare, deşi ne dăm seama că asta e o greşeală.

— Dacă ai înţeles lucrul ăsta, însemnează că eşti pe drumul cel bun, — îi răspunse zîmbind Polina Stepanovna.

Ania şi Alexei se întîlniră în uşa cabinetului, în timp ce profesorul se apropia de comutator ca să aprindă lumina. Umerii lor se atinseră pentru o clipă şi, înainte de a face vreo mişcare, Ania simţi cu întreaga ei fiinţă că omul drag se află alături de ea, şi că pentru ea nu există fericire mai mare.

14

Se înţeleseseră să meargă împreună la concert, dar lucrul acesta n-o împiedică pe Ania să-şi vadă de lucru ca de obicei: dimineaţa se pregătea cu aceeaşi grabă să plece la uzină, ziua trecea în muncă, griji, mici necazuri, ba una, ba alta... De obicei după orele de serviciu pleca singură acasă, şi uneori făcea într-adins un ocol prin parcul Victoria, ca să se mai plimbe puţin. Ai fi spus că nu s-a schimbat nimic în viaţa ei, dar toată făptura ei răspîndea o atmosferă de sărbătoare.

Pe Polozov îl vedea în fiecare zi, uneori chiar de mai multe ori pe zi şi totuşi ei i se părea că nu se văd de loc, pentru că acest Polozov, cu care era obişnuită să se întîlnească mereu, semăna prea puţin cu acel Alexei, care în duminica aceea se aşezase timid pe marginea divanului şi o privise în tăcere... pe care îl întîlnea la uzină şi discuta cu ea la biroul organizaţiei de partid, controla desfăşurarea lecţiilor la cursul de minimum tehnic şi odată se supărase chiar pe ea pentru că atîrnase o lozincă în sectorul patru în aşa fel încît împiedica funcţionarea macaralelor... În schimb, Alexei pe care-l cunoscuse atunci o conducea acasă după orele de lucru, avînd grije să aleagă drumul cel mai bun, ocolea întotdeauna străzile pietruite, pentru că pe cele pavate era mai uşor de umblat, iar în ziua aceea se oprise în faţa Filarmonicii şi citind afişul, îi propusese timid, să meargă împreună la concert. „Nu cred să mai fie bilete", îi spusese ea, dar el îi răspunsese supărat că acest lucru îl priveşte pe el. Şi era limpede că nu voia cu nici un chip să se amestece în treburile celuilalt: în secţie nu-i vorbea niciodată

despre concert, cît despre bilete — două locuri la balcon — le găsise pe biroul ei, într-un plic, fără nici un fel de notiță.

Alexei nu-i spusese nimic cu privire la locul unde urmau să se întîlnească înainte de concert — nu știa nici măcar dacă el îi cunoaște adresa — totuși era sigură că totul se va aranja de minune, așa cum se întîmplase cu toate treburile ei în zilele acelea.

Într-adevăr în ultimul timp Ania nu avusese de luptat decît într-o singură chestiune: reprimirea lui Keșka Stepanov.

Se dusese mai întîi la sectorul brigăzii lui Pakulin. Nikolai se bucurase nespus de mult văzînd-o că se apropie de el și-l chemase și pe Fedea Sliusariov, „tehnologul șef", cum îi spuneau cei din brigadă, care îi comunicase îndată părerile lui în legătură cu reducerea adaosurilor de prelucrare la unele piese și anume la cuzineți, ceea ce avea să micșoreze considerabil timpul de lucru la rectificarea manuală.

Această operație nu era însă executată de Fedea, ci de lăcătuși-ajustori, iar economia de timp nu trebuia să aibă repercursiuni asupra brigăzii lui Pakulin și nici asupra sectorului lor. Mai mult decît atît: munca lui Fedea s-ar fi complicat mult în felul acesta; în cazul cînd propunerea lui ar fi fost acceptată, munca lui ar fi trebuit să fie mai precisă. Totuși atît Fedea cît și Nikolai își dădeau toată osteneala să demonstreze că adaosurile de prelucrare pot fi micșorate.

— Ideea voastră e minunată băieți! — le spusese Ania și, folosindu-se de acest prilej, îi vorbise lui Nikolai despre nenorocirea care i se întîmplase lui Keșka, rugîndu-l să-l ia în brigada lui.

— Cum asta, Anna Mihailovna! — răspunsese el, schițînd cu mîna un gest prin care voia să arate cît e de nemulțumit. — Doar știi bine cum trebuie să luptăm noi ca să fim primii în oraș.

Pe Stepanov poți să îi vîri cuiva pe gît, doar ca pedeapsă, — adăugase Fedea, rîzînd, — și cred că noi nu meritățm așa ceva.

Ania însă își amintise pe neașteptate de o întîmplare pe care i-o povestise Efim Kuzmici: acum patru ani, uceniCul Fedka Sliusariov fusese prins pe podul rulant, sus, sub acoperișul secției, unde avea obiceiul să se furișeze ca să prindă porumbeii ce intrau prin geamurile spartе. Văzîndu-l, vîrîse porumbelul sub cămașă cît ai clipi din ochi: nu voia să se despartă de el

pentru nimic în lume, şi în cele din urmă lui Efim Kuzmici i se făcuse milă de el şi-i îngăduise să ducă pasărea în biroul său pînă la sfîrşitul schimbului...

— Nu vă înţeleg băieţi, — le spusese Ania, indignată, — pînă nu demult eraţi şi voi ca băiatul ăsta. Cum se poate să vă feriţi aşa de el?

— Da, Anna Mihailovna, dar noi ne-am văzut de treaba noastră, — bombăni nemulţumit Nikolai, întorcîndu-i spatele.

Ania plecase acasă cu un sentiment de amărăciune — ce-o ţi cu băieţii ăştia? De ce-or fi atît de înfumuraţi? Nu cumva se culcă pe laurii victoriei? Şi cînd te gîndeşti că fac parte din cea mai bună brigadă de tineret!...

Rugîndu-l pe Gusakov s-o susţină, Ania se adresă lui Efim Kuzmici; voia să-şi încerce norocul şi cu el şi în cele din urmă izbuti, deşi treaba nu fusese de loc uşoară. La început bătrînul nici nu voise să audă de Keşka şi bombănea într-una, nemulţumit. In dimineaţa concertului, Ania îl conduse ea însăşi pe băiat la locul său de muncă, avînd grijă să-i arate o anumită lozincă pe care scria: „Păstraţi cinstea sectorului fruntaş! Daţi numai produse de cea mai bună calitate". Culoarea purpurie a lozincii se reflectă timp de o clipă pe obrajii palizi ai băiatului, îmbujorîndu-i.

— Ei, ţi-a venit mintea la cap? — îl întrebă sever Efim Kuzmici. — Bine. O să te pun la degroşare. Dacă faci faţă te iau şi în brigadă. In cea mai bună brigadă. Ai înţeles? Şi acum la treabă.

— Iar ni l-au băgat pe gît pe Keşka! — spuse cineva în urma lor.

Muncitoarea care fusese lovită nu demult de autocar bătu din palme şi exclamă:

— Ei poftim! De unde a mai răsărit şi ăsta?

Vîrîndu-şi capul între umeri, Keşka se stăpîni şi tăcu, deşi tare ar fi avut chef să le răspundă ceva.

Către sfîrşitul zilei de lucru, Ania îşi făcu drum ca din întîmplare prin sectorul patru. Printre maşinile-unelte împodobite cu steguleţele roşii ale fruntaşilor, maşina lui Keşka se deosebea prin aceea că n-avea nici un steguleţ şi că în acel moment nu funcţiona. Alături de Keşka stătea Efim Kuzmici, cu sprîncenele încruntate. La gîndul că băiatul stricase maşina, Ania simţi că o trece un fior prin inimă, dar după o clipă îşi dădu seama că maşina nu e defectă — Keşka o curăţa sub con-

ducerea maistrului, silindu-se să-i dea acea înfăţişare, care, după cum se exprima Efim Kuzmici, „nu permite o muncă de proastă calitate".

Ania îl privea de departe pe Keşka şi citea pe chipul lui cît e de sîrguitor şi de hotărît să ducă orice treabă la bun sfîrşit.

În timp ce se grăbea spre casă, îşi aminti cu bucurie de Keşka şi faptul că era mulţumită de el îi spori fericirea. Aştepta ca din clipă în clipă să apară Alexei, dar în locul lui apăru Alla Glebovna.

— Te caută la telefon cineva de la uzină. Să spun că nu eşti acasă?

— Nu, nu, cum se poate! — răspunse Ania aproape strigînd.

În receptor răsună glasul care-i era atît de cunoscut.

— Eu sînt. Nu telefonez de la uzină, ci de la un telefon public, de lîngă locuinţa dumitale. Dacă eşti gata, coboară, te aştept jos.

Ania se sili să-i răspundă cît mai serios:

— Bine. Vin îndată.

— Ţi se întîmplă şi dumitale odată într-un an să vii acasă mai devreme şi nici atunci nu te lasă în pace, — îi zise Alla Glebovna, cu compătimire. — Sper că nu-i ceva neplăcut.

— Se pare că nu, — răspunse Ania şi abia coborî scara că şi izbucni în rîs.

Alexei o aştepta lîngă uşă.

— De ce n-ai urcat pînă la mine?

— N-am vrut să mă întîlnesc cu dumneata de faţă cu această Alla Glebovna, sau Igorevna, nu mai ştiu nici cum îl spune. Am fost sigur că ai să cobori în fugă, aşa cum eşti. Ei, bună ziua.

Alexei nu arăta aşa cum şi-l închipuise ea cînd cobora scara. Nu mai avea nici aerul acela timid care-i plăcuse atît de mult duminica trecută, nici atitudinea aceea rezervată sub care se ghicea o fire pătimaşă, o fire de om nervos obişnuit să se stăpînească. În faţa Aniei însă, Alexei se înseninã. Aşa se întîmplă cu un om cînd deschide fereastra după o iarnă lungă şi, văzînd cu uimire că totul în jur a devenit de nerecunoscut, că totul e scăldat în aer şi lumină, o deschide mai larg, pentru ca soarele şi vîntul să pătrundă înăuntru. Cuvintele simple cu care o întîmpinase răsunau ca un oftat de uşurare. „Ei,

bună ziua", îi spusese el, dar glasul lui te lăsa să ghicești că ar fi vrut să spună „In sfîrșit..."

Aniei i se părea că o să audă îndată lucrul acela la care e atît de greu să răspunzi și, învingîndu-și timiditatea, începu să-i vorbească grăbită despre acea bucurie simplă pe care o avusese în acea zi, despre succesul pe care-l repurtase cu Keșka.

— Știi ceva? Lasă-l pe Keșka în plata domnului, — îi spuse el după ce o ascultă pînă la capăt.

Apoi după ce făcură cîțiva pași spre stația de autobuz, o rugă:

— Mai bine vorbește-mi despre aceste două simfonii.

— Cu alte cuvinte să-ți vorbesc despre muzică, să ți-o explic? — Cîteodată programul cuprindea și o scurtă prezentare a temei și a conținutului cîte unei simfonii, dar pe Ania această prezentare o încurca. Ea știa că Simfonia a IV-a a lui Ceaikovski este străbătută de melodia unui cîntec popular rus — „Creștea un mesteacăn în cîmp" — că în Simfonia a VII-a a lui Șostakovici melodia surdă și sacadată care se repetă, redă mersul armatelor fasciste, că tema Simfoniei a IX-a a lui Beethoven este „prin suferință la bucurie". In același timp ea mai știa un lucru foarte important și anume: că muzica nu-ți dezvăluie tainele decît dacă o asculți cu luare aminte. Fiecare înțelege muzica în felul său și uneori se întîmplă să percepi într-un fel nou o piesă muzicală pe care ai mai auzit-o și altă dată. Nici măcar cînd e vorba de natură nu se poate spune că toți oamenii văd și simt la fel; vuietul mării și șuieratul vîntului trezesc de fiecare dată în om alte senzații — fie melancolia, fie entuziasmul, bucuria sau tristețea. Cunoscătorii de muzică urmăresc desigur dezvoltarea temelor melodice, măiestria orchestrației și felul în care se îmbină glasurile pentru ca să creeze acel tot complex care, după cum auzise, se numește contrapunct. Ania făcea parte din acei oameni care judecă atît natura cît și muzica mai mult cu inima.

— Nu mă pricep să-ți explic, și nici nu trebuie, — îi spuse ea. — Inchide ochii, ascultă și caută să uiți tot ce e în afara muzicii și ai să vezi că muzica o să te ajute ea singură s-o simți, o să-ți trezească tot felul de gînduri și de sentimente, o să-ți șoptească o poveste și o să-ți dezvăluie un adevăr. Acesta va fi tot conținutul ei.

— Am impresia că asta este o interpretare idealistă, chiar subiectivistă, — îi răspunse în glumă Alexei.

— Totuşi am să încerc. Dar dacă o să aflăm lucruri diferite ?

— Dar dacă o să aflăm acelaşi lucru ?

— Uite ce-i, Ania : nici unul din noi nu e idealist, aşa că muzica va trebui să ne spună la amîndoi acelaşi lucru şi în ce mă priveşte, doresc foarte mult acest lucru... Dar dumneata ?

— Depinde de ceea ce-o să ne spună, — răspunse Ania cu glas şovăitor, dar ochii ei spuneau : „Da, şi eu doresc".

După această discuţie purtată mai în glumă, mai în serios, dar importantă pentru amîndoi, se urcară în autobuz şi, aşezîndu-se unul lîngă altul, se gîndiră amîndoi la acelaşi lucru : ce bine ar fi ca drumul ăsta să nu se mai sfîrşească niciodată. Cînd ajunse însă pe culoarul îngust din faţa intrării la balcon, pe Ania o cuprinse acea stare de aşteptare febrilă pe care o încerci întotdeauna înaintea unui concert deosebit de frumos.

— Locul meu preferat ! — exclamă ea, cînd ajunseră la locurile lor care se aflau între coloana a V-a şi a VI-a. Se uită cu coada ochiului la însoţitorul ei şi înţelese cu uimire că îi era absolut indiferent dacă Alexei va îndrăgi sau nu muzica, dacă o va înţelege sau nu. Dacă muzica nu face parte din preocupările lui, nici nu e nevoie să-şi bată capul s-o înţeleagă şi s-o simtă. Nu-i nimic, nu-i părea rău dacă în timpul concertului se va gîndi tot timpul la ea, în loc să asculte simfoniile. N-are decît să se poarte aşa cum îi e firea.

In ce-l priveşte pe Polozov, acesta cerceta cu privirea sala albă, înconjurată de coloane sclipitoare, în spatele cărora se plimbau pe intervalele largi sute şi sute de oameni. Opt candelabre uriaşe îşi revărsau deasupra sălii lumina lor strălucitoare, care, răsfrîngîndu-se în turturii de cristal ajungea pe scenă, oglindindu-se în ţevile argintii ale orgăi şi scoţînd şi mai mult în relief catifeaua roşie a fotoliilor. In lumina aceasta feerică, spectatorii păreau deosebit de eleganţi şi de frumoşi.

Alexei se uită pe furiş la Ania şi înţelese că acum nu mai era cu sufletul aproape de el, aşa cum fusese la început. Ania strălucea de emoţie, iar lumina vie a candelabrelor i se oglindea în ochi. Desigur că avea aici o lume a ei, pe care el n-o înţelegea. I se părea că tocmai îşi aminteşte de ceva, că retrăieşte anumite întîmplări sau că e pe cale să descopere cine ştie ce adevăruri noi. Cu cine şi cînd mai fusese ea aici ? De cine era oare legată această muzică pe care îi plăcea să o asculte cu ochii închişi, lăsînd totul la o parte ? Totul — adică

şi pe el, Alexei... Oare ce-l făcuse pe el să-şi închipuie că seara aceea petrecută la profesor îi rămăsese şi ei întipărită în minte, aşa cum îi rămăsese lui? Toată săptămîna nu vorbise niciodată cu el şi nu-i arătase prin nimic că ar dori să-l vadă şi în afara uzinei... E drept că se grăbise să-i iasă în întîmpinare, e drept că era elegantă şi bine dispusă, dar oare nu era firesc să arate aşa în orele ei libere cînd se pregătea să asculte un concert bun? Fusese gata să-i spună că a aşteptat această întîlnire toată săptămîna, dar ea schimbase vorba într-o clipă şi începuse să-i povestească ceva în legătură cu Keşka.

Gîndurile îi erau învălmăşite şi cum lui nu-i plăceau stările sufleteşti confuze, înlătură hotărît toate aceste îndoieli fără rost. La urma urmei, Ania se afla acolo, alături de el, iar după asta urmau cele două părţi ale concertului şi în sfîrşit pauza şi drumul spre casă.

Instrumentiştii îşi ocupară locurile şi Alexei urmărea cu interes pregătirile pe care le făceau — îşi aşezau pupitrele, îşi treceau arcuşurile prin sacîz, îşi aşezau pe umeri bucăţi de postav, ca să-şi fixeze viorile, sau îşi acordau în surdină instrumentele, şi pentru că nu ştia cum se numesc unele instrumente, i se adresă Aniei. Aceasta îi zîmbi şi se grăbi să-i dea explicaţiile cerute, dar deodată îşi întrerupse vorba pentru că dintr-o uşă laterală îşi făcu apariţia dirijorul trecînd prin mijlocul orchestrei şi îndreptîndu-se spre pupitrul său.

Era un om foarte înalt, uscăţiv, cu faţa prelungă şi nervoasă, cu părul blond pieptănat pe spate. Îşi ţinea braţele lungi aduse înapoi iar bagheta părea o continuare a degetelor. Se sui pe podium, se înclină uşor, răspunzînd aplauzelor, apoi se întoarse spre orchestră, şi la un semn al lui se aşternu peste orchestră o tăcere aproape ireală.

În prima parte orchestra trebuia să execute Simfonia a V-a de Şostakovici. Alexei auzise că muzica acestui compozitor e destul de grea pentru un începător, dar pe el îl interesa deschiderea diferitelor instrumente, care laolaltă alcătuiesc un tot atît de complex. Deşi munca instrumentiştilor era atît de deosebită de activitatea lui, pe care o cunoştea şi o înţelegea atît de bine, îşi dădea totuşi seama că ei se pregătesc pentru o activitate măreaţă, colectivă, bine coordonată, şi el dorea să înţeleagă această operă.

La primele sunete tresări, deşi le aştepta. Era parcă o chemare adresată lui, cu o mare forţă. Chemarea se repetă şi

după cîteva clipe se revărsă în sală o mare de sunete duioase, întrerupte de altele sacadate, care aduceau cu un scrîşnet. Alexei uitase de sfatul pe care i-l dăduse Ania şi în loc să închidă ochii şi să asculte, îl urmărea foarte atent pe dirijor: era deajuns ca el să schiţeze un gest cu mîna lui lungă şi subţire pentru ca într-o clipă să răsune alte acorduri, care se îmbinau cu celelalte, creşteau împreună cu ele, se întrerupeau, reapăreau, se înlănţuiau din nou şi dispăreau ca să facă loc altora. În tumultul acesta de sunete Alexei desluşea o ordine armonioasă, în aparenţă plină de contradicţii, confuză. Ai fi spus că asistă la o ceartă în care părţile trebuiau să hotărască asupra unei chestiuni foarte importante. Instrumentele cu coarde executau o temă în surdină, susţinută de tonuri grave, pianul răspundea pe acelaşi ton, apoi îşi spuneau cuvîntul viorile, violoncelele şi contrabaşii, după care urmau toate celelalte instrumente, şi muzica aceea plină de avînt îi amintea lui Alexei de un marş. Părea că marşul a încheiat o dispută, dar după o clipă se zămislea o melodie lentă şi duioasă, ca o cugetare întreruptă în răstimpuri de mici exclamaţii care răsunau asemenea unor picuri pe apă. Şi picăturile acestea voiau parcă să amintească ceva, iar viorile răspundeau în graiul lor şi apoi tăceau, şi din nou se auzeau sunete cristaline, care păreau că întreabă sau că se miră cît de ciudată este uneori viaţa...

În pauza scurtă dintre cele două părţi, Alexei respiră adînc şi luă o clipă mîna Aniei în mîna lui. Nu ştia dacă simfonia îi place sau nu, dacă o înţelege sau nu, într-atît era de nou sentimentul ce-l încerca acum şi într-atît era mai adînc decît ceea ce numesc oamenii plăcere.

Discuţia dintre instrumente se porni din nou şi pe măsură ce asculta, Alexei era din ce în ce mai captivat de evoluţia temei simfonice şi urmărea din ce în ce mai atent graiul expresiv al instrumentelor sau al grupurilor de instrumente. Părea că toate aceste glasuri sînt străbătute de un fir călăuzitor care le uneşte într-o melodie şi le deschide drumul spre final. Da, era limpede, aceste discuţii şi idei vesteau apropierea finalului.

Oare ceilalţi înţeleg la fel toate acestea? Continuînd să asculte cu luare aminte, Alexei trecu în revistă şirurile de fotolii în care şedeau ascultătorii atenţi: o femeie căruntă stătea aplecată pe marginea fotoliului... Un tînăr ţinea partitura pe genunchi şi urmărea portativul în timp ce mîna lui schiţa

gesturile dirijorului... O fată şedea cu capul lăsat pe spate şi cu ochii închişi de parcă dormea, iar buzele i se mişcau într-una...

In ultima parte, Alexei surprinse pentru o clipă o imagine — bucuria şi triumful unei mulţimi uriaşe şi pestriţe. Era o adevărată jubilare, întreruptă din cînd în cînd de sunete puternice, care voiau parcă să vestească ceva. Dar imaginea aceasta licări doar pentru o clipă şi în locul ei se auzi o melodie duioasă, o melodie în surdină, aproape o şoaptă, care creştea însă din ce în ce, prefăcîndu-se într-un singur glas, limpede şi plin de siguranţă.

— Finalul! — şopti Alexei apropiindu-se de Ania.

— Cum?

Oare ea înţelegea altfel această melodie, oare nu auzea discuţia aceea atît de importantă şi glasul acela atît de convingător?

— Ascultă glasul ăsta...

Ea îşi aţinti privirea asupra lui şi-i atinse degetele încleştate cu mîna ei micuţă. Se pornise furtuna crescîndă a finalului, furtuna aceea înspăimîntătoare care vestea triumful prin loviturile talerelor de aramă, prin bubuitul greoi al tobei, prin acordurile puternice ale pianului pe fondul viorilor care repetau descrescendo aceeaşi notă.

Simfonia se sfîrşi. Alexei nu avea chef de vorbă, în schimb simţea nevoia să fumeze.

— Vrei să vii cu mine, Ania?

Coborîră scara şi Alexei îşi aprinse o ţigară, urmîndu-şi firul gîndurilor. Ania nu-l întrebă nimic: nu-i făcea plăcere să vadă că a uitat pentru o clipă de ea, totuşi nu voia să-l tulbure şi încerca să înţeleagă starea lui sufletească.

— Dacă în suflet totul este limpede, — începu el pe neaşteptate, — atunci e imposibil ca muzica să nu răscolească totul în tine. Iţi răscoleşte sufletul, pentru ca apoi să-ţi limpezească gîndurile. Dar nu întotdeauna ţi le limpezeşte. — Şi adăugă cu obişnuita lui ironie: — E o gimnastică bună pentru sentimente.

— Niciodată n-am înţeles muzica din punctul ăsta de vedere.

Alexei nu stărui.

— Poate că gîndesc aşa pentru că sînt începător.

Ania stătea rezemată de perete, privind gînditoare în altă parte şi înfăţişarea ei era întocmai aşa cum îi apăruse în seara aceea care pentru el fusese atît de grea. De ce nu putea s-o îmbrăţişeze şi s-o strîngă la pieptul lui, cu duioşie, fără să spună nimic? Aproape că nu mai putea să îndure prezenţa acestei mulţimi şi la un moment dat o întrebă dacă nu vrea să iasă puţin în stradă.

Făcură cîţiva paşi şi respirară aerul proaspăt, dar nu se hotărîră să facă o plimbare mai lungă ca să nu întîrzie la Simfonia a V-a a lui Ceaikovski. Alexei venise la concert mai mult pentru această simfonie, pentru că îi plăcea Ceaikovski, dar gîndul că muzica îi va răscoli din nou gîndurile şi sentimentele îl sperie oarecum. Ar fi preferat să hoinărească prin oraşul peste care se lăsase vălul nopţii, dar cum s-o lipsească pe Ania de această plăcere pe care o aştepta de atîta vreme? Ar fi putut să-i răspundă: „du-te singur" şi nu voia să se despartă de ea. Acum cînd vedea că tăcerea lui n-o stînjeneşte, o iubea cu atît mai mult — Ania nu-i punea nici una din întrebările acelea banale, la care se poate răspunde numai prin cuvinte banale.

Se înapoiară la locurile lor şi el o întrebă, de parcă discuţia lor nu s-ar fi curmat nicio singură clipă:

— Există vreo simfonie închinată fericirii?

— Simfonia a IX-a de Beethoven — prin suferinţă la fericire. Finalul e foarte luminos.

— Nu mă refer numai la final.

— Există uverturi solemne... Nu ştiu, Alioşa, dar îmi închipui că nu există nici o simfonie închinată cu totul fericirii şi lucrul mi se pare firesc.

— De ce? — întrebă el cu tîlc.

Ania îşi dădea seama că Alexei avea să răspundă singur la această întrebare, dar că dorea să audă mai întîi ce-o să-i spună ea.

— Pentru că fericirea n-ar mai fi fost fericire, dacă ar fi fost de ajuns să întinzi mîna ca s-o apuci.

— Să vrei — să cauţi — să ajungi — să înfăptuieşti. Asta-i formula, nu-i aşa?

Ania clătină din cap şi după o clipă de tăcere adăugă:

— Să înfăptuieşti şi apoi să întrevezi un ţel nou.

Alexei izbucni în rîs.

— Ei, dar la bătrîneţe... poate să vină liniştea deplină?

— Nu ştiu, — zise Ania, — nu cred că există aşa ceva. Nu cred deloc.

Larma din sală le acoperea glasul şi Alexei se aşeză mai aproape de ea, dar deodată observă că buzele ei sînt întredeschise într-un zîmbet... Se dădu grăbit înapoi.

Şi pe neaşteptate se revărsă în sală un torent năvalnic de sunete, un torent limpede şi tumultuos, în care desluşeai două melodii. Una din ele răsuna ca o întrebare — o întrebare chinuitoare despre ce e mai important şi mai sfînt în viaţă... Oare muzica răvăşeşte întotdeauna sufletul? In schimb, cea de-a doua i se păru lui Alexei tristă şi totuşi luminoasă. Să fie oare răspunsul?... Aceste două teme se îmbinau atît de armonios, încît părea că auzi glasul unui om care stă de vorbă cu el însuşi. Un suflet neliniştit încerca să-şi răspundă singur la o întrebare chinuitoare — ce trebuie să fac, cum trebuie să mă port — şi pentru că soluţia pe care o găsea nu-l mulţumea, îşi punea mereu aceeaşi întrebare. Părea că întreaga orchestră răspunde la întrebarea lui, că-l sfătuieşte, că stăruie asupra unui lucru peste măsură de duios şi răspunsul se revărsa tot mai larg, mai profund şi mai cuprinzător, de parcă toate forţele sufletului şi ale conştiinţei s-ar fi răzvrătit ca să înţeleagă, să găsească o rezolvare şi să accepte această rezolvare.

Alexei era ca vrăjit de acest torent tumultuos de sunete şi pe neaşteptate îl străfulgeră un gînd: nu cumva simfonia reproduce însuşi procesul simţirii şi al gîndirii, care îşi găseşte rezolvarea în final? Şi în aceeaşi clipă îşi spuse că această complexitate de glasuri nu se dezvăluie nicăieri cu atîta limpezime ca în simfoniile lui Ceaikovski, unde fiecare sunet îţi răscoleşte parcă sufletul... Se simţea la fel de tulburat ca la început, la fel de neliniştit dar în acelaşi timp la fel de bucuros, iar Ania şedea alături de el şi-i era mai apropiată ca oricînd. Muzica avea o forţă nebănuită, aceea de a da o ascuţime şi o vigoare mai mare simţurilor fără să treacă cu vederea nimic din ceea ce alcătuieşte viaţa unui om. Dimpotrivă, ea dădea vieţii orizont şi conţinut: dădea dorinţelor o forţă nouă, îndoielilor — frămîntare pînă la dureri, bucuriei — simţămîntul dăruirii pînă la uitarea de sine, iar iubirii — strălucire şi gingăşie.

Alexei nu mai urmărea acum mişcarea atît de bine coordonată a instrumentelor, din care se zămislea muzica. Se uita la orchestră, dar n-o vedea. Trăia intens şi în timp ce asculta îşi descoperea în adîncul sufletului unghere tainice, în care nu privise niciodată. I se părea că desluşeşte în murmurul lin al viorilor o tînguire melancolică, povestea unui lucru înduioşător care odinioară însemnase totul pentru el, o poveste lungă de dragoste care-i răscolea sufletul, sau mai bine zis i-l răscolise pe vremuri. Şi iată că îşi amintea din nou de iubirea aceea care într-o bună zi luase sfîrşit, îşi amintea de anii grei de severă stăpînire de sine care urmaseră după aceea şi de visurile pe care şi le făurea, aşteptînd fericirea ... „Dar oare lucrul acesta mă chinuia şi mă preocupa chiar atît de mult?" se întrebă el mirat. Da, lucrul acesta îl chinuise dintotdeauna, pentru că nu fusese sigur că va găsi vreodată fericirea pe care o căuta. Gîndurile îi roiau în minte, iar viorile continuau să se tînguie, întrerupte în răstimpuri de basii care parcă voiau să le dojenească: „Nu, în viaţă se poate întîmpla şi altfel!..." Şi din nou răsuna o temă însufleţită, o temă care părea că spune: „Nu-i nimic, nu te necăji, fericirea nu va întîrzia să vină". Dar acestei teme îi urma întrebarea: „Cînd va sosi oare, cînd?" — rostită cu glas neliniştit şi pătimaş şi după o clipă totul se pierdu în torentul temei principale, adică în torentul vieţii, care între timp se maturizase şi devenise mai înţeleaptă şi mai bogată în conţinut...

Nu cumva urmează finalul?

— Valsul, — îi şopti Ania.

Alexei recunoscu acest vals, pentru că îl auzise de nenumărate ori la radio, acum însă, înlănţuit în simfonie, el se împletea cu torentul de gînduri şi sentimente şi dezvăluia parcă sufletul omenesc cu năzuinţele lui spre mai bine şi cu clipele lui de tristeţe reţinută. Ai fi spus că vezi aevea cum viaţa îl poartă pe om în iureşul ei, cum îl mîngîie timp de o clipă pentru ca apoi să-şi rîdă de suferinţele lui şi să-l prindă în vîltoare, sălţîndu-l în toate părţile.

Valsul se termină şi în liniştea de o clipă Alexei exclamă: „Nu vreau!"

Întorcîndu-se spre el, Ania îl întrebă din vîrful buzelor:

— Cum?

Gîndise oare cu glas tare?

Intre timp orchestra începuse o nouă parte şi acordurile se revărsau cu şi mai multă vigoare. Întreruptă şi apoi reluată pe un ton mai puternic, tema principală ajunsese acum la apogeu şi întreaga dezvoltare orchestrală îl făcu pe Alexei să înţeleagă că se apropie finalul. Această temă părea să spună că nimic nu se uită, că nimic nu e lăsat de o parte. Viaţa a căpătat în sfîrşit un sens şi acum totul e limpede: iată ţelul pe care trebuie să-l urmezi, iată drumul pe care trebuie să-l străbaţi, iată fericirea. Chiar dacă îţi vei purta paşii pe alt drum, chiar dacă te vei îndrepta spre o altă fericire, să ştii că fără un ţel în viaţă nu vei avea parte niciodată de linişte şi de bucurie, iar forţa minunată şi dătătoare de viaţă, creşte, creşte şi se lărgeşte, şi victoria ei înseamnă confirmarea a tot ce există.

După cîteva clipe, Ania şi Alexei ieşiră în stradă în răcoarea nopţii de primăvară. Alexei o luă de braţ şi o îndreptă spre un scuar umbros din piaţa Artelor. Sub copaci era aproape beznă şi numai prin spaţiul dintre frunze se putea zări cerul.

Se aşezară pe o bancă.

— Vino mai aproape, vrei? — o rugă el. — Şi dă-mi mîna.

Undeva răsuna o melodie auzită numai de ei doi. In faţa intrării Filarmonicii oamenii se împrăştiau grăbiţi şi glasurile lor se pierdeau în noapte, iar ceva mai încolo, lîngă Teatrul Mic de Operă, răsunau în sute de feluri alte glasuri şi alţi paşi. Din cînd în cînd trecea în goană cîte un automobil şi farurile lui străpungeau pentru o clipă bezna, picurînd pe nisipul cărărilor pete palide de lumină. Melodia pe care o auzeau numai ei doi pluti o vreme peste larma oraşului, apoi se mistui asemenea talazurilor mării cînd nu suflă vîntul. In locul ei răsunau acum loviturile puternice ale inimii.

— Ania, cred că te iubesc nespus de mult...

Ea îşi întoarse faţa către el, lăsîndu-se îmbrăţişată şi strînsă la piept cu duioşie.

Mutînd pionul pe flancul drept, Ivan Ivanovici rosti pe un ton dezaprobator şi chiar încîudat :

— Iar am văzut-o pe Valia cu Arkaşa. S-a consolat destul de repede !

Efim Kuzmici mută şi el un pion ca să taie calea inamicului şi după o clipă răspunse :

— Ce ştim noi ? Sufletul femeii, măi frate, e ca o pădure deasă în care trebuie să-ţi croieşti drum în plină noapte.

Ivan Ivanovici mută un alt pion ca să facă loc nebunului său şi oftă.

— Bună fată e Valia. Pe lîngă ea Arkaşa e un ... ei, ce să mai vorbim...

Pe Gusakov îl chinuia de cîteva zile curiozitatea şi întrebă, prefăcîndu-se nepăsător :

— De ce-a venit la tine Arkaşa ? Ca să-ţi ceară sfatul ?

Efim Kuzmici nu răspunse îndată : urmărind atent piesele de pe tablă, se întreba cu teamă dacă Ivan Ivanovici nu-i pregăteşte cumva vreo surpriză. Ori de cîte ori jucau şah, Gusakov începea cîte o discuţie interesantă, menită să distragă atenţia partenerului.

Efim Kuzmici îşi întări mai întîi pionul pe flancul stîng şi numai după aceea începu să vorbească despre ceea ce îi interesa pe amîndoi :

— Nu-mi place să-l judec pe om în grabă. La urma urmei, ce ştii tu despre Arkadi ? De ce te grăbeşti să-l condamni cînd are abia douăzeci şi patru de ani ? Acum un an n-aş fi dat pe dînsul nici două parale, dar acum... A venit la mine şi după ce mi-a vorbit de una de alta, mi-am dat seama că inima băiatului s-a istovit cu totul. „Ţi-ai pus în gînd să te însori ?" l-am întrebat şi el : „Mai degrabă mă înec, Efim Kuzmici, decît să mă însor !" Vezi aşadar ce întorsătură iau lucrurile ?

— Văd, văd, — repetă Gusakov şi cu aerul cel mai nevinovat din lume îşi mută nebunul pe o diagonală liberă.

— Aşa-a-a, — exclamă ironic Efim Kuzmici, urmărind planul simplu al partenerului său. — „Vezi, zice Arkaşa, eu am căutat s-o consolez şi ea a scos sufletul din mine..." „Ei lasă Arkaşa, îi zic eu, doar tu pînă ieri, alaltăieri, nici nu ştiai bine ce-i de capul tău. Dacă ţi s-a înfierbîntat inima, scoate-o

afară, mai suflă în ea să se răcorească şi după aceea vîr-o înapoi". A izbucnit în rîs, dar eu vedeam că-i dau lacrimile. „Cum aşa, Efim Kuzmici, mă întrebă el, cum adică să suflu într-însa? Dumneata rîzi, dar mie zău că nu-mi arde de glumă". „Nu glumesc, îi zic, ci mă bucur. Înainte nu erai decît un ţînc şi uite că te-ai făcut om".

— Şah la rege!

— Nu mă speria, Ivanîci, te rog nu mă speria! Dacă-i vorba pe-aşa, atunci am să mă acopăr cu calul, şi gata!... „Lasă, măi băiete, îi zic, că nu moare nimeni din dragoste. Dacă oamenii ar muri din dragoste, n-ai mai prididi să-i îngropi şi pămîntul s-ar pustii într-o clipită. Dragostea îţi dă aripi, te face să te caţări pe pereţi, iar după ce trec un an, doi, rîzi tu singur de tine: ia te uită frate, ce nebun am fost! Nu ştiu dacă Valia o să te iubească sau nu, dar nu asta e important. Important e că te-ai făcut om şi tare-ar fi bine să mergi mai departe pe calea asta!"

Efim Kuzmici mai mută o piesă şi, după ce cercetă situaţia partidei, adăugă:

— Dealtfel e un flăcău de treabă şi dacă aş fi în locul Valiei, m-aş gîndi... Ei, Ivanîci, văd că mi-ai luat un pion. Mănîncă-l sănătos şi dumnezeu cu el!

Fără să se gîndească prea mult, Ivan Ivanovici îşi împrăştiase pionii ca de obicei pe flancul stîng şi deodată îşi dădu seama că în felul acesta deschide drumul turnului inamic căruia Efim Kuzmici îi asigurase, prevăzător, o apărare sigură pe toate căile.

— Mare diavol mai eşti! — se supără Ivan Ivanovici, şi căzu pe gînduri, strîngînd în pumni nebunul pe care n-avea unde să-l pună.

Efim Kuzmici se lăsă pe spătarul fotoliului şi îşi aprinse o ţigară. Era mulţumit de felul cum se desfăşurase jocul, de încurcătura prietenului său şi de faptul că în casa lor domnea acum o linişte atît de plăcută. Liniştea poate fi de mai multe feluri: cînd pleacă toţi de acasă şi Galocika e pe stradă, liniştea asta e plictisitoare, ba chiar puţin alarmantă, şi ai dori ca toţi să se înapoieze mai repede. Înainte de a se căsători Grunia, atmosfera era de multe ori apăsătoare chiar atunci cînd nimeni nu pleca de acasă. Şi ai fi spus că totul merge ca pe roate dar cîte neînţelegeri nu existau între ei! Acum însă dom-

neşte în casa lor o linişte odihnitoare: Iaşa pregăteşte un raport, Grunia coase — se împacă bine ei doi, nimic de zis — parcă a înflorit după atîţia ani de văduvie. Acum s-a deşteptat din nou în ea dorul de viaţă: e gata oricînd să se plimbe, să se îmbrace şi să-şi răsfeţe soţul! Acum nimic nu i se pare greu şi-i citeşti fericirea pe faţă, chiar şi atunci cînd spală vase sau freacă cratiţele, de parcă nici n-ar exista pe lume lucru mai plăcut. Ei, dar ce-o fi cu Galocika?

Efim Kuzmici se ridică de pe scaun şi plimbîndu-şi privirea prin sufragerie, o zări pe Grunia care îi zîmbi de parcă pentru ea n-ar fi fost altă mulţumire mai mare decît să-i vadă faţa obosită şi brăzdată de cute. Şi cînd te gîndeşti că luni de zile nici măcar nu s-a uitat în ochii lui... Cînd o întrebai ceva răspundea printre dinţi, intra în casă ca într-o închisoare, iar cînd pleca undeva era veşnic grăbită şi îşi acoperea faţa cu basmaua ca un om care se simte vinovat... Uneori, cînd o vede atît de fericită, îl doare sufletul şi e cît pe ce s-o dojenească, dar cuvintele i se opresc de fiecare dată pe buze. Un singur lucru şi-a îngăduit Efim Kuzmici — cu puţin timp înainte de căsătorie a scos tăcut de pe peretele din odaia ei fotografia băiatului şi a dus-o la el. Grunia l-a văzut, s-a făcut albă ca varul, dar nu i-a spus un cuvînt. Noaptea a auzit-o cum plînge, dar dimineaţa cînd s-a sculat ai fi spus că nu s-a întîmplat nimic... Eh, viaţă, viaţă!

Trecînd prin sufragerie, Efim Kuzmici intră ca din întîmplare în odaia tinerilor. Iaşa şedea la masă şi copia ceva dintr-o carte, iar Galocika se juca pe jos cu cîinele. Raţia, care era atît de duşmănoasă cu străinii, se împrietenise cu Galocika din primul moment şi-i dădea voie să se aşeze pe spatele ei, s-o tragă de urechi şi chiar s-o înhame la roabă.

Întorcîndu-şi faţa spre bătrîn Vorobiov lovi cu palma în caietul deschis.

— Îţi mulţumesc pentru el, Efim Kuzmici, mi-a prins foarte bine!

Efim Kuzmici era convins că Vorobiov vrea să se laude: primise sarcina să facă un coreferat la o adunare pe întreaga uzină, despre felul cum îşi îndeplinesc comuniştii din secţie angajamentul luat faţă de Krasnoznamenka şi iată-l că stă de trei zile cu nasul în cărţi. A umplut un caiet întreg! Efim Kuzmici se plecă peste umărul lui Vorobiov şi citi cuvintele aşternute pe hîrtie cu un scris mare şi apăsat.

„Tovarăşul Stalin ne spunea întotdeauna că planul este un minimum din ceea ce trebuie îndeplinit în mod obligatoriu. Iar mai departe, în cursul îndeplinirii lui, trebuie să i se aducă corective. (Ordjonikidze)".

— Da, chiar aşa ne spunea el atunci, — zise Efim Kuzmici şi se uită curios şi la celelalte însemnări. — Ţi-ai făcut un conspect întreg! Ce ai nevoie de atîtea notiţe?

Bucuros că găsise un subiect de discuţie atît de simplu, Efim Kuzmici se pregătea să stea de vorbă cu Vorobiov, uitînd pentru o clipă că pentru acesta el e un străin — fostul socru al Gruniei, pe care desigur că-l socoteşte a cincea roată la căruţă...

— Mai bine o să ţi-l citesc cînd o să fie gata, — zise Vorobiov.

— Sigur, sigur, — îi răspunse îmbufnat Efim Kuzmici. Ar fi vrut să-l întrebe pe Iaşa cum face raportul, dar în aceeaşi clipă îşi aduse aminte de Ivan Ivanovici: te pomeneşti că în lipsa lui s-a apucat să mute sau să scoată piese din joc. Ca să cîştige, Gusakov e în stare chiar să trişeze, — ăsta-i un vechi obicei de-al lui.

Şi Efim Kuzmici se întoarse grăbit în odaia vecină unde controlă cu grijă situaţia de pe tabla de şah, numărînd piesele scoase din joc — nu, deocamdată totul e în ordine, cît despre Gusakov mai mult ca sigur că va pierde partida.

— Să ştii, Ivan Ivanovici, că nu-ţi dau voie să te gîndeşti mai mult de un an, — îi zise el în bătaie de joc, aşezîndu-se pe scaunul său.

Prin uşa întredeschisă, Grunia asculta glumele bătrînilor, şoapta Galocikăi şi scîrţîitul scaunului. Degetele ei trăgeau repede şi cu iscusinţă acul prin marginea unei cute înguste, în timp ce gîndurile îi zburau spre odaia alăturată unde lucra Iaşa — da, Iaşa e acasă, acasă, acasă. Asta-i casa lui, vine aici ca acasă, învaţă acasă, şi se simte aici mai bine ca oriunde... Se putea gîndi la lucrul ăsta la infinit, în fel şi chip, repetînd un singur cuvînt — acasă. „Cînd vii acasă?" îl întreba Grunia cînd erau la uzină. „O să mă pregătesc acasă", spunea Iaşa tovarăşilor săi. Nu se obişnuiseră încă cu acest cuvînt şi de aceea îl repetau cît mai des.

Prietenele o dojeneau adeseori pe Grunia:

— Vezi, bagă de seamă, — îi spuneau ele clătinînd din cap. — Nu-l mai răsfăţa atîta, că tot tu ai să tragi ponoasele

după aceea. Lasă-l să aibă el grijă de tine şi nu-i mai face totul pe plac.

Grunia rîdea nepăsătoare.

— De-aţi şti voi ce bine e să-l răsfeţi pe omul tău! E bun şi din cauza asta n-o să mă facă niciodată să sufăr! Şi apoi eu l-am chinuit destul la început, aşa că o să-i ajungă pentru tot restul vieţii!

Prietenele ei încercau s-o convingă: la început orice căsnicie merge ca pe roate, dar încetul cu încetul bărbatul se obişnuieşte cu binele şi în loc să te roage sau să-ţi mulţumească, îţi cere ba una, ba alta şi se răsteşte la tine; pe bărbat trebuie să-l ţii în frîu din prima zi, dacă nu, n-ai să-ţi mai usuci lacrimile toată viaţa.

— Păi şi eu am de gînd să-l ţiu în frîu, — răspundea Grunia, zîmbind şăgalnic. — O să-l îmbrăţişez tare, tare şi odată aflat în braţele mele, nici c-o să mai vrea să scape!

Cum să le explice ea că între ei doi nu putea fi vorba de neînţelegeri, că ei n-aveau de ce să se plictisească unul de altul, aşa cum se întîmplă în atîtea căsnicii! Doar ei se iubeau şi o dragoste ca a lor nu s-a mai aflat niciodată pe lume.

Cum să le facă să înţeleagă că ei se simt cum nu se poate mai bine unul cu altul, că între ei nu există niciodată certuri şi discuţii? Oare se poate iubi mai mult decît atît? Nu, nu se poate. Îl iubise şi înainte, dar atunci nu fusese fericită, pentru că fiecare din ei îşi trăia viaţa lui. Se chinuiseră unul pe celălalt şi îşi frămîntaseră mintea cu tot felul de îndoieli, dar lucrul era firesc: doreau să fie cît mai repede împreună, împreună pentru totdeauna, astfel ca vieţile lor să formeze o singură viaţă. Iar acum, la gîndul că sînt în sfîrşit împreună simte cum pune stăpînire pe ea o ameţeală plăcută, iar inima i se opreşte parcă în loc...

Lăsîndu-se în voia gîndurilor, Grunia netezea cu unghia cutele înseilate şi asculta cum scîrţîie scaunul lui Iaşa: s-a ridicat să caute ceva, probabil o carte, şi acum se aşează mai comod, ca să poată scrie. Oare Galocika nu-l stinghereşte? Nu, ea îşi vede de joaca ei şi vorbeşte în şoaptă. Ce bine că fetiţa e atît de cuminte!

În timpul acesta Galocika îi şoptea ceva căţeluşei la ureche:

— Nu mai mîrîi atîta că o să fugă toţi şi bagă de seamă

să nu-i muşti, că-i păcat de ei. Ei bine, dacă tu vrei să mîrîi... n-ai decît...

Fetiţei nu-i plăcea să se joace decît în odaia aceea, şi pentru că ştia că n-are voie să-l stingherească pe nenea Iaşa, vorbea numai în şoaptă : totuşi uneori voia să-i pună răbdarea la încercare şi atunci se pornea pe o gălăgie de nedescris : se va supăra oare pe ea sau nu ? Te pomeneşti că se supără şi o dă afară din odaie, dar nu-i nimic : se va supăra şi ea pe el şi-i va arăta cît de nenorocită se simte. De fapt era însă fericită că nu o dă nimeni afară şi-l iubea pe nenea Iaşa care ştia să cînte atît de frumos din acordeon şi avea o căţeluşă atît de drăguţă. Oamenii mari cînd îi cauţi au treabă şi, dacă-i întrebi ceva, îţi răspund la nimereală numai ca să scape de tine. In schimb cu Raţia se poate juca toată ziua pe terenul viran ! Cînd e cu căţeluşa, nu se agaţă nici un băiat de ea. „Raţia, şo pe el !" striga ea şi cînd ţi-l înşfăca Raţia de pantaloni, o luau la sănătoasa cît ai clipi din ochi. Să poftească numai negriciosul acela de Mitka să mai pună mîna pe mingea ei !... Cît despre acordeon, e o adevărată minunăţie, nu alta ! Ce n-ar da să înveţe şi ea să cînte ! E drept că încercase odată cînd nu era nimeni acasă, dar aceea nu era muzică, ci numai zgomot şi unde mai pui că după aceea se căznise un ceas întreg să vîre acordeonul înapoi, în cutia lui ! Nenea Iaşa însă cîntă minunat şi cîntecul lui e cînd trist, cînd vesel, dacă vrei poţi să şi dansezi după el ! Ea însă nu vrea să-l roage s-o înveţe şi ar fi mulţumită numai dacă i-ar cînta mai des. Dar de ce-o fi stînd tot timpul cu nasul în cărţi ? Mama e acum mai veselă şi mai bună, şi stă mai mult pe acasă... Aşa-i, de cînd a venit nenea Iaşa e mai multă linişte, iar pe ea au dus-o să doarmă în odaia bunicului, ceea ce-i place grozav. Inainte mama îi spunea : „Dormi fetiţo" şi după aceea stingea lumina şi închidea uşa. Bunicul însă nu stinge lumina şi nici nu pleacă din odaie... E drept că uneori bombăne : „Inchide ochii, urîto, că altfel plec imediat !" Dar nu pleca, ba îi mai spunea şi cîte o poveste... O să se joace în odaia asta ori de cîte ori o să aibă chef. De ce-ar da-o cineva afară de aici ? Doar şi asta e odaia mamei, iar ea e fetiţa mamei şi nenea Iaşa nu poate să-i facă nimic...

Deodată răsună soneria : venise cineva în vizită. Galocika recunoscu glasul mătuşei Asia, aceea cu care trebuia să fie drăguţă pentru că îi murise fetiţa.

— Pot să rămîn puţin Grunicika? — întrebă Asia sărutînd-o pe Grunia. — Saşa a plecat la Casa Tehnicii, şi singură mă plictisesc. O să treacă pe aici să mă ia.

— Foarte bine, — zise Grunia. — Asia, nu-i aşa că-mi aduci o veste bună?

— Da, da, numai că despre asta o să vorbim mai tîrziu, Grunicika — răspunse Asia, roşind toată. Apoi, zărind-o pe fetiţă, adăugă: — Bună ziua, Galocika.

Familia Volovik făcea parte dintre noile cunoştinţe care apăruseră în casă odată cu unchiul Iaşa, şi Galocika nu se grăbea de fel să-i îndrăgească. Unchiul Saşa rîdea de ea şi-i spunea Găluşcă, ameninţînd-o că odată şi odată, cînd o să-i fie tare foame, o s-o mănînce. Cît despre mătuşa Asia, care dealtfel nici nu semăna cu o mătuşă, o compătimea şi în acelaşi timp o iubea. Galocika înţelegea că mătuşa Asia avea în ziua aceea un secret şi nici prin gînd nu-i trecea să se ducă în altă odaie. Îi dădu bună ziua şi apoi se piti în colţişorul ei ca să fie uitată de cei mari.

Asia povestea că Saşa s-a dus la Casa Tehnicii să ţină un raport despre maşina-unealtă la care lucra. Ar fi fost bucuros s-o ia şi pe dînsa, dar cu ea de faţă se intimida şi mai tare. Galocika nu mai înţelegea nimic. De ce s-o fi intimidînd unchiul Saşa? Doar şi bunicul ei face rapoarte, şi mama de asemenea, numai că rapoartele pe care le face mama se numesc dări de seamă ale organizatorului sindical. Unchiul Iaşa pregăteşte şi el un raport, pînă şi Mitka negriciosul s-a lăudat odată că o să ţină un raport la cercul tinerilor naturalişti, numai că ea nu l-a crezut — n-are eă timp să asculte balivernele unui prost ca el...

— Lui Saşa i-au dat ca ajutor un docent, — povestea Asia cu un aer de fetiţă care se laudă. — Duminicile se duce la profesor pentru consultaţii şi cînd e acasă citeşte, citeşte într-una! Cărţile i le dă chiar profesorul!

Despre secret nu spuse nici un cuvînt, dar deodată Grunia o întrebă cu o înfăţişare misterioasă.

— Spune Asia, aşa-i că am ghicit?

— Da, Grunicika, dar acuma taci, — o rugă Asia în şoaptă. — Deocamdată nu-i nimic sigur, aşa că nu vorbesc cu nimeni despre asta...

De ciudă, Galocika o trase pe Raţia de coadă. Despre ce secret e vorba aici şi de ce trebuie mama ei să tacă?

— La plimbare Raţia! — strigă ea supărată, şi Raţia îşi înghiţi necazul şi se năpusti spre uşă, sărind şi mîrîind de nerăbdare.

După ce plecă şi fetiţa, femeile începură să discute cu vioiciune. Glumeau şi rîdeau în voie şi uneori uitau cu totul că trebuie să vorbească în şoaptă, ca să nu-l stingherească pe Iaşa.

Vorobiov le auzea, dar asta nu-i distrăgea atenţia. Cînd Grunia era alături de el, avea întotdeauna spor la lucru. Îi plăcea să audă paşii ei uşori, zăngănitul foarfecilor, zgomotul mosorelului de aţă care se rostogoleşte pe podea, scîrţîitul uşiţei de la bufet...

De cîteva săptămîni, Vorobiov muncea cu multă însufleţire Puterea lui de muncă sporise, orizontul îi era tot mai larg şi se simţea bine chiar şi atunci cînd era frînt de oboseală. Senzaţia aceasta se datora faptului că noua sa muncă îi plăcea din ce în ce mai mult şi că tot ce fusese greu devenise interesant.

Acum grupele de partid erau în centrul atenţiei biroului organizaţiei de partid şi munca de lămurire se ducea prin aceste grupe. Forţele comuniştilor erau repartizate în aşa fel ca fiecare din ei să ducă munca cu cîţiva muncitori, pentru ca nimeni să nu fie trecut cu vederea. Verificarea îndeplinirii planului tehnico-organizatoric începea deasemenea de jos — de la grupele de partid — şi Vorobiov îşi dădea seama că datorită acestui fapt nici un singur amănunt nu putea să scape cîmpului său vizual.

Desigur că mai existau, şi încă într-o măsură destul de mare, unele mici neînţelegeri şi greutăţi şi uneori se lucra prea în grabă, dar totuşi munca lui dădea acum rezultate mai bune. Izbutise să formeze nenumăraţi activişti, oameni care pînă atunci se ţinuseră departe de treburile obşteşti, şi uneori avea impresia că nu avusese nevoie pentru asta de prea multe eforturi ; trebuia numai să-l observi pe om, să-i acorzi toată atenţia, să-l atragi, să-l încurajezi.

Dar erau şi cazuri mai grele care cereau o muncă de zi cu zi, o atitudine bine gîndită şi multă experienţă.

Unul din aceste „cazuri" era Torjuev. După succesul lui Erohin, Torjuev fusese mai posomorît ca un nor de ploaie şi toată săptămîna lucrase cu un aer nepăsător pentru ca pînă la urmă să aplice totuşi metoda de fixare a lui Erohin şi noile cuţite. Cît despre normă, şi-o îndeplinea zi de zi şi chiar o depă-

şea. Toată secţia vorbea despre ceea ce se întîmplase la el în casă. Torjuev se certase cu „venerabilul bătrînel" şi se despărţise de el. Beliankin nu mai vorbea nici cu el, nici cu fiică-sa, iar de la un timp devenise şi mai tăcut şi se plîngea mereu de sănătate şi de bătrîneţe. La sfîrşitul lunii, Torjuev realizase aproape două norme, iar în luna următoare îşi îndeplini norma cu trei sute cincizeci la sută, lăsîndu-i mult în urmă pe Erohin şi pe Lukicev. Calitatea muncii sale era ca întotdeauna excepţională, dar dacă se apropia cineva să vadă cu ce metode izbuteşte să obţină asemenea succese se înfuria şi striga :

— Ce holbezi ochii la mine ? Ce, eşti la teatru ? Hai, ia-o din loc !

Şi într-o bună zi apăru în secţie o pancartă : „Salut fruntaşului S. M. Torjuev". Torjuev stătea în faţa pancartei cu ţigaretul între dinţi şi nu-şi mai lua ochii de la ea. Zărindu-l, Vorobiov se îndreptă spre el şi se opri dinadins în spatele lui.

Intorcîndu-se spre el, Torjuev i se adresă cu un zîmbet obraznic :

— Aşadar pînă la urmă tot a trebuit să atîrni numele meu pe perete !

— Imi face plăcere să te cinstesc, Semion Matveevici, — zise Vorobiov. — Fie ca numele tău să stea pe panou un an întreg !

Zîmbetul obraznic pe care Torjuev se silea să-l păstreze se transformă într-un zîmbet şters şi vinovat.

— Asta nu depinde decît de mine, — făcu el cu glas răguşit şi se depărtă de Vorobiov. Călca apăsat, cu paşi legănaţi şi îşi morfolea mereu ţigaretul uitîndu-se sfidător la cei care-i ieşeau în cale.

Vorobiov privi în urma lui şi hotărî ca la prima şedinţă sindicală să propună alegerea lui Torjuev în prezidiu. Las' să şadă în faţa oamenilor şi să gîndească... Nu poţi să scoţi josnicia din el aşa, cît ai bate din palme, pentru asta e nevoie de timp... Erohin însă nu era de părere că Torjuev trebuie încurajat şi deaceea spusese grupei sale de partid : „E bine că Torjuev şi-a băgat minţile în cap, dar n-am de gînd să-l las pe primul loc... Nu-i politic să-l las !"

Toate acestea îl preocupau mult pe Vorobiov, dar problema principală pentru el era acum cearta cu Liubimov — cearta aceea mocnită care nu se mai sfîrşea. Din ziua în care Liubimov îşi retrăsese declaraţia, relaţiile dintre ei erau reci şi oficiale.

Liubimov nu ocolea discuţiile cu Vorobiov şi venea dinadins la el să-i ceară sfatul, dar întreaga lui înfăţişare spunea limpede că se poartă aşa numai în interesul muncii şi că el ar fi gata să înlăture divergenţele de păreri ca pe nişte lucruri mărunte care nu merită atenţie. Cu alte cuvinte — n-au decît să se certe aceia care n-au altceva mai bun de făcut! In zilele acelea, Liubimov luase din nou în mînă conducerea secţiei şi îşi arăta autoritatea mai des ca oricînd, dar Vorobiov îşi dădea bine seama că nu organizează munca aşa cum trebuie şi că discuţia începută la şedinţa biroului de partid trebuie dusă pînă la sfîrşit.

Totul se reducea oare numai la noile termene pe care trebuiau neapărat să le introducă în plan?

Cu cît Vorobiov se gîndea mai mult, cu atît înţelegea mai limpede că aici nu era vorba numai de termene ci şi de felul în care trebuia condusă producţia în condiţiile noi în care creaţia devenise o problemă a întregului colectiv şi nu numai a unor oameni talentaţi şi izolaţi. După metodele vechi nu se mai poate lucra — acum e nevoie de alte metode, de alte relaţii între şefi şi subalterni, şi dacă colectivul rezolvă o problemă importantă în mod creator, atunci acest colectiv are tot dreptul să ceară ajutorul conducerii, să-i ceară să organizeze noua activitate, s-o planifice şi să creeze condiţii optime.

Acesta era la drept vorbind miezul neînţelegerii dintre ei. Şi tocmai lucrul ăsta nu-l înţelegea Liubimov. Dar parcă numai el nu-l înţelegea?

Oricum, la şedinţa de partid se va rezolva totul. Problema ajunsese la maturitate, şi în raportul său directorul va trebui să-i dea un răspuns direct. Iar dacă directorul n-are s-o facă — o să-l forţeze adunarea.

Vorobiov îşi dădea seama că îl aşteaptă o luptă grea şi că el va fi acela care va trebui să dea tonul discuţiilor, aşa că îşi pregătea un referat cît mai amănunţit.

Acum şedea la masă şi cerceta cu respect şi emoţie, broşurile, fotografiile şi carnetele de notiţe, acoperite de scrisul migălos al lui Efim Kuzmici. Bătrînul păstra toate aceste materiale cu grijă, încuiate într-un sertar şi învelite într-o hîrtie curată dar îngălbenită de vreme — le adusese de la Primul Congres unional al stahanoviştilor — şi numai cu prilejul acestui referat îi îngăduise lui Vorobiov să le cerceteze. Efim Kuz-

mici luase parte la congresul acesta ca delegat — în noiembrie 1935, cînd Vorobiov mai era încă pe băncile şcolii.

Vorobiov citise şi înainte cuvîntarea rostită de Stalin la acest congres, dar acum i se părea că o citeşte pentru prima oară şi cartea îl transpunea în atmosfera acelor zile. Congresul a avut loc după trei luni... ba nu, numai după două luni şi jumătate de la recordul lui Stahanov. Chiar aşa: la 30 august Stahanov a dat o sută două tone în loc de şapte, cît era norma, şi numai după trei zile Diukanov a dat o sută cincisprezece tone; la 19 septembrie fierarul Busighin a bătut recordul în fierărie, iar Krivonos la căile ferate... La 14 noiembrie s-au adunat la Kremlin stahanoviştii din toate colţurile ţării, şi Stalin a vorbit despre mişcarea stahanovistă ca despre mişcarea cea mai viabilă şi mai de nestăvilit a vremurilor noastre. Ce departe şi limpede vede Stalin! Îţi dai seama că fiecare cuvînt pe care îl rosteşte va dăinui mereu... Iată-l adresîndu-se primilor stahanovişti — nu erau decît o mînă de oameni printre milioanele de oameni care se aflau încă departe de noua mişcare şi totuşi sala era plină. Mîine se vor ridica sute de mii de oameni noi... spune el şi cît adevăr e în aceste cuvinte! Da, Stalin nu se referea numai la cei care atunci, în 1935, puneau beţe în roate inovatorilor, ci şi la cei de astăzi, care pun beţe în roate unor oameni ca Vorobiov, Volovik, Smolkina, Polozov şi aşa mai departe...

În mintea lui Vorobiov se făcu lumină. Iată că Stalin l-a ajutat odată mai mult să-şi preţuiască munca lui măruntă, să-şi dea seama că ea e o părticică a unui mecanism mare şi complicat. Să-şi înţeleagă succesele şi greşelile, să înlăture din drumul lui tot ceea ce e vechi şi să descopere căile şi ţelul...

— Îţi vine de minune! — strigă Asia Volovik din odaia vecină.

— Nu-i aşa? — răspunse bucuroasă Grunia.

Vorobiov ascultă mai atent: voia să afle ce anume îi făcea Gruniei atîta plăcere. Cînd era vorba de Grunia, nimicurile încetau să mai fie nimicuri numai pentru simplul fapt că o interesau pe ea. Prin perete se auzea ciocănitul focurilor ei — desigur, acum se plimbă prin faţa oglinzii, încercîndu-şi bluza nouă.

— Îţi stă minunat Grunicika, minunat, — exclamă Asia.

— Ştii tu ce-i stă omului cel mai bine, Asia? — întrebă

deodată Grunia cu glas răsunător. — Fericirea! Cînd e fericit, omul e întotdeauna bun şi frumos.

„Cît adevăr e în cuvintele astea!" — îşi spuse uimit Vorobiov. Şi în cartea pe care o citea el era vorba de fericire — de fericirea cea mare, a întregului popor, şi poate că de aceea îl pasiona atît de mult

„Viaţa a devenit mai bună tovarăşi, viaţa a devenit mai veselă" — aşa a spus Stalin atunci.

Dar în viaţa care devenise într-adevăr mai bună şi mai veselă năvălise războiul; cînd stai însă să te gîndeşti îţi dai seama că războiul acela sîngeros a avut drept scop să hotărască dacă fericirea va exista sau nu pe pămînt. Am învins şi fericirea va veni! Trebuia să vină! Doar de aceea muncim cu atîta rîvnă şi cu atîta încordare, de aceea reducem termenele... Ne-am împovărat umerii cu tot felul de sarcini noi, dar dacă stai să judeci, toate astea se fac cu acelaşi scop — pentru mine, pentru tine, pentru întregul popor.

Omului îi stă bine fericirea... Dacă ai întreba-o acum pe Grunia în ce constă fericirea ei, şi-ar întoarce privirea spre odaia vecină: „Uite, acolo se află fericirea mea"... Dacă mi s-ar pune mie această întrebare, aş răspunde: „Fericirea mea e Grunia". Dar oare fericirea noastră stă numai în faptul că sîntem împreună? Înainte întîlneai în romane cîte o frază de felul ăsta: „S-au ascuns de oameni şi sînt fericiţi în doi". Nouă însă ni s-ar părea absurd să ducem o viaţă de sihastru şi n-am renunţa niciodată la preocupările noastre. Dimpotrivă, de cînd sîntem împreună, viaţa a devenit parcă şi mai interesantă, iar forţele noastre parcă au crescut...

Îşi amintea de ziua în care o văzuse pe Grunia pentru prima oară. Muncitoarea frezor Klementieva cîştigase întrecerea pe secţie şi Vorobiov voia s-o cunoască, dar în acelaşi timp se codea să se apropie de dînsa.

Grunia era atentă la fiecare mişcare pe care o făcea şi faţa ei neobişnuit de frumoasă avea o expresie senină. Lucra cu mult calm şi îţi făcea plăcere să-i urmăreşti mişcările iscusite. Din cînd în cînd îşi deschidea uşor buzele ei rumene şi cărnoase, de parcă ar fi şoptit maşinii: „Uite aşa, drăguţo, uite aşa! Încă puţin! Ei, acuma-i bine!"

Pe atunci Vorobiov era membru al comitetului de secţie şi primise sarcina să organizeze popularizarea experienţei

fruntaşilor în producţie, aşa că pînă la urmă îşi luă inima în dinţi şi apropiindu-se de Grunia, o rugă să stea de vorbă cu muncitoarele tinere.

— Aşadar, după părerea dumitale eu sînt bătrînă? — îl întrebase ea, strîngîndu-şi buzele. In ochii ei strălucitori se citea mînia.

Vorobiov se fîstîci, dar găsi răspunsul pe loc:

— Dimpotrivă. M-am gîndit însă că o femeie tînără poate să le influenţeze mai uşor pe celelalte tinere.

Grunia îl rugă să-i comunice numele muncitoarelor pe care urma să le înveţe şi apoi se ocupă de fiecare muncitoare în parte, urmărind-o cum lucrează. De cele mai multe ori Vorobiov o însoţea prin uzină, ca să vadă cum merge treaba, dar ochii lui o priveau mai mult pe Grunia.

— Muncitoarele frezoare lucrează binişor, dar le mai trebuie timp ca să pătrundă rostul fiecărui lucru, — zise Grunia, după ce termină această trecere în revistă. — Sînt gata să le învăţ, dar cu o condiţie: să fii şi dumneata de faţă. Ştii, eu nu mă prea pricep la disciplină, — adăugă ea, zîmbind şiret — şi dealtfel în prezenţa dumitale o să fie mult mai interesant!

Mai tîrziu, Grunia îi mărturisi că-l observase demult şi că fusese chiar puţin supărată pe el: toţi îşi holbează ochii la ea, numai el trece pe alături şi nu-i dă nici o atenţie. Grunia avea un aer de ştrengăriţă şi Vorobiov îşi spunea că trebuie să fie o femeie cochetă! De fapt era o femeie destul de timidă. Odată venise la ea cu un grup întreg de eleve şi Grunia se intimidase de tot. „Salvează-mă, dragul meu, îl implora privirea ei, tu ai născocit chinul ăsta, tu să mă scoţi din încurcătură!" De emoţie nu fusese în stare să rostească nici un cuvînt şi se văzuse nevoit să vorbească despre munca Grunîei Klementieva. Intre timp, Grunia izbutise însă să-şi stăpînească tulburarea şi în cele din urmă vorbise fetelor uimitor de bine şi de amănunţit despre munca şi despre experienţa ei.

Vorobiov se gîndea cu plăcere la toate aceste întîmplări care-i aminteau de începuturile prieteniei lui cu Grunia şi îşi spunea că la urma urmei mai există şi alţi fruntaşi care se intimidează la început pentru ca apoi să-şi învingă emoţia şi să vorbească oamenilor fără nici o sfială. Şi cît de instructive sînt lecţiile lor! Cît despre Grunia, nici nu-i de mirare că se intimidează uneori, ea n-a urmat decît şcoala de şapte ani, Ni-

kitin şi Pakulin sînt elevi la şcoala tehnică. Nazarov a terminat cursurile de doi ani ale maiştrilor muncii socialiste. Erohin urmează cursul seral al unei şcoli superioare... S-au obişnuit să citească ziare şi cărţi, să facă notiţe şi conspecte în cercurile politice şi tehnice, să ia cuvîntul la şedinţe, aşa că e firesc să se descurce mai uşor...

La ei se referea Stalin în cuvîntarea aceea uimitoare în care prevestea viitorul nivel cultural-tehnic al clasei muncitoare. Vorobiov citea şi parcă vedea altfel, într-un fel cu totul nou, oamenii pe care îi cunoştea şi-i iubea. Oamenii aceştia au crescut şi îmbinarea muncii fizice cu cea intelectuală — una din trăsăturile comunismului — apare tot mai limpede.

„Aşadar trebuie să conduci într-un fel nou, comunist! îşi spuse Vorobiov de parcă ar fi continuat să se certe în gînd cu Liubimov. Eu v-am rugat să-mi vorbiţi despre stilul muncii voastre. Ei bine, am s-o fac din nou, dar de astă dată am să fiu mai aspru şi am să vorbesc mai răspicat. Am să vă silesc să priviţi lucrurile atît din punct de vedere practic, cît şi teoretic. Da, da, teoretic. Am să vă fac să gîndiţi şi să spuneţi totul pînă la capăt!"

Se ridică în picioare şi făcu două-trei mişcări sprintene, ca să se mai dezmorţească. Îl aştepta o discuţie violentă şi hotărîtoare, dar lucrul îi făcea plăcere. Se simţea înarmat, mintea îi era limpede, ştia ce vrea şi ştia că are dreptate.

Intră în sufragerie şi dădu mîna cu Asia, o îmbrăţişă pe Grunia, îi strigă pe cei doi bătrîni, ridicîndu-i de la cea de-a patra partidă de şah, apoi ieşi în curte s-o strige pe Galocika şi pe Raţia. Căţeluşa apăru de undeva de după colţ şi alergă spre el, aruncîndu-se asupra lui şi lătrînd cu voioşie, iar după o clipă apăru şi fetiţa călare pe umerii lui Volovik.

— Of, Iaşa! — exclamă Volovik lăsînd fetiţa jos. Respira anevoie, dar era foarte vesel şi părea chiar puţin ameţit de băutură.

— Ei, cum a fost? — îl întrebă Vorobiov privindu-l drept în ochi. — Iar te-au lăudat?

Volovik zîmbi şi schiţă un gest cu mîna. Era neobişnuit de entuziasmat.

— M-au şi lăudat, m-au şi criticat, — răspunse el. — Dar nu despre asta-i vorba, Iaşa. Simt că am libertate totală, înţelegi, o simt această libertate... Ştii, pîrghia aceea cu care poţi

să întorci pămîntul... Nu asculta ce pălăvrăgesc, pentru că nu mă simt prea bine.

— Dacă nu mă-nşel, ai tras puţin la măsea?

Volovik zîmbi vinovat şi, lăsînd-o politicos pe Galocika să treacă înainte, porni legănîndu-se uşor spre locuinţa lui Vorobiov. După felul în care păşea — avea întotdeauna un umblet puţin legănat — după zîmbetul lui timid şi după alte semne vădite, dar greu de definit. Vorobiov înţelese deodată că Volovik nu-i beat şi că nici măcar nu se atinsese de băutură. Voia să-i lase pe ceilalţi să creadă lucrul acesta pentru că se simţea nespus de mîndru şi de fericit şi se sfia să apară printre oameni cu această cupă plină de fericire, din care nu voia să verse şi nici s-o impună nimănui. Lui Vorobiov i se părea că aude glasul lui Stalin.

— Priviţi-i cu atenţie pe tovarăşii fruntaşi. Ce fel de oameni sînt!

„Uite pe unul din ei, Iosif Vissarionovici" gîndi cu bucurie, Vorobiov, oprindu-se în cerdacul casei. Işi întoarse capul şi i se păru că-l vede aievea pe omul acela nu prea înalt, în tunică de culoare kaki, cu capul descoperit şi cu părul uşor încărunţit — urca treptele cerdacului cu un aer firesc şi prietenos, iar faţa lui strălucea de fericire. Omul acesta era departe, dar parcă simţea şi acum atingerea mîinii lui de umărul său şi auzea glasul său domol şi hotărît.

— Oare n-o să avem destul curaj ca să înfrîngem conservatorismul unora dintre inginerii şi tehnicienii noştri, să înfrîngem tradiţiile şi normele vechi, şi să facem loc noilor forţe ale clasei muncitoare?

„Am avut întotdeauna curaj, Iosif Vissarionovici, şi o să avem şi de aci înainte! Dealtfel cine ar fi în stare să stăvilească aceste forţe!" îşi zise Vorobiov şi se îndreptă spre odaia în care se afla Saşa Volovik.

— Cînd am terminat, mi s-au pus o grămadă de întrebări! — povestea acesta cu însufleţire. — Catedra era plină de bileţele. Le-am luat şi m-am gîndit: ţin-te bine Saşa, să nu te faci de rîs tocmai acum cînd ai devenit lector! M-am descurcat însă şi cred că am răspuns destul de bine — în tot cazul nu m-am făcut de rîs...

La ora şase seara, toţi comuniştii din uzină, cu excepţia celor bolnavi şi a celor din schimbul de noapte se adunaseră la Casa Culturii. In camera în care se afla bufetul şi în saloane ardeau toate candelabrele iar norii albăstrii de ţigară deveneau tot mai deşi, în timp ce glasurile se contopeau într-un vuiet atît de puternic încît oamenii trebuiau să vorbească din ce în ce mai tare ca să se facă auziţi.

La aceste adunări pe întreaga uzină, care erau privite de toţi ca o adevărată sărbătoare, se întîlneau adesea prieteni care nu se văzuseră de mult, iar şefii de secţii şi de sectoare se înţelegeau din mers cu oamenii de care aveau nevoie, folosindu-se de faptul că erau toţi de faţă. Cît despre secretarii de secţii, aceştia aveau grijă să atragă atenţia celor care se înscriseseră la cuvînt:

— Vezi să nu uiţi să mai spui şi... Principalul e să scoţi în evidenţă cutare şi cutare lucru... Şi nu te lăsa intimidat de răspunsuri!

Sosi secretarul comitetului raional de partid şi deîndată începu să treacă din sală în sală, folosind prilejul ca să stea de vorbă cu oamenii.

Pe scena sălii mari, la o măsuţă aşezată mai la o parte şi puţin mascată de un colţ de perdea, stenografele îşi rînduiau foile de hîrtie şi creioanele bine ascuţite.

Nu lipseau decît Didenko şi directorul.

La şase şi douăsprezece minute Didenko se urcă la masa prezidiului şi cu o înfăţişare neobişnuit de posomorîta deschise şedinţa. Totul se desfăşura în mod firesc — alegerea prezidiului, aprobarea ordinei de zi şi aşa mai departe. Nu intervenise decît o singură schimbare: raportul asupra primei probleme nu avea să-l prezinte directorul, aşa cum anunţase, ci inginerul şef. In sală lumea începu să murmure. Sprijinindu-se greoi cu mîinile de masă, Didenko îşi aţinti privirea asupra lui Nemirov care şedea alături de el şi explică pe un ton rece, prea rece chiar.

— După cum ştiţi, comitetul de partid îl însărcinase pe director cu prezentarea raportului, dar tovarăşul Nemirov a cerut să fie eliberat de această sarcină şi a propus ca ea să-i fie încredinţată tovarăşului Alexeev, care în mod practic conduce realizarea planului tehnico-organizatoric.

Didenko se opri o clipă, ascultînd cu o bucurie răutăcioasă rumoarea trezită de această comunicare.

— Dat fiind că tovarășul Nemirov nu era pregătit să prezinte acest raport, comitetul de partid a trebuit să-i aprobe cererea. Sper însă că în cursul dezbaterilor directorul va lua totuși cuvîntul în legătură cu problemele mai importante și mai acute și cînd spun asta cred că sînt în asentimentul tuturor. Așa-i ?

— Da ! Da ! Așa-i !

Nemirov se ridică de pe scaun și se adresă celor de față cu un zîmbet binevoitor.

— Desigur. S-ar putea altfel ?

Și aplecîndu-se spre Didenko, începu să-i spună ceva în șoaptă cu aerul cel mai pașnic din lume. Didenko îi răspundea cu un zîmbet silit și cei din sală își dădeau seama că amîndoi erau furioși dar încercau să ascundă asta.

Inginerul șef se urcă încet la tribună și își așeză în față un vraf de hîrtii pe care îi-era de ajuns să-l vezi ca să începi să caști și să te plictisești.

— Trebuie stabilit cum se va desfășura ședința, — se auziră glasuri din sală.

În uzină Alexeev era iubit și respectat, dar oamenii nu prea ascultau de cuvîntul lui. Era un om foarte înalt, îmbătrînit înainte de vreme, cu ochi blînzi și obosiți și cu o expresie bolnăvicioasă pe fața lui puhavă. „La el totul e mare, glumeau oamenii, și statura, și pîntecul, și calitățile, și lipsurile". Cunoștea la perfecție nu numai uzina și specificul fiecărei secții și al fiecărei mașini-unelte, dar și posibilitățile oamenilor și ale utilajului. Pe lîngă o mare experiență, avea și un ascuțit simț tehnic pe care nu-l poți învăța. Era un talent tehnic înnăscut. Omul avea însă un caracter slab și nu știa să se impună, să dea dispoziții și să pedepsească pe vinovat. Muncitorii buni își dădeau toată silința să-l mulțumească, cei neconștiincioși însă căutau să tragă folos de pe urma acestui defect și din cauza lor inginerul șef avea uneori adevărate crize de furie, caraghioase și fără rezultat. Cei din uzină nu uitaseră cum se răstise odată Alexeev la un șef de secție căruia îi descoperise o greșeală.

— Am să... am să... am să... — strigase el mînios, agitîndu-și pumnii prin aer. Aproape că se înăbușea de furie. — Am să te fac de rîs !

Cînd discuta despre problemele tehnice într-o ședință

restrînsă, spunea lucruri interesante şi pline de conţinut, în schimb la şedinţele mari îşi pierdea mai întotdeauna cumpătul. Nu avea vocaţie de orator şi pentru că nu izbutea să uite nici o singură clipă lucrul ăsta, discursurile lui erau confuze şi anoste.

De data asta se simţea mai nesigur ca oricînd: raportul îi fusese impus în ciuda voinţei comitetului de partid şi a adunării, iar discuţia violentă pe care o auzise în ajun la comitetul de partid îi umpluse sufletul de amărăciune.

In ziua aceea, Alexeev fusese ocupat cu întocmirea raportului, aşa că nu asistase la începutul certei. Cînd ajunsese însă la comitetul de partid o zărise pe Sonia care asculta tulburată la uşa cabinetului.

— Da sau nu! Da sau nu! — striga Didenko. — Destul ai ocolit discuţia, destul te-ai jucat cu noi de-a baba oarba! Un singur cuvînt să ne spui, unul singur: da sau nu!

Uitîndu-se îngrozit la ceas — era şase fără un sfert — Sonia aproape că-l implorase:

— Du-te înăuntru Dmitri Ivanîci, e îngrozitor ce se petrece acolo! Se ceartă de o oră şi şedinţa bate la uşă...

In cele din urmă Alexeev se hotărîse să intre.

— Aha, foarte bine că ai venit! — îi spusese Didenko, care uitînd să-i dea vreo explicaţie, continuă să-l apostrofeze pe Nemirov. Acesta ţinea în mînă o linie pe care o îndoia într-una şi nu răspundea nimic. La un moment dat, linia se rupsese în două şi directorul o azvîrlise pe jos.

— Bine, — rostise el printre dinţi, — dacă-i aşa, atunci îţi răspund, — nu!

— Nu? Foarte bine, — bolborosise Didenko, care se vede că nu se aşteptase la un răspuns atît de categoric. — Acum cel puţin e limpede. — Şi adresîndu-se lui Alexeev: — Ia să vedem, poate că eşti în măsură să ne ajuţi! Numai vezi să nu capitulezi şi dumneata în mod delicat!

Alexeev tăcuse nedumerit. Cînd Nemirov îi comunicase în ajun că nu poate prezenta raportul şi-l roagă să însărcineze pe altcineva cu prezentarea lui, Alexeev nici măcar nu bănuise că refuzul ar putea avea un substrat mai adînc. Acum însă înţelegea că directorul nu renunţase fără motiv la această sarcină care-i fusese trasată de comitetul de partid — între el şi Didenko existau anumite neînţelegeri. Care să fie cauza acestei stări de lucruri şi ce înţelege Didenko prin „capitulare delicată"?

— Te rog să ţii seamă de un lucru, tovarăşe Alexeev, — i se adresă organizatorul de partid, — şi anume: de starea de spirit a comuniştilor care lucrează în uzina noastră. Oamenii sînt neliniştiţi şi vor o situaţie clară. Claritate şi operativitate. Claritate şi cinste.

Nemirov sări în picioare şi se apropie de Didenko.

— Nikolai Gavrilovici, — rosti el aproape în şoaptă, dar mînios. — După cîte ştiu, sînt un om cinstit şi n-am arătat niciodată că mi-ar fi teamă de răspundere. Dumneata faci din ţînţar armăsar numai ca să-mi subminezi autoritatea! Se vede că nu-ţi convine un director care joacă altfel decît cum îi cînţi dumneata! Dacă e aşa, atunci de ce nu pui problema pe faţă? N-ai decît să-ţi spui părerea şi o să vedem noi ce-i de făcut!

— Ciudată interpretare! — răspunse Didenko, la fel de mînios. — Dacă vrei să ştii, apoi autoritatea ţi-o subminezi dumneata singur prin felul cum priveşti lucrurile pentru că dai dovadă de încăpăţînare, pentru că ocoleşti un răspuns direct! Vrei să spui că o astfel de atitudine e partinică?

— Doar ţi-am spus un „nu" categoric!

— Ai fi trebuit să vorbeşti deschis la comitetul de partid şi nu să şovăi; m-ai pus în faţa unui fapt împlinit numai cu două ore înainte de şedinţă.

— Dar ce legătură are una cu alta?

— Te asigur că există o legătură...

Deodată telefonul sună insistent.

— Da! — strigă Didenko în receptor şi auzind vocea emoţionată a adjunctului său, se uită la ceas. — Da, da, venim! — răspunse, luîndu-şi şapca. E ora şase, tovarăşi! E timpul să mergem!

Stînd la tribună în faţa mulţimii nemulţumită de faptul că directorul a lăsat raportul pe seama altuia, Alexeev nu era de loc încîntat. La ce se referă oare acel „nu" atît de răspicat? Doar nu-l cunoştea pe director de azi, de ieri, şi după cîte ştia el, îşi îndeplinea întotdeauna angajamentele pe care şi le lua. Nu, directorul nu era omul care să refuze un angajament socialist nici chiar între patru ochi. Oamenii spun că se hotărăşte atît de greu pentru că-i e teamă să nu întîmpine dificultăţi cu unele piese. Se teme să nu-l încurce Saganski cu piesele mari, turnate, şi e convins că sculerii şi secţiile de semifabricate n-au să facă faţă... Şi presau mereu asupra sectorului de aprovizionare...

Fără a izbuti să-şi explice în nici un fel acel „nu" al directorului, Alexeev începu să vorbească despre îndeplinirea planului tehnico-organizatoric pe întreaga uzină. Era unul dintre cei mai entuziaşti adepţi ai acestui plan şi lucrase zi de zi la înfăptuirea lui, organizînd întreaga muncă. Fuseseră îndeplinite nu numai lucrările relativ uşoare, prevăzute în plan, dar şi multe dintre cele mai grele şi faptul că putea să comunice comuniştilor din uzină lucrul acesta, îl bucura nespus de mult pe Alexeev.

Lui Alexeev nu-i plăceau vorbele goale şi avea un deosebit respect pentru cifre. Orice iniţiativă bună devenea pentru el cu adevărat preţioasă numai atunci cînd era întărită de cifrele economiei muncii, a materialelor sau a banilor, creşterea productivităţii şi a economiei de timp. Făcea tot felul de calcule şi se folosea din plin de ele, chiar prea din plin, pentru că aceste cifre atît de interesante pentru cine le înţelegea, aveau darul să îngreuieze referatele şi să-i plictisească pe ascultători.

Ajungînd la partea cea mai neplăcută a raportului — punctele mai importante din plan care deocamdată nu fuseseră îndeplinite — Alexeev se fîstîci. Aceste puncte prevedeau mecanizarea unui şir întreg de lucrări în felul binecunoscutei prelucrări a îmbinărilor oblice ale diafragmelor, iar logica faptelor şi a cifrelor îi dovedea lui Alexeev că livrarea înainte de termen a turbinelor comandate de Krasnoznamenka depinde în mare măsură de înfăptuirea acestor lucrări. E drept că se vedea un început, dar deocamdată nu izbutiseră să aplice noile metode în producţie, iar noile maşini-unelte pe care le aşteptau nu sosiseră nici pînă acum — uzinele furnizoare, mai ales cea metalurgică, întîrziau cu predarea lor. Cît despre mecanizarea procesului de producţie, în secţiile de semifabricate nu se alocaseră credite pentru anul în curs. Mai întîmpinaseră şi alte greutăţi: secţia sculărie, de pildă, nu izbutise să facă faţă nevoilor crescînde ale uzinei.

Alexeev se străduise să întocmească un raport cît mai amănunţit şi de aceeea analizase temeinic cauzele neîndeplinirii fiecărui punct din plan, pentru ca să poată atrage la timp atenţia organizaţiei de partid asupra acestor probleme spinoase.

În timp ce prezenta acest raport atît de amplu, pe Alexeev îl frămînta totuşi un gînd. De ce-l însărcinase directorul tocmai pe el cu întocmirea raportului? În mintea lui începea să

se facă lumină. Raportul cuprindea o analiză serioasă a situației, care arăta limpede că fără îndeplinirea punctelor prevăzute în plan, comanda nu va putea fi livrată la 1 octombrie; deci, se vede că Nemirov se împăcase de mult cu lucrul ăsta, dar nu voia sau nu înțelegea să vorbească despre el.

La un moment dat, Alexeev se încurcă — își adusese aminte de exclamația lui Didenko: „Un singur cuvînt să-mi răspunzi, da sau nu". Acum înțelegea la ce se referea acel „nu" răspicat pe care îl rostise directorul. Didenko cerea introducerea planificării unice pe întreaga uzină, știind că o astfel de planificare va ține seama de noile termene, iar Nemirov se împotrivea. Care va să zică despre asta e vorba.

Alexeev stătea în fața ascultătorilor și tăcea. Membrii prezidiului tăceau și ei, așteptînd cu nerăbdare să audă urmarea; oamenii din sală tăceau de asemenea. Da, sosise timpul să treacă la concluzii.

Capitolul concluzii se rezuma la o frază justă în ce privește conținutul, dar foarte banală, o frază în josul căreia ar fi putut semna atît Nemirov cît și Didenko și care nu angaja la nimic. „Vom avea de rezolvat probleme extrem de importante, care necesită eforturi susținute atît din partea direcției cît și din partea lucrătorilor și a întregului colectiv, al uzinei în frunte cu comuniștii." Alexeev citi mecanic aceste rînduri și apoi își adună filele răspîndite pe masă. În sală răsunară cîteva aplauze răzlețe, oamenii erau convinși că raportul se terminase.

Și într-adevăr, Alexeev se pregătea să coboare de la tribună, dar pe neașteptate se opri — își dădea seama că o astfel de încheiere ar însemna la drept vorbind un act de lașitate, o capitulare recunoscută prin cuvinte frumoase și atîta tot. Nu, un om ca el nu și-ar fi iertat niciodată asemenea lucru.

— După cum vedeți, tovarăși, — începu el, adresîndu-se din nou celor de față, — situația este grea și angajamentul nostru socialist se află în primejdie. Nu vreau să minimalizez pericolul care-l amenință, ci dimpotrivă, înțeleg să vă vorbesc despre el sub toate aspectele, pentru ca, împreună să vedem ce avem de făcut.

Uitîndu-se prin sală, observă că toate privirile erau ațintite asupra lui, ceea ce dovedea că oamenii se mai înviorară. La ședință asistau cei mai buni oameni din uzină — oameni din toate sectoarele, avînd munci legate într-un fel

sau altul de fabricarea turbinei — şi fiecare din ei era conştient că răspunde pentru livrarea comenzii şi aştepta acum de la el, inginerul şef, un cuvînt cinstit şi deschis. Oamenii aceştia care îl întîmpinaseră cu atîta nemulţumire cînd se urcase la tribună cu vraful de hîrtii, îi iertaseră cuvîntarea confuză, supraîncărcată de cifre, şi-i erau recunoscători pentru că nu încerca să treacă cu vederea peste o problemă atît de acută. Se pregăteau să-i aprobe concluziile sau să le respingă, iar în cazul că s-ar fi dovedit nesatisfăcătoare, erau gata să-i ceară socoteală, şi chiar „să se ia la harţă".

Interesul viu al celor din sală îl însufleţi pe Alexeev, făcîndu-l să uite pentru o clipă că n-avea darul vorbirii. Nu era pregătit să tragă vreo concluzie din această situaţie şi înţelegea că cel mai bun lucru e să gîndească cu glas tare, pentru ca împreună cu toţi comuniştii organizaţiei din care făcea parte să ia o hotărîre.

— Din punct de vedere pur tehnic, — continuă el cu jumătate glas, — lucrul cel mai simplu e să recunoaştem că n-o să izbutim să predăm înainte de termen cele patru turbine. Repet însă : din punct de vedere pur tehnic, adică privind lucrurile prin prisma uzinei. Dar mai există şi un alt punct de vedere, cel politic... Atunci priveşti elementele particulare mult mai cuprinzător, prin prisma intereselor de stat şi ale economiei naţionale şi potrivit cu asta găseşti o soluţie pentru a învinge greutăţile. V-aţi întrebat vreodată ce-ar însemna pentru noi întîrzierea comenzii ? Vă propun să găsim răspunsul împreună.

Cele patruzeci de minute care-i fuseseră acordate pentru raport se terminaseră de mult, dar nici cei din sală, nici cei din prezidiu nu se gîndeau la asta.

Alexeev reaminti comuniştilor cuvintele pe care le rostise deunăzi Volovik la un miting : „Prin voinţa lor, bolşevicii au izbutit să transforme un ţinut pustiu într-un raion industrial puternic şi bogat". Volovik nu făcuse decît să-şi povestească impresiile dintr-o călătorie, dar pentru Alexeev aceste impresii erau un bun prilej pentru generalizări.

Îşi desfăcu braţele lungi şi grele într-un gest larg, ca şi cum ar fi dorit să cuprindă cu ele uriaşa economie naţională, care-i apărea atît de limpede, şi continuă :

— Statul nostru, tovarăşi, are o economie unică, bine organizată şi condusă cu înţelepciune. Dacă mişcarea ei încetează într-un singur punct, atunci se pot produce neîntîr-

ziat stagnări și în alte puncte... In schimb, dacă vom ști să dobîndim succese, ele vor atrage după sine un lanț întreg de alte succese. Da, așa... — Își plecă o clipă capul său mare de parcă ar fi vrut să-și adune gîndurile, apoi exclamă cu o sinceritate naivă: — Sînt sigur că nici unul dintre voi nu dorește să frîneze mișcarea generală, sînt sigur că nimănui nu i-ar place să fie privit ca o piedică.

Și după o pauză continuă pe un ton sever:

— Mai e și America... imperialiștii... Știți cu toții cîtă zarvă fac... Putem noi oare încetini ritmul producției cînd puterea noastră este cea mai bună stavilă în calea lor?

Alexeev își dădu însă seama că n-are nici un rost să vorbească despre un lucru pe care comuniștii îl înțelegeau foarte bine și singuri, așa că nu mai stărui, ci se grăbi să treacă din nou la subiectul care-i interesa pe toți:

— De fapt toată problema este că trebuie să ne îndeplinim angajamentele la termen, altfel nici capul n-o să-l putem scoate afară de rușine.

Adunarea răspunse printr-un ropot de aplauze.

— Imi pare rău că n-am luat cu mine citatul acela, — adăugă Alexeev vîrîndu-și în servietă vraful de hîrtii. Citatul ar fi fost mai elocvent decît cuvintele mele! Dealtfel, cred că mă puteți ajuta și dumneavoastră. Cîte n-a prevăzut Iosif Vissarionovici? Pentru puterea și proporțiile muncii noastre este nevoie de cincizeci de milioane de tone de fontă în fiecare an. Nu-i așa? Dar de cît oțel este nevoie?

— Șaizeci de milioane de tone, — răspunseră cîteva glasuri din sală.

— Șaizeci de milioane de tone, — confirmă Alexeev. — Dar cărbuni...

— Cinci sute de milioane de tone! Și șaizeci de milioane de tone de petrol!

— Da. Cinci sute de milioane de tone de cărbune și aproape șaizeci de milioane de tone de petrol, — repetă Alexeev. — Și Iosif Vissarionovici spunea că aceste cifre sînt menite să prevină...

— Orice surprize! — îi suflă cineva din sală.

Desigur că aceasta nu era o metodă indicată pentru un orator și dealtfel lui Alexeev nu i-ar fi trecut niciodată prin minte să se folosească de ea dacă ar fi avut la îndemînă citatul de care avea nevoie.

— Tovarăşul Stalin a fixat pentru treaba asta un termen scurt, — continuă el. — Trei cincinale, nu-i aşa?

— Aşa-i! Just!

— Numai că poporul nostru, tovarăşi, şi noi toţi, sîntem obişnuiţi să îndeplinim înainte de termen sarcinile trasate de tovarăşul Stalin.

Aplauzele nu mai conteneau. Didenko aplauda cu frenezie şi îl urmărea cu coada ochiului pe Nemirov care aplauda şi el, cu un aer posomorît şi ochii plecaţi.

— Şi acum în privinţa energeticii, — urmă Alexeev, uimit şi el de acest succes neaşteptat. — S-a calculat că pentru asigurarea acestui măreţ plan e nevoie cam de două sute cincizeci de miliarde kilowatt-ore energie electrică. Vă daţi seama acum de ce se lucrează într-un ritm atît de rapid la construirea centralelor electrice? De ce ni se cere să dăm tot mai multe turbine?

Prin sală trecu un murmur: „Două sute cincizeci de miliarde... Dar acum cîte or fi?... Se pare că o sută... Da, sarcina e serioasă!..."

Alexeev auzi murmurul din sală şi înţelese că de astă dată murmurul acesta nu exprima nerăbdarea oamenilor, ci, dimpotrivă, atenţia lor încordată — dacă la început cuvîntarea lui li se păruse rece şi searbădă, acum o ascultau cu interes. Şi, ca întotdeauna cînd se întîlnea cu cei din uzină, îşi dădu seama şi atunci că oamenii nu-şi vor precupeţi nici o clipă eforturile dacă vor fi încredinţaţi că aceste eforturi sînt absolut necesare.

— Aşadar asta e situaţia... — îşi încheie el cuvîntarea. — Ca să putem face faţă, trebuie să mobilizăm rezervele noastre principale şi aceste rezerve sînt oamenii. Deci e limpede: fiecare trebuie să-şi înţeleagă sarcina, să calculeze exact unde şi ce anume ar putea să-l întîrzie, şi să-şi îndrepte într-acolo toate forţele. Atunci fără doar şi poate că o să facem faţă. Iată ceea ce trebuie să ne preocupe pe noi astăzi. Şi cu asta am terminat.

Sări greoi de pe tribună şi se aşeză pe cel mai apropiat scaun din prezidiu, ştergîndu-şi cu o batistă uriaşă faţa şi gîtul pline de năduşeală.

— Ce să-i faci, Grigori Petrovici, — i se adresă Didenko lui Nemirov cu un zîmbet ironic, — trebuie să-ţi recunoşti greşeala. Acum văd şi eu că n-am avut dreptate să mă opun cînd l-ai propus pe Alexeev ca raportor.

Dădu apoi cuvîntul lui Vorobiov care urma să facă un co-

referat asupra felului în care luptă bolşevicii din secţia turbine pentru livrarea înainte de termen a turbinelor destinate Krasnoznamenkăi.

Apariţia lui Vorobiov la tribună fu întîmpinată cu aplauze. Iniţiator al elaborării planului tehnico-organizatoric, el devenise unul dintre oamenii cei mai populari ai uzinei. După figura mătăhăloasă şi puhavă a lui Alexeev, silueta zveltă şi plină de vioiciune a lui Vorobiov părea însăşi întruchiparea tinereţii, iar după glasul înăbuşit şi spart al inginerului şef, era mai mare dragul să asculţi glasul lui sonor şi melodios.

— Dmitri Ivanovici a vorbit foarte bine şi ceea ce a spus a fost just, numai că n-a spus totul. Ţelul pe care îl urmărim e limpede pentru noi, dar problema nu se reduce numai la atît. Cum vom ajunge oare să înfăptuim acest ţel? — iată lucrul cel mai important, şi faptul că nimeni nu judecă situaţia sub acest aspect e destul de elocvent: în direcţie şi în conducerea secţiilor domneşte o atmosferă oarecum haotică, o atmosferă pe care noi n-o putem tolera. Dar despre asta am să vorbesc la urmă.

Vorobiov vorbi limpede şi concis despre realizările comuniştilor din secţie în legătură cu livrarea înainte de termen a turbinelor, despre felul cum au înţeles să economisească fiecare minut, fiecare zi şi fiecare săptămînă de lucru apoi trecu în revistă toate problemele şi faptele mai importante. Vorbind despre aceste probleme, Vorobiov simţea o bucurie adîncă, de parcă atunci şi-ar fi dat seama pentru prima oară de tot ceea ce se realizase.

— Mai există oare şi alte rezerve în secţie? Da, mai există! Vom fi în stare să livrăm pînă în octombrie cele patru turbine? Vom fi dar cu o singură condiţie: să nu ni se pună bețe-n roate. Semifabricatele, sculele, dispozitivele, materiile prime — totul trebuie să sosească la termene precise, conform unui plan unic şi obligator pentru toţi.

Se întoarse apoi spre director.

— Eu cred, Grigori Petrovici, că n-are nici un rost să-i rugăm pe oameni şi să lăsăm totul pe seama vreunei „întîmplări fericite". Cum e posibil să aplicăm în masă metodele înaintate de muncă, fără să avem un plan, ci numai pe baza entuziasmului, cît se pricepe fiecare. Ce poate să iasă dintr-o astfel de situaţie am văzut cu prilejul primei turbine — la început s-au ivit întreruperi în lucru şi timpi morţi, pentru ca

după aceea să înceapă zorul și munca în asalt! Cînd discutăm, sîntem cu toții împotriva muncii în asalt, dar cu asta nu rezolvăm nimic — noi vrem fapte, vrem să ni se creeze condițiile necesare unui ritm de muncă normal! Dacă ți-ai pleca urechea la glasul oamenilor din secție, ai auzi același lucru, Grigori Petrovici: toți cer un plan unic, un plan sever, care să țină seama de noile termene. Da, ăsta-i acum țelul nostru cel mai important.

În sală răsunau zeci și zeci de glasuri aprobatoare:

— Just! Era de mult timpul!

Nemirov își desfăcu brațele într-un gest larg, iar pe buze îi apăru un zîmbet vag de ironie. „Și eu aș fi bucuros să facem treaba asta, spunea întreaga lui înfățișare, și eu aș dori să fie așa, dar nu se poate!" Izbutise să-și frîneze nervii și acum avea aerul calm și senin al unui om care e convins că știe ce are de făcut, al unui om sigur de sine și care primește cu voie bună orice critică — la urma urmei doar de aceea există ședințe, ca să-ți critici șefii și ca șefii să asculte și să primească critica.

Această liniște exterioară îi cerea însă lui Nemirov eforturi uriașe, pentru că în realitate se temea de critică și se necăjea cînd i se făcea vreo observație sau vreo mustrare.

Atitudinea lui Alexeev era pentru el inexplicabilă. Începuse prin a înșira tot felul de date și de considerații referitoare la activitatea celor din uzină, pentru ca deodată să treacă la o adevărată muncă de agitație, pe care ar fi fost greu s-o combați. Dacă n-ar fi refuzat să întocmească darea de seamă, el ar fi putut să le arate astăzi că despre toate astea se poate vorbi și altfel, așa ca să mobilizezi cu adevărat colectivul. Ar fi spus... dar una este să mobilizezi colectivul pentru a învinge greutățile, și alta este să faci o planificare pe bază de angajamente. Cum nu se gîndesc oamenii ăștia că poți să pățești o rușine nemaipomenită? Planul trimis de minister va fi depășit chiar dacă livrarea ultimelor două turbine ar suferi o mică întîrziere. Vom depăși planul cu cel puțin 12—15% ceea ce presupune un efort serios... Planificarea despre care vorbesc Vorobiov și Didenko nu-i chiar atît de greu de realizat, dar de unde putem avea siguranța că fruntașii își vor îndeplini angajamentele prevăzute în plan și dacă nu și le îndeplinesc, înseamnă să ne facem de rîs...

Grigori Petrovici îl asculta pe Vorobiov cu tot mai puţină bunăvoinţă. Ceea ce făcea el nu mai era un coreferat ci o critică tăioasă la adresa directorului, inspirată fără doar şi poate de Didenko! Poate că nu toţi îşi dau seama de asta, dar pentru cei mai inteligenţi lucrul e limpede. Aşadar pînă la urmă Didenko s-a hotărît să „lupte" pe faţă. Oare ce l-o fi determinat să ia hotărîrea asta? Naiba ştie ce! Fapt e că lui Vorobiov nu i-ar fi trecut niciodată prin minte să-şi întărească atacul prin aceste citate atît de bine alese...

Uite-l că citeşte cuvintele lui Molotov despre mişcarea stahanovistă... „Mişcarea stahanovistă necesită cunoaşterea oamenilor noi şi priceperea de a folosi iniţiativa lor îndrăzneaţă", ea „necesită o organizare nouă, mai înaltă, şi un ritm real în întreaga muncă a întreprinderii".

— Dar la noi există oare această înaltă organizare, acest ritm unic, această încredere în iniţiativa fiecărui om în parte? — se adresă deodată Vorobiov directorului, cu sfidare în glas. — Într-o foarte mică măsură, tovarăşi, într-o foarte mică măsură, Grigori Petrovici! Sigur că în comparaţie cu anul 1935, au intervenit multe schimbări, dar vezi că şi oamenii s-au schimbat! Ei pot să dea astăzi un ajutor mult mai preţios, dar pentru asta e nevoie să lucrezi cot la cot cu ei.

Acum citează cuvintele lui Voroşilov referitoare la directorii şi conducătorii din producţie. In timp ce citeşte, ţine arătătorul ridicat, pentru ca oamenii să-l asculte mai atent.

— „Tovarăşii directori, şefii de secţie şi inginerii din întreprinderi trebuie să lucreze foarte mult, cu perseverenţă cu pricepere şi cinstit, pentru ca să-şi desăvîrşească cunoştinţele, astfel ca să nu se tîrască în coadă, să nu fie nişte gură cască, să nu ţină isonul altora!"

Era un atac direct şi adunarea vuia de entuziasm. Vorobiov îşi continuă cuvîntarea, arătînd că în uzină se mai munceşte încă într-un spirit de cancelarie, birocratic.

— Şi ceea ce e cu totul ciudat, — exclamă el, — este că unii tovarăşi vor să transforme planul de stat, al ministerului, planul care stă la baza mişcării noastre, într-o frînă a acestei mişcări! Gîndiţi-vă tovarăşi şefi, gîndiţi-vă bine şi îndreptaţi-vă linia şi stilul de conducere pînă nu e prea tîrziu!

In pauză, în timp ce Nemirov fuma nervos, Raskatov se apropie de el.

— Oamenii au dreptate, Grigori Petrovici, — începu el. — Trebuie neapărat să iei cuvîntul şi să lămureşti problema. Nu te încăpăţîna în privinţa planificării, nu se poate altfel!

— Nu cumva crezi că am de gînd să-mi pun singur ştreangul de gît? — îi răspunse Nemirov pe un ton răstit. — Dacă mi s-ar fi dat un răgaz de un an ca să pun uzina la punct, atunci da, am fi putut face un salt uriaş, dar aşa... Stilul şi iar stilul!... N-avea nici o grijă că ştiu mai bine decît Vorobiov unde sîntem gîtuiţi şi ce anume ne gîtuie... şi dacă dumitale ţi se pare just acest atac, această subminare a autorităţii directorului...

Raskatov îşi încruntă sprîncenele supărat.

— Se poate, Grigori Petrovici, să vorbeşti aşa?

Discuţiile i se păreau lui Nemirov din ce în ce mai „aprinse"; era aproape sigur că Didenko se pregătise din timp pentru această „luptă", şi de aceea aştepta plin de îngrijorare ca asupra capului său să se abată un adevărat torent de critici. Cuvîntările comuniştilor erau însă autocritice, şi Nemirov trebui să recunoască acest lucru.

Lista celor înscrişi la cuvînt ajunsese la douăzeci de nume şi pe masa prezidiului se depuneau mereu alte şi alte bileţele. Didenko şi Raskatov se întrebau cui să dea cuvîntul, deoarece era limpede că n-o să fie posibil să vorbească toţi.

Din secţia sculărie se înscrisese la cuvînt şeful secţiei, Evstigneev, organizatorul de Comsomol Belkovskaia şi ajustorul Avdeev. Didenko era de părere să i se dea cuvîntul lui Evstigneev.

— Evstigneev o să ridice toate problemele secţiei, iar din partea tineretului o să ia cuvîntul secretarul organizaţiei de Comsomol, Avdeev... Avdeev e un ajustor minunat, dar cine ştie dacă se pricepe să vorbească!

— Dacă nu se pricepe cu atît mai mult trebuie să-i dăm cuvîntul, — stărui Raskatov. — Evstigneev poate să-şi spună părerea oricînd, nu numai la şedinţa asta.

Avdeev se urcă la tribună şi începu să vorbească, dar glasul îi tremura de emoţie. Ascultîndu-l Didenko îşi încruntă sprîncenele şi se gîndi cu ciudă că n-ar fi trebuit să se lase influenţat de Raskatov. După cîteva clipe oratorul îşi regăsi însă calmul şi îşi continuă cuvîntarea cu un glas puternic, stăpîn pe sine.

Nemirov care tocmai încerca să-şi întocmească un plan de bătaie pentru viitoarele atacuri, îşi întrerupse deodată firul gîndurilor şi începu să asculte mirat. Avdeev vorbea tocmai despre situaţia secţiei sculărie, şi după felul inteligent în care judeca lucrurile, trebuia să recunoşti că are dreptate. El nu cerea socoteală şefilor de secţii sau conducătorilor uzinei ci ministerului, organelor de planificare, industriei constructoare de maşini şi institutelor de cercetări ştiinţifice. După părerea lui, aceste instituţii nu izbuteau să ţină pasul cu progresele tehnologiei şi li se adaptau prea lent. Apoi Avdeev vorbi despre activitatea practică a uzinei :

— Ce se întîmplă în această privinţă ? — spunea el cu convingere. — Există uzine cooperate, există organizaţii care aprovizionează, dar noi ne apropiem mereu de economia naturală. Da, da tovarăşi, aşa este ! Noi executăm meşteşugăreşte cuţitele şi frezele speciale pentru cei care lucrează cu metode rapide. Dacă ele ar fi executate în uzinele de specialitate, vă asigur că preţul lor ar fi mult mai scăzut. Furnizorii ne întîrzie cu armăturile cuţitelor, şi sîntem nevoiţi să meşterim singuri tot felul de piese mărunte, ca de pildă şuruburile şi penele, fără să avem nivelul tehnic corespunzător ! De ce ? Pentru că nu avem încredere în alţii, pentru că nu vrem să le cerem ajutorul. Preferăm să facem totul singuri, cu riscul să ne coste mai scump, numai ca să nu avem bătaie de cap. Asta este însă o metodă defectuoasă şi nerentabilă, o metodă care nu e nici pe departe socialistă, şi noi comuniştii sîntem obligaţi să ţinem seama de asta, sîntem obligaţi să combatem o astfel de „economie naturală".

— Bine îţi mai cunoşti oamenii, Nikolai Gavrilovici, n-am ce zice, — glumi Raskatov.

Fără să se supere, Didenko ridică din umeri.

— Cine putea să ştie că are o minte aşa de ageră ? E pentru prima oară că ia cuvîntul.

Nemirov se amestecă şi el în vorbă, bucuros că poate să-l critice pe organizatorul de partid.

— După cîte îmi amintesc, Nikolai Gavrilovici, cînd a fost vorba de cuţite şi de armăturile lor, chiar dumneata ai fost de părere să le fabricăm singuri, la noi în uzină.

Didenko rîse uşurel. Atitudinea lui faţă de critică rămînea o enigmă pentru Nemirov. Organizatorul de partid se bucura cînd vedea că oamenii au curajul să critice şi nu se supăra

niciodată cînd era el însuşi criticat. Să fie oare chiar atît de lipsit de amor propriu sau pur şi simplu ştie să se prefacă şi să se stăpînească?

Nemirov nu avea nici un chef să ia cuvîntul. Alexeev nici nu izbutise să facă în aşa fel ca discuţiile să aibă un ton mai domol şi nici să ocolească problema planificării, aşa cum nădăjduise el cînd îl însărcinase cu prezentarea raportului, şi acum se întreba pentru a suta oară: pot eu să fiu de acord cu cererile comuniştilor? Şi tot pentru a suta oară îşi răspundea cu tot mai multă tristeţe şi deznădejde: nu, nu e cu putinţă! Prefer să arăt lucrurile aşa cum sînt...

Luă cuvîntul şi vorbi frumos, străduindu-se să facă uz de întreaga lui experienţă pentru a produce impresie asupra celor prezenţi şi a preîntîmpina un conflict cu colectivul. Îşi însuşi în totul critica adusă conducerii uzinei şi propriei lui activităţi şi vorbi în amănunt despre ţelurile lui, despre punctele slabe ale uzinei şi despre felul cum vede el îndreptarea situaţiei acolo unde există lipsuri, apoi se referi la experienţa sa din Ural — în timp de război uzina pe care o condusese depăşise mereu programul de producţie la tancuri şi muniţii.

— Şi trebuie să vă spun, tovarăşi, că n-a existat o planificare a angajamentelor sporite, aşa că problema nu se reduce numai la planificare. Noi ne-am pus în gînd să livrăm cele patru turbine la 1 octombrie — ăsta e ţelul nostru — şi vom munci cu toţii ca să-l înfăptuim. Da, aşa cum au cerut-o astăzi tovarăşii, vom depune toată energia, vom desfăşura toată iniţiativa, vom mobiliza toate verigile, pentru înfăptuirea acestui ţel şi vă asigur că vom învinge!

Se auziră cîteva aplauze destul de slabe, dar directorul se bucură totuşi că e aplaudat şi, aşezîndu-se din nou pe locul său, începu să-i caute cu privirea pe cei de la turbine — părerea lor avea o deosebită importanţă pentru el. Efim Kuzmici părea supărat, Polozov, Karţeva şi cei din grupul lor şuşoteau tot timpul, iar Katia Smolkina, care îi întîlnise privirea, se uita la el cu dojană şi clătina din cap. Dar în afară de ei, mai era cineva acolo care se uita la director dezaprobator şi acest cineva era Garşin. Descoperindu-l, Grigori Petrovici tresări şi îi aruncă o privire atît de furioasă încît el îşi întoarse capul grăbit.

Acum îi venise rîndul lui Polozov să vorbească. Directorul îşi încheiase cuvîntarea amintind de experienţa dobîndită în timpul războiului, iar Polozov reluă această idee.

— Oamenii au muncit eroic, în ger, în secţii neîncălzite; acolo unde nu erau mijloace mecanizate, oamenii transportau cu mîinile maşinile-unelte şi întorceau singuri de pe o parte pe alta piesele turnate. Ar fi însă o absurditate şi o crimă să dorim acum lucrul acesta. La fel stau lucrurile şi cu planificarea — atunci eram presaţi din toate părţile şi fiecare muncea cît putea. Totuşi, şi atunci statul a dat dovadă că ştie să se organizeze. Aduceţi-vă aminte cît de perfect se planifica totul — şi evacuarea uzinelor, şi producţia, şi ofensivele gigantice. Dacă-i vorba să ne amintim de război, atunci ar fi mai bine să ne gîndim la învăţămintele cîştigate de pe urma lui, şi cred că sîntem cu toţi de acord că după război am făcut un salt uriaş. Noi mergem spre comunism, şi comunismul este, între altele, şi o înaltă organizare a muncii. Noi tindem spre o înaltă organizare şi planificare a muncii, noi nu putem şi nu ştim să lucrăm neplanificat, la nimereală. Şi nici nu vrem să ne obişnuim să lucrăm astfel. Grigori Petrovici, — i se adresă el pe neaşteptate lui Nemirov, — adineauri, cînd ai vorbit despre cele patru turbine, ai spus că trebuie să încercăm să le livrăm la 1 octombrie, nu-i aşa? Te rog să mă ierţi, poate că n-am auzit eu bine, dar dacă totuşi te-ai exprimat aşa, atunci nu mai înţeleg nimic. Ce se va întîmpla la noi? Vom livra Krasnoznamenkăi cele patru turbine sau vom încerca numai să le livrăm? E o formulare cam elastică, Grigori Petrovici, şi oamenii nu pot fi mobilizaţi cu astfel de formulări!

În sală răsună o voce de femeie:

— Just!

Era Karţeva. Se ridicase de pe locul ei, cu obrajii în flăcări.

— Just! — se auzi un alt glas, un glas înăbuşit, şi Nemirov îl recunoscu pe Evstigneev — unul dintre şefii de secţie pe care îl preţuia cel mai mult.

— Just! — continuau să strige cei din sală şi din prezidiu.

Nemirov şedea la masă şi se străduia să pară calm, dar maxilarele îi tresăreau de încordare. Regreta din adîncul sufletului că se aşezase în văzul tuturor. Ce bine ar fi fost dacă ar fi putut să părăsească sala, dacă ar fi putut cel puţin să iasă o clipă afară pe coridor, să fumeze o ţigară...

După Polozov, luă cuvîntul un oţelar pe care directorul îl cunoştea de mult şi cu care se înţelegea foarte bine.

— Nu l-am recunoscut astăzi pe directorul nostru! — începu el. — Noi îi cerem ajutorul, îi cerem să conducă şi să

organizeze munca, iar el, după cîte înţeleg, vrea să-şi cruţe nervii, nu ?

„Mă scol chiar acum, îşi spuse Nemirov, mă scol să-mi iau o ţigară şi ies de aici..."

Dar tocmai atunci luă cuvîntul Didenko.

Fiind convins că Didenko avea să-l critice cu asprime, Grigori Petrovici se gîndi pe neaşteptate să plece chiar a doua zi la Moscova, să expună întreaga situaţie la minister şi la C. C. Să arate acolo că cei de la uzină au pornit împotriva lui o adevărată „ofensivă" dinainte pregătită, ca să-i submineze autoritatea. Da, el e un om sever şi exigent, un om dur, căruia nu-i place să linguşească, şi pare-se că lor nu le convine un astfel de director.

Pe Didenko însă păreau să-l preocupe în primul rînd greşelile lui. Îşi făcu o autocritică severă, trase la răspundere comitetul de partid, şi numai după aceea îl acuză pe Grigori Petrovici, arătînd că adevărata vină o poartă nu atît directorul, cît aceia care au îngăduit o astfel de atitudine, aceia care n-au ştiut să judece lucrurile şi să le îndrepte la timp. Organizatorul de partid recunoscu şi el că formularea directorului este elastică, inadmisibilă şi demobilizatoare. Ce înseamnă : „să încercăm să livrăm turbinele" ? Totuşi, vorbind despre asta, Didenko nu-l critică pe director, ci învinui şi de astă dată comitetul de partid, care trebuia să depună toate eforturile pentru realizarea unei depline colaborări. Încheindu-şi cuvîntarea, el mărturisi că împotrivirea direcţiei nu este un lucru nou pentru el şi arătă că dacă nu i-ar fi lipsit curajul, ar fi demascat pînă la capăt toate aceste neînţelegeri.

Ai fi spus că Didenko vrea să dea un exemplu de autocritică, dar dacă ascultai mai atent îţi dădeai seama că fiecare cuvînt al lui biciuia poziţia directorului, tăindu-i toate căile spre o justificare.

— Viclean mai eşti, — şopti Raskatov organizatorului de partid, cînd acesta se înapoie tulburat la locul său.

— De ce ? — întrebă Didenko clipind din ochi cu înţeles. — Ceea ce am spus e purul adevăr. Asta-i autocritica ! Lege a progresului nostru.

Trecuse de ora nouă cînd pe masa prezidiului îşi făcu apariţia un bilet pe care scria : „Nu e timpul oare să întrerupem discuţiile ?" Cei din sală protestară însă cu vehemenţă :

— E devreme ! O problemă ca asta nu poate fi muşamali-

zată! Cei care iau cuvîntul să nu mai repete ce s-a spus înaintea lor!

Organizaţiile de secţii, ai căror reprezentanţi nu vorbiseră încă, erau vădit nemulţumite. Luînd lista în mînă, Didenko cercetă numele celor înscrişi la cuvînt şi hotărî să dea cuvîntul în primul rînd comuniştilor din aceste secţii. Bătrînul Klementiev se ridică însă în picioare şi ceru să se vorbească potrivit „ordinii înscrierii la cuvînt".

— Ce doreşti să spui Efim Kuzmici? — întrebă organizatorul de partid, care spera că bătrînul va vorbi de la locul său. Klementiev păşi însă hotărît spre tribună şi se instală în faţa mesei.

— Văd că de data asta prezidiul conduce discuţiile, — începu el supărat. — În general, nu e rău ca din partea fiecărei secţii să ia cuvîntul cîte un om, dar pentru problema care ne interesează pe noi astăzi lucrul este nejust şi formal! De ce să nu privim lucrurile în faţă? Noi, cei de la turbine, avem de discutat astăzi o problemă deosebit de importantă atît pentru direcţie cît şi pentru comitetul de partid, şi e mult de cînd aşteptăm această şedinţă! Zilele astea începem să lucrăm la cea de-a doua turbină şi aş dori să ştiu dacă vom munci iarăşi în asalt. Din secţia noastră s-au înscris mai mulţi la cuvînt şi vă pot spune cu siguranţă că s-au înscris printre primii, aşa că v-aş ruga să nu mai schimbaţi ordinea şi să conduceţi şedinţa pe baza principiului democratic, respectînd ordinea înscrierii la cuvînt!

Didenko voi să-l lămurească, dar Efim Kuzmici îl opri printr-un gest.

— Stai, Nikolai Gavrilovici. Te-am ascultat şi tot ce ai spus dumneata e just. Ţi-ai făcut o autocritică severă, nimic de zis, dar te rog să-mi răspunzi la o întrebare: dumneata unde ai fost pînă acum şi cum se face că nici pînă astăzi n-ai izbutit să vezi unde e adevărul pentru ca să ajungi la o înţelegere cu directorul? L-am ascultat astăzi pe Grigori Petrovici. Eh, ce să mai vorbim!

— Efim Kuzmici, — îl întrerupse Didenko, zîmbind. — Ai cerut să fii lăsat să vorbeşti în ordinea înscrierii la cuvînt, ei bine, treci la subiect!

— Aveţi dreptate, — recunoscu Efim Kuzmici — nu căutaţi să conduceţi şedinţa în dauna secţiei. — Aşadar, după cum vă spuneam, cei de la turbine vor să ridice astăzi o pro-

blemă cît se poate de importantă, şi, în ce mă priveşte, n-am de gînd să cobor de la tribună fără să spun tot ce-mi stă pe limbă! Degeaba încerci să mă întrerupi, Nikolai Gavrilovici, eu tot am să spun ce am de spus! M-ai întristat tovarăşe director! — urmă el, adresîndu-i-se lui Nemirov. — Vorobiov a pomenit adineauri despre un congres al stahanoviştilor şi s-a folosit de tot felul de citate. Ei bine, eu am fost la congresul acela şi îmi aduc bine aminte de el şi mai ales de cuvîntarea tovarăşului Sergo Ordjonikidze. Colectivul unei uzine, povestea tovarăşul Ordjonikidze, a hotărît să se producă de două ori mai mulţi rulmenţi, pentru ca pe viitor rulmenţii să nu mai fie cumpăraţi pe aur din străinătate. Directorul acestei uzine se temea însă că nu toţi oamenii vor putea face faţă acestui ritm al fruntaşilor şi de aceea îi tot dădea zor că pentru treaba asta e nevoie de trei ani. Ştiţi ce i-a răspuns tovarăşul Sergo? Vă citez cuvintele lui: „Eu te asigur, tovarăşe director, i-a spus el, că treaba asta va fi gata pînă la anul, dar cine ştie dacă pînă atunci conducerea uzinei va mai fi aceeaşi."

Cei din sală izbucniră în rîs. Efim Kuzmici gesticula neobosit, încruntîndu-şi sprîncenele.

— Nu-i nimic de rîs, tovarăşi, ci dimpotrivă. Cît despre dumneata, Grigori Petrovici, văd că faci aceeaşi greşeală, aşa că bagă de seamă: istoria se poate repeta. Te rog să mă crezi că mă doare să-ţi spun toate acestea, dar eu îs om bătrîn şi membru de partid de aproape patruzeci de ani. Ei bine, vrei să ştii părerea mea? Această politică fătarnică sau cum i s-a spus aici, elastică, ar merita mai curînd numele de codism şi chiar de oportunism, deşi o să ţi se pară poate că sînt cam aspru!

In sală se aşternu o tăcere desăvîrşită şi în această tăcere răsună limpede exclamaţia puternică a Katiei Smolkina.

— N-am dreptate? — continuă Efim Kuzmici. — De ce să ne temem de unele formulări politice? Noi nu sîntem oameni fără orizont — sîntem comunişti. Şi cînd ni se spune că vom lua un angajament socialist, că-l vom vota şi-l vom semna, dar că nu vrem să-l socotim obligatoriu, atunci va întreb: ce-i asta? Pălăvrăgeală, înşelătorie, prostie? Sau ce? Şi totuşi spun asta oamenii serioşi care ocupă posturi înalte; de aceea noi vă avertizăm să adoptaţi o altă linie, altfel n-o să meargă treaba.

Nemirov își încleștă cu putere mîinile pe genunchi și își aținti privirea asupra degetelor sale ce se făcuseră albe din cauza strînsorii; trebuia să facă mari eforturi ca să stea drept și să asculte în tăcere tot ce spuneau comuniștii. Nu le aruncase o singură privire celor care vorbeau, dar glasurile lor îi răsunau în tîmple, și auzea mereu cuvintele „codism" și „oportunism". Acum luase cuvîntul Kașirin, șeful serviciului de planificare. Cine naiba l-a mai pus și pe el să vorbească? își spuse Nemirov cu ciudă, adresîndu-i în gînd tot felul de amabilități. Kașirin se străduia însă să demonstreze lipsa de eficacitate a planificării pe baza angajamentelor socialiste. O astfel de planificare, spunea el, nu va da nici un rezultat, ba mai mult decît atît: la „un eventual control" ar crea numai neplăceri.

Cei din sală începură să-și manifeste nemulțumirea, dar chiar în clipa aceea se ridică de pe locul său din prezidiu un om înalt, puțin adus din umeri, cu fața luminată de un zîmbet. Era Alexandr Volovik.

— Oameni buni, — li se adresă el cu glasul său puternic, — un urs serviabil e mai primejdios decît un dușman, ascultați-mă pe mine! Asta-i adevărata pricină!

Hohotele de rîs și larmă care se stîrni în sală nu-i îngăduiră lui Kașirin să termine ceea ce avea de spus.

Cît despre Didenko, acesta agita clopoțelul, rîzînd laolaltă cu ceilalți.

Grigori Petrovici continua să-și contemple degetele încleștate, fără să schițeze un gest măcar. Între el și colectiv se căscase o prăpastie și simțea că această prăpastie se adîncește din ce în ce.

17

Șoferul nu era ca de obicei lîngă mașină și Nemirov apăsă cu furie pe claxon, al cărui sunet prelung și parcă tînguitor se auzi pînă în celălalt capăt al curții. Fără să-și ia mîna de pe claxon, Grigori Petrovici se gîndea furios la Kostea: fără doar și poate că și el a luat parte la ședință, de vreme ce e comunist! Cum să mai existe disciplină cînd la o ședință la care ia parte întreg colectivul se spun atîtea lucruri pe seama directorului! De bunăseamă că șoferul rîde acum pe socoteala

lui împreună cu prietenii: „I-au tras o săpuneală şefului de o să-i meargă vestea!...“ Şi desigur că şi el a votat împreună cu ceilalţi pentru rezoluţia aceea îndrăzneaţă, în care se spunea limpede: „Dacă planificarea muncii noastre nu va ţine seamă de angajamentele socialiste, noi o vom considera injustă şi demobilizatoare...“

— Ai dori poate ca eu să stau la volan şi dumneata să conduci uzina? — i se adresă Nemirov şoferului care, auzind claxonul, alerga spre maşină. In glasul lui se deslușea mînia.

Tăcut, Kostea porni motorul şi îndreptă maşina spre bulevard.

— Trecem s-o luăm pe Klavdia Vasilievna?

— N-am vorbit cu ea la telefon, — mormăi Nemirov, — dar cred că la ora asta e acasă.

— Astăzi au şi ei şedinţă, — îi aminti Kostea.

Acest neînsemnat „şi ei“ îi spori enervarea lui Grigori Petrovici. Nu ştia cum se desfăşoară şedinţa de partid de la uzina metalurgică, dar era sigur că Klava şi cei care gîndeau la fel cu ea îl vor „ataca“ fără sfială pe Brianţev al lor, pe care el îl numise cîndva „omul pe care şi l-ar visa orice director ambiţios“. Fără doar şi poate că Klava şi-a pus în gînd să ridice şi de data asta în şedinţă problemele planificării şi să arate că şi planificatorul poate fi un inovator, fapt care părea s-o bucure grozav. In ajunul şedinţei, Grigori Petrovici avusese o discuţie neplăcută cu Didenko, care îi spusese printre altele:

— Cel puţin dacă ai ţine seama de părerea şoţiei dumitale. Ea se află pe o poziţie mult mai înaintată decît a dumitale!

Negăsind ce să-i răspundă, Nemirov îi aruncase un cuvînt aspru dar lipsit de duh. Atît mai lipsea acum s-o mai amestece şi pe Klava în neînţelegerea lor!

Îndată ce se sfîrşise şedinţa, Raskatov se apropiase de Nemirov.

— Pe drumul pe care ai apucat-o n-o să dobîndeşti succese, Grigori Petrovici, — îi spusese. — Te sfătuiesc să iei în seamă şi experienţa altora, s-o urmăreşti mai atent. Gîndeşte-te cel puţin la iniţiativa metalurgiştilor... Doar dumneavoastră depindeţi unii de alţii, nu-i aşa?

...Klava nu era acasă.

Somnoroasă şi zgribulită de frig, Elizaveta Petrovna punea masa.

— Unde-i Klava ? — îl întrebă ea, mirată.

De cîteva zile Grigori Petrovici şi Elizaveta Petrovna izbutiseră s-o convingă pe Klava să meargă cu maşina uzinii, cînd se ducea şi se întorcea de la lucru, dar astăzi uitase să-i amintească de asta.

Fără să-i răspundă, Nemirov se încuie în cabinetul său şi rămase tăcut o bucată de vreme, în mijlocul odăii, încercînd să facă bilanţul celor întîmplate. Bilanţul nu era de loc îmbucurător. Fusese criticat de faţă cu toţi şi nu vedea decît două posibilităţi — să cedeze sau să lupte. Dar cum să cedeze ? Asta ar fi însemnat să se supună, să recunoască sus şi tare că nu are dreptate... Desigur, lui Didenko i-ar place să-l vadă căindu-se, întocmai ca un băieţandru. „Conducerea uzinei a manifestat unele lipsuri care au fost observate la timp şi îndreptate de noi mulţumită dezvoltării criticii şi autocriticii..." şi aşa mai departe, se va grăbi Didenko să raporteze pe un ton triumfător. Nu-i rămînea decît să lupte, să plece imediat la Moscova, să caute să obţină sprijinul ministrului şi poate chiar al sectorului industrial din C. C.... Dar dacă nu va reuşi nici în felul ăsta ?

Nu, lucrurile nu puteau să meargă aşa.

Pe Grigori îl chinuia gîndul că a doua zi dis de dimineaţă se va întîlni cu mulţi din cei care votaseră împotriva lui... Se dezbătuse o problemă extrem de importantă, dar el n-o privea în clipa de faţă decît sub acest aspect : da, oamenii au votat în unanimitate împotriva lui. N-au fost decît patru abţineri. Cine se mai abţinuse de la vot în afară de el şi Kaşirin ? De furie, nici nu mai luase în seamă lucrul acesta. Te pomeneşti că unul din cei patru e Liubimov, gîndi el, dar după o clipă îşi spuse că Liubimov nu-i decît un laş şi un ipocrit, aşa că nu se putea să fie el. Cînd rămaseseră între patru ochi, Liubimov îi ţinuse partea : „Vezi bine, spusese el, asta înseamnă să-ţi pui singur ştreangul de gît ! La urma urmei n-o să ne taie capul dacă turbinele vor suferi o mică întîrziere, în schimb aş vrea să ştiu ce se va întîmpla dacă după toată zarva pe care o facem, această planificare unică va da greş ?" La şedinţă însă nici nu deschisese gura, deşi în calitatea lui de şef al secţiei turbine ar fi fost mai mult decît firesc să-şi spună părerea !

...Grigori Petrovici simţea că îl cuprinde furia cînd îşi amintea de cei care vorbiseră împotriva lui. „Direcţia vrea să-şi cruţe nervii..." spusese oţelarul acela din secţia de piese

turnate, cît despre Efim Kuzmici, căruia îi arătase întotdeauna atîta respect, nu se sfiise să pronunţe cuvintele „codism şi oportunism". Cît despre ginerele acestuia nu mai contenea cu citatele moralizatoare... Pînă şi Polozov, ingineraşul acela îngîmfat, îndrăznise să ia atitudine împotriva lui, vorbind despre nu ştiu ce „formulare elastică"...

Da, am să plec la Moscova, chiar mîine, trebuie să plec neîntîrziat! Se va gîndi pe drum la atitudinea pe care o va avea acolo şi la cuvintele pe care le va rosti, dar de plecat trebuie să plece negreşit. N-au decît să se descurce o săptămînă şi singuri! Au să vadă ei atuncea ce bine merge treaba cînd directorul e plecat. Cînd e vorba de critică toţi sînt meşteri, dar cînd e vorba de lucru!...

Gîndindu-se la asta îşi aminti cu bucurie răutăcioasă de dezordinea pe care o găsise zilele trecute la magazia de scule a secţiei turbine. Ei, acum să vă văd ce sînteţi în stare, drăguţilor!

Simţind nevoia să-şi reverse furia asupra cuiva, Grigori Petrovici chemă la telefon uzina, dar văzînd că nu-i răspunde nimeni se grăbi să-i ocărască în gînd pe Polozov şi pe Liubimov care desigur că se duseseră să se culce. Aşadar, schimbul de noapte a rămas fără nici o supraveghere. Halal ordine, nimic de zis!

Era gata să pună receptorul în furcă, dar în aparat răsună chiar în clipa aceea un glas:

— La telefon Polozov.

— Mult trebuie să mai aştepte omul ca să poată afla ce se petrece în secţie!

— Dispecerul de serviciu e la telefonul lui, dar vi s-a dat legătura greşit, — răspunse Polozov. — Schimbul lucrează, Grigori Petrovici. Primele ansamble vor intra spre dimineaţă pe banc.

Căutînd să-şi stăpînească enervarea, Grigori Petrovici îi puse lui Polozov cîteva întrebări referitoare la lucru şi pînă la urmă îşi făcu gustul şi îl certă pentru dezordinea de la magazia de scule. Las-să simtă că directorul e totuşi director!

— Am înţeles, — răspunse Polozov calm şi deoarece i se păru că Nemirov deslueşte în glasul lui o nuanţă de ironie, adăugă: — Voi lua mîine dimineaţă toate măsurile necesare.

Directorul chemă apoi la telefon alte cîteva secţii şi cuvintele aspre pe care le rosti de fiecare dată avură darul să-i potolească nervii făcîndu-l să judece lucrurile cu mai mult calm.

Acum era ferm hotărît să lupte şi să învingă, indiferent dacă va pleca la Moscova sau va rămîne aici. Dacă ei îşi închipuie că va sta cu mîinile în sîn, se înşeală.

Sub impulsul acestei hotărîri, se grăbi să-l cheme la telefon pe Kaşirin; acesta părea dispus să-l compătimească la nesfîrşit dar Nemirov nu-i dădu răgazul să termine şi-i porunci să pregătească dis-de-dimineaţă toate documentele de care, probabil, va avea nevoie la Moscova.

— Plecaţi mîine? — se bucură Kaşirin.

— Dacă îmi vor permite treburile, voi pleca, — răspunse cu răceală Nemirov. — Noapte bună.

Era trecut de ora unsprezece şi Klava tot nu sosise.

La ce s-o fi gîndit oare cînd a dat drumul maşinii, înainte de a vedea dacă Klava e acasă sau nu? Atîta doar că el o cunoaşte şi ştie că nu-i place să se trimită maşina după ea... Dar dacă totuşi o să se supere pe el pentru că a uitat să-i telefoneze? În orice caz nu-i va povesti nimic despre săpuneala pe care a încasat-o astăzi!...

Grigori Petrovici hotărî totuşi s-o cheme la telefon şi, ridicînd receptorul în silă, formă numărul lui Saganski — te pomeneşti că o să-i răspundă chiar Saganski, care trebuie să ştie pe unde se află Klava. Sala lor de şedinţe e doar alături de birourile conducerii.

— Boris Ivanovici? — întrebă Nemirov cu tonul cel mai binevoitor din lume cînd auzi glasul atît de cunoscut. — Respectele mele! La telefon Nemirov. Cum o mai duci?

— Ce te interesează cum o duc? — îi răspunse Saganski cu răutate. — Spune mai bine ce s-a întîmplat la voi!

— La noi? Nimic. Ce vrei să se întîmple? Sau poate că n-am nimerit-o prea bine cu telefonul ăsta? Poţi să mi-o spui, că nu mă supăr. Ştii, încerc să dau de urmele soţiei mele. N-ai văzut-o cumva? Mai e la voi sau a plecat spre casă?

— Aha, soţia! — răspunse sarcastic Saganski, tărăgănîndu-şi vorbele. — Eu zic s-o ţii mai bine acasă şi atunci poţi să fii sigur că n-ai s-o mai pierzi. Dealtfel, am să dau chiar acum dispoziţii să se facă cercetări.

Chiar în chipa aceea răsună în receptor o pocnitură puternică — se vede că Saganski azvîrlise receptorul pe birou. „Să fie căutată imediat această... Klavdia Vasilievna", spuse el, apoi îi răspunse lui Nemirov pe un ton plictisit:

— Mi se pare că e încă aici, o s-o găsească îndată, Vii s-o iei sau poate îmi porunceşti s-o trimit acasă cu maşina?

— Uite ce-i, — rosti Nemirov cu greu. — Eu am dat drumul mașinii, așa că... Dar de ce ești astăzi atît de posomorît?

Saganski îl lăsă o clipă să aștepte — se vede că era ocupat cu altcineva — apoi îi comunică:

— Uite, a sosit Klavdia Vasilievna a dumitale. Spune că se duce acasă cu tramvaiul. După cîte vezi nu-mi îngăduie să-i fac curte și pace!

Nemirov auzi o clipă rîsul Klavei, apoi receptorul țăcăni și legătura se întrerupse.

„Ar fi interesant de știut ce s-a petrecut la ei la uzină, își spuse Nemirov. Pare-se că nici acolo nu merg lucrurile chiar așa de bine, degeaba se laudă Saganski! Dealtfel nu m-aș mira să fi căpătat și el o săpunеală zdravănă!"

Gîndul ăsta îl înveseli pe Grigori Petrovici și, după ce își mai liniști puțin soacra spunîndu-i că Klava trebuie să sosească dintr-un moment într-altul, ieși în stradă s-o întîmpine.

Timpul se înrăutățea, cerul se acoperise de nori și picături rare prevesteau că ploaia se apropia. Undeva în depărtare răsună bubuitul slab al unui tunet.

Lui Grigori Petrovici îi făcea mare plăcere s-o aștepte pe Klava în stația de tramvai, ca un tînăr care și-a dat întîlnire cu iubita lui. Nici prin gînd nu-i trecea să se mai gîndească la necazul pe care-l avusese — ducă-se la naiba, cîte nu ți se întîmplă în viață! Pînă la urmă totul se va aranja și dacă nu, om vedea atunci ce-i de făcut. Grigori Petrovici sorbea cu nesaț aerul răcoros și curat. Picăturile de ploaie erau din ce în ce mai rare și mai calde — ai fi spus că e vară. Numai de-ar sosi odată Klava, pînă nu se pornește să plouă mai tare!...

„Noi doi nu ne plimbăm aproape niciodată, se gîndea Nemirov fără să-și ia ochii de la farurile tramvaiului care gonea spre stație. E absurd! Necazurile astea o să mă facă să încărunțesc înainte de vreme. Mai știi, te pomenești că am să îmbătrînesc în fotoliul meu de director!... Am să îmbătrînesc și am să mă îngraș ca Saganski... Ar trebui să ne plimbăm în fiecare seară! Pentru Klava e mai mult decît necesar să iasă din cînd în cînd la aer..."

Tramvaiele soseau și plecau, dar Klava tot nu venea. Unde o fi oare și de ce întîrzie? Pînă acum ar fi trebuit să sosească de zece ori...

Înainte de a o zări pe Klava, care venea pe jos, îi auzi rîsul. Nu era singură și rîdea atît de tare încît se îndoia din

şale la fiecare pas, agăţîndu-se de braţul însoţitorului său, un om înalt şi lat în spate... Să fie Garşin ? Aşadar a aşteptat-o lîngă uzină şi ea nu numai că nu l-a alungat, dar i-a îngăduit s-o însoţească pînă acasă... Încleştîndu-şi dinţii, Nemirov păşi hotărît în întîmpinarea Klavei, însă în aceeaşi clipă îşi dădu seama că însoţitorul ei nu era Garşin.

— Ei, asta-i grozav ! — strigă bucuros Grigori Petrovici. — Soţul o aşteaptă cu nerăbdare, iar ea îşi face apariţia cu un cavaler la braţ !

— Să vă prezint, — zise Klava, scoţîndu-şi mîna de sub braţul însoţitorului său. — Oleg Iakovlevici, tehnologul nostru şef. Am pornit pe jos să ne mai răcorim. Dac-ai şti ce frumos a fost astăzi la noi !

— De aceea e Saganski atît de furios ?

— Cred şi eu ! — răspunse Oleg Iakovlevici, schimbînd o privire cu Klava. — Klavdia Vasilievna l-a pus pe jăratec astăzi.

Klava izbucni din nou în rîs.

— Numai telefonul tău mai lipsea ! — i se adresă ea lui Nemirov, apoi îşi luă rămas bun de la tehnolog, spunîndu-i pe un ton plin de amabilitate :

— Am să vin mîine dimineaţă la dumneata în privinţa lui K-17.

Ce-o mai fi şi acest K-17 ? Nu-i vorbise niciodată despre aşa ceva. Şi ce o leagă pe ea de acest Oleg Iakovlevici ? De ce trebuie neapărat s-o conducă acasă ?

Urcînd scara în urma Klavei şi privindu-i gîtul subţire, peste care se revărsa părul ei blond şi cîrlionţat, atît de bogat înainte de boală, îşi spuse : „Trebuie neapărat să avem un copil, neapărat... Atît timp cît nu există copii, familia nu-i familie".

— Mi-e o foame nebună ! — exclamă Klava lăsîndu-şi nepăsătoare paltonul în braţele soţului ei şi îndreptîndu-şi părul răvăşit de beretă.

Avea astăzi ceva cu totul nou în înfăţişare. Nu părea obosită, ochii îi străluceau şi buzele îi zîmbeau într-una, fără motiv. Dădu fuga în baie să se spele şi Nemirov o auzi fredonînd, apoi se aşeză la masă şi începu să mănînce cu poftă, lucru ce nu i se mai întîmplase de multă vreme.

— Ei, ce se mai întîmplă pe la voi ? — o întrebă el pe

Klava, care își sorbea ceaiul pe îndelete, rontăind dintr-un covrig.

— Vrei să știi ce se întîmplă la noi? — răspunse ea tot printr-o întrebare. — Ei bine află că am repurtat o adevărată victorie, o victorie pe toate fronturile!

Zîmbea triumfătoare, și atît zîmbetul cît și cuvintele ei i se părură dintr-odată lui Nemirov ciudate și înspăimîntător de străine. Niciodată nu i se păruse atît de departe de el.

Dar zîmbetul acesta triumfător nu ținu decît o clipă, și pe fața ei apăru din nou expresia aceea de sfiiciune care o făcea atît de drăgălașă și care-i plăcea lui Nemirov atît de mult.

— Știi, Grișa, — i se adresă ea, — nici eu singură nu știu cum s-au întîmplat toate astea, și apoi... nu știu dacă ai să mă înțelegi; și eu simt nevoia să-ți povestesc ce-a fost acolo, dar cum să-ți povestesc fără să mă laud? La drept vorbind însă ard de nerăbdare să mă laud în fața ta. Te superi?

— Dacă ai cu ce să te lauzi cu atît mai bine, — zise Nemirov, care nu era în stare să uite nici o singură clipă înfrîngerea pe care o suferise în ziua aceea.

—Bineînțeles că laudele nu mi se cuvin numai mie. A ajutat mult și Oleg Iakovlevici, și Egorov, inginerul nostru șef — mi se pare că îl cunoști, nu-i așa? — și Zlobin, șeful cuptoarelor Martin — el a fost acela care a dat atacul frontal — și vestitul nostru oțelar Bokov, știi, Bokov face parte din comitetul de partid și am să-ți spun un secret: se crede că va fi propus în locul lui Brianțev — în ce-l privește pe Brianțev, problema e hotărîtă, e o chestiune de zile...

— Așadar, nu împotriva lui Brianțev ați luptat astăzi?

Klava zîmbi ironic și schiță un gest cu mîna, ca și cum ar fi vrut să spună că Brianțev nu-i un personaj atît de important ca să merite să te agiți din cauza lui.

— Așadar, ascultă! — urmă ea. — Totul a început de la piesele turnate pentru Krasnoznamenka... Ții minte cînd ai fost cu Didenko la noi la uzină? Eu m-am gîndit încă de pe atunci. Poate că „inovație" e cam mult spus dar în general a ieșit ceva cam în felul acesta. Cu toate că despre asta ne-a vorbit de multe ori și Stalin, și în general se știe că planul trebuie extins asupra fiecărui muncitor în parte, și la toți indicii tehnico-economici, nu-i așa? Tocmai atunci a venit și chemarea Krasnoznamenkăi, îndeplinirea planului înainte de

termen... şi noi luptăm doar pentru dreptul de a ne numi uzină fruntaşă! Vezi, eu m-am şi gîndit la un plan.

Grigori Petrovici îşi umplu paharul cu ceai şi, distrat, începu să deşerte în el aproape toată zaharniţa.

— Vrei să faci sirop, Grişa? — glumi Klava, luîndu-i zaharniţa.

Intr-adevăr ceaiul era mult prea dulce şi Grigori Petrovici se strîmbă şi dădu paharul la o parte.

— Parcă începuseşi să vorbeşti despre... — îi aminti el Klavei cu privirea aţintită în gol.

— Da, da. Aşadar, eu am propus să se introducă o planificare pe baza metodelor înaintate de muncă şi atunci ne-am întrebat: ce înseamnă la drept vorbind depăşirea planului? Dacă aceasta se face pe baza aprovizionării suplimentare, atunci trebuie să ţinem seama că aceasta are limite şi o serie de alte probleme. Dar dacă am face economie? Indată după mine au luat cuvîntul Oleg Iakovlevici, Zlobin şi Bokov, şi fiecare din ei a fost de părere că trebuie să cercetăm întreaga tehnologie pentru economisirea metalului... Înţelegi? Dacă ai şti ce plan interesant a ieşit! Numai că lupta n-a fost de loc uşoară!... Bineînţeles că Brianţev s-a speriat cînd ne-a auzit — se poate să ne asumăm o astfel de răspundere? — şi Saganski i-a ţinut isonul. Să vezi ce se mai codea! Cînd e vorba de economie de metal, trebuie să lucrezi cu o precizie matematică. Noi însă nu ne-am lăsat şi am cerut sus şi tare să se facă economii! La şedinţa de astăzi am spus tot ce am avut pe suflet.

— Ei, şi mai departe?

— Bineînţeles că am învins! — exclamă Klava şi amintindu-şi se vede de ceva, izbucni în rîs. — I-am tras o săpuneală lui Saganski, să ne ţină minte... Să-l fi văzut cum s-a mîniat şi s-a bosumflat... Dar cine poate să meargă împotriva colectivului? Dealtfel, e limpede că planul pe baza metodelor înaintate de muncă oferă o mulţime de avantaje... La sfîrşitul şedinţei, Saganski a luat din nou cuvîntul şi a recunoscut că n-a avut dreptate: Nu mi-am dat seama dintr-odată de valoarea iniţiativei inovatoare a Klavdiei Vasilievna"... „Entuziasmul colectivului va fi o chezăşie că întreprinderea noastră e o întreprindere fruntaşă"... Ei, şi în general tot ce-a spus a fost just!

— M-da... — mormăi Grigori Petrovici, aprinzîndu-şi o ţigară. — Vezi, asta au vrut şi ai noştri: le-ar fi plăcut ca

directorul Nemirov să ia cuvîntul, să-şi facă autocritica şi să se poarte „aşa cum se cuvine"... pentru ca după aceea să-l ia în rîs! Pe mine nu mă cheamă Saganski şi nici prin gînd nu-mi trece să le fac cheful!

— Iar fumezi? — îl întrerupse Klava, îndepărtînd cu mîna rotocoalele de fum.

— Iartă-mă, — zise el, dînd ţigara la o parte. Tăcu o clipă, apoi izbucni din nou şi vorbele lui încîlcite şi tăioase arătau limpede cît e de mînios: — Vezi bine, tu triumfi... ce-ţi pasă ţie? Doar nu tu ai să răspunzi mai tîrziu! Şi cînd te gîndeşti la gălăgia care se face de obicei... Şi la urma urmei de ce s-a împotrivit Saganski?... El ar fi trebuit să fie primul care să accepte această propunere! Un plan fruntaş, o întreprindere fruntaşă, perspectiva de a cuceri steagul roşu de la minister... pe el îl încîntă grozav toate astea! Îi place să facă paradă şi atîta tot! Dar n-ai să-mi spui mie că toţi muncitorii voştri dau norme fruntaşe!

— Dar cine spune asta? — îi răspunse Klava iritată. — Totuşi un lucru e sigur: dacă acum trei luni existau în uzină şaizeci de muncitori care îşi îndeplineau mai greu norma — şi trebuie să ţii seamă că era vorba de oameni proaspăt sosiţi din şcolile profesionale — luna trecută, numărul lor a scăzut la douăzeci şi trei, iar în prezent au rămas numai nouă.

După ce tăcu un timp, îşi reluă vorba cu glas scăzut.

— N-ai dreptate să vorbeşti aşa. Ai fost răutăcios şi dacă vrei să ştii părerea mea, eşti pur şi simplu invidios.

— Invidios pe cine? Pe Saganski? — exclamă Nemirov. — Nu văd de ce l-aş invidia, tocmai pe Saganski, mai ales în situaţia de acum! Nu prea îmi vine să cred că o să-i prisască victoria voastră de astăzi!

Klava se ridică de pe scaun cu obrajii în flăcări.

— Văd că voi, şefii, sînteţi plămădiţi cu toţii din acelaşi aluat! Saganski cel puţin a ţinut seama de ceilalţi, dar tu văd că nici măcar nu apreciezi la justa lor valoare problemele economice şi planificarea — dealtfel, ţi-am mai spus-o şi altădată! Cît despre nulitatea aceea de Kaşirin... ţi se potriveşte de minune, pentru că te linguşeşte şi n-are pic de iniţiativă! Toţi sînteţi la fel: cînd e vorba de un plan mai greu de realizat, daţi înapoi, în schimb n-aveţi nimic împotriva muncii în asalt şi a orelor suplimentare. Crezi că nu ştiu treaba asta?

— Şi de la cine o ştii, mă rog? — strigă Nemirov fără să se mai stăpînească. — Nu cumva de la Garşin al tău?

Regretă îndată cuvintele acestea nesăbuite, dar era prea tîrziu.

Klava îl privi tristă drept în ochi, apoi îi întoarse spatele şi ieşi din odaie închizînd uşa în urma ei.

După cîteva clipe, Nemirov intră după ea în dormitor şi încercă să-i vorbească, dar Klava îi răspunse plictisită:

— E tîrziu şi mi-e tare somn.

Se certau rar şi amîndorora le era greu să adoarmă pînă nu se împăcau, dar nici unul din ei nu voia să facă primul pas.

In cele din urmă, Grigori Petrovici se hotărî să-i vorbească, dar chiar în aceeaşi clipă Klava îl întrebă împăciuitoare:

— Ei, dar la voi ce se mai aude?

Grigori Petrovici tresări şi prefăcîndu-se că-i vine să caşte, îi răspunse cu o voce somnoroasă:

— La noi? Totul e în ordine.

PARTEA A PATRA

1

Nimeni nu-l conduse pe Nemirov la gară cînd părăsi Moscova după trei zile grele şi pline de nelinişte. După discuţia pe care o avusese cu ministrul şi care se terminase după ora nouă seara, Grigori Petrovici simţise nevoia să rămînă singur ; aşa că se înapoiase la hotel şi luase masa la restaurantul hotelului, deşi nu-i era foame. Veselia celor din jur, perechile care dansau pe dinaintea lui, totul îl enerva acolo, aşa că urcă în camera lui, neştiind cum să-şi petreacă restul timpului. Ca întotdeauna după o mare încordare, simţea nevoia să doarmă, dar nu mai avea timp. Işi rîndui în valiză obiectele de toaletă, pijamaua şi volumele de poezii cumpărate pentru Klava şi acum era gata de plecare. Deşi nu se grăbise de loc, cînd ajunse la gară constată că mai avea de aşteptat treizeci şi cinci de minute pînă la plecarea trenului.

Insoţitorul vagonului internaţional îl salută bucuros pe pasagerul cunoscut.

— Astăzi aţi venit cam devreme...

— Mă grăbesc să ajung acasă, — glumi Grigori Petrovici, căutînd să-şi ascundă proasta dispoziţie.

Nemirov se gîndea la prietenii din Moscova care îl aşteptau să vină la ei în cursul serii şi care îşi vor închipui fără doar şi poate că se grăbise să părăsească oraşul pentru că suferise un eşec. Şi partea proastă e că aveau tot dreptul să creadă lucrul acesta...

Dar oare întrevederea pe care o avusese cu ministrul era într-adevăr un eşec? se întrebă Grigori Petrovici. Totuşi, bilanţul călătoriei lui era mai mult decît bun. Explicase totul în amănunt şi căzuseră de acord asupra tuturor problemelor. În chestiunea mecanizării secţiilor de semifabricate urma să primească răspunsul chiar în cursul lunii, cît despre problema aprovizionării cu scule de aşchiere (ce noroc că Avdeev a ridicat la timp această problemă) fusese rezolvată în mod strălucit. I se dăduseră toate indicaţiile şi celor din Leningrad nu le rămînea decît să le îndeplinească... Şi în sfîrşit, noile maşini-unelte...

La Moscova se întîlnise din întîmplare cu Volghin, ceea ce i s-ar fi putut întîmpla dealtfel şi la Leningrad. Acesta îi povestise că „Gorelov, care are o deosebită simpatie pentru cei de la turbine, munceşte pe brînci" şi îl asigurase că noile maşini-unelte vor fi livrate chiar la începutul lui iulie.

— După cum vedeţi, noi ne îndeplinim angajamentele, — îi spusese Volghin.

În privinţa noilor maşini-unelte, Nemirov îşi dădea seama că meritele lui nu sînt prea mari, iar faptul că Gorelov contribuise la rezolvarea acestei probleme, îl necăjea la fel de mult ca şi în trecut. Totuşi trebuia să admită că noile maşini-unelte aveau să le fie de mare folos şi, bineînţeles, trecea la capitolul pozitiv al călătoriei lui tot ceea ce aflase în legătură cu asta.

Izbutise aşadar să rezolve tot ceea ce îşi propusese. Cererile lui fuseseră aprobate şi acum se întorcea acasă cu rezultate strălucite, fapt care, desigur, că-i va convinge odată mai mult pe cei de la uzină că atunci cînd e vorba să rezolve problemele în mare şi în mod radical, directorul lor dă întotdeauna dovadă de energie şi de pricepere. Da, totul se desfăşurase după prevederile lui şi dacă n-ar fi avut loc această ultimă discuţie cu ministrul... Într-adevăr, ce nevoie avea să aducă vorba despre „încercare de subminare a autorităţii" şi despre „organizarea procesului de producţie"? Nu ajunsese la nici un rezultat şi pe deasupra rămăsese cu un cui în suflet...

În vagon erau puţini călători şi Grigori Petrovici dorea să rămînă singur în compartiment ca să poată dormi în linişte. Mîine începe o zi nouă şi se va duce la uzină să pună lucrurile la punct, aşa ca toţi să simtă că s-a înapoiat directorul...

Atmosfera plăcută din compartiment îl făcu să-şi amintească de Klava. Se gîndea adesea să facă o călătorie la Moscova împreună cu ea şi în cîteva rînduri fuseseră pe punctul de a pune în practică această dorinţă dar, ca un făcut, de fiecare dată intervenea cîte ceva care-i împiedica să plece. De astă dată se despărţiseră certaţi. Cînd îi telefonase ca să-i spună că pleacă peste o oră, Klava tăcuşe o clipă, apoi îl întrebase pe un ton indiferent: „Pentru mult timp?" după care îi urase succes. Avusese impresia că e gata să închidă telefonul şi de aceea strigase: „Klava!" dar ea se mulţumise să-l întrebe ce doreşte, şi discuţia luase sfîrşit. Nici unul din ei nu rostise o singură vorbă care ar fi putut să pună capăt certei lor din ajun... Şi acum îi era atît de dor de ea. Ce păcat că nu-i şi ea aici! Ar fi stat pe bancă, unul lîngă altul şi s-ar fi lăsat furaţi de gînduri în timp ce trenul aleargă, legănîndu-se uşor.

Îşi aprinse lampa de masă, îşi descheie haina, se aşeză mai comod pe banchetă şi neavînd altceva de făcut scoase din servietă volumele de poezii. Îşi aminti din nou de Klava care avea un adevărat talent să citească versuri — el nu se pricepea deloc, aşa că o ruga pe ea să i le citească — şi ca să-şi mai aline puţin dorul, începu un joc copilăresc: deschidea volumul la întîmplare şi îşi aşeza degetul pe cîte o strofă: oare ce-o să nimerească?

Pe strada cea pustie
Se-nalţă iarăşi zorii
De muncă renăscută —
Sînt zorii clari ai ţării.

După ce citi poezia pînă la capăt, se întoarse din nou la primele patru versuri care-i plăcuseră atît de mult şi care erau atît de potrivite cu starea lui sufletească: „Se-nalţă iarăşi zorii de muncă renăscută"... Da, zile de muncă... Zilele acestea de muncă sînt mai grele decît nenorocirile. Într-o nenorocire îţi încordezi toate puterile, te îndîrjeşti, în zilele de sărbătoare eşti vesel, dar aceste zile de muncă aduc după ele atîtea griji şi succesele îţi amintesc de problemele pe care nu le-ai rezolvat încă şi uite aşa te zbaţi mereu. Poate că lucrul cel mai de seamă este să nu scapi din vedere că munca pe care o faci este o muncă închinată ţării, înfloririi statului. Cu alte cuvinte să nu pierzi simţul proporţiilor, să întreză-

reşti perspectiva. Asta-i adevărul, dar oare poţi să ţii seamă de el, zi de zi?

Deschise o altă carte şi îşi continuă jocul. Peste ce o să dea oare acum? Dădu peste un peisaj, aşa că deschise în alt loc...

Copilul, de-i bătut, va plînge-amar,
Pe-obraji-i lacrima în voie se prelinge.
Dar vîrstnicul de-obide plînge doar —
Dea domnul însă să nu-l vezi cum plînge.

Deodată i se făcu teamă. Nu era decît un joc şi totuşi simţea cum i se strînge inima. Îşi amintise din nou de cei de acasă şi aproape că-i venea să plîngă, lucru ce nu i se întîmplase niciodată. „Degeaba încerci să te minţi Grigori Petrovici, îşi spuse el, adevărul e că ai căpătat astăzi un bobîrnac pe care n-ai să-l uiţi prea repede!"

Punînd capăt acestui joc copilăresc, începu să răsfoiască culegerile de poezii, dar gîndurile îl asaltau într-una şi i se păru că printre rînduri desluşeşte cuvintele pe care le auzise chiar în aceeaşi zi.

— Dumneata, Grigori Petrovici, — îi spusese ministrul, — ar trebui să încerci să te dezbari de această ambiţie, să încerci să te priveşti cu ochii altuia, cu un ochi pătrunzător, partinic. Poate că atunci ai să începi să vezi altfel lucrurile, mai ştii? Eu îl cunosc destul de bine pe Didenko, slavă domnului, îl cunosc încă de pe vremea cînd era montor şi nu-mi vine să cred că se ţine de intrigi... ca să-ţi submineze autoritatea... Greşelile, Grigori Petrovici, trebuiesc îndreptate, iar nervii îngrijiţi.

Coseşte, cît îi rouă, coasă;
Roua s-a dus — şi, hai acasă!...

Ministrul avea o privire pătrunzătoare şi rece, şi nu putea să sufere „analizele psihologice", lucru pe care-l cunoşteau toţi cei care lucrau cu el. Odată ce ai venit la mine cu o treabă, părea să spună toată înfăţişarea lui, apoi vorbeşte-mi despre ea şi gata. Dacă-mi vorbeşti despre baza de scule, asta da, e o problemă serioasă. Uite, îţi făgăduiesc că vom face tot posibilul să-ţi trimitem sculele. Îţi vom trimite de urgenţă şi fondul necesar pentru mecanizarea secţiilor de semifabricate

— da, şi asta e o treabă importantă, care merită toată atenţia. În ce priveşte însă ambiţia, autoritatea, relaţiile — despre astfel de chestiuni n-ai decît să vorbeşti acasă cu soţia, în timpul liber.

Ei, dar dacă cu soţia nu poţi să vorbeşti despre astfel de lucruri?...

Îşi aruncă din nou ochii pe versuri şi le reciti de cîteva ori, dar i se părea mereu că le citeşte pentru întîia oară, atît era de fermecat de muzicalitatea lor simplă:

Cosea-n grădină sub fereastră
Inalta iarbă-nrourată...

. . . . . .

Coseşte, cît îi roua, coasă;
Roua s-a dus — şi, hai acasă!...

Şi deodată îi răsări în minte lunca parfumată şi umedă de rouă — lunca îndepărtatei lui copilării. Răcoarea dimineţii te făcea să te zgribuleşti, ierburile strivite în palmă răspîndeau în văzduh o mireasmă amăruie, iar coasa tatălui şuiera subţirel. Oare toate acestea au existat vreodată cu adevărat? Nu-şi mai amintea nici de tatăl său, nici de copilărie, nu-şi mai amintea decît de anii petrecuţi la un unchi de-al său de la oraş. Nici de mama lui nu-şi aducea prea bine aminte, dar atmosfera casei părinteşti stăruia şi acum într-un ungher al sufletului şi parcă vedea aevea covoraşul acela cu cocoşi care spînzura deasupra patului şi sfîrleaza pe care o învîrtea pe podeaua vopsită. Şi iată că acum îşi amintea de lunca aceea şi de şuierul subţirel al coasei tatălui său — îşi amintise de coasa tatălui său, nu de alta...

Şi deodată îl cuprinse o milă adîncă faţă de sine însuşi: se simţea jignit şi atît de singur în acest compartiment pustiu şi elegant!

„Ce-o fi cu mine? se întrebă el. Ce înseamnă această tristeţe de orfan?"

Grigori Petrovici lăsă cartea din mînă şi dădu să iasă pe peron, printre oameni, dar în clipa aceea însăşi viaţa năvăli în vagonul său. În urma unui hamal care purta două valize pe umăr şi o a treia în mînă, păşea o femeie drăguţă, cu capul acoperit de o pălărioară neagră în chip de joben, după care începu să se perinde prin dreptul uşii, un şir nesfîrşit de bărbaţi şi femei. Grigori Petrovici zări în treacăt nişte epo-

leți de general, o pălărioară de culoare verde, printre atîtea alte pălării, cîteva buchete de flori și un carton cu o tortă... Femeia cu pălărioară în chip de joben aruncă o privire în compartimentul lui Nemirov, îl măsură din cap pînă-n picioare, apoi se uită la valiza deschisă și la cărțile împrăștiate pe banchetă.

— Locul de jos e ocupat? — întrebă ea.

Nemirov, care ședea comod pe banchetă, își strînse picioarele și se grăbi să-și revizuiască ținuta. Urmărindu-i mișcările, femeia îl măsură încăodată cu privirea, apoi îl rugă:

— Iertați-mă, n-ați vrea să cedați locul de jos generalului?

Dar chiar în aceeași clipă cineva o luă de umeri și în locul ei apăru însuși generalul.

— Ce ți-a venit, Liolia? Iartă-ne, te rog, vecine, pentru gălăgia pe care o facem, dar venim direct de la o onomastică, cum s-ar zice — de la bal pe navă.

Din coridor răsună același glas.

— Cum vrei, dragul meu. Dar Lioka și cu mine o să stăm împreună și o să pălăvrăgim toată noaptea.

— Iar eu am să dorm buștean, — răspunse generalul și se trase puțin înapoi, pentru a face loc hamalului, care aducea o valiză galbenă.

Apoi întregul grup coborî pe peron. Nemirov își aprinse o țigară și se postă pe culoar în fața ferestrei deschise. Cei de jos tocmai își luau rămas bun de la cele două tinere, iar generalul stătea ceva mai la o parte lîngă colonelul care îl condusese la gară și urmărea cu o privire puțin obosită, dar binevoitoare, această forfotă veselă premergătoare plecării.

Trenul se pusese în mișcare cînd generalul și cele două femei trecură pe lîngă Nemirov în compartimentul vecin.

— Ei, gaițelor, voi n-aveți decît să pălăvrăgiți pînă mîine, că eu mă duc să mă culc, — le spuse generalul și trecu în compartimentul lui Nemirov. Omul acesta voinic, cu fața lată, destul de comună, și cu capul mare, cu păr cărunt, îi devenise simpatic lui Nemirov din prima clipă.

— Dacă vreți, dorm eu sus, — propuse Grigori Petrovici. — Sînt un vechi sportiv.

— Și eu sînt un vechi sportiv, — îi răspunse generalul, lăsîndu-se pe canapeaua din fața lui Nemirov. — Hai să facem cunoștință.

Se prezentară. Generalul auzise despre directorul Nemirov şi fu surprins văzînd că e atît de tînăr.

Însoţitorul de tren aduse un ceai tare, iar generalul scoase din valiza lui galbenă o sticluţă cu coniac şi două pahărele pe care le ţinea vîrîte unul în celălalt. Ciocniră şi băură. Din compartimentul vecin răzbeau prin perete adevărate torente de rîs. Generalul ascultă cu un zîmbet vinovat, de parcă ar fi fost gata să-şi recunoască propria lui slăbiciune.

— Nici la război nu obosești atît de tare ca la petrecerile astea, — i se adresă el. — Mi-e capul calendar. Am luat-o cu mine la Moscova, să se mai distreze puţin şi m-am vîrît într-o mulţime de încurcături, şi pe deasupra astăzi e şi ziua Lioliei şi am început s-o sărbătorim de dimineaţă. Liolia nu voia nici în ruptul capului să plece acasă şi dacă prietena ei nu s-ar fi decis să vie să stea un timp la noi, n-aş fi reuşit niciodată s-o urnesc din Moscova. Eh, ce ţi-e şi cu femeile astea!...

Îşi sprijini obrazul în mîini, apoi îl întrebă pe Nemirov:

— Sînteţi însurat?

— Da. Dar despre soţia mea aş putea spune că e un adevărat tovarăş de arme.

Şi Grigori Petrovici începu să vorbească despre Klava, dar pe neaşteptate îşi aminti de ultima lor ceartă, de chipul ei rece, de glasul lipsit de duioşie cu care îşi luase rămas bun de la el, şi oftă.

— Să mai bem cîte un păhărel pentru soţiile noastre, — propuse el, întinzîndu-i paharul.

Generalul umplu paharele cu coniac, apoi zise gînditor:

— Da, pentru soţii... Prima mea nevastă era medic. În timpul războiului a fost medic militar. A murit pe Dunăre, aproape de sfîrşitul ostilităţilor... Cînd am pierdut-o, mă gîndeam că n-o să mă mai însor niciodată, dar...

Şi după ce tăcu puţin, ridică din umeri.

O nouă explozie de rîs se auzi din compartimentul vecin.

Generalul ascultă din nou şi faţa lui luă pentru o clipă o expresie de duioşie.

— Să ai lîngă tine un adevărat tovarăş de arme, este o mare fericire! — zise el cu tristeţe, dînd parcă glas unui gînd mai vechi. — Nu trebuie să te necăjeşti că e atît de ocupată, că îţi acordă prea puţin timp şi că gospodăria nu e la înălţime. O soţie-tovarăş... Nici nu-ţi dai seama, prietene, ce mult înseamnă asta!

Sorbi dintr-o înghiţitură ceaiul care aproape se răcise, îşi trecu uşurel mîinile peste faţă şi începu să pună interlocutorului său fel de fel de întrebări în legătură cu uzina. Regreta se vede că fusese atît de sincer şi dorea să schimbe vorba.

Prima întrebare — cum merg treburile în uzină? — avea un caracter general şi Grigori Petrovici răspunse printr-o frază banală, care nu spunea mare lucru.

— Ei, încetul cu încetul ne descurcăm.

Fără să-şi dea seama însă, peste cîteva clipe începu să vorbească cu patimă despre uzina în care lucra, încercînd să analizeze caracteristicile unei uzine sovietice de azi.

— Am început să lucrez ca elev, — povestea el, — aşa că am trecut prin toate treptele... Industria se transforma sub ochii mei, şi eu mă schimbam împreună cu ea. Iată de pildă uzina mea. E o uzină de prima mînă, totuşi ea nu reprezintă decît ziua de ieri a industriei noastre. Uzinele noi se construiesc după un alt principiu. Ziua de mîine a industriei noastre va fi reprezentată de liniile automate de maşini, de tehnica aceea desăvîrşită care face din muncitor un adevărat reglor, un operator, un tehnician electrician în halat alb care deserveşte sala maşinilor. Cred că aţi văzut cum arată o centrală electrică, nu-i aşa? Directorul va avea rolul unui reglor şef al întregii uzini. Va fi un fel de organizator al unui organism modern desăvîrşit.

— Ca de pildă comandantul unei divizii sau al unui corp de armată, — zise generalul. — O gospodărie tehnică foarte complicată, mii de oameni... deşi probabil că această asemănare este numai formală!

— De ce formală? Fondul e acelaşi, — răspunse Nemirov. — Numai că în armată totul e mai simplu. Acolo, o disciplină severă ţi se pare ceva cît se poate de firesc — doar e ştiut că nu poţi să conduci fără să păstrezi distanţa.

Amintindu-şi de şedinţa care avusese loc de curînd, Grigori Petrovici îşi încruntă sprîncenele. Cum să fii conducător, cînd oamenii te critică în plină şedinţă, îţi urmăresc fiecare pas şi vor să ştie tot ce se întîmplă!

— Aşa să fie? — întrebă generalul cu îndoială. — La drept vorbind, eu nici în armată nu sînt adeptul acestei distanţe. Desigur, între soldat şi general este o mare distanţă dar, crede-mă, puterea cu care eşti învestit personal nu se compară cu uriaşa forţă care este prestigiul adevărat al co-

mandantului şi conştiinţa ostaşilor. Dar ce este oare autoritatea ? E un întreg complex şi după părerea mea, lucrul cel mai important este să-ţi pleci urechea la glasul ofiţerilor şi al soldaţilor, să cauţi să înţelegi starea lor de spirit şi dorinţele lor...

— Toate astea sînt adevărate... — încuviinţă Nemirov zîmbind, apoi schiţă un gest cu mîna. — Fără doar şi poate că sînt adevărate, numai că la noi critica e totul... Şi cînd nu se face cu măsură critică şi autocritică, ajunge uneori să te obosească.

Amîndoi izbucniră în rîs. Generalul îşi turnă coniac şi ridică paharul.

— Hai să bem pentru această lege implacabilă a dezvoltării noastre, — zise el zîmbind. — Pare-se că nu-i uşor să iubeşti critica, dar fără ea probabil că ne-am fi spart mai des capul, nu credeţi ?

— Să bem pentru ca această critică să fie raţională, — bombăni Nemirov şi dădu păhărelul pe gît. Se posomorî amintindu-şi de jignirile care îi fuseseră aduse în ultimele zile şi discuţia cu ministrul care îi vorbise pentru prima oară cu atîta ironie. Generalului îi este uşor să vorbească, gîndi el, cu amărăciune. Dacă ar încasa şi el o aşa săpuneală, n-ar mai vorbi aşa !

— Nu sînteţi de părere să mai schimbăm subiectul ? — propuse Grigori Petrovici. — Ştiţi, încă nu mi-au dispărut vînătăile cu care m-am ales în urma criticii şi autocriticii. Aşa că...

— Cu plăcere ! — aprobă generalul, — şi îşi lăsă prietenește mîna pe genunchiul lui Nemirov. — Se întîmplă că vînătăile astea să te usture grozav, ştiu asta, dar dacă ai căuta să faci abstracţie de jigniri...

Şi fără să-şi continue gîndul, generalul aduse pe neaşteptate în discuţie problema rentabilităţii — oare lupta pentru rentabilitate a făcut să apară aspecte noi în viaţa uzinei ?

Grigori Petrovici era bucuros că avea prilejul să discute despre acest subiect nou, care era pentru el un fel de „cal de bătaie".

— Aplicarea principiului rentabilităţii este o adevărată revoluţie ! — exclamă el. — Nu vreau să vă obosesc cu amănunte, dar ea este tocmai pîrghia care ne îngăduie să schimbăm întregul sistem de conducere, în aşa fel ca să obţinem o organizare precisă şi desăvîrşită.

Dar parcă şi la adunarea aceea se vorbise despre această înaltă organizare, îşi aminti deodată Nemirov, întrerupîndu-şi vorba. Da, chiar Vorobiov ridicase această problemă şi păruse grozav de entuziasmat. Vorobiov cerea sus şi tare un nou stil de conducere, lucru despre care a vorbit dealtfel odată în prezenţa directorului... Lui Grigori Petrovici îi era cît se poate de clară noţiunea de înaltă organizare, pe care căuta s-o obţie la el în uzină. Operativitatea tuturor verigilor în întregul mecanism al uzinei, o bază tehnică corespunzătoare necesităţilor industriei şi problemelor pe care le pune industria, sincronizarea activităţii uzinelor care conlucrează pentru ca angajamentele lor reciproce să fie îndeplinite cu precizie — iată ce înţelegea el prin „înaltă organizare". Cît despre „noul stil de muncă", asta era pentru el o noţiune neclară. Ce înţelege oare Vorobiov prin asta? Poezie, beţie de cuvinte...

— Acum vă invidiez, — zise generalul oftînd. — Desigur, e foarte onorabil să stai de veghe la hotarele patriei. Nu mă plîng de profesia mea de militar. I-am consacrat întreaga viaţă, şi odată ce i te-ai dăruit cu totul, cum să n-o iubeşti? Da, o iubesc, dar uneori mă-ntreb: oare ce-aş deveni eu dacă n-ar exista blestemata asta de încercuire capitalistă, dacă n-ar exista primejdia de război, necesitatea de a avea în orice moment forţe militare bine pregătite? Intreaga ţară construieşte, creează, dar eu de ce-aş putea să mă apuc? Am acumulat o vastă experienţă de organizare, şi mă pricep să conduc oamenii — de ce nu pot să pun toate astea la dispoziţia muncii de construcţie?... Ocupaţia dumitale e minunată pentru că vezi omul în cea mai frumoasă manifestare a lui — în muncă, în *creaţie,* cum spunea Gorki.

— În creaţie? — repetă Nemirov. Cuvîntul îl uimi prin expresivitatea lui.

— Dumneavoastră vă aflaţi chiar în centrul acestei creaţii, — continuă generalul cu vioiciune. — Ceea ce cunoaştem noi din teorie, dumneata vezi zi de zi. Dumneavoastră simţiţi, conduceţi... Spune-mi te rog, clasa muncitoare s-a schimbat mult în anii ăştia? Mă refer la una din trăsăturile principale ale comunismului — la procesul de lichidare a deosebirilor dintre munca fizică şi cea intelectuală. Acest proces a început să se facă simţit?

— Vă interesează dacă a început să se facă simţit? — întrebă Grigori Petrovici, cu glas scăzut. Vorbise despre această trăsătură a comunismului de nenumărate ori cu pri-

lejul cuvîntărilor şi dărilor de seamă pe care le ţinuse, vorbise încă înainte de război, la şcolile politice, acum însă încerca pentru prima oară să înţeleagă cum se manifestă această trăsătură la oamenii înaintaţi pe care îi cunoştea atît de bine, cum se manifestă în colectivul despre care spusese de atîtea ori: „E deajuns să spui oamenilor mei numai o singură vorbă", „cu oamenii mei răsturnăm lumea!" Oare clasa muncitoare s-a schimbat mult în anii din urmă?

— Iată de pildă, — începu el, gîndind cu glas tare. — Zilele trecute la uzina noastră a luat cuvîntul ajustorul Avdeev. Ca ajustor, omul ăsta e un inovator înnăscut. Aş putea spune că nici nu ştie să muncească mecanic. Tehnologul secţiei este cel mai bun prieten al lui şi zău dacă ştiu care din ei învaţă mai mult de la celălalt. Cînd a luat cuvîntul la şedinţă, am rămas uimit. Cu darea lui de seamă, nu s-ar fi făcut de rîs nici la minister şi nici în faţa oamenilor de ştiinţă. Mulţi dintre şefii de secţii ar putea să ia exemplu de la el. Unul din scopurile călătoriei mele la Moscova a fost să discut nişte propuneri făcute de el, cum nu se poate mai oportune şi mai folositoare! Pot să-ţi dau şi un alt exemplu: e vorba de un lăcătuş de la noi — Volovik. La una din şedinţe, am fost criticat de biroul organizaţiei de partid a secţiei turbine pentru că nu creez condiţiuni optime de muncă lui Saşa Volovik...

Şi Grigori Petrovici vorbi generalului despre perseverenţa inventatorului şi a tovarăşilor lui, lăudîndu-se fără să vrea faţă de el cu oamenii săi din uzină, dar pe neaşteptate se întrerupse, ca fulgerat de un gînd ciudat: şi totuşi oamenii ăştia, pe care îi laud atîta, îşi spuse el, au luat cuvîntul împotriva mea la şedinţa de partid!...

— Volovik a prezentat de curînd o dare de seamă la Casa Tehnicii, — continuă el. — Atît el cît şi tînărul lui ajutor, Nikitin, îşi cumpără o mulţime de cărţi; ştiţi, vor să-şi întocmească o bibliotecă tehnică. Oare acesta nu-i un indiciu? Eu cred că da.

În mintea lui răsări figura şefului brigăzii comsomoliste — Kolea... Kostea... Exact... Kolea Pakulin... La uzină se afla un afiş care anunţa că Pakulin prezintă o dare de seamă la căminul tineretului: „Aspectul moral al tînărului din epoca construirii comunismului". Şi Nemirov simţi deodată nevoia să afle despre ce vorbise acest Kolea în darea lui de seamă,

să cunoască părerea lui despre directorul Nemirov şi despre noul stil de muncă pe care îl cerea Vorobiov.

— Mă întrebaţi dacă acest proces începe să se facă simţit? — continuă Nemirov. — Să luăm de pildă planul tehnico-organizatoric. Ce înseamnă asta? o să mă întrebaţi dumneavoastră. Planul tehnico-organizatoric este o creaţie a colectivului. Dacă stai să te gîndeşti mai bine, îţi dai seama că este pentru prima oară în istoria uzinei — nu într-un institut de cercetări ştiinţifice, ci într-o uzină — cînd întreg colectivul, sau în orice caz majoritatea lui, hotărăşte încotro să-şi îndrepte gîndirea creatoare, ce şi cum să perfecţioneze, şi ce anume să mecanizeze. La alcătuirea planului tehnico-organizatoric au luat parte la noi în uzină peste o mie cinci sute de muncitori. Numai din momentul elaborării lui au fost primite patru sute şaptezeci de propuneri de raţionalizare. Ce crezi, se simte procesul sau nu?

— Mai încape îndoială, — reluă generalul. — Şi cît de puţin se scrie la noi despre aceasta! Sau poate că n-am observat eu? Doar acesta e primul vestitor al zorilor comuniste de mîine!

— Intocmai, — confirmă Nemirov şi se mirá el însuşi cît de minunate erau toate acestea şi cît de noi erau acum pentru el aceste gînduri. — Şi ştiţi oare că procesul acesta pune în faţa noastră, a conducătorilor, probleme cu desăvîrşire noi? Stilul de conducere se complică şi chiar se schimbă. Da, se schimbă! — repetă el mai mult pentru sine. — Tu, conducătorul administrativ, devii capul nu numai al producţiei ci şi al organismului creator, iar colectivul la rîndul lui încetează cu timpul să mai fie un simplu executant şi participă din ce în ce mai mult la activitatea constructorilor, tehnologilor, inginerilor...

— Niciodată nu m-am gîndit la asta, — zise generalul, — dar probabil că în asta se poate simţi într-o anumită măsură stilul relaţiilor în producţia comunistă, nu-i aşa? Atunci o să fie totul mai desăvîrşit, mai deplin... Dar progresul nostru merge oare pe acest drum? E foarte, foarte interesant. Eşti un om fericit!

Grigori Petrovici îşi ridică o clipă privirea spre interlocutorul său, apoi oftă adînc. Vorbise cu atîta însufleţire şi iată că acum era din nou abătut.

— Ştiu eu ce să spun? Vezi, dumneata găseşti că sînt

tînăr. Şi totuşi e greu să nu îmbătrîneşti, să nu rămîi în urma mersului vremii... Te izbeşti de tot felul de greutăţi şi la un moment dat te trezeşti că ai scăpat din vedere ceea ce e mai important.

Oftă din nou. Se simţea obosit şi senzaţia nouă pe care o încercase în ultimele clipe îi alungase gîndurile de pînă atunci.

— Şi apoi cred că ştii şi dumneata că în orice proces există anumite exagerări, anumite stavile care îl împiedică să se desfăşoare normal. Aceste stavile sînt generate de multe ori de însuşi procesul în chestiune.

— La ce te referi ?

— Vezi, în perioada maturizării, într-o minte tînără nu se zămislesc numai idei frumoase şi îndrăzneţe, ci şi idei absurde.

Generalul izbucni în rîs şi îşi desfăcu braţele într-un gest larg.

— Sînt sigur că un conducător cu experienţă şi cu judecată ştie să înlăture la timp aceste idei !

— In tot cazul, facem tot ce putem ! — zise Nemirov cu amărăciune, — deşi uneori ne descurcăm destul de greu !

Discutase cu generalul despre tot felul de probleme interesante şi totuşi îşi amintea mereu de neplăcerile prin care trecuse. Oare ce-l aşteaptă mîine la uzină ? Didenko, Raskatov, şi toţi oamenii inteligenţi îşi vor da seama îndată de ce s-a grăbit să plece la Moscova. Se întorcea însă din această călătorie cu rezultate concrete şi ăsta era lucrul cel mai important. O să vedem noi cine o să fie mai tare, îşi spuse el. Dar cum putea oare să-şi închipuie cineva despre el că e un om fericit ?...

Zîmbi trist şi încercă să-şi amintească întreaga discuţie cu generalul. Da, problemele pe care le ridicaseră erau juste, interesante şi chiar captivante, dar oare nu fuseseră şi unele exagerări ? E foarte plăcut să fii în fruntea unui colectiv creator, dar asta aduce după sine atîtea griji, încît nu mai ai răgazul nici să răsufli. Întîrzierea semifabricatelor, lipsa de scule, staţionarea neproductivă a vagoanelor, iată atîtea greutăţi de care te izbeşti în fiecare zi... Şi parcă toţi muncitorii seamănă cu Volovik sau cu Avdeev ?...

— Din păcate, — zise el, — oamenii despre care ţi-am vorbit constituie deocamdată o minoritate.

— O minoritate hotărîtoare însă, nu-i aşa ?
— Desigur, doar al lor e viitorul.
— Dar prezentul ?
— Cum adică ?
— Vezi dumneata, noi militarii obişnuim să spunem uneori : batalionul cutare este un batalion curajos, dîrz. Inseamnă oare că toţi ostaşii din batalionul acela sînt curajoşi ? Desigur că nu. Asta înseamnă că în batalionul acela există un comandant curajos şi talentat şi o mînă de ostaşi viteji, experimentaţi şi călîţi. Ei sînt aceia care determină profilul batalionului, ei sînt aceia care îi vor antrena după ei pe ceilalţi, şi ca să mă exprim aşa, îi vor îndemna să pornească la atac sau să reziste pe poziţii, oricît de greu ar fi lucrul acesta.

Deodată auziră cîteva glasuri şi un clipocit de apă — se vede că femeile intraseră la spălător — apoi cineva bătu la uşă şi generalul deschise grăbit.

— Cine spunea că vrea să doarmă ? Flecarule !

Tînăra femeie care rostise aceste cuvinte îl privi cu interes pe Nemirov şi apoi se adresă cu cochetărie celor doi bărbaţi :

— Noapte bună !

Şi dispăru după uşă.

— Intr-adevăr e timpul să ne culcăm, — făcu generalul, — e trecut de două...

Nemirov se simţea aproape ameţit din pricina acestor gînduri care-l năpădeau într-una, dar îşi spunea că are toată noaptea înaintea lui ca să le descurce. Totuşi nu trecu mult şi căzu într-un somn adînc.

Se trezi în lumina vie a dimineţii însorite. Generalul, care se şi îmbrăcase, intră în compartiment aducînd după sine un miros de apă de colonie şi tutun. Prin uşa deschisă năvăli în urma lui o răbufnire de aer proaspăt.

Mai era o oră de drum pînă la Leningrad.

— In timp ce dumneata dormeai dus, eu am respirat aer curat la fereastra deschisă, şi ştii la ce m-am gîndit ? Dacă vreodată se va înlătura primejdia războiului, am să cer neapărat să fiu numit director la o uzină oarecare, nu prea mare. Ce crezi, au să-mi aprobe cererea ? Mi-ai trezit gustul cu discuţia de ieri seară !

— Ge-ne-ra-le ! — strigă cineva din compartimentul vecin.

— Îndată, îndată, Liolicika!

— La de-jun!

Aşa cum îi şade bine unui militar, generalul se îmbrăcase reglementar chiar de dimineaţă şi totuşi, cînd îl văzu îndreptîndu-se spre compartimentul vecin, Nemirov avu impresia că generalul şi-a mai controlat odată ţinuta, chiar cu puţin înainte de a intra în compartimentul nevestii.

Sorbindu-şi ceaiul de unul singur, Grigori Petrovici zîmbi — e de necrezut ce interesantă pare această activitate cînd o priveşti dinafară! îşi spuse el. „Mi-ai trezit gustul" ...Bine, dar atunci înseamnă că problemele despre care am vorbit cu atîta pasiune sînt juste, înseamnă că mie mi-a scăpat ceva din vedere, că n-am judecat lucrurile destul de serios. Deşi, naiba ştie ce legătură are asta cu planificarea?

Şi începu să se gîndească la treburile care îl aşteptau în ziua aceea. Trebuia să ia măsuri pentru ca hotărîrile cu care se întorcea de la Moscova să fie puse în practică, şi gîndul acesta îi făcea plăcere, în schimb perspectiva unei discuţii cu Didenko şi cu Raskatov la comitetul raional nu-i surîdea cîtuşi de puţin. Poate că ar trebui să se ducă mai întîi la Smolnîi, la secretarul comitetului orăşenesc de partid?

Trenul se apropia de Leningrad traversînd zona pămîntului mort — locul unor bătălii îndelungate din timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei; se mai zăreau şi acum cazematele acoperite de pămînt şi spălate de ploi, gurile căscate ale adăposturilor subterane şi resturile de sîrmă ghimpată. În toată această zonă copacii erau tăiaţi, arşi, sau sfîrtecaţi de obuze şi bombe, dar iarba care creştea împrejur era bogată şi grasă, iar alături de buturugile arse şi de trunchiurile schilodite şi pîrjolite se înălţau nenumăraţi arbuşti ale căror rămurele verzi răzbăteau pe alocuri.

Prin fereastră se zăreau clădirile refăcute ale uzinei din Ijora, căsuţele noi ale suburbiei Kolpino, cîmpiile şi construcţiile sovhozului de la marginea oraşului. „E timpul să închid valizele şi să-mi pun paltonul, îşi spuse Grigori Petrovici. Se vede Leningradul!"

— Vecine, vino să te prezint turturelelor mele! — strigă generalul, arătînd spre cele două femei tinere, care stăteau în spatele lui. — Soţia mea ţine foarte mult să te cunoască. La uzina dumitale lucrează dacă nu mă-nşel un prieten al ei din copilărie.

— Alioşa Polozov, — preciză soţia generalului, schiţînd o grimasă. — Îl cunoaşteţi ?

— Cum să nu, — răspunse Grigori Petrovici, deşi numele acesta îi amintea de atîtea necazuri. — E unul dintre inginerii noştri cei mai valoroşi.

— Da-a ? — întrebă Liolia şi Nemirov desluşi în ochii ei frumoşi o sclipire de ironie şi chiar de răutate. — Băiatul ăsta a fost întotdeauna grozav de cuminte !

— N-aş fi crezut niciodată una ca asta, — răspunse Nemirov pe acelaşi ton. — În orice caz, acum e îngrozitor de arţăgos !

Şi Grigori Petrovici îşi aminti din nou de şedinţa aceea furtunoasă, de cuvîntarea îndrăzneaţă a lui Polozov, de caracterizările aspre ale lui Efim Kuzmici şi de autocritica lui Didenko. Fiecare cuvînt al organizatorului de partid fusese ca o săgeată menită să ţintească în director şi totuşi felul în care vorbise nu-ţi îngăduia să te legi de nimic. În timp ce discuta cu generalul şi cu cele două femei despre tot felul de nimicuri, Grigori Petrovici luă o hotărîre fermă — înainte de a se duce la uzină, va lua legătura cu secretarul comitetului orăşenesc al partidului şi se va duce la Smolnîi.

9

Secretarul comitetului orăşenesc refuză să-l primească pe Nemirov, şi deşi acest refuz fusese rostit pe un ton cît se poate de politicos, directorul se simţea jignit.

— Sînt ocupat toată săptămîna, Grigori Petrovici, ocupat pînă peste cap, — spusese secretarul. — Dacă vrei, putem să ne vedem la începutul săptămînii viitoare, marţi dimineaţă, de pildă. Deocamdată stai de vorbă cu Raskatov ; am discutat cu el şi cu Didenko acum două zile, şi am hotărît să stăm de vorbă cu dumneata şi să te ajutăm.

„Va să zică aşa stau lucrurile... îşi spuse Grigori Petrovici. Atunci am înţeles".

Era furios, dar cînd se înapoie la uzină încercă să pară vesel şi mulţumit. Se întorcea din călătorie cu rezultate concrete şi se grăbi să vorbească despre asta cu Alexeev şi cu alţii, fiind sigur că noutatea se va răspîndi într-o clipă prin

toate secţiile. Pe Kaşirin, pe care ştia că îl interesează în primul rînd problema planificării, nu-l primi, apoi dădu dispoziţii secretarei să anunţe la comitetul de partid că directorul s-a întors şi se află la uzină...

Din ziua şedinţei, Grigori Petrovici nu mai pusese piciorul prin secţii, şi gîndul acesta îi sporea nervozitatea. Deşi toţi şefii de secţii îl întîmpinau cu felicitări (vestea succeselor lui de la Moscova ajunsese, aşa cum dorise el, la urechile lor!) şi-l lăsau să înţeleagă că îl aşteaptă o mulţime de treburi urgente, care trebuiesc rezolvate îndată, şi cu toate că oamenii nu se arătau ostili sau ironici faţă de el, aşa cum îşi închipuise, Nemirov vorbi tuturor pe un ton rece şi autoritar.

Cu o capacitate sporită de a percepe totul în jur, aşa cum i se întîmpla de fiecare dată cînd lipsea de la uzină, chiar numai cîteva zile, Nemirov observă toate schimbările şi descoperi îndată atît lipsurile cît şi realizările. Pe unii îi lăuda, pe alţii îi certa, lua pe loc hotărîrile necesare, dădea dispoziţii, dar gîndul la discuţia pe care urma s-o aibă cu Raskatov şi cu Didenko îl frămînta într-una. De ce se duseseră fără el la comitetul de partid? se întreba el necontenit. Şi oare ce hotărîseră acolo?...

Intrînd în secţia turbine, Grigori Petrovici îl zări de departe pe Klementiev şi amintindu-şi că la şedinţă bătrînul îl criticase cu asprime — cuvintele „codism" şi „oportunism" îi stăruiau şi acum în minte — încercă să-l ocolească. Efim Kuzmici însă se apropie de el cu aerul cel mai firesc din lume şi începu să i se plîngă de secţia de piese turnate — iar sînt defecte în turnare, spunea el. Uitaţi-vă numai cum arată corpul celei de-a treia turbine!

„Ai spune că a uitat cu totul de învinuirile pe care mi le-a adus la şedinţa aceea, gîndi Nemirov, şi acum speră că-l voi ajuta intervenind în relaţiile complicate dintre cele două secţii".

— Toţi sudorii sînt ocupaţi! — continuă Efim Kuzmici, revoltat. — Am atîtea treburi că nu ştiu cum o să răzbesc. Dealtfel, le-am telefonat: ei au greşit, ei să dreagă! Au făgăduit să ne trimeată un sudor de la ei, dar n-a sosit nici pîn-acum! De două zile îl aştept...

Grigori Petrovici intră în biroul maiştrilor şi chemă la telefon secţia de piese turnate.

— Grigori Petrovici! — i se adresă pe un ton rugător

şeful secţiei. — Doar astea sînt piese turnate, nu bijuterii! De cînd lucrez în secţie...

— Ceea ce pînă ieri era un lucru obişnuit, astăzi nu se mai potriveşte, — răspunse ironic Nemirov, uitîndu-se la Efim Kuzmici cu înţeles. — Te rog să-l trimiţi imediat pe sudorul acela, la secţia turbine. Nu plec de aici pînă nu-l trimiţi!

— Îţi mulţumesc, Grigori Petrovici, îţi mulţumesc mult, — zise Efim Kuzmici conducîndu-l pe director pînă la capătul sectorului său.

Cînd începu montajul celei de-a doua turbine, Grigori Petrovici se sui pe banc. Garşin stătea lîngă cilindrul care de-abia fusese instalat şi explica ceva unui montor, presărîndu-şi cuvintele ca de obicei cu înjurături plastice.

— Tovarăşe Garşin, — îl strigă pe neaşteptate Grigori Petrovici.

Garşin îşi întoarse capul spre el şi mai întîi păli, apoi se înroşi pînă în vîrful urechilor. Se vede că nu aflase nimic despre întoarcerea directorului. Se fîstîcise atît de tare încît uită să mai dea bună ziua... Ce-o fi cu el? se întrebă Grigori Petrovici.

— Ar fi timpul ca un inginer să înveţe să vorbească fără cuvinte golăneşti, — i se adresă Nemirov, fără să încerce să-şi ascundă enervarea. — Te rog, şi chiar îţi cer ca asta să nu se mai întîmple niciodată.

Era prima oară cînd directorul făcea observaţii unui şef de faţă cu subalternii şi Garşin părea consternat.

— Am înţeles. E un obicei prost şi atîta tot, — răspunse el, privindu-l pe Nemirov drept în ochi. „Ce să fac? părea să spună întreaga lui înfăţişare. Ştiu bine că nu mă poţi suferi, dar eşti şeful meu şi trebuie să-ţi rabd toanele!"

— Raportează-mi, te rog, despre situaţia de la montaj, — îi porunci rece Grigori Petrovici, fără să se uite în ochii lui.

Raportul lui Garşin nu era însă destul de închegat, aşa că Liubimov şi Polozov se grăbiră să-l completeze. Ca întotdeauna erau întreruperi, întîrzieri şi complicaţii, dar faptul că la cea de-a doua turbină nu se mai lucra în asalt, aşa cum se întîmplase cu prilejul fabricării celei dintîi, însemna fără îndoială un progres şi Grigori Petrovici era mulţumit.

— Aţi început să vă îndreptaţi, — îi lăudă el cu zgîrcenie.

— Dăm cincisprezece la sută peste plan, — zise Liubimov.

— Așa-i, — adăugă Polozov, — în schimb, cu cea de-a treia turbină merge mai greu: deocamdată n-am îndeplinit planul.

Nemirov ceru graficul. Știa că pentru cea de-a treia turbină va fi necesar să se prelucreze o întreagă garnitură de piese și lucrul îl îngrijora. Sectoarele mecanice erau deocamdată în gol de producție, iar semifabricatele întîrziau...

— Față de prevederile planului, semifabricatele ne vin chiar cu un surplus, — preciză Polozov, — dar în raport cu noile termene, nu ne sînt de ajuns.

Urmă o pauză scurtă.

Grigori Petrovici puse mîna pe telefon și ceru legătura cu secțiile respective, încercînd să grăbească predarea semifabricatelor. Șeful secției de tratamente termice, care se vede că simțea nevoia să se justifice sau să-l înțepe pe director, îi răspunse nervos:

— Te rog să ții seama, Grigori Petrovici, că și așa depășim mereu planul!

Și Grigori Petrovici înțelese pe neașteptate cît de necesar era planul pe baza metodelor înaintate, pe care îl cereau toți. Într-adevăr, un asemenea plan care să prevadă noile termene și să cuprindă întreaga activitate a uzinei n-ar fi de folos numai lui Didenko, muncitorilor și șefilor de secții, ci în primul rînd lui. Da, era limpede că în felul ăsta ar putea conduce uzina cu mult mai multă ușurință...

— Ce spune? — se interesă Liubimov, cînd directorul puse receptorul în furcă.

— Încearcă să se justifice, ca întotdeauna! — bombăni Nemirov, și se îndreptă spre ieșire. — Dar nu-i nimic: n-am să-i dau pace pînă n-o să pună lucrurile la punct!

Coborînd scărița de fier plină de pete de ulei, Grigori Petrovici alunecă și îl certă din nou pe Garșin.

— Ce înseamnă asta? — i se adresă el aspru. — Bancul dumitale e într-un hal de murdărie că ți se face greață numai cînd îl privești.

Grigori Petrovici intră în sfîrșit în cabinetul său, dar după o clipă sună telefonul: era Didenko, care îl înștiința că Raskatov s-a înapoiat la comitetul de partid și dorește să știe dacă directorul are timp să treacă pe la el.

— Foarte bucuros, dealtfel și eu aveam de gînd să mă duc acolo, — răspunse Nemirov, — dar din păcate sînt ocu-

pat: aştept un telefon de la Moscova, aşa că îl rog să poftească la mine.

Nu aştepta nici un telefon de la Moscova, dar îşi dădea seama că discuţia va fi neplăcută şi în cabinetul său se simţea mai sigur.

Grigori Petrovici îi întîmpină prietenos pe Raskatov şi pe Didenko şi, căutînd să pară cît mai mulţumit şi mai sigur de sine, le vorbi cu însufleţire despre succesele sale de la Moscova.

— In ceea ce priveşte situaţia construcţiilor pentru Krasnoznamenka, — începu el, după ce primi felicitările lor, — am lămurit împreună cu ministrul o serie întreagă de probleme importante şi trebuie să vă spun că lucrările progresează mult mai repede decît ne-am fi putut închipui...

Şi începu să le vorbească despre această construcţie, scoţînd în evidenţă tot ce e nou în fiece amănunt, asigurîndu-i că se vor lua toate măsurile pentru ca la începutul iernii să fie date în exploatare şi aprovizionate cu energie electrică uzinele care vor intra în funcţiune în noul raion industrial. In linii mari, problema aceasta era cunoscută, dar din felul în care prezenta lucrurile Grigori Petrovici, reieşea limpede că amănuntele pe care le aflase el impun o nouă atitudine, noi eforturi şi unele schimbări.

Didenko şi Raskatov ascultau cu interes. Îşi dădeau seama că Nemirov se folosise de această expunere ca să le dea a înţelege că doreşte să-şi îndrepte greşelile şi erau gata să-l ajute. „Omul îşi dă seama că a greşit, îşi spuneau ei, dar e prea mîndru ca s-o recunoască pe faţă şi de aceea a căutat o formulă mai puţin dureroasă. Ei, la urma urmei, cu atît mai bine!"

Grigori Petrovici îşi încheie expunerea cu un sentiment de îngrijorare: îşi dădea seama că pentru el greul încă nu trecuse şi de aceea spuse, posomorît:

— Deocamdată asta e tot ce am vrut să vă spun. Întrucît aţi găsit de cuviinţă să discutaţi fără mine treburile uzinei la comitetul orăşenesc, vă rog să-mi comunicaţi la ce concluzii aţi ajuns.

Didenko se enervă.

— De ce vorbeşti aşa, Grigori Petrovici? — i se adresă el. — Nici prin gînd nu ne-a trecut să ne ferim de dumneata, dar ai fost plecat şi problemele pe care trebuia să le discutăm

erau prea importante ca să sufere o amînare. Rezultatul şedinţei de partid...

— Da, da, da! — răspunse Nemirov, pe un ton ridicat. Îşi dădea seama că procedează împotriva bunului simţ, dar îi era cu neputinţă să se stăpînească. — Nu sînt copil şi înţeleg totul foarte bine. V-aţi dus la comitetul orăşenesc chiar a doua zi după plecarea mea şi aţi discutat fără mine treburile uzinei. Ce să-i faci! Spuneţi-mi cel puţin ce-aţi hotărît.

Se apropie de fereastră şi o deschise printr-o smucitură. În odaie năvăli un vînticel cald de vară, aducînd după el un miros amărui de fum.

Locomotiva de manevră a uzinei intra chiar în clipa aceea pe porţile turnătoriei, transportînd platformele cu piese turnate. În mijlocul curţii, în jurul statuii lui Stalin, grădinăresele răsădeau flori pe răzoare. Pe poarta secţiei de construcţii metalice ieşi greoi un camion cu remorcă, încărcat cu cadrul masiv al noii macarale. În ferestrele secţiei de laminare jucau licăririle, palide la lumina zilei, ale cuptoarelor — aşadar lingoul incandescent pluteşte acum prin văzduh...

Grigori Petrovici privea cu un sentiment de mîhnire tabloul acela atît de drag inimii lui şi care-i era cunoscut pînă în cele mai mici amănunte. Îşi consacrase toate forţele acestei uzine pe care o conducea şi uneori avea impresia că toate acestea îi aparţin, dar iată că oamenii încearcă să rezolve problemele uzinei fără el şi cine ştie ce uneltesc împotriva lui!...

Continuînd să privească pe fereastră, asculta atent cuvintele lui Raskatov. Da, cei de la comitetul orăşenesc hotărîseră să-i ajute. Vor aduna pe toţi reprezentanţii uzinelor cooperate... Vor preciza termenele pentru asigurarea livrării turbinei şi a generatoarelor comandate de Krasnoznamenka... Toate astea sînt juste... Se pregăteşte o consfătuire a şefilor secţiilor de planificare... Aşa. Şi încă ce?

Deodată Raskatov i se adresă cu blîndeţe:

— La începutul discuţiei am sperat, Grigori Petrovici, că în timpul călătoriei ai chibzuit bine lucrurile, am sperat că de vreme ce ai lămurit toate problemele astea cu ministrul, vom găsi repede un limbaj comun. De ce atunci aceste nemulţumiri mărunte, aceste socoteli şi ambiţii?

Nemirov se întoarse către interlocutorii săi. Lumina care pătrundea prin fereastră sublinia parcă şi mai mult atitudinea lui îndărătnică şi încrezută.

— Dacă e să vorbim de treburi, eu vă promit şi vă asigur că voi livra la termen cele patru turbine! Dacă lucrul nu se va realiza, n-aveţi decît să cereţi să fiu scos din postul meu, ca un om incapabil să conducă uzina.

— Perfect, — spuse Didenko. — Aşadar eşti hotărît să dai dispoziţii pentru planificarea pe întreaga uzină, în concordanţă cu noile termene?

— Poate, — răspunse calm Nemirov, dar în glasul lui desluşeai o nuanţă de ironie. — N-am luat încă această hotărîre. Mîine dimineaţă am să discut cu Kaşirin şi atunci voi hotărî.

— Dar care-i punctul de vedere al ministrului, Grigori Petrovici? — îl întrebă cu blîndeţe Raskatov.

Nemirov era convins că Raskatov cunoştea acest punct de vedere. Poate că secretarul comitetului orăşenesc îl chemase la telefon pe ministru, poate că însuşi ministrul telefonase la uzină — fapt e că părea la curent cu cele petrecute.

— Nu ştiu ce-aţi aflat dumneavoastră, — spuse el posomorît, — dar dacă doriţi să vorbesc deschis — poftim. Am cerut ministrului să mă sprijine pentru că am simţit că mi-e din ce în ce mai greu să conduc uzina în această atmosferă încordată. Oamenii nu fac decît să mă critice şi să-mi submineze autoritatea... Ministrul a găsit că văd lucrurile în culori prea sumbre, şi vă rog să mă credeţi că aş fi fericit să-i pot da dreptate... Dacă organizaţia de partid nu se va mai ocupa de subminarea autorităţii mele, ca în şedinţa trecută, dacă se va hotărî să mă ajute în mod real...

Didenko schiţă un gest de protest, apoi îl întrebă cu glas scăzut:

— Grigori Petrovici, nu crezi că dorinţa de a asculta părerea colectivului, de a înfăptui cerinţele colectivului, nu-ţi şubrezeşte, ci dimpotrivă îţi sporeşte prestigiul?

— Şi vrei să-ţi mai spun ceva, Grigori Petrovici? — reluă Raskatov. — In felul dumitale de a vorbi, se aude prea des acest „eu"! *Eu* am să fac, *eu* am să realizez, *eu* am să livrez turbinele. Bineînţeles, dumneata eşti şeful, şi nimeni n-are de gînd să-ţi ştirbească drepturile, dar ce poţi să faci dumneata fără comunişti, fără întregul colectiv? Dumneata judeci pînă şi organizaţia de partid din punctul de vedere al „eu"-lui dumitale. Să mă ajutaţi *pe mine,* prestigiul *meu,* şi aşa mai departe. Îţi închipui poate că comuniştii nu se gîndesc

decît la dumneata? Sarcina lor nu este să te ajute pe *dumneata,* ci să realizeze *împreună cu dumneata* ţelul nostru comun. Vrei să-ţi spun deschis care e părerea mea? Dacă autoritatea dumitale a început să se zdruncine, asta se datoreşte faptului că te supraapreciezi, că vrei să apari în faţa colectivului ca o zeitate atotputernică: eu pot să fac totul singur, eu n-am nevoie de ajutor şi tot ce vă cer este să-mi daţi ascultare şi să nu-mi puneţi bete-n roate!

Se aşternu tăcere. Grigori Petrovici îşi scotoci buzunarele în căutarea pachetului de ţigări, dar nu-l găsi şi dădu. Raskatov se grăbi să-i ofere din ţigările lui şi continuă să vorbească cu blîndeţe:

— Încearcă să te gîndeşti la toate astea, Grigori Petrovici, încearcă să le judeci la rece. Dumneata eşti un lucrător destoinic, dar supraestimarea propriei forţe se transformă uneori în slăbiciune. Aminteşte-ţi cuvintele lui Stalin despre Anteu.

Apoi se ridică şi adăugă zîmbind:

— Prietenul dumitale Saganski se încăpăţîna şi se înfuria atît de tare că începeau să tremure zidurile. Ia să vezi ce întorsătură au luat lucrurile acum! Şi fiindcă veni vorba, trebuie să-ţi spun că Saganski e convins că toată povestea cu planificarea e o stratagemă a dumitale...

Se uită la ceas.

— Ne-am întins la vorbă şi am uitat de toate celelalte! Să mergem, Nikolai Gavrilovici, i-am convocat pe oameni pentru ora cinci.

Cînd rămase din nou singur, Nemirov căzu pe gînduri. Ce rost avea să acorde atîta importanţă acestei probleme a planificării? Cînd îl întrebaseră ce-a hotărît, trebuia să răspundă deschis, cu zîmbetul pe buze: Bine, tovarăşi, dacă credeţi că noul plan este atît de necesar, îl vom pune în practică, dar va trebui să-mi daţi un ajutor mai mare, pentru ca mai tîrziu să nu mă fac de rîs!" Da, iată ceea ce ar fi trebuit să le spună... Ce rost avea să complice lucrurile din nou?

Se îndreptă spre telefon şi zăbovi o clipă înainte de a ridica receptorul. Încercase toată dimineaţa să dea de urmele Klavei, dar de fiecare dată i se răspunsese că lipseşte din birou. Oare acum va avea mai mult noroc? Şi ce trebuia să-i spună?

Se aştepta să audă acelaşi glas neprietenos din ziua plecării, dar Klava strigă veselă :

— Ah, Grişa ! Ce bine îmi pare că ai venit !

Se înţeleseră ca Grigori Petrovici să vină peste cîteva clipe s-o ia acasă, unde erau aşteptaţi cu masa.

Îmbrăcată într-o rochie nouă de vară, pe care el încă n-o văzuse, Klava alergă fericită spre maşină şi se aşeză alături de el.

— Ei, ce mai e nou ? — îl întrebă ea, cercetîndu-l cu luare aminte. — Ce se aude la Moscova ?

Grigori Petrovici îi povesti despre rezultatele concrete ale călătoriei lui şi Klava se bucură auzindu-l, dar după o clipă îl întrebă :

— Ei, dar la uzină ce se aude ?

Şi din nou îl privi atentă. Să fi aflat oare ceva ?...

— A început montarea celei de-a doua turbine, — răspunse Grigori Petrovici.

Deodată Klava izbucni în rîs.

— Foarte bine, — zise ea, apoi adăugă : — Ştii, Grişa, mi-a fost tare dor de tine.

Şedeau unul lîngă altul şi se ţineau de mînă. Nemirov ar fi vrut s-o sărute, dar îi era ruşine de şofer, care îi urmărea atent prin oglinjoară.

Klava părea schimbată : era mai vioaie ca de obicei şi mai sigură de sine, iar rochia asta de vară, în culori vii, îi stătea de minune...

— Te-ai făcut tare drăguţă, Klava, — îi zise Grigori Petrovici, apoi o înştiinţă pe un ton glumeţ şi nepăsător : — L-am întîlnit astăzi pe admiratorul tău. Şi închipuie-ţi că s-a fîstîcit grozav văzînd că m-am întors. Nu cumva i-ai fixat pentru astăzi o întîlnire ?

— Nu-i nevoie să-i fixez o întîlnire, — zise Klava schiţînd o grimasă. — Şi aşa dau peste el de o sută de ori pe zi.

— Şi îţi place asta ?

Klava îşi încruntă sprîncenele, de parcă ar fi încercat să cumpănească, apoi răspunse zîmbind :

— Oarecum.

In timpul mesei Grigori Petrovici îi puse Klavei tot felul de întrebări cu privire la Saganski şi la situaţia uzinei lor. Continuînd să-l privească atentă, Klava îi povesti cu voie bună că la ei planul fruntaşilor a fost pus în aplicare şi că Saganski

dă dovadă de multă energie în ce privește îndeplinirea înainte de termen a comenzilor pentru Krasnoznamenka. La ședința plenară a comitetului raional a fost dat ca exemplu...

— Serios?... — exclamă Grigori Petrovici pe un ton ironic, dar în aceeași clipă se întrebă: cu cît mi-a luat-o înainte Saganski?

Ridicîndu-se o clipă de la masă, se închise în cabinetul său și chemîndu-l la telefon pe Kașirin, îi comunică pe un ton de comandă hotărîrea de a introduce planificarea pe întreaga uzină, ținîndu-se seamă de noile termene.

— Grigori Petrovici! — exclamă Kașirin. — Dar știți ce răspundere e asta...

— Eu știu, dar dumneata va trebui s-o înțelegi de-acum înainte, — răspunse Nemirov. — Mîine dimineață am să te rog să-mi prezinți punctul dumitale de vedere.

Cînd se întoarse în sufragerie, Klava tocmai se ridica de la masă.

— Vrei să bem ceaiul la mine în odaie? — îi propuse ea.

Așa procedau întotdeauna cînd voiau să rămînă singuri. Klava așează cestile pe măsuța din odaia ei și începu să-l servească așa cum o servea de obicei el pe ea, fără să-i îngăduie s-o ajute. Apoi începu să răsfoiască volumele de versuri pe care i le adusese el și citi cîteva poezii.

— Cît e de ciudat, — rosti ea după un timp. — Nu reușesc să-mi dau seama dacă ești bine dispus sau nu.

El îi luă capul în mîini cu duioșie și-i șopti:

— Cînd ești așa, sînt bine dispus...

— Asta înseamnă că ar trebui să fii întotdeauna bine dispus!

— În ultima vreme, nu...

Klava își ascunse fața în mîinile lui. Cînd clipea, genele ei îi gîdilau ușor palmele. Rămase tăcută un timp, apoi își ridică pe neașteptate capul și începu să vorbească repede, cu emoție, de parcă i-ar fi fost teamă că dacă nu va spune acum tot ce avea pe suflet, mai tîrziu se va răzgîndi.

— Grișa, de ce te ferești de mine ca de o străină? — începu ea. — Doar sînt întotdeauna la fel, nu-i așa? Mă tratezi ca pe o fetiță pe care o ții în puf și o îndopi cu ciocolată și lucru ăsta mă necăjește uneori atît de tare, încît îmi trec prin cap tot felul de gînduri. Doar nu mai sînt un copil

şi te iubesc nu numai pentru că-mi eşti soţ... Înţelegi, pentru mine n-are importanţă că-mi eşti soţ...

Induioşat şi oarecum speriat, Grigori Petrovici bolborosi cîteva cuvinte :

— Ei poftim, te pomeneşti că vrei să renunţi la mine ? — întrebă el, cu zîmbetul pe buze.

Un zîmbet lumină pentru o clipă faţa Klavei.

— Mai ştii ? — urmă ea cu aceeaşi însufleţire. — Dacă ai de gînd să te porţi mereu aşa, poate că am să renunţ. De ce nu vrei să-mi spui totul, aşa cum este ? Cred că pot să înţeleg orice. Şi cred că pot să-ţi dau şi cîte un sfat ! Sau poate că ai pe cineva mai apropiat decît mine ? Uite chiar dacă ai greşit faţă de mine, eu tot sînt gata să te înţeleg... Dar felul ăsta al tău de a te purta... Ştii, cînd ne-am căsătorit... credeam că aşa eşti tu — puternic, întotdeauna calm, sigur de tine şi aproape de neînfrînt... Uneori, drept să-ţi spun, îmi era chiar frică de tine... Zău aşa ! Mai tîrziu însă am înţeles că nu eşti chiar atît de tare cum pari, că ai şi tu slăbiciunile şi ambiţiile tale... Faţă de mine, însă, porţi întotdeauna o mască ! Ei bine, eu nu mai vreau să fie aşa, înţelegi ? Nu mai vreau şi gata ! Îţi cunosc foarte bine lipsurile, ştiu că eşti ambiţios şi încăpăţînat, că ai uneori o atitudine de om care poate tot, şi totuşi eşti pentru mine cel mai bun, cel mai apropiat dintre oameni, te simt una cu mine, suflet din sufletul meu.

— Adevărat ?

Klava clătină din cap, cu un aer grav.

— Te ascunzi de mine, dar la ce foloseşte asta ? Eu pot să aflu oricînd tot ce te priveşte, numai că mă doare sufletul să aflu de la alţii. Crezi că nu-s în stare să-ţi înţeleg lipsurile ? Crezi că dacă dai uneori dovadă de slăbiciune, te iubesc mai puţin ? Dimpotrivă...

Grigori Petrovici tăcea ruşinat şi uimit, dar Klava îl rugă pe un ton stăruitor :

— Hai, povesteşte-mi tot.

Şi Grigori Petrovici începu să vorbească. Îi venea destul de greu să-i dezvăluie gîndurile care-l frămîntau, dar încetul cu încetul se obişnui şi-i povesti totul, fără reticenţe. Îi vorbi deschis despre lipsurile şi realizările lui şi-i făcu plăcere să gîndească cu glas tare în faţa privirii cercetătoare a ochilor ei, lucru pe care nu şi l-ar fi putut închipui niciodată.

— Raskatov are dreptate, — spuse ea după ce-l ascultă, — cred că şi tu eşti convins de asta de vreme ce mi-ai povestit totul, nu-i aşa?

— Da, — încuviinţă el. — Din cauza asta am şi tăcut... Dar nu, şi înainte mi-am dat seama că am făcut unele greşeli. Mai mult decît atît: mi-am dat seama că în Ural mă descurcam mult mai uşor decît aici. Nu ştiu: am să reuşesc oare să îndrept lucrurile? S-ar putea să reuşesc, dar ştii, e foarte greu să recunoşti chiar faţă de tine însuţi greşeala pe care ai făcut-o...

— De ce? Sînt sigură că eşti în stare să îndrepţi totul! — îl întrerupse Klava şi ridicîndu-se de pe scaun, îl îmbrăţişă şi-l sărută pe frunte.

Nemirov se simţea nespus de fericit în seara aceea, atît de fericit încît se hotărî să-i telefoneze lui Raskatov şi-i spuse glumind stîngaci:

— Orice om îşi dă în petic Serghei Alexandrovici. Dar capul plecat sabia nu-l taie. Sper că data viitoare o să mă lauzi şi pe mine ca pe Saganski!

— Eu aş dori să te pot lăuda mai mult decît pe Saganski, — răspunse Raskatov, pe acelaşi ton glumeţ care lăsa să se întrevadă că şi el e mulţumit. — Noi doi îl cunoaştem doar bine pe Saganski şi ştim că nu-i decît un bătrîn lăudăros...

Apoi Nemirov se întinse pe divanul Klavei. Se uita la chipul ei drăgălaş şi o asculta cum îi citea versuri cu glasul ei melodios, iar el continua să-şi depene firul gîndurilor — da, Klava era într-adevăr schimbată, iar întîmplarea aceea cu Garşin, care îl frămîntase atîta, îl ajutase totuşi să lămurească un lucru foarte important... Apoi îşi aminti de treburile care îl aşteptau a doua zi la uzină. Kaşirin o să tune şi o să fulgere, în schimb Liubimov o să zîmbească mulţumit, iar Didenko... Ce-o să spună Didenko? Îl durea gîndul că Didenko, Polozov, Vorobiov şi alţii se vor lăuda că l-au „reeducat" şi l-au „înfrînt" pe directorul lor. Dealtfel n-au decît să gîndească ce vor: se vor convinge curînd că Nemirov o să ştie să prezinte şi să aplice în aşa fel iniţiativa lor, încît va deveni mult mai importantă. El vede mai departe decît ei şi ştie să dirijeze mai bine decît oricare altul.

Deodată zîmbi gîndurilor — vezi, tocmai asta numesc ei egocentrism... «Klava spune despre mine că am „atitudinea unui om sigur de sine"... Poate că are dreptate, dar cine-i de vină

dacă sînt conştient de talentul meu organizatoric, de voinţa şi de priceperea mea? Şef al brigăzii de tineret, maistru, locţiitorul şefului, şef de secţie, locţiitor de director, director — cine ar putea să străbată în zece ani un drum ca ăsta, fără talent şi pricepere? Nu văd de ce trebuie să fac neapărat pe modestul. Dacă n-ar fi aşa, aş fi rămas în Ural şi nu m-ar fi trimis nimeni să conduc o uzină atît de mare. Numai că la uzina din Ural oamenii mă iubeau şi tuturor le-a părut rău cînd am plecat; şi acolo am fost exigent şi autoritar, uneori prea dur, şi totuşi nimeni nu se supăra pe mine... cum să-mi explic atunci că lucrurile au luat aici o altă întorsătură?»

Grigori Petrovici ar fi dorit nespus de mult să poată ajunge la concluzia că cei de aici nu l-au înţeles, că vederile lor nu s-au potrivit cu ale lui, dar, lucru ciudat, — amintirile pe care le chema în ajutor se întorceau îndată împotriva lui.

Lunile de luptă cu şeful sectorului tehnic, Domaşev, îi erau încă vii în amintire... Atunci începuse ascensiunea tînărului şef de secţie Nemirov, care îşi pusese în gînd să introducă în secţie metoda de lucru în bandă rulantă. Avusese nenumărate discuţii cu acest Domaşev, care îşi susţinea părerile cu îndîrjire — şi în faţa directorului, şi în şedinţele de partid, şi la comitetul regional al partidului, dar în cele din urmă el învinsese... Da, dar în zilele acelea luptase împreună cu oamenii cei mai înaintaţi din secţie şi din uzină, împreună cu organizaţia de partid — împotriva mentalităţii învechite a unui om laş şi molatic...

Războiul... Pentru Nemirov războiul însemnase tancuri... Cît mai multe tancuri în cel mai scurt timp! Toţi se întrebau dacă vor fi în stare să facă un efort atît de uriaş... Dar chiar atunci, în zilele acelea, murise vechiul director şi Nemirov trecuse în locul său, ca un ofiţer care ia locul comandantului ucis în luptă. Tancuri, tancuri, cît mai multe tancuri! După cîteva zile, însuşi Stalin chemase uzina la telefon: „Cît aţi dat astăzi?“ Nemirov îi dăduse cifra tancurilor fabricate în ultimele douăzeci şi patru de ore — o cifră minunată, care fusese realizată în urma unui efort uriaş. „Puţin, răspunsese Stalin după o clipă de tăcere. Transmiteţi muncitorilor că eu personal îi rog să mărească producţia de tancuri“. „Iosif Vissarionovici, vă făgăduiesc că vom mări producţia...“ răspunsese Nemirov... Cum n-avea timp să convoace un miting general, fusese nevoit să umble din secţie în secţie pentru a transmite

muncitorilor şi inginerilor, în adunări fulger, rugămintea lui Stalin. Şi oamenii, aceiaşi oameni care în ajun socotiseră că limita fusese atinsă, răspunseseră: „Foarte bine, dacă e nevoie, o să mărim producţia!" Mii de oameni nu se gîndeau în zilele acelea decît la un singur lucru — prin ce metodă să mărească producţia de tancuri care şi aşa era foarte mare. Graficul fabricaţiei urca vertiginos. După cîteva luni uzina fusese decorată cu ordinul „Steagul Roşu al Muncii", iar Nemirov, care îndeplinise temporar îndatoririle de director, primise ordinul „Lenin" şi fusese confirmat în funcţia de director... La mitingul care avusese loc în uzină, Nemirov luase cuvîntul şi declarase cu sinceritate: „Datorez decorarea mea patriotismului plin de abnegaţie al întregului nostru colectiv..." „Oare mai tîrziu am uitat toate acestea?" se întreba el, uimit.

Da, aşa s-au întîmplat lucrurile... Apoi fusese numit director la o mare uzină din Leningrad. Socotise această numire drept o recunoaştere a marelui său talent organizatoric şi se bucurase nespus. Predîndu-i uzina, predecesorul său se arătase binevoitor faţă de el şi îl pusese la curent cu toate greutăţile de care avea să se izbească. Nemirov îl ascultase cu indiferenţă; era ferm convins că va face faţă, că va pune totul la punct, că va izbuti să rezolve toate problemele... Fostul director i se părea un om molatic, un „băiat bun", cum se spune... Vrînd să arate că uzina va avea în persoana lui un adevărat conducător, îşi începuse activitatea prin măsuri aspre de ordin administrativ — dădea tot felul de dispoziţii, mustra oamenii, îi trecea pe lucrători dintr-o funcţie într-alta, îi retrograda şi uneori îi dădea afară. „La mine nu se poate lucra aşa cum te-ai obişnuit dumneata", îi spusese odată unuia din cei pe care îi scosese din muncă.

Cei de la comitetul de partid aflaseră îndată despre treaba aceasta şi Didenko îl dojenise cu blîndeţe. Cu toate astea, toţi îi arătau bunăvoinţă şi căutau să-l sprijine... „La mine nu se poate lucra aşa!"... Ce-i drept, i se întîmplase şi în Ural să se exprime în felul acesta, dar cei de acolo îl socoteau un om de-al lor, un om care a crescut prin propriile-i forţe şi pe care l-au ridicat chiar ei, treptat, şi de aceea îi iertau multe. Aici însă avea de-a face cu un colectiv străin şi izbucnirile lui îl îndepărtau tot mai mult de oameni... Încercase să aplice şi aici aceleaşi metode, fără să facă nici un fel de concesii, şi chiar era mai exigent, dar cei de aici nu se arătau dispuşi să-i acorde

sprijinul de care se bucurase la uzina din Ural. Mintea lui ageră și încrederea în sine îl ajutaseră acolo să învețe din mers, să învețe de la fiecare cîte ceva. Faptul că înainta atît de repede aproape că îl intimida și de aceea căuta să acumuleze cît mai multă experiență. Noua numire îl măgulise și fusese încredințat că de astă dată îi va învăța el pe alții. Și într-adevăr, cîte nu i-a învățat el pe oameni la început, de cîte ori n-a încurajat inițiativa acelora care îl ajutau să-și înfăptuiască țelurile!... Viața înainta însă cu pași repezi, și într-o bună zi Grigori Petrovici înțelesese că în loc să-i ajute pe oameni să crească, îi ține în loc.

Asculta glasul Klavei, fără să pătrundă sensul versurilor pe care le citea, și pe neașteptate încercă un sentiment de teamă. „Așadar eu frînez noul?" se întrebă el uimit, și se uită în treacăt la Klava — era convins că ea îl va înțelege dintr-o privire... Dar Klava zîmbi și-l întrebă:

— E frumos, nu-i așa?

— Foarte frumos. Mai citește-mi. Îmi place să te ascult.

Grigori Petrovici se întinse pe divan și își întoarse capul, ca ea să nu-i poată vedea fața. Din fericire, în clipa asta ea era departe de gîndurile și de frămîntările lui... Dealtfel, nimeni nu bănuia de ce s-a poticnit directorul — nici măcar Didenko și Raskatov! Ei pun totul pe seama planificării, dar aici nu-i vorba de planificare, ci poate de altceva... E deajuns ca un singur om să se oprească din mers, pentru ca să-i împiedice și pe ceilalți să meargă mai departe...

Ce trebuie să facă acum? „Nu te ascunde de mine..." îi spusese Klava. Să-i povestească totul? Nu, pînă cînd nu va îndrepta lucrurile, nu va spune nimănui nici un cuvînt. Nu va face nici un fel de promisiuni, nu va arăta că se căiește și nici nu se va bate cu pumnii în piept (n-ar face asta pentru nimic în lume) sau să cocheteze cu colectivul... Era însă hotărît ca de aci înainte să muncească cu totul altfel, să se apropie de oameni într-un fel nou și să-și stăpînească pornirile...

Deodată Grigori Petrovici nu mai auzi glasul Klavei și își curmă firul gîndurilor. Klava își întrerupsese lectura și acum ședea lungită în fotoliu, cu mîinile sub cap. Părea că se gîndește la ceva. Fața îi era luminată de un zîmbet ciudat, un zîmbet trist și în același timp șăgalnic, care cînd îi licărea în ochi, cînd i se ivea în colțul gurii.

Cînd îşi dădu seama că Klava se gîndeşte la un lucru pe care el nu-l cunoaşte, Grigori Petrovici se alarmă. La ce s-o fi gîndind acum? Ce amintiri îi trezeşte zîmbetul ăsta? Îşi repeta în gînd cuvintele pe care i le spusese ea, şi acum, cînd nu se mai gîndea la grijile şi la necazurile lui, aceste cuvinte îi apăreau într-o lumină nouă. „Sînt nemulţumită, îi spusese ea, şi uneori, cînd văd că mă tratezi ca pe un copil, îmi trec prin cap tot felul de prostii..." Ce voise oare Klava să spună cu asta? Îşi aminti de petrecerea aceea la care luase parte şi Garşin. Nu-i ieşise din minte expresia chipului ei, lacrimile şi cuvintele ei: „Nu mi-aş permite niciodată, niciodată..." Îi spusese oare adevărul?" „Nu mi-aş permite..." Aşadar, era gata să se resemneze ca Tatiana lui Puşkin care i-a jurat iubitului ei credinţă veşnică şi s-a măritat cu altul... Eu unul nu admit aşa ceva, îşi spuse el. Eu nu doresc s-o văd resemnată, nu doresc s-o văd renunţînd la cel pe care-l iubeşte, numai ca să-mi fie credincioasă!"

Se ridică de pe scaun şi se uită drept în ochii Klavei. Ea îi zîmbi într-un fel misterios şi întrebător.

— Klava! — exclamă el lăsîndu-se pe covor lîngă fotoliul ei şi lipindu-şi capul de genunchii ei. — Klava! Aş vrea să fii fericită... Şi eu aş vrea să fiu fericit... O fericire adevărată... Dar sînt un om tare şi vreau să ştiu tot adevărul. Dacă tu...

Klava îl îmbrăţişă deodată cu putere.

— Şi eu vreau o fericire adevărată, matură. Deplină. Cu tine.

Liubimov era îngrijorat de buna dispoziţie a directorului. Şi într-adevăr, Grigori Petrovici era bine dispus: avea într-însul o rezervă uriaşă de energie şi se simţea cuprins de o stare de încordare nervoasă, pe care o numea în sinea lui „rău necesar".

— Mai precis, Gheorghi Semionovici, — se adresă el şefului secţiei. — Ce înseamnă „zilele acestea"? La ce dată şi la ce oră?

Verificase şi criticase întreg sistemul de pregătire a producţiei.

— E timpul să punem lucrurile la punct. De ce şi dumneata şi Polozov şi şefii de sectoare vă învîrtiţi în jurul ace-

leiaşi probleme? Şi de ce Garşin, care e tehnolog, se ocupă de accelerarea montajului?

Dădu pe loc dispoziţii: Garşin să fie numit şeful montajului şi eliberat din munca lui de la biroul tehnologic. Iar şeful biroului să fie numit...

Grigori Petrovici se gîndi o clipă, apoi anunţă pe un ton hotărît:

— Şikin.

Liubimov făcu un gest de uimire.

— Ca tehnolog nu-i rău, dar... ca şef?...

— Îţi aduci aminte de propunerea lui referitoare la îmbinările oblice? Ei bine, e un adevărat creator! Şi la urma urmei, nu-i mare lucru să înveţi să fii şef. Vă e frică să ridicaţi oameni noi şi de aceea bateţi pasul pe loc!

— Bine, Grigori Petrovici, dar nu-i membru de partid, şi apoi, ştiî şi dumneata că are o fire prea blajină...

— Perfect! — exclamă Nemirov. — Dacă şi printre cei care nu-s în partid există astfel de oameni, înseamnă că munca voastră nu s-a irosit în zadar. Cît despre Şikin, faptul că are o fire blajină nu mă sperie de fel. În ochii mei un astfel de om valorează mai mult decît toţi gălăgioşii voştri la un loc.

Liubimov ar fi fost bucuros să amîne problemele mai puţin urgente pentru altădată, cînd directorul va fi mai bine dispus, şi spera că discuţia va lua sfîrşit, dar Grigori Petrovici i se adresă din nou:

— N-avea grijă, peste cîteva zile o să introducem planul unic şi graficul unic, şi asta o să vă ajute mult în muncă.

— Grigori Petrovici! Aşadar ai fost nevoit să...

— N-am fost nevoit; singur am ajuns la concluzia că oamenii au avut dreptate la şedinţa aceea şi nu eu! — explică grav Nemirov, apoi adăugă: — Dumneata, Gheorghi Semionovici, trebuie să te gîndeşti la asta. Nu ştiu dacă m-am sfătuit de multe ori cu ceilalţi, dar în orice caz, cu dumneata m-am sfătuit... Dar asta nu înseamnă că pot primi orice sfaturi!

— Grigori Petrovici, — bolborosi Liubimov. — Dacă eşti nemulţumit de mine, spune-mi-o deschis... Eu...

— Bine, am să ţi-o spun deschis, — îl întrerupse Nemirov. — Sînt într-adevăr nemulţumit, dar sper ca ai să vrei şi ai să ştii să te îndrepţi. Va trebui să-ţi schimbi stilul de muncă, va trebui să-i ajuţi pe oameni să crească. Şi te sfă-

tuiesc să fii mai exigent cu dumneata însuți, așa ca să nu mă încurci nici pe mine, nici pe dumneata.

Cînd Liubimov ieși în cele din urmă din cabinet, se ciocni în ușă cu Kașirin.

— Ei, ce se-aude?... — întrebă Kașirin arătînd cu capul spre ușă.

Liubimov se mulțumi să dea din mînă a lehamite, de parc-ar fi vrut să spună: nu trebuie să te aștepți la nimic bun! Și Kașirin se îndreptă din spate și păși în silă peste prag.

Ceilalți, care așteptau în fața ușii să fie primiți, ascultau cu atenție: în cabinet era liniște, ceea ce însemna că Grigori Petrovici asculta raportul lui Kașirin, dar după o clipă prin ușa capitonată răzbătu vocea energică și mînioasă a directorului. Apoi se făcu din nou liniște, și iarăși se auzi glasul răspicat al directorului:

— Atunci n-aveți decît să învățați de la alții, de pildă de la metalurgiști!

Și peste o clipă strigă din nou:

— Îți dau trei zile — atît!

Cînd îl văzură pe Kașirin care ieșea din cabinet, cu obrajii în flăcări, cei care așteptau la ușă ar fi fost bucuroși să-și cedeze rîndul unul altuia, dar pe măsură ce intrau la director, încercau o dezamăgire plăcută: Nemirov era vesel și rezolva pe loc cele mai complicate probleme, ascultînd cu luare aminte sfaturile lor...

Cît despre Grigori Petrovici, pe măsură ce lucra, ajungea tot mai mult la concluzia că trebuie să-i cunoască mai deaproape pe oamenii aceștia care îl ajutau zi de zi în munca lui și căuta să insufle tuturor același gînd:

— Angajamentul socialist este o lege implacabilă. Nici un fel de amînări, nici un fel de concesii!

Pentru el ziua aceea era o zi a descoperirilor.

Cu o zi înainte numai, fusese ferm convins că a făcut și continuă să facă tot ce e posibil pentru livrarea înainte de termen a turbinelor. Perspectiva introducerii în plan a angajamentului socialist îl intimidase oarecum, pentru că nu-i lăsa nici o portiță de scăpare în cazul unor eventuale schimbări și defecțiuni, pe care nu vedea cum ar putea să le evite. Acum însă, cînd și mintea și inima lui recunoșteau angajamentul socialist drept o lege implacabilă, își dădea seama că rezolvarea anumitor probleme depinde numai de el și întrevedea unele

metode care ar putea să grăbească ritmul producției, metode pe care le scăpase din vedere. Se repetau faptele pe care le trăise în Ural în zilele ridicării producției de tancuri...

In timp ce discuta cu oamenii și lua hotărîri, Nemirov vedea cu plăcere că noua lui atitudine îi bucură pe toți, îi impresionează. Era interesant să observi cum unii nu mai știau ce să răspundă, în timp ce alții se arătau veseli sau uimiți... Exclamația plină de entuziasm a lui Didenko: „Ei, acum sînt sigur că o să îndeplinim planul!" îl măguli pe Nemirov, dar seara, cînd rămase cîtva timp singur în cabinetul său, se întrebă cu amărăciune — la urma urmei, care dintre oamenii ăștia m-a ajutat vreodată cu adevărat?

Timp de o clipă se gîndi la Kașirin, dar alungă îndată acest gînd. Kașirin e un om pedant și slugarnic", își spuse el. În dimineața aceea îl urmărise cum încearcă să se integreze în noua atmosferă și-i fusese silă pînă și să se uite la el! Era hotărît să caute un nou planificator...

Continuînd să-i judece pe oamenii care îl dezamăgiseră în ziua aceea, Nemirov se întorcea mereu cu gîndul la Liubimov. Ciudat, dar în mintea lui, chipul lui Liubimov începea să se contopească cu acela al lui Domașev, omul laș și molatic, împotriva căruia luptase și biruise atunci, în Ural... Oare Liubimov seamănă într-adevăr cu Domașev? Liubimov e un om rațional, un om serios și instruit, care prin purtarea lui izbutise să-i cîștige bunăvoința. Da, părerile acestui om găseau întotdeauna răsunet în sufletul său... Îl străbătu un gînd amar: Liubimov e cel de-al doilea „eu" al meu, de care încerc acuma să mă dezbar...

Auzind sunetul strident al telefonului, Grigori Petrovici tresări.

— Noroc, Grigori Petrovici, la telefon Garșin. Îmi permiteți să trec pentru cîteva minute la dumneavoastră într-o chestiune personală?

Nemirov rămase o clipă pe gînduri, apoi răspunse în silă:
— Poftim.

Intrînd în birou, Garșin se îndreptă cu pași mari și hotărîți spre birou și puse în fața directorului o cerere — rezultatul frămîntărilor lui din ultimele două zile. Era convins că între observațiile aspre pe care le primise în ajun și biletelul scurt pe care-l avea în buzunar — primul și ultimul bilețel al Klavei — exista o legătură. Desigur că Nemirov a aflat totul,

altfel nu i-ar căuta într-una nod în papură. L-a numit şeful montajului pentru ca în caz de defecţiuni, să poată da vina pe el pentru toate întîrzierile... E limpede că aici nu mai e chip de trăit. Ei şi? La urma urmei atîta pagubă! Profesorul Karelin i-a făgăduit că-i va face cunoştinţă cu Savin; va începe să-şi scrie disertaţia şi cu timpul îşi va găsi un loc în institut...

— Grigori Petrovici, poftim demisia mea, — începu el. — Am făcut-o din proprie iniţiativă. Cred că este lucrul cel mai nimerit.

Şi se îndreptă spre uşă.

— Viktor Pavlovici!

Garşin se întoarse.

— Nu văd motivele, Viktor Pavlovici. Şi nu pot să fiu de acord. Chiar astăzi am hotărît să-ţi încredinţăm montajul, cu toate problemele lui... La ce te-ai gîndit cînd ai făcut asta?

— La ce m-am gîndit? — repetă Garşin şi lăsîndu-se greoi într-un fotoliu, spuse cu o sinceritate în care se simţea firea lui egoistă: — Care e situaţia mea acum, Grigori Petrovici? O situaţie mai ridicolă nici că se poate! Nu fac decît să mă frămînt într-una. Totuşi aş vrea să ştiu: dumneata cum vezi lucrurile? Crezi că ar fi posibil să lucrez mai departe aici? Ieri m-ai certat de două ori de faţă cu toţi muncitorii... mîine ai să mă certi din nou... Am şi eu demnitatea mea.

Încercînd să schimbe tonul discuţiei, Grigori Petrovici spuse zîmbind:

— Şi pe mine mă ceartă uneori ministrul, dar eu nu mă supăr! Dacă ai să meriţi, Viktor Pavlovici, am să te cert şi pe viitor şi nu o singură dată. Am să te cert ca pe oricare subaltern. Doar de asta sînt director.

Garşin îşi aţinti o clipă privirea asupra lui Nemirov, apoi răspunse:

— Nu m-aş fi supărat, dar aici mai intervine şi altceva... o chestiune care n-are nici o legătură cu subalternii şi cu directorii.

Grigori Petrovici îşi încruntă sprîncenele înciudat. În general, nu putea să sufere şi nu-i înţelegea pe oamenii care erau gata să-şi dezvăluie în faţa oricui cele mai intime sentimente. Ce rost au toate astea? Poate că ar fi mai simplu să-i primească demisia, să-şi pună rezoluţia în colţul de sus al cererii şi totul se va sfîrşi... Dar cum să te lipseşti de un inginer care conduce montajul, într-o vreme în care la tot

pasul se ivesc probleme atît de importante? Desigur că pe lucrul acesta a mizat Garşin atunci cînd şi-a prezentat demisia... Nu ştie cum să scape din această situaţie ridicolă şi de aceea încearcă să-l sperie.

— Dumneata gîndeşti fără doar şi poate că m-am purtat ca un ticălos, — începu fără veste Garşin. — Dar eu... sigur în general nu m-am gîndit la dumneata, după cum nici dumneata nu te-ai fi gîndit la mine dacă te-ai fi aflat într-o situaţie asemănătoare! — adăugă el cu un surîs obraznic. — Cît despre Klavdia Vasilievna...

— Nu cred că e nimerit să vorbim acum despre asta, — îl întrerupse pe un ton rece Nemirov.

— Dar dumneata ce-ai face în locul meu? — exclamă Garşin, aprinzîndu-şi o ţigară. Degetele îi tremurau. Trase fumul în piept cu atîta nesaţ, încît ţigara aproape că luă foc, întreagă.

Nemirov era gata să izbucnească într-un torent de cuvinte aspre şi nimicitoare, dar se stăpîni. De ce să se certe cu omul ăsta, de vreme ce avea nevoie de el?...

Luînd cererea în mînă, se uită cu dispreţ la slovele cu înfloriturî, apoi îşi încruntă sprîncenele şi scrise: „Neîntemeiată şi deci nu sîntem de acord". Apoi iscăli...

— Uite, Viktor Pavlovici. Şi hai să considerăm discuţia nulă şi neavenită.

Tăcu un timp, apoi îl întrebă:

— Ţi s-a comunicat dispoziţia mea referitoare la numirea dumitale ca şef al montajului?

— Da.

— Aşadar să vorbim despre asta. Crezi că în condiţiile actuale de lucru vei putea să asiguri succesul?

Lui Grigori Petrovici nu-i fusese uşor să găsească acest subiect de discuţie, dealtfel destul de banal. Oricе ai spune, dar astfel de întîmplări te scot din sărite şi te stingheresc... Auzind răspunsul inginerului, simţi că i se ia o piatră de pe inimă.

— Iartă-mă, Grigori Petrovici, dar nu sînt pregătit acum pentru această discuţie.

— Bine. Să te pregăteşti atunci pentru mîine seară!

— După cîte înţeleg, va trebui să terminăm montarea celei de-a patra turbine la 1 octombrie, nu-i aşa?

— Neapărat.

— Aşa... — Garşin se ridică de pe scaun şi întrebă pe tonul acela obraznic care avea darul să te scoată din fire: — Şi dumneata crezi într-adevăr că e posibil aşa ceva?

Nemirov nu voia să-l privească pe Garşin de jos în sus, aşa că se ridică şi el în picioare. Simţise de la început că omul care stătea în faţa lui se credea îndreptăţit să-i vorbească altfel decît ca unui director, şi de aceea era hotărît să-i arate că autoritatea lui nu poate fi pusă în discuţie.

— Da, Viktor Pavlovici, cred. Şi dacă încrederea mea nu va fi justificată, îmi voi prezenta demisia.

— Cînd? La sfîrşitul lui septembrie? — întrebă Garşin cu acelaşi zîmbet obraznic pe buze.

— Cred că n-o să fim nevoiţi să facem asta nici la sfîrşitul lui septembrie, nici în octombrie, — răspunse calm Nemirov. — Vom livra cea de-a patra turbină la 1 octombrie, indiferent de eforturile pe care va trebui să le facem amîndoi.

După o pauză, Grigori Petrovici îşi reluă tonul obişnuit, tonul oficial cu care se adresa subalternilor săi:

— Poţi pleca, Viktor Pavlovici. Am să te chem mîine.

— Am înţeles, — răspunse Garşin.

Cînd rămase singur, Grigori Petrovici se lăsă într-un fotoliu şi se odihni timp de cîteva clipe, cu ochii închişi. „Ce absurdă e toată povestea asta cu Klava!" îşi spuse el, dar după o clipă şi-o aminti pe Klava aşa cum fusese în ajun — erau căsătoriţi de atîta timp, dar nu-i vorbise niciodată în felul ăsta. Simţea nevoia s-o vadă imediat, s-o vadă şi să-şi dea seama că ăsta este adevărul.

Mototoli nepăsător cererea pe care Garşin o uitase pe birou, apoi o aruncă în coş şi apăsă pe sonerie.

— Maşina!

3

În zilele acestea de vară timpurie, Ania simţea cum creşte într-însa dragostea de viaţă. Era atît de fericită, încît nici măcar cearta absurdă pe care o avusese cu Alexei nu izbutea să-i întunece acest sentiment.

Îşi dăduse întîlnire cu Alexei într-o grădină din preajma sălii de concert. Alexei îi spusese multe atunci, şi ea nu pusese

la îndoială nici unul din cuvintele lui. In noaptea aceea hoinăriseră ore întregi pe străzi. Mergeau agale şi din cînd în cînd se opreau pe malurile pustii sau rătăceau prin ulicioarele liniştite de la marginea oraşului, căutînd să-şi întipărească în minte numele lor, — doar de ele erau legate atîtea amintiri — cuvîntul pronunţat numai cu buzele, sărutul de sub bolta posomorîtă a vechiului arc, hotărîrea pe care o luaseră amîndoi, ce-i drept, fără s-o rostească : vom fi împreună, împreună pentru totdeauna... Noaptea albă îşi tremura deasupra lor lumina ei vrăjită. Casele şi copacii nu împrăştiau umbră, şi numai pe sub arbori şi prin ulicioarele înguste era ceva mai întuneric, iar pe malurile canalului, acolo unde casele se fereau parcă în lături, se ivea în răstimpuri faţa sclipitoare a fluviului care curgea alene la vale. Paşii lor se pierdeau în liniştea profundă şi tainică. Pînă şi străzile şi malurile atît de cunoscute păreau noi şi tainice în această linişte, în această lumină ciudată, în această pustietate adormită.

Tot hoinărind aşa, ajunseseră pînă în faţa casei lui Alexei. Acesta încercase un gest timid, care o îmbia parcă să intre, dar ea îl refuzase cu blîndeţe. Porniseră mai departe şi într-un tîrziu se treziseră fără să-şi dea seama lîngă casa ei, la un pas de intrare.

— Ei, du-te şi te culcă, — îi spusese Alexei, îndoindu-i într-una degetele ascultătoare. Apoi se întorsese şi plecase, iar sunetul paşilor lui ce se îndepărtau răsună în liniştea nopţii ca un tropăit sacadat. Ania ascultase o vreme sunetul acesta, cu degetele lipite de obraz — degetele pe care el nu se mai sătura să le desmierde — apoi urcase scara, fericită. In noaptea aceea nu dormise decît cîteva ore şi dimineaţa se trezise fericită. „Astăzi o să ne vedem din nou" — acesta fusese primul ei gînd.

Se întîlniseră într-adevăr, dar se întîlniseră ca doi străini. Purtarea lor nu amintea prin nimic nici de cuvintele pe care le rostiseră în grădiniţa din preajma Filarmonicii, nici de sărutul acela de neuitat. Aniei i se părea totul un vis ; acum erau doi tovarăşi, doi ingineri, doi membri ai biroului de partid care s-au întîlnit în secţie, s-au salutat din mers şi au continuat să-şi vadă de treburile lor. După o oră se întîlniseră din nou lîngă uşa biroului de partid, şi după ce se uitaseră unul la altul întrebător şi timid, intraseră înăuntru să discute cu Vorobiov o serie de probleme. Ania avea de gînd să organizeze la cabinetul tehnic o expoziţie pe tema „Profesorii şi elevii" şi

voia să audă părerea lor. Polozov fusese de acord cu planul ei şi atît el cît şi Vorobiov se oferiseră s-o ajute să-l completeze. Ea se împotrivise în glumă, dar Polozov îi atrăsese atenţia că nu-i obligată să facă totul singură şi că rolul ei nu este să-i dădăcească pe comsomolişti ca pe nişte copii, ci să-i înveţe să muncească. Ania socotise această observaţie nedreaptă şi aproape că se supărase pe Polozov, dar el îi răspunsese în glumă:

— Nu-ţi place critica, dragă responsabilă cu agitaţia şi propaganda!

Dar chiar în clipa aceea Alexei fusese chemat în secţie şi în ziua aceea nu se mai întîlniseră. Seara, Ania rămăsese la uzină mai tîrziu ca de obicei: era ocupată cu expoziţia şi pe de altă parte spera să plece acasă împreună cu Alexei, dar la ora plecării Alexei mai era la montaj. Cu cîteva zile în urmă, Ania s-ar fi apropiat simplu de el, de astă dată însă îi ocolise privirea şi îşi văzuse de drum cu un aer grăbit. Străbătuse curtea cu paşi rari, totuşi el nici nu încercase s-o ajungă din urmă.

Şi aşa treceau zile în şir: se întîlneau în cadrul serviciului, discutau cîte ceva în legătură cu activitatea lor, îşi aruncau pe furiş priviri întrebătoare, îşi strîngeau mîna în treacăt. Ania ştia că Alexei trecea destul de des pe lîngă cabinetul tehnic şi uneori, cînd îi auzea glasul chiar în faţa uşii ei, îşi spunea că vorbeşte atît de tare anume ca să-l audă ea. Totuşi era supărată pe el pentru că de la un timp nu mai încerca să se întîlnească cu ea, şi de aceea cînd îi auzea glasul nu ieşea din birou şi nici nu-şi ridica privirea spre el cînd îl vedea trecînd prin faţa uşii întredeschise. Mai zăbovea o jumătate de oră la birou, apoi pleca acasă, fără să-l mai zărească pe Alexei.

Brigada „îmbinărilor oblice" se aduna cînd în secţie, cînd la Volovik, şi de fiecare dată Ania spera că va izbuti să plece acasă cu Alexei, dar ca un făcut, Şikin se oferea mereu s-o conducă şi porneau toţi trei — ea la mijloc, Şikin în dreapta şi Alexei în stînga ei. Ania tăcea furioasă, Alexei la fel iar Şikin se străduia să conducă discuţia, fără succes însă.

Duminică seara se întîlniră totuşi — amîndoi simţeau nevoia să se plimbe puţin înainte de culcare — şi după un timp se pomeniră fără să-şi dea seama în străduţa aceea mică străjuită de bolte vechi. Tot pe aici se plimbaseră şi rîndul trecut; trecînd pe sub aceste bolte, se sărutaseră, fericiţi, înţelegînd

că nu pot să trăiască unul fără celălalt, şi deşi de atunci trecuse mai mult de o săptămînă, li se părea că totul se întîmplase în ajun. Îşi aminteau amîndoi de noaptea aceea luminoasă, o adevărată noapte de vară; şi acum era noapte, dar cerul se învăluia în nori, iar vîntul îndoia arborii de pe mal, ca toamna, încreţind faţa întunecată a apei. Trecură din nou prin faţa casei lui Alexei şi Ania îl întrebă în care apartament locuieşte.

— De ce vrei să ştii? — îi răspunse Polozov. — Ai spus doar că nu vrei să vii la mine.

— Şi dacă odată şi odată am să vreau?

El ridică din umeri şi-i spuse numărul apartamentului — 38.

Şi din nou se pomeniră fără să-şi dea seama la un pas de casa ei; se despărţiră şi Alexei porni grăbit spre casă, la fel ca şi rîndul trecut, dar paşii lui se pierdeau acum în ropotul înăbuşit al ploii. Ania urcă scara şi cînd ajunse în odaia ei, deschise fereastra şi rămase un timp în întuneric, bucurîndu-se de stropii care-i răcoreau faţa şi braţele. „De ce nu l-am chemat la mine? se întrebă ea mirată. De ce nu m-am dus la el? Doar îl iubesc".

Felul ei de a proceda i se părea acum absurd. Dacă ar fi fost sigură că locuieşte singur, ar fi alergat de îndată spre casa aceea, ar fi găsit într-o clipă apartamentul cu numărul 38 şi i-ar fi întins mîinile din prag — era limpede doar că nu puteau trăi unul fără celălalt!

A doua zi Ania băgă de seamă că Alexei o ocoleşte. O ocolea mereu, încît chiar şi un străin ar fi observat lucrul ăsta. „Ce s-o fi întîmplat? se întreba ea, nedumerită. L-am supărat cu ceva?"

La şedinţele biroului de partid se aşezau de obicei alături — aveau locurile lor preferate lîngă o măsuţă pe care se aflau colecţiile de ziare. La ultima şedinţă însă, Alexei se aşezase tocmai în celălalt colţ al camerei şi în cîteva rînduri îşi aţintise asupra ei privirea lui gînditoare, dar văzînd că ea îl observă, îşi întoarse îndată capul, strîngîndu-şi sever buzele.

Treceau printr-o perioadă de muncă încordată şi fiecare zi aducea cu ea griji noi; în momentul de faţă se ocupau cu reglarea automată a celei dintîi turbine şi în curînd trebuiau să termine lucrul la ce-a de a doua. La începutul lui iulie cele

două turbine urmau să fie trimise la Krasnoznamenka pentru a fi montate.

Polozov aproape că nu mai părăsea secția, iar Ania era din zi în zi tot mai ocupată și lucra pînă seara tîrziu. Schimbul doi și trei fuseseră completate. Se aștepta sosirea noilor mașini-unelte, la care aveau să lucreze chiar din prima zi muncitori calificați. Ania avea evidența celor înscriși într-o formă de învățămînt, iar pentru cei care rămîneau în urmă organiza cursuri suplimentare. Numărul școlilor de fruntași se dublase. In curînd urma să aibe loc examenul de calificare superioară, și Ania se ocupa de fiecare om în parte, iar cînd se întîmpla ca unul dintre elevii ei să se piardă cu firea și să strice o piesă, se necăjea de parcă ar fi fost ea vinovată.

Nu-i mai rămînea timp să se gîndească la Alexei, dar uneori, în drum spre casă, cînd se întîlnea cu el, sau noaptea înainte de a adormi, se întreba nedumerită: „Ce-o fi cu el? Ce înseamnă purtarea asta?" Totuși, nu simțea nici un fel de amărăciune și în adîncul sufletului era încredințată că el o iubește și că nu e cu putință ca ei doi să trăiască despărțiți. Numai de-ar trece cu bine zilele astea grele...

Cum se întîmplă întotdeauna, atît Aniei cît și tovarășilor ei din secție li se părea că zilele care urmau trebuiau să fie cele mai grele și de cea mai mare răspundere. Uitînd de grijile legate de punerea în fabricație și de livrarea primei turbine, toți se gîndeau că cea de-a doua avea să le dea și mai mult de lucru — termenul de predare era mai scurt, noile mașini-unelte încă nu sosiseră și o serie întreagă de operații de mecanizare trebuiau terminate... Cu cea de-a treia turbină însă, lucrurile vor merge ca pe roate...

Cît despre Ania, își avea visul ei — ar fi dorit ca începînd din toamnă să treacă în funcția de inginer la montaj. Pentru a-și realiza visul, trebuia să recunoască ea însăși că sarcina ce-i fusese încredințată, și anume, organizarea expoziției „Profesorii și elevii" se impunea să fie dusă la bun sfîrșit. De aceea această expoziție o preocupa în momentul de față mai mult ca orice.

Ania îi pusese la lucru pe toți băieții „dificili", leneșii și obraznicii — încleiau, vopseau, tăiau panouri din placaj, scriau titluri, fixau pe panouri modele de aparate, goneau pe bicicletă la magazie, la maiștri, la șefii de sectoare, la fotograf și

la mecanici... Ania verifica chiar în timpul lucrului materialele pentru expoziție. Iată-l pe Keșka : ține în mînă un borcan cu clei și nu-și poate lua ochii de la o fotografie, în josul căreia se află un text despre elevii care și-au întrecut profesorii. Așadar pe Keșka îl interesează lucrul acesta. Iată-l și pe Vanea Abramov : în loc să coloreze literele titlului, s-a încovoiat de tot ca să citească o notă despre productivitatea muncii strungarilor de carusel. Foarte bine ! Înseamnă că nota vine tocmai la timp !

Cine o fi scornit că băieții ăștia sînt „dificili" ? se întreba Ania. Sînt băieți foarte obișnuiți, care au nevoie de educație și în primul rînd de o activitate vie și pe înțelesul lor, o activitate care să nu le fie impusă, ci pe care să și-o aleagă de bunăvoie — „am vrut și de aceea mă silesc". Cu ei trebuie să te porți cît mai simplu, să fii vesel dar exigent și să le arăți considerație — asta-i tot.

Ania își dădea sema în același timp că băieții au nevoie și de un colectiv, de un sentiment de răspundere nu față de șeful sau de maistrul lor pe care ar fi putut să-l mintă, ci față de tovarăși, căci tovarășii de muncă văd și știu totul despre tine. Ar trebui repartizați pe brigăzi, în brigăzi bine închegate unde fiecare răspunde în fața tuturor !

Ania ridică această problemă la o ședință a biroului de comsomol. Jenea Nikitin o susținu și chiar propuse ca cei mai buni șefi de brigadă, de pildă Pakulin, să-i primească pe acești băieți în brigada lor.

— Să las întîietatea altei secții ? — întrebă Nikolai. În glasul lui se simțea mînia, dar după o clipă se stăpîni. — De ce să exagerăm băieți ? — li se adresă el, zîmbind. — În afară de Pakulin nu mai există și alți șefi de brigadă ? Să se creeze brigăzi noi, și le vom sprijini — asta-i toată problema !

— Am putea propune ca șef de brigadă pe cineva din brigada lui Pakulin, — zise Valia. — Oamenii lor au crescut, așa că fiecare din ei poate fi propus. Bineînțeles, după ce vor fi cucerit steagul pe întregul oraș ! — adăugă ea observînd gestul de protest a lui Nikolai.

— Just ! — exclamă Nikolai. — Uite, eu l-aș propune chiar și pe Arkadi !

Valia se înroși pînă în vîrful urechilor.

— Chiar și Arkadi ! — îl îngînă ea. — Vezi bine, cine se poate compara cu brigada lui Pakulin ? Acum v-ați găsit

să faceţi pe aristocraţii. Nu vă mai ajunge nimeni nici cu prăjina la nas! O adevărată republică autonomă! — Altădată Valia n-ar fi îndrăznit să vorbească în felul acesta, dar acum îi era grozav de ciudă pe Nikolai.

Jenea Nikitin se grăbi să pună capăt certei şi propuse ca toată lumea să se gîndească la crearea de noi brigăzi de tineret.

— Bine, — încuviinţă supărat Nikolai. — Dar orice ai spune, sînt împotriva unor astfel de expresii! Cînd se produc întreruperi în lucru şi scoatem secţia din impas, nu sîntem aristocraţi, nu-i aşa? Şi nici cînd se constată că am lucrat pentru trei cincinale!

După cîteva clipe Valia şi Nikolai stăteau de vorbă prietenește ca de obicei, dar Ania nu uită această ceartă neînsemnată. Nici ea singură nu-şi dădea prea bine seama ce anume îi displace la băieţii din brigada lui Pakulin, care pe bună dreptate era socotită drept cea ma bună brigadă de tineret din uzină. Poate că era pur şi simplu influenţată de atitudinea invidioasă şi uşor duşmănoasă pe care Keşka şi ceilalţi „zvăpăiaţi" o aveau faţă de cei din brigada lui Pakulin.

Ca să-şi limpezească gîndurile, îl chemă pe Keşka şi-i puse cîteva întrebări în legătură cu aceşti băieţi.

— Mie ce-mi pasă! — răspunse Keşka strîmbîndu-se. — Din partea mea, n-au decît să pună mîna pe drapel.

— Păi bine, Keşka, ei nu pun mîna pe el, ci îl cîştigă pentru că sînt fruntaşi!

—Las'să-l cîştige, n-am nimic împotrivă.

Era greu să-l faci pe Keşka să-ţi spună ce are pe suflet, atunci cînd nu voia. Şi de astă dată Keşka nu voia să vorbească deschis şi pace. Dorea să intre în brigada lui Pakulin? Cine să-l ştie? In ultima vreme băiatul lucra cu multă rîvnă şi parcă nu se mai ţinea tot timpul de pozne. Mama lui nu se întorsese încă de la spital şi toate greutăţile gospodăriei căzuseră pe umerii lui. Ivan Ivanovici avea „conducerea generală" asupra băieţilor, după cum se exprimau ei înşişi, iar pe Ania o ţinea la distanţă ca şi mai înainte.

— Pruncul cu şapte moaşe rămîne cu buricul netăiat, Anna Mihailovna, — îi spunea el. — Iar dumneata ai şi fără asta o mie şi una de griji.

Şi într-adevăr, în această perioadă de muncă încordată, Ania avea multe griji. In reţeaua învăţămîntului de partid

cursurile erau pe sfîrşite şi ea trebuia să întocmească darea de seamă de sfîrşit de an pentru adunarea propagandiştilor şi pentru şedinţa de partid. Toate gîndurile ei erau concentrate asupra acestei dări de seamă plină de cifre. Cifrele sînt cifre şi n-ai cum să scapi de ele. Ii era teamă însă că din pricina cifrelor nu va izbuti să le arate oamenilor cît de important a fost pentru ei acest an de învăţămînt politic. Avea doar să fie ascultată şi de cei care au învăţat, şi de cei care au predat, şi de cei care au lipsit de la cursuri, aşa că darea de seamă va trebui să trezească interesul fiecăruia, pentru ca cei care n-au învăţat, să-şi dea seama cît de mult au pierdut. Şi apoi printre ascultători va fi desigur şi Alexei...

Pregătindu-se pentru darea de seamă, Ania asista pe rînd cînd la un cerc, cînd la altul, cercetîndu-i cu atenţie atît pe propagandişti cît şi pe elevi.

Luau parte la aceste cursuri şi oameni tineri şi oameni în vîrstă — oameni care au gîndit mult în viaţa lor şi oameni care abia acum, pentru prima oară în viaţă, îşi puneau probleme în legătură cu evenimentele însemnate, intrate în istorie. Se aflau acolo oameni care se obişnuiseră de mult să citească, să facă conspecte şi să caute răspuns la întrebările lor în cărţile lui Lenin şi Stalin, dar se aflau şi alţii care luau pentru prima oară în mînă o carte serioasă ; aceştia se împiedicau la început de cîte un cuvînt pe care nu-l înţelegeau sau de cîte o idee abstractă, dar pe neaşteptate în mintea lor se făcea lumină şi descopereau, uimiţi, că toate acele fraze întortochiate şi abstracte au o legătură directă cu ei, cu viaţa din jur, cu firul propriei lor vieţi...

Puţin s-au ostenit cei din secţie cu Arkadi Stupin ? Arkadi nu lua cursurile în serios şi Ania trebuise să-l certe de nenumărate ori pentru că lipseşte de la lecţii. Şi iată că într-o bună zi descoperise pe faţa lui o expresie nouă, expresia unui om care şi-a schimbat felul de a gîndi. Cercul discuta despre principiile organizatorice ale partidului, despre disciplina de fier a bolşevicilor, disciplină liber consimţită şi conştientă şi tocmai din această cauză, atît de puternică. Arkadi nu era membru de partid, nu era nici comsomolist şi totuşi el nu concepea decît o viaţă croită după legea comuniştilor. Îmbinarea celor trei cuvinte, îi trezise interesul : aceste trei cuvinte însemnau însăşi esenţa acelei discipline care îi lipsea lui...

Era interesant să-i urmărești pe oameni, să cauți să afli cum gîndurile noi care pătrundeau în conștiința lor trezeau acțiuni noi.

Mai greu îi venea Aniei să-i înțeleagă pe propagandiști. Și ei erau diferiți — și ca vîrstă, și ca experiență, și ca talent. Fiecare își avea metodele lui de predare, fiecare își avea caracterul lui. Unora le plăcea să folosească exemple atunci cînd explicau, dar dacă cursanții le puneau întrebări la care nu știau să răspundă, se încurcau, iar cînd se întîmpla să asiste la cursuri cîte un activist de la comitetul de partid al uzinei sau de la raionul de partid, se intimidau atît de tare încît nu mai erau în stare să continue lecția. Alții vorbeau puțin, dar știau să activeze discuția și să-i conducă pe cursanți la concluzii juste, iar dacă la cursuri asista cineva străin, lecția era mai reușită ca oricînd. Unii abuzau de citate, alții nu recurgeau aproape de loc la ele. La unii discuția decurgea în mod firesc, alții puneau întrebări ca la școală...

Ania se gîndea că poate ar fi bine să propună propagandiștilor să facă un schimb de experiență, pentru ca să se aleagă cea mai bună metodă de predare. In munca fruntașilor, de pildă, se studiază metodele de lucru ale unui număr cît mai mare de muncitori, și la urmă se alege metoda cea mai desăvîrșită... De ce nu s-ar putea face același lucru și în arta complicată a învățămîntului de partid?

Din secția ei, Ania îi alese ca propagandiști pe Erohin, pe Polozov și pe constructorul Uralova.

Erohin își luă în primire cercul la mijlocul anului de la un propagandist care nu reușise să facă față în această muncă și pe care Ania se văzuse nevoită să-l înlocuiască. Cercul se destrămase cu totul — din cei douăzeci de cursanți nu veneau la lecții decît șase-șapte persoane. Erohin trecuse pe la fiecare cursant în parte și-l rugase să nu lipsească de la lecții; după felul în care vorbea, ai fi spus că le cere cine știe ce favoare. „Trebuie să înțelegi și dumneata, le spunea el, că dacă lipsește unul și altul, n-o să reușim să facem nimic!" Erohin ținea lecțiile într-un fel cam naiv, dar vorbea cu multă însuflețire, iar dacă vreunul din cursanți nu înțelegea o idee, i-o explica și o dezvolta în amănunt, și nu se declara mulțumit decît atunci cînd își dădea seama că ea e limpede pentru toți. Dacă cineva lipsea de la lecții, Erohin se necăjea atît de tare, încît vinovatul

se simţea ruşinat — cum fusese în stare să-l supere pe omul acesta atît de bun!

Polozov se comporta cu totul altfel. Cînd asistă pentru prima oară la o lecţie ţinută de el, Ania se întristă — i se părea că Polozov e prea dur şi prea exigent. După părerea ei, ţinea lecţia la un nivel prea înalt pentru un cerc de ascultători care studiau istoria partidului după primele ei izvoare. În majoritatea lor cursanţii erau maiştri, muncitori cu experienţă îndelungată, sau funcţionari — oameni care în munca de zi de zi erau subalternii lui — şi Ania îşi spunea că Alexei are faţă de ei aceeaşi atitudine ca în timpul serviciului. Şi într-adevăr, cursanţii erau cam nemulţumiţi. „Nu sîntem studenţi, spuneau ei, şi nu avem timp să citim pentru o lecţie cîte două sute de pagini".

— De ce? — răspundea Alexei. — Doar nu sînteţi copii, ci activişti de partid!

Pe cei care nu-şi pregăteau lecţia aşa cum trebuie, îi dojenea de fiecare dată.

Ania îşi dădea seama că Alexei o ocoleşte şi de aceea îi venea greu să ia parte la seminarul de sfîrşit de an, condus de el. În cele din urmă îşi stăpîni însă sfiala şi se hotărî să asiste. Zărind-o, Alexei se intimidă şi lucrul acesta o bucură nespus de mult. Se aşeză într-un colţ al sălii şi ascultă cu luare aminte întrebările pe care le punea Alexei, întrebări care dovedeau că lectorul înţelege să verifice cu seriozitate cunoştinţele cursanţilor săi. La sfîrşitul seminarului, Alexei ură elevilor odihnă plăcută în timpul verii, apoi le făgădui rîzînd că la toamnă va fi şi mai exigent decît pînă atunci, pentru că:

— Aţi crescut, aţi dobîndit cunoştinţe noi, aşa că va trebui să învăţaţi mai bine decît în primul an.

Apoi porni grăbit spre secţie.

Cursanţii se adunară cu toţii în jurul Aniei; doreau să ştie ce părere are ea despre cunoştinţele lor. Ania îi întrebă mai în glumă, mai în serios:

— Ei, ce ziceţi? La anul să vă trimit un propagandist mai bun?

Cei unsprezece cursanţi protestară în cor:

— Nu, tot pe Polozov îl vrem!

— E drept că-i sever, dar în schimb ştie să explice! Cu noi dacă nu eşti sever, nu reuşeşti să faci nimic!

Cursanţii plecară fiecare la treburile lui, dar Ania mai

zăbovi un timp în sală : voia să cerceteze caietul cu note pe care Polozov îl uitase pe masă. Cine ştie, poate că se va întoarce să-l ia, şi cu această ocazie va schimba cu ea cîteva cuvinte — ar fi un lucru foarte firesc ca să discute cu ea — responsabilul cu agitaţia şi propaganda — despre felul în care s-a desfăşurat învăţămîntul de partid. Şi poate că privirea lui va fi mai grăitoare decît vorbele...

Zărind-o pe Uralova, conducătoarea celui mai capricios şi mai interesant cerc din secţie, Ania îşi întrerupse gîndurile. Iniţiatorul acestui cerc era Efim Kuzmici. El îi cunoştea bine pe tovarăşii mai bătrîni din secţie şi îşi dădea seama că erau prea ambiţioşi ca să rişte „să se facă de rîs" într-un cerc de tineri, aşa că propusese ca ei să formeze un grup separat, care să se ocupe cu studiul politicii curente. Tot el propusese şi pe conducătorul grupului, Uralova, care lucra la secţia construcţii şi făcea parte din biroul organizaţiei de partid a acestei secţii. Uralova era tînără, drăguţă şi simpatică, iar faţă de bătrîni avea purtarea unei fete inteligente şi mature, care nu vrea să-i înveţe, ci doar să-i ajute să se descurce în problemele complicate ale politicii internaţionale şi interne.

Dintre toţi bătrînii numai unul singur refuzase să se înscrie în cerc. Acesta era Ivan Ivanovici Gusakov.

— Mie mi-ajung cunoştinţele pe care le am, — se oţărî el la bătrînul său prieten. — Unul ca mine n-are ce învăţa de la o fetişcană ca Uralova !

Totuşi Gusakov nu lipsea aproape niciodată de la cursuri şi Uralova se obişnuise cu acest oaspete morocănos.

Ivan Ivanovici venea de obicei mai tîrziu decît ceilalţi şi aruncîndu-şi privirea prin sală, zîmbea cu ironie, ca un om care înţelege totul şi singur dar care a trecut pe acolo numai din curiozitate — să audă ce-i învaţă femeia asta tînără, cîrnă şi bălăioară, pe bătrînii ăştia ciudaţi. Se aşeza mai la o parte şi, prefăcîndu-se că citeşte ziarul, asculta lecţia cu multă luare aminte. Lectoriţa aceasta bălăioară şi cu nasul cîrn îi plăcea : vorbea cu însufleţire şi pe înţelesul tuturor, iar într-o zi adusese cu ea o hartă a lumii — se urcase sprintenă pe un taburet şi o agăţase de perete cît ai clipi din ochi. In timpul lecţiei, arăta pe hartă fiecare oraş şi fiecare ţară despre care era vorba...

Uralova îi numea pe ascultători după numele patronimic,

şi dacă i se întîmpla să încurce numele cuiva se înroşea ca focul şi îşi muşca vîrful limbii trandafirii.

In timp ce se prefăcea că e cufundat în lectura ziarelor, Ivan Ivanovici îşi frămînta mintea ca să găsească o întrebare cît mai complicată — voia neapărat s-o încurce pe Uralova. Odată lucrul acesta îi reuşi : lectoriţa bălăioară nu izbuti să-i dea un răspuns, totuşi nu se pierdu cu firea :

— Ivan Ivanovici a ridicat o problemă cît se poate de interesantă, — rosti ea clipind din ochi, — dar deocamdată nu mă încumet să-i dau un răspuns. Trebuie să mă gîndesc şi să mă documentez, pentru ca să nu greşesc. Dacă la lecţia viitoare ai să fii prezent, am să-ţi răspund amănunţit, Ivan Ivanovici. Eşti mulţumit ?

De atunci Ivan Ivanovici Gusakov începu s-o respecte pe Uralova. Nici prin gînd nu-i trecea că după ce făcea apelul, lectoriţa cea bălăioară şi cu nasul cîrn punea tăcută ultimul semn în dreptul numelui, pe care îl adăugase demult pe lista cursanţilor.

Bătrînii nu voiau cu nici un chip să întrerupă cursul şi o rugară pe Ania Karţeva să asiste la ultima lecţie, ca să-şi spună părerea. Se obişnuiseră toţi cu drăgălaşa Maria Alexeevna, le era drag să discute cu ea şi socoteau că nu aveau motive să se despartă în timpul verii — nici situaţia internaţională nu te îndemna să te gîndeşti la odihnă, şi ei slavă domnului nu erau fotbalişti !

— Ce să vă spun ? Mie îmi face plăcere că doriţi să continuaţi, — zise Ania. — Dacă Maria Alexeevna e liberă...

Uralova oftă, zîmbi, apoi răspunse că şi ei îi face plăcere să continue cursul. Ania îşi dădu seama că lucrul o măguleşte dar o şi împovărează în acelaşi timp. Uralova era jucătoare de tenis şi se pregătea pentru competiţii.

La şedinţa de concluzii a propagandiştilor Ania sublinie succesul Uralovei : iată ce înseamnă să ţii lecţii interesante ! Dacă fiecare propagandist ar vorbi cu însufleţire ca Erohin, dacă ar dezvolta problemele şi le-ar prezenta într-o formă interesantă, aşa cum face Uralova şi ar lua exemplu de la Polozov în ce priveşte exigenţa, atunci lucrurile ar merge ca pe roate, spuse ea. Îi venea greu să vorbească despre Alexei ca despre un străin, dar ţinea să-i atragă atenţia că uneori e prea sec şi prea exigent ; un propagandist trebuie să se priceapă să trezească interesul ascultătorilor şi să-i antreneze la discuţii !

— Oare așa să fie? — exclamă Alexei, necăjit. — Pe viitor am să țin seamă de asta.

Alexei nu se supărase. Ania își dădea seama că el o admiră și o ascultă cu interes. Da, o admira, se bucura cînd o auzea spunînd lucruri interesante, iar atunci cînd Ania se încurcă pierzîndu-și firul gîndurilor, se simțea atît de mîhnit de parcă el însuși s-ar fi încurcat.

Începuseră discuțiile în legătură cu darea de seamă. Ania îi asculta pe cei care luau cuvîntul și în același timp se gîndea: „Între noi stăruie o neînțelegere și va trebui s-o lămuresc îndată. Cel mai bun lucru e să-l chem și să-l întreb despre ce e vorba. Doar mi-e drag, atît de drag că nu mă pot lipsi de el... Ce rost are atunci această neînțelegere absurdă?"

Polozov tocmai se îndrepta spre ușă, cînd ea îl strigă:

— Alexei Alexeevici, mai stai te rog o clipă, trebuie să-ți vorbesc.

El se întoarse atît de brusc, de parcă în cameră nu s-ar fi aflat nimeni.

— Dau o fugă prin secție și mă întorc, — răspunse el observînd că nu sînt singuri.

Nu se duse însă în secție, ci ieși în curte și hotărî să se plimbe puțin pe aleea centrală ca să nu se înapoieze prea repede.

De o parte și de alta a aleii se zăreau prin frunzișul copacilor ferestrele afumate ale secțiilor. Fiecare secție își avea zgomotele ei caracteristice, care se contopeau într-un adevărat vălmășag de sunete. Aleea era pustie și aproape cufundată în beznă. Cădea o ploaie măruntă și caldă și Alexei simțea cum, din cînd în cînd, fața îi era lovită de stropi mari ce se scurgeau de pe frunzele copacilor.

«De ce m-o fi chemat Ania? se întreba el. Despre ce vrea să-mi vorbească? Astăzi m-a criticat atît de aspru, dar nici prin minte nu-i trece că e deajuns ca să fie ea de față pentru ca să mă intimidez. În astfel de clipe trebuie să fac eforturi uriașe ca să nu mă încurc și să nu mă trădez... Dar ei puțin îi pasă: vorbește cu mine și în fața mea despre învățămîntul de partid, despre îmbinările oblice, despre orice. Iată, a trecut o săptămînă de cînd ne întîlnim numai întîmplător, în prezența altora, ca niște străini. Ea nu mă roagă niciodată s-o conduc, nu se apropie niciodată prima de mine. Cînd o privesc — zîmbește ușor, cînd îi strîng mîna — mîna ei răspunde printr-o

strîngere duioasă şi atît... Acolo, lîngă Filarmonică, i-am spus tot, ea însă nu mi-a spus nimic. Deşi ştie bine ce doresc eu. Să vină la mine şi să rămînă la mine. Să rămînă pentru totdeauna. Nu pot să trăiesc fără ea. Ea însă n-a vrut să treacă nici măcar o dată pe la mine. O singură dată mi-a spus: „Poate că am să trec totuşi într-o zi". Aşadar nu e sigură de sentimentele ei? Sau poate că vrea pur şi simplu să cocheteze, să-şi rîdă de mine, să mă chinuiască, aşa cum fac atîtea alte femei? Dacă îşi închipuie că se poate purta cu mine aşa cum s-a purtat cu Garşin, cu atît mai rău pentru ea!»

Intră în cabinetul ei, în care acum nu se mai afla nimeni, şi se aşează pe un scaun, fără s-o privească; neştiind ce are de gînd să-i spună, încerca un sentiment de teamă, dar Ania exclamă încet:

— Ţi-ai udat hainele Alioşa!

El îi explică:

— Plouă.

Aţintindu-şi privirea asupra ei, înţelese dintr-odată că se chinuia fără nici un motiv, că îşi frămînta mintea cu tot felul de scorniri absurde: amîndoi aveau nevoie unul de celălalt şi nu puteau să trăiască despărţiţi — ăsta era adevărul.

— Alioşa... de ce?... — îl întrebă ea în şoaptă.

El ar fi dorit să explice totul, dar nu ştia cum să înceapă. Îi era ciudă pe el, şi îşi reproşa că e un om ciudat, care nu ştie să-şi adune gîndurile şi nu are nici un fel de experienţă în acest domeniu. Ar fi trebuit să găsească şi el o formulă oarecare de „cerere în căsătorie" aşa cum fac toţi bărbaţii... Totuşi Ania ar putea să înţeleagă şi singură!

— Mi-ai spus într-o zi că poate ai să treci o dată pe la mine, — începu el, plecîndu-şi capul. — Ei bine, acest „poate" dovedeşte că nu-ţi cunoşti încă sentimentele şi mie nu-mi place să mă ţin de capul oamenilor.

Ania era atît de uimită, încît rămase o clipă cu buzele întredeschise, apoi izbucni în rîs. Rîdea şi se uita la el cu ochi strălucitori, dar pe el îl necăjea această izbucnire de veselie.

— Nu ştiu ce ţi se pare atît de caraghios, — zise el. — Aşa sînt eu şi nu pot să mă schimb. Nu pot să te iau în căsătorie cu sila. Dumneata ştii totul despre mine, dar dacă înţelegi să-ţi rîzi de mine...

— Alioşa! — strigă ea. — Dar oare eu...

Expresia de bucurie nu dispăruse cu totul de pe faţa ei.

— Nu știu ce crezi dumneata, — urmă el, posomorît. — Îți atrag însă atenția că n-are nici un rost să cochetezi cu mine. Poate că ai dori să-ți repet de o sută de ori același lucru, să te rog, să te conving, dar eu nu mă pricep la asta. Știu că femeilor le place să te porți astfel cu ele, dar eu nu mă pricep și pace!

— Dar eu nici nu vreau să te pricepi, — îi răspunse Ania.

Alexei se apropie de ea: ar fi dorit nespus de mult s-o îmbrățișeze, să simtă în sărutul ei că ea îl acceptă așa cum este, dar chiar în clipa aceea cineva îmbrînci ușa și intră înăuntru ca o furtună — era Keșka cu Vanea Abramov. Tîrau după ei un panou mare de placaj și de-abia își trăgeau sufletul.

— Bună ziua, Alexei Alexeevici, — salutară ei politicoși pe locțiitorul șefului secției.

— Bună ziua, — răspunse offînd Polozov.

Ania oftă și ea și dădu să arate băieților unde să pună panoul și cum să-l prindă. Lui Alexei îi era ciudă pe ea: panoul nu era chiar așa de urgent, așa că ar fi putut să spună băieților că e ocupată.

— Am plecat, — bombăni el, fără să se urnească din loc.

Ania se apropie de el și-i șopti, în timp ce băieții băteau cuie în peretele tare, stîrnind un zgomot infernal:

— Trebuie să ne găsim o seară liberă, Alioșa, și să stăm de vorbă... Să stăm de vorbă în tihnă, fără să ne întrerupă nimeni. Nu pot să mă întîlnesc cu dumneata numai în secție.

— Nici eu, — răspunse trist Alexei.

— Astăzi rămîi în uzină pînă la noapte?

Alexei dădu din mînă cu amărăciune — nu pînă la noapte, ci probabil toată noaptea. Erau zilele hotărîtoare ale montajului... Liubimov desigur că o să plece și o să-l roage pe el să rămînă în locul lui...

— Nu-i nimic, Alioșa... Cum s-o potoli zarva...

Mîna ei caldă zăbovi o clipă într-a lui și lucrul acesta îl făcu să se simtă fericit, dar cînd rămase singur începu să se gîndească la sensul cuvintelor ei. Cînd s-o potoli zarva... Dar oare zarva se va potoli vreodată? Lua-o-ar naiba s-o ia de zarvă! In felul ăsta poți să aștepți și pînă la toamnă...

Ieșind din biroul Aniei, Alexei îl zări pe Garșin, care trecea prin secție; cînd dădu cu ochii de Polozov, îi zîmbi cu înțeles, începu să fluiere și vîrîndu-și mîinile în buzunare își

schimbă deodată drumul şi se îndreptă spre cabinetul tehnic. Oare făcea într-adins?... Sau poate că Ania vrea să-l ţină în şah pe admiratorul ei, aşa, dintr-o simplă cochetărie feminină. Se vede că-i place să fie curtată de cît mai mulţi...

Lui Alexei îi era frică să nu-l întoarcă cineva din drum, aşa că ieşi din nou pe aleea centrală şi începu să umble cu pas întins şi apăsat, nemaiocolind nici băltoacele, nici noroiul. Nu putea concepe că Ania se află împreună cu Garşin, că vorbeşte poate şi rîde cu el, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic.

Luîndu-şi un aer peste măsură de preocupat, intră în prima secţie care-i ieşi în cale — secţia de laminare. Lingoul uriaş şi incandescent plutea în braţele macaralei, prin faţa lui, apoi poposi pe banda transportorului şi după o clipă dispăru sub cilindrii laminorului. Alexei intră grăbit în biroul gol al maistrului, puse mîna pe receptorul telefonului şi ceru legătura cu dispecerul secţiei turbine. Schimbîndu-şi glasul pentru ca fata-dispecer care-l cunoştea să nu i-l recunoască, zise sever:

— Vă rog s-o căutaţi pe inginera Karţeva şi s-o trimiteţi imediat la tovarăşul Didenko, la comitetul de partid. S-o chemaţi imediat, chiar acum.

Puse receptorul la loc şi porni rîzînd s-o aştepte pe Ania pe aleea dosnică pe care urma să treacă.

O recunoscu de departe, venea cu paşi repezi şi ocolea în grabă băltoacele; în faţa uneia mai mari care se revărsase peste întreaga alee, se opri o clipă, apoi se hotărî şi sări cu curaj peste ea...

Alexei ieşi din beznă şi o luă de braţ.

— Cine-i? — exclamă ea speriată. Era atît de întuneric, că nu-l recunoscuse imediat.

— Eu sînt şi nu vreau să aştept pînă se va potoli zarva,— zise Alexei. — Încheie-ţi paltonul şi hai să hoinărim puţin prin oraş.

— Vai, Alioşa... — începu ea. Propunerea lui o bucura, dar nu ştia cum să procedeze. — Vrei să mergi cu mine?... Înţelegi, Didenko m-a chemat de urgenţă...

— Eu te-am chemat, nu Didenko, — răspunse Alexei, conducînd-o spre poartă. — Îţi închipui cumva că am răbdare să aştept pînă la toamnă ca să pot vorbi cu dumneata fără să ne întrerupă nimeni?

— Dumneata ai fost? — Ania nu înţelegea. — Dumneata ai telefonat?

Era vădit că lucrul îi făcea plăcere.

Continua să plouă cu stropi mărunți și calzi, dar ei nu luau în seamă ploaia. După un timp se treziră pe o străduță liniștită și lăturalnică și începură să se plimbe în sus și în jos.

— Vreau să știi și să înțelegi totul, — începu Alexei fără s-o privească, deoarece zîmbetul ei îl stingherea și îl împiedica să spună tot ce gîndește. — Ți-am mai spus mi se pare că nu pot să sufăr cochetăria feminină și relațiile încurcate...

— Dar dumneata singur le-ai încurcat! — exclamă Ania.

— Nu le-am încurcat eu, ci... Ei, nu pot, nu pot să alerg după dumneata în văzul lumii!

— Și crezi că eu pot?

— Dacă ai spune măcar un singur cuvînt...

— Dar dumneata?...

El căzu pe gînduri și apoi oftă:

— Va să zică tot eu greșesc? Asta înseamnă că nu merit să fiu iubit și pace.

— Așa se pare, — răspunse ea cu glasul cuiva care ar fi vrut să răspundă: „te iubesc". Alexei o apucă strîns de mînă și continuă să-i vorbească despre viața lui, lucru pe care-l socotea absolut necesar.

— Am dus o viață obișnuită de bărbat. Bineînțeles, nu o viață ca aceea pe care o duce Garșin al dumitale, dar nici viața pe care aș fi vrut s-o duc. Am călcat uneori cu stîngul, am greșit, am suferit mult... Ți-am mai vorbit odată despre asta, nu-i așa? Vreau să cunoști toate astea. După cum vezi, eu sînt cît se poate de serios cu dumneata, și dacă dumneata nu ai aceeași atitudine serioasă... Dacă ți-ai pus în gînd să te distrezi și atîta tot, te rog să mi-o spui deschis. Eu nu sînt omul potrivit pentru așa ceva.

— Cred că nici dumneata n-ai fi fost serios, dacă ți-ai fi putut închipui un singur moment măcar că doresc pur și simplu să mă distrez...

— Poate...

Alexei nu se putea hotărî să-i spună dintr-odată tot ceea ce îl chinuia, dar după un timp începu să vorbească pe nerăsuflate, fără să-și aleagă cuvintele:

— Atunci de ce naiba nu-i faci vînt acestui Garșin al dumitale, care se ține de dumneata ca un scai?

În loc să-i răspundă Ania exclamă uimită:

Alioșa, nu cumva ești gelos?

— Tot ce se poate, doar om sînt şi eu, — bombăni el ruşinat. Nu se aşteptase la această întrebare şi privind-o pe Ania cu coada ochiului aşteptă ca ea să-l dojenească.

Şi într-adevăr, Ania se gîndea că ar trebui să-l certe — ea considerase întotdeauna că gelozia e un sentiment înjositor şi nedemn — dar faptul că Alexei era gelos îi făcea plăcere acum, cînd era sigură de sentimentele lui. Felul tăios în care îi vorbise despre Garşin era pentru ea o mărturie a sinceităţii pe care o preţuia mai mult decît orice.

— I-am făcut vînt demult, Alioşa. Încă înainte de a ne fi întîlnit atunci la Karelin.. — răspunse ea aproape în şoaptă. — Garşin se poartă aşa ca să-ţi facă în necaz. Cum nu înţelegi? Îşi dă seama cum stau lucrurile şi caută să-ţi facă în ciudă. Ia spune, crezi că merită să ne certăm din cauza lui? — Aniei îi era neplăcut chiar numai să-şi amintească despre omul acela către care se simţise atrasă cîndva. Voia să şteargă totul cu buretele, o dată pentru totdeauna, dar în acelaşi timp o chinuia un gînd: Alexei fusese sincer cu ea, aşa că va trebui să-i vorbească şi ea deschis şi să-i povestească totul, altfel se va simţi întotdeauna vinovată faţă de el. Da, va trebui să-i vorbească, să-i spună totul înainte ca relaţiile dintre ei să fi luat o întorsătură hotărîtoare, pentru ca după aceea să nu se mai reîntoarcă niciodată la trecut.

Alexei îşi urmă însă vorba. Continua să-i povestească despre el, despre femeile care au jucat un rol cît de neînsemnat în viaţa lui, despre Liolicika, femeia aceea care l-a făcut să urască uşurinţa şi cochetăria. Ania îl asculta, calmă: nu era cîtuşi de puţin geloasă pe el şi-i era indiferent ce a simţit înainte de a o fi întîlnit pe ea. Nu se gîndea decît la un singur lucru: faptul că Alexei simţea nevoia să-i vorbească despre toate acestea era pentru ea o dovadă că o iubeşte cu adevărat... Oare va putea ea să-i răspundă cu aceeaşi sinceritate?

— În general, toate acestea nu mai există, — rosti pe neaşteptate Alexei, întrerupîndu-şi gîndurile. — De fapt, ţi-am spus totul atunci, în grădiniţa de lîngă Filarmonică. Eram sigur că relaţiile noastre vor exclude de la bun început orice cochetărie, că între noi nu vor exista niciodată calcule şi convenienţe... Eram sigur că dumneata ai să înţelegi asta şi ai să vii cu mine fără să te gîndeşti la cine ştie ce. Te rog să nu mă înţelegi greşit, Ania. Din seara aceea, m-am gîndit tot timpul la dumneata şi cînd văd că mă ocoleşti, că aştepţi

parcă o explicaţie, că mă priveşti întrebător... Nu ştiu ce gîndeşti, dar refuz să înţeleg de ce te porţi aşa!

Ea îi strînse în tăcere mîna în care se odihnea atît de plăcut mîna ei. Ar fi fost gata să-l urmeze chiar atunci, să se ducă la el acasă, în apartamentul acela cu numărul 38, pe care nu-l cunoştea, dar spre care dorise de atîtea ori să alerge. Dacă ar şti Alexei de cîte ori încercase ea să-şi învingă prejudecăţile...

— Alioşa, trebuie să te mai întorci astăzi în secţie? Sau poate că...

Alexei se opri o clipă şi Ania încercă să-i desluşească expresia feţei cufundată în semiîntuneric.

— Ania! — exclamă el, ghicindu-i gîndurile. — Cum m-aş mai putea gîndi acum la secţie, la Liubimov şi la toţi ceilalţi?... Asta-i bună... Pot să mă duc şi mai tîrziu. Doar e şi Liubimov acolo, şi Garşin...

Alexei era hotărît să nu se mai întoarcă în seara aceea la uzină, dar în adîncul sufletului ştia că n-are dreptul să procedeze aşa, şi Ania îşi dădea seama că mai tîrziu — peste cîteva ore — va înţelege că a greşit...

Îi venea să plîngă, dar se mulţumi să clatine din cap.

Porniră mai departe; de-abia acum îşi dădeau seama că plouă, că li s-au udat picioarele şi că le e frig.

— Şi dumneata trebuie să mă înţelegi, Alioşa, — zise ea cu jumătate glas. — Ceea ce începe între noi îmi este foarte scump. Scump şi sfînt... Pentru mine asta înseamnă viaţa. Şi nu vreau să mă desconsider... să mă înşel pe mine însumi... să ne înşelăm pe noi. Aş dori ca asta să fie o adevărată sărbătoare. Marea noastră sărbătoare...

— Pentru mine sărbătoarea a şi sosit, — strigă el.

Aniei îi venea greu să-i explice toate gîndurile ei. Prezenţa lui Alexei o făcea să se simtă fericită şi în ciuda ploii care se cernea fără încetare, sufletul ei era senin. Totuşi îşi dădea seama că ea are dreptate şi că nu are rost să ocolească această discuţie.

— N-o să izbutim niciodată să tragem un hotar între una şi alta, — zise ea. — Ştiu că nici tu nu poţi să le desparţi, că şi pentru tine secţia înseamnă însăşi viaţa ta, că este o frîntură din sufletul tău. Amîndoi privim lucrurile la fel, şi ori de cîte ori încerc să-mi închipui cum va fi viaţa noastră, îmi spun că vom şti să împletim aceste două lucruri. Cel puţin aşa îmi doresc. Înţelegi?... Dar n-aş vrea ca

începutul acestui lucru atît de important... prima noastră zi...

— Înțeleg, — zise el.

Tăcu un timp, apoi adăugă pe tonul glumeț cu care vorbea întotdeauna:

— Te pomenești că pînă la toamnă n-o să mai găsim nici o zi liberă. Atunci cum rămîne?

— Cît despre asta, nici o grijă! — zise Ania cu fermitate.

— Hai să te conduc, — îi propuse el, oftînd. — După aceea am să mă duc la uzină. Naiba știe ce se întîmplă acolo în lipsa mea!

Se apropiau de clădirile uzinei, cînd Ania își aduse deodată aminte că hotărîse să-i mărturisească și ea anumite lucruri. O va face chiar astăzi, pentru că mai tîrziu îi va fi mult mai greu.

— Alioșa, aș vrea să-ți spun...

Se întoarseră în străduța pustie și Ania îi povesti în cîteva cuvinte ceea ce era mai important — nu dorea să apară într-o lumină favorabilă și nici să se justifice față de el, pentru că era încredințată că a greșit.

Alexei tăcea, încordat, cu buzele încleștate.

Și deodată Aniei i se făcu teamă că el n-o să poată uita.

— Alioșa...

— Nu trebuie, — o opri el. — Nu trebuie, Ania.

Se întoarseră din nou spre casa ei.

— Am încredere în tine, așa cum am în mine însumi, — zise el ajunși în fața intrării. — Știi bine că singurul lucru care mă doare...

Ania înțelegea — Alexei făcea aluzie la întîlnirea aceea de lîngă Kőnigsberg.

— Așadar, înțeleg tot. Te înțeleg foarte bine și știu de ce erai așa atunci... Îmi pare nespus de rău că nu te-am cunoscut mai de mult așa cum ești în realitate...

Alexei îi luă mîinile într-ale lui, i le împreună și începu să i le legene ușor, așa cum legeni un copil.

— Te iubesc mult, — rosti el după o clipă, eliberîndu-i mîinile, apoi se despărți de ea în grabă.

Ania rămase în același loc, urmărind cu privirea silueta care se pierdea în ceață. Ochii îi erau scăldați în lacrimi — lacrimi de fericire.

Era sîmbătă seara, şi de obicei această seară atît de plăcută, era aşteptată de întreaga familie. De astă dată însă, în casă la Vorobiov toţi erau necăjiţi din pricina Galocikăi, care se rătăcise pe undeva prin oraş.

Iaşa Vorobiov plecase cu o oră în urmă la baie şi Galocika îl rugase s-o ia şi pe ea împreună cu Raţia — fetiţei i se părea că atunci cînd apare în tovărăşia căţeluşei, băieţii din cartier îi arată mai mult respect.

Tot mergînd şi discutînd cînd de una, cînd de alta, ajunseseră la baie. Vorobiov o îndrăgea tot mai mult pe fetiţa cu obrăjorii bucălaţi şi cînd vreun tovarăş îl întreba dacă e copilul lui, răspundea din toată inima: „Desigur!" Galocika nu-i spusese niciodată tată, dar într-o zi o auzise certîndu-se cu duşmanul ei, Mitka negriciosul: „Am să te spun lui tata şi o să-ţi arate el!" îl ameninţase ea. Vorobiov şi Galocika stăteau de vorbă întotdeauna ca doi prieteni vechi şi erau tare mulţumiţi că se înţeleg atît de bine.

Cînd ajunse în faţa clădirii băii, Vorobiov îi spusese fetiţei:

— Şi acum, fă stînga-mprejur şi du-te frumuşel acasă!

— Bine, — îi răspunsese supusă fetiţa.

Întorcîndu-se acasă după baie, toată buna dispoziţie a lui Vorobiov dispăru; toţi cei din casă erau alarmaţi: Galocika nu venise şi nici nu fusese zărită prin apropiere, şi toţi erau îngrijoraţi din pricina ei.

— Nu i s-a putut întîmpla nimic, — zise Vorobiov, — doar e cu Raţia.

Vorbele lui nu avură însă darul să-i liniştească pe cei din casă.

După o oră apăru în sfîrşit şi fetiţa, iar din odaia învecinată se auzi glasul Gruniei:

— Vai, în ce hal eşti! — strigă ea, îngrozită. — Ai nişte mîini ca de coşar, şi eşti udă leoarcă! Pe unde mi-ai umblat, copil rău ce eşti?

Raţia era şi ea udă şi se scutura de zor.

— Am fost la gîrlă să-i fac baie Raţiei, — răspunse Galocika, poznaşă, — şi Raţia m-a stropit un pic.

Grunia şi Efim Kuzmici începură s-o certe — doar îi spuseseră odată pentru totdeauna că n-are voie să hoinărească prin oraş şi mai ales să se ducă singură la gîrlă...

— Mi-a dat voie unchiul Iaşa, — zise Galocika.

Mustrările încetară şi nimeni nu mai rosti o vorbă.

In tăcerea care se aşternuse, Vorobiov o auzi pe fetiţa care se îndrepta cu pas hotărît spre sufragerie, încîntată de victoria ei. Vorobiov sări într-o clipă de la locul lui şi deschise uşa printr-o smucitură.

— Cînd ţi-am dat eu voie să te duci la gîrlă? — i se adresă el.

Galocika se înroşi pînă în vîrful urechilor şi îşi plecă ochii — nu ştia că el s-a întors de la baie. Luîndu-şi un aer de fetiţă cuminte şi ascultătoare, se opri în mijlocul odăii avînd grijă să-şi ascundă mîinile murdare sub şorţuleţ.

— Numai asta mai lipsea! — o dojeni Efim Kuzmici. — Uite că acum ai început să şi minţi!

Grunia încremenise în vestibul, cu pardesiul ud al fetiţei în mînă.

— Cînd ţi-am dat eu voie să te duci la gîrlă? — repetă Vorobiov întrebarea, pe un ton sever.

Galocika îl privi rugătoare şi îngînă cîteva cuvinte fără şir:

— Păi nu mi-ai spus tu să fug?... Şi ieri mi-ai spus că Raţia trebuie să facă baie, că se scarpină...

— Mi-ai cerut voie să te duci la gîrlă, da sau nu? — o întrebă şi mai aspru Vorobiov, care nu voia să ia în seamă privirea ei rugătoare. Galocika se uită pe sub sprîncene la feţele mînioase ale celor mari, apoi îşi scoase buza de jos înainte şi izbucni în plîns.

Grunia făcu semn celor din jur să plece — voia să rămînă singură cu fetiţa — dar Vorobiov o înlătură cu hotărîre.

— Să nu plîngi, — îi strigă el fetiţei. — Du-te şi te spală şi treci imediat la colţ. Iţi iertăm noi strengăriile, dar minciuna nu ţi-o iertăm. Hai mai repede, mai repede!

Era prima oară cînd se răstea la ea.

Galocika tăcu speriată, îşi şterse lacrimile cu pumnişorul murdar şi se duse la bucătărie. Efim Kuzmici porni pe urma ei şi, ajutîndu-i să se spele, continuă s-o dojenească. Galocika sughiţa şi încerca să se dezvinovăţească. Raţia n-a făcut baie de atîta timp, spunea ea cu glas subţire, şi noaptea se scarpină şi n-o lasă pe mama să doarmă. Ea n-avusese

nici un chef să-i facă baie, dar s-a dus numai de hatîrul celor din casă, că toţi spuneau că-i murdară.

— Galia, ia vino-ncoa! — o strigă Vorobiov.

Fetiţa sosi pe dată, cu obrajii îmbujoraţi după spălat. Avea un aer supărat şi îndărătnic.

— Du-te imediat în dormitor şi treci la colţ. Ai să stai acolo pînă cînd am să-ţi dau eu voie să pleci!

Galia nu se urni din loc, şi cînd Vorobiov o luă de mînă şi o duse cu sila în dormitor, începu să plîngă cu hohote, încercînd să se împotrivească. În cele din urmă se linişti şi îşi suflă nasul cu batista.

Toţi erau mîhniţi.

Vorobiov se aşeză la masă şi începu să răsfoiască ziarul fără să citească. „Cine-i vinovat în toată povestea asta? se întreba el. Numai eu şi nimeni altul". Odată Grunia îi spusese Galocikăi să facă ordine pe măsuţa de toaletă. Jucîndu-se cu obiectele de pe măsuţă, spărsese o sticlă cu parfum, parfumul preferat al mamei ei, cumpărat de curînd, şi se speriase singură de isprava ei. Grunia, care era la bucătărie, auzise zgomotul şi întrebase ce s-a întîmplat.

— Vai, Grunicika, ţi-am spart sticluţa cu „Liliac alb", — răspunsese pe loc Vorobiov.

— Tu?!

Şi intrase în odaie, zîmbind cu toată faţa:

— Nu-i nimic, dragul meu, alte necazuri să nu avem...

Vorobiov luase vina asupra lui şi în alte rînduri. Odată fetiţa se jucase cu Raţia şi vărsase laptele, dar datorită lui Vorobiov scăpase cu faţa curată. Îi plăcea privirea ei plină de recunoştinţă şi gesturile ei şirete, de complice. Unchiul Iaşa îi făcea toate voile şi dacă îl ruga frumos, o ducea la cinematograf, la cîte un film pe care mama nu-l găsea potrivit pentru ea. Încetul cu încetul, Galocika se obişnuise să-l folosească drept pavăză ori de cîte ori avea nevoie: „Unchiul Iaşa a spus... Am să-l întreb pe unchiul Iaşa..." Cine ştie dacă fetiţa minţise în ziua aceea pentru prima oară? Cît despre Grunia, era fericită: Galocika îl iubeşte pe Iaşa, în casă domneşte pacea şi fericirea, şi totul merge de minune. Pînă acum toţi fuseseră fericiţi — şi ea, şi Vorobiov, şi Efim Kuzmici.

— Iartă-mă, unchiule Iaşa, zău că n-am să mai fac, — rosti Galocika, în spatele lui.

— Vreau să sper că n-ai să mai faci.

După ce tăcu puțin, întrebă:

— Acum pot să ies?

— Nu, nu se poate, cînd se va putea am să-ți spun.

Galocika oftă din greu și începu să se lase nerăbdătoare cînd pe un picior cînd pe altul. La ce s-o fi gîndind oare acum? se întreba Vorobiov. Nu cumva îl blestemă pe unchiul ăsta străin care a pedepșit-o?

Grunia intră în odaie în vîrful picioarelor, se apropie de el și-l desmierdă pe cap, cu duioșie.

— Citești?

— Nu, Grunia, îmi fac autocritica.

Buzele Gruniei se strînseră dureros și Vorobiov înțelese că îi era rușine pentru fetiță, că o compătimea, dar în același timp se temea că în urma acestei pedepse ea va începe să-l urască și atunci fericirea din casa lor se va nărui. Dar ce fel de fericire era asta? Din pricina lor copilul începuse s-o ia razna și lucrurile trebuiau îndreptate din timp.

— Hai să ne plimbăm puțin, Grunicika.

— N-ai să răcești dacă ieși după baie? — întrebă ea, apoi adăugă în șoaptă: — E timpul să meargă la culcare...

Vorobiov se întoarse spre fetiță.

— Galia! Astăzi te iert, dar dacă o să mai aflu cumva că ai mințit, să nu te superi dacă o să te pedepsesc. Poți să te duci să mănînci și să te culci.

Galocika se strecură din odaie cu un sentiment de ușurare, și după ce Grunia și Vorobiov plecară la plimbare, începu să sporovăiască liniștită cu bunicul ei, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

— Prea o răsfățăm mult, Grunia, — începu Vorobiov. — Îi facem toate voile... și eu mai mult decît ceilalți.

— Ei lasă, nu te mai necăji atîta, Iașenka.

— Nu mă gîndesc la mine, ci la ea. O stricăm.

— De ce să exagerăm, dragul meu? Doar și noi ne-am ținut de năzbîtii cînd am fost mici, și noi am mințit uneori, și uite că totuși n-am ieșit oameni răi!

Se plimbau în sus și în jos pe locul viran, de-a lungul gardului care înconjura locul pe care urma să fie construită casa cea nouă; ca să-l mai distreze puțin pe Vorobiov, Grunia începu să-i povestească despre poznele și strengăriile pe care le făcuse ea cînd era copil. Vorobiov se străduia să și-o închipuie pe Grunia mică — o strengăriță veselă, căreia îi plăcea să se bată cu băieții — dar în locul Gruniei îi apărea în fața

ochilor Galocika, fetiţa aceea pe care nu putea să n-o ierte de fiecare dată.

Vorobiov se mai liniştise puţin, cînd o zări pe Asia Volovik care alerga spre ei.

— Vai ce bine că v-am găsit! Sînt tare grăbită, — li se adresă ea, apoi se uită cu teamă în urma ei, de parcă s-ar fi temut că cineva are s-o ajungă din urmă şi are s-o împiedice să spună ceea ce are de spus. — Saşa nu trebuie să ştie că am fost la voi. S-ar supăra grozav.

Grunia şi Vorobiov o poftiră să intre în casă, dar Asia refuză.

— Nu, am să vă spun totul aici... Ştiţi... brigada lor e acum la noi. Sînt cu toţii nemulţumiţi dar nu arată pe faţă. A venit cu ei şi unul care-şi zice „coautor". Înţelegeţi? Au fost chemaţi la şeful secţiei: era de faţă şi directorul, şi organizatorul de partid, şi inginerul şef... Eu atîta am aflat că li s-a spus să termine mai repede şi directorul le-a promis un premiu mare şi le-a cerut să-i aducă... cum se numeşte asta?

— O propunere de raţionalizare, — îi şopti Grunia.

— Da, chiar aşa! Au inventat ceva în legătură cu strungurile carusel, şi au început să discute despre asta. Garşin s-a dus cu ei să vadă strungurile carusel şi a propus ca în numele lui... există un cuvînt — indicator?

— Există, — zise Vorobiov, — e un aparat de măsurat. Dar ce legătură are asta cu indicatorul?

— Habar n-am, dar am auzit că jumătatea aceea de diafragmă trebuie să facă o rotaţie, ca să prelucreze îmbinările oblice — dumneata trebuie să ştii despre ce-i vorba, Iakov Andreevici! Eu m-am uitat de atîtea ori la modelul lui Saşa, încît am început să înţeleg şi singură. Diafragma stă în picioare pe strungul carusel şi deodată începe să se învîrtească şi ei şi-au frămîntat mintea să găsească o metodă prin care să precizeze această rotaţie. Exact la 180°... am dreptate?

— Da. Dar ce legătură are indicatorul cu treaba asta?

— Păi uite: Garşin a fost primul care a propus să se fixeze indicatorul aşa ca să coincidă cu nu ştiu care ax. Şi toţi au fost de acord. Saşa spune că situaţia e limpede şi că fixarea indicatorului e un lucru bun. Garşin însă a început să-i zorească să aducă mai repede la cunoştinţă propunerea lui de raţionalizare; în cele din urmă s-a apucat să le-o scrie chiar el şi şi-a pus iscălitura.

— Ce înseamnă că „şi-a pus iscălitura“ ?

— Uite aşa. S-a iscălit şi gata. Saşa s-a mulţumit să ridice din umeri. „Ei şi ce ? spune el. Parcă e vreo deosebire ? Doar noi nu lucrăm pentru premii...“ Eu însă găsesc că asta e o ticăloşie. Ei rîd şi vorbesc şi iau totul în glumă — ce să facem acum, doar n-o să începem un scandal ! Eu sînt însă de părere că trebuie neapărat să facă scandal ! — strigă Asia.

— Da, să facă scandal. De ce să îngăduie o astfel de mîrşăvie ?

Asia oftă adînc şi după ce privi din nou în urma ei continuă să le povestească în şoaptă :

— Le-am spus că dau o fugă pînă la prăvălie. Saşa nu m-ar fi lăsat pentru nimic în lume să viu la dumneata. Cînd l-am sfătuit să se ducă la şeful lui sau la biroul de partid, s-a supărat pe mine. Dar mie... mie-mi pare rău de Şikin... El e tare amărît. Saşa spune că Şikin lucrează de un an întreg la diafragmele astea... Dar în afară de Şikin mai sînt şi alţii — de ce să-i supere ? Doar aici nu-i vorba numai de premiu ; eu ştiu cine a muncit cu adevărat şi cine nu.

Luni dimineaţă, Vorobiov se duse întins la Volovik, dar acesta era ocupat cu montarea regulatorului, aşa că se mulţumi să-i răspundă ridicînd din umeri :

— Lasă-l în plata domnului ! Doar n-am să mă necăjesc acum şi pentru asta ! N-are decît să intre şi el în brigadă, dacă îi place.

În schimb, Şikin era posomorît şi tulburat. Se obişnuise să respecte întocmai ordinele lui Garşin, fostul său şef, şi apoi fiind un om liniştit, avea groază de certuri. Doar în ultima vreme devenise ceva mai îndrăzneţ — numirea lui ca tehnolog şef îl făcuse să prindă aripi.

— Ia uitaţi-vă la el : liniştit, liniştit, dar se simte că în birou a apărut un şef ! — spuneau ceilalţi tehnologi.

Şikin era întotdeauna calm şi liniştit, totuşi muncea cu mult elan şi conştinciozitate. Îşi dădea seama dintr-o aruncătură de ochi încotro trebuie să îndrepte forţele tehnologilor şi care probleme trebuiesc rezolvate în primul rînd, iar atunci cînd trasa o sarcină vreunui subaltern îi vorbea întotdeauna pe un ton politicos, dar hotărît şi nu uita niciodată să controleze dacă dispoziţiile pe care le-a dat au fost aduse la îndeplinire. În secţie se simţea această schimbare, şi Şikin era lăudat atît în prezenţa cît şi în lipsa lui.

Din noaptea în care găsise prima soluţie în legătură cu îmbinările oblice se schimbaseră multe lucruri. Polozov şi Ania Karţeva fuseseră primii cărora le vorbise despre asta — îşi aducea aminte că mergeau împreună spre casă şi la un moment dat, se opriseră toţi trei în mijlocul drumului, pe linia tramvaiului şi el începuse să le explice descoperirea lui. Pentru Karţeva şi Polozov această soluţie însemna o simplă chestiune de noroc, pentru el era însă o minunată descoperire a propriei sale capacităţi: îşi dăduse seama că şi el „poate" să descopere ceva.

Mai tîrziu apăru o variantă nouă, mai bună — cea a lui Volovik — apoi altele şi altele, dar între timp membrii brigăzii complexe se împrieteniseră pînă într-atîta încît formau un tot, şi din discuţiile lor aprinse se năşteau multe soluţii, astfel că mai tîrziu nici nu-şi puteau aminti care dintre ei a venit cu propunerea. Şikin se gîndea necontenit la ziua aceea din viitorul apropiat, în care proiectul brigăzii va fi terminat, aprobat, aplicat în producţie, şi parcă-i auzea pe muncitorii mai vechi cum povestesc celor noi cît de mult se chinuiseră pînă atunci cu îmbinările oblice... Acum munca va merge ca pe roate... Ce-i drept, se gîndea şi la premiere — era capul unei familii numeroase, aşa că avea întotdeauna nevoie de bani. Începuse chiar să se sfătuiască cu soţia lui în privinţa acestor bani: fetiţei îi va cumpăra un palton nou, iar băieţilor hăinuţe şi ghete, pentru noul an şcolar. Nici nu-ţi venea să crezi cît de repede stricau ghetele şi pantofii copiii ăştia! Şi apoi creşteau văzînd cu ochii, aşa că nu mai aveau o haină care să nu le fie mică.

Faptul că Garşin „se anexase" şi el acestei propuneri vechi, îl necăjea nespus de mult pe Şikin, mai ales că se simţea vinovat în faţa întregii brigăzi — doar cu el discutase Garşin şi nu cu ceilalţi! Un altul nu i-ar fi îngăduit niciodată să-şi pună iscălitura, dar el s-a intimidat şi a stricat totul!

— Înţelegi, Iakov Andreevici, m-a luat prin surprindere şi nici nu mi-am dat seama ce fac, — povestea el amărît. — La început i s-a propus doar şi lui Viktor Pavlovici să intre în brigadă, dar el n-a vrut. Dac-ai şti cîte şedinţe am avut, cîte nopţi am lucrat, cîte variante am încercat! Şi iată că am ajuns la punctul principal. Trebuia să terminăm odată. Grigori Petrovici a început să ne zorească. Doar nu există o maşină-unealtă de felul ăsta — trebuie de-abia să fie comandată!

Şi deodată Anna Mihailovna propune să se adapteze temporar strungul carusel, iar Alexei Alexeevici susţine propunerea ei şi lucrează chiar la planuri în mod amănunţit: capetele de tăiere rapidă cu nişte motoraşe speciale... Ideea ne-a surîs tuturor, şi Grigori Petrovici ne-a dat dispoziţii să punem lucrurile la punct şi să înaintăm propunerea noastră... Ne-am dus în secţie şi am dezbătut problema chiar în faţa strungurilor carusel. Viktor Pavlovici a fost şi el cu noi şi bine înţeles a luat parte la discuţii. Problema care s-a pus a fost aceea de a asigura desfăşurarea...

Şikin luă o hîrtie pe care se afla un desen mai vechi şi începu să schiţeze ceva pe verso.

— Ne-am propus să instalăm dispozitivele de fixare pe platou şi chiar pe batiul strungului... E vorba de nişte stîlpişori în formă de suporţi cilindrici, care trebuie să stea unul în faţa celuilalt...

În timp ce explica, Şikin acoperea foaia de hîrtie cu linii şi puncte. Vorobiov îl urmărea atent cu privirea căutînd să înţeleagă planul întregii lucrări. Uriaşul platou metalic al caruselului care se învîrteşte cu mare viteză trebuie să rămînă nemişcat, în timp ce capetele de tăiere prelucrează o singură îmbinare oblică. Primul cap execută degroşarea, iar al doilea aduce îmbinarea la o precizie desăvîrşită. Apoi platoul descrie un unghi de 180° şi cea de a doua îmbinare pătrunde singură sub capetele de tăiere rapidă...

— Bună idee! — exclamă Vorobiov. — O idee foarte simplă! Te pomeneşti că o să aveţi timp să construiţi capetele de tăiere rapidă chiar pentru turbinele destinate Krasnoznamenkăi, ce zici?

— Dacă ne vom strădui, de bună seamă că o să izbutim, — zise Şikin, şi în ochii lui străluci bucuria izbîndei. — Propunerea am înaintat-o inginerului şef... — Şikin îşi aminti însă pe neaşteptate de cea de a cincea semnătură şi expresia de bucurie de pe faţa lui dispăru ca prin farmec.

— Care-i adevărul în privinţa lui Garşin? — întrebă deodată Vorobiov. — A avut într-adevăr vreo idee valoroasă sau s-a mulţumit numai să vă ajute?

— Nu ştiu cum să-ţi explic. Nu, nu se poate spune că a venit cu o propunere deosebită, a luat numai parte la discuţii şi şi-a dat consimţămîntul. Cînd se vorbea despre felul în care trebuiesc făcute măsurătorile pentru ca axul turbinei

să corespundă exact cu axul de rotaţie, cineva a fost de părere că s-ar putea folosi micrometrul, şi atunci Viktor Pavlovici s-a amestecat în discuţie şi a spus că indicatoarele ar putea fi aşezate pe cadran altfel decît pînă acum, aşa că orice deviaţie să poată fi observată imediat. Toţi au fost de acord şi îndată după aceea l-am chemat în secţie pe Alexei Alexeevici. Anna Mihailovna a plecat în grabă să-şi ţină lecţia, iar Viktor Pavlovici ne-a spus: „Găsesc că n-are nici un rost să mai amînăm lucrurile, a spus el. Trebuie să trecem imediat la elaborarea planurilor şi să înaintăm propunerea. O s-o înaintez chiar eu inginerului şef şi am să grăbesc lucrurile..." Şi într-adevăr, ne-a dat o mînă de ajutor. Desenele le-am făcut eu iar tehnologii noştri m-au ajutat. În ceea ce priveşte însă legenda, ştii şi dumneata că eu nu sînt mare maestru în mînuirea cuvintelor, aşa că de treaba asta s-a ocupat Viktor Pavlovici, a expus el totul şi a ieşit frumos... I-am mulţumit în numele întregii brigăzi şi el... — cine nu-l cunoaşte pe Viktor Pavlovici? — glumea într-una: „Doar nu sînt un străin printre voi, zicea el. Eu am intrat în brigadă înaintea ta şi nu înţeleg să tărăgănez lucrurile cu lunile şi anii. Mie îmi place să fac totul în doi timpi şi trei mişcări!" Şi deodată mă întreabă: „Ce părere ai? N-ar fi cazul să mă iscălesc şi eu, ca propunerea să aibă mai multă greutate? Cei de la serviciul tehnic se tem de vocea mea de bas, aşa că propunerea noastră de raţionalizare o să ajungă repede acolo unde trebuie..." Şi s-a iscălit: „V. Garşin"...

— Şi dumneata ce-ai făcut?

— Eu?... Păi tocmai asta-i, că m-am pierdut cu firea...

— Dar ceilalţi?

— Ei... Doar ştii şi dumneata cum e Volovik — lui îi e totuna. A ridicat din umeri şi s-a iscălit în josul paginii. Cît despre Alexei Alexeevici şi Anna Mihailovna...

Zîmbi sfios şi adăugă cu jumătate glas:

— Ştii, ei se grăbeau să se ducă undeva. Alexei Alexeevici a încercat să glumească: „Ce să-i faci? spunea el. Sînt pe lume şmecheri din ăştia care îţi fură perna de sub cap". S-au iscălit amîndoi alături şi au plecat...

Vorobiov îi chemă pe Polozov şi Karţeva la el, la biroul de partid.

— Ce-i cu voi? — li se adresă el. — Ce înseamnă nepă-

sarea asta? Dacă vouă vă e totuna, ar trebui să vă gîndiţi cel puţin la tovarăşii voştri!

Ania începu să vorbească, uitîndu-se însă în altă parte:

— E plicticos lucru să-l combaţi în mod formal pe Garşin, — începu Ania, fără să se uite în ochii lui Vorobiov. — El n-a făcut decît să propună indicatorul şi să redacteze indicaţiile din legendă, dar cum să i-o spui? Iar din punct de vedere etic...

Aniei îi venea nespus de greu să vorbească despre Garşin în faţa lui Alexei...

— Tovarăşul Garşin trebuie să rezolve singur această problemă, — zise Alexei aspru. — N-are nici un rost să începem cu el o discuţie interminabilă. Cel puţin aşa privesc eu lucrurile. Şi apoi are şi el un aport. Dacă el consideră atît de important acest aport — treaba lui.

Cînd Liubimov află despre cele întîmplate, se înroşi pînă în vîrful urechilor. Îi era ruşine că prietenului său i s-a întîmplat o poveste atît de urîtă pe care, vrînd-nevrînd, trebuia s-o descurce el.

— Ciudat lucru, — mormăia el. — Foarte ciudat. Trebuia să controlez totul... Dar dacă e vorba într-adevăr numai de indicator... atunci vorbesc eu cu el...

— Nu e nevoie, Gheorghi Semionovici, am să vorbesc eu.

Garşin intră în birou cu aerul cel mai firesc din lume, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, şi cînd Vorobiov aduse vorba despre iscălitură, se arătă uimit, ba chiar supărat:

— Ni se vorbeşte mereu despre colaborare, despre brigăzile complexe, despre ajutorul reciproc dintre ingineri şi fruntaşi, pentru ca pînă la urmă să fim acuzaţi că muncim numai pentru bani! Am alergat eu vreodată după premii? Dă-o naibii de treabă! Nu sînt omul banului — am vrut să le dau o mînă de ajutor şi atîta tot. Dacă vrei să ştii, mie mi-a propus Karţeva să intru în brigadă înaintea lui Şikin şi a lui Volovik! Dacă aş fi vrut...

— Da, dar vezi că n-ai vrut, Viktor Pavlovici, — îi răspunse Vorobiov. — N-ai lucrat în brigadă, şi după cîte îmi amintesc, te-ai împotrivit primului proiect, spunînd că ar fi costisitor şi de lungă durată...

— Bineînţeles! — reluă Garşin. — Eu sînt şeful montajului şi prin urmare eu răspund în primul rînd de termene, iar diafragmele astea îmi stau uite aici, — şi arătă spre gît.

— Eu nu puteam să aştept cu anii, iar ei băteau apa în piuă cu proiectul acela al lor — voiau să comande o maşină-unealtă, ceva în genul strungului carusel, dar mai puţin complicat, dar şi asta ar fi însemnat că se tărăgănează lucrul. Iar atunci, la şedinţa aceea, cînd s-a vorbit despre folosirea temporară a strungului carusel... Cine a propus asta? Nu-mi amintesc...

— Karţeva.

— Da? Posibil. Atunci se înţelege că m-am lăsat antrenat şi eu; am intrat în brigadă, i-am ajutat, i-am sfătuit, am lucrat cot la cot cu ei... Dacă vrei să ştii, — zise el deodată pe un ton răutăcios, — fără ajutorul meu n-ar fi scos-o la capăt nici pînă-n ziua de azi! Mi-am frămîntat mintea, am calculat, am dat lucrurilor forma finisată. M-am dus la serviciul tehnic, la Alexeev... Am stăruit, am cerut, am grăbit lucrurile... şi acuma văd că s-a găsit unul invidios! Faţă de mine n-a spus nimeni o vorbă, şi după aceea a început să le pară rău! Poftim — eu sînt gata să mă retrag.

Vorobiov îl urmărea pe Garşin cu privirea şi se străduia să discearnă adevărul din spusele lui. Poate că Garşin e sincer cînd spune că nu se dă în vînt după bani. Intr-adevăr aici nu pare să fie vorba de bani, dar atunci despre ce-i vorba? Te pomeneşti că a ţinut neapărat să intre într-una din aceste brigăzi complexe despre care se vorbeşte atîta de la un timp încoace numai ca să nu se spună despre el că nu ţine pasul cu vremea! Nu vrea să rămînă în urma celorlalţi, dar nici de muncit nu vrea — el umblă după succese uşoare, care nu cer eforturi prea mari. Vorba ceea: de muncit să muncească alţii, iar el să culeagă roadele. Iar cînd i s-a ivit prilejul să intre în brigadă din mers, cînd treaba era pe sfîrşite, cînd problemele mai importante fuseseră puse la punct, a fost foarte mulţumit. Ce şi-a zis el: „Am să-i dau şi eu o mînă de ajutor, am să fac puţină zarvă şi la urmă am să împart laurii victoriei cu ei..."

— Am stat de vorbă cu Volovik, chiar adineaori, — zise deodată Garşin, care la începutul discuţiei spusese că nu ştie nimic despre nemulţumirea celor din brigadă, — şi cînd i-am povestit despre aceste discuţii, s-a arătat grozav de mirat. Şi el e de părere, ca şi mine, că toate astea sînt meschinării de care nu merită să te ocupi. Şi trebuie să ţii seamă că Volovik este un inventator de mare talent, care a adus în ceea ce pri-

veşte această invenţie aportul cel mai însemnat! Dealtfel, mi-a propus să lucrăm împreună la o nouă problemă de mecanizare pentru montaj!

Ori de cîte ori se iveşte vreo neînţelegere între oameni, fiecare caută să înfăţişeze lucrurile aşa cum îi convine şi de aceea calea spre aflarea adevărului este peste măsură de anevoioasă. Inainte cu o jumătate de oră, lui Vorobiov i se părea totul limpede, acum însă lucrurile se încurcau din ce în ce mai tare şi apăreau într-o lumină nouă. Oare e adevărat că Volovik îi dă dreptate lui Garşin? Aniei Karţeva se vede că i-a fost ruşine pentru el — au fost prieteni atîta timp — şi atitudinea lui de-acuma a supărat-o vădit... Cît despre Polozov, e de părere să-l lăsăm pe Garşin să hotărască singur, pentru că are şi el un aport în chestiunea asta... Incearcă de mai înţelege ceva!

— Uite ce-i, Viktor Pavlovici, — i se adresă Vorobiov. — Hai să vorbim concret: ce anume ai propus dumneata? In ce constă aportul dumitale?

— Nu cumva vrei să-mi iei un interogatoriu? — îl întrebă Garşin ironic fără să-i răspundă la întrebare. — Te pomeneşti că o să înfiinţaţi o comisie de expertiză, care să precizeze aportul pe care l-a adus fiecare membru al brigăzii?

Vorobiov nu se lăsă impresionat.

— Nu, Viktor Pavlovici, — îi răspunse el, — nu e vorba de nici o comisie. Dumneata ai să cîntăreşti lucrurile şi ai să procedezi cum ai să găseşti de cuviinţă: dacă ai să ajungi la concluzia că ai suficiente motive ca să-ţi menţii iscălitura, ai să ţi-o menţii, dacă nu, ai să ţi-o retragi aşa cum ţi-ai aşternut-o.

— Cred şi eu că am motive! — strigă Garşin congestionat. — Poate că alţii se lasă mînaţi de ambiţii meschine şi nu se gîndesc decît la bani şi la premii, dar dacă...

— Cum aşa, Viktor Pavlovici? Vrei să spui că cei din brigadă se lasă mînaţi de ambiţii meschine şi că aleargă după bani?

Garşin se intimidă o clipă.

Vorobiov oftă din greu. „Cît de înşelătoare sînt uneori lucrurile! se gîndea el cu amărăciune. Uite, Garşin e socotit drept un lucrător destoinic, căruia nu i s-au făcut niciodată observaţii — dimpotrivă, de cele mai multe ori e lăudat — şi totuşi e atît de greu să înţelegi ce se petrece în sufletul lui!

Duce o viaţă obişnuită, ca orice om, ia parte la şedinţele de partid, plăteşte cotizaţiile, iar cînd trebuie să ducă la îndeplinire o sarcină oarecare, se descurcă. Nu-i plac discuţiile aprinse şi în general e un om ca toţi oamenii, un om destul de simpatic, un tovarăş vesel şi plăcut pe care mulţi îl îndrăgesc. Dar ce valorează în fond omul ăsta? Care a adevăratul lui caracter? Uite acum încearcă să se justifice, se arată indignat, îi învinuieşte pe ceilalţi... dar la drept vorbind, iscălitura asta a lui, pusă „pentru mai multă seriozitate", e dracu'ştie ce!

Vorobiov îşi ridică dintr-odată capul şi privindu-l pe Garşin drept în ochi, îl întrebă:

— Motive, spui că ai... Dar conştiinţă?

Apoi îşi îndreptă privirea în altă parte ca să nu mai vadă expresia de uimire de pe faţa lui Garşin, care se străduia să pară vesel şi sigur de sine.

— Gîndeşte-te, Viktor Pavlovici, gîndeşte-te ca un comunist şi procedează aşa cum îţi dictează conştiinţa.

Garşin se ridică greoi de pe scaun şi, fără să-şi ia rămas bun de la Vorobiov, care nici măcar nu-şi ridica privirea spre el, se îndreptă încet spre uşă şi o închise cu grijă în urma lui.

5

Pe zi ce trecea, Saşa Volovik avea tot mai multe griji. După darea de seamă pe care o ţinuse la Casa propagandei tehnice avusese prilejul să cunoască o seamă de inventatori de la alte uzine. Unul dintre ei, Leonea Penkiñ, un băiat de vreo douăzeci de ani, era atît de talentat, încît îl uimea pe Volovik de fiecare dată. Leonea avea în materie de tehnică o fantezie inepuizabilă, totuşi nu putea să se concentreze asupra problemelor cu adevărat importante şi nu depunea destulă stăruinţă ca să-şi ducă munca la bun sfîrşit.

— Ai o fantezie bogată Leonea, — îi spunea Volovik, — dar mare lucru nu alegi din ea. Vezi să nu rămîi ca un pom care nu dă rod.

Leonea, care se pare că îşi cunoştea lipsurile, îi era recunoscător lui Volovik pentru sfaturile pe care i le dădea şi îi

dăruia întreaga lui afecțiune. Cu prilejul acestei prietenii, Volovik se văzu însă nevoit să studieze probleme tehnice cu totul noi, și de fiecare dată se făcea tot mai mult simțită lipsa unui studiu sistematic.

In secție zorul era tot mai mare, mai ales la montaj. Turbina urma să fie încercată la 1 iulie și în afară de asta, în curînd avea să sosească o delegație din partea Krasnoznamenkăi, iar Volovik fusese desemnat să facă parte dintre cei ce trebuiau să întîmpine pe delegați. Cei de la Krasnoznamenka hotărîseră să le întoarcă vizita și toți înțelegeau să le arate dragoste și prietenie.

Și parcă într-adins, tocmai în zilele acelea i se ceruse lui Volovik să scrie un articol pentru ziar. Redactorul îi propusese să-i trimită un colaborator competent care să-l ajute, dar Volovik refuzase cu mîndrie — doar nu-i chiar atît de greu să scrii un articol! Va descrie lucrurile așa cum se va pricepe el. Impresiile din călătoria la Krasnoznamenka îi mai erau încă proaspete în minte, iar despre propria lui uzină putea să scrie și zece articole!

Volovik își făcuse în vederea acestui articol un plan și totul i se părea simplu și limpede, dar cînd ajunse acasă și încercă să-și așternă impresiile pe hîrtie, gîndurile i se împrăștiară ca prin farmec. Cuvintele, atît de supuse pînă atunci, nu-i mai dădeau nici o ascultare, iar cînd începu să recitească cele scrise de el, își dădu seama că în expunerea lui impresiile vii și puternice apăreau șterse. Pe deasupra, Volovik nu se descurca preo ușor nici cu gramatica.

— Asia! — strigă el. — Cum se scrie Aliuminstroi: cu un singur „l" sau cu doi?

— Cred că cu unul singur, — răspundea Asia din bucătărie, iar peste o clipă striga: — Ba nu, cred că se scrie cu doi!

Volovik umpluse un caiet întreg și cînd termină articolul i-l citi Asiei care îl găsi cît se poate de reușit.

Redactorul fu și el de părere că articolul e bun, totuși luă un creion roșu și începu să-l plimbe pe paginile caietului. Îl desființă pe cel de-al doilea „l" din Aliuminstroi, mai adăugă un „s" în cuvîntul „masă", puse litera „i" în loc de „e" în cuvîntul „electrificare", șterse cîțiva „pe care" și „pentru că", puse de două ori mai multe puncte decît erau înainte, împărți prin virgule propozițiunile incidentale și schimbă încheierea...

Saşa urmărea cu ciudă mişcările iuţi ale creionului roşu.

— Zina, bate-l la maşină şi dă-i drumul la culeş! — se adresă redactorul secretarei, aruncîndu-i caietul peste masă şi frecîndu-şi mulţumit mîinile. — O să iasă un subsol grozav.

— Un subsol?...

Redactorul luă un ziar de pe birou şi-i arătă lui Saşa un articol care ocupa toată partea de jos a paginii.

— Uite ce înseamnă un subsol. Şi acum, Alexandr Vasilievici, îţi mulţumesc şi te rog să nu ne uiţi. E greu pînă începi că pe urmă treaba merge strună.

Volovik îl salută timid şi ieşi din birou, ocolind privirea secretarei... Nu, data viitoare n-o să-şi mai prezinte articolul într-o astfel de formă!

Volovik abia se înapoiase la uzină şi se pomeni cu Vorobiov.

— Garşin şi-a retras iscălitura, — îi comunică acesta.

— Foarte bine, — răspunse indiferent Volovik. Toată această întîmplare, care la început îl supărase atît de mult, nu-l mai interesa acum aproape de loc. — De asta eşti atît de vesel?

— Da, de asta, — îi răspunse scurt Vorobiov.

Volovik îşi dădea seama că lucrul acesta însemna pentru Vorobiov o victorie, una din acele victorii zilnice ale activistului de partid, pe care nu le observă nimeni, pe care n-ai cum să le treci într-o dare de seamă şi despre care nu poţi să discuţi la şedinţe.

— Ia spune Saşa, — îl întrebă deodată Vorobiov, — e adevărat că ai de gînd să te ocupi cu Garşin de mecanizare la montaj?

— Da.

— Într-o brigadă, sau cum?

Volovik tăcu un timp, zîmbi unui gînd, apoi răspunse:

— De ce să ne legăm de anumiţi termeni? Viktor Pavlovici mi-a propus o convenţie... O convenţie de colaborare creatoare, cum i se spune acum, pentru mecanizarea unui şir de operaţii la montaj. De ce aş refuza? — Şi Volovik clipi din ochi. cu înţeles: — Doar e şeful meu!

Pe Vorobiov cuvintele lui îl uimiră.

— Şi ce-i dacă ţi-e şef? Ce importanţă are asta?

— Are foarte multă importanţă. Garşin o să mă ajute, o să-mi creeze condiţii mai bune de muncă, o să grăbească lu-

crările cînd o să fie nevoie... Nu înţeleg, Iaşa, ai ceva împotrivă ?

Vorobiov căzu o clipă pe gînduri, apoi răspunse :

— Nu, n-am nimic împotrivă ! N-aveţi decît să iscăliţi convenţia şi să vă apucaţi de lucru. Ce motiv aş avea eu să mă opun ? Garşin e un om energic, un om capabil şi dacă vrea să-şi pună mintea la contribuţie, cu atît mai bine !... Totuşi aş vrea să-ţi spun un lucru, Saşa, şi îţi vorbesc ca unui comunist, ca unui membru al biroului de partid. Încearcă să-l antrenezi în muncă, cere cît mai mult, aşa cum e firesc să-i ceri unui inginer şi unui şef, numai vezi să nu dai sfoară înţară înainte de vreme !

— Ei asta-i bună, doar ştii că mie nu-mi place zarva !

— Nu vorbesc despre tine...

Cînd rămase singur, Volovik căzu pe gînduri. Toată această discuţie îl tulburase. Oare el era omul care în urmă cu numai trei luni de zile se zbătea cu îndîrjire să intre în secţia turbine ? Avea un ideal în care nu credeau decît doi-trei prieteni. Îşi amintea cu recunoştinţă de Jenea Nikitin, de Vorobiov, de Polozov, care avuseseră încredere în el de la bun început, dar nu-i condamna pe cei care se arătaseră neîncrezători faţă de el. Cîte nu doresc oamenii ! Trebuie să dovedeşti că ai posibilitatea să realizezi ce ţi-ai propus, că nu eşti doar un visător şi un lăudăros.

Nimeni nu e obligat să te dădăcească ! Dacă simţi însă că ideea ta e justă şi îţi dai seama că eşti în stare s-o înfăptuieşti, atunci trebuie să stărui, să lupţi, să demonstrezi, şi fii sigur că va veni o zi cînd toţi îţi vor recunoaşte meritele... Pentru el, această zi minunată sosise ; în schimb, cît de complicată îi devenise viaţa. Înainte, trăia aşa cum îi trecea prin cap. Dacă îşi făcea un plan să realizeze vreo maşină-unealtă, se apuca să lucreze la ea şi totul depindea numai de el, de voinţa lui. Dacă nu s-ar fi grăbit să-şi pună în practică ideile, nimănui nu i-ar fi trecut prin minte să i-o ceară. Acum însă, fiecare îl întreabă : „Ei, la ce mai lucrezi ? Care sînt planurile dumitale de viitor ?“ Se interesau de el o mulţime de oameni şi fiecare era dornic să-l ajute. Cei mai mulţi erau oameni sinceri, care veneau la el cu sufletul deschis ; în schimb, pe alţii îi simţeai de la o poştă cît sînt de prefăcuţi şi laşi. Şi îi vorbeau cu glas mieros, dar nu se gîndeau decît la interesul lor... „Dacă n-o să-l ajutăm, îşi spuneau ei, mai tîrziu o să

fim acuzaţi că am refuzat să încurajăm un inventator". Ce să spui, de pildă, despre un om ca Garşin? Cum să-ţi dai seama ce se petrece în sufletul lui? Pînă mai ieri-alaltăieri îl ocolea, iar acum îi propune o convenţie de colaborare... Dar nu asta e principalul... Principalul e că acum viaţa îl împinge din toate părţile — vrei, nu vrei, trebuie să mergi înainte. Nici nu şi-a exprimat bine părerea că se pot mecaniza o serie întreagă de lucrări la montaj şi iată că s-au şi agăţat de această idee o seamă de oameni, printre care Polozov, Şikin — tehnologul şef al uzinei — inginerul şef, Vorobiov, Didenko, Garşin, lăcătuşii-montori. Cît despre profesorul Karelin, îl invită mereu acasă la el, îl roagă să-i vorbească despre planurile lui de viitor, îi pune la dispoziţie tot felul de cărţi şi de reviste, iar pentru sîmbătă l-a poftit la el, la vilă. „Mie şi soţiei mele ne place să avem oaspeţi" aşa i-a spus. Foarte bine, dar oare ce o să discute cu adevărat, atunci cînd va fi momentul potrivit?

— Alexandr Vasilievici, Alexandr Vasilievici!

Era Karţeva. Venise să-i comunice că, la cabinetul tehnic, îl aşteaptă un scriitor, care doreşte să scrie o schiţă pentru o revistă din Moscova.

— Nu mă duc, Anna Mihailovna! — răspunse Volovik, amintindu-şi de vorbele lui Vorobiov: „Numai să nu faceţi zarvă..." Ca şi cum eu aş fi omul care să fac zarvă! îşi spuse el. Poftim, acum a mai sosit şi un scriitor! Şi desigur că şi-a pus în gînd să scrie despre mine cîte-n lună şi în stele...

Ania se uită zîmbind la Volovik, care stătea aplecat pe menghină într-o atitudine îndărătnică.

— Nu-i vorba de dumneata, — i se adresă ea pe un ton sever, — ci de munca noastră. Termină, te rog, mai repede şi vino, că omul te aşteaptă!

Scriitorul îi făcu o impresie neplăcută lui Volovik chiar din prima clipă. Aerul lui degajat, gestul binevoitor cu care îl invitase să ia loc, privirea lui pătrunzătoare, felul în care îi zîmbise — totul îi displăcea la omul acela, care se uita ţintă la faţa mohorîtă a lui Volovik.

— Aşadar, dumneata eşti Alexandr Vasilievici Volovik! — începu el. — Hai să stăm puţin de vorbă! Ţi s-a spus despre ce anume doresc să scriu?

— Nu! — îi răspunse în silă Volovik. — Mi s-a spus că e vorba de o schiţă pentru un ziar.

— Vreau să scriu despre dumneata o povestire mai mare. Dacă vrei, pot să-ţi spun subiectul în cîteva cuvinte... Va fi vorba despre muncitorul din epoca trecerii spre comunism. E un subsol pentru un ziar. Ştii ce înseamnă un subsol?

— Ştiu, — răspunse Volovik zîmbind, — dar cred că n-are rost să scrii atîta numai despre mine. Dealtfel, nici nu văd ce anume ai putea scrie.

Scriitorul răsuflă uşor, apoi îi spuse pe un ton grav că nu există pe lume om despre care să n-ai ce scrie. Îşi scutură stiloul, îl încercă, apoi începu să-i pună lui Volovik un şir de întrebări cu privire la vîrstă, vechimea în cîmpul muncii, studii, părinţi... Volovik era din ce în ce mai iritat şi răspundea cu zgîrcenie. „Toate acestea sînt fleacuri, îşi spunea el. Oare astfel poţi să cunoşti un om, oricine ar fi el?"

— Aşa! — făcu mulţumit scriitorul, după ce-şi termină interogatoriul; apoi îşi închise stiloul. — Toate aceste date îmi erau necesare. Dealtfel, cred că şi dumneata, Alexandr Vasilievici, îţi pregăteşti locul de muncă înainte de a începe munca, nu-i aşa?

— Nu mai ştiam ce să cred, — bolborosi Volovik, privindu-l pentru prima oară cu interes pe interlocutorul său. — Cînd am văzut că-mi scrii toată biografia, începînd cu tata, cu mama şi pînă în ziua de astăzi, m-am gîndit că munca dumitale se rezumă la atît...

— Asta nu e o biografie, dragul meu, ci un schelet, o anchetă care încă nu spune nimic şi, cu toate astea, e necesară, pentru ca să pot începe. Culegerea acestor date este, de fapt, un lucru plictisitor, care îţi taie elanul. Şi eu sînt om, nu? Discuţiile mă pasionează, dar cînd ajung acasă şi mă aşez la scris — mă trezesc uneori că nu ştiu nici măcar ce vîrstă are eroul meu — l-am întrebat, dar am uitat să notez.

Scriitorul zîmbi vesel.

— În tinereţe, cînd eram încă un băieţandru, — continuă el, — lucram ca reporter la un ziar. Scriam note de cîte cincişase rînduri. Şi, dintr-odată, mi-a surîs norocul. Cam pe vremea aceea, urma să aibă loc, la Moscova, congresul colhoznicilor-udarnici şi se organizase pentru delegaţi o excursie în metrou — asta s-a petrecut înainte de inaugurarea metroului, înainte de punerea lui în funcţiune... Redacţia a aflat tîrziu despre congres şi cum, în momentul acela, nu se afla la redacţie nici un reporter, de nevoie m-au trimis pe mine să scriu

două sute de rînduri despre metrou şi despre impresiile colhoznicilor... Ai văzut metroul din Moscova? Ei, atunci sînt sigur că ai să mă înţelegi. Am rămas uluit de admiraţie: îmi holbam ochii la tavan, la pereţi, mă plimbam în sus şi în jos pe escalator, născoceam din mers tot felul de comparaţii şi de cuvinte alese, căutam să-mi întipăresc în minte exclamaţiile de admiraţie ale colhoznicilor... M-am întors la redacţie, m-am aşezat la birou şi am început să scriu. Aveam inspiraţie, mă simţeam de-a dreptul poet. Am dus articolul redactorului şi, în timp ce el citea, eu mă gîndeam tot timpul la felicitările ce le voi primi — mă şi vedeam un scriitor de seamă, căruia i se încredinţează sarcini deosebit de importante... Redactorul însă a mototolit articolul şi a început să strige la mine: «Ce-i cu dumneata? Nu cumva ai înnebunit? Palate scînteietoare! Bolţi albastre ca cerul! Scări fermecate — şi diferite alte năzbîtii pe o sută cincizeci de rînduri... Dar despre oameni ce-ai scris? „Un colhoznic bărbos", „o colhoznică în vîrstă, cu un şal de mătase", „un colhoznic mustăcios" şi aşa mai departe... Naiba să înţeleagă ce-ai trăncănit aici! S-au adunat oameni vestiţi din toate colţurile ţării, oameni care vizitează un bun al lor, al poporului, iar dumneata îmi bagi pe gît nişte ţărani de operetă, fără nume şi fără familie!»

— Şi nu l-au publicat? — întrebă rîzînd Volovik.

— Nu numai că nu l-au publicat, dar era cît p-aci să mă dea afară din redacţie...

Îşi vîrî stiloul în buzunar, se lăsă pe spătarul scaunului şi continuă:

— N-ai vrea să-mi spui cîte ceva despre dumneata, Alexandr Vasilievici? Ştiu că nu e un lucru uşor, dar trebuie să înţelegi că e necesar. Exemplul dat de un om e urmat de mii şi mii de alţi oameni.

— Am să încerc, — conveni timid Volovik. — Dar te rog să mă întrebi din cînd în cînd...

Din impresia neplăcută a primelor clipe nu mai rămăsese nici urmă. În faţa lui Saşa se afla un om al muncii dintr-un alt domeniu, un om care se îndeletnicea cu o muncă foarte grea, iar omul acesta se străduia să-l înţeleagă pe el, pe Saşa Volovik, să-i cunoască viaţa şi sufletul.

Volovik începu cu ziua în care a intrat la uzină, dar scriitorul îşi lovi palmele una de alta:

— Dragul meu, dar Dneprostroiul? Dar războiul? Eu aş

zice să începem cu copilăria, pe care ţi-ai petrecut-o la Dneprostroi. Asta-i un lucru grozav! Omul epocii comunismului şi-a cules primele impresii în anii construcţiei socialiste din primul cincinal!

Dintr-una într-alta, Volovik află că scriitorului nu-i erau străine acele lucruri — fusese la Dneprostroi chiar în anii aceia, iar după război luase parte la refacerea hidrocentralei. Fusese şi la Krasnoznamenka, şi la construcţia canalului Volga-Don, şi în multe alte locuri...

— E interesantă meseria dumitale, — observă Volovik.

— Nu mă plîng.

Volovik nu avea nici un chef să reia discuţia întreruptă. Ce interes poate să prezinte viaţa lui pentru un om care a văzut atîtea lucruri minunate!

— Ştii, Alexandr Vasilievici, — i se adresă scriitorul, — mai interesant decît orice rămîne tot omul.

Volovik îl privi neîncrezător. Nu cumva vorbeşte aşa ca să-l încurajeze?

— Aşa e cum îţi spun. Uite, de curînd am cunoscut un inginer, care lucrează la un plan extrem de interesant, menit să schimbe cursul rîurilor siberiene — ai auzit despre asta? Fluvii ca Obi şi Enisei îşi varsă apele, fără nici un folos, în Oceanul Îngheţat, şi el s-a gîndit să le întoarcă spre sud, prin nisipurile Kazahstanului, prin Marea Aral, în Marea Caspică!... Interesant nu? Ei bine, problema asta atrage după ea un şir întreg de alte probleme: irigarea, schimbarea climei pe o întindere uriaşă a ţării, transformarea Mării Aral într-o mare cu apă potabilă... E de-a dreptul fantastic!... L-am ascultat cu luare aminte. Omul acela grav şi destul de zgîrcit la vorbă mi-a arătat cu rigla pe hartă toate localităţile şi mi-am dat seama că fiecare gînd al lui e bazat pe cifre, pe calcule şi pe formule. Vezi, ăsta a fost pentru mine lucrul cel mai interesant — seriozitatea lui extremă, rigiditatea de tehnician în expunerea unor idei atît de cutezătoare, o fantezie extraordinară, pentru care, în străinătate, a şi fost luat drept nebun... Şi faptul cel mai uimitor este că el nu-i singurul visător cu o imaginaţie atît de bogată. Ca el sînt mulţi alţii şi idealurile lor vor deveni, într-o bună zi, realitate, iar planurile lor elaborate din punct de vedere statal ca o frîntură dintr-o perspectivă uriaşă. Da, va veni o zi cînd conducătorii ţării vor spune

pe un ton grav: „Uite, acum ne putem apuca şi de problema asta!" — şi totul se va realiza. Ce părere ai?

— E de necrezut! — exclamă Volovik şi, în aceeaşi clipă, îşi aminti de discuţia pe care o avusese în tren, în drum spre Krasnoznamenka. — Am auzit şi eu despre unele construcţii uriaşe, dar asta... Spune-mi, te rog, cum s-a putut concepe aşa ceva?

Căută cu ochii o hartă, dar nu găsi nici una.

— Oare pe acolo o fi existînd munţi? O să trebuiască să se facă un drum mare?

— Prin Porţile Turgaisk, dacă-ţi mai aminteşti de la geografie.

Volovik nu ştia unde se află Porţile Turgaisk şi lucrul acesta îl necăjea tot atît de mult ca şi greşelile de gramatică pe care le lăsase în articolul scris recent.

Scriitorul începu să deseneze cu creionul pe hîrtia care acoperea masa: — Uite, asta e Siberia, aici e Kazahstanul şi Marea Aral, iar astea sînt Porţile Turgaisk; acolo se va construi un canal şi pentru asta e nevoie să se sape pămîntul la o adîncime de 40 pînă la 75 de metri. Lungimea acestui canal va fi de aproape 1000 de kilometri...

— 1000 de kilometri? — exclamă Volovik. — Dar nu s-ar putea construi un tunel? — întrebă el, după o clipă de gîndire. — Pentru lucrările de puşcare, cred că s-ar putea folosi energia atomică... Doar există acum o tehnică atît de înaintată!

Şi Volovik, pe care subiectul îl pasiona, începu să schiţeze în grabă o serie de canaluri şi de tunele, în timp ce scriitorul îl asculta cu luare aminte, încîntat de soluţiile lui.

— Ştii, Alexandr Vasilievici? — îi spuse el în cele din urmă, izbucnind în rîs. — Eram sigur că faci parte din această categorie.

— Din care categorie?

— A visătorilor sovietici. Adică a celor mai îndrăzneţi şi mai lucizi visători din cîţi au existat pe planeta noastră.

— De la fantezie începe orice lucru, — observă Volovik, după o clipă de gîndire.

Apoi începură să discute din nou despre problemele simple ale vieţii şi ale muncii şi Saşa îşi pierdu pe neaşteptate entuziasmul. Vorbise scriitorului despre maşina-unealtă pe care o inventase şi despre brigada complexă pentru îmbinările oblice,

dar acesta voia să afle mai mult şi anume cu ce prilej l-a cunoscut pe profesorul Karelin, cum înţelege să colaboreze cu Garşin şi aşa mai departe. Volovik însă evita să atingă aceste probleme: nu voia să pară lipsit de modestie şi apoi îi era teamă să nu comită vreo indiscreţie. Scriitorul auzise pînă şi despre Leonea Penkin — de unde o fi aflat că eu îl ajut pe Penkin? se întreba Volovik. La urma urmei, nici nu-l ajut, îl încurajez numai. Din păcate, nu-s destul de instruit ca să-l ajut...

— Unde înveţi, Alexandr Vasilievici?

— Nicăieri.

— Mă mir! Asta nu se prea potriveşte cu dumneata!

Volovik îi răspunse posomorît că e prea ocupat ca să mai înveţe, dar îşi dădu seama că pe interlocutorul său nu-l mulţumeşte acest răspuns şi, deodată, îl fulgeră un gînd: scriitorul ştia dinainte cum arată, în linii mari, eroul său, iar în timpul acestei discuţii nu făcuse decît să extragă din el, pe neobservate, cu aerul unui om care se gîndeşte la cu totul altceva, toate trăsăturile şi particularităţile caracteristice muncitorului de tip nou... Asta era în esenţă munca lui şi lui Volovik i se părea că, deocamdată, scriitorul nu găsise ceea ce căuta.

— Vezi? — zise mîhnit Volovik. — Eu nu corespund acestui tip.

— Eşti convins de asta? — îi răspunse zîmbind scriitorul. — Dealtfel, în ceea ce priveşte învăţătura, m-am cam pripit. Nu poţi găsi nimic în formă pură, Alexandr Vasilievici. Comunismul nu se cultivă în laborator; el creşte în viaţă. Şi viaţa e uneori destul de complicată.

Cînd ajunse seara în dreptul casei lui, Volovik nu urcă sus, ci porni mai departe, afundîndu-se în ulicioarele liniştite din cartier. Erau doi ani de cînd nu mai trecuse pe acolo şi totul îi amintea de noaptea aceea zbuciumată, în care nu-şi găsise astîmpărul pînă-n zori...

Simţea nevoia să fie singur şi, deşi nu se gîndea la nimic precis, în mintea lui îşi croiau drum spre lumină o seamă de idei noi... Curînd, în ziarul din capitală va apărea o schiţă. O vor citi milioane de oameni care vor afla că există pe undeva un muncitor talentat cu numele de Alexandr Vasilievici Volovik, un muncitor înaintat, care înţelege să ţină pasul cu vremea. De

bunăseamă că scriitorul va trece unele lucruri sub tăcere — ce nevoie are cititorul să știe că acest Volovik s-a lăsat de învățătură, că înțelegerea aceea de colaborare creatoare nu-l mulțumește deloc, că a primit să lucreze cu Garșin numai ca să scape de stăruințele șefului său, că el nu crede în această înțelegere, pentru că aici e nevoie de un cu totul alt om... In schiță nu se va pomeni despre toate astea... dar oare cum se vor petrece lucrurile în viața de fiecare zi? Viața îl grăbește, îl mînă din spate, fără să-l întrebe ce poate și ce nu poate să facă. „Te frămînți mult și asta-i bine!" i-a spus odată Karțeva. Sigur că e bine, cine spune că nu! Rămîne însă de văzut dacă va putea să facă față la toate! Mai există pe lume și Asia, și durerea ei, și noua ei bucurie, care e în același timp și bucuria lui. Cînd el lipsește multă vreme de acasă, Asia e tristă și e de ajuns să-i spună: „Astă seară sînt liber, hai să mergem să ne plimbăm!" pentru ca ea să radieze de fericire. Și asta face parte tot din viața, din viața simplă, de fiecare zi, care te impresionează uneori pînă în adîncul sufletului. „Oare acum, cînd ai devenit celebru, ai să mă iubești la fel ca înainte?" îl întrebase de curînd Asia. „Cum îți închipui că nu te-aș mai iubi?" îi răspunsese el în glumă, zîmbindu-i cu duioșie. Acum, avea și mai multă nevoie de Asia — ea făcea parte din noianul acela de probleme noi care-l frămîntau și-i cereau atîta osteneală. La început, faptul că întreaga opinie publică îi recunoștea meritele îl amețise întrucîtva, așa cum l-ar fi amețit razele unor reflectoare îndreptate asupra lui. Acum însă, viața lui își găsise făgașul, numai că era destul de greu să te adaptezi acestui făgaș. Nu-i ușor să fii celebru...

După două zile, Volovik și Asia mergeau prin pădure, spre vila profesorului. Călătoriseră cu trenul și schimbarea de aer o obosise puțin pe Asia. Volovik era îngrijorat și din cînd în cînd se uita la ea cu coada ochiului — oare acum se simte mai bine? El o întrebase dacă vrea să se întoarcă acasă, dar pe Asia invitația profesorului o măgulise — se pregătise toată săptămîna în vederea acestei călătorii — și nu voia să renunțe.

— Saşa, uite zmeură! — strigă deodată Asia și, uitînd că nu se simțea tocmai bine, își croi drum prin tufele de zmeură și, zgîriindu-și mîinile, își umplu gura cu fructele trandafirii, încă necoapte.

— Bagă de seamă, Asia, să nu-ţi facă rău! — îi atrase atenţia Volovik. Cu o lună în urmă, Asia îşi întîmpinase bărbatul plîngînd — ochii îi străluceau, iar lacrimile i se prelingeau pe obraz. La început, Saşa se speriase, dar cînd înţelesese despre ce era vorba, fusese cuprins de o bucurie furtunoasă.

— Saşa, asta nu înseamnă trădare... — îi spusese ea plîngînd cu hohote şi strîngîndu-se la pieptul lui. — Niciodată, înţelegi, niciodată n-am să-mi uit fetiţa... Dar sînt atît de fericită c-o să avem... am să-l îngrijesc atît...

De atunci, viaţa lor era plină de aşteptarea copilului şi de nenumărate temeri. Asia se sfătuia mereu cu doctorul, mînca numai ce-i spunea medicul şi se plimba ascultătoare, aşa cum îi fusese prescris. De soţul ei încetase dintr-odată să se mai îngrijească. Acum era rîndul ei să-i ceară să aibă grijă de ea, să se gîndească la sănătatea ei. Volovik era încredinţat că ceea ce i se întîmplă Asiei este firesc şi de aceea încerca de fiecare dată s-o liniştească, dar cuvintele lui raţionale o necăjeau şi mai mult. In schimb, cînd Asia îşi dădea seama că Saşa e îngrijorat din pricina ei, se înveselea dintr-odată şi încerca, la rîndul ei, să-l liniştească.

— Ce tot spui, Saşa! — îi răspunse ea, văzîndu-l atît de îngrijorat. — Zmeura are doar vitamine! Şi apoi, totul a trecut... Ia ţine tu ramurile astea; am să încerc să pătrund mai adînc între tufe...

Dar chiar în clipa aceea îl zăriră pe profesor care venea spre ei, împreună cu soţia lui. La început, Asia luă o înfăţişare gravă şi serioasă, dar după o jumătate de oră îşi regăsi aerul firesc din totdeauna: rîdea şi glumea cu profesorul, iar îndată după cină îi convinse pe toţi să facă o plimbare — ai fi spus că uitase cu desăvîrşire de sănătatea ei.

Ieşiră pe malul lacului, admirînd în tăcere priveliştea măreaţă care se desfăşura în faţa lor. Era o seară minunată: cerul necuprins, pe care sclipea secera palidă a lunii, se boltea deasupra creştetului lor, iar pe faţa apelor liniştite ale lacului, care se pierdeau undeva, la orizont, pluteau pe alocuri văluri de ceaţă. Două-trei luminiţe străluceau prin frunzişul tufelor de pe mal, iar de pe veranda vilei cădea o fîşie de lumină portocalie, ce desprindea din pîcla uşoară o porţiune din malul nisipos, podeţele care se pierdeau în apă şi silueta trambulinei ce se desluşea neclar.

— Ce frumuseţe! — spuse Volovik şi, privindu-l pe profesor, îşi aminti că trebuie neapărat să discute cu el chiar dacă acesta n-ar fi dispus la aşa ceva. Va trebui să înceapă însă discuţia atunci cînd momentul va fi mai prielnic.

Dimineaţa, se treziră devreme.

— Hai la scăldat, hai la scăldat! — strigă profesorul grăbit, văzînd-o pe soţia sa trebăluind în jurul mesei.

Merseră pe malul lacului. Aerul era proaspăt, iar apa, care din pricina ploii nu se încălzise încă, i se păru lui Volovik rece ca gheaţa. Pielea i se făcuse ca de găină, dar străbătu repede apa puţin adîncă de la mal şi apoi se avîntă în larg, desprinzîndu-şi picioarele de pe fundul nisipos. De obicei, Volovik se mişca cu stîngăcie dar de data aceasta, trupul lui, cu umerii laţi, părea mai suplu, mai încordat. Îşi aruncă braţele înainte şi cu mişcări puternice tăie apa, apoi le cufundă aproape la acelaşi nivel cu capul afundat în apă. Trăgea aer în piept, adînc şi puternic, controlîndu-şi respiraţia. Trupul i se înşuruba în apă şi, datorită bătăii ritmice a picioarelor, viteza creştea. Apa, uimitor de proaspătă, se prelingea de-a lungul trupului, de parcă ar fi fost curentul repede al unui rîu. Pe suprafaţa lacului, soarele părea că se împrăştie în mii şi mii de bucăţele aprinse care jucau în stropii ce săreau în toate direcţiile.

După ce înotă atît cît simţi nevoia ca să-şi destindă trupul, Volovik se întoarse, pentru că nu voia să meargă singur prea departe. Pe mal o văzu pe Asia care tot nu se hotărîse să intre în apă şi stătea alături de Polina Stepanovna, urmărindu-şi soţul, cu mîna streaşină la ochi. Un om în costum de baie stătea pe trambulină şi privea şi el cu mîna streaşină la ochi. Văzînd că Volovik se întoarce, omul făcu un salt, desfăcîndu-şi mîinile, şi zbură în jos, ca o rîndunică. Săritura fusese artistică — înotătorul luneca acum pe apă fără să facă un strop măcar; doar băşicuţele mici de aer şi cercurile care se formau aminteau de locul unde sărise.

— Bravo! — strigă profesorul şi ieşi din apă lîngă Volovik. Soarele scînteia în picăturile de apă care rămăseseră pe părul lui cărunt, tuns ca o perie, şi se scurgeau pe faţa lui rumenă şi veselă.

— Grozav aţi înotat! — spuse Volovik.

— Da, binişor, — răspunse Karelin mulţumit. Era vădit că laudele îi făceau plăcere şi părea fericit că avea ocazia să

arate în fața oaspeților ce e el în stare să facă. — Ce zici, mai înotăm ?

Înotau bras, fără să se grăbească.

— Craul-ul nu-i pentru mine, trebuie să-mi păzesc inima, — explică el, — altminteri, aș putea trece lacul de la un cap la altul. Dar nici nu-mi vine să mă las de înot. Dacă renunț la el, sînt un om sfîrșit. Bătrînețea !

Incetul cu încetul, apa se încălzi și pierdu din prospețime ; ochii începură să deslușească sub ea stratul subțire și gălbui de nisip, genunchii simțiră fundul. Ieșiră pe nisipul aproape acoperit în întregime de apa încălzită de soare.

— Să ne întindem puțin ! — propuse Karelin.

Părea că n-ar avea nimic împotrivă să se odihnească. Respira repede. Volovik nu obosise, dar se așeză alături de profesor și își cuprinse genunchi cu mîinile.

— Poate că acum nu e timpul potrivit, — începu el timid, — dar știți, Mihail Petrovici, mă gîndesc tot timpul la un lucru și vreau să vă întreb și pe dumneavoastră. Mi se propune colaborarea... la această mecanizare a montajului — știți despre ce e vorba. Eu, unul, simt însă că cel care mi-o propune nu e așa cum aș vrea eu ! Nu e omul potrivit ! Mie mi-ar fi trebuit un om de știință, care să cerceteze el însuși problemele acestea... care să fie cu tot sufletul prins de munca asta... Așadar, ce spuneți dumneavoastră : e frumos oare să refuz și să caut eu însumi un om potrivit ?

— Ți-e teamă să nu-l jignești ? — îl întrebă Karelin, privindu-l cu coada ochiului.

— Nu. Pur și simplu, mă gîndesc să nu pară că îmi iau nasul la purtare. Să nu se spună : ce pretențios s-a făcut și ăsta, nici un inginer nu i se mai pare capabil... Dealtfel, — adăugă el, — să jignești un om, e un lucru tot atît de puțin plăcut.

— Da, într-adevăr, — conveni Karelin. — Să știi însă că există un domeniu în care supărările nu-și au locul. E vorba de muncă. Indiferent dacă e producție sau știință. Dacă, în cursul unor cercetări un student înfrînge tezele științifice ale profesorului său, profesorul trebuie oare să se simtă jignit ? Și totuși, faptul ăsta n-a oprit niciodată pe un adevărat om de știință...

— Și eu mă gîndesc... — bolborosi Volovik.

Şi după ce aşteptă puţin, întrebă :

— La dumneavoastră în institut... credeţi că se va găsi cineva, vreunul din oamenii de ştiinţă, docent sau aspirant... în sfîrşit, cineva pe care aceste probleme ale mecanizării să-l intereseze ?

— Se va găsi ! — răspunse scurt Karelin.

De pe mal, Asia îi făcea semne cu mîna şi striga. Volovik se gîndea dacă se cade să-i propună profesorului să înoate înapoi, dacă se simţea acum odihnit, cînd, deodată, Karelin îl întrebă sever :

— Alexandr Vasilievici, de ce te-ai lăsat de învăţătură ?

Care va să zică despre asta voia să-i vorbească profesorul ! Volovik răspunse şovăielnic :

— Aşa au fost împrejurările. N-am putut.

— Nu e admisibil să laşi ca împrejurările să te abată din drum, — îi spuse aspru Karelin, — mai ales dacă simţi că poţi să faci multe ! Şi dumneata simţi asta.

Volovik tăcu.

— În ce an erai cînd te-ai lăsat de învăţătură ?

Intrebarea era pusă intenţionat ca să-l jignească. Volovik îşi aminti de toamna aceea — boala Liusiei, săptămînile acelea sinistre care se scurseseră ca într-un delir... moartea fetiţei, disperarea Asiei...

— Eram în anul patru al şcolii tehnice, — răspunse el scurt.

— Ehe, Alexandr Vasilievici ! E ruşinos să nu duci treaba la bun sfîrşit !

— Mie nu mi-e ruşine ! — răspunse hotărît Volovik. — Aş fi putut s-o duc la bun sfîrşit, dacă aş fi fost un egoist, dacă aş fi fost nepăsător faţă de un alt om.

Volovik îl privi pe profesor ţintă în ochi :

— Şi în cazul ăsta mi-ar fi fost ruşine.

Mihail Petrovici dădu înţelegător din cap şi se ridică : trupul uscăţiv şi musculos se întinse ca un arc. Il privi atent, de sus în jos, pe Saşa, care stătea în faţa lui cu umerii ridicaţi, cu mîinile aduse şi încrucişate pe piept.

— Dacă-i aşa, iartă-mă ! Pesemne că se mai întîmplă şi aşa... Ce intenţii ai de acum înainte ?

— Nu ştiu. Poate să mă înscriu la cursurile pentru maiştri... sau să încerc să învăţ singur. . .

— Nici una, nici alta! — i-o reteză, aproape supărat, Karelin. — La institut. Asta-i! Trebuie să te înscrii la Institut! Să înveţi serios, temeinic, să depui toate forţele! Ce eşti dumneata acum? Un inventator autodidact! De ce? Avem institute, burse, secţii serale şi prin corespondenţă, s-a creat un întreg sistem de învăţămînt pentru ca toţi cei care merită să poată învăţa. Cu mecanizarea asta a dumitale, cred că o să realizezi ceva. Şi o să fii ajutat. O să te pun în legătură cu profesorul Savin, cu un om de ştiinţă şi aşa mai departe... Dar studii superioare trebuie neapărat să ai! Te urmăresc cu atenţie... talentul pe care-l ai e vădit, dar atunci cînd scrii, cînd îţi expui gîndurile — iese cam prost. De ce, cum dai de teorie te poticneşti? Se poate una ca asta? Trebuie să intri neapărat la institut, chiar din toamna asta!

Fără să-i răspundă, Volovik cîntărea propunerea profesorului. Aci să fie oare hotărîrea principală?... Greu. Şi totuşi posibil!...

— O să se găsească cine să te ajute să te pregăteşti pentru examen, — adăugă Karelin. — N-ai de ce să pierzi un an. Cîţi băieţandri formăm noi şi-i tragem de păr ca să iasă ingineri — şi aici...

Şi considerînd că problema e limpede, îi propuse:

— Hai să înotăm înapoi! Dă-i drumul, arată-ţi măiestria! Ştii să sari de pe trambulină?

Volovik se cufundă în apă. Simţămîntul minunat al forţei, agilităţii şi vigoarei trupului său, împreună cu simţămîntul unei seninătăţi sufleteşti, îl făceau fericit, atît de fericit, încît îi venea să cînte! Inainte de a atinge malul, se apucă de bară şi, cu o mişcare energică, sări pe podeţ. Inviorat şi mulţumit, sui în goană treptele pînă la platforma de sus, se opri pentru o clipă, pregătindu-şi trupul şi nervii pentru săritură. Strigătul deznădăjduit al Asiei ajunse pînă la el în clipa în care îşi duse mîinile la spate, îşi îndoi genunchii şi sări. Să se oprească din săritură nu voia şi nici nu putea. Senzaţia aceea îmbătătoare şi puternică de zbor, ce nu poate fi comparată cu nimic... încordarea trupului, a fiecărui muşchi, a fiecărui nerv... Mîinile înainte, picioarele întinse ca o coardă pînă în vîrful degetelor...

Tăie apa şi ajunse pînă la fund, apoi deschise ochii şi, printre alge, văzu nisipul şi scînteierile razelor de soare în apa tulburată. Lumina dimineţii şi minunata prospeţime a aerului îl

salutară cînd apăru din nou la suprafață. Dar în bucuria aceasta, se auzi un strigăt puternic, disperat.

Cînd își văzu soțul iar la suprafață, Asia tăcu, oftă prelung și se așeză pe nisip.

— Asia, ce-i cu tine! Asenka! Se poate ?...

Volovik se lăsă lîngă ea în genunchi, ud leoarcă, înviorat și fericit. Asia plîngea cu suspine, ascuzîndu-și fața.

— Incetează! — strigă Polina Stepanovna, bătînd-o pe umerii care se cutremurau. — Ce-i asta! Ești copil?

Și, cu jumătate de glas, îi spuse supărată lui Volovik:

— N-ar fi trebuit să sări de față cu ea, dacă știi că are... ieșiri nervoase.

Asia își ridică capul și zîmbi tristă.

— Credeam că nu știi să sari! — șopti ea.

Stînd ceva mai departe, după ce ieșise din apă și se învelise într-un cearșaf plușat, profesorul o urmărea posomorît pe Asia. Drăguță fetiță, nimic de spus, dar, dumnezeule, ce departe e de femeia pe care el ar fi vrut s-o vadă alături de băiatul ăsta talentat și perseverent! Parcă am presimțit că așa trebuie să fie, se gîndea el, frecîndu-și cu înverșunare trupul. Mă gîndeam că nu poți să-ți dai seama ce fel de om e pînă nu vezi această povară înduioșătoare...

Porniră spre vilă. Volovik o ținea pe Asia de braț. Oare n-o să-i facă rău spaima prin care a trecut? Saşa se străduia să-și înăbușe enervarea ce-l cuprinsese fără voia lui, dar îi era rușine față de profesor și-i părea rău că mulțumirea pe care o încercase se terminase atît de prosteşte și de trist.

— Nu te supăra pe mine, Saşenka! — spuse Asia mai mult șoptit. — M-am speriat ca nu cumva să te înec.

O milă adîncă pentru ea îi alungă într-o clipă enervarea. Îi veni un gînd: ce s-ar întîmpla cu Asia dacă el n-ar mai fi. Cum ar trăi ea? De ce s-ar mai fi agățat ea, în această nouă durere? Își dădu seama cu toată claritatea că Asia nu are pe nimeni și nimic în viață în afară de el, că trăiește pe lîngă el ca o plantă fragilă, agățătoare, care se încolăcește în jurul unei tulpini străine, puternice — dobori tulpina, se prăbușește și ea. Lucrul ăsta nu e bun de loc și se gîndea cu milă la ea. Dar ce se poate face? Cum s-o învețe să trăiască altfel? Dar va fi posibil oare s-o învețe?...

Polina Stepanovna puse pe masă un castron cu caşă aburindă. Profesorul le turnă lapte în căni groase de porţelan.

— Asta-i cea mai bună mîncare din lume! — spunea el, punînd fiecăruia cîte o cană dinainte. — Mănîncă cît mai multă caşă de hrişcă, Asenka, şi călește-ţi nervii! Drumul pe care o să-l străbată soţul dumitale e lung şi ai nevoie de picioruşe puternice ca să ţii pasul cu el.

Asia îşi privea soţul cu o dragoste nesfîrşită şi înţelese un lucru — profesorul îl preţuieşte pe soţul ei, profesorul îi prezice un viitor strălucit.

— Nu-i nimic, — spuse intimidat Volovik, ascunzîndu-şi emoţia printr-o glumă. — Am s-o pun într-o raniţă şi am s-o duc în spate. E atît de uşoară!

6

Ultimele cinci zile din iunie erau calculate în ore şi minute — în noaptea de 30, cea de-a doua turbină trebuia să fie încercată pe banc şi atunci secţia putea să raporteze despre îndeplinirea în termen, pe luna iunie, a planului întocmit pe baza metodelor înaintate de muncă.

La montaj soseau ultimele ansamble şi piese. Glasul lui Viktor Garşin răsună prin toată secţia; îl auzeai cînd ici, cînd colo. După săpuneala pe care o primise de la director se mai potolise, dar pentru scurtă vreme, pentru că acum nu mai avea timp să-şi aleagă expresiile, aşa că înjurăturile lui suculente începură din nou să răsune, iar în zarva care cuprinsese toate sectoarele nimeni nu se mai supăra; oamenii rîdeau numai şi spuneau:

— Megafonul nostru a reintrat în funcţie!

Ori de cîte ori îi ieşea Garşin în cale, Polozov făcea o mutră acră şi îl ruga, scrîşnind din dinţi:

— Încetează odată!

Pe Alexei Polozov, atmosfera „de asalt" pe care avea obiceiul s-o creeze şeful montajului îl enerva. Acesta însă se mîndrea că secţia merge după grafic, iar în lucrările de finisare a celei de-a doua turbine se simţea în mod vădit un ritm susţinut, aproape fără întreruperi. Nici chiar Polozov nu mai

avea nevoie să alerge, ca mai înainte, prin toate sectoarele şi să se „agaţe" de muncitori, rugîndu-i : „mai încearcă prietene", lucru de care Korşunov îşi amintea cu ironie pe la şedinţe. In schimb, la şedinţele operative, şefii de sectoare şi maiştrii se temeau de observaţiile înţepătoare ale lui Polozov, iar Babinkov se plîngea prietenilor lui că acesta se „lasă cu toată greutatea" pe B. P. D.

De dimineaţă şi pînă seara, slăbit şi pierzîndu-şi toată elocvenţa sa, Babinkov dădea cu glas răguşit informaţii „sus" dispecerului uzinei şi cerea informaţii „de jos" — din sectoare. Ţinînd în faţa ochilor o notiţă, el telefona furnizorilor în legătură cu babbitul pentru turbina a treia şi a dispozitivelor de armare pentru turbina a doua, controla dacă au fost descărcate piesele turnate de la uzina metalurgică pentru cea de a patra turbină, dacă au fost comandate vagoanele pentru expedierea celei dintîi...

Toate cîte se făceau în uzină cereau eforturi şi nu se putea spune despre nici o piesă, material sau sculă că se capătă uşor, că vin ca pe roate ; din pricina asta, Babinkov se bucura încă şi mai mult atunci cînd ele nu întîrziau. De mai multe ori pe zi, el se lăuda, în gînd, pentru felul cum avusese grijă să aranjeze un anumit lucru, cum ajutase pe cineva sau grăbise pe un altul... Dar nu apuca să deschidă gura să se laude, că şi suna telefonul şi, iarăşi, undeva „ardea ceva" sau ceva nu era în regulă şi Babinkov începea să telefoneze la secţii, la direcţii, dispecerului şef...

— Tu eşti, Babinkov ? — întrebau de mai multe ori şefii sectoarelor, uimiţi de neobişnuita lui supunere şi seriozitate.

— Ia uitaţi-vă că s-a făcut om ! — observa cu mulţumire Efim Kuzmici.

Polozov venea însă la Babinkov numai ca să-l controleze şi să-i ceară cîte ceva, să observe fiecare greşeală, în timp ce lucrurile pozitive le primea ca pe ceva firesc.

— Ascultă, Lioşa ! —îi spuse într-una din zile Babinkov furios. — Dacă îţi închipui că eu pot să mă transform într-un fel de obiect care să fie un regulator automat...

— Ei ! Ce tot spui ? — răspunse Polozov, strîngîndu-i prieteneşte mîna care apucase receptorul telefonului... — Niciodată n-am să te înjosesc printr-o astfel de comparaţie ! Eşti

om doar şi asta înseamnă că eşti mult mai inteligent şi mai operativ!

Plecă rîzînd, ştiind că lui Babinkov supărarea asta îi va fi de folos şi îl va ajuta să se debaraseze de obiceiul de a pălăvrăgi şi a ceda întotdeauna.

În zilele acestea hotărîtoare, conducerea efectivă a secţiei se concentrase de la sine în mîinile lui Poldzov — poate pentru că era omul cel mai calm şi mai stăpîn pe sine decît toţi ceilalţi.

Liubimov apărea la timp acolo unde era nevoie, rezolva problemele, judeca bine lucrurile, prezida şedinţele operative, discuta cu directorul şi cu inginerul şef atunci cînd era nevoie. Din secţie nu pleca aproape niciodată, dar uneori se încuia în biroul său şi-i spunea secretarei:

— Nu primesc pe nimeni, afară de cazul că e ceva foarte urgent!

Şi secretara repeta întocmai celor ce voiau să intre la şeful secţiei:

— Acum discută cu directorul la telefon. Treceţi mai tîrziu!

Liubimov nu vorbea însă cu nimeni. Stătea la biroul său cu ochii închişi şi nu făcea nimic. Nici nu se odihnea şi nici nu gîndea. Era o ciudată apatie, care îl cuprindea din cînd în cînd şi atunci nu putea să vadă oameni, nici să-i asculte, nici să rezolve vreo problemă de-a lor. În aceste clipe, cabinetul devenea singurul lui refugiu, în care putea, pentru scurtă vreme, să se ascundă de toţi. Nici acasă nu avea un astfel de refugiu, pentru că Alla Glebovna începea să-l descoasă, alarmată, şi să facă fel şi fel de presupuneri: că a fost jignit, că s-a trecut peste el, că n-au ştiut să-l preţuiască... Dealtfel, obişnuia să-i spună adesea „O să te mănînce de viu", „Parcă sînteţi cu toţii nişte nebuni" sau, altă dată, îi spunea: „De mult te rog: pleacă de la uzina asta..." Dar el iubea uzina. Nu-şi putea închipui să trăiască fără problemele şi greutăţile zilnice ale producţiei, fără bucuriile acelea, pline de emoţii, pe care ţi le dau încercările pe banc... Liubimov ţinea minte fiecare turbină livrată de el, suferea cînd afla că i s-a întîmplat ceva şi se bucura ori de cîte ori veneau veşti că turbina lucrează fără nici un fel de piedici peste termenul pentru care se garantase...

Se mîndrea că îi fusese încredinţată conducerea unei secţii atît de plină de răspundere şi îşi păzea zelos bunul său renume. Mustrările care îi veneau de sus şi critica de jos îl făceau să fie nefericit. Era gata oricînd să recunoască că n-a înţeles unele lucruri, că noile cerinţe ale unui conducător sînt legitime şi folositoare. Se străduia să le pună în aplicare, dar probabil că nu se pricepea si în ultima vreme simţea că mişcarea care cuprinsese secţia în legătură cu angajamentul luat faţă de Krasnoznamenka îl depăşea, că viaţa îşi urmează cursul, indiferent de voinţa lui, aşa încît, chiar dacă el s-ar fi îmbolnăvit sau ar fi murit, nimic nu s-ar fi schimbat.

Şi, pe lîngă toate, nu putea să-i înţeleagă pe oamenii din jurul său. Oamenii aceştia se bucurau de ceea ce pe el îl speria şi căutau să dobîndească ceea ce el încerca să înlăture, ca o adevărată „sinucidere"... Şi acum, ei şi-au impus punctul de vedere, noile termene au devenit lege şi orice întîrziere în livrarea turbinei ar însemna nu numai încălcarea angajamentului socialist al muncitorilor, ci şi eşuarea planului secţiei şi a planului pe întreaga uzină, adică o neplăcere pentru secţie şi un eşec pentru el, conducătorul ei. Gîndindu-se în timpul său liber la toate acestea, el recunoştea că o astfel de hotărîre primejdioasă este însă justă din punctul de vedere al intereselor statului şi chiar şi din punct de vedere practic... dar, în adîncul sufletului, nu credea că noile termene sînt reale, ci se temea în mod chinuitor, se temea, se temea şi iar se ţemea...

Incuiat în biroul său, asculta discuţia secretarei cu cei care veneau să-l vadă şi, la fiecare glas mai puternic, se speria, gîndindu-se că s-ar putea să fie vreun vestitor al unei nenorociri neprevăzute. „Nervii, nervii", se liniştea el, căutînd să se convingă că nu există nici un fel de veşti proaste.

Telefonul sună.

— Gheorghi Semionovici, ne-au sosit oaspeţi dragi! — îi comunică vesel Didenko. — O delegaţie de la şantierele din Krasnoznamenka! Au vizitat pînă acum uzina de generatoare şi spun că acolo lucrurile merg foarte bine. Dar la dumneata cum stau lucrurile? Vă ţineţi în pas cu graficul?

Liubimov îşi apropie graficul.

— Da, în pas cu el. Acum o să înceapă aşezarea bucşei de consolidare şi a manşonului, apoi strunjirea întregului rotor şi balansarea. Un spectacol de efect pentru oaspeţi, —

spuse el, străduindu-se să zîmbească binevoitor, deşi oaspeţii nu puteau să-i vadă zîmbetul.

— Minunat! — exclamă Didenko. — Tovarăşii vor rămîne la noi pînă la întîi, ca să asiste la încercarea turbinei. Acum o să pornească prin uzină şi bineînţeles că ţin morţiş să viziteze secţia turbine.

— Să poftească! — spuse Liubimov.

Nu-şi luase încă mîna de pe telefon cînd uşa se deschise şi, fără să-şi ceară voie, intră Ania Karţeva. Apropiindu-se de Liubimov, spuse cu glas de-abia auzit:

— Nenorocire... Pe bucşa de consolidare... au apărut fisuri.

Efim Kuzmici chemase podul rulant pentru a trimite bucşa la montarea rotorului, cînd laboranta de la laboratorul uzinei, care luase o probă de acid sulfuric, îşi îndreaptă deodată spatele ţinînd foaia în mînă şi îl chemă cu jumătate de glas:

— Efim Kuzmici!

Pe foaia de hîrtie apăruseră urmele roşcate ale unor linii şerpuitoare, ce porneau în diferite direcţii.

— Fisuri, — şopti, fără să vrea, laboranta.

Efim Kuzmici scoase lupa şi se plecă deasupra bucşei. Pe suprafaţa ei interioară se vedeau nişte crăpături subţiri, întunecate. Probabil că, în timpul tratamentelor termice, bucşa fusese fie prea repede încălzită, fie prea repede răcită şi, în oţel apăruseră tensiuni interioare prea mari şi crăpase... Şi acum, acest inel gros de oţel, atît de puternic şi de rezistent la înfăţişare, nu mai prezenta nici o garanţie şi nu putea să reziste la tensiunea puternică, la care va fi supusă ani de zile.

Vorobiov veni şi el. Cîteva minute, nu putu să-şi ia privirea de la crăpăturile şerpuitoare, apoi rosti hotărît cuvintele atît de greu de pronunţat:

— Rebut. Iremediabil.

Pe dată se formă un cerc de oameni. Lupa trecea din mînă în mînă. Nimeni nu mai adăugă nimic la vorbele lui Vorobiov. Totul era limpede. Rebut. Trebuia să fie comandată o nouă bucşă. Rotorul va trebui să aştepte. Şi, la rîndul ei, turbina va aştepta rotorul. Toată încordarea din aceste zile fusese zadarnică. Încercarea n-o să mai aibă loc în ziua de 30. Planul pe iunie eşuase...

Apăru şi Polozov şi ceru scurt:

— Daţi-mi lupa!

Ar fi putut nici să nu se uite. Deîndată ce i s-a adus însă la cunoştinţă că în bucşă s-au găsit fisuri, se gîndi cum să repare mai repede nenorocirea. Se aplecase deasupra piesei cu crăpăturile fatale numai ca să cîştige din timp pînă ce va putea lua o hotărîre. Apoi se îndreptă din spate şi, adresîndu-se lui Vorobiov şi lui Efim Kuzmici, spuse:

— Bucşa pentru turbina a treia a intrat? Hai să mergem să vedem ce se poate face acolo!

Se îndreptară toţi trei — în aparenţă calmi — spre magazia de semifabricate. Aerul lor preocupat destinse atmosfera încordată. Unul înjură, altul mai adăugă ceva — fiecare voia să-şi uşureze sufletul. Veni în goană şi Garşin, sărind de pe banc, iar de undeva apăru şi Karţeva.

— Ce te mai uiţi? Cheamă-l pe Liubimov! — îi strigă Garşin şi Ania alergă ascultătoare după şeful secţiei, fără să-i ia în seamă grosolănia.

Cînd veni Liubimov, toţi se dădură tăcuţi la o parte. Şeful secţiei era palid şi păşea ca un condamnat. Se plecă şi cercetă multă vreme suprafaţa mată a metalului şi păienjenişul fin al fisurilor.

— S-a terminat! — spuse el, întorcîndu-se şi pornind încet înapoi.

Garşin îl ajunse din urmă:

— Gheorghi Semionovici...

Liubimov avu o grimasă dureroasă şi spuse, dînd din mînă:

— Şi, colac peste pupăză, mai vine şi delegaţia de la Krasnoznamenka... Cine dracu' i-a mai adus şi pe ăştia?... Uite ce ai de făcut! Dă-i un telefon lui Didenko pentru că delegaţia trebuie să vină din clipă în clipă. Am făgăduit să le arăt strunjirea şi balansarea rotorului... Va trebui să amînăm.

Liubimov vorbea ca un om bolnav. Un gînd sîcîitor îl urmărea din clipa în care aflase de la Karţeva neplăcuta veste. „Am prevăzut şi m-am temut de asta şi, totuşi, această neîndeplinire a planului mă apasă: eu sînt cel care o să dea socoteală...“

Deodată, Garşin îl trase de mînecă, rîse şi exclamă:

— Nu trebuie să amînăm nimic!

Plecîndu-se la urechea lui, Garşin începu să-i explice repede şi aprins cum trebuie să se procedeze. Muncitorii urmă-

reau cu interes cum fața șefului secției se lumina treptat. În sfîrșit, Liubimov dădu aprobator din cap și trecu repede prin secție spre cabinetul său, iar Garșin, făcîndu-și sieși cu ochiul, se îndreptă spre colțul unde se afla pe suport, așteptînd să fie trimis, rotorul primei turbine care fusese deja ambalată...

— Aha, care va să zică așa stau lucrurile! — bombăni unul dintre montori.

— Cu Garșin nu te prăpădești niciodată! — răspunse un altul.

— Dar cum? Vorba ceea: nu-i frumos da-i sănătos...

Un al treilea gîndi cu glas tare:

— Pe data de 30 n-o să aibă loc încercarea — se periclitează întregul nostru plan...

Un montor tînăr întrebă nedumerit:

— Ce-o să facă acum?

Nimeni nu-i răspunse. Posomorîți și tăcuți, fără să mai vorbească între ei, plecară cu toții la locurile lor.

În jurul rotorului primei turbine începu o zarvă înfrigurată. Tăcuți și fără să se privească în ochi, muncitorii eliberau rotorul din dispozitivele de susținere și-i treceau în jur cablul de oțel. Garșin îi grăbea, privind din cînd în cînd cu coada ochiului în direcția de unde, din clipă în clipă, puteau să apară vizitatorii.

Uimită, Valia conducea macaraua spre locul ce i se indicase, căutînd să înțeleagă ce se întîmplă acolo.

Neliniștită și cu obrajii îmbujorați, Ania Karțeva stătea în intervalul central. Privea și ea spre poartă și înmărmurea de fiecare dată cînd portița se deschidea: nu cumva a venit delegația de la Krasnoznamenka? Ania bănuise ce se învoiseră să facă Liubimov și Garșin și nu-și dădea seama dacă e rău sau bine. Se gîndea doar la plan, planul pe baza metodelor înaintate de muncă pentru care ei toți luptaseră atît de mult! Acest plan este amenințat și va fi îngrozitor dacă vor trebui să-i întîmpine pe delegații de la Krasnoznamenka cu o veste atît de amară. În sinea ei, se mai gîndea că, de bunăseamă, mai tîrziu, totul se va aranja repede...

Cînd macaraua ridică și purtă încet prin secție matahala rotorului al cărui ax șlefuit și ale cărui roți masive străluceau, Ania o grăbi, în gînd, pe macaragița Valia: „Mai repede, Valicika, mai repede, draga mea!" Și tremura de nerăbdare

pentru că macaraua se tîra încet şi prudent, cu scrîşnituri grele.

Bucşa pentru cea de-a treia turbină se afla la secţia de tratamente termice şi de aceea Polozov alerga acolo ca să afle cînd le va fi livrată şi, totodată să-şi descarce năduful pentru rebut.

Între timp, Efim Kuzmici şi Vorobiov se aşezară să facă un calcul:

— Prelucrarea la strung — douăzeci de ore; trasaj şi amortizarea şanţurilor — patru ore; ajustajul — o oră-două. Apoi montarea mufei... strunjirea întregului rotor...

— Oricum ai suci-o, din momentul aducerii bucşei ne trebuie cel puţin treizeci-patruzeci de ore...

Umbra matahalei care plutea deasupra intervalului se aşternu pentru o clipă peste feţele lor şi aşa destul de întunecate. Ridicară amîndoi capul şi conduseră cu privirea rotorul care se îndepărta încet.

— Da... va să zică... — începu mai întîi Efim Kuzmici, — cînd o să ne vină bucşa, o să pun în schimb pe cei mai buni strungari — pe Nazarov şi pe Pakulin...

Vorobiov îşi luă privirea de la rotorul care se legăna lin, atîrnat de cîrligul uriaş şi întrebă şovăielnic:

— Pot să intru şi eu în schimbul de noapte? Da? După Nazarov? Am să încerc să aplic şi eu metoda de tăiere rapidă...

Dorea să treacă la strung deîndată şi să se cufunde cu totul în munca cu care era obişnuit, unde totul e simplu şi limpede. Ar fi făcut orice numai să scape de la maşina de balansat rotorul unde simţea că ori va fi nevoit să ia atitudine, ori tăcînd, va încuviinţa şmecheria pusă la cale de Garşin... Să contramandeze dispoziţia dată de şeful secţiei nu avea voie, dar nici să tacă nu-i era îngăduit. De aceea căuta să îşi închipuie cu tristeţe care vor fi urmările intervenţiei sale... Nu perspectiva de a se certa cu Garşin şi cu Liubimov — lua-i-ar dracul — nu asta îl speria! Nici discutarea dificilă a faptei lor la biroul de partid şi poate chiar la comitetul de partid... Nu, nu asta îl speria, ci numai gîndul că vestea cea rea va da ocol uzinei într-o clipită: secţia turbine nu va preda la data de întîi turbina; secţia turbine e în coada tuturor secţiilor; din cauza

secției turbine, s-a prăbușit planul alcătuit pe baza metodelor înaintate... Aștepta dintr-o clipă într-alta să apară delegații de la Krasnoznamenka, trimișii constructorilor față de care cei de la secția turbine își luaseră un angajament solemn. Și o să trebuiască să le spună: „Iertați-ne, nu vă putem ajuta!" Oricine ar fi fost vinovatul, pînă la urmă însă, cei de la turbine vor avea de dat socoteală!... Și, în sfîrșit, își închipuia dispoziția apăsătoare a tovarășilor din secție atunci cînd, pe tabloul de întreceri, își vor vedea secția pe ultimul loc.

— Ia o țigară, Iakov! — îi propuse cu glas aspru Efim Kuzmici, căutînd, desigur, să-și biruie aceleași gînduri. Apoi izbucni:

— Ia te uită! Kolea vine fugind și ține ceva în mînă...

Nikolai Pakulin avea o expresie de însuflețire și fericire pe față, lucru ce contrasta cu atmosfera apăsătoare din jur.

— Efim Kuzmici! Iakov Andreici! — strigă încă de departe Nikolai. — Știi că avem la prelucrare o altă bucșă!... Pentru rama de etanșare!... Tot de la turbina a treia!... A venit ieri de la secția de tratamente termice!..

După ce se odihni cîteva clipe, spuse mai liniștit:

— Am cercetat desenele, am calculat. Dacă am strunji-o încă o dată, ar ieși o bucșă bună pentru rotor. Toate se potrivesc și nu-i nevoie de mai mult de optsprezece-douăzeci de ore de muncă! Și principalul e că putem începe chiar acum!

Într-adevăr, să știi că așa e... Eh, Kolea, deștept băiat ești!

Efim Kuzmici și Vorobiov începură să calculeze de cîte ore va fi nevoie, reducînd cu înflăcărare termenele, și așa destul de scurte, necesare pentru prelucrare și căutînd parcă să justifice astfel faptul că stau acolo și nu văd ce se petrece la cîțiva zeci de pași de ei.

Cîrligul uriaș purtă prin secție rotorul greu de optsprezece tone și îl aduse cu grijă la mașina-unealtă pe care trebuia să aibă loc balansarea. Garșin indică prin semne macaragiului — la stînga, mai la stînga, stop! Era vesel și mulțumit de ideea lui. În timp ce acolo oamenii o să-și bată capul cu o nouă bucșă, noi vom balansa acest rotor în fața oaspeților — lucru de mare efect — și apoi îi vom da drumul direct la montaj. Chiar dacă n-ar fi existat aceste fisuri, tot am fi fost nevoiți să ne batem capul încă multă vreme; numai strunjirea roto-

rului durează zece ore, aşa că, înainte de dimineaţă, n-am fi putut să începem balansarea lui. Pe cînd aşa, facem balansarea demonstrativ pentru oaspeţi şi mai facem şi o economie de timp de cel puţin douăzeci şi patru de ore. Incercarea poate începe la 29... Oho! Inainte de termen! Depăşim planul! Te pomeneşti că o să mai cîştigăm şi ceva premii... Iar după data de întîi, fără gălăgie şi fără oaspeţi, o să terminăm şi rotorul cu pricina şi totul o să fie bine!

Cu un zîmbet abia perceptibil, Garşin făcu semn să înceapă instalarea rotorului pe maşina-unealtă cînd, deodată, se trezi în faţă cu un om pe a cărui faţă se citea o expresie atît de furioasă, încît Garşin nu recunoscu în el de la bun început pe Alexei Polozov.

— Încetaţi! Nu putem face una ca asta! E o ruşine! — strigă Polozov cu un glas neobişnuit de aspru şi începu să facă semne disperate macaragiului.

Valia îl ascultă.

Rotorul care coborîse vibră, se opri şi începu să se legene încet în aer, de parcă, s-ar fi minunat şi el de ceea ce se întîmplă acolo jos.

Cîteva clipe, Polozov şi Garşin rămaseră tăcuţi. Apoi, în jurul lor se formă un cerc de spectatori, care devenea tot mai strîns. Cu cîteva clipe mai înainte, se părea că nimeni nici nu văzuse şi nici nu se interesase de ceea ce se petrece cu rotorul turbinei care şi tusese probat. Şi iată că acum fiecare face ce face şi fuge de la munca lui căutînd să-şi facă loc tot mai aproape...

— Dar despre ce-i vorba? — întrebă nepăsător Garşin, înăbuşindu-şi furia. — Care-i motivul că eşti atît de aprins?

— Nu se poate admite aşa ceva! — repetă Polozov şi privi în jurul lui. Voia să citească pe feţele celor care îi înconjurau aprobarea şi înţelegerea, dar i se păru că citeşte doar curiozitate.

— N-am să îngădui nici un fel de şmecherie! — strigă el pălind şi se întoarse, plin de speranţe, spre şeful secţiei, care se apropia, făcîndu-şi loc prin mulţime, cu un aer plin de autoritate.

— Ce-i cu adunarea asta? — strigă Liubimov. — Ia împrăştiaţi-vă mai repede! Mi se pare că n-a fluierat încă sirena. Hai, hai, fiecare la locul lui!

Ca întotdeauna, stăpînit şi calm, dar cu o expresie de nemulţumire şi dezgust pe faţa-i devenită cenuşie, Liubimov i se adresă numai lui Garşin, de parcă nici nu l-ar fi observat pe locţiitorul său:

— De ce s-a întrerupt munca?

— Eu am oprit-o! — spuse răspicat Polozov.

Garşin tăcea, aşa că Liubimov trebui să-şi întoarcă privirea spre Polozov. Apoi spuse printre dinţi:

— Cît timp sînt eu şef aici şi dispoziţiile mele...

— Vă rog să repetaţi dispoziţia! — spuse Polozov. — Eu n-am auzit-o, Gheorghi Semionovici.

Printre muncitorii care nu voiau să plece la locurile lor de muncă, aceste cuvinte stîrniră rîsete şi şoapte. Ca să repete în faţa muncitorilor dispoziţia de a înlocui rotorul nu-i venea la socoteală şi, pierzîndu-şi stăpînirea de sine, Liubimov începu să strige răguşit şi grosolan:

— Încetează, te rog! Ce-i samavolnicia asta? Ce eşti dumneata aici? Am răbdat destul! Nu admit să vină orice băieţandru să-mi dea mie lecţii!

Şi întorcîndu-se spre muncitori:

— Plecaţi! La lucru! V-aţi cam luat nasul la purtare!

Cum începu însă să strige, Liubimov îşi dădu singur seama că devine ridicol. Îl îngroziră sunetele ascuţite ale propriei sale voci. Inima i se prăbuşi parcă deodată şi pentru o clipă i se făcu atît de rău încît îl năpădi un gînd plin de speranţă: „Asta-i sfîrşitul... foarte bine... nici n-am nevoie de altceva..." Apoi simţi că inima începe să-i bată iarăşi ca de obicei, rămase în picioare şi îşi dădu seama că n-o să aibă nici o criză.

Rîzînd ironic şi aruncîndu-şi priviri unii altora, muncitorii începură să se împrăştie agale. Dar chiar şi cei mai ascultători se întoarseră dintr-odată înapoi, spre grupul de şefi, atunci cînd răsună glasul întretăiat al Aniei Karţeva:

— Vine delegaţia de la Krasnoznamenka.

Grupul de delegaţi se afla chiar la uşă. Una din paznice controla delegaţiile, iar Saşa Volovik le vorbea despre ceva, arătîndu-le cu mîna corpul greoi al rotorului, atîrnat sus — probabil că priveliştea era foarte impunătoare pentru oaspeţi.

— De ce te mai îndîrjeşti acuma? — spuse împăciuitor Garşin, punînd mîna pe umărul lui Polozov. — Lasă, Alioşa! Acum o să le arătăm balansarea şi toate celelalte. O să pre-

dăm turbina cu bucşa asta şi scăpăm de o grijă! Iar între timp, o să scoatem celălalt rotor. Eu unul n-am să plec din secţie pîn-ce nu-l scoatem... Ce zici?

Şi tuturor li se păru că asta era calea de urmat şi că în felul acesta lucrurile se aranjau în modul cel mai simplu — acum cînd delegaţia se şi afla aici, cînd pînă la sfîrşitul lunii mai erau doar cinci zile şi orice altă hotărîre ar fi provocat prăbuşirea planului...

Pe chipul lui Polozov se citea zbuciumul. Se uită la grupul delegaţilor care împreună cu Volovik se îndreptau spre el.

Ania Karţeva se repezi la Polozov, îl apucă de mînă şi-i şopti rugător:

— Alioşa... Vezi şi dumneta... Te rog...

Fără să-şi dea seama, pusese în această şoaptă toată duioşia ei. Şi el o înţelese. Cu o grimasă chinuitoare, Alexei făcu un gest de protest şi strigă:

— N-ai conştiinţă! Pe cine să mintim? Pe noi înşine?!

Delegaţii se apropiau tot mai mult. Muncitorii îşi mutau privirile de la Polozov la Liubimov, apoi la delegaţii ce se apropiau şi apoi iar la Liubimov: la urma urmei el e şeful, el trebuie să hotărască!

— Ah — care va să zică aşa? — strigă Liubimov devenind stacojiu. — Bine! Atunci comandă dumneata singur, procedează aşa cum vrei. Eu unul nu-mi îngădui să fac secţia de rîs!

Vîrîndu-şi capul între umeri, ocoli în grabă pe delegaţi şi plecă din secţie trîntind uşa după el.

— Ei, acum descurcă-te singur! — îi spuse Garşin îndepărtîndu-se grăbit.

In jurul lui Polozov se făcu dintr-odată pustiu. Numai Ania nu plecase şi continua să-l privească, dar atît de speriată şi de intimidată încît nu putea să găsească nici un ajutor în ea.

Alexei făcu semn Valiei şi macaraua începu să scîrţîie, tîrîndu-se încet înapoi şi ducînd cu ea încărcătura greoaie. Apoi îşi trecu mîna peste faţă, se îndreptă din spate şi porni în întîmpinarea delegaţilor.

— Noroc, tovarăşi! — spuse el cu un vădit efort. — N-aţi nimerit într-un ceas tocmai bun pe la noi... Dar ce să-i faci! Producţia nu-i jucărie. Se mai întîmplă...

Volovik începu să facă prezentările. Alexei vedea ca prin

ceaţă zîmbetele prietenoase, asculta distrat şi uita imediat ce i se spunea... recunoscu un nume — Ganna Poruţenko, îşi aminti de cele povestite de Volovik. Şi pentru o clipă privi curios faţa ei...

— Dar ce vi s-a întîmplat? — întrebă Ganna.

Fără să-i răspundă, Alexei strigă:

— Anna Mihailovna!

Auzind această chemare, Karţeva se repezi, dar Alexei îi spuse pe un ton rece să comande imediat o pancartă — o chemare adresată muncitorilor de la secţia tratamente termice, pentru ca toţi să ştie ce nenorocire a însemnat acest rebut pentru munca tuturor, pentru livrarea turbinei.

— Şi de dimineaţă pancarta asta să fie atîrnată la poartă!

Apoi îi conduse pe delegaţi spre locul unde zăcea părăsită bucşa de care nimeni nu mai avea nevoie, le arătă fisurile în metal şi le explică cît sînt de periculoase şi cum nu se poate îngădui ca la o maşină la care faci o muncă atît de importantă să ai cel mai mic rebut.

Unul din delegaţi spuse compătimitor:

— Da, e complicată munca voastră.

Iar Ganna Poruţenko adăugă cu o blîndeţe feminină:

— Dar nu vă necăjiţi... Cine a muncit ştie că oriunde se pot întîmpla greşeli...

— Ne necăjim ori ba, — spuse zîmbind Polozov, — vorba e că predarea turbinei va întîrzia cu două-trei zile. Pentru voi asta n-are importanţă, dar pentru secţie e greu, compromitem planul...

Simţi o uşurare că această explicaţie neplăcută se sfîrşise, dar nu mai ştia ce să facă acum cu oaspeţii. Dar şi aci oaspeţii îl scoaseră din încurcătură: Dumneata spune-ne pe faţă, prieteneşte: dacă eşti ocupat, noi te înţelegem!

— Sînt într-adevăr ocupat, — recunoscu Polozov, — dar avem şi oameni liberi. Viktor Pavlovici, — strigă el răutăcios. — Vino să te prezint oaspeţilor noştri şi fii te rog bun şi condu-i prin secţie. Arată-le, povesteşte-le, fă-le cunoştinţă cu oamenii.

Garşin se apropie îmbufnat şi făcu cunoştinţă cu delegaţii cam în silă.

— Mai vesel, mai vesel, Viktor Pavlovici, — spuse Alexei,

— nu e nici prima nici ultima greutate pe care o întîmpinăm. Nu trebuie să-ţi pierzi curajul.

Şi transmiţîndu-i lui Garşin grija pentru oaspeţi, porni să se ocupe de lucrul care în acel moment era cel mai important pentru toţi — bucşa.

Niciodată nu încercase încă un sentiment atît de ciudat! Trecînd prin secţia care îi era dragă, pe lîngă zecile de oameni care îi erau cunoscuţi, surprinse cîteva priviri de admiraţie, îndreptate spre el, dar cele mai multe priviri erau posomorîte şi neprietenoase. Aceiaşi oameni care nu de mult urmăriseră cu ironie şi dezaprobare înlocuirea unui rotor cu altul, care şuşoteau şi rîdeau aprobator cînd el îl rugase pe Liubimov să repete dispoziţia, îl priveau acum cu ciudă. Păreau că îi spun: Dar cine te-a pus să te amesteci? Nu tu ai să răspunzi, nu tu ai să te faci de rîs. Acum însă neplăcerea o s-o îndurăm cu toţii şi în faţa oaspeţilor sîntem nevoiţi să ne plecăm ochii, în loc să primim felicitări. Şi, pe deasupra, la sfîrşitul lui iunie o să ne trezim pe ultimul loc... N-ai putut să te dai puţin deoparte dacă eşti atît de principial? Uite, Vorobiov nu s-a amestecat...

Vorobiov se grăbea în întîmpinarea lui Polozov. Avea un aer ruşinat şi hotărît. Nu-şi putea ierta clipa aceea neplăcută în care nu îndrăznise să se amestece, aşa cum făcuse Polozov. Acum el vedea că e urmărit de zeci de ochi, că toţi sînt curioşi şi nerăbdători să vadă întîlnirea dintre el şi Polozov. Se gîndea chiar că ar fi fost nimerit să-i spună cu glas tare cuvinte de aprobare, care să fie auzite, şi bineînţeles răspîndite repede prin secţie. Dar nu-i veneau în minte cuvintele potrivite şi făcu ceea ce ar fi făcut dacă s-ar fi aflat singur cu Polozov: îi strînse mîna cu putere şi îi şopti:

— Bravo ţie!

— Vom merita să ni se spună bravo atunci cînd vom livra turbina, — răspunse bucuros Polozov. — Ce s-a întîmplat cu bucşa, Iakov Andreici?

— Se aranjează lucrurile, Alexei Alexeevici, — răspunse Vorobiov şi amîndoi porniră la treabă, pentru că nu simţeau acum nevoia de a discuta, acum cînd de fapt totul era limpede.

Ania Karţeva se tîra în genunchi pe o pînză mare şi scria cu pensula muiată în vopsea: „Muncitori din secţia de tratamente termice! Din vina voastră..." Îi stăruia în minte doar momentul acela cînd se repezise spre Alexei cu cererea ei absurdă şi ruşinoasă, iar acesta îi dăduse mîna deoparte strigîndu-i cu dispreţ: „N-ai conştiinţă!"

Ce mult trebuia s-o dispreţuiască acum — el care se purtase atît de nobil şi de cinstit! Ce meschină se considera ea însăşi amintindu-şi de atitudinea demnă a lui Alexei, acolo, lîngă maşina-unealtă, faţă de Garşin, de Liubimov şi de delegaţii de la Krasnoznamenka şi mai tîrziu faţă de director...

Nemirov venise în secţie zîmbitor, plin de însufleţire, neştiind încă nimic din cîte se întîmplaseră — venea probabil să-i salute pe oaspeţi şi împreună cu ei să admire balansarea rotorului.

— De ce nu mi-aţi adus la cunoştinţă? — se răsti el după o clipă la Polozov. — Unde-i şeful secţiei? Chemaţi-l imediat aici! Ce dracu' mai e şi asta, aţi contramandat dispoziţia dată şi aţi dat bir cu fugiţii!

Alexei răspunse calm:

— Gheorghi Semionovici s-a dus probabil la dumneata. Iar conducerea secţiei mi-a lăsat-o mie.

Directorul bombăni ceva şi pe un ton aspru şi răstit întrebă ce măsuri s-au luat pentru fabricarea noii bucşe. Propunerea lui Pakulin îi plăcu, dar era prea supărat ca să poată spune un cuvînt bun. În toiul discuţiei observă deodată forfotă într-unul din ungherele mai îndepărtate ale secţiei, lîngă rotorul primei turbine, şi nu se dumirea ce putea fi — rotorul era din nou instalat pe suport.

— Dar ce se întîmplă acolo?

Garşin făcu un pas înainte şi îi explică cu răutate:

— Gheorghi Semionovici a găsit că este posibil... ca să evite periclitarea planului... provizoriu... dar tovarăşul Polozov s-a opus, din motive principiale.

Directorul tăcu dar tuturor li se păru că de pe buzele lui se desprinse o înjurătură. Lupta ce se dădea în el i se putea citi pe faţă şi toţi înţeleseră că locţiitorul şefului secţiei nu se putea aştepta la nimic bun. Tăcerea aceasta apăsătoare

dură cîteva clipe după care Grigori Petrovici spuse cu glasul înecat de furie:

— Nimeni nu are voie să înşele statul, locţiitorul şefului secţiei a procedat just.

Il privi cu ură pe Polozov şi îi porunci:

— Să-l căutaţi şi să mi-l aduceţi imediat pe Liubimov!

Fără să-i mai ia în seamă pe Polozov şi pe Garşin, Grigori Petrovici se îndreptă spre oaspeţi şi cu un gest prietenos îi invită să continue împreună vizitarea secţiei.

Garşin se repezi în urma directorului şi a oaspeţilor, în timp ce Polozov rămase o clipă locului, muşcîndu-şi buzele, apoi plecă agale spre telefon.

Amintindu-şi cît de singur fusese el în clipele acelea, Ania nu înţelegea cum de putuse ea să rămînă la o parte, de ce nu alergase atunci după el, de ce nu-i spusese: ai dreptate! Ar fi trebuit să-i spună: te iubesc mai mult ca oricînd! dacă poţi — iartă-mă...

Auzind paşi, Ania tresări. Să fie oare Alexei? Nu, era Didenko.

Se dădu la o parte ca el să poată citi textul chemării.

— Dumneata ai formulat-o? — întrebă Didenko aprobînd textul.

— Da. Polozov mi-a spus să-l afişez dimineaţa.

— Aşa, e just... — Didenko oftă şi îndreptă cu creionul conturul unei litere. — Da, zise el, vezi ce s-a întîmplat... Dacă n-ar fi fost Polozov, ar fi însemnat că voi toţi aţi fi fost de acord cu această şmecherie?

— Nu ştiu dacă toţi. Eu însă, în orice caz sînt vinovată şi nu vreau să mă dezvinovăţesc. In momentul acela nici nu m-am gîndit dacă e o şmecherie sau pur şi simplu o... Nu voiam această prăbuşire, mai ales că acum secţia...

Didenko luă pensula, o înmuie în borcanul cu vopsea şi scrise cu dibăcie o literă.

— M-da, — spuse el. — Mîine, cei din secţia tratamente termice o să stea ca pe jar şi cred că n-o să mai primiţi de la ei alte rebuturi... Tovarăşă Karţeva, dacă aţi fi înlocuit astăzi rotorul — i-aţi mai fi putut face de ruşine pe cei de la secţia tratamente termice cu o astfel de pancartă? In schimb cum s-ar mai fi însufleţit toţi aceia care nu se dădeau înlături să adauge un procent-două la îndeplinirea planului şi

toți aceia care se îngrijeau mai mult de gloria lor, decît de treabă.

Ania îi luă pensula din mînă, pentru că vopseaua începuse să picure pe pînză. Începînd să vopsească altă literă, spuse:

— Eu înțeleg asta, Nikolai Gavrilovici.

Și după ce așteptă puțin, întrebă:

— Polozov e în secție?

— Pe Polozov l-am trimis acasă. In cadrul disciplinei de partid. Cu bucșa toate lucrările sînt puse la punct. Efim Kuzmici va supraveghea totul, iar Polozov vă fi nevoit să se zbată acum nu glumă, pentru că Liubimov s-a îmbolnăvit.

— S-a îmbolnăvit?

— Da. Mi-a telefonat soția lui și mi-a spus că are o criză de inimă. Știi că există un mijloc bun de a scăpa de răspundere: te culci în pat, îți pui un prosop pe cap — și vai, vai, mă prăpădesc!... Dar după părerea mea, — adăugă Didenko mînios, — dacă s-a întîmplat ceva și tu ești vinovat sau dimpotrivă ai dreptate, dar nu ți s-a recunoscut această dreptate, mai întîi luptă-te, îndreaptă lucrurile, răspunde cinstit și după aceea poți să te culci și în pat dacă vrei.

După o clipă îi spuse Aniei:

— Eu am plecat. Iar dumneata, tovarășă propagandist cultural, gîndește-te, stai de vorbă cu oamenii, nu te sfii, vorbește sincer, arată lucrurile în adevărata lor lumină. Astăzi oamenii sînt cam nervoși. Și trebuie să-ți spun că se uită cam chiorîș la Polozov. Le pare rău, secția lor se află în mare încurcătură! Planul nu e îndeplinit! Deîndată însă ce o să le treacă supărarea și patimile se vor potoli, va rămîne respectul și, dacă vrei să știi, chiar recunoștința. Spune-mi, te rog, ce crezi dumneata că ar fi vorbit după aceea oamenii din secție, după ce ar fi livrat turbina și și-ar fi condus oaspeții? Ar fi spus că ăsta nu e un angajament socialist ci praf în ochi! Comuniștii vorbesc mereu despre o atitudine nouă față de muncă, față de stat, și cînd colo chiar ei fac de-al d-astea! Crezi că e just? Ei, asta-i! Și mai încearcă să-ți închipui cum ar fi sîsîit gîscanul de Beliankin, cum ar mai fi rîs pe înfundate Torjuev. Și gîndește-te cum ai mai fi putut dumneata, tovarășă Karțeva, să explici comsomoliștilor și tineretului aceste mașinații cu rotorul, cum ai fi putut face treaba asta ținînd seama de morala comunistă. Cred că n-ai fi putut-o face nici

chiar în fața celebrului dumitale Keșka Stepanov. Ei, și acum cu bine!

Seara tîrziu, Ania termină lozinca și supraveghe cum muncitorii o instalară pe locul cel mai vizibil de lîngă poartă. După aceea porni încet spre casă. Intrînd în vestibul, auzi înciudată glasurile Liubimovilor care se certau — mai mult ca sigur că nu are nici o criză; pur și simplu vrea să scape de această neplăcută răspundere!

— Și eu îți spun — caută să te sape iar Polozov al tău e primul care o face! — spunea Alla Glebovna fără obișnuita ei muzicalitate în glas. — Ești un prost! Tu nu înțelegi că dacă Polozov ar fi fost în locul tău, lui nici nu i-ar fi trecut prin minte să riposteze la așa ceva! Dar ca să-ți facă ție una ca asta sigur că a sărit!

— Încetează Alla. Pentru numele lui dumnezeu, încetează odată, — o ruga Liubimov iritat și obosit.

— Nu! — striga Alla Glebovna. — N-am să încetez numai pentru că tu ești un intelectual molău! De cînd te tot rog să intri în învățămînt, pînă cînd Iuri Osipovici o să mai poată aranja treaba asta! Și pîn-ce nu te-au mîncat ăștia de viu!... Ai nevoie să te odihnești, îți trebuie liniște, te-ai schimbat atît de tare. La institut...

— Multe mai știi tu! — strigă dintr-odată Liubimov. — La institut, la institut! Numai că și la institut se cîntă acum alte cîntece.

Ania zîmbi și trînti ușa cu putere, ca să amintească vecinilor ei că nu locuiesc singuri în apartament.

Fereastra odăii ei era deschisă și aerul cald și proaspăt părea că o îmbie. Scoase capul pe fereastră și printre miile de lumini ce clipeau în bezna nopții, printre miile de locuințe, care luminate, care cu ferestrele cufundate în întuneric, ea nu vedea decît una singură, deși nu o putea desluși acum — o cameră în apartamentul nr. 38 în care stă acum singur și posomorît Alexei, omul fără de care ea crezuse, nu mai departe decît ieri, că n-o să mai poată trăi. Alexei a cărui dragoste pentru ea a ucis-o poate astăzi pentru că nu l-a înțeles și nu l-a sprijinit, pentru că a folosit toată duioșia ei ca să-l roage să facă ceva necinstit și lipsit de demnitate... Cum de a putut să facă așa ceva? Cum de a putut... „N-ai conștiință" — îi spusese el... Și cu cît dispreț îi îndepărtase mîna!...

Amintirile astea îi pricinuiau o durere fizică, care nu o părăsea. Un singur lucru ar fi putut şi ar fi trebuit să facă — să se ducă la el, imediat, să-şi recunoască vina şi să asculte tot ce ar vrea el să-i spună. Dacă ăsta trebuie să fie sfîrşitul, atunci să vină dintr-odată. Tot e mai bun decît aşteptarea asta chinuitoare.

Fără să arunce măcar o privire în oglindă, fără să îşi schimbe rochia de lucru, ieşi din nou şi aproape tot drumul, pînă la casa din ulicioară, nu merse ci fugi. Căută numărul 38 pe tabelul locatarilor, afişat la intrare, urcă scara în goană şi sună. Se aştepta ca Alexei să-i deschidă şi s-o întrebe cu răceală: „Dumneata? Dar ce s-a întîmplat?" Îi deschise o femeie îmbrăcată cu un halat, care o privi mirată şi plină de curiozitate.

— Îl caut pe tovarăşul Polozov. Sînt de la uzină. E ceva foarte urgent. Doarme?

— Nu, sigur că nu doarme. Chiar acum a ieşit din odaia lui, — îi răspunse în silă femeia, arătîndu-i unde să meargă.

Uitînd să mai bată la uşă, Ania împinse uşa şi intră. Apoi închise uşa în urma ei şi se lipi de ea, neştiind ce trebuie să facă, odată ajunsă la ţintă. Iată-l şi pe Alexei. E în faţa ei. Nu pare nici supărat, nici posomorît. Poartă un maiou albastru de sport şi bea ceai cu franzelă şi salam. O priveşte mirat.

— Ania, dumneata!— exclamă el în sfîrşit, înghiţind franzela în grabă. Nu-ţi puteai însă da seama dacă e mulţumit sau dacă e enervat de această apariţie neaşteptată.

În odaie erau numai două scaune. Pe unul din ele zăcea un vraf de cărţi şi hîrtii, două cravate boţite şi o haină. Alexei zvîrli toate acestea pe pat şi, cu un gest stîngaci, puse scaunul în mijlocul odăii — pentru oaspete. Odaia era mare şi neprimitoare, cu un bec prea puternic, fără abajur — o adevărată locuinţă de holtei care stă puţin pe acasă. Pe birou, printre cărţi, hîrtii şi schiţe, aruncate la întîmplare, se afla, nu se ştie în ce scop, un glob pămîntesc. Apele albastre ale Oceanului Pacific păreau că o privesc.

— Stai jos, Ania. Vrei un ceai?

La orice s-ar fi aşteptat, dar nu la această ospitalitate stîngace şi totuşi drăguţă. Parcă nu se întîmplase nimic. Şi parcă nu el îi strigase cuvintele acelea, parcă nu el o dăduse înlături cu atîta dispreţ cu numai cîteva ceasuri mai înainte...

— Am venit... trebuie să-ţi spun, Alioşa. Mi-e îngrozitor de ruşine, că eu... din grabă...

— Despre asta vrei să-mi vorbeşti? Lasă, Ania, ce ţi-a venit acum! Trebuie să-ţi spun că sînt foarte fericit că ai venit fie chiar şi din pricina asta. Numai că la mine e harababură. Ştii, eu stau foarte puţin pe acasă, iar portăreasa e bolnavă... Vrei un ceai?

— Nu!

Aniei îi venea să rîdă şi să plîngă în acelaşi timp. Dacă Alexei ar fi fost supărat pe ea, nu s-ar fi simţit atît de vinovată. Dacă ar fi îmbrăţişat-o, ar fi uitat tot. Dar se învîrtea ca un caraghios căutînd în grabă să facă ordine pe masă — hîrtiile zburau, cărţile cădeau. Apoi lăsă totul aşa cum era şi cu un gest resemnat se aşeză fîstîcit în faţa ei.

— E o mare porcărie că s-au supărat toţi, — începu Ania. —N-am putut să nu vin şi să nu-ţi spun că mi-e ruşine şi pentru mine şi pentru toţi ceilalţi. Credeam că eşti supărat...

— Da' de ce să fiu supărat? — întrebă Alexei mirat. — Doar am dreptate!

Ania nu ştia ce să-i mai spună şi ce să facă acum.

— Dar de ce-ai nevoie de un glob?

— De ce să nu am nevoie? Mi-a rămas de la mama. Imi face plăcere să-l învîrtesc.

Invîrti globul care scîrţîi, se învîrti de două ori în jurul axului şi încremeni din nou, arătîndu-i Aniei adîncimea albastră a oceanului cu punctele insulelor şi cu intersecţia liniilor punctate ale principalelor căi de transport.

— Cîteodată mi se întîmplă să citesc cîte un nume de pe el şi să mă tulbur foarte mult. Iată de pildă insula Tri-ni-dad. Caut să mi-o imaginez. Prin dreptul ei nu trece nici una din rutele astea atît de ademenitoare: Montevideo—Marsilia, douăzeci şi una de zile; Genua—Buenos-Aires, nouăsprezece zile. Dacă ne-am lua după glob, insula asta nu aparţine nimănui. Şi de ce sînt două insule? Uite acolo mai sus e un alt Trinidad englez. Se află chiar la încrucişarea căilor maritime, spre Caracas, spre Canalul de Panama, spre Marsilia, spre Pernambuco chiar pînă-n Ţara Focului! Dealtfel, acum amîndouă insulele Trinidad sînt probabil americane.

Zîmbi Aniei şi îi propuse ca şi cînd lucrul s-ar fi putut realiza chiar a doua zi:

— Hai să facem o călătorie !

— Hai, — îi spuse Ania gîndind cu glas tare : — Ce ciudat e că nu mi-am dat seama înainte. Văd că nu eşti supărat de loc, ai o poftă de mîncare grozavă şi poţi să dormi ca un prunc nou născut.

— Totuşi am să-ţi torn un ceai, pentru că mie mi-e tare foame şi nu m-aş simţi bine să mănînc de unul singur.

Puse în priză ceainicul şi începu să scotocească prin raft.

— Aveam pe undeva încă un pahar. Nu rîde, se întîmplă să fiu un excelent gospodar, numai că în ultimul timp am cam neglijat toate...

Găsi paharul şi îl privi cu îndoială în lumina becului. Ania luă paharul, îl clătì, căută cîrpa de şters şi pufni în rîs.

— Lasă-l, toarnă şi aşa. Bunică-mea spunea întotdeauna că nimic nu e mai curat ca apa.

— Nu ştiam că ai să vii Ania. Altminteri m-aş fi pregătit.

Îi aruncă o privire fugară şi apoi se uită în altă parte.

— Ania, mai întîrzii mult... cînd ai să vii cu adevărat ?

Ea dădu tăcută din cap, dar el văzu gestul acesta deşi părea că se uită în altă parte. Începură amîndoi să bea ceai.

—Dacă e vorba să fiu absolut sincer, — zise deodată, — apoi să ştii că la început mă cam supărasem.

Se ridică şi cu mişcări hotărîte îşi puse haina şi o trase pe Ania de mîini.

— Care va să zică eşti de acord ?

— Da.

— Din toată inima ?...

Buzele lor se întîlniră şi pentru clipe îndelungate tot ceea ce îi preocupa şi îi frămînta încetă să mai existe.

— Şi acum să mergem, — spuse după un răstimp Alexei, îndepărtînd-o brusc. — Am să te conduc. E trecut de ora unu şi la şase trebuie să fiu iar în secţie. Naiba ştie ce figură poate să mai facă Liubimov ăsta. Ai fost pe acasă ? L-ai văzut cumva ? Te pomeneşti că are de gînd să facă pe bolnavul o săptămînă şi atunci poftim de fă treabă şi pentru el.

— Nu mă conduce, Alioşa. Du-te de te culcă.

— Am să te conduc o bucată de drum, se poate ?

Ieşiră în stradă. Noaptea era mai luminoasă decît li se păruse lor din camera luminată. De fapt nu mai era noapte, ci mijeau zorile. Şi minunata noapte albă care se transforma

acum într-un început de ziuă nu se sinchisea de loc de ceasul la care trebuiau să se scoale cei doi hoinari care-şi purtau paşii pe ulicioara atît de cunoscută şi nici nu se întreba dacă mai au nevoie de somn. Nu se sinchisea şi nu încerca să le inspire cumpătare — era tăcută — dar parcă şi aşa tot izbuti să le şoptească că nu trebuie să se despartă, că e păcat să se despartă şi că o altă noapte, la fel de minunată, nu va mai reveni.

— Să ne întoarcem, Ania.

— Nu, du-te acasă. Mîine te aşteaptă o zi grea.

Şi tot vorbind se treziră iarăşi sub bolţile străvechi din colţul ulicioarei, unde era întuneric şi linişte şi sub învăluirea cărora pierdeai parcă noţiunea timpului.

— Ania, să ne întoarcem.

— Nu !

— De ce ?

— Pentru că astăzi cînd am venit la tine nu am putut să-ţi mărturisesc... Cînd te priveam ca o vinovată, de jos în sus...

— Tot n-ai uitat încă ? Sau poate acum vrei să mă priveşti de sus în jos.

— Nu glumi, e ceva serios.

— Te pomeneşti că, mai în glumă mai în serios, o să ne certăm.

— Te pomeneşti !

— Ania, ce bine ar fi să se întîmple asta mai repede. Am să cedez pînă la limita posibilului. Numai nu acum... Cînd ai să vii Ania ?

— Sîmbătă.

— Of, mult mai e pînă atunci !

— Alioşa ! Nu uita că zilele astea trebuie să livrezi maşina.

— Aş vrea să ştii un lucru : că tu nu însemni pentru mine acelaşi lucru cu maşina.

— Mă bucur, însă maşina trebuie s-o predai !

— Şi acum fugi. De aici n-am să te mai conduc. Nu te superi ?

— Alioşa, arcada asta e cel mai frumos loc din tot oraşul.

— O să batem aici o placă comemorativă în ziua nunţii noastre de aur. După cîţi ani se sărbătoreşte nunta de aur ?

— Mi se pare că cincizeci, sau douăzeci şi cinci. Nu ştiu precis.

— Ania, ascultă... se aud bătăile unui ceas. E două.

— Mă duc. Lasă-mă să plec.

— Nu ţi-e frică singură?

— Nu.

Ania se desprinse din îmbrăţişarea lui şi porni repede fără să privească înapoi. Nu se duse însă direct acasă, ci apucînd-o prin nişte ulicioare, ieşi pe malul canalului, unde sălciile bătrîne îşi plecau ramurile deasupra apei.

De pe malul celălalt al canalului se auzi un strigăt uşor. Şoaptele şi rîsetele ajunseră pînă la Ania. „O să se scufunde!" — „N-o să se scufunde!" — „O să plutească"...

O corăbioară sau o pasăre din hîrtie albă sau poate o floare albă scăpată din mîna cuiva luneca rostogolindu-se pe apa mată, aproape incoloră, şi plutea în mijlocul canalului unde străluceau uşor undele curentului puternic.

— Sîmbătă, — îşi spuse Ania cu glas tare şi închise ochii pentru o clipă, atît de vie şi de dorită şi totuşi neaşteptată i se părea fericirea ei. Deschizînd ochii, primul lucru pe care-l văzu fu corăbioara albă — plutea victorioasă legănîndu-se pe unda care o purta. Pe celălalt mal, doi tineri stînd umăr lîngă umăr, o urmăreau aplecaţi peste grilaj. „Sîmbătă..."

8

— Intr-o funcţie mare, o greşeală cît de mică devine şi ea mare.

După aceste vorbe, Nemirov sorbi din cafea şi-l privi pe Didenko.

— Liubimov a făcut o greşeală care nu-i de loc mică. Şi nici nu e vorba doar de una, ci chiar de două.

Didenko îl privi întrebător — două?

— Da, două. Atunci cînd un om cu o funcţie de răspundere săvîrşeşte o greşeală şi „se îmbolnăveşte" ca să nu dea socoteală pentru ea, îşi barează singur toate căile pentru îndreptarea ei.

In cantina direcţiei era linişte şi pustiu. Numai prin pereţi răzbea zgomotul îndepărtat, care nu se potolea niciodată,

al marii uzine, iar din camera vecină se auzea înăbuşit muzica transmisă prin radio — bufetiera pusese aparatul de radio mai încet ca să nu stînjenească importanta discuţie. Işi dăduse seama din prima clipă că discuţia trebuie să fie importantă. Il văzuse pe Didenko dîndu-i bună ziua directorului şi întrebîndu-l ceva, iar Grigori Petrovici explodase furios :

— Am să-l scot şi ducă-se unde-o vrea !

Apoi glasurile lor deveniră paşnice şi îngîndurate. Bufetiera aduse două omlete şi două cafele, şi plecă în camera de alături, închizînd uşa în urma ei.

Didenko îşi termină cafeaua şi îşi aprinse o ţigară.

— Ce să spun, la început nu lucra rău, — spuse el, — ba pot spune chiar bine. A făcut faţă în ce priveşte calitatea, disciplina tehnologică şi conducerea procesului de fabricaţie. Trebuie să recunoşti că are cunoştinţe şi experienţă. Dar cum a. intrat într-o etapă nouă — extinderea producţiei, perspectiva unei măriri a planului... de cine e nevoie aici ? De un adept al progresului şi nu unul încătuşat în vechea tradiţie... Aş putea spune că ne trebuie un om cu o altă mentalitate.

Il privi atent pe director şi îi sugeră :

— Cred că unul mai bun ca Polozov n-ai să găseşti !

Grigori Petrovici tăcu, tresări puţin şi buzele i se încleştară. Se ridică, făcu cîţiva paşi şi cu un aer preocupat spuse că trebuie să se gîndească bine la aceasta, ca să nu mai greşească din nou. Atît timp cît Polozov o să lucreze la terminarea celei de a doua turbine o să-l poată observa mai atent... Se pot găsi candidaţi şi mai buni... N-ar fi rău să-l aducă la secţia turbine chiar şi pe cel mai bun şef de secţie, de pildă pe cel de la sculărie...

— Da ! — exclamă Grigori Petrovici înflăcărat. — Trebuie adus de la orice secţie ! Trebuie să cîntărim însă care e cel mai bun dintre toţi !

In înflăcărarea cu care discuta directorul se ascundea dorinţa de a ocoli discutarea candidaturii lui Polozov şi Didenko înţelese asta.

— Cei din secţie au încredere în Polozov, — îi spuse el cu grijă. — Intîmplarea cu rotorul a făcut să-i crească foarte mult prestigiul. Ştii, asemenea lucruri au calitatea de a inspira un adevărat respect. Nu e vorba de ceva în cadrul serviciului, de ceva formal, aş putea spune că e vorba de ceva... omenesc.

— Da, — aprobă scurt Nemirov şi schimbă vorba.

Ieşiră amîndoi din cantină şi cînd ajunseră pe scară îşi luară rămas bun. Cînd să se despartă, Didenko se întoarse brusc :

— Dar pe Liubimov unde vrei să-l trimiţi ?

Nemirov făcu un gest dispreţuitor şi mînios.

— Unde l-o duce vîntul !

Omul acesta pe care îl apărase şi căruia îi luase parte în aproape toate ocaziile îi dădea acum adevărate crize de furie. Lui Nemirov i se părea acum că Liubimov întruchipează toate acele lucruri de care el însuşi voia să se dezbare. Iar de cînd şeful secţiei făcuse prostia cu rotorul şi pe deasupra fugise şi de răspundere, Grigori Petrovici parcă îl şterse din mintea lui şi nu-l mai interesa persoana lui.

— Bagă de seamă, — îi spuse Didenko ţuguindu-şi buzele. — Să nu se repete cumva întîmplarea cu Gorelov...

Şi coborî pe scară fără să mai aştepte vreun răspuns.

Grigori Petrovici se îndreptă spre cabinetul lui şi odată ajuns acolo recunoscu în sinea lui că nu mai ştie ce să facă : viaţa de fiecare zi îi cere să ia o hotărîre sigură. O anunţă pe secretară că se va întoarce după vreo trei ore şi îi spuse lui Kostea să-l ducă oriunde, numai să pornească imediat.

Kostea dădu înţelegător din cap şi cu viteză maximă conduse maşina spre marginea oraşului.

Coborînd geamul maşinii, Grigori Petrovici respira cu nesaţ aerul cald care îl lovea în faţă şi căuta să uite cu desăvîrşire toate gîndurile legate de treburi. Toate astea sînt pentru mai tîrziu. Acum simţea mai întîi nevoia să-şi limpezească mintea. Aşa îl sfătuise cîndva primul lui dascăl în ale conducerii unei uzine — un om inteligent şi cu o ironie sfătoasă, care cunoştea multe lucruri pe care el abia acum le afla, sau pe care le va mai afla peste cine ştie cîţi ani încă.

— Cu cît împrejurarea este mai grea, cu atît trebuie să te grăbeşti mai puţin, — îi spusese el. — Rostul nostru e ăsta: tu iei hotărîrea şi mii de oameni simt pe pielea lor dacă e bună sau rea. Dacă la un moment dat te afli în faţa unor probleme foarte importante, e mai bine să ieşi puţin la aer. Pleacă unde vezi cu ochii — în pădure, pe cîmp, acasă, depinde de anotimp. Aeriseşte-te, gîndeşte-te în deplină libertate şi caută să priveşti lucrurile mai de la distanţă şi să-ţi dai seama dacă sînt într-adevăr aşa cum ţi se par. Cercetează-ţi conştiinţa, fără să-ţi ierţi nimic, rămîi singur cu tine însuţi ! Şi ai să vezi cît de mult ţi se schimbă felul de a privi lucru-

rile! Dacă pînă atunci ţi se păruse că un anumit lucru era bun, constaţi că nu e tocmai aşa şi te trec sudorile — of, nu-i bine, of, nu-i just, e lipsit de perspectivă!

Prin faţa ochilor i se perindară în goană ultimele căsuţe din suburbiile oraşului, după care maşina ieşi pe un cîmp larg şi mlăştinos tăiat de fîşia albă a şoselei. Undeva sclipi apa albastră, aproape nemişcată, care unduia liniştită la ţărm, acolo jos, unde bărcile stăteau întoarse cu fundul în sus, iar năvoadele pescarilor erau atîrnate la uscat. Se simţea miros de peşte şi de iarbă de mare.

— Duminică am să mă duc cu Tatiana la pescuit, — zise Kostea şi se uită cu coada ochiului la director: s-o fi gîndind oare la ceva, sau pur şi simplu se odihneşte? îşi spuse în sinea lui şoferul.

Grigori Petrovici începu să-i vorbească plin de însufleţire. Ar fi vrut şi el să meargă la pescuit — îl atrăgea gîndul că va putea să picotească în faţa focului, apoi pregătirea momelii şi a undiţelor, veghea neclintită pe malul pustiu, ca nu cumva peştele să muşte din momeală, sau îndoiala dacă e mai bine să meargă într-un golf mic cu barca... Răcoarea dimineţii care te pătrunde pînă la oase... Mirosul îmbietor al ciorbei de peşte făcută la foc de vreascuri... Aşa îşi închipuia el pescuitul la care nu fusese niciodată.

Goneau prin cartierele de vile şi deodată, pe Grigori Petrovici îl cuprinse regretul că nu locuieşte şi el într-o vilă. Căuta să-şi închipuie că acum s-ar grăbi să ajungă la vilă, iar în faţa portiţei l-ar întîmpina Klava, îmbrăcată cu o rochie deschisă de vară, iar pe pajiştea verde s-ar afla un cărucior acoperit cu o fîşie de tifon, sub care doarme un omuleţ... Inima i se strînse, dar îşi spuse plin de speranţă: o să fie! O să fie şi asta!...

Coborîră spre parcul Sestroreţki şi se opriră. Grigori Petrovici îi spuse lui Kostea să se mai odihnească şi cu pasul repede al omului care se grăbeşte spre o ţintă precisă, se afundă în parc. Stejari uriaşi, sădiţi încă pe timpul lui Petru, îşi resfrîngeau coroanele lor pletoase. Sub paşii lui foşneau frunzele înnegrite, rămase încă de anul trecut, unduia iarba tînără şi grasă. Din loc în loc, unde prin frunziş străbătea cîte un crîmpei de soare, iarba era atît de înduioşător de verde încît Nemirov ocolea petele acestea însorite.

Ajunse pe malul golfului. Valuri nu erau şi numai la ţărm apa se înfiora uşor. Razele soarelui aruncau scînteieri pe

suprafaţa ei. Totul în jur era plin de lumină, neasemuit de frumos.

Grigori Petrovici se aşeză pe una din pietrele tocite de pe ţărm şi îşi mărturisi că se simte foarte bine. Apoi se lăsă pradă gîndurilor care începură să se perinde liber, negrăbite de nimeni... Erau multe gînduri despre uzină, pentru că uzina intrase în viaţa lui, dar erau şi gînduri despre el însuşi, despre succesele, greşelile şi intenţiile lui, despre oamenii a căror soartă trebuia s-o hotărască astăzi şi despre felul cum vor reacţiona ei la aceste hotărîri, adică faţă de el... Se gîndea la această atitudine pe care aveau s-o ia faţă de el, pentru că în toţi aceşti ani simţise şi bucuria recunoaşterii, dar şi amărăciunea usturătoare a neînţelegerilor, şi verificase acel adevăr simplu că fără să simţi că faci parte integrantă din colectiv nu e cu putinţă să munceşti şi e chinuitor să trăieşti.

Nu se grăbea să-şi analizeze din nou hotărîrile care i se conturaseră în minte, dar constata că toate cădeau de la sine şi îi apăreau altele mai bune, fapt care îi umplea sufletul de zbucium. Deodată se întrebă surîzînd ironic: la drept vorbind despre ce e vorba aici, cum arată lucrurile privite în adevărata lor lumină? Şi se întîmplă ceva uimitor! Pornirile mărunte, neînsemnate, începeau să se desprindă, să se cojească, şi putu în sfîrşit să ia cele mai importante hotărîri fără nici o greutate. Şi cînd totul fu stabilit, Nemirov simţi o minunată senzaţie de descătuşare lăuntrică şi de limpezire a minţii.

Se ridică, merse repede de-a lungul ţărmului şi găsind în nisip cîteva pietricele plate începu să le arunce pe suprafaţa apei, urmărind să vadă de cîte ori sar.

— Şi acum cu toată viteza înapoi! — îi spuse el lui Kostea, întorcîndu-se la maşină.

In aceeaşi zi îl chemă la telefon pe Liubimov.

— E bolnav, stă în pat, — îi răspunse Alla Glebovna.

— Transmiteţi-i că a telefonat Nemirov. Dacă e un adevărat lucrător şi nu o domnişoară nervoasă să vină la mine într-o oră, — spuse el mişcîndu-şi vesel sprîncenele. — Il aştept între şapte şi opt.

Pierzîndu-se, Alla Glebovna bolborosi:

— Vai, Grigori Petrovici, să-l întreb dacă nu cumva poate să vină la telefon... O clipă!... Goga, Goga! — strigă ea. — Vino repede!

— Nu, nu, să vină la uzină, — spuse Grigori Petrovici şi închise telefonul.

Era şapte fără un sfert cînd secretara îl anunţă că Liubimov e în camera de aşteptare.

— La ora şapte să-l pofteşti să intre, — îi comunică Nemirov şi chemă la telefon secţia turbine.

Telefonista îl căută mult timp pe Polozov pe la diferitele telefoane din secţie.

— Cum merg treburile, Alexei Alexeevici?

Polozov îi raportă pe scurt că ultimile pregătiri sînt pe sfîrşite şi că a doua zi la ora douăzeci şi două se va da drumul aburului pentru probă. Il invită pe director la încercarea celei de-a doua turbine.

— Am să vin, — spuse Nemirov. — Şi adăugă cu tîlc: şi după aceea am să te poftesc să vii pînă la mine.

Liubimov intră palid, dar Grigori Petrovici îşi dădea seama că e perfect sănătos, dar că nervii îi cam slăbiseră.

— Ce să-i faci, Gheorghi Semionovici, după această întîmplare neplăcută o să fii nevoit să te desparţi de secţie, — spuse sever Nemirov. — De bunăseamă că şi dumneata ai ajuns la aceeaşi concluzie în timpul bolii? Altminteri cred că nici n-ai fi bolit.

Negăsind că este necesar să răspundă la această aluzie ironică, Liubimov răspunse grav şi chiar provocator:

— Intr-adevăr am aprobat înlocuirea temporară a rotorului. Dar prin asta am încercat să salvez nu numai reputaţia mea, ci şi pe a dumitale, Grigori Petrovici! Şi mai ales am încercat să salvez acel plan pe baza metodelor de muncă înaintate pe care dumneata ai găsit cu cale să-l introduci.

Ia te uită! Liubimov nu numai că nu cedează, dar şi atacă! Poate că şi-a adus aminte cum, odată, în secţia de laminare „a scos-o la capăt" cu planul lunar pe seama unor profile mai uşoare de laminate, iar directorul privise toate acestea doar printre degete? Atunci păruse că nu e mare lucru — puţină şmecherie dar în schimb ne-am salvat bunul renume... dar unde e limita între „puţin" şi „mult"? Şi oare bunul renume înseamnă salvarea aparenţelor?

— Ştii, Gheorghi Semionovici, a existat o clipă cînd şi mie mi s-a părut ademenitoare această iniţiativă a dumitale de a arunca praf în ochi. Prea era uşor... Cu astfel de procedee va fi însă greu să conduci oamenii mai tîrziu.

N-ai decît să te abaţi acum prin secţia turbine şi să tragi cu urechea la ce spun muncitorii... În prima zi, de ciudă, se uitau chiorîş la Polozov, acum însă — e eroul zilei! Cît despre dumneata şi Garşin... Dealtfel deocamdată cred că e mai bine să nu treci pe acolo. Oricum, eu vreau să te scutesc de aceasta!

Liubimov stătea în fotoliu, cu capul lăsat în piept. Toată combativitatea lui se epuizase — poate că nu se aşteptase la o hotărîre atît de bruscă. Ar fi vrut să mai spună ceva — se pregătise doar pentru asta — dar dădu deznădăjduit din mînă şi tăcu. Grigori Petrovici îl privi cu milă şi totodată cu enervare — îi dispreţuia pe oamenii slabi.

— M-am gîndit mult astăzi la dumneata, Gheorghi Semionovici, şi am ajuns la concluzia că întîmplarea cu rotorul n-a fost decît un element determinant şi nici de cum cauza principală. Nu vreau să-ţi ascund că primul meu îndemn a fost să te scot din muncă şi să-ţi cauţi singur o ocupaţie potrivită cu capacitatea dumitale. N-am făcut asta doar pentru că... împart cu dumneata răspunderea pentru munca dumitale nesatisfăcătoare. Îţi dai seama de ce munca dumitale e nesatisfăcătoare?

Şi cum Liubimov nu-i răspunse, continuă:

— N-ai înţeles noua etapă. Nu ştii să-i uneşti pe oameni, să dai fiecăruia posibilitatea să-şi pună în valoare forţele. N-ai învăţat asta şi fără acest lucru un conducător nu e conducător, ci numai o unitate administrativă. Dumneata eşti un om cu multe cunoştinţe, dar ai încetat să mai creşti şi asta înseamnă că ai pierdut gustul faţă de tot ce e nou şi de fapt ai frînat iniţiativa subalternilor dumitale. În clipele grele te-ai dat înlături... Ia gîndeşte-te cum de s-a putut întîmpla ca dumneata să ajungi să-ţi pui speranţe în afacerea cu rotorul în timp ce oamenii de rînd au căutat din propria lor iniţiativă o bucşă pentru rama de etanşare!

— Au greşit strunjirea şi au rebutat piesa? — întrebă mirat Liubimov.

— Au greşit strunjirea, — confirmă supărat Grigori Petrovici, uitîndu-se mirat la Liubimov: care va să zică aşa stau lucrurile, îşi spuse în sinea sa Nemirov. S-a închis în casă fără să vadă pe nimeni, nici chiar pe vecini? N-a telefonat, n-a întrebat pe nimeni, nu s-a îngrijorat de termene, ci numai de el? Cum e posibil aşa ceva?! Şi despre omul acesta aş

fi putut să cred că e un fel de al doilea „eu" al meu, brr — nu-i bine de loc...

Se opri o clipă pentru că propria lui hotărîre în privinţa acestui inginer i se păru nejustă şi prea îngăduitoare. Poate că fusese mai justă prima lui pornire — de a-l trimite la dracu'? Dar nu, pornirile trebuiesc controlate cu ajutorul raţiunii, aşa spune experienţa.

— Cînd am luat hotărîrea asta am căutat să mă ghidez ţinînd seama numai de interesele uzinei, — spuse Nemirov cu o grimasă pe figură. — Adică îţi voi da o muncă în care cunoştinţele şi experienţa dumitale îşi vor găsi teren de aplicare.

Pe faţa tristă a lui Liubimov licări o speranţă timidă.

— De luni poţi lua în primire noua funcţiune — ajutor al inginerului şef pentru producţia de turbine.

Liubimov îl privea încordat căutînd să înţeleagă ce înseamnă asta.

— Şi deocamdată te rog să nu te amesteci în treburile secţiei turbine...

Liubimov păli dar nu scoase o vorbă.

— Ţi se încredinţează o serie de probleme legate de reconstrucţia generală a secţiei şi de trecerea la producţia în serie. Pentru asta va fi nevoie...

Făcu o pauză, uitîndu-se la figura lui Liubimov care începuse să se înviorеze şi apoi adăugă încet:

— Trebuie să-ţi dai seama pînă la capăt de greşelile pe care le-ai făcut şi să le înlături. Aici nu o să ai ca subalterni oameni chiar din producţie. Dar tocmai aici trebuie să învеţi să lucrezi cu oamenii. Atrage-i la elaborarea a tot ceea ce este nou. Învaţă de la ei. Şi încă ceva — trebuie să treci peste susceptibilitatea dumitale, peste propria dumitale persoană, peste moliciunea, peste frica şi bolile dumitale diplomatice.

Se ridică dîndu-i să înţeleagă că discuţia se terminase.

— Aşadar, Gheorghi Semionovici, — spuse el, — acum te duci acasă, îţi continui boala, iar de luni — la lucru. Şi mai ales să dai dovadă de perseverenţa care ţi-a lipsit pînă acuma. Îţi dau termen trei zile să te îndrepţi.

Liubimov se ridică şi începu să vorbească emoţionat cu un glas neobişnuit de timid şi rugător:

— Grigori Petrovici... Îţi făgăduiesc... Îţi sînt foarte recunoscător pentru încredere... Dar te rog... dă-mi voie să mă

întorc acum în secție, în aceste ultime zile... pînă la livrarea turbinei...

— Nu! — îi răspunse scurt Nemirov. — Proba se va face fără dumneata, de cei care au pregătit-o. Și deocamdată nu trebuie să calci prin secție. Vă odihniți, și dumneata, și muncitorii.

Pe fața lui Liubimov se întipări o suferință atît de adîncă încît Grigori Petrovici își dădu seama că ar trebui să fie mai bun cu fostul șef al secției, spunîndu-și că probabil îi vine într-adevăr greu să se despartă de producție! Dar ce l-a împiedicat să telefoneze zilele acestea și să se intereseze de mersul lucrărilor — ambiția? rușinea? dorința meschină de a-i face în ciudă lui Polozov, spunîndu-și în sinea lui: ia să te vedem cum o s-o scoți la capăt fără mine?

— Consideră asta drept o sancțiune, Gheorghi Semionovici. Și te rog să crezi că ar fi putut fi mult mai aspră.

Liubimov știa că e timpul să plece, dar nu se putea hotărî fără a pune o întrebare care îl chinuia.

— Grigori Petrovici... pe cine o să numiți șef al secției?

Nemirov îi răspunse cu plăcere:

— Pe Polozov.

— Polozov! — exclamă Liubimov.

Privirile li se întîlniră.

— Sau poate găsești că nu e o candidatură serioasă?

Liubimov își plecă privirea. Tăcerea se prelungi dar directorul voia să afle răspunsul, în timp ce lui Liubimov, după toate cele discutate, îi era foarte greu să mai vorbească.

— Da, candidatura nu e rea, — răspunse el într-un tîrziu.

— Și eu am fost de aceeași părere. Ei, și acum, la revedere, Gheorghi Semionovici.

— La revedere, Grigori Petrovici. Mulțumesc.

Cînd ușa se închise în urma lui Liubimov, Nemirov zîmbi — care va să zică l-a „atins" totuși ceva? mormăi el cuprinzînd într-o clipă cu gîndul tot ce se lega de numele acestui om.

— Da! Chiar așa!

În noaptea de vineri, încercarea celei de-a doua turbine se încheie cu succes, iar sîmbătă dimineaţa Alexei Polozov fu chemat la director. Trecu pe la Ania, îi luă mîinile într-ale lui, şi o întrebă :

— Dacă mi se propune, crezi că e bine să primesc ?

Pînă atunci nu-l mai văzuse pe Alexei atît de tulburat, şi de încordat.

— Să primeşti, — îi răspunse ea.

— Şi crezi că am să fac faţă ?

— Da.

— Crezi ?

— Doreşti asta, Alioşa. Şi de vreme ce doreşti ai să izbuteşti.

— Da, doresc !

Se dădu puţin înapoi fără să-i lase mîinile dintr-ale lui.

— Da, doresc ! — repetă el. — Doresc pentru că văd cum trebuie să lucrez. Ştiu că oamenii din secţie au să mă sprijine şi au să fie alături de mine. Cred că am să reuşesc.

Deodată izbucni în rîs.

— Dar poate că toate astea sînt simple iluzii de-ale mele ? Poate că e vorba doar de o săpuneală obişnuită sau de un nou imbold ca nu cumva să uit că vigilenţa conducerii e trează ?

— Acum fugi şi am să trec eu pe la tine să aflu ce a fost.

— Ania... Ştii ce zi e astăzi ?

— Ştiu.

— Ziua aceasta poate deveni într-adevăr cea mai minunată zi. Nu ?

Alexei plecă tulburat, obsedat de speranţele şi planurile lui. Ania se aşeză pe pervazul ferestrei urmărindu-l cu privirea, şi îşi dădu seama că dacă Alexei nu o ia acum la fugă este numai pentru că ştie că nu se cade să facă aşa ceva ! — şi se întristă. Aşteptase atît de mult ziua asta.

În ultima vreme, ori de cîte ori se întorcea acasă, odaia ei i se părea străină, ca o cameră de hotel. Valizele erau pre-

gătite, rămăsese doar să mai vîre într-una din ele capotul şi prosopul şi să plece fără să se mai uite înapoi... şi să meargă în odaia aceea incomodă, neplăcută, cu globul pămîntesc pe masă, unde viaţa ei va începe din nou... Dar iată că a venit şi ziua mult aşteptată. Asta să fie oare? Alexei are să-şi amintească totuşi că astăzi e sîmbătă. El, o fire lacomă, vrea totul dintr-o dată?...

Ania îşi repeta în gînd: într-adevăr ziua asta poate fi cea mai fericită zi... Dar nu! Alioşa, nu! Ziua mea va fi numai a mea!

Alexei îşi încetini mersul în dreptul clădirii în care se afla conducerea uzinei. Urcă scara agale, căutînd să îşi adune gîndurile. Nu avea nici o îndoială în ceea ce priveşte motivul pentru care îl chema Nemirov. De trei zile se vorbea în uzină că directorul hotărîse să-l scoată pe Liubimov din muncă şi toată lumea repeta vorbele lui Didenko: „Se întîmplă ca un lucrător să se mai afle în acelaşi loc, dar să nu mai aibă nici el încredere în sine. Nu noi îl scoatem din muncă — ci el singur". Atunci de ce ar fi de mirare dacă în locul lui va fi adus un om care să îşi asume răspunderea în ceasul acesta greu?

Din clipa în care Liubimov părăsise secţia lăsîndu-l pe Polozov cu delegaţia din Krasnoznamenka şi cu zecile de griji şi neplăceri, Alexei luase de fapt asupră-şi conducerea secţiei. Dădea dispoziţii pentru că se simţea nevoia lor şi planifica munca pentru zilele următoare pentru că nimeni altul nu putea face această treabă.

Dimineaţa următoare, Alla Glebovna anunţă prin telefon că Gheorghi Semionovici s-a îmbolnăvit şi i s-a dat şi un certificat medical, astfel că n-o să poată veni la predarea celei de-a doua turbine. Înfuriindu-se, Alexei se gîndi că nu era vorba numai de predarea celei de-a doua turbine, ci şi de încetinirea şi încurcăturile ce se vor produce cu livrarea celorlalte maşini, de care Liubimov se ocupase dealtfel cu totul neîndestulător... Telefonă directorului:

— Grigori Petrovici, tovarăşul Liubimov are o scutire medicală. Vă rog să-mi îngăduiţi să iau toate măsurile necesare pe tot timpul lucrărilor, fără a ţine seama de data cînd se va însănătoşi şeful secţiei şi ce va spune el despre aceste măsuri.

— Păi, n-ai acest drept în calitatea dumitale de locţiitor al şefului secţiei? — îl întrebă Nemirov. — Ce fel de măsuri deosebite ai de gînd să iei de îmi ceri o binecuvîntare specială?

— Vreau să port răspunderea faptelor mele şi nu ale altora, — stărui Polozov. — În caz contrar vă rog să numiţi un alt conducător care să poarte răspunderea. În secţie situaţia e de aşa natură încît nu e posibil nici să încetinim mersul lucrărilor, nici să aşteptăm...

Nemirov ştia să vorbească binevoitor, chiar naiv, atunci cînd îi convenea.

— Atunci treci la treabă, Alexei Alexeevici, şi eu îţi dau binecuvîntarea mea!

Dealtfel după cîteva ore Nemirov veni în secţie împreună cu inginerul şef şi se interesară în mod amănunţit de toate lucrările, căutînd să nu scape cu vederea nici o acţiune îndrăzneaţă plănuită de locţiitorul şefului secţiei. Atît Nemirov cît şi Alexeev se declarară de acord cu măsurile propuse de Polozov şi luîndu-şi rămas bun Grigori Petrovici i se adresă lui Alexeev:

— Da, Dmitri Ivanovici, în medicină există un tratament care se cheamă transfuzie de sînge. Cîteodată ajută mai bine decît doctoriile.

— Există şi chirurgia, — îi răspunse în glumă Alexeev. — Şi ea e folositoare.

În zilele următoare Alexei, care stătea zi şi noapte în secţie, începu să surprindă anumite semne şi aluzii care confirmau tot mai mult presupunerile lui că Liubimov va fi scos din muncă şi că el va fi numit în această funcţie. Şi dacă înainte nu se gîndise niciodată la asta şi nici nu dorise măcar lucrul ăsta, acum gîndul la numire îi dădea o înălţare sufletească şi o nerăbdare înfrigurată. Ştia că o să-i vină greu dar dorea să aibă independenţă şi să poarte răspundere.

Directorul îl aştepta.

— Ia loc, Alexei Alexeevici. Am semnat dispoziţia prin care îl scot pe Liubimov şi te numesc pe dumneata în locul lui. Ia comanda.

Polozov nu se mira şi părea că nici nu se bucură. Roşi uşor şi spuse:

— Bine. — Apoi adăugă: — Vă mulţumesc pentru încredere şi am să mă străduiesc să fac faţă.

— Trebuie să faci faţă, — spuse Grigori Petrovici. Şi continuă: — Trebuie să-ţi spun că nu m-am hotărît dintr-odată.

Polozov ridică spre el o privire zîmbitoare şi chiar îndrăzneaţă.

— Chirurgul n-are voie să greşească?

— Indiscutabil! — spuse Grigori Petrovici şi ridică vesel o sprînceană. O clipă se priviră unul pe altul — doi arţăgoşi, doi încăpăţînaţi, cărora nu le place să facă concesii.

— Drept să-ţi spun, mi-a părut rău să-l scot pe Liubimov, — spuse Nemirov. — Şi ştii de ce?

— Ştiu. Şi eu regret că deşi are atîta experienţă şi cunoştinţe, are totuşi un astfel de caracter şi nu un altul... sau alte trăsături ale personalităţii aş putea spune. Pot să ştiu şi eu în ce funcţie l-aţi numit?

— O să ai prilejul să lucrezi cu el ca şi mai înainte.

— Nu cumva e ajutor al inginerului şef pentru producţia de turbine?

— Ai ghicit.

Polozov oftă şi spuse:

— Aşa-i! Şi eu aş fi procedat la fel dacă eram în locul dumitale.

Nemirov zîmbi.

— Iar eu în locul dumitale, Alexei Alexeevici, aş munci acum pe brînci ca să fac faţă şi să fac din această secţie, o secţie model.

— O să vedeţi... am să muncesc pe brînci.

— Sînt încredinţat că ai s-o faci, — confirmă Grigori Petrovici.

Directorul îl privea cu o neaşteptată simpatie pe inginerul acesta tînăr care îi pricinuise atîţia nervi, care luptase cu el şi îl învinsese. Simţea în Polozov o forţă matură şi dîrză — calitate pe care o preţuia la sine însuşi ca şi la alţii. Se întîmplă uneori să dai cu coasa de vreo cremene şi atunci sar scîntei. Ce-a fost a trecut, dar acum voi da acestei forţe libertatea şi direcţia în care va acţiona... şi depinde de mine cum se vor aranja mai departe relaţiile dintre noi. Dacă n-am să ştiu să fiu tare n-o să iasă nimic. Dar eu am să ştiu!

— Alexei Alexeevici, îţi dai seamă de lipsurile pe care le ai şi că o să ai greutăţi ?

— Îmi dau seama, Grigori Petrovici. Dar n-am de gînd să mă opresc... Nici experienţa şi nici cunoştinţele nu vin de la sine.

— Dar înafară de ele mai există încă o calitate foarte importantă pe care trebuie s-o aibă un conducător — e vorba de priceperea de a privi lucrurile în ansamblu şi de a nu se pierde în amănunte. Să vezi ce ai sub picioare şi să nu pierzi din vedere perspectiva. Aceste calităţi trebuie să le dezvolţi în dumneata şi, judecînd după ultimele măsuri pe care le-ai luat şi pe care le-am aprobat, ai dovedit că le ai.

— Au fost măsuri luate de un locţiitor de secţie, — spuse ferm Alexei. — Luînd în primire postul, Grigori Petrovici, n-o să mă mărginesc la ele.

— Nu mă îndoiesc de asta. Şi ştiu că zilele astea o să vii la mine cu un întreg program. Cred că n-am greşit gîndind astfel ?

— Nu, n-aţi greşit.

— Problema de bază îţi este limpede... cum să spun, baza programului ?

— Limpede, — răspunse Alexei fără să stea pe gînduri. — Calitatea şi desfăşurarea ritmică a muncii.

— Calitatea şi desfăşurarea ritmică a muncii, — repetă satisfăcut Grigori Petrovici. — Bun. E just. Asta determină totul.

Şi cu asta prima discuţie dintre ei s-ar fi putut încheia. Şi directorul ar fi făcut-o dacă în faţa lui s-ar fi aflat altcineva. Dar era vorba de Polozov, omul care-l criticase atît de aspru nu de mult, care îl învinuise de nepriceperea de a conduce într-un mod nou... Şi Grigori Petrovici simţea că el nu poate, nu poate de loc să răspundă cu tăcere ciocnirii care avusese loc de curînd, că numai cu sinceritate şi francheţe poate căpăta supremaţie, „să-l învingă pe învingător"...

— N-am să-ţi dau acum nici un fel de indicaţii în ce priveşte munca, — spuse el, — dar în ce priveşte conducerea am să-ţi dau.

Polozov aştepta cu interes, deoarece avea nevoie de un astfel de sfat şi pentru că sfatul venea din partea lui Nemirov.

Nemirov începu fără grabă, gînditor, de parcă în mersul discuţiei şi-ar fi dat seama şi ar fi formulat pentru prima oară,

nu numai pentru interlocutorul său, dar şi pentru sine, învăţăminte din propria-i experienţă şi din propriile-i greşeli.

— Atunci cînd înlocuieşti în muncă un conducător pe care îl consideri rău, crezi întotdeauna că tu o să fii mult mai bun. E un sentiment îndreptăţit. Dar fereşte-te să fii subjugat de el. Gîndeşte-te mai bune la părţile în care predecesorul dumitale a fost bun şi ce trebuie să înveţi de la el. La început, toţi se vor purta bine cu dumneata, îţi vor ierta greşelile, iar cînd îţi va fi greu, te vor ajuta. Iar dumitale s-ar putea să ţi se pară că totul merge pe roate, că faci faţă la toate. Dar după o lună, două, trei, nimeni nu-ţi mai acordă nici un fel de privilegiu, relaţiile intră pe făgaşul lor obişnuit, cu unii chiar se strică, pentru că atunci cînd stai în frunte nu poţi face pe placul tuturor şi neapărat calci pe cineva pe bătătură. Şi dumneata ai criticat odată, ai cerut, ai căutat căi noi; acum ţi se pare că totul e în ordine, iar dacă nu este în ordine, dumneata singur ştii ce trebuie să faci. Dar oamenii din jurul dumitale nu s-au liniştit, ei continuă să critice, să ceară de data asta nu împreună cu dumneata, ci de la dumneata şi uneori împotriva dumitale. Aşa cum te-ai ridicat şi dumneata împotriva mea şi împotriva lui Liubimov.

Polozov se înroşi dar tăcu.

— Nu te lăsa furat de gîndul că ştii tot şi poţi să faci totul singur. Nici nu apuci să te obişnuieşti cu noua funcţie sau să-l critici pe cel dinainte că ceilalţi au şi început să te critice, aspru şi plini de exigenţă. Nu caut să te conving să iubeşti critica — pentru că eu însumi n-am învăţat încă lucrul ăsta! Însă trebuie să ţii seamă de ea, s-o recunoşti, să extragi din ea, zi de zi, hrană pentru munca dumitale, asta te sfătuiesc să faci.

— In momentul de faţă mi se pare că asta-i uşor, — spuse Alexei, — dar probabil că în realitate e destul de greu.

— Foarte greu şi uneori chiar dureros.

Pentru a cumpăni mărturisirea aceasta tristă, Grigori Petrovici îi făcu şiret cu ochiul şi îl întrebă:

— De ce ai căzut pe gînduri? Sau te pomeneşti că faptul de a conduce nu mai e chiar atît de plăcut cum ţi se părea?

— Nu m-am întrebat dacă e plăcut sau nu, Grigori Petrovici. Pur şi simplu vreau să-mi încerc forţele şi să îndepli-

nesc ceea ce mi se pare că e limpede, ceea ce am văzut şi n-am putut s-o fac atunci cînd Liubimov era şef.

— Încearcă! Asta-i minunat! Caută să realizezi. Însă nu uita un sfat...

Se ridică, făcu cîţiva paşi prin cabinet şi privi pe fereastră priveliştea cunoscută şi întotdeauna interesantă a vieţii din uzină: reflexele flăcărilor albe în lumina zilei sclipeau pe geamurile secţiei turnătoriei; un camion cu vergi subţiri de metal ieşea din secţia de laminare; o locomotivă care intra pe porţile uzinei şuiera şi trăgea după ea platforme cu lăzi grele...

— Au sosit maşinile-unelte! — exclamă el şi-l apucă pe după umeri pe Polozov care se apropiase şi el de fereastră. Uite, tovarăşe şef de secţie, cel mai bun dar pentru începutul muncii dumitale. Maşinile-unelte!...

Sună telefonul.

— Da, au sosit, au sosit, le-am văzut şi eu pe fereastră! Chemaţi-l la mine pe mecanicul şef şi invitaţi-l pe Dmitri Ivanovici. Iar maşinile-unelte să fie duse la secţia turbine.

Grigori Petrovici lăsă receptorul şi zîmbi radios.

— Au venit exact la timp — sîmbătă! Acum avem înaintea noastră douăzeci şi patru de ore care ne aparţin. Instalează-le şi reglează-le.

Polozov rămase mai departe lîngă fereastră şi îşi întoarse doar faţa spre director — pe chipul său se putea citi o frămîntare neînţeleasă. Înainte ca Grigori Petrovici să-l poată întreba pe noul şef de secţie ce îl tulbură, acesta izbuti să se stăpînească şi spuse serios:

— Da, într-adevăr au ghicit! Chiar astăzi o să începem instalarea lor... Grigori Petrovici, începuseşi să vorbeşti despre un sfat şi n-ai terminat.

—Ah, da.

Nemirov începu din nou să umble prin cabinet, pesemne că nu-i venea uşor să spună ce avea pe suflet.

— Producţia pe de o parte, şi conducerea oamenilor pe de alta, sînt lucruri complicate. Uneori o să ţi se pară că ai scăpat vreun fir important, că evenimentele te zbuciumă aşa cum vîntul zbuciumă o trestie. Şi ţi-e teamă că autoritatea ta se cam zdruncină, că pierzi controlul asupra evenimentelor. Să te ferească dumnezeu să încerci să-ţi cîrpeşti autoritatea cu dispoziţii şi mustrări, sau să încerci să-ţi acoperi slăbiciunea

cu ajutorul autorității pe care o mai ai. Să te ferească dumnezeu să faci asta!

Polozov își plecă ochii, ca să nu-l stingherească pe omul care vorbea pentru el în aceeași măsură ca și pentru cel care-l asculta.

— Numai atunci cînd te apropii de oameni, crezi în ei, în inițiativa, în posibilitățile lor... numai atunci cînd te gîndești la problema în sine și uiți de autoritatea ta și de distanța dintre tine și subalterni, de putere și celelalte atribute ale unui șef — numai atunci o să te bucuri și de respect și de autoritate și de o adevărată putere...

Citi pe fața lui Polozov expresia de interes și încredere pe care se aștepta s-o vadă și termină prietenește:

— Pentru început, asta-i tot, Alexei Alexeevici. Gîndește-te bine la programul dumitale și după aceea o să continuăm discuția noastră.

Ania trecu pe la Alexei în a doua jumătate a zilei, cînd îi fu peste putere să mai stea singură, fără să-l vadă și fără să știe ce face. Vestea despre numirea lui Polozov se răspîndise în întreaga secție. Cîțiva oameni îi repetaseră Aniei cuvintele noului șef: calitatea și desfășurarea ritmică a muncii, iată care sînt obiectivele principale și ceea ce am să caut să obțin. Secretara îi și telefonase ca s-o anunțe că luni dimineață va avea loc o ședință a întregului personal de conducere al secției și că tovarășul Polozov îi roagă pe toți să se gîndească ce observații și propuneri au de făcut. Ania văzuse cum s-au descărcat de pe platformă noile mașini-unelte, se bucurase și se speriase totodată, pentru că știa perfect că instalarea lor va începe chiar în ziua aceea...

In cabinet era o mulțime de oameni și toți păreau însuflețiți și mulțumiți. Cînd Ania intră, Alexei tocmai vorbea la telefon. Ii zîmbi pe furiș Aniei, continuînd să asculte pe interlocutor și să-i spună vesel:

— Dacă vrei, totul e cu putință. Și noi vrem.

Puse telefonul în furcă și, aruncîndu-i o nouă privire furișe, îi lăsă să plece, unul după altul pe cei care așteptau ordinele sau sfatul lui. Problemele erau mărunte, de fiecare zi, dar oamenii le puneau într-un fel deosebit și Alexei le răspundea bucu-

ros, foarte precis, iar glasul lui avea o intonație nouă, neobișnuită.

Privindu-l cu atenție și ascultîndu-i glasul, Ania se gîndi cu amărăciune: e pentru prima oară că îl văd cu adevărat fericit...

Deodată Ania auzi cîteva cuvinte care o făcură să-și încordeze atenția.

— Astă seară? Nu, astă seară nu pot. Luni după ședință. Înseamnă deci că vrea să fie liber?

După aceea telefonă mecanicului șef și după răspunsurile pe care le dădea acestuia, Ania înțelese că pregătirea fundațiilor pentru noile mașini-unelte va începe imediat după ce schimbul de zi își va termina lucrul și că spre dimineața zilei de luni toate mașinile-unelte vor trebui să fie încercate...

Observînd că Ania vrea să plece, Alexei îi spuse calm:

— Dacă nu te grăbești, Anna Mihailovna, așteaptă puțin pînă rezolv problemele mai urgente.

Căpătase o nouă încredere în el, glasul îi devenise mai ferm și mișcările mai libere. O clipă Aniei îi păru rău după fostul Polozov, posomorît și puțin stîngaci...

Să aibă oare atîta importanță pentru el numirea asta?

Simțindu-se părăsită, lipsindu-se de omul cel mai drag, se așeză într-un colț al cabinetului și, ca să salveze aparențele, scoase un carnețel, un creion și începu să mîzgălească ceva și în același timp să observe. Îi plăcea cum lucra Polozov. Nu comanda, dar era totuși ferm. Se sfătuia cu plăcere, însă știa să se facă ascultat. Era vesel, mulțumit și nu căuta să ascundă asta, ci dimpotrivă, părea că vrea să împărtășească tuturor starea lui sufletească, așa încît oamenii să plece din cabinetul lui voioși și siguri...

Pe Ania părea că nici n-o ia în seamă, dar într-o clipă prielnică, cînd nimeni nu-l putea observa, își aruncă ochii dintr-odată spre locul unde se afla ea și îi zîmbi atît de fericit încît Ania avu impresia că privise pînă în sufletul ei. Ea își dădu astfel seama că de fapt nu era vorba de vreo ambiție de-a lui, de plăcerea de a avea autoritate ci, de împrejurarea că pînă atunci fusese încătușat, energia lui nu își găsise o aplicare deplină și liberă și că, de aci izvorîseră nemulțumirea, posomoreala și stîngăcia lui. Ar fi vrut să se apropie de el și să-i șoptească: sînt fericită pentru tine și sînt gata să-ți iert

că astăzi eşti atît de prins de noua ta muncă şi de posibilităţile care ţi s-au deschis...

Scrise în grabă cîteva cuvinte duioase pe o foaie de hîrtie şi o puse în faţă.

— Alexei Alexeevici, poftim informaţiile pe care mi le-ai cerut

El luă foaia de hîrtie aşa ca nimeni să nu poată vedea ce conţine, dar n-o citi imediat. Ania văzu cum îşi încordă parcă toţi muşchii feţei ca să citească calm cuvintele dragi — duioase sau răutăcioase, — ca pe orice veste — bună sau rea. În sfîrşit le citi, zîmbi uşor şi spuse cu un glas obişnuit:

— Ideea e foarte bună. Mie nu-mi trecuse prin minte. Dar totuşi mai aşteaptă puţin, vrei?

Ania nu putu să-l aştepte pînă la sfîrşit pentru că era chemată în secţie. Alexei trecu pe la ea spre sfîrşitul zilei — triumfător, radios şi o anunţă din prag:

— Ei Ania, i-am învins pe toţi ca un adevărat luptător! Atunci, pe la noua...

Fără să-şi ridice ochii, Ania întrebă:

— Ce?

Alexei îşi pierdu puţin firea.

— Ania, azi e sîmbătă, şi eu pentru nimic în lume...

Ania avea o înfăţişare tristă şi hotărîtă atunci cînd îi spuse:

— Nu, Alioşa. Te rog. Sîmbăta noastră o amînăm pentru sîmbăta viitoare.

— De ce, Ania?

— E mai bine aşa. Nu te supăra.

Nu-i venea să creadă că ceea ce îi spusese era serios şi de aceea întrebă:

— Nu mă mai iubeşti, Ania?

Ei îi venea să plîngă şi îi răspunse cu buzele tremurătoare:

— Se pare că nu. Ţi-am mai spus însă odată... A iubi înseamnă a-ţi ocroti propria-ţi dragoste de zarvă, supărări şi de tot ceea ce o poate vătăma...

— N-am să îngădui nimănui s-o vatăme!

— Nici eu. De aceea să amînăm.

— Dar de ce?

— Pentru că... — Ania închise ochii şi îi înşiră pe ne-

răsuflate, toate motivele la care se gîndise încă de dimineaţă : — Pentru că nu vreau să te împart cu secţia într-o asemenea zi, pentru că nu vreau să exist pentru tine undeva, între instalarea maşinilor-unelte şi planurile muncii tale, pentru că eu însumi aş dispreţui un şef care ar pleca din secţie atunci cînd se instalează noile maşini-unelte, pentru că astăzi şi mîine tu trebuie să te gîndeşti calm, cum şi ce trebuie să faci, pentru că...

Se opri la jumătatea frazei înţelegînd că alţi „pentru că" nu mai ştia şi că din tot ce spusese, pentru ea principalul era : „n-am să te împart nici cu secţia şi nici cu nimeni".

Alexei o înţelegea dar nu voia să fie de acord cu ea şi de aceea îşi spunea că în realitate Ania complică lucrurile... Se frămînta că nu se va putea rupe de treburi ca să facă pregătiri pentru primirea ei, nu-şi putea închipui că o să se priceapă la asta — într-adevăr, portăreasa trebuia să cureţe şi să spele totul de dimineaţă, pentru ca în cameră să fie curat şi ordine, dar ca să aranjeze ceva în mod sărbătoresc... Îşi amintea că îi spusese cu o zi mai înainte lui Alexei : „Mîine am să viu la tine ca un oaspete, înţelegi ? Iar tu ai să mă primeşti ca un stăpîn al casei". Iar el adăugase rîzînd : „Iar de duminică ai să mă iei în primire ca o stăpînă a casei ?" Ea îi răspunsese — da. Alexei era gata să se supună acestui capriciu al ei... dar ce să facă dacă lucrurile se întîmplaseră astfel şi cine ştie dacă o să vină curînd ziua aceea în care nimic n-o să-i împiedice ?...

In acelaşi timp, undeva, în adîncul sufletului, Alexei era mulţumit, pentru că în ziua aceea îi era greu să scape şi un noian de probleme îi veneau în minte şi trebuia să se gîndească liniştit cum să le rezolve...

Se uită pe coridor ca să se convingă că nu e nimeni în apropiere, o îmbrăţişă şi pentru o clipă îşi lăsă obrazul pe umărul ei.

— Ah, Ania, dacă ai şti cum mă simt acum...
— Şi eu...
— Dar poate că, în realitate, mă iubeşti foarte puţin ?
— Nu, nu înseamnă asta. Nu...
— Cel puţin ţi-e milă de mine ?
— Nu. Îmi vine mult mai greu...
— Ţie ? !
— Eh, amîndoi sîntem la fel.

Ania zîmbi şi-l îndepărtă, pentru că pe undeva, în apropiere, o uşă se deschisese şi răsunară glasuri. Dealtfel ea nu i-ar fi spus nici o vorbă despre ceea ce descoperise la el — anume că e un om care nu se poate consacra pe jumătate unei chestiuni, oricare ar fi ea, şi că în ziua aceea îl preocupa numai perspectiva ce se deschidea energiei lui, şi se întreba dacă va veni o zi în care el să simtă că în viaţa lui ea înseamnă totul. Şi tocmai de aceea îl iubea şi mai mult, deşi simţea o durere în suflet...

— Alioşa, mai bine spune-mi cu ce să te ajut în zilele astea ? — îl întrebă ea înlăturînd gîndurile amare şi, ca să-l consoleze, îi mîngîie pumnul încordat.

— Nu ştiu, — bombăni el. — Acum nu-mi trece nici un gînd prin minte... Poate că o să găseşti tu ceva pentru mine, ceva foarte inteligent şi serios ?

— O să încerc. Poate că ai vreo sarcină şi pentru inginera Karţeva ?

Alexei dădu din cap supărat, apoi îi spuse dintr-odată pe un ton serios :

— Da, am ! Şi una foarte importantă. Mîine, să spunem la ora trei, să-mi acorzi o întîlnire. Unde vrei — în colţ, pe plajă, pe banca a cincia de la intrarea în parc, lîngă o cabină telefonică, sub un ceas, sau mă rog, unde se obişnuieşte. Două ore de plimbare şi de repaus desăvîrşit, în mijlocul naturii, în vînt şi între oameni.

— Bine. Ca să nu mă plimb lîngă banca a cincia, în timp ce tu o să lucrezi la instalarea maşinilor-unelte, ne vom întîlni la ora trei pe locul viran din faţa casei mele. Am să te văd şi am să cobor.

— Şi dacă am să pălăvrăgesc despre diferite lucruri din secţie şi am să mă laud spunîndu-ţi ce şef genial sînt, să-mi închizi gura... Iar la ora şase am să mă întorc în secţie. Şi dacă dintr-odată am să încep să te conving că nu trebuie să mă duc acolo, că m-am înţeles cu mecanicul şi putem să petrecem împreună toată seara, să mă goneşti, să mă goneşti la naiba ! Bine ?

— Am să te gonesc. La naiba.

— Insă nu prea făţiş, ci numai aşa ca să-mi dau seama că o faci asta la cererea mea, bine ?

— Bine.

— Iar dacă sîmbăta viitoare o să fiu numit ministru sau din cer o să se prăvălească nu maşini-unelte, ci o serie întreagă de piese pentru turbine... ei, în general, n-am să mai îngădui nici o amînare.

— Da, da. Du-te Alioşa. De bună seamă că eşti aşteptat. Du-te.

Alexei îi răspunse în şoaptă:

— Pe mîine... bunul, neasemuit de bunul meu prieten.

O conduse prin secţie pînă la ieşire, cu toată împotrivirea ei.

— N-au decît să ne vadă şi să trăncănească cît or vrea! — zise el provocator. — Dacă le-am jertfit ziua de astăzi...

Puţin mai tîrziu, Ania mergea singură pe străzi şi deabia atunci înţelese că într-adevăr totul se întîmplase aevea. Mergea şi îşi înghiţea lacrimile; uneori zîmbea amintindu-şi de cuvintele acelea ale lui Alexei care îi erau deosebit de scumpe şi din nou îşi înghiţea lacrimile pentru că de acum înainte nimic nu mai putea fi schimbat.

10

La ora trei fără zece Alexei îşi făcu apariţia pe locul viran din faţa casei unde locuia Ania. Părea foarte preocupat şi privea în jur cu atîta atenţie ca şi cînd ar fi ales un teren pentru construcţia unei clădiri. Cercetă cu luare aminte o stivă de scînduri, luă o cărămidă pe care o întoarse pe toate feţele, apoi cu vîrful pantofului încercă să vadă cît de rezistente sînt pietrele pentru fundaţie.

Ania coborî scările în goană, transportată de bucurie. Cînd ajunse lîngă Alexei, acesta îi spuse fără să-i dea bună ziua:

— Ştii, ieri după ce ai plecat, mi-a venit să-i dau pe toţi dracului şi cu toate că se făcuse foarte tîrziu era cît p-aci s-alerg la dumneata în mîez de noapte... Ce s-ar mai fi mirat Glebovna-Igorevna a dumitale dacă m-ar fi văzut apărînd la dumneata în toiul nopţii.

Rămaseră aşa, vorbind despre una şi alta, neputîndu-se hotărî încotro să meargă ca să se simtă bine. De fapt şi acolo între scînduri şi stive de cărămizi se simţeau nestingheriţi.

Cînd ajunseră la „Insule" era trecut de ora patru. Se aşezară pe pajiştea de lîngă iaz şi, aproape fără să-şi vorbească, priveau cum înotătorii săreau de pe trambuline. Apoi prînziră în grabă într-un restaurant-„plutitor", căutînd să se convingă unul pe altul că nu le e foame. Pînă la urmă însă amîndoi simţiră o poftă de mîncare mistuitoare şi tot ce comandară li se păru nespus de gustos. Cînd ajunseră în cartierul în care locuia Ania, ceasul arăta şase şi jumătate, şi ea începu să-l „gonească" ca să se ducă la uzină. El însă voi s-o mai conducă o bucată de drum, pentru ca după aceea Ania să vrea şi ea să-l conducă. În sfîrşit văzînd că se făcuse opt (of, cu puţin înainte fusese abia şase şi jumătate!), Alexei sări din mers în tramvai şi îşi flutură şapca de pe platformă, pînă ce tramvaiul se îndepărtă destul de mult şi n-o mai văzu...

Ania rămase pe trotuar strîngîndu-şi obrajii în palme şi îşi spunea într-una că e fericită, că e cea mai fericită femeie din lume. Ar fi vrut să mărturisească aceasta cuiva, indiferent cui. Zări pe miliţianul din post. Vai — se gîndi ea — ce figură ar face, dacă o cetăţeană din cartierul în care el face de serviciu ar veni la el să-i spună aşa ceva?

Cu zîmbetul pe buze, Ania se îndreptă spre cabina telefonică şi o chemă pe Tatiana. Nu se văzuseră din ziua în care Tatiana o aşteptase la gară şi o condusese acasă. Tatiana îi telefona din cînd în cînd şi îi punea tot felul de întrebări binevoitoare, prieteneşti, ca unei fetiţe care nu cunoaşte viaţa. Într-o zi Ania o chemă la telefon ca s-o întrebe de adresa unei croitorese renumite. N-aveau despre ce altceva să-şi vorbească. Acum însă Ania simţea nevoia să destăinuiască Tatianei tot ce voise să-i spună miliţianului.

— Te măriţi? — o întrebă grijulie Tatiana, după un răstimp.

— Cuvîntul ăsta exprimă mai mult decît e în realitate, — îi răspunse Ania.

— Te felicit, Anicika... Dar să ai grijă dacă nu cumva are familie sau plăteşte cuiva pensie alimentară, pentru că aşa cum te ştiu eu pe tine...

Ania izbucni într-un hohot de rîs şi multă vreme nu putu să mai spună nimic, aşa încît Tatiana începu să se înfurie. Mai vorbiră ce vorbiră, Tatiana reţinută şi îmbufnată, iar Ania plină de fericire. Apoi, deodată legătura se întrerupse. Ania nu mai stătu să caute o nouă fisă ca să continue convorbirea şi ieşi

bucuroasă din cabina înăbuşitoare. Izbucni din nou în rîs şi porni spre casă, obosită frîntă de lunga plimbare pe care o făcuse şi de fericirea care i se revărsa în suflet.

Rămase nemişcată lîngă fereastră pînă foarte tîrziu. Nu se mişcă de acolo fiindcă nu voia nimic. Încercă să găsească ceva „foarte inteligent" pentru Alexei, o problemă în vederea şedinţei de a doua zi, dar gîndurile îi fugeau de la treburi la Alexei — o să izbutească să se pregătească bine? O fi putînd oare acum să se gîndească liniştit la toate treburile? Cum o să arate mîine şi ce glas o să aibă? O să fie oare emoţionat?...

Nici prin cap nu putea să-i treacă şi să-şi închipuie că Alexei avea să conducă prima sa şedinţă aşa cum a condus-o!...

Şedinţa nu durase decît un ceas şi ceva, dar cînd s-a întors de la şedinţă în cabinetul tehnic, Ania simţea că genunchii îi erau cuprinşi de un tremur nervos, pînă într-atît o tulburase totul.

Alexei apucase deodată „taurul de coarne". Venise cu o serie de schimbări serioase şi ridicase în funcţii de conducere mulţi oameni noi. Dar mai mult, şi ăsta era lucrul cel mai important, împărţise colectivul de conducere al secţiei în trei schimburi. Şi toţi trebuiau să predea din mers schimbul responsabililor de schimb. Era interzis să rămîi în producţie după predarea schimbului.

Alexei îşi citi noile dispoziţii cu glas limpede şi vesel. Apoi privi feţele încremenite şi nedumerite ale celor de faţă şi spuse deschizîndu-şi carneţelul:

— Am fost la combinatul de învăţămînt şi la bibliotecă şi am controlat cine şi unde învaţă şi dacă toţi reuşesc să citească nu numai cărţi tehnice ci şi de literatură. Avem numeroase exemple de tovarăşi care muncesc serios, care se ocupă de propria lor dezvoltare, ca de pildă Bobrov, Şikin şi mulţi alţii. Dar situaţia generală m-a mîhnit. Vreţi să vă arăt care sînt rezultatele acestei investigaţii?

Unii răspunseră: te rugăm! Dar mulţi începură să bombăne că nu-şi are rostul, că nu le arde acum de aşa ceva, că şi aşa e limpede...

Alexei le aduse totuşi la cunoştinţă, aruncînd priviri pline de înţeles acelora care nu erau înscrişi la nici un curs şi aproape nu citeau nimic. Toată adunarea se însufleţi, oamenii rîdeau între ei, îşi dădeau ghionturi, iar unii căutau să se justifice şi mormăiau cu glas scăzut.

— Eu nu învinuiesc pe nimeni, tovarăşi, — spuse Alexei, vîrînd carneţelul în sertarul mesei. — Deşi foarte multe depind de omul însuşi... Eu îi rog pur şi simplu pe tovarăşi să se gîndească dacă nu cumva rămîn în urmă? Am putut să aflu că la noi, în ceea ce priveşte învăţătura şi cultura generală, sînt muncitori care i-au întrecut chiar pe unii şefi... Eu nu pot să vă oblig să învăţaţi sau să frecventaţi biblioteca, dar vă atrag atenţia că din cînd în cînd am să mă interesez, şi în funcţie de asta voi da referinţe despre unul sau altul dintre muncitori. Aveţi acum toate condiţiile pentru învăţătură.

Şi atunci izbucni scandalul din a cărui cauză Aniei începură să-i tremure genunchii.

Primul se revoltă bătrînul Gusakov. La început se simţise măgulit că fusese promovat şef al sectorului, dar s-a înfuriat cînd a auzit spunîndu-se că Ivan Ivanovici nu cunoaşte drumul spre bibliotecă (deşi anumite locuri le vizitează prea des şi cei din sală hohoteau de rîs), că la nici un fel de cursuri nu-l poţi aduce şi chiar la lecţiile de economia producţiei, obligatorii pentru maiştri, el nu vine decît la una din trei...

Gusakov se ridică şi, luînd o atitudine mîndră, începu să spună cu glas tare că există o vorbă care spune că o mătură nouă mătură mai bine ca una veche, numai de n-ar mătura şi lucrurile trebuincioase odată cu gunoiul.

— Pe „Anna Karenina" e drept că n-am citit-o, iertaţi-mă! Dar la turbine lucrez de trei decenii şi mai bine. Şi poate că o să lucrez pînă o să mor în secţia asta sau în altă uzină, dar eu tot am să lucrez! Să te odihneşti şi să te plimbi, sigur e ceva foarte plăcut, iar cît despre grija pe care mi-o poartă Alexei Alexeevici eu îi sînt foarte recunoscător. Aş vrea să spun însă că un maistru serios sau un şef de sector nu pleacă din secţie atunci cînd este o lucrare importantă şi nici nu lasă pe cineva să-i ţină locul dacă e slab, pentru că s-ar putea să fie nevoie după aceea de multă bătaie de cap ca să i se repare greşelile. Eu unul n-am să plec din secţie oricît ai încerca să mă sperii cu dispoziţii de tot felul!

Se aşeză, dar după el alţii luară cuvîntul. Şi toţi vorbeau de unul şi acelaşi lucru. Rînd pe rînd se ridicară la cuvînt maiştrii şi şefii de sectoare de pînă atunci care vorbiră în aşa fel încît îi făcură pe înlocuitorii lor să roşească. Tot mai des se auzeau cuvintele provocatoare; n-am să plec! Vorbind

cinstit — n-am să pot pleca! Chiar dacă mă amendezi, tot n-o să-mi părăsesc lucrul!

Era pur şi simplu o revoltă împotriva dispoziţiei date de noul şef de secţie şi Alexei îşi dădea bine seama de asta dar rămase calm la masa prezidiului, ba avu chiar o expresie strengărească de băieţandru.

Ania admiră atitudinea lui stăpînită, dar se temea că n-o s-o poată menţine pînă la capăt. Se întreba ce ieşire o să găsească el? Oare o să fie cu putinţă de înfăptuit, într-o perioadă de muncă atît de încordată, inovaţia justă dar prea grăbită, propusă de Alexei? De ce nu s-o fi sfătuit cu ea ieri? Şi doar îi spusese că îi este cel mai bun prieten.? Se mustra singură că pălăvrăgise cu el despre tot felul de nimicuri drăguţe în loc să-l ajute să nu facă greşeli de la bun început...

Tresări auzind glasul tăios al lui Alexei:

— Tot ceea ce s-a spus aici constituie o încercare făţişă de nesupunere faţă de dispoziţia dată. Această încercare mă convinge odată mai mult că dispoziţia este foarte necesară şi bine venită. Dat fiind că şefii producţiei umblă de colo pînă colo prin secţie, cu sau fără treabă, de dimineaţă pînă noaptea, ei n-au izbutit să se gîndească mai adînc la importanţa disciplinei.

Se aşternu o tăcere apăsătoare.

Polozov stătea şi aştepta.

Efim Kuzmici care tăcuse pînă atunci ceru deodată cuvîntul şi după felul cum Alexei se întoarse cu tot trupul spre el, Ania înţelese că îşi punea mari speranţe în sprijinul bătrînului Klementiev şi se bucură dinainte de acest sprijin. Efim Kuzmici începu încet şi amărît:

— În zadar ne vorbeşti astfel, Alexei Alexeevici, noi pricepem cum stau lucrurile şi am fi bucuroşi să ne supunem, doar e spre binele nostru, cred însă că din aşa ceva nu poate ieşi nimic bun!... Uite, dumneata l-ai numit în locul meu pe Saşa Bobrov. Nimic de zis, nu-i un muncitor rău, dar îl rog să nu se supere pe mine dacă-i spun că e încă necopt! Cum o să las eu pe seama lui grija pentru munca mea de care sînt atît de legat? Să-l las oare să se descurce singur timp de opt ceasuri?...

Bobrov roşi şi aproape că îl podidiră lacrimile.

Alexei se înroşi şi el dar se stăpîni şi ripostă tot atît de tăios:

— E oare cu putinţă Efim Kuzmici ? Bobrov îţi este ajutor de doi ani de zile şi nu l-ai învăţat pînă acum să muncească independent ? Dumneata l-ai dat drept exemplu pe Bobrov, ei bine tovarăşi, atunci să vorbim despre Bobrov şi despre alţii ca el. Oare e un om incapabil sau analfabet ? Nu, e un om capabil şi cu şcoală — e pe punctul de a termina şcoala tehnică, fişa lui de la bibliotecă e plină, în fiecare săptămînă schimbă cărţile. Mulţi dintre dumneavoastră aţi fost atît de pregătiţi, cînd aţi început să conduceţi producţia ?...

Îşi încleştă deodată pumnul şi spintecă aerul cu el.

— La noi s-a făcut un obicei — să ducem munca numai cu oameni încercaţi ! Pe noii conducători ai producţiei îi iniţiem cu totul neîndestulător. Nu le acordăm independenţă, ne ferim să le încredinţăm munci de răspundere, toate le facem singuri — fiecare spunînd : fără mine turbina nu poate fi montată ! Pînă şi un om cum e Efim Kuzmici, care a crescut sute de elevi şi care tot timpul continuă să înveţe... s-a molipsit de acest obicei !...

Efim Kuzmici ascultă atent apoi spuse cu glas scăzut :

— Nu ştiu, poate că e şi aşa. Însă ce maşini avem...

— Trebuie să punem capăt acestei rutine ! — continuă Polozov cu acelaşi glas tăios. — Vă dau termen o săptămînă pentru orientarea noilor şefi şi maiştri pe care i-am numit. Dealtfel o să fac chiar eu repartiţia. Dealtfel în fiecare schimb există oameni în vîrstă, cu răspundere, care au suficiente cunoştinţe şi experienţă ca să poată ajuta şi să dea un sfat, dacă e nevoie... Ne-am înţeles, tovarăşi ? Vă dau răgaz o săptămînă, iar dacă după o săptămînă am să găsesc pe cineva lucrînd în alt schimb — am să-l amendez pentru nesupunere faţă de dispoziţie.

Garşin se înălţă puţin şi întrebă cu răutate :

— Sper că asta nu se referă şi la montaj ?

— Dimpotrivă, Viktor Pavlovici, se referă numai la montaj. Şi la dumneata în mod special, pentru că eşti mare amator de munci de şoc şi de asalt.

— Haida-de ! — exclamă pe un ton obraznic Garşin. — Binee... mă supun ! În cazul acesta vă rog să-mi luaţi răspunderea pentru montaj.

Se aşternu din nou tăcere şi în mijlocul acestei tăceri Polozov îi spuse calm secretarei :

— Scrie te rog : „Viktor Pavlovici Garşin va fi scos din

funcția de șef al montajului și numit locțiitor. Șeful montajului va fi numit... — Cuprinse cu privirea pe toți cei de față, dar negăsind pe nimeni căruia să-i poată încredința această răspundere, dictă dintr-odată cu glas răsunător ca un băiețandru: — va fi numit Alexei Alexeevici Polozov".

Unul din cei din sală scoase un oftat, altul se ridică în picioare foarte mirat. Un rîs ușor cuprinse asistența, dar se curmă.

— Poate mai refuză cineva? — întrebă Polozov.

Gusakov mormăi revoltat:

— Măi, măi, dar iute mai e!... Uite ce e, Alexei Alexeevici, eu am refuzat primul, scoate-mă și pe mine.

— In cazul acesta mă văd nevoit s-o fac, pentru că văd că te-ai speriat de răspundere, — îi răspunse Alexei cu același glas de băiețandru și dictă secretarei care părea foarte speriată: — „Ivan Ivanovici Gusakov va fi eliberat din funcția de șef al sectorului și trecut ca locțiitor. Funcția de șef al sectorului va fi îndeplinită... — din nou căută cu privirea pe cineva și adăugă pe un ton provocator: — va fi îndeplinită de Polozov Alexei Alexeevici".

Un zgomot surd se auzi în sală. Oamenii își aruncau priviri mirate și ridicau din umeri: ce o mai fi și asta, ședință sau spectacol?... O strengărie?... In rîsul general, unul dintre șefii de sectoare, se asocie dinadins lui Garșin și lui Gusakov, iar Alexei dictă din nou: va fi scos și trecut ca locțiitor, iar în locul lui va fi numit Polozov.

Șeful sectorului patru, Skvorțov, care la ședința aceasta încasase cele mai multe critici pentru că nu învață, ridică stingherit mîna:

— Se pare că nici eu n-am să fac față, Alexei Alexeevici, n-am să știu să conduc așa cum vrei dumneata, așa că scoate-mă și pe mine.

Omul ținea de fapt la Alexei, dar acum nu înțelegea ieșirea acestuia și suferea deopotrivă și pentru el și pentru sine.

— Am să te scot, — îl asigură ironic Alexei. — Pe toți care se tem de răspundere și vor să bată pasul pe loc, după moda veche, am să-i trec în posturi și cu salarii de locțiitori. Iar răspunderea am s-o iau asupră-mi. Și peste o lună o să vedeți singuri că o să începeți să lucrați mai ușor și mai simplu, că va fi mai multă ordine și mai puțină zarvă. O să veniți singuri și o să mă rugați să vă repun în funcțiile voastre...

adică să vă redau *cinstea* de a răspunde de munca voastră... — Alexei oftă şi adăugă: — Ce să-i faci, am să vă repun cu plăcere! Iar economia realizată din salarii, întrucît eu n-am de gînd să fac cumul de salarii... o să vă cer permisiunea s-o folosesc pentru premierea celor mai buni lucrători... — Şi fără nici o pauză, spuse: — Cu asta am terminat tovarăşi. Problema următoare...

Ania era bucuroasă că avusese ideea de a se vîrî într-un colţişor în spatele tuturor aşa că nimeni nu-i putea vedea faţa tulburată, pe care era întipărită o expresie de nefericire. De ce oare Alexei o fi încordat atît de mult situaţia? Nu şi-a calculat bine posibilităţile, şi-a supraprețuit forţele şi i-a îndepărtat pe toţi, i-a ridicat împotriva sa... Ania îl căută cu privirea pe Vorobiov, care, la început, îl ascultase pe Polozov cu vădită aprobare. Iată însă că şi el stă pe gînduri şi pare nedumerit şi trist...

În tăcerea mohorîtă, foarte stingher la masa prezidiului, Alexei începu să vorbească despre graficul muncii şi despre măsurile pe care consideră că e necesar să le ia pentru a asigura desfăşurarea ritmică a producţiei. Nu mai departe de alaltăieri toţi se bucuraseră de prima comunicare pe care o făcuse noul şef, privind lupta pentru calitatea şi desfăşurarea ritmică a producţiei... iar acum aceiaşi oameni ascultau posomorîţi şi fără cea mai mică bunăvoinţă, cu o neîncredere jignitoare.

Polozov întrebă dacă are cineva de făcut vreo propunere, care sînt cerinţele oamenilor.

Nimeni nu luă cuvîntul — toţi adoptaseră o tăcere demonstrativă.

Polozov îşi încleştă maxilarele, apoi spuse încet:

— E păcat, tovarăşi că nu v-aţi pregătit. Doar v-am rugat să vă gîndiţi şi să vă spuneţi părerea... Aşadar nimeni nu vrea? Bine. Atunci să trecem la trasarea sarcinilor în sectoarele noastre...

Începu cu biroul de planificare şi dispeceri, cu Babinkov. Ceea ce cerea de la acesta era atît de just şi atît de important pentru toţi şi răspundea necesităţilor tuturor sectoarelor şi brigăzilor, încît şefii de sectoare şi maiştrii se înviorară şi se bucurară dintr-odată. Cineva se ridică să spună ceva... Apoi un altul şi un al treilea... Alexei reţinea toate ideile preţioase, le dezvolta şi făcea pe loc precizările cuvenite. Nu numai Ania

dar toți cei de față își dădură seama că Alexei cugetase adînc la organizarea muncii din secție și se pregătise bine în vederea discuției. Dar Ania se mai gîndea: cînd a avut timp pentru toate acestea? Cîte lucruri a izbutit să facă în aceste douăzeci și patru de ore!...

— Ca încheiere, am față de dumneata o rugăminte personală, tovarășe Babinkov, — termină zîmbind Alexei. — Schimbă te rog toată energia dumitale excepțională de orator într-o energie... concretă!

Toți izbucniră în rîs și atmosfera se destinse.

Alexei privi ușurat fețele îmbunate ale vechilor săi tovarăși și își trecu palma pe față cu o mișcare atît de obosită încît Ania înțelese că această oră de discuții îi ceruse o uriașă încordare de forțe. Fără să se mai gîndească la cei din jur, Ania făcu cîțiva pași înainte și îi zîmbi cu duioșie, căutînd să-l îmbărbătezе și să-i dea speranță că totul se va aranja. Alexei nu se uita însă de loc în partea aceea și nu observă mișcarea ei. Apoi spuse pe neașteptate cu un glas sec și autoritar:

— Și acum ceva despre cabinetul tehnic. Eu sînt de părere că acest sector de muncă al nostru este foarte important, e un sector de bază, de care depinde în foarte mare măsură tehnicitatea producției și progresul tehnic. Totuși acest sector lucrează deocamdată rău, meșteșugărește.

Ania se îndreptă de spate și păli. Îl privea pe Alexei cu ochii larg deschiși: ce-o mai fi asta? Ce i-a venit? De ce?

Continuînd să nu se uite la ea, Alexei arătă ce anume și cum trebuie să procedeze cabinetul tehnic pentru ca să devină cu adevărat eficient. Tot ce spunea era inteligent și just. Ania își recunoștea în spusele lui propriile ei idei, pe care i le împărtășise în diferite prilejuri precum și cererile pe care le prezentase în zadar lui Liubimov. Planul cabinetului trebuia să fie determinat de nevoile și cerințele producției, să fie legat de reconstrucția secției și de creșterea productivității muncii. Bineînțeles! Asta am vrut și eu... Dar de ce să mă dojenească pe mine, cînd pînă acum nimeni n-a ținut seama de toate astea, și eu m-am zbătut singură... Și doar știe foarte bine asta!

— Tovarăși, mai aveți observații și propuneri?

Da. Acum toți voiau să ia cuvîntul ca să repare greșeala — tăcerea demonstrativă de adineauri. Și aproape fiecare avea

ceva de spus. Ania asculta : să fie mai grabnic popularizate metodele înaintate... instruirea tineretului... cît mai multe brigăzi complexe... Orice ar spune Alexei, munca ei dăduse roade, oamenii credeau în ea şi aşteptau multe de la ea...

Ar fi vrut să schimbe o privire cu Alexei dar el şedea şi scria stăruitor ceva, apoi rupea şi iar scria.

— Şi eu am pretenţii la dumneavoastră ! — spuse Ania, ridicîndu-se de pe locul ei.

Alexei o privi pentru prima oară cu interes şi aprobare.

Cerînd cuvîntul, Ania voise să respingă cît mai aspru dojana nemeritată pe care o primise de la Alexei, dar în ultima clipă se răzgîndi şi vorbi despre altceva :

— N-am de gînd să fug de răspundere şi nici nu mi-e frică de ea. Sînt chiar gata să recunosc că am muncit rău şi în orice caz, ce e drept e drept, am muncit meşteşugăreşte. Insă ţin să spun un lucru : muncind singură muncesc fără să vreau meşteşugăreşte. Şi de aceea cer...

Îşi expuse toate cerinţele cu glas tare, hotărît, necăjindu-se că Alexei scrie în loc s-o asculte. Fără să se sfiască, ea îi critică pe conducătorii secţiei, ai sectoarelor şi birourilor.

— Oamenii dau fuga la mine numai atunci cînd e nevoie de un ajutor urgent, dar să se gîndească din timp la cererile lor şi să le includă în planul meu nu vor şi nici nu le trece prin cap. Dar poate că ne-a împiedicat zarva aceea de care unora dintre tovarăşi le vine greu să se despartă ?... Sînt chemată de fiecare dată cînd vreun elev face cîte o poznă, de parcă aş fi dădaca lor — dar de cîte ori am cerut ca elevii să fie repartizaţi în brigăzile bune şi chiar în cele mai bune ?

Din sală răsună un glas sceptic :

— In cele mai bune ? Cu sistemul ăsta cele mai bune vor deveni repede cele mai proaste !

Cu o sclipire ironică în ochi, Ania observă cu glas tare :

— Se vede că tovarăşul Polozov are dreptate. Oamenii noştri nu ştiu şi nici nu prea vor să crească cadre.

Se aşeză apoi mulţumită de răspunsul pe care-l dăduse şi de faptul că, fără să stăruie prea mult, îl susţinuse totuşi pe Alexei. Deşi era supărată pe el... dar despre asta o să mai aibă ea timp să-i vorbească.

Spre mirarea ei, Alexei făcu sul o hîrtiuţă pe care scrisese ceva şi o transmise celor care şedeau în apropierea ei.

— Daţi-o vă rog tovarăşei Karţeva. Anna Mihailovna, pri-

meşte te rog lista pe care mi-ai cerut-o, pentru că altfel am să uit.

Din mînă în mînă biletul ajunse la Ania.

„Nu te supăra, mi-a fost teamă să fiu părtinitor şi a ieşit pe dos. Asta din cauză că nu te pot suferi".

Ania nu înţelese dintr-odată sensul minunat al ultimelor cuvinte din acest bileţel absurd.

Şi şedinţa continuă, de data aceasta pe un ton serios, o discuţie obişnuită între oameni care se înţeleg bine unii pe alţii, şi o prezida acum un om care plin de energie călăuzea discuţia pe drumul cuvenit. Felul în care Polozov conducea şedinţa plăcea. Oamenii nici nu-şi dădeau seama cînd îşi schimbaseră dispoziţia şi îşi risipiseră enervarea. Acum fiecare dădea cu plăcere sfaturi, glumea şi rîdea la orice vorbă de duh şi la orice glumă prinsă din zbor, care înfrumuseţează atît de mult discuţiile serioase şi cu care sînt atît de darnici oamenii ruşi. În răstimpuri însă, cînd unul, cînd altul dintre cei care participau la şedinţă, cădea pe gînduri, se posomora, amintindu-şi de dispoziţia de retrogradare pe care o dictase Polozov şi pe care acesta o avea acum în mînă... Cum să vorbească despre ea muncitorilor din secţie? Cum să explice asta nevestei? Au să se facă multe ironii pe socoteala lor, salariul se va micşora... şi ce ruşine, ce ruşine!...

— Aşadar, tovarăşi, ne-am înţeles asupra tuturor punctelor? — spuse Polozov încheind şedinţa. — Tot ceea ce conţine dispoziţia va fi chiar astăzi legalizat. Dealtfel una dintre hotărîri o avem pregătită...

Luă de la secretară foaia pe care era scrisă dispoziţia, o citi în gînd, tăcu şi deodată zîmbi prietenește tuturor.

— S-o semnez?... Sau poate o să ne înţelegem cu binele?

Gusakov se ridică şi cu un gest larg întinse mîna lui Polozov.

— Ei, fie cum vrei dumneata. Ce ne-ai mai luat la trei păzeşte, Alexei Alexeevici! Eşti un om de ca-rac-ter! Ne-ai învins totuşi...

— Nu există nici un fel de împotrivire? — întrebă Alexei împăturind bileţelul cu pricina. Clipi din ochi ca un băieţandru, rupse foaia în două, apoi încă odată şi încă odată. Zvîrli hîrtiuţele în coş şi izbucni în rîs.

11

De la o vreme Nikolai Pakulin era atît de însufleţit, de plin de avînt, încît tot ce făcea îi izbutea şi nimic nu i se părea cu neputinţă de realizat.

După examenul la şcoala tehnică, pe care-l trecu fără să fi luat vreun trei, plecă la serbarea nopţilor albe care avea loc pe insulele Kirov. Veniră şi Xana, Valia şi Arkadi Stupin, astfel că Nikolai se nimeri să fie al patrulea în acest grup. Luară toţi patru o barcă să facă o plimbare. La început discuţia era monotonă, dar cînd ieşiră în larg, Xana îşi aminti cum a descris Puşkin nopţile albe. Valia şi Arkadi nu cunoşteau versurile pe de rost, Nikolai însă le ştia şi împreună cu Xana începu să recite — un vers Xana, unul Nikolai... Nikolai trecu apoi la vîsle de unde o putea privi mai bine pe Xana, care ţinea cîrma şi-i zîmbea reţinut. Mai frumos a fost însă cînd au pierdut ultimul tramvai şi au trebuit să facă tot drumul pe jos, de la un cap la altul al oraşului. Arkadi o conduse pe Valia, iar Nikolai pe Xana şi odată ajunşi în faţa casei zăboviră să mai schimbe o vorbă... Despre ce? Despre nimic deosebit, dar se simţeau atît de bine, era atîta duioşie, iar cînd într-un tîrziu portarul somnoros deschise Xanei uşa, ea îi întinse mîna şi fără să se grăbească să şi-o retragă îi spuse plecîndu-şi ochii :

— Iţi mulţumesc Kolea. La revedere.

Mulţumesc?! Ea îi mulţumise! Nikolai îşi spuse că de bună seamă Xana uitase de discuţia prostească pe care o avuseseră în legătură cu munca în cămine, şi se gîndea că după ce va fi cucerit întîietatea pe oraş, se va duce la ea şi îi va spune : „Xana, la Peterhof s-a dat drumul fîntînilor arteziene ; vrei să mergem împreună duminecă?" O să-i accepte oare invitaţia ?

În cursul lunii trecute, Nikolai aproape îl ajunsese pe Vitea Soikin în întrecerea pe oraş, iar în ultimul timp, împreună cu Fedea înventase nişte dornuri noi şi izbutiseră să obţină un randament mai mare decît brigada lui Soikin. Nikolai îl cunoscuse pe principalul său rival şi de atunci dorea victoria îndoit decît o asteptase înainte — prea era îngîmfat Soikin ăsta... Nu-i nimic, pînă la urmă o să-i smulgă el steagul !

Pe Nikolai îl însufleţea şi atmosfera deosebit de avîntată ce domnea în secţie de cînd Polozov devenise şeful ei.

Chiar în primele zile, Polozov îi adună pe toţi brigadierii şi pe cei mai buni fruntaşi. Se sfătui cu ei şi le trasă apoi sarcina:

— Secţia trebuie să devină în întregime o secţie de fruntaşi.

La aceeaşi şedinţă se alcătuise un consiliu permanent din care făcea parte şi Nikolai.

În secţie se vorbea mult despre schimbările pe care noul şef le introdusese.

Acum şefii de schimb şi maiştrii predau şi luau schimbul ca la armată. Polozov îi îndemna pe toţi să studieze şi el însuşi îi controla dacă citesc, şi ce anume citesc... Întîmplarea aceea hazlie care se petrecuse la consfătuirea şefilor de producţie se răspîndise în toată secţia şi era foarte gustată de toţi.

Cu mult curaj, Polozov ridica oameni noi şi lucrul acesta era preţuit de toţi. Pe Jenea Nikitin îl numi şef la sculărie, pe Saşa Volovik îl făcu maistru de schimb la montaj, pe Valia Zimina o mută de la macara la biroul de planificare şi dispeceri, ca dispecer de serviciu...

Nikolai vedea că multe din treburile secţiei se rezolvau mult mai repede. În sectorul lui lipsea un braţ pentru macara. Nu exista şedinţă de producţie, de grupă, de partid sau operativă, la care să nu se ridice problema acestui braţ de macara. Polozov căzu la înţelegere cu secţia construcţii metalice şi îşi luă angajamentul ca unele operaţii să fie executate în secţia lui — iar braţul fu instalat într-o atmosferă plină de glume şi de aplauze.

— Iată ce înseamnă să vrei!

— Îndrăzneţul nu stă mult pe gînduri!

Mai erau bineînţeles şi unii care nu prea aveau încredere. Ţuguindu-şi ironic buzele aşa încît mustăţile încărunţite îi tremurau, bătrînul Gusakov i se adresă odată lui Nikolai:

— Dar bine, tinere, pe toţi v-a apucat nebunia? Nu ştii că unul care e prea aprins îşi dă repede în petic... În viaţa mea am mai văzut eu de-alde ăştia; cît e sita nouă, mai merge!

— Acum totul depinde de noi, — îi ripostă înflăcărat

Nikolai. — Trebuie să-l sprijinim pe Polozov, pentru că el o să ne ajute întotdeauna.

— Da, da! N-ai decît, drăguțule, sprijină-l, dă-te peste cap, — spuse Gusakov. — Poate că ajutorul tău va fi hotărîtor. Mă înțelegi, mă și vezi tu pe mine mergînd pe la bibliotecă pentru că dumnealui nu poate să doarmă dacă Gusakov nu citește romane...

Noul șef de secție avea un obicei: oricît de ocupat ar fi fost, prima oră de dimineață și-o petrecea în producție. În ora asta timpurie orice muncitor putea să vorbească cu el; în felul acesta reușea să vadă cu proprii lui ochi începutul unei noi zile de muncă, greutățile și particularitățile ei.

Intr-o dimineață, Polozov se apropie de Nikolai și începu să-l întrebe despre membrii brigăzii. Il interesau băieții cei mai dificili cu care Nikolai trebuia să-și bată capul. Asculta atent și gînditor răspunsurile lui Nikolai, de parcă ar fi cîntărit sau hotărît ceva.

— Dar de ce vă interesează asta, Alexei Alexeevici? Pentru vreun articol?

În uzină se vorbea că e timpul să se publice în ziar un articol despre brigada lui Pakulin și Nikolai se aștepta la aceasta pentru că în ultimele săptămîni succesele lui tot mai mari îl făcuseră să cunoască gustul tulburător al celebrității.

— Nu, Kolea, nu pentru articol, — îi răspunse Polozov pe un ton nehotărît, și îl întrebă ce părere are despre brigada lui Nazarov.

Brigada aceea de tineret, care luase naștere de curînd, începuse „să calce pe urmele" brigăzii lui Pakulin și unii chiar glumeau: „Bagă de seamă, Kolea, o să te întreacă brigada lui Nazarov!" Nikolai dădea din cap: ehe, mai au încă mult! Și de data aceasta răspunse cu același zîmbet îngăduitor:

— Nu-i rea. Însă cu băieții aceia mai trebuie să se lucreze, și iar să se lucreze!

— Dar indicii muncii lor sînt buni?

— Asta nu înseamnă încă nimic, — spuse Nikolai, — șeful brigăzii este bun și el îi trage pe toți.

Polozov mormăi ceva și porni mai departe la fel de îngîndurat. Pe la mijlocul zilei, Nikolai se pomeni chemat la cabinetul șefului.

Acolo, înafară de Polozov, mai erau Karțeva și Efim Kuz-

mici. Toți trei se întoarseră spre Nikolai plini de interes și așteptare.

— Stai jos, eroule, — spuse Polozov. — Spune-mi, tovarășe Pakulin, care dintre băieții tăi crezi că poate să muncească fără să mai aibă nevoie de ajutor?

Nikolai se fîstîci. Era limpede că cineva din brigada Pakulin trebuia să fie înaintat ca șef al unei noi brigăzi. Era o hotărîre firească și îndreptățită... însă nu voia să lase pe nimeni.

— Nu știu, — răspunse el șovăielnic. — Toți băieții sînt buni. Însă n-o să plece nici unul din brigadă.

— Totuși, pe cine ai recomanda?

Nikolai tărăgăna răspunsul — îi părea rău de fiecare. Dealtfel cine o să facă parte din noile brigăzi? Alde Keșka și Petka! S-o scoți la capăt cu astfel de băieți e mare bătaie de cap!

— Ei ce zici, Kolea? Sau n-ai astfel de băieți? — îl grăbi Karțeva.

— Cum să n-am! — răspunse ambițios Nikolai. — Chiar și Arkadi Stupin. Sau Sliusariov. Sînt băieți capabili, au crescut mult. Arkadi era un om cu care te înțelegeai greu, iar acum e un băiat foarte bun! — Mi-a ținut locul pe tot timpul cît mi-am dat examenele. Efim Kuzmici poate să vă spună că a fost un șef de brigadă energic. Iar Fedea Sliusariov, știți și dumneavoastră, e un flăcău cu cap. E raționalizator.

Zîmbind, Polozov scoase din sertarul biroului o foaie de hîrtie pe care erau notate trei nume: Pakulin, Sliusariov, Stupin.

— Ce zici, cunosc cadrele?

Apoi începu să vorbească pe un alt ton, cu înțeles:

— Corăbiile mari — au nevoie de ape mari. Kolea, începînd de luni vom împărți brigada ta. Sectorul va lucra în trei schimburi complete. Vom împărți brigada voastră în trei, cîte trei-patru oameni în fiecare grupă, și pe lîngă ei vom mai da cîțiva tineri. Iată lista cu numele lor. Hotărîți singuri cum vă împărțiți și pe care dintre tineri vreți să-i treceți în fiecare grupă. Cei din brigada Pakulin trebuie să devină centrul noilor brigăzi, conducători și educatori ai tinerilor muncitori. Aceasta e hotărîrea pe care am luat-o.

Îi întinse lui Nikolai o foaie de hîrtie cu hotărîrea bătută la mașină și iscălită.

— E în joc onoarea ta, Kolea. A ta și a băieților tăi. Trebuie să faceți față.

Nikolai privea năuc lista în capul căreia se afla numele lui Stepanov Inokenti. Luă foaia de hîrtie cu același aer năuc și fără să priceapă ceva, o citi. Privi pe sub sprîncene, văzu că toți îl urmăreau și nu-i convenea să-și dea pe față sentimentele.

— Asta e hotărîrea? — spuse el cît putu mai calm. — Bine. Am să mă pre-gă-tesc. În zilele care mai rămîn.

Și porni să iasă.

Îl opri glasul Karțevei.

— Kolea, ești cumva nemulțumit?

Nikolai se întoarse brusc... Îl uimise presupunerea odioasă că un om ca el ar fi putut să se arate mulțumit de ceea ce i se făcuse. Doar nu era un lucru de nimic: se distrugea cu atîta brutalitate un lucru în care el pusese atîta suflet și voință. Însă nu putea să-și îngăduie să pară slab, jalnic, într-o clipă de nefericire — nu, nu putea să-și îngăduie asta! Așa că se strădui să zîmbească.

— Nemulțumit? Vai, cum se poate? — exclamă el cu un glas aspru și — așa i se păruse lui — ironic. În realitate tremura, și aproape că îl podideau lacrimile. — Ca să spun sincer, nu ne așteptam să fim premiați — și iată acum premiul așa, pe neașteptate. Vă mulțumim.

Și ieși în goană din cabinet, alergă de colo pînă colo prin coridorul mic și în sfîrșit o apucă pe scara din dos, neîngrijită, refugiindu-se într-un colțișor întunecat și prăfuit, unde nu-l putea găsi nimeni.

Pe scară mirosea a umezeală. Pînzele de paianjen pe care le rupsese în fugă i se prinseseră de față și Nikolai își întoarse scîrbit capul, ștergîndu-și furios obrazul cu batista. Se gîndi însă că e înjositor să-și îndure umilirea într-un colț atît de murdar — de felul lui, Nikolai era foarte sensibil la tot ce îi încălca demnitatea.

Trecînd prin secție în drum spre sectorul său, se strădui să pară neschimbat și mîndru, de aceea îl miră întrebarea pe care i-o puse Valia cînd îl întîlni.

— Ce-i cu tine, Kolea, nu te simți bine?

La ultimele alegeri comsomoliste Valia fusese aleasă secretara organizației de comsomol a secției și de atunci socotea că răspunde pentru tot, începînd cu buna dispoziție și terminînd cu sănătatea fiecărui comsomolist.

— Ce tot scornești acolo? — bombăni îmbufnat Nikolai, plecînd de lîngă Valia.

În fața unui grup de mașini apăruse o pancartă nouă. Un titlu scris cu litere mari anunța: „Brigada Nazarov și-a luat angajamentul..."

Nikolai se opri pentru că îi încolțise în minte o presupunere grozav de sumbră. Mai mult ca sigur că așa e. I se face drum lui Nazarov spre victorie! Nu degeaba Polozov îl întrebase atîtea lucruri... Și Karțeva, de mult vrea să ridice brigada asta, și Efim Kuzmici...

Nikolai se apropie de Nazarov și-l întrebă dacă și brigada lui va fi împărțită pe schimburi.

— E oare cu putință, — răspunse mirat Nazarov, — să distrugă o brigadă ca a voastră?!

— Asta mă întreb și eu, — îi spuse Nikolai răutăcios, plecînd mai departe.

Abia la sfîrșitul zilei de muncă se hotărî Nikolai să comunice vestea tovarășilor săi.

— Tiuu! — fluieră Arkadi Stupin și furios opri mașina fără să termine prelucrarea piesei. — Și cînd te gîndești că de oricine s-ar mai fi putut îndoi, numai de Polozov nu și-ar fi putut închipui că n-o să le dea o mînă de ajutor! Dealtfel, aflînd că e înaintat șef de brigadă al uneia dintre cele trei brigăzi el se învioră îndată și nu mai păru chiar atît de revoltat.

În schimb, Fedea Sliusariov își ieși din fire.

— Și asta tocmai în ajunul victoriei în întrecerile pe oraș? Chiar acum cînd avem toate șansele!... Nu, să știi că asta e o adevărată zăpăceală și chiar mai rău! Bineînțeles că de Nazarov al lui nu s-a atins!

Pakulin se răsti la el:

— Ce vorbă e aia, al lui sau al altuia? Vorbești prostii!

Ceilalți începură să se răstească și ei:

— Atunci de ce nu s-a atins de brigada lui Nazarov? pe ei îi ocrotește, și pe noi ne vîră acolo unde e nevoie? Dar

Comsomolul ce păzește? Să mergem la comitet, să ceară anularea dispoziției!

Aflînd vestea, Valia Zimina veni în goană la ei. Imediat se văzu înconjurată de băieți, care o asurziră vorbind toți deodată. Ea nu înțelese decît că toți erau enervați și nu voiau să-și împartă brigada. Lăsîndu-i să strige fiecare pe legea lui, Valia ridică mîinile și spuse autoritar:

— Da' terminați odată și vorbiți mai calm.

Apoi, cînd băieții se liniștiră, Valia dădu dezaprobator din cap.

— Ce-i cu voi, băieți? Intîi strigați și după aceea gîndiți? Adică după părerea voastră secția va ajunge fruntașă, singură? Cît ne-am zbătut cu tinerii ăștia, cît am tot spus că trebuie să-i dăm pe mîini bune? Voi sînteți aceste mîini bune. După părerea mea asta înseamnă că oamenii au avut încredere în voi.

Băieții se treziră iar strigînd toți deodată — spunînd că n-au nevoie de astfel de încredere, că se pot lipsi de ea!

Numai Arkadi Stupin nu participa la indignarea generală, stătea de o parte și se gîndea.

L-am ajutat să crească, mi-am pus tot sufletul ca să ajungă aici, iar lui nici nu-i pasă de brigadă! — își spuse cu amărăciune Nikolai.

Fedea Sliusariov se năpusti asupra Valiei.

— Dar gloria brigăzii, o călcăm în picioare? Sau vreți ca cei din brigada lui Nazarov să cucerească întîietatea pe oraș?

Valia scoase un strigăt. Uitase cu totul de asta! Doar și ea, și comitetul de Comsomol al uzinei de asemenea, nădăjduiau că brigada lui Pakulin va cuceri drapelul comitetului orășenesc al Comsomolului. Ce-o să se întîmple acum? Intr-adevăr, nu prea e bine.

— Știți ce, băieți, am să mă duc la comitet să mă sfătuiesc, — recunoscu ea sinceră. — După părerea mea conducerea secției a luat o hotărîre care este în folosul muncii însă în ceea ce privește întrecerea, e păcat totuși.

— „In folosul muncii, dar e păcat totuși", — o imită Sliusariov, — nu, lasă, o să ne ducem noi singuri, — cu puternicul tău sprijin și cei din comitet o să-și piardă capul!

Băieții porniră în corpore la comitet, numai Arkadi nu

voi să se ducă, fie pentru că nu era comsomolîst, fie că nu-i venea la socoteală. Nikolai pornise şi el dar se întoarse din drum — asta-i bună, să umble toţi în cîrd în frunte cu Valia, care precis că o să fie şi pentru şi contra, şi aşa şi altminteri... Sau poate că ea s-a bucurat că Arkadi a fost înaintat şi vrea să-l sprijine? N-are decît să-l sprijine! Eu nu-s copil, o să mă duc direct la Vorobiov!

Vorobiov primea plata cotizaţiilor de la membrii de partid. Registrele, stampila, banii mărunţi, toate le avea aranjate pe masă, şi părea foarte încordat, preocupat şi neliniştit, ca întotdeauna cînd se ocupa de munca asta care cerea atîta minuţiozitate.

— Ai venit să-ţi plăteşti cotizaţia? — îl întrebă pe Nikolai.

— Am plătit-o, — îi reaminti posomorît Nikolai.

Pentru o clipă Vorobiov se desprinse de registrele pe care le avea în faţă, îl privi pe Pakulin, îşi aminti probabil de ceva şi spuse:

— Stai jos. Am să termin repede. Răcoreşte-te.

Cînd se închise uşa după ultimul membru care-şi plătise cotizaţia, i se adresă prietenos lui Nikolai:

— Ei, Nikolai, îţi vine greu, nu?

Nikolai îi povesti pe nerăsuflate, la început supărat, apoi confuz, tot ceea ce îl tulbura şi îl indigna, ba chiar şi necazul că brigada lui fusese împărţită, în timp ce a lui Nazarov rămăsese neatinsă.

— Şi de ce crezi că s-a făcut asta?

— Ce să zic, loc şi cinste noii brigăzi! — spuse răutăcios Nikolai.

Îşi dădu seama cît de prostesc şi de urît suna răspunsul lui, însă nu mai putea să-şi ia cuvintele înapoi — la urma urmelor toţi băieţii gîndeau astfel şi chiar Nazarov s-a mirat: „E oare cu putinţă să distrugă o brigadă ca a voastră!" Însă brigada lui Pakulin putea fi împărţită că nimănui nu-i păsa de ea!

— Dracu' s-o ia, eu nu mă sinchisesc de brigada lui Nazarov, dar îmi pare rău de brigada mea. Asta-i nedrept. Şi o lipsă de pricepere gospodărească — să distrugi cea mai bună brigadă din secţie.

— Cea mai bună? — îl întrebă Vorobiov. — Da. Aşa ziceam noi, dar pesemne că am greşit.

— Va să zică, dumneavoastră aşa credeţi!

— Da, așa. Am vrut să creștem comuniști, dar au ieșit niște interesați și egoiști... E-eh Pakulin! — exclamă el înciudat, privindu-l lung pe Nikolai, cu uimire și chiar cu tristețe. Apoi se întoarse și începu să vîre în casa de bani registrele, banii, și fără să-l privească, îi spuse:

— Uite ce-i, Kolea. Discuția între noi doi n-o să fie plăcută. Eu cred totuși în tine. Cînd o să pleci de aici cumpănește bine, gîndește-te tu singur. Ești candidat de partid. Uite, caută să te analizezi din acest punct de vedere. Și închipuiește-ți că stagiul tău de candidat s-a terminat și trebuie să fii primit ca membru de partid. Cu ce vii tu în partid? Care-i aportul tău?

— Ce să spun eu, dumneata însuți m-ai lăudat și asta nu o singură dată!

— Știi, se mai întîmplă ca la început să lauzi pe cineva, iar după aceea ești nevoit să-l certi. În general, Pakulin, acum nu cred că e nimerit să discut cu tine. Gîndește-te întîi de unul singur.

— Gîndește-te și dumneata la ce înfăptuire s-a pus capăt, — îi spuse Nikolai la plecare, pentru ca ultimul cuvînt să fie al lui.

Pentru prima oară mergea prin uzină căutînd să nu se întîlnească cu nimeni și pentru prima oară o părăsea cu un sentiment de ușurare.

Văzîndu-și fiul, Antonina Sergheevna înțelese dintr-odată că i se întîmplase ceva neplăcut, iar după felul cum trecuse pe lîngă ea, repede, cu capul plecat, trecînd direct în camera lui, își dădu seama că acel ceva trebuie să fie grozav de neplăcut. Cu tactul care o caracteriza, nu se duse imediat după fiul ei, ci îl lăsă să stea puțin singur. După o jumătate de oră de așteptare plină de neliniște, Antonina Sergheevna îl chemă la masă ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

— Îndată, — răspunse el dar nu ieși din cameră.

Atunci Antonina Sergheevna intră la el. Nikolai ședea pe pervazul ferestrei cu mîinile petrecute în jurul genunchilor și cu picioarele încălțate în ghete murdare sprijinite de rama ferestrei.

— Ce-i Nikolenka? — spuse mama pe un ton întrebător, atingîndu-l ușurel pe umeri.

— Ah, mamă! — spuse el și pentru o clipă se lipi de ea așa cum făcea în copilărie cînd se îmbolnăvea sau i se întîm-

pla ceva rău. Ce plăcut e să simți căldura nesecată a înțelegerii ei!

— Au terminat cu brigada mea mamă. Au distrus-o. Cu totul.

— De ce? — exclamă mama pălind.

Băiatul ridică tăcut din umeri.

— Stai, Nikolenka... doar de-abia ieri... cum vine asta? Abia ieri ați fost lăudați și tu ai fost ales în consiliul acela... Cum au putut să facă una ca asta?

Nikolai se simți rușinat că o supărase. Desigur că mama credea că el se făcuse vinovat cu ceva și că asta era sancțiunea.

— N-ai înțeles bine, mamă, nu e o pedeapsă. E pur și simplu o prostie: dintr-o singură brigadă bună, vor să facă trei brigăzi proaste. Adună cu mătura tot gunoiul din secție și hop cu el —la noi! Vezi, chipurile, noi sîntem aristocrați.

— Voi aristocrați? E ceva ce nu pot să înțeleg, Kolea.

— Nimeni nu poate să înțeleagă.

Țîrîitul prelung al soneriei o făcu să tresară. În cameră năvăli zgomotos Viktor.

— N-a ieșit nici pe dracu', — îi strigă el fratelui său, zvîrlindu-și șapca pe masa pe care mîncau de obicei. — La comitet ne-au ținut o întreagă predică! Dar noi am spus ce gîndeam, nu ne-am sfiit! Ce porcărie, ce porcărie! Pentru toată munca noastră...

— Vitea, agață-ți șapca la locul ei și șterge-ți picioarele, — spuse mama.

O cută brăzdă fruntea ei.

În timp ce Viktor se spăla, Antonina Sergheevna stătea alături de el și încetul cu încetul îl întrebă ce se întîmplase, căutînd să priceapă cum e cu putință ca un om atît de bun ca Alexei Alexeevici să procedeze atît de nejust.

— Pur și simplu nu s-a orientat, asta-i tot! — bombăni Viktor. — Acum se face drum brigăzii lui Nazarov, iar pe noi, pur și simplu, băieții ne invidiază că sîntem în frunte și cine știe cîte i-or fi spus...

— Cine ți-a băgat asta în cap?

— Dar ce, eu n-am capul meu?

— Te-ai spălat? Hai la masă, — îi spuse severă mama după o clipă de gîndire. — Șterge-te, ești ud pe frunte!

Luară masa în tăcere. Ca de obicei, mama trebăluia în

jurul mesei, şi numai colţurile buzelor ei tremurau şi ochii priveau atent feţele posomorîte ale fiilor ei.

— După părerea mea, nu aveţi dreptate băieţi, — începu ea încet, turnînd ceai pentru toţi trei. Şi repetă cu convingere: — N-aveţi dreptate!

Nedumeriţi, băieţii întoarseră capul spre ea. Nikolai se posomorî şi mai mult şi o cută asemănătoare cu aceea a mamei îi încreţi fruntea.

— Toţi sînt proşti, toţi sînt răi, numai voi sînteţi deştepţi. Cum adică? — continuă mama pe un ton paşnic dar hotărît. — Niciodată n-am să cred că Alexei Alexeevici ar putea face ceva spre răul vostru. Poate că e un lucru pe care voi nu-l înţelegeţi? V-a ajutat doar atît de mult!

— Să nu vorbim despre asta, mamă, — îi spuse iritat Nikolai. — Eu văd că toată munca mea s-a dus de rîpă: am muncit, m-am zbătut, am vrut să cîştig drapelul pe oraş. Începusem să-l întrecem pe Soikin şi deodată — poc! Ne-au dat o lovitură cu toată puterea, ne-au împărţit în trei! Acum ia totul de la cap, şi gloria las-o altora!

Antonina Sergheevna îl întrebă aproape în şoaptă:

— Dar gloria e a ta?

— Vai mamă, lasă-mă acum, că şi-aşa mi-e lehamite.

— Gloria, te întreb, e a ta?

Nikolai ridică din umeri.

— A brigăzii noastre, a cui vrei să fie? Tu nu-nţelegi? Tu îi cunoşti pe băieţii noştri. Au muncit, nu şi-au precupeţit forţele. Atunci de ce să nu fie a noastră?

— N-am dobîndit-o pe nedrept, ci pentru muncă! — îşi spuse şi Viktor părerea lui.

Mama interveni împăciuitoare:

— Dar poate că şi cu aceste trei brigăzi o să dobîndiţi o glorie şi mai mare? Poate că şi pe băieţii aceia o să-i învăţaţi şi o să cîştigaţi drapelul... dacă o să vă străduiţi aşa cum trebuie?

— Cum să nu, cu Keşka Stepanov chiar o să cîştigăm drapelul! — o întrerupse arţăgos Viktor, agăţîndu-se de posibilitatea de a schimba discuţia neplăcută de pe plan general, la un caz particular, unde se simţea sigur. — Se vede că nu-i cunoşti pe golanii ăştia! In ce mă priveşte, eu n-am să lucrez în aceeaşi brigadă cu Keşka. Mulţumesc pentru aşa ceva!

Deodată mama se înroşi şi strigă:

— Ba ai să lucrezi!

Băieţii o priviră speriaţi.

— Ce-i cu tine mamă astăzi că eşti atît de supărată? — întrebă nemulţumit Nikolai. — Nimic nu ţi-e pe plac şi eşti de părere că noi nu avem dreptate...

— De aceea m-am şi enervat, fiindcă nimic nu mi-e pe plac şi fiindcă voi n-aveţi dreptate! — spuse mama gîfîind de emoţie. — Îl cunosc pe Keşka Stepanov. O cunosc şi pe mama lui, Evdokia Pavlovna. E singură, fără soţ, şi creşte trei băieţi. Şi ea, o biată femeie, nu poate să stăpînească trei strengari. Keşka e prea răsfăţat şi i-au intrat în cap multe prostii. Aşadar cine dacă nu voi trebuie să-l schimbe pe acest Keşka, să-i ajute mamei şi să crească un om adevărat pentru ţară?

Roşeaţa de mînie îi dispăru din obraji devenind palidă iar mîinile, fără voia ei, se încleştară pe piept, stăpînindu-şi şi parcă liniştindu-şi inima.

— Ia te uită, vi se ia gloria... Dar poate că Alexei Alexeevici n-are atît de multă nevoie ca brigada voastră să se ridice pînă-n înaltul cerului, ci are nevoie ca fiecare Keşka să lucreze aşa cum lucraţi voi. Voi cum eraţi cînd aţi intrat în uzină — sau aţi uitat? Nu ştiaţi să deosebiţi lingourile de roţile dinţate! Şi în toţi anii ăştia cine v-a ajutat pe voi să ajungeţi la o calificare înaltă? Tot ce ştiţi voi, datoraţi secţiei, uzinei şi oamenilor buni... Şi gloria voastră tot de acolo vine...

— Păi, eu nu neg... — îngăimă Nikolai.

Mama dădu din mînă vrînd parcă să-i spună — nu-mi întrerupe firul gîndurilor!

— Uite, voi învăţaţi. Învăţaţi bine, aveţi destulă voinţă s-o faceţi. Şi eu mă mîndresc cu asta. Dar cine v-a dat această posibilitate? Pe lîngă uzină s-au deschis şcoli şi şcoli tehnice, pentru ca să nu vă pierdeţi timpul şi să nu vă rupeţi pingelele în zadar, pentru ca pe voi, nişte copii fără carte, sa vă aducă în rîndul intelectualilor. Şi poftim, mai aveţi şi îndrăzneala să vă supăraţi! V-aţi înfumurat peste măsură, asta e! Aţi luat tot, aţi primit tot, dar cine o să dea înapoi? Dacă pe mine sau pe tine, atunci cînd am început să lucrăm, ne-ar fi dat la o parte fiecare, aşa cum faceţi voi acum cu Keşka, am mai fi putut noi să ajungem ce sîntem acum... Cine eram noi acum patru ani? — Şi mama îşi răspunse singură, în şoaptă şi cu o tristeţă nemărginită: — nişte oameni părăsiţi, de care n-avea nimeni nevoie, nici chiar noi... asta eram!

Se îndepărtă puţin, se aşeză în fotoliul ei de lîngă geam

şi făcu semn băieţilor — plecaţi, lăsaţi-mă acum să mă liniştesc...

In casă se aşternu tăcerea.

Pufnind din nas Vitka se duse în bucătărie, demontă bucşa bicicletei şi începu să spele piesele cu gaz; totuşi, din cînd în cînd, ca din întîmplare, arunca o privire spre odaia mamei — aceasta şedea cu o carte în mînă, dar părea că nu citeşte.

Nikolai stătea cu pieptul peste pervazul ferestrei şi nici nu încerca măcar să se ocupe de ceva. Nu făcea decît să tragă cu urechea — ce-o fi făcînd mama acolo? Dar şi la ea, ca şi la Polozov sau la Vorobiov el se gîndea plin de mîhnire. Chiar dacă n-avem dreptate — mă rog, n-avem! — dar de ce nu înţeleg şi ei cît de greu ne vine?...

Mama intră în camera lui, şi cu mîna ei uşoară îl îmbrăţişă pe după umeri şi pronunţă un singur şi scurt cuvînt.

— Ei?...

Nikolai îşi ridică umerii eliberîndu-se din îmbrăţişarea ei şi o privi pe sub sprîncene.

— Ce e?

Mîna mamei alunecă de pe umerii lui şi începu să-i mîngîie duios părul.

— Nikolenka, cînd n-ai dreptate, devii întotdeauna ursuz.

Zîmbi, îşi lipi obrazul de capul lui care se ferea cu îndărătnicie.

— Eu înţeleg totul, Kolea, dar caută să treci peste asta... Ce poţi să faci?

Era tîrziu. Mama şi fratele adormiseră de mult cînd Nikolai ieşi tiptil din casă. Se aşeză pe treptele intrării principale. Totul era uriaş în jurul lui — şi matahalele de case ce se înălţau spre cer de o parte şi de alta a lui, case fără nici o luminiţă în ferestre, şi bolta cenuşie care se sprijinea la orizont pe contururile înceţoşate ale acoperişurilor îndepărtate, şi ultima licărire a apusului care tremura departe, colorată în nuanţe şterse.

Nikolai privea cum pălesc culorile — galbenul devenea alburiu, liliachiul cenuşiu, — şi iată că totul se stinge şi nuanţele cenuşii ale cerului, ale caselor şi ale asfaltului devin aproape negre. Răgazul, jumătatea de oră despre care vorbeşte Puşkin. Acolo pe mare, Xana, cu glas molcom, citise

din Puşkin: „Zoriţii zori, ce-alungă bezna...“ iar Nikolai continuase: „Mai lasă nopţii un răgaz...“

Ar fi mai bine să nu-şi mai amintească astăzi de ea!

I se părea că Xana e departe, departe, că nu putea ajunge la ea, nici nu putea s-o strige — dar parcă ar fi îndrăznit el s-o facă acum cînd iar îi era inferior! Îi era pur şi simplu silă să-şi amintească; ieri încă se gîndise plin de îngîmfare că aproape ajunsese să fie egal cu ea, că o să cîştige drapelul pe oraş şi n-o să-i mai fie ruşine să se apropie de ea, că vor fi ca de la egal la egal, că se simte demn de ea. Eh, dar parcă de asta e vorba!

Îi trecură prin minte ca un fulger cuvintele pe care i le spusese în ziua cînd trecuse pe la el: „se întîmplă uneori că te desprinzi în mod conştient de tine însuţi, de drumul pe care ţi l-ai ales şi asta pentru cauza comună...“ Mai tîrziu, Valia îi povestise că Xana plînsese cu hohote atunci cînd fusese scoasă din funcţia de maistru şi trecută în munca de Comsomol. Plînsese? În hohote? Încerca să şi-o închipuie pe Xana plîngînd în hohote, dar nu izbuti. Şi se simţi parcă mai uşurat pentru că îi cunoştea această slăbiciune...

Da, însă ea s-a supus! Pentru cauza comună, aşa cum a spus ea... A plîns singură, numai în faţa prietenei ei şi a procedat aşa cum trebuia. Dar eu? Ar fi trebuit să mă fi dus acasă, să fi frămîntat totul singur, în sufletul meu, să mă fi gîndit... Cînd colo, neghiob cum sînt, m-am pornit imediat să-i ameninţ pe băieţi, am alergat la Vorobiov, şi chiar pe mama am făcut-o să sufere atît...

Desigur că la comitetul de Comsomol o să se vorbească despre asta! „Ia uitaţi-vă cît l-am lăudat, cît l-am ridicat în slăvi pe Pakulin şi el e un egoist şi un ambiţios!“ O să audă şi Xana... Ce-o să spună? Ce-o să gîndească? „Ştii, se mai întîmplă ca la început să lauzi pe cineva, iar după aceea eşti nevoit să-l cerţi“, aşa îi spusese Vorobiov.

Amintirea discuţiei pe care o avusese cu Vorobiov îi ardea sufletul. I se părea că şi vede şedinţa de partid din secţie, şi pe el — la tribună, în calitate de candidat care vrea să intre în rîndurile membrilor de partid. I se părea că aude întrebările care i se adresau — întrebări reci, politicoase, cu „dumneata“, ca unui străin.

— De ce ai protestat împotriva împărţirii brigăzii şi ai refuzat să creşti muncitori tineri?

— Este oare adevărat că dumneata ai crezut, ca un mic-

burghez, că brigada dumitale a fost împărțită pentru a se împinge înainte brigada lui Nazarov?

— Poate oare un comunist, ba chiar un simplu om sovietic, să se dea înlături de la o muncă obștească și să lupte numai pentru gloria și interesul lui personal?

I se părea că vede chipurile tovarășilor din organizația de partid, care îi zîmbeau binevoitori cu cîteva luni în urmă, cînd fusese primit în rîndurile candidaților. Și imaginația lui le dădea acum o expresie de înstrăinare, dezamăgire ciudă, dispreț...

Cum a putut face el una ca asta?

Desigur, nu s-a întîmplat încă nimic ireparabil. Totul se poate repara. Chiar mîine o să stea de vorbă cu băieții... Și deodată îi trecu prin minte un nou gînd dureros. E vinovat chiar și față de băieții din brigada lui! I-a ajutat să crească, i-a educat, s-a mîndrit cu ei, iar acum cînd li s-a încredințat o sarcină grea, dîndu-li-se astfel posibilitatea să se manifeste cu adevărat, cu toate calitățile lor, el nu i-a sprijinit, nu i-a însuflețit, ba tocmai el a pornit pe linia supărărilor meschine și a enervării... Iată, acesta e rolul de avangardă al singurului comunist din brigadă!

Undeva în apropiere se auzi trîntindu-se o ușă, și un glas de fată exclamă:

— Vai, se revarsă zorile.

Două fete bocănind surd cu tocurile pe asfalt trecură pe lîngă Nikolai, îl priviră și una din ele îl întrebă șăgalnic:

— Ce-i, n-a venit?

Și, rîzînd, se grăbiră mai departe.

Da, jumătatea de oră a lui Pușkin se sfîrșise. Strălucirea unui nou răsărit înviora orizontul, aruncînd reflexe asupra unui nor lung și îngust de culoare cenușie, care se întindea pe cer ca o barcă fără vîslaș. Contururile mari ale caselor, treptele intrării principale unde stătuse Nikolai și copăceii tineri de-a lungul trotuarului se luminară parcă — o lumină diafană abia vizibilă se așternu peste ele și începură să fie deslușite geamurile de pe fațadele cenușii și fiecare frunzuliță de pe fiecare copăcel, și liniile de cretă ale „șotroanelor" desenate de copii pe asfalt și pietricica rotundă și turtită din interiorul unui patrat făcut cu cretă.

Coloritul gingaș al zorilor îl înduioșă pe Nikolai și cu atît mai amar simți gustul faptei ce-i încîlcise și posomorîse

viața. Era gata să se condamne cu necruțare — e un egoist, un îngîmfat, „buricul pămîntului" cum spunea Jenea Nikitin... și totul din el se revolta împotriva unor asemenea învinuiri. Nu se simțea un egoist înrăit pentru care propria lui persoană e mai scumpă decît orice pe lume.

Nu de mult, cînd se pregătise pentru o dare de seamă la căminul tineretului, îl întrebase pe Vorobiov: ce este armonia?

— Eu n-am studiat teoria muzicii, — răspunse Vorobiov. — Dar după cîte înțeleg cam asta este: legătura, împletirea sunetelor, consonanța. Dar de ce te interesează?

— Pur și simplu vreau să știu. Se spune că în perioada comunismului omul va deveni o ființă armonică. Înseamnă deci că totul o să se potrivească, totul o să fie armonios.

Acum își închipuia dinadins diferite situații în care sentimentele personale și datoria obștească se contrazic: iată, începe războiul, se apropie primejdia — nu, el merge în luptă și duce în urma sa pe altul! Xana a fost de acord să plece cu el la Peterhof, dar maistrul l-a rugat: o comandă foarte urgentă, lucrează peste orele de muncă — și el lucrează, bate un record de prelucrare cu metode rapide, iar apoi se grăbește spre Xana, obosit și fericit, și-i povestește... Ce-i cu aiureala asta care l-a năpădit astăzi? Și dacă cineva i-ar fi spus că e vorba tocmai de asta — de priceperea de a supune interesele personale celor comune!...

— Am să mă apuc de treabă și am să scot la liman toate cele trei brigăzi! — își spuse el, întinzîndu-și brațele ca să și le dezmorțească. Se ridică pentru că în creșterea vijelioasă a luminii se ivea dimineața.

Izvorul de lumină era încă sub linia orizontului, dar norul îngust care mai adineaori era cenușiu și semăna cu o barcă fără vîslaș plutea acum ca într-o mare de flăcări, și limbi de foc cuprinseseră marginile bărcii. Apoi, dintr-odată se destrămă și nu mai arăta ca o barcă, ci părea că sînt trei uriași fluturi sinilii, cu marginile aripilor tivite cu purpură, care se avîntară deasupra vîlvătăilor ce se înălțau și vîntul îi purtă într-o parte ferindu-le parcă aripile gingașe.

De după acoperișurile îndepărtate începu să se arate soarele.

După ce îşi petrecu băieţii care se duceau la serbarea de sfîrşit de an de la şcoala tehnică, Antonina Sergheevna rămase un timp nehotărîtă — ar fi vrut nespus de mult să se aşeze în fotoliu şi să citească, dar administratorul blocului o rugase încă de dimineaţă să vină neapărat la şedinţa locatarilor casei pentru că altfel nu se va întruni numărul necesar.

— Ştiţi cum sînt oamenii noştri? — se văita el mereu. — Nu prea poţi să-i scoţi din casele lor cu una, cu două. Şi o să fie de faţă un deputat, şi n-o să ne simţim bine dacă o să fie lume puţină. Aşa că te rog, vino neapărat!

Blocul în care locuiau era mare, cu foarte mulţi locatari, dar la şedinţă nu veniră decît vreo cincizeci de oameni — în majoritate femei casnice.

Cu un aer deznădăjduit, administratorul blocului spuse că, dealtfel, e cu neputinţă să adune vreodată mai multă lume, pentru că toţi sînt ocupaţi, în cîmpul muncii. După ce făcu darea de seamă, amănunţită dar plictisitoare, despre felul cum decurg lucrările de reparaţie din cursul verii, luă cuvîntul Jarova, o femeie corpolentă şi plină de viaţă, preşedinta comitetului de sprijin, care vorbi cu multă vioiciune, dar fără legătură, despre munca acestui comitet.

Antonina Sergheevna asculta cu atenţie şi rapoartele, şi pe locatarii care luaseră cuvîntul, căutînd ca din felul în care vorbiseră oamenii să-şi dea seama care dintre activiştii din bloc e mai energic şi merită să-l votezi ca membru în noul comitet. Mulţi criticaseră foarte aspru comitetul şi pe preşedintele lui, ceea ce o întristă pe Antonina Sergheevna: sigur, Jarova e o femeie care pălăvrăgeşte mult şi e un slab organizator, dar are bărbat şi patru copii şi s-a străduit totuşi să muncească, de ce s-o supere acum?

Antonina Sergheevna nădăjduia că discuţiile s-au terminat, cînd preşedintele adunării anunţă cu o oarecare solemnitate că urmează la cuvînt tovarăşa Belkovskaia, deputată în sovietul orăşenesc.

Xana Belkovskaia! Niciodată mama şi fiul nu vorbiseră despre această fată care trecuse odată pe la ei şi stătuse o oră. Niciodată Nikolai nu pomenise de numele ei, dar din duminica aceea mama îşi amintea mereu de ea. Şi înţelegea

de ce fotografia tăiată din ziar, care reprezenta un grup în mijlocul căruia şedea Belkovskaia, organizatorul de Comsomol al secţiei, se afla de aproape un an de zile în sertarul biroului fiului ei.

Antonina Sergheevna privi cu teamă şi curiozitate cum din mijlocul sălii se rîdică o fată îmbrăcată într-un taior modest de culoare închisă, cu cozi negre care îi încununau capul. Între femeile mai vîrstnice care o înconjurau, Xana părea mult mai tînără decît în duminica aceea. Aproape o fetiţă. Dar fetiţa avea o ţinută dîrză, un mers sigur, preocupat; se oprise lîngă masa prezidiului şi atitudinea ei degajată părea a unui om obişnuit să ia cuvîntul în faţa oamenilor. Începu să vorbească curajos şi chiar făios.

Antonina Sergheevna n-ar fi putut să explice de ce se speriase cînd auzise că o să vorbească Xana, dar îi era teamă că fata n-o să vorbească şi n-o să se poarte aşa cum trebuie şi, în acelaşi timp, dorea ca fata aceea să nu pară atît de bună, de inteligentă cum o vedea fiul ei.

Primele cuvinte rostite de Xana o speriară şi o jigniră şi mai mult pe Antonina Sergheevna — era exigentă şi arogantă! Era nemulţumită de felul cum e gospodărit blocul şi critica întregul comitet de sprijin pentru tărăgăneală şi delăsare în timpul reparaţiilor.

— Astăzi m-am căţărat pe toate acoperişurile şi am trecut pe toate scările, — spuse Xana şi începu să enumere amănunţit lipsurile mărunte şi mari descoperite la reparaţii.

Antoninei Sergheevna, ca şi tuturor celor de faţă, le făcu o impresie plăcută faptul că fata cercetase totul singură, dar nu se putea oare spune acelaşi lucru pe un ton mai blînd?... Vai, nu, nu e fata care-i trebuie lui Nikolai. Nu! Şi n-o să fie nimic între ei... Nimic.

Dar chiar în clipa în care Antonina Sergheevna se convinse că nu e fata care i-ar trebui lui Nikolai, Xana termină cu capitolul critică şi zîmbi plină de încredere.

— Tovarăşi, e păcat! — spuse ea cu o mîhnire sinceră. — Blocul e bun, mare, locuiesc în el muncitori, fruntaşi, oameni care săvîrşesc adevărate minuni în producţie. Atunci cum se poate să nu se facă tot, tot ce e posibil ca oamenii ăştia să trăiască şi mai bine? Uite, acum e vară doar; omul vine de la muncă, mănîncă şi stă în casă. N-ar fi oare mai bine să poată ieşi în curte, unde să ţîşnească o fîntînă arteziană înconjurată de flori? Să se aşeze pe o băncuţă sub

copaci, sub tufişuri de liliac sau mălin? Să stea de vorbă cu prietenii la o măsuţă în mijlocul grădinii, să joace dame sau şah.

Vorbea cu însufleţire şi oamenii din sală dădeau din cap aprobator, zîmbeau, sau exclamau „just". Şedinţa nu mai era plictisitoare, şi chiar pe faţa tristă a administratorului de bloc se întipări o rază de speranţă.

— Dar copiii? — continuă Xana. — Se spune că fac gălăgie toată ziua pe sub ferestre şi sparg geamurile cu mingea. Oare e greu să se cureţe pentru ei un teren, să li se amenajeze leagăne, bare, iar pentru cei mici să se facă ţarcuri cu nisip? Toate astea sînt uşor de făcut, numai dorinţă şi sîrguinţă să existe. Nu sînt bani? Nu e adevărat. Sume mari de bani se alocă pentru amenajarea caselor şi a spaţiilor verzi, pentru terenurile sportive destinate copiilor. Şi apoi multe lucruri nici nu costă bani, se pot face chiar de către locatari cu propriile lor forţe. Trebuie numai ca oamenii să vrea să pună umărul. Casa dumneavoastră poate deveni cea mai bună casă din oraş.

Xana aruncă o privire asupra celor de faţă şi termină aproape cu o rugăminte în glas.

— Hai s-o facem să fie cea mai bună. Vă rog!

O răsplătiră cu aplauze călduroase, iar Xana se aşeză pe un colţişor de bancă de lîngă masă şi zîmbi timid. Nu mai rămăsese în atitudinea ei nici un fel de aroganţă, dar i se ghicea caracterul perseverent şi convingerea că trebuie să munceşti numai foarte bine şi că de la toţi trebuie să ceri numai o muncă de foarte bună calitate.

Antonina Sergheevna n-o scăpa din ochi pe tînăra fată dar în acelaşi timp era şi emoţionată — începuseră alegerile şi ar fi vrut şi ea să fie aleasă. De n-ar fi fost atît de timidă, s-ar fi ridicat şi ar fi cerut ea însăşi să lucreze în comitet, să-şi aducă şi ea contribuţia la buna amenajare a casei — părea că şi vede fîntîna arteziană şi terenul pentru copii, pe bătrînii care se odihneau seara sub tufişurile de liliac. Dar Antonina Sergheevna n-a fost aleasă şi iat-o îndreptîndu-se spre ieşire spunîndu-şi în sinea ei că în comitet ai foarte multe griji şi neplăceri. Deodată însă Xana Belkovskaia luă din nou cuvîntul.

Anunţă că la toamnă o să se facă foarte multe plantări de copaci şi tufişuri, aşa că o să fie mult de muncă şi că de pe acum se pot face răzoare în grădină, se pot pune bănci şi,

împreună cu tinerii şi copiii, se poate începe amenajarea terenului pe locul viran. Xana era de părere că sarcinile nu trebuiesc lăsate numai pe seama comitetului şi ceru să fie ales un grup special pentru amenajarea spaţiilor verzi.

Antonina Sergheevna se opri lîngă uşă. Xana văzu chipul ei plăcut, uimitor de familiar, şi citi în el dorinţa de a participa la această nouă muncă. O salută şi, în şoaptă, începu să vorbească cu preşedintele. Acesta o propuse pe Antonina Pakulina printre primii candidaţi la această comisie.

Xana roşi, zîmbi cu un aer vinovat şi de departe o salută din nou pe Antonina Sergheevna.

Antonina Sergheevna îi răspunse binevoitoare, dar oarecum reţinută.

Intîlnirea dintre ele s-ar fi mărginit la atît dacă atunci cînd se ridică de pe bancă Xana n-ar fi scos o exclamaţie uşoară de vădită supărare, fiindcă îşi agăţase ciorapul de un cui.

Administratorul blocului ocărî ruşinat pe un oarecare Abrosimov care „face lucru de mîntuială" şi făgădui ca a doua zi să-i tragă „o săpuneală" zdravănă. Aceasta însă nu o ajuta cu nimic pe Xana. Ciorapii erau subţiri, scumpi şi fetei îi părea foarte rău de ei.

Antonina Sergheevna se apropie şi privi ruptura — nu era mare, dar de sub ea fugise în jos o dîră lungă şi albicioasă.

— Să mergem la mine, Xanocika, — spuse Antonina Sergheevna. — O s-o reparăm de nici n-o să se vadă.

Xana se intimidă.

— Se poate! Cum să vă deranjez?

Îşi stăpînise supărarea, îşi muie degetul în gură şi netezi capătul firului rupt.

— Dacă îl umezeşti, firul nu fuge mai departe. Lăsaţi, am să mă duc acasă, nu-i nimica!

— Ciorapii sînt foarte buni, păcat de ei, — o compătimi Antonina Sergheevna şi, luînd-o cu hotărîre de braţ, îi spuse: — să mergem, să mergem. Şi nu te intimida de nimeni, băieţii sînt plecaţi la serbarea de sfîrşit de an şi sînt singură acasă.

Pe negîndite Xana nu se mai împotrivi. Mergea încet, cu grijă, temîndu-se pesemne ca să nu „fugă" şi alte fire. Urcară scara tăcute şi intrară în apartament.

— Ce bine e la dumneavoastră, — spuse Xana cînd se aşezară la masa pe care se afla o lampă care o lumina puter-

nic. Restul odăii, drăguț aranjată și curată, era însă cufundat într-un semiîntuneric plăcut.

— Dă-mi ciorapul, — îi spuse Antonina Sergheevna, punîndu-și ochelarii.

— Vai, lăsați, am să-l prind eu.

— Nu, nu mă contrazice. Nici băieții nu mă contrazic, iar un oaspete nu se cade nici atît.

Xana își scoase supusă ciorapul.

— Ce picioruș mic ai. Cînd te vede omul mergînd ar putea crede că ai picioare puternice și musculoase.

— Dar sînt puternice. Am făcut mult sport — atletism, alergări, canotaj.

— De ce spui că ai făcut? Acum nu mai faci?

— Ba da, dar mai puțin. Nu prea am timp.

— Eh, da, nici Kolea nu mai izbutește să facă.

În jurul mesei se așternu tăcere. Xana urmărea cum acul subțire prindea cu grijă ruptura din păienjenișul mătăsos al ciorapului.

— Ce bine știți să cîrpiți. Eu n-aș fi putut țese atît de bine.

— Locuiești probabil cu mama?

— Nu. De multă vreme nu mai am mamă.

Antonina Sergheevna își lăsă mîinile care țineau lucrul și își scoase ochelarii.

— Atunci cum ai...

— Am crescut într-un orfelinat.

— Dumnezeule! Și ce fată cuminte ești!

Xana își lăsă ochii în jos. Cu siguranță că fata asta n-are nici un pic de aroganță în ea, dacă se intimida în fața mamei lui Nikolai Pakulin.

— Cîți ani ai, Xanocika? Nu te superi că-ți spun pe nume?

— Vai, îmi face chiar plăcere. Douăzeci.

— Și Kolea al meu are tot atîția. Ce tineret dezvoltat avem acum. La douăzeci de ani șefi de brigadă, deputați — niciodată n-a existat așa ceva.

Era limpede că Xana ar fi vrut să-i spună sau s-o întrebe ceva, dar se stăpîni.

— Xanocika, ai auzit că brigada lui Kolea a fost împărțită în trei?

— Da, mi s-a spus. Desigur că pentru el a fost foarte trist?

— Ce să-i faci — trebuie!

— De trebuit, trebuie, dar e păcat... Eu una cu siguranţă că aş fi fost deznădăjduită.

— Da?

— Sigur! Kolea al dumitale însă e aşa...

— Cum?

— Foarte stăpînit şi foarte conştient. Şi are caracter. Probabil că întotdeauna ştie să se stăpînească. Eu însă nu ştiu s-o fac.

Antonina Sergheevna tăcu şi se mulţumi doar să zîmbească. Fata îi plăcea din ce în ce mai mult.

— E bine că înţelegi asta, — spuse ea reluîndu-şi cusutul, — fetele judecă deseori după înfăţişare, sînt atrase de maniere, de agilitate, de priceperea de a şti să le faci curte şi să te arăţi într-o lumină favorabilă. Ele cred că dacă un tînăr e modest şi serios nici nu merită să se uite la el.

Din nou în jurul mesei se aşternu tăcere. Antonina Sergheevna prinse un ochi părînd cu totul copleşită de muncă. Xana şedea cu piciorul gol strîns sub ea şi încerca mereu s-o întrebe ceva dar nu se hotăra.

— Kolea a ţinut darea de seamă la cămin? — întrebă ea deşi nu asta era întrebarea care-i stătea pe limbă.

— La cămin? Se pare că nu. Deşi... a ţinut el o dare de seamă zilele astea. E foarte ocupat acum cu cele trei brigăzi.

— De ce trei?

— Dar cum? Vrea ca toate trei să devină aşa cum a fost brigada lui.

— Bravo!

— Da, e un băiat de ispravă... Nu spun asta pentru că sînt mama lui. Am văzut mulţi tineri şi pot să fac o comparaţie. E într-adevăr foarte bun.

— Ştiu, — spuse Xana.

Se priviră atente — fiecare voia să citească în ochii celeilalte un lucru care nu se putea întreba.

In apropiere se auzi trîntindu-se o uşă şi apoi zgomot de paşi. Xana deveni dintr-odată atentă — nu, paşii se pierdură, nu veneau aici. Antonina Sergheevna termină de cusut; şi din întreaga ei atitudine, din degetele ei agile, dinspre capul ei

aplecat, cu părul pieptănat lins şi uşor încărunţit, adia o căldură maternă.

— Uite, dumneata ai spus — deputat, — începu deodată Xana, — sînt deputat şi mi se pare că sînt cea mai tînără dintre toţi. Sigur că este o muncă de mare cinste şi de răspundere. Dar dumneata îţi închipui cît îmi vine de greu!

— Ai mult de lucru?

— Nu despre asta e vorba. Vorbesc de viaţa mea personală. Oare cu toate că sînt deputat nu sînt şi eu o fată ca toate celelalte? N-am şi eu nevoie de aceeaşi viaţă? Nu ştiu de ce, dar unii cred că eu nu sînt ca celelalte şi nu se poartă cu mine ca şi cu celelalte, de pildă, să mă invite pur şi simplu la dans... Eu însă ţin foarte mult să dansez!

In ultimele ei cuvinte se simţi supărarea.

— Dar dacă tinerilor li se pare că nu sînt demni de dumneata? — spuse încet Antonina Sergheevna fără să-şi ridice ochii de la lucru. — Şi într-adevăr nu eşti o fată obişnuită. Eşti deşteaptă, eşti activistă, te respectă şi oamenii în vîrstă nu numai tinerii. Atunci cum să nu se intimideze în faţa dumitale, dacă, pe deasupra, tînărul mai e şi îndrăgostit...

Xana se înroşi. Fruntea, urechile şi chiar gîtul îi deveniră trandafirii. Era bucuroasă că Antonina Sergheevna nu se uita la ea în clipa aceea.

— Dar fata de ce să nu poată ea singură să invite pe cine vrea? — întrebă Xana abia auzit.

Antonina Sergheevna rupse aţa cu dinţii şi-i dădu ciorapul zîmbindu-i şireată.

— Cum adică, fetele să nu se priceapă să vorbească în aşa fel încît băieţii să creadă că ei au adus vorba?

Ochii Xanei se deschiseră larg şi se luminară.

— Eu nu am atîta experienţă, — bîigui ea.

— Dar există şi alţi tineri care nu o au nici ei!

Xana îşi puse ciorapul, îşi încălţă pantoful şi o îmbrăţişă cu căldură pe Antonina Sergheevna.

— Iţi mulţumesc... îţi mulţumesc mult de tot!

— N-ai de ce, Xanocika. Pentru un lucru atît de neînsemnat, — răspunse Antonina Sergheevna neînţelegînd parcă de ce i se mulţumeşte. — Imi place să cîrpesc şi în afară de asta am discutat împreună lucruri foarte interesante.

Cămăruța în care era instalat biroul organizației de Comsomol se afla la primul etaj al clădirii auxiliare și geamurile ei dădeau direct în secție așa încît vuietul uniform al mașinilor, fîșîitul, scrîșnetul și zăngăneala metalului prelucrat acopereau glasurile, iar podul rulant, care se mișca sub acoperiș, arunca din cînd în cînd în cameră umbra lui mișcătoare.

Podul rulant părea că îi aminteşte Valiei Zimina de el şi o dojenește: „După cum vezi eu trudesc ca şi înainte. Tu pe unde îmi umbli?"

Trecuseră mai multe zile de cînd Valia fusese mutată de la macara la B.P.D. la Babinkov, ca dispecer de serviciu. In felul ăsta îi era mai uşor să-şi ducă munca de Comsomol. Vorobiov spusese în glumă:

— Ce legătură mai poate fi cu masele dacă secretarul Comsomolului se află toată ziua la o înălțime inaccesibilă?

Valia îşi dădea seama că el are dreptate, dar îi venea greu să se despartă de macara; se obişnuise în cabina ei, se obişnuise cu gigantul acela mătăhălos şi ascultător, care la un semn al mîinii ei căra greutăți de multe tone. Valia iubea priveliştea întregii secții ce i se dezvăluia de la înălțime. La B.P.D., toată ziua oamenii se agitau ba pentru una, ba pentru alta, telefoanele zbîrnîiau fără întrerupere şi erai nevoit să vorbeşti cu Garşin de cîteva ori pe zi pentru că el era şeful montajului.

Cînd, pentru prima oară, Valia, strîngînd din ochi, trebui să-i telefoneze ca să controleze dacă au intrat la montaj o serie de palete — Garşin nu aflase pînă atunci că ea lucrează la B.P.D. — şi o întrebă curios :

— Cine e la telefon?

— Dispecerul de serviciu, — îi răspunse ea tăios. — Aţi primit trei garnituri de palete ?

— Am primit tovarăşe de serviciu cu glas fermecător, — spuse Garşin. — Pot să aflu cum te cheamă?

— Valentina Feodorovna, — îi răspunse Valia şi mai tăios şi închise telefonul.

In aceeaşi zi, Garşin află cine e Valentina Feodorovna, încercă să încheie pace cu ea, îi spuse Valicika, dar faţa îl întrerupse cu răceală.

— Numele meu e Valentina Feodorovna, — şi închise din nou telefonul.

Peste două zile, Viktor o întîlni lîngă grădiniţa din faţa secţiei, o opri şi, supus şi binevoitor, i se adresă — Valentina Feodorovna.

— De mult voiam să stăm de vorbă, Valentina Feodorovna. Nu te supăra. Mi-a fost foarte greu atunci şi fără să vreau te-am jignit. Dacă ai şti...

— Ce trebuie să ştiu? — îi ripostă ea hotărîtă, dar în acelaşi timp simţea cum inima îi bate atît de puternic încît avea impresia că se aude în toată grădiniţa. — Orice ar fi, eu una sînt bucuroasă că s-a întîmplat aşa. Asta m-a salvat de la greşeală.

Şi, întorcîndu-i brusc spatele, Valia plecă. Dacă cineva ar fi urmărit scena ar fi fost în măsură să creadă că fata aceasta dăduse peste nas unui fost adorator, dar numai ea ştia ce greu îi fusese să procedeze astfel.

Acum şedea în cămăruţa biroului organizaţiei de Comsomol, retrăindu-şi triumful asupra lui Garşin şi înţelegînd cu uimire că sentimentul de îngăduinţă şi dragoste pe care-l avusese înainte faţă de dînsul, nu-l mai avea acum... şi îl privea pe Arkadi Stupin, căutînd să înţeleagă ce fel de relaţii sînt cele care o leagă de acest băiat ce seamănă atît de puţin cu ceilalţi.

Arkadi, Nikolai Pakulin şi Fedea Sliusariov şedeau de o parte, în jurul unei mesuţe şi împărţeau brigada. Nikolai făcuse din timp lista celor trei brigăzi. Valia văzuse aceste liste şi considera că prevăzuse şi ţinuse seama de toate amănuntele, astfel că nu mai rămînea decît ca brigăzile să fie preluate şi să treacă la îndeplinirea sarcinilor. Dar nu se ştie de ce Arkadi şi Fedea se certau cu înverşunare, glasurile lor deveniseră adevărate răcnete iar feţele li se înroşiseră, de parcă ar fi vrut să se încaiere.

Gălăgia care domnea în secţie o împiedica pe Valia să audă despre ce-i vorba. Nu-i ajungeau la urechi decît frînturi de fraze.

— Iar eu spun că e nejust şi incorect! — striga Fedea.

— Dacă sînt şeful brigăzii, apoi vreau să... — spunea Arkadi.

— Dacă-i vorba să jucăm, apoi trebuie să avem acelaşi număr de oameni! — striga din nou Arkadi.

Nikolai le vorbise cu multă dreptate şi cu o uşoară ironie, dar în loc de răspuns se auzi din nou strigătul lui Fedea:

— Nu sînt de acord!

Cu un gest dispreţuitor Arkadi dădu la o parte listele şi strigă cu un glas care acoperi toate zgomotele din secţie:

— Atunci eu refuz şi gata!

Valia îşi aminti de umbra timidă care umblase odată de colo pînă colo prin faţa podului Alarcin, care o aşteptase la staţiile de tramvai, lîngă poartă, la Casa Culturii — oriunde s-ar fi dus. Îşi amintea de seara cînd năvălise nu numai în odaia ei, dar în viaţa şi sufletul ei, fără să-i ceară voie. In minte i se depănau toate cîte i se întîmplaseră din seara aceea. Şi se mira că îl vede şezînd acolo fără s-o privească şi poate chiar fără să se gîndească la ea, şi că îi este totuşi prietenul cel mai apropiat, cu toate că relaţiile dintre ei sînt atît de încîlcite, încît ar fi cu neputinţă să pricepi ceva sau să prevezi cum se vor sfîrşi lucrurile.

Ceea ce i se părea cel mai ciudat era însă că Arkadi îşi ţinea cu sfinţenie cuvîntul dat în seara aceea, şi nu-i vorbise niciodată nici direct şi nici nu făcuse vreo aluzie la dragostea sa. Atunci, în seara aceea, înainte de plecare el rupsese o foiţă din calendar, o ascunsese în buzunar şi îi spusese:

— Uite ce e, Valia. Exact peste un an, în aceeaşi zi, ai să-mi spui ce-ai să crezi tu de cuviinţă. Dacă ai să spui: nu! asta va însemna sfîrşitul prieteniei noastre. Ai să ţii minte data?

Valia dăduse din cap, iar el rupsese foiţa următoare, şi i-o vîrîse în mînă şoptindu-i în glumă:

— Iţi fac o reducere de încă douăzeci şi patru de ore.

De atunci el trecea adesea pe la ea pe acasă s-o vadă, cînd primea leafa îi aducea prăjituri sau bomboane, iar uneori flori. Intr-o zi îi reparase tocul ferestrei, care se crăpase.

Vecinele, curioase, o întrebau:

— Ţi-e logodnic, Valicika?

Intimidată ea răspundea:

— Vai, nici eu singură nu ştiu.

S-au plimbat cu barca, au dat o raită pe insule; de două ori au ieşit afară din oraş. Odată au înnoptat într-un sat la

o rudă îndepărtată de a lui Arkadi, şi au luat o barcă şi au plecat pe lac atît de departe încît s-au întors pe la trei noaptea; bombănind, gazda o lăsase pe Valia să intre în casă, iar Arkadi îşi făcuse un culcuş în podul cu fîn, după care se lăudase că s-a simţit nemaipomenit de bine acolo. Arkadi citea aceleaşi cărţi pe care le citea şi ea, uneori îi aducea el o carte nouă şi interesantă. Au avut amîndoi aceleaşi emoţii înainte de premiera „Chestiunii ruse" şi amîndoi au interpretat cu succes rolurile lor, deşi Valia cam rîdea, spunîndu-i că totuşi voinicul din Iaroslavl ieşea la iveală de sub pielea autenticului american, la care Arkadi îi răspunse că de fapt nici ea nu izbutise să pară o femeie obosită, care trecuse prin multe.

Toate acestea erau bune, dar se certau des, iar în ultima vreme aproape că nu se întîmpla să se întîlnească fără să se certe şi fără să se enerveze. Se certau din pricina cărţilor, a vremii de afară, se certau cine să vîslească şi cine să stea la cîrmă şi unde să meargă, înăuntrul vagonului înăbuşitor sau pe platforma bătută de curent. Uneori el ofta spunînd că nu există în toată lumea femeie mai certăreaţă ca ea. E adevărat că nici el nu era dintre cei blînzi şi supuşi, dar după fiecare ceartă devenea gînditor şi trist.

Revenindu-şi, Valia îşi dădea cuvîntul că nu se va mai enerva şi se potolea. Ajunsese să nu se mai recunoască pe ea însăşi şi-i părea rău de Arkadi. Dar ce era să facă dacă totul fierbea în sufletul ei, dacă ea voia să-l audă vorbind chiar în clipa cînd el tăcea, dacă o lua de braţ cînd ei nu-i făcea plăcere, şi uita să-i ofere braţul cînd ea avea nevoie. O înfuria şi faptul că în secţie el se ţinea la o parte de dînsa, ca un străin, sau se apropia de dînsa de faţă cu toţi. Se plictisea fără el, dar prezenţa lui o enerva. I se părea că viaţa o condamnase să fie cu Arkadi încă înainte ca ea singură să-l fi ales şi întreaga ei fiinţă se împotrivea la aceasta. Era aproape sigură că la termenul fixat o să spună „nu" şi în acelaşi timp se speria la gîndul că el o să plece.

In ultima vreme însă Arkadi se îndepărtase de ea.

O iubea la fel de mult şi îşi dădea seama de asta. Dar venea mai rar pe la ea, şi dacă se despărţeau marţi el îi vorbea nu despre o întîlnire a doua zi, ci o întreba dacă vrea să meargă cu el la cinema sîmbătă.

Intîlnindu-se mai rar, ea îl cercetă cu mai multă atenţie şi descoperea în el trăsături de caracter pe care înainte nu le observase. Era o fire perseverentă şi foarte stăruitoare. Işi irosea în zadar timpul şi puterea tinerească pînă izbutea să le găsească o aplicare, dar cînd îşi descoperea ţinta, mergea spre ea trecînd peste orice. Era foarte impresionabil, şi ştia să ia de la oamenii care-l înconjurau tot ceea ce erau ei capabili să-i dea — de la unul cunoştinţele, de la altul experienţa, de la al treilea sprijinul tovărăşesc. Probabil că şi în prietenie era tot atît de credincios ca şi în dragoste, dar nu ştia dacă mai putea fi bun şi înţelegător faţă de tovarăşul sau de femeia care nu-l mai interesau, de care nu mai avea nevoie.

Uite şi acum — se certa cu Nikolai şi era vădit că Nikolai suferea din cauza asta. Şi Fedea Sliusariov se certa, înfierbîntîndu-se tot mai mult. Pesemne că amîndoi uitaseră cît îşi bătuse capul cu dînşii Pakulin!

Valia se apropie de şefii de brigadă care ţipau, unul mai tare ca altul.

— Ce-i cu voi, băieţi, nu puteţi să împărţiţi avutul?

— Stai, Valia, nu ne încurca, şi aşa fiecare dintre noi îşi are părerea lui; atît ne mai lipseşte, încă o părere nouă, a unui al patrulea om, — spuse cu ciudă Nikolai.

— După mine, părerea lui Pakulin este în orice caz hotărîtoare, — spuse ea severă. — El e şeful vostru de brigadă, el trebuie să hotărască. De ce nu vă înţelegeţi?

— Eu n-am nevoie de binefaceri! — exclamă aprins Arkadi. — Am să fac faţă şi singur.

Se dovedi că pricina acestei neplăceri era că noii şefi de brigadă se simţeau jigniţi de „sacrificiul" lui Nikolai, care voia să treacă în brigăzile tovarăşilor săi pe muncitorii cei mai cu experienţă, iar pe muncitorii mai noi, pe cei mai slabi, printre care şi Keşka Stepanov, îi luase la el. Nikolai socotea că o asemenea hotărîre e justă pentru că el are cea mai multă experienţă. Nu putea să înţeleagă de ce pe Keşka, tînărul acesta care pînă mai ieri îi speriase pe toţi, vor să-l ia şi Fedea şi Arkadi în brigada lor. Valia nu înţelegea nici ea.

— O să vină totuşi la mine, — anunţă Arkadi şi chiar trînti cu pumnul în masă. — Iţi aminteşti de întîmplarea cu tija? La mine şi-a făcut atunci de cap, şi n-am ştiut să-l stă-

pînesc, acum însă am să-l îndrept eu. Aci e o chestiune de onoare, Kolea, aşa că nu mă contrazice.

— Dar de Vitka de ce ai nevoie? — întrebă posomorît Nikolai. — Vitka e fratele meu. Dacă vreau să rămînă la mine e pentru că vreau să-l supraveghez şi sîntem în acelaşi schimb şi dealtfel e mai puţin calificat decît Gavrilov.

— Poftim, ia-ţi-l pe Gavrilov, o să fie un sprijin în brigada ta.

Fedea îl susţinu pe Arkadi.

— Ascultă, Kolea, nu căuta să faci pe martirul. Ce-i asta la urma urmei? Noi să avem cîte patru oameni din brigada Pakulin, iar tu — trei. Noi pe cei mai buni, şi tu — pe cei mai slabi. Te rog să nu ne ocroteşti că nu sîntem nişte incapabili.

Arkadi se ridică, îşi îndreptă umerii săi largi şi-l privi pe Nikolai strengăreşte, drept în faţă.

— Dacă ne-au distrus brigada, au dat fiecăruia îndependenţă şi au spus: acţionaţi! Atunci să pornim o întrecere, însă o întrecere cinstită, fără concesii!

— Ne-au distrus brigada, dar nu prietenia, — replică Nikolai. Şi întrebă încet cu amărăciune: — Sau te pomeneşti că şi prietenia?

Arkadi păşi spre el şi-l prinse cu putere de umăr.

— Acum, ca să fim prieteni trebuie să nu ne împiedicăm unul pe celălalt. Şi nimeni nu ne va putea despărţi, Kolea.

— Ia-ţi lăboiul, — spuse drăgăstos Nikolai, scuturîndu-şi umărul. — Ia te uită la ei. Au devenit independenţi, dar se tem de piedici! Bine, băieţi, hai să luăm o hotărîre şi să pornim întrecerea. Ţineţi-vă bine!

Şi calm, de astă dată, Nikolai începu din nou să cerceteze listele.

— Care va să zică Keşka trece la Stupin, Gavrilov la mine. Dar pe Vitka îl vrei neapărat?

Arkadi se codi puţin şi-i spuse cu un aer vinovat:

— Chiar el ţine să vină la mine.

— Ce vorbeşti!

Nikolai se ridică.

— Haideţi, băieţi, întocmiţi listele fără mine. Cum vreţi voi şi după aceea toţi trei o să le confirmăm. Doar n-o să stăm aici pînă la miezul nopţii.

Se plimbă de colo pînă colo prin cămăruţă şi apoi privi pe fereastra care dădea spre secţie. Chiar sub geam aşteptau mai multe platforme de cale ferată şi macaraua lăsa pe una din ele o ladă roşie, uriaşă, legată solid cu cabluri. Vasea, muncitorul dela macarale, stătea pe cea de-a doua platformă şi cu o mişcare a degetelor dădea indicaţii prin semne macaragiului. Lada se lăsă greoaie pe locul ei. Muncitorii o înconjurară într-o clipă scoţînd cablurile, iar zugravul cu căldarea de vopsea şi pensulă se grăbi să scrie adresa.

Macaraua îşi legănă cîrligul uriaş şi se tîrî înapoi, să aducă cealaltă ladă.

Cea de a doua turbină pornea la drum lung.

„Băieţii nu-şi dau încă seama cît de greu o să le vie, se gîndea neliniştit şi ironic Nikolai. N-o să aibă nici un răgaz pentru organizare, ci o să trebuiască dintr-odată să îndeplinească planul; turbina a treia, înainte de termen, a patra la fel, apoi o nouă sarcină — cine mai ştie ce? Oricum ar fi, nu ne putem aştepta la ceva uşor. Şi băieţii vor independenţă, vor să facă pe grozavii. Iată-l şi pe Vitka. Fuge de mine la Arkadi. Caută independenţă, s-a plictisit să tot tie ajutorul fratelui său. Sau poate că într-adevăr prea l-am ţinut sub tutelă. Nu, astea sînt fleacuri! Pur şi simplu sînt şi ei ambiţioşi... Ce să-i faci, dacă-i vorba pe-aşa, atunci ţineţi-vă, necredincioşii mei prieteni, că n-am să mă las!

In spatele lui, Fedea şi Arkadi continuau să se certe; din cînd în cînd se mai înţelegeau dar îndată începeau iar să se certe.

Fedea Sliusariov, mărunt, uscăţiv şi veşnic preocupat, a fost singurul care nu s-a împăcat deloc cu împărţirea brigăzii. Dar cînd Nikolai a izbutit să-i demonstreze justeţea acestei împărţiri, Fedea şi-a îndreptat toate gîndurile spre viitor, spre succesele brigăzii sale şi urmărea zelos fiecare pas al lui Nikolai şi Arkadi. Il chinuia teama că n-o să aibă suficiente calităţi de organizator şi pedagog, pentru că înţelegea foarte bine ce muncă grea îl aşteaptă.

Arkadi nu se temea şi nu se neliniştea. Din clipa în care auzise pentru prima oară de dispoziţia lui Polozov, îl cuprinsese o nerăbdare plină de bucurie. Cadrul brigăzii lui Pakulin era prea îngust pentru el; simţea cum clocotea în el o forţă gata să erupă şi care îşi cerea dreptul. Incă înainte de a-şi

începe munca, el credea cu fermitate în succesul său şi aştepta cu nerăbdare ziua de luni cînd urma să se adune pentru prima oară brigada şi printr-o vorbă de duh, printr-o glumă prietenească şi autoritate de comandant să bage în capul acestor băieţandri, că membrii brigăzii lui Stupin trebuie să devină tot atît de cunoscuţi ca şi cei ai lui Pakulin şi că din cele trei brigăzi noi, brigada lui Stupin trebuie să învingă.

Valia se apropie iar de noii şefi de brigadă şi, arătînd cu privirea pe Nikolai care stătea gînditor în faţa ferestrei, şopti:

— Nu-i bine, băieţi.

Arkadi o luă de braţ şi o aşeză cu forţa.

— Ba e bine, — spuse el cu jumătate de glas. — Nikolai s-a obişnuit să se poarte cu noi aşa cum te porţi cu copiii, dar noi am crescut.

Valia îi zîmbi şi pentru o clipă Arkadi uită şi de brigadă, şi de Nikolai, şi de toate planurile sale. Ii era foarte greu să-şi descleştеze degetele de pe braţul ei.

Fedea se ridică şi se îndreptă spre Nikolai. Poate că dojana Valiei îl făcuse să se gîndească sau poate că înţelesese că era de prisos.

Valia deschise speriată gura şi dădu din coate căutînd să se elibereze.

— Arkaşa... — bîigui ea.

Arkadi îşi reveni, îi dădu drumul şi se întoarse.

— Am să trec sîmbătă seara pe la tine, — spuse el.

Dar, amintindu-şi deodată de ceva oftă şi adăugă.

— Nu, duminică dimineaţa. Bine?

Apoi îşi strigă tovarăşii:

— Băieţi, haideţi să punem punctul pe i, pentru că m-am plictisit de cînd tot tărăgănim lucrurile.

Valia se îndepărtă tulburată. Se gîndea: „De ce o fi amînat oare întîlnirea de sîmbătă pe duminică? Cu ce e ocupat pînă duminică? Cum e cu putinţă: mă iubeşte şi depinde de un singur cuvînt al meu şi totuşi simt că e mai puternic decît mine?"

Fără să se mai certe, cei trei prieteni terminară împărţirea brigăzii. Fedea propuse.

— Băieţi, să mergem să bem cîte un păhărel cu acest prilej. O să mai stăm puţin de vorbă...

— Nu, — spuse hotărît Arkadi. — Trebuie să plec.

Îi era teamă să bea — nu era în firea lui să se mulțumească cu un singur pahar, după primul venea al doilea și al treilea și apoi începea să nu-i mai pese de nimic — cheful se putea prelungi pînă dimineața.

— Incotro? — întrebă Nikolai.

— Mă duc, am treabă, — răspunse evaziv Arkadi.

Nici chiar față de cel mai bun prieten al său n-ar fi recunoscut că de aproape o lună stă în fiecare seară, pînă tîrziu, cu nasul în manuale, luptîndu-se ca un disperat cu greutățile gramaticii și fizicii, mormăind teoremele și înnebunind în fața problemelor de algebră. Nici chiar celui mai bun prieten al său nu i-ar fi mărturisit că făcuse numai șase clase; la școala tehnică spusese că o terminase pe a șaptea, dar că își pierduse adeverința. Directorul îi propusese să vină să dea examenele, lucru cu care el fusese de acord, arătîndu-se chiar nepăsător. Cum mai umblase el enervat prin magazine căutînd manuale, cum disperase în primele zile de învățătură, convingîndu-se că și materiile din clasa a VI-a le uitase cu desăvîrșire, iar fiecare pagină din manualele clasei a VII-a era pentru el scriere chinezească! Rațiunea îi șoptea: „Renunță, du-te la școala serală în clasa a VII-a, că singur, în două luni de zile, n-o să reușești să acumulezi toate fleacurile astea". El înlăturase furios și rațiunea și lenea. Asta-i bună! N-o să piardă el un an în clasa a VII-a în aceeași bancă cu niște puștani. N-are timp să mai piardă ani, și așa e un lungan de douăzeci și patru de ani! Cînd o să mai intre la institut? Cînd o să devină inginer? Nu, nu e el dintre aceia! Sau o să tocească toate aceste teoreme, formule și reguli în două luni, sau o să-și spună singur că e o cîrpă și un neghiob!

Uneori se speria — dar dacă între timp Valia o să se dezobișnuiască de el, o să-și facă alți prieteni? Își înăbușea în el aceste îndoieli — de ce să se sperie singur? Dacă n-o să-l iubească nu-i poate face nimic, dar dacă îi e scris să se îndrăgostească de el, atunci trebuie să înțeleagă că el este un adevărat bărbat și nu un terchea-berchea.

Uneori, privind-o, se simțea îndemnat să-i mărturisească ce povară luase pe umerii săi și să-i spună: „Toate astea sînt pentru tine, Valia". Dar tăcea. Asta-i bună, ce să caute compătimirea! Și parcă face totul numai pentru ea? Într-adevăr, pentru prima oară în viață iubirea îl determinase să apuce pe

un alt drum. Dar dacă... dar dacă o să vină ziua aceea neagră şi Valia o să-i spună: „Nu, Arkaşa, nu ţin la tine" atunci oare linia vieţii lui se va schimba?

Gîndindu-se uneori că ziua aceea neagră poate să vină, el îşi strîngea din timp pumnii şi îşi închipuia ce o să facă. Oh, ce chef o să mai tragă atunci! Tot ce amînase zi de zi pentru cazul cînd Valia va spune „da". Toate economiile, tot va pune la bătaie! O zi, trei zile, o să bea, o să petreacă şi n-o să-şi mai amintească de nimic!

In gîndurile acestea disperate se împleteau acum realităţi lucide: dar brigada mea? Ce, am s-o las şi am să mă duc haihui prin lume? E-e-h, Arkaşa, ai căzut în capcană! Te-ai distrat, te-ai plimbat, acum potoleşte-te, îţi ajunge.

Pe cînd cei trei şefi de brigadă discutau în camera biroului de Comsomol, jos, lîngă platformele încărcate cu lăzile grele în care se aflau piesele celei de-a doua turbine, se întîlniseră Viktor Pakulin şi Keşka.

Viktor îşi aştepta fratele. Rămăsese un timp lîngă uşă ascultînd discuţia în legătură cu componenţa brigăzilor. Era însă un lucru ruşinos şi totodată incomod să asculte la uşă, pentru că mai treceau oameni pe coridor, aşa că Viktor coborî în secţie ca să vadă cum se face expedierea turbinei.

Keşka umbla de colo pînă colo prin secţie pentru că aflase de consfătuirea şefilor de brigadă şi era nelinîştit neştiind în ce brigadă va fi primit. Dispoziţia dată de Polozov îi trezise vise ambiţioase. Se şi vedea un strungar serios, calificat, membru al unei brigăzi vestite: se şi închipuia mergînd pe alee înconjurat de tovarăşi, apoi se vedea în sala de duşuri apoi în haină albastră cu dunguliţe, iar oamenii îşi holbează ochii la el, la băiatul acesta înalt, frumos şi grav. Nici nu se închipuia altfel decît înalt şi frumos, deşi deocamdată nu era decît un băieţandru mărunt, neastîmpărat, îmbrăcat cu o hăinuţă soioasă şi care orice ar fi făcut izbutea imediat să-şi mînjească nasul şi obrajii.

Văzîndu-l pe Pakulin cel mic, Keşka se prefăcu că urmăreşte cu atenţie munca vopsitorului care scria pe ladă cu gesturi largi, adresa. Se apropie încet de Viktor şi se opri lîngă el.

Viktor îl privi cu coada ochiului, tăcu puțin apoi îi anunță cu indiferență:

— Mare gîlceavă s-a mai iscat acolo din cauza ta.

Keșka se gîndi puțin și apoi îl întrebă cu un zîmbet mohorît.

— Nu vrea să mai ia nimeni?

— Dimpotrivă, — răspunse Viktor și, așteptînd puțin ca să pară mai interesant, îi explică: — Nici unul nu te dă celuilalt.

Keșka surîse ironic.

— Dar cu ce le-am plăcut atît de mult?

Era foarte tulburat și căuta din răsputeri să ascundă aceasta.

Viktor nu se grăbea să răspundă. Căscă, ridică de jos o așchie metalică în formă de spirală, o frînse și cu marginea ei ascuțită tăie afa care atîrna pe locul unde fusese un nasture.

— Cine să-i înțeleagă, — spuse el în sfîrșit. — Poate că te-a lăudat Efim Kuzmici. Găsește probabil că tu ești mai stăpîn pe tine decît alții. Ți-ai dat examenul pentru categoria a patra?

— De mult, — răspunse nepăsător Keșka, deși îl dăduse abia de o săptămînă.

— Norma ți-o îndeplinești?

— Săptămîna trecută am dat o sută trei, ba nu, o sută patru la sută. Nu-mi aduc bine aminte.

Viktor știa foarte bine cum stau treburile, dar îl lăsa intenționat pe Keșka să facă pe grozavul pentru că își avea propria lui părere despre metodele educative și era convins că o să-l poată influența mult mai bine pe Keșka decît Nikolai sau Fedea.

— Fiecare șef de brigadă vrea să ia la el pe unul care să-i aducă folos, — spuse el.

Keșka întrebă, așa, ca într-o doară.

— Dar tu?

— Probabil la Arkadi.

— Nu rămîi la fratele tău?

— De ce să ne încurcăm unul pe altul?

Keșka oftă ușor. Ar fi vrut să nimerească în aceeași brigadă cu Viktor; vedea acum că Vitea e un băiat ca toți băieții

şi nu-i de loc înfumurat după cum i se părușe. Dar oare Arkadi o să-l ia?

— Ai intrat în Comsomol? — întrebă Viktor cu un aer de parcă n-ar fi auzit niciodată despre nenumăratele pozne săvîrşite de Keşka.

După o tăcere îndelungată şi grea, Keşka spuse:

— Uite, am să lucrez în brigadă şi atunci...

Viktor dădu aprobator din cap şi, considerînd că partea educativă a discuţiilor se încheiase pentru ziua aceea, începu să vorbească despre biciclete. Vroia foarte mult să aibă o bicicletă de curse, şi de aceea se hotărîse să-şi vîndă vechea lui bicicletă.

— Dacă cumperi din oraş cadrul şi roţile poţi să-ţi faci o bicicletă ca nouă! Şi te costă cel mult trei sute de ruble. Unele piese am să le fac şi singur. Cît despre montare, la asta mă pricep eu.

Nu observaseră cînd Arkadi Stupin se apropiase de ei pe la spate. Îi îmbrăţişă pe după umeri şi le ciocni capetele unul de celălalt.

— Ei băieţi, acum e acum! — spuse el vesel. — De luni veniţi amîndoi la mine şi atunci — să vă ţineţi bine! Să nu vă aşteptaţi la nici un fel de cruţare. In trei luni de zile, vreau să fim primii pe secţii, nici nu vreau să aud de mai puţin. Ne-am înţeles?

14

In ziua aceea Garşin venise la uzină în costumul său cel mai bun, iar în sala de şedinţe de la direcţie apăru printre primii, înainte ca invitaţii să sosească.

Liubimov venise şi el — şedea mai la o parte, cercetînd materialele pentru raport. Garşin se apropie şi îl salută.

— Salut, Viktor Pavlovici, — îi spuse Liubimov zîmbindu-i larg.

Nu se certaseră, dar în ultima vreme între dînşii nu mai exista prietenia dinainte şi o politeţă impusă acoperea vădita răceală dintre ei. — Totul începuse cu iscălitura aceea blestemată — Garşin nu putea să priceapă nici el ce îl împinsese

atunci să-şi pună semnătura pe un proiect străin! Susceptibilitatea lui Liubimov fusese atinsă şi cîteva zile acesta nici nu-l privise în ochi. Apoi păruse că uitase. Tot atunci însă a avut loc şi întîmplarea cu rotorul. Garşin observase cu un surîs ironic, că îndată ce interesul lui fusese atins, Liubimov dăduse de o parte orice susceptibilitate şi chiar îi mulţumise pentru născocirea lui salvatoare. Dar credincios felului său de a fi, îi spusese: „Aşadar, ai dumneata grijă de asta!" şi se încuiase în cabinetul său. Vorba ceea: „Nici usturoi n-am mîncat, nici gura nu-mi miroase!" Dacă nu i s-ar fi telefonat că delegaţia de la Krasnoznamenka s-a şi îndreptat spre secţie, Liubimov l-ar fi lăsat şi mai departe pe Garşin să se descurce singur. Şi dealtfel la ce a folosit venirea lui? S-a pierdut în faţa lui Polozov şi a fugit. A tulit-o din secţie ca un băieţaş prins într-o livadă străină. Iar pe el, Garşin, l-a lăsat singur, să se descurce cum o şti. Şi a ieşit aşa că pînă la urmă a fost nevoit să asculte în faţa tuturor întrebarea batjocoritoare pusă de Didenko:

— Ce se întîmplă pe aici pe la voi—conştiinţa o băgaţi sub talpă şi ruşinea sub călcîi? Dumneata, Garşin, ar fi trebuit să te faci scamator!

Didenko avea glas puternic şi cuvintele lui se răspîndiră îndată în toată secţia, ceea ce era mai rău decît orice judecată sau mustrare — Garşin cunoştea mai bine ca oricare altul forţa ucigătoare a cuvîntului tăios.

De atunci, Garşin şi Liubimov nu discutau ci doar se salutau politicos cînd se întîlneau. Totuşi, în ziua aceea Garşin trebuia neapărat să-i vorbească şi de aceea îl întrebă învingîndu-şi stînjeneala:

— N-aţi auzit cumva cine a fost propus din partea uzinei în grupul de proiectare?

— Dmitri Ivanovici e acum la director ca să pună la punct problema asta, — răspunse Liubimov cu jumătate de gură, — eu unul v-am propus pe Polozov şi pe dumneata.

Garşin se strîmbă. Ce însemnează: „Pe Polozov şi pe dumneata?" Orice ai spune, dar el, Viktor Garşin, era unul din autorii referatului despre reconstrucţia secţiei şi să-l pui pe acelaşi plan cu Polozov era pur şi simplu ridicol. Poate că Liubimov vrea să-l împiedice să mai ia parte la proiectare? Poate că el însuşi a început să se gîndească la disertaţie?...

In timpul acesta, Liubimov îi spuse şi mai încet:

— Dumneata, după părerea mea o să fii ales în orice caz... deşi Didenko mi se pare că s-a opus.

— Dar de ce?

— E de părere că şi dumneata şi Polozov sînteţi prea ocupaţi în producţie.

Liubimov se cufundă din nou în materialele lui, iar Garşin se apropie de uşă ca să întîmpine pe cei care veneau şi să schimbe cîte un cuvînt cu cei cu care trebuia să discute.

Sala de şedinţe se umplu repede. Sosiră şi reprezentanţii Institutului de proiectări. Inginerii şi fruntaşii secţiilor veneau în grupuri. Erau aşteptaţi profesorii Karelin şi Savin.

Apăru Didenko — radios, şi mai agitat ca de obicei. Garşin se sfia să se apropie de el, dar se învîrtea în jurul lui şi putu să audă cum organizatorul de partid spune proiectanţilor:

— Nu ştiu cum e pentru voi, însă pentru uzină astăzi e o zi mare, foarte mare!

Cu cîteva zile în urmă, Nemirov, Didenko şi Kotelnikov fuseseră chemaţi grabnic la Moscova. Se întorseseră însufleţiţi şi oarecum uluiţi de proporţiile grandioase ale noilor sarcini. In anul în curs, uzinei i se dăduse sarcina să fabrice încă două turbine de tipul celor pentru Krasnoznamenka, dintre care una pentru Republica Populară Chineză. Guvernul lărgise în mod simţitor programul fabricării turbinelor, pentru anul viitor, iar biroul constructorului şef primise sarcina de a proiecta noi şi puternice turbine de înaltă presiune, turbinele pe care le visase Kotelnikov. Se alocaseră mari sume de bani pentru modernizarea şi extinderea secţiei turbine şi a secţiilor care o deservesc.

Prin uzină circulau amănunte din discuţiile care avuseseră loc la Moscova. Se pare că ministrul i-ar fi spus zîmbind lui Nemirov:

— Vedeţi ce greutate punem pe umerii voştri! Dar principalul e că voi înşişi sînteţi vinovaţi de asta. Trebuie să mărturisesc că m-am cam temut că n-o să faceţi faţă comenzii pentru Krasnoznamenka şi cînd colo văd că aţi făcut faţă şi pe deasupra aţi schimbat din propria voastră iniţiativă un regulator, de la o turbină gata fabricată. Inseamnă deci că sînteţi puternici! Şi vi se pot încredinţa sarcini şi mai mari.

Se mai aminteau şi alte cuvinte de-ale ministrului:

— Uzina trece în cea de-a treia fază de reconstrucţie. In

primele planuri cincinale cînd am construit socialismul ea s-a schimbat de nerecunoscut. De fapt numai denumirea şi tradiţiile glorioase au rămas neschimbate. După război voi n-aţi refăcut pur şi simplu uzina, ci aţi renăscut pe o nouă bază tehnică. Acum reconstrucţia trebuie să fie mai largă, mai îndrăzneaţă şi mai nouă decît în orice vreme. Aşa de parcă uzina ar intra în comunism aşa cum o s-o reconstruiţi în următorii doi-trei ani. De aceea acordaţi acestei probleme un adevărat avînt, antrenaţi gîndirea inovatoare, nu vă temeţi de a visa — pentrucă întotdeauna poţi să înlături tot ce este de prisos, dar proiectul trebuie să fie inspirat.

— Aşa a spus — inspirat? — se întrebau oamenii. Şi întorcîndu-se la munca lor de zi de zi se gîndeau şi mai mult la cele auzite. Treptele le păreau atît de abrupte, şi încă nu erau urcate toate, dar era limpede că aceste trepte nu sînt decît la începutul adevăratului avînt.

„Ziua cea mare" era tocmai ziua întîlnirii conducătorilor, inginerilor şi muncitorilor fruntaşi din uzină cu activiştii Institutului căreia îi fusese încredinţată elaborarea proiectului de reorganizare a producţiei. Referatul lui Liubimov şi Garşin referitor la bazele reconstrucţiei fu desfăcut şi întins pe mese pentru ca oamenii să ia cunoştinţă de el. Acest referat şi raportul lui Liubimov trebuiau să servească drept bază pentru discutarea pe larg a tuturor problemelor muncii care-i aştepta.

Garşin îşi pusese mari speranţe în această consfătuire. In timpul din urmă îl pîndeau doar eşecuri, ghinion după ghinion, situaţia lui în uzină se clătina. Şi îşi spunea în sinea lui: trebuie să scap din această situaţie împotmolită printr-o cotitură hotărîtă, orice s-ar întîmpla! La început se agăţase de Volovik. Înţelegerea referitoare la colaborarea cu inventatorul propus pentru Premiul Stalin... Articole la ziare, fotografii, filmări pentru jurnalele cinematografice, în fiecare dare de seamă erau pomenite alături două nume — Volovik şi Garşin... Totul începuse să meargă bine, Volovik fusese parcă de acord şi deodată:

— Nu vă supăraţi Viktor Pavlovici, eu nu sînt împotrivă dar mi se pare că nu-i suficientă colaborarea dintre noi doi. Dumneata eşti mai mult un practician, iar eu aş fi vrut mai degrabă să colaborez cu un om de ştiinţă care lucrează în acest domeniu.

Poate că o să creiem o brigadă şi atunci bineînţeles vei participa şi dumneata.

Garşin se străduia să înţeleagă ce se întîmplase. Slavă domnului, nu e el om prost ca să ia toate acestea drept adevărate. A căutat oare cineva să-l convingă pe Volovik să renunţe? L-a ademenit altcineva? E posibil ca profesorul Karelin să fi căutat şi el să-l convingă să renunţe? El care îl considera pe Garşin prietenul său!... Dealtfel orice ar fi, dar să te chinuieşti cu o întreagă societate, într-o brigadă — e plictiseală mare şi pînă la urmă mare lucru tot nu realizează!

Tot atunci sosiseră şi veştile în legătură cu grăbirea reconstrucţiei secţiei. Din nou începu să se vorbească despre referatul lui Liubimov şi Garşin. Pentru elaborarea proiectului, uzina pusese la dispoziţie cîţiva ingineri de-ai săi. Ce-ar fi să ajungă şi el în acest grup... să vorbească cu constructorii, cu consultanţii ştiinţifici, să pună o vorbă în legătură cu trecerea sa la institut, să-şi ia o temă pentru disertaţie... Momentul i se părea potrivit. Are să vină profesorul Savin. Mihail Petrovici îi făgăduise să-i facă cunoştinţă... iar reconstrucţia care îi aştepta trebuia să asigure comportarea foarte atentă a oamenilor de ştiinţă faţă de inginerul practician căruia i se dăduse să prelucreze o astfel de temă ca disertaţie...

Zărindu-l pe Karelin care intra însoţit de un om înalt şi uscăţiv, de vîrstă mijlocie, Garşin porni în întîmpinarea lor.

— Anatoli Sergheevici, iată-l pe tînărul meu prieten, inginerul Garşin, despre care ţi-am vorbit.

— Imi pare bine, Savin.

Savin era dintre oamenii care îl puneau pe Garşin din prima clipă în încurcătură. Rezervat pînă la rigiditate, foarte serios, vorbea atît de puţin încît te punea într-o situaţie penibilă... Cum să te apropii de un astfel de om... despre ce să vorbeşti cu el? Nu poţi nici să glumeşti, nici să rîzi, nici să vorbeşti despre tot felul de lucruri cum se face de obicei la prima cunoştinţă...

Dealtfel, profesorul Savin ştia probabil că face parte din numărul acelor interlocutori dificili şi căuta să fie amabil. Recomandîndu-l pe Garşin, Mihail Petrovici se plînse în glumă:

— Poftim, l-am învăţat, l-am învăţat iar el a dezertat la tehnologi.

— Viaţa m-a îmboldit, Mihail Petrovici, — spuse Garşin

zîmbindu-i cu tîlc lui Savin, vrînd chipurile să spună : noi doi înţelegem că acum tehnologia este regina producţiei şi că trebuie să te ocupi în mod special de ea.

— Spune-mi, te rog, care îţi sînt intenţiile ? — întrebă Savin.

Savin ţinea în mînă o copie după referat, făcută sul, şi asta îi dădea lui Garşin o oarecare siguranţă. Ciocănind cu degetele pe sulul de hîrtie, el arată că a lucrat mult la planul de reconstrucţie al întregului sector de producţie a turbinelor, că a fost pasionat de problemele tehnologice ivite şi că ar fi vrut să-şi consacre toate forţele.: Desigur că unora ar putea să li se pară că o astfel de temă de disertaţie e prea comună şi practică, dar viaţa arată că tocmai aceste probleme au nevoie de o prelucrare ştiinţifică, că tocmai ele sînt cele mai actuale şi mai importante...

Neprimind nici un răspuns începu să se încurce în cuvinte. Dar chiar atunci Savin îi spuse :

— Sînt cu totul de acord cu dumneata. Organizarea producţiei este obiectul unei creaţii ştiinţifice şi conţine în sine multe probleme interesante pentru munca de cercetare. Dar despre asta vom vorbi după consfătuire.

Se înclină uşor şi se duse la locul său. Garşin îl văzu cu satisfacţie cum se adîncise în citirea referatului, cum şterse ceva cu creionul într-un loc, iar într-alt loc adăugă ceva pe margine.

Dintre toţi cei de faţă, pe Garşin îl speriau cel mai mult reprezentanţii Institutului de proiectare — desigur ei o să încerce să scadă importanţa planului propus de practicienii uzinei şi o să demonstreze că numai ei înţeleg cum trebuie reorganizată producţia.

Garşin vedea că şi Liubimov se teme de ei. Începîndu-şi comunicarea, Gheorghi Semionovici se înclina neîncetat în direcţia lor şi cu aerul cel mai modest numea referatul „însemnări preliminare", „unele păreri de început", „această schiţă fugitivă, eu aş fi numit-o — prima ciornă" şi aşa mai departe, denumiri care mai de care mai delicate. Lui Garşin îi părea rău că acum două zile, aflînd despre discuţiile care vor avea loc, nu ceruse să fie şi el înscris la cuvînt ; doar era coautor, trebuia să ia cuvîntul imediat după prostănacul ăsta atît de delicat, şi să aibă un ton mai sigur şi mai exigent !

Totuşi, în ciuda aşteptărilor lui, proiectanţii vorbiră foarte respectuos şi foarte blînd despre referat, au găsit în el idei interesante care puteau fi luate ca bază... să slujească drept punct de plecare... să acorde un ajutor nepreţuit... Ei îi rugară pe inginerii prezenţi şi pe fruntaşi să supună planul unor cercetări amănunţite şi exigente, pentru ca cerinţele şi dorinţele oamenilor din producţie să apară cît mai pe larg.

Şi planul fu discutat şi criticat în aşa fel încît lui Garşin i se părea uneori că n-o să rămînă din el decît amintirea. Acum se bucura că nu se grăbise să ceară cuvîntul. Lasă-l să se descurce acum singur, Liubimov ăsta! Apoi se înfurie atît de tare încît de-abia se stăpîni să nu dea cîteva replici veninoase: Şikin „potolitul" care îi luase locul, se ridică pe neaşteptate şi ţinu o cuvîntare lungă, bine pregătită, în care compară planul lui Liubimov şi al lui Garşin cu realizările gîndirii raţionalizatoare şi demonstră că propunerile raţionalizatorilor şi inventatorilor din secţie întrecuseră în multe privinţe gîndirea creatoare a autorilor planului. Şikin vorbea modest, şi fiecare cuvînt şi-l întărea prin exemple concrete, aşa că de fapt n-aveai ce să-i obiectezi. Atunci Garşin se înfurie pe sine însuşi — la adunarea de alegeri Vorobiov spusese doar că planul acesta i se pare în multe privinţe, învechit! Eh, trebuia să fi ascultat, să fi cercetat propunerile de raţionalizare şi acum, luînd cuvîntul, să completeze planul referindu-se la aceleaşi materiale, dar să le fi folosit mult mai viu şi mai ascuţit decît molaticul ăsta de Şikin! Ar fi putut să se servească de ele cu prisosinţă! Acum însă nu putea face altceva decît să stea şi să roşească...

La sfîrşitul consfătuirii luă cuvîntul profesorul Savin. Garşin simţi că începe să-i bată inima năvalnic atunci cînd acesta desfăcu planul. Dar profesorul nu se opri la lipsurile planului, ci relevă doar că este „prima încercare timidă de a moderniza producţia de turbine". Aprobînd această încercare, Savin trecu apoi la realizările cele mai noi în domeniul tehnologiei construcţiei de maşini, realizări care ar fi trebuit să fie pe deplin folosite de către proiectanţi. Cuvîntarea lui era seacă, dar toţi o ascultau cu interes. Garşin asculta şi el recunoscînd în sinea sa, înciudat, că nu urmărise tot ce era nou în tehnică, multe lucruri le ştia doar din auzite, iar multe le afla acum pentru prima oară. Savin îşi dăduse oare seama de acestea din referate? Se întreba

dacă după consfătuire ar fi bine să se apropie de profesor sau să se țină de o parte ?

Trăgind concluziile celor discutate, directorul anunță că pentru participarea la elaborarea proiectului de reconstrucție se propune un grup de ingineri din uzină. Inginerul șef, tehnologul șef... doi ingineri din sectorul tehnic... Liubimov...

— Nu ne atingem nici de Garșin nici de Polozov, — explică el. — Ei trebuie să livreze turbina așa că grijile pe care le au le sînt de ajuns. La discutarea proiectului în toate etapele lui, desigur însă că îi vom antrena și pe ei, ca și pe alți tovarăși. Asta-i tot...

Acum rămîne o singură și ultimă posibilitate — Savin. Să caute să se asigure de sprijinul și consultațiile lui... Să fie admis la aspirantură prin corespondență...

După consfătuire, Garșin se apropie din nou de Mihail Petrovici și de Savin.

— Da, înseamnă deci că dumneata ai vrut... — începu Savin încruntîndu-se din cauza sforțării de a-și reaminti ce anume voise acest inginer care stătea în fața lui.

Garșin nu-l ajută. Se temea să-și repete argumentele, pentru că nu i se mai păreau acum convingătoare.

— Ah, da... Problemele organizării producției, nu-i așa ?

Garșin dădu din cap. Mihail Petrovici stătea alături de ei, asculta, dar nu intervenea în discuție.

— Uite ce e, tovarășe Garșin, — începu în silă Savin, nemulțumit probabil de faptul că este nevoit chiar din prima zi a venirii sale în uzină să aibă o discuție neplăcută cu unul dintre lucrătorii ei. — Vezi, *deocamdată,* referatul dumitale nu iese din cadrul faptelor cunoscute și aplicate în practică. Nici nu cuprinde măcar tot ceea ce s-a și aplicat pînă acum. Inseamnă deci că în acest plan nu există deocamdată aportul dumitale personal în dezvoltarea tehnicii. Planul dumitale este de fapt o încercare serioasă de generalizare a experienței existente, în cadrul îndeplinirii obligațiilor respective. Dar nimic mai mult.

Garșin se înroși și se supără. Îi era lehamite de această discuție. Mai bine n-ar mai fi început-o.

— Dorința dumitale de a te apuca de o muncă serioasă, științifică, este foarte lăudabilă, — continuă Savin căutînd să fie prietenos și amabil. — Dar de ce să-ți fixezi țeluri atît de mari ? Ia o temă locală, din domeniul în care dumneata, ca in-

giner, te simţi mai tare. Lucrează un an, doi, cerceteaz-o în amănunt, adu-ţi în ea propria dumitale gîndire, găseşte o soluţie originală. Şi atunci te aşteptăm cu plăcere.

Garşin nu izbuti să mai scoată o vorbă şi Savin îi întinse mîna.

— Dacă o să găseşti cu cale să ne sfătuim — îţi stau la dispoziţie.

Garşin vru să se apropie de Liubimov, dar acesta discuta cu reprezentanţii organizaţiei de proiectări. Mai era acolo şi Polozov, care lua parte nestingherit la discuţii. Era limpede că Polozov nu se simţea de loc străin de această problemă interesantă.

— Vitea, condu-mă pînă la maşină, — îl rugă Mihail Petrovici.

Garşin se supuse deşi n-avea chef nici să-l conducă pe profesor, nici să stea de vorbă cu el, nici măcar să-l mai vadă. Toate speranţele lui se spulberaseră. Ajutorul lui Mihail Petrovici nu-i folosise la nimic, şi parcă ăsta fusese ajutor? Îi spusese: „tînărul meu prieten" şi apoi se dăduse la o parte... Ducă-se la naiba şi el şi Savin şi toată tărăgăneala asta!

— Schiezi? — îl întrebă Mihail Petrovici.

Întrebarea era pe cît de neaşteptată pe atît de absurdă în toiul verii, astfel că Garşin se mulţumi doar să arunce o privire piezişă profesorului, întrebîndu-se dacă e în toate minţile.

— Există schiori, — începu Mihail Petrovici fără să mai aştepte răspunsul, — care se comportă cam aşa: mergi cu ei undeva într-o pădure, în munţi, şi ei caută tot timpul să umble pe pîrtie străină. Tu îi chemi: hai să tăiem cale dreaptă, dar ei îţi răspund: „Se poate, Mihail Petrovici, aici e mai mult pămînt decît zăpadă, uite acolo e o pîrtie bună..."

Se apropiară de maşină. Garşin deschise uşa cu un gest curtenitor dar cu o furie ascunsă. Profesorul, ţinînd uşa maşinii, continuă netulburat:

— Sigur că dacă nu-i un adevărat schior, ci numai un amator care schiază duminica, poate să schieze numai pe o pîrtie croită de alţii, e mai comod. Şi ca în orice altă treabă, trebuie să te fixezi dinainte: vrei să fi un amator, ca să schiezi numai în zile de duminică, sau vrei să mergi pe un drum cunoscut şi bătătorit de alţii, sau...

— Am înțeles, — îl întrerupse Garșin nu prea politicos. — Înțeleg care e morala acestei fabule.

Profesorul se uită cu atenție la fața lui posomorită și iritată și îl luă de braț.

— Nu te înfuria, Vitea. Dacă aș fi fost sigur că o să ai destul curaj ca să-ți spui toate astea tu însuți, n-aș fi recurs la fabule.

Se sui în mașină și, de acolo, aplecîndu-se spre ușă, îi propuse lui Garșin să-l ducă pînă acasă.

— Mulțumesc, prefer să merg pe propriile mele picioare, — răspunse Garșin.

Mergea pe bulevard cu capul plecat și morfolindu-și între buze țigara stinsă. Un colț de cărămidă îi nimeri sub picioare și el îl zvîrli cu vîrful pantofului. Rostogolindu-se, colțișorul ajunse pe bordura trotuarului. Garșin îl mai lovi o dată cu putere. Dacă ar fi putut, cum l-ar mai fi azvîrlit pe Mihail Petrovici, cu o singură lovitură de picior, să se ducă la mama dracului cu pîrtia lui, și pe Savin cu tema lui locală, și chiar pe sine însuși.

Trebuia să facă ceva cu propria lui persoană. Ce vor de la el? Să devină un om muncitor și modest? Să-și tocească pantalonii pe scaun? Să trăiască numai pentru turbine, așa, ca Polozov?... Dar nu, Polozov nu trăiește numai pentru turbine iar Mihail Petrovici și-a trăit viața probabil cum nu se poate mai bine! Ptiu! Ce greu își simte sufletul!

Bău votcă la un chioșc, apoi bere la un altul. Voia să se ducă undeva, la cineva care să-l aștepte și să-l iubească, să-l asculte și să-l compătimească. Dar la cine? La băutură și-ar putea găsi sute de prieteni. Acolo e de ajuns să faci cu ochiul și sute de femei s-ar asvîrli! Dar acum la cine să se ducă?...

O singură ființă ar fi putut însemna pentru el totul — cămin, conștiință, fericire. Dar a pierdut-o. Nici cu gîndul nu mai trebuia să se atingă de ea. S-a isprăvit. „Mi-a fost foarte greu atunci cîndva, dar apoi am înțeles adevăratul preț al lucrurilor și al ființei de care m-am îndrăgostit..." „Cu cît un om dă mai mult și e mai darnic, cu atît el devine mai bogat. Dar cine se gîndește numai la el, mi se pare sărac. Înțelegi oare că un om poate să gîndească și la altcineva înafară de el însuși?" „Îți interzic să-mi scri și să-mi telefonezi..." Îi interzisese să-i scrie și să-i telefoneze. Și de atunci telefoanele deveniseră adevărate

mine, cum te atingi de receptor — explodează. Nu, la asta nu trebuia să se gîndească, nu trebuia să se gîndească de loc şi nici să se atingă de aparatul telefonic. „Îţi interzic..."

Atunci ce să facă? Să muncească uşurel, acolo, ca să fie, să se însoare cu vreo fată supusă şi îndrăgostită de el, care să-l îngrijească ca pe ochii din cap şi să-l înţeleagă, să-i fie milă de el şi să-l admire, socotind că nu există pe lume om mai bun decît soţul ei? Dacă-i aşa, atunci poate să fie şi Valia. Prostuţa aceea naivă cu feţişoara extaziată şi înmărmurită. „Nu Valia, Valentina Feodorovna" — ia te uită! Dar dacă s-ar duce şi i-ar spune: te iubesc, mărită-te cu mine, s-ar bucura şi s-ar mărita cu el... „M-a salvat de greşală", Fusese oare sinceră atunci sau vorbise numai aşa ca să-l sperie, din mîndrie? Şi totuşi nu-i bine că lucrurile s-au petrecut aşa, nu-i bine!

Mai bău încă o bere la un alt chioşc de lîngă cartierul uzinei. Ar putea să facă la stînga, să treacă de cele două clădiri şi de locul viran — şi poate să bată la uşa atît de cunoscută. Liubimov era încă la uzină. Alla Glebovna o să izbucnească în fel şi fel de exclamaţii, o să zîmbească, o să se repeadă în camera vecină ca să-şi pudreze nasul şi să-şi vopsească buzele. Dar la naiba, ce are el nevoie de toate astea?

Sau să treacă pe lîngă uşa ei şi să bată la Ania? „Ania, mă simt al dracului de prost, îmi dai voie să-mi scutur sufletul şi împreună cu dumneata să aleg: ce e gunoi, şi ce poate să mai folosească?". E o tovarăşă bună şi o să-i spună: „Hai scutură-ţi-l".

Sigur, şi mîine Polozov o să afle tot! Toată lumea din jur vede cum stau lucrurile între ei; numai lor li se pare că îşi ascund relaţiile. Ce să-i faci... e prietenie şi dragoste! Interesant, ce gîndeşte Polozov despre mine? Şi ce m-ar fi sfătuit el dacă i-aş fi vorbit deschis? Dumnezeu ştie dece niciodată nu pot să leg o prietenie sinceră cu bărbaţii. Poate pentru că femeile sînt mai înţelegătoare şi gata să ierte şi să primească totul, sau poate pentru că plac femeilor şi din această cauză nu mi-e ruşine să-mi descarc sufletul în faţa lor? Dar oare mi-am descărcat vreodată sufletul în faţa cuiva?

O tînără ieşi dintr-un magazin alimentar şi porni pe stradă la cîţiva paşi înaintea lui Garşin. El îi admirase picioarele cînd femeia coborîse scările — erau zvelte şi frumoase. Apoi o învălui într-o privire de cunoscător şi îi plăcu şi corpul ei mlădi-

os şi pieptănătura linsă şi mersul şi paltonul simplu care i se mula pe trup.

Merse mai repede ca s-o poată vedea şi din faţă.

— Ania ! — strigă el pufnind în rîs. — Mi-ai plăcut grozav de mult cînd te-am privit din spate !

— Atunci poţi să rămîi din nou în urmă, Viktor, ca să nu ai vreo dezamăgire, — îi răspunse Ania.

Îi plăcu foarte mult şi chipul ei — se făcuse mai drăguţă în ultimul timp.

Ania strîngea în mînă un pachetel mic, atît de mic încît îţi trezea curiozitatea.

— Pariez că ai cumpărat o sută de grame de caramele, — îi spuse el şi o luă de braţ. — Imi dai voie ?

— Mă rog, — răspunse ea îngăduindu-i s-o ţină de braţ, dar mai la distanţă, aşa cum fac femeile atunci cînd cel care le însoţeşte le este cu desăvîrşire indiferent. — Iar pariul l-ai pierdut. Am cumpărat mazăre.

— Mazăre ?

— Da. O sută de grame.

— Dar ce dracu' faci cu o sută de grame de mazăre ?

— Dracu' n-are nici un amestec aci. De mazăre am nevoie pentru nasturi.

— Aha ! „Daţi-mi, vă rog, o sută de grame de mazăre de rochie ?" Aşa ai cerut ? Şi ce faci cu atîţia nasturi ?

— N-am nevoie decît de douăzeci, dar nu fiecare bob de mazăre este perfect rotund. Îi îmbraci în mătase şi-ţi ies nişte năsturei rotunzi de aceeaşi culoare cu rochia.

— Dar rochia de ce culoare e ?

Ania rîse.

— Te interesează chiar atît de mult ? O rochie albă de mătase. Fusta e cloş, iar partea de sus, dreaptă, mulată pe corp. La gît o răscroitură mică. Se încheie la spate. Şi acum ce vrei să mai ştii ?

Era o adevărată desfătare să vorbeşti cu ea despre fleacuri.

— Dacă se încheie la spate, Anicika, atunci ai nevoie de un ajutor ca să-ţi încheie fiecare mazăre.

— Da, — spuse hotărît Ania.

— Înţeleg...

Ea coti la stînga pe ulicioara laterală care ducea spre casă.

Imediat o să-i spună: „La revedere Viktor" şi o să plece să-şi îmbrace mazărea în mătase albă...

— Ania !

— Ce este ?

— Sînt într-o stare îngrozitoare. Poţi să-ţi pierzi puţin timp acum, pentru mine ?

— Pot.

Ania se opri. Părea că se gîndeşte cum ar fi mai bine să procedeze — să-l cheme la ea sau să discute cu el într-un alt loc.

— Să mergem în parc. O să luăm şi aer curat.

Îşi dăduse deci seama că e riscant să-l cheme la ea — se gîndi că dacă lui i-ar trece prin cap să zăbovească în parc, ea se poate ridica în orice clipă şi să plece.

— Dacă vrei în parc, hai în parc. Dă-mi mazărea s-o pun în buzunarul meu. Buzunarul n-are găuri şi dacă o să se risipească — o pot aduna uşor.

Porniră spre parc şi se aşezară pe una din băncile care se afla pe un loc mai ridicat şi golaş. O astfel de bancă poate alege numai o femeie care se grăbeşte să scape de cineva care n-o interesează. Totuşi cînd el începu să vorbească, Ania deveni atentă şi îşi întoarse faţa spre dînsul.

Dacă n-ar fi băut, Garşin n-ar fi putut niciodată să fie atît de sincer cu Ania. Îi povesti aprins, încîlcit şi cu patimă tot ce se întîmplase şi cît de prosteşte îşi aranjase viaţa. Din această povestire încîlcită Ania reţinu doar că e singur, că toată speranţa lui de a fi ocrotit de Mihail Petrovici se spulberase şi că e puţin beat — exact atît cît să nu se ruşineze că Ania nu-l prea lua în seamă şi să nu pozeze într-un om fericit şi nepăsător.

— Ei, ce spui de asta ? — o întrebă el după ce-şi termină plîngerea.

— Mi se pare, Vitea, că trebuie să alegi.

— Adică ?

— Să alegi ce ai de gînd să faci. Dacă te atrage ştiinţa — nu titlul şi leafa, ci munca ştiinţifică — alege-ţi o temă interesantă aşa cum te sfătuieşte Savin şi munceşte. Şi iarăşi stabileşte în ce domeniu vrei să lucrezi. Oare într-adevăr te interesează tehnologia, sau ţi se pare că în acest domeniu la modă e mai uşor să dobîndeşti succese ?

Fără să-i răspundă, el strîmbă din buze şi spuse :

— Dar dacă nu mă atrage știința ?

— In cazul ăsta nu-ți rămîne decît să te dezvolți ca inginer, ca lucrător în producție. Și trage concluziile ?

— Care ?

— Concluziile că... nu te supăra, Vitea, dar dumneata ești un om talentat, plin de viață și asta nu e numai părerea mea. Și Mihail Petrovici spune același lucru. Atîta doar că nu muncești decît cel mult patruzeci la sută din ceea ce poți ! Ți-e teamă oare de amortizare sau ce e ?

Garșin se supără totuși.

— Ei asta-i, Ania ! Poate că atunci cînd o să treci în sfîrșit din „căminul dumitale de copii" în producție o să fii cel mai bun inginer, asta pot să cred. Dar să știi însă că eu am muncit la amîndouă turbinele în draci. Și...

— Să nu vorbim despre mine. Șikin, care a trecut în locul dumitale, este un practician oarecare, un om potolit, dar care lucrează mai bine ca dumneata pentru că el depune muncă sută în sută, mă înțelegi ? Dă tot ce are ! Pe cînd dumneata — nu. Și oamenii văd asta.

— Așa... Atunci dă-i drumul, spune dintr-odată tot ce crezi despre mine.

Ania zîmbi ușor.

— Cred că și acum ești convins că toți se ocupă de dumneata și că suferințele dumitale sînt interesante și importante pentru toți. Și mai crezi că oamenii trebuie să te compătimească. Deși nimeni înafară de dumneata nu este vinovat și ești de ajuns de inteligent și de independent ca s-o apuci singur pe propria dumitale pîrtie — dacă vrei să faci asta.

— Care va să zică sînt egocentrist ?

— Da, într-o oarecare măsură.

— Și mai ce ?

— Odinioară îți spuneam că ești un om bun. Îți amintești de întîmplarea cu Keșka ? Și Polina Stepanovna e de părere că ești un om bun.

— Și în fond sînt rău ?

— Nu, ești bun doar dacă din întîmplare, observi nenorocirea altuia. Dar de cele mai multe ori nu o observi.

După un răstimp de tăcere, Viktor spuse posomorît.

— Dă-i drumul pînă la capăt. Spune tot.

— Vai, Vitea, nu m-am pregătit de loc pentru o analiză

amănunțită a persoanei dumitale. Și apoi, la ce bun toate astea?

Ania se uită discret la ceas. Această mărturisire a lui Garșin era cît se poate de nepotrivită. Rochia nouă trebuia să fie gata pînă sîmbătă — așa își propusese — și îi mai rămăsese tocmai partea care dădea cea mai mare bătaie de cap — să îmbrace și să coasă nasturii și să facă butonierele. Avea atît de puțin timp și uite că era aproape ora nouă...

Garșin observă mișcarea.

— Ai dreptate Ania, — spuse el ridicîndu-se. — Am și uitat că pentru o femeie o rochie este întotdeauna mai prețioasă decît un om, cu excepția aceluia pentru care se pregătește această rochie și nasturii ei din mazăre. Să mergem, am să te conduc și am să-ți transport mazărea.

Ania nu găsi de cuviință să-i răspundă ceva nici măcar din politețe, ceea ce era aproape jignitor. Viktor n-o mai luă de braț, iar Ania păși cu mersul acela ușor care-l atrăsese întotdeauna, și se gîndea la de-ale ei. Și mergea atît de repede încît era aproape nepoliticoasă. O clipă, Garșin simți dorința să-i azvîrle pe stradă mazărea aceea prostească și să plece fără să-și ia rămas bun.

Dar chiar în clipa aceea, Ania își încetini pașii și privi cu atenție fața lui cu maxilarele încleștate de furie. Înțelese dintr-odată fără să știe cum, că Garșin se simte într-adevăr foarte prost și că are foarte multă nevoie să vorbească cu cineva de la suflet la suflet. Și oricum ar fi fost el și oricare ar fi fost atitudinea ei față de el, nu putea să-i refuze asta. Desigur, lucrul cel mai simplu ar fi fost să-i întoarcă spatele — la urma urmei ce-i pasă ei de dînsul! Totuși îi era rușine să-i întoarcă spatele și să plece.

— Viktor, mi se pare că ești la o răspîntie, — începu ea fără să-l privească ca să nu-l intimideze și să aibă curajul să-i spună tot, — și asta e mult mai serios decît a alege între știință și producție. Nu știu dacă mai înainte te-ai gîndit la asta. Dacă te-ai gîndit, atunci de bunăseamă ți-ai spus numai că toate astea sînt fleacuri. Dar uite ce este: nu-ți mai tot îngădui să crezi că toate sînt fleacuri. Și iscălitura dumitale de atunci, și întîmplarea cu rotorul, și Savin... Vitea, vezi bine că știința nu te atrage! Și în secție...

— Ei asta-i bună! — exclamă Garşin. — Atît cît fac eu şi...

— Ei şi ce? — îl întrerupse Ania. — Ce eşti dumneata în secţie? O locomotivă puternică şi de neînlocuit în munca de şoc! Înţelegi de ce ai fost mutat din biroul tehnologic — unde trebuie să gîndeşti, să cauţi, să aplici tot ce e nou — la montaj? Pentru că în perioada de şoc trebuia cineva care să preseze, să îmboldească... Dar de lucrul ăsta va fi din ce în ce mai puţină nevoie.

Se apropiaseră de casa ei.

Ania îl luă de mînă cu o sinceritate prietenească, şi nu avea nici o vină dacă în clipa aceea ea i se păru lui Garşin mult mai depărtată ca oricînd.

— Înţelege, Viktor... vreau atît de mult să înţelegi... că atunci cînd eşti foarte exigent cu tine însuţi, cu alţii, cu viaţa... ei bine, atunci începe adevărata fericire. Se spune că trebuie să trăieşti pe scară largă. Nu vreau să-ţi explic acum ce înseamnă asta. E vorba probabil de atitudinea faţă de tot ce te înconjoară. Îţi aduce aminte de discuţia noastră din cîrciumioara caucaziană? In legătură cu atitudinea faţă de muncă, faţă de dragoste, faţă de oameni în general şi faţă de viitor, faţă de propriul tău viitor...

Zîmbindu-i, Ania adăugă:

— Şi caută să nu-ţi mai spui că toate sînt fleacuri! Bine?

— Bine. Ţine-ţi mazărea.

— Nu s-a risipit?

— Stai să văd. Uite două boabe.

— La revedere, Vitea.

— La revedere.

Viktor porni agale înapoi, pe bulevard. Ce mai prostie... Ce prostie!... „Şi caută să nu-ţi mai spui că toate sînt fleacuri"... Ei, dar atunci ce sînt?

Un grup vesel de fete îi ieşi înainte. Fără să-l ia în seamă, fetele trecură mai departe.

Viktor îşi luă un aer semeţ, mîndru. Atît îi mai lipsea — să hoinărească ca un cîine plouat, cu coada între picioare!

Mergea căutînd să se ţină ca un om tînăr şi voinic. Dar muşchii feţei îl trădau. Era de ajuns să uite o clipă, că ei se lăsau, se moleşeau, se strîngeau de parcă ar fi fost străini. Pleoapele îi cădeau peste ochi, colţurile gurii se lăsau în jos,

obrajii se scofîlceau... Dar simţind această neobişnuită buhăială a feţii sale, se scutura, îşi încorda toţi muşchii şi păşea din nou ca un om tînăr şi voinic în întîmpinarea privirilor trecătorilor.

15

Vestea se răspîndi cu repeziciune prin secţie dis-de-dimineaţă : ieri seară Beliankin fusese arestat. Anchetatorii descoperiseră că o bandă de foşti meşteşugari furau piei din arteluł „Modelnaia obuv" [1]) şi vindeau pe ascuns încălţămintea confecţionată din pielea furată ; Beliankin care se ascundea sub haina de muncitor era un membru de frunte al acestei bande.

În locul lui Beliankin intră în schimbul de dimineaţă Torjuev şi-i spuse scurt maistrului : „Am să lucrez atît cît trebuie ca să nu întîrzii cilindrul" şi se duse la strungul său carusel, uitîndu-se pe sub sprîncene. Atunci cînd Erohin, care lucra la strungul vecin, încerca să intre în vorbă cu el, Torjuev se răsti la el răutăcios.

— Lasă-mă în pace... că n-am poftă de tine acum!

Şi în ziua aceea ca întotdeauna, depăşi norma zilnică.

Către sfîrşitul zilei, Torjuev părea foarte tulburat. Se uita preocupat în jur, îşi întorcea faţa curtenitor către şefii care treceau pe lîngă el : nu cumva o să-l roage pe el, Torjuev, să scoată secţia din impas şi să lucreze şi în schimbul doi ?

Dar la începutul schimbului Efim Kuzmici adusese lîngă strungul lui Torjuev un muncitor de la maşinile de alezat. În ultima vreme muncitorul acesta învăţa o nouă meserie, cea de strungar de carusel. Torjuev ştia că oamenii aceştia învaţă, vedea că Erohin îi explica la strungul lui... dar cine s-ar fi putut gîndi că unul din ei o să fie pus la muncă fără îndrumarea cuiva ?

Cînd noul venit îşi luă tăcut locul, Torjuev îl întrebă posomorît pe Efim Kuzmici în ce schimb să vină a doua zi. Omul se gîndi puţin şi răspunse — în cel de dimineaţă. Apoi adăugă :

— Nu te uita pieziş la oameni, Semion Matveevici. Dacă

[1]) *„Modelnaia obuv"* — „Încălţămintea elegantă". (N. trad.).

înainte nu te-ai gîndit bine la toate, gîndeşte-te acum. Fără oameni nu poţi să trăieşti.

Pentru prima oară Torjuev îl privi drept în faţă şi spuse printre dinţi:

— Cred că aşa cum sînt tot îmi îndeplinesc norma. N-ai decît să vezi cît am lucrat astăzi. Dar de gîndit... ce rost are să mă gîndesc?

Şi trecu în sala de duşuri.

Se folosea rareori de duş, dar astăzi nu avea chef de loc să se întoarcă la nevastă-sa care bocea şi la copii... mai ales la copii. In ajun cînd fusese ridicat Beliankin, acasă nu era decît fiica lui cea mai mică, Irocika. Văzîndu-i faţa uluită, Torjuev începu să se răstească le ea:

— Ce caşti gura? Du-te de te culcă! — Fetiţa însă nu pleca. Se uita la tatăl ei cu o întrebare mută: ei, dar tu tată, ştiai că pieile sînt furate? Cum puteai să nu ştii?

Torjuev se întorsese şi se dusese la culcare. Se întinsese în pat şi strigase la nevastă-sa să nu mai plîngă atît. Totuşi nu putu să adoarmă. O auzea pe nevastă-sa cum se văicăreşte în bucătărie şi cum spune ceva Irocikăi, printre suspine. Apoi băieţii lui se întoarseră de la o petrecere studenţească şi Iurka începu să vorbească din prag zgomotos... Apoi dintr-odată se aşternu o tăcere îndelungată şi apăsătoare, mama sughiţă iar de plîns, iar Vasili strigă:

— De cîte ori am spus să se termine cu prăvălia asta!

Şi trînti furios uşa... Fugise oare în stradă?

Iurka intră în cameră şi chemă cu un ton poruncitor:

— Tată! Tată!

Torjuev se prefăcu că doarme. Fiul stătu ce stătu, oftă înfuriat şi plecă. Torjuev ascultă mult timp glasurile copiilor şi al soţiei care răzbăteau prin perete şi apoi adormi.

Se trezi în zori. Işi aminti de tot ce se întîmplase cu o zi înainte. Işi aminti înciudat că unul dintre martori era un muncitor din secţia turbine, vecin de-al lor, aşa că cei de la uzină vor afla totul... Torjuev încerca să-şi închipuie cum va fi primită vestea în secţie — cum o să-l privească unii şi ce-o să-i spună alţii. Nimănui n-o să-i pară rău de Vasili Stepanovici. Dar cum au să se poarte faţă de el, Torjuev?

Fără să ştie de ce, îi venea mereu în minte Erohin, cu zîmbetul lui simpatic şi neclintita lui bunătate. Erohin, care zilele acestea atinsese norma pe care o îndeplinea Torjuev şi

care prinsese atîta curaj, încît îi învăța pe muncitorii noi specificul prelucrării pieselor turbinei! Și cînd te gîndești că nu de mult el asculta plin de încredere explicațiile încîlcite și batjocoritoare ale lui Beliankin și chiar ale lui Torjuev! Ar fi vrut să scape de el — mieluşelul! — acum însă cuvîntul acesta nu mai exprima adevăratele sentimente ale lui Torjuev. Și ce mai mieluşel se făcuse Erohin de cînd reuşise să realizeze aceiași normă ca a lui Torjuev, ba chiar era gata să-l întreacă și să-l scoată cu totul din secție.

Stînd culcat în pat, Torjuev recunoscu plin de amărăciune că nu mai are în secție situația de altădată. Și nici n-are s-o mai dobîndească vreodată. Orice ai spune dar muncitorii noi sînt acum oameni cu carte, cu școală de șapte ani și au urmat diferite cursuri. Tot ceea ce Torjuev își însuşise încet, timp de ani și ani de zile, prin experiență, ei înțeleg și prind repede, în cîteva săptămîni, datorită cărților și cursurilor. Pentru că sînt mai învățați și sînt mai ageri — de aceea prind din zbor rostul lucrurilor. Iar acum cînd bătrînului i s-a înfundat cu pieile acelea pentru sandale... ce mai contează pentru ei un alde Torjuev, fostul „as" care îi cînta în strună lui Beliankin, el ginerele unui speculant prins cu hoții?...

Un om suspect — nu cumva e și el amestecat în afacerea asta? E drept că știe să muncească, dă producție de fruntaș — nu contestă nimeni — dar ne putem lipsi de el, n-o să plîngă nici un om după el.

Gîndurile acestea amare îl goniră pe Torjuev la muncă în schimbul de dimineață. Voia să le arate că el este un om conștient și nu admite întîrzieri în prelucrarea pieselor urgente. Poate că o să-l roage să lucreze și seara?... Sau poate că o să se mai ploconească odată în fața lui?...

Dar nu l-au rugat și nu s-au ploconit.

În sala de dușuri erau mulți tineri. Se roteau sub șuvițele de apă, se stropeau, rideau, se strigau dintr-o cabină în alta, făceau strengării. Era mare veselie. Și de ce n-ar fi fost veseli?...

— Ia lasă-mă și pe mine, ți-ajunge cît te-ai spălat, — bombăni Torjuev dînd brutal la o parte un băiețandru care stătea de multă vreme sub duș și nu voia să-și întrerupă această plăcere.

Băiatul privi revoltat, gata să-i răspundă cu vreo obrăznicie, dar îl recunoscu pe Torjuev și dînd din mînă se îndepărtă

grăbit spre banca unde își avea hainele. În acest gest involuntar pe care-l făcuse, Torjuev citi fără să vrea:

„Eh, ți-aș spune eu ție, dar nu merită să-ți mai adreseze omul o vorbă..."

Stînd sub duș, Torjuev îl privi răutăcios și invidios pe băiat care se îmbrăcase și își lega acum cravata în fața oglinzii. Haina era agățată la doi pași de el, pusă pe un umeraș de lemn. Acest umeraș îl irită în mod deosebit pe Torjuev. Ia te uită ce mai fercheși și curățel sînt; și-au adus în secție și umerașe!... Recunoscu în băiat pe cel mai mic dintre frații Pakulin, pe Vitka, și un gînd nou și amar îl străpunse: și băiatul acesta crescuse fără tată, un băiat fără tată, așa cum fusese și el Torjuev, în anii aceia de demult cînd venise la oraș ca să-și cîștige pîinea... Și ia te uită cum s-a aranjat viața băiatului! La fel ca Iurka și Vasili ai mei: unde o să vrea acolo o să se ducă. Dacă o să-i treacă mîine prin minte să se facă inginer sau doctor, o să se facă! Dacă o să aibă talent muzical ca Irocika a mea, nimeni n-o să-i stea în cale. Desigur n-o să-și cumpere un pian, așa cum am cumpărat eu pentru fată... dar prietenele Irocikăi își închiriază piane, și cîntă tot atît de bine ca și ea... Pe cînd eu, la vîrsta lor, nici n-auzisem măcar de cuvîntul pianistă... Erau alte vremuri? Da. Alte vremuri. Dar și atunci viața oamenilor era diferită; unii, din cei de un leat cu mine și din familii tot atît de sărace, sînt acum muncitori respectabili... Și cînd te gîndești că Vasili Stepanovici căuta să-mi vîre în cap: „Cine ești tu? Un copil orfan, un vagabond! Ține-te de mine și am să te scot în rîndul oamenilor!"

Dușul nu-l împrospătase și nu-i liniștise gîndurile. Ieșind din secție, Torjuev merse ca de obicei pînă la ghereta de trecere, dar acolo se opri, apoi se întoarse și porni cu pași înceți înapoi în secție. Aci se opri din nou, se întoarse iarăși spre ghereta de trecere și din nou nu se hotărî să plece din uzină... Niciodată nu fusese atît de nehotărît ca în ziua aceea.

Vorobiov se pregătea să plece și încuia safeul cu documentele de partid, cînd prin ușa întredeschisă păși timid Torjuev. Vorobiov așteptă, să vadă dacă vizitatorul său n-o să înceapă el vorba, dar nu zăbovi mult și i se adresă rece:

— Ia loc, Semion Matveevici.

Torjuev se așează tăcut și începu să vorbească cu greutate:

— Știi, poate...

— Știu, — răspunse Vorobiov și se așează în fața lui. — Ei, dar tu, Simion Matveevici... tu ai știut?

Torjuev se trase speriat, și răspunse repede: nu!

Vorobiov îl privea țintă fără să-și ia ochii de la el, neîncrezător.

— Îmi dădeam bineînțeles seama, — spuse cu glas răgușit Torjuev și un zîmbet trist îi încolți pe buze. — Îmi dădeam seama dar nu-l întrebam, gîndeam că n-avea rost... Dealtfel e un om închis; crezi că ar fi recunoscut?... Făcea totul pe ascuns. Vindea pe sub mînă... Parcă eu îi sînt stăpîn? Chiar din prima zi cînd m-a adus din sat, a devenit stăpînul meu.

Vorobiov clipi din ochi ironic și spuse în treacăt:

— Dar, după cum se vede, ai trecut de patruzeci de ani. Ești un muncitor sovietic. De ce simțeai nevoia să mai ai stăpîn peste tine?

Torjuev se îmbufnă, se zgribuli și tăcu multă vreme, apoi începu să vorbească tulburat și încîlcit cu o expresie de îngîndurare grea și neobișnuită pe față:

— Da, da! Parcă eu caut să mă dezvinovățesc?... Doar nu tu m-ai chemat să mă anchetezi, Iakov Andreici, eu am venit singur. Într-adevăr sînt trecut de patruzeci de ani, am copii mari, comsomoliști... Și fiecare privire de-a lor îmi pune aceeași întrebare... Înțeleg. Dar ce să fac? Poate că dacă aș începe totul de la capăt și m-aș bucura de multă înțelegere... Ce înțelegeam eu pe atunci? Dar astăzi, uite, l-am invidiat pe Vitka Pakulin... Și el e tot un copil crescut fără tată... dar eu... o rudă săracă... m-au luat ajutor de cizmar, venit la oraș ca să-mi cîștig pîinea — trebuia să mă ploconesc și să mulțumesc... Cît m-am ascuns de perceptor, cît praf am înghițit prin beciuri! Apoi Beliankin a intrat la uzină, și iar m-a luat ca ucenic — și am început din nou să mă ploconesc. M-a luat în familia lui — și iar a trebuit să-i fiu recunoscător! Ce eram eu? Un vagabond fără căpătîi.

— Cum poți să spui vagabond fără căpătîi în vremuri sovietice? — îl întrebă Vorobiov. — Dacă singur nu înțelegeai, nu erau în secție destui tovarăși cu mintea ascuțită? Te-ar fi ajutat să te descurci dacă ai fi vrut.

— Sigur, ai dreptate, — încuviință Torjuev și își ațintì pe perete privirea-i deznădăjduită. — Acum înțeleg...

Nu, se vede că acum era greu să înțeleagă. Vorobiov n-a înțeles cursul gîndurilor care-l făcuseră pe Torjuev să se îndrepte dintr-odată și să spună cu o mîndrie plină de îngîmfare:

— Ce am eu cu bătrînul? Nu sînt răspunzător pentru el! Și așa mi-a mîncat jumătate din viață. Oare acum muncesc rău sau stau la tocmeală? Uită-te cît lucrez. Sînt fruntaș! Tu însu-ți mi-ai pus numele pe tabloul de onoare. Nu înseamnă deci că sînt conștient?...

Vorobiov clătină din cap.

— Dacă vrei să vorbim, atunci hai să vorbim pe față, Semion Matveevici. Nu e prima discuție pe care o avem și nici nu te cunosc de azi, de ieri. Dar faptul că te cunosc n-are nici un amestec aici. Ei bine, Semion Matveevici, din ambiție, ai izbutit să dai o normă mare și ai ajuns fruntaș. Asta ar veni așa cașicum ne-ai spune: Uite, chipurile, poftim pot și așa! Crezi că eu nu am înțeles? Sau crezi că oamenii din secție nu înțelegeau?

— Ia te uită! — exclamă Torjuev și privind pierdut de parcă ar fi căutat un sprijin. — N-am ce să mai spun, Iakov Andreici, am impresia că am venit în zadar. N-are nici un rost toată discuția noastră.

Vru să se ridice și să plece dar nu izbuti... Și cu un sentiment de ușurare auzi răspunsul liniștit al lui Vorobiov:

— De ce în zadar? Discuția vine la timpul cuvenit, Semion Matveevici. De trăit vrei să trăiești? Copiilor o să trebuiască să le dai un răspuns? Ai venit la timpul cel mai potrivit. Trebuie doar să-ți schimbi felul de viață.

Torjuev ridică deznădăjduit din umeri, apoi își fixă asupra lui Vorobiov privirea chinuitor de încordată.

— Dar cum?... In ce fel?...

16

Ziua de sîmbătă era pe sfîrșite cînd Alexei Polozov o chemă pe Ania la telefonul interior. Glasul îi suna încordat.

— Anna Mihailovna Karțeva e căutată de un tovarăș pe firul din oraș. Spune că e un tovarăș din armată.

— Din armată? — exclamă Ania. — Vin îndată.

Şi în aceeaşi clipă înţelesese de cine este vorba şi se opri o clipă lîngă uşă neştiind ce să facă şi cum să ocolească această întîlnire.

Alexei o privi atent cînd o văzu intrînd şi îi trecu tăcut receptorul. Contabilul secţiei se aşezase alături de el întinzînd pe masă foile lipite una de alta — dările de seamă.

— Vă ascult, — spuse Ania la telefon şi auzi glasul cunoscut. Se bucură auzindu-l şi se pierdu cu firea pentru că îşi dădea seama cît erau de absurde şi de neserioase lucrurile care îi treceau prin cap.

— Tu eşti, Volodea? De unde vii şi încotro?

Erau singurele cuvinte care-i veniseră în minte şi le rostise doar ca să spună ceva.

Alexei se plecase deasupra dării de seamă. După înfăţişarea lui încordată se vedea limpede că nu-i scăpa nici un cuvînt şi nici o intonaţie a glasului ei. Oare pricepuse că era vorba de Elţov?

— Sînt în trecere, pentru o singură zi, — îi spuse Elţov.— Plec astăzi cu trenul „Fulger" la Moscova. Pot să te văd, Ania?

— Dumnezeule, de ce numai pentru o singură zi? — bolborosi Ania. — Cum se poate să vii aşa numai pentru o zi? Chiar astăzi... Nu ştiu ce să fac...

— Trebuie să te văd neapărat, Ania. Neapărat. Nu se poate altfel.

Ania se gîndea că ar fi trebuit să-i spună direct: astăzi mă mărit. Ar fi fost cel mai simplu. Şi poate chiar cel mai omenos. Dar în aceeaşi clipă îşi dădu seama că niciodată n-o să-i poată spune asta pentru că deşi uitase nefericita lor dragoste, nu putea totuşi să uite anii aceia grei petrecuţi împreună. Şi faptul că Elţov făcuse alături de ea tot războiul şi întotdeauna îi fusese un prieten credincios, cumpănit, înţelegător...

— Stai puţin să mă gîndesc, — spuse Ania. — Sigur, trebuie să ne vedem.

Alexei întoarse pagina dării de seamă şi se aplecă cu totul asupra ei. Ania îi vedea ceafa aplecată, cu scobitura din mijlocul ei, şi degetele care răsuceau creionul. Înţelege oare ce se petrece?...

— E Elţov, — îi spuse ea încet, dar îşi aminti de contabilul care se afla acolo şi continuă pe un ton hotărît, lăsînd receptorul telefonului: — Alexei Alexeevici, a venit un tovarăş

de-al meu de pe front. Pleacă astăzi. Şi la ora nouă am o şedinţă la care trebuie să iau parte cu orice preţ. N-o să aveţi nimic împotrivă dacă am să plec pînă la ora şedinţei?

Contabilul aştepta nepăsător. Discuţia asta nu-l privea. Dar nu vedea motivul pentru care Karţeva, care îşi petrecea în secţie seri întregi n-ar fi putut să plece pentru două ore chiar şi fără permisiunea şefului secţiei.

— Desigur, Anna Mihailovna, — spuse Polozov. — Dacă ai nevoie. Dealtfel ziua de muncă s-a terminat.

Şi Alexei îi zîmbi pe furiş în aşa fel încît contabilul să nu vadă.

— Ştiu, — spuse Ania, bucuroasă că înţelesese şi nu se supărase. — Am vrut pur şi simplu să vă reamintesc că la ora nouă am o şedinţă foarte importantă.

— Numai să nu zăboveşti prea mult cu acest tovarăş de front al dumitale şi să întîrzii! — o preveni Alexei şi îi zîmbi din nouă încrezător.

— Volodea, am aranjat totul. Am timp pînă la ora opt, — spuse Ania la telefon şi făcu o grimasă glumeaţă peste capul contabilului. — Unde vrei să ne întîlnim?

— Fixează dumneata, tovarăşe comandant, — spuse Elţov.

Ania se duse la el la hotel pentru că îi era cu neputinţă să-l invite la ea şi dealtfel în odaia ei nu se mai simţea acasă — acum casa ei era acolo în odaia aceea mare, cu globul pămîntesc într-un colţ, acolo unde avea să se ducă în seara aceea şi să rămînă pentru totdeauna.

Elţov o întîmpină în vestibulul hotelului. O privi ţintă.

— Ania... — eşti mulţumită?

— Da!

— O! Cum ai pronunţat asta!

Ţinînd-o uşor de braţ el o conduse în odaia sa. Se aşezară în fotolii, unul în faţa altuia, despărţiţi de o masă rotundă şi masivă. Pe masă era un vas cu fructe, o farfurie cu vişine şi o sticlă cu vin uşor. Elţov o aştepta. Ania simţea că e foarte tulburat şi că voia s-o primească bine.

„Alexei n-ar fi ştiut niciodată să facă aşa ceva, nu i-ar fi trecut prin minte să pregătească o astfel de întîlnire", se gîndi Ania, amintindu-şi de camera cu becul prea viu, fără abajur, salamul în hîrtie pus pe masa plină de cărţi prăfuite şi de ospitalitatea lui stîngace. Şi simţi un dor arzător să fie cît mai re-

pede în camera aceea, lîngă omul acela stîngaci şi drăguţ, care îi era mai necesar de cît toţi.

— Aşadar n-ai mai plecat din armată ?

— Nu, n-am plecat şi probabil că n-am să mai plec.

— Dar parcă voiai...

— Voiam atunci cînd nădăjduiam să nu plec singur.

O privi din nou atent, drept în ochi, străduindu-se să citească în ei ceva şi, ferindu-şi privirea, spuse :

— Fiecare îşi caută o ocupaţie care să-l absoarbă cu totul. Şi în împrejurări ca acelea în care mă aflu eu, să-i ţină loc de toate.

Ania cunoştea şi preţuia acest fel al lui de a vorbi precis şi fără emoţii, zeflemisindu-se uşor. Ca printr-o ceaţă îşi aminti de despărţire, de propriile ei cuvinte blînde şi consolatoare : „Doar nu ne despărţim pentru totdeauna, Volodea... despărţirea o să verfice totul". Dar încă de pe atunci ştiuse că nu se va mai întoarce. El însă — nădăjduia ?

Îi era ruşine că fără voia ei adusese atîta durere în viaţa acestui om bun ; îşi spunea că Volodea e un om minunat, inteligent, frumos, că are tot felul de calităţi şi că orice femeie ar putea fi fericită şi liniştită cu el. Atunci de ce oare nu-l iubise, cînd nu-l cunoscuse încă pe Alexei ? Simţise oare că pe undeva trebuie să fie un altul, un om stîngaci, cu un caracter greoi şi care nu seamănă cu nimeni ?

— Volodea, — spuse ea, — o să mai ai parte de toate în viaţă. De toate. Sînt convinsă.

— Îţi mulţumesc, Ania, pentru cuvintele tale bune.

— Te asigur că aşa va fi.

— Bineînţeles. Se spune că sentimentele cele mai puternice trec.

— Da ?

Cît de mult convergeau toate spre Alexei ! S-ar putea oare ca şi această atracţie de nestăvilit faţă de un alt om să treacă? Ania simţea nevoia să-l vadă cît mai curînd şi să se convingă că nu e aşa şi că dragostea lor nu va trece.

— Nu, nu, Volodea, — spuse ea văzînd că Elţov vrea să deschidă sticla cu vin. — Nu beau vin. Dar vişinile sînt minunate.

— Asta este ultima noastră întîlnire, Ania. — Nu vrei să ciocneşti cu mine măcar în amintirea anilor acelora.

— Un singur pahar, Volodea. Nu beau mai mult. N-am să beau.

— Vrei să-mi spui ce faci astă seară? Sau mai bine să nu te întreb? — Şi după ce tăcu, o întrebă: — Vrei să-ţi curăţ o pară?

— Da.

Para era zemoasă şi se topea în gură.

— Cu ce te ocupi acum, Volodea?

— Cu tehnica, Ania. Tehnica mare, nouă, uimitoare.

Cu totul femeieşte, cu o înflăcărată dorinţă de a auzi un răspuns liniştitor, Ania îl întrebă:

— Un nou război n-o să fie, nu-i aşa?

—Pentru asta muncim. Sîntem neclintiţi pentru pace.

— Eşti colonel. De mult?

Volodea zîmbi.

— Ania, noi ne-am despărţit abia de şase luni.

— Da, e drept — abia de şase luni.

O uimi gîndul că în şase luni de zile s-au putut întîmpla atîtea. I se părea că toate se petrecuseră cîndva, foarte de mult: trenul, care traversa de la răsărit la apus... şi femeia aceea singuratică, tulburată de schimbarea ce se petrecea în viaţa ei şi pleca spre ruinele tinereţii, neştiind ce o aşteaptă acolo...

— Povesteşte-mi despre tine, Ania. Pari atît de mulţumită.

Ania începu să-i povestească ca să umple timpul pînă la şapte şi jumătate cînd intenţiona să se ridice şi să plece. Cît de mult ar fi vrut ca timpul să treacă cît mai repede! Şi totodată îşi dădea seama că Elţov îi e foarte drag, că i-ar părea rău să se despartă de el şi după aceea, mai tîrziu, să regrete că întîlnirea aceasta fusese atît de scurtă.

— Să-mi dai adresa ta, Volodea. N-aş vrea să-ţi pierd urma.

— Eu Ania, cred însă, că trebuie neapărat să mi-o pierzi.

— E foarte nedrept cum e aranjat totul în viaţă, Volodea. Femeile îşi pierd pe cei mai buni prieteni ai lor numai pentru că au avut nefericirea să se nască femei.

— Asta nu se poate schimba.

— Da, dar e păcat.

— Acum o oră îmi închipuiam că am să te văd şi am să înţeleg dintr-odată că... In sfîrşit aveam vise trandafirii care nu s-au împlinit. Vrei să-ţi mai curăţ o pară?

— Da, astăzi n-am mîncat încă.

— Poate că o să avem timpul...

— Nu, nu, peste douăzeci de minute trebuie să plec.

— Acolo unde ai să te duci, nădăjduiesc că o să ţi se dea de mîncare?

— Vai, nu ştiu! — exclamă ea şi zîmbi fericită amintindu-şi din nou de ospitalitatea aceea stîngace a lui Alexei. Vai, cît îi e de drag şi de necesar omul acesta!

Elţov o conduse acasă cu un taxi. Pe drum îşi reînviară amintiri comune de pe front şi de prietenii din Extremul Orient. Elţov părea calm şi bine dispus.

— Rămas bun, Ania, — spuse el în faţa intrării. — Voi căuta să te apăr.

Ania se ridică în vîrful picioarelor şi îl sărută.

Ajunsă în odaia ei, se aşeză pentru o clipă pe pervazul ferestrei şi urmări cu privirea taxiul care cotea după colţ. Apoi se scutură ca şi cînd gestul acesta ar fi putut s-o ajute să se elibereze de senzaţia propriei ei vinovăţii şi de cruzimea pe care o săvîrşise fără să vrea. Aşadar o întreagă perioadă din viaţa ei trecuse definitiv în domeniul amintirii. Iar ceea ce începe astăzi... ce-o să-i aducă oare? Să fie adevărat că totul trece?...

Începu să se grăbească cu înfrigurare. Făcu un duş şi zîmbi privind limbile sinilii ale flăcărilor de gaz, — la nouă am să-l văd! — se îmbrăcă neteţind cu degetul fiecare cută — la ora nouă am să-l văd! Îşi îmbrăcă cu grijă rochia strîmtă, suplă şi foşnitoare care se lipi răcoroasă de umerii ei — la ora nouă am să-l văd!

Apropiindu-se de oglindă se privi cu alţi ochi — cu ochii lui — cum o s-o vadă el astăzi? Şi pentru că se privea cu alţi ochi, cu ochii lui, se văzu aşa cum era în clipa aceea — frumoasă, iubită, năzuind cu putere spre propria-i fericire.

Aruncă o privire prin odaia care i se părea străină şi nu voi să îngăduie ca vreo amintire să-şi mai arunce umbra peste fericirea ei.

Peste puţin timp o să părăsească odaia aceasta. O să plece pentru totdeauna. În camera aceea mare, neconfortabilă, cu globul terestru pe masă, nu exista nimic care s-o facă plăcută, dar există totul ca s-o facă fericită.

Zîmbind îşi vîrî în geantă cutiuţa cu peria de dinţi.

Cînd ieşi, o opri Alla Glebovna. Voia neapărat să-i vadă rochia şi s-o întrebe la ce croitoreasă o lucrase.

— Singură, mi-am făcut-o singură! — strigă Ania şi rîzînd nepoliticoasă ieşi repede pe uşă.

Era nouă fără un minut cînd Ania zări de departe podeţul pustiu de peste canal unde trebuia Alexei s-o întîmpine. Pe podeţ nu era ţipenie de om. Şi nici prin împrejurimi nu se afla nimeni. Numai un băieţandru cu undiţa în mînă stătea lîngă grilaj şi urmărea pluta care sălta pe apa trandafirie.

— Desigur că ai fi vrut ca să stau proţăpit în ochii tuturor în mijlocul podului?

Nu putea pricepe de unde apăruse Alexei. Dar era el, aşa cum ar fi vrut să-l vadă şi cum totuşi nu se aştepta să-l întîlnească — într-o cămaşă albă cu gulerul răsfrînt, proaspăt bărbierit şi cu o astfel de lumină în ochi încît nu-şi putea lua privirea de la el. În mîna ascunsă la spate ţinea un buchet mare de flori. Scoţînd hîrtia care le învelea îi puse grăbit buchetul în mîini. Ania observă bucuroasă că nu era un buchet îngrijit şi lipsit de gust aşa cum îl fac vînzătoarele de stradă, care răpesc florilor adevărata lor frumuseţe. Alexei îi dăduse un buchet de maci care se răsfirau, romaniţe şi încă nişte flori neobişnuite, pe care ea nu le cunoştea. Aveau o mireasmă delicată şi puternică.

— Ce sînt astea?

— De unde să ştiu eu? Ţi se potrivesc însă.

Plecară de acolo unul lîngă altul, atingîndu-şi din cînd în cînd umerii. Se opriră pe sub sălciile ale căror ramuri atîrnau peste grilaj. Aci, ea stătuse într-o noapte, timp îndelungat, şi urmărise o corăbioară albă ce parcă îi prevestea fericirea.

Străbătură stradela şi trecură pe sub bolţile vechi ale arcadei din colţ.

— Pe placa memorială va fi săpată data de astăzi. Da?

— Da.

Scara pe care ea o urcase în goană, disperată, în noaptea aceea, îi apărea acum cu totul altfel decît i se întipărise în minte. Felinarul răspîndea o lumină veselă şi trandafirie şi cu cît se urcau mai sus cu atît lumina devenea mai puternică şi mai veselă.

— Ania!

Ajunşi în dreptul uşii cu numărul 38, Alexei o sărută. Cîteva petale de mac căzură.

— Lasă-le. Le-aş fi presărat în cale dacă nu m-aş fi temut că altcineva va călca pe ele înaintea ta.

Zăboviră puţin în faţa uşii. Se simţeau atît de bine încît nu voiau să schimbe nimic.

— Ania, pentru totdeauna ?

Alexei scoase din buzunar o cheie mică.

— Deschide.

Ea vîrî cheia în broască şi descuie uşa. Apoi Alexei îi puse cheiţa în geantă.

— Pentru tine am făcut-o.

Vestibulul şi coridorul îi apăruseră cu totul altfel decît în noapte aceea, cînd le văzuse parcă prin somn. Deschise uşa cunoscută, pregătită că şi camera va fi cu totul altfel. Şi într-adevăr camera arăta altfel. Mobila era aceeaşi şi chiar globul pămîntesc continua să arate spaţiul albastru al Oceanului Pacific, dar întreg aspectul camerei se schimbase. Parcă o aştepta pe ea, pe Ania. Becul prea puternic fusese acoperit cu un glob mat de sticlă. Globul pămîntesc se mutase pe raftul cu cărţi, masa era acoperită cu o faţă albă, pe care se aflau aşezate cu nepricepere însă cu grijă toate lucrurile gustoase pe care le putuse găsi în magazine o mînă nepricepută de bărbat. O rază a apusului se frînsese în sticla a două pahare care stăteau lîngă sticla de şampanie şi în apa dintr-un borcan mare, pus acolo anume pentru flori.

— Mi-a fost teamă că soarele o să plece pînă cînd am să te aduc, — spuse Alexei desfăcînd sîrmuliţa de pe gîtul sticlei. Mi-am pus în gînd ca şi soarele să fie aici. M-am temut îngrozitor că ai să întîrzii. — Şi deodată, după ce făcu o pauză : — M-am temut că poate ai să regreţi.

— N-am să regret niciodată !

Tăcură privindu-se unul pe altul, apoi el îi spuse cu intonaţia lui glumeaţă :

— Bilanţul o să-l facem peste douăzeci şi cinci de ani. Sau, mă rog, cînd ai spus tu că e nunta de aur ? Dacă dopul nu sare pînă în tavan e o porcărie din partea lui.

Dopul sări.

Spuma de pe şampanie făcea băşicuţe aurii ce alergau grăbite spre gîtul sticlei.

Ania luă paharul şi îl întinse să ciocnească cu Alexei.

— Aşteaptă, trebuie să spun pentru ce bem. Pentru că tu ai ştiut să mă faci să înţeleg că ziua de azi trebuie să fie o sărbătoare şi s-o ferim şi... ei, în general pentru tine Ania !

— Pentru noi, Alioşa.

— Acum nu te mai las să pleci de lîngă mine.

Rămaseră în picioare şi goliră pînă la fund paharele.

— Da'de ce trebuie să stau undeva peste mări şi ţări departe de tine ? Am să mă aşez alături. Se poate ? Şi tu trebuie să mănînci. Toate le-am cumpărat pentru tine şi trebuie să ştii că m-am străduit într-un mod îngrozitor. Cînd m-am dus să le cumpăr am înţeles dintr-odată că nu ştiu de loc ce-ţi place.

Ea ar fi vrut să spună : tu. Nu se sfia să-i spună aşa, dar era atît de tulburată încît nu putu să pronunţe cuvîntul.

— Uite-te, Ania, raza asta se apropie de tine. Aşa mi-am şi închipuit : că am să te aşez aici şi soarele o să se furişeze pînă la tine...

Dar nu mai observară dacă soarele mai apucase să ajungă pînă la scaunul ce rămăsese pustiu, sau cum plecase din cameră.

— Ştii, Alioşa, am o astfel de senzaţie de parcă n-ar exista nimic înafară de tine şi de mine în camera asta.

— De cînd s-a instalat aici dulapul ăsta al tău toată camera a căpătat un aer serios, de nerecunoscut. Se vede că aici locuiesc nişte soţi onorabili, nu-i aşa ?

Îşi pierdură o jumătate de zi ca să mute lucrurile Aniei şi să se aranjeze. Alexei se preocupase din tot sufletul de acest lucru ; se îngrijise ca Ania să aibă masa ei de lucru şi ca lumina din geam să-i cadă aşa cum trebuie şi visa să schimbe amîndouă camerele lor pentru o locuinţă separată într-o casă nouă... Ania zîmbea fericită, i se părea că nu are nevoie de nimic şi totul e comod de vreme ce Alexei se afla aici alături de ea.

— Ştii, îmi pare foarte ciudat că mîine dimineaţă am să viu în secţie — şi o să fie aceeaşi oameni, aceleaşi discuţii ; totul o să fie ca întotdeauna.

— Dar n-o să fie ca întotdeauna. Mi se pare că acum totul o să-mi fie uşor, c-am să reuşesc în toate.

— Alioşa... se spunea că chiar şi sentimentele cele mai puternice trec. Tu crezi asta ?

— Parcă multe pricep oamenii care spun aşa !

Ea îl crezu numaidecît, spunîndu-şi că într-adevăr oamenii nu înţeleg nimic. Oare ea însăşi, nu înţelesese abia ieri seară cum arată adevărata dragoste ? Şi cum poate fi adevărata

apropiere cînd oricît de diferiţi ar fi doi oameni, gîndurile lor sînt asemănătoare, se contopesc, se completează unul pe altul şi nici nu poţi să-ţi aminteşti cine a fost primul care s-a gîndit la ceva şi al cui a devenit gîndul comun?

Discuţiile lor erau însufleţite şi scurte, sărea uşor de la o idee la alta, totuşi legate printr-un fir care cuprindea toată lumea sentimentelor şi gîndurilor lor. Întreaga lor viaţă era acolo, împreună cu ei, cu toate grijile, fără de care nici nu se închipuiau; numai că grijile acestea deveniseră minunate şi uşoare pentru că erau simţite de amîndoi şi împărtăşite de amîndoi. Şi Ania începea uneori să vorbească ea însăşi că acum o săptămînă voise să uite cu totul ziua sărbătorii sale, pentru că acest tot era pentru dînsa Alexei — viaţa lui, străduinţele şi visele lui.

Pregătindu-şi pentru dimineaţă rochia de lucru, Ania căzu deodată pe gînduri stînd cu ea în mînă. În aceste douăzeci şi patru de ore, atitudinea ei faţă de Alexei se schimbase atît de mult şi ea însăşi se schimbase atîta, încît acum se gîndea cum să se ducă la oameni aşa cum era, ca întotdeauna, să intre în cabinetul şefului secţiei ca un om străin... cum să ascundă de ochii oamenilor că e fericită?

— Mîine o să le spunem tuturor, — îi spuse Alexei înţelegîndu-i gîndurile.

Lucrul o bucură dar apoi o cuprinseră îndoielile — el e şeful, muncesc împreună...

— Crezi că n-o să ne simţim bine?...

— Nu se simt bine numai oamenii care n-au conştiinţa curată.

La mijlocul nopţii li se păru că neapărat au să se trezească prea tîrziu.

— Hai să nu dormim de loc.

— Hai.

Ea se trezi dintr-odată de parcă ar fi înghiontit-o cineva, dar nu pentru faptul că era timpul să se scoale, nu, ci pentru că îşi amintise în somn de tot ce trăise şi se speriase că tot ce se întîmplase nu fusese decît în vis.

Dar nu, nu visase. Lumina limpede a dimineţii frumoase se revărsa în odaie, în noua ei odaie unde avea să trăiască şi să-şi apere fericirea. Peste o oră trebuia să se scoale şi să-şi înceapă ziua de muncă, o zi care nu i se părea ca oricare alta,

ci ușoară și plină de bucurie, pentru că era prima lor zi trăită laolaltă... Întoarse încet capul și-l văzu pe Alexei dormind liniștit și zîmbind ușor cu buzele strînse. Pentru o clipă își lipi obrazul de umărul lui rece dar se dădu repede înapoi. Nu voia să-l trezească, deși trebuia.

17

Carnetul de salarizare era deschis la foaia unde era trecută ultima chenzină. Keșka îl pusese pe pernă cu gîndul ca mama lui să-l vadă singură. El nu voia să-i spună nimic — la ce bun să se laude ! Mama o să înțeleagă foarte bine ce însemnează un astfel de salariu ! Înainte aveam doar abia pe jumătate.

Punînd în plasă rufe curate de schimb, pantofi și, pentru orice eventualitate, șalul călduros al mamei, Keșka coborî scările în salturi, dar în curte își luă o ținută gravă și porni fără să se grăbească, cu pași ușori, legănați, așa cum umblă băieții mari cărora nu le pasă de cei din jurul lor.

Mai avea încă un ceas pînă la ora două. Intră deci într-un magazin și cumpără bomboane cu fructe. Își vîrî una în gură iar pe celelalte le înveli cu grijă și le puse în buzunar — voia să le servească la ceai, ca să vadă mama cum gospodărește el. O să-i întrebe cu siguranță pe copii cum a avut grijă Keșka de ei. Că se plictisise de ei pînă peste cap, asta era cu totul altceva. Știa însă că la întoarcerea mamei n-o să mai aibă nici o grije cu ei. Respiră mai ușor cînd se gîndi că a doua zi nu va mai trebui să alerge din magazin în magazin, să fiarbă supa, să curețe cartofii, să spele vasele, să-și certe frățiorii pentru toate boroboațele pe care le făceau. Pentru ziua aceea masa era gata și nu părea de loc rea ; pusese în oală un kilogram de carne și două legături de zarzavat — să vadă și ei ce știe Keșka !

Pe terenul viran dintre două clădiri niște băieți jucau fotbal. Jucau cu adevărat, așa cum scria la carte. Băieții din cele două echipe erau înalți, numai unul din înaintași, cel de pe extrema stîngă era mărunt dar foarte iute — ia te uită ce grozav îi driblează pe toți !

Keșka dădu la o parte pe cei mici care se îmbulzeau pe

marginea terenului şi judecă într-o clipă care era situaţia. Echipa din stînga era mai puternică, avea un portar foarte bun. Şi atacul lor era mai omogen. Şi după toate astea mai aveau şi un flăcău, pe acela în tricou albastru...

Băiatul trase un şut atît de puternic încît mingea era cît p-aci să rupă plasa. Asta-i şut, nu glumă! Ca din tun!

Pe Keşka îl încîntă şi şutul şi băiatul — e ceva de capul ăstuia! Şi are un tricou de un albastru deschis, cu guler alb şi şireturi pe piept. De ce nu şi-ar cumpăra şi el la chenzina viitoare unul la fel? O să se intereseze cît costă. Ghete îşi cumpărase şi chiar la timp, căci pe cele vechi nu mai voia nimeni să le repare. Cumpărase o pereche care nu păreau cine ştie ce grozave, dar erau solide şi putea să joace cu ele foarte comod. Iar spre toamnă o să cumpere nişte ghete adevărate, galbene, ca ale lui Arkadi.

O să-şi cumpere, bineînţeles. Exact ca ale lui. Bun băiat e Arkadi! Puternic, frumos, iar ca şef de brigadă e priceput. Îi cam place să se răstească, dar nu-i poţi spune nimic pentru asta. Nikolai Pakulin era mai liniştit şi mai politicos. Dar cine va cîştiga — asta rămîne încă de văzut! Cum spusese ieri Arkadi? „Ţine-te de mine Keşka, şi o să fim primii pe secţie!" O să facem un mic efort şi o să ajungem pe primul loc. Da' ce, Pakulin a cucerit întîietatea pentru totdeauna? Acum în brigada lui sînt şi băieţi mai slabi. Odată se ferea de Keşka Stepanov de parcă ar fi fost ciumat, şi acum l-a luat pe Senka... ce poate să-l ajute un alde Senka?

Keşka se gîndea ce grozav o să fie cînd vor fi ei pe primul loc. Chiar atunci o să înceapă turbina pentru chinezi. Valia Zimina îi spusese că cele mai bune brigăzi se vor întrece pentru privilegiul de a lucra la turbina pentru chinezi şi vor fi numite: „Brigăzile prieteniei cu China". Interesant de văzut dacă vor veni chiar chinezii după turbina lor! Bine ar fi să vină şi să facă cunoştinţă cu cei mai buni dintre muncitori. Şi printre alţii — priviţi-l pe strungarul Innokenti Stepanov din brigada prieteniei...

S-ar putea întîmpla să vină o zi în care Polozov să spună: de ce Innokenti Stepanov nu este promovat? Ia să-l punem şeful unei brigăzi model de tineret... Şi de ce n-ar fi aşa? Arkadi îi făgăduise că spre iarnă o să ajungă în categoria a cincia. Îi anunţase dealtfel; la noi nu trebuie să fie nimeni cu

categoria a patra sau fără învățămînt mediu. Cît despre școala serală — n-ai ce-i face! Trebuie să se așeze din nou în bancă și să tocească diferite lucruri care-l plictisesc de moarte! Într-un triunghi isoscel bisectoarea unghiului cu înălțimea... pistil, stamină... monocotiledoane, dicotiledoane... compunerea despre Mumu și surdomutul Gherasim... Statul Urartu, Ivan Kalita, războaiele punice... of, ce plictiseală! Arkadi spune: de astea nu poți scăpa, Keșka, ce să mai facem atîta discuție.

Gardul plin de afișe îi atrase atenția lui Keșka. În parcul de odihnă se juca o comedie muzicală — las-o în plata domnului, își zise el. Concertul laureaților unui concurs internațional — lasă-i și pe ăștia în plata domnului! „Talentele și admiratorii lor" — lasă-i în plata domnului! Circul — ei asta da! Kio. Kio. Kio... ce-o mai fi și asta, vreun nume? Tare m-aș duce la asta... Și de ce nu? Chiria o plătise. Lumina de asemenea. Contabila de la administrația casei îi spusese: bravo Stepanov, se vede dintr-odată că ești un bun gospodar! Desigur că mama o să se înduioșeze și o să-l îmbie chiar ea: du-te la cinematograf sau la circ. Pentru cinematograf nu avea nevoie de bani. La casa Culturii se putea strecura oricînd prin intrarea din dos cînd ieșea publicul. Dar era cam neplăcut să se ascundă și să se mute dintr-un loc în altul pînă ce se stinge lumina. Și ce grozav ar fi să cumpere un bilet la casă și să se așeze liniștit în rîndul al doisprezecelea.

Plasatoarea aceea cu nasul lung precis că o să se apropie imediat de el: „Băiete iar ești aici? Ia să-ți văd biletul!" „În primul rînd nu sînt băiat, ci cetățean; în al doilea rînd, iată biletul; în al treilea te rog să nu mă iei cu tu, că n-am botezat copii împreună" „Iertați-mă tovarășe, stați jos vă rog, am greșit..."

Crosul de motociclete... Grozav! Pavka Guliaev are o motocicletă. Tii-tiii-tii, întreg raionul îl aude cînd îi dă drumul.

Ce-ar fi să-și adune bani și să-și cumpere și el o motocicletă. Eh, asta ar fi grozav! În concediu să facă o excursie pe motocicletă. Nu, pentru motocicletă n-o să-i ajungă banii, dar pentru o bicicletă, poate. Să-și depună banii la Casa de depuneri, la fiecare chenzină... Da' ce eu n-am să pot să adun? Ca Vitka Pakulin...

Cînd? Miercuri. Ei, pur şi simplu, pentru un astfel de eveniment o să-i ceară bani mamei. Un meci aşa de interesant! Jumătate din secţie o să meargă şi pe deasupra are loc şi pe noul stadion! Mamă, uite, poftim toată leafa. Ceea ce am cheltuit vezi şi tu singură. Totul e notat, poţi să controlezi. Dar pentru meciul de miercuri am şi eu nevoie de ceva bani! Merge toată brigada noastră. Şi înţelegi şi tu că toată luna am avut grijă de băieţi ca o dădacă...

Trei fetişcane veneau în întîmpinarea lui. Braţ la braţ, în sarafane înflorate şi toate cu costume de baie pe umeri. Unde s-or fi scăldat? Tare aş vrea să ştiu. În Neva sau la Insule? Toate trei aveau picioare suple şi cînd păşeau păreau că dansează. Două erau aşa şi aşa, dar cea din mijloc avea ochi mari ca de broască şi părul ca un puf care zboară în toate direcţiile — se vede că înadins nu se piaptănă, ca toată lumea să vadă cum îi flutură părul ei galben, galben de tot...

Văzîndu-l, fetele pufniră în rîs. Cea cu ochi mari îi aruncă o privire scînteietoare şi strîmbă buzele vrînd chipurile să arate că n-o interesează de loc.

Înroşindu-se, Keşka porni drept spre ele, fără să le ocolească, dar nici fetele nu se dădură la o parte. Intră cu umărul în lanţul pe care îl formau ele, le zvîrli mîinile înlături şi trecu fără să se mai uite înapoi.

— Ce bădăran! — strigă una din ele.

— Haide, haide, las-o mai încet! — le strigă Keşka din urmă. — Nu mai faceţi pe deşteptele!

Ar fi vrut mult să se întoarcă şi s-o vadă pe fata cu ochii mari. Ce încrezută! Ajunsese destul de departe ca să-şi permită să privească îndărăt. Cele trei fetişcane se prinseseră din nou la braţ şi se îndepărtau cu mersul lor mlădios. Ciudate mai sînt, nu merg, ci parcă dansează şi ce tocuri înalte au!

Spitalul era aproape de tot. În aşteptarea obositoare şi inevitabilă, îşi luă gîndul de la cele trei fete. Oare din nou va fi nevoit să se urce în salon? Keşka venise deseori să se intereseze de sănătatea mamei, deşi vizitele acestea nu-i făceau plăcere. Îl îmbrăcau într-un halat alb cu şireţele spînzurate pe el, îi despachetau modestele lui pachetele ca să controleze dacă n-a adus ceva care nu-i permis şi toate astea îl făceau

să se ruşineze. Dar ceea ce îl scotea mai ales din fire era drumul prin salonul mare spre patul aşezat tocmai în celălalt capăt al salonului, unde stătea culcată mama. Femeile din paturi îşi holbau ochii la el, apoi şuşoteau tot felul de prostii: „Băiatul? Dar cu cine a rămas? Tot el are grijă şi de cei mici?" Dar ceea ce îl durea nespus pe Keşka era sentimentul chinuitor de duioşie pe care i-l trezea mama lui. Aici ea arăta cu totul altfel decît acasă. Dealtfel acasă nici nu se prea uita la ea: căuta de obicei să se strecoare pe lîngă ea pînă cînd nu găsea motiv să-l dojenească sau nu se gîndea să-l trimită după ceva. Şi acasă era ori abătută, tăcută şi obosită, ori enervată şi arţăgoasă. Acum se făcuse mai blajină, liniştită, supusă şi indiferent despre ce ar fi vorbit, începea să plîngă. Văzîndu-l, voia să-l îmbrăţişeze şi să-l sărute, de faţă cu toţi cei de acolo, îi punea întrebări nesfîrşite despre cei mici şi căuta tot mereu să-i dea cîte un pachetel cu diferite mîncăruri pe care le păstrase de la prînz sau de la cină. O bucăţică de plăcintă, ouă fierte, unt. Nu-l credea niciodată că şi ei sînt sătui şi îl ruga din tot sufletul să-i aducă măcar odată pe cei mai mici. Într-o zi el îi aduse după ce mai întîi îi frecase bine cu peria şi cu săpun de urlaseră ca din gură de şarpe, şi îi pusese să-şi coasă toţi nasturii pînă la unul, strigîndu-le că pe front toţi soldaţii îşi cos singuri nasturii şi că la drept vorbind el nu e dădacă de meserie. Mama observă dintr-odată cît de curaţi şi îngrijiţi erau şi îi pusese să-i povestească cum s-a întîmplat. Rîdea şi plîngea în acelaşi timp. Şi desigur că toţi bolnavii intraseră şi ei în vorbă şi chiar infirmierele se apropiaseră şi începuseră să ofteze... Bineînţeles, nu mai aveau altceva de făcut. Muieri, ce să-i faci!

Iată de pildă pe Karţeva, n-ai s-o vezi pe ea că se vaită de orice fleac. Şi ea e tot femeie, dar se simte că a fost pe front. Ofiţer. Nici Katia Smolkina nu se tînguie cu una, cu două. Mai de grabă se răţoieşte de-ţi vine s-o iei la goană!

La garderoba spitalului nu veniseră încă vizitatori. Garderobiera, o femeie grasă îmbrăcată în halat alb, moţăia în spatele îngrăditurii.

— O aştept pe Stepanova. Trebuie să iasă, — îi spuse intimidat Keşka.

— Eşti băiatul ei? — se interesă garderobiera căscînd şi, ridicîndu-se anevoie, îşi întoarse capul spre scară şi cu un

glas neașteptat de puternic strigă de sus: — Ma-ni-a! Au venit după Ste-pa-no-va!

Mama nu ieși îndată. La început apăru pe scară într-un halat albastru și în papuci de casă. Infirmiera care o întovărășea luă de la Keșka plasa cu lucrurile și o conduse pe mama pe un coridor lăturalnic. Au zăbovit mult acolo. Apoi mama ieși, de astădată îmbrăcată în hainele ei — își legase chiar și basmaua călduroasă, deși afară era cald.

— Bine ai făcut, că neobișnuită cum ești acum, ai putea să răcești! — aprobă garderobiera. — Și ce băiat bun ai. — Se descurcă singur.

Mama îl privi scurt pe Keșka și spuse hotărît:

— Da.

Și îl luă de braț.

Acum cînd se ținea pe picioare și era îmbrăcată ca de obicei, lui Keșka i se păru că e mai grasă și mai odihnită. Fața i se netezise și îi devenise albă, ochii, senini și buni, și mîinile de asemenea albe, moi și duioase. Mîna aceasta strînse și îi mîngîie degetele lui Keșka.

— Te-ai ostenit mult fără mine, Keșka?

— Ei asta-i... dar tu mamă să știi că te-ai îngrășat.

— Am dormit în voie, băiatule. M-am îndopat cu vitamine și mi-au turnat glucoză cu seringa. Doctorul spunea: mătușico, ești istovită de tot, așa că profită de ocazie și odihnește-te!

— Și bine spunea, — îi zise cu toată seriozitatea Keșka. Cuvîntul acesta spus de gura unui doctor îl uimise. Și cît de adevărat era că ea nu știuse ce-i somnul sau liniștea. Își dăduse și el seama ce înseamnă ca după o zi de muncă să faci gospodărie și să vezi de copii. Iar mama, pe deasupra, mai și spăla, curăța și le cosea hainele la toți. Deodată lui Keșka îi încolți în minte ideea că mama lui ar fi cu siguranță mai puțin nervoasă și cicălitoare dacă n-ar avea atîtea griji și amărăciuni. Numai el cîte neplăceri nu-i făcuse!

— Cum m-au îngrijit, ce bine am fost căutată! — se lăuda Evdokia Pavlovna pășind încet, alături de fiul ei. — Dacă n-aș fi avut grija voastră și nu m-aș fi întrebat mereu ce faceți voi acolo fără mine... Dormeam cît dormeam și deodată parcă mă îmboldea ceva: copiii!

— Doar nu i-ai lăsat singuri! Slavă domnului eu nu mai sînt copil.

— Ei, Keşka! De ce te necăjeşti? Să mergem mai repede. Sau ţi-e greu!

Îi era ruşine să meargă la braţ cu ea. Desigur că cei care îi privesc se gîndesc: cine or fi ăştia? Cine o fi acest „băieţaş al mamii?" Cînd întîlneau pe cineva în drum, Keşka în mod intenţionat începea să vorbească cu glas tare; vorbea despre spital, sau o întreba pe mama dacă nu ameţeşte.

— Tu eşti, şi parcă nu eşti tu! — se mira Evdokia Pavlovna.

Chiar în dreptul casei se simţi sleită de puteri şi se aşeză în curte pe bancă. Imediat se adunară vecinele. Unele s-o întrebe ceva, altele să-i povestească.

— Stai şi te odihneşte, — spuse Keşka şi porni în goană acasă — numai ca să nu asculte ce o să pălăvrăgească femeile. Dealtfel n-avea nimic împotrivă ca ele să pălăvrăgească pe socoteala lui. Pentru prima oară în viaţă nu se temea de lucrul acesta. Dar să stea şi să asculte — asta nu, mulţumesc!

Frăţiorii erau acasă liniştiţi şi curaţi; plecînd de acasă, Keşka le ordonase cu severitate să se spele şi să se îmbrace cu „uniforma numărul 1". Ivan Ivanovici Gusakov era şi el acolo.

— Nu i-au dat drumul? — se alarmă el, văzîndu-l pe Keşka venind singur.

Simţindu-se persoana principală în casă şi netemîndu-se de nimeni, nici chiar de Gusakov, Keşka îşi agăţă şapca, îşi scoase haina şi comandă celor mici:

— Ia, marş în curte s-o întîmpinaţi pe mama!

Şi numai după aceea explică:

— Am lăsat-o jos. Lasă să mai respire aer curat.

— Singură? O să poată să urce singură?

— De ce singură? S-a strîns acolo o gloată întreagă de muieri, — spuse condescendent Keşka. — Da'ce crezi că am să le ascult trăncăneala? Eu nu-mi văd capul nici de treburile mele.

Şi luă oala cu supă ca s-o încălzească pentru masă.

Desfăcîndu-şi coatele ca s-o ferească pe Grunia de îmbrînciturі, Vorobiov le sui cu chiu cu vai pe ea şi pe Galocika în tramvai, iar el se agăţă de bară rămînînd pe scară împreună cu cîţiva băieţi care se agăţaseră şi ei în ultima clipă.

Nesfîrşite şiruri de tramvaie, autobuze şi troleibuze, înţesate de oameni, se scurgeau într-o singură direcţie, de parcă la ora aceea întreg Leningradul ar fi pornit spre insula Krestovski. La întoarcere tramvaiele erau goale şi aproape că nici nu mai opreau în staţiile pustii, iar troleibuzele şi autobuzele trebuiau să clacsoneze stăruitor ca să-şi poată croi drum prin puhoiul de oameni, pentru care trotuarele deveniseră neîncăpătoare.

Privind faţa zîmbitoare şi îmbujorată de căldură a Gruniei, Vorobiov se gîndea înciudat că altădată o astfel de călătorie, la noul stadion, l-ar fi bucurat tot atît de mult ca şi pe Grunia şi pe Galocika. Acum însă era tare nepotrivită şi ceea ce şi-ar fi dorit el mai mult ar fi fost să rămînă acasă, singur, şi să nu îndure hurducăielile tramvaiului, de la un cap la altul al oraşului, în înghesuiala aceasta. La fiecare staţie se urcau tot mai mulţi oameni. Vorobiov ajunsese în vagon unde era o zapuşeală înăbuşitoare, pe care nici vîntul ce adia uşor şi intra prin geamurile deschise nu izbutea s-o împrăştie .

In sfîrşit au ajuns !

Işi şterseră feţele transpirate şi se lăsară duşi de torentul năvalnic de oameni ce se revărsa în parcul Victoriei de curînd amenajat pe ţărmul mării. Deodată se simţiră parcă într-un alt ţinut, într-o altă climă : totul era înverzit, înmiresmat şi proaspăt ; locul sărbătoreşte împodobit, ce se deschidea în faţa ochilor, era larg, iar pe aleea spaţioasă mergeai în voie. Părea că totul fusese anume rînduit ca, intrînd pe poartă, oamenii să uite de grijile lor zilnice, să se lase mîngîiaţi de soare şi să respire adînc. Prin aceste locuri totul era tînăr : şi florile de curînd răsădite, şi copacii, şi tufişurile ce păreau nişte copilandri. La fel de tinere păreau băncile şi vazele, chioşcurile cu ape minerale şi restaurantele mici răspîndite sub cerul liber — totul era nou, construit de curînd.

Din piaţa ce se afla în faţa parcului, oamenii se scurgeau

în trei şiruri spre stadionul „Kirov" — o nouă mîndrie a leningrădenilor. Dar amatorii de fotbal se pierdeau printre miile de oameni cu totul străini de pasiunile sportive care veniseră acolo, ca şi Vorobiov cu ai lui, să se plimbe, să se distreze, să admire şi să privească cu atenţie această nouă construcţie dăruită locuitorilor oraşului.

Intr-adevăr stadionul era foarte frumos.

Un parapet gigantic de înălţimea unei case cu multe etaje înconjura terenul sportiv. Parapetul era făcut din nisipul scos din adîncurile apelor golfului cu ajutorul unor puternice maşini de dragat. Vorobiov citise mult despre asta, dar acum parcă nu-i venea să creadă că aici fusese pînă nu de mult o insulă ce abia se ridica peste apa mării, inundabilă şi acoperită cu o iarbă sărăcăcioasă şi cu tufişuri sălbatice. Acum însă impresia ce o lăsa nu putea fi exprimată decît prin cuvintele: „uriaş", „extraordinar de înalt", „extraordinar de mare"...

Terenul central putea să găzduiască toate cele trei şuvoaie care se contopeau într-o singură avalanşă, ocolind careul roşu de garoafe în mijlocul căruia, de pe postamentul său, Kirov privea fericit această mare de oameni care se învolbura în jurul lui. Treptele largi ce alternau cu paliere spaţioase duceau spre partea de sus a valului, unde fîlfîiau lovindu-se uşor de lance steaguri scurte de un purpuriu aprins. Fîntînile arteziene şi cascadele de apă ce cădeau de-a lungul treptelor dădeau aerului răcoare, iar stropii pulverizaţi străluceau în soare. In această atmosferă de prospeţime umedă se amestecau miresmele florilor din vazele de marmoră cu acelea ale florilor din răzoarele ce se aflau între cascade şi care păreau adevărate covoare multicolore aruncate pe trepte cu ocazia sărbătorii.

De la scara centrală porneau mai multe rînduri de terase largi care dădeau ocol întregului povîrniş. Zeci de scări uneau aceste terase, făcînd astfel posibil ca mulţimea de zeci şi zeci de mii de oameni să se scurgă spre teren pe nesimţite. Fiecare din aceste scări era o construcţie monumentală şi minunată, dar toate păleau în faţa scării centrale. Pretutindeni vedeai restaurante ambulante, cărucioare şi chioşcuri cu ape minerale şi îngheţată, care se ascundeau sub uriaşe umbrele de pînză dungată ce te făcea să-ţi aminteşti că marea e pe aproape. Senzaţia că marea e aproape te îndemna chiar să întorci capul şi

s-o cauți în zare unde scînteia și de unde își trimitea briza cu miros de sare, alge și apă încinsă de soare.

Cum ajungea pe terasă, fiecare se oprea să privească marea de parcă ar fi văzut-o întîiași dată, și doar era atît de aproape de oraș. Apele ei albastre înconjurau stadionul ca un inel și în pîcla aurită a soarelui țărmul se prefira departe în zare. La orizont, de parcă s-ar fi ridicat direct din adîncul apelor mării, se înălța cupola rotundă a bătrînei catedrale de pe insula nevăzută.

— Nene Iașa, toate acestea au fost construite de oameni? — întrebă Galocika rămînînd nemișcată la marginea terasei.

— Da, — îi răspunse distrat Vorobiov.

Noile impresii îi mai înăbușiră proasta dispoziție dar nu i-o împrăștiară cu totul. Gîndurile i se întorceau mereu la ședința din dimineața aceea. In general vorbind, Vorobiov n-avea nimic împotriva cuvîntării lui Didenko. Nu, totul era așa cum spusese acesta: în fața uzinei se pusese sarcini noi — însemna deci că munca organizației de partid trebuia ridicată pe o nouă treaptă și ceea ce ieri era încă bine, acum nu mai mulțumea pe nimeni. Din acest punct de vedere să controlăm cum stau la noi lucrurile cu lupta pentru desfășurarea ritmică a producției... pentru calitate... cum stau lucrurile cu repartizarea și instruirea cadrelor... munca politică de partid... Ascultîndu-l pe Didenko, Vorobiov își verifica în gînd propria-i muncă, descoperea lipsuri și nereguli, își memora anumite lucruri... Dar cu totul pe neașteptate, după numai trei luni de muncă cît avea Vorobiov, Didenko se năpusti asupra lui cu o critică destul de aspră. Intr-adevăr, îi spusese că are în vedere munca unei organizații de partid fruntașe și care muncește serios și adăugase zîmbind: „Vă critic spre binele vostru ca să nu vă îngîmfați!" Apoi începuse „să le moaie oscioarele", să analizeze tot ce se făcuse în secție și găsise nereguli chiar și în problemele care lui Vorobiov îi părea că meritau să fie lăudate. Doar oamenii se întreceau cu pasiune și însuflețire, pentru privilegiul de a lucra la turbina „chineză", pentru privilegiul de a se numi brigada prieteniei cu China! Dar Didenko nu reținea decît că nu se folosise pe deplin interesul crescînd față de construcția noii Chine populare, că nu se organizaseră dări de seamă și discuții în fața hărții...Sau de pildă cu activul — doar zeci de oameni noi au fost antrenați în activitatea obștească! Didenko

subliniase doar că organizaţia de partid nu creşte de ajuns şi nici nu-şi pune problema cîţi oameni sînt pregătiţi pentru a putea intra în partid... Nu se referea, de pildă, la planul de trei ani al învăţămîntului tehnic! Asta e o realizare nouă şi minunată! Vorobiov avea impresia că ar fi trebuit popularizată... In general, Didenko de sigur că a relevat acest lucru şi a sfătuit alte secţii să ia drept exemplu experienţa celor de la turbine... Dar totodată l-a dojenit pe Vorobiov pentru că iniţiativa minunată a turbiniştilor „este prelucrată de un cerc îngust de oameni, de sus, fără participarea grupelor de partid. Cine atunci, dacă nu grupele de partid, trebuie să cunoască oamenii, dorinţele şi posibilităţile lor?

Toate ca toate, dar asta e o şicană! Sigur, grupele de partid trebuie antrenate, însă treaba fusese abia începută şi nu avea încă nici un fel de experienţă... Şi era foarte supărător că secretarii celorlalte secţii gîndeau despre el cam aşa: în sfîrşit i-a venit rîndul şi lui Vorobiov. Destul timp a fost socotit în rîndul „cadrelor noi!" Îi era ciudă că fusese de faţă şi Fetisov, cel care căzuse odată la alegeri şi care acum e secretar într-o altă secţie. Un om bun, cu rost, dar totuşi nu-i făcuse plăcere să fie criticat de faţă cu el...

— Tot mai eşti necăjit, Iakov? Lasă acum!

Efim Kuzmici puse mîna pe umărul lui. Bătrînul avea o înfăţişare blîndă şi paşnică, ca şi Gusakov care se apropiase şi el. Veniseră cu autobuzul uzinei, avuseseră timp să vadă totul în jurul lor, să se plimbe, băuseră bere la o măsuţă sub o umbrelă fluturîndă din pînză vărgată — cîte o sticlă de om...

— Haideţi, haideţi! — îi grăbea Gusakov. — Vine atîta lume cum nu s-a mai văzut! Să ne grăbim ca să ne găsim locurile.

— O să ne găsească locurile pe noi, — glumi Vorobiov, străduindu-se să-şi alunge proasta dispoziţie. — Cum auziţi gălăgia făcută de cei de la turbină să ştiţi că acolo sînt locurile noastre...

Işi căutară sectorul. Privind de la înălţimea terasei de sus, care se desfăşura ca un bulevard larg pe creasta dealului, li se deschidea în faţă o cupă adîncă şi albastră. Pe fundul ei se afla terenul de un verde închis, înconjurat de pistele de alergări cărămiziu roşcat. De sus, de la capătul terasei şi pînă jos, în fun-

dul acestei cupe, erau aranjate în trepte bănci care acum se umpleau repede.

— Iakov Andreici! Efim Kuzmici! Veniţi aici!

Tinerii se îmbulzeau în locurile din centrul sectorului, cele mai apreciate de cunoscători, pentru că de acolo se vedea mai bine ca de oriunde. Valia Zimina trona ca o gazdă care îşi primea oaspeţii: împreună cu Arkadi cumpărase bilete pentru întreaga secţie.

—Faceţi o gălăgie de parcă aţi fi gaiţe! — bombăni Gusakov, ca să se afle în treabă. — Aici trebuie să vă purtaţi civilizat, să preţuiţi minunea asta care s-a construit pentru voi!

— O preţuim, — îi răspunse Valia. — Dar şi noi am construit, Ivan Ivanovici! Cîte duminici am lucrat aici alături de ceilalţi comsomolişti!

— Mult aţi mai lucrat voi, îmi închipui... — spuse Gusakov aşezîndu-se pe bancă şi privind mulţumit stadionul. Îi făcea plăcere că băieţii lor, băieţii secţiei, lucraseră şi ei acolo.

— Cîtă lume şi totuşi nu e îmbulzeală! — se minună Grunia, care stătea pe interval, alături de bărbatul ei, şi nu se grăbea să-şi ocupe locul. Voia să admire totul şi în acelaşi timp s-o vadă lumea: oamenii se uitau la ea şi ei îi făcea plăcere simţind că toţi îşi spun: e o frumuseţe de femeie, şi bărbatul i se potriveşte, şi fetiţa e ca o bomboană — rar vezi o familie aşa de frumoasă.

Cupa albastră deveni pestriţă din cauza mulţimii de oameni. Locurile libere apăreau ca nişte pete singuratice şi luminoase, iar pe intervale tot se mai scurgeau pîrîiaşe pestriţe. Pe terasa de sus se grăbeau sute de oameni, iar pe alei, fără să se mai uite înlături, alergau întîrziaţii şi zeci de maşini se apropiau, se apropiau mereu, de stadion.

Una din ultimele maşini rămase locului mai mult timp. La început apăru din maşină un picior scurt şi gras, apoi apăru o burtă respectabilă şi după aceea îşi făcu apariţia întreaga făptură a lui Saganski. Ieşi oftînd, îşi trase sufletul şi începu s-o tragă din automobil pe soţia lui, la fel de grasă ca şi el.

Miliţianul încremenise, cu mîna înmănuşată ridicată în sus, grăbindu-se să dea drumul maşinii care întîrzia, dar înţelese că în cazul de faţă graba era cu neputinţă.

În urma ei se opri o maşină lungă, albastră, de un mo-

del nou cu aripile mult mai avîntate. Din ea săriră sprinten Nemirov şi Klava.

Aflîndu-se faţă în faţă, Saganski şi Nemirov se salutară cu o politeţă reţinută şi se priviră cercetători. În dimineaţa aceea se certaseră cumplit la telefon în legătură cu termenul de plată pentru predarea înainte de termen a pieselor turnate. Saganski simţea că avea dreptate în această discuţie şi de aceea n-avea de gînd să cedeze, iar pe faţa lui mulţumită şi încinsă de căldură apăru o expresie de îndărătnicie şi răutate. Nemirov înţelegea că atitudinea pe care o adoptase în problema plăţii era destul de discutabilă, şi (fără să-i comunice asta lui Saganski) dăduse dispoziţia să se transfere suma necesară în contul uzinei metalurgice. Era însă supărat pe Saganski pentru cuvintele exagerat de tăioase pe care i le adresase dimineaţă şi toate acestea se oglindiră în ochii şi în zîmbetul lui rezervat. Înăbuşindu-şi furia, Saganski spuse cu multă drăgălăşenie, urmărind cu privirea noul „Zim" ce se îndepărta :

— Bună maşină !

Ştia că această laudă o să-i facă plăcere lui Nemirov.

— Dar şi noi doi, Boris Ivanovici, nu sîntem răi, — spuse Nemirov.

Se priviră înţelegători — ce rost avea să se certe şi să ţipe unul la altul cînd încă multă vreme de aci înainte trebuiau să mai colaboreze ! Aşa că împreună, se grăbiră să urce scara.

Pe Nemirov nu îl pasiona jocul de fotbal, dar îi plăceau aceste adunări gălăgioase unde ai ocazia să întîlneşti întotdeauna numeroşi cunoscuţi şi uneori se întîmplă să rezolvi o problemă cu cineva pe care altfel nu-i deloc simplu să-l poţi vedea. În afară de aceasta îi plăcea să vadă cum se comportă Klava în timpul meciului.

Din clipa în care mingea, rotindu-se, zbura deasupra centrului terenului şi unul din jucători, luîndu-o înaintea celorlalţi, degaja peste centru cu o lovitură puternică, Klava, cu gura trandafirie întredeschisă şi cu tot corpul întins înainte, nu vedea nimic înafară de mingea care zbura de la un picior la altul. Era inutil să-i spui vreo vorbă, pentru că nu te mai auzea. Dacă jocul se apropia de poarta lui „Zenit", ea îl prindea de mînă pe soţul ei, iar uneori, neobservînd ce face, apuca mîna unui vecin necunoscut. Un gol marcat în

poarta adversarului îi dădea o stare de exaltare. Sărea în picioare, începea să bată din palme, striga ceva de neînțeles și, privindu-și bărbatul, îl îndemna să se bucure împreună cu ea. Dacă uita cumva să aplaude, ea se supăra.

In prima jumătate a jocului amîndouă echipele înscriseseră cîte un gol. In timpul pauzei, pe terasele unde oamenii ieșeau ca să se mai dezmorțească, se discutau cu aprindere fazele interesante ale jocului, oamenii se certau pentru ca să dovedească a cui apărare e mai puternică și al cui atac e mai îndîrjit, care portar este mai bun și dacă antrenorul e sau nu bun. Se făceau presupuneri cine o să cîștige. Se încheiau sute de pariuri, pe o jumătate de litru de vin, pe două sticle de bere sau pur și simplu așa, pentru satisfacția de a ști cine a avut dreptate.

Lăsîndu-le pe Grunia și pe Galocika pe locurile lor, Vorobiov hoinărea singur prin mulțime. Nu izbutise încă să se descotorosească de gîndurile lui triste. Ar fi vrut să plece acasă dar cum să le lipsească pe Grunia și pe Galocika de această distracție? Doriseră atît de mult să vină!...

Pe neașteptate însă era cît p-aci să se ciocnească de Didenko. Pășind împreună cu un grup de activiști ai comitetului raional, Didenko le demonstra cu aprindere că atacul echipei „Dinamo" are o mai mare coeziune, că...

Vorobiov făcu un ocol, ca să nu-l întîlnească.

Trei luni l-a lăudat, l-a sprijinit și uite că din senin s-a năpustit asupra lui, l-a criticat de l-a făcut praf, și acum, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, discută despre fotbal!... Noile sarcini? Da. Cu o treaptă mai sus? Da. Dar de ce trebuia să-l critice așa, în fața tuturor oamenilor?...

Din mulțime veni spre el Erohin cu soția sa. Părea radios.

— Nu-i așa că e grozav de frumos pe aici?

Vorobiov știa de ce este atît de bine dispus: Erohin nu obținuse prea ușor victoria, dar în ultimele trei zile îl întrecuse categoric pe Torjuev.

Totuși gîndurile lui Erohin zburau la cu totul altceva.

— Plecăm îndată, — îl anunță el bucuros. — Pe Mișutka l-am lăsat la o vecină, și e timpul să-i dăm de mîncare. Avem mare grijă să mănînce la ore fixe, e foarte important pentru sănătate! La fiecare două săptămîni cîștigă cîte cinci sute de grame...

Soția lui, o femeie tînără, puțin grasă după naștere, zîm-

bea binevoitoare. O cicatrice îi brăzda obrazul ei drăguţ, dar n-o urîţea, ci trezea respect şi compătimire.

— Haide, haide, ajunge cu lauda ! Să ne grăbim, e timpul !

Coborîră scara, iar Vorobiov îi urmări cum se depărtau. Se întoarse la locul său mult mai calm.

Privea curios dar fără pasiune driblingurile şi şuturile. Atac la poarta echipei „Dinamo"... Pericol la poarta echipei „Zenit"... Trei jucători căzuseră, iar un fundaş încerca să scoată mingea din picioarele celui de-al patrulea adversar, apoi o degaja lung, departe de poarta sa... De ce or fi strigînd oamenii aşa ? Maiourile roşii se retrag în partea lor de teren, mingea se află în careul echipei „Zenit", în tribune urlete şi strigăte — pînă şi Grunia strigă... Albaştrii trag în unghiul de sus al porţii. Portarul face o săritură aproape de neînchipuit, prinde mingea şi cade împreună cu ea...

— A-a-a-a ! — exclamă cei din tribune. O sută de mii de oameni aplaudă.

Vorobiov aplaudă şi el dînd din cap şi spune :

— Da, asta-i săritură nu glumă... grozav a prins-o !

Lupta continuă într-un ritm din ce în ce mai viu. Un jucător foarte rapid, în tricou albastru cu un şapte pe spate, nu lasă să-i scape mingea şi nu îngăduie apărării roşilor să-şi facă jocul. Tribunele sînt în delir. Pe Vorobiov îl interesează cum izbuteşte să-i dribleze pe toţi şi să-i depăşească. Toţi din jur strigă, mulţi se ridică în picioare. Portarul ţopăie ghemuit pe vine, mingea a fost luată de la jucătorul în albastru cu numărul şapte, cîţiva jucători s-au strîns grămadă, unul a îmbrîncit sau a lovit pe un altul, se aude fluierul arbitrului...

Lovitură de pedeapsă la poarta lui „Zenit". În tribune se dezlănţuie furtuna.

Gusakov îşi vîră două degete în gură şi fluieră strident, apoi strigă cît îl ţine gura.

— Jos ar-bitrul ! Jos ar-bitrul !

Strigătele lui sînt reluate de Vitea Pakulin, Keşka Stepanov şi de alţi băieţi din secţie, care stau toţi într-un rînd. Dealtfel s-au ridicat cu toţii, tropăie furioşi din picioare şi strigă de s-au făcut stacojii la faţă.

Vorobiov zîmbeşte, dar şi pe el îl nelinişteste puţin această lovitură de pedeapsă.

Arbitrul nu acordă nici cea mai mică atenție gălăgiei. Un jucător de la „Dinamo" trage, portarul lui „Zenit" face din nou un minunat salt, blochează mingea, tribunele aplaudă furtunos și jocul se desfășoară mai departe.

Tricourile roșii mută jocul la poarta echipei „Dinamo". Unul din jucători simulează că vrea să pareze mingea — și dintr-odată, cu putere și precizie, din locul unde se afla, trimite mingea direct în poartă.

— Bravo! — strigă Vorobiov și bate din palme.

El și cu toți cei din jurul lui jubilează cînd din partea echipei leningrădene panoul rotund se întoarce și cifra 1 este schimbată cu cifra 2.

Lupta începe din nou, albaștrii se grăbesc să egaleze scorul — pînă la sfîrșitul jocului nu mai sînt decît unsprezece minute.

Vorobiov icnește de ciudă cînd jocul se desfășoară iar la poarta echipei „Zenit". Apoi fluieră cînd un fundaș lovește stîngaci mingea și o trimite în picioarele unuia de la „Dinamo", sau înmărmurește, împreună cu ceilalți, deoarece în imediata apropiere a porții se dă o luptă aprigă, ceea ce e primejdios...

Șut!

Portarul plonjează, dar lovitura e atît de puternică încît nu poate reține mingea care intră în poartă. Tribunele exclamă și tac amărîte.

Scorul — 2:2.

Pînă la sfîrșitul jocului au mai rămas opt minute și jumătate.

Acum Vorobiov este pe de-a-ntregul cuprins de înflăcărarea luptei...

Ritmul jocului se înteține. Amîndouă echipele luptă cu înfrigurare ca să evite meciul nul. De la tribune se aud strigăte:

— Nu te lăsa! Dă-i zor Kolea! Haide băieți, n-o fețeliți!

Jocul se desfășoară în careul echipei „Dinamo". Înaintașii sînt toți masați acolo... Mingea e chiar lîngă poarta roșilor...

— Trage! — strigă Vorobiov.

Nu, n-a folosit situația de gol creată, a ezitat... Și mingea a fost degajată spre centrul terenului... albaștrii aleargă avîntați într-acolo și conduc mingea în cealaltă jumătate a terenului...

Tribunele gem.

Bate gongul — mai sînt cinci minute pînă la sfîrşitul jocului.

Şi iată că la sunetul gongului, jucătorul în tricou albastru cu numărul 7 trage precis şi pe neaşteptate în colţul de sus al porţii — portarul plonjează, dar nici această săritură iscusită nu salvează situaţia.

Mingea intră în plasă.

Scorul — 2:3

Cei din tribune nu mai gem şi tac amărîţi.

Acum cei de la „Dinamo" joacă lent, trimit mereu mingea în aut şi nu se mai grăbesc s-o repună în joc.

— Ei tu! Mişcă-te mototolule! — strigă Keşka.

— Vor să treacă timpul, diavolii! — oftează Gusakov şi, punîndu-şi palmele la gură, strigă: — Nu vă lăsaţi, băieţi!

Roşii atacă cu furie, dar albaştrii trimit din nou mingea dincolo de tuşe şi oricît se grăbesc băieţii care stau în afara terenului să aducă mingea jucătorilor, pînă la sfîrşitul meciului nu mai este decît un minut şi jumătate.

Arbitrul se uită la ceas.

Un şut puternic la poarta lui „Dinamo", dar mingea nimereşte în bară şi revine în teren; tribunele răsună de strigăte de ciudă. Mingea e iar în mijlocul terenului — au mai rămas douăzeci şi nouă de secunde — roşii driblează minunat şi creează atacuri periculoase.

— Dă-i, dă-i, dă-i! — strigă Vorobiov împreună cu toţi ceilalţi.

Iată că cineva trage la poarta roşilor, dar portarul respinge lovitura cu piciorul.

Arbitrul fluieră. Meciul s-a sfîrşit.

Toţi oftează. Sunetele marşului, care răsună ca nişte chemări pentru toţi amatorii de sport din ţară, înăbuşe bombăneala spectatorilor, care condamnă şi pe arbitru, şi echipa lor preferată, şi pe antrenor...

— Înseamnă că am pierdut, nene laşa? — bolboroseşte nedumerită Galocika.

— Totuşi jocul ăsta e grozav de antrenant, uiţi de toate! — spune Vorobiov urcînd scările împreună cu familia, spre terasa de sus.

Se frămînta să-şi amintească ce anume uitase în timpul acestei frenezii sportive. Ah da, critica lui Didenko! Acum

însă Vorobiov se simțea atît de împrospătat încît cele ce se întîmplaseră dimineața nu-i mai păreau supărătoare. Mă rog, nu te poți atinge de dumnealui! Trei luni a făcut parte dintre „cadrele noi" și se vede că-i ajunge, s-a săturat? De cîte ori același Didenko m-a ajutat dîndu-mi ca exemplu greșelile altora... De ce n-ar învăța acuma și alții din greșelile mele? Doar și eu fac la fel — să spunem de pildă că organizatorii grupelor de partid...

— Iakov Andreici! Vorobiov! — strigă cineva făcîndu-și loc spre el prin mulțime.

Era Didenko. Fruntea îi era transpirată, ochii îi ardeau. Trăise cu toată înflăcărarea meciul și simțea nevoia să se manifeste. Înfrîngerea echipei „Zenit" îl duruse, dar datorită felului lui de a fi nu se mulțumea doar să se încrunte, ci căuta un mijloc de acțiune.

— Trebuie să punem pe roate sindicatele și comitetul pentru problemele culturii fizice și sportului! — spuse el. — Nu se pot oare găsi jucători noi ca să înlocuim pe unii din ăștia?

Vorobiov tăcea. Ceva îl împiedică să-i vorbească lui Didenko la fel de bucuros și cu aceeași inimă deschisă ca înainte. Dar Didenko nu luă în seamă că e posomorît, îl prinse de braț și, împreună cu el, se apropie de Grunia care se oprise deoparte cu bătrînii.

— O-o și vechea gardă e aici! Ce-i, bătrînilor, au încasat-o ai noștri?... Haide să mergem să bem cîte un păhărel pînă cînd se mai împrăștie mulțimea. Mi s-a uscat gîtul de mă zgîrie.

— Ai strigat probabil? — observă cu blîndețe Efim Kuzmici.

— Păi,se poate! Cum să nu strigi cînd se întîmplă asemenea lucruri.

Pe drum, ei îi luară pe Nemirov și pe Saganski, cu soțiile lor. Klava pășea abătută după bărbatul ei — indispusă din cauza înfrîngerii — ultimul atac se desfășurase atît de bine, cine știe, dacă ar mai fi fost încă douăzeci de secunde...

Rîzînd, Grigori Petrovici comandă ceva la un restaurant ambulant, adună mesuțele la un loc și ceru să se aducă pentru unii bere, iar pentru alții limonadă sau înghețată.

Dinspre mare adie răcoarea: se apropie amurgul, dar acolo pe înălțime, în loc deschis, mai e lumină, și de la razele apu-

sului blînd, totul pare şi mai frumos decît ziua şi e deosebit de plăcut să stai într-un cerc de prieteni, la mesuţele apropiate, în aerul care poartă mireasma mării şi a florilor.

Dar amatorii de sport tot nu se potolesc. Gusakov o convinge pe Klava că lovitura de pedeapsă fusese acordată pe nedrept, a văzut el foarte bine...

Pe Efim Kuzmici îl plictiseşte bombăneala prietenului.

— Ia ascultă, Ivan Ivanovici, ce tot te agăţi de oameni? Într-adevăr eşti ca un gîscan! Sîsîi şi iar sîsîi! Cine joacă trebuie să ştie să şi piardă, ce să-i faci? Decît să te agăţi de oameni, mai bine adu-ţi aminte, tu marele jucător de popice, cum ai pierdut de trei ori la rînd la popice în faţa lui ăla... ei, cum îl cheamă? Of, ce memorie! Un lungan care lucra pe atunci la fierărie... Ah, da, Anufriev, mi-am amintit! Cum l-ai provocat la o luptă pe viaţă şi pe moarte şi ai pierdut de trei ori în şir? Ai?

— Eu?!

— Tu, desigur, dar cine altul?

— Eu am pierdut în faţa lui Anufriev? — se miră prefăcut Gusakov. — Dar cînd s-a întîmplat asta?

— Chiar înaintea războiului. Înaintea primului război imperialist!

Klava rîde cu hohote şi repetă încet:

— Înainte de primul... imperialist... vai, nu mai pot!

Toţi sînt acum veseli iar înfrîngerea suferită de „Zenit" e uitată. Cineva îi zăreşte pe Volovik şi pe Asia, iar mai încolo pe Polozov cu Ania Karţeva, plimbîndu-se pe terasa de jos. Sînt chemaţi, strigaţi.

— Cine a cîştigat? — întrebă netulburat Volovik.

Atunci îşi dădură seama că toţi patru sînt uzi, pînă şi părul le e ud şi că au în mîini costume de baie.

— Am fost pe plaje şi apoi am intrat să vedem stadionul, — le explică liniştit Polozov.

Scaunele se apropie şi mai mult.

— Dacă nu ştiţi cine a cîştigat, nici să nu căutaţi să aflaţi; eu unul n-am să vă spun, nu sînt obligat, — răspunse în glumă Didenko, — dar ia să ne spună Grigori Petrovici dacă este îngăduit ca şefii de secţie să se însoare şi să nu spună nimic direcţiei? Cît despre nuntă, aţi lăsat-o încurcată?!

— Nu-i nimic, o descurcăm noi! Alexei Alexeevici eşti bun

de cinste, — strigă bucuros Gusakov făcînd semne cu înţeles ospătăresei.

Aceasta le aduse sticle şi pahare şi puse pe masă farfurii cu sanvişuri.

Se bea în sănătatea celor tineri. Gusakov strigă :

— Amar, amar ![1])

Ania rînde, se înroşeşte şi priveşte în jur : mai sînt încă foarte mulţi oameni, cum să se sărute aşa în văzul tuturor ?

— Ania, sînt toţi de-ai noştri ! — îi spune Alexei, care o cuprinde pe după umeri cu braţul lui puternic şi o sărută pe gură.

— Acum putem să bem şi al doilea pahar, — anunţă cu uşurare Gusakov.

In jurul măsuţelor apropiate discuţia deveni tot mai însufleţită şi mai incoerentă. Viriţi unul în altul, Saganski şi Nemirov mai găsiră un motiv de ceartă ; vorbele liniştite şi cumpănite ale lui Nemirov se întretaie cu glasul iritat, de tenor, al lui Saganski.

— ... dacă cercetezi de fapt, apoi aceste mijloace circulante...

— ...lasă-mă pe mine să dispun de bani, pentru că eu...

Saganski e puţin beat sau poate că se preface, ca să se poată purta mai în largul lui.

— Boris Ivanovici, nu ţi-e ruşine, Boris Ivanovici, — îi şopteşte cu glas tare soţia.

Dintr-odată Gusakov se saltă uşor de pe scaun şi strigă :

— Valicika, Valia !

In apropiere de ei, Arkadi Stupin o tratează pe Valia Zimina cu limonadă.

— Ei, de ce strigi, — îl dojeneşte Efim Kuzmici. — N-ai văzut-o de mult, sau ce ? Lasă-i...

Gusakov se strîmbă încîudat şi întinde mîna să ia sticla, dar Efim Kuzmici îi prinde mîna.

— Ajunge Ivan Ivanovici. N-am de gînd să te car în spinare acasă, să nu te aştepţi la asta.

Vorobiov îl convinge cu aprindere pe Didenko.

— Dacă primeşti un om, trebuie să lucrezi cu el, să-l pregăteşti ! Dar noi nu lucrăm ? Uite, Arkadi Stupin e viitorul

1) După datina rusească de nuntă, atunci cînd oaspeţii strigă „amar" mirii trebuie să se sărute, ca să nu mai fie amar, ci dulce. (N. trad.)

meu candidat de partid. Cum crește băiatul ăsta! Dar Șikin? Cîtă vreme nu l-am observat pe omul ăsta, și ce muncitor s-a arătat a fi atunci cînd i-am dat posibilitate să se desfășoare! Zilele astea a venit el singur la mine: simt — zice — că pot să fiu folositor. Acum își adună recomandațiile...

Alături, ridicîndu-și mîndră năsucul, Asia îi povestește ceva Anei Karțeva.

— Abia am reușit să-l scot din casă! Acum învață în fiecare seară. Profesorul m-a pus să jur că am să-l supraveghez și am să-l ajut. Profesorul spune că un om cu astfel de posibilități...

Galocika stătea lîngă genunchii lui Vorobiov și savura pe îndelete înghețata din scoică.

Terasa se golise. Rămăseseră doar perechi și grupuri răzlețe care treceau pe lîngă ei fără să se grăbească, se opreau să mai arunce o ultimă privire, înainte de lăsarea întunericului, peste marea întunecată. Cupola, care apărea din apă, nu se mai vedea, iar acolo unde bănuiai că era, strălucea o luminiță puternică.

— Nene Iașa, ce-i aceea care se aprinde și se stinge mereu?

— Farul, — îi răspunse Vorobiov fără să se întoarcă.

De unde o fi știind el dacă nici n-a întors capul? Toate le știe nenea Iașa ăsta!

Nemirov, apucîndu-l pe Didenko de mînă, mai în glumă, mai în serios, îl întrebă:

— Ia ascultă, Nikolai Gavrilovici. Care-i secretul tău? Iubești cu adevărat critica sau ești artist? Ai?

Și îi explică lui Saganski:

— Înțelegi, Boris Ivanovici, oricît l-ai critica, n-are nimic, trece ca gîsca prin apă. Nu se supără nici atîtica!

Didenko rîde.

— Of, Grigori Petrovici, mi-e teamă că atunci cînd o să-mi afli secretul n-o să-mi mai găsesc liniștea cu tine.

— Înseamnă deci că nu suferi? — stărui Saganski privind uimit pe omul care primește calm critica.

— Păcat că nu-i și nevastă-mea aici, — spuse Didenko clipind vesel. — Ea v-ar fi povestit... E adevărat însă, critica mă bucură; atunci cînd se desfășoară din plin; asta înseamnă că meritul e al meu. Iar dacă oamenii privesc printre gene ca

nişte cotoi, înseamnă că au prins osînză pe burtă şi şi-au pierdut perspectivele. Şi atunci ar însemna că sînt de două ori mai rău! Asta îmi ajută şi mie să mi se sugereze unde am scăpat ceva din vedere, ca să pot repara!

Şi dintr-o dată, adresîndu-i-se direct lui Vorobiov:

— Aşa-i, Iakov Andreici?

O clipă se priviră iscoditor unul pe celălalt, apoi Vorobiov spuse zîmbind:

— Aşa-i, dar... — Didenko îi făcu un semn binevoitor cu ochiul şi termină glumind:

— Ăsta-i secretul meu, Grigori Petrovici, pune mîna pe el şi foloseşte-l sănătos!

Bufetiera dădea tîrcoale nerăbdătoare în jurul acestei societăţi care întîrzia — toată lumea plecase, restaurantele se închideau, camioanele treceau mereu, transportînd miile de lăzi cu sticle goale, tejghelele şi cărucioarele albastre de îngheţată erau întoarse cu faţa în jos.

Pe terasă era pustiu. Doar doi tineri şi o fată se apropiau, profilîndu-se limpede pe fondul cerului, cuprins de amurg. Toţi trei mergeau încet, la o oarecare depărtare unul de celălalt.

— Dar ăsta-i Kolea! — strigă Efim Kuzmici uitîndu-se mai atent. Kolea! Pakulin!

Nikolai nu auzi bine chemarea, iar fata privi în direcţia societăţii gălăgioase şi îndată se întoarse.

— De ce strigi? Ei, de ce strigi? — îşi dojeneşte prietenul Gusakov, la rîndul său. — Se plimbă — lasă-i să se plimbe... Ia te uită la el! — Dar îndată începu şi el să strige: — Jenea! Nikitin!

Jenea Nikitin îi părăseşte grăbit şi chiar bucuros pe Nikolai şi pe Xana şi se apropie cu plăcere de măsuţă, aşezîndu-se pe acelaşi scaun cu Saşa Volovik.

Efim Kuzmici priveşte în urma perechii ce se îndepărtează şi bolboroseşte vinovat:

— A-a... ei, lasă-i. Am spus doar aşa...

Din cauza răcoarei ce se lăsa odată cu înserarea, precum şi din pricina îngheţatei, Galocikăi i se făcu frig. Se lipi de umărul cald al lui nenea Iaşa, care o primi şi o acoperi cu pulpana hainei. Ce plăcut e! Numai că ochii nu vor să mai privească şi încep să se închidă. Glasurile răsunau cînd foarte de-

parte, cînd foarte aproape şi puternic. Un nene străin şi gras se enervă dintr-odată :

— Cu astfel de parametri, vă daţi seama de ce fel de metal e nevoie ?

Dar după o clipă izbucni vesel :

— Asta-i o problemă foarte interesantă ! Ce problemă !

Polozov pe care Galocika îl cunoştea puţin, nenea acela pe care îl îndemnaseră să se sărute, confirmă antrenat :

— Da, niciodată n-am rezolvat încă probleme atît de complicate şi de pasionante. Şi sînt probleme pur tehnice, de construcţie şi de producţie !

Ochii Galocikăi se închiseră iar. Glasurile răsunau acum undeva departe şi nu se ştie de ce în faţa ei apăru cîmpul de un verde închis, mingea care zboară într-un colţ al porţii şi silueta în negru care sare şi prinde mingea, iar sus... într-o parte...

— Jucării pentru copii ! — îi răsună dintr-odată limpede şi puternic în urechi.

Deschise ochii.

— Da, da, — răspunse Polozov zîmbind fericit. — Tot ce am făcut pînă acum, toate greutăţile noastre sînt jucării pentru copii în raport cu ceea ce ne stă în faţă !

Galocika îşi dădu seama că jucăriile despre care se pomenise nu aveau nici o legătură cu cele cunoscute de ea. Dar toţi arătau mulţumiţi şi emoţionaţi şi ea nu putea înţelege de ce.

— Nene Iaşa, — îl întrebă ea în şoaptă trăgîndu-l pe Vorobiov de pulpana hainei, — nene Iaşa, de ce se bucură ei ?

— Ce ? — o întrebă Vorobiov, dar dintr-odată înţelese sensul întrebării, privi feţele tovarăşilor şi prietenilor săi, rîse şi îi răspunse :

— Probabil, Galocika, pentru că iar o să ne fie greu, muncim din răsputeri.

Galocika dădu înţelegătoare din cap, aflase şi ea din propria ei experienţă că ceea ce e greu e şi interesant în acelaşi timp.

CUPRINSUL

PARTEA INTIIA 5
PARTEA A DOUA . . . 232
PARTEA A TREIA 441
PARTEA A PATRA 652

Redactor de carte: Vescu E.
Tehnoredactor: Porubin L.
Corector: Voronca S.

Dat la cules 17.V.955. Bun de tipar 16.VII.955. Tiraj 8000+100 ex. Hîrtie tipar de 52 gr. m. p. Format 61×86/16. Coli ed. 56,43. Coli de tipar 55. Comanda 59. A. nr. 01189. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 S = R. Pentru bibliotecile mari indicele de clasificare 8 S — 31 = R.

Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică No. 1. Str. Grigore Alexandrescu 93-95, București—R.P.R.

LEI 21.39